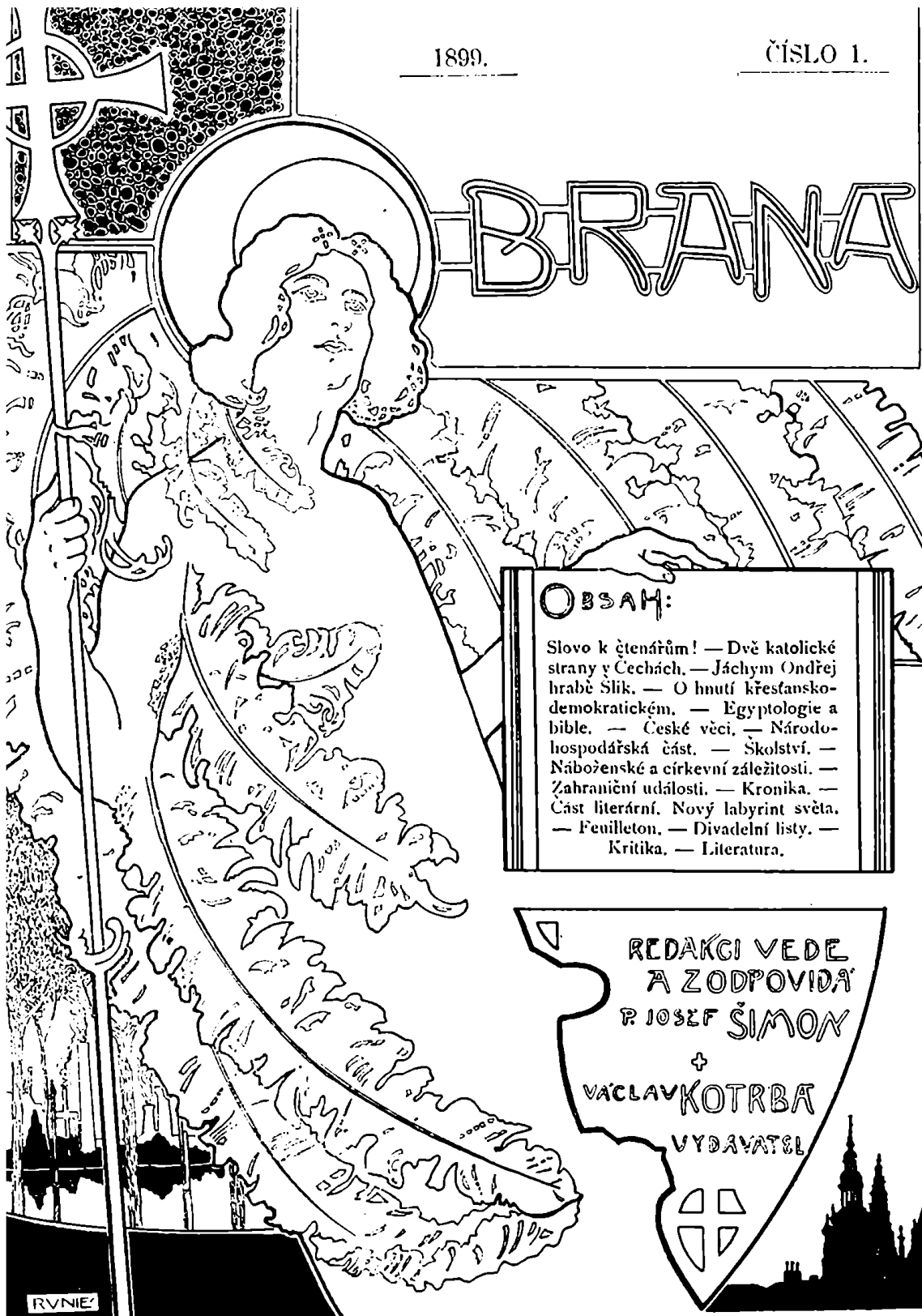

BRANA

OBSAH:

Slovo k četnárům! — Dvě katolické strany v Čechách. — Jáchym Ondřej hrabě Šlik. — O hnutí křesťansko-demokratickém. — Egyptologie a bible. — České věci. — Národohospodářská část. — Školství. — Náboženské a církevní záležitosti. — Zahraniční události. — Kronika. — Část literární. Nový labyrint světa. — Feuilleton. — Divadelní listy. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
A ZODPOVÍDÁ
P. JOSEF ŠIMON

+
VACLAV KOTRBA
VYDAVATEL

Vydávající první číslo nového ročníku „**OBRANY**“, míníme s pomocí Boží kráčet v před na dráze započaté za cílem: **hledati pravdu, podporovati dobro, prospěti lidu, hájiti jednotlivce i celé vrstvy společenské proti křivdám.**

Chceme, aby v politice, v životě kulturním i sociálním, v otázkách hospodářských atd. uplatněny byly zásady práva, spravedlnosti a poctivosti.

A protože duchovní i hmotný pokrok a blahobyt bez pevných zásad mravních trvale zjednati nemožno, hodláme stále ukazovati k Bohu jako zdroji vši pravdy, práva a dobra a k onomu praporu, na němž napsáno „In hoc signo vinces“.

V boji proti povrchnosti, sobectví a bezcharakternosti liberálního démona, kterým i veřejnost naše jest ovládána, spoleháme na podporu lidí dobré vůle.

Katolíci čeští!

Braňme se proti četným nepřátelům!

Veďme zmužile boj za nejsvětější zděděné statky duševní i hmotné!
Boží pomoc budiž při tom s námi!

J. Šimon, kaplan,
za redakci.

Václav Kotrba,
vydavatel.

Zveme ku předplácení se na „OBRANU“. Přátely své snažně prosíme o sdělení adres, o čilou agitaci ve prospěch „OBRANY“.

Předplácí se 3 zl. ročně, 1 zl. 50 kr. půlletně.

Administrace Praha 200-II.

Vychází:
5. a 20. dne
každého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prahu i venkov
celoročně 3 zl.,
čtvrtletně 75 kr.

ROČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 12. LEDNA 1899.

ČÍSLO 1.

Slovo k čtenářům.

Říká se: Mnoho nepřátel — mnoho cti.

Nepřátel měla dosud věc katolická v Čechách dosti. Ale tím čest její opravdu rostla. Liberální noviny, soc. demokraté, radikálové, pokrokáři, realisté — ti a mnozí jiní spojili se proti hnutí katolickému v národě našem.

Ani konservativní kruhy nehleděly sympaticky na organizaci naši. K čemu to? Jsme také katolíci — tak se volalo na předáky křesťanských socialů i katolické strany národní.

A přece je renesance katolické v Čechách nevyhnutelné třeba. Lid je unaven divokými politickými štvanicemi. Je zklamán v očekávání a v slibech, jež se mu činily. Široké vrstvy malých poplatníků klesají.

Objevuje se trapná bída v bohatém druhdy království Českém.

Společenský život je rozrušen, ba v mnohém způsobu (doslova dle Vrchlického) otráven.

Přesvědčení se svléká a obléká jako kus oděvu. Demoralisace se šíří.

Kde jsou: Volnost, rovnost a bratrství. Uhnětený lid marně jich hledá.

Není autority. Literatura vydává mnohé nepékné plody, jež nervosní čtenáře činí ještě nervosnějšími. A není, kdo by zakřikl vzmáhající se humbug a dekadenci.

Vlastenectví stalo se reklamním plakátem. To není pravý pokrok!

Je třeba obnoviti ideály, znova vzpružiti ochablé síly. Je třeba nové víry a lásky.

Na stromech chameleonského liberalismu ani jakobínského radikalismu neroste dvě oněch vzácných plodů. Vímeť, že ovocem jejich jest sobectví, vzájemná nedůvěra, boj vespolný a bezohledné ničení slabších.

Je třeba křesťanství znova zaváděti do soukromého i veřejného života. Je třeba, aby se vyplnilo slovo Lva XIII.: Vystupte s praktickým křesťanstvím! Pomozte trpícím! Prátele! Rodáci!

Kdo z Vás je přesvědčen, že četné veřejné i soukromé záležitosti v Čechách nejdou správnou cestou, kdo z vás je přesvědčen, že život náš musí býti umravněn, vzdělání prohloubeno, lid obchodně i průmyslně emancipován, mládež zidealisována, neřesti zastavovány, národnost opravdově chráněna — vezma (dle sv. Pavla) štít víry, meč evangelia a pancíř lásky Kristovy — do řad našich vejdi a za svobodu Církve i vlasti naší neohroženě bojuj!

Svoji k svému!

V Praze 12. ledna 1899.

Redakce.

Dvě katolické strany v Čechách.

Napsal J. Šimon.

Od let sedmdesátých, kdy „katolicko-politická Jednota pro království české“ založená konati začala schůze po četných obcích naší milé vlasti, seřaďovali se katolíci vždy těsněji kolem praporu, na němž vlaje obraz sv. Václava a ostatních světců našich, a na jehož vrcholu září Kristův kříž.

Byloť zejména se strany mladočeské zle útočeno proti úkonům náboženským a proti katolickému kněžstvu českému, které bylo ve sloupcích novinářských pranýřováno skoro vesměs, vždyť i na př. vlastenec zrna nejryzejšího, probošt V. Štulc, nájezdům nejnižším neušel.

Byly šířeny pamflety padařovského a jiných proroků, byly konány schůze a přednášky (Barák), kde nejhorším způsobem byla tupena katolická církev. Lidu namlouváno, aby se „vymknul ze jha římského a aby přilnul k pravoslavné církvi“.

Již tehdy radili přední zastanci katolických ideí u nás, aby se utvořila samostatná strana katolická, která by vyhlásila svůj program, zakládala spolky, sbírala důvěrníky a kandidovala při volbách.

Ale návrh ten se neuskutečnil. Bylať staročeská strana, řízená Fr. Palackým a drem Riegrem, věcem náboženství katolického zrovna tak příznivě nakloněna jako záležitostem školským, hospodářským a pod. Mimo to česká šlechta konservativní, vedená zejména znamenitým státníkem hr. Jindř. Clam-Martiničem, nechtěla, aby se síly tříštily. Podpořili tudíž katoličtí kněží čeští horlivě stranu staročeskou. Byli jejími důvěrníky, řečnili ve schůzích a přijali mandát poslanceký (zemský i pro říšskou radu) z rukou staročeských. A tak byly by věci zůstaly, kdyby Staročeši nebyli bývali poraženi od mladočeské strany. Tato strana podržela v programu svém: naprostou svobodu svědomí, jí tedy náboženství jest věcí soukromou jako všem cizozemským liberálními stranám, od nichž program přijala. Na schůzích voličských docházelo stále k útokům proti katolickému náboženství.

Hlavní orgán strany mladočeské, „Národní Listy“, nepřestávaly bagatelisovati a snižovati snahy svatováclavské víry naší, přinášejíce hanlivé články i o sv. Janu Nep., o sv. Vojtěchu atd., vykládajíce cyrillo-methodějskou ideu jako počátek pravoslavi, bouříce lid Husovými reformami, hanobíce

biskupy, hlavně dr. B., podporujícíe hnutí starokatolické atd.

A konečně i „Šípy“!

I nastalo hnutí mezi katolíky českými. A sice — ku podivu v nejnižších a v nejvyšších vrstvách zároveň, kdežto střední vrstvy na malé výjimky zůstávaly chladny. Dělnický lid sám v malých místech kupil se kolem kněží, hledaje u nich pomoci a rady. Biskupové pak nabádali k organizaci, jak jim pokynuto od samé stolice apoštolské, sv. Otce Lva XIII.

Byl také již nejvyšší čas, aby se i u nás se strany katolíků něco stalo. Lid dělnický byl totiž od čilých agitatorů sociálně demokratických v nejvyšší míře poštván, ba rozlícen. Živnostnictvo a maloroľnictvo klesalo vždy do větší bídy. Vlastenci nejlepší, rozmrzení nad urážkami a zrádcováním — začali se straniti veřejnosti, hledajíce v zátiší pokoj a klid po rozčilujících zápasech. Za těch okolností bylo nutno nečekati déle. Po způsobu katolíků jiných zemí, zejména blízkých nám zemí rakouských a města Vídně, kde křesťanští sociálové (antisemité) dobývali programem svým zvučného úspěchu v nejšířších vrstvách lidových, byl sestaven křesťanskosociální program českých katolíků, propagovaný hlavně drem Rud. Horským a sociálními řečníky v družstvu Vlast seskupenými, který též přijat byl na sjezdu v Litomyšli a v Praze.

Byly zakládány spolky katolické, hlavně směru vzdělávacího a podpůrného, takže jich dnes jest na 300. Ve spolcích těchto čile debatováno o poměrech hlavně dělnických. Mezitím konaly se ročně velké sjezdy katolíků českých a sice v Brně, v Táboře, v Příbrami, v Králové Hradci a konečně loni v Praze.

Na těchto sjezdech probírány byly všechny akutní otázky, katolíků se dotýkající, zejména věci školské, agrární, řemeslnické, vědecké a umělecké, spolkové a charitativní, tiskové a literární, jednáno o dělnících i zaměstnavatelích, o národnosti a vlastenectví, o otázce ženské atd. a bylo hlavně voláno, aby se katolíci českoslovanští co nejpevněji zorganizovali.

Z těchto velkých sjezdů, jichž si všechna veřejnost naše musila povšimnouti, a jež si vynutily respekt na všech stranách, povstala snaha organizovati se na širších základech,

nežli to učinila již stávající strana křesťansko-sociální.

Po některých epizodách (na př. volební akci do říšské rady před 2 roky) sestaven konečně výkonný komitét katolické národní strany v Čechách, jež měl především ve skutek uváděti resoluce památného sjezdu pražského

Bylo konáno několik perad, na nichž usneseno aby se národní katolická strana nezávisle vyvíjela vedle stávající již strany křesťansko-sociální.

Ježto pak již od roku 1895 snažili se mnozí předáci katoličtí spojití v mohutný svaz všechny katolické nepolitické spolky v království Českém, což na sjezdech znova v resolucích přijato, byla otázka tato veřejnosti předložena.

Avšak nedorozuměním patrně vznikl z toho spor, který mohl míti vážné následky. Výkonný výbor strany křesťansko-sociální jal se totiž varovati spolky před vstupováním do svazu.

Tím povstal zejména na venkově zmatek. Jednotlivci i spolky myslili, že se mají přebarvovati a pod.

Za tou příčinou svolalo „Politické tiskové družstvo pod ochranou sv. Jana Nep. v Hradci Králové dne 4. ledna t. r. do téhož města ke společné konferenci zástupce obou stran katolických, aby v situaci politické docíleno bylo náležitého světla a svorného, taktického postupu obou stran.

Z výkonného výboru katolicko-národní strany dostavili se delegáti J. O. p. hrabě Vojtěch ze Schönbornů, vsdp. kanovník Burian, řiditel Strakovské akademie p. JUDr. Trakal a dp. kaplan J. Šimon.

Výkonný výbor křesťansko-sociální strany zastupovali Dr. Rud. Horský a dp. Pokorný-Dlouhý. Významnou tuto schůzi zahájil případným prolovem vsdp. kanovník Dr. J. Soukup, uděliv slovo jednateři politického družstva, dp. Dru Reylovi, jež pojednal*) o povaze a oprávněnosti křesť.-demokratického hnutí.

Po té následovala debata, které účastnili se hr. V. Schönborn, dr. Rud. Horský, dp. dr. Reyl, dp. Dlouhý-Pokorný, J. M. biskup dr. E. Brynych, vdp. děkan Štěpský, dp. J. Šimon, dp. J. Haškovský, vdp. farář Khun, řid. dr. Trakal, vdp. kanov. dr. Burian a vdp. kanov. dr. Soukup.

*) Řeč tuto přinášíme doslovně níže.

Od přítomných asi 35 zástupců různých spolků katolických i od zástupců obou stran katolických přijat pak byl následující projev:

1. Existence a oprávněnost obou stran, jak katolicko-národní, tak i křesťansko-sociální se uznává.

2. Obě strany setrvávají na společné půdě katolických zásad, ačkoliv vlastní svou taktiku si ponechávají. Společné stanovisko v časových otázkách vymezi od případu k případu společné, rovnoprávné delegace z obou výkonných výborů.

3. Vzdělávací katolické spolky a nepolitické jednoty*) ponechávají si úplnou nezávislost vůči oběma stranám, ačkoliv jednotlivým členům spolků těchto, jakožto jednotlivcům ponecháno na vůli přihlásiti se k programu kterékoliv z obou stran Vzdělávací jednoty, (jakožto jednoty), mohou tedy zcela svobodně uzavírati župní, diecéšní i zemské svazy, jež podporují jejich rozvoj.

4. Zásady tyto, společnou úradou formulované, nemají sice závazné platnosti pro další postup obou stran, ježto neměli pp. delegáti ku přijetí jich plného mandátu. Jest však přáním konference, aby byly normou v budoucnosti.

Kéž se nyní rozvine žádoucí činnost na všech stranách ve prospěch naší veliké, společné, svaté věci katolické.

Vediz nás: střízlivost, spravedlnost a zbožnost. Suaviter in modo, fortiter in re!

Osobních třenic a kyselostí hledme se varovati. Rozdělení postupujme, ale společně se braňme a bojujme.

Bude-li dobrá vůle, nedejde k roztržce. Naše shoda je solí v očích všem nepřatelům, jak z dlouhé zprávy „Nár. Listů“ ze dne 7. ledna je patrné. V článku tom hanobí beřgický episkopát, že Daense suspendován. Pravit doslova: „Vůdce a representant populárního hnutí, prozářeného ohněm křesťanství skutečného a demokracie nejupřímnější z něho se rodící, representant moderního obrodného proudu v katolické církvi, muž nových snah a cílů dovozovaných z hloubky křesťanského učení — srazil se na svém postupu s autoritou starého ztrulého (!) katolictví, s vojáčkou jeho a nelidovou (!) organizací, s prázdňou formou, přísnou a tvrdou, které jméno zůstalo, ale z níž život a pravda, vše to, co zvatí dlužno křesťanstvím, dávno, už dávno uniklo.“

*) Ať je politické přesvědčení jednotlivců kterékoliv!

A dále: „Je to svědectví neupřímné komedie (I) kterou klerikalismus tropí s tak zvaným křesťanským socialismem. Tento byl vítán (jako jesuitský prostředek), pokud sloužil starým zájmům hierarchie, pak dovedl opuštěným generálům klerikálním získávat nové rekruty a novou armádu. Ale běda směleci, běda naivní duši!“

Zasypavši dra Horského výsměchem končí „N. L.“: „Jak patrně, Daensů v Čechách episkopát obávají se nemusí.“ Pražští odbojní křesťanští sociálové k výši svých úkolů nevyrostli. Ukažme že vůči přechetným nepřátelům jsme naprosto svorni. Slovo bylo promluveno již dosti. Nyní necht následují — *skutky*.

Jáchym Ondřej hrabě Šlik.

Napsal prof. Josef Vávra.

Život tohoto českého pána se váže k truchlivým událostem, které přivedly stát český na úpadek, a jeho samého na popraviště, o čemž jest neveselé vypravování.

Hrabata Šlikové z Pazounu a Holejče pocházeli z německého města Chebu, během 16. století rozrodili se na čelné větve a drželi veliké statky v Loketsku a Žatecku.

Česky uměli z obecné tehdy potřeby, ale Němci zůstávali a záhy přijali víru Lutherovu, kterouž všude na svých statcích rozmáhali. Jáchym hrabě Šlik († 1574) zůstavil synům svým Jeronymovi, Ferdinandovi a Juliovi statek Vintýřov u Kadaně, v jehož správě se uvázal nejstarší, takže mladším bratrům nemnoho zbývalo. Jeronym umřel († 1612), a statek Vintýřov dostal se jeho zeti, a to byl známý hrabě Heinrich Mathes z Thurnu. Juliov syn Jáchym Andres hrabě Šlik, rozený r. 1569, záhy opatřil se výživou u dvora drážďanského.

Již asi starému kurfirstu Augustovi saskému sloužil za panoška, potom byl dvořanem kurfirsta Kristiana, jehož synu Janu Jiřímu (roz. 1585) byl hofmistrem.

Hrabě Jáchym Ondřej záhy se oženil, již před r. 1590, když za choť vzal Annu Marii Libšteinskou z Kolovrat, z lutherského rodu na Petřšpurce osedlého. Ta urodila mu syna Julia, dcery Alžbětu, Annu Sidonii a třetí neznámého nám jména; ale zemřela asi r. 1600, a hrabě Jáchym Ondřej r. 1603 vyhlédl sobě za druhou choť bohatou panu Annu Kateřinu ze Smiřic, vdovu Jaroslava z Vartemberka, která držela panství Svijany s polovicí města Turnova; sám držel sice toliko malý statek Věrušičky v Žatecku, ale přece mohl se již řaditi mezi přední muže stavu panského v Čechách a s nimi se účastniti všech jednání stavovských; jsa vzdělaný a výmluvný, ocitl se brzy mezi náčelníky ve šlechtě.

Poměry náboženské a tudíž i poměry politické byly tehdy velmi napjaté. Většina zemských stavů zvala se stranou

podobojí, ale řády církve utrakvistické již dávno opustila a držela se řádů lutherských, namnoze i kalvinských; mnozí páni a vladykové přilnuli k jednotě českých bratří, kteří hleděli k přísné správě života a co do věrouky se blížili k zásadám kalvinským.

Ale všichni ti akatolíci postrádali zákonitě ochrany podlé zemského zřízení, jak stálo do r. 1609, a pokojný jejich pobyt závisel toliko na snášlivosti zeměpána. Podobně bylo i v ostatních zemích české koruny, na Moravě, ve Slezích i v Lužicích, také v Uhřích a obojích Rakousích.

Katolíctví stavové tehdy v zemích českých byli v menšině; ale pod vlivem stanov koncilie Tridentského a podle výchovy své v konviktech řádu jesuitů nabývali páni a rytíři katolíctví dokonalého utvrzení ve víře a vnitřní síly k její obraně, a počet jejich pounáhlu vzrůstal přílivem konvertitů, u nichž jednak studie na katolických školách a jednak ovzduší dvora císařského měly veliký účinek. Povolaným náčelníkem českých katolíků byl sám král, tehdy císař Rudolf II. (1576—1612.)

Takové poměry v Čechách měly své pozadí po vši Evropě. Mocnosti katolické se řadily k obecnému postupu. Arcikníže Ferdinand ve svém rodinném údělu (Štýrsku, Korutanech a Kraňsku) v letech 1595 až 1602 provedl úplnou obnovu katolické víry, podobně Maximilian, kníže bavorské, ve své zemi vyhladil všechno protestantství, v Belgii vedl arcikníže Albrecht důrazně válku s Holanďany, v Polsku vzrůstalo se uvědomění katolické, a v pozadí stálo Španělsko vždy ještě mohutné, i bohatá tehdy Itálie.

Proti tomuto katolickému šiku stáli němečtí knížata strany lutherské a kalvinské, s nimi bohatí Holanďané, v pozadí Dánsko, Švédsko a Anglie.

Věci protestantské tehdy napomáhala protirakouská politika Francie a Benátsků,

do jisté míry i turecká válka, kterou vedl Rudolf II. od r. 1592.

Mandát císařský r. 1602, namířený proti českým bratřím a straně kalvinské, pobouřil české stavy strany podobojí; uznávali potřebu, domáhati se svobody české konfessi z r. 1575, která spojovati měla lutherany i české bratry v jeden celek. Ale k rozhodnému kroku v tom směru se odhodlali teprv 1608, když vypukla ruznice v samém rodu císařském. Rudolfa II. bratr, arcikníže Matyáš, ujednal totiž s Turky r. 1606 mír, vzbouřilé protestanty uherské upokojil udělením náboženské svobody a náčelníku jejich Štěpánu Bočkajovi postoupil země Sedmihradské.

Císař Rudolf odepřel tomu všemu své potvrzení; proto arcikníže Matyáš r. 1608 s velkým vojskem Uhrů, Moravanů a Rakusanů přitáhl do Čch. aby na něm vynutil postoupení všech jeho zemí. Ustrašený císař na rychlo svolal český sněm v máji 1608, a žádal tu ochrany proti svému bratru. Tu byli stavové strany podobojí na koni; umínili si, že císaři dají žádanou pomoc, až jim povolí svobodu náboženství. V čele jejich byli hrabata Thurn a Šlik, luthe-

rání a čeští bratří, páni Václav Budovec, Bohuchval Berka a jiní.

Stavovská deputace předložila císaři k potvrzení 25 artikulů, z nichž první žádal svobodu české konfessi. Jáchym Ondřej hrabě Šlik ty žádosti přednesl jazykem německým tak rozhodným hlasem, že prosba se nesla spíše jako hrozba.

Císař maje po boku svém katolické pány Zdeňka Vojtěcha z Lobkovic a Jaroslava z Martinic, tázal se jich rozpacité, co by tu činiti měl; ale hrabě Šlik za ně odpověděl úsečně: „Vaše Cís. Milostrciž buď ano, buď ne!“

Císař zapamatoval si jeho jméno dobře a propustil deputaci se slibem dobré úvahy. A hle, již po čtyřech dnech stavové podobojí ve velkém počtu vynutili si u císaře slyšení. V jich čele hrabě Šlik opetoval císaři žádost stavů a chtěl míti okamžitou odpověď. Tu císař v té tísni svolil k oněm podaným artikulům. Jen to, co se týkalo náboženství, odložil na pokojnější čas. S tím stavové zatím se spokojili, a již 8. června vidíme hraběte Šlika mezi vyslanými ze sněmu, aby jednali s arciknížetem Matyášem o smír. (Pokr.)

O hnutí křesťansko-demokratickém.

Uvažuje Th. Dr. František Reyl.

Církev katolická jest řízením božským, ale pro lidstvo určeným, proto snažili se vždy lidé vnést do církve své snahy a tužby.

Církev Kristova jest založena pro všechny národy; přece však každý národ snažil se v organismu katolické instituce zachovati svůj individuální národní ráz.

Právě proto, že pro lidstvo a v lidstvu založeno jest království Boží, vydány jsou nauka a ústava církevní stálým útokům časových myšlenkových proudů, jež povětšinou měly spíše ráz bořivých cyklonů, než osvěžujících vánků.

Není úkolem našim propátrati, jak a do jaké míry duch času působil v minulosti na vývoj církevního života, protože míníme si povšimnouti pouze směrodatných ideí v době přítomné.

Znajíce tisícileté dějiny církve katolické, neobáváme se poruchy její žulové stavby, jsouce předem ujistěni, že útoky svou bezvýsledností přesvědčí svět nanovo o božském jejím původu; ale chvějeme se o blaho lidstva, jež v bouřích a zmatcích trpí nenahraditelnou škodu v ohledě časném i věčném.

Jest tedy nutno konati pilnou hlídku v duševní atmosféře světové, abychom postřehli každý nový myšlenkový zjev a abychom ho buď vykořistili pro své snahy anebo neškodným učinili.

Od druhé poloviny našeho století bylo nutno zápasiti s materialistickým názorem světovým. Dnes naši pozornost vyzývá i pole sociální, kde nesmí se o osudech našich rozhodovati bez nás. Od několika let obracíme se celým šikem proti nepříteli, jenž na poli sociálním chce kliditi plody své staleté setby. V rozlehlých šicích vojenských nedojde okamžitě vrchní povel svého provedení při nenadálém útoku nepřátelském. Proto není divu, že ani v našich řadách neshledáváme stejného taktického postupu v sociálním působení. V boji

svém snažíme se nepřítele zdolati vlastní jeho zbraní, stiháme jej ve vrstvách společenských, na poli zemědělském i výrobním, řešíce otázku agrární, dělnickou, živnostenskou atd.

Jak tomu jinde, není ani naše vlast ušetřena proudu časového, jenž se jeví v mnohotvárnosti duchovních ideí a cest. Nastává tedy kleru našemu povinnost, všimati si všech světových ideí. Snahu při tom máme všichni stejnou: prospěti lidu svému v časném i ve věčném blahu. Taktikou však se dělíme: na tábor konservativní a na tábor pokrokový čili na stranu katolicko-národní a křesťansko-socialní.

Obě strany tyto shodují se v otázce náboženské a školské, různí se však v otázce socialní a politické.*)

Nejkrajnějším křídlem křesťansko-socialní strany jest křesťanský demokratismus, jenž svými snahami hodlá čeliti demokratismu socialnímu. Křesťanský demokratismus jest hnutím v Čechách poměrně mladým, ačkoliv v jiných zemích na př. ve Francii a v Belgii jest již propagován od dob Lamennaisových. Můžeme však hnutí toto i u nás konstatovati a jeho povahu i oprávněnost oceniti.

I. Povaha demokratismu a jeho vyznavači.

V povaze lidu českoslovanského jest značná obliba k demokratickým zásadám. Osobní svobodu všech příslušníků rodiny shledáváme v nejstarším zřízení českoslovanském. Demokratickým zásadám popřán volný průchod zvláště v bouřích husitských, ačkoliv tento prudký rozmach lidové síly podkopal zároveň základ zdravého demokratismu a přivedl jádro národa to jest stav selský v nebyvalé nevolnictví.

Zákonem z roku 1487 nevolnictví stavu selského bylo na dlouhá staletí potvrzeno, čímž demokratismu zasazena smrtelná rána. Náklonnost k zásadám demokratickým však neztuhlá v národě českém a projevuje se ve snaze po samostatné církvi v bojích o kompaktata, v hnutí česko-bratrském i v přijímání bludů luteránských.

Nového osvězení dostalo se ideám demokratickým po roce 1848, kultu pak demokratického socialismu holduje se v Čechách všeobecně od let sedmdesátých.

Že strana svobodomyšlná a pokroková snaží se zásady demokratické provésti v socialním, v politickém i v náboženském ohledu, není žádnou novinkou, ale to jest zjevem novým, že i někteří příslušníci katolického kleru přejí ideám demokratickým a to jak na poli politickém, tak i na poli církevním.

Tak na př. v čas. „Nový život“ III. roč. str. 203 a 204 stojí:

„Lidovost, demokratičnost je nutným, podstatným rysem v povaze křesťanství V celém učení Kristově nenajdeme nic, co by podporovalo spojení moci světské s duchovní, onoho ducha středověkého, ducha vížícího tak těsně moc feudální k moci církevní a naopak. A z něho zůstalo nám dosud mnoho dědictvím. Celé zřízení, totiž vlastně způsob vlády církevní, docházení úřadů církevních a učení o poměru církve ke státu, změnilo se pod jeho vlivem a zůstalo namnoze změněno dosud — změněno ke svému neprospěchu proti dobám církve z prvních století.“

Slovy těmito vysvětluje J. Svozil obsah idey cyrilomethodějské na základě slov Spasitelových: „Víte, že knížata národů panují nad nimi a kteříž větší jsou, provozují moc nad nimi. Ne tak bude mezi vámi: ale kdož by koli chtěl býti mezi vámi větším, budiž služebník váš: a kdo by chtěl býti mezi vámi prvním, bude váš služebník; jakož Syn člověka nepřišel, aby mu bylo slouženo, nýbrž aby sloužil i aby život svůj dal na vykoupění za mnohé.“ (20, 25.—28.) Přeje si tedy pan S. rozlučku církevní od státu, čímž ovšem shoduje se s požadavkem liberálního demokratismu.

Idey křesťanského demokratismu hájil i časopis „Křesťanský Demokrat“, jenž však koncem roku 1898 přestal vycházeti.

Dále s propagací křesťanského demokratismu setkali jsme se letos i ve schůzi českoslovanských bohoslovců na Velehradě, takže patrně, že s ideou touto nutno v české katolické veřejnosti počítati. Jest to idea u nás dosti nová, proto nemá ani dosud tolik přátel, jako odpůrců.

Ponhou nevraživostí však anebo násilnými prostředky nedá se tato idea potlačiti, poněvadž vůbec hnutí duchové vymyká se fysickému zákonu o tlaku. Myšlénky, hmotnými

*) „Lidový List“ III. ročník č. 6. Provolání výkonného komitétu.

prostředky znásilňované. stanou se podobnými lesnímu požáru, jenž potutelně plazi se v kyprém mechu do značné vzdálenosti, až náhle vyrazí v příhodném okamžiku v mohutný plamen, jenž ztravuje obrovskou kofiat. Rovněž idea demokratismu křesťanského bezohledně potlačována, šířila by se potutelně v našem podrostu beze všeho rozumného dohledu a mohla by nás jednou překvapiti v té síle, že by nebylo ani možno hnutí toto uvésti v přiměřené meze.

Jest tedy povinností prozíravých vůdčích kruhů katolických, aby vyznavačům křesťanského demokratismu poskytly příležitost formulovati na foru veřejnosti své zásady beze vší obavy, že za své myšlenky budou praněřováni aneb kaceřováni, vždyť o dobré vůli nesmí se nikdy a u nikoho a priori pochybovati. Projevené mínění budiž opět věčně kritisováno a přiměřeně rektifikováno. osobní však nechuť budiž z této výměny náhledů naprosto vyloučena.

Zmínivše se o povšechném stanovisku k novým myšlenkám, obraťme se **ku programu křesťanského demokratismu.**

Demokratismus vůbec jest odrůdou liberalismu, proto sdílí stejné znaky s ním. Chceť také on naprostou nezávislost člověka jakožto svéprávného a svobodného individua. Reklamujeť pro každého člověka v ohledu náboženském úplnou svobodu svědomí, prohlašuje náboženství za věc soukromou, od moci světské zcela odloučenou. Na školském poli horuje pro školu bezkonfessní. V sociálním ohledu neuznává žádných rozdilů stavovských, vychvaluje volnou soutěž a svobodnou výrobu. V politice uznává jen autoritu „suverenního lidu“ a uplatňuje „moc z lidu“ všoobecným rovným hlasovacím právem. Křesťanský demokratismus ovšem nepřijímá naprosto všechny zásady demokratismu liberálního, zvláště ne na poli náboženském a školském, ač není pochyby, že chce-li zůstati důsledným, neubrání se vlivu zásad liberálních, jak to nejlépe lze studovati na činnosti francouzského kněze Lamennaisa, tvůrce křesťanského demokratismu ve Francii. Narodil se r. 1782 v St. Malo v Bretagni z rodiny šlechtické. V 34. roce věku svého byl vysvěcen na kněze. Zemřel r. 1854 v Paříži nesmířiv se s církví a zakázav si církevní pohřeb. Ještě roku 1818 ve svém spise „Essai sur l'indifférence en matière de religion“ hájil ohnivě autoritu církevní ve všech odvětvích lidské práce a dokazoval přesvědčivě, že nebude vyvrácen kořen společenských zmatků, dokud nepřijde k plné platnosti autorita církevní jak při pravdách nadpřirozených, tak i v otázkách vědeckých, politických i sociálních.

Rozum lidský prý neubrání se bludu na poli vědeckém bez ohledu na nauku církevní, politika pobloudí bez patřičného ohledu na zákony Boží a společenský život jest nemožný bez zásad křesťanské charity.

Avšak již po pádu Karla X. r. 1830 založil týž muž časopis „Avenir“, aby propagoval v církevních kruzích katolických zásady demokratické.

Prospekt nového časopisu prohlašoval směr listu :

„Majorita vyžaduje náboženství a svobody. Společenský řád jest zhola nemožným, jsou-li obě svrchu uvedené idey v nepřátelství. Jen v přirozené správném spojení obou leží blaho budoucnosti. Avšak ještě s mnohými předsudky a nedostatky v tomto ohledu jest bojovati. Na jedné straně jsou mužové v pravdě zbožní, ale zcela nic aneb velmi málo v duchu svobody jednající; na druhé straně stojí tábor rozhodných přátel svobody, kteří zneuznávají význam náboženství. Doba však jest příhodná, aby tyto protivy a neshody byly urovnány, neboť ve francouzském liberalismu zjevil se spásnosný obrat. Jsouť dva druhy liberalismu u nás (ve Francii): starý a mladý. Starý liberalismus, jakožto dítko ničivé nauky filosofické 18. věku a jakožto dědic jejího zášti vůči křesťanství, dýše jen nesnášlivostí a zotročováním. Mladý však liberalismus, jenž jednou starší systém povalí, omezuje se v ohledu náboženském na požadavku rozluky církve od státu, oué rozluky, která nevyhnutelnou jest pro svobodu církve a která všem osvícenějším katolíkům stejnou měrou se zamlouvá.“

V duchu výše citovaných zásad demokratických žádal Lamennais v časopise „Avenir“ úplnou svobodu náboženskou beze všeho omezování a beze všech zvláštních výsad, úplnou rozlukou mezi církví a státem, zrušení státního platu duchovenstvu, volné styky s papežskou kurií, svobodnou volbu biskupů, svobodu vyučování, svobodu tisku i spolčování a rozšíření práva volebního na nejširší kruhy.

Tot krátce program křesťanského demokratismu francouzského, jenž našel horlivé vyznavače v Belgii od r. 1831 a jež v Italii v letech padesátých hlásal mnich P. Ventura de Raulica a dvorní kaplan, Vincenc Gioberti.

Na zásadách Lamennaisem vyslovených budují příznivci křesťanského demokratismu i u nás své požadavky, s případnými ovšem změnami, takže platí do jisté míry také i o programu jejich úsudek Montalembertův, jenž v kritice zásad Lamennaisových napsal: „S praktickými, novými a podstatně oprávněnými i čestnými ideami, které po 20 let již jsou denním chlebem křesťanské apologetiky, spojujeme ku své škodě přepjaté a přemrštěné theorie, páchající další zlo tím, že současně oba druhy myšlének zastáváme nedůtklivou logikou, která všecky věci buď zneuctívá aneb ničí.“ (Le père Lacordaire 15)

Proto však přece nechceme šmahem zavrhovati program křesťanského demokratismu, ježto není pochyby, že ujímá se práv širokých tříd lidových, jakkoliv to činí mnohdy tempem příliš urychleným, vyvoláváje svými pronikavými opravami úžas a zděšení v kruzích konservativních.

Jest zásluhou, ba povinností každého vzdělance, aby byl obhájcem nezadatelných lidových práv, jichž se nemůže žádný člověk zřici. Slovo Spasitelovo: „Misereor super turbam“ má každému vzdělanci (tím více knězi) býti polnutkou, aby si všimal vrstev lidových, které vlastně tvoří základnu společnosti lidské.

Poctiví, prostí, pracovití občané tvoří normální společenskou úroveň, nad kterou povznáší se šlechta rodová, církevní i duchová, a pod níž klesá zlosyn a ničema.

Jest tedy zcela pochopitelné, že pořádek společenský závisí vlastně na tom, jak základní hladina společnosti lidské jest urovnána a spořádána. Nikdo soudný však neupře, že vrstvy lidové, základnu společnosti tvořící, uklidněny nejsou, nýbrž že zmitány jsou tužbami a snahou o lepší budoucnost.

Nikdo rozumný tedy nezavrhne a neodsoudí kroků, které podniká demokratismus ve prospěch ujařmeného lidu, neboť by tím prohlašoval, že chce schvalovati a hájiti očividnou křivdu a násilí.

Uznávající oprávněnost lidových snah za příslušná práva, chceme vyšetřovati, kde a do jaké míry tužby demokratické jsou rozumné a uskutečnitelné.

II. Demokratismus v otázce náboženské a školské.

Na poli církevním žádal Lamennais úplnou svobodu svědomí a rozlučku církve od státu.

Nehledíce ani k tomu, že v době 12 let zapomněl muž tento na svůj plamenný spis, v němž vyžadoval od lidského rozumu nevyhnutelně uznání autority církevní nejenom ve věcech víry, ale i v otázkách vědeckých, pozorujeme v požadované svobodě svědomí u věcech víry naprostou negaci zjeveného náboženství a legalisaci všech možných bludů v přítomnosti i v budoucnosti.

Rozlučka církve od státu připouští v dalších důsledcích, aby církev omezila se svým vlivem pouze na obor svědomí a zřekla se úplně svého veřejného působení, veřejného kultu, ba i své tisícileté viditelné organizace. Církev od státu oillončená nesměla by nikdy bez těžkého provinění proti všemohoucnosti státní upravovati veřejný život svých vyznavačů, ve státě žijících, a mohla by prožívatí opět dobu skrytosti zašlých časů římských cesarů. Demokratismus horující pro rovnost všech věřících v církevním zřízení opravuje samého Božského Mistra, jenž v církvi své hnedle od počátku zavedl stav učících a poslouchajících, a ocituje se v povážlivém rozporu se zdravým rozumem, jenž uznává, že bez autority není žádná společnost, tudíž ani náboženská, možnou.

Autorita a jí odpovídající povinnost poslušnosti jest nutným poutem a svazkem duchů, jsouc společenskou tepnou, z níž všecka plodná a zdravá činnost se pramení. Bez autority a bez poslušnosti neudrží se ani nečetná rodina v mezích spořádaných, tím méně lze toho očekávati od větších společností, nevyjímajíc ani viditeluého království Kristova, církve Boží. —

Nikdy proto, ani před dobou Aristotelovou, jenž ve své „Politice“ charakterisoval člověka jako společenskou bytost (ζῷον πολιτικόν), nepopíralo lidstvo nutnost autority, ačkoliv o formě a povaze její vyměněno bylo nesčetné množství náhledů a svedeno mnoho i krvavých bojů.

Zdravý rozum i historie odsuzuje naprostou rovnost všech věřících v církevním organizaci, což nade vši pochybnost vyjadřuje též autoritativní hlas církve: „Kdyby někdo tvrdil, že všichni křesťané bez rozdílu jsou kněžními Nového zákona, aneb že jsou všichni vespolek

stejnou mocí duchovní obdařeni, popíral by patrně církevní hierarchii, jež tvoří dobře zřízený šik.“ (Conc. Trid. Sess. XXIII. C. IV.)*)

Demokratické horování o naprosté rovnosti věřících shoduje se s odsouzenou naukou reformátorů, kteří tvrdili, že všechna duchovní moc církevní spočívá v lidu, jenž může ji na zvolené duchovní právoplatně přenášeti.**)

Křesťanský demokratismus ovšem nepřijal tento požadavek svého liberálního bratra v příčině naprosté rovnosti věřících v ústavě církve, protože nemůže neuznat, že jakkoliv duchovní úřady jsou nad lidem věřícím povýšeny, přece jsou všechny každému, jenž předepsaným podmínkám vyhoví, přístupny.

Přeje pak sama církev katolická zásadám demokratickým v příčině obsazování církevních úřadů, nehledíc na rozdíly stavů, nýbrž na hodnost kandidátů. Byly snad doby, kdy synové i bohatých a urozených rodů nabízeli církvi své služby, mnohdy i na úkor jejího božského poslání; dnes však ochuzená církev doplňuje řady i nejvyšších svých správců muži z lidu.

Jest tedy hierarchie církevní skutečně lidovou a proto křesťanský demokratismus nemá příčiny, aby souhlasil s požadavky liberálních demokratů, jimž neběží tak o lidovost církve, nýbrž spíše o její zotročení.

Rovněž nemůže katolický kněz trvati na požadavcích Lamennaisových v příčině svobody svědomí a rozluky církve od státu neboť znamená požadavek tento svobodu bludů a vyloučení církve z veřejného života.

V otázce náboženské nauky není tedy pro křesťanský demokratismus místa.

Jestliže v citovaném článku p. Svozilové jsme shledali, že se reklamují požadavky křesťanského demokratismu na poli církevním, nesetkali jsme se dosud s ideou touto v otázce školské. Lze tedy předpokládati, že křesťanský demokratismus sechvaluje a souhlasí s požadavky křesťanských rodičů po konfessijní škole. Liberální demokratismus ovšem žádá úplnou emancipaci člověka ve výchování a přeje si, aby dítě nevštěpovalo se ve škole ani úcta k Bohu, ani zásady mravnosti, tvrdě, že teprv ve věku dospělém má se člověk svobodně rozhodovati pro to neb ono náboženské vyznání.

Na poli školském ovšem svou zásadu volnosti liberální demokratismus zrazuje, neboť zavádí nucenou návštěvu školní a předává školu úplně v moc státu ačkoliv jak církev tak i rodičové mají přirozené, božské, tudíž i nezadatelné právo na školu.

Ostatně církev katolická přeje demokratismu v otázce školské v tom smyslu, že všem národům a všem vrstvám národním hlásala a hlásá svou božskou nauku a pro všechny stavy otevřela své školy, kdežto pohanský starověk o povšechné, lidové vzdělání se nestaral, ponechávaje rodičům starost, aby si paedagoga pro své děti opatřili.

Každá klášterní a farní škola byla ohnískem kultury pro syny lidových vrstev již v té době, kdy státu ani nenapadlo pro lidovou osvětu něco podniknouti. Podnes přispívá církev i při vši své chudobě poměrně více na vzdělání lidové, než militarismu oddaný stát při svých obrovských příjmech.

Nemůže skutečně stihnouti církev katolickou výtku, že by vzdělání lidové zanedbávala a kde se to snad nedělo prostředky dosti vydatnými a moderními, shledáváme, že se zameškané svědomitě dohání.

Chceme-li při otázce školské povšimnouti si církevní péče o vzdělání lidu, jenž již dávno opustil síně školní, pak nutno přiznati, že za příkladem osviceného papeže, sv. Otce Lva XIII., závodí katolické strany ve vzdělání lidovém prostředky čistě moderními a působivými, t. j. novinami, knihou, přednáškami i spolky. V tom ohledu předčí církev katolická i tak zvané demokratické strany, které spíše považují lidové vrstvy za „volební materiál“, než za vhodnou půdu ku záslužné osvětové práci. Vždyť často v nestřeženém okamžiku vyklouzne z pera demokratického redaktora povzdech: „U nás v Čechách pracuje na vzdělání lidovém jenom strana katolická.“

*) Quod si quis omnes Christianos promiscue novi testamenti sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spiritali praeditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quam ecclesiasticam hierarchiam, quae est ut castrorum acies ordinata, confundere.

***) Trid. SS. XXIII. Can. 6. „Si quis dixerit in ecclesia catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quae constat ex episcopis, presbyteris et minoribus: anathema sit.“

Přehlédnuvše praksi církevní na poli náboženském i školském, shledali jsme, že vrstvy lidové berou rovnou účast jak v hierarchickém zřízení a ve věčné spáse, tak i ve všeobecném vzdělání, jest tedy v církvi katolické lidovost čili demokratismus význačnou známkou již od dob apoštolských až po dobu přítomnou, takže všechny další požadavky křesťanského demokratismu byly by odchylkou od zlatého středověku a zabořily by na scestí, kamž nemůže se odvážiti žádný katolický kněz.

Postaráme se tedy dostatečnou měrou o zájmy lidové, budeme-li na pevné půdě církevní vzdělávati lid osvětovými prostředky, jak je hlava křesťanství věhlasem svým doporučuje.

III. Demokratismus na poli sociálním a politickém.

Jako v otázkách víry sužil se Lamennais uplatnění zásady „nového liberalismu“ tak i v otázce sociální a politické řídil se zásadami liberálními. Během úředního vyšetřování Lamennaisových zásad v Římě roztrpčil se hrdý tento muž tak proti nejvyšší hlavě křesťanství, že ve spise „Paroles d'un Croyant“, roku 1834 vydaném, vyhlásil nesmířitelné nepřátelství autoritě církevní i státní. Formou starozákonních proroků hřimal proti knížatům a vládcům, jakožto zplozencům satanovým a proti katolické církvi, jakožto zaprodané zrádkyni lidské důstojnosti. Dobu svou prohlásil roztrpčený kněz za „skvrnu lidských dějin“, revoluci a násilný převrat prohlašoval nejenom za právo, ale i za sv. povinnost národů, kteří si mají sami mečem zbudovati nové křesťanství a nový stát na troskách sešlé společnosti nynější.

Z těchto zásad patrně, že již dávno opustil Lamennais ve své zaslepenosti půdu zdravé reformy společenských poměrů. Zásady tyto neliší se ve své zhoubnosti pranic od zásad sociální demokracie, která ústy svého předáka Bebla prohlásila se na sněmě ve sv. Havlu r. 1887 pro revoluci slovy: „Kdo by věřil, že poslední cíl sociální demokracie lze dosíci v mezích nynějšího ústavního zřízení, buď nezuá tohoto cíle, aneb jest podvodníkem.“

Jasný, záštitím nezkalený rozum uznává, že bez autority společnost lidská se neudrží, a násilným převratem prospěšné reformy se nedocílí, jak toho nejlepším důkazem byla francouzská revoluce v minulém století.

Proto odsuzuje se výstřední demokratismus Lamennaisův sám sebou a nemůže se vůbec ani křesťanským demokratismem nazývatí, nemáje v sobě ani jediného tahu ze vznešeného evangelia Kristova.

Lamennais ovšem reklamoval si vůči papeži Řehoři XVI. naprostou svobodu svých myšlének, slov i činů na půdě čistě politické a sociální, což učinil r. 1898 v listopadu i belgický sociolog, farář Daëns (Dáns) vůči svému biskupu, ale zapomněl, že bez ohledu na evangelium Kristovo a autoritativní hlas církve nelze provésti žádné prospěšné reformy společenských poměrů. Přehlédl tedy tento bystrý duch, že i na poli sociálním a čistě politickém není naprosto neodvislým od autority církevní.

Jest pochopitelné, že musila stolice papežská odsouditi chorobné a záhubné nauky svého syna, vždyť by jinak padalo i na ni podezření, že s naukami těmito souhlasí.

Na základě výnosu papežského dlužno prohlásiti, že pro výstřední křesťanský demokratismus Lamennaisův a Daënsův není v českém duchovenstvu místa, ačkoliv dle zprávy „Katolických Listů“ ze dne 28. prosince 1898 jeví se prý i v Praze sympatie k těmto odchýlným směrům. —

Pokud tedy demokratické zásady mohou býti hájeny v kruzích katolických na poli sociálním a politickém?

Že naprosto lidovost nesmí se vylučovati z katolického tábora, připomenuto bylo svrchu při výkladě pojmu našeho v demokratismu. Mimo to jest známo, že ve vysokých kruzích církevních lidové hnutí má své mocné zastance. Zajímavý doklad toho přinesl římský katolický list „Osserv. Romano“ dle záznamu „Katol. Listů“ v č. 283. z roku 1898. Čtemeť v této zprávě:

„Velikou sensací v Itálii působí právě řeč, již promluvil kardinál Parochi na banketu francouzských poutníků, kteří přibyli nedávno do Říma, a kterou teprve nyní uveřejnil „Osserv. Rom.“ Kardinál pravil mimo jiné: „Otázka zdravé a zákonné demokracie jest nyní rozluštěna. Vy jste v pravdě křesťanskými demokraty, vzdávám Vám za to své uznání. . . Toho dne, v kterémž bude míti Francie v pravdě křesťanskou demokracii, nebude nucena báti se ničeho a pozvedne slávyplný svůj prapor v lesku a třeptu až k nebesům. A národové pak řeknou: Povstala opět z mrtvých Francie Karla Velikého, Francie sv. Ludvíka,

Francie Jindřicha IV. . . Za jiných dob byl papež suverénem nejenom ve svém paláci, nýbrž i ve svém státě; aby potrestala nás za naše hříchy, dopustila Prozřetelnost, že je dnes sotva ve svém paláci suverénem. Ale vzpřimuje ho potěšitelná myšlénka. Na místě děl, jste zde vy, kde by mohly býti zbraně, jsou zde srdce národa francouzského. Jste předchůdci lidového hnutí, kteréž vyčistí svět a řekne k sv. Petru: „Vstaň, okovy tvé jsou rozlámány.“ Italské listy následkem této řeči zuří přímo jako v šílenství. Důkazem toho, že tvrdí, že hlásá se v ní obnovení světského panství papežova „cestou revoluce . . .“

Církevní kruhy vystihují zcela správně, že pouze lidové hnutí může odstraniti kvas zlořádů nastřádaných liberalismem za patronance mocných tohoto světa. Jen lid a silné hnutí lidové řekne k sv. Petru: „Vstaň, okovy tvé jsou rozlámány.“ Chovát papežská stolice oprávněnou důvěrou ve hnutí lidové, ale opakujeme ve hnutí skutečně lidové a ne ve hnutí nevědomých a poštvaných mas.

Pojem této pravé demokracie křesťanské vysvětlil autoritativní hlas sv. Otce Lva XIII. v promluvě ku francouzským dělníkům dne 9. října 1898. Sv. Otec pravil: „Ježto jste zde vyslovili slovo demokracie, slyšte, co o tomto pojmu třeba vstřípiti v srdce: Jest-li demokratismus prodehnut naukami rozumu, ozářeného věrou, jestliže, vystřihaje se klamných a podvratných teorií, s nábožnou resignací přijme jako nutnost rozdíly třídní a různé poměry společenské, jestliže, hodlaje řešiti možným způsobem všeliké společenské problémy neztratí se zřetele pravidla lásky Ježíše Krista, o níž Spasitel pravil, že se podle ní poznají jeho učenci, jestliže jedním slovem, demokratismus bude chtíti být křesťanským: přivede vlast vaši ku štěstí a blahé budoucnosti. — Pakli však učiní svými zásadami revoluci a socialismus, pak i bude rozmetávati základní zákony, na nichž společenský řád spočívá: bude bezprostředním následkem této snahy i pro dělnictvo samo zotročení, bída a zkáza. Budiž vás daleko, nejmilejší synové, tak truchlivé myšlénkové poblouzení.“ („Vlast“ r. XV. stránka 302.) Jeden z nejosvědčenějších papežů, jimž bez odporu jest nynější sv. Otec, neztratí se naprosto křesťanský demokratismus, nesmíme ho tedy ztracovati ani my, avšak nesmíme zapominati zásady sv. Otcem vyslovené.

Na poli sociálním nesmíme s Liebknecem*) zavrhovati naprosto vládu jakožto nedemokratické zřízení, aniž smíme hlásati, že všechna zákonodárná moc vychází jen z vůle lidu, vždyť jest protimyslné, aby suverenní, zákonodárný lid byl zároveň svým zákonům podroben, nevzpomínajice ani toho, že posledním důvodem závaznosti zákona každého jest zákon Boží. —

Ovšem jest zcela spravedlivě, pečovati, aby zákonodárná moc vyhlášovala jen takové zákony, které vyhovují i potřebám lidových vrstev, což se ovšem nejsnáze docílí, jestliže i lid má v zákonodárství náležitou účast.

Dle výroku sv. Otce nesmíme ztracovati třídní a stavové rozdíly a blouzniti po naprosté sociální rovnosti. Tot bychom chtěli opravovati samu přírodu, jež vykazuje rozmanitost a různost jedinců při celkovém svém souladu. Pro absolutní rovnost, zhoła nemožnou, horovati nebudeme, ale můžeme pečovati o rovnost relativní ve společnosti lidské. Musíme totiž pečovati, aby všem stavům, které jsou jakoby údy společenského organismu, dostalo se tolik životní síly, kolik ku svému zdaru potřebují. Kdyby životní míza společnosti lidské soustřeďovala se stále jen v kruzích privilegovaných, zhynuly by brzy střední stavy — chudokrevností.

Zdravý demokratismus nesmí tedy rušiti zájmové a třídní rozdíly, vždyť společnost lidská neskládá se z množství atomů lidských, nýbrž ze souhrnu organisovaných celků, které na svou existenci mají nepopíratelné právo. Zdravý demokratismus nevystupuje proti šlechtě, protože šlechta svým rozsáhlejším pozemkovým majetkem a svou dědičnou posloupností jest znamenitou hrází proti atomisujícímu vlivu liberalismu a svým vyšším společenským postavením tvoří přechod mezi korunou a lidem obecným. Ovšem požaduje zdravý demokratismus od šlechty, aby svého sociálního vlivu používala k hájení nejvyšších statků lidských, t. j. sv. víry a vlastenectví. Jest to zcela oprávněno, žádá-li demokratismus od šlechtice, aby byl šlechticem nejenom rodem, ale i duchem!

Zdravý demokratismus uznává tedy oprávněnost jednotlivých stavů jakožto přirozených organických částí společnosti lidské. Pro tyto organické celky a ne pro jednotlivce reklamuje zdravý demokratismus poměrnou rovnost jak ve společenském životě, tak i v poli-

*) „Was die Socialdemokraten sind.“ Str. 9.

tice. Nehornje zdravý demokraticismus pro všeobecné rovné hlasovací právo, nýbrž pro všeobecné hlasovací právo dle zájmů práce a dle zájmů jednotlivých stavů.

Kdyby společnost lidská byla hromadou čili součtem stejně oprávněných jedinců, bylo by rovné všeobecné hlasovací právo zcela oprávněno, ježto však stát jest organismem morálním, složeným z organismů menších, dle zájmu práce utvořených, jest třeba hájiti právo těchto jednotlivých organických stavů a požadovati hlasovací právo všeobecné sice a relativně rovné všech stavů, a absolutně však nerovné.

Hrozit ze všeobecného absolutně rovného hlasovacího práva nebezpečí, že z nynější plutokracie upadne v otroctví ochlokratie nejčtetnější třídy dělnické, prosycené zásadami revolučními a na vůli svých předárců závislými

Státní společnost není ani hromadou samých boháčů ani ne jen společností pouhých dělníků, nýbrž harmonickým organismem, složeným z jednotlivých celků, proto blaho a zdar společnosti toho žádá, aby se nenadržovalo žádnému stavu na úkor druhého. V poměrném všeobecném hlasovacím právu spatřuje a spatřovati musí křesťanský demokraticismus hranici svých politických tužeb, nechce-li zásady křesťanství zrazovati.

Dotknuv se jen význačných jevů v otázce náboženské, sociální i politické, dokázal jsem snad dostatečnou měrou, že výstřední demokraticismus, i klerem propagovaný, není lidu prospěšen, protože jednak obohacuje lidové vrstvy tím, oč jiné vrstvy obral, jednak přisuzuje lidu právo, jež samému Bohu patří.

Jest tedy nutno výstřední demokraticismus zavrhnouti.

Za to však zdravý demokraticismus, o potřeby lidu pečující, jest nejenom oprávněn ale i samou církví uznán. Mírnému, oprávněnému demokraticismu hová, dle mého náhledu, v Čechách křesťansko-sociální strana, pokud trvá na zásadách sjezdu litomyšlského a pražského

Má-li ovšem strana tato setrvati v kolejkách vezdy správných, jest nutno, aby docházela vliďného spojenectví se stranou konservativní, katolicko-národní, neboť jinak v rozluce spatřuji záhubný antagonismus.

Soudím však také, že bez lehké, harčující strany odvážných křesť. sociálů neobejde se pevný konservativní šik katol.-národní strany.

Nehať je taktika různou, velení však budiž jedno!

Chceme jistě všichni blaho svého lidu. Protož nebudeme utráceti své sily v malicherném boji o slovíčka a osobní zájmy.

A raduji se nad tím, že vůdcové obou katol. stran přišli, aby vzájemným dohodnutím byl nastiněn společný pracovní program ke cti Boží a ku prospěchu lidu

Snaze této „Zdař Bůh!“ —

Egyptologie a bible.

Podává dr. A. Podlaha. *)

Devatenácté století, jež právě sklonku svému se blíží, může se právem honositi velikolepými objevy, jež v něm učiněny byly ve všech oborech vědění lidského. K nejznamenitějším objevům v oboru badání dějzpytného náleží bez odporu vše to, co assyriologie a egyptologie na světlo vynesly a dosud ještě neunavně vynášejí. Starověké dějiny byly těmito objevy netušenou měrou rozšířeny a prohloubeny. Život vzdělaných národů starověkých, o nichž dosud toliko

kusé byly vědomosti, předvádějí nám objevy ty v plné životnosti až do nejmenších téměř podrobností. Jazyky dávno již vymřelé a literární jejich památky, jež psány byly značkami, jichž význam dávno již upadl v zapomnutí, oživily úsilím neunavných a důmyslných badatelů zase a svěrují nám tajemství dob dávno minulých. Jakou to nesmírnou cenu mají tyto starobylé památky pro badání historické a kulturní! A cena tato ještě vzrůstá, pomníme-li, že přemnohé z dokumentův těch současny jsou s Písmem sv. a pojednávají o národech, s nimiž národ vyvolený býval ve stycích přátelských i nepřátelských, ba týkají se mnohdy i přímo národa vyvoleného samého. O mnohých událostech a podrobnostech dosud jen

*) Prameny: Max Müller, „Asien und Europa“. Abbé Fl. de Moor „Égyptologie et la Bible“ v časopise „La science catholique“ 1898 číslo 10. a 12; Vigouroux, „Bible a nejnovější objevy“ a j.

z bible známých máme nyní také současně zprávy, zaznamenané tehdejšími letopisci národů sousedních. Jimi podána jest, jak samo sebou patrně, možnost kontrolovati správnost udajův biblických. Nuže, zdaž kniha nám tak drahá obstála v ohni této kontroly, zdaž osvědčila se jakožto kniha věrohodná?

Nezapomeňme, že moderními objevy na poli assyriologickém a egyptologickém nezabývají se vždy jen mužové křesťanství upřímně oddaní, kteří v nich pátrají po dokladech, o něž by opřítí mohli věrohodnost knihy knih, nýbrž, že jsou to nezřídka mužové, kteří se ubírají za cílem zcela opačným a kteří chytají se sebe menších detailů objevy těmi na povrch vynesných a budují na nich smělé hypotézy, jež mají patrnou tendenci protibiblickou; naopak zase utajují anebo zeslabiti hledí vše, co Bibli jest přízvuho. Než z hypotéz těch neobstála dosud ani jediná, a tendenci toto badání samo zase bourává, co bylo vystavělo. Jsou však mezi badateli i mužové,

kterí sice k praporu křesťanskému zjevně se nehlasí, kteří však prodchnuti jsouce poctivou snahou vědeckou nehledají leč pravdu a neváhají ji vysloviti, když se domnívají, že ji byli našli, a to se všemi důsledky, jež z ní vyplývají. Činí tak se vzácnou nestranností; vyslovují bez obalu náhled dosavadním běžným míněním vědeckým odporující, ať je to komu libo nebo žel, čímž jsou ovšem velmi nepohodlni zástupcům onoho směru, kteří by bibli rádi stůj co stůj zničili. Ovšem, tito střízliví učenci nechtějí býti apologety našeho názoru o knihách biblických a obhajují historičnost toliko některých jejích částí, nicméně i za to zasluhují uznání. Mnohdy ovšem domnívají se i mužové tito, že některé objevy epigrafické odporují udajům biblickým: avšak i tu ukázalo se, že zdánlivý spor dá se vyložiti a odstraniti.

A k některým takovýmto záhadám v badání egyptologickém chceme poukázati v tomto pojednání.

(Pokračování.)

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

O Vánocích ještě bylo politické ovzduší u nás naplněno slibnými mračny, z nichž slibován byl hojný a vydatný déšť, který měl svažiti naši vyprahlou hospodářskou i státoprávní půdu.

Znamení byla dost dobrá: Převzetí opavského matičného gymnasia od státu, připomenutí soudním úřadům slezským, aby dbaly jazykové rovnoprávnosti, rozhodná řeč min. předsedy hr. Thuna na dotaz dr. Engla a ryt. Jaworského stran vypořádání Čechův a Polákův z Pruska a pod.

Veřejnost naše doufala, že i sněm král. Českého bude zahájen reskriptem, který by byl příznivou odpovědí na lonskou únorovou adresu lidových i velkostatkářských poslanců českých.

Ale královské poselství, jímž vláda 28. prosince sněm náš, na který Němci se nedostavili, zahájila, neuspokojilo, ježto znělo právě tak, jako reskripty všech ostatních sněmů cislažtánských. V poselství se praví: „... Oddanost mých věrných národů, nechť budoucnost cokoliv ve svém

lůně tají, dává bezpečnou záruku toho, že moc a vážnost státu nezmenšena dále potrvá. Duševní a hmotná vzdělanost, opírajíc se o práva jednotlivců státními zákony základními zaručená a o rovnoprávnost národů, všude utěšeně se rozmohla.

Pečlivému pěstování blahobytu jednotlivých částí, nezbytnému pro stálý pokrok celku, nemůže než prospívati, když zastupitelstvům zemským, jakožto činitelům v první řadě povoláním, aby dbaly zájmův obecného blaha, zjedná se při vytváření veřejných institucí náležité působící ku provádění jejich ústavních práv. Doufám a přeji si, aby přes všechny protivy názorů a snáh vůle opravdová, věcně napomáhati duševnímu a hmotnému blahu obecnému, zrodila spolupůsobení všech sil prodchnuté vzájemnou úctou ku právům a slušnou spravedlností.“

Dojem první byl — obecné zklamání. Dr. Engl nepřestával krčiti rameny, když byl od soudruhů svých interpelován. „Nár.

Listy“ v řízném článku napsaly: „Vláda hr. Thuna, která je za toto poselství zodpovědna, podepsala si — úmrtní parte“.

Dne 29. prosince pak promluvil dr. Baxa na sněmě peprnou řeč, plnou výčitek klubu mladočeskému, jenž prý hraje dvoji úlohu, jenž podporuje vládu centralistickou a německou, za které české menšiny hynou, království české je ochuzováno, na kontrolních shromážděních vojenských ani slůvko „zde“ česky promluvíti se nesmí a ve které dokazoval, že musíme do opozice — a to prý též dle slov Palackého, jenž řekl: „Byli jsme před Rakouskem a budeme po Rakousku . . .“ Reskript nazval: „urážkou a pouhou frází,“ začež byl od maršálka kn. Lobkovice k pořádku volán.

V téže schůzi i dr. Engel i dr. Herold dost opoziční projev učinili, zvláště když vláda úsly místodržitele král. českého, hr. Coudenhova, prohlasila, že k léčení deficitu zemského vláda miní poskytnouti jistý úděl z daně pивní a kořaleční a jiných daní spotřebních, dále zavésti zemskou daň ze služného, z výnosu spořitelna a zavésti snad progresivní přirážky k přímým daním a pod.

To je velmi hubený dar, neboť vše to by vyneslo asi 2 mil. zl, kdežto rozpočet král. českého vykazuje již ke 21 milionům deficitu!

Všecky noviny zahovořily tonem — opozičním.

Ale během 14 dnů se myslí uklidnily. Z venkova docházely zprávy, že pro opozici není ve voličstvu — nálada. „Národní Listy“, které mají už dlouhý čas hlavu Janusovu, moudře radikální praktiku odložily. Poslanci pak mladočeští v listech venkovských vykládali se jali, že poselství není pro nás tak zlé, ba že znamená i jakýsi úspěch. Tak na př. dr. Engel v „Hlasech od Blaňáka“, Špindler v „Podřipanu“, Dr. Pacák v „Podvysockých Listech“, dr. Fořt v „Labských Prouděch“ atd.

Rozhodnutí tedy nastane, až dojde ke druhému hlasování o rakousko-uherském vyrovnání. Tu sejítí se mají důvěrníci mladočeští, aby o situaci rozhodli a aby poslancům určili, zdali mají vládu hr. Thuna podporovati či se k ní do opozice postaviti.

Zvláštní je, že dr. Stránský (pokřtěný před 6 r.) na Moravě — pro opozici k vládě agituje i píše v „Lidových Novinách“ brněnských.

Zatím namáhají se vládní i polovládní listy německé („Fremdenblatt“ atd), aby došlo k novému jednání o smír mezi Čechy a Němci.

České listy projevíly smírnou náladu, ale německé nikoli. Ony (a poslanci němečtí též) volají: Dříve zrušte — jazyková nařízení! Aby pak nabnaly světu germánskému strachu a hněv proti nám rozmnožily, píší, že chceme počestění německé části Čech, „revindikaci“ uzavřeného území a pod.

Situace je tedy stále stejně ponurá a chmurná, napjatá a zauzlená. Vyžadovala by důležitost poměrů, aby poslanci naši byli sami muži síly Herkulovy a bystrozraku státnického.

Ale zatím oni hrozí — že mandáty složí!

O síle české dal svědectví posl. dr. Steinwender ve své řeči v Bělaku, kde zřejmě doznal, že proti Čechům dlouho by se v Rakousku žádná vláda neudržela.

Dále pravil v Linci dne 3. ledna na sněmu Hornorakouském po mnohých útocích na Čechy se strany liberálů a nácionálů konservativní posl. Huber: „Otázku jazykových nařízejí nelze jinak, leč vzájemným dohodnutím řešiti. Pakliže se na nich nic nemění, nesou toho vinu ti, kdož zákonitě projednání jazykovité otázky obstrukcí znemožňují. Politovati jen sluší, že Němci u vlády vlivu pozbývají a Slované nabývají, toho vinu však jedině nesou německé strany, neboť jednání jich v parlamentě vede k tomu, že právo lidu dané nemůže býti vykonáváno. Neuznává-li se zásada většiny, pak přestává všechen parlamentarismus. Násilnými prostředky nemůže žádná vláda zabrániti pokroku Slovanů, a bylo by velmi vděčno, kdyby některý z poslanců menšiny dovedl udati zákonitý prostředek, jímž by se tomuto slovanskému pokroku učinila přítrž. Na proti žádosti posl. Jägera, aby konservativní Němci s Poláky pokusili se vymoci německou státní řeč, mohu pověděti jen: Výs to nejde! Necht se jen dr. Jäger dá zvoliti na říšskou radu a vyvede ten kousek. Pokrok Čechů dospěl již před vydáním jazykových nařízejí tak daleko, že zrušením jazykových nařízejí postupu jejich sotva lze zabrániti. Federativní systém není tak nebezpečný, severní Americe a Švýcarům dobře se při něm daří. Všem moudrým lidem jest ostatně jasno, že naše říšská

rada nikam nevede, stojí jen drahé poplatnické peníze a je práce neschopna.“ — To jsou přece rozumná slova katolického Němce!

Na Sušicku a Horažďovicu zvolen za poslance pan Prášek, rolník ze Řivna, člen opozičního proti klubu mladočeskému „sdružení rolnického“. „Nár. Listy“ přináší o volbě zprávy, jakoby pan Prášek byl vlastně si poslanectví koupil za — doutníky a peníze, jež prý se rozdávaly mezi volitele. To prý je čistý pořádek . . . Ale kdo začal podobné věci u nás? Dělo se to za éry staročeské? Dále obviňují „Nár. Listy“ několik kněží ze Sušicka, že prý pro p. Práška horečně agitovali atd. To přece „svobodomyšlný“ orgán by činiti neměl!

Protestní schůze Čechů dolnorakouských

konala se ve Vídni dne 8. ledna. Po řečech mnohých zástupců živnostnictva, dělnictva atd. přijata byla resoluce, ve které se protestuje proti návrhu Kolískovu, aby „němčina byla jediným zemským jazykem ve školách a v úřadech v Dolních Rakousích.“ — Ve Vídni žije asi 300.000 Čechů, ba snad asi 38 procent (dle něm. statistika dr. Mayera) všeho obyvatelstva vídeňského tvoří Čechové. A ti mají býti jazykově bezprávní? Ať pamatuje Vídeň na to, z čeho tyje! Opustí-li ji živel slovanský, divně se jí povede!

Ríšská rada je svolána na den 17. ledna. Jednati se má také o osnově zákonu, kterým se na rok 1899 prodlužuje platnost dalšího kontingentu branců. Někteří opoziční obstrukčníci musí tedy doznati barvu.

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Hnutí mezi českými rolníky.

Rolníci čeští valem odpadají od praporu mladočeského! Takové jest dnes proudění v stavu tom. Dost dlouho sloužili mladočeským vůdcům za podstat. Dnes chtějí státí na svých nohou.

Několik voličských schůzí posledních dokazuje, jaká nedůvěra, ba rozhořčení panuje v rolnictvu proti mužům, kteří před 10 lety vydupali ze země „Selskou jednotu“ — proti Staročechům, kteří slibovali rolnictvu menší daně a levný anglický kapitál i umožnění dluhů hypotekárních, kdežto nyní chystají se hlasovati i pro ony položky rakousko-uherského vyrovnání, kterými se rolnictvo naše cítí velice poškozeným.

K tuhé srážce mezi poslanci a vedením „rolnického sdružení“ došlo na schůzi žofinské v Praze dne 6. ledna. Předseda sdružení pan St. Kubr pravil, že nemohou rolníci soubhlasiti s tím, když poslanci čeští hlasují pro zvýšení platu úředníkům, když rolnictvo, dělnictvo a řemeslnictvo tak bídně živoří.

Jednatel pan Hrubý zatroubil mocně na radikální pozoun fka, že Vídeň je hlucha k rolnictvu; stav rolnictva se nezmění, pokud se neopraví obchodní smlouvy, nepřemění daně, nezlepší rakousko-uherské vyrovnání, nezřídí obilní skladiště atd. Pan Hrubý mínil, že by se min. Kaizl poďekovati měl, nežli zasaditi

českému rolnictvu ránu nejtěžší. Rolnictvo si pomůže, vynutí-li si respekt silnou a neodvislou organizací. (Pan Hrubý o to dost pečoval v minulém roce, konal — 218 přednášek!)

Posl. Formánek a posl. dr. Engel hájili klub mladočeský. Tento pravil, že nám hůře není, poslanci že za vše nemohou, ježto mají mnohé obtíže a pod. Dále pravil: Strana svobodomyšlná nechce nutiti vás k nějaké součinnosti nebo spojitosti s námi!

Po řeči p. Zinka mluvil poslanec Udržal, jenž vyčítal „sdružení“, že má poslance jen jednoho, p. Práška. Dále řekl: zradu vytýkati rolnickým poslancům posavadním nikdo nemůže. U nás není pro věci rolnické dostatečné porozumění, ani v našem klubu (!). Běh věci neřídí však síla poplatní, ale intelligence! Naši snahou musí býti, abychom delegaci naši neseslabovali, ale sesilovali. Trvejme v jednom táboře (veliký hluk).

Pak mluvil posl. Janda, jenž pravil: Rolníci naši nemají pevného programu a nejsou svorní, mluvíce jeden tak a druhý onak! Musíme jeden druhému přátí, tedy i úředníkům zvýšení platu!

Pan Hrubý pak znovu dlouho mluvil pro samostatnou cestu. Dále mluvili pp. Noll, Nebeský, Choděra a König, načež jednoduše přijata resoluce, v níž se praví:

„Rolnictvo české varuje zástupce českého národa, aby pro nynější předlohy rakousko-uherského vyrovnání za bezcenné sliby nehlasovali, ale nejkrajnější odpor zdvihli. Proti každému zvýšení daní potravních rolnictvo protestuje. Rolnictvo nezvratně trvá a neustupně bude hájiti samostatnost českého státu dle smluv státopravních. Rolnictvo české protestuje proti zkracování práv sněmu král. Českého žádá více času pro sněmování a ponechání mu daní přímých. Valná hromada schvaluje u s a m o s t a t n ě n í se od stran politických a utvoření strany agrární, která hájiti bude zájmy středního stavu tohoto, aniž by zapomínala povinností svých vůči ostatním stavům a celému národu českému vůbec.“

Pak mluvil ještě poslanec Udržal o svornosti a o možnosti, že poslanci lidu (I) mandáty vrátí, poslanec Hovorka a delegát zemské jednoty řemeslnicko-živnostenských společenstev pa. Šafr, načež v dlouhé řeči posl. dr. Engel obhajoval jednání mladočeských poslanců; připomínal, že v dobrotě dají se chyby lépe napravit, než bojem, řekl, že přijdou-li do konfliktu s voliči, dají jim mandáty k dispozici atd. —

Na to zvolen výbor a schůze skončena. Rozumí se, že *Národní Listy* do rolnictva se daly co možná záhy. Hned 8. ledna v článku dra Ryby: „*Stavovské třídní zaklínání*“ jsou rolníci, aby nechali svých zájmů a podřídili se — „vedení národním“, abychom, na houfce rozdělení, nebyli (prý) hravě potřeni. Doslova pravi: „Politická organizace hospodářská, postrádající pouta myšlenky národní, neznamena nic jiného, než boj jedněch proti ostatním, rozklad společnosti národní a konec národa! — Frivolně vyvolaný zápas třídní neznamena leč dekompozici naší národní armády a konečnou její zkázu.“

Tak zle to přece nebude. Což pak poslanci mladočeští sami nedali podnět k organizaci strany národních dělníků?

Budou-li silny části, bude mohutný celek. Dnes ale rolnictvo i živnostnictvo klesá.

My rozhodně sympatisujeme se stavovským tříděním. Není to žádná dekompozice a ničení.

Jenom si přejeme, aby rolnictvo program svůj prohloubilo, aby nepolitizovalo příliš, ale odborně, věcně a rzně pracovalo!

* * *

II. Řemeslníci naši pořádají schůze, na nichž se protestuje proti kuratoriu čili fidi-

telství „*Zemského úvěrního fondu císaře Františka Josefa*“, který byl zřízen pro maloživnostníky a nadán obnosem 500.000 zl. Vyčítají, a právem, že v kuratoriu vedle obchodníků a 2 řemeslníků německých, kteří byli vzati z pražského „*Handwerkervereinu*“, žádný český řemeslník se nenalézá. Kde toho příčina, pátrati nechceme. Snad se věc dá ještě napravit. Jinak bychom radili našemu živnostnictvu a řemeslnictvu, jež se nalézá ve stavu velice zbědovaném, aby nehledali a neočekávali pomoci zvenčí, od obcí, země, státu, aby nevářkali jen, ale aby se chopili své pomoci, aby zakládali co nejvíce odborová družstva, nákupní a prodávní jednoty, podpůrné a úvěrní spolky, kterými se věru více dokázati dá, nežli stálými protesty, nekonečnými debatami a předkládáním různých programů. Když ostatní vrstvy společenské se úsilovně organizují, může to učiniti též stav řemeslnický a živnostenský, druhdy u nás velmi mocný a vážený.

*Upozorňujeme na obrovské švinle uher-
ských vinařů, z nichž právě několik bylo pro
padělání vína odsouzeno! Varujeme před vti-
rajícími se podvodníky!*

* * *

III. Dělníci.

Obce naše dělnický komunální program prý začaly studovati. Zdali jej budou i prováděti?

Po příkladu dělnictva anglického, amerického a německého začíná i naše dělnictvo prakticky prováděti některé ze svých požadavků. Tak na př. v Lounech utvořilo se družstvo, které má za účel postavití dělníkům domky, splatné v delší lhůtě. Je to zjev potěšiteluý. Žádoucnó, aby nalezl hodně následovníků.

Sociální demokraté pořádali v poslední době množství schůzí, na nichž se žádalo zrušení novinářského kolku a sice třeba i pomocí § 14. Správně připomíná se jim, že soc. demokratičtí poslanci spojení s nacionály a liberály německými zamezují vlastně, aby se kolek novinářský zrušil, neboť min. Kaizl hned po svém nastoupení osnovu zákona podal. A oni, kteří pro § 14. v parlamentě vládu žalují, žádají, aby vláda dle § 14. jednala. Tahhle se chytají — vrány.

Pražský měšťanský pivovar byl od sociál. demokratů 3 dui bojkotován. Stalo se, že posl. Březnovský navrhl, aby na Štvanici nepopřával hostinský soc. demokratům místnosti obecních ke schůzím. Následkem

toho „Právo Lidu“ přineslo „denní úkaz“, že soc. demokraté do žádného z 20 hostinců pražského měšt. pivovaru nevkróčí. Správa pivovarní v „Zaslánu“ se omluvila, že jí je jedno, kdo do její hostinců chodí. Hostinský p. Horák prohlásil, že schůze na Štvanici soc. demokratům dovoleny budou. — A nyní byl slavně boykot — odvolán!

Výsledky nové osobní daně z příjmu.
Min. Kai z l podal tato zajímavá data: Veškerý roční příjmy v této polovině říše odhadují se asi na 3000 mill. zl., v čemž ovšem zahrnutý jsou i příjmy menší než 600 zl. ročně. osobní daně z příjmů nepodrobené. Příjmy daně osobní z příjmů podrobené tvoří asi třetinu t. j. 1100 mill. zl. Příjmy tyto vykazují následující stupnici: od šesti set do 1000 zl. r. č. má **404.044** poplatník celkem 302.4 mill. zl. čili 27% veškerého příjmu. Od 1000 - 2200 zl. r. č. má **215.100** poplatníků celkem 275 mill. zl. čili 24.6%, od 2200 do 3600 zl. má **50.751** poplatníků summa 139.6 mill. zl. čili 12.48%. Počítají-li se tyto dvě skupiny za vlastní jádro středního stavu, a počítá-li se rodina po pěti členech, náleželo by ke střednímu stavu asi 1.330.005 osob čili $\frac{1}{11}$ všeho obyvatelstva. — Ke třídám zámožným možno počítati následující poplatníky s příjmem od 3600 zl. do 6000 zl. r. č., jichž jest **22.089** se summou příjmů 100.5 mill. zl. čili 8.98%; konečně boháčů s příjmem ročním 6000 zl. a více jest **17.874** v úhrnné sumě 301 mill. zl. čili 26.90%. Z těch přiznalo **255** osob roční příjem přes **100.000** zl. r. č. Dle povolání připadá na zemědělství přiznaný příjem 110 mill. zl., na domy 138 mill. zl., na průmysl, obchod a samostatné podniky 338 mill. zl., na osoby se stálým služným 458 mill. zl., na kapitalisty 216 mill. zl.

„Velká okkase“. Tak čteme v našich „velkých“ vlasteneckých novinách pražských. Co je to? Nabízí firma Samuel Ö hler a spol., dále Schneider Moritz a dále Zikmund Stránský atd. látky na šaty, látky prací, hedbávné a lněné, koberce, záclony, zboží dámské i panské a t. d. a to — za značně „snížené ceny“ nebo za „báječné levné ceny“. Tyto inseráty nesou ročně vlasteneckým velkožurnálům českým tisíce zl. — neboť jediná firma Z. Stránský na př. dala do „Práva lidu“ insert za — 900 zl. Představte si, co musí zaplatiti za dva i třikrát rozsáhlejší inseráty v našich novinách vlasteneckých! Ony vezmou vše, jak se jim nabídne. Kdyby aspoň ty „okkase“ předělaly! Vždyť to zrovna do očí bodá. Což něm. slovo Occasion (vlastně

z latinského) nedá se ztlumočiti po česku? Naším denním listům je lhotejno, co na třetí a čtvrté straně tisknou. A našemu vlasteneckému obecenstvu jest jedno, kde své potřeby kupuje a objednává. Výborná organizace.

„Hospodář Českoslovanský“ navrhuje, aby se po způsobu museí všeobecných a školních zařídila okresní musea hospodářská, jež by zahrnovala veškeré produkty v okrese se dařící, ornici, znázornění poměrů všech stavů, technologii, strojnictví hospodářské atd.

* * *

Židé v Haliči a v ruském Polsku.

Píše JUDr. Michael Navrátil.

Židé hrají v Polsku neobyčejnou úlohu. Bez přehánění lze říci, že jsou a budou „morovou ranou“ pro Poláky, pokud nepodaří se buď je vystěhovati nebo nějakým způsobem zhoubnou jejich činnost podlomiti.

Jak se to státi má, jest ovšem velmi nesnadná otázka. Jsou tam nejen rolníky, nádeníky, řemeslníky, továrníky, ale mají též obchody zcela ve svých rukou. Tento obchod je nepřetržitou řadou partik, čachrův a taškářství, jak ze soudních líčení vysvitá. Obchodní židovstvo je tu neobmezeným páuem, nemusí se nikde před křesťanským konkurentem ostýchat. Žid jen se židem je v obchodním spojení.

Trapné je, že nejen velkoobchody, ale i menší obchody, jež u nás vedou křesťanské firmy, mají vesměs židé. Obchod s drůbeží, masem, rybami, ovocem jest vesměs v moci jejich. V sobotu kuchařka křesťanská na trh ani nesmí, poněvadž by nic nekoupila, neboť židovští obchodníci slavice šábes. nepřišli, a tak není co koupit.

Židé jsou zvaní opravdovým vředem na těle Polsky. Oni opíjejí sedláka a tak ho duševně i tělesně zabíjejí. Oni drží vše na venkově v rukou, tak že se říká, že celé polské království je vlastně království israelské.

Poláci ovšem nenávidí židy na smrt, ale pomoci žádné neznají — bez židů nemohou žíti. Oni by měli vzíti obchod do svých rukou, učiti se hospodárnosti a věnovati se řemeslům a tak odňati židům výdělek. Ale v té příčině my Slované vůbec jsme slabi. Vždyť v Rusku skoro ani jeden bankéř není Rus, nýbrž žid.

Ve Varšavě všechny zastavárny (lombardy) mají židé ve své moci, pouze jedna je městská. Při licitaci jako nyeny

vrhnou se na předměty licitované a všechno za pakatel sami skupují. V městech provozují také p o d o m n i o b c h o d, chodí po dvorech a volají: „Handl—paňové.“ Každé malé dítě židovské ví již, co je to handl. Vše, co se mu hodí, strká do pytle. Hadry (galgány), peři i kosti. — Židé mnozí byli usvědčeni, že sváděli děti a služební lid k prodeji cizích věcí, tedy k domácí krádeži.

Žid po ulici kráčí se zamazaným rancem neb nějakým špinavým zbožím a volá: „na bok!“ Každý musí dobrovolně ustoupiti s chodníku do prostřed ulice, nechce-li býti pošpiněn. A špinaví jsou notně. Krajan náš, professor na lékařské fakultě ve Varšavě, Dr. Lambl, nám pravil, že i cholera té špíny židovské se bojí.

Úřady ruské poddané své stále ve všem vedoucí, ba do všeho jako chůva je strkající, musí slabší, méně probudilé křesťany proti vychytralým židům chrániti, musí bezbranné děti — (své poplatníky) — obraňovati před prohnánými orientálními kočovníky. Ruské úřady činíce mnohdy rozsáhlá opatření proti židům, nehoní se za žádnými směšnými ideály rovnosti a svobody, ani nešíří barbarství.“ Ony konají svoji svatou povinnost, kde osudný aparát prohnalé a korrupční byrokracie není překážkou.

A kde srdce bije pro jednu potřebu, kde pronikl rozum čirý a křesťanský, žádným novomodním předsudkem nezatemnělý, uznává se správnost jednání toho.

Nynější židé v Polsku jsou již dávno usedlí, přistěhovavše se tam ve středověku. Počet jejich je tak znamenitý, že zároveň se svými souvěrci na Rusi tvoří skutečně více než třetinu židů rozšířených po vsi „tváří země.“ Je totiž všech židů na povrchu zemském na 8 milionů, z těch připadá na Rusko 2½ mil., na Rakousko 1½ mil., na Německo ½ mil., na Španělsko pouze jeden tisíc.

Nepatrný tento počet roztroušených synův israelských po celé zeměkouli chce kralovati celému světu. Všichni národové cítí již jejich váhu a vládu. Pouze rakouské krajiny jižní: Tyroly a Krajina, kde jsou věrní katolíci, nemají židů.

Za to Halič a Kongresovka jsou druhou Palestinou.

Majíce před očima ohromnou tu sumu obyvatelstva židovského ve Varšavě (sto padesát tisíc) a v Kongresovce vůbec, musíme zvolati: „To již nutno mluviti o národě židovském v Polsku a o království polsko-židovském. Židé v Polsku tvoří

svorný samostatný národ, nebo chcete-li ohromou kolonií, kde žid zůstává stále mezi svými. On zde nemohl, jsa stále ve styku se svými soukmenovci, assimilovati se s obyvatelstvem domorodým, jako se to jinde stalo.

Nynější židé polští jsou „observanti“, zachovávají totiž pokud jen možno veškeré staré tradice s houževnatostí přímo příslovecnou. (Srovnej pořekadlo: Drží to jako židovská víra.) Oni jsou věrní svým starodávným obyčejům, oni pranic nepřijali ze zvykův obyvatelstva domácího, z něhož žijí. Oni mluví buď německy nebo zvláštní hantýrkou, sestávající z hebrejštiny, aramejštiny a něnčiny.*)

V Polsku jsou monopolem židů všechny finanční operace, bursa a bankéřské závody. Oni drží ve své odvislosti majitele usedlostí, rolníky, měšťany i šlechtice. Na vesnicích mají židé četné selské statky a všechny hospody (krčmy) jsou jejich majetkem. V některých vsích, přijde-li v sobotu cizinec do místa, umřel by hladem, má-li žid zavřeno, neboť od křesťana nic nedostane.

Ve Varšavě potkáme zdaleka nápadného žida neb židovku na každém kroku. Nejvíce jsou soustředěni v předměstí Praze, na Starém městě a na Nalevkách. V židovské čtvrti náleží mnohdy jeden dům několika majitelům (jako v pražském Josefově). Často se stává, že, když policie má vystoupiti proti nepořádku v některém domě, nemá, koho by volala k zodpovědnosti, neboť místo jednoho držitele objeví se celá řada majetníků, kteří se z povinnosti hledí vyvléci.

Na Nalevkách nacházejí se mnohé domy, v nichž od přízemí až na půdu narovnaný jsou zásoby zboží nejrůznějšího, jež pochází z obchodův, mnohdy lstivě a švindléřsky provedených. Slyšeli jsme o tom od osob naprosto spolehlivých na př. toto: Zahraníční firmy obchodní velmi draze zaplatí

*) Je to skutečně zvláštní, že žid na celém světě mimo svou mateřštinu ovládá obyčejně jazyk německý. Slyšeli jsme židy na balkánském poloostrově, v jižní Francii, v Itálii, a tu, kde by se toho žádný nenadál, kdykoliv nalézají se mezi sebou v důvěrném hovoru, nemluví než německy. Věrohodní cestovatelé praví, že v celé ruské říši, v celé Sibiři, ba, až na hranicích čínských, kdekoliv chceš neb musíš něco německy mluvit, najdeš žida, který umí německy. Tak prý jest tomu také nejen po celé Americe, nýbrž i v jižní Africe.

svou obchodní ochotu. Když varšavský žid totiž chce koupiti zboží, kupuje v cizině. Cizozemský velkoobchodník obrátil se nejdříve na kommissionáře ve Varšavě a táže se jich po kreditu dotyčného židovského obchodníka. Důvěrníci jdou k židovi, kde praví: „Co nám dáš, když ti vystavíme dobré vysvědčení?“ „Sto rublů,“ nabízí žid. „To je

málo. Vždyť vyděláš 50 tisíc.“ „Tedy tisíc rublů. Jste spokojeni?“ „Ano.“ Příznivé vysvědčení pak posláno cizí firmě, lehkověrný obchodník uvěří, pošle zboží na úvěr v ceně 50 tisíc rublů a — žid ve Varšavě v krátkém čase udělá bankrot a tak záhy stane se boháčem, kdežto jeho věřitel byl okraden. Věsti proces nic nepomáhalo.

ŠKOLSTVÍ.

Nalézáme se v době ustavičného vření. Časem propukají nad úroveň všeobecné nespokojenosti ale zjevy tak nápadné, že dlužno se vážně zamyslit.

K nejvíce nespokojeným vrstvám společenským patří učitelstvo. Na každé schůzi důležitého stavu toho ozývají se ušetně stížnosti. Tak na př. bylo na schůzi v Albrechticích, tak i na schůzi v Praze.

Již valná hromada delegátů „Ústředního spolku jednot učitelských v Čechách“ dne 1. listopadu, kde zastoupeno bylo 116 krajin- ských jednot 336 delegáty, projevila mnoho stesků.

Na schůzi té usneseny tyto požadavky:

I. Základní služné: a) zatímních učitelů po zkonšce dospělosti 500 zl., po zkoušce způsobilosti 600 zl.; b) definitivní učitelé zařadí se do XI. tř. (800 zl.) a postupujte dle norem státních úředníků do X. třídy; c) učitelé měšťanských škol zařadí se do X. třídy a postupujte do IX. třídy; d) řídící učitelé a říditelé požívají 200 zl. funkčního přídatku; školy chlapecké a dívčí buďtež správami odděleny; e) nestane-li se učitel od zkoušky způsobilosti definitivním do 5 let, měž služné dle XI. tř. Přestoupí-li učitel z obecné školy na měšťanskou, počítejtež se mu léta služební jako ztrávená na měšťanské škole (dodatek p. říd. Vlacha).

II. Všechny osoby učitelské mají natu- rální byt, ve městech příbytečné.

III. Po 35leté službě od zkoušky způ- sobilosti má učitel právo na výslužné. Defi- nitivně ustanovení učitelé mají nárok na pensi, která po zkoušce způsobilosti činí 30 procent služného a vzrůstá každoročně o 2 proc. Vdovy a sirotci (do 24 let) poží- vají pense dle norem státních úředníků.

IV. Při obsazování definitivních míst učitelských přihlédáno budiž nejprve k letům

služebním, počítaným od zkoušky dospělosti při rovné kvalifikaci a rodinných poměrech kteréhokoli žadatele z král. Českého za volné konkurence učitelův a učitelek. Nestane-li se zatímní učitel po 10 letech od zkoušky způ- sobilosti definitivním, požívá služného dle XI. třídy. Nestane-li se učitel obecné nebo měšťanské školy po 30leté službě definitivním, požívá služného dle XI. třídy.

V. Industriální učitelky buďtež definitivně ustanoveny, měžtež stále služné a nárok na výslužné.

Na to počala v učitelských časopisech o požadavcích těch rozprava. Mnoho svízělů a strastí předneseno, zejména na obydlí učitelů a podučitelů venkovských, jež jsou v pravdě někde hrozná.

O vánocích došlo ke schůzi v Praze, kde učitelstvo projevilo nespokojeno- st s poslanci mladočeskými, kteří o učitelstvo se nestarají a snah jeho si nevšímají. Někteří učitelové dokonce přimlouvali se, aby žádosti učitelstva českého dány byly posl. Bernerovi, sociálně-demo- kratickému štváči, který na př. bouřil děl- níky naše proti jubilejní výstavě.

Poslanci, kterým výtky na schůzi oné činěny byly, začali se hájiti, zejména dr. He- rold, Krejčík, Udržal atd. „Národní Listy“ přinesly několik fyzných, výhrůžných statí; mnozí venkovští učitelé pražskou akci odsou- dili v „zaslánech“.

A tak za stávajících poměrů nemají učitelé naději na zlepšení svého postavení.

Zajímavost jest, že „Vychovatel“, orgán katechetského spolku v Praze a Jednoty Če- ského katolického učitelstva v království če- ském v článku z 1. ledna t. r., „Pokoj lid- em dobré vůle“ nadepsaném, v němž se mluví přesvědčivě o mnohých trampotách učitelstva školy nynější v příčině vyučování, do-

zoru, úřadů i hmotném postavení, vybízí se kněžstvo, aby se s učitelstvem spojilo a sice u kříže.

Snad k tomu po dlouhém putování a marném bloudění konečně dojde! —

Zemědělství na venkovských národních školách. Dle výroční zprávy amerického ministra zemědělství podané za rok 1898 patrno, že Spojené státy severo-americké nezapomínají vedle rozvoje svého průmyslu na zájmy zemědělství. Ve zprávě se podává přehled o nejnovějších snahách aby na venkovských národních a normálních školách učilo se i zemědělství. Novoyorská vysoká zemědělská škola opatřena přiměřenou subvencí ku přípravě učitelů, aby byli způsobilí na školách zmíněných o zemědělství přednášet. Zároveň siřeny zásady tyto ve výborných letácích, vysokou školou vydávaných. Odbor pro dobytkařství při ministerstvě rozšířen zvláště dozorem při dovozu a vývozu masa i dobytka. Dále se dovidáme, že léčena s velmi dobrým zdárem (80%) cholera u vepřů pomocí sera. Odbor chemický zabývá se

zvláště podporou americké výroby cukru z řepy a shledal, že jsou poměry půdy americké pro pěstování cukrovky co nejpříznivější. Pěstování na zkonšku se šíří stále; semeno se rozdává a opatřuje ve všech možných druzích: vývozní odbor zabýval se hlavně poměry na Kubě a v ostatních nových územích. A u nás? Všecko ztrnulé, těžkopádné, mechanické, centralistické, ba úmorné. Takhle se těžko vymaníme z posavadní malomoci, když se ukládá učitelstvu jen více — psaní, takže v samých statistických tabulkách a číslicích utone, a když rolnictvu na řepu a pod vyšší daň se uvaluje.

Zavedení tělesného trestu do škol. 750 obcí dolnorakouských předložilo dne 7. ledna prostřednictvím posl. Steinera zemskému sněmu petici za školní opravu. V petici žádá se za zavedení tělesného trestu na školách, stejné učivo pro všechny dolnorakouské školy, sedmiletá návštěva školní, rozšíření rolnického vyučování zřizováním nových škol a žádost, aby žáci škol rolnických a vinařských zařadováni byli do náhradní zálohy.

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Kdo bude papežem. Liberální tisk nemůže se dočkatí chvíle, kdy nynější náš sv. Otec Lev XIII. zamhouří oči. Každého čtvrtletí píše se, že sv. Otci ubývá sil rapidně a že co nevidět 90letý stařec skoná. A tu rozdávají papežskou tiaru zcela libovolně. Jedni praví, že největší naděje má kardinál Rampolla, vůdce nesmířitelných (intransigentů), rozený r. 1843. Jiní mní, že papežem bude Serafin Vanutelli, jenž prý by byl papežem diplomatickým. Jiní myslí, že se papežem stane kard. Ondřej Ferrari, arcibiskup milánský, který zavedl přísnou kázeň v kněžstvu, jiní že G. Sarto, kdežto mnozí hádají, že se papežem stane kardinál Soampa. Dle starého proroctví (jasského biskupa Malachiáše ze XII. stol.) následovati má po crux de cruce (Pius IX.) lumen de coelo (Lev XIII) — ignis ardens (ohněn planoucí). A toto prý heslo hodí se na kard. Soampu, jenž má slunce ve znaku a je patronem chrámu Madonny del fuoco. Jiní by přáli papežský trůn kard. Dom. Jacobinimu, jenž je miláčkem římského lidu, jsa činným v mnohých sociálních spolecích. Dále

pokládají za možné budoucí papeže kard. Cretonia a Ferratu kteří jsou známi jako conciliatoristé a „religiosové“. Ještě jiní mní, že bude po Lvu XIII. papežem některý francouzský nebo německý kard., protože vlašských kardinálů jest nyní pouze polovina. — Myslím, že je tento spor předčasný. Mimo to mnozí rádi by měli papežem kard. Luigi Oreglia, jenž je kamerlengem a říditi bude mezivládi a volbu příštího papeže. Jiní veliké naděje činí L. M. Parochimu, jenž jest generálním vikářem Říma; vyniká znalostí jazyků, vážen od mladého kněžstva, jemuž rád přednáší. Slavné jsou jeho úvahy o moderní literatuře. Loni přijati demonstrativně francouzské dělníky na pouť do Říma zavítavší. — Jinou skupinu kardinálů zovou „religiosní“ čili apoštolskou, kteří politicky nevystupují. Jsou to kard. Capocelatro, proslulý svou zbožností, moudrostí a učeností jenž mnoho spisů vydal a jest pro sjednocenou Itálii, dále kard. Pierrotti, mnich dominikánský, jenž je vrchním intendantem papežských paláců, pak Angelo di San Pietro z rodiny rolnické, jemuž (prý)

v 15. roce od starého mnicha bylo prorokováno, že bude papežem a jenž vyniká zbožnou vlivností, takže pokládán je za polosvatého a G. Gotti, jenž má též ve znaku hořící pocbodeň; je to generál řádu karmelitanského, zbožný, učený, obratný a taktičtí, zjevu mílého a vznešeného. — Dále se uvádějí (kard. neapolský) Prisco, Manara (unkonský) a Golenti (rovenský). — Necht' nebe dlouho zachová lumen de coelo — sv. Otce Lva XIII.

Nedostatek kněží na Litoměřicku.

V novinách českých i německých vede se právě spor, proč v Litoměřickém semináři jest málo zejména českých alumnů, takže v diecési nedostává se již 100 kněží. Ndp. biskup Dr. Em Schoebel vydal 8. pros. 1898 p a s t ý s k ý list, kde příčiny nedostatku toho uvádí hlavně rodinné a školské vycování a vliv „ducha času“. České listy („Nár. Pol.“ a „Katol. Listy“ a t. d.) v několika státech svalují vinu na řádění známého nacionálního kněze — redaktora P. Ambrože Opitze, který německý lid katolický poštvál v uzavřeném území na české faráře a kaplaný, takže tam mají pravý očištec. Německé listy zase vinu svalují na — rektora semináře litoměřického, vdp. dra Kordáče. Politování hoden je ten zjev, neboť je oprávněná obava, že za několik roků nastanou velmi smutné poměry v nejkrásnější (krajinnáfsky) české diecési. Němci chtějí, aby v obcích jejich jedině kerndentsch kněz byl dosazen, zejména za faráře. Jejich města jsou velká, na př. Liberec (53 350 obyvatelů), Ústí (32.716), Jablonec (25.557), Teplice (20.083), Novosedlice (17.779), Chomutov (18 450), Litoměřice (17.137), Duchcov (16.449), Warnsdorf (15.600), Žatec (14.236), Most (11.750) atd. A v těch nestrpí se český kněz. Ten je dán do menších, obtížnějších, hornatých far, na př. Kleinhahn (654 obyvatelů), Šemánovice (775), místo 608), Sušany (404!) Toucheriny (836) Rošovice (698), Hrensko (696), Hořatice (840) Gersdorf (921) atd. Na seminář chlapecký (konvikt) v Bohosudově (Mariaschein) platí litoměřická konsistoř 10 000 zl. ročně. Tam vystudují levně — Němci Na české studentstvo posud se nedalo nic. Trudné poměry sociální, špatný plat duchovních (zejména prabidné pense), obtíže s vybiráním štoly — ty a jiné jsou příčiny, proč v Litoměřicku je bohoslovců i kněží nedostatek. Hlavní však bude nekřesťanské jednání „křesťanských sociálů“ směru Opitzova, kterýžto pán původně měl potírati starokatolického faráře P. Nittla, ale nyní potírá — české státní právo, jazykové výnosy Badeniový a

Gautschovy a — české duchovní kollegy! Divný způsob „lásky křesťanské“.

Dr. Schell a dr. Müller. Snahy po zdokonalení theologického studia a náboženských věcí vůbec docházejí stále větší pozornosti. Po Schellovi, který se ocitl na samé hranici kritické přišel prof. dr. Müller s brožurou: „Der Reform-Katholicismus die Religion der Zukunft“, Würzburg 1899. Dr. Müller horlí, aby se katolictví pěstovalo v nejširší míře. O protestantismu pravi, že dbá hlavně zjednatí si vládu, majetek a pod., veden jsa zásadami revolučními, trvaje v negaci spíše proti katolicismu a obohacuje se z jeho zdrojů. Scholastiku dr. Müller odsuzuje a podává tyto návrhy: 1. Využítkovati nové objevy vědecké i ve filosofii a theologii a neprotiviti se jim a priori. 2. Theologům dáti širší vzdělání po způsobě universit a zvláště universitních seminářů, kde vlastní vědecká práce es pěstuje (Tento požadavek bude nutno nejdříve splniti. Povážíme-li, jaký náklad se děje na fakultu právnickou, filosofickou a zvláště medicínskou, porovnáme-li počet professorů a docentů na těchto fakultách s nepatrným počtem professorů na theologických ústavech i na fakultě, vidíme, že náprava se státi musí). 3. Konati synody, jak sněm Tridentský určitě je předepsal. 4. Súčasniti se lidumilných podniků laických a vůbec s laiky v dobrém se stýkati. Mnohá náprava může z toho vzejíti a mnohemu by se dalo zabrániti. 5. Dávati laikům i kněžím Písmo sv. více do rukou. („Hlídká“ miní že by se mohla po návrhu spisovatele jistého vydati u nás anthologie ze Starého i Nového zákona, neboť vědomosti biblické jsou velmi kusé u většiny katolíků). 6. V kritice a polemice vystříhati se navzájem jizlivosti a podezřavosti, která „tak pékně (!) musí se tváfiti, jako — zápal pro viru“. 7. Místo vzdalování — hledatí sbližování s protivnými stranami. — Jak vidno, jsou v tomto „reformním katolictví“ Müllerově staré požadavky upřímných a věrných katolíků.

Nadace od kněží založené. Duchovenstvo v Čechách založilo 370 stipendií s kapitálem 1,487.176 zl., z čehož plyne důchod roční 49 376 zl. Na Moravě 207 stip. s kapitálem 490.659 zl. (roč. důchod 18.076), ve Slezsku 33 stip. s 69.206 zl. (2.292 zl. roč. důchodů). V ostatních zemích cislajtánských 1333 stipendií s kapitálem 4.245.257 zl. (161.924 zl. ročních důchodů). Uspolil tedy ze svých příjmů pro chudé studující kněžstvo

v tomto století — 6,292 301 zl. Který stav učinil něco podobného? Kde jsou přátelé školy?

Pašijové hry v Hořicích (Höritz), které založil k podpoře Böhmerwaldbundu budějovický purkmistr Taschek a které řídil — německý žid S. Deutsch, udělaly krach. Je smutné, že se mohlo připustiti, aby hry náboženské řídil potomek Israele. Je to také znamení doby. Něco podobného myslili jsme, že možno jen v Haliči, kde oslavuje na veřejném banketě v Jaroslavi jako největšího osvícence a lidumila purkmistra žida tamní děkan . . . Ale v Čechách?!

Německá lhostejnost náboženská. V Prusku bylo r. 1897 uzavřeno 24.201 civilních manželství. Z těch většina — odepře i křest, jako učinili jejich civilně oddaní předchůdci. To jsou účinky „svobodného zkoumání lutheránského“.

Abbè Perosi Mladý kněz italský napsal několik hudebních skladeb, z nichž vyniká zvláště oratorium „Vzkříšení Lazara“. Časopisy italské bez rozdílu stran míní, že Perosi překonal daleko — skladatele Mascagniho, který byl do nejnovější doby vyhlášován za nejlepšího komponistu italského.

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Uhry. V Uhrách panuje obstrukce dále. Poslanci opoziční navrhuji hlasování dle jmen z příčin nejmalerbějších. Bar. Bánffy vyjednává s vůdci odstěpenců. Nepodaří-li se to, musí odstoupiti. Pak padne i ujednání Išelské stran rakousko-uherského vyrovnání. Život hospodářský, knihturní a sociální je v Uhrách stále bídňější. Maďarská svoboda a humanita se stále špatněji osvědčují.

Německo. Vypovídací dekrety příslušníků cizích se stále množí. Hr. Thun musil své prohlášení, že by stát rakousko-uherský sáhl k podobnému prostředku zmírniti, ba odvolati. Dánové však se brání proti německému ukřivdění houževnatě. Obchodníci dánští zavázali se nic z Německa odbírat, čímž již za 5 mil. marek škody způsobeno Němcům. Kritik Brandes odřekl v Berlíně řeč svou. Časopisy dánské mluví (zle nakvašenou) řečí. — **Rusko** se proti vypovídání svých příslušníků vyslovalo krátce a jadrně! — Noviny německé přinesly některé výroky Bismarckovy o říši habsburské, kterými byl náš stát těžce potupen, neboť mluví se o hnilobě a pod. Časopisy výkladem výroky ty opatřovaly, dovozující, že by bylo nejlépe spolek s Rakousko-Uherskem zrušiti. Zatím se ukazuje, že výroky ty jsou podvrženy. Z toho však pa-

trno, jaký směr vane v německém lidu! — Podivné je, že ve Vídni v „Burgtheatru“ dává se kus „Bismark“, v němž se tento bezohledný muž krve a železa oslavuje!

Francie. Republika francouzská nevychází z útrap. Sotva fašodská porážka trochu zapomenuta, již se oznamují pohromy z Asie a z Madagaskaru, pro který panuje stále spor mezi Francií a Anglií. — Komédie Dreyfussova trvá bez přestání. Utvořila se již liga nová „La patrie française“ (francouzská vlast), aby potupnou agitaci Dreyfussovskou potírala, solidaritu Francouzů posilovala a zájmy armády hájila. Proti tomu Dreyfussovcí vytvořiti míní „Union nationale“, aby bezvýmínečně (!) se podrobili rozhodnutí kasacího soudu a pod. — Nejbídňěji vede se při tom francouzským řeholím, kněžstvem a školství. Všechn vztek Panamistů a všech jiných ničitelů francouzského lidu obrací se proti institucím církve katolické. Výsledky toho jsou již dosti smutné a budou — ještě horší! —

Španěly. O malomoci mocné kdysi říše španělské svědčí okolnost, že právě zrušeno bylo: ministerstvo osad. Vše ztraceno! Kuba, Portoriko, Filipinské ostrovy, peníze, vojsko i čest!

KRONIKA.

Stavovská sebeobrana. Advokáti ohradili se proti novému konkursnímu řádu, neboť má býti řízení zjednodušeno. Páni

advokáti měli při posavadní praxi dobré obchody, neboť z konkursní podstaty lvi podíl připadl jejím moudrým správcům. A nyní

se mají připravit na léta hubená? To bolí! — Ve Spolku českých advokátů upozornil dr. R. Perner na to, aby důstojnost stavu advokátního chráněna byla ve smyslu etickém. Právě: „Jest obecně známo, že nejen židovští advokáti, ale i někteří čeští sami docházejí pro informace do krámů malých kupců, ba že konference dokonce v dílnách (!) živnostníků konají. To se děje na úkor vážnosti stavu a bez věcné potřeby a pomáhají takoví advokáti stranám ve zlehčování stavu.“

Reformy u pražské obce. Na návrh p. Rusa budou žofínské lázně — zdraženy. Za led se nečeká, jako jiná léta, ale musí se platit napřed. — Udílení koncesí hostinských bylo vzato komisi hospodářské a dáno zvláštní nové 12členné komisi, v níž jest 10 majitelů domů, stavitelé a dr. Holubovský, samí to interessenti v záležitostech koncesních. — U pražské brány dána výpověď třem českým živnostníkům a krám pronajat — německému knihkupci. — Na elektrickou síť dráhy městské zadány vozy německé firmě Walkrově, o 11.000 zl. draže nežli od Křížika. Vozy mají však takové vady, že se některých ani použití nemůže. — Na zkušební cesty elektrické — poslání byli lékař a obchodník. Cesty ty stály mnoho tisíc. Pan Březnovský o tom dne 2. ledna pravil: „Náš elektrický podnik jest zkušebním králíkem, na kterém se všichni učí. — i správní rada. Ale jest to drahé učení za peníze poplatníků. — Spojení v úkolních obcí s Prahou odloženo. O připojení Libně rokováno býti má až v květnu.“

Husův pomník v Praze. — O Husově pomníku jednati se má znova ve schůzi sboru obecních starších v Praze v pondělí dne 16. ledna. Na programu jej chtějí přimíti obě strany — dle slov dra Podlipného. Vlastním aranžérem jest ale dr. Černoohorský, který má na starostu s vrchu. Jest známo, že starosta nepřeje si, aby se o věci jednalo. Ježto se však s mnohými členy městské rady i sboru rozkmotřil, naličili naň pasť. Ale dr. Podlipný odejel do Italie na 8 dní — k nemocnému synovi, jak stálo v novinách. Myslílo se, že si dovolenou prodlouží, leč p. starosta se 11. ledna vrátil. Což nezáleží nyní pánům konšelům na radnici na míru a pokoji v městě dost již neutěšenými poměry hmotnými porušeném? Což není dost té krise stavební v Praze? Což nedoléhá na radnici denně nárek živnostníků a řemeslníků pražských, zejména staroměstských kteří nemajíce díla stěhovati se musí pryč z města? Což

nebudí vážnou pozornost ty řady nezaměstnaného lidu dělnického, jež se před radnicí denně kupí? Což jsou naše politické a národní věci tak upraveny, tak zajištěny, aby si Praha mohla dovoliti nové spory a hádky, jež do daleké budoucnosti zasáhnou a semenem nesvářů a škod se stanou!? Zdá se, že liberálním pánům konšelům na radnici stává se nějak nevolno pro — různé příčiny, na nichž pražské poplatnictvo veřejně již žaluje. A proto musí býti zase spuštěn ten veliký husitský stroj hromotvorný aby se voda hezky zase zakalila. Pak to nějaký čas zase půjde! My však všem, kterým upřímně běží o pokoj v Praze i v Čechách o pravý prospěch lidu našeho, který již dost jest u nepřátel našich doma i za hranicemi jako buřičský označován, voláme: Caveant consules! Hleďte, co způsobíte — obci a vlasti!

„Manifestační schůze.“ V novinách čteme o samých schůzích manifestačních. Sejde-li se 50—60 dělníků, je to „manifestační“ schůze. Voličské schůze, na kterých bývá někdy několik tuctů osob, jsou označeny též jako manifestační. Také učenci konají již schůze manifestační. Patrně, že některá fráze u nás tak se otřepá, jako písnička na fláinetu. Manifestačními neměly by se označovati schůze, při nichž se jedná o věcech méně důležitých a při nichž nezřídka dochází k pranicím.

Úmrtí. Ve Vodňanech zemřel notář a spisovatel Otakar Mokřý dne 1. ledna v 45. roce věku svého. Mokřý přeložil z polštiny básně J. Slowackého, napsal „Jihočeské melodie“, „Básně“, „Na divčím kameni“. „Dumy a legendy“ a „Jasem a šerem.“ Nebyl básníkem hluboké koncepce, ale vnitřním lyrikem. — V Krakově zemřel 4. ledna t. r. provinciál řádu Jesuitů P. Jan Badeni, bratranec bývalého předsedy min. hr. Badena. Byl vynikajícím katolickým publicistou a horlivým stoupencem křesťansko-socialního hnutí v Haliči. Psal zejména do „Przeglądu Powszechného.“ S dp. Kopalem po sjezdu v Brně si čile dopisoval o věcech českých.

Vypovídání Slovanův z Němec. Průšáci vypovídají Slovanův ze Slezska a Dány ze Šlezvika. Ministerský předseda hr. Thun ozval se proti bezohlednosti pruské, pravě, že říše naše může po případě dovoliti si něco podobného vůči pruským občanům u nás. Berlín užasl nad smělou tou řečí. Pruské časopisy žádaly, aby hr. Thun, jakožto „nepřítel trojspolku“, se poděkoval. Podobně diktovaly naše německé časopisy — Wolfova „Rundschau“ a židovsko-zednářská „Neue

freie Presse^o. Jim přiskočil na pomoc maďarský revolucionář — Košut mladší. Císař Vilém II napsal našemu mocnáři vlastnoruční dopis. Následkem těchto okolností — dne 24. prosince hr. Thun ve vídeňských vládních novinách výpověď svou — odvolal. A tak vypovídání Slovanů z Němec trvá dále. Dánové se hájí — zapřísahají se, že přeruší s Berlínem obchodní styky, a již tím na 5 mil. marek škody Prušákům způsobili. U nás — jiná metoda. Trojspolek se — vžil... Ale příklady táhnou. Nyní i německé naše obce vypovídají české občany houfněji, i takové, kteří 30—40 let žili v německé obci (na př. p. Škola z Budějovic). A naše obce české?

„Svoji k svému“. Malíř Hynais maloval podobiznu pani Hrušové, choti advokáta v Pardubicích a sice za slíbený honorář 6000 zl., který mu však nebyl vyplacen. Mistr Hynais žaloval a vyhrál. Zastupovati se dal — advokátem židem drem Katzlem, kdežto dra Hrušu zastupoval — žid dr. Sachsl. — Dr. Podlipný, starosta pražský, zastupuje židovku M. Freundovou proti českému živnostníku.

V době plesů. Kde jaký spolek, všechny pořádají ne věneček, ale ples. Za tou příčinou jezdí subskribovat k „vlasteneckým“ firmám. Mnoho se již namluvilo i napsalo proti tomuto modernímu vydirání. Řeklo se: Kdo se chce bavit, ať si zábavu zaplatí. To je správné! Myslíme, že by nejlépe učinili přetižení jednotlivci, k nimž se každý společek se sběracím archem utíká, kdyby si dali nápis na dvěře: „Na zábavy — nepřispívá se“ anebo: *Lasciate ogni speranza!*

U Abelesové, obchodnice v Praze, sloužící Anna Siegllová skočila 5. ledna s okna 3. patra do dvora a sice pro „nedorozumění“ se svou paní. Těžce se zranila.

Jak poučuje „Nájemník“ nájemníky. Dne 31. prosince rozjímá redakce „Nájemníka“ o starém roce, kdež praví: „Celý národ“ — jedl, pil, kouřil a hrál, a radoval se každý, mladý i starý, chudší i majetnější, nemocný i zdravý... Avšak povídám: hrom musil do tohoto státu (kde celý národ jí, pije atd.) uhodit a sméci jej s povrchu zemského, neboť stát ten není k nalezení.

Zanedbanou mládež do kázní. Zemská konference učitelská na Moravě vyslovila své přesvědčení v příčině zločinné mládeže touto resolucí: Proti mravnému klesání mládeže zanedbané a opuštěné jest jediným prostředkem nucené vychování, i od-

poručuje se zřizování ochranných ústavů, jež mají tvořiti organický celek. Náklady se zařazením a vydržováním ústavu spojené ponese stát, země, okrasy, obce i rodiny. Zvláště pak možno užití přebytku ze sirotčích pokladen. — U nás v Čechách jsou přebytky ty vysoké. Mládeže zločinné přibývá, kdežto polepšoven je nápadně málo u nás: v Libni, na Vinohradech a v Říčanech. (Olivovna). Ale — „spíše se dostane hoch do Strakovské akademie nežli do polepšovny“ — pravil dr. R. Hoši mravně kleslí, mladiství zločinci, plni drzosti a špatností měli by od státu býti odloučeni od společnosti ostatních, aby jich nenakazili. Učitelové, soudcové, úřady atd. mohou uspišiti rozřešení otázky té.

Kněz přepaden a zavražděn. Kaplan P. Horký ve Velkých Pavlovicích (Morava) byl sekerou těžce zraněn na procházce. Vědomí už nenabyl. Skonal 3. ledna.

Bosenský rozpočet na rok 1899. vykazuje požadavek 19,496 780 zl a úhradu 19,549.250 zl. Zemský dluh z r. 1895 obnáší 12 mil. zl a uhrazen jest již na 11,850 000 zl. Nyní se nová půjčka 4 1/2 proc. vypisuje, k účelům produktivním (na železnice a pod.) v 60 letech umořitelná. — Rozpočet království českého jest — 21 mil. zl. a úhrada přes 1 mil., takže u nás vše se přírůžkami dobývati musí. A zemský náš dluh — roste! Pěkné hospodářství! —

V Německu vydal nedávno jeden žid spis, v němž zcela vážně radí křesťanům, aby se smísili se židy a přijali něco jejich víry a dali se obřezat!

V Paříži v poslední době napsal jeden člen pověstného spolku židovského „Alliance israelite“ otevřený list, v němžto žádá, by zavedlo se do rakouských gymnasií vyučování jazyku hebrejskému, ježto s křesťanskou vírou to jest již velmi špatné

Počet židů. Dle „Jewish Year book“ obnáší počet židů na celém světě 11,000 000 a z tohoto počtu jich je v Evropě na 8,000.000. V Rusku žije jich 4,500.000, v mocnářství habsburském 1,360 000 (v Uhrách 707.472), v Německu 367.000, v Turecku 120.000 a v Anglii i s koloniemi 148.107.

Rakouští Slované v Americe. V Argentíně jest asi 25.000 rakouských vystěhovalců, nejvíce dalmatských Chorvatů. — V Americe vychází 33 českých časopisů; českých, polských a slovinských spolků je v St. Lonisu 45. V Chicagu je 57 rakouských spolků, větším dílem českých a polských; 8 českých, 10 polských a polské národní museum.

ČÁST LITERÁRNÍ.

Nový labyrint světa. *)

V době plesů.

Vida dlouhé a široké návštějí, zastavil jsem se. Soudruhové moji, Rozvaha a Šibal, jali se čísti.

„Co to jest?“ táží se.

„Velkolepý ples“ — zvolal Šibal. „Báječné vyražení! Nejkrásnější dívky, přestkvostné oděvy, tisíce světél, nebeská hudba! Ach, jak se těším!“

„Obyčejná skákanice, okukování vzájemné, liché poklony, společenské lži, únava a nuda.“ — pravil Rozvaha.

„Ale za podívanou to stojí?“ ptám se. Stojí — řekli oba zároveň.

„Tedy se připravme. Ples jest již dnes večer.“

Soudruhové radili mi, jak se mám přistrojiti. Zavedli mě k vlásenkáři, kde jsme všichni dostali nový účes, vlasy nám trochu napálili a natřeli voňavkou, knír navoskovali a vzhůru zatočili a ostatní tvář hladce oholili

„Jste jako švihák,“ chválil mě Šibal, strkaje mi zrcadlo k nosu.

„Nevím, jestli se poznám,“ řekl jsem.

„A co nyní?“

„Koupíme límce, útlé vázanky a bleďé modré rukavice. Vše musí býti dle nejnovější mody,“ radil Šibal.

„Já vše to vezmu ze své staré zásoby,“ řekl Rozvaha.

Doma mi do oděvu pomáhali. Chtěl jsem obléci čamaru. Ale Šibal řekl: „Čamaru berou na ples ještě jenom chudí studenti a pak vlastenečtí přepjatci. Plesový úbor náš je frak a klak.“

„Já se obleku tedy jako chudý student,“ řekl Rozvaha, bera čamaru.

Hleděl jsem na oba své soudruhy, jak se v kroji svém vyjímají.

„Frak lépe padne a lehce se v něm tančí,“ vykládal Šibal.

„Ale je to moda německá, vlastně francouzská, tedy věc cizí.“

„Tedy si vezměte koženky, vyšívanou

košili s rukávy nadutými a květovaný kožich, vy starešino,“ smál se Šibal.

Při tom oblékl mě do fraku.

„Je to náš nový národní kroj?“ ptám se.

Oba se zasmáli.

„Pojedeme, či půjdeme?“ pravím.

„Pojďme pěšky — vždyť je to několik kroků,“ pravil Rozvaha.

„Já již povoz dříve objednal. Na ples — pěšky? Na botách by se to poznalo! Výboři by si nás soucitně prohlíželi, sluhové by si nás nevšimli. Pojedeme!“ horlil Šibal.

Jeli jsme tedy. Ples byl na Žofíně. Když jsme k můstku přijeli, řecké plameny ozařovaly řeku a nábřeží. Tu tísnilo se mnoho lidí.

„Co tu chtějí?“ ptám se.

„Dívají se na komedii,“ mínil Rozvaha.

„Oho!“ vece Šibal. „Ty ženské, mladé i staré, a ti mladíci baví se pohledem na příjízďející panstvo. Hleďte, jak jsou veselí!“

Zaslechl jsem slova: Ta je hezká! To jí to sluší! Ta stará je hezcí! Jako anděl! Ale padlý... A ještě ostřejší slova.

Podívil jsem se. Ale Rozvaha vykládal: „To jsou švadleny a dcery domovníků, lidé v podzemí nebo v podstřeší bydlící. Jdou se podívat, jak se vyjímá šat, na němž lpí mnoho kapek vlastní jejich krve.“

„Špatná šička, která se píchne,“ odpíral Šibal.

Pomalů vůz se šinul ku předu. Konečně premovaný sluha otevřel i náš povoz. Mrštne vyskočil Šibal a hned přitloustlým dámám klaněl se, rukavičky na rukou jim líbaje.

Rozvaha podotkl: „Ten se vyzná! Chraňte se jeho rad!“

„Vždyť mám rozum!“ odvětil jsem.

Vystupovali páni i dámy z vozů a odkládali svrchní šat. Matky starostlivě mě-

*) Z knihy stejného názvu od J. Šimona.

řily dcerky své, záhyby roucha i účes jejich poopravujíce. Rozčilením chvěly se dívky. Oči majíce dokořán otevřené, zíraly před sebe, nic nevidouce a neslyšíce.

„Proč se tak třesou?“ táži se.

„I strom chvěje se v bouři. A bouři v nádrech jejich srdce nedočkavostí a předtuchou, sladkými nadějemi, očekáváním rozkoše a tajemným štěstím,“ řekl ohnivě Šibal.

„Celou noc nespaly a dnes zase nebudou spáti. Jaké pak to štěstí?“ pravil Rozvaha.

„Mládí všechno snese.“

Řetěz pánů, majících na prsou pestré stužky, zpytavě prohlížel příchozí; dámám se klonili, některé nahoru doprovodili. Někteří z nich starostlivě na dvěře pohlíželi. Jeden pravil: „Už by tu měl býti.“ „Kdo ví, jestli přijde,“ řekl druhý.

„Koho čekají?“ ptám se.

„Protektora!“ dí Šibal. „To jsou nej-dokonalejší výboři z celého města.“

Zatím nastal v skupině dam a pánů hluk. Všechny oči hleděly na dámu vysoké postavy, oděnou v bohaté, ale nápadné šaty, s vysoko načesanými vlasy. Páni seskupili se, něco si pověděli a pak jeden z nich dámě oně vracel vstupenku, říka, že nemůže jí býti dovoleno, vstoupiti do plesu.

Nápadně oděná dáma bránila se — angličtinou. Vidouc, že jí není rozuměno, mluvila německy. Ale pánové neposlouchali. Dáma pak odešla, pohrdlivě usmívajíc se.

A zase řada jiných přišla. Hleděli jsme na svěží rozpacité tváře mladistvých dcer, držících se svých matek, i na sebevědomý pohled starších krásek i na lhostejnost mnohých pánů nejmladších.

Tu přišel muž hrmotného těla k stolku výborskému. Ptal se, zda vešla již jeho paní. Ličil jí: bohaté, trochu nápadné šaty, vysoko načesané vlasy...

„Jsem americký konsul,“ představoval se.

Páni na sebe pohleděli. Několik se jich začervenalo v rozpacích. Ale jeden zvolal: „Neviděli jsme podobnou dámu. Snad teprve přijde.“

Chtěl jsem konsulovi sdělit, že hledaná dáma odešla. Ale Rozvaha zatáhl mě prudce stranou, říka: „Pojďme odtud.“

Šli jsme tedy po schodišti koberci pokrytém a květinami ozdobeném.

„Nyní se ocitneme v pohádce, přenesené sem z ‚Tisíce a jedné noci,‘“ nadšeně vzdechl Šibal.

Vešli jsme. Oslňující světlo omamovalo oči, hukot tlumených slov z tisícových úst divně v sluch působil. Vyhrátý vzduch naplňovala smíšenina z vůně květin skutečných, z celých konví voňavek na šat rozli-
tých a z lidského dechu.

Páni stáli u stěn a v prostředku. Na povýšených poněkud sedadlech usadily se vážné průvodkyně dívek, v světlé obieky oděných. Pláštěnky jim sňaly s obnažených šijí, naposled prohlédly je od hlavy k patě a pak je přenechaly pánům, hlásícím se o ně hlubokou poklonou.

„Proč je vodi kolem do kola?“ ptám se svých průvodců.

„Všecko živé musí kolovati. I země se točí v ellipse. A my zde jsme oběžnice kolem zářivých sluncí,“ mluvil Šibal. „Ach, jaká krása! Nádherné! Dokonalé! Nepřekonatelné!“

„Musíme též kolem?“ řekl.

Ale již jsme se pohybovali. Nebylo možno stanouti. Šibal, na všechny strany se ukláněje, mluvil:

„Hleďte na tuto slečnu! Jaká postava! A její úbor z měnivého hedbáví, jak ladný! Je to dcera statkáře z X. Má 50.000 zlatých. To je váha!“

„Ale lehkého ducha,“ namítl Rozvaha.

„Oho! Seznámím vás.“ Ale ubránil jsem se.

„Aj, tady je Mici Pávova! Jak božsky vypadá! A zde Kitti Starých! Jako nej-luznější sen! A Dadla Nových! Jako jaro nejpůvabnější! A Jůža Dunovic! Neznám spanilejší dívky...“

Nežli jsme kolem obešli, zvěděl jsem množství jmen a všechny znamenité vlastnosti předních dívek. Nemohl jsem přesvědčiti se, mluvi-li Šibal pravdu či Rozvaha, jenž jim i krásu i něhu i srdečnost upíral.

Zavznělo zvučné vytrubování a kotlů dunění.

„Jaké štěstí. Protektor je tu! Hleďte, jako pravý kavalír,“ upozorňoval Šibal, táhna nás blíže.

Utvořeným průchodem z pánů i dam šel muž našedivělý. Zlatý řetěz houpal se mu na prsou. Samolibý úsměv pohrával obličejem.

„Již dvakráte měl opletání se soudy,“ šeptal mi Rozvaha.

Protektor vystoupil s výbory na povýšené místo, plné palem, cizokrajného stromoví i květin.

„Zde zasedá výkvět ducha, krásy a bohatství,“ vykládal Šibal. Pohledna viděl

jsem ne příliš spanilé tváře. Tvrdost nějaká v rysech spočívala.

„Jsou to pytláři,“ řekl Rozvaha.

„Kterak?“ díím já.

„Nahromadili pytel peněz, a sedíce na něm, nechají se zbožňovat. Pojdme od nich.“

Ale již nás odstrčili sluhové. Chvátajíce sálem, natahovali provaz kolem pánů a dívek, nechávající nevelkou mezeru prázdnou.

„Jaká to bude zábava s provazem?“ táži se.

„To je k vůli pořádku. Bude se předtančiti,“ řekl Šibal.

„Co je to?“

„Nejpřednější slečny a páni zatančí si jednou kolem sami.“

„A proč to?“

„Aby ostatní viděli, jak se tančiti nemá. Aby viděli, že jsou ve společnosti, kde panuje rovnost. A aby si prohlédli šaty a šperky několika vyvolených osob,“ zlobil se Rozvaha trochu hlasitěji, tak že se mnozí obraceli.

Zahráli „polonaisu promenádní“, které nikdo si nevšímal. Pak hráno v rychlejším tempu. A hned asi osm párů otáčelo se v prostoru mezi oběma provazci. Neušli důkladnému posouzení. Zcela hlasitě mluveno: „Koukejte, ona je veliká a on malý!“ „A ta divná kytice!“ „Hleďte na její zkažený účes!“ „Že upadnou!“ „Tenhle by si ji chtěl vzít?“ „Vždyť si nesrovnali krok!“

„Kolikrát bude table předtanečnicí?“ „Však už stárne!“

Pak provazy staženy, páry se ztratily, šťastny, že to dobře dopadlo.

Bylo devět hodin. Všeobecný rej začal.

„Musíme také se zapotit pro vlast a národ,“ žertoval Šibal.

„Co to hrají?“

„To je přece český tanec — polka.“

Páry se točily okolo své osy. Tu se rozběhl parou některý, jeden vrážel do druhého, tam vyskakoval někdo příliš, jinde k zemi se krčil.

Hledím i poslouchám. Ten je schválně trochu přihrblý jiný v uniformě příliš se vypíná. Ten svrašťuje obočí a čelo, kdykoli slovo promluví, jiný špulí ústa a zdvořile cení zuby.

A dívky! Jak jsou upjaté! Jak sešňorované! Sotva dýchat mohou. Některá má v očích slzy, ale jako pyři, točí se přece. Ta zde rty nápadně svírá, jiná do kořán otevírá a se směje.

Vidím, že se většina směje.

„Čemu se smějí?“

„Samy nevědí. Děvčata smějí se vůbec i zvlášť,“ rozumoval Rozvaha. „Když vyvedou hloupost, smějí se, a když jsou chváleny, smějí se též. Když se dvě potkají, smějí se. A když se loučí, smějí se zase. Smějí se všemu i ničemu. Smějí se, i když by plakat měly. A nejvíce se smějí, když mají — hezké zuby.“ (Pokračování.)

Jak píše česká spisovatelka na sklonku 19. století.

Očekáváte snad, pane redaktore, že si budu dobíratí některou naši spisovatelku? Nikoliv. Kdybych byl k nějakému tomu „dobírání“ naladěn, dobral bych si ne tu spisovatelku, ale náš literární svět, celou tu naši veřejnost. Čítáme někdy, jak trudné byly u nás poměry literární v padesátých letech. Božena Němcová kdysi prý neměla ani na chléb, Jaroslav Kalina zase prodával sám svoji báseň „Kšaft“ v Železných dveřích (ale ne snad v krámě, nýhrž na dlažbě venku stoje) po 2 kr. Ty doby ovšem už minuly, během let jsme se povznesli velice v tom našem literárním životě. A proto

sotva uvěříte, že ku konci XIX. století může se státi ještě něco trudnějšího, nežli co jsme slyšeli o Němcové a Kalinovi.

Tedy právě o Novém roce poslala mi jistá spisovatelka jména u nás dosti zvučného jakýsi rukopis. Z přiloženého dopisu pak podávám tento doslovný výňatek: „Pracuji ještě o jedné povídce, kterou bych Vám také zaslala. Jde mi ta práce zvolna, protože nemám ani stolu, ani židle. Sedím na slavníku, na klině majíc úzké prkénko, které jsem si v továrně na řemeslnících vyprosila, a tak píši. Nyní bych k tomu měla času

dost, protože jednak není práce (chodíme 3—4 dny v týdnu na „šámu“, nakládat stohy, přehazovat plevy, nakládat hnůj a p. Pak mám zase v obou rukou hostec, sotva jimi pohnu, vidle někdy zvednouti nemohu, a tak jsem již po 2 týdny vydělala jen 96 krejcarů, totiž 3×32 kr.

Dokud jsme byly na řízkách, měly jsme po 40 krejcarů denně a plných 7 dni.

Píšete, Velectěný pane, že takové práce snad konat nemusím. Já však musím, nechci-li zahynouti bídou. Hledati si tak zvané „lepší“ zaměstnání, jest mi prozatím nemožno pro nedostatek vhodného obleku. Tedy musím setrvat. Konečné jest to přece ještě lepší než v Praze, kde jsem za nesčíslné úsluhy dostávala od jisté nemocné pani dvakrát denně kávu.

Také se mi zdá, že mi tyto zkušenosti třebaš na škodu nebudou. O byt se starati nemusím. Docílila jsem toho, že mi dali v kasárně (pro dělníky) světničku pro sebe, ač jinde bydlí několik dělnických rodin pospolu. Jak mi je v tom okolí, nedovedu vyliciti. Jsem vyléčena ze všelijakých illusí.

Ostatně jsem zde našla i duše soucitné. Nevím, jak se to zde rozeslo, že mluvím několika jazyky a pod. Přišel i sám spolumajetník velkozávodu sv. pán ze Sch., aby se na takovou podivnou dělnici podíval. Přesvědčiv se o plynosti mé franciny, zapsal si moje jméno a zeptal se mne, chtěla-li bych být jinak zaměstnána?

To už se stalo před týdny — a dosud nic. Také mi mnozi zde slibili opatřiti vyučování němčině po hodinách. Abych někam dostavití se mohla, až mne zavolají,

musila bych mít aspoň celé botky. Ty jsem v těch polích rozbila.

Snažně Vás prosím, jestli se Vám tato moje práce hoditi bude, abyste mi vyplatil honorář napřed. Pořídila bych si za to botky a nějaký starý stolek. Nehnévejte se proto na mne, ale ustrňte se nad mojí bídou, abych v ní nezahynula. Neboť co si tou prací teď vydělám, za to se ani jednou denně nemohu najíst. Uhlí také přikupovat musím.

Račte mi psáti pod adressou... poste rest., neboť na svůj pseudonym se nemohu legitimovati, a v kasárně by to vzbudilo pozornost. Lidé by pak měli nedůvěru ke mně, a neobstála bych mezi nimi. Takto mne ještě dost rádi mají.

Věříte tomu, pane redaktore? Ne-přidávám ani slova. Tedy r. 1899 živí se plodná a uznaná spisovatelka česká šlapáním řízků, přehazováním plev, nakládáním hnoje a podobnými pracemi, jež s literaturou nikterak nejsou ani v nejmenší spojitosti.

Když se o nebožtíkovi Stroupežnickém psalo v novinách, že jest mu na radnici přidělen úkol spisovati strážníky ve „fišpance“, veřejnost se ho ujala. Ujme-li se někdo této spisovatelky, nevím; ona totiž uveřejňovala dosud své práce většinou v literárních podnikcích katolických, a osud takových pracovníků naší širší veřejnosti tuze na srdci neleží.

Tedy tentokráte feuilletton beze všech šprýmů a žertů, pane redaktore. Není se věru čemu smáti. Psal jsem to jen proto, abyste viděl jak se také může vésti vzdělaným ženám v době, kdy se všude povídá o té emancipaci žeu.

Váš oddaný

B. Temnotárius.

Divadelní listy.

Nemálo zajímavým jest i rozbor, byť jen stručný, dramatických prací Stroupežnického. „Velký sen“ padá do roku 1248, může tu tedy býti řeč jen o tom, jaká úloha dána je kněžím. Vystupují tři, biskup pražský, velmistr templářský a probošt pražský. Děj týká se bouře, která roku 1248 proti Václavu I. povstala, když král, který dříve moudře panoval, trávil čas svůj na odlehlých hradech s nemnohými společníky. V čele vzpoury stál sám králevič Přemysl Otakar. Jak známo, byla to Anežka, důvěrnice králova a vroucí ctitelka lidu českého, která byla příčinou smíru mezi Václavem a Otakarem. Král potom ovšem dopustil se na pánech opětne zrady. Z historie známo, že blahoslavená Anežka byla několikráte zasnoubena proti své vůli mocným pánům, ale že si vždy vymohla svobodu. Žila jen Bohu v přísném životě kajícím a svému lidu, jehož byla andělem strážným. Tato blahoslavená Anežka vystupuje v kuse rovněž, ač je v jejím vystupování anachronismus. Narodena r. 1205 byla v roce 1248, kdy děj náš se

odehrává. 43 let a dávno klášternicí (Ekert, Cír. Vít. I., 345 n.; Palacký I. 298 n). Papež, tehdejší strana velmi vážná, stál cele na straně Václavově. Biskup Mikuláš přál sice stavům a byl proto dán i do klatby, ale že by zřejmě stál na straně zbořenců a činně zasahoval do události, Palackému nezdá se pravděpodobno. Známo jen to, že byli u Václava jako poslové sněmu pražského a od něho do žaláře uvrženi (Pal. I. 320). Ve hře zaujímají cele stranu Otakarovu, ale to vlastně činí je sympatičtější. Nás nejvíce zajímá osoba blahoslavené Anežky, která je nám tolik milou a svatou, takovou tichou a blahoslavenou holubicí českou, na niž s čistou myslí i mysliti jen si dovolujeme. Básník klade jí do úst něco, čím, doufáme, ji nechce snížit, co však nejen nesrovnává se s pravdou historickou, ale odporuje celé povaze Anežčině. Jaroslav, vítěz nad Tatarsy, vyznává jí lásku svou. Činí tak ovšem ušlechtilé, krásně. Anežka odpovídá, že jej miluje a vysvětluje, proč všechny sňatky jí nabízené odmítla. „Dosud marně doptávali se mne, proč zamítla jsem sňatky s přátely krále Václava — vévodou bavorským a brunšvickým — hrdinný vítěz nad Tatarsy zaujal duši mou i srdce mé navždy.“ Jaroslav má zemřít za hodinu trestem smrti. Anežka ho zachrání; dá mu klíč, jenž mu otevře bránu hradu, v němž je vězněn. Přízná se pak k tomu a je viněna, že tak utvrdila odboj. Ale Anežka jednala dle svého svědomí, tušíc, že tak bude se jí zřítí lásky k Jaroslavu. Něžně jí sluší, že se hlásí k Otakarovi před rozvzteklým otcem. Král zvítězí, a Jaroslav umírá. Tu Anežka veřejně hlásí se k lásce své, k lásce jediné! Dí pak: „V Praze, na břehu šumné Vltavy zdvihlo se péčí mojí posvátné útočiště klášterní. Tam uchýlím se nyní a srdce mého bol krutý zvolna utichne ve vroucích modlitbách a písních posvátných, jež duše má až do posledního dne mého života k Hospodinu vysílati bude na přímluvu za všechny trpící a nešťastné.“ Klesne k mrtvole Jaroslavově. S touto úlohou Anežčinou a s tímto jejím důvodem, jíti do kláštera, nikdo zajisté nesouhlasí. Musíme jej odmítnouti jako nepravdivý a ve smyslu našem nečestný. Takové vyličení věci, katolíku přece tolik jasné a pochopitelné, pochází snad z toho, že básník patří k těm, kteří nedovedou se povznést k myšlence, že do kláštera se vstupuje z jiných pohnutek. Zde děj je úplně vymyšlený, ba historicky nemožný. Úloha ostatních duchovních je důstojná, vyjma snad hrdá slova templářova o klatbě, v oné době ostatně možná a pochopitelná. Ač stojí na straně odbojného sněmu, neslouží jim to dle tendence hry k necti; stojí na straně české a národní proti německé straně svatě římské říše. „Velký sen“ měl toliko dvě představení.

Rozkošná jednoaktovka ze staročeské domácnosti „V panském čeledníku“ hraje sice v r. 1580, tedy je z pověstného šestnáctého století, ale historicko-náboženské otázky se nedotýká. Také osoby duchovní tu nevystupují. Dáváno bylo pětkráte: Zaráží tu a tam jen některá pověřivá nebo náboženská rčení, tvořící vtip nebo dodávající směšnosti některým osobám nebo situacím. Na př. Mikuláš Hříbě chce na to vzítí tělo páně, že jeho milosrdný pán trefil jelena, ač filuta dobře ví, že tomu není tak a jen se mu vysmívá. Nábožná rčení má zvláště stále v ústech neskonale směšná figurka ševce Slunce. Ku př. „aby pán Bůh všemohoucí Vaší Milost v těchto botách vítězství nade všemi nepřáteli popřátí ráčil“, nebo volání ve směšných situacích téhož „pro milosrdenství boží, pro spásu boží“. Když vidí opici paviana, křičí bez sebe hrůzou: „Čert, čert! má v trublici živého čerta! Čert! Spas duši, je to živý, chlupatý čert“ (uteče). — Potulný šprýmař vypravuje o kaplanu na Krumlově, který, ač osoba duchovní, byl pán veselý, všelikých vtipů šprochýř žertovný, který své dni jen při truňku, ba tak říkajíc po frantovsku trávil.“ Jmenoval se Matěj a byl svému pánu víc šaškovstvím než pobožností platen — —“

Duchovní osoby vystupují ještě ve dvou hrách Stroupežnického, ve hře „Václav Hrobčický z Hrobčic“ a ve hře „Zkažená krev“. Prvá je oblíbená hra, dávaná třináctkrát. Jedná se v ní o tajemství zpovědní. Dcerka selského furianta, taková pravá, tvrdá česká palice, měla nemanželského syna, při jehož narození zemřela, auiž přes všecko ukruté naléhání vyradila otce. Jen farář, jenž ji zpovídal, to zvěděl. Chlapec byl synem darebného, panského synka Jiřího. Farář stal se vychovatelem Jiřího a zároveň staral se o výchování dítky, zachovávaje tajemství. Proti sedláku stojí neméně tvrdý feudal, otec Jiřího. Z Jiřího stane se znamenitý šlechtic, šlechtný nad míru. Nevěsta jeho z děje pozná celou věc, ale přesvědčí se o veliké ušlechtilosti svého snoubence a stane se jeho chotí. Zasluga to výchovy farářovy. Vše dobře skončí. Hra sama je úchvatná v po-

vahopise. Farář je sice osobou více negativní a ustupuje do pozadí, ale odlesk děje padá v krásném světle i na něho, ba nepřímo nejvíce na něho. Ve hře druhé „Zkažená krev“ jedná se o chorobné, snad dědičné kleptomanii Barušky, dcery flamendra Šlapáka. Farář je výborný znatel starožitností, jichž má i hojnost. Děj odehrává se v jeho pokoji. Farář je vedlejší osobou, neboť děj soustředěn je v Barušce, její lásce ke Karáskovi, její náchylnosti ke krádeži, již i podlebně. Ale osoba farářova je důstojná a vážná. Děj mohl by se konati i jinde. Ale duchovní osoby jsou dnes na divadle pravou maníí. Zasaňují ovšem všude v život lidu, a my musíme býti vděčni, nejsou-li aspoň karrikovány. Tato hra měla šest představení.

Dvacetkrát dávání Stroupežnického „Naši furianti“, hra lidová, účinná, velmi dovedná jako každá hra tohoto velikého dramatického talentu. Zaklínání se, braní jména Božího nadarmo, křižování, nábožná pozdravování jsou sice u lidu v obyčeji, je jich užíváno i při darebáctví a od darebáků, ale na divadle nás uráží. U lidu jsou hříchem, na divadle jsou předmětem výsměchu a zlehčují náboženství. V „Našich furiantech“ jsou velmi časté. Nemůžeme souhlasiti. Moderní, tak zvané realistické kusy jimi překypují, jak dále uvedeme. Nemělo by se tak dít. (Pokračování.)

KRITIKA.

Z hudebního světa. Konkurs na operní libreta dopadl velmi uspokojivě. Z třinácti prací odměněna Ověák od A. Weniga 500 zl., Kostnice Sedlecká J. Havlíka 400 zl. a Hadrián z Římsu od K. Kádnera 300 zl. Mimo to čestná učiněna zmínka mimo jiné o librettě „Hloupý Honza“, jehož autorem jest katolický básník a vůdce katolické moderny K. Dostál Lutínov.

Jen jedna věc nás při našich konkurech všeobecně zarazí, totiž že nikdy se nedbá přísneho inkognita. Při konkursu operním na př. jeden den oznamuje správa divadelní, že se sešla ke konkursu díla s násl. názvy a hned brzo na to dobitáme se, že budou se v Nár. divadle dávatí opery dříve v konkursu anonymně uvedené, při čemž se skladatelé plným jménem uvádějí. Něco podobného děje se i nyní při librettech, kde víme že na to neb ono libretto jest již opera hotova. Jest to jen stížení práce poroty, která zvolena ku posouzení prací a zároveň nepřilíš lichotivý pro nás doklad našich poměrů, které nazveme mírně řečeno — sousedskými.

Z nových oper oznamují se dr. A. Dvořáka: pohádka „Čert a káča“; H. Trněčka: „Andrea Crini“ z dějin dožecích Benátek, jako dohotovené novinky.

Druhý koncert „České filharmonie“, který mimochodem řečeno vynikal mnohem větší živostí než prvý, naplnil nás radostí potud, že na jásavý potlesk musila býti orakována Smetanova: „Vltava“, kdežto valčík Glazunova,

který mimo pěknou instrumentaci ničím jiným nevyniká, byl s díkem odmítnut. Stkvělá to satisfakce genu Smetanovu.

Mladistvý kněz Don Lorenzo Perosi, jehož oratoria „Vzkříšení Lazara“ a „Proměnění Páně“ byla v Itálii s nadšením přijata, byl jmenován sv. Otcem doživotním kapelníkem sixtinského sboru.

Práce Perosiovy vynikají hlubokým pojetím, neobyčejným výrazem hudební myšlénky a na mnohých místech vroucí zbožností, která zvláště ze všech jeho sborů a chorálů vane. Uslyšíme je letos ve Vídni a bohďa i v Praze. Aspoň se, pokud víme, hudební kruhy o ně velmi zajímají. A při tom dovoljeme si otázku. Což Edgar Tinel, tento vroucí ctitel sv. Františka, nebude uveden na naše podium koncertní a jediná zásluha o to se ponechá pouze německému Singvereinu?

Dr. Ant. Dvořák napsal dvě novinky: symfonickou báseň „Holoubek“, která bude provedena v koncertě slovanském a „Píseň bohatýrská“, již zahraje Česká filharmonie.

Opera: Třetí opera z konkursu operního vypsaneho družstvem Nár. divadla, J. B. Foerster: „Eva“, byla při svém prvním provedení na Nový rok velmi lichotivě přijata. Hledíme pouze k hudební a textové části novinky, bez obvyklého u nás novinkového nadšení, které zabíhá mnohdy až v bizarnost. Konstatujeme, že „Eva“ jest dílem intelligentního hudebníka par excellence, jenž dovedl vroucí své verše nejen vycítiti, ale také do

detaillů zhudebniti. Ptáme-li se však po dramatické síle, která dílem vane a nás uchvacuje, nedostane se nám uspokojivé otázky. Případá nám to jako čarokrásný kaleidoskop: obdivujeme se obrazu, který pouhým trhnutím ruky se mění, a kdybychom jej chtěli vyjmouti a uschovati, rozpadá se nám v samé lesklé části, bez vnitřní spojitosti. Drama G. Preissové ale „Gazdinu robu“ sice J. B. Foerster zcelil, vzdornou povahu Evinu, která i v poslední chvíli poddati se nemíní a raději (v originále) vrhá se do Dunaje, romantickým a gounodovským zabarveným ukončením oslabil.

Dílo obsahuje krásná detailní líčení přírody, ozvěny zpěvu národního a zajímavou instrumentaci.

Činohra. V národním divadle sehraáno Dumasovo drama „Francillon“, kde se hájí naprostá rovnost obou manželů v lásce, věrnosti i nevěrnosti. Manžel Lucian jest kreslen jako hejsek skoro až slabomyslný ve své náklonnosti k nějaké herečce. Žena jeho Francillon stihajíc muže zahraje si na nevěrnou, chopíc se jistého mladíka a jdouc s ním k večeři. Má dojíti k rozvodu. Ale věc se vysvětlí, a manželé se smíří. Ovšem — že otázka — na jak dlouho?

Dále sehraána od Boženy Vikové Kunětické původní hra o 3 jedn. „Neznámá pevnina“. Obecenstvo i kritika přijala tento kus dosti chvalně, protože hra jest plná odporu, obsahuje nezáživné povídání, psychologické líčení velmi slabé. Ženich jako Peterka a nevěsta jako Otilka v „Neznámé pevnině“ sotva kde se najdou. A když, musili by jinak býti na scénu umístěni! Za tuto hru dostala však B. Viková-Kunětická cenu asi 300 zl. Dějí se to u nás pěkné věci. Zdá se, že nám samým možno vyčítati, že žijeme v říši „nepravděpodobnosti.“

Mimo to dáváno drama o 1 jednáni „Sýček“ od Gabriele Finna. Je to moderní hallucinační představení, rozvleklé, místy fádni a na konec vedle strašidelné scény — komické.

Nyní se připravuje Hauptmannovo drama „Forman Henčí“. Myslíme, že jsou lepší věci, jichž by si mohla všimati naše činohra, o níž se říká, že je vedle baletu a opery v Nár. divadle popelkou.

P. T. nakladatelům! Díla nám zasláná budeme zaznamenávati a kritisovati.

Red.

• • • • LITERATURA. • • • •

Ačkoliv právě minul trh vánoční, přece těžko z té záplavy potíštěného papíru jmenovati některé význačnější publikace (nepřihlížeje ovšem ku spisům výhradně katol.), které by hlavně vynikaly ušlechtilou tendencí mravní a náboženskou. Většina u nás plove doposud jednak ve známém širokém proudu bezbarvého indifferentismu, jednak v přímém antagonismu ke všemu křesťanskému a zvláště katolickému. Nelze se dnes rozšířovati o tom nebo onom. Bude to úkolem příštích čísel „Obrany“, která si literatury pilně chce všimati.

Zajímavý spis Veremunda v Německu, který ostře ukazoval na nedostatky katolické literatury v Německu, obývá velmi trefně J. Kreiten v „Stimmen aus Maria Laach“, kde ukazuje, že Veremundus zašel trochu daleko a že výtky a stesky, které literatuře činí, jsou data starého, protože se již před desetiletím objevují v časopisech katolických. O sporu celém s případným také použitím našich poměrů se zmíníme.

Zajímavý jest francouzský spisek: „Hi-

stoire de la musique par Albert Soubies“ Bohême v loni v Paříži vydaný (Librairie de bibliophiles E. Flammarion succés.) Spisovatel vydal již díla podobná o hudbě ruské a polské a jak sám pravi doplňuje ji dílem o hudbě české. Mluví o počátcích hudby v Čechách, jmenuje sv. Vojtěcha, biskupa pražského, o němž podivně tvrdí, že „il appartenoit à la famille Libicenski“, pak o arcibiskupu Arnoštovi. Zmiňuje se o českých hudebnících století XII., XIII a přechází na doby nejnovější, v nichž podává sice i jména nejmladších, pomíjeje mlčením umělců zasloužilejších, při čemž však patrno, že je dosti jednostranně informován. Aspoň by se podle jednotlivých výroků dalo souditi přímo na pramen, odkud spisovatel čerpal. Že jsou i v tom, co podává četné mezery, nelze se ani diviti. Ostatně však jest to pozoruhodný spisek.

Z našich novinek jmenujeme: Výklad Božské komedie Dante Alighieriho dle překladu J. Vrchlického, se zvláštním zřetelem na Aristotela a sv. Tomáše. Napsal J.

Blokša. I. díl: Peklo. Máme sice znamenitý celkem překlad nesmrtelného díla Dantova, ale bez výkladu zůstává namnoze nepovšimnut. Záslužná práce faráře Blokšy, který již dříve svými studii Dantiovskými na sebe upozornil, tomuto nedostatku bohdá odpomůže, ač neuvázne-li při známé u nás liknavosti ke všemu vážnému záslužný podnik při prvním díle.

„**Naučení nastávajícímu politikovi**“, spis Fraryův, vydává v politické knihovně „klub národní strany svobodomyšlné“ v Praze. Ti, kdo chtějí u nás politiku dělati, ledacos ze spisu pochytí. Jen že se nám zdá, že u nás každý „politik“ (a to jsme přece všichni — ?) má dost již rozumu a přiučiti se považuje za — ponižující. Je to následkem zanedbané v pravdě politické výchovy. Naše časopisy většinou pěstovaly osobní klep, jalovými frázemi velebily vlastenectví, přinášely ukrutné líčení krádeží, vražd a loupeží. A nyní — Eimovy řeči (v 22 sešitech vydané) nenalézají čtenářů.

„**Pikantně humoristická četba**“. Nakladatelství I. L. Kober v Praze inseruje v časopisech pod tímto titulem tato díla: Rozpustilé novelky od C. Menděsa, Kompromitovaná paní od E. Blasca, Propast lásky od Al. Dumase, Můj strýc a můj farář od de la Bréta, Dekameron od G. Boccaccia, Krásná miss Nevillova od B. M. Cockerové a Humoristické novelky od G. Maupassanta. V novoroční den přinesly všechny časopisy inserát: Žádejte zdarma 1. číslo „Pikantních Listů“. V. Tellerovo knihkupectví oznamuje: Černý papež nebo jezovitské pikle (816 stran — jen 1 zl. 20 kr.), Zola: Zkáza, „Červený Beneda“ atd. Dále skoro denně jest v denních listech pražských tento inserát: Sensační spis! V době 4 let třetí vydání. Francouzského vydání prodáno 200.000 výtisků: Muž a žena v manželství. Lékařské dějiny manželů ve zvláštních podrobnostech. Theorie o určení pohlaví při plození, neschopnost, neplodnost a pod. a prostředky proti tomu. — Dále: Hygiena ženy těhotné a novorozeňátka od A. Debaye. — Dále: Muž a žena. Přírodověda muže a ženy od jich zjevení se (!) na povrchu zemském až k našim dnům. S přídávkem: O dějinách lidských monstruosit. . . . Sensační, dosud neznámé (!) „podrobnosti“. — Lid se musí — vzdělávat! — Kober oznamuje dále romány Pavla Kocka v nových vydáních: Hrbáček. Příběhy zamilovaného pisáře. 259 stran. Uprchlá láska. 200 str. Slečny z obchodů. 2 svazky. Violeta, krámská „u bílé slepičky“. Děvče s třemi spod-

ničkami. Čtverácké kousky pana Gustava. 330 str. Syn mé ženy. 242 str. Démon žárlivosti. 245 str.

Zpráva o druhém sjezdu katolíků českoslovanských v Praze od 22.—25. srpna 1898. konaném, vydaná u p. V. Kotrby, podává nám přehled veškeré té akce, kterou možno označiti jako znamenitou Zpráva líčí přípravy k sjezdu, pak čtyři schůze slavnostní, kde proneseno tolik řečí obsažných a památných, tolik pozdravů veřejných a dojemných, kde mluveno o dvojím jubileu, sv. Otce a našeho císaře a krále, o vychovatelském stanovisku církve, o tisku a charitě, o povinnostech zaměstnavatelů k dělníkům, o ženské otázce, o křesťanském socialismu a národnosti a t. d. Pak obsahuje všechny řeči v odboru školském, sociálním, spolkovém, vědeckém a tiskovém promluvené, zejména o školách odborných, o dělnickém zákonodárství, o společenstvech živnostenských a zemědělských, o filosofii bezbožecké, o moderním divadle a křesťanství, o zachování starobylých památek náboženských v zemích českoslovanských atd. Na to uvedeny jsou resoluce, průběh sjezdu eucharistického a Vincenciánů, průvod do chrámu svatého Víta a četné telegramy. Úprava zprávy jest vkusná. Doporučujeme spis ten všem našincům

„**Rad. Listy**“ oznamují, že na Král. Vinohradech letos o sv. Václavě otevřeno bude veliké divadlo, v němž bude hráti „výstavní“ personál řízením p. Vávry.

„**Rozhledy**“ v č. 7. přinášejí překlad ruské povídky od Čechova „Záchvat“, v níž se odporně líčí návštěva bordelů.

„**Čas**“, máje radost ze samostatného obrodného ducha, v „Novém Životě“ projeveného, volá na konec: Když nebát se Škrdla, nebáti se ani Brynychy a nepodkuřovat Kohnovi.“

„**Naše Doba**“ v čísle 3. přináší stať o Voltairovi, kde líčí se jeho zhýralost, necudnost, mělkost atd.

„**Kat. Listy**“ dokazují v č. 11. učenému fysiku dru Záhofovi, jenž měl přednášku o spalování mrtvol, že mezinárodní kongres lékařský v Berlíně roku 1894 prohlásil: „Zárodkové nemoci (parasiti, bakterie a pod) hynou v době poměrně krátké po pohřbu, mnohem dříve, než mrtvola setlí. — Není obavy, že by kličivky přešly do vody, v zemi neb do vzduchu, aby je znečišťovaly. Ani plynové výpary z mrtvol ve vzduchu nemají účinek zdraví škodlivý.“ — Naši někteří páni z obec. úřadů mají jakousi smělu.

Vzdělavací knihovna katolická.

Pořádají:

Dr. J. Tumpach a Dr. A. Podlaha.

Vzdělavací knihovna katolická jest periodická sbírka knih a brožur z pravidla malého objemu, ale pokud možno jadrného obsahu, jež slohem důstojným, nicméně však vůbec srozumitelným pojednávají budou o různých důležitých otázkách z oboru apologie, ethiky, dějin církevních, občanských i kulturních, přírodních věd, aesthetiky, sociologie a jiných se stanoviska katolického. Zejména časové otázky dojdou vždy rychlého povšimnutí a ocenění

Ve Vzdělavací knihovně katolické vyšly již **tyto vzácné spisy:**

Svazek I. „**Apologie víry křesťanské na základě věd přírodních**“.

Sepsal kan. F. Duilhé de Saint-Projet.

Přeložil Dr. A. Podlaha.

Svazek II. Dra *Jana Sýkory*

„**Umučení a oslavení Pána našeho Ježíše Krista podle čtyř evangelí**“.

Četná vyobrazení v textu. Cena 3 zl.

Svazek III. Dra *Pavla Vychodila*

Stran 74. „**Básnictví a mravouka**“. Cena 40 kr.

Svazek IV. Dra *Eugena Kadeřávka*

„**O původu tvorstva dle zpráv biblických**“.

Stran 64; cena 40 kr.

Svazek V.: **Podobizny světců.**

Francouzsky napsal A. Hello; přel. *S. Bouška*, O. S. B.

Četné obrazy starých i novějších mistrů. -- Titulní list kreslil mistr Jenewein.
Cena 2 zl.

Svazek VI. Dra *Frant. Kryštůfka*

Dějiny církve katolické ve státech rak.-uherských s obzvláštním zřetelem k zemím koruny české od r. 1740—1898.

(S obrazy vládařů rakouských.) Vyšel díl I. Cena 3 zl.

Dílu II. sešit I.

Svazek VII. Dra *Jos. Tumpacha*:

Soukromé vlastnictví.

6 sešitů.

Dvě sociologických studií.

Cena zl. 1.35.

Svazek VIII. P. A. Lapôtra T. J.

Moravané.

Stat ze spisu »Evropa a svatá Stolice za dob Karlovců«.

Z frančtiny přeložil Dr. Frant. Ehrmann.

Cena 50 kr.

Svazek X.: Msgra Em. Bougauds:

„Ježíš Kristus“. Důkaz Jeho božství.

Z frančtiny přeložil Ant. Melka. — Cena 45 kr.

V tisku se nalézají:

Svazek IX. Dra Josefa Bilczewského

**Archaeologie křesťanská ve službách dějin církevních
a věrouky.**

S četnými ilustracemi v textu. Z polského orig. podává Dr. Josef Tumpach.

Vyšel sešit 1—6.

Svazek XI. P. Victora Cathreina T. J.

Socialismus.

Autorisovaný překlad VII. rozšířeného vydání z r. 1898.

K tisku uchystány tyto spisy: J. A. Zahna

„Věda a učenci katoličtí“.

Z angličtiny přeložil V. Hazuka.

Dr. A. Vřeštála

„Lichva a úrok ve světle katolické mravouky“.

Dr. J. E. Orti y Lara

„Věda a zjevení“.

(Vyvrácení Draperových »Dějin konfliktů mezi náboženstvím a vědou«.)

Spis poctěný cenou královské Akademie pro vědy ethické a státní v Madridě.

Ze španělštiny přeložil Frant. Pohunek.

Cena sešitu o 3 arších 25 kr.

Příhlášky k odebírání přijímá každé knihkupectví, zvláště

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci

v Praze, v budově městské spořitelny.

BRANA

OBSAH:

Hus, Čechové a Němci. — Jáchym Ondřej hrabě Šlik. (Pokr.) — Egyptologie a bible. (Pokrač.) — České věci. — Národohospodářská část. — Školství. — Náboženské a církevní záležitosti. — Zahraniční události. — Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
A ZODPOVÍDÁ
P. JOSEF ŠIMON

+
VÁCLAV KOTRBA
VYDAVATEL

Za četná uznání, jež nás po vydání 1. čísla nového ročníku došla, a stále docházejí, **srdečný dík**. I rady a pokyny s povděkem přijímáme a, pokud lze, vždy dle nich se řídíme.

Všech Vás pak snažně prosíme, byste na „**OBRANU**“ stále ukazovali, ji v čítárnách, spolkových knihovnách, veřejných místnostech žádali a českým rodinám doporučovali.

Nakladatelství i redakce své úloze doufají dostáti, kéž i naši přátelé považují za morální povinnost tisk náš podporovati.

Zveme ku předplácení se na „**OBRANU**“. Přátely své snažně prosíme o sdělení adres, o čilou agitaci vo prospěch „**OBRANY**“.

Předplácí se 3 zl. ročně, 1 zl. 50 kr. půlletně.

Administrace Praha 200-II.

Oznámení.

Tah věcné loterie pro Velehradské a Svatohostýnské podniky a j. nebyl dne 6. prosince 1898 na den sv. Mikuláše, an právě nyní rozprodej losů se do proudu dostal a velké množství jich ještě ku prodeji zbývá. Nutno bylo tudíž tah na rok, **na den 6. prosince 1899** ke sv. Mikuláši odložit.

Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze.

Hus, Čechové a Němci.

Dne 16. ledna rokovalo se na pražské radnici zase o pomníku Husově. Návrh městské rady, aby propůjčeno bylo místo pro pomník Mistra Jana Husa na Staroměstském náměstí byl přijat a sice 44 hlasy proti 40.

Před hlasováním učinil jménem strany staročeské dr. Milde prohlášení, v němž se praví: „Prohlašujeme, že jako zajisté každý uvědomělý Čech, vážíme si Mistra Jana Husa, pro jeho veliké zásluby o jazyk a národ český, pro jeho čistou povahu a pro pevnost jeho přesvědčení (sic), za které dal i život svůj a tím zářící zajisté podal příklad všem, zvláště ale době naší, bohužel — tak zhusta bezcharakterní, co nejvíce... Jsme, ale posud přesvědčeni, že Betlémské náměstí hodí se k postavení sochy Mistra Jana Husa nejlépe jakožto na místě jeho působení. Mínilo, že by porušen byl starobylý ráz náměstí Staroměstského, kdyby sloup Mariánský, postavený králem Ferdinandem III. na památku osvobození Prahy od Švédů přeložen byl bližší kostelu Týnskému na místo domu rázovitosti vynikajícího, jenž by zbořen musil býti, což zajisté připustiti nelze.

Ježto ale sloup Mariánský s velkého náměstí tím méně může úplně odstraněn býti a to jak z příčin náboženských, tak i proto, že by, nechť patří Jeho Milčsti, králi českému nebo ke kostelu Týnskému, sotva asi k odstranění jeho kdy nejvyšší svolení, po případě svolení vyšších úřadů církevních a politických uděleno bylo, takže byly by pak na náměstí i pomník Husův i sloup Panny Marie, tedy pomníky dva, z nichž jeden by překážel pohledu na druhý a jež ani se stanoviska estetického a uměleckého, ani pro různorodost jich sobě naprosto odporující zajisté připustiti nelze — ať pomlčíme o nepřístojnostech, ke kterým by zavdaly podnět; — a nechtějíce naprosto zavdati příčiny sebe menší k nějakým

novým rozmíškám a zvláště ne náboženským, kterých jsme byli posud bohudík ušetřeni, budeme z plna přesvědčení hlasovati proti návrhu rady městské. Ano máme to i jako Čechové a vlastenci za svou povinnost pozdvihnouti varovného hlasu svého proti přijetí návrhu městské rady i z důvodů politických.“

Za mladočeskou stranu promluvil dr. Scheiner, který velebil Husa jako nejslavnějšího a nejslechetnějšího reformátora a zápasníka, tvrdil, že „umělci vyslovili se pro náměstí Staroměstské, že národ upírá zraky své s nejživějším zájmem k posvátné půdě té, jež krví otců našich jest zbrocena,“ a obražoval se, jakoby při pomníku Husově šlo o náboženskou otázku, o provokaci náboženského přesvědčení; jde (prý) o uctění slechetného a neohroženého zápasníka za mravnost a důstojnost lidstva, za volnost smýšlení, svéráznost a svobodu utlačovaného českého lidu.“

Po té mluvil řid. Tonner, jehož galerie divoce přerušovala, načež jí pan Tonner vmetl ve tvář: *Odi profanum vulgus...* což dr. Podlipský v excentrické pose tlumočil galerii: On vám praví, že „nenávidí lid,“ ač vulgas značí — lůzu. Řiditel Tonner byl pak umlčen.

Po té přečetl dr. Chudoba prohlášení strany mladočeské, v němž se praví, že při pomníku Husově nejedná se než o věc národní (!?) do níž jiné zájmy zatahovati se nemají...

Proti návrhu hlasovali všichni Staročoší až na pp. Gregora, Hlasivce a Pásovského, kteří nable „ochuravěli“.

Pro návrh hlasovali mladočeští obecní starší.

Galerie provázela hlasování lozomem, řevem a neslušnými, ba i potupnými poznámkami.

Volalo se na př.: „To je krejčí? Hanbamu, lumpovi!“

Mecenáše Olivu zahrnuli syčením a povykem. — Dále křičeno: To je zástupce „Slavie“? Budeme ji — bojkotovat! Na jiné křičeno: „Zrádcové!“ Byly pronášeny i lasfémie a slova rouhavá, jichž tu uvést ani nelze.

Hle, lid začal poněkud tykadla vystrkovat.

Jak přijala hlasování veřejnost?

Německé noviny: „Tagblatt“, „Bohemie“, „Neue Freie Presse“ atd. přinesly úvodní články o hlasování tom. Jednomyslně volaly: Katoličtí Němci z alpských zemí! Hleďte, vy máte poslance, kteří se spojují — s husitskými Čechy!

A s gustem otiskly židovskoliberální listy ony články „Národních Listů“, v němž přímo kramářským a dřeváckým způsobem svolán byl lid český pod prapor husitismu, v němž spíláno „fanatizované frakci ultramontanni v Čechách“, posměch tropen z „politiky vatikánské“ a skončeno konečně doslova: „Nyní ti řádní a praví kněží lidu našeho umlčení (?) a schýlení k trpnosti. Za to však v popředí se tlačí a na tržištích se ozývají agitatori a zápasníci nesnášlivého (!) ultramontanismu, jemuž ovšem v národě českém nic více nepřekáží, nežli ta doba naše husitská s jejími bohatýry a mučedníky, s jejím Husem a Jeronymem, Žižkou a Prokopem v čele! — Vyhladit z národa našeho lásku a úctu k těmto vznešeným synům a chloubám jeho: stalo se nanovo heslem epigonův Lamormainových a Koniášových.“

Katoličtí Němci byli hlasováním pobouřeni. Poláci a Slovinci rovněž. Hned 17. ledna ve vídeňském parlamentě vytýkali členové křesťanského sdružení slovanského (Chorvati a Slovinci) klubu středu jakož i katolické lidové strany německé a Poláci mladočeským poslancům usnesení obecního zastupitelstva pražského, zejména dru Grégrovi (sic!). Němečtí konservativci poukazovali k tomu, že bylo nanejvýš nepolitické právě v nynější rozechvěné době, učiniti usnesení takové a netajili se obavami, že antisemité a liberálové použijí věci té k agitaci proti katolické lidové straně, již bude vytýkáno, že jde — s Husity, čímž je postavení strany nejvýš znesnadněno.

Posl. Kern žádal vysvětlení, bude-li sochou Panny Marie hnuto či nic. Aby dostal odpověď authentickou, zavolan k telefonu starosta pražský dr. Podlipný, který ujistil zástupce katolické lidové strany, že

sochou P. Marie hnuto nebude. Ale katolická strana lidová a ostatní strany prohlásily, že vyčkají rozvoje dalšího v této věci

Na to přinesly noviny pražské prohlášení dra Podlipného, jenž praví, že v platnosti (!) zůstává usnesení z r. 1896, kdy byl přijat návrh, aby pomník Husův stál na náměstí Betlémském!

Rozumí se, že „Národní Listy“ udiveně a v „posvátném rozhořčení“ protestují proti náhledu starosty dra Podlipného, stavíce se na stanovisko radikální . . .

Přehlížejíce celou věc, konstatujeme tato fakta:

1. Záležitost pomníku Husova dostala se na radnici z umíněnosti radikálů, hlavně dra Černoehorského a oněch, kteří postavení starosty dra Podlipného chtěli podkopati. Pro pomník musili hlasovati mnozí Mladočeši proti svému přesvědčení (ač to nevykřikovali jako Staročech (?) Pa-růžek) a sice pod pokutou — vyloučení ze strany. Pro pomník hlasovali — židé, protestanté a mužové zjevně protinábožensky smýšlející.

2. Liberální Němci projevíli jízlivou radost nad aférou Husovou volajíce: Hajlól Luther! Němci katoličtí a slovanští poslanci protestovali. Časopisy jejich: „Linzer Volksblatt“ (Většina pražské obecní rady patrně ztratila všechn rozum) „Vaterland“, „Slovenec“, „Czas“ atd. zavrhují dvojsmyslné jednání mladočeských předáků.

3. České noviny: „Politik“, „Hlas Národa“, „Moravská Orlice“, „Hlas“, mnohé venkovské a zvláště „Katolické Listy“ vyslovily četné obavy před hlasováním a pokáraly usnesení. „Hlas Národa“ na př. dí: Sami se přesvědčíme, která strana rozvažovala moudřeji (důvody historické, náboženské, politické), zda staročeská či mladočeská.“

„Politik“ praví: „Galerie spílala a nadávala. Starosta nehájil svobody slova proti hlomozu dost energicky. Mladočeská strana použila galerijních spolčenců. Chtěla snad terrorisovati či svou blednoucí (!) popularitu křikem a nadávkami obnoviti? . . . Ujednání nebylo se strany mladočeské dodrženo.“

„Právo lidu“ a „Národní Listy“ — dvě duše šlechtné a krásné se sešly.

„Radikální Listy“ triumfují e volají k Mladočechům: Jen ku předu! A Husa

ctěte nejen jako vlastence, — ale i „reformatora“!

4. Klub konservativních velkostatkářů na říšské radě, jimž jsou přece katolické záležitosti velmi blízké, nedal žádného prohlášení. To působí podivení značné, zejména u katolíků pražských.

5. České občanstvo zůstalo celkem klidno. Poslanci ve Vídni i dr. Podlipný — míní, že Hus přijde na Betlémské náměstí. Lid prohlédl, zdá se již trochu, jak se dělá kalafunová politika. Souhlasných telegramů došlo do „Nár. Listů“ za celý týden pouze — asi 8. Také sbírky na pomník nedějí se znova — asi 150 zl. všeho všudy od 16. ledna! To je k posa-

vadním 95.000 zl. málo. Na pomník třeba aspoň 250.000 zl. Čechové zahraniční žehrají na jednání naše. Docházejí dopisy, v nichž prosí rodáci naši, abychom vzhledem k temné budoucnosti zachovali svornost, mír, přízeň vzájemnou! Dr. S. z Paříže píše: „Což pak ti Čechové nemají už nic důležitějšího na práci?“

6. Budiž nám povzbuzením slovo „Vaterlandu“: „Českým katolíkům budiž tento případ pobídkou, aby hleděli si získati takového postavení, by se příště nikdo neodvážil přejíti k dennímu pořádku o jejich tužbách a stížnostech“.... Věc je vážná sice. Ale nesmíme ji bráti — tragicky. —

Jáchym Ondřej hrabě Šlik.

Napsal prof. Josef Vávra.

(Pokračování.)

To jednání se skončilo na zámku v Libni 27. června 1608. Císař postoupil svému bratru koruny uherské, obojích Rakous i Moravy, sám podržel jen Čechy, Slez, obě Lužice a Tirolský úděl.

Na zemském sněmě, který se začal 28. ledna 1609, stavové podobojí se zvýšeným důrazem žádali na císaři svobodu české konfessi, a hrabě Šlik tu opět vynikal v přední řadě sněmovníků, naléhaje na svornost mezi lutherany a bratřimi. Když pak císař stále odpiral české konfessi a dával stavům odmítavé resoluce, oni 24. května usnesli se, užiti násilí a najímali vojsko proti císaři.

Do stavovského direktoria o 30 členech byl Jáchym Ondřej Šlik v první radě zvolen. Těmi kroky byl posléze Rudolf II., nechtěje užiti násilí proti násilí, nucen, majestátem ze dne 9. července 1609 povoliti svobodu české konfessi vydati stavům ve správu konsistoř pod obojí i Karlovu akademii.

Při volbě stavovských defensorů nad těmi ústavy zvolen byl hrabě Šlik za předsedu. Když po těch bouřích Rudolf II., na duchu i na těle chorý, došel klidu, pojal opozděný zámysl, vojenskou mocí obnoviti vážnost svého důstojenství, potrestati stavy pod obojí za jejich vzpouru a pokořiti bratra svého Matyáše.

K tomu konci zřídil bratranec jeho arcikníže Leopold v zemi Passovské vydatnou armádu, již na podzim r. 1610.

Lid ten opanoval Linec, Krumlov a Buděvice, o masopostě r. 1611 dobyl Berouna, a brzy potom opanoval Menší město Pražské.

Ale k důraznému vedení další války nedostávalo se mu peněz, a tak tím zpozdilým pokusem sám vystrojil úpadek svůj. Stavové čeští uhájili starou a novou Prahu, svolávali krajské pluky do Prahy, a od Vídně táhl jim král Matyáš na pomoc.

I tu stal hrabě Jáchym Andres Šlik v popředí stavů a účastnil se generálního sněmu 12. dubna 1611, kdež císař Rudolf zbaven byl vlády v Čechách, a na jeho místě volen a pak i korunován byl král Matyáš. Rudolf II. zemřel v lednu 1612, jsa jako na výmíňku.

Nový král sice potvrdil majestát Rudolfov z r. 1609, ale posavadní opossici stavovské, která mu dopomohla k trůnu, nejevil valně přízně. Při obnově nejvyšších úřadů zemských měl přední zřetel na katolické pány. Hraběti Thurnovi sice udělil výnosný úřad purkrabí Karlsšteinského, ale hrabě Jáchym Andres Šlik při tom povyšování byl zcela opomenut; snad mu v tom škodilo jeho příkré chování proti Rudolfovi II. na sněmě r. 1608.

Ve věcech soukromých měl hrabě Šlik zatím nezálo zaměstnání. Choť jeho Anna Katerina ze Smiřic r. 1610 stonala k smrti. Nemajíc dětí, postarala se o to, aby panství její Svijanské připadlo manželu jejímu bez překážky pánů z Vartemberka. Proto prohlásila, že jest jemu dlužna 100.000

kop míš., a v tom domnělém dluhu postoupila jemu Svíjan, které takto se staly pravým vlastnictvím hraběte Šlika.

Též roku 1610 prodal hrabě svůj vzdálený statek Věrušičky Lochnarům z Palíče, a za to koupil hned od Fridricha Rausendorfa ze Špremerka za 2900 kop stateček Kurovodice, Svíjanům příležitý.

Na podzim r. 1611. asi rok po smrti své druhé manželky, zamýšlel hrabě nový sňatek manželský. Vyhlédl sobě nevěstu mladou, bohatou, jazyka německého, víry lutherské. Byla to Voršila Sofie, dcera † Viléma z Opperstorfu, pána na Kozlu ve Slezích a Susanny z Hradeka.

Tudíž vydal se na severní Moravu k svému zeti Bernardu z Žerotína, pánu na Rudé, odkud ucházel se o svou vyvolenou, slavil na Kozlu své zasnoubení a o masopustě r. 1612 své svatební veselí.

Věno její, 20.000 kop míš., zjistil na dílu panství Svíjanského, a sice na Nudvojovicích, Modřišicích a Lažanech s dvory a lesy. Potom prodal od Svíjan svůj díl města Turnova za 25.000 kop míš. pánům Smiřickým ke Hrubé Skále, za to ale přikoupil statek Přepeř.

Hrabě Jáchym Andres Šlik nadržel se dlouho v úřadě starosty defensorů cirkve pod obojí. Nová konsistoř té cirkve měla v sobě živly různých odstínů náboženských, a vlastní lutheráni byli tu v menšiuě. Za to vyvinul hrabě nemalé úsilí pro věc lutherskou po stránce praktické. Během času totiž usadilo se na Starém městě pražském množství lutherských Sasíků a bohatli zde obchodem a řemesly.

Na kolik se naučily češtině, o tom nejsme zpraveni; ale pravda jest, že tehdy nemohouce užiti německých kázání v pražských kostelích strany pod obojí, chodili na německá kázání do jesuitského kostela sv. Klimenta, a mnozí uchváčení výmluvností páterů, zvláště P. Ondřeje Neupautera (1592—1618), přestupovali na víru

katolickou a pak chodili na pouti do Staré Boleslavi a k sv. Ivanu.

Tu chtěl hrabě Šlik ty konverse přetrhnouti zřízením německého farního kostela na Starém Městě; proto žádal v konsistoři již r. 1610, aby k tomu účelu byl postoupen Týnský chrám. Ale potkal se s tuhým odporem. Tu hrabě již roku 1611 dal se do stavby nového chrámu na farní osadě Týnské.

Byl to chrám sv. Salvatora na Staroměstském náměstí, který dostaven byl roku 1614; při němž zřízen i kněžský dům a také šestitřídní gymnasium dle vzoru gymnasií jesuitských, tak aby synové pražských Němců již nebyli nuceni choditi na katolické gymnasium k sv. Klimentu.

Naklad na ty stavby a na fundaci pastořů a profesorů se udává na 60.000 zl., k němuž se scházely sbírky se všech stran. Správcem chrámu a školy byl dr. Hellwig Garthius, z Drážďan povoláný, a ze Sas byli ostatní funkcionáři při tom chrámě.

I jinde v Praze bylo tehdy o německou boboslužbu postaráno. Na Malé Straně vznikl r. 1610 lutherský chrám sv. Trojice na Újezdě a německým kalvinianům postoupila Karolinská akademie svého chrámu Božího Těla na novoměstském dobytčím trhu. Vlivem hraběte Šlika byl pastor Garthius, jehož si chválili pro učenost a výmluvnost povolán za člena konsistoře pod obojí, a tak sesílena byla v konsistoři strana lutherská.

V oněch časích, kdy se schylovalo k veliké bouři stavovské, stál hrabě Jáchym Ondřej Šlik opět v přední řadě panstva strany pod obojí, jako defensor účastnil se kroků proti arcibiskupu Loheliovu v příčině nové modlitebnice v Hrobech, i proti opatu Zelendrovi v příčině lutherského chrámu v Broumově. Když na sněm roku 1617 císař Matyáš žádal na stavech přijeti svého bratrance Ferdinanda Štýrského za krále českého, v sezení dne 8. června hrabě Šlik rozhodně mluvil proti tomu návrhu.

(Pokrač.)

Egyptologie a bible.

Podává dr. A. Podlaha.

(Pokračování.)

I. V prosinci roku 1895 učinil slavný výzkumce anglický Flinders Petrie znamenitý nález. Zabýval se tou dobou výkopy na zříceninách několika chrámů

Thebských. Jeden z těchto chrámů, na západním břehu Nilu ležící, zbudován byl původně faraonem Amenofisem III., (jinak „Amonhotep“ zvaným), zbořen však fana-

tickým jeho synem Amenofisem IV., jenž přijav jméno „Chnenaten“ jal se prováděti změny v dosavadních náboženských názorech egyptských. Znovu zbudoval chrám ten faraon Menepftah (či Merenptah). A v tomto chrámě učiněn byl zmíněný nálezn. Jest to stéla *) z černého granitu 3·12 m vysoká, 1·62 m široká, a 0·33 m silná. Jest to největší stéla kamenná, jenž dosud v Egyptě byla nalezena. Dal ji zhotoviti Amenofis III. a opatřil ji nápisem, v němž oslavuje vládu svou. Menepftah našel ji patrně v ssutinách, dal na druhou stranu vyříti nápis svůj a pak zazditi ji do zdi nové stavby tak, že původní nápis Amenofisův byl skryt. Později, když obnovený chrám opětně v ssutiny klesl, vypadla deska tato ze zdi na zem, zůstala však téměř bez značnějšího porušení.

Vzácný tento starověký památník vzbudil velikou pozornost nikoliv starším nápisem Amenofisovým, nýbrž mladším nápisem Menepftahovým. Ukázalo se, že se v tomto nápisu čini výslovná zmínka o — Israelitech! Jest to dosud první případ vůbec, že jméno tohoto národa bylo nalezeno na hieroglyfském památníku! A jméno toto právě nalézá se v nápisu faraona Menepftah, jenž dle mínění přemnohých učenců vládl nad Egyptem v oné době, kdy Hebreové z Egypta pod vedením Mojžíšovým vytáhli do země zaslíbené! Chápe se tudíž ovšem snadno rozruch, jenž neočekávaný nález tento mezi učenci způsobil.

Než, kterak zní tato zmínka o Israelitech? Egyptolog Griffith přeložil znamenité to místo takto: „Neboť slunce egyptské (t. j. faraon) způsobilo tuto změnu; jakožto nástroj k pomstě určený zrodil se král Menepftah. Náčelníci sklánějí se (před ním) k zemi říkajíce: „Pokoj s tebou.“ Nižádný z devíti cizích národů nepozdvihuje hlavy své. Pokořeni jsou Tobennuové (t. j. obyvatelé Lybie); Chétové (t. j. Hittité) se ztišili; Pa-Kanana (t. j. země Chananejská) násilím jest zničena; Askadni (t. j. Askalon) jest dobyt, dobyt i Kadmel; Jenu Syrské, jest učiněno, jakoby vůbec nebylo; národ Israelský jest oloupen, bez semene (bez potomstva); Syrie (? snad Palestina stala se podobnou vdovám země egyptské; ve veškerých zemích vůbec zavládl mír; všichni

*) „Stéla“ jest vlastně slovo řecké a značí tolik „co sloup, pomník.“

lupiči byli pokořeni králem Menepftahem, jenž jako slunce zdrojem jest života den co den.“

O Israelitech jest tu toliko několik jen málo slov, a přece jaké následky z lakonické této poznámky se činil! Někteří učenci vidí v nich potvrzení zprávy biblické, jiní zase dokazují, že Písmu sv. naprosto odporují, a opět jiní konečně míní, že se slov těch nedá se vyvoditi nic jistého, ani pro bibli, ani proti ní.

Tvrdí jedni, že jest tu řeč o utiskování Israelitů v Egyptě, a že slovy „národ Israelský jest oloupen, bez potomstva,“ míněn jest krutý rozkaz faraonův, aby každé nové narozené pachole hebrejské bylo usmrceno. Tak domnívá se Dr. Sellin, k jehož mínění připojuje se i Vigouroux.

Učený egyptolog Naville překládá ona slova takto: „Israel jest zničen, nemá žádného potomstva,“ a domnívá se, že jest tu stručná narážka na exodus Israelitův, jenž v očích Egyptanů byl prý tolik jako jejich zánikem: vyšli totiž z Egypta na poušť, kdež pro Egyptany takřka zmizeli, nezanechavše v Egyptě potomstva. V době, kdy nápis Menepftahův byl psán, nedobyli Israelité ještě země Kanaané, nýbrž byli teprve na cestě a prodlévali na poloostrově Sinajském.

Naproti tomu zase ti, kdož dříve již tvrdili, že Israelité v Egyptě nikdy vůbec ani nebyli, nemeškali užiti tohoto místa jakožto důkazu pro své mínění, tvrdíce, že jest tu řeč o válečné výpravě faraona Menepftah proti Israelitům v Palestině usedlým, a že tedy nelze na nějaký exodus Hebreův z Egypta pomýšleti.

Ale prof. Fr. Hommel dokazuje zase, že faraon Menepftah do Přední Asie a Palestiny žádné výpravy vůbec nepodnikl, a že tudíž zde nemohou býti mínění Israelité tam usedlí, nýbrž Israelité v Egyptě prodlévající.

Mínění Hommlovo patrně sdílí i prof. J. V. Prásek, an di. „Současný nápis potvrzuje že národové sousední od Libyův až k obyvatelům Palestiny, avšak i osedlí ve východodeltských krajinách, jako Israelité, byli tehdy Egyptanům nepřátelští.“

Z učenců, kteří míní, že z nápisu Menepftahova nelze činiti nižádných důsledků ani ve prospěch, ani v neprospěch bible, uvádíme prof. Ermana a Wiedemanna. Erman vyslovuje se o věci té takto: „Stkvělý nový objev, jež učinil Petrie uesvědčí ani

pro události líčené v Exodu ani proti nim. Spiegelberg **) dokazuje, že Menefta pokřtil Israele, a nad to přesvědčivě dovozuje, že Israel byl tehdaž pouhým kmenem a nikoliv státem, a že se nalézal v Palestině. Avšak zdaž Israel přišel z Egypta, nebo byli kdy v Egyptě, o tom nám dokument Meneftův nepodává žádného poučení."

A egyptolog Wiedemann píše: „Stély Meneftovy nemůže býti užito k určení zeměpisného sídliště Israelitův v době, o níž jest řeč. Nemůžeť z textu býti vyvozeno nic jiného, leda že kdys existoval nějaký národ Israelský, jenž nalézal se v bídě a

**) Míněn jest tu překladatel nápisu Meneftova Spiegelberg, jenž podal překlad od překladu Griffithova poněkud odchylný.

neměl ani obilí. Avšak nelze ani zjistiti, zdaž se to přihodilo za panování Meneftova. Nevím — dodává — zdaž by možno bylo lze s úspěchem a přesvědčivě odporovati, kdyby někdo chtěl v tom spatřovati narážku na hlad, jenž přiměl rodinu Jakubovu k tomu, aby opustila Palestinu . . .“

Z celé této řady různých hypotéz jde patrně na jevo, že místo v nápisu Meneftově není tou měrou jasno, jak by žádoucí bylo. Lze však, jakož jsme viděli, dáti jemu zcela dobře takový vyklad, jenž s Písmem sv. úplně se shoduje. Nejnověji podal abbé Fl. de Moor duchaplný výklad záhadného místa stély Meneftovy. Jelikož však hypotéza jeho snaží se zároveň vysvětliti některé jiné záhadby v egyptologii se vyskytnuvší, dlužno dříve o záhadách těch se zmíniti. (Pokrač.)

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Nové jazykové řády, jimiž upravena jazyková otázka ve Slezsku, budou platiti od 1. března tohoto roku. Zemský president hr. V. Thun povolal dne 18. ledna všechny okresní hejtmany k sobě, jimž uložil, aby co nejpřesněji šetřili předpisů v příčině přijímání a vyřizování českých a polských podání a sice tím jazykem, kterým se podání stalo. — Na Opavsku žije asi 50.000, na Těšínsku asi 80.000 Čechů.

Kabinetní list císaře Ferdinanda z 8. dubna 1848, který byl od nejvyššího soudu jako zákon platný vyhlášen v celých Čechách jest vymožeností dosahu velkého. Jím se stvrzuje, že všichni úředové veřejní a soudové osazení býti mají osobami obojí řeči zemské mocnými.

Dne 13. ledna promluvil v Praze o situaci dr. Herold. Pravit, že nutno vyčkati v posavadním směru, neboť situace je nám nepřiznivá. Nutno sesilovati naše posice, zejména na Moravě a ve Slezsku, protože o ty země vlastně vedeme zápas.

Dne 17. ledna přijal klub poslanců mladočeských ve Vídní resoluci, v níž se schvaluje taktika dosavadní a praví, že klub setrvá v nynějším směru a udržovati bude solidaritu s kluby ostatními.

Rovnoprávnost i v Liberci. Místodržitelství král. českého zakázalo usnesení libereckého zastupitelstva ze dne 3. prosince 1889, dle kterého řeč německá byla výhradně úřední řečí libereckého magistrátu a sice z důvodu, že usnesení to probřešuje se proti platným zákonům, zvláště proti 2. odstavci čl. 19. stát. zákl. zákonů ze dne 21. pros. 1867., jímž se rovnoprávnost zemských jazyků v úřadě a veřejném životě uznává. — Bude musiti tedy obec liberecká přijímati i dopisy české, ač zatím proti místodržitel. výboru protestuje.

V Jičíně konala se 15. ledna schůze „politického klubu pro město Jičín a okolí“, kde pronesli radikální řeči dr. Klouček, p. Loskot a p. Kříž. V resoluci žádá se všeobecné hlasovací právo, zrušení zastaralých privilejí posavadních, znalost obou řečí při všech c. k. státních i zemských úřadech a plnění českého programu dle zásad dra Julia Grégra a Sladkovského. Pak přijat návrh, aby pomník Husův stál na náměstí Staroměstském. —

Ve vnitřním našem českém životě je velmi mdlo, ba mrtvo jaksi. Je to únava — či ticho před bouří? Či je to vinou sezony masopustní, kdy vše u nás tančí? Samý ples, věneček, šibřinky, zábava . . .

Národ český na nic jiného nemá dnes času a porozumění! —

* * *
„Bunt německých měst“ v Čechách povolen nebyl, protože se to přičií obecnímu zřízení, a sice tak po delším jednání dne 21. ledna rozhodl říšský soud, vyhlásiv, že rozhodnutí místodržitelství král. Českého, kterým se zakazuje s p o j e n í o b c í, jest právoplatné.

* * *
Němci na říšské radě provozují obstrukci trochu mírnější a to dle způsobu maďarského. Navrhují totiž, aby se dle jmen hlasovalo a to pro nepatrné slovné opravy. Obávající se pak, že by parlament mohl býti „rozehrán“, žádají vládu, aby odročila říšskou radu, by se mohlo prý o novém smíru — s Čechy jednati. Němci totiž míní, že vláda bude s nimi vyjednávati, jako baron Bánffy činí s opozicí uherskou. Oni sestavují tedy — 52 postulátů, z nichž první ovšem zní: státní řeč německá! K podobné taktice radí i posl. ryt. Hochenburger, jenž vydal brožuru „Nový Babylon“, v níž se žádá, aby sestaveno bylo: „německo-české (!) ministerstvo občanské, které by smírovací akci provázelo. Rozumí se, že žádá též — uzavřené území německé v Čechách atd.! Všecky tyto plány nacionalů a pokrokářů německých musíme odbýti slovy: V Čechách, na Moravě a ve Slezsku musí zavládnouti úplná a naprostá rovnoprávnost jazyka českého s německým!

* * *
Dne 19. ledna volal na říšské radě posl. Kaiser: „Nemáme žádného státu! Nemáme žádného práva, žádného zákona. V Rakousku vládne jenom zvůle učiněná tyranie.“ (Potlesk v levo.) „Náš nebohý německý lid jest denně potupován, ujařmován a utiskován. Nestrpíme, aby věrný německý národ byl snižován (!) na otroka... Turecko musí nám záviděti...“ V téže schůzi volali na sebe poslanci pěkná slova. Na př.: Wolf na Schrammle: „Vy jste zrovna takový padouch a klevetník jako pan Daszynski“ Kozakiewicz: „Vy ochlastaný kluku!“

* * *
Druhá protestní schůze Čechů ve Vídni. Dne 16. ledna opakovaly se pro-

testní řeči Čechů vídeňských proti známému návrhu Kolískovu. Po několika prudkých řečech, v nichž se i na konsistoř vídeňskou útočilo, byla přijata příslušná resoluce. Pak byli bromadně z Pratur vracející se Čechové, jejichž hlavní jádro byli dělníci národní i sociálnědemokratičtí, od policie i násilím rozháněni. Vídeňské liberální časopisy tvrdí, že je to nový úkaz „české národní marnivosti“. že to je hroznou provokací lidu německého. Z klidného, rozvážného, pracovitého a říši věrného (!) německého lidu, činí se prý lid podrážděný ve všech činech (!) nesčetnými provokacemi poslování, čímž prý se vhná do obstrukce nejkrajnější. — Myslíme, že 300 000 Čechům ve Vídni přísluší zrovna taková jazyková práva, jako 30.000 Němcům v Praze, kteří v ní mají gymnasia, vysoké školy a požívají naproste rovnoprávnosti u všech úřadů.

* * *
„Deutsche Welt“ v Berlíně vycházející pravi o našem království: „Náhled, jakoby v Berlíně lhostejně smýšleli o tom, zda Čechy náležejí přátelské nebo nepřátelské vládě, jest velice naivní. Čechy slovanské jsou klínem v německém mase, jež tak silný národ, jako jsou Němci, příležitostně již odstraní — Nežli takovýto trojspolek — raději nic! Což nemůže býti z prvého říšskoněmeckého místa (od něm. císaře) promluveno slovo povzbuzení (!) pro bojující Němce?! — V Berlíně jsou na stráž. Pro Čechy, Moravu, Vídeň a Dolní Rakousy nelze rozumně poraditi jiného prostředku bojovného než postaviti se po bok Schoenererův! Nutno žádati: Prohlášení německého jazyka za jazyk státní. Vyloučení Haliče z Rakouska. Suižení německých (!) daní. Státní smlouvu s německou říší a německou armádu v Rakousku. Panovník v Rakousku žil by jako — bavorský král... Nesmí se zapomínati, že připojení Rakouska k německé říši není více utopistickou ideí několika Schoenererovců, ale že otázka ta stala se mocenskou pro říši německou v okamžiku, kdy naše vojenská správa musí se obávati nepřátelské armády v Čechách, tedy právě v srdci Německa...“ Podobné hlasy jsou v německé říši stále četnější.

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci. Mezi vedením strany mladočeské a vůdci rolnického sdružení vyjednává se o smír. Klub mladočeský nahlédl že by bez rolnických voličů velmi brzy se scvrkl. Klub poskytne několik míst rolnickým kandidátům a miní vzítí na požadavky jejich zřetel. Bude nutno mnoho doháněti. I zde platí slova: „Očista, kázeň, práce!“ Rolnictvo naše mnoho politisovalo posud. Lidé velikého orgánu hlasového, kteří dovedli hřímati proti Vidni, Maďarům a Němcům, kteří sl bovali dobytí rázem českého státního práva, byli oblíbeni Mezi rolnictvem samým v obcích a v okresích nebylo svornosti. Vidělo se to při cukrovarní otázce, při dodávkách, při úvěru atd. Tu je nutno nastoupiti cestu skutečné práce. V tom ohledu může býti rolnictvo v jižních zemích německých a u nás v zemích alpských vzorem. Oni založili si množství malých záložien, hlavně dle systému Raiffeisenova. U nás rolníci dluží se posud na vysoké úroky, posud ještě mnozí raději jdou k židovi, nežli by delší a obtížnější cestu veřejné půjčky nastoupili. A odtud tolik exekucí selských usedlostí, tolik drobení, tolik baráček, majících 1—5 korců polí, kteří se mají mnohdy hůře nežli nádenníci Také v otázce prodeje obilí musí hledět napravití rolnictvo naše posavadní potupný způsob, kdy překupníkům bezohledným je vydáno na milost a nemilost. Odporučujeme znova: Očistu, kázeň a práci!

II. Remeslníci obmezují se právě skoro jen v Praze i po venkově nyní ve dnech veselého karnevalu na pořádání věnečků a zábav. Kdy budou jednati ve prospěch svého stavu samostatněji a praktičněji? — Kdyby aspoň tanečníci a hlavně tanečnice od našich živnostníků a řemeslníků všechny potřeby své odebírali, kupovali a je správně a rychle zaplatili?

Pozemštění lékáren. V několika člancích dokazuje v odpol. „N. L.“ jistý farmaceut, že poměry v lékárnictví u nás jsou neudržitelny. Tak na př. na Kr. Vinohradech, kde by mohlo býti 7 lékáren, jsou pouze — 2! Lékárníci stali se „kapitalisty a koncesní právo dáno na pospas spekulacím bursovním.“ I navrhuje se, aby byly lékárny pozemštěny, to jest, aby se lékárna po lékárně vykoupla za cenu, kterou by ustanovila

vila zemská komise. „Lékárna každá má mítí — stejné regály, stejné (!) množství zásuvek, stojátek atd., tak, aby každý farmaceut ve dne i v noci jistě expedovati mohl, jak v Chebu, tak v Praze. Lékárníci stali by se zemskými úředníky, směli by se ženiti a zaopatření byli by v době stáří. I ženy ve farmácii by našly pak výživu Tyronů (praktikantů) stanovil by se ročně dle potřeby určitý počet, čímž by odpadly podobné machinace, jako se dějí u mistrů, kde raději se drží 10 učňů než 3 řádní tovaryši.“ — Nevíme, zdali se tužby našich „latinských kuchtíků“ splní.

III. Dělníci. V přednášce své, kterou pronesl prof. dr. Albin Bráf dne 10. února 1898 v akademickém čtenářském spolku: „O politické a sociální působnosti akademické mládeže“, pravil o hlasovacím právu slovatný řečník: „Jsou lidé mezi námi, kterým všeobecné stejné volební právo (suffrage universell francouzský), je ideálem volební soustavy. Dnes snad sice už ne všem, kteří ještě nedávno pro ně horlili, ale dost velikému počtu dosud. A přece jest to dosti opelichaná šablona, přiléhající důsledně ryze k individualistickému, řekl bych skoro atomistickému názoru společenskému, jedno z osudných dědictví liberálismu. Pochopujeme, že je chce sociální demokracie, jeť pro ni prostředkem, aby znenáhla státní moc pomoci brutálního principu majority ocitla se v ruce její. Ani mi nepřipadá pokládati volební právo, vyměřené na podkladě poplatnosti daní přímých (dle určitého censu) za vrchol moudrosti. Bylo to svým časem dobré východiště, aby volební právo zůstalo v rukou vrstev relativně vzdělaných a politicky zralejších, ke převratům méně náchylných. Ale poplatnost přímých daní pozbyla svého oprávnění býti znakem poměrně větší vzdělanosti a politické soudnosti. Ale zároveň všude povstala proti čistě individualistickému pojímání společenskému tak rozhodná reakce, že mocný proud dnes panuje pro společenskou organizaci na povolání zbudované, což musí si zjedrati platnost i v právu ústavním a volebním, jakož si jí zjednáva ve správním. Volební právo může býti všeobecným, aniž přece pouze šablonovitě individu-

alistickým.“ — Jak patrně, je prof. dr. Bráf pro křesťanský požadavek, jenž chce zastoupení dle zájmů či, jak prof. Bráf říká, dle povolání. Že by všeobecné, přímé a rovné hlasovací právo pro národ náš český nebylo na prospěch, jest chováním se poslanců sociálně-demokratických jasně dokázáno. Ale všeobecné zájmové zastoupení prospěje i českému lidu i nám katolíkům. Protož jest zde práce naše určena sama sebou! —

Smutné poměry mají bednářští dělníci v plzeňských pivovarech. Ačkoliv závodům těm dobře se daří, placeni jsou bednáři jako tomu bylo před 20 lety. Akciový a společenský pivovar dává vyráběti nové sudy v Německu a sice firmě Bodenheimové! Rozumí se, že mezi dělnictvem panuje značná nespokojenost.

Dělnictvo v Ostravě. Uhelný obvod ostravsko vítkovický čítá na 50.000 obyvatelů. Poměry dělnictva jsou však hrozně bidné. Co vydělají, propijí. Tak na př. v Mor. Ostravě za rok 1898 bylo u okresního soudu 1322 osob vyšetřováno pro zločin a sice každý 30. člověk. Přestupků bylo souzeno 5897 (a sice 2846 z města a 3051 z okolí), tedy každý pátý (!) člověk. Viděti opilce se rvát patří k největším všednostem. Viděti dělníka zavražděného jest tak lusté, že to ani noviny nezaznamenávají. Po výplatě následuje v krémách hýření a roztloukání všeho. V Ostravě podáno za rok minulý 4628 (!) exekucí! A to hlavně pro kořalku. Proč vláda neobmezí prodej té otravy? Proč není zákon proti opilství ze dne 19. července 1877, platný v Haliči a v Bukovině, vyhlášen také v Ostravě a okolí?

Socialismus — náboženstvím? Gustav le Bon vykládá socialismus za jistý druh moderního náboženství, ježto základem (prý) jeho jest laskavá lidumilnost, naděje v lepší budoucnost a víra v nanku hlásanou. Přívrženci socialismu mají tedy příznak věřících od houževnatosti jedněch až po fanatismus druhých. Za to demokratismus je protivou, ba nepřitelem socialismu, jeť demokracie založena na — individualismu a demokratismus chce rozvoj sil jednotlivcových, podporuje schopnosti a nadání jedinců a zásluhy oceňuje, čímž se stává vlastně druhem aristokracie. Demokracie zavádí rovnost před zákonem, ale trpí, aby podlehl slabý silnému a nechává tlačiti se obratnějším k nadprávi, jak to nejlépe lze pozorovati na Americe. „V obcích amerických (praví anglický spisovatel Maine) je slabý nemilosrdně tlačěn ke

zdi. Ti, co mají úspěch, pocházejí ze silného plemene. V čase kratičkém vytvořila se ohromná nerovnost soukromého majetku a přepychu domácího.“ — Socialismus je tedy — antidemokratickým ve svém vývoji. Aristokracie upevňuje nerovnosti již utvořené, vtiskující je do ústavního a národního práva. Demokracie tvoří — aristokraty nové. Socialismus brání se proti oběma. Ale stává se, že aristokraté (boháči, urozenci šlechtici) hlásí se mezi socialisty, ba stávají se vůdci jejich, neboť — chtějí hájiti právo slabých, aby nebyli vystaveni záhubě. Příroda ta (dí le Bon) hlásá rozvoj, pohlčení, utracení slabých (theorie evoluční). Kultura — ta hlásá, že i slabí mají právo k existenci, že nemají zhynouti, že „právo silnějších“ musí býti obmezeno.“ — Zdá se, že i v liberálních sférách, v nichž se posud mnozí učenci pohybovali, svítá, a že konečně po mnohých odchylkách dojdou i učitelé universitní k náhledu, že správný jsou zásady — socialismu křesťanského.

* * *

V revolučních dnech r 1848 i největší proletáři, chudšasové a nuzáci nesáhli na cizí věc. Na vrata budov psalo se křídou: „Majetek je svatý! Neškoďte nikde! Pověste zloděje! A nikde se nic nevezalo.“ Poměry se od té doby valně — změnily!

* * *

České pivo do ciziny. Pořád se u nás rokuje a hádá, mluví a nafiká, že nemáme obchod ve svých rukou, že nejlepší produkty (uhlí, železo atd.) mají v rukou naši odpůrci a pod. A zatím si ponecháváme i to, co je specificky naše, urvati takřka před očima. Tak je to v oboru cukerním, kde všeho obchodu takřka zmocnili se cizozemští židovští spekulanti, takže my jen řepu obděláváme, hodně se dřeme, a oni zisk nejtuctnější mají, ale i v oboru pivovarském. U nás postaveno sice v posledních letech mnoho velikých pivovarů. Ale ty konkurují mezi sebou v krajinách českých. Jinak si počínají Němci, Dánové a jiní národové, kteří pivovari. Tak na př. Dánové vyvážejí pivo do daleka. Sládek Jacobsen a jiní zbohatli vývozem nesmírně. Podobně Němec Dreher, který do daleka pivo vyváží. U nás hlavně plzeňský pivovar odvážil se za hranice. Jiné naše pivovary obmezují se na odbyt piva ve svém okolí a zle spolu konkurují. Toho nebylo by třeba, ba mnohé pivovary mohly by výrobu svoji značně zvětšiti, kdyby si hleděly vývozu. Zvláště Halič a Bukovinu bylo by možno zásobovati našim

pivem. Dobré pivo do Haliče dovážené za obstojnou cenu našlo by zajisté odbyt. Německé pivovary ze Slezska a na Moravě s úspěchem postupují v Haliči. Ba olomoucký pivovar právovarečného měšťanstva dal si zhotoviti železniční vagony pro vývoz piva do Haliče s nápisy polsko německými. Rovněž německý pivovar karvinský vyváží

značné množství piva do Haliče. Není pochyby, že by exportu schopný český pivovar našel v Haliči a Bukovině pro svůj výrobek dobrý odbyt, kdyby měl tam věci znalého zástupce. Vždyť v Haliči leží i mnoho vojska, které jest dobrým konsumentem piva, jsouť tam celé české pluky! Ale my pořád ještě bojíme se přes práh.

ŠKOLSTVÍ.

Úkol pokračovacích škol pro dívky. Mnoho se nafiká na to, že našim dívkám dostává se málo vzdělání praktického. Dívka vyjde ze školy a neumí se ani u stroje v hospodářství, ani na poli, ani v dílně řemeslnické, ani v příbytku dělnickém pohybovati. Nezvykla té drobné, ač obtížné práci. Systém vyučovací je dnes takový, že dívka venkovská má zrovna tak se vzdělávati, cvičiti, háčkovati a krajky dělati, počítati a slobové úkoly pracovati jako dívka velkoměstská. Je to zhoubný centralismus, který ani v úřadech není zdravý, natož ve školství. — Proto se zakládají školy pokračovací, kde se dívka odrostlejší připravuje aby z ní byla dobrá žena, matka i hospodyně. Dobře úkol škol těch naznačil ředitel Frant. Mareš v Brně, jenž pravil: „Učíte dívky především účastny řádného dalšího vzdělání školního. Pak je učte práti, žehliti, spravovati punčochy, přišívati knoflíky; učte je, aby si uměly samy ušiti šaty a k tomu též pořádné prádlo. Učte je vařiti pokrmy záživné a výživné. Učte je péci chléb, učte je že dobrá kuchyně činí zbytečnou lékárnou. Učte je, že

zlatý má 100 krejcarů a že ten spojí, kdo méně vydává než přijímá. a že všichni, kdož více vydávají než přijímají, musí zchudnouti. Učte je kupovati a pak přepočítávati, zdali účet se zbožím se srovnává. Učte je, že jim bavlněný šat zaplacený lépe sluší nežli šat hedvábný vyvěřený. Učte je pracím zahradnickým, učte těšiti se z boží přírody. Učte je, máte li na to peníze, též budbě, malířství a všem uměním, ale mějte vždy na paměti, že jsou to věci vedlejší. Učte je důvěře v sebe, svépomoci a pracovitosti. Učte je, že řemeslník poctivec větší má cenu, byť neměl jmění ani krejcaru, než tucet vyšňořených lenivců. Učte je, že štěstí manželské nezávisí na vznešených způsobech nebo na majetku mužově, nýbrž jedině na mravní povaze jeho. Věru, blaze domácnostem, v nichž vládnou budou ženy takto vychované!“ — Svatá pravda!

Obec libeňská staví nákladem 60.000 zlatých školní budovu i ři které zřizeny budou též školní sprchové lázně pro mládež. Jestli se osvědčí, zřizeny budou lázně podobné i v ostatních školních budovách.

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Změny v náboženském vyznání udály se mezi obyvatelstvem pražským r. 1898 následující: Z katolické církve vystoupilo a prohlásilo se za bez vyznání 25 osob; k církvi evangelické helvetského vyznání přestoupilo katolíků 16; k evangelické církvi augsburského vyznání 13; k svobodné reformované církvi státem uznané 9;

k pravoslaví 1; k starokatolictví 1; na židovskou víru přestoupily dvě osoby a k náboženské společnosti Baptistů 1 osoba. — Z evangelické církve helvetského vyznání přestoupilo k církvi katolické 8 osob; k svobodné církvi reformované 4 a 2 osoby prohlásily se za bez vyznání. Z evangelické církve vyznání augsburského přestoupily

k církvi katolické 2 osoby. — Ze židů přestoupilo k církvi katolické 26 (!) osob; k evangelické církvi augsburského vyznání 5, k evangelické církvi helvetského vyznání 1 a za bez vyznání se přihlásilo 5 osob. Z osob bez vyznání přihlásily se ku katolické církvi 4 osoby, k církvi evangelické helvetského vyznání 2. Ze společnosti baptistů přestoupila k evangelické církvi helvetského vyznání 1 osoba. Z pravoslavi k církvi katolické 1 osoba a ze společnosti svobodné reformované církve přestoupila k evangelické církvi augsburského vyznání 1 osoba. — Na venkově jest poměr podobný. Ve Vídni přestoupilo loni 589 katolíků k protestantismu. Z národních ohledů učinilo tak — dle výroku pastora dra. Zimmermana 270 osob. Jim jest katolické německé duchovenstvo — protiněmeckým! Těž pastor pravil (dne 19. ledna) ve Vídni: Evangelická církev pohlíží na hnutí „Pryč od Říma“ — sympaticky a vítá je z národních i náboženských ohledů co nejradostněji. Doufám, že hnutí to bude míti příznivé úspěchy.“ — Wolf a Schönerer pořádali dne 15. ledna velkou schůzi, na které prohlásili, že až se přihlásí 10.000 Němců, všichni společně k lutheránskému vyznání odpadnou. Posud prý mají na 3000 přihlášek. Tato agitace jest vedena z příčin jazykových, a sice — „pro krále pruského.“ Naši Prusofilové se tím ani netají. Praví, že již jednou Rakousko bylo blízké protestantismu, neboť i císař Maximilian prý byl již na cestě — k luteranismu.

A co se prý tehdy nestalo, nastati může nyní. Tyto štvánice měly by rozhodující kruby v říši naší potírati rozhodnějším způsobem, nežli se děje doposud, kdy panuje nevysvětlitelná skoro volnost slova a svoboda pobuřujících agitací.

Umělci v klášteře. Klášter Benediktinů v Drážďanech jest od několika let útlkem umělců. Umělci obývají klášter, oddávají se tu v klidu a ústraní svým pracím. nejsouce podrobeni kázni náboženských předpisů, zachovávajíce svou svobodu. Jsou tu malíři, sochaři i básníci. Nemajíce starosti o vezdejší chléb, malují okna kostelní, iniciály a ilustrace do missálů, obrazy oltářní. Někteří umělci pobýli tu dva, tři i čtyři roky. Mnohým jde tichý život klášterní tak k duhu, že se vrací do kláštera vždy o prázdninách. Benediktini pak touto svou pohostinností zaopatřují si bohaté sbírky umění křesťanského.

V Kolíně nad Rýnem žádala konsistoř katolická, aby nedovolila policie vystoupiti proslulou chansonettu Ivetu Gilbertovou, která přednáší pikantní písničky. Policie odpověděla, že patří Gilbertová mezi znamenitější umělkyně a že zákaz by nebylo snadno vydati. Ale vyžádala si písně a zakázala ty, které byly poněkud „pikantnější“.

V Darmstadtě sdružení protestantských farářů žádalo zákaz operety „Ples v opeře“. Docílili, že aspoň o vánocích opereta hrána býti nesměla. — Nedalo by se následovati i u nás?

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Uhry. Krise trvá dále. Vyjednávání mezi oposicí a ministerstvem bar. Bánffyho nechce se dáti. Košut, Szilagyí, Czaky, Andrassy, Polonyi atd. dobře si rozumějíce, žádají nejprve odstranění bar. Bánffyho, aby na rakouskou naši část důrazněji mohli udeřiti. Stav říše se povážlivě zhoršuje.

Německo. Říšský sněm přijal předlohu, kterou se zvyšuje o 26.000 mužů v míru kontingent vojáků. Ve sněmovně pruské rokováno dne 21. ledna o poměrech v P o z n a ň s k u a severním Šlesviku. Ministr dr. Miquel pravil, že odpor a agitace proti celistvosti říše musí býti zlomeny.

Vyjednávání mezi A n g l i í stran kolonií vážne. V příčině Samojských ostrovů nastala značná zápletka.

Nápadně veliké tresty ukládají se těm, kdo se dopustí písemné urážky císaře Viléma II. A jsou mezi odsouzenými i — universitní profesori!

Francie. S dychtivostí čeká veřejnost, aby se již zhoubná aféra Dreyfussova skončila. Ve sněmovně následuje dotaz za dotazem. Noviny nepřestávají aféru přetřásati. Právníci a soudcové napínají svůj důvtip k vůli hnušné věci té až k prasknutí. „Odhalení“ za odhalením se vyřinují, jež den

platí, ale druhý den bývají dementována. Esterházy přijel do Paříže svědčit v aféře Pickartové.

Někteří francouzští politikové a žurnály rádi by viděli, kdyby Francie s Německem se spojila aneb aspoň smír uzavřela. Je to zejména „Vie illustrée“, „Gaulois“ a „Figaro“. Ale Němci v Berlíně dávají odpověď odmítavou. Napřed prý se musí Francie vzdát myšlenky na odvetu. Vládní listy německé praví: „Chceme dílo z r. 1871 zachovati. Nesmíme se rozdvíjet s Anglií. Je nutno, bychom dostali záruky, že Francie vypustila z mozku svého myšlenku na odvetu.“

Zatím doplňuje Francie své loďstvo, jež není zrovna v nejlepším stavu. Velikou radost připravili však veřejnosti dva francouzští ženíjní důstojníci, kteří sestrojili ponornou loď torpedovou (minonosku), která se dá tak řídit, že připluje nenadále k lodi nepřátelské. Časopisy sbírají na zřízení více lodic systému tohoto.

Němci založili nový agitační spolek: „Pro německou kolonizační politiku“,

který bude dle stanov svých podporovati hlavně Schulverein, spolky pro udržení německta v cizině, všenněmecké sdružení, společnosti koloniální, „spolek pro podporu německta ve východní marce“ (to jest v říši naší) a pod. Podepsáni jsou na provolání též četní něm. professoři universití. Spolek bude tedy čelití hlavně proti nám — Čechům a Polákům. Fauatické vášně našich sousedů rostou.

* * *

Rusko svolavši státy k odzbrojovací konferenci, podává nyní bližší návrhy, ovšem ve velmi neurčitých rysech. Ježto však všechny říše na mírumilovný hlas carův odpověděli tím úsilovnějším zbrojením, zbrojí i carská říše. Zdá se, že si budou páni diplomaté na „mezinárodní konferenci míru“ vlastně ukazovati listiny s ohromným počtem vojska a loďstva a že hovořiti budou spíše o novém zbrojení nežli o — odzbrojení. — Posud rozhodnuto není, zdali také papežská Stolica konference se účastní. Zřízení papežské nunciatury v Petrohradě bylo odročeno.

Pražské chudinství Nový vrchní říditel chudinství v Praze, p. Sokol, nastupuje v šlepěje p. K. Vonduláka. Jenž se poděkoval s čestného toho úřadu, protože mu bylo překáženo uskutečnění vážné plány v příčině bezplatného obstarávání práce nezaměstnaným a v zamezení pouliční žebroty v Praze. Od něho byl založen „fond pro cizí příslušníky“, ze kterého měli podporu dostávat chudšasové do Prahy nepatřící, ale v Praze od mnoha let usedlí. Fond ten dosáhl však pouze 16.000 zl, kdežto by vyžadoval asi 100 000 zl ročně. I bude znovu vydáno zvláštní provolání k pražskému obyvatelstvu, by do fondu hojněji přispívalo. Policejní stráž má žebrající lid oznamovati též na řiditelství chudinském. Ve schůzi městské rady pražské dne 17. ledna usneseno, že zřízení stravovny v Praze se nedoporučuje, ježto by se jí zneužívalo a ježto prý jí není třeba. V Praze prý je ústav pro bezplatné sprostředkování práce a služby, bursa práce, útulna, soukromé dobročinné ústavy pro služky, obecní kuchyně a společenstevní

noclehárny a pod. — Je patrné, že se nic nového v chudinství podniknouti nemíní. A přece je reform nezbytně třeba. Ovšem, tato činnost jest nehlučná, namáhavá a i nevděčná, a k té pražští páni architekti a doktoři na radnici rozhodující mnoho chuti nejeví. Oni raději pracují v — pivovare a v otázce pomníku Husova. — Leč máme-li správně referovati, musíme zmíniti se o dopise, jež nám přítel listu zasilá o reformě chudinství. Dí v něm: Byli jsme zvědaví, jak si bude nový říditel pan Sokol počínat. Radikálně? Demokraticky? — Prvně nařídil přestavení nábytku v kancelářích a úředníky jinak „rozsadil“. Do své kanceláře, kterou dal patrně z ohledu na chudé pokrýtí drahocennými koberci, dal i zavěsit drabý (za 65 zl.) lustr, a konečně pustil se do vyzlacení pokoje, kde „ouřaduje“ — sám. Že si při tom chudí libují a p. řiditele blahoslaví, se ví.

Lidové běhy vzdělávací zaváděny jsou po způsobu, jak to v anglických a německých městech je zvykem, též u nás

v Praze a ve větších městech venkovských. Zajímavé věci slibují podati přednášky v Klatovech me i 19. lednem a 26. únorem pořádané a sice v radnici. Má býti na př. promluveno: O rychlé pomoci v úrazu“ (starosta města MUDr. Mašek) o našich národních organizacích (uč. Tarantik), o ženské otázce (učitelka sl. Pičhova) o spolcích a ústavech lidumilných (superior dp. P. Stulik), stav lidu po válce 30leté (uč. p. Svoboda), písemnictví české ve stol. 19. (učitelka sl. Varousova), o letorách (učitel p. Werner), vynálezy našeho věku (inženýr p. Ešner), o sociální otázce (právník Prunař), cizí vliv na naši mluvu (prof. Nekola), o ochraně dlužníka dle nového exekučního řádu (soudce p. Liška), o obchodě podomním (advokát dr. Hostaš), elektřina a její použití v praktickém životě (oficiál poštovní p. Böhm), o těle lidském (lékař dr. Nohejl) o řízení porotním vzhledem k trestnímu zákonu a trestnímu řádu (soudní tajemník p. Rouček), o dějinných a uměleckých památkách v Klatovech a v okolí (profesor Vaněk). O testamentě (advokát dr. Melan), Mikrobi, škůdci a dobrodinci člověka (říditel p. Nešpor), o původu a významu jmen místních se zvláštním zřetelem ke Klatovsku (profesor Prusík), přehled významnějších zjevů z písemnictví světového (prof. Vočadlo), o potravinách a jich porušování (říditel Nebovidský) a z českých dějin (prof. Petr). — Rozumí se, že vstup je bezplatný ke všem přednáškám. Některá themata jsou dojistá velice časová i mohla by se s jistými změnami všude po venkově našem probírat. Dobré jest též, poukázati k místním dějinám a zvláštnostem. Bylo by žádoucí, aby též naše katolické jednoty podobné kursy uspořádaly k poučení i k umravňení lidu našeho.

Pozůstalost dra Vašatého. Na tříkrátstotisíc zl. po dru Vašatém bude rozděleno mezi pozůstalé příbuzné jeho. Hlavní díl obdrží bratr jeho, říditel školy p. Vašatý. Spor o dědictví zavdal podnět k nechutným polemikám novinářským mezi drem Součkem a říd. Vašatým. Dr. Souček veřejně tvrdí, že důvěry k p. říditeli nechoval — a nechová. Ježto i české noviny skoro vesměs stávají se proti bratru dra Vašatého, jest postavení jeho zajisté málo závidění hodné. Ostatně ještě jsou lidé, kteří tvrdí, že se závět dra Vašatého najde.

Tři bály studentské v týdnu. Naši akademické mládeži nemožno vytýkati, že by

se o zábavu nestarala. Tak na př. mezi 15. a 22. lednem uspořádala na Žofině tři plesy reprezentační. Dne 16. pořádal ples Akademický čtenářský spolek. dne 18. medikové čeští a dne 21. čeští technikové. To je přece více než dost! Zvláště pokárati nutno, že čeští technikové pořádají ples svůj v pátek, v den postní. Je vidět, jaké jest katolické přesvědčení u většiny naší intelligence technické. A pak — což se páni občané akademičtí nemohou vespolek dohodnouti, aby si nedělali konkurenci? Následek ukvapeného jednání jejich jeví se v tom, že návštěva jejich zábavy, ze které miní posilniti trochu vyčerpanou svou podpůrnou pokladnu (k tomu cíli se totiž plesy ty pořádají) bývá slabá.

Démon zlata. Dne 15. t. m. zastřelil se báňský rada Scholz ve vlaku, jedá z Prahy do Mostu, kde měl prudký výstup s c. k. vrchním báňským radou p. Preussenem proto, že dovolil, aby „severočeské těžařstvo“ zasáhlo při dobývání uhlí bez dovolení (!) do majetku erárního, z něhož po delší dobu kořistilo, jak svědčí štoly, huaué pod zemí.

Frankfurtský Rothschild vyznamenán. Baron Alfred Rothschild vyznamenán byl od císaře Viléma II. korunním řádem první třídy. A proč? Poněvadž (prý) jeho vlivem docílena mezi evropskými velmocemi lepší svornost a lepší styky. Splňuje se zase slovo baronky Rothschildové, která na vídeňském plese před lety v kritické době byla otázkána, co soudí, zdali válka bude: Nikoli. Můj muž — nepůjčí peníze... A válka opravdu nebyla! Tedy ani parlamenty, ani diplomaté, ani vládař, ale pokladny milionářů Rothschildových řídí osudy národův.

„Bilderbuch-Dreyfuss.“ Vedle pověstných sešitů, nadepsaných „Panorama“, kde je asi 15—20 velikých listů s podobiznami hereček nižšího řádu a sice v kostýmech, které zahalují pouze nepatrnou část těla, dále výjevy z krčem, v nichž je ženská obsluha atd. je vystaven u pražských prodavačů novin a časopisů: „Bilderbuch Dreyfuss“, v němž je „ubohý“ bývalý kapitán francouzské armády vymalován na Dábelském ostrově jako v nějaké mučirné (zatím se dokázalo, že pije šampaňské, kouří havana a má se tak dobře že velice ztlouští), dále „neunnavná“ a „nejvyšší obětavá“ jeho choť (s kterou Dreyfuss ani dlouho nežil, a to z různých důvodů), část jeho příbuzenstva, advokáti jeho atd. Je to až protivné, jak i

u nás noviny a obchody si Dreyfussa všimají. Je to snad spojeno také s oním dreyfusovským konsorciem, jež sehnalo 20—30 milionů, aby nejen ve Francii, ale v celém světě — dělalo si přátely? Že to vystavil též „Prodej novin“ na Přikopech, nedivíme se, jest to — jako skoro všechny novinářské kanceláře a závody — židovský podnik.

Dr. Geiger: Goethe a židé. Dne 15. ledna pozval si pražský „Spolek pro hájení židovských záležitostí“ vynikajícího (?) souvěrce, aby přednášel o Goetheovi a jeho poměru k židům. V dlouhé řeči vykládal dr. Geiger, že Goethe židům přál, že si jich velmi vážil, ačkoli o nich také štiplavé poznámky psával, ale to prý bylo modou. Zkoumaje historii židovskou a divě se tomu, že posud hrají tak důležitou úlohu, řekl prý Goethe: Židé obstáli za všech praktických časů jen proto, že měli zvláštní poslání ve světě, zrovna (prý) jako — Němci, kterým též neobyčejné světové poslání jest usouzeno. — Dr. Geiger měl obšírněji vyložiti, v čem to světové poslání židovského plemene vidí, zdali v tom, aby talmud jako nanka byl přijat ode všeho lidstva anebo aby židé svět si podmanili a zdali to chtějí učiniti na cestě posavadní — totiž pomocí burs a kapitálu, novin, obchodu a spolků anebo zda konečně budou svět podmaňovati — humanitou.

* *

† **Hrabě Julius Falkenhayn** zemřel dne 13. ledna ve Vídni. Byl vynikající politik konservativní. Narodil se 29. února 1829, jako nadporučík v r. 1848 a 1849 účastnil se válečných výprav v Itálii. Po r. 1857 věnoval se správě svých statků v Horních Rakousích a v Uhrách. R. 1867 zvolen byl do sněmu hornorakouského, r. 1879 na říšskou radu. Ve sněmovně vyřinul se píli a vřelým katolickým přesvědčením. R. 1879 za vlády hr. Taafa stal se ministrem orby. Křesťansko-sociální program prohlásil zejména ve velké řeči své dne 9. května r. 1890, která vzbudila velikou sensaci, zvláště odpor vášnivý u liberálů německých. R. 1893 podal předlohu o rentových statech, jež provedena však nebyla. Za ministerstva knížete Windischgraetze byl opět ministrem orby až do r. 1895. Založil klub pravého středu, jehož byl předsedou, stavěl se vždy na stanovisko spravedlnosti a práva a podporoval hr. Badeniho a jazyková jeho nařízení tak, že oposice německá jej na smrt nenáviděla, zvláště když navrhl proti obstrukci násilně

svon „lex Falkehayn“, pro kterou mnoho vystátí musil. Ač chorý, byl do poslední chvíle na svém místě, kde se jednalo o čestnou práci. Všecky listy naše věnovaly mu zasloužený nekrolog. „Nár. Listy“ na př. napsaly, že hr. Taafa označil jej českým poslancům jako — „druhého ministra-krajana, jenž nejhorlivěji se v ministerské radě našich věcí ujímá.“ — Ztratili jsme přítele! Církev i stát náš ztratili jednoho z nejlepších synů svých! —

*

† **Architekt Mocker.** Dne 16. ledna skonal pan Josef Mocker, c. k. vrchní stavební rada, architekt a stavitel velechrámu sv. Víta, rytíř řádu železné koruny III. třídy, rytíř papežského řádu sv. Řehoře, majitel čestného kříže pro Ecclesia et Pontifice, řádný člen české akademie cis. Františka Josefa I., místopředseda křesťanské akademie, čestný člen akademie výtvarných umění ve Vídni, konservator c. k. ústřední komise pro zachování historických a uměleckých památek atd. Pohřeb jeho z chrámu sv. Víta na hřbitov Vyšehradský konán s velikou slávou. Nad hrobem pravil kanovník dr. Karlach: „Zhasla hvězda, zářivým leskem zasvitivši na obzoru nejsvětějších ideálů. Sklonil hlavu svou navždy rodák český, nevšední okrasa a chlouba vlasti své. Hořce slzí rodina i vlast i církev sv. Byv odchován v duchu křesťanském a zušlechťován mravem bohumilým, přilnul celou duší k umění, jež jeho mladistvé srdce ukájelo touhami, naplňovalo ideály nesoucimi se až k nadhvězdám výšinám. Po celý mužný život stál výhradně ve službě umění výtvarného a umění církevního, jemuž zasvětil bohaté síly ducha svého, všecken život svůj. — Tvořil díla mohutná, krásná, převelebná, jež po věky hlásati budou jméno té krásné, skromné a tiché duše. Velechrám metropole české, svatovítský dóm, do všech krajů vlasti naší i přes hranice její hlásati bude zvěst o mistrnosti, věhlasu a duchaplnosti Mockrové. Vedle Parléře, Beneše Lounského a Rejzka živým písmem vryto bude každému Čechu jméno Mockrovo. Na Vyšehradě velebný chrám jeho tvořícímu duchu vyvděčovati se má za všecku svou ušlechtilou úpravu. Kutná Hora se starobylým chrámem sv. Barbory, tím pravým divem umění českého a krásy neskonalé, se svým půvabným vlašským dvorem, svědkem to slavných i trudných dob národa českého a hrad Karlův Tým, mohyla to někdejší moci a slávy našich Přemyslovců, ten zbožný útulek milovaného Otce vlasti Karla VI., ta posvátná schránka nejdražších jeho klenotů,

a nichž za dědictví sv. Václava se modlíval, ty znova obnoveny v duchu Mockrově! A dále: Vinohrady, Žižkov, Křivoklát a přemnohé jiné chrámy a svatyně jsou výborným dokladem toho, s jakou láskou k nejvznešenějším ideálům umění i krásna kochal se Mocker, jaké byl neúmorné pile, jakým ušlechtilým a zbožným vynikal duchem. On ne-

znal odpočinku, kde se jednalo o církev a zisku ni slávy nehledal. V tichém úkrytu nejraději pracoval, skromný, tichý, ušlechtilý, stále klidný, láskyplný a obětavý.“ — Všecky časopisy naše o Mockrovi obšírně se rozepsaly, jeho veliké zásluhy o umění výtvarné uznávajíce. —

Čest jeho památce!

• • • • K R I T I K A . • • • •

V Akademii spolku českých žurnalistů dne 17. ledna konané byly předneseny tak slabé věci, že by to každý časopis strhati mnsil, kdyby se právě nejednalo o — časopisy. Hleďme, jaký byl sestaven program: 1. „Český novinář“ — báseň od Svat. Čecha — přednesl Jan Vávra. 2. „Blaťácké písně“ („U našich stájů“, „Či se to koníčky pasou“, „Bořilecký zvony“ atd) zpívala sl. A. Kettnerová. 3. „Fantasie na motivy z Prodané nevěsty“ od Smetany-Ondříčka a Wieniowského Souvenir de Moscou — sehrál pan Kubelik. 4. „Toccata a Fuga“ od Bacha-Tausisiga (!) zahrála sl Irma — Löwy-ova (!). Pak zase 5. „Blaťácké písně“ (Kdy jsem stál u dvířek“, „Já mám holku“, „U okyuka jsem stával“, „Já jsem mistr — seminárceky“ zapíval pan V. Viktorin. 6. Etude charakteristique od F. Godelfroida a „Caprice original“ od Verdalla — zahrál na harfu p. J. Strnad. 7. „Na přástkách“ od Dvořáka a „Mazurka“ od Kàana zahrála sl. Irma Löwyova. — To je přece program, který by se hodil někam do okresního města, ale ne na koncert českých žurnalistů v pražském Rudolfině. Dvojnásobné opakování blaťáckých písní a dávno známé, sevřednělé kousky na pianol. Jaká to chudoba! A k tomu se nenalezla žádná pianistka česká a křesťanská, ale musili naši páni žurnalisté poprositi — s'ěčnu Löwy! Kde to jsme? Což nemohl spolupůsobiti náš znamenitý divadelní orchestr, který se v koncertě populárním dne 15. ledna znovu tolik vyznamenal? Či musí se stále osvědčovati pravda, že novináři jsou pro své vlastní věci nejšpatnější aranžéři? Na kom je vina?

* * *

Činohra. „Forman Henčl.“ Hra v 5 jednáních od Hauptmanna. Je to kus, v němž je síla, rozruč, mnohé zdravé jádro. Kdyby nebylo skoro samých špatných v kuse osob, dále hrubosti některých, slov příliš sprostě znějících, byla by to dobrá akvizice pro čino-

herní repertoír. Děj jest tento: I. jednání: Henčl slibuje hrozně dlouho umírající ženě, že si služku Anči nevezme. II. jednání: Služebná přijímá návštěvy, jež ji lichotí, dává Henčlovi výpověď, ale nechá se přemluvití — raději na sňatek. 3. jednání: Henčl přivede ženě — dítě její nemanželské, jež ona týrá. 4. jednání: Scéna v hospodě, kde Henčl zví, že ho žena podvádí. 5. jednání: Za noci připravuje se dlouho Henčl na sebevraždu, a konečně na biči se oběsí. — Hráno je dobře, zvláště paní Hübnerová a pan Slukov vynikají.

Ples v opeře. Národní naše divadlo zase jednou zahrálo čistě židovskou operetu nesoucí název „Ples v opeře“ Slova totiž napsali dva židovští literáti a sice Viktor Léon a H. Waldberg a hudbu složil židovský skladatel R. Heuberger. kritik zaměstnaný v židovských novinách vídeňských. Děj operety jest psán dle veselohry „Růžová domina“. Vrcholem děje jest scéna, kde do 4 pokojíků zaváděny jsou 4 ženy k večeri. Při tom padají ošklivá slova, jež opsána jsou ze židovského „Pschättu“ aneb „Karrikatur“ vídeňských, jako na př. sklepník se táže dámičky: „Dodo, kdy se budeme spolu jednou soukromě zase bavit?“ Ona: „Až jindy. Teď mám nejvíce — práce!“ (Při tom shání milovníky). Aneb: Malý kadet poučuje starého strýce, jak má zamilované kroutit očima, vzdychat, ruku libat, tisknout se atd. ke své dámě. Hudba je slabý padělek Straussův. Obecenstvo chladně přijalo podivnou stravu. Také kritika ve všech listech „dílo“ židovské trojice odsoudila. Správa Národního divadla nemohla si prý pomoci a musila operetu provésti a sice — z vděčnosti (prý) za to, že pan Heuberger podporoval ve Vidni českou hudbu, zejména skladby našeho Smetany. Není to vděčnost na nepravém místě?

Německé divadlo hraje kus „Z a z a“ od P. Bertona a Ch. Simora, který je ně-

meckou kritikou naprosto odsouzen. Zaza je dcerou dareby, který její matku svedl a opustil. Matka zahynula opilostí. Zaza má mnoho milenců, ale odbývá je. Konečně přilne k jednomu, který je — ženat. Žijí spolu nějaký čas. Na to nastanou rozbroje. Zaza setká se s chotí a děckem svého milence a — upouští od něho, ale jen na nějakou dobu. Po třech

letech shledají se zase — a tu mluví již zcela o všedních věcech. V jednání prvním koná se přestrojování dam, scény z tingl-tanglů, rvačka mezi ženami a podobné hezké věci — jak patrně, německé umění sahá také do francouzského bahniska. A tento jinde zakázaný kns (na př. v Německu) uchystalo nám pro české obecnstvo naše národní divadlo!

• • • ČÁST LITERÁRNÍ. • • •

Feuilletonní mravouka. Nikdo nečeká, že denní listy naše budou přinášeti mravoučnā nějakā pojednání. Ale co se ve feuilletonech podává, jest přece jen tuze silný tabák pro široké obecnstvo. Zejména „Nár. Listy“ — jako činí nad čarou, tak působí pod čarou — totiž důsledně potírají katolické zásady. Ony přijímají soustavné překlady z cizích novellistů (Catul Mendez a t. d.), v nichž se lascivním způsobem pojednává o životě lidském. Také původní práce jsou psány ve smyslu podobném. Tak na př. dne 19. ledna v odpoledním čísle feuilletonu „Nebeský požitek“ (od Kara Ben Jehudy, tedy obřezance nějakého) mluví se způsobem přímo pitomým o věcech záhrobních. Vizme, co píše: „Nemohu ani za to, že jsem po smrti přišel — do nebe. Jest ovšem pravda, že jsem kdysi přečetl v kavárně literární zprávy dvou čísel „Vlasti“, listu otvírajícího přímo brány nebes, vzpomínám si také, že jsem jednou v návalu pobožné galantnosti nesl své drahé Zúze (hle, starý zákonník!) „Sedm stupinkův do nebe“ v teletině, modlitební knížku neobyčejné krásy, z kostela svatého Ignáce až na Malou Stranu, — ale to je přece jen dost málo k dosažení věčné blaženosti. Mám v silném podezření některého svatého, že stojí anonymně za redakcí „Vlasti“ a že zapamatoval si mé tohulibé (!) počínání v kavárně, mám také v podezření svoji bývalou drahou Zúzu, že byla tajným členem nějakého spolku pro uctívání svatého ducha“ . . . Tak doslova napsáno! Dále stojí: „Petr, velmi charakterní pán . . . Hned se mne ptal, co dělá panička“ . . . Tak mu poradil sv. Petr, aby odšoupl v podlaze kus oblohy a plivl dolů na lidi, — tam dole jsou renegāti a zrádcové svých matek. — Kara Ben Jehuda skutečně prý plival. — M y t a k é !

O nescvornosti a nedobrém životě českých exulantů v Lešně podává zajímavé doklady ve „Vlasti“ č. 4. (leden 1899) dp. Václav Honejšek v článku: „Emigranti a exulanti čeští v Perné a Lešně.“ Martinus na př. píše: „Lešenští (s Komenským) nejprve se usmívají vysmívají, posmívají, ba i lajají, foukají, bublají, a to ohlášení (almužny) za všetečnost a buřičství vyhláší. Ovšem se jim ten groš — nechci říci vyšantročený — v ruce zahřál.“ — Komenský zase nazývá Martinia „trapitelem svědomí lidských, srdce zlobivé, neupřímné, neukojitelné, lativě zdvihající náfky proti bratřem, nechutné to satanovy pomeje“ atd. Jiný český bratr (Felix) nazývá Martinia buřičem, který má tak tvrdý nos jako čelo, křivopřisežníkem, nemravným knězem, špelhýfem a známým utrhačem.“ — Martinus pak odpovídá: „Co já k těm špinavým a bachantským důvodům řeknu? Zda o s l a když koho kopytem udeřil, kdo před rychtáře obešle?“

Spisy redakci zaslané:

„**Včelařské Besedy**“. Přátelům včelky medonosné napsal J. M. Kadlčák, předseda včelařského spolku frenštátského Mor. Ostrava. 1899. Nákladem spisovatele. — V pěkně upravené knize (157 stran) pojednává se o tom, jak se před 100 lety včelařilo, líčí se život včel (rozdily včel, trubci, dělnice královna, potrava, práce, stráž, úprava medu atd.), nemoci a nepřátelé včel, rojení, obydlí atd., dále nářadí včelařské se popisuje, tržnice včelařská, těžení medu atd. Doporučujeme.

P. T. pány autory spisův a nakladatele žádáme, aby nám zaslali vydané knihy a spisy, jež budeme registrovati a o nich referovati.

Vzdělavací Knihovna katolická.

Pořádají:

Dr. Josef Tumpach.

Dr. Ant. Podlaha.

Vzdělavací knihovna katolická jest periodická sbírka knih a brožur z pravidla malého objemu, ale pokud možno jadrného obsahu, jež slohem důstojným, nicméně však vůbec srozumitelným pojednávají budou o různých důležitých otázkách z oboru apologie, ethiky, dějin církevních, občanských i kulturních, přírodních věd, aesthetiky, sociologie a jiných se stanoviska katolického. Zejména časové otázky dojdou vždy rychlého povšimnutí a ocenění

Ve Vzdělavací knihovně katolické vyšly již **tyto vzácné spisy:**

Svazek I.

„Apologie víry křesťanské na základě věd přírodních“.

Sepsal kan. F. Duilhé de Saint-Projet.

Přeložil Dr. A. Podlaha.

Svazek II. Dra *Jana Sýkory*

„Umučení a oslavení Pána našeho Ježíše Krista podle čtyř evangelí“.

Četná vyobrazení v textu. Cena 3 zl.

Svazek III. Dra *Pavla Vychodila*

„Básnictví a mravouka“.

Stran 74.

Cena 40 kr.

Svazek IV. Dra *Eugena Kadeřávka*

„O původu tvorstva dle zpráv biblických“.

Stran 64; cena 40 kr.

Svazek V.:

Podobizny světců.

Francouzsky napsal A. Hello; přel. *S. Bouška*, O. S. B.

Četné obrazy starých i novějších mistrů. -- Titulní list kreslil mistr Jenewein.
Cena 2 zl.

Svazek VI. *Dra Frant. Kryštofka*
**Dějiny církve katolické ve státech rak.-uherských s ob-
zvláštním zřetelem k zemím koruny české od r. 1740—1898.**
(S obrazy vládařů rakouských.) Vyšel díl I. Cena 3 zl. Dílu II. sešit I.

Svazek VII. *Dra Jos. Tumpacha:*
Soukromé vlastnictví.
6 sešitů. Dvě sociologických studií. Cena zl. 1.35.

Svazek VIII. *P. A. Lapôtra T. J.*
Moravané.

Stať ze spisu »Evropa a svatá Stolica za dob Karlovců«.
Z frančtiny přeložil Dr. Frant. Ehrmann. Cena 50 kr.

Svazek X: *Msgra Fm. Bougauda:*
„Ježíš Kristus“. Důkaz Jeho božství.
Z frančtiny přeložil *Ant. Melka.* — Cena 45 kr.

V tisku se nalézají:

Svazek IX. *Dra Josefa Bilczewského*
**Archaeologie křesťanská ve službách dějin církevních
a věrouky.**

S četnými ilustracemi v textu. Z polského orig. podává Dr. *Josef Tumpach.*
Vyšel sešit 1—6.

Svazek XI. *P. Victoria Cathreina T. J.*
Socialismus.

Autorisovaný překlad VII. rozšířeného vydání z r. 1898.

K tisku uchystány tyto spisy: *J. A. Zahna*
„Věda a učenci katoličtí“.
Z angličtiny přeložil *V. Hazuka.*

Dr. A. Vřešťála
„Lichva a úrok ve světle katolické mravouky“.

Dr. J. E. Orti y Lara
„Věda a zjevení“.

(Vyvrácení Draperových »Dějín konfliktů mezi náboženstvím a vědou«.)
Spis poctěný cenou královské Akademie pro vědy ethické a státní v Madridě.
Ze španělštiny přeložil *Frant. Pohunek.*

Cena sešitu o 3 arších 25 kr.

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci
v Praze, městská spořitelna.

BRANA

OBSAH:

Svaz katolických spolků v Čechách.
 — Proč klesá mládež studující. —
 Jáchym Ondřej hrabě Šlik. (Dok.)
 Páni a dělníci. — Ze života Daniela O'Conella. — České věci. —
 Národohospodářská část. — Školství. — Náboženské a cíkevní záležitosti. —
 Zahranění události. — Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
 A ZODPOVÍDÁ
 P. JOSEF ŠIMON

+
 VACLAV KOTRBA
 VYDAVATEL

Spisy redakci zasláné:

- „**Vlast**“, roč. XV. č. 4. Red. T. Škrdle. Zajímavý obsah: Čechové v pruském Slezsku. Emigranti čeští v Perně a Lešně. Synodální řeči M. Jana Husi. Klesání obilních cen. Cesta na Rýn. Nietzscheova kritika křesťanství atd.
- Dělnické Noviny**, red. Tom. J. Jirouška. Obsah jako vždy pečlivě sestavený.
- Česká Panama**. Několik drobných obrázků o hmotném a mravním úpadku národa českého od R. Vrby. Výborná kritika zbahnilé společnosti peněžní v mnohých okresích, ve sborech samosprávných, v intelligenci atd.
- Český Jinoch**. Red. prof. V. Müller. Případný a zajímavý obsah.
- Rozhledy po lidumilství**. Rediguje JUC. F. C. Vlk pečlivě a s láskou. Doporučujeme vřele.
- Obzor**, roč. XXII., čís. 1. a 2. redakcí Vl. Štastného. Působí velice zdárně vybraným obsahem. Kéž najde hojněho rozšíření.
- Stráž**. Orgán strany katolické národní na západní Moravě, v Třebíči; red. A. Jakubský.

Snažně prosíme, byste na „OBRANU“ stále poukazovali, ji v čítárnách, spolkových knihovnách, veřejných místnostech žádali a českým rodinám doporučovali.

☞ Předplácí se 3 zl. ročně, ☞
1 zl. 50 kr. půlletně.

Administrace Praha 200-II.

Vychází:
5. a 20. dne
každého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prahu i venkov
celoročně 3 zl.,
čtvrtletně 75 kr.

ROČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 5. ÚNORA 1899.

ČÍSLO 3.

Svaz katolických spolků v Čechách.

Splněno konečně přání organisátorů katolického hnutí v království českém: máme ústřední svaz, do kterého klademe značné naděje.

Toto „Zemské sdružení katolických spolků království Českého“ znamená nepopíratelně velký krok ku předu. Dne 31. ledna konala se valná hromada ustavující, které se účastnily všechny katolické vzdělávací spolky pražské a sice: Jednota katolických tovaryšů, jednota svato-václavská, křesťansko sociální kroužek, kongregace Mariánská, kongregace akademiků, Jednota katolických učitelů, ochranné družstvo katolických tovaryšů v Praze a spolek paní a dívek, dále národní jednota katolická ze Smíchova, vzdělávací beseda v Karlíně, jednota katolických jinochů a mužů z Vinohradů, Svatojosefská jednota z Holešovic a Břevnova, katolická jednota z Černoušky, Drahnoújezda, Vepřku a Beřkovic.

Kanovník dr. Burian pravil: „Bude nutno systematickou konati práci v našem táboře a dále nutno zachovati železnou kázeň. Vše musí býti vedlejší, jen cíl náš musí býti hlavní a s ním pevná a jednotná práce spojená s osobními obětmi ve prospěch dobré věci. Stavme a nebořme! Kdo chceš ve prospěch věci svědomitě pracovati, poďď mezi nás a budeš srdečně vítán!“

Když stanovy v některém ohledu opraveny, konaly se volby. Aklamací zvoleni pánovi: Feuerstein, vp. Dlouhý-Pokorný, dr. Hermann, Mudra (rolník), vp. Pauly, dp. Pohunek (farář), Satorie (dělník), vp. Stejskal, vp. Rouček, prof. dr. Ruth, V. Špaček (učitel), Šindler (účetní), dp. Trykar (farář).

Za náhradníky zvoleni pánové: vd. Kotrbch, Myslivec, Hoffmann, Hakl, Šolle, Vokou a Navrátil.

Předsedou jmenován od J. Em. pana kardinála kan. dr. Burian.

Základ tedy položen. Nyní stěny ostatní i krytbu budovati dlužno. A pak teprve na-

stane úprava vnitřního zařízení. To jest pochod přirozený. Necht' není sporů nyní o tom, jaké má zařízení to v podrobnostech detailních býti. To vše časem se ukáže.

Na schůzi ustavující bylo patrné, že svornost a jednota jest heslem všech účastníků. Necht' také potrvá shoda želaná! Ve svazu zastoupeny jsou všechny takoržka stavy, proudy a směry v našem katolickém životě v přítomné době se jevící.

Veřejnost právem očekává od „Zemského sdružení“ hezký kus vážné práce, které na všech stranách nás katolíky náramně mnoho čeká.

Vžuyť naše spolky jevily posud v některém ohledu bezpříkladnou nečinnost. Mnohé obmezují se na pořádání — zábav, věnečků a výletů. Přednášky, zejména po venkově, konají se nesoustavně. Podpora mravní i hmotná členům spolku udělována naprosto nedostačuje.

Ba stává se, že naši lidé někde i proti sobě pracují, jak patrné z četných stížností i do veřejnosti proniklých.

Tak na př. dne 1. února v „Katol. Listech“ napsáno: „Docházejí stesky zvláště od duchovních, kteří horlivě se starají o život spolkový a o sílu naší organizace. A na koho si stěžují? S bolestí to uvádíme: nejvíce na své vlastní bratry (spolukaplany a faráře), kteří jednak přímo proti věci (!) bojují, jednak úsměšky si z ní tropí a kaplany organisatory všelijak pronásledují, brzy to, brzy ono si vymýšlejí, vidí atd. K tomu podotýkáme, aby se uvážilo, že kněz, který se spolkovému životu věnuje, věnuje tomu svůj volný čas, kterého by vlastně ku svému zotavení použití měl, že není nic příjemného, seděti mnohdy dlouho do noci v kouři ve schůzi spolkové a ráno časně vstávati a konati své funkce dále a že jest věci plnou obětí a sebezapření, pro spolek se exponovati, spolkové přednášky obstarávati a spolek řídit. — Proto jest to zlomyslnost vyššího stupně, těmto obětavým

lidem práci ještě ztrpčovatí a to z místa, odkud toho nejméně lze očekávatí. — Mlčeti jsme k tomu dlouho, ale dále, poněvadž věc nabývá rozměrů vážných, mlčeti nesmíme a upozorňujeme předem k tomu, že naše listy utvoří železný kruh, který beze všeho ohledu bude veřejně pranýřovatí všechny ty osoby a to s plným jménem těch, kteří tuto krtčí práci provádějí na velikou škodu naší věci. opírajíce se tak a zřejmě brojíce proti vůli našeho nejd. episkopátu a svatého Otce“ . . .

Myslíme, že nebude třeba někoho z našich lidí prauýřovatí. Vždyť přece musí každý opravdový katolík — a zvláště katolický kněz viděti, jak lid náš za nynějších pitomě-liberálních poměrů, kdy i ta nejhloupější hesla se ujímají, hyne hmotně i mravně, jak je společenský život otráven a jak „panama“ skoro v každé obci rádí.

Vždyť musí každý cítiti nebezpečnoství pro věc náboženskou, národnostní, kulturní i sociální, jež nám hrozí.

A tu by efialtovsky chtěli lidem skutečně obětavým vpadávatí do zad vlastní naši — soudruhové? Toho, Bůh dá, nebude!

Hleďme, jak mnoho máme nepřátel!

A kolik že přátel? Kdo se nás upřímně zastane? Máme snad příznivce v byrokracii? Či ve vládnoucí nyní mladočeské straně? Nebo snad v jiných tak zvaných nár. stranách, jednotách a spolcích? V žurnalistice? V učitelstvu? V masách řemeslnictva, rolnictva a dělnictva? Nebo snad ve vyvýšené intelligenci — v professorstvu a mezi — p. t. pány advokáty?

Stojí to za spočítání. Veliká číslíce to nebude, když počítáme co nejmírněji. A tu by se kladly ještě překážky v cestu od těch, kteří vlastně mají bítí se, ježto se — o jejich zajmy jedná? Nechápeme zaslepenosti té!

Odpůrci naši s radostí netajenou dívají se na liknavost a resignaci jedněch, na sbíhání ze řad — druhých a na strach — té největší části tak zvaných našinců.

Tak na př. „Národní Listy“ registrují každou nepatrnou odchylku v táboře našem, jen aby deprimovaly řady naše. Dne 2. února píší nově: „V klerikálním táboře našem po delší dobu patrný již je boj. Několikrát

jsme se již o něm zmínili. Národní katolická strana, jež ráda nyní vystupuje se škraboškou (!) křesťanského socialismu, utkává se ve sporu s několika jednotlivci, kteří na poslání křesťanského socialismu hledí vážněji (!) a kteří cítí, že se Schoenborny a Brynychy pro demokracii oživenou křesťanstvím bítí se nemohou. Srážky v té příčině jsou patrný na všech katolických schůzích a je li komickým (!) někdy dovolávání se svornosti, je to právě zde kde zásady sporných stran přímo diametrálně proti sobě stojí. Ale i v širších kruzích kněžstva není spokojenost se štváckou agitací (!) bojovných některých klerikálů. Široké kruhy kněžské z dřívějších dob, zvyklé přátelskému spoluzítí s ostatními vrstvami občanskými, dobfě vidí do karet těmto pánům. To, co venku dnes veřejně a bezohledně působí pro politickou propagandu klerikalismu, jsou praobyčejní strébři (!) a šplháčkové, jichž jednání prosté veškerého idealismu má za účel jen a pouze získati si protekci mocných hierarchů v boji o tučnější prebendy. — Proto musí kde co býti rozeštváno, proto jsou denuncováni (!) i nejoblíbenějších kněží k přetrhávání veškerých styků s občanstvem, proto musí zuřiti klerikální palba s veškerou bezohledností na celé čáře! Že tu slušné kněžstvo samo trpí, že tím jeho život jest otravován (!) — to klerikáním štrébrům je lhostejno. Ale trpělivost má své meze a tak jeví se zřejmý a častý odpor proti nim. Jsou prostě a po zásluze — v opovržení. Ó, nebohé křesťanství, co zločinů a nepravostí jmeuem jeho již spácháno.“ —

Hle, tak informuje o snahách katolických český i cizí lid — úřední orgán mladočeských poslanců! Proč nepíše podobně o — protestantech nebo židech v Čechách usedlých? Proč jenom nám vytýká nesnášenlivost? Proč upírá nám právo k organizaci?

Pozorujme v tom — naši opuštěnost, slabost, bídu!

Očekáváme od svazu vzdělavacích spolků katolických, že vykoná mnoho dobrého ve všech směrech, zejména že vymetati bude bezohledně chlív Augiášův děsně zanesený!

Bude to jeho čestnou, ač netajme si toho, též i těžkou úlohou!

— m n .

Proč klesá mládež studující.

Uvažuje J. Kř.

Denní listy přináší až úžasné a neuvěřitelné zprávy o rafinovaných krádežích a lupičství, o zločinech násilného smilstva, urážení náboženství a t. d., kterýchžto zločinů a přestupků se dopouštějí hoši již od 12—14 roku počínaje.

Pan JUC. C. Vlk na schůzi katol. pol. jednoty v Čechách pravil: „Statistikou a zkušeností je doloženo nade všecku pochybnost, že kriminalita mladistvých lidí ustavičně stoupá nejenom u nás, ale i jinde, jmenovitě v Německu, Itálii a ve Francii.“

Bude se nám snad vytýkati, že my katolíci jsme snad úzkoprsí. Slyšme tedy výrok státního zástupce pana Merhauta při známém processu Pávově: „Máme před sebou mravní zvrhlost. S odporem a oškliivostí musí se každý slušný člověk odvrátiti od tohoto případu. Že vlastně již nemáme mládeže ani ve velikém městě, ani na venkově, toho dokladem je zase tento případ. V čera stál před tímto soudem 17letý mladík, takřka pouhý hoch, jenž oddal se prostopášnosti, a aby hýřiti mohl dále, dopustil se krvavé loupeže na bezbranné ženštině. Tento dnes obžalovaný oddal se ještě v mladších letech prostopášnému životu. A dnes vidíme, kam až se dostal.“ (Hlas Národa, v dubnu 1896.)

Někdo snad řekne, že toho příčinou jest nevzdělanost, kdyby prý byl vzdělaný, nemohl by tak klesnouti!

Zkušenost však učí, že tak zv. vzdělanost zločinům nezabraňuje. Je dost reálék, technik a universit, různých akademií atd. A přece přibývá mladých hříšníků a zločinců, přibývá káznic a kriminálů, porodnic a nalezinců, polepšoven, blázinců, chorobinců atd.

Že počet potrestaných osob nápadně nestoupá, to neznamená ještě, že zároveň ubylo zločinnosti. Ukazuje to jen humanitu v soudnictví, jež se jeví v překvapujícím někdy rozsudku osvobozujícím, ale ne zvýšení obecné morality. —

Ale hledme již trochu na naše české studentstvo. Kde jsou ty doby, kdy na akademika pohlíželo se s patřičnou vážností, kdy říkalo se, že jest „budoucností a chloubou národa“!

Dnes — (mluvím ze zkušenosti*) — jedni i nejhorším neřestem se oddávají, „zapadajíce“ do krčem i nejnižšího rázu, kde v kalu a neřestech utápějí svoji inteligenci.

Jiní chodí do tančíren, kde v dýmu a prachu, při pití, ba i karbanu hýří, utrácějíce peníze, otcem a matkou mozolně vydobyté, a zdraví duše i těla ničí.

„Hlas Národa“ ze dne 3. pros. 1896 přinesl líčení u okresního soudu na Ovocném trhu, kde právník II. ročníku s hanbou před mnoha svědky musil vyslechnouti prostitutku, která se bez obalu chlubila, jak mu pro klukovství holí napráskala.

A dle svých vzorů akademických řídí se i mnozí žáci škol středních. Jejich bažením a ideálem jest: „zahýřit si! Kdo s nimi nedrží, je „hlupák!“

Smutné jest, jak studenti mnozí chovají se ke svým profesorům a v kostele jak počínají si při „nucených“ službách Božích.

Jak se postaví proti svému professoru drzým způsobem leckterý student na odpor, je-li napomínán, o tom by mohly konference a karcery mnoho povídati. Nelibost projevuje mnohý hlasitým mumláním, syčením, nebo i dokonce, jak to učinil student X. v Praze, hodí svému professoru kůihu na zem . . . Jiný vyhrožuje, že si bude u ředitele stěžovati.

Je vinna tu snad slabost profesorů? Nikoliv. Příčiny leží — v mravní bídě studenta samého.

Hledme, jak se chová mnohý v kostele. Na mnohém je znát, že se neumí — modlit! Co je svato a vznešeno, tomu se mnohý vysmívá. Na jistém gymnasiu jeden na př. napsal před zpovědí na kus papíru seznam hříchů, jak mu napadly. A to pro jiné sloužilo jako „vyznání hříchů“ . . .

Veliká část studentstva pilně čte různé socialistické, pokrokářské a anarchistické časopisy a brožury.

Kniha katolická se smíchem a potupou bývá odmrštěna jakožto klerikální a papeženská. —

Jejich zamilovanou četbou jest smyslný

*) Pisatel je sám — student.

Mantegazza se svými „psychologiemi“ a „hygienami lásky“, „ženy“ atd., **) dále spisy od Debaye „Muž a žena“, „Děvče s třemi spodničkami“, „Hrbáček“ od Kocka, Dekameron a Casanova a tak dále.

A jiné podobné „krásy“ studenti milují jako: „Sapho“, „Šílená vášeň“ všelijaké pepřené humoresky od Zoly, Villemotá, Maupassanta a podobných vynikajících zhoubců jemného a mravního citu.

Nedivme se však tomu. Neboť kde jaké knihkupectví, tam jest zjevně vloženo plno nemravných spisů a obrázků! Na státních drahách a v prodeji novin lze dostati jen různé „pikantní“ listy s ještě pikantnějšími obrázky, jež obstoupeny jsou hlavně mladíky. ba hochy.

Naše studentstvo se ani neštítí čísti různé „krváky Hynkovy a Bensingrovovy. Rozumí se, že pak hanobí „Jezovity“, odkazující se při tom na perfidní romány o jesuitech (!) nebo na „vědecký“ spis pana Bilka (jehož spisy i některý professor na středních školách doporučuje).

Velice rozšířen byl mezi studenty před 2 roky časopis „Nový kult“ („sborník to pro umění, politiku a život“ vycházející na Olšanech). A co píše se v „Nov. Kultu“? Ve článku „Vznik církve Satanovy“ stojí psáno na příklad: „Ne pomáhá-li Bůh, musí pomoci Satan . . .“ „A počali vysmívati se Bohu, v bláto a špinu zašlapávati Jeho Tělo, plivati na nejsvětější . . .“

„Kašleme na spásu, jež přijíti má po tomto pozemském pekle. A na konec tato budoucí spása jest — jen lži! Neboť hle! Církev Kristova, posvátná nevěsta, stala se nevěstkou . . .“

Dále nejvýš rouhavým způsobem jest psáno v článku tom o zřízení církve katolické, o coelibatu a pod. Přímo barbarickým způsobem mluví se o největší svátosti oltářní. Církev Kristova prý „s oškli-
vostí odstrkuje ženu, jako nečisté zvíře, hada . . .“ Církev naše nejprve zakázovala

**) „Mantegazzu vedla při spisech jeho myšlenka mravnosti (!); chce nás polepšiti, nikoli znemravniti, chce nás povznésti na základě vědy (proto studenti vědychtivi tak rádi to čtou) a zbaviti předsudků zastaralých.“ Takové nesmyslnosti najdeš v reklamách o těchto spisech vydaných p. Salačem (Kobrem).

badati o bytosti Boha a nyní „zakazuje ve všech věcech užívání rozumu (!)“

„Zločin“ (prý) „nevězí v činu, nýbrž v úmyslu, tož není hříchem, co ze zvyku a nevědomosti jest“ . . .

„Hřích není žádným vlastním (!) zaviněním, naprosto neproduktem svobodné vůle, nýbrž jest dílem černého Boha. Není hřichu, poněvadž zlé jednání jest Bohem chtěno. — — — Věčné zatracení jest blbým vynálezem. Nicotné a směšné jsou všechny svátosti . . . Tento Bůh (starozákonní) byl infamním zlosynem . . . On lhal, neboť prarodiče nezemřeli přece! Byl sprostým vrahem!“ . . . Sart Kristova je (prý) profanace!“ . . .

Spisovatel toho článku se diví, jak je možno, aby byla „bajka o Jeho (Kristově) Těle udržitelná, jež křesťané ještě stále jedí . . .“

O církvi Kristově, o Bohu a o mravnosti se mluví takto u nás . . .

V článku „Plaidoyer morální volnosti“ čteme: „Došli jsme tak daleko, že, kdyby na scéně opery před obecenstvem — — předvedli nám to, co všichni znají, čeho všichni vyhledávají, co všichni zbožňují: ženu obdivuhodně (!) nahou, zvedl by se celý téměř sál a cítil by se insultovaným.“ A tu spisovatel se těší na den, kdy bude moci viděti „úlohu Venuše hranou bez oděvu, jako čistou, antickou sochu“ . . . Takovému divadlu (dle názoru pana spisovatele) „mělo by býti podporováno od státu.“

Spisovatel si dále stěžuje, že se nesmí líčiti svatební noc na jevišti, ač vraždy a krveprolití smí se představovati. Dále praví: „Kristus mluvil se ženou hříšnicí a odmítl ji odsoudit.“ Slova Jeho: „Odpouštějí se ti hříchové tvoji“ znamenají dle spisovatele: „Ty's nez hřešila, neboť jsi milovala.“

Hnusným způsobem v „Nov. Kultu“ se mluví o neposkvrněné Panně Marii, o mnoha svatých atd. ***)

A pak se nedivme, že nevázanost se šíří! Dovolí-li úřady takovouto literaturu rozšiřovati, pak ať se nikdo nediví, že kriminály a nemocnice se plní.

K politování pak jsou rodičové, kteří pozorující zkázu mravní dospívajících dětí svých, neumějí si to vysvětliti.

Ó běda! Běda! Běda!

***) Listy tyto nezabavené uschovány jsou v redakci „Kat. Listů“.

Jáchym Ondřej hrabě Šlik.

Napsal prof. Josef Vávra.

(Dokončení.)

Nic na to nedbal, Šlik že upadl v nemilost ještě větší u dvora. Odvaha jeho stále vzrůstala až do krajnosti. V březnu r. 1618 byl mezi svolavateli schůze stavů podobojí v Praze, kdy se jednalo o protest proti rozsudku císařskému v příčině chrámů v Broumově a Hrobích, taktéž byl mezi pořadatelí druhé schůze stavovské v Karolině, kdež stalo se konečné usnesení o rozhodných krocích proti císaři a jeho místodržícím na hradě pražském.

V osudný den 23. května 1618 vešli stavové podobojí ve valném počtu na hrad, z královské kanceláře vytiskli některé z místodržících, ale dva z nich, pány Jaroslava z Martinic a Viléma Slavatu, obstoupili a zahrnovali je obžalobami.

Hrabě Šlik hněvivě jim vyčítal, jaké těžkosti že způsobili stavům podobojí prý z návodu jesuitů. Potom následovalo vyhození obou katolických pánů z oken kanceláře do Jeleního příkopu.

Po té byl hrabě Šlik ze stavu panského zvolen do prozatímné vlády 30 direktorů zeinských, a cokoli tato vláda podnikla ke zdaru povstání a ke zmaru smíření, vždy tu měl hrabě Šlik účast vynikající. Když v červenci 1618 přibyli do Prahy vyslanci stavů moravských, Karel z Lichtenšteina a Karel ze Žerotína, aby vyjednávali o smír odpořilých stavů s císařem, byli z ostra a nevlídně odbyti.

Hrabě Šlik tehdy konal služby jako zemský berník, jako prodávatel konfiskovaných statků církevních, jako spisovatel konfederací se stavy uherskými a rakouskými. V září 1618 byl ve Vratislavi, aby tu na knížatech a stavech slezských zjednal vydatnější pomoc na válku proti císaři.

Když umřel císař Matyáš v březnu 1619 a potom, když se jednalo o královský trůn, hlasoval hrabě pro sesazení Ferdinanda II. a zároveň s přáteli svými Václavem Berkou z Dubé, s Oldřichem a Vilémem Vchynským agitoval k tomu, aby za krále českého zvolen byl kurfirst Jan Jiří Saský. Ale většina stavů byla pro mladého falckrabě Fridricha, do něhož tehdy byla naděje, že proti císaři mu pomáhati bude tchán jeho, král anglický, a evangolická unie ně-

mecká. I byl také 26. srpna 1619 zvolen. Hrabě Šlik sice nerad to viděl, poněvadž zvolený král byl víry kalvínské, ale brzy se spřátelil s nutností, a když falckrabě se ubíral do Čech, hrabě Šlik na hranicích ve Waldsassech v čele deputace stavovské 21. října 1619 jej slavně vítal dlouhou a ozdobnou řečí německou a uvedl jej do Prahy.

Nový král sotva 2. listopadu byl korunován, povýšil hraběte Šlika k úřadu nejvyššího sudího v Čechách a svěřil mu fojrství v obou Lužicích. Tím došel hrabě vrchole vezdejší své slávy, a následoval příkrý sráz na dráze jeho života.

Záhuba mu přišla mimo nadání z lutherského Saska, k němuž on lutherán vždy jevil zvláštní náchylnost od mladosti své.

Když totiž v létě r. 1620 srážely se voje císařské, španělské, polské a voje katolické ligy německé jakoby v jediný těžký mrak, který od jihu tábl do Čech na povolení vzpoury: kurfirst Jan Jiří Saský z nenávisti proti kalvínské vládě v Čechách dal se na stranu císařovu a uvázal se v úkol, pro Ferdinanda II. dobytí obou Lužic a Slez.

V září r. 1620 opanoval Budyšín a tím přestalo úřadování hraběte Šlika jako fojta lužického.

Na Bíle Hoře dne 8. listopadu dolehla zdrcující rána na povstání české, a hrabě Šlik z obavy o své hrdlo uprchl do Slez, odtud do Lužice, kdež potají se zdržoval ve Zhořelci. Měl zajisté doufání, že kurfirst saský jej ušetří jako někdejšího svého hofmistra a vždy přívržence. Hrabě nebyl si ani vědom velikosti a dosahu tobo všeho, co od r. 1608—1620 proti domu rakouskému podnikal. Neboť dopustil se té zpozdilosti, že ze Zhořelce psal knížeti Karlu z Lichtenšteina, tehdy plnomocnému gubernátoru v Čechách, pokorný list, v němž prosil za milost, vinu sváděl na jiné, zvláště na „zlého“ hraběte Thurna jako svůdce, ano nabízel i své služby k uvedení Slez v poslušnost císaře Ferdinanda.

Ale ten list, který vycházel z pouhé bázně o hrdlo a statek, neměl jiného účinku, než že prozrazeno bylo, kde hrabě se zdržuje.

Kurfirst z návodu svého kancléře doktora Hoě dal po něm pátrati. Hrabě Šlik proto opustil Lužici a skrýval se u svého přítele, pana Křištofa z Redern, na panství Fridlandském. Než tam byl od koroety saských rejtharů 10. března 1621 zatčen a dopraven do Drážďan. Tam chován byl devět neděl pod stráží, ale mohl tu přijímati návštěvy svého syna Julia.

Marná byla jeho naděje, že kurfirst ho nevydá do rukou císařských. Po rozsudku pražské komise hrdelní, dle něhož měl býti trestán na cti hrdle i statku, byl 27. máje pod silnou stráží dopraven do Prahy, tam uvězněn.

Marny byly slzavé prosby jeho manželky Voršily Sofie z Oppersdorfu a syna jeho Julia u knížete z Lichtenšteina. Dne 21. června roku 1621 byl hrabě Šlik první ze 27 odsouzených, který na Staroměstském rynku byl popraven.

Na theatrum před radnicí, černým sukнем prostřené, provázeli jej čtyři němečtí (!) predikanti od sv. Salvatora, v čele jich pastor David Lipach, a modlili se s ním do poslední chvíle. Očitý svědek dí, že hrabě vstoupil z okna radnice na theatrum na smrt bledý a dopolou mrtvý. Zprvu ufata mu byla pravá ruka, pak mistr popravní mu srazil hlavu, kteráž potom vysazena byla na mostní věži podle jiných.

Tělo bylo odevzdáno choti a synu k pohřbu v kostele sv. Salvatora na náměstí, který hrabě byl založil, a kdež ve sklípku pod kazatelnu byl uložen.

Šlik měl plnou důvěru ve vítězství věci, kterou zastával s odvahou neprozřetelnou. Tato důvěra ho zklamala a přivedla ke smutným koncům.

Statek jeho Svijany a Kurovodice byl konfiskován, na 76.021 kop míš. nízko odhaden a puštěn knížeti Fridlandskému; vdově jeho však zůstalo věno 20 000 kop pojištěno. Paní tato uchýlila se do Opavska ke své matce Zuzaně z Hardeka, která držela statek Doslav. Týž statek byl po smrti paní Zuzany r. 1625 prodán a hraběnka Šliková po čase odebrala se do Čech, kdež od knížete Fridlandského držela v dědičné léno díl Svijan, a sice statek Nudvojovice. Při víře lutheránské zůstávala do smrti, která ji stihla r. 1649. —

Z nevlastních její dítek umřel syn hrabě Julius Šlik r. 1623, asi bez potomků. Dcera Alžběta vdána byla za Alše Berku z Dubé, který s těžkostí se udržel na statku svém Loukovci. Jiná dcera jejíž jméno neznáme, umřela již roku 1612 jako choť Bernarda z Žerotina na Wizंबरce, jehož bratr Přemysl měl za choť její sestru Annu Sidonii Šlikovu.

Na zimu r. 1649 ubírala se stará hraběnka Voršila Žofie Šliková k svému zeti Přemyslovi z Žerotína na Moravu, aby přítomna byla slavnosti zasnoubení jeho dcery Anny Lidviny s hrabětem Michnou. Ale na cestě pod klášterem Kamencem, když jela řekou Nisou, kočár její se překotil, a ona utonula 4. prosince 1640.

* * *

P á n i a d ě l n í c i .

I. Ochrana dělnictva vůbec.

Pojednání a články o této otázce jsou nyní tak četné, že by vyplnili celou knihovnu.

Nejnověji docent Dr. J. Lukáš uveřejňuje ve „Věstníku české akademie cis. Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění“ obsáhlou zprávu o cestě své, kterou s podporou téže akademie vykonal ve Švýcarsku a v Porýnsku, by tam shlédl některá zařízení ke blahu dělnictva.

Prohlédl závody v Mnichově, Šafhúzech, Brüttisellenu, Wangenu, v Molisu, Mulhouzích a okolí, v Kolíně n. R., v Dürenu a v Cáchách, Gladbachu, Elberfeldu, Essenu a t. d.

V úvodě připomíná spisovatel sjezd v Curychu (23. srpna 1897), který se zabýval otázkou zákonné ochrany dělnické. Ochranou dělnictva sluší rozuměti zvláštní ochranu, kterou poskytuje stát živnostenským dělníkům proti nebezpečí, jež jim hrozí z poměru pracovního, z jejich osobní a hospodářské závislosti na jejich městnavatelích. — Mimo tuto máme i zvláštní ochranu dělníků na př. ve spolcích dělnických, od církve a zaměstnavatelů atd.

K zákonné ochraně dělnictva patří: Zařízení místnosti pracovních v ohledě zdravotním a bezpečnostním, povinnost i ručení za škodu závodem na těle a zdraví dělníků způsobenou, řád tovární, seznamy dělnické, doba pracovní žen, mladých dělníků a mužů,

práce nedělní, výplata mzdy, pokuty, pracovní smlouvy, výpověď a propuštění, pracovní knížky a vysvědčení, právní ochrana dělnictva, dozorcí živnostenská, státní nebo samosprávné soudové živnostenská a úřady dohodčí, výbory a komory dělnické a pod.

Zájem dělnické třídy leží nejen v ochraně před škodlivým vlivem dílen na zdraví a tělo dělníkův, ale i v tom, aby krb rodinný poskytoval dělníku záruku spokojeného a spořádaného života, k čemuž ovšem musí být — veden a vychován. Mladí dělníci mají být vedeni k rozšafnosti, strídmosti a spořivosti, ženské pak dělnice k — vedení domácnosti, spořivosti a ctnostem pravé hospodyně vůbec. Vždyť nespořádaná domácnost, neupravený a nečistý byt vyženou dělníka v náruč různých naruživostí, jež hubí tělo nebezpečněji, než nejnamáhavější práce v dílně.

Ale zákon v život rodinný zasahovati nemůže. Tu musí přispěti činitelé jiní. Zaměstnavatelé mají k dělníku svému závazky i — mimo zdi tovární. Oni mohou mnoho vykonati při zřizování dělnických bytů, zakládání spořitelův dělnických, společných vkladů nákupních a prodejních (nákup ve velkém), při zaopatření v nezpůsobivosti a pod.

Dále v příčině mravní podnikatelé jsou zodpovědní, jestli mravní úroveň dělnictva jejich klesá. Proto mají zřizovati při závodech svých opatrovny, školky a pod., v nichž děti naleznou dohled a přiměřené zaměstnání i výchovu. V mnohých závodech děvčatům poskytují příležitost naučiti se ručním pracem a samostatnému vedení domácnosti, což je lepší, nežli dlouholetý pobyt (ve službě) v rodinách lepších, kde naučí se hledět na život rodinný a potřeby jeho se stanoviska, nehodícího se pro poměry malých domácností. Někde jim poskytují příležitost v útulnách a asylech nabyti zkušenosti v soukromé dobročinnosti.

Zákonem se tyto věci vynutit nedají, to musí diktovati láska k bližnímu a dobrá vůle. Při zákonné ochraně i ten nejsvědomitější podnikatel nestaral by se o víc, nežli aby učinil zadost předpisu zákona. A pak poměry jsou různé: Četná rodina, nemoci v rodině, méně obezřelá hospodyně, lehkomyšlný a nepečlivý otec a jiné nepříznivé okolnosti to jsou, proti nimž není léku jednotným předpisem zákonným. Tu musí zasáhnouti ruka soukromá dle skutečné potřeby a konkrétních případů.

Hamburský senát (dle Zeitschrift

der Zentralstelle für Arbeiter Wohlfahrts-einrichtungen 1897) nařídil, aby chudinská rada v Hamburku všechny osoby při chudinství zaměstnané, zvláště tedy okresní přednosta, otce a lékaře chudých, aby při osobách péči své svěřených zvláště na to pozor měli, aby užívání školních dětí k živnostenským pracím a zaměstnáním vedlejším pokud možno bylo obmezeno a pohybovalo se pouze v mezích přiměřených a dovolených, hledě na tělesné i duševní blaho dětí. Zvláště otcové chudých*) mají vhodným napomenutím působiti ve smyslu tomto na rodiče a po případě raději zvýšiti (1) jim podporu chudinskou, nežli dopustiti, aby školou povinné dívky s rodiči svými pro rodinu již vydělávaly. Kdyby to nepomohlo, nechť se obrátí k ústřednímu úřadu chudinského ústavu, jenž potřebné pak zařídí u úřadu poručenského a policejního.

Zákonná ochrana musí se vztahovati na případy, kde zneužívání převahy podnikatelovy v ne prospěch dělníka je snadné, lákavé a zhoubné. Zvláště tam je nutna, kde bezprostřední osobní účastenství podnikatele na podniku a styk jeho s dělnictvem mizí, jak to jest u celé řady akciových podniků, skládajících se z nejruznějších vrstev společnosti lidské, které mají na zdaru závodu svého jen potud zájem, aby se jim dostalo — co největší dividendy.

II. Ochrana ženy.

Řád živnostenský (rak. § 94, č. 5. něm. 137, curyš. zák. 18. června 1894 § 5.) předpisuje, že šestinedělky smí býti užíváno k pravidelné práci živnostenské teprve po čtyřech nedělích po slohnutí; v té době požívá i podpory z nemocenské pokladny, je-li pojištěna pro případ nemoci.

Strana křesťanskosociální pak žádá vůbec odstranění ženské práce v dolech, lomech, velkopřůmyslu a pod. O této věci pravil Carton de Wiart (z Bruselu) v Curychu: „Práce žen vyvolaná kapitalismem jest neslýchaností, zapřením historického pokroku, prohřešováním se proti přírodě. Fysická konstituce ženy jest přece slabá. V Belgii jest zaměstnáno 50.000 žen v továrnách, 12.000 pouze v průmyslu textilním. Jak vypadají? — Důvod, že práce ženy jest nevyhnutelná k zachování rodiny, připomíná mi Danteova hr. Ugolino v hlado-

*) Mělo by se zavést také u nás!

morné, jenž pojídá vlastní děti, aby jim — zachoval otce. Práce žen je st. jednou z hlavních příčin úpadku společnosti lidské, rovněž jako práce dětí, a zavedena byla teprve na počátku tohoto století pod vládou Roberta Peera v Anglii, aby mzdy mužů byly stlačeny! Následek toho byl, že jsme viděli ženu v továrně, muže pak doma u dětí. C'est la liberté, qui opprime, c'est la loi, qui offranchit (zákon a svoboda — utlačuje!)

Na sjezdě curyšském obháji práce ženské pravili: Žena má míti úplnou rovnost s mužem, má býti nezávislá. . . Práce, kterou žena opustí v továrně, vyhledá ji v domácnosti (různý průmysl domácí) což pro ni je — horší. A vyloučení práce ženské není prý nic jiného — než premie (!) na konkubinát a napomáhání prostitucí!

Jakoby se ženy bránily tomu jhu (!) rodinného života! Naopak — většina žen ráda se jhu tomu podrobí. — Konkubinát a prostituce pak nejvíce se tam šíří, kde muž nemůže nalézt družku, po jejíž boku by pookřál ve spořádané domácnosti. U všech národů vzdělaných žena měla to postavení, že nemusila v potu tváře dobývatí vezdejšího chleba svého. Mozoly na ruku ženiných stvořilo buď surové násilí divochovo (surový jeho obyčej) nebo bída a nouze lidu dělnického v „osvícených stoletích“ našich.

Svobody a emancipace žena prací rukou svých — nikdy nedosáhla!

Jestli s prospěchem žena zastává místa při školách, poště, komptoirech atd., děje se tak jen z nadbytku sil ženských, jež práce ty dobře zastati mohou — a to hlavně ovšem ve stavu — svobodném.

Proti práci žen vdaných matek a hospodyň horliti dlužno. U ženy svobodné práce lehcí dá se omluviti, ba zachráni mladé duše před mravni i tělesnou zkárou. —

Řád živnostenský zakazuje práci ženskou v době noční a v některých škodlivých závodech a přes čas — v době těhotenství. Pomoc nemocenská však málokdy vystačuje. Proto zakládány jsou společnosti soukromé na př. v Mulhousích (1866) „Association des femmes en conches“, jež doplní na 60 fr. podporu, dá lékařskou a lékárnickou pomoc a pod. Zemře-li dítě ve 14 dnech, dostane matka 50 fr., zemře-li matka, dítě je podporováno. — Mimo to je v Mulhousích (od r. 1863) Sociè'te de maternité spolek paní, jež podporují šestinedělky penězi ze sbírek

po městě konaných. Dámy navštěvují nemocné a dávají jídlo, šat, plénky a pod.

III. Ochrana dětí.

Mladé matky by v továrnách neměly vůbec pracovati. Odcházejí-li z domova musí nechatí děcko — přetížené sousedce nebo sourozencům. . .

Pro děti od 3 let jsou zřízeny dětské zahrádky, opatrovny a asyly, kde mají bedlivý dozor, společné hry a zábavy. Děti od 3—6 let batolí se v útulném sále zaměstnány dle libosti hračkami, knihami obrázkovými, hotovením figurek z papíru, dřívěk a kamének, poplétáním (bry Fröblovy), kdežto dospělejší učí se počátkům čtení, psaní a počítání, osvojující sobě jisté pojmy z velkých nástěnných obrazů. Za pěkných dnů děje se vše to ve slunném dvoře nebo v zahrádě na trávě. Dítě nemůže se dočkatí, až ráno dovedeno jest do tohoto dětského ráje. . .

Taková jest na př. školka tkalcovny Fr. Brandtse (v Gladbachu porýnském). Školné za děti dělníků v továrně zaměstnaných — jestli platiti mohou, jest 24 kr. měsíčně, dělníků jiných pak 30 kr. Vdaným ženám je práce v továrně Brandtsové naprosto zakázána.

Firma Petersova v Nevigesu (Elberfeld) zřídí a pro 3—6leté děti zvláštní zahrádku při továrně, kde obdrží každé dítě zvláštní záhonek pro květiny, jahody, řetkvičky a pod.

Pro děvčata od 13 let zřídila dobročinná společnost mulhouská kuchářské školy, kde zdarma se naučí vařiti a rozuměti i vésti hospodářství menších rodin. Ke kuchářským školám těmto jsou připojeny obecní kuchyně a dělnické stravovny, čímž dozaženo laciné stravy pro dělníky nemající kruhu rodinného. Mimo to učí se tam děvčata ručním pracím, praní, žehlení a pod.

R. 1890 založila sl. Kannengiesserová v Dornachu podobný ústav, kde pod dozorem jeptišky úplně zdarma děvčata škole odrostlá pracují, šijí, pletou a t. d. Místní firmy dávají zdarma látky, takže děvčat i pro rodinu něco upraví.

Vzorem hospodyňské školy jest ústav v továrně Kruppově v Essenu od r. 1889, kde dívky od 14 let učí se připravovati jídla, zeleniny, ovoce, nakupovati potraviny, práti, žehliti, zásoby uschovávatí atd. Kurs trvá 4 měsíce a účastní se vždy

24 žaček zdarma, nemajetným i 6 marků měsíčně za stravování se promíne. Pilným dá se prémie — spořitelní knížka s vkladem! Po kursu obdrží dívka vysvědčení. —

„Děvčata v brzku změni se k nepoznání (líčí paní Jacobiova, představená); nezvyklá čistotě a pořádku — brzy přiučují se vésti spořádanou domácnost, naučí se hospodařiti každým špetkem soli, dbají na čistotu a pořádek, takže rodiče žehnají škole! Strava stojí denně 52 feniků (31 kr.) a to je: snídaně (káva a chléb s máslem 10 f.) druhá snídaně (káva a chléb 4.6 f.) Oběd (polévka, uzenice a pod. 21 f.), svačina (káva a chléb s máslem 10 f.) a večere (kaše, chléb s máslem a pod. 7 f.) — Za dobu školní (4 měs.) přibude na váze každé chovance 6 — 14 procent!

Ve škole hospodyňské vaří se i oběd pro příslušníky továrny na př. vdovce dělníky, jichž ženy jsou nemocny invalidy, vdovy a jich děti a sice za 35 fen. (20 kr.) Nemocným dává se oběd — zdarma.

Vyučuje se od 7 hod. ráno do 8 večer.

V Höchstu nad Moh. v továrně akc. spol. Farbwerke vorm. Meister Lucius a Brüning je škola hospodyňská, kde se po celý rok vyučují dívky 20 dělniců zdarma: vaření spravování, kreslení stříhů, hotovení prádla a šatů, šití na stoji, zahrad. pracím, praní atd. —

Dělnice dospělejší mají při mnohých továrnách zřízeny útulny (na př. v Dürenu firma Scholler, Mevissen, Bücklers), kde bydlí v menších místnostech jaksi samostatně, jsouce vyučovány v zimě v šití i psaní a pod. Z domova nosí sobě dělnice surovin na celý týden, ale vaří si společně.

Čášský spolek pro blaho lidu (V. für Volkswohlfahrt) uděluje zdarma po 2 léta vyučování každé neděle neprovdaným dělnicím a dospělejším dívkám v ručních pracích atd.

Firma Fried. Kruppa zřídila školu industriální!

V Brüttisellen, ve Wangenu (od 1857), Tagelschuvangenu, Richterswylu založila „švýcarská všeužitečná společnost“ útulky pro hochy a chlapce, aby je chránila před zkázou. Děvčata předou hedbávné nitě v dílně s útulnou spojené. Doba zaměstnání v ústavě trvá 4 léta. Po 4 letech obdrží každá chovanka 300 franků, někdy i jisté procento (20%) z výdělkové sumy čtrnáctidenní, tedy na př. 20 fr. — Na konci 4.

roku učí se chovanky i ručním pracím, vedení domácnosti a hospodářství.

Množství opuštěných, hlavně v Curychu se toulajících hochů pohnulo hr. Appenzellera, že založil dílnu obuvnickou pro hochy (z počátku 5 — nyní přes 70 učňů) pod dohledem mistra, kteří vyrobí denně 15—1600 (!) párů různé obuvi. Chlapci dostávají odměny, mají rád domácí atd., uvyknou si pořádku, osvojí si lásku k práci, mravnosti a poctivosti.

Aby mladých sil nebylo snad využito, o to dbají tovární inspektoři. Chybou je, že chlapci nemají příležitosti vyučiti se samostatně obuvnickému řemeslu.

IV. Péče o učeníky.

Slycháme nářky na nedostatečné a leda bylé vyučení a výcvik učenictva.

Řád živnostenský uřizuje (zejména ze 23. února 1897 č. 63. ř. z.), aby se pečovalo o živnostenské vzdělání učňovo, času mu neodjímalo pracemi jinakými (dopravou břemene a pod.), k mravům a chování v dílně i mimo ni dohlédalo k pracovitosti, k plnění povinností náboženských přihlíželo, zle s učením nenakládalo a pod. Učenci, kteří neodbyli s prospěchem živnostenskou školu pokračovací, mají (§ 99, odst. 3) navštěvovati odborné kursy. Jestli učeň onemocní neb uteče, ihned mají býti rodiče zpraveni o tom. Kdyby mistr předržel dobu učební více než o 14 dní, dopouští se přestupku řádu živnostenského...

Tím se napraviti mají pověstné zásady Smithových přívrženců, kteří zavrhnou (!) dobu učební, ježto prý nechrání před špatnými výrobky, nevychová člověka k pilnosti (k té prý jen práce od kusu nabádá!) Učeň jest prý líný a nemá zajmu na díle, ježto pracuje — beze mzdy...

Smithovy zásady jsou ruinou — malo živnostnictva, neboť vedou jen k tovární velkovýrobě, kde je rozsáhlá dělba práce, u strojů jednotvárná obsluha lidí nevyvíčených (leda v „technice“ jiste, kterou si v několika dnech osvojí). —

Dělník má do svého povolání přinést ze školy obecné základ dalšího vzdělávání se. „Bohužel (praví dr. Lukáš doslova), že někdy obecná škola úkolu tomu nedostojí, tehdá totiž, když dítě (nehledíme-li k případu, že pro malé nadání mnoho naučiti se nemohlo) buď z lehkomyšlnosti vlastní neb i cizí, ze slabosti neb nerozumu

rodičů neb snad dokonce pro nedostatečné pedagogické vedení neb i pro nedostatek řádné školy obecné — neosvojilo si náležitou znalost ani základních (!) předmětů vyučovacích... Jindy opět škola obecná zařízením svým a učebním plánem vůbec neposkytuje základů k budoucímu více méně odbornému zaměstnání žákovu.“

V obou případech je třeba doplnění školy obecné, čehož dosáhne se různými školami opakovacími, pokračovacími, učebními kursy večerními, nedělními, školami

řemeslnickými atd. — Často v krátké době osvojí si žák školy pokračovací vědomosti, jimž za léta ve škole obecné se nenaučil, poněvadž ceny jich neznal.

Každý stupeň vzdělání odborného umožní značně naučení se některému řemeslu a zaměstnání vůbec, usnadní i soutěž na trhu pracovním, ježto dělník theoreticky vzdělaný a vycvičený určité práci snáze obeznámí se s prací jinou, jestli mu zaměstnání původní neposkytne opatření náležitého nebo pudí-li jej náklonnost k zaměstnání jinému. (Pokrač.)

Ze života Daniela O'Connella.

Mnoho již psáno bylo o velikém osvoboditeli nešťastného Irska ve všech snad řečech a časopisech nejrůznějších stran, a přece vždy znova vrací se svět k tomuto obdivuhodnému muži, aby vzdal poctu jeho velikému duchu a velkolepému dílu.

Chceme uvést z knihy, která pochází z doby, kdy veliký Irčan ještě žil a svět svou výmluvností uchvacoval, několik ukázek jeho života, způsobu mluvení, bychom čerpali poučení a dojem, jakým působil na tehdejší Evropu. Je to kniha Moriartova.

O O'Connellovi praví Macaulay, proslavený historik a sněmovník anglický v jedné řeči své následující: Pan O'Connell mluvil dnes asi dvě nebo tři hodiny. Nevím to určitě, nebo když on mluví, nemáme ve zvyku dívat se na hodinky.“

Na jiném místě pak praví týž řečník asi následovně: „V zápase našem s Irčany máme my Angličané málo příjemné postavení. Přijdeme-li na evropskou pevninu, ať sedíme ve vagoně železničním, nebo v hotelu u tabule, nebo kdekoli jinde ve společnosti domácích lidí, jakmile se prozradíme jako Angličané, vždy první otázka nám položená zní: Jak to stojí s O'Connellem? A zvláštní poměry Irska k nám jsou toho příčinou, že O'Connell jest na pevnině ctěn a vážen u všech politických stran, u zpátečníků jako pokrokářů; katolíci zbožňují ho jako obhájce svojí víry, pokrokáři pak jako obhájce chudého lidu.“

Jaké to svědectví o charakteru jeho!

Jest vždy nejlépe dopřátí obdivovanému hrdinovi, aby se světu představil sám svými skutky. Hrdláme se touto zásadou řídití dle možnosti. V krátkosti ještě jenom několik statí z jeho mládí. O'Connell narodil

se r. 1774 v Cahiru či Cahirciveenu na jihozápadním pobřeží Irska v hrabství Kerry.

Otcem jeho byl Morgan O'Connell, nájemce značných statků v oné krajině jež náležely protestantské universitě dublinské. Rodina O'Connellů odvozuje svůj původ od starých irských králů. Rodiště Danielovo jest krajina divoká a nepřístupná, jakási Černá Hora Zeleného ostrova, kde vždy zachovaly se stopy neodvislosti a lásky k národní svobodě.

Zde strávil Daniel svoje mládí, zde slychal ještě mluvit starým keltickým jazykem, zde fantazie jeho naplnila se vzpomínkami, jež udržely se v ústním podání a písních lidu.

Jeho prvním vychovatelem byl vlastnecký kněz jménem Murphy (Merfy), jenž málem byl by O'Connella přemluvil, aby se věnoval kněžství. S toho sešlo. Že však za těch časů děti katolíků nesměly v Irsku dostávat školního vzdělání, poslal ho otec Morgan nejprve k Dominikánům v Lovanu v Nizozemí, a později do sv. Omeru k tamním jezuitům. Zatím nastaly změny v poměrech a O'Connell odebral se roku 1794 do otčiny, aby zde jeden z prvních mezi katolíckými Irčany, studoval práva, což právě bylo umožněno následkem koncessí Írům učiněných. Pobyt v Lovani a ve sv. Omeru měl na O'Connella vliv velmi blahodárny. Nabyt totiž ponětí o světě mimo Anglii a Irsko, což jeho pronikavému duchu dalo příležitost ku získání širšího rozhledu.

Doba však, do které padá počátek jeho právnického povolání, byla pro Irsko na nejvýše kritická, byla to doba jeho posledního povstání a pokoření. Francouzská re-

voluce nalezla ozvěnu u protestantů irských, podobně nespokojených jako byli katolíci Irčané sami. R. 1798 propuklo povstání a ubozí katolíci rolníci dali se strhnouti k účastenství. Nedostatek zbraní a schopných vůdců rychle válku rozhodl v jejich neprospěch, a vláda anglická umínila si kořistiti z toho zrušením sněmu irského, který, ač v něm seděli jenom protestanté. přece zdál se býti poslední nadějí Irska, neboť od revoluce americké požíval stejné moci jako parlament anglický.

Jakým způsobem to bylo provedeno, o tom sám O'Connell vypravuje v listě psaném nynější královně po jejím nastoupení r. 1837. Sněm zakoupen byl v celku za 35 mil. zl. r. m. a odpor obyvatelstva zlomen násilím. Acta habeas corpus byla zrušena, stanné právo zavedeno, vlastenci voláni před vojenské soudy a mnozí z nich i mučeni. Za slibů, jež Irsku učiněny ohledně polepšení v náhradu za unii nesplněno téměř

nic, za to však připsány i jim obrovské dluhy Anglie, jež vznikly za válek francouzských a obnášely 840 milionů liber sterl. ngů, kdežto před unii mělo Irsko jen 20 mil. liber dlubů.

O'Connel nebyl by směl býti tím, čím byl již dříve v srdci svém, aby na ráz nebyl vstoupil v řady opoziční.

Poslední úpadek irské vlasti a jeho první vystoupení padají v jeden a týž čas. Za neodvislost vlasti sliboval Pitt mladší emancipaci katolíků. Bylo to r. 1799, tedy právě před sto lety, když O'Connell nejhorlivější mezi katolíky irskými ve své první veřejné řeči co nejprudčeji odmítl domněnku, jakoby irští katolíci byli schopni, za úlevu tyranských ustanovení trestních aktů kterým byli podrobeni, zaprodati poslední stín samostatnosti své země. Onou první řečí svou vstoupil v řady předních bojovníků, leč vůdcem národa ještě nebyl. Jest nanejvýše zajímavá, jak se jím stal. (Pokr.)

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Ríšská rada dne 1. února odročena. Poslanci poslání domů. Nepotřebuje již zpravodaj „N. Listů“ svolávati českých poslanců srdcelomnými telegramy. Příčina odročení jest ta, že parlament se ukázal býti naprosto k práci neschopným. Konalo se samé hlasování a čtení došlých spisů. Jako epizoda byl výprask, který utřil posl. Wolf, jenž si došel na cis. radu, referenta „Nár. L.“ Penížka, do žurnalistické lože, aby ho ztrestal za to, že na poslance pokřikoval. Bezprostřední příčinou byla porážka vlády při hlasování o zvýšení platu státním sluhům. Jedním hlasem Němci, s nimiž i Vlaši hlasovali, zvítězili. Zalekla se pravice, strach pojal i levici. Poslanecké kluby konají porady. Parlamentní komise stran pravice zasedá skoro nepřetržitě. Hr. Thun vykládal 1. a 2. února v komisi té příčiny, proč ríšská rada odročena. Ve schůzi byli přítomni: Za vládu min. předseda brabě Thun, za český klub dr. Engel, dr. Fořt, dr. Kramář, dr. Pacák a Plaček; za klub českých konservativních velkostatkářů: Czernin, Metall, Pálffy, Parish, Schwarzenberg a Zedtwitz; za polský klub: Abrahamowicz, Dzieduszycki a Jaworski;

za slovanské křesťansko-národní sdružení: Barwirski, Berks, Coronini, Povše, Robič, Spinčič a Vachnianin; za katolickou lidovou stranu: Fuchs, Tollinger a Zallinger; za střed: Treuinfels a za Rumuny Lupul. Bylo předloženo prohlášení, jež přijato jednohlasně a kteréž zní: „Strany pravice hluboce toho želi, že poslanecká sněmovna byla odročena, aniž by byla přinesla nějakého užitku obyvatelstvu, aniž by mohla osvědčiti dostatečnou péči o velice důležité hospodářské potřeby lidu a aniž by byla s to všechno projednati a vykonati, čeho vyžaduje velmocenské postavení našebo mocnářství a prospěchy státu vůbec, ačkoli dotčené strany upřímně a poctivě se vynasnažovaly, aby těmto svým povinnostem učinily zadost.

Strany pravice velmi toho litují, že nedošlo ku plodné činnosti parlamentu, jehož delší ještě zasedání bylo by zbytečným a bezúčelným obtížením poplatnictva. Strany pravice projevují naději, že vláda jednati bude ve smyslu zásad, obsažených v osnově adresy většiny, a zároveň si vroucně přejí, aby všechny povolané strany opravdově působily k dosažení žádoucí shody ve

všech sporných otázkách na základě práva a spravedlnosti.“

Poslanci, noviny, voličové i nevoličové táží se: Tak co nyní? Parlament odročen — teprv nyní! Mohlo to být dávno. Tak míní jedni. Druzí litují, že nezasedá. Posl. dr. Eogel v „Hl. od Bl.“ praví: Zdá se, že blíží se čas, kdy poslancům českým vzejde chvíle, by se otázali poslanců druhých: Můžeme na vás spoléhati? Rejdy zákulisní nejsou způsobilými, bychom k vývoji věci přiblíželi s naprostou důvěrou. Stranám i vládě připomínáme: Discite justitiam, moniti! — Německé listy tvrdí, že na venek Poláci s Čechy a Jihoslovany udržují solidarnost; ale hledají při tom cesty — k zjednáni spořádaných poměrů parlamentních, jsouť úhlavními (prý) odpůrci § 14., ale podmínky pro společný postup Poláků s levicí — dosud prý dány nejsou! I doufají, že dány budou a že praskne zase „železný kruh pravice“. — České listy doufají, že vláda před obstrukcí nebude kapitulovati. Rakousko-uherské vyrovnání, kontingent nováčků a rozpočet atd. bude nutno vyříditi cestou mimo-parlamentární. Hrabě Thun učinil deklaraci (tak se zvěstuje) ve výkonném výboru pravice, že „vládě na tom mnoho záleží, aby strany majority zůstaly v neotřesené pospolitosti. Vláda dává určitý slib, že nyní neučiní žádného kroku (!) bez soublasu výkonného výboru pravice, jenž má stále zasedati... Hrabě Thun při tom doufá, že sloučeny budou přece živlové k práci ochotní. Vláda spoléhá na tlak — z dolu, z lidu který trpí dlouho dost nynějšími poměry. Umírněné živly levice vzaty budou v potaz. Na výsledku dorozumovacího díla závisí zase opětné sestoupení parlamentu... Jak se zdá, na změnu princové ústavy a jiných ústavních zákonů nedojde, ježto hr Thun míní, že „dobrá ústava musí být zralým ovocem kompromisu všech činitelů“, aby nebyla jako ústavy z r. 1861, 1867 a 1873. — Kompetence sněmů zemských a autonomie zemí i království bude však možná rozšířena...

Levice německá i antisemité učiní prohlášení společné dne 5. února. — Nastává pro vládu i poslance kus notné smířovací práce. Povede-li se, oddychne si lid. Ale což, jestli poměry ještě více budou rozeštvány? Co potom?

* * *

Státní řeč německá. Po ryt. Hohenburgovi ozvali se i jiní předáci němečtí. Všichni

soudí, že Němcům musí býti dáno v naši polovině říšské zvláštní právo. Paragraf 19 st. základ. zákonů v příčině rovnoprávnost jazykové nemá prý platiti. Tak hlásá i umírněný (býv. náměstek zem. maršálka) dr. Lippert. Tak míní i posl. moravský O' Elvert, jenž žádá na Moravě pro Němce zřízení kurie. Tak vášnivě proklamuje posl. Prade Rozumí se, že Slovane rakouští vůbec a my Čechové zvláště nemůžeme svoliti k tomu, aby němčině bylo dáno zákonitě nadprávi a aby jazyky slovanské stlačeny byly v inferioritu trvalou. A musí Němci sami uahlednouti, že nebude míru a pokoje v říši, pokud nebude rovnoprávnost úplně provedena. To cití i spravedlivější Němci jako na př. prof. Gumpowicz ve Štýr. Hradci, jenž ve spise o „státním pravu rakouském“ praví: „Příčina, proč se nezdařilo německé řeči zaujati podobné stanovisko, jakého se domohla maďarština, postavení to, jež bývá označeno slovem státní řeč, nesmí býti hledána za sněmovními kulisami aneb ve smýšlení vůdčích ministrů. Ona spočívá ve skutečných poměrech v rakouských zemích. V Haliči musila německá národnost a řeč docela ustoupiti proto, že v Haliči není domácích Němců. V Čechách byl by počet Němců dostatečným, aby zaujali stanovisko domínující, kdyby velkostatkáři zůstali Němci! Poněvadž se to nestalo, — což jest společensky vysvětlitelno, pak nemůže ta 32 procentní část Němectva, která jest jako klín vehvána mezi velkostatek, česká města a český lid venkovský, udržeti panující postavení, které dříve zaujímala. Musí se počítati se — skutečností. Můžeme sice jinak si přát, jinak chtiti, jinak doufati, můžeme mluviti o budoucnosti, že totiž tak bude. Ale když není dle toho skutečnost, co to pomůže? To si musíme samy doznati. Německá státní řeč v Rakousku za nynějších poměrů nemůže býti dekretována cestou parlamentární a konstituční, protože není vůbec většiny! Stojíme však na základě konstituce. A tu se nenajde žádná většina, i když všechny Němce dohromady sečteme. Jsou v menšině proti poslancům německým. To odpovídá — národnostním poměrům!“ Proti všeliké nadvládě němčiny prouesli se znova řečníci v „českém klubu“ ve schůzi dne 30. ledna pořádané, zejména dr. Baštýř, dr. bar. Rieger, dr. Šolc, dr. Jeřábek atd. Myslíme, že zrušení výnosů jazykových odpůrci naši tak brzy se nedočkají.

* * *

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

Mladočeské spolky a kluby (ve městech hlavně) dostaly od vrchního vedení pražského pokyny, aby protestovaly proti tvoření se a vývoji samostatné strany agrární v Čechách. Bylo by prý neštěstím pro národ, kdyby se pěstovala stavovská politika. Posud však jen asi 4—5 spolků fermanu z Prahy poslaného uposlechla. Ohromná většina rolnictva je s poslanci naprosto nespokojena. Tajemník p. Hrubý koná týdně několik přednášek a podněcuje proti mladočeskému štábu. „Hlas Národa“ však varuje rolnictvo naše aby zase na politiku pouhou se neobmezilo, aby totiž všecku činnost na dobytí mandátů poslanceckých neobracelo, ale aby se obíralo otázkami hlavně praktickými: sdrňováním k nákupu a prodeji plodin i strojů, k zakládání raiffeisenských záložen a pod. — Naše katolické jednoty měly by na venkově rolnické otázky často a důkladně probírat jako to činí na př. v Domažlicku a na Blatensku. — Při tom musíme opravit jisté mínění redakce „Dělnických Novin“, které soudí že na Sušicku zvolený poslanec p. Prášek, rolník z Řivna jest katolické straně blížek. Nikoliv! Pan Prášek zjevně se přiznává k radikální straně, jezdí s drem Baxou řečnit na schůze, netají se zásadami málo nám příznivými. Podobně i rolnický posl. Udržal se chová. V rakovnické Budči“ na př. pravil: „Stav kněžský je také stavem učitelským a to zajisté proti učitelstvu světskému poměrně dobře zaopatřeným. A stav tento měl po staletí vychování mládeže v rukou. Proč působením jeho nevymizely — kriminály? Proč zrovna v těch dobách, kdy stav tento byl u vesla, nejvíce kriminálů se stavělo a plnilo nejen samými vinníky, ale často i — nevinými? Víím dobře, že nutno činiti ovšem rozdíl mezi knězem a klerikálem.“ — Můžeme říci o těchto pánech, co napsáno kdysi o doktoru Vašatém:

„Mnoho slov a — bílá vesta . . .

Proč nás Pán Bůh — stále trestá?“ —

* * *

II. Živnostenský výbor říšské rady radil se 27. ledna. Ministr obchodu bar. Dipauli, pojednává o opravě živnostenské,

pravil: „Posavadními neúspěchy v politice středních stavů jsou vinní nedostatečné provádění zákona a — živnostníci sami, kteří by neměli jenom čekat na vládní ochranu a záštitu, ale více svépomocně pracovat. Varuji před trojím nebezpečím: 1. zanášeti politiku do živnostenského zákonodárství, 2. do společenstev boj proti velko-průmyslu, neboť by se mohlo vyčítati živnostenskému zákonodárství zpátečnictví (!?) cechovní, kteréhož zápasu zajisté třeba není a 3. spoléhati přílišně na státní ochranu.

Živnostenské kruhy musí v oboru společenstevním více konati. Živnostníci potřebují nejen ochrany, ale také odborného vzdělání. Odborné a pokračovací školy musí míti ještě větší výzvam pro živnostnictvo nežli dosud, kdy mají vliv příliš theoretický.

Průkaz způsobilosti, má-li něčím býti, musí býti průkazem odborného vzdělání! Ale to lze provésti pokrokem odborného a pokračovacího školství.

Zřízení škol vyhovuje poměrům, protože je navštěvuje pouze část živnostenského dorostu. Ale obor ten musí býti rozšířen.

Má-li býti průkaz způsobilosti rozšířen a ztřešen, bude to vyžadovati zřízení komisi zkušebních a ustanovení regulativu či řádu, bez něhož učitelská zkouška dosti neplatí. Také průkaz obchodní způsobilosti předpokládá se při slušné — obchodní škole.

Výsledky společenstevní akce nejsou uspokojivé! A příčina? Je v tom, že společenstva nezřizují se dle odborů, ale dle území! Oprávněna je snaha společenstev, která měla účast při řešení správních otázek živnostenských. Dále je pozoruhodná žádost, aby společenstva byla podporována odbornými orgány veřejnými. Průmyslovým inspektorům mohla by se světiti také praktická péče o živnosti, jak tomu již jest částečně na př. v technologickém museu ve Vídni.

Je třeba více decentralisace (!), která počala ostatně zřízením nových ústavů technologických v Praze, Liberci a ve Lvově. V té příčině se stát také budoucně štědře snad zachová.

Se společenstvy souvisí podporování živnostenského úvěrnictví a otázka dodávek vojenských, o něž se bude úřad obchodní všemožně vynasnažovati. Avšak společenstva i živnostníci musí věnovati větší péči při pořizování objednávek!

Doba není přízniva velikým reformním plánům. Má-li dílo býti zdravé a zdárné, musí býti důkladné. Jen pokrok skutečný a zdravý zachrání živnostnictvo. Spása však nezáleží v omezeném (!) počtu živnostníků, ale ve spolčení (!) a upuštění od bojů proti jiným odvětvím výroby.

Cestou nařízení (!) může se rozšířiti seznam řemeslnických živností, řešiti otázka konsumních spolků, připustiti přední zástavní právo pro stavební řemeslníky, podporovati úvěr obchodní, mohou se vytknouti práva obchodních cestujících, ustanoviti hranice a meze obchodů detailních. Arciť je věc tato znesnadněna novým zákonem o dani výdělkové.

Nastávající revisi volebních řádů do obchodních a živnostenských komor usnadní se brzy i malým živnostníkům a obchodníkům větší účastenství v těchto korporacích. Mnohé obchodní komory všimají si již dosti potěšitelné záležitosti maloživnostenských a společenstevních.

Ohledně ochrany dělnictva bude nutno vytknouti kompetenci naproti sociálně politickému výboru neboť ochrana živnostenských dělníků patří výboru živnostenskému

Z požadavků obchodních pomocníků jest důležitou otázkou zavedení maximální doby pracovní. Nedělní klid lze upravit v mezích dosavadního zákona. Obchod s láhvovým pivem bude upraven případným nařízením, jak to žádá výbor živnostenský a ovšem — jestli to schválí vláda . . .“

Ministr obchodu, baron Dipauli, mohl by slibované reformy hodně popohnati. Pokleslý stav řemeslnicko-živnostenský byl by mu za jeho eneržii v provádění nutných již oprav nad míru vděčen!

* * *

Železářská společnost rakouská. Čistý zisk této společnosti za poslední r. 1897 až 1898 obnáší celkem 2,687.000 zl. Ačkoli berní poplatnost její stoupla ze 270 000 zl. na 450.000 zl., byla přece dividenda zvýšena z 35 na 38 zl. za akcii, t. j. na 19 proc.! Jiných 800.000 zl. bylo přikázáno speciální rezervě a 15 osobám rozdáno na tantiémách

po 14.000 (!) zlatých! Mimo to vládne kartel kolosálními utajenými a zvláštními rezervami, jež vedly k návrhu, aby se ze zvláštního tajného fondu užilo 4,000.000 zl. na splacení akciového kapitálu a sice na každou akcii 95 zl. Ostatní hotové požitky páčí se na 12 milionů zlatých, které nashromážděny v době, kdy na všech stranách ozývá se nářek na tisíci poměry hospodářské, na chabý zahraniční obchod a nezaměstnanost dělnictva. Nedá se upřiti, že posavadní hospodářská akce kartelu železářského jest v příkrém odporu s veškerými hospodářskými zájmy, ona nejen zavinila velmi citelné poškození průmyslu na ni závislého, ale byla příčinou, že se zlé účinky nenasytné snahy po rychlém a nepřiměřeném zisku dostavily i v oboru kartelu nejbližším. Tak na př. železářství korutanské poskytuje obraz děsné spousty — bez ohledu na pracovní lid — hutě méně výnosné opuštěny, mohutné vysoké pece vyhozeny prostě dynamitem (!) do povětří, prostředek výživy, práce, zmizel, obyvatelstvo zchudlo — octlo se na pokraji bídy a zoufalství. A tato společnost udržovala a udržuje ceny železa v Rakousku jen pod záštitou „ochranného cla“ na nebývalé výši — nebdajíc toho, že řada jiných odborů železo zpracujících chudne a hospodářské záhubě propadá. Je to bezpříkladné vykořisťování, které se posud trpělo. Konečně šejdiřské manipulace vyšly na jevo, když si ředitelstvo chtělo rozdělit 4 mil. zl. mezi sebel — Hlavní aranžér — pověstný Wittgenstein, vystoupil (na oko!) ze společnosti. Ostatní snaží se ošklivou záležitostí ututlati. Nesmírné škody našim živnostníkům drobným, kovářům atd. vznikly kartelem tím. Hledme jen: Cena železa váleného v Praze jest 11 zl. 35 kr. za cent, ve Vídni 10 zl. (až 10 zl. 50 kr.) a v Pešti 9 zl. (9 zl. 50 kr.). Mimo to levněji (!) z Německa se zboží železné a plechové dostane u nás (i s dovozem) a sice při větší objednávce až o čtvrtinu. (!) Nešli pak to k nevydržení?

* * *

Obrovské dráhy. Sibiřská dráha jež bude 7061 kilometrů dlouhá, spojí Evropu s Čínou a Japanem. Dráha Moskevskoindická spojí Evropu přímo s Indii. Přes Afriku z Alexandrie do Kapského města postavena má býti dráha od Angličanů. Dále má býti prokopána šlje panamská a sice v republice Nakaraquanské. — Tím ze dojista změní hospodářské a sociální poměry světa měrou nebývalou.

ŠKOLSTVÍ.

„Učitel'ské Noviny“, jež vydává říd. Král, píše o hmotném postavení učitelů: „Učitelstvo české upustilo dnes při projednávání o nejtisnivějších stránkách svého postavení ode vši zdržlivosti ve svých projevech. Koho poměry kruté doženou na pokraj zoufalství, nebývá vybíravým ve slovech a prostředcích, kterými činí poslední pokus, aby se udržel. V duších učitelstva také napjaty jsou dnes všechny struny na stupeň nejvyšší. Ne-

mohou zaznívati tonem sladkým, lahodným, ale pronikavým, řezavým zvukem píseň jejich nese se ke sluchu posluchačstva. Jeť stupeň hmotné i mravné mizerie našich poměrů již takový, že nesnese dalšího trvání.“ Mimo to žaluje říd. Král trpce na jednání „Nár. Listů“ a poslanců mladočeských kteří pro učitelstvo nemají nyní smyslu, házejíce je do jednoho pytle se sociálními demokraty. — Časy se mění!

NABOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Hodno následování. Kongres republiky Kolumbijské usnesl se na následujícím zákoně, který byl o novém roce sv. Otcí doručen: Čl. 1. Republika Kolumbijská na konci století, v němž počala život národa svobodného, koná povinnost, uznávajíc způsobem významným božskou autoritu Ježíše Krista a děkujíc Mu za všechna dobrodíní, která obdržela od Něho; činí tak tímto zákonem. Čl. 2. Jako důkaz tohoto uznání, jako symbol této vděčnosti národní na věčnou pamět tohoto usnesení kongresu, kterým se vyjadřuje silný a hluboký cit národů Kolumbijských, vystaví se pomník, který po vyžádaném souhlasu autority církevní postaví se v kathedrále Bogotské. Čl. 3. Opis tohoto zákona doručí se J. E. apoštolskému delegátu a druhý pošle se J. Sv. papeži Lvu XIII. prostřednictvím vyslance republiky u Vatikánu, jako důkaz příchylnosti obyvatelů Kolumbijských ke svaté Stolicí. — Tak oslavuje konec století republika jihoamerická. Co činí kulturní státy evropské? Spíše se staví pomníky těm,

kterí bojovali proti Božské autoritě Kristově.

Pout' na Trsat. Roku 1915 bude se konati 200letá památka korunování sochy Panny Marie na Trsatu u Rjeki (v chorvatském Přímoří). Místo toto jest nejoblíbenějším poutním místem chorvatských katolíků přímořských.

Bohoslovecká učiliště v Římě a u nás. Dle katalogu fehořské university v Římě vynučuje na tamější fakultě bohoslovecké 15 a na filosofické 10 profesorů. U nás je na bohosloveckých fakultách nanejvýš 8 až 10 profesorů, kdežto jiné světské fakulty jsou všelijakými veličinami přeplněny. Tak má vídeňská universita jen na medicínské fakultě přes 50 (židovských) docentů. Na bohosloveckých učilištích se u nás spoří a na jiných se rozhazuje. Na fehořské universitě v Římě učí jen věr once 6 profesorů. Tak je v katolickém Rakousku věda bohoslovecká na universitách popelkou, ačkoliv university jsou založeny katolickou církví.

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Uhry. Krise trvá stále. Hr. Tiesza a bar. Bánffy nechtějí spojené opozici povoliti. Horanzský, Szilágyi, Szell, Lukacz a jiní marně se radí. Jedni podezřívají druhé.

Vládní listy praví: „Přinášíme obět jednající o shodu, ale zemi a ne vám, obstrukčníci. Země vás opustila u volebního osudí, ona opustí vás, když hrajete s vášní šíleného

hráče při obstrukci. Oposice nemá práva diktovat podmínky míru.“ — Obstrukční noviny (Magyarország) zase odpovídají: „Chytrácká vypočítavost Tiszova a surovost (!) Bánffyova jsou význačny ve vládní odpovědi . . . I král bude uveden v omyl. Oni klamou zemi, zrádně a úkladně si vedou.“ — Slováci, Srbové, Rumuni a Chorvaté při tom trpí — a zdá se, že vztek rozhněvanců ještě se svalí na ně.

* * *

V Terstu jsou samé demonstrace proti Slovincům Chorvatům a proti říši celé. A to vše — k vůli projektovanému gymnasiu chorvatskému v Pazinu Vlašský žid, M. Luzzeli, řeční ve shromážděních i na náměstí. Luza volá pak: „Sláva Itálii! Pryč s Rakouskem (Abbasso l' Austria!) Nyní se tvoří rozvětvený spolek „Národní soud italský“, který má ve všech obcích v Istrii a v Goricku všemi prostředky pečovatí o udržení panství vlášského.

* * *

Rusko. Noviny přinesly zprávu, že car Mikuláš na cestě z Livadie do Petrohradu zastavil se v Tule, aby spatřil spisovatele hr. Lva Tolstého. Mluvili pak (prý) spolu — o míru a odzbrojení. Tolstý (prý) řekl: „V opravdovost návrhu carova mohlo by býti věřeno, kdyby car předcházel ostatním národům dobrým příkladem.“

Návrhy stran míru uveřejnily sice některé žurnály, ale autorisovány nejsou. Schůze mají se konati v Kodani. Pro mír pořádají mnohé kluby schůze (zejména bar. Suttnerová). V New-Castlu dne 2. února lord Grey pravil, že vůdcové hnutí k zabezpečení míru světového nejsou nepraktičtí snilkové. Evropský mír byl by zabezpečen, kdyby mocnosti nznaly nezměnitelnost (!) nynějších hranic a kdyby zásada „rovné právo pro všechny“ platila také pro mimoevropské země. Ovšem Anglie (prý) musí i na dále míti nadvládu (!) na mořích a na dále vykonávati „své poslání“ (!) ve světě . . .

* * *

Francie. Všechno jednání dá se vyjádřiti třemi slovy a sice:

Dreyfuss!

Dreyfuss!!

Dreyfuss!!!

Revisní komise francouzské sněmovny skončí svou akci nyní o zákoně, dle něhož vynesení rozsudku v této špinavé aféře, která celý svět neustále zaměstnává, bylo od trestní komory, které jeden z nejlepších francouzských soudců, Quesnay de Beaurepaire, vytkl

v „Echo de Paris“ strannictví (tři vyšetřující soudcové, z nichž 2 jsou židé! zcela otevřeně pracovali pro Pickarta a Dreyfussa) — přeneseno na celý kasační soud. Vláda Dupnyova, která má též ve svém středu několik filosemitů (zvláště min. spravedlnosti Lebreta) nalézá se ve velikých rozpacích.

Jinak pospíchá republika se stavbou 30 ponorných lodic torpédových, aby prý proti Anglii byla připravena.

Za této zchátralosti vládních i veřejných poměrů ve Francii vzrůstá se duch bonapartský. V Paříži dáván byl kus divadelní, kde obecenstvo herce, mluvící o možnosti vlády císařské, bouřlivě přerušovalo voláním: „Ať žije císař!“ „Pryč se židy!“

* * *

Bulharsko. Kněžna Marie Louisa, choť knížete Koburka, zemřela dne 30. ledna ve Srédci Byla milována všemi, kdož ji znali. Měla siliti manžela v těžkém postavení, byla milující matkou dětem, byla anđelem strážným bulharskému lidu. Lidé zaplakali, když zpráva o smrti její náhle pronikla.

V novém ministerstvu bulharském zasedají Načevič, Grekov a Radoslavov. Nyní mají nepříznivé finance bulharské uzdraviti a styk s mocností, jenž byl v poslední době otřesen, znova navázati.

V Bulharsku je radost nad tím, že turecký sultán odepřel schváliti ujednání bulharské sněmovny s vídeňskou židovskou společností. Tito výdělkáři měli dostati na 60 let ohromný zisk z dluhu 300 mil. (na 12 procent!) a pak obrovské odstupné (!) za přecházení židovské dráhy bulharské státu bulharskému. Jaké to kuriosum: Sultán — chránit musí knížete křesťanského před — židy!

* * *

Německo vypisuje půjčky peněžní (55 mil. marek tříprocentní říšské půjčky, 125 mil. marek tříprocentních pruských konsolů atd.). Jedná se — o sesílení německého průmyslu (zvláště vývozu) a — vojska! Tak se připravuje německý císař, jemuž právě za příčinou fakta, že dožil se 40 let, bylo vzdáno množství holdu a gratulací, na konferenci odzbrojovací, konferenci míru. Německé úřady vypovídají Slovanů a Dány neustále. Dánsko se brání, my Slované nikoli Bismarckovy paměti v novinách uveřejňované dokazují hrabivost pruských státníků, bezpříkladnou bezohlednost a smělost jejich, chytrost vůči Rusku a — pohrdavost vůči říši naší.

* * *

V Austrálii rokovali předsedové ministerstev všech austrálských států v Melbournu o uskutečnění federace států austrálských.

Po vzájemné shodě stala se federace tato skutkem.

* * *

KRONIKA.

Veřejné zájmy v rukou rady městské. Dostáváme z odborných kruhů tento příspěvek: Na rohu ulic Lazarské a Spálené na Novém Městě v Praze, stojí malý, nízký a sešlý domek lékárníka Schnöblinga, člena městské zdravotní komise, kterýž úzkou uličkou oddělen jest od starobylého kostela Nejsv. Trojice v ulici Spálené. Plocha tohoto domku tvoří nepravidelný a úzký obrazec, a každý, kdo zná potřeby komunikace v Praze, soudil by již na první pohled, že tento domek při upravování regulačních čar pro ulici Lazarskou musí padnouti za obět. Vždyť ulice Lazarská, spojujíc nejživější a nefrequentovanější ul. Vodičkovou a Spálenou přijímá čilý komunikační proud od Palackého mostu a tvoří takto jediné komunikační pojítko mezi touto částí a Novým Městem. Zdá se však, že dům p. Schnöblinga jest pevnějších základů, než by soudil i nejrozumnější člověk. Komise technická, odborný rádce městské rady, chránila více zájmů soukromníka, p. Schnöblinga, nežli zájmů veřejných, navrhnuvši radě městské jak na straně ulice Lazarské tak i na straně kostela Nejsv. Trojice regulační čáry pro p. Sch. nejvýhodnější, jimiž pan Sch. nabytí má nejenom cenných ploch uličních k zaokrouhlení, nýbrž i snad 4 front moderního roháku ve středu města a při nejživější komunikaci, totiž při křižovatce elektrických drah. Komise technická učinila též náběh, jednati o ceně pozemků, avšak nerozhodla, neboť cena ustanovená v horší poloze v nejbližším okolí, zdála se jí býti přílišnou. A proto raději navrhla městské radě, aby o ceně výhodných pozemků rozšiřovacích jednala důvěrná (!) komise praesidiální. Jak také měla komise technická rozhodnouti, když byl pronesen i náhled, že stavebník sám by měl cenu nabídnouti a navrhnouti? A co se stalo? Městská rada ve schůzi své dne 27. ledna t. r. panu Schnöblingovi ještě přidala, rozhodnuvši že ulice mezi kostelem a domem má padnouti do klína panu Schnöblingovi. Pan Schnöbling byl také tímto usnesením nemálo překvapen, neboť jeho vlastní projekt na spolknutí této uličky byl svého času městskou radou zamítnut!

Nemohlo-li se použití této plochy ke zřízení sadu u kostela a školy? Proč zřejmý zájem veřejný ustoupiti musil prospěchu soukromému? — Stavbu páně Schnöblingova domu prý prováděti bude poslanec a bývalý obecní starší, architekt pan Quido Bělský — švagr II. starostova náměstka p. Karla Vlčka, předsedy technické komise.

Německá kázání v Praze. Dp. farář u sv. Jindřicha, Fr. Janků, zrušil německá kázání, protože nebyla navštěvována. Německá menšina jest u sv. Jindřicha pranepatrná. Ale když věc do veřejnosti se dostala (hlavně v „Zasláně“ v „Kat. Listech“ dp. faráře Janků, kde trochu neprozřetelně nabízí dva dukáty tomu, kdo mu dokáže, že bylo jediné kázání německé loni u sv. Jindřicha), učinily německo-židovské spolky, kluby a noviny v Praze povyk. Deputace Němců pražských šla si stěžovat k J. Em. panu kardinálovi. Jak noviny, zejména „Národní Politika“ (která bývá o duchovenských věcech dobře zpravena), „Národní Listy“ a „Hlas Národa“ uvádějí, hlasováno bylo o znova zavedení německých kázání v kostele sv. Jindřicha. Pro hlasovalo (prý) 6 německých vdpp. kanovníků, proti — 6 českým. J. Em. ndp. pan kardinál rozhodl pro opětná kázání německá. K tomu dokládá „Hlas Národa“ dne 3. února: „Dojista jest správné, že v nynějších národních bojích nestranná církev dává v náboženském oboru dobrý příklad spravedlnosti a že má náležitý zřetel k německé menšině, třeba, že jest nepatrná. „Slovo boží jest svobodné“ — a nesmí býti poutáno ani politickými ohledy ani strachem před štvanicemi. Jenom nutno jest, aby zásada, že i minoritám má se kázati v jejich jazyku, byla též všude prováděna. Církev katolická, jejíž biskupové jsou nástupci apoštolů a která každoročně vysílá do dalekých krajin misionáře, znalé jazyka pohanských národů, protože jest všeobecnou — musí ke všem býti stejně spravedlivou. Poněvadž však jisto jest, že silné české menšiny v uzavřeném území v Čechách a tisíce krajanů našich ve Vidni neslyší slovo boží v jazyku svém, nezbude

jim nic jiného, nežli aby napodobili příklad minority u sv. Jindřicha. Necht' vždy znova se domáhají aby, co přitknuto za právo minority u sv. Jindřicha, stalo se též skutkem v Liberci, Žatci, v Mostě a hlavně pak ve Vídni. Při biskupských konferencích ve Vídni způsob, jak rozřešena byla otázka kázání v Praze, může býti normou pro všechny minority v Rakousku. — „Katolické Listy“ 3. února oproti druhým zprávám novinářským praví: „Jsme splnomocnění tuto zprávu opravití v ten smysl že dp. farář od sv. Jindřicha, Frant Janků, byl toliko poukázán, aby zachoval v příčině kázání, vůbec pořádek drahnou dobou v kostele sv. Jindřicha ustálený, který během minulého roku libovolně, bez předchozího ordinátního schválení byl přerušen. Zpráva, že 6 kanovníků německé národnosti bylo pro — jeví se již tím nesmyslnou, že mezi 12 konsistorními rady jsou toho času toliko 4 národnosti německé.“ — Myslíme, že je třeba největší opatrnosti v choulativých otázkách podobných. Měli bychom se všeho varovati, co na té neb oné straně způsobiti může trpkost a nevoli. Že zavedení české bohoslužby ve Vídni, v Mostě, v Žatci atd. je velmi těžké a že nezáleží jen od rozhodnutí episkopátu, měli by věděti novinaři mladočeští staročeští i radikální, neboť oni slouží horlivým, znamenitým a slovným poslancům, kterým se nepodařilo za tak dlouhou dobu a ni jedné školce ve Vídni zjednatí — právo veřejnosti. Tedy jen stejn m loktem necht' se měří.

Valná hromada družstva „Vlast“ konala se dne 25. ledna v Praze. Po některých projevech se strany vp. Dlouhého-Pokorného byly výklady dp. red. Škrdlé schváleny. Velikou většinou byli kandidáti navrženi do výboru od družstva zvoleni. Necht' „Vlast“ důsledně a s úspěchem jde za svým cílem!

Na Lvovskou spořitelnu dolehly těžké starosti. Ředitelé totiž poskytli velký úvěr naftovému družstvu, které se pustilo do — politiky (!) založivši list „Słowo Polskie“. Podnik zadlužil se u německých bank Židé haličští dostali strach, rabíni dali v synagógách (!) rozkaz, aby si souvěrci došli pro vklady. Nastal veliký poprask. Nyní dozorcové pátrají, je-li schodek veliký. Jako u nás . . .

Linhart — Bieberle. Německý buršák z Brna, K. Bieberle, byl dne 3. února odsouzen na 3 měsíce do tuhého žaláře, že dne 16 ledna zastiřel filosofa Linharta. Při přeličení vyšlo na jevo, že výjev zavinil — jistý provokatér, který bidně utekl, když Bie-

berle vystřelil a posud se nepřihlásil, policie pak naléztí ho nemůže. V nemocnici se Bieberle přiznal, že schvalně měřil — na břicho. Na ilý byl jen trošku. Čepičku buršáckou schvalně podržel, an se v Grandhotelu opatřil — 6 ranami nabytým revolverem. Schvalně českou společnost dvakrát oslovil. — Spravedlnosti učiněno zadost. Kdo však vrátí otci a zoufající matce — jediného syna? A proč v Praze a v jiných městech dochází k podobným výjevům? Časopisy naše sondí, že hlavní vinu nesou — štváči a že hlavní otravu přinesl do lidu Wolf, Schoenerer — sesurovělý parlament, universitní a jiní (Momsen) profesori (dr. Eppinger na sněmu českém loni pravil: „Silná pěst a revolver jsou nejlepší ochranou práva . . .“) žurnalisté atd. Lid je s hora i z dola kažen. — Kdy a čím bude vyléčen? — Studenti čeští usnesli se, že budou nositi odznaky (čepice a stuby). Proti tomu „Slavie“, kde je středisko studentů socialistických, uveřejnila „Zaslána“, kde nabízí německým studentům — smír. Spolky druhé však praví, že „Slavie“ nemá práva mluvití za všechno české studentstvo.

* * *

Sebevražď připadá na 1 milion obyvatelstva vůbec nejvíce v Německu 271, nejméně ve Španělsku 35. Za to sebevraždy v armádě vykazují pro naši říši ohromné procento; na 1 milion v Rakousko-Uhersku je 1253 sebevražď vojnů, v Německu 633, ve Francii 333, ve Španělsku opět nejméně 146. — Tato číslce jest pro náš stát charakteristická. Povolané kruhy civilní i vojenské měly by se vážně obíratí příčinami, pro které v našem vojsku tolik sebevraždy se rozmohly, a měly by je hledět řádně a rázně odstraniti.

Max Harden, židovský žurnalista, v týdeníku „Zukunft“ kritisoval směle každý krok císaře Viléma II. Tak na př. o něm napsal: „Neslyší-li mocnáf od rána do večera kolem sebe nic, nežli sbor blahoslavených, pějící hymny o jeho bohopodobnosti a začíná-li konečně opravdu věřit, že jsou to vskutku jenom ohlasy nejhlubšího přesvědčení lidové duše — kdo by mu to mohl míti za zlé? Každé hnutí jeho tékavé letory vynáší se za nějaký div světa, nahodile upuštěné slůvko oslavuje se jako výraz geniální hlubokomyslnosti, a lidé smrtelní, třeba nosili korunu na hlavě, mají už tu slabůstku, že raději věří potlesku, nežli pokárání . . . Pro své ostré a smělé péro byl Harden proslulým v Německu, a listu dařilo se báječně. A nyní se před

soudem ukázalo, že Max Harden, rytíř „bez bázně a hany“ — psal anonymní (!) korespondenční listky proti redaktoru Erichu Hartlebenovi, jež podpisoval: „muž z lidu“. Na listcích bylo mnoho utrhačných slov, jako Dummkopf, Schweinehund a pod. Pěkrásně, co? Není-li to pouhé drzé kšeftovnictví, celá ta „mravní“ rozhořčenost Hardena, Nordauna a jiných německo-židovských literátů? Tak táže se lid v Německu. A což u nás? Co říci divokému štvání, jež denně provozují článkáři „Neue Freie Presse“, všech (asi 5) vídeňských „Tagblattů“, pražské „Bohemie“ atd. — kteří také dělají z „mravního rozhořčení“ — pekelný rámus? Není-li to cirkusové žonglérství literární? Není-li to ukrutné klamání lidu? — Ale lid (prý) chce být klamán Ergo!

Národní skandál. Při vyměřování odškodného na stavbě dráhy z Jilemnice do Roketnice nespravedlivě přisuzováno obyvatelům za odebrané pozemky. Tak na př. za 1 korec dáváno 97 zl. — (ač platí 300—400 zl.) za mlýn a vodní sílu dána cena nepatrná atd. Obec Jilemnice jednala (dle „N. L.“ ze dne 31. ledna) takto: „Zástupci města ujednali tajně (!) s vídeňským drem Thiebenem, zástupcem dráhy, aby pro veřejnost bylo i obci přisouzeno pouze 11 krejcarů za sáh, ale aby potají (!) pan dr. Thieben 25 procent přisouzeného obnosu přidal...“ Z toho patrně, že i hlavy města hrály s drem Thiebenem pod jednou dekou v neprospech obecního. Dr. Thieben však slibu svému vzdor telegrafickému (!) vyzvání nedostál, proto se usneslo obecní zastupitelstvo, když věc přišla na veřejnost, podat proti soudnímu nálezu rekurs. Je to spravedlivá Nemesis. Jak se pracovalo mezi drem Thiebenem a znalci, vědí ovšem jen zdi... Ale následky odnášejí občané. R 1869 při stavbě dráhy v Martincích platilo se 1 zl. za sáh. Od roku toho pozemky v ceně stouply, ale přece podnikatelstvo chce platiti pouze 40 kr. za sáh!“ — Je to pěkná demoralizace!

Podivné poměry v Podmokli nad Labem. Píše se nám z Podmokli: V městě, kde J. E. pan hr. Thun má velikolepé statky, pivovar a továrny, rozmohl se v posledních letech následkem protestantsko-židovského štvání hrozný německo-nacionální furor. Dříve byly poměry tamní klidné. Děčín a Podmokli sloužiti mohly za vzor spofádaných obcí, kde Němci Čechům nekladli překážek ve sdružování, kde v různých hostincích česky se hovořilo, a kde čeští chovanci hospodářské

školy libverdské zcela bez závaly po česku vystupovali. Ale když přišel židovský redaktor S. Bergmann, který u bohatého protestantského knihtiskáře vydává „Tetschen-Bodenbacher Zeitung“, začaly se poměry měniti. Nastaly štvánice proti kněžím českým i — německým proti správě hraběcí. proti klidným občanům atd. A po 14letém zasévání — dračí símě vzešlo. Dnes nesmí se Čech v obcích těch nahlas ozvati. Úředníci čeští na dráze, poště a při jiných úřadech denuncováni všelijak, až byli většinou přeloženi jinam. Kněz český, který v postě před 5 roky postní kázání pro 1500 podmokelských Čechů česky mluvil, u konsistoře očerněn, že ruší v obci klid, až vypuzen byl. České spolky byly z místností svých vypuzeny. Od řemeslníků českých nikdo si pracovati nechtěl dáti, tak že musili se mnozí vystěhovati anebo — přidati se k Němcům! Správa hraběcího panství dlouho odolávala útokům židovsko-nacionálním. Ale konečně přece také obrátila, a nacionálům padla v náruč. Tak na př. při prosincových volbách r 1898 podepsali volební provolání nacionální a liberální strany německé v Podmokli — sám ředitel panství hr. Thuna pan Rudolf Höger který ještě před nějakým časem dělal — Čecha! Dále podepsal provolání p. Max Weigel, ředitel pivovaru hr. Thuna, protestant a Průšák! Mimo to podepsali nacionální provolání c. k. správa pošty, jeden učitel a ředitel měšťanské školy K. Dittrich atd. V provolání se praví: „Wir wollen ehrliche Verfechter von Freiheit und Fortschritt, schlagfertige und schneidige Vertheidiger gegen den nationalen Feind, wir verwahren uns insbesondere energisch gegen jede liebedienerische Jasagerei... (chceme počestné zápasníky za svobodu a pokrok, obratné a řízné bojovníky proti národnímu nepříteli, ohražujeme se rozhodně proti služebníckému přitakování...). Ptáme se: Směl by se Čech postaviti takhle proti svému zaměstnavateli? Směl by český úředník nebo učitel tak zjevně se hlásiti ke straně, která proti vládě vede bezohledný boj? Zajisté nikoli. Ostatně sloučení dotyčných úředníků hr. Thuna s nacionály přece nezačalo bojkot proti — pivu hraběte Thuna v Děčíně i Podmokli!

K vůli židům srazili se dne 26. ledna poslanci chorvatští Tuškan a Mile i David Starčević. Tuškan obviňoval totiž chorvatské dělnictvo, že ve svém čele má — židy (jako i u nás sociálně-demokratická strana

— pozn. red.) zejména že časopis „Hrvatski radnik“ redigují a podporují židé. Poslanec Starčević to popíral, načež Tuškan zvolal: „Mile Starčević lže!“ Po té David Starčević zvolal: „Tys lhal včera když jsi řekl, že jsem se zaprodal. Kdo mi co dal?“ Tuškan: „Já nebyl při výplatě.“ David Starčević: „Lžeš! Od koho jsem dostal peníze?“ Tuškan: „Nelhu nikdy.“ David Starčević: „Kdy, kde a komu jsem se zaprodal?“ Tuškan: „Je to těžko říci.“ (Hluk ve sněmovně.) Židovští pacholci nechť mlčí, když Chorvaté mluví. — A tu zvolal poslanec dr. Frank, který je — židem: „Ten člověk patří do blázince!...“ Toť se rozumí: když někdo něco řekne o synagoze — nepřijemného, má být buď zavřen do žaláře, nebo do — blázince. To je ten budoucí — ráj!

* * *

Pivovarská strana na pražské radnici. „Katolické Listy“ vytkly několika pánům konšelům, že se vlastně více starají o pivovar pražský a o osobní prospěch svůj nežli o prospěch obce pražské. Zejména dru Černohorskému siině zatopily, viníce jej, že při akcích „prvního pražského měšťanského pivovaru“ vydělal veliké peníze atd. A pan dr. Černohorský? Uveřejniti dal skrze insertní kancelář dlouhá (placeuá) povídání, jaký jest hrdina, jak prý jednoho žurnalistu citelně ztrestal a že tak učiní i jiným. „Hlas Národa“ inserát odmítl, ostatní české listy jej — vzaly. Ale veřejnost se zděsila, čtouc „naduté“ řádky dra Černohorského. Novináři sešli se — a usnesli, že článek ten je hrubou urážkou žurnalistického stavu celého. I určeno, že každá akce a podnik, kde dr. Černohorský

bude účastněn, budou od žurnalistiky ignorovány! A dr. Černohorský? Ztratil v hodině kuráž. Napssl skroušené „Zasláno“, v němž novináře odprošuje, řka, že si jich velice váží, že prý tak zlý není a pod. Panu dru Černohorskému i jeho nejblíží „přátelé“ — kondolovali. My činíme podobně. Ale jak mohou prospívati věci obecné na radnici za tohoto terorismu lidí, kterým jiné místo náleží, nežli aby řídili první obec v království českém za nynějších těžkých poměrů?! Živnosteustvo pražské marně svolává schůze, marně prosí o pomoc, úvěr, dodávky. Není slyšeno. Zřízenci tramwayoví se scházejí, aby si nařikali. Ale nejsou ani vyslechnuti. Učitelé pražští marně přednášejí žádosti své a prosby. O nezaměstnané lidi žádná péče. Assanaci řídí dr. Stein, židovský obratný „prokurista“, který svým souvěrcům dobré služby prokazuje, ale obci? Pitná voda — kdo by ji nyní hledal? Lázně na Žofině — musily být zdraženy! A tak dále! Nu, jen když „první pražský měšťanský pivovar“ se dobře bude mít! Aby se na různé zákulisní věci nevidělo — má pomoci — Hus! — Ale všeho do času!

* * *

Úmrtí. Dne 28. ledna byl v Chrudimi pochován nejstarší český spisovatel, Ant. Rybička, jenž proslul hlavně spisem: „Přední krisitelé národa českého“, jenž má cenu trvalou. Mimo to sepsal četné studie historické na př.: Královéhradecké rodiny erbovní, České řehole a říkání právní, Pravidla a příslovi ve správě veřejné a obecní a v právu občanském a trestním atd. Čest jeho památce!

• • • ČÁST LITERÁRNÍ. • • •

Nový labyrint světa.

V době plesů. (1. okr.)

V tom přitočil se Šibal s tanečnicí k nám řka: „Zde Ella Oplotňova. Stepilá, vнадná, líbezная! — Zde můj přítel, muž šlechtný.“

Podívali jsme se na sebe zpytavě. Ja na ní neviděl mnoho vнад a líbezности. A ona na mně asi mnoho nezřela šlechtnosti.

Tíseň byla veliká. Zvuk polnic, bubnů a talířů kovových oh ušoval. Nebylo možno otočiti se. Šli jsme tedy, držíce se. Musil jsem promluvit.

Táži se tedy: Máte bratra?

„Mám tři,“ řekla a zasmála se. „Jeden je zde, druhý je inžinýrem, třetí u vojska.“

A zase jsme se odmlčeli. „Hrajete na piano?“ — díím po chvílce.

„Ne. Ale sestra hraje krásně na housle.“

Dav nás zatlačil blízko k sedadlům starších paní.

„Děkuji“, pravila mi dívka, uklánějíc se. „Jsem zadána“ . . .

A již ovinul kolem ní ruku svou mladík se skřipcem na nose, snivého pohledu. Zmizeli za nedlouho ve víru tanečním.

Já stál nehybně.

„Krátká byla zábava“ — pravil Rozvaha, přistupuje ke mně. „Nelíbila se vám?“

„Nic jsem neseznal — ani ducha, ani srdce. Státí mě tu nechala.“

„To je zvykem již,“ vysvětloval Rozvaha. Dívky na plesu jdou z ruky do ruky. Jako míč podává si dívku muž jeden za druhým. Hle, každý ovinuje ruce okolo těla jejího. Každý do očí jí kouká. A mluví k ní každý.

„Co mluví?“ ptám se.

„Všichni skoro stejně mluví. Pochvální vkusné roucho, jež umělecky kryje krásu divčiny. Pochvální účes a ozdoby v něm. Pochvální spanilý zjev její, hluboké jako moře očí, serafinsky znějící hlas, růže na lících a nach malinový na rtech.“

„A jak to každé mohou říci? Toť nepravdivé lichocení! Což se jim věří?“

„Tak zobyčejně lichocení, že za nevdělaného počítán jest, kdo slov lesklých a sladkých promluvíti neumí.“

„A což umění a vědomosti?“

„O těch nutno pomlčeti zde. Kdo by tu chtěl raditi?“

„A o lásce mluví někdy též?“

„O lásce?“ zvolal Šibal, který mezitím přistoupil k nám, neboť vlastenecká polka byla již dohrána. „Nutno hovořiti! To jest vlastní živel plesový. Kolem lásky všecko se točí. Hleďte na ty, kteří kolem jdou, jak důvěrně si v oči hledí, jak se usmívají na sebe jak si slova sladká mluví, nebo pouze šeptají. Zde sejdou se ti, kteří jinak jen po sobě vzdychají, kteří nemají jinde příležitosti setkati se, kteří snad jenom v dopisech nejvznešenější city své si projevíli.“

„Těch málo jest,“ řekl Rozvaha. „Na sta jest příležitostí, kde setkati se mohou.“

„Na plesu“, mluvil Šibal dále, „silněji upevňují se růžová pouta dvou srdcí, zde slibují si lásku horoucí a věčnou, hleďte jen . . .“

Hleděl jsem tedy. Ale viděl jsem, že mnozí chladně vedle sebe jdou. Dívky hrály

si vějířem, zavírajíce a otevírajíce jej, klepajíce se ním přes ruku, čela neb úst jím se dotýkajíce.

„Proč si tak vějířem hraji?“ táži se.

„V tom jest tajemná mluva. Každý pohyb vějířem má svůj význam — je to buď znak libosti nebo nelibosti, souhlasu nebo odporu lásky nebo lhostejnosti. Rozkošná je to mimická hra!“ děl Šibal.

„Ale jak mohou páni rozuměti hře té, když se dívají jinam?“ pravil Rozvaha, ukazuje na některé. „Hle, ten ke stropu se dívá, jakoby hvězdičky hledal, onen na podlahu hledí, jakoby bál se, že uklouzne, onen brzy v pravo, brzy v levo se ohlíží, po jiných dívkách pokukuje . . .“

„A přece i oni lásku cítí!“ hajil je Šibal. „Oni spleteni jsou. Láska pravá mnoho řeči nenadělá. Ona jazyk poutá, aby tím více hruď rozpalovala. Ona se u každého člověka jinak jeví. Jisto jest, že zde jest na sta bytostí, které hoří nejposvátnějším tímto plamenem.“

„Vy jeden z prvních jste, mínil“ Rozvaha.

„Nezapírám,“ řekl Šibal. „Jeť láska sladký cit, cit, jemuž nikdo nemůže odolati. Blahoslavení, kdo lásce porozuměli — kdo nejsou rampouchem, jako . . .“

„Jako já?“ otázal se Rozvaha. „Mýlíte se! Takovéhle lásce, při níž slanou srdce hoří nerozumím, ano zavrhuji ji, protože jest nebezpečnou. Pochvalte dívku nevinnou a naivní, nazvete ji nejhezčí z celé síně, ze všeho shromáždění, rcete, že je královnou plesu. Ona uvěří a otevře vám srdce. Lichocením nejlépe vkrádají se zloději do dívčích svatýň. Dosáhnete od ní dopis, schůzku, polibek a snad i více . . . Ale k čemu to? K manželství to nevede.“

„Ach, kdo by hned na manželství pomyslel!“

Zahrála zase hudba. Čtverylku tančili. Páry proplétaly se, páni a dámy klonili se sobě, otáčeli se kolem, v řadách i jednotlivě postupovali. Unaveně tančili jedni, jiní schválně se pletli, smějí e se chybám, jiní skutečně nevěděli, jak vykročiti.

„Ani tento tanec, řekl Rozvaha, „nesvědčí nám. Jenom Francouzi, kde jest vlastně domovem, hopkovati dovedou drobnými kráčky, propétati se i ukláněti ublaženě a dvorně.“

„A proč se tedy tančí u nás?“

„My pěstujeme tak — francouzské styky.“

* * *

• • • • K R I T I K A • • • •

Národní divadlo vstoupilo ve znamení operetty. Jest to tentokráte vídeňský výrobek „Ples v opeře“ zpracován na text francouzské veselohry Hennequinovy „Růžová domina“. Práce dle známého receptu. Manželská nevěra, zmatky v osobě způsobené trojím různým dominem, staří i mladí zhyralci, polsvět ve styku z hautevolé, vše polito pořádnou omáčkou frivolnosti a garnírováno tu a tam hodně massivní sprostotou, k tomu jako dessert polka, mazurka, valčík, gallop atd a operetta je hotova.

Ples v opeře nedosahuje ani vtípem slovním, ani hudbou starší práce Offenbacha, Lecocqua, Stransse, jehož zvláště si skladatel vzal za vzor a jehož silně kopíruje. Skladatel R. Heuberger jest vídeňský kritik, který s operou neměl štěstí, proto zkusil to s operettou. Text hodí se snad do nějakého vídeňského chantanu, ne však na scénu král. zemského divadla a jediného uměleckého ústavu českého. Poslouchati všecky ty nechutné vtipy, dvojsmysly atd. není zábavou, ale obětí. Nedivíme se pranic, že evangelický sbor duchovních žádal darmštádské dvorní divadlo, aby „Ples v opeře“ z repertoiru vypustilo. Potřebovali bychom podobného energického protestu*) i u nás, aby páni z družstva jednou zmoudřeli a nenutili ředitelství uváděti na scénu hlouposti a frivolnosti, které jsou pověstí Národního divadla jen na újmu.

Ostatně nevíme, jaký teď vládne u nás systém. Napřed musí každou novinku obehráti zdejší německé divadlo a pak se objeví u nás. Tak tomu bylo s činohrami „Forman Hencl“, „Zaza“, operettou „Ples v opeře“ a teď snad přijde na řadu Geisha?

Z novinek se připravuje Davidův ballet: Kamenný host (dle Donna Juana) a opera L. Lošťáka: Selská bouře (podle dramatu Šubrtova „Jan Vyrava“).

V 51. populárním koncertě uslyšíme prý slavného houslistu z Londýna E. Saureta.

* * *

Jubilejní padesátý populární koncert Umělecké Besedy. Padesát populárních koncertů, hlasatelů pravého umění nejširším vrstvám národa. Kdo vidí, jak u nás vkus umělecký i ve třídách t. zv. intelligence

*) Ovšem z kruhů veškeré intelligence.

je v plénkách, kdo se přesvědčí, jak na př. nesmrtelná díla Beethovenova se poslouchají jen proto, že toho žádá „bon ton“ a že tak mnohý, který při těchto skladbách sladce dřímá, znamenitě by se bavil při odrhovačkách zahradního koncertu, kde mnohdy tambourova palička vzduchem se kmitající bývá vrcholem umění, ten s povděkem vzpomínati musí zásluh Umělecké Besedy, která podjala se podniku, jenž jinde bývá bohatě dotován. Ve Francii jsou veliké subvence státní a městské na podporu populárních koncertů. U nás tomu jinak. Na 49 koncertů doplatila Umělecká Beseda 3939 zl. 34 kr. a jen zásluze některých peněžních ústavů našich (Občanská záložna v Karlíně dala na populární koncerty od r. 1888 celkem 920 zl.) a je dnoživců lze přičísti, že jubilejní koncert vůbec byl dosažen. Teprve loni dostalo se populárním koncertům dotace zemské. Jak se dovidáme, odmítla rada král. hlav. města Prahy (!!) žádost za dotaci populárních koncertů, čehož třeba co nejvíce litovati. Povázíme-li, že v Praze bylo několik tisíc vydáno na zbytečné koncerty sokolské kapely, že s ochotou dostává se podpory a drahého místa spolkům sokolským, sportovním atd., naplňuje to zárukou vidíme-li, že není porozumění pro umění lidu, které přece především jiným zušlechťuje srdce člověka a zjemňuje jeho mysl. Když nezbude král. městu Praze ani 100 zl. na podporu tak záslužného podniku, na který jinde vydávají se tisíce, svědčí to o nepochopení celé instituce popul. koncertů.

Tím větší zásluha těm, kteří se o ně starají, a ku své hanbě musíme doznati, že prvními jejich mecenáši byli Němci Dr. H. z Bülowu a Rus Petr Iljič Čajkovskij. Tito umělci položili základ k fondu populárních koncertů. Sledující postup populárních koncertů, vidíme mnoho práce, mnoho zklamání, ale také mnoho vytrvalosti a nadšení u pořadatelů. Z počátku byli samé produkce orchestrální, pak komorní a konečně odkázány populární koncerty po založení „České filharmonie“ a „Českého spolku komorního“ na cizí světové umělce, kteří v populárních koncertech co nejlépe se osvědčují. Bylo by zajisté přáním každého upřímného přítele umění, aby populární koncerty nalezly tolik

příznivců, aby bez obavy volně se mohly vyvíjeti ke zduaru českého umění.

V krátkosti zmiňujeme se o posledním jubilejním koncertě v němž účinkoval klavírní virtuos Rns V. šl. Sapelnikov, kterého před 10 lety sám Čajkovski u nás uvedl. Od těch dob se Sapelnikov uklidnil a vyvinul; jeho úhoz jest plný energie a elegance, ale nepostrádá přece potřebné měkkosti a něhy jak v koncertě Čajkovského B mol i v ostatních menších skladbách dokázal. Dr Dvořák,

známý příznivec populárních koncertů, dirigoval svoji symf báseň Vodník, dilo plné dramatické síly a úsečnosti, při ostatních pak číslech (Beethoven Leonora č. 3, Smetana „Z českých luhů a hájů“) osvědčil nynější pořadatel populár. koncertů prof. H. Trneček svůj talent dirigentský, spojuje účinně potřebnou euergii s nepostradatelným klidem, čímž dosáhl výkonu nejen jednotlivého, ale zároveň mocně odstíněného.

* * *

LITERATURA.

Publikace literatury katolické. Z belletrie jest to „Ludmila“, která přinesla ve třech číslech svých díla našich nejznámějších povídkářů B Brodského, Aloisa Dostála, P. Kopala.

Brodského „Obětovaná“ vyniká pěknou náladou, ač zabíhá v přílišný romantismus. P. Kopala odpozoroval životu ostré rysy na svých postavách, jež nám předvádí ve své povídce „Z města do vsi“. Dostálův „Druhý sňatek“, líčící život vesnický s mnohými jeho chybami, trpí trochu rozvláčeností.

Dějepisná literatura obohacena spisem Dr Fr. Krásla a J. Ježka: Sv Vojtěch (podíl dědictví sv. Prokopského), v němž celý život a působení sv. biskupa našeho i jeho úcta v lidu českém jest vyličena. Bohatý materiál historický, který tu snesen, jest tím cennější, protože bude vhodnou zbraní v rukou katolíků proti hanobitelům sv. Vojtěcha, kteří každé příležitosti užívají, aby jeho zásluhy o vlast zlehčili a historické zprávy o něm v pochybnost uvedli. Čím více spisů podobných, tím více bude světla v naší historii. Zpracování tak ohromný materiál vyžaduje arciť práce nesmírné, děkujeme, že ho máme sebraný. Na tomto základě pracovati dále bude mnohem snadnější.

Apologetický význam má také spis Dra. Jos. Bilczewského: Archaeologie křesťanská ve službách dějin církve v níh a věrouky. Je-li vůbec starověk křesťanský důležitý pro obranu víry katolické, jest to tím spíše křesťanská archaeologie která nám skýtá tolik látky obranné proti všem námitkám nepřítel že dávno ještě není a dostatek ceněna, a zvláště ne u nás. Co v té příčině vykonal v Itálii de Rossi a

jeho žáci, dostává se nám ve známost jmenovaným spisem, který má nejen pro poznání křesťanského umění cenu velikou, ale jest to v kámen vrytá a barvami zvěčněná dogmatika. Eucharistia, střed katolické bohoslužby, otvírá se před očima našima v katakombách, svátosti nalézáme zobrazeny v kapli svátosti, před námi se rozkládá ikonografie Krista, Bohorodičky, Svatých Páně atd. Z láště tu pozoruhodná úcta Mariánská, která se jeví na obrazech katakomb. (Viz citovaný spis str. 246 sqq.) Jest tu nabromaděno apologetického materiálu. jehož možno užití s prospěchem na všech stranách.

Z německé literatury katolické jmenujeme tu jako pokračování předešlého: Geschichte Rom's und der Päpste im Mittelalter od Hart. Grisara S J. (Vydává B. Herder ve Frýburku seš. M. 1'60.), které, počínajíc koncem čtvrtého století, líčí nejen dějiny Říma, ale zvláště také umělecký a kulturní život, který byl církví katolickou a jejími vrchními pastýři vz'uzen. Obrazy provázející slova vše jen objasňují a vysvětlují.

Ostatní literatura naše neposkytuje s našeho stanoviska katolické aesthetiky a mravouky mnoho potěšitelného. Naše obrázkové časopisy hledí si čas od času nudit, a bylo-li co vytknuto, omlouvají to známým heslem „povýšenosti umění“, ač zásada tato jest naprosto chybná, jak jindy ukážeme.

Lumír, který zažnil osoby i úbor, zůstal ve starém ovzduší. Knihovny naše přinášejí vedle věcí nezávadných obyčejně hodné procento věcí naprosto nevhodných. Na př. vedle poetického Tyla, Čelakovského, Dickense atd. máme ve „Světové knihovně“ Hilbela s popletenými názory pantheistickými, kterými

vyplnil drama své „Judita“, z níž podle známého vzoru racionalistů setfel všechno, co Pismo sv. k její chvále povídá; nevidíme více nadšenou bojovnici za viru a vlast, ale ženu, která tonží po muži a zdvihá zbraň pro své zneuctění. Tak vše promícháno a bylo by potřeba důkladné práce se strany katolické, aby do tohoto chaotického pletiva aspoň trochu přivedeno světla. Jest to zadostiučiněním katolické kritice literární, že nepřátelé věci katolické, třeba v posměchu, musí o ní vyznati, že si pracuje do rukou, t. j. mluví na všech stranách stejně. Proč? Protože se řídí pevnými zásadami křesťanskými, kterých naši moderní radikálové v literatuře a umění úplně postrádají. —er.

„Světozor“ ze dne 28 ledna na str. 135. přináší povídku od Vikové-Kunětické, kde se nalézají znamenité názory o manželství „bez kněze“ a „bez pout“, kde Milča dojde do bytu jistého Meliše, aby pěstovala „souzvuk duševních a tělesných pocitů“, kde se ličí obšírně a způsobem dekadentsky popleteným jistý akt, který jenom v nejlascivnějších „povídkách“ nebo spíše anekdotách francouzských, německých nebo vlašských byl líčen a který Meliš vyjadřuje slovy k Milči: „Ty nesmiš být donucena, ty musíš sama chtít“. . . V „povídce“ se na př. praví: „Dlouho seděli tak, on s nachýl nou, jako skácenou hlavou na prsa a ona vetknuta v jeho klíně (!) s nahým krkem, na němž chvěly se jí tepny. Pak otevřela oči a setkala se s pohledem jeho. Divali se na sebe tmon, v které jen oči jejich svítily jako oči při krčaných (!) koček. Vyprahlá pláň objevila se v jejich duších, jako by ji žhoucí písek zasypal. Nebylo v ní místa pro myšlénku ani pro běžný pocit, kterým vykazuje se dojem chvilie vzpomínkám. Nic budoucího nezastavilo se u nich. . . Ale ticho vpíjelo se bobtnajíc do jejich mozku a do jejich srdcí dál. Nabělilé, hladké, utkvělé bylo přisáto k nim hltavě atd. A pak vyšli z pokoje. Vlhký vzduch zvedající se ze dvora, prosycený plísni a nehybností (!) opuštěných míst, napadal jim na bledé, vášní strhané tváře.“ — V čís. 13. přijde pokračování této dlouhé přípravy ke — koitu! Pěkně se „Světozor“ tuží. Je cosi podobného v „Klosách“ polských nebo v „Nivě“ ruské, s kterou se „Světozor“ rád srovnává?

„Česká Stráž“ v čísle 4. ve článku „Žurnalistika“ praví: „Politický bankrot našich dnů svaluje lid na poslance a poslanci

na lid. Oba mají pravdu. Poslanci se o mandáty přímo derou a dosáhnouvé jich a s nimi i immunity a penězů zaopatření, nedbají veliké své zodpovědnosti, nedbají svého práva, zastupitelských povinností. Poslanci pravdu mají též, pokud slabost svou omlouvají slabostí, charakterní kleslostí a nevědomostí voličstva. Ale je tu ještě třetí vinník — žurnalistika denní. Není již, čím bývala. Bývala silnou, poctivou a poučnou. Dnes odložila boj — nahoru. Ona dělá poslance, pomáhá pochybným spekulantům politickým. Žurnál bez rozpaků doporučí, by problematickým osobám svěřila veřejnost i existenční záležitosti národního celku, potřeby rodin, obcí, kraje i země; to vše vkládá do rukou lidí nespolehlivých. . . A pak — inserce! Inserty mají nahraditi nedostatky obsahu. Vyvinula se insertní, soukromopodnikatelská politika žurnálů, jež dostává převahu — nad politikou první! — Dále: Politické strany jsou ve službách soukromých žurnálů, čímž vzniká nezodpovědná suverennost žurnalistů, nesvoboda poslancův, strachujících se o přízeň žurnalistiky, povrchnost“ a t. d. — Vše pravda. Na jiném místě praví: „Noviny nemají širokých stanovisek, moderního rozhledu, zaměstnávají se přetřásáním jalové politické slávy, naplňují sloupce vraždami, jsou na kšeft, hoví nízkým choutkám nevzdělaných davů — Nařiká se na bezmyšlenkový text života? Hlavní vinnu nesou noviny; hubuje se na nepodnikavost, nahnilost poměrů — stopujte ji do redakcí denních listů. Zakládají se — pivovary. . . Schází příprava novinářů, to jest — studium; novinář má znáti život, mít jasný zrak pro potřeby a nedostatky národa, být opravdu učitelem jeho. Ale zavaď o socialism národní hospodářství, historii, náboženské snahy, filosofii, etiku umění atd — náš žurnalista mlčí. On je chudás honěný žurnalistickou robotou ze dne do dne. . . Vyčítá se novinám, že falšují fakta, zamlčují, co je jim nemilé, odpůrce líčí jako blbce nebo padouchy a stranníky jako goniální hlavy, veliké politiky a umělce že to jsou negři ve službě komandujícího kapitálu. Oni lhoun, falšují, podvrhují, přemety dělají — jsou bezcharakterní. A lidé si zvykli na to a žasli by, kdyby se objevily noviny poctivé, pravdomluvné a čestné.“ — Co se čte? „Karolinské epepeje“ Zeyerovy — 13 výtisků se prodalo r. 1898 ale kalendáře Pikantního světa — 26.000 výtisků! Jsou celé kraje, kam nevnikne elitnější literární dílo.“

Vzdělavací Knihovna katolická.

Pořádají:

Dr. Josef Tumpach.

Dr. Ant. Podlaha.

Vzdělavací knihovna katolická jest periodická sbírka knih a brožur z pravidla malého objemu, ale pokud možno jadrného obsahu, jež slohem důstojným, nicméně však vůbec srozumitelným pojednáváti budou o různých důležitých otázkách z oboru apologie, ethiky, dějin církevních, občanských i kulturních, přírodních věd, aesthetiky, sociologie a jiných se stanoviska katolického. Zejména časové otázky dojdou vždy rychlého povšimnutí a ocenění

Ve Vzdělavací knihovně katolické vyšly již **tyto vzácné spisy:**

Svazek I.

„Apologie víry křesťanské na základě věd přírodních“.

Sepsal kan. F. Duilhé de Saint-Projet.

Přeložil Dr. A. Podlaha.

Svazek II. Dra *Jana Sýkora*

„Umučení a oslavení Pána našeho Ježíše Krista podle čtyř evangelií“.

Četná vyobrazení v textu. Cena 3 zl.

Svazek III. Dra *Pavla Vychodila*

„Básnictví a mravouka“.

Stran 74.

Cena 40 kr.

Svazek IV. Dra *Eugena Kadeřávka*

„O původu tvorstva dle zpráv biblických“.

Stran 64; cena 40 kr.

Svazek V.:

Podobizny světeň.

Francouzsky napsal A. Hello; přel. *S. Bouška*, O. S. B.

Četné obrazy starých i novějších mistrů. -- Titulní list kreslil mistr Jenewein.
Cena 2 zl.

Svazek VI. *Dra Frant. Kryštůfka*
**Dějiny církve katolické ve státech rak.-uherských s ob-
zvláštním zřetelem k zemím koruny české od r. 1740—1898.**
(S obrazy vládařů rakouských.) Vyšel díl I. Cena 3 zl. Dílu II. sešit 1.

Svazek VII. *Dra Jos. Tumpacha*:
Soukromé vlastnictví.
6 sešitů. Dvě sociologických studií. Cena zl. 1.35.

Svazek VIII. *P. A. Lapôtra T. J.*

Moravané.

Stať ze spisu ›Evropa a svatá Stolice za dob Karlovců‹.
Z frančtiny přeložil Dr. Frant. Ehrmann. Cena 50 kr.

Svazek X.: *Msgra Em. Bouganda*:

„Ježíš Kristus“. Důkaz Jeho božství.

Z frančtiny přeložil *Ant. Melka*. — Cena 45 kr.

V tisku se nalézají:

Svazek IX. *Dra Josefa Bilczewského*

**Archaeologie křesťanská ve službách dějin církevních
a věrouky.**

S četnými ilustracemi v textu. Z polského orig. podává Dr. *Josef Tumpach*.
Vyšel sešit 1—6.

Svazek XI. *P. Victora Cathreina T. J.*

Socialismus.

Autorisovaný překlad VII. rozšířeného vydání z r. 1898.

K tisku uchystány tyto spisy: *J. A. Zahna*

„Věda a učenci katoličtí“.

Z angličtiny přeložil *V. Hazuka*.

Dr. *A. Vřeštála*

„Lichva a úrok ve světle katolické mravouky“.

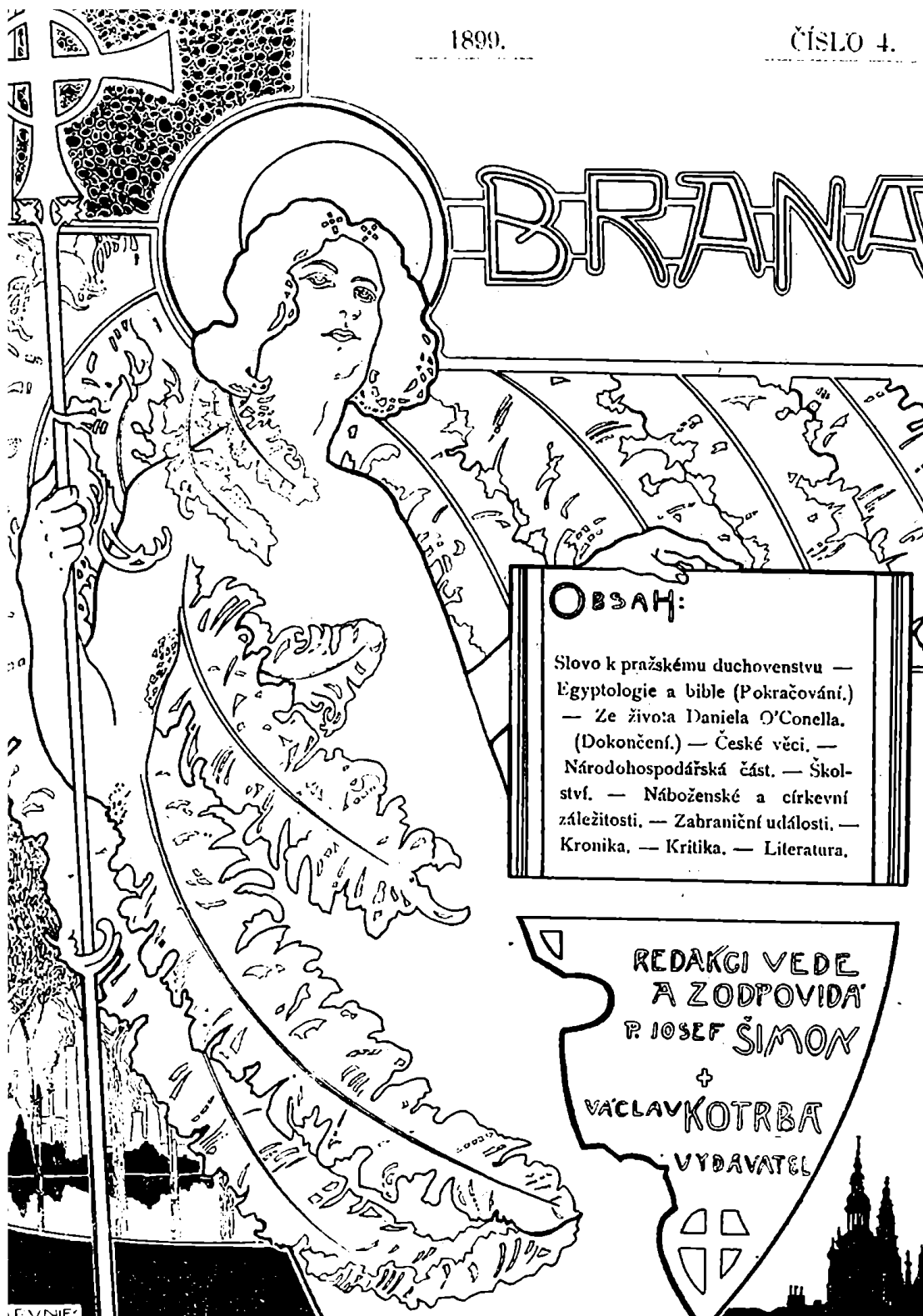
Dr. *J. E. Orti y Lara*

„Věda a zjevení“.

(Vyvrácení Draperových ›Dějin konfliktů mezi náboženstvím a vědou‹.)
Spis poctěný cenou královské Akademie pro vědy ethické a státní v Madridě.
Ze španělštiny přeložil *Frant. Pohunek*.

Cena sešitu o 3 arších 25 kr.

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci
v Praze, městská spořitelna.

OBSAH:

Slovo k pražskému duchovenstvu —
 Egyptologie a bible (Pokračování.)
 — Ze života Daniela O'Conella.
 (Dokončení.) — České věci. —
 Národohospodářská část. — Škol-
 ství. — Náboženské a církevní
 záležitosti. — Zabraněné události. —
 Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
 A ZODPOVÍDÁ
 P. JOSEF ŠIMON

+
 VAČLAV KOTRBA

• VYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zaslané:

- Alétheia**, časopis vědecké jednoty Arnošta z Pardubic v Praze, red. Dr. Karel Vondruška.
- Vlast**, časopis pro poučení a zábavu, č. 5. únor. Redaktor T. Škrdle. Obsahuje četné básně a články, zejména „Čechové v Pruském Slezsku“, „Cesta na Rýn“, „Klesání obilních cen“, „Synodální řeči Mistra Jana Husi“ (od Dr. Lenze), „Valná hromada družstva Vlast“ a drobné zprávy literární.
- Vychovatel**, časopis věnovaný zájmům křesť. školství. Únor, č. 4. Obsahuje články „Autorita“, „Jak vzbuditi u dětí lásku ke chrámu“, „Z dílny svobodných zednářů“, a zajímavou směs.
- Anděl Strážný**, časopis pro křesťanskou mládež. Redaktor P. Vilém Ambrož. Únor č. 6. Obsahuje pěkné básničky, povídky a životopisy svatých.
- Český jiuoch**, časopis pro dospělejší mládež československou. Red. profesor Václav Müller. Číslo 6. obsahuje: „Památnosti zemí československých“ (obrázek Křivoklát), navod ke hře v šachy, básničky a směs.
- Náš domov**, časopis zábavný, redaktor J. Vévoda v Zábřehu na Moravě. Pěkné povídky a ilustrace.
- Libuše**, matice zábavy a vědění, vyd. F. Šimáček, číslo 1. ročník 29. „Zamotaná vlákna“, román od Boženy Svobodové.
- Řemeslnícko - živnostenské Noviny**, neodvislý list věnovaný zájmům středního stavu. Vydává Václav Kotrba v Praze. 200-II.
- Nový život**, měsíčník pro umění, vzdělání a zábavu, vede a vydává Karel Dostál v Novém Jičíně. Obsahuje: „Cestou křížovou“, „Rokycana o křesť. demokratismu“, „Bílkův dům“, „Valašské Meziříčí“, „Forum“ (zajímavou směs).
- „Jednoho jest třeba“**, staré a nové tužby od Václava Vlčka, v němž se nabádá lid, aby obnovena byla národní jednotu a kázeň z r. 1873. by se v poměrech českých všecko napravilo.
- Výbor ze spisů V. Kosmáka**, knihovna naší mládeže, upravil Fr. Šilhavý, díl první.
- Dělnické Noviny** (č. 12. 16. února), orgán křesťansko-sociální strany československé, obsahuje četné zprávy a pojednání „Poinni, abys den sváteční světil“ od dra Rud. Horského.
- Ss. Eucharistia**, orgán spolku kněží klanějících se nejsv. svátosti oltářní. Únor 1899, číslo 12. Vydavatel J. Droběna v Kroměříži. Obsah: „Devatero rozjímání o nejsv. Svátosti“ atd.
- Hlídku**, číslo 2., únor, ročník 16., v Brně, redaktor A. Simekal. Obsahuje: „O pokroku katolictví“, „Církevní věci v Syrii“, „Poměry paedagogické“. Písemnictví a umění, směs, rozhléd v církevnictví, národohospodářství a školství.
- Kněz a politika**, z francouzského přeložil V. Lankaš. „Časové úvahy“. Číslo 5., redaktor Dr. F. Reyl. Výborná brožura!
- Obzor** v Brně, redaktor V. Šťastný.
- Praha** (Modrá knihovna č. 45.). Vydává Dr. V. Řezníček. Časový román společenský.
- Časopis katolického duchovenstva**, redaktor dr. F. Krásl, dr. Kryštůfek a dr. Tumpach, číslo 2.
- „Museum“**, časopis bohoslovců českomoravských, ročník 33.; pořadatel J. Kovář v Brně. Sešit 2. Bohatý a zajímavý obsah.

Vychází:
5. a 20. dne
každého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prahu i venkov
celoročně 3 zl.,
čtvrtletně 75 kr.

ROČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 20. ÚNORA 1899.

ČÍSLO 4.

Jeho Milosti, vysoce důstojnému Pánu, panu

Dru Ant. Lenzovi,

preláta král. Českého, proboštu na Král. Vyšehradě atd., spisovateli spisů o Husovi, Vikli-fovi, Chelčickém, Komenském, o socialismu atd. atd.

srdečné blahopřání k 70letým narozeninám

(20. února).

Bůh žehnej muži, který pilný je jako včela, ryzí jako zlato a nepoddajný jako žula!
Ad multos annos!

Slovo k pražskému duchovenstvu.

Sešli se při jedné slavnosti pražští duchovní. Utvořily se skupiny a jednotlivci hovořili spolu. A tu otázal se starší jeden duchovní mladšího spolubratra: „A odkud pak vy jste? Kde jste ustanoven?“

„Prosím — já jsem na X faře kaplanem.“

„A já tam jsem — farářem!“ zvolal starší. „A my se neznáme?!“

Tato příhoda, anekdotou spíše se zdající, byla před lety v „Čechu“ a vypravuje se častěji mezi duchovenstvem pražským, které si skoro všeobecně stýská na nedostatek vzájemné pospolitosti.

Duchovenstvo pražské nemá střediska, kde by se občasné scházelo k důvěrným poradám a přátelským rozhovorům o všech otázkách, jež dnes nýbají myslemi lidu našeho i světem vřkolním. A přece je nutno občas dorozuměti se o věcech týkajících se pastorální praxe i theoreckých nauk nově se rodících, o trudných věcech školárních, o věcech patronátních, školských, obecních, chudinských, poplatkových a sterých jiných.

V Praze je množství duchovních, kteří v různých oborech (uměleckých, literárních, samosprávných, finančních, spolčovacích atd.) veliké věci vykonávají. Sami odpůrci katolického náboženství říkají: „Vy máte kněžstvo vysoce inteligentní...“

Ale hledíme li na výsledky horoucné mnohdy práce našich duchovních, shledáme, že mohly by býti daleko větší, a vliv duchovenstva pražského že mohl by býti mnohem více uplatňován, nežli jest nyní, kdyby bylo — žádoucí jednoty, společné akce, sjezdového postupu.

Dobře dalo by se docílit jednoty na př. také v cyklistických kázáních i v příležitostných řečech. A jak by to účinkovalo, kdyby se současně o důležité věci na mnoha místech důrazně promluvílo!

Panuje obecný stesk mezi duchovenstvem pražským, že pastorační obmezuje se na nejnütnější věci, že faráři ukování jsou v kancelářích svých, tak že mnohý sám nařiká, že je pisařem pouhým, že s farním obyvatelstvem při pobřbech, svatbách a křtech takřka žádných styků není, kaplani pak že přetíženi jsou školami, pod jejichž tíží zejména i katecheti na obecných a měšťanských školách klesají.

Ale tyto stížnosti jen tak říkají letmo sděluje jeden druhému, při nahodilém potkání na ulici a pod.

A přece všechny ostatní stavy sdružují se v pevný svaz, aby hájily své společenské, hospodářské a občanské zájmy. — Tak činí učitelstvo, úředníci, lékaři, advokáti a pod.

Stává se, že napaden bývá i některý pražský kněz. Někdy se brání, někdy však nepodniká ničeho k sebeobhájení. Bývá to v novinách sociálně-demokratických, radikálních, pokrokových atd., jako na příklad v „Právu Lidu“ a v „Záři“ (posl. číslo mluví o Žižkově).

Co jednoho se týče, padá i na druhého. U duchovních více než kde jinde platí heslo: Co jeden to druhý; nikde se tak negenera-lisuje (Lille, Marseille v posl. týdnu). Doba je opravdu velice vážná.

Duchovenstvo pražské za věků minulých stálo v popředí činnosti náboženské, kulturní, literární, společenské, mravní. Stačí otevřít spisy starší, kroniky, letopisy nebo Tomkův „Dějepis Prahy“ nebo „Dějiny čes. literatury“, nebo spisy Wintrovy a t. d.

Dnes přes všecku horlivou, obětivou, do úpadu po většině konanou práci je duchovenstvo pražské sans phrase — odstrčeným pastorkem!

Kdo dbá jeho slov? Kdo se řídí jeho varovným hlasem?

Snad radnice? Vždyť je tam nyní jediný zástupce — a ten umlčen. Či kruhy obchodní průmyslové, vědecké a umělecké? Nebo kruhy finanční?

Snad aspoň okresní školní rada? Na obecné školství vydává Praha statisíce ročně. Do každé školy za sta zl. pomůcek rok co rok obětuje se. Počítejte, kolik z toho dá se na věci náboženské! A jaké svízele a obtíže se činí, má-li být ten či onen kostel popraven. Dopouští se, aby se sbírkami krejcarovými dilo nutné započalo, jako na př. v památném Týně atd.

A jak je při jiných úřadech a institucích? Jak se neudělní klid zachovává? Co je v Praze zanedbané mládeže! Jaké scény nejen pod večer, ale za bílého dne na ulicích! Jaká žebrotá! Jaké zjevy dětí zubožených, k nemravnosti náchylných, do zkázy se řítících! Jakého stupně dosáhla prostituce! Co je vinářiček, kořalen, lidomoren!

„Dejte nám českého Bosca!“ volá dp. Kopal v „Katolických Listech“.

Dejte nám pražské — Bosky! možno analogicky zvolati.

„Correspondenz-Blatt“ v posl. čísle píše, že proti kořaleční hlíze, proti místnostem i proti osobám mor ten šířícím katolický kněz vystoupiti má nejen jako občan povinnost, ale je přímo vázán svou kněžskou přísahou!

A co je jiných velikých a vážných otázek! Jsou tu na př. poměry patronátní. Bude nutno je upravit. Již se konaly důležité porady v mnohých vikariátech, na př. v Lanškrounsku a v Blatensku a pod. V resolucích (zminíme se o nich obšírněji časem) žádá se, aby biskup obsazoval místo uprázdněné, a to z duchovenstva celé diecése. Je v tom moderní pokrok — je to věc podobná jako při státních úřadech.

Otázka patronátní je zejména v Praze velmi choulostivá. Několik případů farních obsazení roztrpčilo, zarazilo a zarmoutilo. Patronátní věci ani u „K.“ stolu v Měšťanské Besedě ani obcházením pánů konšelů neradno vyřizovati.

Bude nutno časem jestli ne rozdělit i znova okresy farní, tedy aspoň nynější četné nesrovnalosti v obvodech upravit.

Den za dnem nové vážné věci přináší. Jednotlivec dnes nestačí. Proto se práce rozděluje, aby se rychleji a úspěšněji dilo podařilo.

To vše nutká přímo ku sjednocení, ke svazu, k poradám. Již na četných místech konaly se od 4 let tak zvané „volné konference“ z popudu litoměřického ordinariátu. Nynější pak vdp. generální vikář pražský F. Brusák, přijímaje kněžstvo dne 3. prosince r. 1898, pravil: „S radostí vzpomínám na schůzky naše před 20 roky. Mnohému jsme se přiučili jeden od druhého. O mnohém jsme se informovali. Prátnelský styk vzájemný přispěl k tomu, že uvarovali jsme se četných kollisí. Vzájemně jsme se posilovali, pobádali i pracovali . . . P ř á l bych si, aby podobné schůzky konaly se zase . . .“

Nuže, co by vadilo, aby se porady či schůzky podobné nemohly konati? Snad rozdíl věku? Či postavení různé? Či vzdálenost místa? Nebo nedostatek času?

To vše nejsou překážky neodstranitelné. Ať kaplan či katecheta (občanských či měšťanských škol), ať farář a konsistorní rada — společně věru pole mají i práci na vinici, břímě dne i horka, zodpovědnost i soud.

Nebude ani rozdilu mezi světským nebo řeholním knězem, neboť všichni jsme služebníci Kristovi a proti všem obrací se hněv štvaných, zaslepených, z b e d a c í l ý c h d a v ů.

Přestala doba, kdy platilo i o knězi pořekadlo, že nejlepší je ten, o kterém nejméně se mluví . . .

Namítne-li kdo, že kněz nemá míchat se do veřejných věcí, zejména ne do politiky, odpovíme: „Nemíchali bychom se do politiky, kdybyste vy se nemíchali do náboženství!“ (Slova biskupa E. Brynychy.)

Ostatně: „Kněz, jenž mluví a káže ve jméne církve, jenž má právo i povinnost ve zřetel uváděti a rozšiřovati celé její učení, má tímž právo i povinnost zabývat se — politikou.“*)

Chceme-li na prospěch stavu kněžského

*) „Kněz a politika“ z franc. přel. V. Lankaš, „Čas. úvahy“ č. 5. Výborná to brožurka, hodící se pro přednášky.

i občanstva v zájmu soukromém i veřejném radostně žítí v dobách dobrých a s úspěchem brániti se v dobách zlých, nutno po způsobu měst jiných (na př. kněží ve Vidni mají každý prvý úterek v měsíci, v Řezně každý týden atd.) se scházeti, seznati a dorozuměti se, informovati se a pomahati si bratrsky se sloučiti.

Jestli kde, tož zajisté hlavně u nás platí slova filosofie starší i nové: „Spása — ve vás.“

Jděte na veřejnost s praktickým křesťanstvím — nabádá sv. Otec Lev XIII.

J. Šimon.

Egyptologie a bible.

Podává dr. A. Podlaha.

(Pokračování.)

II. V obšírné zprávě, v Karnaku nalezené, kterou slavný farao Thutmes III. (panoval dle běžného mínění v l. 1515—1461 př. Kr.; dle chronologie abbéa Fl. de Moora v l. 1810—1756 př. Kr.) sestaviti dal o válečné výpravě své do Palestiny, vyskytuje se mezi hojnými jmény podrobených měst také jméno Ba(i)t-jáh, t. j. ve znění hebrejském „Bét-Jáh“. Konečná součást místního toho jména „jáh“ jest patrně zkráceninou jména Božeho Jahvéh či Jehova. Prof. Max. Müller, poukávav k zajímavému tomuto jménu, píše: „Pro dějiny náboženské jest jméno toto velice důležité, neboť možno z něho usuzovati, že v Palestině byl Jehova uctíván již za panování Thutmese III. Obyvatelé střední Palestiny nejen že znali jméno Jáh (= Jahvéh, Jehova), jež rozšířeno bylo u všech Semitů Palestinských, nýbrž oni pokládali Jáh-a (Jehovu) za Boha nejvyššího — tomu zajisté nasvědčuje užívání tohoto jména. A tím rozpadá se mnohá hypotéza v níže, zejména pak tvrzení, že Mojžíš za boha israelského zvolil sobě národního boha Kenitův (či Cinejských), jenž nazýval se Jahv.“

K tomu možno doložiti ještě, že božské jméno Jahvéh vyskytá se ve formě zkrácené u Hebreův v Egyptě žijících již před Mojžíšem, a to ve jméne matky Mojžíšovy Jó-ché-bed.

Konstatování nezvratného fakta, že jméno Jahvéh, t. j. jméno jediného pravého Boha, se vyskytá jakožto součást názvu jednoho města Palestinského, připomínaného

Thutmesem III., jakož i jako součást jména matky Mojžíšovy, jest patrným důkazem, že zákonodárce Hebreův nenabyl známosti tohoto jména u Kenitů na poloostrově sinajském a že teprve on nezavedl toto jméno Boží mezi svými soukmenovci v Egyptě, jimž bylo toto jméno známo již před jeho narozením.

Co pak se týče toho, že toto jméno Boží bylo v Palestině známo již v době Thutmese III. a že ho tehdy již užíváno bylo jako součásti Palestinského města Bét-Jah, míní abbé de Moor, že věc tu vysvětlíme sobě snadno, jestliže máme na mysli zmíněný již fakt, že jméno to bylo známo Hebreům v Egyptě prodlévajícím již před Mojžíšem, a jestliže přijmeme jeho hypotézu, dle níž spolu s Hyksy z Egypta na počátku XIX. stol. vypuzenými, zároveň také vypuzeni byli přemnozí Hebreové, kteříž sloužili ve vojsku jejich, a kteří pak v Palestině založili kolonie ještě za času patriarchy Efraima, syna Josefova. Tato hypotéza de Moorova zasluhuje zajisté bedlivého povšimnutí, jelikož pravděpodobnost její jest nepopíratelná. Nuže, sledujmež další vývody učeného kněze francouzského.

Dle jeho mínění byli to právě tito Hebreové před Mojžíšem do Palestiny se vystěhovavší, kteří tam rozmnožovali úctu k Jehovovi, jenž v končinách těch ostatně zajisté již dříve byl poněkud znám prostřednictvím patriarchů Abrahama, Isáka a

Jakuba, kteříž požívajíce zajisté moci a zá-
možnosti svou veliké vážnosti u obyvatelův
Palestinských, veřejně uprostřed nich vzdá-
vali úctu pravému Bohu.

I nenaučili se tudíž Hebreové od jiných
Semitův Palestinských znáti Jehovu, nýbrž
naopak ostatní Semité palestiniští obdrželi
známost jména a kultu jediného pravého
Boha od Hebreův.

Co se pak týče Madianských, soukme-
novců Jethra, tchána Mojžíšova, čili Cinej-
ských, kteří znali pravého Boha a klaněli
se jemu, — o těch právem zajisté možno
tvrditi, že buď tuto známost pravého Boha
sobě uchovali jakožto potomci Abrahamovi,
anebo že jí nabyli od sousedův svých, kteříž
byli potomky jednak Ismaelovými, jednak
Esauovými.

Jethro byl nepochybně — podobně jako
král Salemský Melchisedech — zároveň kně-
zem i emírem. Dle Kei a rozkládalo se jeho
území jihovýchodně od horského řetězu
zvaného Horeb až k východnímu zálivu
moře Rudého. Toto území nebylo příliš
vzdáleno od země Edomské, jehož jižní část
dotýkala se severního konce zálivu Akab-
ského.

I můžeme tudíž zcela dobře připustiti,
že mezi kenitskou či cinejskou větví Ma-
dianskou, jež pocházela od Abrahama a k níž

náležel Jethro, a mezi zemí Edomskou,
obývanou potomky patriarchy Abrahama
byly od pradávna úzké styky jimiž pově-
domí o pravém Bohu u nich se udržovalo.

III. V téže zprávě Tautmesové uvádějí
se také v Palestině jména Josef-el a Ja-
ko b-el. Někteří učenci míní, že jsou to
jména místní; součást jejich „el“ vykládají
ve smyslu „bůh“ a pokládají pak názvy ty
za jména národních heroů Josefa a Jakoba
za bohy pokládaných, jež dána byla později
určitým místům palestinským. Ale u He-
breův nenalzáme ani stopy po tom, že by
byli kdy zbožňovali patriarchy své. — Avšak
poslední onu součást uvedených jmen hiero-
glyfických lze čísti také jinak; ne pouze
jako „él“, nýbrž spíše jako „ár“ nebo
„á ar“, což jest v egyptštině přívorkem
(suffixem) značícím příslušenství, a takž by
pak jména ta znamenala tolik jako „pří-
slušníci Josefovi“ nebo „Josefité, Josefovcí“
a „příslušníci Jakobovi“ čili „Jakobité, Ja-
kobovcí“. A tyto kmeny pokládá abbé de
Moor rovněž za kolonie založené od
Hebreův ještě před všeobecným
exodem z Egypta. Také jméno „A per“
(Flinders Patrie čte „Afel“) vyskytující se
dvakrát v seznamu Thutmesové považuje
za označení předmojžíšských kolonií
israelských v Palestině. (Pokr.)

Ze života Daniela O'Connella.

(Dokončení.)

Tehdejším vůdcem irských katolíků byl
bohatý obchodník hedvábím, jménem Keogh,
upřímný sice vlastenec, ale zároveň dobro-
myslný sluha anglických centralistů každému
energickému kroku nepřiznivý.

Povstati proti němu znamenalo způso-
biti roztržství v dost už zmalátnělých kru-
zích Irčanů. A přece Keogh odstraněn býti
musil. O'Connell, tenkrát ještě neznámý,
zbavil se ho bez křiku a rozbroje. Při všech
možných příležitostech veřejných, při slav-
nostních hostinách veřejných byl vždycky
O'Connell Keoghovi, jenž obyčejně před-
sedal, na blízku, pronášel naň přípitky,
velebil jeho zásluhy, a jestliže tak učinil
někdo jiný, vyprosil si dovolení, aby za
vysocectěného vůdce směl odpověděti.

Tím, jsa ještě neznámý, získal příle-
žitost, aby rychle vynikl, a jeho vtip i jeho
vymluvnost dokonaly věc ostatní. Za krátký

čas obecnostvo zvyklo si naň a Keogh
ocíl se v pozadí. O'Connell prostě ho pre-
rostl.

Je to řídký případ, aby zástupce sta-
rého směru tak lehce byl zatlačen zástupcem
směru nového. Teprve smrtí Keoghovou lid
připamatoval si, že starého vůdce dávno
vystřídal jiný.

Není nám možno dlouhý politický běh
osvoboditele Irska probírat krok za krokem.
Bylo ostatně o tom dost již psáno. Ale stůj
zde přece úryvek jedné z jeho největších
řečí, oné totiž, kterou dne 17. dubna 1842
zahájil agitaci na prospěch zrušení jednoty
Irska s Anglií, v jejímž průběhu pořádal
tábory, z nichž k jednomu sešlo se 500.000
osob.

O'Connell rozvinul před svými poslu-
chači nejprve historii unie, poukazuje pak
na škody, které Irsku způsobila; a když.

odůvodnil schopnost Irska k samosprávě, zakončil řeč následovně: „Radní Purcell praví, abychom nekramařili s politickými vášněmi, nýbrž spokojili se s požehnaním spánku a ztrnulého klidu a šli v pravý čas na lože, bychom opět v plné síle mohli povstati. Ale proč s tím máme souhlasiti, moji rodáci? Proč máme trpělivě přiblížeti, jak se na naše svobody šlape nohama? Proč máme zachovati klid, když můžeme vydobyti neodvislost našich rodáků? (Slyšte, slyšte!) Praví se nám, že malé pokroky ta věc udělala, počítají se peníze uplynulého roku i počet přívržencův odtržení a s povykem se ukazuje na rentu repeální 5000 liber šterl. (Dar národa O'Connellovi.) Stojí to za křik? Nuže, kdyby radní Purcell byl býval se mnou spolčen, když jsme se snažili o emancipaci, byl by tenkrát při počátku našeho snažení shledal náš počet méně než nepatrným. (Slyšte!) Katoličtí zemané zdržovali se nás a neměli jsme ani jednoho lorda. Já však jsem zůstal stále pevný a vy všichni znáte kouec. Než uplynulo šest měsíců, nebyl žádný dům dosti veliký, aby pojal členy katolického sdružení. (Souhlas.) A praví-li se, že nemám šlechtu na své straně, pak se táží: měl jsem ji snad, když jsem započal agitaci za emancipaci? Nikoli! A když přišla, stalo se tak jen, aby naše snahy krásnila, ne však, aby nám pomohla. Radní Purcell ať si nelichotí, že nám schází silná pomoc mnohých zemanů (gentry). Což nehlasovalo 44 irských reprezentantů pro odtržení, když jsem tu věc r. 1834 ve sněmovně poslanců rozvinul? A teď mi ukažte jednoho z těch pánů, jenž svoje hlasování odvolal.

O'Connell líčil pak, co vše mu bylo slíbeno pro Irsko, pakli svou agitaci zastaví, a jak selhaly sliby obou sněmoven i krále, načež pokračuje: „Nemohu se spokojiti s nynějšími poměry. Klid a spokojenost dávám větrům v plen. Nechci ulehnutí s nadějí, že někdo jiný se nad námi smiluje a nám učiní po právu. (Souhlas.) Nechci tak učiniti. Mé svědomí to zapovídá, můj rozum to zatracuje, můj cit se toho děsí. (Souhlas.)

Má-li kdo zálibu v otroctví svém,
že rád by žil věčně jen pod jařmem?
A kdyby snad
se udělat
mohl' volným, raděj zůstal otrokem?

Já nejsem takový otrok. (Souhlas.) Nepodrobím se nikdy. Pan Sydney připouští — a kdož by to mohl popírati? — že jsem nedokázal znovu, co bylo tvrzeno. A co jest jeho námitkou proti mému důkazu onoho posledního tvrzení? Není to událost z minulých dob, která by se nedala vyvrátiti; ale je to předmět budoucích nadějí, proroctví, které dokázati není možno. Irsko, než se stalo samostatným (před válkou s americkými osadami), bylo pohrouženo v bídu a neštěstí, a od uskutečnění unie opakovaly se pouze příběhy z let 1777, 1778, 1779 a 1780. Jmenujte mi zemi, která by se nebyla stala šťastnou, jakmile se stala svobodnou. A nyní, když jsem vaši pozornost tak dlouho zaměstnával, přijměte můj dík za tento rozhovor. Způsobem, jakým jste ho vedli, udělali jste dojem na svou zem, a záleží-li něco na tom, též na nepatrnou osobu, která teď k vám mluví. Nestojím zde jako mluvčí jedné strany. Zajisté nejsem zde, abych mluvil za Atory, a právě tak nechci hajiti ani whigy. (Slyšte!) Nejsem tu, abych započal hádku o lorda Graye jako mistodržitele nebo lorda Normanbyho. Nejsem tu ve věcech sektářských. Vedle mne stojí člen církve anglikánské, radní O'Neill; po mojí druhé straně stojí presbyteriánský přítel mr. M'Clelland; zde stojíme vedle sebe, katolík, presbyterián a protestant, jako svědectví našich společenských poměrů — svědectví budoucí jednoty. Kdybych se mohl domnívati, že jsem schopen pronést jenom jedno zlé slovo o náboženském přesvědčení mých bližních, vzdal bych se na věky boje, kterému se nyní zcela zasvěcuji. (Slyšte!) Ale nesnášlivost a bigotterie mizí vždy více před denně rostoucí osvětou, a jest mi jistotou, že věci pravého náboženství a všech národů světa kynou ještě šťastnější dnové. Sotva dnes jest země, kde by ještě lidé byli pronásledováni pro viru. Nechováme více nenávisť k vůli víře. Pod ovládajícím vše vlivem křesťanské osvěty a křesťanské lásky klíčí vzájemnost citění v srdcích. A přijde jednou den, kdy všichni svorně sestoupíme se pro blaho naší krásné země.“ Rozumí se, hřímavý souhlas.

Hle, tak mluví a jednají předáci —
katoličtí. *Arnold Müller.*

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Dne 2. února promluvil v Meranu posl. dr. Karel Grabmayer (z ústaváckého velkostatkářstva). Pravit: „Nutno ohraničení učiniti mezi iredentickými (Schönererovými) a státu věrnými živly německými. Mezi Němci, kteří chtějí ze státu ven a Němci, kteří v Rakousku zůstatí chtějí, není žádného společenství. Němci však zde výhradního panství musí se vzdátí. Chce-li říši udržeti, musíme s ostatními národnostmi, především se Slovany se snášeti. Se svými 8½ mil. nemůžeme pomýšleti. abychom 16 mil. Neněmců trvale pod své jho uvrhli. Ale pro poctivý a trvalý mír musí býti podmínky sestaveny. První podmínkou jest — pevné sevření německé oposice k jednotnému spoluručení. Němci nesmějí něhoho vyhledávati, ale čekat mohou. Kdo čekat nemůže, to je stát. Hrabě Thun chce Čechy nasytiti (!) koncessemi všeho druhu a teprve pak pokusiti se o dorozumění s Němci. My Němci však stojíme na tom, aby Čechům (!) byla především odňata nespravedlivá, loupežná (!) kořist jazykových nařízení. Pokud trvá nynější většina, není naděje, že by se zdařil sebe upřímněji míněný pokus smíření. Nad míru výhodné postavení Čechů vzbudilo u nich tolik pýchy a hrdosti, že není pomýšlení na dorozumění s nimi. Nejdříve musí Češi se svého hrdého oře dolů, pak s nimi budeme vyjednávati, dříve nic. Protož náleži k nezbytným podmínkám míru především osamocení Čechů (!) a rozpuštění nynější většiny. Místo „ pryč od Říma“ at se raději volá: „pryč od Čechů!“ Německým menšinám v zemích jazykově smíšených musí býti zaručena ochrana. Čech v Chebu nemá míti jiných práv nežli tyrolský Vlach na př. v Kufšteině!“ —

Dne 12 února mluvil posl. Dr. Eduard Grégr ve Slaném v důvěrné schůzi. Opakoval výrok, že kdyby se přesvědčil o jiném smýšlení svých voličů, ani okamžik neváhal by složití mandát. Pak prohlásil se „proti zátopě falešných a zaslepených proroků“, kteří by prý chtěli národ náš rozděliti na stavy, mluvil o vládě hr. Taaffe, Badenia a Gautsche a o hr. Thunovi pravit: „Vě-

děli jsme, že je nejen rakouským, ale také českým kavalírem, že miluje svou vlast a má smysl pro spravedlnost. Možná, kdyby neměl vázané ruce, že by byl obstrukci zkrotit. Nastoupili jsme vyčkávací politiku čili etapovou a očekáváme klidně, zdali vláda splní, co slíbila a čeho požadujeme. Politika etapová to je — jako kdybych měl u dlužníka velký obnos a on nemohl by ho najednou zaplatit, tu bych se s ním vyrovnal na lhůty. Hr. Thun činí již splátky. — Člověk nesmí vždy jednat — podle citu. Nechci překážet vedení této politiky. Oposiční proud by znamenal rozbití nynější pravice a osamocení české delegace. Hrabě Thun je mi přece milejší než nějaký Chlumecký. Dříve musíme uskutečnit program národní — a pak politický. Ve smíru s Němci nemám naděje. S nacionály, kteří by s námi zacházeli rádi jako vláda pruská s poznaňskými Poláky, není přece vyrovnání možné. Schönererovci pracují na rozbití Rakouska a přičlenění zemí koruny české k německé říši. A liberálové němečtí i velkostatkáři v srdci mají týtž program jako — nacionálové. Němci pro sebe mají zahraniční soudruhy, dále byrokracii a — podivným řízením — i vojenskou správu! Musíme tvořit jednu armádu. Stavovskými zájmy nesmí se národ tříštit! My jsme pracovali — pro všechny stavy. Jen lidé neprohledaví a obmezení mohli by národ — tříštit v atomy.“ Po řeči dra Hohlwega a p. Zázvorky, jenž hájil stavovské dělení se, přijata resoluce, kterou se vyslovuje poslancům důvěra. — Jak se časy mění! Kdo čte tuto řeč, musí se ptáti: Mluvil to dr. Ed. Grégr?

* * *

„Rozbití a znovuzřízení Rakouska“ jmenuje se brožura, kterou vydal „All-deutscher Verband“, spolek to, který penězi i skrze agenty v Čechách provozuje velezradnou agendu všenečmeckých politiků. V brožuře nejnovější se pravit: „Vynucení opětného připojení (!) Rakouska k německé říši bylo by důstojnou cenou vítěznou za oběti, které německá říše po 3 desetiletí svému vojsku přinášela. Teprve na tomto širším základě mohlo by mocí svého váleč-

ného loďstva vynutiti a zabezpečiti si ono postavení ve světovém hospodářství, které ke svému trvání v budoucích stolecích (!) zapotřebí má. Naše budoucnost — leží na moři. Ale naše přítomnost je mezi Jaderským a Baltickým mořem, mezi Memelem a Průpravem. Toliko „spojené Německo“ je s to zmoci veliké zámořské úkoly, kteréž je očekávají.“ — Takhle se dělá — nálada!

* * *
Český sněm sejde se až po 16 březnu. Na programu bude jednání o rozpočtu, o královském poselství, o kuriátním zákoně, o změně volebního řádu, o školách menšinových, o úpravě platů učitelských, o zřízení nových soudních obvodů krajských a okresních, o pozemštění škol průmyslových atd. —

* * *
Konference delegátů německých stran opozičních bude se konati asi za 14 dní.

* * *
„Nová dráha české politiky“ zove se časová úvaha o dvou větvích z ústavy od dra J. Slavíka, ve které se dokazuje, že k provedení úplné autonomie není třeba změny ústavy, ale dostačí provedení nynější v základech svých autonomistické ústavy. Ústava, jak zákony státní ji ukazují, během doby mohla by vzíti na sebe takovou tvářnost, že by k provedení státního práva zbylo vedle nemnohých změn jen „provedení formalit.“

* * *
Dr. Kramář v „Revue des Revues“ uveřejnil počátkem února úvahu o říši naší, nadepsanou „Budoucnost Rakouska“, ve které praví, že „niveau pokleslého společného parlamentu lze jediné skrze delegace ze sněmů vysílané pozdvihnouti,“ a kde radí státníkům vídeňským, aby se nebáli způsobiti „státní převrat“ (Staatsstreich), neboť nynější ústava také převratem státním byla vlastně oktrojována. V ústředním parlamentě nesměly by se projednávati otázky nacionální, ale jen čistě hospodářské. Privilej německé řeči měl by platiti jenom ve vojsku a v ústředních úřadech.“ — Tento návrh dr. Kramáře setkal se s velkým odporem německých novin a řečníků. Také napolo oficiální „Fremdenblatt“ proti dru Kramářovi vystoupil v článku, kde psal o „trpasličích náručích slovanských“ (!). Listy staročeské neschvalují vývody Kramářovy, pravíce, že jsou nevhodné, zejména jeho výrok: „Einem

abgespielten alten Luxusclavier gleicht der Dreibund“ — „trojspolek podoba se obehranému luxusovému klavíru.“

* * *
Předsedou nejvyššího soudu stal se Čech, dr. Habětínek, narozen r. 1830 v Praze, syn učitelův. Byl členem ministerstva Hasnerova a hr. Potockého. — Místopředsedou nejv. soudu stal se dr. Emil Steinbach, bývalý ministr v min. Taaffeově, původce volební opravy, pro kterou hr. Taaffe padl.

* * *
Mladočeši vydali dne 12. února manifest k „národu českému“, ve kterém se praví: „Zápas jazyka českého o rovnoprávnost není ukončen, ježto velká část poslanců německého národa trvá na nespravedlivém požadavku národní hegemonie německé a nadřizenosti němčiny, což bez násilí udržeti se nedá. Němci chtějí zastrašením, donucením a rozvratem obnoviti vládu menšiny nad většinou a znovuzříditi despotii krivdy a nepravosti. Obstrukce podkopává základy parlamentárního i konstitučního života, doufajíc, že absolutismu jí lépe poslouží, než spravedlnost a svoboda... Ochromenost parlamentní oslabuje naše postavení vůči zemím uherským; všecka práce pro ohrožené zájmy orby a řemesla, průmyslu a obchodu je ničena a k zahálce odsouzena.

Svoboda nemůže prospívati, když rovné právo národů není zabezpečeno. Nynější řády ústavní nejsou způsobilé vyhovovati poměrům historicko-politických individualit království a zemí tohoto soustátí, a porušují právo národů i rozvoj jejich.

Krise ústavní bude rozřešena jen právem a spravedlností ve v škerém ústrojí státním. Poslanci čeští věrně setrvali při parlamentní většině na základě společného programu, uznávajíc nutnost solidarity všech stran pravice, jimž jde o zachování historických práv, rozšíření samosprávy zemské a provedení rovného práva. Oni podniknou vše, by program ten byl i prakticky vykonáván. Na zásadách rovného práva českého s německým jazykem možno je dohodnutí s krajany německými, kterého národ český v zájmu klidného spolubytí a hospodářského rozkvětu zemí našich vřele a toužebně si přeje. Vykupovati smír ten nemůžeme za ponížení jazyka našeho a podlomení naší národní existence.

My věrní svému státoprávnímu předsvědčení chceme vynaložiti vše, aby vývoj poměrů ústavních směřoval k pevnému konsolidování říše dle poctivé spravedlnosti. Podmínku zmírnění národních zápasů vidíme v rozšíření působnosti sněmu král Českého, v osamotnění správy státní v zemích českých a v rozhojnění samosprávy. — Na to voá manifest všecky vrstvy českého lidu ku sjednocenosti, ježto Němci přes všecky různosti podali si ruce ke společnému a rozhodnému útoku a proti nám stojí jednota Němců v říši i mimo ni; lid český má odmítnouti všecku snahu, vypočtenou na rozpadnutí se společností národní v částky vzájemně se potírající a seřadit se v jediný pevný šik.“ —

Němci nazvali umírněný tento projev (dle „Hl. N.“) „ein Manifest des Hochmuthes“ — („Bohemia“ 14. února). Je to prý „manifest pýchy, dobývačnosti a zapírání (!) státu“. Žádají, aby Čechové byli — izolováni. Štvou Poláky, kteří vydali manifest velice záhadný — i jejich list

„Czas“ vytýká, proč neužili v něm slova „obstrukce“. proč nezminili se o „programu pravice“ a pod. — aby se od nás odvrátili a s Němci spojili k nové vládě. Již i „Neue Fr. Presse“ vzkřikla: „Smír bude — bez Čechů a proti Čechům.“

* * *

Dr. Škarda na obhájení nynější taktiky mladočeských poslanců vydal pojednání, ve kterém dokazuje, že se čeští poslanci — nezměnili . . .

* * *

Předseda sněmovny vídeňské Dr. Fuchs vyslovil se, že vláda před svoláním sněmů dobře učiní, když odstraní „jisté překážky“ dorozumění národnostního, jehož „bez obětí“ z obou stran nebude (prý) možno docílit. „Nejlepším místem pro jednání o smír jest — „sněm český.“ — Tak soudí jeden z vůdců katolické strany lidové. — Ale „Radikální Listy“ přece volají: „Ukažte, poslanci českého lidu, německým katolíkům — záda“.

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

Okresní výbor vinohradský vydal osvědčení, v němž varuje český lid před drobením se na různé stavy, zejména před tvořením samostatné strany agrární, živnostenské, dělnické a pod. Toto osvědčení přiznávají též některé jiné obecní a okresní výbory.

Dne 12. února konala se v Blatné schůze voličská k doplňovací volbě sněmovní ve skupině Březnice-Blatná-Mirovice. Na schůzi promluvil okresní starosta březnický p. J. Novotný z Hlubíně, který souhlasí se zásadami sdružení zemědělcův čili nové strany agrární. Pan Novotný vytkl tyto hlavní požadavky rolnictva: Řádné upravení cen obilních, diktovaných posud obchodem terminovým a blanketerminovým, pevné sdružení rolnické ke stanovení cen těch, řádná ochranná celní politika, zavedení stejného dopravního tarifu v obou polovinách říše, odstranění refakcí a zrušení mlecího zřízení, respektování potřeb našeho rolnictva při uzavírání nových celních a obchodních smluv, zřízení laciného úvěru osobního, vyvození dluhů hypotečních, omezení daní a dávek, zrušení tax z převodu

usedlostí, zavedení vzájemného pojišťování (! souhlasíme úplně. Red) zemského, uvolnění vývozu dobytka, zavedení řádného odborného vzdělání pro rolnictvo, upravení pojišťování rolníka pro případ nemoci, úrazu a stáří a pod. — V řeči své trpce si stěžoval, že u nás vidíme jen to, co ve výšinách se vznáší, a slyšíme jen to, co se mluví vysoko nad hlavami davů; velkopřumyslníci, bursiáni atd. mohou se nadíti všeliké pomoci, ale rolník čekati má, až naň milostivě dojde řada — Proti kandidatuře pana Novotného mluvil blatenský okr. tajemník p. Kalina, jenž vytýkal p. Novotnému různé „kotrmelce“ v politickém chování, hlavně, že připíjel (!) na lesnickém ajezdě knížeti K. Schwarzenbergovi . . . Na schůzi mluvili ještě pp. Em. Hrubý, Šebek a Rataj.

II. Živnosti.

Anketa maloživnostnická. „Ačkoli zápas existenční pro každého jednotlivce jest nejnanechavějším v době naší, v době rozvětvené komunikace, překotných často převratů techniky, rychle se měnícího vkusu rostoucí moci kapitálu a břitké soutěže“ (viz „Hl. Nár.“

z 10. ún.), ačkoli nároky na osobní zdatnost, pracovní výkonnost podnikatelskou bystrost a pokrokovou inteligenci jednotlivce jsou nepoměrně větší, než kdykoli v dobách starších, kdy při menší soutěži a užším styku vyrabitele s konsumentem byla větší ustálenost ve výživě i výdělku, přece jest ruch mezi nynějším maloživnostnictvem zárukou, že tento důležitý stav nevyhyne. Jedná se o ustálenost výdělku a výživy. Toho lze docílit prostředky mnohdy velmi spleťnými a vydatnějším nasazením mravních i rozumových sil každého jednotlivce. Ankety, sjezdy, debaty a resoluce jiného účelu nemají. Osobní podmínky jsou nevyhnutelné. „Zemská jednota řemeslných a živnostenských společenstev“ anketu novou zase připravuje. Má se na ní jednati o těchto věcech :

1. Zřízení závodu, dílny (předpisy a postup úřadu). Předpisy o nastoupení a provozování živnosti oprávněné a neoprávněné.
2. Řád živnostenský, zejména § 37. 38. a 60. Průkaz způsobilosti a dispense.
3. Nedělní klid, práce přes čas, štukwerk, řády pracovní.
4. Zařízení k ochraně dělnictva a učeníkův, postup úřadův a inspektorů živnostenských.
5. Pojišťování dělníkův a učeníkův, pojišťování živnostníkův v nemoci a v stáří.
6. Zákon o porušování potravin a jeho provádění v praxi.
7. Ostatní předpisy zákonné a jiné živnostnictva se týkající.
8. Poměry dělnictva maloživnostenského, stávky, postup úřadův a živnostenských inspektorů.
9. Ceny a jakost surovin a látek pomocných, vliv různých kartelův a monopolisování na úkor maloživnostnictva.
10. Velkovýroba a velký kapitál.
11. Úvěr maloživnostnictva.
12. Výroční trhy a obchod podomní.
13. Podpurná akce maloživnostenská zemská i státní.
14. Výchova učňů, vzdělání živnostnictva, společenstva živnostenská.
15. Sdružování se ve společenstva výrobní, strojová, nákupní atd.
16. Sazby železniční a vodní (mýta), naše tarifnictví.
17. Předpisy celní cla dovozní a jejich vliv na cizí import atd.
18. Veřejné dodávky, ohled na malovýrobce, neúčelné jich rozdělení, mající za

následek brzy přetížení prací, brzy nedostatek práce atd.

19. Offertní řízení a provádění jich.

20. Obtížení mnohých živností daněmi. —

O těchto dotazech rokováno bylo, jaksi předběžně ovšem, na schůzi organizační komise zemské jednoty řemesl.-živ. společenstev dne 7. února. Mluvili zejména p. Kratochvíl, p. Hartvich (o úvěru), p. Veverka a jiní živnostníci. Bylo naříkáno na to, že vyjímaje českou spořitelnu pražskou, která maloživnostnictvu ročně jistý obnos poskytuje, žádný ústav peněžní nic nečiní. Pan Hartvich pravil, že jubilejní fond pro maloživnostnictvo naprosto nevyhovuje. V české spořitelně rozhoduje o úvěru pro maloživnostníky ne důvěrník, ale služba spořitelny, jenž vyšetřuje poměry a navrhuje výši úvěru... Mnoho nadějí klade se do okresních anket maloživnostenských, jež mají uvědomovati společenstva o odborových věcech a podporovati mohutnou organizaci maloživnostnictva.

Bylo by záhodno, aby se řemeslníci a živnostníci od porad, anket, sjezdův a schůzí, kde se pořádá, debatuje, navrhuje a — naříká vzhopili k rázné a úspěšné práci svépomocné, jak v úvěru, tak v dodávkách i ve družstvech výrobních a nákupních a jiných praktických záležitostech.

* * *

Za 8 let — 12 padlých záložen.

Od r. 1890 padlo těchto 12 peněžních českých ústavů : R. 1890 Občanská záložna v Libčanech; 1891 Občanská záložna v Opořanech. Občanská záložna v Lochenicích, Obč. záložna v Neveklově, Obč. záložna ve Slabci, Rolnická záložna v Nesmeni; r. 1893 Hospodář. záložna v Praze (všecky jmenované s neobmezeným (!) ručením); r. 1894 Občanská záložna v Bakově a Občanská záložna v Chotusicích, obě s ručením neobmezeným; r. 1896 Okresní záložna hospodářská v Křivoklátě, Hospodářská záložna v Mělníce, Občanská záložna v Třeboni (neobmez. ruč.) a Potravní živnostenský spolek v Kopistech u Mostu. — Mimo to stalo se veliké zpronevěření v mladoboleslavské spořitelně (defraudant Wilt — 100.000 zl.) Německé listy posmívají se našemu podivnému hospodaření. Bylo by věru žádoucí, aby zavedena byla záhy řádná kontrola úřední nade všemi ústavy peněžními, kde se jedná o těžce vydělaný peněz malých lidí.

* * *

Listy odborné naléhavě žádají, aby se konečně přistoupilo již k založení banky

vývozní pro náš chřadnoucí průmysl. Ukazujíce na to, že ve Francii, v Německu a zvláště v Anglii panuje v tomto ohledě zimničná přímo činnost, stěžují si, že ani vláda ani průmyslníci dostatečné informace v cizině nemají, tak že náš vývoz je stále passivnější. Pouze v truhlářství bylo k nám loni za 7 mil. zl. dovezeno a jen za 1½ mil. vyvezeno!!

* * *

Židé v Haliči a v ruském Polsku.
Píše JUDr. Michael Navrátil. (Dokonč.)

Kdo poprvé přijde do Haliče a spatří ty zahrbené postavy s pejzy od uší dolů visícími a se špinavými kaftany lenivě vláčetí se po ulicích města, ten musí se státi antisemitou. Přátelé*) a obháječi židů, jděte do Krakova (na Kazimir) a na Nalewky ve Varšavě — a vrátíte se odtud jako Pavlové, kteří byli druhy nevěřícími Šavly.

Ruská vláda netrpí židů n, aby nosili pejzy a kaftany v zadu nerozpůlené, jako mají právo v pohostinné Haliči. Dříve když šel žid po ulici s pejzy. gorodovoj (strážník) nůžkami neb šavlí mu je uřízl a kaftan na dvě polovice vzadu rozdělil. A žid platiti musil ještě pokutu — 5 rablů.

Byť i způsob ten nebyl snad dost humaní. ale o zdravém křesťanském vědomí svědčil.

Revoluce diktovala celé Evropě heslo: žid je křesťanu rovný. Žid si myslil: Nyní jsem mu roveň, ale v brzku budu já pánem a poddaným mně bude svět.

Polští židé, zdá se, bojí se vody, a proto drží se jich všemžoná nečistota. Starověrné žijí v Haliči zovou Husity. Ti nosí před šábesem v pátek večer vysoké beranice i v největším vedru — a lesklé pláště dlouhé, a obvázáni jsou pasem. Na těle nosí různé řemení a bez ostýchání i na dráze ve vagoně obvázuji si hlavu řemínky, jednu ruku obváží si různými provázky, a při tom se modlí.

V pátek večer slaví vigilií (svatvečer) šábesu. Tu bývá v židovských domech bohatá illuminace. Lampa a několik svíček podle možnosti je rozsvíceno a celá četná rodina je shromážděna kolem stolu. Starý žid, hlava domu, kroutí hlavou a něco hebrejsky brebencuje, div si hlavu nevykroutí. Ostatní se naň dívají. Tak se modlí.

Ve Varšavě si židé v domech, kde sami bydlí a jsou neobmezenými pány, staví ve

dvou stany a v nich konají své obvyklé pobožnosti. Do velké nádherné synagogy ve Varšavě žida v kaftanu vůbec nepustí. Jedenkrát se strhla z toho ohromná bouře a došlo k velké pračce. Rovněž nesmí žádný žid v kaftanu oděný vstoupiti do zahrady saské neb do restaurace, kde scházejí se lepší třídy obecnstva. Proto se židé nejvíce procházejí v parku Krušinském.

V Haliči nosí židé vesměs černé kaftany, čepice nebo klobouky. V té příčině jsou židé v ruském Polsku částečně již civilisováni, nosit dlouhé kabáty barvy šedé i bílé.

V Haliči mladé židky (až do 23 roků) mučí a trýzní, ani jim nedají dost jíst, aby se nestali vojáky.

Potom když nejsou odvedeni, si po přejí a vynahradí si všecko několikanásobně.

Polské židovky, pokud jsou mladší, jsou dosti sličné a šatí se zcela moderně. Často vídáme po ulici kráčeti elegantní dámu v nejmodernější toilettě se židem, jenž má celé zamaštěný kaftan a o němž by člověk myslil, že je žebrák. Je to otec — s dcerou. Záhy se provdají. Jakmile jsou upoutány k manželům, tu musí si dát zcela vlasy ostříhat na znamení, že se nechtějí žádnému jinému muži líbit a pak nosí paruku. Vypadají v tom ovšem velmi ohyzdné, zejména když stárnou, a na zevnějšek již nedbají.

Jak praveno již, jsou židé v Polsku vším. Oni jsou hokynáři a kupci, prodávají na ulicích sodovou vodu, prádlo, galanterní zboží, papír, mají trafiky krčiny a hotely, jsou krejčími, ševci, kováři, ba i nádeníky. Polák těžkou nádenckou prací rád nekoná.

Mnoho židů je tu však též naprosto chudých, ti žijí v děsných poměrech.

Kousek suchého chleba a slaneček je jedinou jeho potravou. Ba, mnohý, který pracuje v pivovaru a mohl by dostati piva, co by chtěl, raději zaleze si do koutka a zůstává o suchu, nebo pije vodu, než aby poprosil o pivo nebo o vodku. Je-li to pýcha, či co jiného, nesnadno uhadnouti.

Cibule a česnek je zde jídlem tak rozšířeným jako u nás brambory. Říká se, že česnek obsahuje velkou léčivou sílu a chrání před epidemiemi, které by jinak tu úžasně řaditi musily kdyby se zde taková spousta česneku a cibule nesnědla. Tento obyčej podrželi synové israelští ze své vlasti na chodě.

Židovských milionářů je v Polsku velmi mnoho. Žijí v přepychu a kazí svými zvyky

*) Jako pan dr. Engel — red.

křesťanské obyvatelstvo. I nejvzdělanější žid je zde v ohledu mravním takový materialista jako Turek, nebo pohan.

Bohatí židé obchodují ve dne ve svých bankovních domech a na burse, na večer pak hýří při šampaňském. Jiní jsou majiteli žurnálů — sedmé to velmoci, a olupují statisíce křesťanův o zděděné mravy a víru. Cizinec, který odjížděl z Varšavy pravil nedávno: „Byl jsem dvě neděle ve Varšavě a Polaka jsem neviděl. Z nádraží odvezl mě drožkář — žid. Bydlil jsem v hotelu — hotelier žid, potřeboval lékaře — ten byl žid, musil jsem koupit lék — lékárník žid,

knihupec — žid, bankéř — žid, posluha — žid, atd atd.

Je to pravda. Na ulici potkáš židovku s ovocem, na vozech z venkova vidíš samé židy, při městských nákladních vozech kráčí žid — žid a zase žid — do nekonečna. Žid je tu hlavním — a křesťan pouze jen vedlejším faktorem.

Je to právě eldorado pro filosemitské nedočkavce, kteří již blouzní i zde o tom, kdy vlády ve státech budou mluvit hlavně hebrejsky — (jak hlásá jedna brožura před nedávnem v Ženevě vydaná). K tomu snad ale přece tak brzy nedojde!

ŠKOLSTVÍ.

Učitelstvo české i německé bude mít schůzi společnou v Lovosicích v březnu, na níž raditi se má o některých společných záležitostech.

„**Čas**“ dne 11 února píše: „Vzdělání politické klesá... Je třeba charakterův a vzdělání. Ve Francii zavedeny byly školy pro vědy politické. Od poslanců se žádá, aby veřejným věcem dobře rozuměli. Ale u nás? Znechutila se politika doktorů. Mladěčeská strana roku 1895 navrhla ze 49 míst venkovských jenom — 11 advokátů za Prahu z 10 míst — 4, za ostatní města ze 30 míst — 16 advokátů, z nichž všichni (až na jednoho) zvoleni. Proto milá česká politika má hodně kancelářský ráz — a mnoho aktů. V poslední době točí se politika nejvíce o procedury soudní, tak že by člověk mohl mysliti, že v českém národě činností nejdůležitější je souditi se nebo souzenu býti... Umění poslanců jeví se v dobré vyfídilce a schopnosti o každé věci okamžitě debatovati pro i contra. Proto lid volá: „Pomozte si sami!“

„**Minerva, spolek pro ženské studium**“ vydal na ústav svůj loni 5000 zl. V přípravce bylo 56 žaček, v I. třídě 30 a 4, ve vyšší třídě 11 a 3 žačky mimořádné. S vyznamenáním bylo 36 žaček 2 žačky měly vysvědčení 2. třídy, 5 povolena opravná zkouška. Při maturitě na akademickém gymnasiu z 11 žaček 5 prošlo, 3 povolena oprava po prázdninách, 2 na celý rok, 1 nezkoušena. Třídy nalézají se v místnostech školy svatoštěpánské. Letos je v přípravce 44 žaček.

ve II. ročníku 52 žaček a v VI. třídě 26 žaček, úhrnem 122. Ředitelem je školní rada J. V. Jahn. Předsedkyní je sl. El. Krásnohorská. — Ředitel p. Jahn v řeči své vyslovil politování, že nynější ministr vyučování není příznivcem ženského studia ale rozhodným odpůrcem... Ale zkušenost učí, že ministři netrvají dlouho... I nutno pracovati dále.

„**O hygieně tělesné individuality žen**“ přednášela dne 10. února v Ústředním spolku českých žen paní Šnajdanfová-Čadová; kladla důraz na výchovu dívek v mládí, zejména po čas, kdy do školy chodí, žádajíc, aby dívkám bylo popřáno hodně pohybu a vzduchu, by se otužily a vyhnuly oněm nervositě, která se tolik v posledních letech zmáhá a jež má z veliké části původ ve slabosti a v chybách hygienických, ve výchově a ve způsobě žití. Dále doporučovala, aby dívky vedeny byly k čistotě tělesné i duševní, objasňovala nedobré následky stálého sedění, učení a nepřiměřeného čtení a pod., poučení dávala pro různá povolání ženská, praktické příklady uvádějíc, a ukázala na to, jaké následky bývají, je-li chorobná žena v manželství, kdy je pak celé žití řetězem utrpení a bídy.

Školní dítě v Praze stojí na 64 zl. (!) ročně, ve Vídni na 47 zl. Roku 1896 vydalo se na obecné školství v Předlitavsku 45 milionů zlatých. To činí na jednoho obyvatele 1 zl. 90 kr. ročně poplatků!

Proti přetěžování domácími úkoly žáků škol středních vyslovil se ministr

uherský V l a s s i c z. V nařízení jeho se praví: „Ukládání úloh domácích, jež samo o sobě nemůže přece býti pokládáno za vyučování, musí ustoupiti důkladnější činnosti učitele, jež zásluhu svou má spatřovati v tom, že spolu se všemi žáky ve třídě propracuje látku předepsanou učebním plánem. Bude-li si učitel tak počínati, přisvojí si žák učebnou látku v hlavních rysech už ve škole, a jeho práce domácí obmezí se pouze na opakování nebo písemné použití toho, čemu se naučil ve škole. Naproti tomu je mi však známo, že někteří

učitelé dávají žákům i na jediný den odpočinku v týdnu tolik úloh, že mu není možno, aby den sváteční mohl ztráviti v důvěrném styku s rodinou a popřáti unavenému duchu odpočinku slušnou zábavou. Proto, nebude-li už možno ztenčiti počet úkolů domácích, sluší dbáti, aby žáci aspoň v neděli (1) byli zproštěni domácích prací. Toho se dá docíliti, a žáci nahradí tento jim poskytnutý odpočinek zvýšenou čílostí a pozorností v době vyučování.“

* * *

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Oslava J. M. probošta Dra Ant. Lenze konala se dne 19. února ve dvorané svato Václavské záložny za přítomnosti vdpp. kanovníků z Hradčan, Vyšehradu, mnoha professorů, duchovních a světských hodnostářů, delegátů spolků katolických, zejména Mariánské kongregace, akad. mariánské kongregace, kat. jednoty učitelské, kat. tovaryšů, kat. lidového spolku a mnoha dam, celkem asi 300 osob z předních kruhů katolického obyvatelstva pražského. Po kantátě slavnostní (řizením dp. Em. Pauknera) proslovil P. R. Burian, kněz ryt. řádu křížovnického vzletnou báseň, kterou k jubileu napsal, načež promluvil prof. dr. M. Kovář obšírnou řeč o dru Lenzovi. Velebil jej jako skrovného, zbožného, bezúbohného muže, který dosti přetrpěl. Ze života jeho uvádíme: „Narodil se v Netolicích 20. ledna 1829. Otce nepoznal a matku záhy ztratil. V semináři budějovickém již psal básně a pojednání. Působil v Deštné, Jilovicích, v Čes. Budějovicích jako profesor v semináři, kde na pokyn biskupa Jirsíka započal apologetickou činnost svou proti Alf. Štastnému, a v Praze vydal zejména spisy: „Učení mistra Jana Husi“, „Syllabus“, „Učení Petra Chelčického o Eucharistii“, „Vzájemný poměr Chelčického k Jednotě“, „Apologie sněmu kostnického“, „Anthropologie“ a „Socialismus“ atd. Zsvětíl život svůj dobrou a pravdě. Steré skutky šlechetné vykonal.

Spisů jeho je přes 50 a jsou: 1. asketické, 2. theologické, 3. obranné. Z asketických děl největší jsou Mariologie. V knihách jeho je mnoho naneseno mate-

riálu, takže mnohá jsou díla monumentální. V obraně proti nevěreckému sedláku — filosofu Alfonsu Štastnému z Padarova užil sarkasmu a satyry, aby jeho materialistické názory vyvrátil, což se mu skvěle podařilo v pěti brožurách. Mnoho výborných pojednání uveřejněno ve „Vlasti“.

O jeho dobročinnosti svědčí dopis děk. Kamaryta z Deštné, jež sděluje, že 2200 zl. na útulnu v Deštné poslal dr. Lenz. — Dr. Kovář zmínil se též o nedůstojném útoku „Nár. Listů“ a některých vzdělců (?) na probošta Lenze, což shromáždění odsoudilo právem. — Po řeči zaburácel sálem dlouhotrvající potlesk.

Po té přečteny telegramy a přípisy (přes 100) od Jeho Svatosti papeže Lva XIII. (apošt požehnání) od české koleje v Římě, od nejd. biskupů dra Bauera, Schoebla, Kalouse, dra Brynychy, od hraběte Vojt. Schoeuborna, od kapit. jednot v Hradci Králové a Budějovicích, od dra Hrubana, od dra Kvíčaly a spolků filologů, od přemnohých farářů z Čech a Moravy, od spolků katolických, od redakcí katolických listů atd. —

Pak odevzdal gymnasijní professor Müller jubilantovi stkvostné album s podobiznami katol. spisovatelů. Po té promluvil J. M. dr. Lenz vzdávaje díky všem. Líčil strasti svého života, lásku k českým dějinám, obhajoval naše katolické předky a prosil, aby Praha zůstala svatou, by nedala sáhnouti na památku sv. Jana Nep. a na sochu Rodičky Boží, kterou ani židovští katané, když Krista křižovali, neodvážili se potupiti. —

Shromáždění projevilo vsdp. proboštovi znova svou oddanost a lásku při zakončení schůze dp. T. Škrdlem, jenž ve jménu literární sekce družstva „Vlast“, která oslavu uspořádala, slovněmu jubilantu mnogaja ljeta a slávu provolaal, čímž schůze skončena.

Oslava konce století. Na schůzích mnoha katolických spolků stalo se usnesení, aby konec století oslaven byl úctou nejsvětějšího Srdce Páně a návštěvou poutních míst. U nás vyslovily se jednoty podřípské pro návštěvu Staré Boleslavi, jednoty jihočeské pro společnou pouť na sv. Horu u Příbrami

Zesnulý býv. kancléř Caprivi měl v úctě členy katolických řeholí, což osvědčil nejednou. Zejména missionáři katoličtí byli od něho všude doporučováni, jako na př. P. Ackers. Hr. Caprivi přál si, aby Jesuité a Redemptoristé zase do Německa směli se vrátiti.

Pastýřský list lineckého biskupa Doppelbauera právě vydaný jedná o otázce, kdo jsou falešní proroci a proč se jich střežení máme. Mimo jiné praví: Falešným prorokem je ten, kdo ve veřejném životě národnost nad všechny ostatní poměry staví. Dávejte, co je císařovo, císaři. — praví Spasitel. Také my milujeme národ, kterému přináležíme. Státoprávní svazek ale, ve kterém se nalézáme s různými národy pod žezlem našeho císaře, jest světější nežli národnost. Ostatně musíme všechny lidi tudíž také všechny národy milovati bez rozdílu, jakou řečí mluví. Falešní proroci jsou u nitř draví vlci. Co ale činí vlk (Wolf)? Působí zhoubu ve stádě, trhá je a usmrcuje je! Rovněž tak falešní proroci Tito vlci přivádějí lidi nejen o věčný život, nýbrž také o štěstí v dočasném životě. Falešní proroci mluví o svobodě, pokroku a kultuře, o sebevládě lidu a nechtějí dáti pokoje, dokud by z panovníků neučinili pouhé stíny! To nemůže nikde prospívati a zejména našemu soustátí rakouskému to nemůže jíti k duhu. Falešní proroci vynášejí, kde se jim to hodí, svou zemi a nechtějí o cizině ničeho slyšeti. S tímto důvodem útočí na papeže, nazývají jej cizincem, nazývají katolíky lidmi bez veškery vlasti, kdežto sami cizinu, která leží na severu daleko tak neodsuzují, nýbrž toužebně přes hranice Rakouska hledí. Tisíce jsou svůdné kousky, jichž falešní proroci používají. Střežte se falešných proroků!

Proti „továrnám“ na modlitební knihy vystupuje se v Německu velmi rázně, zejména v Bavorsku, kde biskupové nechali

modlitební knihy od znaleců prozkoumati. Nyní kardinál Kopp nařídil farním úřadům, aby vyšetřovaly, jak modlitební knihy mezi věřícími kolují. Pozorováno totiž, že i protestantští, ano i židovští spekulantí vyrábějí bezcenné továrenské zboží, jimž dávají název: modlitební kniha. Také u nás mělo by se v této věci něco státi. Každý katolický poutník musí býti uražen, když na Svaté Hoře nebo jiném posvátném místě vidí, jaké osoby prodávají a vyrábějí devocionalie (růžence, obrázky sošky, křížky atd.). S potěšením pak přijme zajisté každý zpravu, že v Příbrami se utvořilo katolické družstvo pro výrobu a prodej poutního zboží. Nechť prospívá!

V Chorvatsku nastane asi doba kulturního boje. Maďaronští poslanci chtějí mezi státními a církevními institucemi boj, chtějí interkonfessionalismus čili — vypuzení náboženství ze škol atd.

Aby svěcena byla neděle na poštách, navrhl posl. Lingens v Prusku. Návrh propadl. Pochovali jej liberálové.

V Istrii vlašský (židovský) list „Independente“ štvě proti duchovenstvu. Volá: „Když se nechce církev zřici (!) svých duchovních pastýřů, zřekneme se jich my.“

V Lublani vydal biskup dr. Jeglič pastýřský list „o účelu člověka“. Dále bude jednáno o svěcení konce století.

„Los von Rom.“ Wolf pobízi v „Ostdeutsche Rundschau“ již i studenty, aby se zřekli katolické víry. Tak prolétla novinami zpráva, že 20 gymnasiistů v Kroměříži z Církve vystoupilo. Ale ředitelství ústavu zprávu tu popřelo. — Přednášek s heslem „Pryč od Říma“ koná se týdně hojně. Posud několik tisíc je přihlášených. Jestli skutečně odpadnou, nelze ovšem s jistotou říci. Wolf praví nyní: Němci musí vystoupiti z církve katolické i z příčin hospodářských... Jest statistikou dokázáno, že protestanté jsou hospodářsky silnější, katolíci chudší. V Koblenzi na př. třetina protestantů platí polovinu všech daní. Ve Štýru jedna šestina protestantů platí třetinu daní, v Kolíně nad Rýnem sedmina protestantů platí — čtvrtinu daní (katolík 8·29 marek, protestant 18·65 marek daní). Podobně i v Krefeldu, v Bonnu (4·34—14·62 marek) — A k tomu štvání úřady naše mlčí.

* * *

Vánoční pastýřský list J. M. ndp. biskupa královéhradeckého Časové úvahy. Red dr. Fr. Reyl. — Vybízi k duchovní obnově.

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Uhry. Ministerstvo bar. Bánffyho se dne 15. února poděkovalo. Nerad loučí se Bánffy s vládním křeslem, což z jeho dlouhého „labutího zpěvu“ v klubu liberálním patrno.

Německo. Kníže Herbert Bismarck smířil se již prý s císařem Vilémem docela a vstoupí do státních služeb, a sice jako vyslanec v Petrohradě. Kancelář kn. Hohenlohe má odstoupiti a místo jeho zaujati kníže Radolin.

Dne 6. února konal se v Berlíně sjezd členů spolku selského (Bauernbund), kde byla usnesena celá řada reformačních návrhů. Jednota čítá přes sto tisíc členů.

Náspy při velikých pevnostech budou v Německu odstraněny a zavedeny přenosné věže, sloužící k ochraně celých krajín, na místa strategicky důležitá. Dále zřizeny budou opevňovací skupiny, pevnůstky to od hranic až k hlavnímu městu vedoucí, ze železné konstrukce.

Německo a Amerika — hledají se. Zдали se najdou, neví se ještě. Dne 11. února na říšském sněmě v Berlíně státní tajemník Bülow prohlásil, že Německo chce si Spojené státy získati jak při obchodních smlouvách, tak i v politických věcech jako na př. při válce na Kubě a na Filipínách kde (prý) spíše Američanům nežli Španělsku Němci stranili... „Vyslovují přání, že vzájemnou ochotou a úctou poměr mezi německým a americkým lidem bude, čím dál, jistější a přátelštější.“

Nová řeč císaře Viléma II. Dne 3. dubna pronesl na banketě braniborského sněmu cis. Vilém II. tuto řeč: „Členové rodu mého přede všemi knížaty zastupovali osobní zodpovědnost vůči vládci v nebi... Nejvznešenějším dojmem cesty mé do Palestiny bylo — státi na hoře Olivetské, kde na úpatí její byl vybojován nejmocnější boj světa, boj o spásu lidstva — jedním jediným! Okolnost ta mne pohnula, abych složil přísahu směrem vzhůru, bych lid svůj sjednotil... V cizině scházela mi jezera braniborská se svými tmavými lesy a jasnými vlnami vod v marce Braniborské. A byť i Evropa na nás někdy snad hleděla s patra, jest nám přece lépe než v cizině.... Pravdu děl Moltke po

roce 1870; že nestačilo říši německou založiti, ale třeba jest také: viděti strom růsti. Je to dub německé říše. Zdravý vzrůst jest mu určen, poněvadž střežen jest Braniborci, v jichž zemi tkví jeho kořeny. Snesl mnohou bouři a nejednou hrozil mu pád. Ale kmen a kořen, v písek (!) marky zapuštěný, vydrží bohdá po věčnost! Mohu dnes slíbiti jen znovu, učiniti vše k tomu cíli, co mohu. Ta cesta má na svatá místa přispěje k tomu, chrániti strom ten a pěstovati ho. Jako dobrý zahradník chci větve, jež jsou zbytečné, ořezati a dostati se na zvířata, jež ohlodati chtějí jeho kořeny, abych je vybladil... Doufám, že uvidím, jak strom stkvěle se vyvíjí a jak před ním stojí Michl německý, maje ruku při jíleci meče, zrak obrácený na venek, aby kmen chránil. Jistým jest mir jen ten, jenž stojí za štítem a pod mečem německého Michla. Je to krásné počínání — chtíti všem národům mir zjednat. Ale jest jedna chyba při všech výpočtech těch. Pokud vládne v lidstvu „neodčiněný hřích“ (císař dle výkladu myslil dědičný hřích. Red.) dotud bude hledat bližní oproti druhému se vyvyšiti. Co ale mezi lidmi, to i mezi národy jest zákonem. Protož musíme se snažiti abychom aspoň my Germáni k sobě lnuli jako pevný balvan. O tuto skálu německého lidu tam daleko za mořem i u nás doma v Evropě ať rozbije se vlna, mir ohrožující. Marce braniborské — urá!“ — Řeč tato vykládá se jako hrozba prot. Hannoveru, Brunšvicu a Lippe-Deltmoldsku i proti socialistům a opozičnickům vůbec. I v Rusku učinila dojem nepřiznivý. Císař Vilém II. pronesl již tolik řečí, že jsou v Reclamově bibliotéce na 300 stranách otištěny. Listy německé (a nebyly zabaveny proto) praví, že císař učinil již projev nelibosti Polákům, Welfům, Dánům, agrárikům i junkérům, židům i ultramonáňům, svobodomyslným, militaristům i protimilitarům, professorům, socialistům, byzantincům i anarchistům, byrokratům, přátelům miru i jeho odpůrcům, „Vorwärts“ pak dokazuje, že i proti alkoholistům i proti temperenclářům, proti stávkářům i příliš podajným lidem, proti Bismarkovi i pro Bismarka a vůbec (za 10 let)

proti všem. — Je dobře často a hezky mluvíti, — ale i mlčeti považuje se mohdy — za zlato.

Francie. Dne 10. února přijala pařížská sněmovna většinou 107 hlasů návrh vlády Dupuyovy, aby trestní komoře nynější byl odňat process Dreyfussův a aby byl přidělen celému spojenému senátu, t. j. 3 komorám dvora kasačního. Pro tu věc zdvihly židovsko-liberální noviny báječný povyk. Tak na př. pražský „Tagblatt“ dne 11. února napsal doslova: „Die Schlechtigkeit (!) hat gesiegt, bestialischer (!) Fanatismus hat einen furchtbaren, Frankreichs Justiz herabwürdigenden und französische Nation weit mehr noch wie dessen Richterstand entehrenden Triumph errungen... Und wesshalb dieses kränkende Misstrauens wotum, dieses nicht genug zu verdammende (!!) Attentat auf die Heiligkeit der Justiz? Was ist gegen diesen Tag der Unglückstag von Sedan?! Der 1. September 1870 hat Frankreich tief gebeugt, aber nicht entehrt, der 10. Feber 1899. aber hat es entehrt, hat es in Schmach und Schande gestürzt...“ To je nátku, to je slzí pro jediného francouzského kapitána, jenž vlast sice zradil, ale za nevinna musí býti prohlášen, protože jest židem.

Francie. „La Patrie française“ konala 15. února schůzi, kde předseda Coppée před 2800 účastníky vyslovil uznání Quesnayovi de Beaurepaire a prohlásil, že liga, čítající již 80.000 členů, bude požadovati reformy zákonů. Na schůzi bylo hlučně voláno: *At žije armáda!*

Felix Faure, president francouzské republiky, zemřel náhle dne 16. února v 10 hod. večer. Všecka veřejnost vzdává mu chválu jako muži poctivému. Všech států zástupci vyslovili vládě francouzské i vdově presidentově soustrast. Faure vyšinul se vlastní silou na nejpřednější místo velikého státu. Osobní politiky neprovozoval. Za jeho pětiletého presidentství došlo k alianci Francie s Ruskem a k dohodnutí obchodnímu s Itálií. Dreyfusovské štvanci opíral se, tak že německo-židovské listy haní jej po smrti; na př.

„Bohemie“ 18. února praví, že mu vynikající státník anglický (prý) řekl: „Sie entehren Frankreich.“ — F. Faure byl teprve 58 let stár. Lékař jeho praví, že aféra Fašodská (nečestná pro Francii) a Dreyfusova (ještě nečestnější) jeho smrt přivodily. — V tomto století vladaři Francie mají osud tragický. Tak na př. král Ludvik XVI. popraven, diktatoři Robespierre, Danton a Marat zavražděni, Napoleon I. zemřel na ostrově sv. Heleny, Karel X. a Ludvik Filip vypuzeni ze země, Napoleon III. 1870 zajat a trůnu zbaven, president Thiers donucen vzdáti se, Mac-Mahon svržen, Grévy povalen, Carnot r. 1894 zavražděn, Kazimír Périer (po 7 měs.) poděkoval se a Faure mrtvici nyní zemřel.

Dne 18. února zvolen ve Versaillu nový předseda republiky francouzské, Emil Loubet. Jest již 61letý a byl dosud předsedou senátu. Dostal 483 hlasů. Proti němu stojící Méline dostal 270 hlasů. Nacionální strany (Deroulède, Drumont) a krajní republikáni považují Loubeta za Dreyfusovce. Vyčítá se mu, že měl ruce ve špinavé aféře Panamské, a kruté jednání ve stávce v Carmaux. Německo-židovské listy jsou volbou Loubetovou — spokojeny.

* * *

Dne 24. ledna vydáno vládní sdělení, dle kterého budoucí konference míru má se asi osmi věcmi obírat. Jedna z nich jest, aby zůstaly státy evropské asi na 5 let při nynějším stavu svých mořských a pozemních sil vojenských, dále, aby se zřídil jakýsi sbor či areopag míru, který by jako smířčí soud hleděl srážky mezi státy urovnávati. — Při tom vzpomínají listy na pokusy předešlých panovníků ve příčině míru, zejména Jitíka Poděbradského v r. 1462, jenž jednal s králem Ludvíkem XI. francouzským, císařem německým Bedřichem III. a republikou benátskou, dále krále franc. Jindřicha IV., který založiti chtěl „všeobecnou křesťanskou republiku“, dále spisy abbea de Saint-Pierra (1713), J. J. Rousseaua, Kanta (Zum ewgen Frieden) atd.

KRONIKA.

Čeští a němečtí studenti. Proti prohlášení „Slavie“, jež nabídla smír německým buršákům, učinil projev „Politický klub

národ. dělnictva“ v Praze dne 5. února. Bylo dokazováno, že akce její byla nevěcná a praveno: „Kde je úpadek národního citu,

není ani smyslu pro lidskost. Skutečnost káže ne škemrání o mír, ale boj. Kdo má smysl pro právo a spravedlnost, nesmí boji se vyhýbatí, nemá-li přispěti křivdě k vítězství. Proč „Slavie“ mlčela, když v Prusku polské studentské spolky byly rozpouštěny? Otravné proudy do „Slavie“ zavlečeny. Musí platit přísloví: Míru ve všem zachovej! Ale vlast když v nebezpečí, obět žádnou. sebe větší, — neměj, bez míry ji dej!“ — České listy postavily se proti projevu „Slavie“ až na „Hlas Národa“, který v projevu tom vidí „červánky lepší budoucnosti“, týdeník „Čas“, „Českou Stráž“ a pod., a ovšem i — „Právo Lidu“. Spolky studentské většinou zavrhuji jednání „Slavie“ až na „Jungmanna“ a evang. „Jeroným“. — Výbor „Slavie“ lekl se svého činu a odvolal jaksi usnesení své. Následkem toho 13 soc.-demokratických akademiků „Slavii“ opustilo. Němečtí studenti odmítli (!) ruku od „Slavie“ podávanou na schůzi své a pak v časopise „Akademische Blätter“, kde se praví: „Bieberlovi byly ukradeny — hodinky. V německém studentstvu pocit radostného (!) zadostučnění se ozval, že národnostní fanatik (Linhart) trestem, jež sám zavínil, na místě byl zasažen.“ — V „Nár. Listech“ bývalý starosta „Slavie“ nařiká (dne 15. února) nad proudy nynějšími ve „Slavii“ a svaluje vše na lenost, ba zbabělost ducha, oblomovštinu — onobismus, dekadenci, individualismus, nepochopenou lásku k bližnímu, kteréž (prý) vypěstoval — prof. Masaryk... Za čas zajisté uvidíme ještě jiné „ovoce“ činnosti tohoto universitního „reformátora“.

„Česká spořitelna“ ve valné hromadě, 12. února za předsednictví hr. Coudenhova, místopředsedníka král Českého, konané, usnesla se dáti 600.000 zl. na zřízení útulny pro rekonvalescenty, 100 000 na Klárův ústav pro slepce a — „Grandhotel“, tedy asi 200.000 zl. darovala na studentský útulek pro německou mládež university a techniky. — Na české studenty — ani krejcaru...

Lex Březnovský. Dne 13. února poslanec Březnovský navrhoval v obecním zastupitelstvu pražském, aby Čechové směli nosit k sebeobraně revolver a býkovec. „Česká Stráž“ k tomu podotýká: „Nechť každý našinec nosí šavli, flintu a českou kokardu, jenerálové poslanci ať tahají za sebou kanon, a kdo je dvojnásobným poslancem, ať tahá kanony dva.“ — Pak snad se docílí smír.

Professor židovský Schenk na medicínské fakultě vídeňské ocitne se snad v dis-

ciplinárním vyšetřování proto, že naukou svou o plození, která se ukázala hubugovým švindlem, pomocí inserátů v denních většinou liberálněžidovských listech vydělával množství peněz, což je na újmu akademické hodnosti.

Cizinci se zakupují v českém kraji. V radikálním okrese Novobydžovském (kde poslancuje dr. Baxa), jest pánem velkostatku Obory — Blaschke z Dubu. Raffinerie skřivanská patří teď bratřím Liebigům. Smidarské panství koupil poněmčenec Tschischek (Čížek!). Barchov má Teuchert, Hlušice drží Wagner. Samí germanisátoři, kteří nestrpi rozhodnějšího Čecha. Ve Stivanech propustili úředníky z rafinerie, lesního, zahradníka a jiné úředníky.

Dr. Morosz — falešný plukovník americký. Sensační zatčení! Noviny dlouhé referáty přinesly o dobrodruhu, který zkompromitoval mnoho osobností našeho uměleckého světa. Přijel z Bernu, kde napálil dceru pastorovu, 3000 franků slíbením sňatku od ní vylákal. V Praze seznámil se s několika důstojníky, kteří uvedli jej na ples solistů divadla národního dne 13. února na Žofíně. V sále procházel se v křiklavém a falešném (!) parádním kroji polském, který z Boehmovy půjčovny získal. Tančil s předními umělkyněmi. Byl mu uspořádán i zvláštní večírek, dostal celou řadu fotografií... Zatčen byl na žádost jistého Poláka. Ukázalo se, že lékařem není, že války španělsko-americké se nesúčastnil a že si dal falešné jméno, an se prý jmenuje Lawczinski Tyszkowski. „K. L.“ dobře praví, že „Praha přes všechnu svou velikost a historickou slávu dokázala opět (před 8 lety byl to dobrodruh vojvoda Kosta Hermanov Černohorec, pak mnoho falešných důstojníků, falešných šlechticů atd.) že jest — velikou vesnicí. Kdo navlékne na sebe pár strakatých šatův a umí se otáčeti a směle vystupovati, hraje ve společnosti úlohu.“

„**Výstrahu mladým lidem**“ uděluje tiskem, jak na strakatých plakátech na nárožích v Praze nalepených lze čísti, „křesťanský spolek mladíků“ v Praze, podnik to evangelicko-americký. V brožurce vypsány (prý) jsou i „nemoci tajné“ a prostředky k uvarování se jich.

„**Sklep ve vídeňské radnici**“ byl otevřen, aby „při vině a pivě vrátila se stará veselost do Vídně“ — jak dr. Lueger při zahájení pravil. Veselost netrvala dlouho. Již druhý den došlo k pranicí mezi buršáky „Wacht am Rhein“ zřívajícími a mezi Luegrovcí. Krev zbarvila místnosti, kde Němci byli mezi sebou a — žádný Čech.

Vzrůst obyvatelstva. Zajímavá čísla o vzrůstu obyvatelstva v Evropě a různých jejích státech přináší „l'Economiste“. Koncem r. 1897 čítala Evropa 379·7 mil. lidí oproti 343 milionům lidí v r. 1887. Přírůstek obyvatelstva v Evropě v 10 letech činil tedy 35·3 mil. neb 10·3 proc. za 10 let čili 1 03 proc. Na prvním místě jest Rusko (evropské) s přírůstkem 2 01 proc., po té následuje Německo 1·15 proc.), dále Holandsko, Finsko, Srbsko a Turecko (více než 1 proc. ročně), teprve pak Rakousko (0·86 proc.), Veliká Británie (0·68 proc.), Itálie (0·43 proc.) a konečně Francie pouze s 0·08 proc.! Co se lidnatosti týče jest na prvním místě Belgie (ač v té příčině nepředstihuje, jak známo, valně Slezsko a Čechy), dále Holandsko, po té Velká Británie, Itálie a Německo. Nejřidčeji obydleny jsou Norsko, Finsko, Švédsko a Rusko. Ke konci příštího století bude dle toho procentuálního průměrného vzrůstu čítati Rusko (evropské) 228 milionů, Německo 106½ mil., Rakousko-Uhersko 79 mil., Velká Británie 65 mil., Itálie 44¾ mil. a Francie pouze — 41½ milionu! Ovšem, nenastanou-li nějaké katastrofy!

Proti volapüku. Dr. F. Adler píše, že Schleyerův zámysl, aby sloučil národy evropské jednou řečí, sotva se zdaří a sice proto, že by nastal hrozný zmatek v pojmech. Za příklad uvádí na př. rčení: Co je vám do toho? — což by si Čech s Němcem mluvící dle slovníku volapükového přeložil: „Was ist Ihnen in das“, Angličan pak praví: How do you do = wie thun sie thun = „jak činíte činiti?“, což značí: „Jak se máte?“ Kdo se anglicky neučil, divně se podívá, když by se ho někdo „wie thun sie thun“ zeptal.

Krátká moudrost. Italský sociolog Enrico Ferri (Revue bleu 1898) praví, že zlo anarchistických piklů spočívá v nedostatku organizace sociální jež prý bude rozluštěna šťastně regulací práce na těchto dvou zásadách: 1. Každý musí pracovat i. 2. Zajištěna buď každému práce dostatečná, alespoň potud, aby se existence jeho nepodobala existenci otroka aneb dokonce — životu zvířete. Ale kdo má thésy provésti? A jak? To je to hlavní!

Známý Lombroso vysvětluje zločin Luccheniův tím, že vrah je synem alkoholika a tudíž — nepřičetným!

* * *

† **Arcivévodkyně Marie Immaculata.** V sobotu o půl desáté hodině večerní zemřela ve Vídni arcivévodkyně Marie Immaculata Klementina, choť arciknížete Karla Salvatora, jenž zemřel 18 ledna 1892. Zasnulá narodila se 18. dubna 1844 v Neapoli jako dcera krále Ferdinanda II. Dvorní smutek trvati bude 16 dní.

Dne 9. února zemřel spisovatel a skriptor knihovny universitní Bohuslav Čermák v 52. roce věku svého. Napsal několik knih povídek a kritik (zejména o Nerudovi).

Dne 10. února skončil slovnatý dějepisec a dlouholetý archivář pražský, Josef Emler, řádný profesor české university. Redigoval „Prameny dějin českých“, „Časopis musea král. Českého“, vydal „Dekrety jednoty bratrské“ a připravil k tisku na tisíce listin. Činnost jeho bylo velmi rozsáhlá.

Dne 12. února zemřel P. Ivan Adolf Wagner, knihovnik na Strahově (roz. 1846), který jak v duchovní správě, tak i při uspořádání veliké knihovny strahovské získal si nehybnoucí zaslul.

• • • • K R I T I K A . • • • •

V nastávajícím období masopustním nevyškytlo se v hudebním světě pražském žádné zvláště důležité události. Národní divadlo předvedlo nám tentokrátě pantominu „Kamenný host“, k níž hudbu složil A. David. Tento obor her se u nás příliš nepěstuje. Od dob Wornesrova „Ztraceného syna“, který po stránce hudební i mimické došel zasloužené pozornosti, nebylo podobného díla u nás. Není pro to pravého porozumění. Ale zakořeniti

pantominu na půdě dosud nepřipravené „Kamenný host“ nehodí. Nevyniká ničím; praobyčejná pitka, která ve všech operetách vtipněji a účinněji byla provedena, rozvlečena tu na dlouhé tři akty, krátké sice trváním, ale pro diváka nekonečné. Má to býti parodie „Dona Juana“, při níž hlavní osobou stává se socha komthura, která přijímá pozvání Juanovo k hostině, důkladně si zahýří a pak Juana uškrcuje. K tomu napsal David hudbu

s klavírem. Není na ní mnoho nového ani zvláštního, pokouší se mnohdy dosti šťastně o archaisující ráz ale celek jest mdlý, jemně veliké prostory divadla našeho neslouží, jej dusí. —

Koncertní síň jest opuštěna, neboť vše nyní obracelo se k síni Terpsichory. Teprve poslední neděli odbýván koncert populární 51. Z celého programu, který vykazoval čísla virtuosa na housle E. Saureta, který hrál s neobyčejnou vervou a něhou, hlavně nové písně mladého skladatele Fr. Picky. Jsou to roztomilé písničky plné nálady, humoru a vtipu, prostinké u výrazu hudebním, ale přece neobyčejně výrazné, přiléhající těsně k rozmarnému textu Fr. S. Procházky. Velmi vkusně přednesl je p. Šir. Fr. Picka improvisoval také na varhany. Byla to hra barvitá, bohatá na myšlenky a zajímavá provedením.

Nových událostí hudebních nelze mnoho oznámiti. Nár. divadlo obsadilo místo hudebního dramaturga skladatelem Zd. Fibichem. Byla-li volba šťastná, ukáže budoucnost. Nám by byla vítanější volba mladého, energického a inteligentního kapelníka. Také Praha uslyší dílo Perosiho; bude to jeho nejuvnější „Umučení Páně“. Při všestranné pozornosti, které se Perosi těší, a při nepopíratelné zajímavosti jeho děl bude to jistě hudební událostí.

Referuje prof. Müller.

Dne 5. února konalo se slavnostní představení v Nár. divadle na počest postavení poprsí Jos. Kaj. Tylovi. Slavnostní řeč pronesl říd. F. A. Šubrt, jenž pravil, že Tyl pro divadlo žil od mládí až do své smrti, byl ochotníkem, kočujícím hercem, říditelem divad. společnosti, vydával hry divadelní a staral se o zřízení zemského divadla. On sloužil veliké ideji národní. Po živém obraze, kde Tyl sedící před divadlem byl navštíven od Musy a genia, již mu ukazovaly tři skupiny (hlavních jeho prací): „Strakonického dudáka“, „Jana Husa“ a „Paličovy dcery“, sehrán byl po 129. „Strakonický dudák.“

Činohra. (Referuje R. P.)

Ve smíchovském divadle ukončen byl tyto dny Cyklus Národní Jednoty Pošumavské. Věnováno mu bylo původně 12 večerů, později přidány ještě mimořádně tři. Snaha správy smíchovského divadla nesla se hlavně k tomu, seznámiti naše obecnstvo s vážnými pracemi cizích autorů moderním slohem píšících, a tak částečně nahraditi nedostatek a chudost repertoaru našeho Národního divadla. Ačkoliv některé práce byly výborné, — při-

pomínám zde pouze výtečné sociální drama „Bartoš Tuřanský“, Čechovu „Čejku“, Halevyho „Vesnický farář“, Baluckého „Husy a husičky“, „Slovutná pani“ a pod. — přece hrálo se obyčejně před polooprázdňým (!) hledištěm. Jelikož také dle toho jevil se finanční neúspěch, připadla správa smíchovského divadla na zvláštní myšlenku: přidala totiž k cyklu ještě tři večery, vybrala několik pikantních her, a — docílila úspěchu! Že hry tyto potáhnou, dalo se souditi již z jich publikace: „Hry tyto tentokrát mimořádně censurou dovolené, pro svůj volný ton spíše pro zvláštní intimní volné jeviště se hodící, dávány budou pouze jednou.“ A hrálo se před vyprodaným domem, velká část obecnstva opouštěla pokladnu, nedostavši již vstupenek. A co se dávalo? *Prevoštovy* „Polopanny“, zdramatisovaný román stejného jména, práce to nadobro špatná, pak Dürmannova hra „Svobodní lidé“. Divím se velice, že smíchovské divadlo sáhlo k této vídeňské předměstské odrhovačce, která ani ve Vídni nedocílila valného úspěchu. Třetí pak večer věnován byl Przybyszewského hře „Velké štěstí“ a Windově dramatu „Svatební noc“.

Przybyszewského „Velké štěstí“ zůstalo pro svoje jemné psychologické zpracování úplně nepochopeno, „Svatební noc“ je naprosto banální hra, která pro svoji neměleckost nezasluhuje ani zmínky. Umělecké tendenci cyklu bylo těmito večery velice ublíženo. *)

„Zaza“, komedie v 5 jednáních. V německém divadle pražském hrál se „Ples“

*) Není tomu dlouho, co rozpoutal se v denních časopisech boj, máme-li stavěti druhé divadlo nebo ne, a máme-li pak, má-li to býti divadlo veliké nebo malé. Po ukazování na to, že Národní divadlo nestačí a že se tím zanedbávají moderní práce jak domácích, tak i cizích autorů, a zatím, když ve smíchovském divadle podávána byla příležitost seznati některé novinky, nešel tam, vyjímaje několika divadelních labužníků, nikdo. Z počátku měli jsme za to, že snad nedostatečné místnosti jsou příčinou malé návštěvy, přesvědčily jsme se však, když hrány byly zmíněné „pro intimní jeviště se hodící hry“, že daleko není tomu tak. Že správa smíchovského divadla, respektive Národní Jednota Pošumavská, k tomu prostředku sáhla, nedivím se, ale čemu se divím, to jest našemu obecnstvu a jeho krasochuti.

v opeře, proto musila se bezcenná ta opeřetta hrát na českém Národním divadle. V německém divadle dávali komedii „Zaza“ a proto musili týž kus za 14 dní dávat také v divadle českém. Je v tom zvláštní systém. Nyní, dne (4. února) hraje německé divadlo komedii francouzského spisovatele Edmonda Rostanda: *Cyrans de Bergerac*. Kus je chválen od kritiky všeobecné: Zčeštěn jest prof. Vrchlickým. Ale české divadlo bude kus hrát — snad za rok . . . „Zaza“ je kus pro jistý druh francouzského obecnstva, ale ne pro nás. Hleďme: v prvním jednání je převlékání a svlékání a rvačka žen, pravý tingl — tangl. „Zaza“, šantánová zpěvačka, má množství citelů, s nimiž se odporně baví. V druhém jednání žije „v libáncích“ s ženatým mužem. Přijde bývalý milenc a chce ji odvésti zase k divadlu. Přijde matka, sprostá osoba; popiji kořalku a zakusuje šunkou. „Zaza“ se doví, že má — ženatého milovníka! Rozhodne se, že pojedje do Paříže k jeho ženě. Třetí akt: Zaza přišla skrotit sokyni. Chystá se „vyškrábat jí oči“. Ale přijde děcko — Zaza se dá do pláče a — odejde. Ve čtvrtém aktu, v bytě svém Zaza pravi svému milenci, že byla u jeho ženy. On jí chce za to udeřit. (Tyto scény byly sehrány nejlépe!) Zaza se odhodlá jít k divadlu zpět. Páté jednání jedná u východu ze „zpěvní síně“. Zaza mluví (po 3 letech) se svým bývalým „miláčkem“, zavzdychá — a pak veli kočimu — aby ji odvezl domů. Jeť slavenou „umělkyní“. Celý kus jest vlastně solový výstup paní Benoniové, která „Zazu“ hraje. — Kritika přijala kus celkem dost chladně. Ale obecnstvo — to se hrne! Inu, Varietě bývá také plno, když je silná atrakce . . . Divadelní kancelář oznamuje: „Divadlo k představení hry „Zaza“ bylo již dopoledne vyprodáno. Záznamy k nejbližšímu představení již dnes se přijímají.“

Mdme Yvette Gilbertova tedy přece v Praze! To bylo očekávání, to bylo ptaní! Konečně přijela a dne 3. (v pátek) zpívala při zvýšených cenách, či vlastně de-

klamovala 8 kousků francouzské musy satyrické. O půl osmé sjelo se k divadlu německému v městském parku na 100 povozů. Byla to německá šlechta, bursovní špekulanti a bankéři, velkoobchodníci pražští i okolní, zámožní soukromníci (z valné části ovšem židé). Bylo i množství dam v nejdražší úbory oděných. Když madam Gilbertova vyšla, ze všech míst kukátky ji měla zvědavá společnost. Mdme Y. Gilbertova přednášela svůj repertoar s dobře naučenou mimikou, hlasem dráždivým, neomaleným, někde a jinde zase dojemně prochvělým. „Barcovala šelmu — bestii — v člověku velice směle“ — jak napsal o ní list německý „Kölnische Zeitung“. Přednášela (s průvodem hudby) satiru na „staré pány“, kteří se za děvčaty honí, mnoho na svědomí mají a pak přece v kostele od kněze — jako poctivci jsou velebeni, zpívala o ba bičce jak lituje uprchlé krásy atd. Potrhat se mohli židovští comuis a židovské i křesťanské dámy, jak tleskali! A po dvouhodinné, duchaplné zábavě rozejeli se zase domů, shlížejíce pohrdavě na svět kolem sebe, domnívajíce se, že užili pěkně den 3. února, že nežili tento den nadarmo . . . Jak dlouho shovíval Bůh za časů Noemových?

Dne 1. února sehráno bylo ve Smíchovském divadle „Volným Intimním Jevišťem“ Karáskovo drama „Hořící duše“. Pan Jiří Karásek, spolupracovník „Moderní Revue“, jinak dosti seriosní spisovatel a kritik, uškodil si touto prací velice. I vlastními jeho přáteli a stoupenci přijata byla velice chladně.

Páně Karáskovo drama není naprosto schopno života.

Jak „Moderní Revue“ ve svém posledním čísle oznamuje, vyjde drama „Hořící duše“ úplně přepracované v březnu. Myslím, že by pan Karásek učinil lépe, kdyby je odložil nadobro.

1. březnem počne opětně Cyklus tentokráte Národní Jednoty Severočeské. Slibují se nám tři vážné práce a osm vynikajících, u nás posud nehraných veselohr.

LITERATURA.

Časopis „Le Correspondant“ uveřejňuje historické drama Alexandra Parodiho nazvané „Le Pape“, jehož hlavní osobou

jest slavný papež a vítěz v boji za investituru Řehoř VII. Sám spisovatel v předmluvě praví, že dílo nechtěl jen podati některému

divadlu, protože nemá žádné podobnosti s di která hovějí současnému vkusu a nestará se o souhlas množství, že jest to dílo přísně umělecké, psané pro jakousi duševní elitu. Práví, že jest to apothéosa katolické církve v Řehořovi zosobněná. Dílo své jmenuje dílem přísně historickým a praví, že představuje jen mnicha a krále, v onom právo a povinnost, v tomto jen násilí a libovůli, že vyvolává představu dávného boje mezi křížem a mečem, mezi duchem a hmotou, mezi zákonem evangelickým a hrubým naturalismem. Osobu Řehořovu líčí přísně dle pramenů historických, zvláště dle vlastních jeho spisův. V dramate vystupují mimo sv. Řehoře Jindřich IV., císařovna Anežka, matka Jindřichova, Mathilda Toskánská a manžel její Gottfried de Bossu, kardinál a legát Jean de Vallombreuse atd. Děj odehrává se mezi r. 1075—1077 v Římě, Wormsu, Špyru a konečně v Kanosse.

Lucius Flavius zove se dvoudílný historický román od znamenitého německého romanopisce katolického Josefa Spillmanna S. J. jehož děj vzat jest z dob zkázy Jerusalema. Je to velikolepý obraz, v němž líčen svět židovský s celou zoufalostí národa zavrženého, svět římský, pohanstvo ve své nejistotě a marné touze po blaženosti zde na světě, a konečně svět křesťanský, jehož spasné učení jako teplý svit jitřní záře přináší člověčenstvu pokoj, mír a útěchu. Jasná postava hrdinného Lucia Flava, něžná Thamar, drsný Eleapar jsou postavy velmi poutavé. Hrozné obrazy z obleženého Jerusalema jsou podány s neobyčejnou pravdivostí a názorností. Jak se dovidáme, bylo již spisovatelem zadáno právo překladu do češtiny, a zajímavá práce tato co nevidět bude také v rukou našeho čtenářstva, jemuž spisy Spillmannovy doposud nejsou známy. Pro svou ušlechtilou tendenci, důkladnost a poutavost naleznou jistě mnoho čtenářů.

Zpráva o II. všeob. sjezdu katolíků českoslovanských v Praze. Ještě

neutuchlo nadšení v duši všech nás vzbuzené II. všeobecným sjezdem katolíků českoslovanských v Praze. Kdo na sjezdu byl, nemůže zapomenouti, a pro ty, kdož se ho účastniti nemohli, vydána byla v tomto roce „Zpráva o II. všeob. sjezdu katolíků českoslovanských v Praze“. Všecky otázky důležité, jež vyvolal čas, byly důkladně projednány v řečech vzácných a učených řečníků na sjezdu tomto — i jest tedy „Zpráva o II. sjezdu“ velice cennou knihou, budící vzpomínky v duši účastníků a poučující ty, kteří na něm osobní účasti neměli. Cena 2 zl.

Spisy Dra A. Lenze uvedeny jsou v úplném seznamu na obálce tohoto časopisu, i upozorňujeme důtklivě na ně čtenáře své.

Kompaktata. Články, jež pod titulem tímto těšily se značné oblibě čtenářstva našeho, byly právě vydány ve zvláštních otiscích pod názvem: „Kompaktata kapitola z české krise“ od P. Jiřího Sahuly. Nakladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrby v Praze. 60 stran. Cena 30 kr.

Řemeslnicko-živnostenská Noviny. Právě vyšlo č. 3. roč III. Stojíce pevně při zásadě „Svůj k svému“, vstupují „Řemeslnicko-živnostenská Noviny“ již po třetí v řady svých čtenářů, řemeslníků a živnostníků, aby je v jich málo závidění hodném postavení hájily, jim radily a s nimi zdatné zájmy středního stavu proti všeho druhu škůdcům zastávaly. — Za dvě uplynulá léta získaly si „Řemeslnicko-živnostenská Noviny“ dobré jméno a pevné postavení, neboť každý nepředpojatý živnostník a řemeslník kteréhokoliv směru musí uznati, že „Řemeslnicko-živnostenská Noviny“, kladouce malou váhu na politický směr hledí si ze všech sil svých toliko své věci ve prospěch malého muže. Nelze tedy než časopis co nejvíceji doporučiti. Předplácí se ročně 3 zl.

Snažně prosíme, byste na „OBRANU“ stále poukazovali, ji v čítárnách, spolkových knihovnách, veřejných místnostech žádali a českým rodinám doporučovali.

**➡ Předplácí se 3 zl. ročně, ➡
1 zl. 50 kr. půlletně.**

Administrace Praha 200-II.

Odpovědný redaktor P. Jos. Šimon 1137-II. Vydavatel a nakladatel V. Kotrba v Praze.
Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

Vzdělavací Knihovna katolická.

Pořádají:

Dr. Josef Tumpach.

Dr. Ant. Podlaha.

Ve Vzdělavací knihovně katolické vyšly již **tyto vzácné spisy:**

Svazek I.

„Apologie víry křesťanské na základě věd přírodních“.

Sepsal kan. F. Duilhé de Saint-Projet.

Přeložil Dr. A. Podlaha.

Svazek II. Dra *Jana Sýkora*

**„Umučení a oslavení Pána našeho Ježíše Krista
podle čtyř evangelí“.**

Četná vyobrazení v textu. Cena 3 zl.

Svazek III. Dra *Pavla Vychodila*

„Básnictví a mravouka“.

Stran 74.

Cena 40 kr.

Svazek IV. Dra *Eugena Kadeřávka*

„O původu tvorstva dle zpráv biblických“.

Stran 64; cena 40 kr.

Svazek V.:

Podobizny světců.

Francouzsky napsal A. Hello; přel. *S. Bouška*, O. S. B.

Četné obrazy starých i novějších mistrů. -- Titulní list kreslil mistr Jenewein.

Cena 2 zl.

Svazek VI. Dra *Frant. Kryštůfka*

**Dějiny církve katolické ve státech rak.-uherských s ob-
zvláštním zřetelem k zemím koruny české od r. 1740—1898.**

(S obrazy vládařů rakouských.) Vyšel díl I. Cena 3 zl. Dílu II. sešit I.

Svazek VII. Dra *Jos. Tumpacha*:

Soukromé vlastnictví.

6 sešitů.

Dvě sociologických studií.

Cena zl. 1.35.

Svazek VIII. P. *A. Lapôtra* T. J.

Moravané.

Stat ze spisu »Evropa a svatá Stolice za dob Karlovců«.

Z frančtiny přeložil Dr. Frant. Ehrmann. Cena 50 kr.

Svazek X.: Mgr. *Em. Bouganda*:

„Ježíš Kristus“. Důkaz Jeho božství.

Z frančtiny přeložil *Ant. Melka*. — Cena 45 kr.

Cena sešitu o 3 arších 25 kr.

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci

v Praze, městská spořitelna.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze
vydala následující velice cenné

Spisy Dr. Ant. Lenze

Syllabus

Jeho Svatosti Pia IX.

s povinným zřetelem ku syllabu náčelníka svobodných
myslitelů Alfonsa Padařovského.

Druhé opravené vydání. — Strán 486. Cena zl. 2.40.

Socialismus

v dějinách lidstva a jeho povaha

a církve katolické,

jedině schopná ku řešení otázky socialní.

Stran 392.

Cena zl. 2.40.

Vzájemný poměr učení Petra Chelčického

starší Jednoty Českých Bratří a Táborů

k nauce Valdenských, Jana Husa a Jana Viklifa

Cena 1 zl. 60 kr.

Mariologie Arnošta z Pardubic,

prvního arcibiskupa Pražského.

Na základě spisu jeho: Psalterium de Laudibus Beatissimae
Virginis, čili Mariale Arnesti.

265 stran.

Cena zl. 1.35.

Vážný spis.

Soustava učení M. Jana Viklifa

na základě pramenů.

Cena 1 zl. 50 kr.

Cena 1 zl. 50 kr.

Objednávky těchto spisů přijímá a vyřizuje

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze,

budova městské spořitelny.

BRANA

OBSAH:

Stavovské třídění. — Zednářství a katol. školy ve Francii. — Egyptologie a bible (Pokračování). — Křesťanské zákonodárství — Z pamětí vikáře A. Dlaska. — České věci. Národohospodářská část. — Školství. — Náboženské a církevní záležitosti. — Zahraniční události. — Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
A ZODPOVÍDÁ
P. JOSEF ŠIMON

+
VACLAV KOTRBA
VYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zasláné:

- Ludmila**, sbírka zábavné četby pro český lid. Vyšel svazek čtvrtý. Redaktor ThC Jan Pauly, kaplan na Smíchově. Doporučujeme!
- Řemeslnicko-živnostenské Noviny**, neodvislý list věnovaný zájmům středního stavu. Č. 4. Vydává Václav Kotrba v Praze. 200-II.
- Osvěta**, č. 1.—3. Vydavatel a redaktor Václav Vlček. Obsahuje příspěvky od Mikše, Heyduka, G. Preissově, B. Adámka, F. Procházky, Fr. Ad. Šuberta, K. Kálala, Dra Práška, J. L. Turnovského, J. J. Toužimského, R. Tyršové, F. Zákrejse, F. V. Vykoukala, K. Knittla, Dra H. Jirečka, J. Kalusa, J. Poloma, F. Bílého atd. Některá velice případná slova o naší společnosti přineseme ukázkou.
- Věstník českých profesorů**, číslo 3, pořádá red. Fr. Bílý. Obsahuje články od Dra Čády, Dra Nábělka. (Několik slov o slovanských řečech a o slovanské literatuře na středních školách českých), J. Somnra, Kreutze atd.
- Dělnické Noviny** (č. 13. 1. března), orgán křesťansko-sociální strany československé, obsahuje četné zprávy a pojednání „Pomni, abys den sváteční světil“ od dra Rud. Horského.
- Škola Božského Srdce Páně**, časopis pro katolíky. Red. Dr. Pavel Vychodil a P. Petr Hlobík na Rajhradě. Březen. Krásné a poučné články.
- Květy Mariánské** (březen). Dr. P. Vychodil a red. K. Lux. (S obr.)
- Vychovatel**, časopis věnovaný zájmům křesť. školství. Březen, č. 5. Obsahuje články: „Škola a sociální demokracie“. „Potřeba ústavů zlepšovacích a jejich náboženský ráz“ a zajímavou směs.
- Katechetská příloha k „Vychovateli“. Redaktor J. Šmejkal. — Obsahuje: Prázdniny školní za příčinou sv. zpovědi, exhorty k žákům a drobné zajímavé zprávy.
- Hlídky**, (č. 3. březen), vydává papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských v Brně, red. A. Smekal. Obsahuje články od F. Bartoše, A. Svojsíka, V. Vávry, Dra Musila. Dále posudky literární, směs a rozhledy ve vědě, hospodářství a školství. Na konec odpovídá Dr. R. Neuschl redakci „Naší Doby“, kde byl spis Neuschlův přímo ohavným způsobem strhán.
- Stráž**, orgán katolické národní strany na západní Moravě. — Třebíč, č. 9. Obsahuje: Pastýřský list Jeho Excel. arcib. olomouckého ThDr. Kohna atd. atd.
- Náš domov**, časopis zábavný, redaktor J. Vévoda v Zábřehu na Moravě. 1. březen, č. 5. Obsahuje: Dr. Antoniu Lenz, povídky, básničky, pěkná vyobrazení atd.

Stavovské třídění.

Proti stavovskému třídění vede se nyní tuhý boj v novinách i na schůzích, jež poslanci mladočeští konají. Dostali patrně rozkaz od výkonného komitétu a „na komando mluví všude stejně.“

Všecky projevy vycházejí z obavy před tímto nejmodernějším hnutím, jež si jinde znamenité klesli cestu v občanstvu.

Proti stavovské organizaci mluvil dr. Engel i dr. Herold, dr. Dvořák, dr. E. Grégr, dr. Pacák, dr. Fořt, posl. Barták atd. atd.

Ve schůzích okresních výborů, v nichž jsou Mladočeši ve většině, přijímají se resoluce, v nichž se zatracuje roztržování stavovské jako národu a vlasti nebezpečné. Tak na př. na Vinohradech, v Mnich. Hradišti, Roudnici, v Počátkách, Nov. Strašecí.

Také některé kluby politické a několik spolků hospodářských proti třídění protestuje.

Aby spíše hnutí toto bylo udoláno, vysílání jsou i předáci neb zástupci oněch stavů, kde nejvíce se jeví nespokojenosti — tedy učitelé, rolníci a řemeslníci, by lili do ohně hodně vody.

V klubu svobodomyšlném konala se dne 20. února oficiální přednáška a debata o té záležitosti. Po řeči dra Dvořáka, který potíral stavovské třídění sociálních demokratů, promluvil posl. Barták: Mám za to, že vlastní stavovská politika na př. zemědělská, živnostenská, sociální a jiné odstíny politiky — finanční, obchodní, průmyslové atd. jsou jenom částkou všeobecné politiky, která platí pro všechny stavy a nemůže se řídit politikou jednoho stavu a také politika jednoho stavu musí býti řešena v souhlasu a zásadach celku. (Proti tomu nikdo nic nenamítá.)

Jest jen zbytečným tříštěním sil národních, usiluje-li se o rozpoutání zápasů třídních. K čemu to? Závisíme jeden na druhém — a proto jen ve společném jednání

a dohodě můžeme nejlépe prospívatí Je chybou lidu našeho, že bez hlubšího nazírání na věc dá se snadno zvrtnouti a že hned vše odsuzuje, jakmile se hned věci nedaří hned se nadchne pro nové proroky a nové strany.

Kde jsou tedy ty brozné příčiny, že spolek rolnický se odvrací nespokojen a s nedůvěrou od strany svobodomyšlné a od její delegace? Což nekonáme svou povinnost? Rolnictvo nepotřebuje strany agrární, ale potřebuje všeobecné organizace, jež by je pojila v mohutné těleso, zorganizované po obcích, v družstvech, ve společenstvech okresních a ve svazu zemském. Návrh o nucených hospodářských společenstvech měl by se státi zákonem . . . Ten víšek slámy zapalované nebude zářiti plamenem stálým. Nastane vystřízlivění, až rolnictvo pozná, že vrhlo se za bludičkou.

Pak potírali třídění stavovské — živnostníci, posl. Němec a posl. Krejčík, kteří očekávají od zdravého instinktu národa, že dá výhost volání: „Napřed jsem živnostníkem a pak teprve Čechem.“

Ve schůzi v Nov. Benátkách dne 26. února pravil posl. Šulc: „Rolnický odbor klubu poslanců usiloval, aby se schválil návrh o zemském pojišťování proti ohni a krupobití. Ale nejv. maršálek nedal ho na denní pořádek, protože v zemědělské radě se připravuje návrh na okresní spojitelný se zemským zajišťovacím ústavem.“ — „Nebylo důvodů, aby se vyvolával v nynější kritické době třídní stavovský boj proti organizaci celého národa. Nastal by boj domácí, boj všech proti všem a naše síla by byla ničena.“

— Dr. Herold pravil: „Delegace česká neopustila program státoprávní. Státního práva můžeme se domoci buď změnou zřízení nynějšího nebo převratem státním, t. j. rozhodným slovem panovníka . . . Vláda musí být nucena respektovati vůli českého

národa. Musíme si přát, aby se vláda odhodlala k rekonstrukci ústavy přeložením těžiště do sněmů zemských.“

— Po té pravil člen výboru „Sdružení čes. zemědělců“ pan Syrový z Horek: „Na komando generálního štábu vládnoucí strany pořádají se po celém království schůze na utlačení a újmu stavu rolnického. Jelikož dělníci, řemeslníci, živnostníci, doktoři i — kostelníci se organizovali, proč staví se bráz proti organizaci rolnictva? Sliby r. 1889 rolnictvu učiněné — nesplněny. Pro všechny stavy poslanci něco udělali, jen nic pro rolnický. Rolník, jenž platil 150 zl. daně, dostal 10% slevu (asi 15 zl.) zpět — ale přírážky zvýšeny mu byly o 40—50 zl.“

— Na to dr. Herold pravil: „Že se při volbách mnoho slibuje, viděli jsme vždy — ale strana (!) to neslibila... Každý přítel lidu musí se snažit, aby se zavedla progressivní daň personální. Po rolnících budou se organizovati — chalupníci, domkáři a čeledínové. Živnostníci též mají různé zájmy. Rolnictvo bude poraženo zcela přirozeně (!) pouhou dynamikou a silou cifer. Zvítězí všeobecné rovné právo hlasovací. Rolnictvo podlehne, poněvadž je početně slabší. Nerolníci v obcích budou mít většinu. Kde začalo toto hnutí, není na sněmu žádných stran až na dvě: stranu klerikální a stranu sociální, které musí při tomto boji též v našem národě zvítěziti. U nás zvítězí sociálně demokratická strana, kde je tovární dělnictvo, a na venkově zvítězí klerikálové, ale nikdy agráři.“

Což jste si nemohli rolníky volit již dříve? V klubu zemských poslanců mají rolníci vždy (?) většinu... Sdružení samo odpadlo. — Každé sestavování stran politických na základě stran stavovských jest chybou — již vzhledem na stav samotný. Nyní je třídění takové přímým poškozováním prospěchů našeho národa. Nežůstaneť při této třídě a programu posavadním. Tento boj třídní je povahy internacionální a nemůže býti vybojován leč na půdě mezinárodní. —

Učitelstvo je již částečně na půdě internacionální. Smutný zjev ten vidíme i u studentstva. Třídní boj jako lavina povede stav rolnický na internacionální stanovisko. To je systém zápasu celého světa. „Takový luxus“ mohou si dovoliti velcí (?) národové, ale my musíme setrvati na půdě národní.

V Německu mají agrární stranu velice silnou, ale vedou ji — feudálové. Už dnes se ví, že naše sdružení vidí nejráději feudálové. Prospěch národa káže, bychom byli jeden duch, jedno tělo, jedna armáda — pod společným vedením.“

Posl. dr. Herold je příliš bystrý muž, aby nerozeznal, jak sám sebe poráží četnými průpovídkami svými. Proč jen u nás panuje takový diletantismus ve věcech nejvážnějších?

Posl. Prášek, rolník ze Slivna, odpověděl dru Heroldovi ostatně ihned. Pravil: „Rolnictvo na Benátsku má zdravý úsudek a nedá se. Sdružení se odtrhlo poněvadž bylo ignorováno při volbách a při uberském vyrovnání. Žurnalistika rozbíjí organizaci rolnictva. Kdo chce politisovati, musí mít — plný žaludek. Velký je rozdíl mezi bojem třídním a zájmovým politickým. Třídní boj je bojem majetných a nemajetných (boj to revolucionářský), kdežto boj stavovský znamená udržeti stávající řády. Rolnictvo nevede třídního boje, ale žádá zájmové zastoupení.“

Na schůzi v Mladé Boleslavi promluvil 26. února posl. Teklý. Pravil: „K smíru na straně české jeví se ochota. Náprava poměrů nynějších přivoditi se dá znovuzřízením státu na základě federalistického. Centralismus dobrál. Rakousko musí býti spolkem národů rovnoprávných a rovnocenných. — Je potřeba svornosti všech vrstev národa a proto silou veškerou opřiti se (!) nutno snahám čelícím ke stavovskému separatismu. Proč my Čechové třídíme se ve strany politické a stavovské a rozdmýchujeme vzájemný boj? Lze postup takový kdy omluviti před soudem dějin? (ale, ale!) Bylo by hříchem hoditi politiku etapovou přes palubu. Musíme ji přivesti ku konci.“

Podobně mluvil i poslanec Špindler. Resoluce „odsuzuje rozkladné (!?) snaby stavovských živlů.“

V Hoře Kutné mluvil proti samotnému organizování se stavů dr. Pacák také dne 26. února.

Téhož dne v Blatné hřimal proti hnutí agrárnímu posl. dr. Fořt. Pravil: „Mně se zdá, že se pánové sdružili jen pro osobní své cíle. Nejsem fanatikem přehnaného svornostování. Ale nové tříštění sil, volba nového agrárního poslance za zdejší okres — bude dělovou (!) ranou, vypálenou z niv blatenských proti jednotné organizaci národa,

a bude signálem k početí nového dlouholetého zápasu v našem vlastním lůně a bude podán důkaz, že národ český nezasluhuje (!) jiného osudu než otrockého. — Necht' skloní se pak raději dřív neb později v hrob (!), na nějž dějiny postaví sloup hanby s nápisem: Tak tresce Bůh plemeno svárlivců, kteří rvouce se vespolek, rdousí vlast... Na Blatensku dán pak bude k sloupu tomu první fundament.“ —

A Blatensko — fundament dalo. Rolník a okresní starosta pan J. Novotný poslancem byl zvolen a to s mandátem, aby do klubu mladočeského nevstoupil... .

Trhá se ta organizace mladočeských pohlavárů, protože založena byla na čistě

liberálních zásadách, protože neměla pravého srdce k trpícím vrstvám středním, protože slibovala všecko všem a splnění nemohla skoro nic.

Nespokojené učitelstvo, dělnictvo, řemeslnictvo i rolnictvo atd. musí jinými cestami hledati splnění svých zájmů a tužeb.

Pravda není, že stavovskou politikou národ slábne. Naopak, kde jsou pevně organisované, blahobytem oplývající a neodvislé všechny stavy společenské, tam se vede dobře i celému národu!

Organisace stavů musí se ovšem díti na základě křesťanském, neboť jen tak nebude siliti stav jeden na úkor druhého.

J. Š.

Zednářství a katolické školy ve Francii.

Kdo pozoruje běh veřejných událostí ve Francii, mohl snadno znamenati v poslední době neobyčejné pozdvižení proti svobodě vyučování, vlastně však proti katolickému školství. Všichni nepřátelé církve a jejích ústavů od nejvyšších úřadů státních počínaje, jako senátu, sněmovny poslanců, generální rady Seinské, až do posledního kroužku socialistů, — kteří se neštíteli, jak pravdě podobno, zneužití proti církvi, hlavně školským bratřím, hanebného zločinu Lillského — vše postavilo se do šiku proti nenáviděné církvi katolické a jejím služebníkům.

Že takovéto počínání, zvláště ve velikých shromážděních ústavních, nemohlo povstati samo, a že k jeho pozdvižení bylo potřebí silnější moci, nežli jsou ministři a president republiky, jest nabitelní. Zdravý smysl lidu označoval také ihned zednářství jako moc, která dnes ve Francii vládne a všechny veřejné záležitosti řídí, podle znamenitých slov arcibiskupa Aixského, jenž řekl: „Nejsme v republice, ale v zednářství.“ Že pak nynější válečné tažení proti katolickému školství řízeno jest z lóží zednářských, o tom podává nám zajímavé doklady jesuita Emanuel Abt ve francouzském časopise „Études“, kde dokazuje z vlastních výroků a protokolů zednářských, že zednářství řídí všechny proticírkevní útoky ve Francii, a že od dvaceti let jest původcem všech zákonů proticírkevních, jež ve Francii byly vydány.

Podle oficiálních zpráv zednářských vidíme, že všechny návrhy, projekty a usnesení, která se stala v posledních desíti letech ve Velkém Orientě ve Francii, byly pak uzákoněny v komorách poslanců. Chceme jen ukázati, jakým způsobem bojovala shromáždění Velkého Orientu proti svobodě vyučování. Můžeme pozorovati trojí směr, tři skupiny návrhů, z nichž:

1. směřovaly k potlačení učitelů řádových, vlastně ku zničení kongregací a řádů církevních;
2. usilovaly potlačití vyučování svobodné uvádějice, že řeholníci a kněží nejsou hodni práva vyučovati;
3. směřovaly ku zničení školství katolického tím, že chtěly zameziti pokud možno návštěvu škol církevních.

I.

První skupina návrhů směřujících ku zničení kongregací patrna již v usnesení schůze delegátů všech lóží francouzských, v září 1891 odbyvané, kde se praví: „Shromáždění vyzývá všechny br. delegáty, aby se postarali každý ve své lóži o to, by se zahájila akce ku potlačení kongregací náboženských.“

V září roku 1892 usneslo se shromáždění zednářů: „Shromáždění prohlašuje, že je to přísnou povinností každého zednáře, aby, je-li členem generální rady, v každém zasedání podal návrh na odlou-

čení církve od státu a potlačení kongregací náboženských. Je-li členem parlamentu, jest povinen pracovati úsilovně na potlačení ústavů řeholních, ať uznaných čili nic, a na zabrání jejich statků.“

Ve zprávě o jednání gener. shromáždění Velikého Orientu ve Francii ode dne 21. do 26. září 1896 čteme, že zpravodaj br. Crescent pravil: „Jsem naprostým příznivcem odvolání zákona z roku 1850 a vyhrazení monopolu vyučování státu tím, že se potlačí kongregace, ať autorisované čili nic, byť se skrývaly pod kterýmkoli jménem.“

Roku 1897 vracejí se zednáři opět ku potlačení kongregací náboženských. Jeden řečník tvrdí, že všichni republikáni (rozumějí se totiž zednáři) v tom se naprosto shodují, druhý opět praví, že toto potlačení nejméně již tucetkrát bylo usneseno.

Zprávy o posledním valném shromáždění nejsou ještě vydány, avšak jsou známa usnesení malého konventu a kongresu lóží kraje pařížského v červenci minulého roku konaného. Kongres tento, jenž má veliký vliv na budoucí valné shromáždění, usnesl se na hlukné manifestaci ve prospěch Dreyfussa a ministerstva Brisson-Bourgeois, s nemenším pak hlukem učinil ještě návrh, který dosti jasně vyjadřuje nynější smýšlení zednářův o tak zvané převaze klerikalismu a jeho nebezpečí pro republiku. Usnesení toto je tak významné, že je citujeme doslovně. Br. Bouvret podává jménem 10. komise zprávu, jak by mohlo býti zažehnáno nebezpečí klerikalismu a zamezena jeho převaha ve veřejných úřadech, žáky kongregace tam zavedená: „Kongregace uvažuje, že na konci devatenáctého století, sto let po veliké revoluci, nebezpečí klerikalismu se zdvihá hrozivěji, než kdy jindy; uvažuje, že klerus stal se stranou politickou, organisovanou pro boj volební a pracující ve svůj prospěch proti republice, která jej platí; uvažuje, že všechny úřady veřejné

jsou zabráný klerikály od štábu armádního až do úřadů koloniálních, nevyjímaje ani námořnictvo, veřejné práce, pošty a telegrafy atd.; uvažuje, že tento stav věci uvádí s republikou v nebezpečí i civilisaci; uvažuje, že by to bylo zločinem, aby se tento stav třeba jen na krátko prodloužil: podává návrh:

1. aby se uskutečnilo odloučení církvi od státu škrtnutím rozpočtu kultu;
2. aby kongregace náboženské, autorisované čili nic, byly potlačeny;
3. aby statky mrtvé ruky byly konfiskovány ve prospěch národa.“

Myslíme, že slova tato úplně postačí, aby se každý přesvědčil, odkud návrhy v parlamentě na potlačení řeholí podané mají svůj původ.

II.

Boj proti duchovním učitelům na školách francouzských vede se již od roku 1879, kdy br. Jules Ferry počal jej známým sedmým článkem zákona: Žádný není připuštěn k vedení ústavu vyučovacího veřejného nebo soukromého jakéhokoli stupně, ani k vyučování na témže, náleží-li kongregaci neautorisované — Ačkoli podpořovali návrh Ferryův všichni zednáři, jak to br. Gambriňi, hodnostář lóže „la Parfaite Amitié“ výslovně uvedl, přece byl tehdy článek sedmý zamítnut. Za to však pomstili se zednáři dekrety z roku 1880. Oni vypudili násilně řeholníky z jejich obydlí, když je nemohli zbaviti práva vyučovacího.

Ve shromáždění roku 1891 předložil zpravodaj br. Nicolas návrh lóže Marseillské „Les Amis du Travail“, aby veřejné úřady snažily se, pokud možno, aby sestátnění škol co možno nejdříve bylo dokonáno. Nedávno na malém shromáždění v březnu 1898 žádá se, aby výkonná rada učinila vše potřebné, aby bylo úplné sestátnění škol dívčích nejdéle do tří let provedeno. (Dokonč.)

Egyptologie a bible.

Podává dr. A. Podlaha.

(Pokračování.)

IV. V nápisech pocházejících z doby faraonů XIX. dynastie Seta I. (1353—1347 př. Kr.) a Ramsa II (1347—1280 př. Kr.; dle chronologie abbé Moora 1601—1534)

vyskytuje se také jméno Ašer ve tvaru „Asarú“ nebo „As rú“. Müller domnívá se, že jest to hebrejská kolonie, která usazena byla v severní Palestině a zaujímalá celé

Galilejsko. Na jedné části tohoto území usadil se později, po dobytí Palestiny Hebreji opustivšími Egypt pod vedením Mojžíšovým, kmen Ašer. Dle téhož egyptologa vyplývá prý z epopoje oslavující druhou výpravu Ramsa II. do přední Asie, že země „Harú“ (Hor = Palestina) byla podrobena již od Seta I. Po smrti tohoto faraona pokusila se severní část této země — nepochybně z ponuknutí Chétů (Hittitů) o svržení jha egyptského, což právě přimělo Ramsa II. k tomu, aby v 8. roce vlády své podnikl první svoji výpravu do Palestiny. Z uvedené epopoje dovidáme se dále, že touto vítěznou výpravou zajistil sobě farao držení Palestiny a že vložil posádky své i do měst foenických.

K tomu dodává abbé Fl. de Moor, že Ramses II. nepochybně docílil uklidnění Palestiny tím, že vypudil z ní Hebreje předmojžíšské, kteří tvořili kolonii Asrú či Ašer, a snad i jiné ještě Hebreje, kteří v sousedství bydlili, a kteří tudíž vesměs přinuceni byli utéci se v severní poříčí Orontu, kdež assyrský panovník Tiglat-Pileasar III., či spíše předchůdce jeho Asurdan III. je nalezl ještě r. 765 usedlé v zemi „Ja'di“ či „Samala“, tedy po více než osmi stech letech od jejich vypuzení Ramsem II.

Z překvapujícího faktu, že kmen Ašer vyskytá se již za panování Seta I., kdy Hebreové ještě v Egyptě dleli, jakožto mocný kmen Palestinský, jali se někteří vyzozovati, že vystěhování se kmenů israelských do Palestiny dlužno posunouti až do XVI. století, ne-li ještě dále. Jiní uvádějí tento fakt za doklad toho, že dávné dějiny israelské neshodují se s údaji tradičními. Prof. Müller míní, že jediným východištěm z této záhady by bylo obmeziti exodus pouze na kmeny jižní a připustiti, že se kmenové tito přistěhovali do Palestiny o několik století později po kmenu Ašer.

Ale abbé de Moor vykládá, že není zde žádného sporu se zprávami tradičními; naopak, že zdánlivé nedorozumění vzniká právě odtud, že těchto zpráv tradičních s dostatek se nedbá, a to zejména zpráv obsažených v kapitolách VI.—VIII. první knihy Paralipomenon, v nichž jest řeč o zakládání kolonií v Palestině od Hebreů předmojžíšských. Na konci kapitoly VII. jest ve verších 30—40 řeč o Ašerovi, synu patriarchy Jakoba, a o jeho potomcích. Ve verši 31. podotýká se tu o Melchielovi, synovi Beriové a vnuku Ašerově, že jest

„otcem Bersaith“ (hebr. Malki'él, hú abí Birzajith“). Dle Bertheaua jest jméno toto složeno z bir či beer, což značí „studnici“ a ze slova „zajith“, což značí „olivovník“, a celek tudíž značí jméno místní. Z toho následuje, že Malchiel uvádí se označením „otec Birzajithu“ jakožto zakladatel kolonie tohoto jména. A podobně označení jsou v kapitole IV. ve verši 21. Her jakožto „otec Lechy“ (hebr.: 'ér, 'abí Léč^{ch} á^h), a Laada jakožto „otec Marešy“ (hebr. La'edá^h 'abí Maréšá^h) — rovněž jakožto zakladatelé kolonií. Jakožto vnuk Ašerův žil Melchiel nepochybně na sklonku panství Hyksů v Egyptě. Dle mínění abbé de Moora následuje dále z verše 40., že potomci Ašerovi vyznamenávali se velikou statečností. Odtud pak usuzuje, že Ašerovci tito sloužili ve vojstě Hyksův a že byli spolu s nimi vypuzeni z Egypta (r. 1890), načež se usadili v území, kde je Seti I. a Ramses II. našli. Dlužno tudíž rozlišovati bojovné a statečné Ašerovce, usedlé v Palestině již od počátku XIX. stol. př. Kr. P., a Ašerovce, kteří do Palestiny přišli ve stol. XV. a oněm statečností se již nerovnali, nepochybně následkem útlisků a poroby v Egyptě.

V. V deskách nalezených r. 1887 v Tell-el-Amarně*) činí se zmínka o jakýchsi „Ja-u-di“ a „Chabiri“. Abbé de Moor hájí mínění, že „Jaudi“ značí tolik co „židé“ a „Chabiri“ tolik co „Hebreové“. Halévy popírá toto mínění a tvrdí, že Jaudi-ové jsou nějakým kmenem syrským, usedlým za vlády assyrského vládce Tiglat Pilesara III. severně od Orontu, a že jsou totožni s obyvateli země Ja'di**) uváděné v nápisech Sendžirlijských, že však nemají nic společného se židy. P. Scheil S. J. připouštěl sice zprvu identitu Jaudi-ů a Židů, později však od mínění toho upustil. Rovněž i P. A. J. Delattre popírá, že by slovem „Jaudi“ mínění byli Židé. Naproti tomu americký assyriolog Morris Jastrow obhajuje význam názvu „Jaudi“ ve smyslu „Židé“.

Co se týče „Chabiri-ů“ tvrdí Halévy a Scheil, že to bylo plemeno kossajské.

*) Srvn. o nálezu tom pojednání Frant. V. Zapletala ve „Vlasti“ XI, 347 a v českém překladě díla Vigourouxova III, 4—5.

**) Tato země nazývá se také jinak Samala.

Conder a Zimmermann pokládali je za totožné s Hebreji. Sayce a Boscawen však považují slovo to za appellativum značící „spojence“. P. Scheil opírá uvedené mínění své o faktum, že ve zmíněných nápisech některé osoby označené jako „Chabiri“ mají jména kossajská. Abbé de Moor však proti tomu namítá, že kossajská ta jména byla snad dána teprve Chabirům t. j. Hebreům z Palestiny do zajetí odvedeným, jako se to později stalo Danielovi a jeho soudruhům.

„Co se týče Jaudi-ův Halévy-ho“ — pokračuje zmíněný abbé — „čili obyvatelů země Samaly v době Tiglat-Pileasarově, připomínáme, že tento panovník vládl as uprostřed století VIII., kdežto desky Tell-el-Amarnské pocházejí z doby Amenofisa IV. (1708—1690). Avšak v dlouhém tomto mezičase, zabírajícím asi devět století, jež leží mezi oběma právě uvedenými daty, sběhla se řada událostí, jež s dostatek vysvětlují zmizení jedné části Jaudi-ův palestinských z doby Amenofisa IV. a jejich vystěhování se do severních končin Orontských, kde je Tiglat-Pileasar našel. Těmito událostmi míníme: výpravu Seta I. do přední Asie, jež dle svědectví jeho syna Ramsa II. měla v zápatí podrobení země Haru či Palestiny Egyptu, dále první výpravu Ramsa II. do Asie, jež zničila palestinské Hebreje tou měrou, že se v epické zprávě o druhé jeho výpravě, podniknuté proti Chetům, mezi nimiž nalézali se potomci Hyksův, nečiní o nich zmínky. Zdá se nám pravděpodobným, že Ramses II. přinutil prvou výpravou svou do Palestiny (r. 1596) část nepokoj-

ných Hebreův palestinských k tomu, aby se vystěhovali do severního příčí Orontu v sousedství území Chetův, a rovněž zdá se nám býti pravděpodobným, že tito Hebreové spojení by i již při druhé výpravě Ramsové s Chety. Se stanoviska této hypotézy o zatlačení jedné části Hebreův palestinských na sever Orontu již za vlády Ramsa II. vysvětlí se snadno, proč papyrus Harrisův nazývá Arisu-a, náčelníka Hebreův palestinských, kteří vpadli do Egypta po exodu Mojžíšově a po smrti faraona Si-Ptaha Merenpty III., posledního krále XIX. dynastie, „Syřanem“. Před tímto vpádem uprchla egyptská rodina královská do Ethio pie. Po třinácti letech tohoto vyhnanství, v nichž dle vypravování Mauethonova, jež dochází stvrzení nápisy z doby Ramsa III. Hebreové provozovali nad Egyptem strašlivou tyranii nepochybně jako odvetu za útrapy, jež bylo snášeti jejich krajanům před exodem, vrátili se Setnach a Ramses III. do Egypta v čele mocného vojska a vypudili vetřelce. Jest pravděpodobno, že část těchto Hebreův, kteří byli se v Egyptě již udomácnili, byla od faraonů porobena, kdežto bojovná jejich část utekla se v dřívější sídla svá severně od Orontu, neodvažujíc se usaditi se v Palestině z bázně, aby je tam Egyptané nevyhubili. Uchýlili se tedy Hebreové tito zase do severních končin syrských v sousedství Chetův, kteří jakožto tradiční nepřatelé Egyptanův vždy byli hotovi obhajovati je proti útokům jejich.

(Pobr.)

Křesťanské zákonodárství.

Píše Jan Nep. Jos. Holý.*)

Církev svatá přivedla v prvních svých dobách novou krev v žíly starého světa a přeměnila národy barbarské v pokolení svatých. Ani bezbožní zákonodárci našeho věku nemohou se vymaniti přese všechnu námahu úplně z jejího vlivu. Duch křesťanský působí dosud v naše zákony, leckdy bez vědomí zákonodárcův, jako působil v zákonodárství římské.

Můžeme rozeznávat tři doby křesťanského zákonodárství: krvavý boj v době,

kdy pohanství řídilo národy, vítězství ve středním věku a chytré i methodické utlačování v době novější, kdy se pohanství zase zrodilo.

Nebylo by správné mysliti, že nemělo křesťanství podílu na dokonalosti římského právnictví.

Římané měli už před Kristem ohromný počet zákonů. Julius Caesar, Cicero i císař Augustus pokoušeli se uvésti je v pořádek. Ačkoliv císařové a právníci byli pohané, přece dlužno za správné pokládati, že měly křesťanské idee vliv na díla jejich. Počet křesťanů byl ohromný ve všech krajinách

*) Dle „Brin et Lavoille: La civilisation chrétienne.“ II. 161—165.

starého světa. Sama ukrutnost, s jakou byli pronásledováni, brdiuská udatnost, kterou ukazovali v utrpení, musily k nim obracet pozornost lidí moudrých; přirozené byli vedeni k tomu, by zkoumali učení onoho náboženství, které činí lidi schopnými takých obětí. Bylo přirozeno, že zvědavost kladla do rukou mnohých filosofů a právníků pohanských posvátné knihy nového náboženství.

Možná, že Epiktét, dříve nežli napsal své znamenité zásady, dlouhý čas zkoušel učení kázání horského.

Vliv křesťanství na zákonodárství nejlépe můžeme oceniti, jestliže je srovnáváme se zákonodárstvím starého věku. A tu poznáváme hned ze začátku podstatný rozdíl mezi zákony evangelickými a nejznamenitějšími sbírkami zákonů ve věku starém.

Zákonodárci řečtí byli vedeni neurčitým ideálem spravedlnosti. Platonovi jest ideál společnosti neurčité sdružení, jehož rozličné živly, úředníci, vojíní, dělníci a umělci se směšují v jednu rodinu, jejíž hlavou je stát. Z toho všecky závěry socialismu: zrušení soukromého majetku, společný majetek žen a dětí, výchova v rukou filosofů neb úředníkův.

Celá politika Aristotelova může se shrnouti ve dvou slovech: přemoci socialismus Platonův a ukázati přednosti svobody jednotlivce; než rozšířil příliš práva soukromého majetku: otrok jest v jeho očích „užitečné zvíře“, jehož jest používatí pán jako býka neb osla, a chudý nezasluhuje podpory ani v nejhorší nouzi.

Zakladatel však křesťanství klade za základ našeho poměru at k Bohu, at k bližnímu veliký zákon lásky. Církev, věrná tlumočnice evangelia, zařizovala všecky poměry společenské na tomto základě bratrské lásky.

Žádná společnost nemůže trvati a skutečně netrvala bez lásky, která sjednocuje části rozdílné. Avšak zcela jiná jest láska, kterou nadšení bývají pohané, a zcela jiná jest láska, kterou milost Ježíše Krista v srdcích obrozuje. Láska mimo křesťanství nekráčí nikdy bez zájmu, hledá spíše prospěch vlastní než bližního, jest obmezena na úzkou sféru. Pohané milovali přátely pro jich vnitřní neb vnější dobré vlastnosti, avšak nenáviděli příslušníky jiné obce neb národa a snažili se přivesti je v porobu.

Křesťanská mravouka převrátila celou tuto theorii. Lidé ve styku vzájemném nevedli si ukrutně a milovali jeden druhého podle příkladu Bohem jim daného. Z tohoto

základu lásky vycházely překvapující výsledky: úcta před člověkem i chudým a nízkého postavení, upřímné snášení bezpráví, pomsty potlačené, námahy, by se zlepšilo postavení chudého, počestného dělníka, sirotka i starce.

Jaké síly bylo třeba, by vnikl duch lásky v zákonodárství pohanské! Nejednalo se o to, násilně zrušiti řád společenský ode dávna zřízený, nýbrž jej očistiti a podrobiti zákonu evangelia.

Aby zmírněna byla nezlomná přísnost starého zákonníku, bylo třeba zákonodárce přesvědčiti, že autorita vychází ze zřídla vyššího, než jest člověk, t. j. od Boha spravedlivého a dobrého, který způsobil, že všichni pocházíme z jedné rodiny, a nás objímá pouty téže náklonnosti.

Vykladači posvátného zákona dvanácti desek zbožňovali brzy město Řím, brzy císaře Tato modloslužba vešla v mrav v té míře, v jaké vůle decemvirů, triumvirů a císařů byla pokládána za výraz samého práva. Takť končili vladařové své rozkazy: „Tak se nám zalíbilo.“ Jedním slovem: dle starého zákonníku čerpal zákon od vladaře celou svoji moc, celou svoji autoritu.

Bylo lutno dáti císaři na srozuměnou, že vladař nemá býti ukrutným pánem, nýbrž laskavým otcem lidu, a že má povinnost starati se o dobro všeobecné i přes škodu vlastního osobního zájmu.

Evangelium převrátilo jediným slovem tento nenáviděný despotismus.

Všecka moc pochází od Boha. Zákonodárce jest povinen uznati nad sebou svrchovaného pána, jehož vůli podrobiti se mají všichni tvorové; nutno jest autority vladařovy sice poslouchati, avšak nesmí se ho poslouchati, nařizuje-li něco, co Bůh zakázal: „slušit poslouchati spíše Boha nežli lidí.“ Nemáme se ohlížeti po vinku a náramcích císařových a — opovrhovati Stvořitelem.

Tyto základní zásady křesťanského práva byly potlačovány po více než tři sta let soudními stolicemi, v amfítheatrech a v hlubokých vězeních, až zvítězily ediktem Konstantinovým. Theodor a Valentinian uznávali, že jest povinností a zároveň vysokou ctí pro zákonodárce o sobě říci, že jest vázán zákony.

Od té doby pokládali zeměpánové za čest prohlašovati se dobrými křesťany; na počátku svých rozkazů psali slova jedno-
duché, ale významná: „My, milostí Boží císařové, králové . . .“

Tato křesťanská nauka o původu moci udržela se po všecka století přese všechny změny politické až na naše dny.

Autorita zeměpánova vychází z Boha. Ale ještě více: moc zákonodárná, soudcovská a výkonná mají si postavit za účel dobro poddaných (*bonum commune*).

Zákon není, jak Rousseau míní, výraz vůle všeobecné, nezávisí na libovůli. Jest to prohlášení věčného zákona, učiněné tím, který má péči o společnost.

Zeměpán má souditi vinníky spravedlivě a trestati je v případech velmi těžkých i trestem smrti; avšak má pod zákonem evangelia mírniti spravedlnost milosrdenstvím. Má potlačovati veřejné nepořádky, odsuzovati souboje, vyhýbati se válce, jak jen možno, udržovati s ostatními národy poměry, založené na přirozeném právu a ustálené smlouvami, hájiti soukromého majetku, podporovati obchod, potlačovati lichvu a t. d.

Svatý Tomáš mohl tuto krásnou nauku

uspořádati, měl před očima příklad Ludvíka IX.

Svatý Ludvík je vzorem křesťanského krále: statečný v poli válečném, hrdý u přítomnosti nepřátel, šlechetný vůči spojencům skláněl koleno před Bohem a problašoval se za služebníka svého národa.

Jaký rozdíl mezi ním a Augustem, který se prohlásil za boha; Neronem, který se opijel krví svých poddaných; Trajánem, který dal zavraždit deset tisíc gladiatorů, by oslavil své vítězství!

Zákonodarci, nadšeni duchem křesťanským, mírnili znenáhla přísnosti, opravovali chyby zákonníků občanských, které i v ldně křesťanství zachovaly si leccos z tvrdosti římské.

Tyto nápravy byly připravovány dlouhý čas vyučováním řádných pastýřů, často i vynuceny na moci světské rozhodností papeže a biskupův.

Roku 313 dal Konstantin vyrýti kříž na své prapory a prohlásil, že náboženstvím říšským bude od nynějška křesťanství.

(Pokr.)

Z paměti vikáře A. Dlaska.

Sděluje J. Ježek.

Bylo to roku 1832, když jsem začal v Praze na novoměstském gymnasiu studovati. Professori, ač Čechové neb Moravané, nepromluvili na nás českého slova; všeliké vyučování bylo buď německé neb latinské. V Praze mezi lepší třídou vůbec neuslyšels toho času českého slova, jen v nižších třídách mluvilo se česky „češtinou pražskou“, řečí polo německou polo českou.

Několik nás českých studentů z venkova drželi jsme dohromady a mluvivali jsme česky. Roku 1836 dostal se na gymnasium jako prof. náboženství P. Prokop Dvorský po P. Zachariášovi Klaprovi, který ač výborného srdce, přece jen byl Němec. Nový profesor promluvil někdy na nás česky a věru divili jsme se, že to dovoleno, aby profesor na žáky česky promluvil.

Ve výkladních skříních knihkupců nespátřil jsi vyloženou českou knihu, ač jsme se po nich ohlíželi, jediný Neureuter ve velké jezovitské ulici a Jar. Pospíšil v Liliové ulici v nepatrných krámkách něco českých knih měli.

Stalo se jednoho času, že prof. Dvorský oznamoval nám nové vydání Královor-

ského rukopisu, a hned přidal, že student: jestli ho u vydavatele Václ. Hanky odkoupí, jej za 1 zl. r. m., čili 24 kr. stř. obdrží. Sponil jsem a maje 24 kr. stř. v kapse, odebral jsem se na Hradčany, kde V. H. bydlel.

Myslilo se tehdáz, že s pány jen německy mluvíti se smí, a pánům se říkalo vesměs „Herr von.“ Vynašel jsem byt Hankův a žádal jsem služebnou, aby mne u něho opověděla. Vyšel mně naproti starší pán a hned js-m se tázal: „Habe ich die Ebre mit dem Herrn v. Hanka zu sprechen?“ Přišvědčil, tázal se, co chci, jak se jmenuji atd. a konečně doložil česky: „Ale vždyť jste Čech, proč nemluvíte česky?“ Vjelo to do mne jako jiskra elektrická, spustil jsem arcí česky, vykládal, co jsem věděl, a facit toho všeho byl, že mne laskavý pán Rukopis pěkně vázaný daroval, napomínal atd.

Při čtení této památky básnictví našeho českého otevřel se mi nový svět. Učil jsem se básně napaměť, deklamoval je atd., až dlouhá trapná nemoc (tyfus) konec učinila mé horlivosti. Po prázdninách r. 1837.

vstoupil jsem do tak zvané logiky a dal jsem se zapsat do přednášek o české mluvnici, avšak do oddělení pro Němce. Vyučoval tehdy jako suplent Vávra, úředník, arcif jazykem německým. Když jsem po 3—4krát přednášky navštívil, dal se se mnou do řeči také student, kolega Bohusl. Liebmann, který na ústav filosofický v Praze přišel z Litoměřic.

Ptal se, proč jsem se nedal zapsat do přednášek českých o české literatuře. Po skončené hodině čekali jsme na p. Vávru, předložili jemu můj omyl a on slíbil, že mne do českých přednášek zapíše, což i učinil. Několik nás doprovázelo jej vždy po hodině domů a cestou nám ještě o české literatuře vykládal. Jako studenti seznámili jsme se někteří blíže a uvolili se, v slohu českém se cvičiti.

Neunavný Liebmann (dávno již mrtvý) povolal Činka (zastřelil se později), Václ. Nebeského, Slavička a ještě několik do našeho spolku; práce jsme si vyvolili a básničky nosili jsme k Pičkovvi, tehdaž právníkovi, a práce historické neb povídky k Vrtátkovi, který Vlastimila začal vydávat. Nyní se sbor náš již rozšířil a my dle možnosti vlastenectví pěstovali; nazývali nás „vlastenci“, a odpůrcové „vlastencer“, „flaštencer“ atd.

Spolek náš trval, až jsem do semináře vstoupil r. 1839, pak arcif začal život nový. Kdežto před tím k jednomu neb ke druhému jsme se jednou za týden scházeli a své prácičky předčítali, opravovali, v polštině se cvičovali, nesměl jsem jako alumnus vycházet dle libosti a musil jsem zachovávat přísný domácí pořádek.

V ročníku bylo nás 30, a sice 20 Čechů a 10 Němců, představení Bittner (srdečný, dobrý to muž) a Rost mluvili s námi německy, jediný Paleta někdy s tím neb s oním mluvil česky.

Čechové hned z gymnasia známí stali se přáteli, z jiných gymnasií k nám se přidali, dělali jsme sobě známosti s jinými z vyšších a později i z nižších ročníků. Hned v prvním roce scházivali jsme se u Václ. Štulce, který jako prefekt studentů se Slavičkem, později děkanem v Brandýse, v jednom pokoji přebýval.

V zimě po večeři na půl až tři čtvrti hodiny byli jsme někteří ze všech roků u Štulce, který nám předčítal a vykládal o české literatuře, někdy z dějepisu, někdy z věrouky atd. Bývali tam Zikmund (pozd. professor), Fr. Řezbář, Mudra, Hlinka, Krámer, Čiška, Suchan, Rajský, Hronek a j.

Ačkoliv přednášky byly bezzávadné, přece praeses Rost se obával, abychom se příliš vlastenectví neoddávali, aneb dokonce Husitismus, Bolzanismus, neb Schneidrianismus nepěstovali. Přiloudal se několikrát mezi nás, aniž jsme ho pozorovali, poslouchal, nic neříkal.

Přece však jen některé překážky byly kladeny těmto schůzkám, které jen v zimě trvaly. Někdy přišel dr. Staněk mezi nás a vykládal nám česky zdravotvědu, ale to mu bylo zapovězeno od představených. Proč, nevím.

Dva neb tři navštívili jsme dra Amerlinga, který dělal toho času přípravy k encyklopedii a naučnému slovníku, někdy Šafaříka, zvláštní úctu prokazovali jsme Jungmannovi, Palackému, které jsme potkávali, jen prof. Koubka jsme zvlášť nemilovali, protože nás jednou ve své přednášce urazil.

Četli jsme Květy, Včelu (jejímž redaktorem stal se Havlíček později, který v semináři také nějaký čas byl a všelicos pro tak zvaný rusismus od rektora snášeti musil, až i ze semináře vystoupil). Když vyšla nějaká dobrá česká kniha, kupovali jsme, čítali, jiným půjčovali, za stálé odběratele českých klasiků přihlásit se dali a jak jsme mohli, českou literaturu podporovali. V přátelském poměru stáli jsme s Jak. Malým, Tomkem, Tomíčkem, Fantou, Spinkou atd., i Sabina někdy přišel, vykládal o studentech franc., o revoluci, a protože schvaloval takové rejdy, brzy jsme jej vyklidili, že víc nepřišel.

Takový byl život v semináři; po vysvěcení r. 1842 jsme se rozešli a každý pracoval dle povolání svého na vinici Páně dle možnosti v rozšiřování uvědomění vlasteneckého a v literatuře, k čemuž toho času Vlčekovský, Pešina, Šmidinger, Doucha, Ondrák a t. j. zdárně přispívali.

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Na sněmu moravském v Brně podali dne 28. února posl. Ševčík návrh na zřízení českého gymnasia v Boskovicích, dr. Šílený návrh, aby vláda vývozu věnovala více pozornosti než posud, dr. Perek, aby při sčítání lidu byla i národnost zajištěna. — Dále podán návrh, aby vláda podporovala hospodářská družstva, by zřizovala skladiště atd.

* * *

Poslanec dr. Gross, mimořádný prof. vídeňské university, pronesl dne 26. února 1899 v Jihlavě tato pamětihodná slova:

„Členové majority stali se pouhým slepým hlasovacím dobytčím vlády. Provozán neslýchaný čachr a kupování hlasů vládou. Nade všechny vynikli Čechové, kteří s neslýchanou nestydatostí zapoměli, že již cenu za hlasování pro vyrovnací předlohy ve formě jazykových výnosů dostali a činili své požadavky či postuláty. Je neuvěřitelné, ale pravda, že vláda české hlasy zaplatila podruhé. České požadavky byly splněny neb aspoň splnění jich slíbena. Kromě velkých věcí, jakými jsou jazykové výnosy pro Slezsko a vysoké školy moravské, žádali ještě celou řadu dvorních radův a jiných míst, která jim byla tím vítanějšími, jelikož měli býti zároveň zatlačeni ze svých hodností Němci a býti odměněni věrní „Venclové“ za svoji činnost státu nepřátelskou. A pan Kaizl a Thun rozdělovali dary tím ochotněji a štědrěji. Co pak jim na tom záleželo, splniti tyto požadavky? — Tento systém,

jehož účelem je všude upevniti Slovanství, musí vésti k rozkladu Rakouska. Tímto systémem vnitropolitickým musí býti dotčena také zahraniční politika a uvedena býti do ruských proudů. Nadejde den, kterého si panslavisté přejí, a kdy Rakousko, bude-li ještě, stane se ruským vasalem.“

Dokud Čechové nevzdají se dobývacích choutek, pokud činí šílené (!) požadavky, nemůže býti o dorozumění řeči... Jasně řečeno!

* * *

Němečtí předáci ode dne 25.—27. února radili se v Praze. Usnesli se, že nebudou s vládou vyjednávat, dokud nebudou zrušena — jazyková nařízení. „N. L.“ napsaly o tom požadavku: „Naše odpověď bude: Ne, nikdy ne! Ustoupíme přemoci brutálního násilí, bojujíce do posledního dechu, ale nikdo nás nedonutí, abychom se smlouvali o potupné živoření ve starých svých vlastech. Znají páni špatně českou lebku. Sáhnutí na jazyková nařízení — podpálí hranici a roznlití požár, jehož plameny zasáhly by i jiný statek, než se kterým Němci zvykli hazardovati. Ukázali, že jejich touha po klidu je — švindl. Jazyk český má za Liběchovem být již cizí idiom a Čech na vlastní půdě psaucem? Již i páni biskupové všimli si agitace, jež čelí k tomu, dáti tomuto státu „vale“ — jenom ti tam nahoře nezdají se míti ponětí, — jak to vypadá v kraji, jež té doby má v moci své úplně německá irredenta“. — To bude těžké smiřování!

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

Ve spise Ertl-Lichtově je chválena horlivost prostých rolníků v Německu, jak se chápou činnosti v družstvech mlékařských, mlynářských a pekařských, vinařských, dobytkařských, ovocnářských, zelinářských, chmelař-

ských, tabákových atd. Rolníci v podnikcích svých jsou obezřelí, poctiví, rozšafní, spravedliví (!) a kupecky zruční. Práce jejich je vytrvalá a úspěšná.

Vinařských družstev je 140. Dovedou se výborně brániti falšovatelům vína. Dobytkařská družstva roční výkazy mají

v millionech marek. Ovocnářské pozemky stouply v ceně dvojnásobně. Jest několik družstev ke zužitkování lesních (!) plodin. (Co se u nás v té věci zanedbává!) Dále existují družstva vaječná, jež platí o 20—30 procent za vejce více než jiní kupci. — Družstva hospodářská musí býti posilována i u nás. Necht naši řečníci lid poučují, by vzájemnost pěstovali, spořivě se chovali a lásku měli ke zděděné hrudě. Zemědělství má býti prvním průmyslem zemským. Veřejné dodávky mají býti v družstvu zadávány. Necht se zejména na stanicích drah železných a vodních zřídí skladiště družstev, by přímo spojili se konsumenti v městech s výrobci na venkově. Dráhy sleví jistě sazbu. Doprava ovšem musila by se dítí vlaky rychlíkovými. Drahám by vzešel nový zisk. (Tak je tomu na př. v Anglii, kde dráha vyplácí rolníkovi za zboží obnos a zakročuje při stížnostech.) Podíváme li se, jak jinde spěchají ku předu, musíme říci, že my jdeme krokem hlemýždím. Odtud ta bída! Necht naši předáci nechají politického štvání a jdou se poučit do Hollandska, Švýcar, Anglie, Hanoverska i Švédska, Francie a pod., jak prospívají společenstva Tyroly tržní na př. jen za ovoce na 1 million ročně, a Čechy — okolo 2 mill. zl. Z Francie vyváží se ovoce za 12 millionů zl. ročně mimo ohromnou spotřebu domácí. Amerika strčí 286 millionů zl. ročně za ovoce. Uherská vláda dodává rolnictvu hotové stromky skoro zadarmo. — I od Moravy bychom se mohli učiti. Tam družstva hospodářská jsou mnohem čilejší než v království našem. O zřízení skladišť pak petice požádá hlavně — farář posl. Ševčík!

II. Průmysl.

Ve Strakonických dne 19. února usneseno v poradě, založiti nový podnik textilní v oboru zboží trikotového (stávkového i pleteného), fezů a pod. Ku sprostředkování vyváží strakonická Obč. záložna.

Vývozní banka ve Vídni má dostatí podporu ročně 250.000 zl., aby „sprostředkovala mezi cizinou a domácí výrobou“. Zdá se, že to bude nová „dojtná kráva“ pro německé nacionální „gründery“. Péče o zvelebení pokleslého našeho průmyslu musí se dítí jinak!

Velkobazary, jež ublížily našim živnostníkům a malovýrobům tak hrozně, nacházejí podporu od vlád i se strany obecnstva stále nezkrácenou a hojnou. Marně volají malí řemeslníci, aby se jim práce neodnímal, aby kapitalistické výroby a různé „bazary“

nesměly prodávati výrobky, jež se řemeslnicky zhotovují. V Paříži a v Londýně, v Berlíně i ve Vídni rozšiřují se „bazary“, kde člověk dostane všecko mimo chléb a pivo. Obrat peněžitý v bazarech je přímo obrovský. A lákadlo na obecnstvo je stále větší. Někde dostane každý, kdo aspoň za 2—3 zl. koupí dosti cennou věc zadarmo. V mnohých bazarech zadarmo fotografují (na př. v Berlíně u Wertheima). Jiude dávají obrazy a fotografie nejen závodů dotýčných, ale i brožury a pamětlivá pojednání ze všech oborů činnosti lidské! — Ubozí malovýrobci! Co oni mohou dát svým odběratelům zadarmo?

III. Dělníci.

V Náchodě stávkuje 1500 dělníků židovské továrny S Doctorovy. Dělníci žádali 30procentní zvýšení mzdy, ale snížili požadavek svůj na 20 procent. Továrníci nabízejí jen 15 procent. Živnostníci a obchodníci náchodští pořádají na stávkující dělnictvo sbírky.

* * *

Dne 26. února pořádal Politický klub křesťansko-sociální strany ve Svatováclavské záložně schůzi, při které mluvilo se „o zavedení všeobecného rovného práva hlasovacího na sněm království Českého. Návrh ten hájil p. Myslivec. Přítomní soc. národní a soc.-demokratičtí dělníci ztropili veliký povyk. — Petice klubu toho byla od předsedy p. Hovádka a Dlouhého-Pokorného donesena J. O. hr. Vojt. Schoenbornovi, jež byl požádán, aby ji na sněm podal. Hrabě Vojtěch Schoenborn po přečtení petici tuto — klubu vrátil. Zajímavu jest, že vlastní organisátor české strany křesťansko-sociální strany, dp. farář Dr. R. Horský, petici onu nepodepsal, poněvadž se vymyká obsahem i tonem z posavadního programu strany křesťansko-sociální, kteráž, jak známo, žádá zavedení hlasovacího práva dle zájmů. Jak se zdá, nastane v samé křesťansko-sociální straně rozštěpení. Práví se, že pp. Dr. Horský, V. Žižka a Dr. Reyl z vedení strany hodlají vystoupiti. Tím by ovšem klub velice byl seslaben.

* * *

Spojenectví s Německem. Jaké jsou cíle říše sousední? Německo se namáhá, aby v oboru hospodářském rozhojnilo statky příslušníků v německé říši a aby seslabilo tak ekonomicky Rakousko, by toto bylo nuceno ucházeti se o vřadění svých zemí do celního svazku německého. Jen slepci to nevidí. Již dnes všude se jeví hospodářská malomocnost této říše oproti Německu, s nímž nemožno ji konkurovati a od něhož jest znenáhla ze

všech trhů vytlačena. V německých krajích průmyslových dnes dosud nesměle ozývá se přání toto, jež co nevidět bude projevováno hlučněji, až na konec stane se vše-národním heslem Cislajtanie jako součást „ho-

spodářské jednoty středoevropské“ znamenají podřízenost naši. Na jedné straně vypovídají Němci naše příslušníky — a na druhé straně sami se k nám tlačí.

* * *

ŠKOLSTVÍ.

Dne 19. února konala se schůze učitelstva severního Pojizeří v Turnově. Účastnilo se jí 500 učitelů a občanů. Mluvil Dr. Šamánek (učitel ve službách národa), jenž pravil: „Svobodnou jest moderní škola pouze na papíře, výchova učitelstva je šablonovitá, učitel ve škole i ve veřejném životě omezován je tlakem a chikanou centralistické byrokracie rakouské. Pan inspektor je všemohoucím pánem ve školství, učitelé se brání ve výchově opravdu národně uvědomělého a svobodomyšlného (!) českého občanstva. Učitelstvo bude pracovati s občanstvem, aby samospráva byla rozšířena. Česká škola českému národu!“

O hmotném postavení učitelstva promluvil p. Jirout, jenž vytkl požadavky na př. 500 zl. co základní služné učitelů, po zkoušce vyspělosti 600 zl, pak postup do 11. a 10. třídy dietní dle normy úředníků státních. Školy obecné, měšťanské, chlapecké a dívčí buďtež správou odděleny. Dále nechť padne čínská zeď mezi jednotlivými okresy, jež brání, aby učitelé žádali a dostati se mohli i do okresů jiných. České učitelstvo nevybočí na cesty beznárodní.

Posl. Teklý pravil: „My žádáme od našich učitelů, by naše děti vzdělávali, jejich ducha a srdce zušlechťovali, z nich vychovali charaktery celé, aby budili v nich nadšení pro věci dobré a ušlechtilé, aby pěstovali lásku k vlasti a mateřskému jazyku a stali se apoštoly vědy a umění a veškerého pokroku. Poselstvo české je si vědomo, že třeba k tomu pracovati, aby se učitelstvo nedostalo do poddanství ani církve (ó jérum!) ani státu, aby mělo práv takových, jaké zaručují zákony všem občanům. Strana svobodomyšlná se starala, by učitelstvo české nalézalo se na výši doby moderní (veliký efekt!). Jsem rozhodným nepřítelem třídění a škatulkování našeho národa. Úkolem poslancovým je, aby prostředkoval a vyjednával mezi stavy rozvaděnými (palmare?), jichž zájmy jsou protichůdné.“

Několik radikálních frází udal pak posl. Dr. Klouček.

Po té přijata byla tato resoluce:

1. Obecné školství budiž záležitostí zemskou. Vydávati zákony školní přísluší zemskému sněmu, učebné osnovy, školní knihy a pomůcky schvalovati přísluší zemské školní radě po návrhu zemské konference učitelské. Školní plat budiž zrušen. Náklad na školství obecné budiž uhražován z peněz zemských za přímého spolupůsobení státu. Mládeži školní nechť zdarma poskytně se všech knih a potřeb k učení.

2. Všem národnostem budiž ve školství zachováno rovné právo, ve smíšeném území jazykovém budiž zákon o zřizování škol též pro národní menšiny prováděn tak, jak se provádí v obcích s obyvatelstvem jednojazyčným. Zákon nechť chrání rodiče, domáhají-li se škol pro české menšiny a posílají-li děti do těchto škol. Školy ty nepodléhají místním školním radám národnostních většin.

3. Učitelstvo jednotným akademickým vzděláním připraveno budiž k důležitému svému povolání.

4. Hmotné postavení učitelstva budiž upraveno v krátké době podle návrhů, na nichž usnesla se valná schůze delegátů jednot učitelských v Praze ze dne 1. listopadu 1898.

5. Učitelstvo požívejž plných práv občanských, která každému občanu rakouskému přiznávají základní zákony státní, a budiž mu zabezpečen vliv ve veškerých věcech školních, jaký mu dle významu náleží.

Jesli bylo v r. 1896 pouze 12 v Čechách, a sice v Praze 8, na Smíchově, Vinohradech, Žižkově a v Liberci po jedněch. — Bylo v nich 279 chlapců a 288 děvčat, na konci roku jen 185 a 198.

Dětských opatroven bylo 104, v nichž bylo počátkem roku 7627 dítek (3504 hoši a 4123 děvčat), během roku přijato pak 2933 hoši a 3117 dívek, tedy celkem 13.677 dětí bylo opatrováno během roku, z těch 2907 během roku ubylo, takže ku konci bylo 10.770

děti. Je tedy opatroven méně než okresů v Čechách.

Dětských zahrádek bylo 221, v nichž bylo na začátku roku 5185 hochů a 5945 dívek, úhrnem 11.130 dětí; během roku přijato 5749 chlapců a 6312 děvčat, tak že opatrováno bylo 23.191 dítě. — Kéž se postaví co nejvíce podobných ústavů, aby byla vložena do útlých duší dětských první semena dobra, zbožnosti a poslušnosti, aby byly děti zkázy uchráněny.

* * *

Dne 23. února spolupracovník časopisu „Wage“ rozmlouval s ministrem vyučování hr. Bylandtem o nedávných opatřeních proti učitelům. Důvod k tomuto zakročení sledává ministr v tom, že učitelé politickou činností, zakládáním listů domněle odborných, vystupují silně jako političtí stranníci. „Jestliže učitelé,“ pravil ministr, „oddávají se vynikajícím způsobem politické činnosti, jestliže ve veřejných schůzích vystupují jakožto řečníci — a schůze tyto často dopadají velmi bouřlivě, tak že v nich dochází často ke skandálům, ano i ku rvačkám, — co si mají potom rodičové mysliti o školním ústavě, slyší-li že učitelé činně se účastnili výtržných scén? Je pak účta žáka před učitelem takovými ndálostmi, o nichž slyší, nevzrůstá,

jest zajisté nepochybné.“ Ministr prohlásil dále, že na zakročení proti učitelům nemělo žádného přímého vlivu, teprve cestou stížnosti byla disciplinární rada ministerstva uvedena v činnost.

* * *

Úprava učitelských platů na Moravě. Dle návrhu zemského výboru budou platy učitelstva moravského zlepšeny. Podučitelé provisorní budou míti 450 zl., po zkoušce 500 zl. a právo na 150 zl. kvinkvenálky. Třetina učitelů škol obecných bude míti 600 zl., třetina 700 zl. a ostatní 800 zl. a šest kvinkvenálek po 100 zl., takže konečné služné bude 1500 zl. Učitelé škol měšťanských mají míti 800 zl., 900 zl. a 1000 zl. a 6 kvinkvenálek, tedy konečné služné 1800 zl. — Při obsazování míst mají okresní školní rady pouze terno sestaviti. Jmenování učitelů zůstaveno — zemské školní radě. — A to je na Moravě, jež se zove — „klerikální“.

* * *

Sněm pruský povolil na návrh stát. tajemníka Bülowa — 300.000 marek na německé školy v cizině — rozumí se v první řadě u nás! Je to pěkné spojení.

* * *

Na universitách v Prusku je posud 414 žen, které navštěvují kolej a studují.

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Sedmdesáté narozeniny slavil dne 28. února vys. důst. pan převor ryt. řádu Maltánského Fr. Warter. Svou srdečnou vlností, dobrotou, skromností, štědrým podporováním chrámův a všech dobročinných podniků dosáhl jubilant všeobecné úcty a lásky u vrstevníků svých i v nejširších kruzích občanských. Bůh popřej mu dlouhého života a splnění všech šlechetných záměrů jeho!

Sv. Otec Lev XIII. dne 27. února ochuravěl dosti vážně. Lékaři Dr. Lapponi a Dr. Mazzoni operovali mu na noze nádor. Vůči mons. Angelimu pravil papež: „Ještě žiji Tak rychle Pecci neumírá!“ Lékařům pravil: „Chci, abyste mne ve dvou dnech uzdravili, aniž bych cítil nějakých bolestí.“ Dr. Mazzoni odvětil: „Toť by byl zázrak, jaký vykonati nejsem s to.“ — Do 4. března došlo na 30.000 telegramů. Liberální listy

mají dlouhé zprávy o — příštím konklave. Vědí, že kard. Rampolla, kard. Oreglia, kard. Parocchi, kard. Ledochowski, Steinbüber a Mazella — již (prý) se srazili ve svých mýnéních... Bůh dá, že sv. Otec Lev XIII. bude ještě žiti dlouho.

Biskupské konference v Praze. Mezi 28. únorem a 2. březnem konaly se v kn. arcibiskupském paláci na Hradčanech porady, kterých se účastnili všichni čeští biskupové, totiž: J. Em. kardinál hr. Schönborn, J. Exc biskup Dr. M. Schöbl, Dr. Martin Říha a Dr. Ed. Brynych. Předmětem porad byla otázka patronátů, dále stanovisko k agitaci vedené za heslem: Los von Rom. Jak známo, přijaly četné vikariátní porady v příčině patronátu obšírné resoluce, v nichž se žádá, aby patronáty byly zachovány, ale aby kněží z celé diecése měli se

v uprázdněné beneficium ucházeti a biskup sám aby patronovi terno navrhl. Na konferenci souhlasili nejd. biskupové čeští v tom, aby patronáty byly zachovány a aby se všeliké změny děly za společné akce států, protože bez zákona státního sotva bude lze s patronátní otázkou hnutí. Jeť patronátů velmi mnoho, na př. v litoměřické diecési na 90. Jednání s každým patronem zvláště trvalo by dlouho, a možná, že by k cíli nevedlo. Také se strany duchovenstva mohlo by dojíti k nespokojenosti, protože by opravdu mohli býti zkráceni přemnozí, kteří za stávajících poměrů nynějších mají vyhlídku brzy na obročí se dostatí anebo postavení své zlepšiti, kdežto za volné konkurence všeho diecesánního kněžstva byly by naděje jejich třeba nesplnitelné. O celé věci bude jednáno ještě častěji. Co se týče stanoviska k agitaci vedené od Wolfa, Schönerera a protestantských agentů, došlo k některým vážným usnesením. — Že je třeba rázněji proti nesvědomitým, ba velezrádným štváčům, „los von Rom“ volajícím, vystoupiti, leží na bíledni. Nejedná se pouze o odpadnutí indifferentních několika katolíků, těch by nebylo škoda. Ale je nebezpečí, že svedeny budou duše nevinné, že bohopustou agitací zvikláni, ba v přesvědčení svém zvráceni budou lidé posud řádní. I tu platí: Principiis obsta! — Německé listy denně více štvou proti církevním zřizením. Vídeňské, pražské i venkovské listy hlavně židovské (!), přinášeji skoro denně články „z kruhů kněžských“, ve kterých projevuje se nespokojenost se hmotným postavením kněžstva (na př. „Bohemia“ dne

2. března), ve kterých činí se biskupům předhůzky, lid se proti episkopátu pobuňuje, ba k novým „husitsko-lutherským (!) tradicím“ navádí (jak v úvodním článku na př. učinil „Prager Tagblatt“ takéž 2. března). Církevní i státní úřady měly by co nejdůrazněji se vysloviti proti podobnému jednání, jež neváháme označiti slovem: ničemné, podvodné, podvratné a revoluční. Považme, zdali by něco podobného dovolilo se konati v Rusku, ani nemluvíme v Prusku? Vždyť tam nesmí ani člen Tovaryšstva Ježíšova volně promluvíti! A u nás trpí se schůze evangelických agentů, kteří volají: „Jeden národ, jeden císař, jedna víra“ a kteří se chvástají, že mají již na tisíce přihlášek k odpadnutí a že co nevidět — zařídí velikou protestantskou slavnost, při které dojde ke sbratření našich „irredentních“ Němců s Prusáky pravými. — Ať se neříká oblíbená fráze, že „několika odpadlých duší není škoda, že evangelíci uic tím nezískají a katolická církev nic neztratí“... Kdyby se tak všeobecně mělo mysliti, veta bylo by po vši misijnářské činnosti.

Ireland v Římě. Americký kardinál Ireland urovnal nyní spory, jež se začaly vésti o heckerismus (to jest zříditi americkou církev po americku, odtrhnouti se snad od Říma, zdemokratisovati hierarchické zřízení a pod.) a podrobil se rozsudku apoštolské římské stolice. V listu svém praví, že veřejně zamítá a zatracuje bludy a odchýlná mínění i domněnky, jež jistí lidé „amerikanismu“ přikládají. — Nedorozumění přestalo. Alleluja!

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Francie: dne 23. února při pohřbu presidenta Faura došlo na ulicích pařížských k velkým demonstracím, při kterých posl. Deroulède a Habert byli zatčeni. Jsou obviněni, že chtěli svéstí armádu (gen. Rogeta), aby evrhla presidenta Loubeta. Od té chvíle panuje v Paříži zatýkáni, domovní prohlídky, rozpouštěny jsou spolky, schůze zakazovány, letáky a manifesty konfiskovány, plakáty ničeny. Svoboda občanská je obmezována. Policii dal pres. Loubet a min. předseda Dupuy — po 2000 fr. za „statečné“ držení

se. — Deroulède pravil, že „neobává se ani vězení, ani vyhnanství ani deportace aniž věci horších, jen když by Francii prospěl.“ Dreyfussovske časopisy žádaly, aby Deroulède byl zavezen na „Dabelský ostrov“ místo Dreyfusse, který by již prý okamžitě měl být do Paříže (— snad za generála?) povolán. —

Senát ve 3denním rokování, při čemž mnoho řečníků mluvilo proti přikázání revise processu Dreyfussova sdruženým komorám soudu kasačního — ježto prý „usnadní tyranství“ (!), přijal návrh vládní,

aby se vešlo v rokování podrobné a to 156 proti 125 hlasům. —

Zabavených věcí bylo ve 2 dnech na 12 (1) vozech. Jsou to fotografie a obrazy vévody Filipa Orleánského, seznamy osob atd. Z toho se soudí, že existuje orleanistické spiknutí.

Německo a Anglie. Kniže Radziwil, delegát Německa, při pohřbu Faurově pravil zpravodaji čas. „Liberté“: Co se Anglie týče, nezdá se mi, žc by mohl nastati vždy plný soulad, poněvadž stalo se nejmocnějším obchodním soupeřem Anglie a zájmy obou zemí velmi se liší.

Němci a Poláci. Čas „Köln. Volkszeitung“ radil Polákům, aby „honževnatě a chladnokrevně pokračovali v oprávněném odporu proti germanisační politice.“ — Za toto spravedlivé slovo je katolický list kolínský od — protestantsko-židovské žurnalistiky dán na pranýř.

Chorvatská menšina oposiční podala dne 18. února na sněmě král. Chorvatského a adresu ke králi, ve které stěžuje si na násilnictví Maďarů v politické soudní finanční správě, nařiká na bána Khuen-Hederváryna a praví se: Vláda Vašeho Veličenstva v králov. Chorvatském, Slavonském a Dalmatském nemůže se od 15 let zváti žádnou vládou ústavní, neboť tato vláda nešetí ani osobní svobody aniž dopouští svobodného projevu a volného mínění občanského v mezích zákona (ani v době sněmovních voleb!), činnost vládních orgánů při volbách ve vlasti naší jest nejen nátlakem, ale nekonečnou řadou zneužití moci úřední, řadou zločinů a násilností, za něž jsou vinníci již předem (!) zproštěni zodpovědnosti, ba ještě se za to vyznamenávají. . . V naší vlasti neposuzují se úřední schopnosti jinak nežli dle toho, jak polit. úředník umí prosadit volbu vládního kandidáta. Za dob voleb platí ne zákon, ale násilnictví moci politické. Političti úřadové zapisují do seznamů volebních lidí, o nichž vědí, že hlasovati budou pro kandidáty vládní, a škrtnají oposičnický. Pro volání konfiskují se. Schůze oposičních kandidátů nesmějí se odbyvati. Pro kandidáty vládní však pořádají hostiny na účet okresu! Oposiční kandidáti bývají před volbou zavřeni. V neklidnější obce posílá se vojsko, jež zakročí proti voličům oposičním jako buřičům, takže krev teče jako na př. v Bosnjacích kde bylo 9 osob zabito a 50 raněno. I soudcovská moc spoutána je okovy vládního systému. . . Sněmovní většina vylučuje na 30—40 schůzi (!) poslance oposiční — z pouhého podezření. — Neodvislé noviny stíhány jsou konfiska-

ce a pokutami. — Hle, jaký ráj panuje v Uhrách. Nikoli blahobyť, pokoj a štěstí, ale tyranie vládne v Chorvatsku.

Ministerstvo uherské, jež sestavil Kol. Szell, je od r. 1867 již desáté. První sestavil Andrassy, druhé Lonyay, třetí Szlany, čtvrté Bitto, páté hr. Wenkleim, šesté Kol. Tisza (1875—1890), sedmé hr. Szapary, osmé Wekerle, deváté hr. Bánffy. Je to ministerstvo liberálně-nacionální a národům nemaďarským hrozí horší příkoří než posud. Vždyť vládní list „Pesti Hirlap“ píše: Ze slovanského federalismu v Rakousku hrozí (!) nebezpečí — Uhrám! Rakouský absolutismus (t. j. německý!) byl nám na prospěch. Slovanský federalismus bude na náš organismus působiti jako zvolna usmrcující je d. Federativní zřízení — posílí odboj našich národností Rumuni, Slováci atd. — budou následovati příkladu Čechů, Poláků a Slovinců. Stane-li se federalismus v Rakousku vládním faktorem, bude to „polířební píseň“ (!) životní otázky maďarstva. Jestli se však vši moci (!) nevzepřeme novým proudům, kdo zamezí, aby se slovanské Rakousko skutkem nestalo? Kdo zlomí železnou logiku dějin, jestli zájem mocnářství vystoupí proti — zájmům maďarství? Stojíme v předvečer velikého nebezpečí. Musíme se postavití proti osudnému nepříteli, jenž nám hrozí — v podobě slavismu — Jak vidět, všichni jsou stejní i Tisza i Košut i hr. Apponyi i Horanszky i Bártha i hr. Zichy — i politická mrtvola, Bánffy.

Uhry. Program min Szellova. Dne 1. března prohlásil min. předseda K. Szell program, jenž zní: Vláda přidtžuje se nezvratně základu z r. 1867 a považuje za jednu ze svých nejpřednějších úloh provedení vyrovnání až do r. 1903. Vyšedši z lůna strany liberální, chce vláda především opíratí se o ni, ale přijme také ráda každou podporu jiných stran. Ohledně zahraniční politiky panuje mezi směrodatnými činiteli úplná shoda. Je to politika míru a základem jejím je trojspolek. Vláda se vynasnaží, aby zákonem upravený poměr k Chorvatsku a Slavonsku měl ráz přátelský a hodlá se držeti spolivosti, ve finančních ohledech nutné. Ač neustálého zbrojení sluší litovati, přece jen vlastenectví káže, aby se v zájmu schopnosti monarchie k boji přinášely oběti. Totéž, co o vojsku, platí o honvédech. Vláda se vynasnaží, aby mezi státem a církví zachovala nejlepší poměr. Minister- ský předseda mluvil pak o záležitostech jednotlivých odborů ohlásil různé předlohy, jako na př. sestátnění veřejné správy co

možná s největším zachováním samosprávy, zákon o inkompabilitě atd. Vláda se vynasnaží, aby zákony provedla bez ohledu(!) na národnost a vyznání. Vůdčí hvězdou kabinetu bude: zákon právo a pravda. Ministr skončil přáním, aby strany zanechaly boje a sjednotily se ku společné práci pro blaho vlasti. Potom nastalo rokování. Jednotliví

předáci na př. Molnár, Kořut, Horanszký, Szentivanyi, Bártha Polonyi, Zichy atd. vyslovili celkem s programem vládním souhlas. Za předsedu sněmu zvolen dr. Percell. Baron Bánffy stal se královským uherským nejv. hofmistrem (korouhevním pánem), tak že může ze sněmu se ctí odejítí.

* * *

ČÁST LITERÁRNÍ.

Lesklý povrch.

(Obrázek.) — Naspal Bohumil Brodský.

(Pokračování.)

„Co je to, že máš koně tak sedřené?“ rozkřikl se vrchní na Martina. „Jistě kradeš oves a prodáváš jej.“

„Já?“ bránil se uraženě kočí. „Já už, milostpane, sloužím třicet let vo Vystrkově u koní, a nikdo mi nemůže dokázat, že bych jediné zrnko ovsa byl odcizil. Vždyť je to má hanba, když přijedu mezi jiné panské kočí a mám špatné koně.“

„A čím to, u časa, je, že teď ti koně věsí hlavy, jakoby chtěli scepenět. Ty to musíš vědět. Stůňou-li, proč jsi to neřekl dřív?“

„Ponížně prosím, oni nestůňou, jím schází něce jiného.“

„A co? Mluv. Sice uvidíš, že to budu zítra žalovat milostpánovi, a ten tě na hodinu vyžene.“

„To by byla pěkná spravedlnost!“ rozlobil se Martin. „Když jsem tady sestaral, měl bych býti vyhnán? To by se milostpán ode mne dověděl, kdo sedřel koně.“

„Kdo je tedy sedřel?“ křikl vrchní podrážděn.

„Oni, milostpane. Jakživ jsem se nenajezdil tolik, jako teď. Nemine dne, abychom nejeli někam do zábavy, na návštěvu, na řízení. A nejede-li milostpán, a koně by si mohli odpočinout, poručí zase milostpaní, abych zapřáhl a jel na procházku. A jak musím jezdit! Jedu-li pomalu, jsem hubován, že dřímám. Do kopce, s kopce jde to stejně, a koně si ani neoddychnou. Beztoho začíná podsednutí kulhat. A jací to byli koně! Kdyby se byly trochu jen ušetřili, mohli trvat léta.“

„Ty chlape nestydatá, ty tedy povídaš, že jsem já koně sedřel?“ volal vrchní zatímže pěstí a chystaje se kočího udeřit.

„Já ne, já musil dělat, co mi milostpán poručil. A bit se nedám! Já už jsem na bití starý, a jakživ žádný pán na mne ruky nevložil.“

„Počkej, darebáku, jak odjede milostpán, potáhneš. Já tě naučím.“

Vrchní se třásl hněvem, ale kočí už pozoroval, že nemá té kuráže a pánoviti, jako ještě před několika dny. Všelicos už za bývalých vrchností zažil, zaknsil a nedal se prodati.

„I s Pánem Bohem,“ povídal klidně, „já si živobytí najdu třeba dřív než o ni.“

Štěch nevěděl, co na to odpověditi. Necitě pevnou půdu pod nohama, nemohl s náležitou ostrovní vystoupit a tak vyraziv pouze nějaké nadávky opouštěl konírnu. Kdyby byl věděl, že kočí připraví mu větší nesnáze, než co jiného, byl by jistě při své povaze schopné všeho podlízání, zase se přičinil jej udobřiti. Ale kdež on o kočího dbal! Majetník panství si takového člověka i nanevšimne a až odjede, on vzdorovitě vyhodí.

Časně ráno vyjížděl Martin z Vystrkova. Pan vrchní proti svému obyčeji byl již vzhůru a volal naň, aby na nádraží jel krokem, tam dal koňům nažrati ovsa a na zpáteční cestě švihl do nich, aby dobře klusali.

Martin jen hlavou přikývl a záhy zmizel. To jsi mi ani povídat nemusil, myslil si, sjížděje volně po klikaté silnici dolů do údolí a odtud po stráni dále na druhé návrší, odkud již cesta rovně běžela ke stanici. Je-li ten pán jen trochu všímavý, uvidí hned sám, co koním je.

Zlobil se, že byl včera nevině týrán a že snad měl býti ještě bit. Totak, k stáru dostávati za věrné služby rány a k tomu od člověka, jakému dosud na panství rovného nebylo. Je pánovitý, nadutý, každého týrá, stále něco vytýká, ale sám svých chyb nevidí. Aby se každý před ním plazil, a za to nemá v ničem uznání. Teď je skoro hanba s koňmi jeti, a Martin opravdu měl zlost, že s takovým spřežením musí vézti samého milostpána. Ale bude-li se ho na koně ptáti, umiňoval si, že ničeho nezatají. Ať taky jednou na takového pána dojde. Aspoň si všichni oddychnou, zkrátí-li ho někdo.

U stanice zajel do známé hospody, hodil koním ovsu a když se blížil čas příjezdu vlaku koně zapřáhl a předjel před stanicí. Vlak přihučel, a Martin se ohlížel po milostnánovi. Lidé hrnuli se ze stanice, ale že by mezi nimi byl Vystrkovský pán, viděti nebylo. Aspoň Martin se domníval, že takového pána musí poznati dle oděvu a držení těla.

(Pokr.)

KRONIKA.

O poslancích praví „Česká stráž:“ Ti karteloví rytíři, kteří z bank berou tisíce zlatých, že se starají o lid? Zákony prý dělají. Je to znát: všechny jsou dělány — bez srdce a bez hlavy . . .

Proti připojení Libně ku Praze, podali dne 20. února staročeští obecní starší obšírný protest, ve kterém se praví, že připojení státi se může jen na újmu financí pražských. Praha má již 39 mil. zl. dluhů, Libeň má na 2 mil. zl., a nové 2 mil. by asi vyžadovala její úprava, kanalisace atd.

Tři domy památné na Staroměstském náměstí sbourány budou. Tak mladočeská většina se usnesla dne 20. února, a to po řeči Dra Friče, jenž se v „božení“ vyzná, Dra Scharfa, také jednoho z vůdců bořitelů atd.

Defraudant Wilt, který zpronevěřil v Mladoboleslavské spořitelně na 120.000 zl., odsouzen byl porotou, do které vzati byli vesměs rolničtí členové, do žaláře na 4 léta a zaplacení 19.000 zl., jež z diet nevrátil. Přelíčení bylo opravdu sensační. Vyšly na jevo zajímavé věci na př. že se nekontrolovalo řádně ve spořitelně, že si celé město sice šeptalo, jak může Wilt pořádati hostiiny nádherné, kterých se přední(l) osoby účastnily, ale říditelstvo spořitelny nevědělo — o ničem atd. Lépe nebude, nežli až nad všemi peněžními ústavu bude přísný dozor zemský nebo státní.

Ústav slepců „Francisko-Josefinum“ vede — zbankrotělý něm. továrník a pak kupec p. Stádl z Malé Strany. Ústavu se vyčítá, že nehledí rovnoprávnosti, ale přijímá skoro samé německé slepce, a pak ne staré, nýbrž mladé osoby, tak že ty se nudí a (prý) „zapřádají i milostné pletky.“

Israelité v Čechách mají pro dívčí sirotky krejcarový spolek, který má již fond výborně zařízený 184.374 zl. Nyní byl postaven výborně zařízený dívčí sirotčinec. V čele tohoto ústavu stojí pp. M. Benies, Ad. Bloch, H. Grab, M. Hahn, D. Banzel-Federn, Bondy, Falkowicz atd. — A naši sirotci?

Čeští sportovníci: cyklisté, veslaři, fotbalisté, tennisté, athléti atd. sešli se dne 25. února u Choděry v Praze, aby porokovali o nepřátelství, jež vůči nim osvědčují němečtí sportovníci a žurnalistika. Němečtí sportsmani v Praze napsali za hranice: „My potíráme Čechy jako nepřátele německé řeči a mravu, jako lidi, kteří nestydí se sahati k násilí, pálení a vraždění, aby Německo zničili.“ — V cizině se o nás věří, co se od židovských sportovníků z Prahy napiše. Český sport je boykotován. Čest národa jest pošpiněna. Čeští cyklisté v Liberci a jinde s kol sráženi, klacky jim do kol vrhány. V Německu kočují panoramy, kde ukazují „hrůzy pražské“ z r. 1897. — Inu, pražští poturčenci horší jsou než Turci sami.

Dr. Frischauer, pařížský dopisovatel do vídeňské „Neue freie Presse“, byl pro své Dreyfusovské agitace vypovězen z Paříže.

Z vídeňské radnice vypovězen byl referent „Neue freie Presse“, žid D. Zenker, pocházející z jistého českého města! Dr. Lueger odůvodňoval vypuzení jeho delší řečí. Mezi jiným řekl, že podobným, Vídeň hanobícím způsobem může psát jenom nějaký mezinárodní židák nebo placený literární žoldák... Zajímavé je, že o Praze psali židovsko-němečtí „žoldáci“ ještě hůře, nežli o Vídni. A přece nikomu nebylo ani malé napomenutí uděleno! O Praze píše se skoro denně lživě, zámyslně se znetvořují česká zřízení, tak že škodí to našim poměrům hospodářským i společenským. Řízná důtka byla by i u nás na místě.

Znamení doby. Dne 12. února založen byl (dle „Pozoru“) oheň v kn. arc. semináři chlapeckým v Kroměříži. Počalo hořeti ve dvou učírnách. Podlahy byly polity petrolejem.

J. Najzr, 42letý pobuda, vlákal děvče do poutnického kostela v Haudorfě, kde je z násilnil.

Bratři Fr. a V. Tomáškové z Berouna byli souzeni před odvolacím senátem pražským, protože Fr. Tomášek vzkřikl v hostinci na důstojníky p. Z. Qaoyku a F. Macha: „Vy chlapi, darebáci, mám lepší čest v těle, než vy oba dohromady.“ — Pan Fr. Tomášek, nájemce velkostatku v Ofechu, odsouzen k 15 zl. pokutě, p. Václav Tomášek zproštěn obžaloby.

V Stanislavi konal se proces s ryt. Korytovským, kterému pomohla z vězení také — 16letá dcera správce trestnice, žalářník a bar. Brunicki.

V Praze přejet hošík 15. února na elektrické dráze. Matka jeho bavila se na chodníku s ženou jinou. Obecnostvo chtělo konduktéra zabít. Osm strážníků do 11 hod. v noci hlídalo trať. Ochranné koše u vozů obec — nezavedla. Proto tolik neštěstí.

Zakladatelé „České spořitelny“ jsou: hr. Fr. Vrbna, kn. A. Lobkovic kn. Josef ze Schwarzenberga, kn. Fr. Dietrichstein, hr. Jos. Vratislav z Mitrovic, hr. Filip Kinský, kníže Kamil Rohan, hr. Jan Kolovrat, kn. Rudolf Kinský, arcibiskup Václav L. Chlumčanský,

hr. Fr. Deym a hr. Buquoy. K těmto prvním zakladatelům přistoupili později: hr. Kristián Clam-Gallas, hr. Arnošt Waldštejn, hr. M. Thun, šl. Lämel, A. Fiedler, hr. Prokop Hartmann. M. Zdekauer, pražské obchodní gremium, Jos. Schicht a kníže Karel Thun-Taxis.

„Le Progrès de la Sontme“ uvádí, že Francie zhyne na — opilství. Pítí absyntu tak se rozšířilo, že působí starost přátelům lidu francouzského. V nynější době jest ve Francii 450.000 vináren a kořalen. Národ francouzský spotřebuje 14 litrů čistého alkoholu ročně na jednu hlavu. Před dvěma lety byl ještě se svými 485 litry — v řadě sedmé, Dánsko s 885 litry bylo v čele. Nemocnice jsou plny alkoholiků. Mladí lidé — 16- či 17letí jsou úplně na mizině. Z 1000 v pařížském špitále léčených osob připadlo na 100 mužů — 70 (!!) alkoholiků.

Dle „Rokycanských Listů“, v noci 14. a 15. února povraceli neznámí útočníci (lokálka je nadepsána: „Hyenismus“) na hřbitově 51 křížů a hroby děsně pošlapali.

Pan J. Tscherner v Praze VII. — 376 v závěti ustanovil, že po 10 let nájemníci v jeho domě bydlicí nemusí platit činži! — K následování doporučujeme.

Dr. Pavel Durdík ve příloze „Nár. Listů“ dne 26. února uveřejnil článek: „Učitelé ve Španělsku“, kde nejuhušnějším způsobem napadá — kněžstvo nejen španělské, ale i — naše v Čechách. Dr. Durdík, jako znalec léčivých prostředků, měl by si něco předepsati proti jedovatě, ošklivé to nemoci, sice mu předepsán bude recept od jiných.

„Nár. Listy“ zabývají novou kampaň na chytání hejlů. Začínají vydávat v odpoledním i ranním čísle dvakrát asi týdně „hlídku“ školskou živnostenskou atd. Rozumí se, že začaly — s hrubými urážkami klerikálů, církve a pod. — Tím že se zreformuje zbahnělý stav? Nikdy!

„Pryč od Říma.“ Pastor Dr. Brünnlich z Halle mluvil v Berlíně na schůzi „evangelického spolku“ takto: „Protestantství v katolických zemích — v Itálii, Španělsku, Francii, Rakousku (zvláště v Čechách) se vzdává. A kdo to zavinil? Římské kněžstvo.. Klerikalismus drží s Poláky, Dány, Čechy, Elsasany. A proč? Ze hněvu proti Luthe-

rovi. — Ultramontanismus, jenž podmanil si svět, přinesl světu úpadek (!) hmotný i duševní. Protestantství znamená blahobyť a rozkvět národů. V Čechách má každý Němec heslo: „Pryč od Říma“ na rtech, a to: advokát i učitel, průmyslník i listonoš rolník i dělník i katoličtí kněží sami, kterým v římském terrorismu jest nevolno. Přestup z katolické víry bude (prý) velikolepý a imponantní. Vystoupí se v massách. Musíme našim bratřím přispěti, abychom jednali v úmyslu císaře Viléma II. (!) jenž řekl: „Všechna má snaha směřuje k tomu, abych odstranil, co rozděluje veliký německý národ“. Podporujme náboženské hnutí v Rakousku — penězi!“ — A sebráno na 30.000 marek. Prof. Witte prohlásil že 18 mladých kazatelů může každou chvíli spolek poslati (!) do rakouských měst.... Rektor Wiehland navrhol, aby spolek podporoval školy rakouské, kde se — „náboženství na školách — zanedbává.“ Voláme: Přátelé, bděmež!

Jednota pro obnovení kláštera bl. Anežky v Praze ve valné hromadě dne 1. března konané za předsednictví generála ryt. řádu křížovníků, dra. Václava Horáka, konstatovala, že s opravami bude lze brzy počítati. Mimo veliký počet dobrodinců vzpomenuť služebné dívky (!), jež darovala zlatý řetěz v ceně 74 zl., šňůru granátů

v ceně 87 zl. a zlaté hodinky. — Jmění: 28.538 zl., vydáno 5400 zl.

Na sněmě dolnorakouském navrhol posl. Schneider dne 3. března, aby „židé byli při zadávání prací veřejných vyloučeni.“ Návrh byl přikázán zemskému výboru.

Svatováclavská záložna rozdala letos 5780 zl. různým spolkům. Není to sice „Grandhotel“, ale je to celkem dosti. — Starostou ve valné hromadě dne 1. března zvolen zase prof. Drozd, a výbor zůstal týž. Více lidovosti — by neškodilo.

„Zářtita“, lidomilný spolek zdejší, loni opatřil službu 38 dívkám a byt 120 chovankám. Noclehů loni bylo — 25.710! — Kéž je spolek tento co nejvíce podporován!

Bankovní závody v Teplicích a Ústí nad Labem poškozeny byly od prokuristy Drechslerovy firmy — o 250.000 zlatých. S. Drechsler a V. Schönberger — z mizeli! Jsou ovšem stiháni. Prohráli prý obnos ten na burse.

O nalezcích rozepisují se „Katol. Listy“ v několika delších statích. Snad podaří se konečně povzbuditi tolik mecenášů, aby co nejvíce ústavů pro ty ubožáky bylo zřízeno.

KRITIKA.

Činohra. (Referuje R. P.)

Na pamět čtyřicetileté spisovatelské činnosti p Václava Vlčka dávána byla dne 25. února jeho výtečná historická truchlohra „Eliška Přemyslovna.“ Jest to jedna z jeho nejstarších, však nejlepších prací dramatických, vyšlať poprvé roku 1866 a od té doby dožila se již čtvrtého vydání, posledně vyšla roku 1893.

Svoji ušlechtilou mlavou a dějem, vzatým hlavně z naší slavné minulosti a prodchnutým vznešenou láskou ku vlasti stala se dramata Vlčkova populárními a snad i v tomto směru posud až na malé vyjimky ojedinělými,

Vždyť již jeho první dramatická práce z české historie „Soběslav“ vydaná v r. 1864 počtána byla cenou.

Mimo tyto uvedené práce napsal Vlček další znamenité truchlohry: „Milada“ „Přemysl Otakar,“ „Lipany“ a „Povodeň. K posledně jmenovanému dramatu čerpal látku ze svého románu „Samohrady.“ Též několik dobrých veseloher napsal nám Vlček, připomínám pouze „Šachy.“

Nehledě zde ani k jeho bohaté činnosti novellistické (napsal Vlček celou řadu národních románů, které patří k nejobsáhlejším publikacím novellistickým vůbec) získal si Vlček svými dramatickými pracemi neocenitelných zásluh pro národ náš, vždyť vydal je v prvních dobách našeho obrození, kdy dramatické umění naše bylo ještě v plenkách. Přispěl tím Vlček nejen k obohacení dramatické literatury české, ale i nemálo k po-

vznesení naší národní hrdosti a k zušlechtění národního citu.

Pro svoje neohrožené vystupování ve věcech národních v posledních letech, zvláště jeho obhajování pravosti rukopisu Královodvorského proti novějšímu hnutí najmě t zv. „pokrokovému“ dožil se Vlček mnoho nepřátelství od mladší generace. Ale oni též dnes musí nepokrytě jeho veliké zásluhy plně oceniti a jeho literární plodnosti se pokloniti.

Provozována byla „Eliška Přemyslovna“ s úspěchem slušným, zejména sl. Vlčková a p. Seifert dovedně si vedli.

Cyklus „Národní Jednoty Severočeské“ ve Smíchovském divadle jest, jak noviny oznamují odložen až do plíšího podzimu. Budou však dávány ve prospěch této jednoty některé novější hry. Započne se prý Sardnovou novinkou „Ja marquise.“

Hudba. Koncertní saisona nevykazuje nic obzvláštního. Český komorní spolek ve svém třetím koncertě předvedl nám král. dvor. saského varhaníka Ed. Treglera, jehož výborná hra jest ještě z dob jeho pražského působení s dostatek známá. Trio sestávající ze sl. Urbanovy, prof. F. Mařáka a J. Buriana předneslo skladby Dvořáka (Trio B-dur) a Beethovenova (op. II. č. 4). Bylo by žádoucí, aby toto sdružení umělců, jimž dostalo se za výkony zasloužené pochvaly, sestoupilo se v pevný svazek, za tím účelem, aby pilným cvikem docílili oné jednolitosti a zároveň duševní přibuznosti, které se při výkonech českého kvarteta obdivujeme. To však je u nás chybné, že podobné ensembly se obyčejně sestupují jen za účelem jedné produkce.

Jmenované L. Perosiho oratorium, které spolek hud. umělců dne 28. t. m. předvede, sluje: Umučení Páně a zpracováno jest na základě evangelia sv. Marka, kap. 14. 15. Skládá se ze tří dilů. První předvádí nám večerí Páně, druhý: modlitbu Kristovu na hoře Olivetské, a třetí smrt Vykupitele. Dilo Perosiho jest zajímavé tím, že spojuje diatoniku Palaestrinovskou s moderní chromatikou. Jednoduché sbory většinou na kvintakkordu a jeho obratech založené zajímaví svou vážností a velebností, kdežto sólové zpěvy se vyznamenávají vřocností a něhou neobyčejnou. —

Red. Dalibora chce zavésti donaší společnosti v Paříži obvyklé „Matinies artistiques“ produkce koncertní volnější, při nichž by ve prospěch dobročinného účelu prováděly nejlepší síly umělecké některé novinky. Je-li naše obecenstvo na takovéto zábavy připraveno, ukáže zajisté brzy jejich průběh. První Matinies má se odbývati v polovici března ve vinohradském Národním domě.

Porota, zvolená ku posuzení oper, konkurujících o cenu vypsanou družstvem Nár. divadla, přikla ji třemi hlasy Kovařovicovým Psohlavcům. Myslíme, že jinak ani jednati nemohla. V porotě zasedali pp. A. Benevický řed. konservat., A. Čech, kap. N. d. Dr. J. Borecký hud. ref., J. R. Rozkošný sklad. a př. H. Trneček, skladatel.

Operní repertoír Národního divadla nepřinesl nic pozoruhodného. Opakuje staré věci a těží z operet a frašek jež měly sloužiti jen pro masopust.

LITERATURA.

Konečné dočkali jsme se vydání sebraných spisů Karoliny Světlé, této nestorky české zábavné literatury. Vycházejí péčí nakladatelství p. J. Otty. Počato jest vesnickým románem „Kříž u potoka.“ Na tyto spisy, Karoliny Světlé, dýšící pravou a poctivou láskou k vlasti upozorňujeme zvláště.

Mám v rukou svazeček básní Růženy Jesenské „Písně k tvé duši,“ jež vyšly v kabinetní knihovně. Nejsou sice žádným uměleckým výplodem, ale jsou mně přece milejší nežli ta vyumělkovaná nezdravá filo-

sofie, některých našich dam spisovatelek jako na př. jsou paní Kunětická ve svojí „Neznámé pevnině“ a v „Silhouettách mužů.“ o kterých ještě později promluvíme.

Slečna Jeseuská je velice upřímnou ve své poesii a poví nám vše, čím jí srdce překypuje, ale nikomu tím neublíží.

† Dne 21. února zemřel známý žurnalista a spisovatel Göbel-Kopidlanský. Zemřelý byl typickou osobou a zakusil mnoho zlého v dobách našeho pronásledování v letech šedesátých.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze
vydala následující velice cenné

Spisy Dr. Ant. Lenze

Syllabus

Jeho Svatosti Pia IX.

s povinným zřetelem ku syllabu náčelníka svobodných
myslitelů Alfonsa Padařovského.

Druhé opravené vydání. — Stran 486. Cena zl. 2.40.

Socialismus

v dějinách lidstva a jeho povaha a církve katolické,

jedině schopná ku řešení otázky socialní.

Stran 392.

Cena zl. 2.40.

Vzájemný poměr učení Petra Chelčického

starší Jednoty Českých Bratří a Táborů

k nauce Valdenských, Jana Husa a Jana Viklifa

Cena 1 zl. 60 kr.

Mariologie Arnošta z Pardubic,

prvního arcibiskupa Pražského.

Na základě spisu jeho: Psalterium de Laudibus Beatissimae
Virginis, čili Mariale Arnesti.

265 stran.

Cena zl. 1.35.

Soustava učení M. Jana Viklifa na základě pramenů.

Cena 1 zl. 50 kr.

Cena 1 zl. 50 kr.

Objednávky těchto spisů přijímá a vyřizuje

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze,
budova městské spořitelny.

Právě počal vycházeti

 II. díl

znameního spisu **abbé Fouarda**:

Prvopočátkové církve.

Svatý Pavel. Jeho poslední léta.

Přeložil kněz **Jan Ev. Hulakovský.**

Vychází v sešitech po 50 kr. Celkem bude asi 6 sešitů

Novinka!

Historické paměti

bývalého panství Mníšeckého

a kláštera sv. Maří Magdaleny na Skalce.

S 2 rodokmeny.

Dle původních pramenů sestavil a napsal v letech 1884—1893

Josef Vávra,

profesor na c. k. české reálce v Praze.

Cena 60 kr.

Do tisku uchystány :

Sebrané spisy

Václava Špačka.

Vzdělavací knihovna katolická.

Pořádají Dr. Josef Tumpach a Dr. Ant. Podlaha.

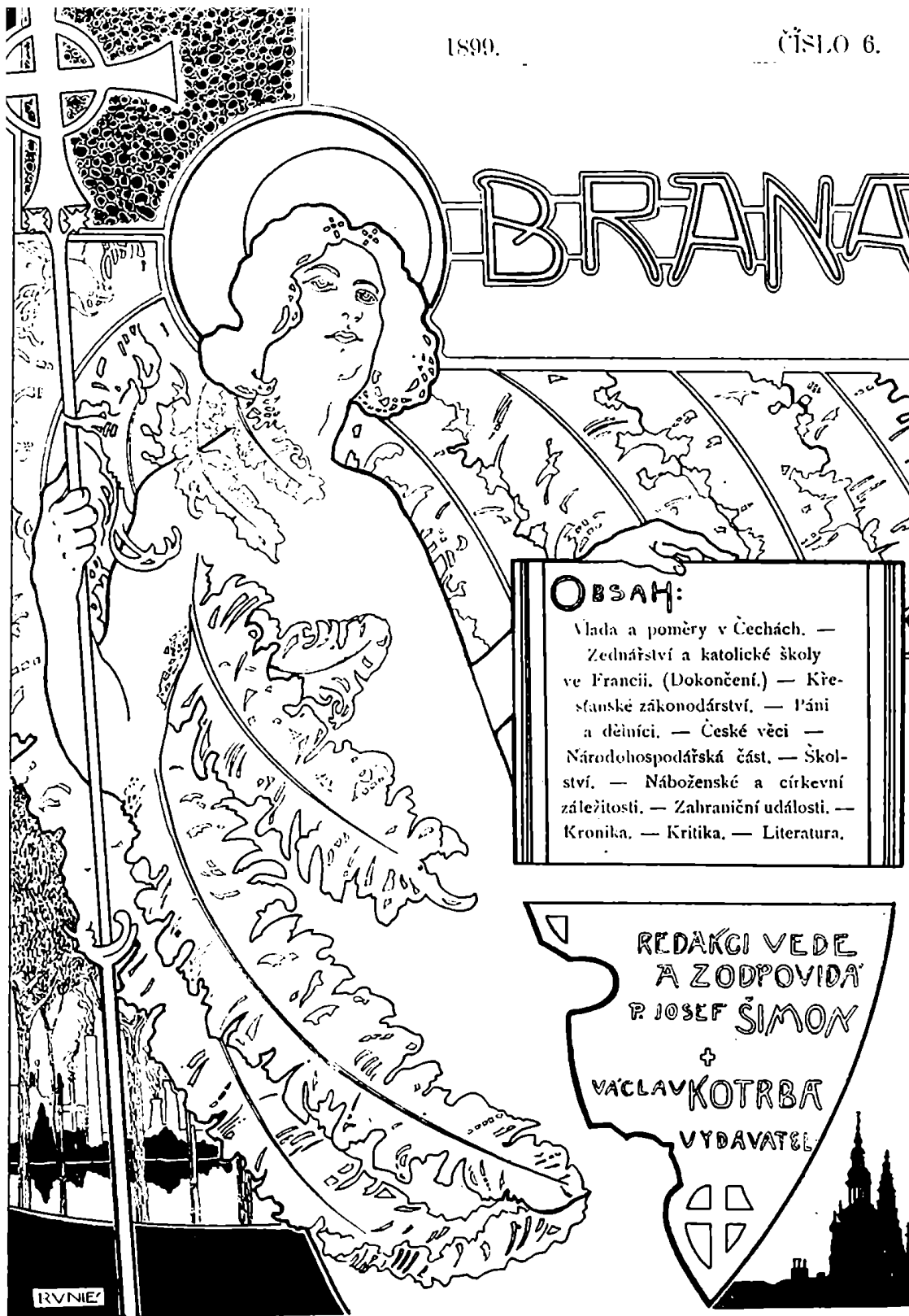
Vzdělavací knihovna katolická přináší díla nej přednějších spisovatelů katolických, jež pojednávají o různých důležitých otázkách z oboru apologie, ethiky, dějin církevních, občanských i kulturních, přírodních věd, aesthetiky, sociologie a jiných se stanoviska katolického.

Vychází v sešitech Barchových po 25 kr.

Příhlášky k odebírání přijímá každé knihkupectví, zvláště

Cyriilo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze,

v budově městské spořitelny.

OBSAH:

Vlada a poměry v Čechách. —
Zednářství a katolické školy
ve Francii. (Dokončení.) — Křes-
tánské zákonodárství. — Páni
a děmici. — České věci —
Národohospodářská část. — Škol-
ství. — Náboženské a církevní
záležitosti. — Zahraniční události. —
Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
A ZODPOVÍDÁ
P. JOSEF ŠIMON

+
VACLAV KOTRBA

UYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zaslané:

Západ, napsal K. V. Rais, nákladem F. Šimáčka, č. 3. (16 kr.). Pokračování zajímavé povídky z pohorského života, líčící sympatického faráře a kaplana ve Studenci.

Dělnické Noviny, č. 14., dne 16. března, obsahuje „Pomni, abys den sváteční svěřil“, pojednání historicko-socialní od dra Rudolfa Horského, „Vláda tmy“, a řadu jiných článků, dopisů a zpráv. a pak polemiku proti „Lidovému Listu“ a jeho stoupencům.

Vychovatel, číslo 6. ze dne 15. března 1899 přináší články: „Škola a socialní „demokracie“, „Péče kněze o nalezence“ od faráře V. Hála a hojně zpráv drobných.

Křesťanská sociologie, sešit 6. druhého dílu od dra R. Neuschla. Výborný spis, který obsahuje velice mnoho cenného materiálu. (V Ma-sarykově „Naší době“ byl dr Neuschl prudce napaden.)

Rádce duchovní, redaktor kanovník dr Josef Burian. Obsahuje řadu případných kázání postních a velikonočních.

Przegląd katolicki, číslo 10., ve Varšavě, obsahuje pojednání o působení Ducha sv. v dějinách, posudky literární a pod.

Nový život, číslo 3. obsahuje Lutinovu báseň Fr. Lad. Čelakovskému, Baarovu povídku „Cestou křížovou“, Srámkovu polemiku proti článku dr Reyla v 1. čísle Obrany „O křesťanském demokratismu“ (se silně kulhajícími přirovnáními dra Reyla — k Rokycanovi o kompaktátech jednajícímu). Forum, obsahující úvahy a kritiky atd.

Mořící duše, tragédie od Jiřího Karáska. Je to dekadentské líčení souchotinářského a nervosního člověka, lhostejného bratra jeho a hysterické „pohlavím bodané“ ženy.

Vlast, číslo 6., březen. Obsahuje články od Vyhliďala, P. Buriana, K. Dostála, dra Lenze, prof. Müllera, Kameše, redaktora Vaněčka (O Heckerovi) a mnoho zajímavých drobných zpráv z literatury a umění.

Náš domov, č. 6. Obsahuje články od Vychodila, Vlasty Pittnerové, J. Malota, Dostála a různé pěkné básně a vyobrazení.

Řemeslnicko - živnostenské Noviny, č. 5. ze dne 10. března, mají dobré posudky liberálního nehošpodářství ve stavu řemeslnickém, zejména v člancích: „Národe, drž dohromady!“ „Český granát“ atd. — Doporučujeme odborným společenstvům živnostenským.

Zasvěťme se božskému srdci Páně, spisek od P. Em. Kováře, vydaný Cyrillo-Methodějským knižkupectvím G. Francla (60 kr.) pojednává o úctě nejsv. Srdce Páně od jednotlivců i v rodinách projevo-vané, jež přináší pokoj, potěšení a požehnání. — Doporučujeme.

Zábavy večerní, č. 1., 1899: Rodinný život, pěkná povídka od Z. Fleuriotové, přeložil J. F. Khun.

Vychází:
d. a 20. dne
každého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prahu i venkov
celoročně 3 zl.,
čtvrtletně 75 kr.

ROČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 20. BŘEZNA 1899.

ČÍSLO 6.

Vláda a poměry v Čechách.

Vytýká se nynější vládě, že se nechává vésti od Čechů.

Německé listy jsou plny variací na toto thema. Také řečníci němečtí a to nejen pověstný Wolf, ale i univ. professori, dvorní radové i ústavověrní velkostatkáři — až do omrzení zpívají písničku podobnou.

Naši však poslanci, voličové i časopisy prohlašují, že vláda nadržuje — Němcům, hledíc jim ve všem vyhověti, hněv jejich usmířiti a požadavky splniti.

Kde jest pravda? Je ministerstvo Thun-Kaizl-Dipautilovo slovanským či německým? Komu nadržuje? V čí prospěch pracuje? — Pozorovatel nestranný, kterých jest ovšem po řídku, dozná asi, že vláda nynější chce býti co možná nestrannou a spravedlivou, ale že vladne přece jen v kolejkách centralisticko-německých. Vždyť již samé složení vládní nasvědčuje tomu. Až na min. Kaizla a zástupce Polaků — samý Němec na křesle vládním. Všechna přednější místa v říši, všechny nejvyšší odborové úřady, ba i místodržitelství a c. k. zemské správy jsou německé.

A přece i němečtí poslanci liberální i velkostatkáři ústavačtí prohlašují opět a opět, že vláda je Němcům — nepřátelská. Dokud neodvolají se jazyková nařízení, nechce žádná z německých stran s hrabětem Thunem jednati. Takovou odpověď obdržel hr. Thun zase dne 10. března v Praze od dra Schlesingra, v takovém smyslu zní všechny německé projevy.

Ani na sněm král. Českého dne 14. března Němci z Čech se nedostavili, učinivše projev, že pokud dosavadní poměry trvají, sněmovních prací účastniti se nemohou...

Neu-li to osudná hra s nejdražšími statky národů? Lid v Čechách hyne, a to český lid i německý.

Roľnictvo stojí proti obrovské konkurenci cizího obilí bezbranné, statky se tříští, chabrus děsně řádí, z 91.200 osob

loni z říše naší se vystěhovavších dozajista bylo i mnoho tisíc rolnického obyvatelstva českého.

Řemeslnictvo jest bezuzdnou soutěží mezinárodního, většinou židovsko-anglického kapitalu podlomeno nadobro. Ve výrobné strojn panuje pravá anarchie. Nikdo nebdi nad tím, zdali se výroby odbudou, zdali se přehytečnou výrobou tisíce rodin neozebračí. Řemeslníci stojí rozerváni mezi sebou na rozvalinách lepší své minulosti.

Dělnické a sociální záležitosti jsou přes ohromnou důležitost svou úplně nepovšimnuty. Proletářů přibývá. Vzdutá ode dne ke dni čílice děsných výjevů bdy a nouze na ulicích a v brlohách měst i na cestách polních a na vesnických navsich.

Povodné a jiné živelní pohromy ničí rok co rok majetek tisícových rodin. Slovem, kamkoli se podíváme, všude plno hloží a trní, bod ácí a plevele. Všude nespokojenost, výbuchy náruživé, nepřítel a nenavist. Součinnost a vzájemná ústupnost staly se docela neznámými. Stav rozestván je proti stavu. Denné nová hesla se rodí, namířená proti pořádku, proti mravnosti, proti míru, proti naboženství.

„Los von Rom“, jež se od jedné německé obce ke druhé provolává, znamená zároveň: Los von Oesterreich! Na tisíce brožur hanobících viru katolickou i všecka zřízení říše naší rozdává se v německých spolicích. Volá se: Jeden jazyk, jedna víra, jeden císař — všenněmecký to program.

A proti tomuto řádění vláda stojí celkem nečinně. Vynikající univ. professor, dr. R..., vyjádřil se, že, co nacionální i liberální Němci provozují, jest — revoluce.

A není nikoho, kdo by zastavil tento nebezpečný proud. Vláda je prý slovanská! Poslouchá Čechů! — Jaká to ironie!

Jest však již nejvyšší čas, aby katilínárské úklady byly odhaleny a zmařeny. Je třeba,

aby zavládl systém rozhodnosti, systém spravedlivosti a práva. Stále couvání před irredentisty, před lidmi, kteří rovnoprávnosti znáti nechtějí, kteří s náboženstvím čachrují, kteří jsou tak zaslepeni, že raději do propasti by uvrhli říši, nežli aby se vzdali nadvlády nepatřičné, rozmnožuje zmatek a bídu.

Němcům musí rozhodně býti řečeno, že rovnoprávnost jazyková v Čechách vyžaduje, aby Čech i Němec v celém království Českém jazyka svého mohl užívati.

A pak musí býti pracováno na polích nyní ladem ležících, aby povznesen byl průmysl i obchod náš, aby rolnictvo bylo od záhuby zachráněno, aby řemeslnictvo bylo k novému životu vzkříšeno, aby lid dělný i úřednictvo, učitelstvo a jiné vrstvy došly splnění svých oprávněných tužeb.

Má vláda nynější tolik síly, aby útoky

nepřátelských živlů odrazila a nedávala se vésti, ale skutečně — vedla.

Či nemá té síly? Bude i dále slabou vůči irredentistům německým i košutovcům maďarským, kteří po pádu bar. Bánffyho již prohlašují, že si nové vyrovnací články budou diktovati?

Nás v rozvoji našem může nynější centralisticko-německý systém (ten „obehraný luxusní klavír“ dle slov dra Kramáře o trojpolku) zadržeti a může nám hodně uškoditi.

Ale Bůh dá, že nás ani nejnovější zednářské a protestantské tažení — nezničí!

Německý lid u nás bohdá pozná, že veda bezohlednou vojau proti nám, poškozujee hmotně i morálně také sebe.

Pevně doufáme, že katolicismus teď na obou stranách dosti zvadlý znova rozkvete a mír, pokoj i požeboání v naši nešťastnou nyní ze ní se vrátí.

Zednářství a katolické školy ve Francii.

(Dokončení.)

Nezdá-li se tu, jakoby výkonný výbor Velikého Orientu byl vlastně francouzskou vládou? Avšak přese všechny snahy svobodných zednářů zůstalo přece mnoho řeholníků, řeholnic a kněží učitelů francouzské mládeže. Proto vrátili se zednáři ku jmenovanému sedmému článku, ježž rozšířili a doplnili.

Již na valném shromáždění roku 1891 řekl br. Fernand Faure Mm.: „Eť, chcete-li upřímně aby zanikly nebezpečné následky vyučování klerikálního, jsou jenom dva prostředky: první, aby bylo usneseno, by žádný ústav nesměl trvati a nikdo vyučování udíleti v celé zemi, nežli stát.“

Na zednářském shromáždění roku 1896 přijat návrh poslance br. Severa, aby bylo naprosto zakázáno vyučování všem řeholím. Konečně na kongresu lóží pařížských roku 1898 učiněn krok další a usneseno žádati, aby se vyučování stalo státním monopolem.

III.

Poněvadž všeshny pokusy potlačiti úplně školství církevní nepotkávaly se s kýženým u zednářů výsledkem, chopili se nejkrajnějších násilností, k nimž náleží řada návrhů, jimiž má býti školství klášterní zbaveno

žactva. Již r. 1891 podával ve shromáždění zednářů zpravodaj br. Nicolas návrh, aby učiněny byly kroky u každého ministerstva, by všickni úředníci, kteří placeni jsou z veřejných fondů, byli poukázáni, že mají dítky své posílati do škol laických. Tento návrh byl jednohlasně přijat.

V letech následujících byly tyto drakonické předpisy ještě zostřeny. Ba, na malém shromáždění zednářském v březnu r. 1898 byla navržena osnova zákona, jehož první článek zní: „Všichni funkcionáři, důstojníci nebo podobní úředníci, vůbec všichni občané, kteří berou jakýkoliv plat, povolený v rozpočtu, ať státním, ať krajském, ať obecním, musí pod trestem okamžitého odvolání dítky své posílati do škol obecných, občanských nebo vyšších, jež řízeny jsou úředníky státními. Tím měli býti katoličtí úředníci postaveni před krutou alternativu: buď obětovati postavení, postup a budoucnost anebo dáti dětem svým vychování, které odporuje jejich víře a svědomí.“

Avšak podobný zákon měl se vztahovati také na budoucí úředníky a směřovati k tomu, aby žáci škol katolických vyloučení byli ze všech úřadů, všech vysokých škol státních a zkoušek doktorských. — Všem kandidátům se žekne: „Buď ly-

ceum a škola státní, aneb naprosto žádné místo, žádný diplom, žádná kariéra pro vás!

Toť jest obsah pověstného návrhu Pochonova, jímž se parlament francouzský má zabývat. Zednář a poslanec Pochon učinil sice tento návrh poprvé na generální radě Ainské, avšak dříve již přijat návrh ten na kongresu lóží východních, a Velký Orient francouzský pro sebe otcovství tohoto návrhu reklamuje. Návrh ten projednán na valném shromáždění zednářském roku 1891, kde usneseno: „Budoucně nikdo nebude moci býti ustanoven za úředníka státního, neodbyl-li studia pro úřad ten požadovaná na státních školách. Diplomy a vysvědčení studijní mohou býti vydány jen těm kandidátům, kteří tři poslední léta před zkouškami studovati budou na škole státní, krajské nebo obecní.“

V dlouhé debatě o tomto návrhu vysloveno biahopřání br. Pochonovi za jeho chování v pravdě republikánské, při čemž br. Blatin o původu pověstného tohoto návrhu takto promlouval: „Původ tohoto návrhu, pravil Mm. Ff. vyšel z vašeho srdce, ze zednářstva samého, z konventu a výkonné rady. V posledním roce na základě jistého počtu projevů, v tomto smyslu v konventě učiněných, výkonná rada sloučila všechny poslance a senatory zednáře. Br. Floquet a br. Brisson pomáhali při tomto spojení podobně, jako veliký počet našich vynikajících přátel v parlamentě; a po řeči br. Thulié, jakož i velmi zajímavých slovech br. Brissona všichni jednomyslně se rozhodli pro návrh Pochonův.“ Na základě tohoto usnesení vypracován byl návrh zákona, jenž byl přijat na valném shromáždění zednářstva francouzského všemi proti třem hlasům, a výsledek hlasování provázen dlouhým potleskem a voláním: „Vive la République“.

Od této chvíle neustávalo zednářstvo, aby návrh Pochonův stal se skutkem. Tak malý konvent z roku 1898 jedná o návrhu lóže „Triple Union et Amitié“, aby návrh

Pochonův byl obnoven. Kongres lóží kraje pařížského zabývá se podobně tímto zákonem, k němuž přidává ještě dodatek, že se žádá na všech budoucích úřednících a důstojnících aspoň jednoroční návštěva učení filosofického, kde se jim dostane vychování demokratického, jež osvobodí jejich srdce i jejich ducha.“ K tomu není potřebí zajiště komentáře, vyjadřujíc slova až příliš jasně poslední cíl celé akce zednářské.

* * *

Sledujeme-li vývoj veřejného života francouzského, shledáváme, že všechny tyto návrhy zednářské, směřující k úplnému zničení školství katolického, a tím k úplnému podrytí vši víry, s velikou ochotou uskutečňují zákonodárné sbory francouzské. Tak jedná senát, v němž skupina zvaná „l'Union républicaine“ složena jest ze samých zednářů, majíc za předsedu zednáře M. Guyota. Generální rada seinská není vlastně po dlouhou dobu nic jiného, nežli filiálka lóží. Vždyť to otevřeně řekl dr. Després:

„Jsem zednář a svobodný myslitel; jako všichni ostatní republikánští členové rady, tak i já za své zvolení a politické úspěchy jsem povinován zednářství.“ Podobně i sněmovna poslanců není ničím jiným, nežli hříčkou v rukou zednářstva, kde poslušní br. plní rozkazy svých zednářských představených

Z kráikeho toho obrazu pozná zajisté laskavý čtenář, kde třeba hledati nejhlavnějšího nepřitele všeho, co souvisí s věrou a náboženstvím katolickým.

Podobný obrázek dal by se konečně sestaviti ze všeho zákonodárství proticírkevního a protináboženského zemí vzdálených i blízkých, a všude bychom postřehli zhoubné působení tajné společnosti, která pod rouškou humanity, svobody a bratrství napsala na prapor svůj heslo svobodných myslitelů „Écrassez l'infame“ na vyvrácení autority církevní i světské, hledíc nejdříve udoati školství náboženské, jako pevný základ víry a ctnosti v životě veřejném i soukromém.

— er.

Křesťanské zákonodárství.

Píše Jan Nep. Josef Holý. (Pokračování.)

Konstantinem počíná dlouhá řada panovníků, kteří u vykonávání moci zákonodárné brzy čerpali z evangelia a nařízení církevních, brzy podléhali vlivu svých vášní,

roznícených starým kvasem pohanským. — Odtud ona zvláštní směsice pohanství a křesťanství v zákonnících všech národů evropských. Zákonodárství křesťanské ne-

mělo nikdy dokonalé platnosti ani u národů nanejvýš křesťanských mimo vládu sv. Ludvíka ve Francii a Karla IV. u nás v Čechách.

Nařízení Konstantinova v jednotlivostech nesou pečeť dvoji bíd, bíd vladaře, který je vydal, a bíd doby, v níž byla prohlášena. Konstantin omezuje se totiž na to nejčastěji, aby mírnil nelidské zákonodárství svých předchůdců. Jeho dílo je nedokonalé, ale můžeme je pozdraviti jako naději, která předpovídá další pokrok.

Absolutismus císařův jest dalek toho, by zcela zmizel. text zákonů jest vyjadřován přísností skoro barbarskou, manžel, otec, pan zůstávají stále pravými samovládcí v lůně své rodiny; avšak nejkřutější tresty jsou vymýtny, a vykonávání otcovské autority podrobena jest od té doby dozoru.

Podle zákona z r. 314 byly všechny oběti tyranství Maxencova propuštěny na svobodu. Rok na to zapovídá označovati na čele zločince, určené pro amfiteater nebo do dolův. V témž čase zapovídá pod tresty nejpřísnějšími hanebný trest smrti na kříži.

Otec, který zavraždí syna neb dceru, je trestan žalářem, a finanční úřady mají na útraty statů živiti a šatiti opuštěné dívky.

Roku 315 bylo zakázáno zajati pro dlouhy pacholka dlužníková nebo zvířata v zemědělství potřebná.

Roku 316 byly zjevnodušeny formality osvobození otroků, postačilo od té chvíle představit se biskupovi a lidem a obdržeti dosvědčující list. Dle nařízení z r. 322 má každý obžalovaný právo zvoliti si obhájce před soudem. Tři léta později byly gladiatorské pětky přísně zakázány.

Když panovník prohlásil zákonodárství nové a tak dobrodějně, lepšily se mravy za blahodarného vlivu křesťanství. Prostopášnosti v manželství a přestupky svobodného stavu ustoupily řádné společnosti manželké a stavu panenskému, jehož ctnosti přinášely plody příkladné a blahodárné.

Avšak tyto krásné počátky byly násilně zadrženy zlopověstnou reakcí Juliána odpadlíka. Než, církev uměla vyčkati, byla trpělivá, neboť obdržela od svého Zakladatele slib, že bude trvati až do skouání světa.

Když Julián odpadlík podlehl v polích Ktesifonských, upravila církev opět s neobyčejnou živostí svou kázeň, a stát mohl pracovati za jejího řízení na opravě občan-

ského zákonodárství. Povstávající bludy, dosud živé pohanství, přílišné nároky císařů byzantských, nepokoje velikými vpády způsobené kladly veliké překážky dílu Konstantina, Theodosia Velikého a Honoria, a přece společnost lidská, přeměněna milostí křesťní, obdržela nové právníctví.

Theodosius II. dal r. 438 uspořádati první oficiální zákoník. Justinian I. dal jej roku 529 prohlédnouti a doplniti, přidal k němu ještě Digesta nebo Pandekty, Instituce a novelly.

Tato sbírka práva občanského, která jest posavad podkladem studií právníků moderních, jest kompilace složená ze trojího živlu: obsahuje četné staré zákony římské, mnoho zákonů vypůjčených od církve; avšak hlavně se skládá z nařízení Konstantina a jeho nástupců. Je to skutečně veliký pokrok nad zákony pohanskými, zvláště ve prospěch ženy, dítěte a otroka; avšak zůstává ještě příliš daleko za ideální dokonalostí, kterou kázali apoštolové, a pro niž byla zařízena církevní kázeň.

Jak velice převyšují dekrety papežů, sněmů biskupů nařízení císařů byzantských, kteří se nedovedli odloučiti od zvyků pohanských ani pokorně poslouchati příkázání evangelických, kteří chtějí zároveň nositi meč i kaditeinici!

Sotva byl zákoník Theodosia II. uveřejněn, zrušil tento panovník nařízení Konstantinova a Honoriova, která omezovala naprostou svobodu rozvodu. Sbledal je pro lidskou slabost příliš přísnými.

Justinian neustal za své vlády dávatí zákony s pomocí Triboniána. Jeho nařízení nesou na počátku formu: „Ve jménu Pána našeho Ježíše Krista“, avšak jsou poskvřněna velikými poklesky: schvalují otroctví a rozvod.

Brzy na to zničili barbaři všecky ony moudré opravy, které způsobily nové zákony pod vlivem církve sv. a zadrželi na dlouhá léta pokrok vzdělanosti.

Mahomed přichází. Začíná spor vésti s církví sv. o nejkrásnější končiny světa, uvádí svými zákony jak protisociálními tak vášním lichotivými část starého císařství římského opět v barbarství. Podle koránu mají lidé pokládati ženu za svůj majetek neb „pole své práce:“ „Vezměte si,“ dí prorok, „ty, které se vám líbí, dvě nebo tři nebo čtyři. Jestliže se bojíte, že jich nebudete moci řádně vydržovati, vezměte si jednu neb dvě otrokyně.“ Zákony válečné jsou nespravedlivé

a ukrutné: všechna kořist náleží prorokovi, zajatci pohanští zasvěcení jsou smrti židovští a křesťanští stávají se poplatnými „Ve jménu sameho Boha jest dovoleno zapuditi manželky;“ avšak třeba jest „vzdáliti je v čase vhodném a odloučiti se od nich se zdvořilosti.

Proti všem těmto nepřátelům bojovala církev sv. sama. Uprostřed této potopy porušenosti jediná kazala posvátnost manželství.*) přála úctě ženy a nevinosti dítek, učila člověka dodržovati přísahy a míti ohled na hodnost své přirozenosti.

Když národové evropští dospěli k svému ustálení, rozdělil se duch zákonodárný ve dvoji směr, který potrval po celý střední věk. Na jedné straně císařové východní, nadšení rozkolnickým duchem, který zdědili carové ruští, přišli úplně k staré zásadě práva římského: zákon bře celou svoji sílu z vůle panovníkovy.

Na druhé straně zeměpánové západní, více se podrobující zákonům církevním, utíkali se k církvi sv. a tázali se národa v polích květnových a březnových, v místech a shromážděních blavních neb částečných. Odtud ona známá forma: zakon vychází ze souhlasu národa a z nařízení krále: *lex fit consensu populi et constitutione regis.*

Tento nádech křesťanské svobody pů-

*) Prof. Masaryk nedávno v přednášce (dne 6. března) že teprve evangelíci povznegli (!) ženu, kdežto katolíci ji snižovali. Prof. Masaryk jde ve své nepřizní ke katolismu tak daleko, že se stává směšným.

Pozn. red.

sobí v zákonodárství sálických, riparských a burgundských Franků.

Ložůstale úryvky tohoto starého zákonodárství ukazují, že náboženství dobylo velikého vítězství nad barbary, způsobujíc, že milují čest, konají spravedlnost a ohled mají na mravnost, zvláště na posvátnost manželství.

Láska našich předků pro všechny svobody, ať občanské ať soukromé, ukazuje se přede vším v organisaci a výkonech veřejné moci. I zde jest samá rovnost před zákonein: i nevolníci mohou bráti útočiště k soudům.

Zákonodárství středního věku, sebrané později Domatem (Jean Domat: *Les lois civiles dans leur ordre naturel* 1689), obsahuje právo římské, právo církevní, nařízení a zvyky. Nalézáme zde dosti mezer a dost nedokonalosti; ale jaká změna ve prospěch vzdělanosti! Skoro všude se slavně hlásá posvátnost a nerozlučitelnost manželství, uznává se opět čest ženy dítka se dostává místa, které mu přirozenost určuje, nevolník chráněn zákonem Božím, přijatý v rodinu jako nerozlučný pomocník, nemá nic společného s otrokem starých časův.

Pohanská renaissance převrátila tento krásný pořádek a zrušila celé toto moudré národohospodárství. Dekret z roku 1614 potlačil ve Francii souhlas národa u vykonávání moci zákonodárné, a revoluce roku 1793 potlačila souhlas panovníkův. Je to vždy absolutní vláda ať pod tou neb onou formou, a vláda spravedlnosti zažije vždy tyto změny, nebude-li poslouchati církve, orgánu nejvyšší pravdy a tlumočnice zákona Božího. (Dokonč.)

P á n i a d ě l n í c i .

II. Péče o dělnictvo.

Ve výborném pojednání svém uvádí prof. dr. Lukáš dále tyto ukazky, jak jinde ku blahu dělnictva se pracuje.

Mnohé továrny v Německu zavedly školy pokračovací, aby upevnily a rozšířily vzdělání školy obecné, čímž se povznesse dělník na úroveň průměrného pracovníka a umožněna mu pevná existence. Tak je to v Georg-Marienhütte (u Osnabrücku), kde po 4 leta dělníci mladší (od 14-18 let) musí školu navštěvovati a kde učí inženýři závodu jednou týdně čtení, psaní, mluvnici, počtům, kreslení od ruky

atd. Každý žák musí se účastniti všech lekcí pravidelně a přesně, chovati se slušně a pozorně a na cestě i jinde má chovati se tak, jak na křesťanské jinochy sluší! Kouřiti venku i u školy je přísně zakázáno. Pro nedbalost a pod. je žák vyloučen, což má za následek propuštění z práce. O velikonocích odbývají se veřejné zkoušky s odměnami za píl a řádné chování.

Továrna Kruppova má 15.519 dělníků (r. 1890) a 361 učňů. Každý učeň je přikázán jistému odbornému dovedoucímu, jenž dbá nad jeho výcvikem a otcovskými bdi nad jeho chováním. Učeň má denně 40 kr.,

což vzrůstá až na 1 zl. 50 kr. Polovička mzdy se vyplácí učňovi, polovička druhá se uloží a vyplatí po vyučení.*) Jestli je učeň propuštěn (pro nepoctivost, nezřízený život a pod.) propadnou úspory ve prospěch pensijní pokladny. — Po vyučení musí jíti tovaryš na zkušnou. Jestli byl vždy hodným. může po 5 letech žádat o přijetí do „Kruppovy veleobce“ a tu se dále vzdělává.

Továrna Kruppova, mající nyní 20.000 dělníků, z nichž mnozí jsou neženatí, má od r. 1856 tak zvanou menáž, kde r. 1873 bylo ubytováno 1775 dělníků, kteří podrobeni jsou „domácímu řádu“. Každý obyvatel menáže obdrží: Železnou postel s rohožkou a poduškou z trávy mořské, dvě viněných příkrývek s povlakem, prostěradlo, ručník a skříň. Maso k obědu je každý den, večer polévka s masem třikrát týdně. Na týden obdrží každý $\frac{1}{8}$ kg. pražené a mleté kávy a $\frac{1}{4}$ kg. másla. To vše za 45 kr. Z konsumního spolku obdrží levně prádlo, šaty, pivo, tabák atd. Dělnici zvyknou střídmosti, zachovají si zdraví, základ to spokojené budoucnosti. V kasárnách (pro 1200 osob) zřízených jsou vyloženy časopisy, bibliotéka, kuželník a kulečník.

Pro spořádané a pilné dělníky zařídila firma zvláštní byty v domcích (asi pro 15 osob), kde je pokojík, vzdušná a světlá jídelna a společenská síň s knihovnou. Domky leží v zahradě parku podobné.

Kruppova firma ročně dává 7000 zl. na stipendia, aby si zajistila vzdělané a schopné dělníky.

Dělnice (v průmyslu textilním, papírnickém. a pod.) vydány jsou mravnímu nebezpečství u cizích lidí ve značné míře. Stravovatelé přijímají dělnice (osifelé nebo děvčata z chudé rodiny) ne pro blaho děvčat, ale aby vydělali peněz a tu — vyžítují nezkoušenosti a lehkomyšlnosti děvčat mrzkým způsobem. Přímhufují oko nad lehkomyšlností mladých dělnic, aby se jim nevystěhovaly, a od styků s muži je nechrání. Také na zdraví nejsou dělnice chráněny v nečistých a malých ložnicích.

Proto jsou založeny v mnohých městech útulny pro dělnice, kde by našly náhradu

*) Německý řád živnostenský ze dne 1. června 1891 a rakouský z roku 1895 § 78 podobný způsob výplaty učeníkům též přijal.

za domov a vychovávány byly. Tak je na př. v Cáchách, kde je mnoho žen v továrnách soukenných, na jehly a v přádelnách zaměstnáno. „Akciová společnost pro blaho dělnictva“ — založila r. 1881 útulnu, v níž za levný peněz dostal se byt i strava a kde se vyučuje ručním a domácím pracím. Po práci dělnice jdou přímo do útulny a o 10. vykonavše společnou modlitbu jdou spat. Ráno o páté vstávají a v domácí kapli zase modlitbou den začnou. Přísně se dbá, by dělnice v čas a společně z práce se vracely. — Výlohy udržovací hradí se hlavně z akcií (ročně splácených) a z milodarů. Venkovské dělnice ochráněny před bídou a nouzí i před mravní zkázou. R. 1896 bylo v útulně té ubytováno 394 dělnic!

V Mn. Gladbachu r. 1868 katoličtí továrníci (za schválení konsistoře) založili útulnu podobnou. — Při útulně této je „spolek dělnic“ (v Cáchách „spolek nedělní“) pro dělnice mimo útulnu bydlící, jež v neděli hlavně vyhledávaly společnost poodrostlých mladých dělníků v místnostech zábavních a to — bez dozoru rodičů. Ve „spolku dělnic“ vzdělávány jsou dělnice ve směru mravně náboženském, v ručních a domácích pracech, v šití prádla, vaření a pod. Zabava slušná není vyloučena, zejména zpěv a vhodné hry se pěstují

Za 15 kr. měsíčně dostává se dělnicím — kávy a látek k šití. Za pílí a mravnost dány jsou odměny. Vyučování ve vaření děje se ve 4 kursech, v nichž za 12 dní se opakuje týž jídelní lístek dle výborné kuchařské knihy „domácí štěstí“ (das häusliche Glück) kterouž knihu vydal spolek „Arbeiterwohl“ (česky v Chrudimi r. 1888).

Pro služebná děvčata zřízeny jsou v každém větším městě zvláštní útulny, kde za nepatrný poplatek naleznou byt a celé zaopatření a kde se spíše služby dopídí. Tím uchována jsou děvčata zkázám, jež jim hrozí, přijdou-li hledat služeb do většího města, v němž snadno padnou do nesvédomitých rukou různých lidí, provozujících přes přísný dozor veřejných úřadů své nekalé řemeslo.

Ve Švýcarsku a jižním Německu mile překvapí péče, která věnuje se děvčatům službu hledajícím. V každém vagoně umístěno je návštěví v několika jazycích (!), v němž se upozorňuje na nebezpečí, jež děvčatům v neznámém městě hrozí, a ukazuje se na útulny v jednotlivých městech, kam děvčata s důvěrou mohou se obrátiti.

Útulny ty stojí pod dozorem zvláštního komitétu, většinou z dam složeného. Někdy utvoří se k tomu cíli též společnost akciová, nečinící nároku na dividendu (na př. v Curychu: Herberge für Arbeiterinnen).

V bavorských vlacích jsou pod provoláním uvedena i jména dam a byt jejich, kam se děvčata obrátiti mohou. Také na nádražích ve velikých městech mají dámy svou úřadovnu, kde děvčata obdrží od spolehlivých osob pokyny a rady potřebné v cizím městě.

Kdežto útulny a pod. pro dělnice povstaly z podnětu jiných osob, útulny pro muže (tovaryšská sdružení) povstaly z vlastní vůle dělnictva mužského. Příčina leží v povolání ženy, jež považuje svůj stav dělnický za přechodný. Sám Stvořitel vynášeje kletbu (dí slovně dr Lukáš) nad padlým člověkem muže ztrestal slovy: V potu tváře dobýváti budeš chleba svého, — kdežto k ženě vztahovala se pouze slova v příčině těžkého postavení jako matky. Proto dělnice nechtějí se ani naléhavě starati o budoucnost svoji, spíše hledí každá, aby co nejdříve se dostala po bok muži a dosáhla samostatnosti a zaopatření u krbu rodinného.

A i tam, kde zmizí veškerá naděje na zaopatření se ženy dělnice v domácnosti, nedostává se pohlaví ženskému potřebné energie, prozíravosti a přehledu. —

Útulny mužů dělníků na základě svépomoci založené vyskytují se výhradně u dělnictva vyučeného řemeslům v lůně různých tovaryšských společenstev, která jsou pouhou napodobeninou starých tovaryšských spolků z dob, kdy cechy mistrovské dostaly ve svou moc úplnou disposici nad dorostem živnostenským a kdy uznávali i tovaryši za dobré — proti této rostoucí moci se sdružovati a práv svých dobývati a obhajovati.

Sdružení tovaryšská jsou velmi mocná. Vládouce značnými hmotnými prostředky,

za mnoho let nastřádanými, poskytují i ve svých domech úplného a výhodného zaopatření. Nezaměstnaným poskytne se okamžitá výpomoc po případě opatří se jim i zaměstnání a zaměstnaným dává se zaopatření za nepatrný peníz. Jsouce ubytováni ve společných ložnicích a společně stravováni, naleznou ve své útulné i zábavy, poučení a dalšího vzdělání.

Dorost dělnický z dílen maloživnostníků a zvláště učenci z nepříjemného dozoru mistrova lákáni jsou do továren k obsluze strojů, jež lehko lze obstarati a při nichž kyne snadný výdělek. Tím zmohutněla velkovýroba, jež odňala řemeslům valnou část děloých sil, rozestavivši je kol nesčetných důmyslných strojů, které dřívější práci rukou lidských převzaly a s obdivuhodnou přesností a vytrvalostí ji vykonávají.

Proto zřizovány útulny tovaryšské, by dělníci nebyli odkázáni na přístřeší osob cizích, těžících z neznalosti nebo dobráctví svých spolubližných. V útulnách sešli se dělníci z továren i ze závodů živnostenských.

Ale továrny zaměstnávají teč značný počet dělníků nevyučených, jimž přístup do tovaryšských útulen zabráněn. I zřizovány útulny pro dělnictvo nevyučené, nezorganizované a sice od podnikatelů samých, kteří si chtěli zajistiti určitý počet dělníků potřebných a pak i z lidskosti mínili poučiti i ochrániti mladý lid před nebezpečenstvím.

Tak na př. povstala v M. Gladbachu útulna továrních dělníků, kde svobodní dělníci bydlí ve společném domě, jsouce společně stravováni a užívajíce společných místností zábavních na př. koncertního sálu, herny, kulečnicku, kuželnicku atd. a společné knihovny.

Že takové útulny velice prospívají, leží na bíle dni.

(Dokončení.)

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Rozpočet král. Českého na rok 1899.
Děláme dluhy. To je první myšlénka, která se v hlavě rodí při pohledu na rozpočtové číslice. Máme přírážku zemskou 51 kr. na každý zlatý státních daní, ale to vynáší pouze 15,680.597 zl. Potřeba však činí

22,060.460 zl. Schodek 4,500.000 zl. nutno ubraditi — půjčkou.

Vlastní úhrada zemské správy obnáší pouze — 1,780.508 zl. Hyneme, klesáme, chudneme. Bohatě království české stane se odraným, opelichaným stkvostem.

Daně státní pozemkové činí 30,746 269 zl., jiné pak daně činí na 100 milionů zl. A zemi české vrací se pouze asi 50 mil. zpět. Ostatní ohromné miliony zůstanou — ve Vídni. Podobně je tomu na Moravě a ve Slezsku. Půjde-li to tak dále, budeme za 10 let mít asi 120 mil. zl. dluhů — z nichž budeme platit asi 10 mil. zl. úroků. A vlády váhají pořád odstraniti tento zhoubný systém. Pohlédme blíže na potřeby a úhrady.

Zemský rozpočet navrhuje jako potřebu na r. 1899 pro zemský sněm 176.311 zl., tedy o 12.300 více než v loni bylo schváleno. Pro zemskou správu 549.343 zl., o 9039 zl. více než v loni. Pro archiv zemský a dějiny Čech 24.479 zl., o 2882 zl. méně než v loni. Pro hospodářství polní a sadební 51.738 zl., o 1495 zl. méně než v loni. Pro zemědělství v řádné potřebě 496.665 zl. a v mimořádné 493.965 zl., úhrnem 990.630 zl., o 16.471 zl. více než v loni. Pro účely zdravotní 76.540 zl., o 11.400 zl. více než v loni. Pro účely humanitní v řádné potřebě 3.614.034 a v mimořádné 60.970 zl., o 245.590 zl. více než v loni. Pro účely vyučovací a vzdělávací v řádné potřebě se navrhuje 10.969.862 zl., v mimořádné 544.400 zl., úhrnem 11.514.262 zl., tedy o 917.207 zl. více než bylo v loni sněmem schváleno. Pro účely umělecké v řádném rozpočtu 213.043 zl. a v mimořádném 83.318 zl., o 46.309 zl. méně než v loni. Pro účely bezpečnostní 650.123 zl. v řádné potřebě a 6341 zl. v mimořádné, úhrnem 656.464 zl., o 52.849 zl. méně než v loni. Pro účely vojenské 160.830 zl., o 27.270 zl. méně než v loni. Pro veřejné stavby v řádné potřebě 258.382 zl., v mimořádné 2.354.534 zl., o 215.847 zl. méně než v loni. Pro všeobecný výdaj pensijní 153.047 zl., o 6672 zl. více než v loni. Pro dluh zemský vyžaduje se 1.121.535 zl., o 168.984 zl. více než v loni. Celková potřeba rozpočtena na **22,060.460** zl., tedy

o **1,071.011** zl. více, než v loni sněmem schváleno.

Úhrada jest navržena na rok 1899 takto: Při zemském sněmu 100 zl. jako v loni. Při zemské správě 401.751 zl., o 2121 zl. více než v loni. Při archivě zemském a dějinách českých 405 zl., o 35 zl. více než v loni. Při hospodářství polním a sadebním 34.834 zl., o 701 zl. více než v loni. Při zemědělství 65.837 zl., o 5.824 zl. více než v loni. Při účelech humanitních 416.425 zl., o 59.947 zl. více než v loni. Při účelech vyučovacích a vzdělávacích 376.420 zl., o 138.970 zl. více než v loni. Při účelech bezpečnostních 221.200 zl., o 16.646 zl. více než v loni. Při veřejných stavbách 263.536 zl. Vlastní úhrada činí celkem 1.780.508 zl., o 268.518 zl. více než v loni. Zemské přírážky a státní úděly 16.448.597 zl., o 182.956 zl. méně než v loni. Celková úhrada či jí tedy dle rozpočtu **18,229.105** zl., o 85.562 zl. více, než v loni schváleno sněmem.

Co se tkne zemské přírážky na uhrazení schodku, navrhuje předloha toto: Rozpočet vykazuje po odečtení vlastních příjmů 1.780.508 zl. **schodek 20,279.952** zl. Dle noty finančního zemského říditelství v Praze ze dne 8. prosince 1898 obnášejí přímé zeměpanské daně, předepsané na r. 1898 v království Českém, vyjímajíc osobní daň z příjmů, celkem 30.746.269 zl.

Jak vidno, věnuje král. České na zemědělství nepatrný celkem obnos 990.630 zl., na školství pak **11.514.262** zl., tedy přes polovici celého rozpočtu zemského. Při tom však jsou platy učitelstva takové, že upraveny býti musí. Nezbude, leč žádati co nejdůrazněji, aby buď stát převzal některé instituce ve svou správu sam, anebo aby nastala a autonomie zemi a království taková, by většina peněz v zemi vybraných také v zemi zůstala.

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

Karlovarská spořitelna dala letos na dobročinné účely — 92450 zl.

Regulace malého Labe. Na horním Labi skoro každoročně bývají povodně jež ohromné škody působí. Tak na př. r. 1895

z pozemkové daně 3.391.372 zl. musilo být odepáno **232.632** zl.! Tisíce usedlostí bývá ničeno. V posledních 20 letech bylo 25 zátop, z nichž roku 1876 povodeň 42 dní trvala. V oblasti té nalézá se 49 cukrovarů, 233 mlýnů, 71 pivovarů, 9 lihovarů, 17 továren

na stroje, 10 továren chemických, 31 pil, 64 cihelen, 16 porcelánových a cementových továren, 6 skláren, 117 prádelen atd. Ročně se v oblasti té dobývá na 1,888.763 metr. centů pšenice, 1,039.015 metr. centů žita, 2,493.700 metr. centů ječmene, 1,772 535 metr. centů ovsa, 1,021 290 metr. centů jetele, 5,906 200 metr. centů bramborů a 16,398.975 metr. centů cukrovky. Ale to je vše málo. Mnohem více by stálo v poříčí labském závodů a více by plodin, bylo sklizeno, kdyby Labe bylo splavněno, takže by levnější uhlí se dováželo a zboží vyváželo. — Ale otázka splavnění našich řek — to je bohužel bolestná stránka našeho hospodářství státního a zemskeho.

II. Živnosti.

Pražští hostinští stěžovali si dne 13. března panu místodržiteli hr. Coudenhovovi na to, že se nadbytečně udělují koncese hostinské a výčepnické a sice nad skutečnou potřebu obyvatelstva. Místodržitel pravil, že nařízení již v loni vydané strau přísného vyšetření od příslušných živnostenských úřadů upadá v zapomenutí. — Jest to věru na pováženou co se nyní v Praze i na venkově děje. Kde nový dům se staví všude skoro se zřizuje — hostinec nebo vinárna, kofalna nebo kavárna. Samosprávné úřady nešetí namnoze právě míry, úřady politické pak nedbají mnohdy ani na zákaz úřadů samosprávných a povolují hostince přece. Následkem toho rozmáhá se rozmařilost utrácení, taneční hýření, z toho pak chudoba a proletářství.

Proti uzenářům pražským zahájili boj němečtí zvěrolékaři, kteří prý shledali, že jest šunka uhrovitá. Tak v Karlových Varech zvěrolékař Messner zabavil 250 kusů, v Drážďanech 25 kusů atd.

Jak se nám sděluje, dostali ředitelé pražských gymnasií a reálků pokyn, aby knihy do školské a profesorské knihovny zařadované nechávali vázati v trestnici (!) na Pankraci. Proti tomuto opravdu pochybenému činu musíme rozhodně protestovati v zájmu maloživnostníků knihářských. Oni platí daně, jsou těžce ba bídne živi, — a ještě že jim má ten dost malý groš vytrhnouti z ruky? Nechtě se ujmou věci této živnostenská společenstva a společnou akci zakročí!

Klempíři pražští usnesli se podati protest proti kartelu „kovových baronů, kteří plechy různé a zboží kovové zdražují, a proti prodávání klempířských výrobků hokynáři.

O mlynářských poměrech praví „Český Dělník“ dne 17. března: „Nedělní klid se nedrží ve mlýnech, kdy je technika mlýn-

ských strojů tak pokročilá, vyrábí se mouky nadbytek, mouka se musí v létě neustále přerovnávat (jinak tlouci) a přemílat, ale nedělnímu hučení strojů a otročení lidu nemohou páni pytlbaroni odvyknouti... Žádná solidarita nepanuje mezi chasou a vzdělání málo nebo žádné. Utrmácený chasník přijde z práce domů, sní něco, chopí se dýmky, usedne a přemýšlí o své bídě. Nechává všechno plavat docela netečně kolem sebe. Když má trochu času, vyhledává společnost, ale jakou? Kde se pije a hraje karty. Lotynka, ta se pěstuje skoro při každém mlýně... Dříve byl chasník každý řemeslu vynucen. Teď se berou — nádenníci. Jsou mlýny, kde je stárek — bývalý švec, kožešník nebo lamač kamene. Postup je v dle, ale úpadek mezi chasou. Nedělní klid se musí vydobyt, noční práce nechtě je lépe placena nežli denní!“

III. Dělníci.

Pan V. Myslivec objasňuje, že na schůzi „Politického klubu křesťansko-sociálního“, kdež jednalo se o rozšíření volebního práva na zemský sněm, vedle jiných řečníků hájil zásadu rozšíření volebního práva do zemského sněmu zřízením nové kurie dělnické o 50 poslancích, jak je navrhuje výkonný sbor křesťansko-sociální strany pro království České.

Předseda výkon. sboru křesť. strany sociální pro král. České pan Jos. Hovádek zaslal „Obraně“ následující vysvětlení v příčině naší zprávy ze dne 5. března, kterou se naše sdělení v některém ohledu opravuje a doplňuje. Přípis zní: Není pravda, že petice o zavedení všeob. rovného práva hlasovacího na sněmě král. Českého byla od předsedy pol. klubu křesťansko sociálního pana Hovádky a Dlouhého Pokorného donesena J. O. hr. Vojt. Schoenbornovi, jenž byl požádán, by ji na sněmě podal. Není pravda, že hrabě Vojtěch Schoenborn po přečtení petici tu klubu vrátil. — Pravda jest, že petice žádající rozšíření volebního práva na zemský sněm, byla deputací sestávající ze zástupců výkonného sboru křesť.-sociální strany pp. V. Žižky, dp. Dlouhého Pokorného a Hovádky podána J. O. hr. Vojt. Schoenbornovi se žádostí, zda by ochoten nebyl na sněmě jí podati. Pan hr. Vojt. Schoenborn petici tu po čtyřnedělní úvaze vrátil výkon. výboru křesť.-sociální strany. Není pravda, že vlastní organisátor české strany křesťansko-sociální, dp. farář Dr. R. Horský, petici onu nepodepsal, poněvadž vymyká se obsahem a tonem z posavadního programu

křesťansko-sociální strany, kteráž, jak známo, žádá zavedení hlasovacího práva dle zájmů. — Pravdou jest, že dp. farář Dr. R. Horský petici tu nejen stilisoval, ale i vlastnoručně zátověs vdp. Dr. Fr. Reylem, p. Václ. Žižkou. dp. P. Holým, Leop. Havelkou, dp. Dlouhým-Pokorným a Hovádkem vlastnoručně podepsal.

„Katolický lidový spolek“ v Praze na schůzi dne 12. března ve svatováclavské záložně konané rokoval o „křesťanském socialismu a jeho vedení u nás“. Předseda JUDr. Herman pravil: První pionýr křesť. socialismu v Čechách byl poctivý a upřímný katolík p. Václav Žižka, pak red. T. J. Jiroušek. Pak činně působil „sociální odbor“ družstva „Vlast“ vedením dp. F. Škrdleho a Dra Horského. Došlo r. 1894 na sjezd katol. dělnictva českého v Litomyšli a r. 1896 v Praze. — Dnes — život veřejný i společenský je otráven podvrtnými zásadami nemravnosti a nevěry. My měli bychom sháněti šiky upřímných a udatných bojovníků k obhájení naší svaté věci. My však kamenem bušíme mezi sebou, rozbíjejíce dílo jeden druhému. Povstává kněz proti knězi, aby se rval ve své pokoře o slávu strannického vůdcovství, aby dvojitě a rozbíjel katolický tábor v době kdy toho nejméně potřebí. Strana rozkol mezi námi šířící, která si osvojila právo na vůdcovství křesť. socialismu, má v čele — kněze. Aby své slávy dosáhl, chtěl strhnouti za sebou celý náš katolický ženský svět. Jemu neběží — o věc. Rozkol a truc je nu heslem za každou cenu. Jednání o shodě s ním jest nemožno. (Nastala veliká bouře odporu) Co zde činíme, jest protestem mnoha laiků, kteří povstávají, aby očistili společenský život své strany.

Pak mluvil holič V. Dvorský: Nemů-

žeme více mlčky přihlížeti k politice dp. P. Dlouhého. (Vřava.) Venkov se horší, viní nás ze hniloby, lenosti. Jsme, a musíme býti křesť. sociály všickni. V Praze o volbách vydobyli jsme aspoň revers p. poslance Březnovského. Pan JUC. Šindler celkem největší křičel úpadek hmotný i mravní a horoval pro spojení všech katolíků. Pravil: „Půda selského lidu je zadlužena, obilní obchod v rukou židů, řemesla jsou rušena řemeslníci klesli na pouhé otroky židovských konfekcionářů, továrny a průmysl nejsou v rukou našich, statisíce dělnických českých lidí vydělává do roka miliony židovským podnikatelům . . . Nepoctivost žeje odevšad na nás — vizme jen ty četné úpadky v záložnách! Bolem jsme naplněni my katolíčtí laikové, vidouce, že svornost porušuje kněz jenž má býti vůdcem naším. V Lid. Listě a na 2. sjezdě katol. spolků rozkol zaisívá. Proti „Slavinu“ založil „Budoucnost“. — Po té schůze byla za nezvyklé vřavy skončena. Došlo i k insultacím, jež prý budou míti dohru — před soudem! . . . Pěkně pokračujeme, jen co je p avda. „Právo Lidu“ kvituje naše různice s povděkem. Ačkoli nesouhlasíme s jednáním dp. Dlouhého-Pokorného, který by talent svůj mohl obrátiti ke skutečné pozitivní práci (k budování nových spolků, úvěrních svépomocných ústavů mezi rolníky a řemeslníky i dělníky atd.) tož také nemůžeme souhlasiti se způsobem tónu i veřejné kritiky, kterých dne 12. března užito. Kde zůstala slova sv. Augustína: „In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus charitas“, která před každým náš program si dáváme? Zdálo se ostatně že schůze byla jako nepřípravena, čemuž se máme vždy hledět vyhnouti. — „Dělnické noviny“ počínají proti straně „Lid. listů“ otevřený boj.

ŠKOLSTVÍ.

Upravení právních poměrů industriálních učitelek a jich zaopatření pro stáří. Letos konečně dojde k splnění tohoto zcela oprávněného požadavku učitelek ručních prací. Zemský výbor ve zprávě sněmu v záležitosti této podané navrhuje opravu zákona, kterým se změnil § 34. zákona ze dne 19. prosince 1875 č. 86 z. z. v příčině právních svazků učitelstva. Navrženou osnovou se stanoví: Svobodné neb ovdovělé

učitelky ručních prací z povolání, které předepsanou zkoušku s výsledkem podstoupily, trvale na jedné nebo více školách nejméně šestnáct hodin týdně ručním pracím vyučují a ve svém oboru řádně se osvědčily, jmenují se c. k. zemskou školní radou se souhlasem zemského výboru definitivními s nárokem na služné neb výslužné. Roční služné učitelek ručních prací, které na měšťanských nebo městských a zároveň na obecných školách

jsou ustanoveny, číni bez rozdílu tříd platů 500 zl., na obecných školách 1. až 4. třídy platů 450 zl. a na obecných školách 5. třídy platů 400 zl. a na obecných školách různých tříd 425 zl. Každá definitivní učitelka jest povinna až 20 vyučovacích hodin týdně na jedné nebo více školách převzít. Ustanovení zákona, dle něhož každé provdání se ženské osoby učitelské za dobrovolné vzdání se služby jest pokládati, platí i v příčině definitivních učitelek ručních prací; tím není však vyloučeno aby tyto učitelky po provdání svém nebyly znova ustanoveny za odměnu stanovenou dle počtu týdenních hodin vyučovacích.

„Český Učitel“ dne 15. února v lokálce „Komediantsví“ hubuje na učitele, kteří hrají na varhany. Kdyby se prý škola emancipovala od služby varhanické a od závislosti na faráři, mělo by to pro svou dobu školy netušený význam.

Kouřil na kůru kostela. Ve Lvově přistižen byl žák 6. třídy reální školy, jak si zapálil na kůru cigaretu. Říditel dal žákovi políček. Studenti sešli se za městem a usnesli se — stávkovati, dokud nebude dáno spolužákovi zadostučinění. Také septimáni k nim se připojili. Někteří žáci byli vyloučeni.

Pohoršující mládež obrázky a spisy. V Praze mnozí obchodníci mají ve výkladních skříních předměty, jimiž se mravnost velice uráží. Katolické spolky i jednotlivci obrátili se již často k policejnímu ředitelství, aby pohoršující tyto výklady byly zamezeny. Ale marně. Nyní (dle „Hl. N.“) pražská okresní školní rada vyzývá zvláštním přípisem všechna ředitelství škol aby jí oznamila, nalézají-li se v obvodu školním ve výkladních skříních obchodníků kresby a obrazy, které by mohly mládež pohoršiti a býti na úkor veřejné slušnosti. Někteří papírníci mají obrázky jako lákadlo veřejně vystaveny třeba — naproti škole. Někteří veřejné plakáty a skoro všechny obrázky na dýmkách u dotyčných obchodníků vystavují pro všechny oči na odív pikantní nahotiny, co pak si dovoluji kresličti jistých pražských a vídeňských listů, jest známo. A kdo že se tlačí před prodejny novin a časopisů, v nichž ilustrované pikanterie jsou na veřejný obdiv vyloženy za sklem nebo přibity na dveřích? Nejčastěji „vzdělává“ se tu školní nedospělá mládež, která obrázky a texty pod nimi zrovna hltá. A jak to vypadá s kresbami a textem na stěnách některých soukromých místností v našich kavárnách a hostincích a pod.? — Věru, kdyby pražská okresní školní rada opravdu chtěla zameziti po-

horšení nedospělých, nemusila by zvláště vyzývati ředitele škol, aby referovali, nýbrž z vlastní zkušenosti svých členů měla by plně ruce práce. Vyzvání na ředitele škol učiněné mnoho nevydá, zde by bylo třeba obširnější akce. Slušní obchodníci měli by sami míti na zřeteli, že po ulicích a mimo výkladní krámy nechodí jen lidé dospělí (kteří ostatně nemají ani času výklady si prohlížeti) a že na mládež a lehce vznětlivou její fantasií třeba jest bráti patřičný ohled. Na některé plakáty hodil by se velmi dobře pořádný fikový list a pro „záchodovou literaturu“ (dle „Hl. Nár.“) hodilo by se nejlépe mokré koště obecních metařů... Ale jsou jisté věci, které zrovna křičí, jichž však nikdo viděti nechce. Nejvýš že odbudou se byrokratickým přípisem a zase se spokojené zavrou oči; svědomí má pokoj. A mravnost veřejná? A mravnost mládeže? — Ticho o tom, to jsou cboulostivé věci. Ještě by té vykřičeli za „pokrytce a svatouška“. — Myslíme, že jest povinností orgánů obecních i policejních, aby proti podobným nešvarům přísně zakročili. V Německu jsou obchodníci, kteří by vystavili něco pohoršlivého pro mládež — trestání pokutou nebo vězením. Ovšem — to jest v Německu. U nás — jiný řád, jiný mrav.

Zpráva zemského výboru o stavu národního školství byla dne 17. března na sněmě zemském tiskem rozdána. Z množství statistických dat zprávy nejpřednější místo zaslужuje číslo vzrůstu národních škol. V 60 českých venkovských školních okresích bylo r. 1898 2611 školních obcí, o 29 více než r. 1897 a v 48 německých venkovských okresích 1910, o 13 školních obcí více je tedy celkem 42 nových školních obcí. Celkem jest národních škol 5362 o 74 více). Škol národních s vyučovacím jazykem českým jest nyní 3023 (o 49 více) s 9710 třídami. Z toho počtu jest českých měšťanských škol 137 (o 4 více) a obecných škol českých 2886 vesměs v českých venkovských okresích až na měšťanské školy v Č. Budějovicích a v Duchcově a na — 30 obecných českých škol v německých okresích školních. Národních škol s německým jazykem jest nyní 2339 (o 25 více), z těch je měšťanských 98 (o 4 více), obecných škol 2241 (o 21 více) s 5904 třídami. Kdežto v německých okresích jsou toliko 2 měšť. školy české, jsou v českých okresích školních 4 měšťanské školy německé a naproti 30 obecným školám českým v německých okresích stojí 29 německých v českých okresích, což při známých menšinových

poměrech bije do očí. K tomu ovšem přistupují ještě německé měšťanské školy v Praze, Karlíně, Vinohradech, Smíchovské a v Plzni vedle něm. obecných škol v Praze, jichž jest 8. Co se týče soukromého školství, bylo roku 1898 všech soukromých škol 258. V českých venkovských okresích školních jest 82 německých soukromých škol (o 7 méně), v německých okresích jest 42 soukromých škol českých (o 3 více). V celku jest 115 soukromých českých škol obecných (o 3 více), německých 140 (o 6 méně). — v Praze jest 12 soukromých německých škol. České soukromé školy navštěvuje 12 642 dětí (o 368 více), německé pak 11 875 (o 424 méně). Českých dětí navštěvuje německé soukromé školy v českých venkovských okresích 1741 (o 62 více), v německých venkovských okresích pak 455 (o 87 méně), v městských okresích jest pak 1 021 českých dětí na německých školách soukromých z čehož ovšem na Prahu připadá lvi podíl. Naproti této germanizační žui 3217 českých dětí na soukromých školách

německých každoročně sklizené nachází se celkem 8 německých dětí na českých soukromých školách v německých a 42 v českých venkovských okresích a 2 v městských okresích celkem 52 německých dětí. Toť jsou čísla ukazující co nejsmutněji obrovskou ztrátu české krve v uzavřeném území i v samé Praze. Kolik českých dětí z tohoto půlčtvrta tisíce hynoucích a tlicích na duši i na těle v německých mornách soukromých vrátí se národu v pozdějším věku? K tomu však přistupuje ještě ztráta českých dětí na obecných školách veřejných. Celkem 603 587 dětí s českým mateřským jazykem a s německým 328 587 školou povinných. V uzavřeném německém území jest celkem 21 885 českých dětí školou povinných a z těch navštěvuje 15 233 veřejné školy německé, pětkrát tolik co německých dětí chodí v českých okresích do českých veřejných škol; tedy bezmála dvacet tisíc českých dětí navštěvuje v Čechách německé školy. Toť jsou ovšem poměry velice smutné!

* * *

NABOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

V Soluni, jak nám oznamuje monsignor Jaenig, je pouze 80 židů a 3000 křesťanů. Je tam právě postaven katolický chrám Páně ke cti Panny Marie. Z Čech vypravena býti má roku příštího pouť do Palestiny k návrhu dp far red. Vaněčka. Monsignor Jaenig navrhuje, aby se výprava v Soluni zastavila a súčastnila slavného vysvěcení kostela nového. Cyrillomethodějská idea! Necht se splní!

V Německu odmítl min. Bosse žádost katolických poslanců, aby bylo zřízeno katolické oddělení v ministerstvu kultu. Je prý to vzhledem k protestantské většině — nemožno! Ale P. Opitz chválí přece — Průšáky.

Správní soud ve Vídni rozhodl ke stížnosti žida Luciana Brunnera, že obec vídeňská 30.000 na katolické chrámy nesmí dáti jako příspěvek. Povinnost o chrámy se starati má prý — „farní obec“, tak chce tomu zákon ze dne 7. května 1874. — A e vždyť ty „farní obce“ nikde se neutořily, neexistují! Bylo by však záhodno, aby obce

(nejen vídeňská), jež tisíce peněz k různým účelům — také na synagogy — vydaly, peníze zpět požadovaly. Zajisté více by postižení byli nekatolíci — nežli my katolíci.

V Augšpurku (dle „Neue Augsburger Zeitung“) kouá se v kostele sv. Petra české kázání, tichá mše sv. a zpověď po česku. U nás v severních Čechách — nacionálové nechťejí to dovoliti.

Poslanci velkostatkářští na sněm českém poslali papeži Lvu XIII. blahopřání k pozdravení jeho. Obdrželi odpověď s apošt. požehnáním dne 18 března.

Odsouzení redaktoři pro urážku církve. V Bolzau odsoudila 14. března porota Em. Ulricha, red. „Nordböhmsche Volkszeitung“, (dříve red. „Bozener Ztg.“) a Hanuše Korseua, red. „Marburger Ztg.“ pro urážku katolické církve na 3 měsíce do žaláře zostřeného posty. — ak jednají — v Tyrolsku. U nás o církevní obřady, biskupy, náboženství smí se otíratí v četných novinách každý neznaboh — bezúspěšně.

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Sněm uherský rokuje o rozpočtu. Dne 13. března posl. Major dovozoval, že Rakousko Uhersko bude musiti zabrat část pobřeží čínského, jako to činí Rusko, Anglie, Francie, Německo a Itálie. Jest (prý) to...o nezbytné potřebě pro rozvoj obchodní a průmyslový, ježto Německo i na balkánském poloostrově vytlačuje rakouský a uherský průmysl a obchod. Veliké oběti, jež Uhry stavbou železnic a zavedením paroplavby přinesly, jsou (prý) dosud marny, neboť Němci všude nabývají vrchu. Dne 16. března dokazoval posl. Štěpán Tisza, že parita a vyrovnání Uher s Rakouskem nezáleží v tom, aby se pomáhalo hegemonii německé v Cislajtánii. Je to sice prý na pováženou, jestli Němci v naší polovině přijdou o svou nadvládu, ale Maďaři prý se nemají do toho míchat.

Německo. Po 14 dní skoro bojovalo se v Německu o tom, zdali bude schválena nová předloha vojenská kterou by se rozmnožil roční kontingent nováčků o 7000. Vláda činila se, co mohla, aby předloha prošla. Ale střed katolických poslanců nenechal se zviklati: předloha při druhém čtení padla. Před konečným hlasováním prohlásil pak kancléř **H o h e n l o h e**, že vláda od požadavku svého nyní ustupuje, ale doufá, že za nedlouho, až poslanci se jinak rozmyslí, předloha přijata bude. Nyní již má Německo více vojska i v době míru, nežli Francie.

Všecky noviny v říši sousední přináší články o evangelickém hnutí v naší říši. Rozumí se, že hnutí to podporují, jako činí na př. „Magdeburger Zeitung“. Také spolky **Gustav-Adolfské** vměšují se činně do propagandy protestantismu u nás, nabízejíce peníze (!) pastorům i odpadlým kněžím u nás... To je pěkná aliance!

Cecil Rhodes byl přijat od něm. císaře. Jedná se o spojení železniční od Kapska až do Kahiry.

Francie. Časopis „Figaro“ přinesl rozmluvu redaktora svého s papežem. Myslíme, že rozmluva ta, jež prošla všemi novinami na světě, a kde dost strašnicko o **Dreyfusovi** sv. Otec se vyslovuje, — jest vymyšlena.

Sněmovna rokuje o rozpočtu. Koustatuje se, že vývoz francouzský klesá. Nejvíce mluveno při rozpočtu ministerstva vo-

jenství, jež obnáší již 875 mil. franků. Ministr vojenství **Freycinet** pravil: Stav péchoty naproti sousední mocnosti jest nižší, ale sluší dbáti počtu obyvatelstva. „Osud“ rozhodne se dříve, nežli dojde řada na — zálohy. Musíme se vynasnažiti, abychom nahradili kvantitu kvalitou. Zakládáme si na tom co Francie vykonala v 15 letech pro svou obranu. Nyní chystáme se k výměně ručnic, jež nebudou mít sobě rovných. Země může pohlížeti důvěrně do budoucnosti. Vojsko musí býti připraveno každý den na poslední oběť. Tak bude armáda nepřemožitelná.

V **Touloně** vyhozena prachárna do povětří, při čemž bylo zabito přes 40 a raněno na 150 osob. Praví se, že se to stalo vinou anarchistů.

Z **Maskatu** (vých. Afrika) chtěli si Francouzi učiniti pevnost. Ale Angličané jim to překazili. Po **Fašodě** — nová porážka.

Dne 18. března dokazoval posl. **Pion**, že Francie musí se připravovati k námořní válce. Anglie zvyšuje náklady na loďstvo neustále a také trojspolek válečné loďstvo rozmnožuje.

Španělsko. Sněmovna byla rozpuštěna. Ministerstvo konservativní převzalo vedení v ubohé zemi. Popuzený lid dělá demonstrace a volá: „Pryč s vládou, pryč s — jezovity.“ **Zednářská** rozkladná politika — pokračuje. **Sagasta**, **Silvela** a jiní španělští politikové svalují své viny ba zločiny — na nešťastnou královnu která si však více vážnosti získala, než všichni ti sbečtí politikové dohromady.

Itálie. Po dlouhém smlouvání se ochotna je prý Čína s Itálií, jež by ráda usadila se v čínském zálivě **saunuském**, aby tak trochu zahojila rány své v Africe utrpěné, vyjednávatí. Některé listy viaské piší proti výpravě italské do Číny, ježto prý tam nic Itálie nezíská.

Amerika. Na **Kubě** rozložili se již hladoví **Jankeové**. Bývalým povstaleckým vůdcům dáno — honorář 4 mil. dolarů (žádali 8 mil. = 20 mil. zl.). Nyní učiní Američané z **Kuby** zlatý důl cukerní a tabákový, což bude mít neblahý vliv na poměry evropské.

Na **Filipínách** se však Američanům uedaří. **Filipinci** neupustí od guerilly dokud jediný z nich jest živ. Počet povstalců páčí se na 30 000 — dle jiných na 100.000. Hlavní město **Manila** bude nejspíše rozvráceno.

KRONIKA.

Tělesné tresty v Německu. Výnosem pruského min. vnitra bar. von der Recke dne 21. dubna 1898 zotřeny tresty takto: zápověď, spaní na lůžku až do jednoho týdne, spoutání železnými okovy nohou a rukou, jež jsou odděleny půl metrovou tyčí od sebe, a tělesný trest do 30 ran osobám, jež ublížily úředniku, podnikateli neb zřízenci tělesně. Rány vyplácejí se koženým bičem. Laťové vězení (úzká komůrka) má podlahu a stěny z ostrých, trojhranných latí, jejichž ostří obráceno do komůrky; trestanec bosonohý nemůže delší dobu ani seděti ani státi ani ležeti, nenachází v noci ani ve dne klidu, takže tělo pokryje se pruhy. S trestem tímto spojen je půst a temnota. V této mučirně může býti člověk přidržen až — 14 dní. Dále jest židle trestní, stolice dřevaná, na kterou se odsouzenec za nohy, hrdlo a ruce připne aby se hnouti nemohl. — U nás panuje — tak zvaná humanita v trestnicích, takže jsou osoby, které po Kartouzích nebo po Pankraci přímo — touží. —

„**O poblavní otázce**“ ve studentském spolku přednášeti bude pan Drobny, starosta „Slavie“, pokrokový socialista Pěkně se studenti naši chovají . . .

Židovský advokát dr. Reichmann proti vůli paní Bergrové, majitelky domu v Liberci, podal soudu akta své klientky — německy. Z toho plyne naučení, ke komu mají se naši lidé obracet! —

V „**Samostatnosti**“ číslo 20. potírá JUDr. Jan Kříž názor Dr. Slavíka, jenž ve své brožurě vykládá, že v říjnovém diplomě jsou vrata pro autonomii. Dr. Kříž praví, že „Nová dráha“ Slavíkova je „pia fraus“, jež má úmysl dobrý, ale naši národně politické posici může být i osudnou.

Herec má studovat v životě své postavy. Pruské listy polemicky se utkaly proto, zda herec smí užívatí svých spolublížních k experimentům, jež by věsti mohly i k zločinům (studijním vraždám) jen proto, aby se správně informoval, jak má zločin podobný na jevišti představovati. Dle „Kroku“ by pak mohlo dojít k tomu, že k provedení nějaké moderní sensační hry stačili by — zločinci v některé trestnici zavření. Jak jsme se dověděli, i u nás panuje mínění že herec nebo herečka má napřed situace, jež představuje

na jevišti, prožít. Alespoň jistá herečka, která hraje úlohu opilé ženštiny, opila se skutečně, jen aby prý hodně realisticky hráti mohla. Jiná (zpěvačka) mající představovati v jisté opeře šilenou, zašla si do — blázince, kde studovala šilence, a informace si nechala podávati od — ředitele blázince spravujícího. Velice pěkné!

V Rakousku je 10 000 **lékařů**, tedy jeden na 2500 obyvatelů. Ročně přibude až 900 lékařů ubude však jen 300.

Americké roury v Německu. Následkem opětného zvýšení cen za roury jsou americké závody s to, podstoupiti soutěž na trzích německých. Z Berlina se oznamuje, že závody v Pensylvanii nabídl telegraficky 400.000 stop rour železných pod zdejší tržní cenu a nabídka jejich byla přijata.

U nás smí se na divadle dávatí vše Režisér Sonnenthal ve svých „pamětech“ uveřejňuje vzpomínku z doby, kdy byl Bismark ve Vídni návštěvou. Tehdy se hrálo ve dvorním divadle. Na počest přítomného ve Vídni vzácného hosta knížete Bismarka bylo divadlo v lesku. Dávali „Krále Jindřicha VI.“ (2. díl). Ministr zahraniční hrabě Andrassy seděl s hostem v loži. Ve třetím jednání otrávil se kardinál Beaufort a nmirá v plném otrátě (!) za silného škubání křeči coram publico. Bismark je hluboce dojat. Obrací se k Andrassyovi: „Blahopřeji vám milý hrabě, že jste u své censury prosadil, aby se ten výstup mohl dávat zcela podle knihy. My v Německu jsme to ještě tak daleko nepřivedli. Andrassy ještě téhož večera sdělil triumfálně uznání režiséru Sonnenthalovi, který je teprv nyní světu vzrazuje. — Co se tkne snižování církve, jsme u nás po Francii snad prvním státem . . .

„**Česká společnost pro veřejné zdravotnictví**“ mimo jiné věci chlubi se ve výroční zprávě, že v členské schůzi dala podnět k založení „Spolku pro spalování mrtvol“. Ve výboru je několik pánů doktorů, učitelů a dam. Jména mají 823 zl. —

Dne 14. na sněmě **dolnorakouském** pravil posl. Noske: „Neodpovídám na nadávky Schneidrový. Pocházejí z nejlhubší spodiny kořaleční krémy.“ Posl. Schneider: „Všiváku rozčuchaný, placený židovský kluke! Noske lže, poněvadž je za to placen . . .“ Pěkně se jeví ta německá kultura.

„Druhé české divadlo budiž samostatné“ — tak se volá, čím dál, tím hlasitěji. Dne 16. března v konviktě uspořádali schůzi zástupci spisovatelů českých z „Máje“, na které za účasti asi 600 osob promluvili pp. Štech, Schmoranz, Dr. Klumpar, Dr. Pippich, prof. Bělohoubek, redaktor Klofáč, stud. Fučík, sociální demokrat Lukes a řed. Šmíd. Všichni horovali proto, by nové divadlo bylo lidové, zcela samostatné, s levnými cenami. Přijata jednohlasně příslušná resoluce. — „Radikální Listy“ v čís. 31. napsaly o věci této: „Národní divadlo octlo se tam, že dávno upadlo v nivec jeho význam kulturní i vůdčí a že

je dáno v šanc několika diktatorům, kteří terorizují i zdravý rozvoj dramat. umění českého vůbec. — Družstvo národ. divadla nadržuje (!) německým zájmům a vyhrožuje spojenstvím s nimi, stane li se pokus o divadlo samostatné... To zaráží, to uráží, to vyzývá, bychom zburcovali všeobecnou akci ne proti Národnímu divadlu, ale proti lidem, kteří by nejraději udusili všechen rozvoj kulturního života v Praze.“ — Nyní se bude zase volati „národ“, aby sbíral — maličkost, jenom asi 500.000 zl. Je těch sbírek tolik, že našinci nevědí, nač dříve platit. A při tom blahobyť — klesá.

* * *

• • • • KRITIKA. • • • •

Divadlo. (Činohra. Referuje R. Pánek). — Pěvci „Růže stolisté“, „Ohlasů písní ruských a českých“ Fr. L. Čelakovskému uspořádalo Národní divadlo 6. března na paměť sté ročnice jeho narozenin slavnostní představení. Představení počalo symfonickou básní „Z českých luhů a hájů“ od Bedřicha Smetany. Po té následoval živý obraz, kde tři allegorické skupiny, představující největší básnická díla Fr. L. Čelakovského: „Růže stolistou“, „Ohlasy písní ruských“, a „Ohlasy písní českých“ vzdávají svému tvůrci hold. Při tom přednesla paní Kvapilová šest básní z „Růže stolisté“, a pan Šmaha bohatýrský epos „Čurila Plenkovič“ z „Ohlasů písní ruských.“ O významu Fr. L. Čelakovského netřeba se zde obšírněji zmínovati, stačí pouze připomenouti že jest vedle Kollara našim nejpopulárnějším básníkem starší doby. Básnická jeho díla vydávají a čtou se ještě dnes, ač tak přísné požadavky kladeny jsou, což zajiště svědčí o jich nemalé vnitřní hodnotě.

Po přednesu zmíněných básní následovala Smetanova opera „Prodaná nevěsta“ se slečnou Kubátovou v úloze Mařenky.

Slečna Kubátová, která tentokráte po třetí pohostinskou vystoupila, líbila se velice, má jasný a zvučný hlas a časem asi podaří se některé nedostatky odstraniti.

Slečna Šmídová, velice nadějná koloraturní pěvkyně, podepsala smlouvu s Národním divadlem na dobu šesti let. Stalo se tak — jak se nám oznamuje, po dosti tuhém boji. — Operní, jakož i činoherní repertoár Ná-

rodního divadla nevykazuje v posledním čase prazádných novinek, jinak jest tomu však ve Smichovském divadle. Za poměrně krátkou dobu vypravila tamější správa opět dvě pozoruhodné novinky; jsou to: Sardouova veselohra „Markýza“ a Vossovo drama „Eva“; zvláště poslední drama od Richarda Vossa vedle Hebela, druhého zakladatele německého moderního dramatu, zasluhuje povšimnutí. — Jako nejbližší novinka připravuje se Strindbergův „Otec“, o kterémž příště obšírněji pojednám.

Ve vídeňské „Zeit“ nařiká p. Hermann Bahr, jeden z mladších vídeňských literátů na divadelní zlořád — vyvolávatí autory při premiérách Obecenstvu nejedná se prý o kus samý, ale o autora, aby mu buď uspořádali ovaci, nebo skandál, dle toho jak je oblíben. — Věřim panu Bahrovi. Máť on z posledních časů smutné toho zkušenosti, jak mu nejen tleskali, ale také ho a to častěji vypískali. Proto asi ten nářek. My jsme ovšem jinší chlapi, my tleskáme všemu, ač je to dobré nebo špatné.

Umělecká zábava.

Za vzrušení radostného byli jsme přítomni dne 16. března t. r. zahájení prvního „matinée artistique“ v Praze, nového střediska společenského. Dojem, který jsme odnesli, byl nejvýš příznivý. Něco tak milého, mladého a ryze uměleckého jakoby přivanuto bylo nastávajícím jarem v suchopar našeho společenského života.

Stávalať se Praha svým jednotvárně ply-

noucím a nespolečenským životem příslovečnou a zůstávala, co se uměleckých a společenských středisk týče, daleko za městy stejného, ba i nižšího řádu. Nebylo ani příležitosti, kde by se umělci sami, a pak milovníci umění všeho gourn scházeli a tak mezi sebou intimně se pobaviti mohli.

Jen na divadlo, plesy a menší spolkové zábavy byli Pražané společenským životem odkázáni. Ale to přece dnes, kdy umělecký vkus a smysl pro umění všech oborů, zvláště pak pro hudbu u nás tak jemně jest vyvinut, nikterak nestačí.

A tak zavázal si mnohé pan Mojmir Urbánek ze „Salonu Dalibora“ k velikým díkům a to nejen umělce samotné, ale i milovníky umění ze širších vrstev, že připadl

na myšlenku, zavést u nás „matinées artistiques“. Není to sice myšlenkou originelní, jest to čistě po způsobu pařížském, ale to nevadí, u nás jest to novinkou, a to velice vítanou. To odpoledne, strávené v půvabně upraveném divadelním sále, ověšeném originelními plakáty pařížských divadel, jakož i zimní zahrádě Národního domu na Vinohradech při vybraném jak uměleckém, tak i zábavném programu, (jmenujeme výborné výkony na př. p. Ot. Kozla a slč. Malkovské) utkví zajisté dlouho každému účastníku v paměti. Podnik tento zaslubuje všim právem nejživějších sympatií našeho umění milovného obecnstva. Můžeme tedy směle doufat, že nás „Salon Dalibora“ na příští matinée dlouho čekati nenechá. rp.

LITERATURA.

(Referuje R. P.)

Gustav Flaubert: **Výchova sentimentální.** Přeložil Stanislav Mašek. Knihovna „Zlaté Prahy“

Novým svým románem dokázal nám Flaubert nad slunce jasněji, že směr nynější moderní výchovy naší mládeže nespočívá na pravých a pevných základech a nevede také ku kýženému cíli, ale přivádí na scestí, do duševní bídý a morálního kalu. Moderní nynější výchovu stáváme se přecitlivělými a nervově slabými.

Také hrdina Flaubertova nového románu Bedřich Moreaux jest sentimentálně vychován. Jest to mladý, intelligentní muž, jenž jsa nasáklým nezdravou kulturou našeho století, má hlavu plnou vzdušných plánů, a rozbředlých idejí, které nikdy nemobou dojíti uskutečnění, ale žádné síly a vytrvalosti nemá ke skutečné, plodné práci.

A tak omámen blouznivou atmosférou sentimentality dává průchod svoji vášni, zamílne se do vdané ženy, která však vědoma jsouc svoji povinnosti, odmítá z počátku jeho ztřeštěné nabídky.

Moreaux vida však v této lásce jediný a konečný cíl svého rozháraného života, neztrácí naděje, ač dobře ví, že tento cíl se nikdy neuskuteční a vlastně ani uskutečniti nesmí.

A v tom vlastně spočívá celá tragika románu: Moreaux stůně marnou toubou, o níž dobře ví, že je marnou a že marnou být

musí, vždyť, kdyby on došel cíle a touha jeho ukojena byla, ztratil by vlastně to, co mu nejsladším a vlastně pro jeho život nezbytným — sentimentalitu.

A tak konečně, po letech, když žena, kterou on po celý život svůj tak vášnivě miloval, stane se zase svobodnou a necitíc se více spoutanou jhem manželským, sama přichází k němu a nabízí mu to po čem on celý svůj život snil, toužil a marně vzdychal — odmítá ji Moreaux, nechce se mu již její lásky. Sestarál a sešedivěl, mezitím co život svůj vláčel duševním kalem, co honil se marně za ideálem, pro nějž ubíjel svoje zdatné síly. A nyní by měl dojíti cíle?

Nyní, když odkvetly všechny jeho naděje a v duši postá zbyla prázdnota ne, to už je pozdě . . . A pak, vždyť poskvřnil by tím „ideály z mladších let“ a ztratil by zbytky — své sentimentality.“

Zjev Moreauxův není nic nového. Jest to Byronista, jenže v jiné moderní masce. A to má být pokrok? Ne, rozhodně ne! To není pokrok — ale úpadek.

V tento, abych tak řekl „flaubertovský“ líčený duševní proces vplétá autor několik politických episod z pohnutlivé doby pařížské revoluce v roce 1848. a líčí je opětně tím svým tak jej charakterisujícím způsobem

Flaubert má svůj zvláštní originelní sloh. Stavba jeho románů je monumentální architektouckou prací, kde však neschází ani jemných do detailu propracovaných struktur

Právě počal vycházeti

 II. díl

znameního spisu **abbé Fouarda**:

Prvopočátkové církve.

Svatý Pavel. Jeho poslední léta.

Přeložil kněz **Jan Ev. Hulakovský.**

Vychází v sešitech po 50 kr. Celkem bude asi 6 sešitů.

Novinka!

Historické paměti

bývalého panství Mníšeckého

a kláštera sv. Maří Magdaleny na Skalce.

S 2 rodokmeny.

Dle původních pramenů sestavil a napsal v letech 1884—1893

Josef Vávra,

profesor na c. k. české realce v Praze.

Cena 60 kr.

Do tisku uchystány:

Sebrané spisy

Václava Špačka.

Vzdělavací knihovna katolická.

Pořádají Dr. **Josef Tumpach** a Dr. **Ant. Podlaha.**

Vzdělavací knihovna katolická přináší díla nejředněších spisovatelů katolických, jež pojednávají o různých důležitých otázkách z oboru apologie, ethiky, dějin církevních, občanských i kulturních, přírodních věd, aesthetiky, sociologie a jiných se stanoviska katolického.

Vychází v sešitech Barchových po 25 kr.

Přihlášky k odebírání přijímá každé knihkupectví, zvláště

Cyrrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze,
v budově městské spořitelny.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze
vydala následující velice cenné

Spisy Dr. Ant. Lenze

Syllabus

Jeho Svatosti Pia IX.

s povinným zřetelem ku syllabu náčelníka svobodných
myslitelů Alfonsa Padařovského.

Druhé opravené vydání. — Stran 486. Cena zl. 2.40.

Socialismus

v dějinách lidstva a jeho povaha

a církve katolické,

jedině schopná ku řešení otázky socialní.

Stran 392.

Cena zl. 2.40.

Vzájemný poměr učení Petra Chelčického

starší Jednoty Českých Bratří a Táborů

k nauce Valdenských, Jana Husa a Jana Viklifa

Cena 1 zl. 60 kr.

Mariologie Arnošta z Pardubic,

prvního arcibiskupa Pražského.

Na základě spisu jeho: Psalterium de Laudibus Beatissimae
Virginis, čili Mariale Arnesti.

265 stran.

Cena zl. 1.35.

Soustava učení M. Jana Viklifa

na základě pramenů.

Cena 1 zl. 50 kr.

Cena 1 zl. 50 kr.

Objednávky těchto spisů přijímá a vyřizuje

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci Praze,

budova městské spořitelny.

Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze.

BRANA

OBSAH:

Resurgite. — Něco o náboženském
 vychování na středních školách. —
 Pracujme k obnově lid-tva. —
 Křesťanské zákonodárství. — Od-
 pověď na kritiku »o Rokycanovi«.
 — České věci — Národohospo-
 dářská část. — Školství. — Ná-
 boženské a církevní záležitosti. —
 Zahraněční události. — Část lite-
 rární. — Kronika. — Kritika. —
 Literatura.

REDAKCI VEDE
 A ZODPOVÍDÁ
 P. JOSEF ŠIMON

+
 VACLAV KOTRBA
 VYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zaslané:

Nový veliký obrázkový časopis počne vycházeti ve lhůtách čtrnáctidenních na podzim tohoto roku v Praze. Bude to list, jenž po stránce literární i ilustrační státi má na výši doby, jelikož čestně representovati chce literární a umělecký ruch doma i v cizině. — V té příčině bude mu vzorem zejména nádherná revue „Catholicum“, jakož i výborně redigovaný list „Le mois litteraire et pittoresque“. Mezi jiným položil sobě nový náš časopis za úkol povznést původní, morálně bezvadnou produkci v oboru umění výtvarných u nás. Bude to však zároveň také konservativní obrázkový list rodinný, jakéhož dosud v literatuře naší nemáme, ačkoliv na př. literatura německá honosí se dvěma takovými časopisy („Alte und Neue Welt“ a „Deutscher Hausschatz in Wort und Bild“). Že velikého ilustrovaného listu naznačeného směru nanejvýše jest nám třeba, o tom zajisté nemůže býti pochybnosti. — Veliký obrázkový čtrnáctidenník vyžaduje ovšem ohromného nákladu, jest však přece naděje, že nový rodinný list nalezne dosti přízně, aby se mohl nejen udržeti, nýbrž i vzkvétati. — Nový list redigovati a vlastním nákladem vydávati bude Dr. Ant. Podlaha, jenž veškery dotazy ochotně zodpoví (addressa: Praha, 128-III.). Věci administrační bude obstarávati Cyrillo-Methodějská knihtiskárna v Praze, 200-II.

Vychovatel č. 7. dne 1. dubna přináší článek prof. Fuxe: „Náš průmysl a naše poměry školské“, v němž si stěžuje, že se úpadek našich řemesel, obchodu a průmyslu dá vysvětliti z nedostatečného vzdělání školního. Dále obsahuje snůšku citátů „Květy ducha“ od J. Flekáčka, školské rozhledy a různé zprávy. K číslu přiložena obsažná „Katechetská příloha“.

Proč je zle na světě? Příspěvek k poměrům hospodářským se stanoviska řemeslnicko-živnostenského od V. Sedmidubského. (Cena 5 kr.) Ukazuje na četné vady ve středních vrstvách.

Otec Kondelík a ženich Vejvara, seš. 1. (cena 16 kr.), román od Ignáta Herrmanna, nákladem F. Topiče, 2. vydání. Dobrá satiricko-zábavná kniha.

Dvou lásek spor od Pavla Margueritta, ilustrace od Ludka Mároida. Seš. 1. (40 kr.) Nákladem J. Otty. Román vyniká jemností slohovou a líčením duševních nálad.

Obzor literární a umělecký, roč. I., čís. 1. Vydává prof. Jaroslav Vlček. Obsahuje články: Boj o starou Prahu od O. Hostinského, K jubileu Fr. L. Celakovského od F. Táborského, úvahy a referáty od L. Čecha, Dr. Drtiny, Dr. Tobolky, Dr. Krejčího (O snech), J. Červeného, Dr. Boreckého atd. Dále rozhledy umělecké a hovornu. — Nakladatelé: Bursík a Kohout.

Przegląd katolicki, 23. března, č. 12., pojednává o boji proti seminářům v Němcích.

Náš domov, č. 7., dne 1. dubna, obsahuje články: kníže V. A. Kounic, několik povídek, básně a rozmanitosti. Pěkné ilustrace. Redaktor J. Vejvoda v Zábřehu na Moravě.

Stráž, č. 13., dne 24. března. V Třebíči.

RESURGITE!

Posvátná doba velikonoční hluboko vždy v pamět se vryje všem, kdo účastní se posvátných obřadů v týdnu pašijovém, vyslechne zpěv žalostných hodinek, hledí na mytí noh nejhudším mezi chudými v klášterech a v sídlech biskupských, kdo zastavil se u Božího hrobu a přidá se k zastupům oslavujících vzkříšení.

A protože četné, přčetné byly to davy, jak i denní listy registrovaly a jak se nám sděluje, které do chrámů vcházely, můžeme právem za to míti, že zavznělo v nejednom srdci a neslo se od duše k duši: „Resurgite!“ *)

Lid náš cítí potřebu duchovního posilnění v době plné zmatků a nejistoty, v době zrady nejčernější a přátelství klamného, zbabělosti a nepoctivosti, zbahnělosti mravů, šejdířství a vzrůstajícího se — barbarství.

Tisícové spěchali ke kříži a v němém bolu hleděli na Spasitele. Hlavou táhly mnohým myšlenky nejsmutnější, srdce bylo plno citů nejbolestnějších. Vždyť vedou úporný boj o existenci a o kus chleba denně musí se takřka rváti, vždyť rodinné, manželské poměry jejich jsou trudné, krb domácí vychladlý, vždyť nemají na tom širém světě přítele opravdu upřímného.

A Kristus mluvil do duše jejich zarmoucené: Spali jste. Nepřítel mnoho koukole zasil na poli. Nyní býlí a hodláči všude plno kolem vás. Bďte a modlete se! Pracujte, byť hodina již jedenáctá nastala vám. Pracujte svorně! Odpouštějte! Pomábejte sobě na vzájem! Bojujte! Ne ve tmě choďte ani v hodováních, ale v duchu a pravdě! Cesta, pravda a život já jsem! Hleďte a naleznete!

Resurgite! Resurgite!

A tisícové šeptali si slova Spasitelova, klaněli se mu, čelo pokořili svoje, duši

očistili, vzhůru pozdvihli, ideály mládí svého obnovili, z chrámů v rej všedního života nesli si posvěcení.

A řady českých katolíků znova se utuží, kážeň trochu uvolněná různým nedorozuměním napraví se, šiky se znova srazí, k sobě tisíce jiných přivolají, takže budou tvořiti pevný tábor, vedoucí zápas za snahy nejslechetnější, za pravdu svatou, svobodu pravou a bratrství upřímné, bránice se bidám morálním i hmotným.

Vidíme duhu míru vystupovati nad obzorem. Dnes ještě vše nalézá se v kvasu, v rozechvění, v nejistotě. Dnes nevíme, kde zakotvíme, neboť bouře víří kolem nás dost mocná a horší ještě asi se dostaví. Ale červánky vidíme pláti na dalekém, dalekém nebi.

Resurgite! Resurgite! Resurgite!

K dobrému potřeba jest celé zástupy jednotlivců i massy lidové nutiti. Oni tak zvykli nepořádkům, tak ve štvanicích vyrůstli, tak s desorganisací srotli, že si nemohou představití nový křesťanský řád. Nad to vše křesťanství bylo v lidu zhanobeno, očerněno, v opovržení uváděno. Mysl lidu uvedena na scestí.... Mnoho práce buditelské konati dlužno.

A jako druhdy v Jerusalémě drželi v jedné ruce meč na obranu a v druhé kladivo a kámen stavební, až se jim podařilo nepřitele odraziti a chrám i hradby dobudovati — tak my musíme i na poli hospodářském i osvětovém co nejúsilovněji zapasiti.

A v rodině, škole a obci započítí nutno. Proti rodině namířeny nejkalenější střely. Aby rodinu ztroskotal, napsal Bebel svou „Ženu“, kterou soudruzi jeho ve statisíci exemplárech rozšiřovali. A tu nutno rodinný krb znova upevniti, ženě a dětem záchranný útulek, celé jejich štěstí, — znova vrátiti.

A v obcích hlásati dlužno: lásku a svépomoc, upřímnou jednotu a střídmost

*) Resurgite! = Vstaňte!

(spolky střídmosti), emancipaci od vysavačských překupníků (ochranná družstva) — „Nechť se vidí — skutky vaše dobré!“ — Program náš jest jasný, jest osvědčený, jest to: křesťanství pravé
Nechť nerozděluji nás podrobnosti jeho

některé méně důležité. Hlavní věc na paměti máme: Obrození, reformu rodiny, školy, života společenského.
A Bůh nám dá sílu i vítězství.
Resurg te!

J. Šimon.

Něco o náboženském vychování na středních školách.

Kdykoliv čteme nebo slyšíme, jak někteří akademicky vzdělaní pánové dávají na jevo smýšlení protináboženské, tu vždy mimoděk vzpomínáme na leckteré poznámky, které jsme na gymnasiu slyšeli a které nesloužily k tomu, aby víra naše byla upevněna.

Vzpomínky tyto smutné chceme krátce se čtenáři sdělit a tím sine ira et studio upozorniti na jeden z přechytlých pramenů, z nichž se protináboženské smýšlení tříd vzdělaných přjítí.

Hlavním zdrojem jest zajisté četba psaná duchem katolické víře a církvi nepřejícím. Pilný čtenář mnohých českých „historických“ povídek musí v mladickém nadšení zahofeti nenávisti proti církvi katolické, když tak často čte, jak ku př. prý kruté církev pronásledovala české jinověrce, jak prý papežové národ český nenáviděli a podobné dějepisné lži a bludy.

Ale jest ještě horší četba, která se snadno dostane do rukou studujících, totiž knihy a časopisy, které hlásají čistou nevěru. Z knihoven ústavů ovšem studující knih takových nedostává, ale lehko k nim od jinud přijde. Pisatel těchto řádků sám již jako quartán četl spisy Alfonsa Pardařovského, několik ročníků časopisu Hus, Renanův život Pána Ježíše a jiné spisy, které ovšem naň učinily dojem velmi špatný.

Pravým zajisté štěstím bylo pro něho, že po quintě dlel o prázdninách u příbuzného kněze, kde se mu dostaly do ruky spisy Lenzovy proti Šťastnému a spis Podlahův „O životě Krista Pána“ a jiné apologetické knihy, které pochybnosti jeho rozptýlily. Ale, bohužel, každý čtenář spisů nevěreckých není tak šťasten, aby se mu dostaly do ruky knihy, kde útoky nevěrců způsobem srozumitelným a přesvědčivým jsou vyvráceny,

A proto jsme toho mínění, že přednášky náboženské a zvláště exhorty mají dnes studujícím škol středních literaturu apologetickou nahraditi. Který katecheta nebéře dnes patřičného zřetele na běžné útoky nevěry,

ten zajisté chybuje. Jelikož jest nemožno zameziti, aby studující spisů špatných nečetli, musí katecheta při každé vhodné příležitosti na neodůvodněnost a vrátnost útoků nevěreckých poukázati a jejich nepravdivost srozumitelně vysvětliti.

Pamatujeme si dobře, jaké vrtochy nám působilo ku př. tvrzení nevěrecké o „bratřích Pána Ježíše“ a nepamatujeme se, že bychom na gymnasiu o této výtce kdy slovo slyšeli.

Rovněž tak o „zdánlivé“ smrti Kristově a přirozeném výkladu jeho zázraků. A jak důležité jest zvláště při církevním dějepisě poukázati na mnohé dějepisné lži a bludy!

Co jest to platno studujícím, vykládají-li se jim široce a dlouze systémy Gnostiků, Manicheův a jiných sektářů, na které si dnes nikdo ani nevzpomene, a když se Hus a celá jeho doba proběře jen dle učebnice, ne-li ještě kratčeji, když se o otázce svatojanské ani slovo neřekne a když se k Lutrovi a jeho zákázonosné deformaci ani nepřijde.

Je potom div, že znalost doby husitské podle historické pravdy jest tak nedostatečna a že Lutr utkví v paměti studujícího dle líčení profesora dějepisů jako neohrožený bojovník za svobodu svědomí a čistotu víry proti „zkaženému“ Římu? A mnoho li se leckde poví o trudných dobách pobělohorských ve vlasti naší? Pro samé kacíře z církevního starověku se leckde ani k tomu vůbec nepřijde a známost dob těch se čerpá z historických vlastně nehistorických povídek a románů, v nichž co katolik to ukrutuik, co odpadlík to hrdina ctnosti.

I když však není možno pro nedostatek času všelicos ve škole vysvětliti, jak by bylo žádoucí, tu lze tak snadno učiniti při exhortách.*) které by za našich dob měly býti hlavné rázu apologetického.

*) Při tom nemůžeme potlačiti poznámku, že leckde dosud obvyklý způsob pouhého čtení exhort jest dávno přežitý a ve všech

Apolgetický ráz při vyučování náboženském na středních školách jest i proto nutný, že někteří professoři tu a tam pronesenými poznámkami a náhledy viru studujících podřívají a oslabují. takže i v oněch studentech, kteří knih nevěreckých nečtou, lečjaká pochybnost povstává.

My uvedeme prostě, co sami jsme na gymnasiu slyšeli, ovšem beze všech udání osob a místa.

Pamatujeme se zcela dobře, jak náš professor přírodopisu, který ve veřejných přednáškách horlivě hlásal darwinismus, nám v sextě pravil: „Sudte sami, hoši, co jest důstojnější Boha: tvrdí-li se, že Bůh stvořil několik prvků a sil a z těch že se vše vyvinulo, nebo tvrdí-li se, že Bůh jako čarodějník v pohádce za šest dní vše udělal?“

A jindy pravil docela: Co jest rozumnější, tvrditi, že se člověk vyvinul z tvorů jiných podle zákonů přírodních nebo učiti, že Bůh jako nějaký cihlář člověka z hlíny uplácal! (ipsissima verba).

Jaká nevědomost křesťanské věrouky jest k takovému výroku nutna, nemusíme ani podotýkati. I na tomto pánovi se osvědčuje slovo písma: blasphemant, quod ignorant.

Při logice v nauce o důkazech a syllogismech jsme slyšeli tento výrok: Důkazy jsoucnosti Boží již dávno vyvrátil filosof Kant a jest divno, že podnes se v některých knihách (totiž náboženských) uvádějí . . .

Pan professor patrně pozoruje dojem slov svých, ihned rozpačitě dodal: Tím nechci snad tvrditi, že Boha není. To také Kant netvrdil. Tím má býti řečeno, že existencí Boží se může zabývati toliko víra, ale nikoliv věda.

Že i takto opravená řečená věta k utvrzení víry Boží nepřispěje, jest patrné.

Při psychologii jsme slyšeli tento náhled: „Ve starověku vedly lidstvo idey politické, ve středověku náboženské, v novověku národnostní — budoucnost pak patří humanismu, jenž nezná rozdílů ani politických,

homiletikách odsouzený šlendrian. Tolik volného času má zajisté každý gymn. professor náboženství, aby mohl exhortu půlhodinovou memorovati.

Že i sebe lepší čtená exhorta nechává posluchače chladnými a nikdy promluvu z paměti přednesenou nenahradí, je věc samozřejmá a všeobecně známá. Kázání posluchačům čísti nemá si věru žádný kazatel dnes dovoliti, nechce-li čísti kázání prázdným lavicím nebo — napaným uším a chladnému srdci.

ckých, ani náboženských, ani národnostních.“ — Když jsme četli v Liviovi že Rhea počala Romula a Rema z boha Marta, pravil při výkladu pan professor: „Báje podobné nacházíme ve všech mythologiích, ba ani křesťanství se jim nevyhnulo.“

V jakém světle se po takové poznámce leckterému studentu objeví vtčení Syna Božího, lehko si domyslíti.

Při dějepise se ptal jeden spolužák: Jak je to se sv. Janem Nepomuckým? a dostal za odpověď: „Dějepi ho nezná. Ostatně se v té věci obraťte na pana katechetu.“

Při výkladu ctnosti podle filosofie Platonovy vykládal nám mezi jiným pan professor, že „u klášterníků o žádné ctnosti nemůže býti valné řeči, protože prý jsou ve svých cellách zavření a všech bojů vzdáleni. Jen ten prý jest v pravdě ctnostným, kdo ve víru života ctnost zachoval.“

Jiný mladý pan professor nám vykládal rozdělení studia na universitě, kolik let se musí na každé fakultě studovati a kolika zkouškám podrobiti k dosažení doktorského titulu. A tu pravil: „Nejtěžší doktorát je medicínský, po něm přijde právní a potom filosofický. A což theologický? — ptal se kuosi nahlas. Ah. odsekl professor, to myslíte doktorát z katechismu? — to je věru pro universitu ostuda, že není dosud zrušen.“ —

Kolikrát jsem si při svých nočních bděních, zvláště nad hebrejskými, aramejskými, syrskými a arabskými gramatikami, z nichž jsem se připravoval k rigorosu, na tento výrok vzpomenu a divil se, jak může akademicky vzdělaný pán něco takového říci. —

A teď ještě něco na konec.

S vysvědčením s vyznamenáním v kapse chodím po maturitě od jednoho profesora ke druhému, abych se za vše poděkoval a poroučel. Když jsem všady na otázku: co budu studovat, odvětil, že bohosloví, přáli mi páni chladně: „Mnoho štěstí.“ Naposled jsem přišel k tomu nejpřísnějšímu, který nikdy ani slůvka závadného v ohledu náboženském neřekl.

Když jsem mu řekl, kteří spolužáci budou studovat se mnou bohosloví, pravil: „Váš kollega N. bude asi z vás tří nejlepším knězem, protože byl od jakživa nejhloupějším.“ (Mimoходом řečeno, až na předmět tohoto profesora prospíval řečený spolužák v ostatním dobře.) „Pro vaše budoucí povolání vám dávám jednu radu:

Hřešit můžete ale nesmí se o tom nikdo dovědět. S Pánem Bohem.“

Mně se zalily oči, že jsem sotva po

pokloně dvéře našel. Takové urážky a rady jsem se od svého bývalého profesora nenadál . . .

Dr. Pj.

Pracujme k obnově lidstva.

(*Uprímné slovo k spolubratřím*)

Píše V. Pokorný, kaplan v Liblicích.

Na sjezdě česko-slovanských katolíků pravil jeden řečník, že kněžstvo jest k tomu povoláno, aby pracovalo o regeneraci, o obnově lidstva.

Nikdy snad nebylo této akce tak potřebí, jako dnes, kdy valná část lidstva otrávena jest nevěrou a požitkářstvím, aneb alespoň vlažností náboženskou.

Máme sice, říká se, ještě dosti upřímných katolíků. Ale upřímnost, ryzost katolického charakteru jest zjevna hlavně v boji, kdy jedná se o věc katolickou a protikatolickou. A tu mnozí, o nichž myslili jsme, že jsou dobří katolíci, snadno podléhají vlivům strany protivné, protikatolické.

Často jest slyšeti ve schůzích mluviti socialistu, radikála, jenž napadá naši církev, její instituce, její kněžstvo. A co činí shromážděné posluchačstvo katolické? Mlčí. —

Příčinou toho jest nedostatek katolického vědomí, katolického přesvědčení, jež svůj původ má v nynějším duchu časovém. A nemá-li dojiti k věcem horším prvnějším, jest potřebí regenerovat lidstvo — obnoviti, utvrditi v něm křesťanské katolické vědomí a přesvědčení. A k tomu povolána jest církev — jest její kněžstvo.

S duchem času mění se náhledy, mění se požadavky lidské a dle toho musí postup církev také se řídit, po případě měniti. Ačkoliv církev učení a obřady měniti nemůže, přece musí však způsob onoho nařízení Kristova „docete omnes gentes“, (učte všechny národy) různým způsobem prováděti.

A poněvadž nachází se valná část lidu v degeneraci, musí opět nastati regenerace. Regenerace ta musí díti se tím způsobem, jak se dala za časů Ježíše Krista. Kristus přišel s nebes, sestoupil mezi lid, volal: „Kdo z vás vinití mne může z hříchů.“ — I kněz, prve než začne svou regenerační práci mezi lidem, musí sám sebe se tázati: Jsem mravně čistý, mravně způsobilý před lid se postaviti?

Chybí-li mu cokoliv, nechť nejprve zregeneruje a obnoví, k čemu se hodí na př. kněžská „duchovní cvičení.“ Vždyž zásady, jež chci hlásati jiným, musím nejprv zachovávat sám.

A jako Kristus sestoupil mezi lid, i kněz musí mezi lid! — k tomu má především kostel. Ten však dnes nepostačuje, dnes nelze všecko říci v kostele. Proto nesmí čekat, až přijde k němu lid, ale musí jít za lidem, musí do společnosti.

Slychal kdo dříve o dělnických schůzích, kde by lid proti církvi a knězi se usnášel? Pořádají-li nepřátelé naši schůze proti nám, porádejme my je proti nim.

V kostele se nemůžeme s lidmi hádat, jejich mylné náhledy vyvracet, proto musíme tam, kde se lid schází.

Jistý náš předák nedávno promluvil tato pravdivá slova: „Víš-li, že bude někde veřejná schůze, nevyhýbej se, poslechni, co se tam mluví, je-li tam napadena církev neb kněžstvo, jí se zastaň. Pamatuj vždycky, že Kristus neučil jen v chrámě a v synagogách, ale všude, kde mohl, i pod širým nebem. Pronásledování se neboj, byl bys špatný bojovník, špatný učeník Kristův, vždyť se najdou lidé, že se tě zastanou!“

Toto tvé neohrožené vystupování bude jako magnet působiti na lid dobré vůle. A kde můžeš, poučuj, můžeš-li, založ katolický spolek.

Zprvu třeba jen čistě náboženský, na př. různá Bratrstva. A usiluj, abys dostal na katolickou stranu ženy, jež působiti mohou na srdce mužů. Máš-li osadu příliš zanedbanou, tu povolej missionáře a za rok neb dvě léta uspořádej obnovu sv. missie. Uříš záhy změnu.

Po sv. missii přikroč ke zřízení nějakého spolku. Žádný nedovede oceniti, co takový spolek znamená a jak ulehčuje pastorační práci. Můžeš na př. sebe více kázati a napomínati, aby muži v čas velkonoční vykonali sv. zpověď, nic to neprospěje. Ale když se ustanoví den a řekne

se: nyní půjdou mužští členové našeho katolického spolku k společnému sv. přijímání, uzříš že většina jich přijde, neboť jeden vida druhého, dodá si odvahy a přijde.

A to znamená za našich daň velmi mnoho. A jak potom mnozí za to dobrodiní duchovnímu správci děkují!

Potom musíme se starat o dobrou četbu. Všimějme si bedlivě všeho, co v literatuře vychází, a shledáme-li, že někdo církev napadl, postavme se proti křivdě, aneb odkryjme lež; hlavně socialistické listy mějme na zřeteli a stihajme je opravami, a uzříme, jak obrátí.

Dnes musí činnost kněze býti tedy ne-stranná, chrám nestačí, neboť mnozí o kostel ani nezavadí. Pastýř dobrý musí hledati „ztracenou ovci“. A to je spojeno s překážkami. K lidem nám nepřátelským, hlavně socialistům, buďme laskavi; hrubé vystupování spíše roztrpčuje. Potkáme-li lidi podobné, je-li možno, porozprávějme s nimi, ale nikdy sami nezačínajme o jeho zášti proti kněžím. I k veřejným hříšníkům pohoršení tropícím buďme laskavi, to jest nejlepší cesta, jak lid nám odporující si nakloníme. Ovšem s hrub. i a surovci nic společného míti nelze.

Všude vykládejme pravdy náboženské (katechismus) neboť většina nájezdů na církev pochází z neznalostí pravd nábožen-

ských. Děti se, jak známo, za nynějšího školského systému mnoho nenaučí náboženství, a když něco pochytí, brzy zapominají.

Zanechme zejména zbytečných výtek, hlavně na kazatelně nevyčítejme známým lidem chyby, jichž se dopouštějí v osadě, není-li to nezbytno, neboť tím se darmo působí mezi lidem roztrpčení. Dá se sice ledacos vytknouti, ale není radno mezi slovem Božím mluvit o všedních záležitostech nebo o věcech obecních. Hleďme si raději opatrně zjednati vliv na orgány veřejné, na úřady neb obecní výbory. Je-li kněz členem nějakých korporací, na př. obecního výboru, místní školní rady, má do schůzí pilně choditi a přidělené sobě funkce vykonávati důkladně. Tak může ke cti stavu duchovního přispěti v mnohém ohledě. Dále starajme se o věci celé obce a osady se týkající, a zvláště strany nedělejme si v obcích. Velmi prospěšné je starati se též o věci hospodářské, o úvěr a pod. Nechť jednak každý sobě vinice, na níž pracuje, dobře všimne, a horlivě i platně pracuje, tím přispěje k regeneraci, k obnově rynejší společnosti.

Ovšem při tom všem nechť nikdo nespolehá jen na pomoc svou, ale i na pomoc s hůry. — Modlitba a dobrý život kněze přinesou požehnání podnikům jeho i snahám občanů.

Křesťanské zákonodárství.

Píše Jan Nep. Josef Holý. (Dokončení.)

Pro zákonodárce nijak nepostačí, aby byl učeným právníkem nebo vzácným advokátem, nýbrž třeba mu míti péči o to, by chráněna byla práva Boží, čest zeměpána a zájmy poddaných. Jinak ať se nazývá vláda jak chce, ukazuje se despotickou a otrockou.

Slavný biskup Freppel dí: „Zaměňte je výrazy: na místo panovníka dejte lid, neb abych se lépe vyjádřil většinu shromáždění, které zdánlivě lid zastupuje; přenechte na tohoto mnohonásobného panovníka všechna řádná práva, která staří právníci přiřkli jedinému panovníku bez protiváhy svobod zemských neb městských, a máte všemocný stát dle učení revoluce francouzské, stát jako pramen vši moci v řadě občanském, politickém a společenském, stát jmenující všechny veřejné výkony, stát jakožto jediného soudce, jediného poradatele,

jediného učitele a profesora, stát dávající zemím a obcím hodnosti, jaké se mu líbí, — máte jedním slovem vše, co činí moderní centralisaci, vše, vyjímaje svobodu.“

Zákonodárci, kteří se chtějí tohoto jména v pravdě hodnými státi, mají si vyvoliti Mojžiše a Ježíše Krista za vzory, církev za rádkyni, řádné požadavky poddaných za vůdce, a zájem obecný za pohyb.

Církev neustále přeje studiu právníctví církevního i občanského, největší část právníckých fakult povstala jejím působením, vyvínovaly se pod její přízni a zkvétaly za její štědrosti. Ještě do dneška zaujímá právo důležité místo v programu katolických vysokých škol.

K doplnění této stati povzaesme zraky své k nejzazšímu východu, jehož zařízení přes příliš obdivuje moderní bezbožnost!

Čínský trestní zákonník se všemi nástroji trestními, s bambusem, železnými pouty, s hroznými zchytralostmi, dlouhé a bolestné smrti, vyznačuje se přísností vedenou až k barbarství.

Větší část základních zákonů jest vymezena pojmy širokými, dosvědčujícími klam, špatnost a porušenost čínských právníkův. Tak člověk nemůže míti dvě manželky, totiž „hlavních“. Avšak může se dáti „zákonně“ oddati s několika ženami „nižšími“. Rozvod je dovolen, a zákon manželům nesmí v tom ohledu klásti překážek.

Zákonodárství nejen v základě uznává otroctví, nýbrž i schvaluje jeho krutosti a nespravedlnosti.

Dítě není chráněno v Číně žádným zákonem. Za to jest úcta k mrtvým přehnána až k modlářství; s císařem se nakládá jako s „bohem“, a osoby kolem něho bývají kolem lamány, jestliže se neopatrnosti zmýlily při přípravování léků neb potravy.

Úřady jsou nad pomyslení prodajné, vydírají při vybírání daní a smlouvách obchodních. Skutečně „císařství nebeské“ jest ještě vzdálenější od pravé vzdělanosti, než říše ottomanská.

Než, křesťanství proniká do končin nejzazšího východu, rozsévá všude símě pokroku a zalévá je krví svých mučovníkův. Toto vzácné símě se již ukazuje pod blahodárným vlivem světla Božího; poroste a přinese s pomocí Boží plody v nadbytku. Stane se to tehdy, až Čína ve styku s křesťanskými národy přijme zákonodárství křesťanské a prohlásí jeho výtečnost.

V skutku mravy veřejné se zmirňují a společnost dochází větší vzdělanosti v té míře, v jaké zjevený zákon nahrazuje zákonníky čistě lidské; a naopak: Národové řítí se v barbarství, jestliže pod záminkou, že se vrací k učení přírody, zapomí-

nají na zásady evangelické. Předcházející příklady dokazují to s dostatek; než dovoláme se posledního a snad více překvapujícího, než všechny ostatní.

Kdo nemyslí zvláště v naší době na podivný osud národa židovského?

Filosofové, politikové, národohospodáři přičítají hlubokou zášť, kterou se židé liší od ostatních lidí, vlivu povahy, okolí, dědictví, vlohám rodu a letory; aby se zlo tak zastaralé zhojilo, není léku, který by nebyl býval předložen od systému žádajícího naproste jich vypovězení až k vládě bezúzdné svobody a úplné rovnosti.

Nechceme se vysloviti ani o platnosti těchto teorií ani o způsobnosti těchto zásad; avšak jestliže se dostali židé do společnosti, jisto jest, že je to na její škodu a že úpadek mravní je toho následek. Zavřeli oči před světlem evangelia, zjinačili bibli, a dali přednost talmudu před zákonodárstvím sinajským; od té doby však stavi se vši mocí na odpor společenskému pokroku, který sleduje zákonodárství křesťanské.

Talmud skutečně zavrhuje veliké zákony spravedlnosti a všeobecné lásky, a klade na jich místo učení, které odporuje všem právním lidskosti.

Věřící talmudu mají vyznávati jako články víry nenávisť a opovrhování ostatním pokolením lidským.

Jestliže některý národ ve svém celku řídí své svědomí dle takého zákonodárství, pokládají jej ostatní národové plným právem za nebezpečného nepřítel.

Nechť semita přestane bojovati proti evangeliu, nechať běře ohled na sociální přikázání evangelia, a národové křesťanští, plni soucitu pro jich slepotu, ale dbalí svého neštěstí, nepovedou s ním vojnu, a tak bude otázka židovská rozluštěna.

Odpověď na kritiku „o Rokycanovi.“

Pan Jan Šrámek kritisuje v 2 a 3. čísle „Nového života“ mou řeč „O křesťanském domokratismu“, uveřejněnou v 1. čísle „Obrany“. Kritika pohybuje se v mezích věcné rozpravy, proto na ni odpovídám. Pan kritik sice uznává, že „se první obírám souborně našim křesťansko-demokratickým hnutím, ale úvaha má zdá se mu býti někde nejasnou a někde nesprávnou“.

Připouštím, že jsem mnohdy úsečným a stručným slohem odbyl předmět, jenž by zasloužil obsírnější a srozumitelnější formy. Výtka tato však jest bezpředmětnou, pováží-li se, že jsem: 1. mluvil k vyškoleným pracovníkům na poli sociálním, jimž nebylo třeba nudných výkladů o známých věcech, že 2. doba k řeči byla vyněkřena nejdéle na $\frac{3}{4}$ hodiny, a že 3. článek můj jest doslovným zněním proslovené přednášky.

Pan kritik by mně tuto výtku nejasnosti mohl snadno zmírniti, kdyby si byl všiml v „Obraně“ poznámky na předchozí stránce, kde se výslovně připomíná ráz mého článku. Jest to tedy pouhé nedopatření, které se může i svědomitému kritikovi přihoditi.

Jakkoliv jsem přiznal úsečnost a tím i často pro laika nejasnost stylisace, nemohu připustiti výrazu „nesprávnost“.

Nepřesvědčil jsem snad dostatečně p. kritika o svém názoru na katolické socialní hnutí, ale z toho neplyne, že by tvrzení mé bylo objektivně nesprávným. A nesvědčilo by to zrovna o skromnosti p. kritikově, kdyby své názory považoval za neomylné dogma.

Názory naše se ovšem nekryjí, ale proto nemusím to býti já, který se mylí. — Pan kritik vůbec nedokázal ani o jediném mém výroku, že jest naprosto nesprávným, nýbrž odsuzoval pouze křivý výklad mého tvrzení, ale nepozoroval ani, že mým slovům tento mylný výklad přičinil sám, neboť si nepovšiml různých omezujících částic slovesných, jimiž jsem zdánlivě povšechné tvrzení determinoval k určitým případům. Nechej tvrditi že je to překrucování mých slov, ježto nepředpokládám u kritiky p. Šrámkovy zlého úmyslu, ale ohrazuji se proti libovolné imputaci nenáležitého smyslu.

Tak na př. Lamennais sám svůj demokratismus zval „mladým“ liberalismem, proto mohl jsem i já považovati jej za „odrodu“ liberalismu.

V citované větě (str. 48.) „není pravda, že by kdo na poli čistě politickém a socialním byl odvislým od autority církevní“, bylo vynecháno slůvko „naprosto“, takže

poskytlo toto opomenutí vhodnou příležitost p. kritikovi ku nezasloužené výtce.

Názor můj o úkolech šlechty chtěl p. kritik vyvrátiti poukázáním na poměry francouzské, kde židé starou šlechtu vytlačují z panství, zatím však tímto faktem potvrdil, že „šlechta svým rozsáhlejším pozemkovým majetkem a svou dědičnou posloupností jest znamenitou hrází proti atomisujícímu vlivu židovského liberalismu“, neboť kdyby byla Francie před 100 lety nezrušila stavovské rozdíly, neměla by tolik „šlechty“ židovské. P. kritikovi jest snad přece milejším rodový šlechtic, než židovský lichvář.

Názor můj o poměrném všeobecném hlasovacím právu, třeba i slabě odůvodněný, jest přece rozumnějším, než znásilňování inteligentních a majetkových tříd všeobecně rovným hlasovacím právem. Ostatně p. kritik čte jistě socialně demokratické noviny a proto nebude se horšiti nade mnou, že bych nerad, aby celou zákonodárnou moc dostal ten „dobrý“ tovární lid.

Posléze pak se ohrazuji proti výtce, jako bych považoval všechny dosavadní společenské řády ve všem za nezměnitelné, vždyť na str. 8. své úvahy výslovně jsem podotkl: „Nikdo rozumný nezavrhne a neodsoudí kroků, které podniká demokratismus ve prospěch ujařmeného lidu.“ K tomu závěrkem dodávám: Svědčilo by to při mé desítileté praktické činnosti na poli socialním o značné nechápavosti, kdybych nedovedl posouditi kam až v demokratickém horování může zajíti katolický kněz ačkoliv připouštím, že v theorii mohou se pronášeti a hájiti náhledy i nejvýstřednější, a to i v časopisech katolických.

Th. Dr. Frant. Reyl,
předseda jednoty katol. tovaryšů.

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Nové krajské soudy v Čechách.
Dne 20. března ohlášeno bylo, že vláda předloží sněmu král. Českého návrh na zřízení pěti krajských nových soudů v Čechách a sice ve Slaném, v Klatovech, v Litomyšli, v Trutnově a v Kurlovarech. České noviny přijaly tuto novinku s netajenou nedůvěrou, zejména když o jazykovém směru místo v Praze — vláda promluvila ústy místopředsedy hr. Kielmansegga na sněmě

Dolnorakouském. Německé listy nazývají vládní návrh „darem z lásky“ (Liebesopfer nebo Osteropfer) a to prý velmi nedokonalým, který nemůže — znepokojeně (prý) Němce usmířiti. I žádají úplné rozhraničení okresů, aby měli „vyčištěné“ území své a nemusili poslouchati ten — inferiorní český idióm. Rozumí se, že se my Čechev takovému trháni země všichni rázně opřeme. — Tyto nové krajské soudy

skládati se mají: a sice ve Slaném z okresů: slánského, velvarského, novostražického, rakovnického, křivoklátského, unhošťského (dosud v obvodu zemského soudu pražského), pak lounského z obvodu krajského soudu mosteckého, roudnického a libochovického z obvodu krajského soudu litoměřického — celkem v rozloze 2469 čtv. kilometrů a 244 815 českých obyvatelů, pak v Klatovech z okresů: klatovského, planického, nýrského, domažlického a kdýnského dosud v obvodě krajského soudu plzeňského, pak sušického, kašperskohorského a hartmanického v obvodu krajského soudu píeického v rozloze 2162 čtv. kilometrů, 175.382 obyvatelů, z nichž jest 125 300 Čechů a 50.022 Němců, v Litomyšli z okresů: litomyšlského, poličského, vysokomýtského, lanškrounského a ústeckého n. O. (z obvodu krajského soudu chrudimského) v rozloze 1650 čtv. kilometrů a 190.042 obyvatelů, z nichž jest 137 800 Čechů a 52 220 Němců, pak v Trutnově z okresů broumovského, úpičského, teplického, polického (z obvodu krajského soudu kralovohradeckého), pak trutnovského, marešovského, žacléřského, vrchlabského, hostinného a rokytuického (z obvodu krajského soudu jičínského), v rozloze 1501 čtv. kilometrů a 184.422 obyvatelů, z nichž jest 150.000 Němců a 33.600 Čechů, konečně v Karlových Varech z okresů: karlovarského, bečovského, nýdeckého, loketského, jachymovského, blatenského, žlutického a bochovského (z obvodu krajského soudu chebského) a doupovského obvodu krajského soudu mosteckého v rozloze 4744 čtv. kilometrů a 183.121 obyvatelů, z nichž jest 180 215 Němců a 2935 Čechů. — Obvod slánského krajského soudu bude tedy úplně český, karlovarský úplně německý, klatovský a litomyšlský převahou český a trutnovský převahou německý.

Vláda prý i přes odpor české nebo německé strany má v úmyslu jazykovou otázku řešiti a to paragrafem 14. Rozumí se, že nikoliv na úkor Němců, kteří volají pořad (i princ Liechtenstein dne 29. března na sněmě ve Vídni), aby byla staatsprache německá záhy zavedena.

Sněm moravský ukončen. Zasedal od 20. února. K větším srážkám nedošlo, vždyť nejednalo se ani o odstranění nespravedlivého volebního řádu, ani o vyrovnání a pod. Usneseno, aby zřízeny byly 2 české zemské vyšší reálky v Holešově a ve Val. Meziříčí a povoleny subvence

pro střední školy v Místku a v Moravské Ostravě Slíbena od vlády, že vyšší reálka v Novém Městě bude převzata do správy státní. Čes. nár. divadlu povolena subvence — 4000 zl. Rozpočet moravský činí 7 milionů zl.

Němečtí poslanci, aby se vymluvili přece, když neú již to možno na sněmě, pořádají stálé schůze v každém větším městě a vesnici. Obsahem jejich dlouhých nářků jest: Vláda v říši naší patří jen a jen Němcům! Jazyková nařízení nutno zrušit! Feudálové musí být odstrčeni od vedení politických věcí. Tak mluvil i 81letý dr. Roser, známý horlitel proti hře v loterii.

Jak germanisace v Čechách stoupá, patrně z dat vyňatých ze „Slovanski Svet“. R. 1650 bylo z 942.000 obyvatelů Čech 815.000 Čechů a 127.000 Němců (86 proc. Čechů a 14 proc. Němců); roku 1780 bylo z 3,257.000 obyvatelů 2,105.000 Čechů a 1,152.000 Němců (65 procent Čechů a 35 procent Němců); roku 1859 bylo ze 4 778.000 obyvatel 2,915.000 Čechů a 1,863.000 Němců; roku pak 1890 bylo Němců v Čechách přes 37 procent. Za 250 let se počet Němců v Čechách více než zdvojnásobil (!), totiž ze 14 proc. na více než 37 proc. Musíme se věru co neújilovněji brániti, abychom se neoctli za nových 250 let v nitru germánském docela.

„Rozhledy“ v čísle třináctém ze dne 1. dubna v delším pojednání od Alex. Neklana dokazují, že názor německý: jako by k upravení „otázky jazykové“ byla příslušnou říšská rada — jest nesprávností. Dovožují to z autentického textu 19. článku zákl. zákonů ze dne 21. prosince 1867, a z řečí polských, německých a jiných poslanců tehdy pronesených.

Český sněm zasedati bude (prý) jen ještě tři neděle. K větším debatám dojíti nená, aby Němci nebyli drážděni... Bude tedy jednáno jen o rozpočtu. Posud se jen samé návrhy činí na př. o uvalení zemského poplatku na uhlí v Čechách dobyté, o pěstování tabáku v Čechách, o dozoru státním na českou spořitelnu a pod. —

Poslanci mladočeští jsou jako auguři. Směji se, když se potkají, ale do smichu jim vlastně není. Co zamýšlí vláda, se přiznávají, že nevědí nic. Dr. Sláma byl v Rychnově přímo insultován od rozezlených radikálů. Sláva mladočeských triumfatorů bledne. Nemohlo tomu ani jinak býti. Liberalismus všude doklepává. —

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

Pofád se mluví po venkově našem o organisaci, o svépomoci o reformách atd. atd. Samé schůze, obrovsky dlouhé, články samá fráze, — ale málo skutků. Od sněmu, kde podáno množství návrhů opravných, zejména v příčině zemského pojišťování (proti krupobiti, ohni atd.), nemohou naši rolníci mnoho očekávat, neboť sněmovní mlýn mele velice zvolna a co namele — nestojí za mnoho. Přes půl měsíce již sněm zasedá ale ani jeden posud návrh nebyl přijat, samé první čtení. Ke druhému nebo třetímu sotva tedy dojde. Rolníci naši musí sami se reformovati. „N. D.“ v této záležitosti píše: Porovnání našeho zemědělství s cizinou — je pro nás vysvědčením chudoby! — My všichni musíme se starati o to, aby zemědělcům i živnostníkům byl umožněn odbyt jejich výrobků. Vždyť na př., na českém jihu vhodným výběrem semen, lepším obděláváním půdy a pečlivějším tříděním a čištěním obilí dosáhli četní statkáři jihočeští takových kvalit, že jihočeský ječmen a žito vytlačuje mimo nadání ruskou a americko-německou konkurenci ba že se stává zbožím exportním. V Německu na př. obnáší průměrná úroda fepy po 1 hektaru půdy asi 320 metr. centů, u nás jen 220 metr. centů, takže v Německu vyrobí se z 1 hektaru půdy 41.7 a u nás pouze 27 l metr. centů cukru. Tedy o polovinu méně! Ale, i půda vrací svědomitě kapitál a práci jí věnovanou. U nás nechalo si rolnictvo vyrvatí obchod s obilím, semeny, vejci, peřím atd. Rolníci němečtí se však organisují a hledí se emancipovati od prostředkovatelského obchodu. — Německo má 2000 (!) mlékáren rolnických — Čechy 20! Mlékárny organisovány jsou ve svazy a družstva rovněž tak v Dánsku, Irsku, Americe. Dále stavi se rolnické pekárny a mlýny i parou hnané. Dále mají družstva vinařská, dobytkařská, jateční ovocnářská zelinářská, chmelářská a tabáková atd. V Čechách je pouze 21 rolnických družstev nákupních a prodejních 20 mlékařských, 5 ovocnických, 3 strojní a 1 zelinářské. Musíme se tedy organisovati odborově. „Naše doba“ navrhuje, aby se zřídila organisace krajská. Myslíme že nebude lépe, pokud nebude školství na venku změněno a pokud si naši rolníci neodvyknou dělati jenom vysokou „politiku“. —

— Na sněmě král. Českého dne 23. března podával Dr. Škarda o činnosti okresních hospodářských záložen v roce 1897. Právil, že bude nutno k docilení jistoty a přesnosti v ústavech těch zříditi dozor zemský nad záložnami.

II. Remeslníci.

Proč chudne lid?

Jedna příčina jest zbytečné spolkaření. Avšak ozývají se čím dál vážnější hlasy proti tomuto zlu. Tak „Obzor národohospodářský“, „Hlas Národa“, (Remeslnicko-živnost. noviny, „Čas“, „Česká Stráž“, „Osvěta“, atd. proti fángličkaření u nás zahnužděnému nejednou již se prohlásily. V březnovém sešitě „Naší doby“ praví se v odstavci: „Zemědělské, živnostenské a obchodní věci“ o předmětu tomto tyto myšlenky: — „Přepychu, to jest vše zbytečného, jest u nás věru dost, kdo by hle- děl jen na ono množství spolků, které pod všelikými tituly pěstují vlastně jen zábavu, uniformu, prapor a jinou parádu, na nepoměrné množství hostinců, v nichž tolik lidí tráví večery dlouho do noci, na nesčetné taneční zábavy, síně zpěváků, průvody a slavnosti, jež obrovskou většinou připadají právě na třídy nynějšími poměry hospodářskými skutečně nebo domněle tísněné, skoro by se tázal, jakým právem se smí mluvití o otázce agrární, maloživnostenské a maloobchodnické, nejsou-li všechny ty stíny, o nichž mluví statistika, jež spatřujeme na rozích ulic, a o nichž sem tam dočítáme se v novinách, vlastně jen nahodilými výjimkami v celkovém hospodářském blahobytu, jen tmavší čárou v celkovém jasu života společenského . . .

Pohlédnuťme se po oněch tisících spolků hasičských, veteránských, zábavních, „podporovacích“ a pod, odkud rekrutují své členy, otažte se hostinských kdo plní jejich místnosti, na kterých plesích se spotřebuje nejvíce nápojů a potravin, proberte řady průvodů a slavností „národních“, — z jakých tříd se to vše bere, kdo tak neúčelně plýtvá svým duchodem a kapitálem! Vždyť právě mnoho takovýchto zjevů dokazuje, že by bez „mass lidových“ nebyly ani možny! A rubem obrazu jsou pak — zastavárny, dluhy, neplacení věřitelům, konkursy a bída při každém sebe menším otřesu, odbytu, neúrodě a pod.

Extrem za extrém! Zvykněte městkého maloobchodníka nebo malovýrobce na životní míru jakou musí zachovati učitel, professor a nižší úředník, a položili jste základ k jeho bohatství nebo aspoň upevnili jeho hospodářskou existenci.“

A tu praví „Naše doba“: Zajímavou obžalobu vrhly v té příčině klerikální „Řemeslnicko-živnostenské noviny“ — pražským zlatníkům, kdo zkazil velikolepou druhdy výrobu a odbyt světoznámého zboží granátového? Zlatníci hádají tu na majitele polí granátových (že lacino dávali grauáty), tu na brusiče (že špatně brousili), na obchodníky s granáty (že mnoho slevovali na zboží a že dávali na díluh), na židy (že chtěli laciné jen hotové zboží), na vládu (že výrobu domácí nepodporovala) a na Ameriku, že uvalila veliká cla na všecku výrobu z Evropy tam docházející. Ale hlavní vinu mají sami zlatníci ve směru mravním, odborovém, živnostenském, občanském. Vedl se život přímo nezřízený. Když zlatník denně vydělal 10 zl. — a to byl výdělek téměř pravidelný, jistě o něco více (!) spotřeboval ještě. Dělal se dluhy které se neplatily, nedbali o umělecké provedení, začali zasazovati granáty do stále horšího kovu, až z toho vzácného umělého průmyslu v Čechách zdomácnělého udělali trhovinu praobyčejnou téměř bezcennou, pro každého vesnického kramáře k prodeji způsobilou, ale pro vážný a vznešený obchod neúctěnou . . . A následky? Zboží bylo násilím vypuzeno z obliby obecenstva našeho i z trhu zahraničního, většina zlatníků pozbyla úplně samostatnosti a Pražská obec neměla ani dost míst lampářských, metařských a sluhovských, aby všechny pokleslé příslušníky staroslavné živnosti zlatnické zaopatřila . . . Snad pomůže trochu nově zřízená škola zlatnická v Praze“ . . .

Ale naši živnostníci se rozhoupou, až jim nějaký čiperný žid obchodník otevře oči. U nás se jen naříká, uvádějí pohyb v parlament, sněm, komory žurnalistika . . . Pokud řemeslo má zlaté dno, tedy bestarostnost, přepych a utrácení, sahající i nad tučné výdělky, pak znevažování odběratelstva kažení potravin a snižování cen. Otfesení odbytu, cizí konkurence a jakákoli jiná příhoda učiní z „bujného města — město pláče a bídy“, jak se praví o humpoleckém domácím českém soukennictví. A zatím co naši výrobci bývali pověstní noblesou (!), s jakou marnotratně vyhazovali sta a tisíce, zatím co bohaté a výnosné trhy bývaly pro řemeslnické kavalíry jako posvicenskými hody, kde se, jak venkovské tradice praví, zapalovaly dýmky zlat-

kami (!) a desítkami, kdežto výroba zůstávala pořád na téměř primitivním stupni —: přetvořovali konkurenti němečtí z neúrodných hor severočeských zanikající a levně zakupované mlýny na mechanické tkalcovny, jiní zaváděli parní pohon a moderní stroje, starali se o odbyt cestujícími doma i v cizině, a tak proti zmirajícímu maloprůmyslu našemu stál tu z nenáhla vyspělý a mohutný velkopřůmysl liberecký, brněnský, krňovský atd.

Je třeba i vnitřního zkokonalení, vzdělání a — mravnosti! Dobře učinili v Jistebnici (k podnětu Alf. Štastného), že založili „spolek proti přepychu“.

Takovéto spolky měly by zaváděny býti takřka v každé obci naší, zejména tam, kde jsou továrny. Naše pak jednoty svatojosefské anebo podpůrné měly by činnost svou směrem reformním hlavně rozvíjetí, proti luxusu na venkově bojovati, proti hýření pytláčení a střílení, proti zábavám šantánovým (i na — vsích již pořádají „orfeová“ a „šantánová“ představení!), proti moru kořalečnickému atd. atd., vyhlazovací přímo zápas vésti. Proč založili v Belgii, v Bavorsku, v zemích porýnských, ve Slezsku atd. katolíci tolik peněžných ústavů, jež velice prospívají? Protože překazili ohromné utrácení ve vesnicích a v městech. Podobně „armáda spásy“ pracuje v Americe a v Anglii. Protestanté němečtí a švédští mají rovněž množství „spolků střídmosti“. Nechtě naši zmužile a rázně bez (ohledu na pravo nebo na levo) chopí se díla záslužného!

Posl. Adámek odůvodňoval dne 23. března návrh v příčině podporování vývoje pokračovacího a odborného vzdělání živnostnictva. Navrhoval, aby zřídilo se několik nových škol řemeslnických, aby kočovnými učiteli odborně vynikajícími byli živnostníci upozorňování na pokroky jejich odvětví, a aby zřízeny byly (dle záměru min. Gautsche) poradní sbory při zemských vládách pro odborné školství v zemích.

Mezi mlynáři našimi zdá se, že přece zavládne větší ruch. Stížnosti na uberskou mouku, na šejdířství mnohých cizích firem, na nedostatek úvěru a pod. dostoupily vrcholu. Mlynáři naši volají: Nechtě kupují pekaři, obchodníci s moukou a hlavně naše hospodyně českou mouku! Je tu dosti mlýnů, aby stačily mlýti.

„Katolické družstvo“ vyrábějící solidní, vkusné a křesťanským tradicím odpovídající poutnické zboží v Příbrami (na sv. Ilofe) zasluhuje od našich poutníků podpory co největší, aby bylo pomoheno našim živnostníkům a nebrali tučný zisk z našich

obrázků, křížků a sošek — židovští obchodníci. —

Sedláři a řemenáři v Praze utvořili svépomocné družstvo nákupní po způsobu družstva pekařského a truhlářského, jež velmi prospívají. Tržnice byla již otevřena. Svoji k svému!

Obchodní komora v Liberci, ke které patří veliký odvod český (až po Pardubice) jež vystavila si vlastní nákladný palác, podporuje pouze německé živnostníky. Pořádá kursy poučné (8 nedělní) a sice jen německy, takže český řemeslník nic z toho nemá.

Dovoz masa z Ameriky do Evropy stále stoupá a sice roční cena činí již přes 10.000 milionů zlatých. Jak generál Miles žaluje, dodává se i maso — z koní, ba i z tisíců nemocných zvířat do konserv. A naši lahůdkáři hodlají masné ty výrobky přece odebírat.

V Pardubicích sjezd obchodníků východočeských dne 2. dubna jednal o průkazu způsobilosti, o kartelech o konsu-mech dělnických, o školství odborném, o podomním obchodě, o cejchování vah, měr a závaží atd. Byla přijata resoluce, kterou se požadavky obchodnictva v delší radě vypočítávají.

Řezníci pražští, kteří byli od židovských překupníků velmi tísněni a šizeni, utvořili kartel a družstvo nákupní i vyhledávají přímé spojení s rolnictvem za příčinou koupě dobytka. Povede se jim zajisté dobře. Jen ku předu!

III. Dělníci.

„Dělnické noviny“ 1. dubna přináší dva delší články namířené proti činnosti vp. Dlouhého-Pokorného a p. Myslivce. Vp. Dlouhého nazývá Dr. R. Horský „zlým demonem“ strany křesť.-sociální. Pan Myslivec

— je pojmenován „zázračné dítě.“ Vytýkáno jim že kam přijdou na přednášky, počal se jevit chlad k „Vlasti“ a „Děln. novinám“ od nejněrnějších přátel a spojenců. Dále se praví: „Vp. Dlouhý má úplnou povahu a taktiku Wolfovou. Pod pláštěm výstřední demagogie žene se bez rozvahy a bez plánů za svými fantastickými pomysly a za nepřítelů považuje každého, kdo slepě se nežene s ním. Škoda muže toho . . . My staří členové se sejdem, dohodneme se s moravskými spolubratry a svoláme sjezd našinců.“ Kéž by zavládla místo těchto žalostných třenic — pozitivní činnost. Zdá se, že především sami na sebe musíme zvolati: „Více praktickým křesťanstvím!“

Do úrazové pojišťovny dělnické pro království české, budou za nedlouho již konati volby a sice v oborech polním, v průmyslu textilním a v oboru chemickém, pivovarském a cukrovarském. V členné volební komisi zasedá jediný Čech, prof. Dr. Bráf.

Okresní důvěrníci národně-socialní strany, počtem 140, měli od 1.—3. dubna konferenci, na níž jednáno: „O boji proti tuberkulose“, české otázce, socialismu a komunální politice socialní (ref. Klofáč), o organizaci, o družstvech výrobních, o pokladnách pomocných, o pojišťování nemocenském a úrazovém, o levných bytech dělnických a ústřední dělnické škole, o všeobecném právu hlasovacím do zemského sněmu a obcí, o zavedení živnostenských soudů a zřízení dělnických komor atd. — Velice zajisté obsáhlý program. Bylo by záhodno, aby také naši křesťansko sociální předáci konferenci podobnou uspořádali a se zemskými důvěrníky častěji se radili. Tím předejde se dnešním zmatkům v táboře křesť. sociálů našich, který čím dál trapněji působí.

ŠKOLSTVÍ.

Porada zemských školních inspektorů konala se dne 27., 28. a 29. března ve Vidni. Shromáždili se v ministerstvu vyučování všichni zemští školní inspektori za předsednictví odborného přednosty ryt. Herbsta k poradě o záležitostech středních škol. — Prvním předmětem porad byly překážky úspěchu vyučování a prostředky k odstranění jejich. Schůze uznala, že

přeplnění středních škol jest hlavní překážkou úspěchu vyučování a učinila usnesení o opatřeních proti přeplnění středních škol. Druhým odstavcem porady byla tak zvaná analyticko-zvuková metoda a její použití při vyučování v zemských jazycích, zejména při vyučování německém na neněmeckých ústavech. Shromáždění vyslo-vilo souhlas s onou methodou, která oba cíly

vyučování jazyku stejným způsobem sleduje a na jedné straně snaží se dosíci mluvnické jistoty, na druhé pak jazykové sběhlosti. — Dalším odstavcem jednání bylo do z í r á n í n a š k o l y, jakož i praktický výcvik a vědecké další vzdělávání učitelů středních škol. Schůze vyslovila se pro nové vydání instrukce pro zemské školní inspektory, jakož i pro to, aby rozšířený zkušební rok kandidátů učitelství byl zaveden i na školách reálných. Zevrubně bylo jednáno dále o některých aktuálních otázkách, jako o zkouškách vůbec, o vyskytujícím se nedostatku učitelstva, o lhůtách zkoušek, o návrhu nového řádu pro maturitní zkoušky na školách reálných atd. Je na čase, aby se učení na středních školách zreformovalo.

Biskup brněnský dr. Fr. Bauer promluvil na sněmě moravském řeč o školství národním a jeho nedostatech, pro kterou židovskoněmecké i liberálně (židovsko) české noviny jej potupily. Výkonný výbor katol. národní strany na Moravě nřp. biskupovi tento projev učinil: — „Za neohroženou a rozhodnou obranu náboženské a mravní výchovy dítek ve školách obecných — ne-skonale díky. Lid náš toužebně si přeje, aby výchova mládeže jeho se nesla směrem mravně náboženským.“

Návštěva měšťanských škol. Koncem škol. r. 1896—97 činil počet žáků na všech měšťanských školách 58.934. Z těch bylo žáků: s českých jazykem mateřským 36.637, s něm. 22.283 a jiným 8. — České školy měšťanské navštěvovalo 35.192 děti

a to: Chlapců 20.103, děvčat 15 089. Německé školy měšťanské navštěvovalo 23.742 dětí a to chlapců 13.423, děvčat 10.319. Dle jazyka mateřského bylo na českých školách měšťanských českých dětí 34 647 a to chlapců 19.759, děvčat 14.888, německých dětí 545 a to chlapců 344, děvčat 201. Na německých měšťanských školách bylo: německých dětí 21.744 (12.372 chlapců a 9372 děvčat), českých dětí 1990 (1046 chlapců a 944 děvčat); dětí s jiným jazykem mateřským 8 (5 chlapců, 3 děvčata). I. třídu všech měšťanských škol navštěvuje 29.802, II. třídu 18 992, III. třídu 10 140 dětí.

Protestantský diakon žitavský Otto Hardeland v brožuře „Kterak pojednávat o šestém přikázání Božím ve škole a při poučování konfirmandů“ (Lipsko 1898) praví: Přednější jest poučování o šestém přikázání, poněvadž dnes porušování tohoto přikázání namože ani za hřích se nepovažuje a od vrchnosti jako vražda nebo krádež trestáno nebývá, poněvadž hřichy proti šestému přikázání v posledních letech mezi vznešenými i prostými, mladými i starými tak hrozně se rozmohly, že každý, kdo očí svých schválně nezavírá, úzkostliv býti musí o blaho lidu a též vyznati musí, že náš lid, dříve pro svou cudnost tak velebený, čím dále tím více podobnější jest starému, mravně zvrhlému Římu, když záhubě své blížek byl. Nedivíme se tomu ani, vždyť různí činitelé, zvláště cizoložné divadlo a oplzlá literatura o tuto zkázu již dlouho všemožně usilují.“ — Ovšem opatrně si počínati nutno!

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

„Los von Rom“ = „prýč od Říma“ zní od německé obce k obci. V „National Zeitung“ berlínské praví (?) vynikající katolický historik o hnutí tom: „Situace v Rakousku má mnoho podobnosti s poměry, kteréž panovaly v Praze před třicetiletou válkou. Zmíněný historik míní, že se také v Rakousku nyní jeví zející protivy a spatřuje v hnutí, kteréž se řídí heslem „Pryč od Říma!“, symptom, ježž prý třeba počítati k nejvážnějším, které v tomto století v Rakousku byly pozorovány. Schoenerer nabízí všem, kdo odpadnou, železný prsten „Bismarkův“ na památku. Němci agitují, aby žádný „opravdu německý“ student

nešel do semináře! V Žatci, protože komisař vládní rozpustil schůzi voličskou, ze vzdoru nad tím usnesli se, že — z římsko-katolické církve vystoupí. Dr. Eisenkolb z Chabařovic vykládal shromážděným mužům, paním a panám německým že nemůže býti horší, panovačnější a výbojnější církve, nežli jest — církev papežská, která (prý) vypověděla boj všemu šlechtnému a vznešenému. Vysvobození z tohoto jba (!) římského leží (prý) jen v — přimknutí se k evangelické církvi.

Duchovní konference, jež se v Praze o Velikonocích konaly, byly navštíveny velmi silně. Zejména v klášteře Jesuitském, kde

byly konference po celý týden pro ženy a pak druhý týden pro muže, u Redemptoristů na Hradčanech, dále v Klementinské zrcadlové kapli (dp. prof. Havránkem pro vzdělavací a podpůrný spolek českých žen a dívek konané) upoutaly množství pražského obyvatelstva z kruhů dělnických, měšťanských i nejřednějších. Také pro 826 trestníků na Pankráci konaly se exercicie (dpp. Jemelka a Forstner) a to s dobrým výsledkem.

Z Olomoucké diecése docházejí nás protesty proti ustanovení prince z Hohenlohu kanovníkem olomoucké kapitoly. Vyšetříme bližše ještě některé z nich a uveřejníme, bude-li možno, několik z nich. Jak patrně, způsobila tato událost mnoho zlé krve. Vlny rozčeřené tak hned se neuklidní. . .

Církevní slavnosti na sklonku století. Zvláštní komitét ku pořádání slavnosti a pobožnosti na sklonku XIX. století ustanoven byl J. Em. ndp. kardinálem hrabětem Schönbornem v arcidiecési Pražské (a sice podle komitétů v jiných diecéstech ku přání sv. Otce vzniklých). Komitét hodlá letos v Praze a předměstích pořádati tyto slavnosti:

1. Ve čtvrtek 11. května (o svátek Nanebevstoupení Páně) bude pořádán odpoledne od katolických spolků pražských slavnostní průvod k soše Rodičky Boží na Staroměstském náměstí. 2. Dne 28. května (v neděli, o svátek nejsv. Trojice Boží) bude se konati pouť mužů z Prahy na sv. Horu, kdež

bude mše sv. pontifikální, kázání křížová cesta a požehnutí. 3. Dne 11. června (třetí neděle po sv. Duchu) bude pořádán průvod žen k soše Panny Marie na sv. Hoře (neděle třetí je t. zv. korunovace Panny Marie na sv. Hoře). 4. Dne 18. června bude na výstavišti velechrámu sv. Víta mše svatá ku počtě sv. patronů a na vyprošení si jejich ochrany, slavnostní řeč u bývalého hrobu sv. Vojtěcha, katolické spolky přistoupí ve chrám sv. Víta k sv. přijímání. 5. Dne 15. srpna (o svátek Nanebevzetí Panny Marie) odpoledne súčastní se katolické spolky a lid slavnostního kázání v basilice týnské, načež bude požehnutí a průvod k soše Panny Marie na Staroměstském náměstí. 6. Dne 10. září (ve svátek Jména Panny Marie) bude odpoledne průvod z Roztok na Levý Hrádek kde byl první křesťanský kostel v Čechách, kde Bořivoj s chotí Ludmilou skáceli modly pohanské. 7. Dne 17. září vyjde hromadný průvod z kostela sv. Mikuláše na Malé Straně na Petřín, před XIV zastaveními bude křížová cesta. Mimo to je na rok 1900 projektováno několik podobných slavností a hlavně první hromadná pouť českých katolíků do svaté země. Cesta trvati má asi měsíc.

Arcibiskup New-Yorský Corvigan zaslal papeži Lvu XIII. list, v němž prohlašuje po příkladu arc. Irelanda, že nebude nadále podporovati snahy tak zvané „americké“ a že se podrobuje zcela názorům papežovým.

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Uhry. Dne 9. března promluvil v uher-ské sněmovně Géjza Polonyi (dříve S. Pollak, židovský obchodník) proti slovanské většině v naší říšské polovině takto: „My Maďaři (!) podáváme pomocnou ruku nezákonné (!) vládě v Rakousku, která zjevně proti německé hegemonii se tam zasazuje. Jest politování hodno, že maďarský národ a maďarská vláda klidně mehou přihlížeti na strašlivé (!) ono dílo, které se před Litavou provádí, aby panství slovanského živlu přišlo k platnosti a německví úplně bylo potlačeno. Hegemonii německou (!) trvalý stav tam nechť je zaveden.“ — Semité jsou všude stejně opovážliví!

Rusko staví keráby. V čínských vodách má již 15 korábů, obrněnců, křižníků

a 7 torpedových lodí. — Proti finské samosprávě postavili se ruští ministři Kuropatkin a Podědonoscev. Rozhodnuto, aby pluky finské netvořily samostatný celek, ale podřízeny byly ruské správě vojenské. — „Opravy“ byly vykonány carským manifestem, protože sněm finský protestoval. Deputace 400 nejřednějších Finů nebyla v Petrohradě k carovi předpuštěna, i musila se vrátiti domů.

Rusko: Petrohradské časopisy oznamují, že následkem trvalých nepokojů studentských byli všichni studující petrohradské university ze studii vyloučeni. Kdož opětně se na universitu zapsati hodlají, mají podati své žádosti — které s největší přísností budou zkoumány a na ně vzat bude

zřetel jen u studentů, kteří výtržností se neúčastnili — rektorovi university. Zdá se, že vypuknou následkem toho na všech universitách ruských opět bouře. Jak známo, povstalo hnutí proto, že policie na ulici studenty — bičiky sešlehala

Italie po svých porážkách v Africe chce se zmocniti většího území v Číně (Saumunbai). Ale Anglie nechce to připustiti. — Za nesmírnou vymoženost (!) považuje ministerstvo italské, že papežská stolice nebyla pozvána a nesúčastní se konference míru v Haagu. Zdá se, že úspěchy konference budou — illusorní.

Francie. Ve sněmovně navrhoval socialista Breton, aby s francouzských mincí odstředěn byl „směšný“ (prý) nápis na obrubě: „Bůh ochraňuj Francii.“ — Návrh padl. — Rozpočet, který obsahuje obrovské položky na věci vojenské, byl přijat dne 29. března 464 proti 46 hlasům. — Sněmovna se odročila do 2. května.

— S Anglií učinila republika francouzská dohodnutí, dle kterého obdrží osadu na Nilu. Patrně se cítí Anglie ke zkrácení derviškých zástupů nedostatečnou a potřebuje spojence.

Německo vede spor o samojské ostrovy s Arglií! Střeleno bylo na vesnice, jež zapáleny, a sice z lodí obou těch velmocí. Takhle se roznáší — kultura

Německo: Kniže Chlodvík Hohenlohe, říšský kancléř německý, slavil 31. března 80leté narozeniny. Německé noviny oslavují jej dlouhými úvahami. Také v říši naší časopisy oplývají chválami kn Hohenloha z Schillingsfürstu, velebíce jeho státnickou mysl zejména r. 1866, kdy se stal ministrem zahraničních věcí v Bavorsku, kde zjednal pruskobavorské „vyrovnání“. R. 1874 stal se vy-

slancem v Paříži, r. 1885 místodržícím v Elsass-Lotrinsku. R. 1894 26. října stal se kancléřem říšským. „Prager Tagblatt“ dne 31. března líčí Hohenloha jako — „dajénacionála“.

Prof. Dr. Delbrück odsouzen byl pro kritiku svou v „Preus. Jahrbücher“, kde nazval vypovídací politiku německou barbarským jednáním — k pokutě 500 marek, mimo to dostal důtku. — V Německu jsou jiné zákony. U nás profesori universitní podpisovali protesty proti nařízením hr. Badenů, oni Mommsenovu epistolu schvalovali. Vláda naše si toho „šlechetně nepovšimla“, praví 28. března „Politik“ a připojuje: „O du mein Oesterreich, du hast es besser, du bist gemüthlich und nicht so stramm wie Preussen.“ U nás štyrsko-hradecký „konvent“ sestává ze suplentů a profesorů středních škol, kteří ve svém oboru by karierní neudělali a proto — dělají politiku nesmířitelně nacionální.

Rumunsko. Na ministerského předsedu, liberála Demetra Stourzdu, volá oposice: „Urazil jsi národ rumunský! Zaprodal jsi nás Maďarům! Odstup! — Oposičníci dělají obstrukci myslíce, že Stourzda padne — jako padl v Uhrách Bánffy. Proti Stourzovi svědčí hlavně maďarská brožurka která se přičítá bar. Bánffymu. Ve spisku tom se praví, že Bánffy porazil min. zahraničních záležitostí hr. Kálnokyho, protože nedržel (prý) s Maďary. V Bukurešti uznali (prý), že nic nemohou očekávat od protiuherské politiky, jak Stourzda v Pešti ujišťoval. Rumuni v Uhrách a v Sedmihradsku mají býti vydáni v plen — maďarisací. Vláda si programem učinila: poddajnost, krotkou ústupnost vůči Pešti i Petrohradu! — Na ulicích bukureštských jsou bouřlivé výstupy. Do oken min. Stourzdy hází se bláto a kamení.

KRONIKA.

Počet nováčků u nás má býti zvýšen. V Rusku se odvádí ročně 290.000 branců, ve Francii 240.000 mužů (r. 1874 pouze 130.000), tak že v čas války může Francie postavit do pole 4.272.000 mužů. V Německu je pravidlem, že každý zbraně schopný muž musí býti odveden... U nás odvádělo se po r. 1866 pouze 95.000 ročně, nyní pak 130.000 branců. Francie má presenční stav

vojska 573 000 mužů, Německo 526.000 (nyní vyšší však než Francie), Itálie 264.000 mužů — a Rakousko — 330.000 mužů. A tu (prý) dle výkladu vládních listů nutno zvýšiti u nás kontingent branců. „Pester Lloyd“ praví: „Na konferenci míru v Haagu nebudou se moci delegáti oddávati žádnému stavění fantastických budov. Militarismus je vlastně dobrodiním (!) Rakouska, neboť voják se

vlastně nachází ve vychovávacím ústavě, zdržuje se na čerstvém vzduchu, dostává tvrdší svaly a stává se vůči počasi a nemocem otužilejším. Výcvik ve zbraní — silí nervy!

Úřední sloh při úřadech státních a samosprávných byl zjednodušen. Nemá býti užíváno obvyklých posud úvodů, titulů a oslovení, ale prostě: c. k. ministerstvu, nebo: c. k. okresnímu hejtmanství zemskému výboru král. Českého, c. k. místodržitelství atd. Také jinak má se psáti: Panu c. k. místodržiteli, panu c. k. prezidentu ministerstva a pod. Je to dle francouzského slohu. Ovšem při soukromých dopisech podobných zkrácenin užíváno býti nemá.

Pomník Dan. Adamu z Veleslavína. V Praze utvořila se společnost, která miní na rodný domek Dan. z Veleslavína zasaditi desku. Společnost dala provolání do novin dosti obšírné. Nyní uveřejňuje „Družstvo pro postavení pomníku Dan. Ad. z Veleslavína“ obsáhlejší provolání s názvem: „Český lide náš“, v němž se praví, aby 300leté výročí Veleslavínovo bylo oslaveno založením sadu a kovovým poprsím českého arcitypografa. Žádají, aby „každý i tu malou službu prokázal“ a uspořádal sbírku ve společnosti, mezi přáteli Prosi korporace, spolky, zastupitelstva, záložny — o příspěvek. Prosi za stavivo, sazenice, knížky a pod. Provolání, končící slovy: „Český lide, ucti takto sám sebe! Český lide, vyslyš nás!“ — je podepsáno od pp. J. Zátvorského, zedníka R. Faly, učitele a dále od řemeslníků, služů a dělníků. — Bylo by záhodno vyšetřiti, na kolik spolků, soch a pamětních desk již se sbírá . . .

Fidlovačka. V Praze a v předměstích je tak blaze, že po 6 neděl vedl se spor o fidlovačku, posud na nuselské louce pořádanou. Policejní říditelství rozhodlo, že na „fidlovačku“ má právo obec nuselská. Praha na benátských ostrovech (Štvanici) ale měla dne 2 dubna „národní“ zábavu svou. Mimo to byly koňské dostihy, pomlázka na Smíchově, hudba v každé větší restauraci . . . Celý ten život mnohých lidí je jako — fidlovačka!

Časopisy o velikonočních svátcích vyšly v obrovském přímo rozsahu. Tak na příklad „Prager Tagblatt“ měl 64 stránek, „Bohemie“ 54, „Národní Listy“ 24, „Národní Politika“ 44 stran atd. A obsah? Trošku domněnek z politického oboru, pak trochu spolkových a různých zpráv, hodné zpráv o lupičství a sebevraždách a dvě třetiny ostatní — inserty. Šťastní čtenáři!

Židovská koloniální banka utvořila se v Londýně. Má název „The Jewish Colonial Trust“, základní kapitál jest 20 mil. zl. (po 1000 zl. akcie). Banka miní „podnikati stavění drah, kolonisovati Syrii, Palestinu a jiné světa části, kde by židům šlo k duhu“ (doslova dle „Bohemie“ ze dne 4. dubna); zejména chce využíkovati velikých uhelných ložisek v Syrii, zřizovati pěstění pšenice ve velkém a to (prý) energicky. Věříme!

„Ruch katolický“ ve Lvově sděluje, že pro Wolfa, který s rodinou (prý) právě k protestantismu (!) přestoupil, vybírají komitety v Berlíně, Hamburku, Slesviku, Erfurtě, Darmstadtě, Mnichově, Lipsku a Vratislavi.

Vypuzený kněz. Dr. Isidor Zahradník byl od nacionálů z Jihlavy vypuzen. Žije nyní v Praze na Strahově.

16 000 italských dělníků Němci si pozvali, české dělníky pak hodlají šnahem propustiti.

V Halle professoři, lékaři a studenti vyslovili se proti tomu, aby ženy dále studovaly na universitách. Vydali prohlášení, v němž praví, že dochází při studiu žen k trapným situacím na klinikách.

Dr. Eiselt a dr. Černohorský zpracovali pro Prahu nový volební řád, dle kterého mají přijíti učitelové a intelligence ostatní z 2 sboru — do 4., aby v ohromném tomto sboru „dělnickém“ utonuli, a nebyli na překážku snahám „liberálních“ advokátů, stavitelů a inženýrů na radnici. Purkmistr má býti volen na — 6 let, náměsíkové jen na 3. Všecky noviny naše — až na „Nár. Listy“ (!) vyslovily se proti famosní této „opravě“.

Dr. P. Durdík nepřestává uveřejňovati feuilletony o Španělsku, kde způsobem odsouzení hodným a nedůstojně útočí na katolické kněze, kláštery, pouti atd. Všechno zlo, porážky na Kubě, bídu, nemoci atd. přičítá dr. Durdík — katolickým kněžím. A mravné nančení z toho plynoucí? Že náš lid bude podobně ztracen, kdyby se přidal ke klerikálům. Není nad „učenost“!

Pěstní právo? Red „Pondělních Novin“, pan Lad. Mattuš, dal do listu svého zprávu, že si paní Benoniová-Dumková „objednala“ adresu uznání pomoci švadleny své a některých svých ctitelkyň. Byl 22. března soud, na kterém vyšlo několik nepěkných zjevů z naší společnosti na jevo. Tak na př. paní Benoniová pravila: Celou gáží musí herečka u nás dáti na — šaty . . . Která nemá bratra nebo příbuzného u novin a pod., neudrží se. Ale soud neshledal na obžalovaných viny. A tu pan Benoni ztrestal p. Mattuše holí.

Na to vzali si naši dva přední umělci dovolenou a odjeli do Italie... Opravdu, nepěkné zjevy, kus péstního práva.

Spolek německých žurnalistů v Praze ve schůzi dne 19. března konané zvolil do výboru samé skoro židovské žurnalisty a sice pp. dr. Adlera, dr. Feistnera, Freunda, Gierschika, H Katze, dr. Klaara, Löbla, dr. Mercyho, J. Sterna Tewelesa, Willomitzera, Wünscheho, za náhradníky S. Kohna a Spiethoffa. A tito pánové — dělají německé veřejné mínění u nás! Oni (prý) tlumočí nefalšované německé přesvědčení! Je to možno? A pokud si to dají Němci libiti? Což synagoga rozhodovati má nejen na trhu peněžním, ale i ve všech ostatních oborech a odvětvích lidské práce a lidského ducha? Quo usque tandem?

Mezinárodní sjezd žurnalistů v Římě mezi 4 a 11. dubnem projektovaný, oběslán byl 900 žurnalisty, z nichž ale pouze 300 připuštěno, aby jednání se zjednodušilo. Mezinárodní družstva novinářská jsou však bohužel nejvíce v židovských rukou. Z Vídně aspoň (mimo několik antisemitů) jsou sami židovští redaktoři vysláni, podobně i z Pešti, z mnohých měst německých, francouzských, anglických a italských Poláci určili však na sjezd pravé rodáky své a to: Bienkowského, Drzewieckého, Maslowského, Nikorowicze a Skrzyńského. Kdo z Čechů do Říma jel, nezvzdělí jsme

Raiffeisenových záložen v Čechách bylo r. 1898 v činnosti 320. Úspor bylo na 3,282,263 zl. V Bavorsku však je v květnu 1100 záložen Raiffeisenových.

Protí hyření v obcích zemská vláda v Kolíně nad Rýnem hodlá přísně zakročiti. Má býti zavedena vysoká daň v obcích z tanečních zábav a radovánek, aby se zabránilo nynější smutné faktum, že dělníci i rolníci v mnohých obcích bývají 2—3 dny v týdně, nevyspali a vysílení jdou do práce, jsou až po krk zadluženi atd. Následek toho jest: úpadek mravnosti, nespokojenost, rozervané svazky rodinné a všeobecné zhoršení sociálních poměrů.

V zemích českých bylo roku 1896: 711,710.000 zl. ve spořitelnách a sice: v Čechách 506 036 000 zl., na Moravě 110,247.000 zlatých. — Spořitelna vídeňská („první rakouská spoř.“) má 220 mil. vkladů, čistý zisk ročně 800 tisíc zl. — Ó, jak by mohly veliké tyto podniky bídě odpomáhati! Ale jaký duch vládne v nich?

Nové vynálezy elektrického osvětlování. Doposud bylo osvětlování elektrické příliš drahé, a proto Auerovy hořáky plynové,

kteří svou malou spotřebou plynu osvětlení velice zlacinily, nyní na újmu elektrického osvětlení všeobecně se rozšířily. Zajímavé jest, že nyní sám Auer zabývá se elektrotechnikou, a učinil zajímavý vynález. Dr. Auer z Welsbachu totiž objevil, že osmium dá se velmi dobře užiti k žárovému světlu elektrickému. Drátky z osmia, pokryté vrstvou kysličníku thoratého, září bílým jasným světlem, a přece nikterak se nemění, neberou zkázy. Jedinou chybou je doposud, že výroba osmia jest neobyčejně drahá. Prof. Nernst v Göttingách objevil, že možno užiti také k žárovému světlu alkalických zemin. Tak užil magnesia (kysličník hořečnatý), jež vydává krásné, neobyčejně jasné, bílé světlo. Nesnáze působí doposud, že třeba napřed magnesii prohrátí, což vyžaduje jakéhosi složitějšího mechanismu; to však dalšími zkouškami bude zajisté brzy odstraněno. Výhoda záleží v tom, že světlo této lampy jest o $\frac{2}{3}$ lacinější než světlo nynější elektrické žárovky. Oba vynálezy znamenaly by však úplné vítězství elektrického světla nad osvětlením plynovým.

Něco z chemie. Uplynulo sotva dvacet let od pokusů Cailleteta a Picteta jimž se podařilo poprvé plyny zkapalnit, ač v množství nepatrném. Doposud byla příprava kapalného vzduchu tak složitá, že se jen málokde dařila. Teprve před nedávnem sestrojil prof. Linde v Mnichově jednoduchý stroj, kterým možno při poměrně nepatrné síle a nákladu vzduch u větší míře zkapalnit. Toho dosahuje se totiž značným snížením teploty. Má-li na př. vzduch býti zkapalněn, potřebí nejméně teploty -140° až -197° C. Dr. Linde sestavil stroj, kterým se dosahuje této teploty použitím t. zv. protiproudů. Ztlačený vzduch proudí vnitřní rourou do roury zevnější, kde se tlak zmírní a tím teplota ochladí. Tímto ustavičným střídáním proudu ochlazuje se vzduch vždy více, až zkapalní. Tímto processem možno dosáhnouti potřebné teploty ve 3—4 hodinách, nachez lze vyrobiti až $\frac{3}{4}$ litru tekutého vzduchu za hodinu. Tekutý vzduch se přechovává v nádobách, zhotovených od anglického fysika Dewara. Jest to totiž láhev s dvojitými stěnami, mezi nimiž jest vzduch úplně vyčerpán. Zajímavé jsou vlastnosti kapalného vzduchu. Jest to jasná, trochu namodralá tekutina. Naleje-li se trochu kapalného vzduchu do jiné nádoby, rychle se vypařuje, při tom vytvoří se nad nádobou hustá mlha, jež tvoří zmrzlé páry, nádoba sama pokryta jest ledem a pevnou kyselinou uhličitou. Naleje-li se trochu rtuti na kapalný vzduch, ihned mrzne,

podobně voda. Síra zbělá, růmělka sežloutne. Namočíme-li do tekutého vzduchu kaučukovou rourku, ztvrdne tak, že ji možno kladivem rozbítí. Parafin ztvrdne, že ho možno rozbítí na prach. Jestliže přijde tekutý vzduch na kůži, způsobí puchýře, neboť páli. Zvláštností jest, že chemické účinky látek se zmenšují. Za to tím podivuhodnější, že semena rostlin

nepozbývají své klíčivosti, jak zajímavými pokusy dokázáno. V nejnovější době podařilo se Dewarovi zkapalnití vodík při -200° C. a Helium. Jak patrně, pokračuje lidská věda úžasně. A přec co všechno to proti tajemné knize přírody, již všemohoucí ruka Páně vytvořila?

* * *

CAST LITERÁRNÍ.

Lesklý povrch.

(Obrázek.) — Napsal Bohumil Brodský.

(Pokračování.)

Najednou k němu se přitocí nějaký človíček, pomalý, slabý, s krátkými, šedivým vousem. Oblečen byl jako nějaký měšťan a v ruce držel malý vak.

„Jste z Vystrkova?“ ptal se krátce.

„Jsem,“ povídal Martin ledabylo.

Na to neznámý ničeho neodpověděl, ale už se hrnul do kočáru. Martin se ohlíží a diví. Co je to zač? myslí si. Aby to byl sám milostpán, můj ty Kriste, to ani nemůže být. Ale ptal se po Vystrkové, a tedy snad to možná bude on. Nu, takoví páni mají různé nápady. Martin se vzpřimil a mrskl okem, sedí-li už ten panáček. Seděl. Tlumok položil podle sebe a pokryvkou zahaloval nohy.

„To už mi ten pan vrchní horších koní naproti poslati nemohl?“ řekl přísně, hnězdě se do kouta kočáru.

„Poniženě prosím, to jsou naše nejlepší.“

„Tak? No, to je asi u vás pěkný pořádek. Jeďte!“

Martin zamlaskal a pobídnuv koně, rozjel se. Mláčky projeli městem u stanice ležícím a vyjeli ven do kraje. Koušek za městečkem stoupaia cesta do vrchu. Martin pobízel koně, aby stále klusali.

„Nechte koně si oddechnout,“ poroučel pán ze zadu. „Jezdíte-li vždycky tak, pak se nebudu divit, že ty koně strháte.“

„Pan vrchní jinak jezdit nechce,“ omlouval se Martin, jsa potěšen, že milostpán začíná. „Kopec nekopec, cesta necesta. Jen když to uhání.“

„To je tedy velký pán. A vždyť vám podsední kulhá.“

„Kulhá jejich Milosti. Je toho koně škoda. A druhý to taky dlouho nevydrží. Ale kam se děje. Jdou den ze dne a tu aby měli nohy železné.“

„Kam to ke všem rohatým tak často jezdíte?“

„Všelikam. Jednou do zábavy, podruhé na návštěvu, potřetí k řízení, nebo si paní vrchní vzpomene a chce na procházku.“

„Vida, paní vrchní se dává vozit na procházky? Jen když to vím. Já na procházku chodím. Ale nejsou to ty koně, které asi před půl rokem byly koupeny. Ty stáli podle účtů osm set“

„Poniženě prosím, jsou, jejich Milosti. Od té doby jeden den v kouřně nestáli. Já tuhle zkusím s nimi. Abych pořádkem seděl na kozlíku a jen do uich práskal. Člověku je taky těch zvířat líto, ale což naplat. Pan vrchní poroučí a já musím jet, kopec nekopec, cesta necesta“

Zamžikal očima a slabounce se usmál, aby ho pán ze zadu neviděl. Tu máš, myslil si radostně, teď mě vyžeň. Slyšel, jak pán cosi pro sebe německy povídá. Z rozhněvaného zvuku soudil, že asi vrchního nechválí. Ale pamatuje, že je dobře kout železo, dokud je žhavé, osmělil se dále mluvit.

„Já měl být včera od pana vrchního bit, že prý mám sedřené koně. Slíbil mi, že jak jejich Milost odjede, že na hodinu mě vyžene.“

„Uvidíme, uvidíme,“ řekl pán. „S těmito koňmi už jezdit nebudete. Ať si koupí pan vrchní koně sám. Já nemám panství pro zábavu svých úředníků. A jaký je to pán, ten váš pan vrchní?“

Martin počal hovořit, ale už střízlivěji. Poznámka, že panu vrchnímu koně dál pán kupovat nebude, valně jej ochladila. Povídal o vrchním, že je tuze pyšný a zlý, ale to ostatní, čím by mu byl mohl ublížiti, zamlčel.

Byli asi na půl cestě, a v dálce se ukázal Vystrkov.

„Zastavte,“ poroučel milostpán a vylezl z kočáru. „Dejte pozor na tento kuffík a jeďte co noha nohu mine, k Vystrkovu.“

A už se pustil na pěšinu, jež tudy běžela poli k Vystrkovu. Bylo jí pěšky k zámku blíže, než jízdou po silnici. Ta se točila velikým obloukem a tvořila záhyby, aby stoupaní nebylo velké. Martin s podivením hleděl na milostpána, že jde pěšky, že cestu zná, ačkoliv zde nikdy nebyl. Nevšiml si mapky, kterou pán držel v ruce. Jel dle rozkazu zcela pomalu a pokud mohl, stihl pohledem milostpána. Bude tam dřív než já, soudil. Ten je překvapí. Jen aby tomu vrchnímu hodně vyhuboval, ale koně ať mu nechá. Bylo by to přece ošklivé, kdyby Vystrkovský vrchní ani koní neměl.

Zatím milostpán statně vykračoval. Rychle se na všechny strany ohlížel, někdy nahlédl do mapky a už zase stoupal po mezích a pěšinách. Luka i osení vonělv. a od nedalekých lesů táhla sem vůně pryskyřice a zpěv ptactva. Ustaraná a zasmušilá tvář pánova se vyjašňovala. Příroda naň působila svým kouzlem a probouzela jeho suché nitro ke svěžejšímu oddechu.

Až dosud strávil většinu svého života v dusných kancelářích a piárnách. Byl podnikatelem staveb, zvláště vodních, které mu vynesly několik slušných milionů. Když cítil se býti zabezpečeným, nechal podnikatelství a vrátil se k soukromému životu. Dítky měl již provdány a proto pro ně i pro sebe a svou ženu koupil Vystrkov, aby měli kde léto společně trávit. Na panství se ani podívat nešel. Poslal tam své znalce a nabídl panu baronovi pěknou kupní cenu. Pan baron tušil beztoho, že dlouho Vystrkov dluby přetížený neudrží, a správně hádal, že ve dražbě by za panství takové sumy ne-utržil. Nerozpakoval se a prodal tedy panu Hornovi panství hned. Poněvadž musil do zámeckých pokojů většinou býti dáván nový nábytek a místnosti znovuzřizovány, nepřistěhovalo se nové panstvo do Vystrkova hned, ba soudilo se, že se tam bude stěhovati až budoucího roku.

Ale pan Horn znenadání chtěl se na panství podívat a se přesvědčit, jaký pořádek tam panuje. Jsa mužem zvyklým práci a odříkání, jenž celý svůj život strávil v práci, nepotřeboval k cestě příprav. Telegrafoval, aby byla přichystána příležitost a opatřiv se mapkou, kráčel teď k svému sídlu pěšky. Krajina, kterou šel, a která se zraku jeho otevírala, velmi se mu líbila. Byla pahorkovitá, lesnatá a malebná. Byl přesvědčen, že jeho domácí budou tu jak náleží spokojeni.

Jen to mu působilo zasmušení, že mu bezpochyby začínají útrapy s úředníky. Rád se již zbavil starostí se svými podniky spojenými, a teď tím více se lekal, že snad nové mu nastávají. Jsa sám k sobě přísným, konal úplně svědomitě své povinnosti, a nemínil ani úředníkům poklesky promíjeti. Ovšem vedle toho nebyl mstivým, nevyháněl nikoho hned pro první přečin a dal se snadno uchlácholiti a usmířiti.

Stoupaje po stezce vzhůru k Vystrkovu, přemýšlel, co dělati s vrchním. Slova kočáru jej připravila, že neshledá vše v pořádku.

A co tak přemýšlí, najednou nedaleko lesíka asi pět minut ode dvora vystrkovského vzdáleného, viděl člověka dosti slušně oděného, ležícího břichem na mezi a statečně bafajícího. Měl hlavu podepřenou o ruku a díval se líně dolů do údolí. Pan Horn, nepřítel vší lenosti, svraští čelo a zastavil se.

„Co tu děláte?“ ptal se ostře.

Chlapisko se naň se strany podívalo a vidouc, že je tazatel nějaký malý pán, nezměnilo své pobyty. Bude to nějaký obchodník obilím, neb nějaký agent, jakých k panu vrchnímu přicházelo do roka mnoho. Už měl na jazyku ostrou odpověď, ale pak si vše rozmýšlel.

„I dávám tu pozor,“ řekl zdlouha.

„A nač? Kdo vás sem poslal?“

„Milostpán. Mám dávat pozor, až starý pojede.“

„Kdo je ten milostpán?“

„No, náš pan vrchní. Čeká dnes nového pána.“

„Ahá, to je ten starý, vidíte?“

Otázaný jen hlavou přikývl a upřel zase pohled do dálky na silnici.

„Tak se mi zdá, jakoby už jel, ale takhle Martin nejezdí. Nu, počkám až bude blíže.“

Pan Horn už se ho dále netázal, ale jaksi kysele se usmívaje chvátal dále. Vyšel na rovinu, kde rozkládal se rozsáhlý panský dvůr, za ním park, v němž uprostřed bělaly se zámecké zdi.

Širokou branou vcházel na dvůr. Na pravo hned při vchodu bylo obytné stavení pro úředníky. V prvním patře bylo jedno okno otevřeno, a z něho vyložena jakás malá paní. Měla hedvábný živůtek, učesána byla dle nejnovější mody a v uších se jí třpytily brillantové náušnice. Dívala se na chodce s vysoka a ani se nepohnula.

Paní vrchní, myslil si pan Horn a kráčel dále. Dvůr byl umetený, a pan Horn ze všeho pozoroval, že tu panoval před jeho příchodem horečný chvat. Ještě teď běhali čeledínové sem tam, a mladý adjunkt všecek upocen křičel to i ono.

Horn se bezděky usmál. Stanul uprostřed dvora a na okamžik přemýšlel, co dělati. A tu viděl proti sobě směrem od vrat parku chvátati vysokého, nastrojeného pána. Vykračoval zpříma, a celé držení jeho těla svědčilo, že se pokládá za mocného pána. Viděl už Horna a ani k němu nezamířiv, obracel se ke stájím a volal: „Dnes nemám kdy, přijďte jindy.“

„Ale já bych přece rád s vámi mluvil aspoň slovíčko,“ řekl Horn a šel sám k němu. „Jste pan vrchní správce?“

„Ano. Čeho si přejete? Mluvte rychle, chvátám.“

„Není potřebí chvátat. Oznamuji milostpánovi, že starý už je tady.“ Při tom se posměšně uklonil a hned na to svažtil čelo.

Vrchní se zarazil a nevěděl, co odpověděti. Podivná slova cizincova jej pomátla.

„Kdo je ten člověk, jenž pode dvorem hlídá, až starý přijede?“

„To suad poklasný něco řekl,“ koktal vrchní, jemuž se oči otevíraly, an tušil, že má samého majetníka před sebou.

„Kdo ho tam poslal?“ houkl Horn rozzloben.

„Já mu říkal, aby se podíval.“

„Tak? Což nemá poklasný žádnou práci ve dvoře? A mě potřebujete hlídat? Což máte tak špatný pořádek ve dvoře, že se musíte mého příchodu obávat? Proto jste vrchním úředníkem, abyste trpěl nepořádek? Já vás za to platím, abyste dohlížel na jiné, a ne abyste dával hlídati mě. Vidím, že mi tu nastane pěkná práce. Ale uvidíte, že se od vás klamati nedám. Ať jdou lidé po své obvyklé práci, a pak přijďte do kanceláře.“

Lidé vybíhali ze stájí, slyšíce křik. Viděli pana vrchního skroušeného a domyslili si, že ten nepatrný človíček tak bez obalu křičící jest sám milostpán. Adjunkt utekl ze stáji druhými dveřmi ven do polí, a vrchní chvátal, aby poslal lidi za jich zaměstnáním. Z okna bytu pana vrchního zmizela paní vrchní a tetelíc se strachem utekla do kuchyně. Chystala pro milostpána oběd a teď s hrůzou pozorovala, že asi z dobrého dojmu, jaký chtěla na majetníka panství udělati, nebude nic.

Zatím Horn roztrpčen, otáčeje holi ubíral se k zámku. V bráně napadl klíčnika se ženou. Ti už byli opatrnější. Uctivě se uklonili, čekajíce, až sám promluví.

„Je ve vsi řezník?“ ptal se jich.

„Není. Ale máme zásobu masa v lednici.“

„Uvařte mi trochu hovězí polévky a udělejte mi k masu knedlik,“ poroučel.

„Prosím, jejich milosti, pan vrchní chystá pro jejich milost oběd,“ osmělil se podotknouti klíčný.

(Pokr.)

KRITIKA.

Divadlo Činohra. (Referuje Rudolf Pánek.)

Cyrano de Bergerac Bohatýrská komedie o 5 dějstvích od Edmonda Rostanda. Přeložil Jaroslav Vrchlický. Vystavil režisér pan Jos. Šmaha.

Čtyřikráté dávána byla tato heroická komedie v Paříži v divadle Porte Saint-Martin. Úspěch to na Paříž zajisté ohromný, bezpříkladný, avšak pochopitelný; dramatická práce Rostandova s předmětem vzatým z nejpoezičtější a nejromantičtější doby francouzské literatury z doby Ludvíka XIII. oplývá nejen bohatstvím překrásného verše, nejjistšího rytmu a bohatstvím přerozkošných episod, ale znamená i převrat staré školy dramatické. Ano, Cyranem de Bergerac počíná mimoděk nová epocha dramatické tvorby, nové moderní drama, jež nevíže se pouze na děj několika hlavních osob, vedle nichž osoby ostatní jsou pouhou doplňovací stafáží bezvýznamnou; zde vidíme, jak vedle hlavních osob hraje celý dav svoji vlastní, zajímavou a důležitou úlohu, jež v harmonický celek spadá ku hlavnímu ději. —

Že úspěch Rostandovy komedie byl v Paříži tak zcela mimořádný, že v jediném divadle mohla býti provozována během půldruhého roku (poprvé sehraána byla 28. prosince 1897) tolikráté, sluší přičísti vedle právě uvedených předností také i tomu, že látka vzata jest z francouzské historie, a že hra vypravena byla sub auspiciis samotného spisovatele, jenž jest prý též výtečným režisérem.

Jinde však přijata hra (v Berlíně a ve Vídni) dosti chladně, ve Vídni by málem byla propadla.

Na českém jevišti, kamž uveden byl Cyrano de Bergerac 22. března, přijat byl s pravým entusiasmem a také si toho plně zasloužil. Premier podobných se v životě divadelním udá velmi málo.

Cyrano de Bergerac, zchudlý šlechtic Gaskoňský, vrstevník Molièrův, filosof, poeta, hudebník, mechanik, vojin, rváč, dobrodruh, krátce jakési universum, jež obsáhlo vše, co mu mohla podati věda tehdejší doby, zachází nejen obratně mečem a dá cítit každému jeho hrot, kdo se mu přičí, ba i tomu, o němž se domnívá, že špatně soudí o jeho velikém nose,

ale i veršem, a rozplývá se něhou a galantností vůči ženám.

Na jedné straně idealista a gentleman, na druhé satirik, jenž bodavou ironií poráží lidskou marnivost.

A tohoto Herkula s něžností Ovidiovou, jemně však chybi krása Hyppolitova, zdramatizoval Rostand a tím vyrval jej zapomenutí.

V těch pěti aktech Rostandovy komedie zrcadlí se bohatýrská povaha Cyranova, jeho ryzi charakter, jeho touha po volnosti a svobodě, ale i jeho palčivý sarkasmus a bol nad jeho vlastním smutným zevnějškem.

Obsah jest tento: v I. jednání, jež počíná divadelní scénou v hotelu Burgundském, setkáváme se s Cyranem, jak za hlučného protestu obecnstva přerušuje výstup herce Montfleuryho, nemoha snést jeho frivolní hry. Jest mu však proto odbývati souboj s De Valvertem, jehož za deklamace improvisované ballady mistrně přemůže, začež sklízí neličené pochvaly a obdivu obecnstva. Přítomná jeho-roztomilá sestřenka Roxana zve jej po té prostřednictvím svoji dueňy na druhý den k dostaveníčku. Tím rozradostněn (chováť on tajnou lásku k Roxaně) přepere Cyrano u Nelské brány na sto pobudů, již ztrestati měli jeho přítele Lignièra. Jaké jest však jeho překvapení, když dovidá se při dostaveníčku s Roxanou, jež odehrává se v lahůdkářském krámě pastičkáře Ragueneaua (jednání II.), že sestřenka miluje kadeta z jeho pluku, Kristiana z Neuvillette. Ač zklamán a v hloubi duše zraněn přece ji přislíbí ochranu šťastnějšímu sokovi. A tu také plní, neboť střetnuv se později s Kristianem, jenž jej uráží a tupí jeho nos, odpouští mu Cyrano a nabízí svoji pomoc v lásce k Roxaně, kterou Kristian s radostí přijímá. Jeť on sice dobrým vojínem, hrdinou, nemá však výmluvnosti a nevyzná se v hříčkách slovních a frázích, bez nicěž, ač je krásným, u Roxany málo by pořídil.

Úchvatnou jest scéna v III. jednání za noci před Roxaniným domem, kde Cyrano za Kristiana změněným hlasem deklamuje něžná slova lásky k Roxaně, jež stojí na balkoně, pokrytém břečtanem. Roxana domnívajíce se, že k ní mluví Kristian, rozplývá se něhou a radostí nad svým duchaplným milencem.

Kristian zatím využije situace, vyšplhá se na balkon, kde mu padne v náruč Roxana. Po chvíli požehnává mnich, vyslaný De Guichem, který též miluje vášnivě Roxanu, sňatku jejímu s Kristianem. Hrabě De Guiche přichvátá za mnichem, jest však Cyranem zadržán, jenž deklamuje mu úryvky ze svoji fantastické básně „Cesta do měsíce“. Jednání končí pomstou De Guichovou: Kristian a Cyrano poslání jsou se svým plukem k obléhání Arrasu.

Ještě při rozchodu slibuje Kristian Roxaně, že bude jí psáti; tento úkol vykonává za něho Cyrano velice svědomitě, neboť posílá jí dopisy z ležení před Arrasem (jednání IV.) téměř každý den. ba i dvakráte, jež oplývají něhou a neukojitelnou láskou.

Roxana, pužena nevýslovnou touhou po svém duchaplném milenci, spěchá do tábora, kde sděluje s Kristianem, že nemiluje ho více pro jeho tělesnou krásu, ale pro vzácnost ducha. V tom spatřuje on konec svoji lásky, živené klamem — jde v prvních řadách do boje a zasažen je nepřátelskou kulí — umírá. Mezitím co Roxana kvílí nad mrtvolou svého milence, vrhá se Cyrano s resignací s hloučkem Gaskoňců v nerovný boj.

V jednání V. nalézáme Roxanu po patnácti letech v klášteře sester křížového řádu v Paříži (kamž se uchýlila), jak očekává Cyrana, jenž ji denně navštěvuje. Dnes se však Cyrano opozdil, potkala jej vážná nehoda: jakýsi lokaj hodil mu kus dřeva na hlavu, čímž jej vážně poranil. Útok stal se zúmyslně, neboť Cyrano stal se vyšším kruhům nepohodlným, tepaje je nemilosrdně ve svém denníku.

Ač smrtelně raněn, přichází konečně Cyrano k Roxaně a prosí ji, aby mu zapůjčila poslední dopis Kristianův, jehož obsah při nastalém soumraku recituje z paměti. Z toho poznává Roxana, že Cyrano byl vlastně ten, jenž vzbudil v jejím nitru svou poesii plamen lásky. Jest však již pozdě. Cyrano zachvácen horečkou, umírá, vykonav před tím hrdinný zápas se smrtí.

A zvláště toto poslední jednání, prodchnuté tragikou nešťastného Cyrana, působí na vás přímo suggestivně. Nad celým dílem vůbec vznáší se lepá umělecká noblessa. prodchnutá částečně romantismem, částečně hlubokou tragikou, jakož i zdravým humorem.

Úspěch byl jak po stránce herecké, tak i co se týká výpravy velikolepý.

Pan Seifert, jemuž přidělena byla hlavní úloha, vystihl Cyrana znamenitě, také i jeho přednes veršů byl dokonalý. Paní Laudová v úloze Roxany, již připadl těžký úkol

nejen zamilované, ale i heroiny, sehrála tuto šťastně. Statečně vedl si pan Mořna jako Ragueneau, a pan Vojan jako hrabě De Guiche, jakož i estatní ve lže zaměstnaní pánové a dámy jimž připadly menší úlohy.

Překlad Vrchlického v rozměrech originálu jest úplně dokonalý. — Dočkáme my se někdy podobně sestavené hry z dějin našich?

Pohostinsku nazývá se jeduoktovka v temnou roušku pseudonymu zabaleného Mikuláše Ryvína, kterou vystavil sám pan ředitel Šubert

Jakási konversační hříčka vystřižena ze salonu naší lepší společnosti — Doktor Merta ožení se s venkovskou dívkou, jež mu však svým vzděláním neodpovídá. A to jej činí nespokojeným. Jednoho dne přichází do jeho pomalu již rozhárané domácnosti herečka Dóra Lenská, s níž doktor ještě za svobodna udržoval důvěrný styk, a která v městě, kde je Merta usedlým, vystupuje pohostinsku. Dóra, která Mertu stále miluje, chce navázati opětně staré styky lásky a již by se jí to podařilo, neboť našla dosti připravenou půdu, když náhle vzpomíná Merta své ženy a čím jest jí povinen. Vidouc svůj neúspěch, sděluje Dóra s Mertou, že její láska k němu byl pouhý herecký experiment, nic však více, a roztrpčena odchází.

Chtěla patrně rozbiti mladou tu domácnost, docílila však opaku: manželé se poznají a teprve nyní počnou pro ně dny pravé lásky.

Celá hra je plna slovních hříček a fráží, jež nezanechávají celkem v nás hlubšího dojmu.

Co vlastně autor nebo autorka (a ta bude asi nejspíše) chtěl nám svoji aktovkou říci?

Hráno bylo (zejména pí. Kvapilovou) celkem dobře.

* * *

„**Otec**“ drama o třech dějstvích od Augusta Strindberga. Dáváno poprvé ve Smíchovském divadle 15. března.

Literární produkt skandinávského poloostrova vrcholil v posledních třiceti letech skorem výhradně v románech švédské spisovatelky Flygaré-Karlénové. I u nás zajisté posud v živé paměti jsou romány této literátky z několika ročníků „Libuše“.

Její povídky, nasáklé vodnatými, mělkými a bezbarvými historiemi o ženiších, svatbách a p., působící nezdravě na vnímavá srdce ženy, natropily v Švédsku mezi ženami mnoho zlého a přivodily netušený rozmach feminismu, ale nezdravého a nepřirozeného.

A jak hluboce zaponuštěla ženskost svoje kořeny v bahnitou půdu švédské společnosti, tak i poněhlahu vyvínoval se mezi muži anti-feminismus, až dospěl k přemrštěnosti a stal se právě tak nezdravým jako feminismus.

A výsledek toho jest, že dnešní skorem celá skandinávská literatura, psaná rukou muže — vypověděla vášnivý a nesmířitelný boj proti ženě a vůbec všemu, co jest ženským, jest to boj plemene proti plemeni.

Všichni téměř moderní spisovatelé skandinávští stali se absolutními misogyny, snižující ženu ve svých románech a dramatických pracích na tvora podružného bez vlastní vůle, soudného rozumu a duševního života. Jedinou téměř jejich práci neodložíte, abyste nepocítili z ní hnus a odpor k ženě.

Jedním z těchto, ba jejich vůdčí dnes hvězdou, je August Strindberg.

Jeho romány a dramatické práce, jinak mistrovským slohem psané, jsou plny nesmířitelného odporu proti ženě a opakem plny mužského, aristokratického individualismu.

Vrcholem jeho antifeministické erotiky jest jeho tříaktové drama „Otec“. Zde sledáváte se s psychologickým obrazem boje mužova rozumu proti ženské vůli.

Hrdina Strindbergova dramatu, rytmistr, člověk vysoce vzdělaný, ale již od svého mládí bez vůle (matka jeho nechtěla jej mít, jest to tedy nemoc dědičná) podléhá vlivům své ženy, která jej v jeho nemoci ošetřuje a cítí k němu lásku matky, ne však ženy, a jako tato jej vášnivě miluje, ale jako ona nenávidí, poněvadž jest jí rozumově silnějším, t. j. převyšuje úroveň jejího vzdělání. Poněvadž rytmistr poznává, že vychování jeho dcery v rozhárané domácnosti nebralo by se správným směrem, rozhodne se, že dá ji do lycea. Při tom však naráží na tuhý odpor emancipované své ženy, již nejde tak o dceru, kterou by snad měla

ztratiti, jako o to že by měl o svou vůli prosaditi. Konečně když vidí, že odpor její byl by marným, chápe se ďábelského prostředku: uvede totiž svého muže v pochybnost, zdali jich dcera jest jeho pravým dítětem a odůvodňuje to jeho vlastní při jisté příležitosti pronesenou myšlenkou, totiž, že žena ví vždy, že jest pravou matkou dítěte, ale muž nikdy ne, poněvadž může (!) vždy on pochybovati o její věrnosti.

Rytmistr, jemuž životní rozháranost působí měknoti mozek (!) zžírá jest onou pochybností, tak že se mu stává poněhlahu myšlenkou fixní, až posléze nadobro sešilí a zmirá na ochrnutí srdce.

Žena tato hlodala na jeho rozumu tak dlouho, až jej ubila, až zničila fysicky i morálně to „velké dítě bez vůle“, jen když prosadila svoji vůli. Tragický skon rytmistra, šilence, raffinovanost jeho ženy, s jakou jej tato udolává, působí na diváka přílišně a vzbuzuje hnus a odpor proti ženě. Osklvost tu chtěl Strindberg docíliti a také se mu to plně podařilo.

Ale nyní jest otázka: Jest tento vášnivý boj proti ženě přirozený, může vésti jednou ku kýženému cíli, aby jednou žena i muž stáli vedle sebe v životě rovnocenní? Které plemeno jest tedy vyšší a které nižší, které jest lepší a které horší? Myslím, že jsou asi stejní. Ale vytknut jest každému z nich jiný cíl a jiný úkol, jemuž mají plně dostatí, aby docílen byl harmonický celek. Přestati by měly vášnivé tyto boje, jež vedou na zcestí nezdravých morálních výstřelků. —

Pan Vávra, bývalý ředitel výstavního divadla, vystoupil tentokráte na Smíchovské pohostině a sehrál roli rytmistra zdařile. Za to slečna Tábořská nevžila se nikterak v úlohu jeho ženy, čímž dojem dramatu značně byl seslaben.

* * *

LITERATURA.

Silhouetty mužů. Napsala Bož. Viková-Kunětická. Referuje R. Pánek.

S řešením „Ženské otázky“ má paní Kunětická nemalou potíž. Chce učiniti ze ženy samostatné individuum, nezávislé od každého životního činitele, tím méně však od muže, a tuto propagandu ve prospěch svého nezdra-

vého ideálu — ženské emancipace — vnučuje takofka šarlatánsky čtenářům svých románů a povídek, neb posluchačům divadelních kusů.

Chce ženu odvrátiti od povinnosti jí již od pravěků vykázané, chce ji vyrvati domácímu krbu, chce roztrhati přirozené svazky, jež vížou ženu na muže a naopak.

Staví se jí však jedna velmi důležitá věc v cestu, to jest mateřství.

Ano mateřství, tato zpropadené nemilá nutnost, kdyby té jen nebylo, pak by se ovšem „Ženská otázka“ rozřešila hravě!

Ale i tato záležitost nepouátla filosofování paní Kunětické, ona pomohla si velice snadno: Což nemůže se státi žena veřejné postavení zaujímající matkou? K tomu přece není potřeba, aby se žena vdala a tak se zbavila svoji existence, vždyť styk její s mužem stačí pouze na jistou dobu pak může on zas jít, není ho více potřebí, žena dostala svému úkolu, stala se matkou a přece se nevdala, a neztratila svoji svobodu, svoji individuality.

To je přece vznešená theorie, že žasne, kdo čte. „Ženská otázka“ dle paní Kunětické nezanáší se žádnou vznešenou myšlénkou, nevytkla si žádný vyšší ideál za cíl, ale pouhou, holou skutečností: zaopatřit se. Ano, zaopatřit se, to je jediným cílem „Ženské otázky“ paní Kunětické.

Zaopatření to ve smyslu paní K. jest dvojitý: buď dosíci veřejného postavení a tak státi se úplně nezávislou od muže, když již to jinak nejde — tedy obětovat (!) svoji svobodu, potlačit svoji individualitu a — vdáti se, ovšem za muže se „slušným“ postavením.

Aby pak spíše docílila úspěchu, nezdráhá se paní Kunětická použití prostředků, jež v každém ohledě muže v očích ženy zlehčují a ponižují.

Ale to není vznešený protest ženy proti zdánlivému egoismu muže, nýbrž nízký, neodůvodněný nájezd, výpad vyvřelý z rozvášněné duše ženiny, jež necítí nic — než nenávisť k muži.

Postavy mužů paní Kunětické jsou blašované figurky, bezkrvé, bezodůševnělé, jež hnány jsou osudem v duševní bídu, v morální kal a když stojí na výši svoji zkázy, pak přijde žena a — zachrání je. Filosofie paní Kunětické není nám, mužům, konečně nikterak nebezpečnou, vždyť takých duševních mrzáků, jaké pí. Kunětická kreslí, jest bohudiky pramálo. Komu však jest nebezpečnou, to jest samotné ženě; ostří, které namířeno bylo zde proti mužům, obrací se mimoděk proti ženě.

Vždyť paní Kunětická svoji teorií otravuje čistou jinak duši ženinu, učí ji pohlížeti na muže, na toho jí přece přírodou povolání a nezbytného druhu, jako na plevel, jako na cosi v životě nepotřebného a překážejícího jí v rozvoji.

Otravuje duši ženinu, činí ji nespokojenou

se svým stavem, maluje jí vzdušné ideály, ale odvrací ji od skutečnosti.

Chce postaviti nepřekonatelnou hráz mezi ženou a mužem.

Nejsem sice zásadně proti tomu, aby ženy nezaujímaly veřejných služeb, anebo aby nestudovaly, ale dle metody paní Kunětické byly by veřejné úřady a komtoiry ženami přecpány, vždyť by každá poněkud jen inteligentní žena musila (!) se emancipovat a státi se pak samostatnou!

Ženská otázka byla by ovšem šťastně rozřešena. Ale co potom s muži?

Ženská otázka stala by se pak mužskou. No, vážená paní Kunětická, takto nerozřešíte Vaši ženskou otázku. Nikoli, samy ženy nebyly by Vám za to vděčny. Či myslíte, že by byly, neb že jsou ženy veřejné postavení zaujímající šťastny? Naopak, jak příkladů je na sta, za malý nepatrný žold, jehož se jim dostává, musí celý den strávití shrbeny nad psacími stoly v dusných obchodních místnostech, kdež jest vydána jejich slabá, jemná tělesná konstrukce v plen nezvyklým životním nehodám a bouřím. A výsledek? Ženy takové zchradnou za krátký čas jak na těle, tak i na duchu

Mohla byste mi vytknouti, že muži závidí ten lehčí výdělek ženě Nikoliv. Tu zlatku denně (přečasto však i méně) nezávidí jim nikdo!

Namítnete, že musí se žena domáhati časem zlepšení svého sociálního postavení. Já však tvrdím, že činila by tak marně, věřte mi, její práce oproti mužům za víc nestojí!

A ony ženy, jež se vdají a nasáklé jsou Vaší teorií, ani v manželství nebudou šťastny; vždyť pohlížeti budou na muže opovržlivě, jako na bytosti všední, jich nehodné.

A proto tisíckrát učiníte lépe, použijete-li svého talentu (a ten rozhodně máte), abyste ženu poučila, jak vznešený cíl jest jí přírodou vykázan: býti chotí a matkou, jak neskonale důležitou jest výchova dětí a jak na této závisí blaho celých národů. Bude Vám za to příští generace jen blahofečiti.

O vlastním obsahu knihy ani se nebudu zmiňovati; neseť všude stopy „výbojně“ ženské emancipace, o níž jsem se proto obšírněji zmínil.

Ladislav Quis: Ballady. Na schůnci větev české balladické činnosti přibyla Quisovými balladami nová svěží ratolest. Nerudou jakby toto odvětví české literatury, které u nás tolik kdysi bylo pěstováno Erbenem a Hádkem, nadobro zaniklo. Ještě Vrchlický a z mladších pak spisovatelů Ladislav Quis jsou na tomto poli činnými. A přece národní

naše pověsti, mythy a báje skýtaly by tolik vděčné látky ke zballadisování. Že tomu tak jest, dokázal Quis poslední svoji sbírkou ballad skrovnou sice na počet, ale bohatou vnitřním obsahem v míře nemalé. Některé ballady jako: „Švanda dudák“, „Pekelný žaltář“, „Švandovy dudy“ nabývají svoji klasičností ceny trvalé a také celé sbírce dominují. Ukázky zdravého českého humoru jsou v básních: „Hloupý Honza“, „Ballada o nebohém ďáblu“ a v „Balladě Sedlické“, jež humorem přímo překypují. Nejen že zavděčil se nám Quis svými balladami, poskytnuv nám tím nezvyklého literárního požitku, ale obohatil svoji vzácnou sbírkou v tomto směru chudou naši literaturu.

R. P

Sebrané spisy. Vydaly se sebrané spisy Čelakovského, Jungmanna, Vocela, Tyla, Boženy Němcové, Háika, Friče, Beneše Třebitzského, Jirásků, Nerudů, Rubeše, Vrchlického, Svatopluka Čecha, Heyduka, K. Světlé atd. Ale mnozí se proti novému uveřejňování všech, i těch nejmenších prací spisovatelů našich opíratí začínají. Přejíce si, aby vybráno bylo ze spisovatelů těch to nejlepší. Souhlasíme.

Maroldova výstava. Na 400 črt, tušových obrázků, perokreseb a akvarel vystaveno jest v budově městského musea pražského. Jest to řada genialních ilustrací. Jenom několik obrázků je hotovo zcela. Všecky ty náčrtky jsou velice drahé a sice 150—400 i více zl často za pouhou skizzu.

Srdcem i kosmem. Básně Beneše Grünwalda. Nakladatel Bursík a Kohout.

Básničky tyto psány jsou ve vleku starší školy básnické a to obsahem i formou. Hned po přečtení prvních slov poznáváte, že poetovi byl Vrchlický vůdčí hvězdou.

Nepodávají nám tedy nic nového, ale mile se čtou pro jich poctivě míněný a upřímný sujet. Jest to daleko zdravější poesie, nežli fabrikují páni v „Moderní Revui“.

Přečetl jsem zase jednou takovou knížku; jsou to „Stíny v duši“ od Karla Babánka, nákladem „Moderní Revue“.

Nemýlím-li se, debutoval pan Babánek asi před dvěma lety sbírkou básniček „Vyržené listy“, dnes podává nám několik ukázek svoji prosy. Co mě z celé této knížky nejvíce zajímá, jest její název, poněvadž jest upřímně a pravdivě míněn, ano „Stíny v duši“, páně Babánkova duše musí býti pravým rejdištěm stínů, jež vrhají chimery, jimiž jest jeho osoba obklopena.

Z každé věty číší hrobový chlad, děs a jest cítit vůni hřbitova.

Jen smutek a smutek vytknul sobě pan Babánek za svůj cíl, ale ne smutek a bol krásný a vznešený, ale děsivý a příšerný.

Nákladem Fr Šimáčka vychází úchvatný pohorský román „Západ“ od K. V. Raise, který vyšel před třemi lety v „Osvětě“ a neobyčejně se líbil.

Firma Bursík a Kohout vydávati bude nové revue redakci Dr. J. Vlčka. Nadějeme se, že nová tato publikace nezaboří na cesty, po nichž ostatní kráčeji a napíší na svůj prapor a spravedlnost, ohled ku věcem katolickým.

Z časopisů:

„Česká Stráž“ dne 30. března ve článku: „Česká Getsemano“ praví: Dle všeho i my Čechové překročili jsme svůj kulminační bod. Síla naše, zdá se, vyvřela. Ne sice ve vědách, badání, umění, technice a blahobytu, ale ve snahách a bojích za rovnost lidí, osvobození člověka složebného, ducha od tmy. Dnes hyneme nedostatkem velkých hnutí, myšlenek a ideálů. O ideálech se jen mluví a lže. Ve skutečnosti vládne mezi námi sobecká podlost a nevyplenitelná láska k poločlověckému nevolnictví...“

„Čas“ dne 1. dubna praví: V Rakousku připadá na 100 pracujících mužů 79 samostatně pracujících žen, v Německu 39, v Anglii 56, v Severní Americe pouze 15. — Jeden český nakladatel pravil před soudem, že vydělává 70% (Který asi?) — V Pardubických připadá na 95 mužů — 1 hostinec. Blahobyť! — Městská rada v Jičíně zapověděla ženskou obsluhu v hostincích

„Alótheia“ (v dubnovém čísle) praví: Dnes musíme účtovat s chybou, která se stala očividně s vydáním Badeního nařízení „Čas“ k tomu dodává: „Za kus papírových vymožeností to dovedla politika mladočeská tam, že se proti národu českému vzbouřil celý německý svět. A my jsme vlastně politicky na ústupu víc a víc a dožijeme se na konec porážky takové, že stav náš byl před jazykovými nařízeními lepší než ten, jemuž kráčíme vstříc.“

„Čas“ navrhuje, aby se „Česká Revue“ vydávala německy (Böhmische Revue) jako Maďaři vydávají „Ungarische Revue“.

Právě počal vycházeti

 II. díl

znamenítoho spisu **abbé Fouarda**:

Prvopočátkové církve.

Svatý Pavel. Jeho poslední léta.

Přeložil kněz **Jan Ev. Hulakovský**.

Vychází v sešitech po 50 kr. Celkem bude asi 6 sešitů.

Novinka!

Historické paměti

bývalého panství Mníšeckého

a kláštera sv. Maří Magdaleny na Skalce.

S 2 rodokmeny.

Dle původních pramenů sestavil a napsal v letech 1884—1893

Josef Vávra,

professor na c. k. české realce v Praze.

Cena 60 kr.

Do tisku uchystány :

Sebrané spisy

Václava Špačka.

Vzdělavací knihovna katolická.

Pořádají **Dr. Josef Tumpach** a **Dr. Ant. Podlaha**.

Vzdělavací knihovna katolická přináší díla nejpřednějších spisovatelů katolických, jež pojednávají o různých důležitých otázkách z oboru apologie, ethiky, dějin církevních, občanských i kulturních, přírodních věd, aesthetiky, sociologie a jiných se stanoviska katolického.

Vychází v sešitech Sarchových po 25 kr.

Příhlášky k odebírání přijímá každé knihkupectví, zvláště

Cyřillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze,

v budově městské spořitelny.

Našim čtenářům doporučujeme následující knihy:

Květy Marianské.

Promluvy k úctě nejblah. Panny Marie
při pobožnosti májové.

Podává **Ant. Klos.**

Schváleno nejdůstojnější biskupskou konsistoří v Hradci Králové.

Stran 144. — Cena 50 kr.

Růženec kněžský

uvitý

Královně kněží.

Dle II. vydání něm. spisu Dra Leop. Ackermanua, kněze diecése Vireburské
napsal

Václav Brabec,
farář v Jirnech.

Schváleno nejdůstojnější kněžskou arcibiskupskou konsistoří v Praze, výnosem ze dne 10.
dubna 1896 číslo 3415.

Stran 192. — V tuhé elegantní vazbě 1 zl. 30 kr. — Vkusná úprava.

Máj Panny Marie Lúrdské.

Na základě spisů církevně schválených
sestavil, a ctitelům i odpůrcům neposkvrněné Bohorodičky věnuje

Dr. Karel Lev Řehák,
farář.

OBSAH: I. část: Úvod a XXXI čtení o událostech v Lúrděch. — II. část:
Trojí pobožnost růžencová. Devatero litanií. Něšpory o neposkvrněném Početí.
Písně. Dodatek o pouti Rakušanů do Lúrd.

S 1 titulním obrazem a 9 ilustr. v textu. — Stran 298. — Cena 1 zl.

Veškery spisy zde uvedené má na skladě

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze.

OBSAH:

Náhodské bouře. — Poměr křesťana ke státu a křesťanství. — Zikmund Mislík z Hiršova. — Starý ráz Prahy. — Venkovské živnostenstvo. — České věci. — Národohospodářská část. — Školství. — Náboženské a církevní záležitosti. — Zahraniční události. Část literární. — Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
A ZODPOVÍDÁ
P. JOSEF ŠIMON

+
VACLAV KOTRBA
VYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zaslané:

Nový velký obrázkový časopis počne vycházeti ve lhůtách čtrnáctidenních na podzim tohoto roku v Praze. Bude to list, jenž po stránce literární i ilustrační státi má na výši doby, jelikož čestně representovati chce literární a umělecký ruch doma i v cizině. — V té příčině bude mu vzorem zejména nádherná revue „Catholicum“, jakož i výborně redigovaný list „Le mois litteraire et pittoresque“. Mezi jiným položil sobě nový náš časopis za úkol povznést původní, morálně bezvadnou produkci v oboru umění výtvarných u nás. Bude to však zároveň také konservativní obrázkový list rodinný, jakéhož dosud v literatuře naší nemáme, ačkoliv na př. literatura německá honosí se dvěma takovými časopisy („Alte und Neue Welt“ a „Deutscher Hausschatz in Wort und Bild“). Ze velikého illustrovaného listu naznačeného směru nanejvýše jest nám třeba, o tom zajisté nemůže býti pochybnosti. — Veliký obrázkový čtrnáctidenník vyžaduje ovšem ohromného nákladu, jest však přece naděje, že nový rodinný list nalezne dosti přízně, aby se mohl nejen udržeti, nýbrž i vzkvétati. — Nový list redigovati a vlastním nákladem vydávati bude Dr. Ant. Podlaha, jenž veškery dotazy ochotně zodpoví (adresa: Praha. 128-III.). Věci administrační bude obstarávati Cyrillo-Methodějská knihtiskárna v Praze, 200-II.

Rozhledy po lidumilství, red. JUDr. Fr. Cyrill Vlk, čís. 3., dne 15. března, obsahuje články prof. Müllera (Dobročinnost a umění), B. Rozvody (Nemocnice a klášter Alžbětinek v Praze) atd. Doporučujeme!

Obrana práce (orgán strany křesťansko-socialní v Brně), číslo 12., 17. března, přináší výborný článek „Židovská tkalcovina“ a množství zpráv.

Dělník, číslo 6. (dne 24. března), přináší báseň „Štěstí“, článek „Kdo nám pomůže“ a četné různé zprávy. Příloha „Ženské listy“.

Obzor, číslo 5., v Brně, přináší články od Fr. Bartoše, Sahuly, Korandy, Mrázka atd. Redaktor Vl. Šťastný. Doporučujeme!

Anděl Strážný, číslo 8., duben, obsahuje pěkné básničky a povídky. Red. P. Vilém Ambrož.

Škola božského Srdce Páně, red. Dr. Pavel Vychodil a P. Petr Illobil. Časopis pro spolky a bratrstva mezi Čechoslovany. Číslo dubnové obsahuje báseň „Prosba před sv. přijímáním“, články „Poklady mešní liturgie“, „Potopa světa“ atd.

Sebrané spisy Václava Kosmáka, sešit 1.—6., v Brně, nákladem papežské knihtiskárny Benediktinů Rajhradských. Vřele doporučujeme!

Květy Marianské, red. Dr. Pavel Vychodil; číslo 3. a 4. — Pěkné články asketické, básně a pod.

František Sušíl, životopisný nástin od Dra Pavla Vychodila, sešit 1.—3., v Brně. Doporučujeme!

Hlídky, číslo 4., duben, v Brně, měsíčník vědecký, obsahuje výborné články od J. Olivy, V. Vávry, Dra Musila a obsáhlou rubriku o písemnictví a umění, bohatou směs a rozhled. Doporučujeme!

Ss. Eucharistia, duben, číslo 4., orgán Spolku kněží klanějících se nejsv. Svátosti oltářní.

N á c h o d s k é b o u ř e.

České veřejnosti dne 15. dubna vydali členové rozpuštěné sociální komise v Náchodě provolání, jež začíná: „Bída mezi chudými českými tkalci na pruské hranici nabyla povahy hrozně. Od Náchoda až po Hronov rozléhá se dnes srdcervoucí výkřik hladu a zoufalství. Od Úpice až po hranice je to český lid, jenž zmirá, nemoha se uživit za 2—3 zl. týdenní mzdy. A ochuzeným, zmalátnělým krajem razí si vítězný pochod — „německý kapitál“ . . .

V Náchodě a v okolí zavládla strašlivá bída. A proč? Lid dělnický po 5 neděl stávkoval. Tkalcovny (většinou židovské) dávaly takovou mzdu, že dělníci nemohli býti živi.

Tkalci dostávali týdně 3—6 zl. mzdy. Co to jest pro rodinu? Aby pak ještě lépe „obchod“ šel, zaváděli továrníci práci ženskou. Ženy a děti nepožadují tolik, jako muži. O zlatku, ba i o dvě dávali jim méně! *)

Dělníci, kteří se nalézali většinou v organizaci sociálně-demokratické, zastavili práci a žádali nejprve 30procentní, pak 15procentní zvýšení mzdy. Ale ani toho se jim nedostalo. Když již hlad se dostavoval, vrátili se mnozí do práce. Pouze v továrně Pickové nechtěli přidati ani 8 procent.

A k vůli tomu vznikly nepokoje a výtržnosti dne 5. dubna. Lid vytloukal okna, pustošil židovské krámy a židovskou školu a — plnil v krámech i drancoval majetek. Policie a četníci hlídali pouze budovy na náměstí. Kořalny S. Munka a Horpackého zničeny, pekaři Hellerovi, kupci Müllerovi

*) V továrně Mauthnerově jest 192 mužů a 206 žen (mnoho z nich jest pod 16 let stáří), u firmy Doctorovy jest 666 dělníků — většinou žen (!) a z nich jedna pětina nedospělých (!), u firem Goldschmidt, Hitschmann, Pick atd. jest také několik set osob, z nichž přes polovinu tvoří ženy a — děti.

a Kirschnerovi, řezníku Ledererovi, obchodníkům Ledererovi, Stránskému a Landesovi bylo ukradeno nebo zničeno všechno zboží. I oheň byl založen, ale na štěstí záhy uhašen. Drancování trvalo do 3. hodiny ranní.

Pomoc vojenská přišla teprve v šest hodin ráno.

Nastalo zatýkání. Přes 70 osob vzato do vazby.

Škodu přes 100.000 zl obnášející má hraditi — obec, ježto prý zanedbala povinné péče chrániti majetek.

Továrna Pickova, k vůli které zločiny ty vznikly, utrpěla škody pouze asi 15 zl. — Pak přidala dělnictvu — 5 procent na mzdě!

V Náchodě zavládla nouze a bída. Pokoj udržuje — soudce vyšetřující a množství bodáků. Listy německo-židovské („Neue Freie Presse“ a různé „Tagblatly“) vrhly nejspinavější urážky ve tvář „českému lidu“, jež prý pokračoval v pálení a kradení, jaké započato v Praze r. 1897. Čeští venkované prý šli do Náchoda „rabovat“ s nůšemi, košíky a — s vozy! Náchodské obyvatelstvo (prý) se smálo při loupeži páchané. Místo 8 domů udělaly si židovsko-německé noviny — 80!

Nepotřebujeme věru dokládati, že ztracujeme ničení majetku, žádáme proto, aby pachatelé byli potrestáni — a že přísný to bude trest, to víme již z minulosti.

Ale připomínáme, že není pravda, jakoby sociální demokracie daleko byla oněch bouří, jak v „Právu Lidu“ a v něm-židovských novinách tvrdila. Vždyť napsal 10 dní před pleněním „Textilník“, orgán sociálně-demokratický (!): „Stávka v továrně Jakuba Picka — bude horší všech ostatních, jakéž ještě nikdo neviděl.“ — Nebylo to osudné štvaní?

Ale nyní jest otázka: Co bude dále? Což věc vyřízena bude tím, když budou mnozí zavřeni dle zásluhy ovšem a — mzda,

neurované poměry, bída, hlad atd. když zůstane jako dříve?

Voláme tudíž ke vládě: Nechť se tkalcovské zaměstnání co nejdříve upraví cestou zákona. Tkalcí žádají, aby zaměstnání jejich bylo prohiášeno za živnost. Nechť se stane dále přítrž využitkování ženských sil, dětských nedospělců. To

přece volá o slitování, ba o pomstu — do samého nebe!

Nechť se sociální otázky k vůli jazykovým sporům — nezanedbávají.

A čeští poslanci mohli by také vykonati v tomto směru více — než podati interpellaci na sněmu, jak učinil — dr. Engel. *J. Šimon.*

Poměr občana ke státu a křesťanství.

Píše Dr. Jos. Pošmurný, O Cr

Kdo by neznal, jakou řadu neskonalých dobrodiní prokázalo křesťanství lidstvu? Ono zajisté zničilo nesmyslné modlářství a pohanské pověry se všemi ohavnostmi a zločiny. rozšířilo pravou vzdělanost a ušlechtilý mrav. rozlomilo pouta nesčetných otroků, posvětilo život rodinný, povzneslo ženu muži na roveň, založilo školy nízké a vysoké, nemocnice a útulny pro nemocné, osiřelé a sestaralé bližní.

K těmto dobrodiním druží se i to, že křesťanství přineslo občanskou svobodu a sice tím, že způsobilo křesťanský stát, čili že upravilo poměr občana ke státu a naopak dle zásad křesťanských, které se velice lišily od zásad pohanských o poměru občanů ke státu.

Je-li za dnešních dnů potřeba, aby se nevděčnému lidstvu stále a živé před oči stavěla velkolepá dobrodiní, jichž se mu dostalo od křesťanství, tu zajisté se nesmi ani zapomenouti poukázati na blahodárný vliv křesťanských zásad na poměr občana ke státu.

Neboť kdož by neuznával jak za našich dnů důležitou poučiti lid o veliké změně, které křesťanství ve státě k dobru občanů způsobilo, když stoupenci zásad liberálních nepřestávají volati, že třeba zásady křesťanské ze života státního naprosto vymýti, protože prý státu postačí pouze základ čistě právní, a zásady křesťanské prý jen vyvolávají zbytečné různice mezi občany různých vyznání, a tak jsou prý jen na újmu řádu a dobru státnímu.

Proti těmto hlasatelům liberálních protikřesťanských zásad voláme zase my: Vraťme se, dokud není pozdě, k zásadám křesťanským nejen v životě soukromém, nýbrž i veřejném a státním, nechceme-li, aby se zase domohla vlády pohanská zásada o vše-

mohoucnosti moci státní anebo stejně nebezpečná nauka o všemohoucnosti lidu.

Těm, kteří chtějí nadobro vytlačiti zásady křesťanské ze správy a zákonů státních, nevědouce, jaký převrat zásady ty vyvolaly, když víra křesťanská se domohla kýžené svobody a vlivu na všechny společenské poměry, radíme a je prosíme, aby se neobtěžovali trochu poučiti, jak to vyblíželo o občanskou svobodu, které prý nyní Církev svými naukami překáží, za dob pohanských.

S politováním mnohdy čítáme básnické i prosaické chvály na zlaté časy pohanské svobody a volání těch (prý) krásných časů zpět. Řeči takové spočívají jen buď v nevědomosti nebo slepé nenávisti k Církvi, kterou by řečníci taci rádi lidu, poměrů těch neznalému, vyličili jako zapřísáhlou odpůrkyni občanské svobody a zastaňkyni tuhého pohanství a nevolnictví.

Nuže ptáme se, jak to vyhlíželo s občanskou svobodou ve státech pohanských?

Máme zde ovšem na zřeteli jen Řeky a Římany, protože hlavně s jejich zasazením se zásady křesťanské utkaly v tuhý boj a protože zásady tyto až dosud nalézají své obhajce. Národové křesťanští v Evropě jsou sice odchovanci Církve, ale zároveň dědici vzdělanosti a zásad klassických národů, které až podnes mají nemalý vliv na smýšlení a konání národů křesťanských.

Na otázku svrchu položenou odpovídáme, že v dobách pohanských byla moc státní oproti občanům neobmezenou, absolutní, a proto o pravé občanské svobodě nemůže býti ani řeči, leda že bychom rozuměli svobodou tou bezuzdné hovnění chtíčům tělesným anebo ten narod zvali svobodným, v němž jen malá hrstka vyvolenců a samozvanců vládne podle libosti a všickni ostatní se musí podrobiti.

Ale rozumíme-li svobodou občanskou rovnost před zákonem, všem volný přístup k důstojenství a úřadům, jakož i účastenství v zákonodárství všech stavů a vrstev národa, potom není možno rluvíti o občanské svobodě Řeků a Římanů ani v těch dobách, kdy poroučeli celému světu, protože neznávali ani úplné svobody osobní, která jest přece nevyhnutelnou podmínkou svobody občanské (František Pohunek: Staropohanské štěstí, svoboda a lidskost ve světle pravdy. Vlast III).

Nikoli občanská svoboda, nýbrž tuhý a přísný absolutismus vládl v Řecku a v Římě. Nad rodinou vládl absolutně otec, nad všemi občany vládl absolutně stát.

Nejvyšší zásada, která krátce, ale úplně vyjadřuje mínění Řeků a Římanů o poměru občanů ke státu a naopak, zní: Blaho státu budiž svrchovaným zákonem (Salus reipublicae summa lex esto).

Blaho státu bylo tudíž nejvyšším a posledním cílem pro každého občana. Účelu tomuto musil se každý naprosto podříditi a se vším, co byl a co měl, sloužiti.

I sám filosof Plato, který napsal celou knihu o vzorném státě, jak on si jej představoval, ač popíral, že by jedině stát byl všemohoucím zdrojem všeho práva a zákona, přece hlásal takový státní absolutismus, který úplně pohlcuje i přirozená práva jednotlivého občana.

„Vy nejste sobě samým vlastní, píše, aniž vaše jmění není vlastně vaše; vy patříte i s jměním svým svému národu a ještě více patří celý národ se svým majetkem státu.

I jeho slavný žák Aristoteles hledí státní absolutismus zásadně odůvodniti a dí, že stát stojí výše než jednotlivec jako vůbec celek stojí výše než část, účel výše než prostředky. Stát prý jest sám sobě účelem a jednotlivec jest jedině k vůli státu a nikoliv naopak.

Neobmezená moc panovníkova byla v Římě prohlášena t. zv. zákonem královským (lex regia), kterým dano panovníkovi právo nejen naložiti dle své vůle a choutky se jměním každého občana, nýbrž i s každým občanem vůbec.

Tak na př. císař Kaligula dal svým agentům v Římě moc nade vším jměním všech občanů a jednomu ze svých příbuzných pravil, aby uvažil, že jest mu dovoleno všecko a proti všem.

Strašný tento absolutismus byl dů-

sledným provedením zásady, o které i dnes nezřídka čítáme a slýcháme, že totiž všecko právo a všecka moc spočívá vlastně v lidu, který přenáší moc a právo své na panovníka, který vládne sice z milosti lidu, ale může tropiti, co chce.

V Římě platilo: „co se líbí panovníkovi, má platnost zákona“, neboť mu národ udělil všecko své právo a moc.

Podříditi se docela prospěchu, velikosti, moci a cti státu, obětovati ve prospěch státu svůj majetek, ano i život, bylo nejen přísnou povinností, ale platilo také za ctnost, která pojišťovala obětivému občanu slávu nejen u vrstevníků, ale i u potomků.

Z povinnosti, ve všem řídit se jen prospěchem státu, vyplývaly všechny ostatní povinnosti, jejichž plnění činilo jednotlivce řádným a užitečným občanem.

Povinnosti k jiným lidem měl pohanský občan jen proto, že byli také občany. K těm, kteří nepříslušeli k témuž státu, neměl pražádných povinností a nepokládal jich vlastně ani za lidi v plném smyslu, neboť jen občan byl vlastně celý člověk.

Protože blaho státu bylo pro jednotlivce nejvyšším cílem, a stát zdrojem všeho práva, jest pochopitelné, že státní moc vykonávala neobmezenou vůli ve všech směrech života svých poddaných, ani záležitosti náboženské a rodinné nevyjímajíc. Stát určoval, jací bohové mají býti ctěni a jakým způsobem, určoval knězi jednotlivých bohů, trestal rušitele státního náboženství. Prikazoval, aby občané vstupovali ve svazky manželské, trestal a pokutoval ty kteří z lásky k prostopášnému životu ženitbě se vyhýbali, určoval stáří snoubenců, ano i počet dětí.

Z toho patrné, že jednotlivec zaniká se všemi svými osobními zájmy ve státě, který se o cizí národy stará jen potud, pokud je chce přivésti pod svou nadvládu. A proto i pro občana jest lidstvo obmezeno jen na spoluobčany; na osudech ostatního lidstva neběře pražádného účastenství.

U Řeka platil každý cizinec za barbara a nepřítele. Nějaká státoprávní ochrana pro „barbary“ byla neznáma; ačkoli bylo jako zásada přijato, šetřiti vyslanců cizích národů, přece ve skutečnosti i této zásady ne vždycky dbáno. Ba i mezi jednotlivými řeckými státečky nebylo právního vztahu, a i zde platilo právo silnějšího které se bralo k vytčenému cíli usmrcováním mnoha lidí, ničením měst, prodejem žen a dětí do otroctví. (Pokrač.)

Zikmund Mislik z Hiršova.

Napsal Vlastimil Hálek, farář v Liboci.

Protivníci naši uvádějí že v době Pobělohorské nebylo prý katolických šlechticů, kteří by zároveň byli dobrými Čechy bývali. Příhoda taková jest nemístná, zejména za doby naší, kdy otázka národní veliké důležitosti nabyla. Že pak podezírání to neustále se opakuje, a z naší strany k němu se mlčí, zdálo by se skoro, že by tak pravda bylo. Ale jestli v dějinách onoho věku se ohlédneme a sledujeme život a činnost mnohých mužů, seznáme nejen jejich živou víru katolickou, ale i rázné hájení řeči české proti odpůrcům.

Stáliť nejpřednější mužové političtí věrně ke svému katolickému náboženství. Monografie, životopisy jejich třeba shledávati. V tom záleží pravá objektivnost. Katolíci doby Pobělohorské byli rázni, neohrožení, nenáviděli smlouvání, povolování: jakým právem má tedy dějepis umlčovati nejkrásnější skutky a výroky jejich? Nezdolné charaktery takovýchto katolických mužů zjednávají národu našemu čest doma i před katolickou cizinou.

Takovým mužem v době Pobělohorské, který zasluhuje, by o něm katolický dějepis vlasti naší něco pověděl, jest generál Zikmund Mislik z Hiršova,¹⁾ veřejnosti posud málo známý, který svůj meč nejen proti nepřátelům císaře svého a své vlasti tasil, ale i zvláště na obranu české řeči třímal.

Rodina Misliků z Hiršova jest jedna z nejstarších a nejvýznamnějších rodin Pražských. První, jenž z té rodiny vynikl, byl Matěj Mislik, soused Nového města Pražského, jemuž král Ferdinand I. pro šlechtné jednání a zásluhy o panující dům Rakouský majestátem v Č. Budějovicích v pondělí po sv. třech Králich r. 1530 daným propůjčil hodnosti erbovní, aby mohl užívati erbu vladyckého a psáti se „z Hiršova“, i pečeti potřebu své voskem červeným.

Erb²⁾ rodiny Mislikovské vypisuje se takto: Štít zelený, v němž jest kohout v plameni s červenými křídly roztaženými,

¹⁾ Mislikův podpis nalézáme na všech listinách s i a n e s y.

²⁾ D. Z. Kv. 10. K. 1. — Reg. Stav. 43. F. 16.

drže v ústech kroužek zlatý; nad štítem helm otevřený s přikryvadly černými a červenými, nad tím kohout tím způsobem jako ve štítu. Později snad pochybením malíře nebo pro větší poetičnost pokládán kohout v plameni za ptáka, báječného fenixa.

Synové Matěje Mislika byli Jan na Košířích a Ladislav na Radčici.³⁾ Zikmund Mislik byl třetím z 5 synů Jana Mislika. Byl to muž jemného chování, vzdělaný, mluvil česky, francouzsky, italsky a německy; a stejně dokonale v písmě se v těchto řečech vyznal.⁴⁾ Byl oblíben v kruzích učenců, ve společnosti šlechty i u dvora císařského. Kníže-biskup Pasovský, arcivévoda Leopold Vilém, bratr císaře Ferdinanda III., choval se k němu nejen jako velký příznivec, ale spíše jako přítel, an Mislik jeho komořím byl.

Drahu života vyvolil sobě vojenskou, počínaje r. 1640 nalézá se neustále v poli v jižních i severních Čechách, v Německu; zasilá přátelům a známým dopisy o seřízení svého vojska, o tažení jeho, různých svých osudech. Stojí při dvoře císařském ve Vídni a zase v poli s vojskem, neb v různých poselstvích do Německé říše.⁵⁾

Hlavním úkolem jeho bylo, aby pronásledoval a z Království vyhnal nepřátelské voje Švédské. Vůdce Švédského vojska Baner musil před přesilou císařských z Čech ustupovati, a když již zatlačen byl až za hranice České, pustil se Mislik se svými kyrysníky za ním až do Saska, odkudž teprve se vrátil do hlavního stanu ve Žluticích. Švédové ustoupili pak za hranice, kamž také Mislik táhnouti musil; a tím válka přenesena za hranice.

Mislikovi bylo stále čeliti proti Švédům, a to proti vůdci Banerovi.⁶⁾ Těžká

³⁾ Titulář od r. 1589.

⁴⁾ Historisches Zeitbild aus der zweiten Hälfte des 30jährigen Krieges. Von Fischer Neuhaus.

⁵⁾ Dopisy v Jindřichohradeckém archivě, svazek „Familie Mislik von Hirschhof.“

⁶⁾ Týž podpisuje se na listinách všude Baner, vedle toho píše jini: Banner, Pannier. Dopis Mislikův z Teplice z 5. listop. 1642, v Jindřichohradeckém archivě.

to úloha pro obristu, jenž v celém Bechyňském kraji jediný s plukem byl. Rezek nazývá ho ne nadarmo „statečným“. Velitelem císařského vojska byl arcikníže Leopold Vilém, nicméně jemu stále po boku stojí Mislík. Baner nechal švédskému vojsku veškeru zvůli. V severních Čechách Litoměřičti na kolenou klečeli před příbytkem jeho, prosíce o milosrdenství. Až manželka jeho se za ně přimluvila.

Než Baner musil před Mislíkem ustupovati. V rozhodné chvíli arcikníže Leopold Vilém vykonav pobožnost v chrámě sv. Vít a dav ozdobiti hroby patronů českých, postavil se v čelo armády. Dohyl s Mislíkem Děčína, kdež Baner věznil mnoho kněží, najmě řeholníků. Ještě jednou utkáno se bojem u Žlutic, kdež se Mislík velmi významenal. Zahnání Banera za hranice Čech uvítalo obyvatelstvo Čech s pocity nejradostnějšími. Po různém pronásledování vidíme Mislíka v kruté bitvě u Breitenfeldu (23. října 1642), kterak bojuje jako lev, ana císařská armáda semknuta byla do železného kruhu švédského. S nasazením vlastního života a s úplnou ztrátou svého vlastního pluku kryl Mislík ústup vojska císařského s velkou srdnatostí. „Pan Mislík, kterýž veliký a znamenitý dobrý gmeno

má, jak gest se zmužile a udatnie při te occasii choval, a ten nám všem Čechům veliké a znamenité dobre gmeno opiet učinil“ píše pan Jezberovský z Prahy 9. listopadu 1642 Janu st. Černínovi z Chudenic.⁷⁾ Ano, samému arciknížeti život zachránil.

Po té porážce chtěli Švédové uskutečniti smělé záměry, doraziti letem k Vídni a tam diktovati ponižující výminky míru. Než Mislík s houževnatým napjetím všech sil upravil ze zbytku novou armádu, a tak postupu Švédů zabránil, jsa vůbec stále na stráži před možným tahem nepřátel na Vídeň.

A když potom později Švédové Prahy se zmocniti usilovali, a odtud opět k Vídni chtěli postupovati, byl to Mislík, který v jižních Čechách nejsilnější baštu proti těmto nárazům udržoval. Mír Vestfalský (v listopadu 1648) ukončil tyto trapné poměry.

Ve třicetileté válce ukázala se nejlépe hrdinská statečnost Mislíkova, s kterou sám šel i pluk svůj nadehnul v boj za císaře, vlast a náboženství katolické, by smířil dynastii s národem, na němž dosud lpěla pohana revoluce. (Pokr.)

7) Jindřichohradecký archiv.

Starý ráz Prahy.

Dne 16. dubna konána na Žofině schůze českého studentstva, na niž jednáno o hubení památek pražských a ničení malebného a historického rázu Prahy.

Architekt Štěrba pravil: Dle seznání konservátora p. Heraina bylo za 100 let sbouráno více nežli 500 (I) památných budov, tedy více nežli za 300 let (II) postaveno. Stáří budov nelze imitovati nebo nahraditi. Svěrázné skupiny, ulice, náměstí a prospekty starých budov tvoří starý ráz Prahy, který jest pravým dokumentem velké minulosti. Maďaři bolestně pocítují nedostatek památek starých ve svém nadherném městě. U nás — boří se!

Na 76 000 cizinců vábí památky ty ročně do Prahy. Kdyby Praha byla fadním městem jako — Vinohrady, nezavadí o ni ani jeden turista z ciziny. Do starých skupin nemají se budovy moderní stavěti, lišit se účelem, disposicí i slohem.

Zachování starého rázu nestane se —

zazdiváním portálů říms a t. d. do nových staveb, jest to ukládání kuriosit do lihu. Regulační lineál a assanační motyka nesmí se štvát na staré budovy. V malých klikatých uličkách starých obchody a živnosti nejvíce prospívají, poněvadž nejbustěji jdou jimi lidé. Rozšířením ulic zřídne frekvence. Zavedením drah obecenstvo vyveze se ven. Vystavěním nových drahých krámů zmenší se počet jejich. Řemeslníci vyhánějí se ze středu obce. Úřady, banky, školy — tlumí ruch obchodní a životní.

Čím více Praha modernisuje se a stává se obydelnou čtvrtí horních 10 000 — tím více vylidňuje se a ochuzuje.

Assana ce provádí se z ohledů osobních a prázdnoými besly. U vás vládnou — velká slova a populární hesla v mínění veřejném. Nezodpovědná anonymní většina v zastupitelstvech rozhoduje. U nás rádi egoismus podnikatelské spekulace, stavební lichva a parcelářství kapitálu . . .

Dr. Luboš Jeřábek pravil: Památky naše bořeny jsou za éry české jako za dob vlády německé. Odstraněny pražské kašny, jež dávaly typický ráz města. Zbořen památný kostel sv. Kříže meušihó. (památká z dob Přemysla Otakara II.), jehož jediná parcelace obcí Pražskou byla pak 2 léta po zboření koupěna pro budovu školní za tutéž cenu, co stál původně celý kostel i s okolními pozemky.

Zbořen starožitný dům zbraslavský, zbořena podloubí na zeleném, uhelném a vaječném trhu.

Zastaven zúmyslně a vědomě (!) jeden z nejpeknějších pražských prospektů, t. j. kostel sv. Havla, budovou městské spořitelny!

Přes všechny varovné hlasy, protesty a články časopisecké všech politických odstínů bořena památka za památkou a ráz Prahy stírán — systematicky. Ale upozorňování, poučování a mírná kritika nic nepovolily. Vždyť zbytečně a schválně urychleno zboření prelatury sv. Mikuláše, pyšné to budovy Dienzenhoferovy! Dále zničeno celé zákoutí na severní straně radnice, určeno zbourání 3 domů na Staroměstském náměstí — přes vážné hlasy odborníků, časopisů i zemského výhору.

Pak promluvil spisovatel Vilém Mrštík: Umírněnosti nepohneme městskou radu k pochopení našich přání. V nynější době převratů má vláda vykořisťovatelů a analfabetů (!) bohatě žně; zisk, mamon jsou tu suverenními pány, není u nás dostatečného vzdělání. Nynější složení obec. zastupitelstva jest neschopné rozhodovat o věcech týkajících se jmění, vkusu, kultury. . . Tento sbor beze všeho studu a třeba z pouhého trucu odhlasuje, že všechny vaše vědomosti, namáhání a zkušenosti, vkus i věhlas Humboldtův atd. nejsou ničím než slinou, kterou nutno rozšápnouti.

Zo vězí v provádění — autonomie! Tak jsme si ji nepředstavovali — to není dobrodiní, ale trest. To vede k přesvědčení jsme-li vůbec pro svobodu zralí...

Nežli takovou svobodu raději žádnou. Lépe je česně padnouti rukou cizí, nežli nečestně a bídně se utloukat rukou vlastní. Jak přijde k tomu celý národ, aby pohanu snašel za několik nešťastných lidí? Již jde o nás světem zvěst, že barbaricky nakládáme se svými památkami, že co Čech, to Avar a Hun! Jakým právem zaslouží si toho lid český, ve svém jádru tak inteligentní? Na to odpovíme: Není národ infe-

riorní, ale nedostateční jsou, kdož věci jeho spravují. Kam se poděl stavební úřad, kde byl zákon, když se páchaly na Praze nejhorší zločiny, když stavěn pověstný Rožánkův dům, hyžděno náměstí Malostranské atd.

Za velké ideje hořeti, trpěti, mřít a vítězit, to je v naší povaze. . . Praha sama krásná a slavná, zbudovaná celými věky v podobě úchvatné a poeticky vzacné — je hyžděna rukou trpaslíků, kterou nelze jinak nazvati než — rukou inferiorní!

Boj za Prahu je jedna z velkých zkoušek naší kulturní zdatnosti, je boj za důstojnost lidskou, je obranou vlasti proti jejímu zneuctění, zkarikování. Teprve když svými motykami nás uhodili do hlavy, když topory svými začali rýpat se v našich prsou, rozohněných pro krásu Prahy, vydali jsme zvuk ze sebe.

V Avignonu starosta města, že dal zbořit památnou věž, měl přijít o řetěz primatorský. Osud ten není daleko ani u nás.

Na konec přijata byla tato resoluce: „Shromáždění na velké manifestační schůzi dne 16. dubna 1899 v Praze na Žofíně úplně uznává svrchovanou důležitost otázky, shrnuté v pojem „stará Praha“, a prohlá-šuje:

1. že v chování rozhodujících kruhů na radnici nespátřuje povinné péče o zachování starého rázu historicky a umělecky důležitých částí Prahy v jejich celkovém obraze i význačných jednotlivostech.

2. Tim je Praha poškozována nejen v ohledu estetickém, ale i národním a hmotném

3. Proto protestujeme, aby královská malebná Praha byla pozvolna obírána o své krásy a věkopamátný ráz.

4. Regulování Prahy nechť přimyká se k charakteru každé části města, a otázka Velké Prahy budiž řešena s plným vědomím zodpovědnosti rozhodujících kruhů pro přítomnost i budoucnost; pročež dále protestujeme:

5. aby autonomní úřady naše rozhodovaly o věcech, kterým v nynějším složení svém pravděpodobně rozuměti nemohou; neboť tak dobro autonomie se stává zlem a tím podlamuje se důvěra a oprávněnost našeho snažení; to tím více, že Praha je společným kulturním majetkem celého národa, o němž zastupitelstvo jediného města z důvodů všeobecné národních i etnických nemá práva samostatné a libovolné rozhodovati.

6. Shromáždění uznává okolí Prahy narmoze tak barbarsky zpusťosené za integrující část města a žádá úsilovně o zachování všech přírodních půvabův okolí dosud nezničených a to z důvodů nejen aesthetických, ale především zdravotních.

7. Shromáždění vítá nový stavební řád jako účinný prostředek nápravy v našem smyslu a přeje si, aby nebyl zamezen nebo pokazen vlivy, které předstíraným hájením svobody vlastníka podporují řádění egoismu podnikatelského, stavební lichvu a parcelářství

8. Shromáždění rovněž žádá, aby působnost nového zákona rozšířena byla na veškerá města král. Českého, jichž umělecke památky a starobylý ráz ochrany vyžadují, a zmocňuje pořadatelstvo, aby po úradě s odborníky v tomto směru vypracovalo a podalo sněmu pamětní spis s tou výslovnou prosbou: budiž do doby, nežli zakon nabude právní moci, ustanovena zemským sněmem zvláštní komise pro ochranu všech našich zájmů, které by jinak za nynějšího

systemu byly vydány v šanc novým a snad horším škodám.

9. Shromáždění, vzpomínajíc velkého účinku hesla Staré Prahy při posledních doplňovacích volbách do sboru obecních starších, schvaluje úmysl pořadatelstva zorganizovati se samostatně pro příští volební boj.“

Dne 18. dubna na sněmu českém při prvním čtení osnovy stavebního řádu pro Prahu, Plzeň a Budějovice pravil Dr. Škarda: „Hledělo se, aby Praha zachovala svůj starobylý ráz aby rozvíjíc se šetřila krás těchto a zachovala svou charakteristickou podobu. Staly se vážné nesprávnosti. Praha byla málo podporována od činitelů kteří ji podporovati mají. Státní budovy jsou chatrně vypraveny, že k okrase neslouží. Na místě, kde se mohla Praha šířiti, trčí nádraží, vadící rozvoji města jako klín“ —

Doufejme, že se konečně probudí u nás smysl pro krásu a přirozené půvaby měst.
jš.

Venkovské živnostenstvo.

Píše Václav Pokorný, kaplan v Liblicích.

Není dnes člana řemeslnického stavu který by nenařikal na své stísněné a bídné postavení. Hlavně ovšem pozdvihují hlasu proti nynějšímu bídnému svému stavu řemeslníci v městech. Ale je-li stav těchto nesnesitelný, daleko horší jest stav řemeslného lidu po venkově, ve vesnicích. Lidé ti, nemajíce pevné organizace, jsou osamoceni a bídně tlukou svůj život vezdejší. A naděje na pomoc? — Ach, ta jest daleko!

Udává se dnes za příčinu úpadku nedostatečný úvěr. Nemá-li ho dnes řemeslník v městě, tím méně ve vesnici. Dnes jsou na př. na venkově koželuzi kteří ševcům, nemají-li domek — více nečekají, nežli 10 zl. A kde má ubohý obuvník brát? Mnohý přijde, objedná si boty, ale o platu aui slechu. A má-li řemeslník existovat, musí začasté jiným způsobem si chleba dobývati. A tím se stává, že naši řemeslníci venkovští chytají se polního hospodářství, oni polaří, ale tím zanedbávají svého řemesla, práci ledajaks odbudou.

Ale jestli nemůže býti práce v čas hotova, hněvá se zákazník a více nepřijde...

To jest také jedna z příčin, jež naše

maloživnostníky přivedla k úpadku. Slíbí totiž: práce bude tehdy a tehdy hotova. A potom již jest 14 dní neb 3 neděle přes určenou dobu a pořád marně čekáš. Tu raději zákazník jde a koupí si potřebnou věc na výročním trhu — na jarmarce.

Čím jsou židovští konfekcionáři v městech, tím jsou jarmarečníci na venkově. Takový jarmareční švec jest proti venkovskému usedlému živnostníku ve znamenité výhodě. Předně má doma větší úvěr, dále více prodá a více se odbude, potom odbírá od židovských koželubů všecko zboží, dobré i špatné, čehož je ovšem více. On lehceji platí, neboť na jarmarce prodá za hotove. Naš lid koupí, jen když jest výrobek hodně laciný, na jakost se skoro nehledí, jen když výrobek má vzhled boty neb kabátu a pod.

Jarmarečník také se nestará, jak dlouho věc vydrží, dnes je zde a zítra 3 nebo 4 míle dále. A žádný ho nejde shánět.

Kdežto domácí živnostník má stále strach, že přijdou a řeknou: Věc dobře mi nepadne, nesluší, není bezká, jest prasklá. A tu musí opravovat a ovšem zadarmo (!), nebo mu to konečně i nechají.

A co ještě zlost a obtíže našich maloživnostníků venkovských zvětšuje, jest, že, když věc koupená na jarmarce jest chatrná, přijdou lidé, aby to domácí řemeslník klížil a dohromady dával. On při tom zabíjí čas drahocenný, jenom aby pár krejcarů vydělal.

Nedivme se pak, že za tak neblahých poměrů řemeslníci svoje řemesla opouštějí a jiný pramen výživy si vyhledávají, že jdou nádeničt na pole nebo do továrny.

Jiná věc zhoubná jest, že řemeslníci pracují za tak nízkou cenu, že nezřízenou konkurencí ostatní spoluživnostníku poškozuji. Proč nemají tarif jednotný jako každý i ten nejmenší kupec? Ale k tomu se nechtějí řemeslníci odhodlati.

Někdo však namítne: Vždyť jest pořád v novnách, jaký nedostatek řemeslníků různých (obuvníků, krejčí atd.). Nikoliv to není nedostatek řemeslníků, ale hledání jsou otroci, kteří by se za fatku (obyčejně židovskému konfekcionáři aneb jarmarečníku), což jedno dnes bývá, dřeli a to jenom v tak zvané sezóně, to jest na podzim a na jaře.

Dále lvi podíl na úpadku našeho venkovského maloživnostnictva má přepych, jenž se bobuřel i po našem venkově zahnužil. Dceruška selská chce se vdávat. Nevezme si však sedláka, ale „pána“, na př. od pošty, od dráhy, z úřadu a podobně. Chce nábytek. Domácí truhlář by (tak si myslí) nedovedl udělat panský „elegantní“ nábytek, nebo by „mnoho“ požadoval (za důkladnou práci musí být přece větší mzda). Jede se tedy do Prahy nebo do krajského města a zde se koupí v židovském skladě nábytek na oko elegantní, ale často starý a pouze přebarvený. A potom se diví doma, když z „fotelů“ a „dřevanů“ začnou lézt švabi, šténice a t. d. (Faktum!) Nu, mají aspoň elegantní nábytek . . . A ubohý domácí truhlář? Ten to má spravit, rozumí se, že hodně lacino, nebo — zdarma!

Anebo má býti ve městě bál. Slečna N. N., dcera velkého rolníka, se účastní. Musí být elegantní střevíčky a šaty. I koupí se od žida z konfekce a tak se stane, že ráno slečna tančí po punčoše místo po podešvu, aneb že musí náhle domů, ježto jí prsty z noblí „atlasových“ střevíček lezou a šat se rozpadává.

Náš živnostník venkovský nemůže si

držeti všechny časopisy módní, jež ve Vídni, v Paříži a v Praze vycházejí, on nemůže za levný peníz vyrábět. Židovi to nic neudělá, drží-li pro své mistry modní žurnály, neboť má levnější materiál, levnější pracovní síly. Na př. S. Kompert, židovský továrník na obuv v Mnichově Hradišti, když nastane nějaká zvláštní moda, pozve si z Paříže (!!) 4 nebo 5 mistrů, kteří v 5 neb 6 nedělích jeho ubohé otroky — té modě vyučí . . . Takový „mistr“ dostane za ten krátký čas 1800—2000 zl., kdežto ten domácí otrok vydělá na té modě zrovna tolik jako dříve — 5 neb 6 zl. týdně.

Ti dělníci musí platit i reklamu konfekcionářům, veliké inseráty ve „vlasteneckých novinách“ atd.

Smutný je to stav. Mně se zdá, že jest to kletba Boží právě na ta řemesla, v nichž se nejvíce znesvěcovala neděle, kde se pracovalo „ať byl svátek nebo pátek“. Ta řemesla právě dnes jsou v největším úpadku, na př. obuvníci krejčí, truhláři. Zapomínalo se v našich dílnách na staré příslovi: „Bez Božího požehnání marné naše namáhání.“ Leckterý pomocník řemeslnický mohl si u hospodařiti pár zlatých, aby měl do začátku své živnosti. Ale všecek výdělek pohltily ony nešťastné „modré pončelky“ . . . A těžko řemeslo zkvétá, když se začne s prázdnýma rukama a při tom není úvěru, není důvěry, není odbytu a také — solidnosti!

Jest otázka, kde nápravu hledati? Zde mají otevřené pole činnosti naše obce a sbory zákonodárné. Nedivme se, že myslí mnozí dnes, že by skoro byla národu našemu prospěla více reorganizace našeho maloživnostnictva nežli pověstná papírová jazyková nařízení hr. Bardeniho, o jichž zrušení se stále jedná. Tím by se bylo zachránilo tisíce chudých lidí, kteří dnes spějí vstříc jisté zkáze. Aby nebyly poměry čím dále tím horší, musí se starati jednoty řemeslnické (skrze spolčování, tržnice a pod.), dále obecní zastupitelstva, úřady zemské a státní. A hlavně lidu našemu musí býti vštěpováno přesvědčení, aby nedali zahynouti vlastním svým spoluobčanům, ale drželi se Palackého hesla „Svoji k svému“.

A pak — hodně více křesťanských názorů musí se vrátiti mezi obyvatelstvo, aby trvalé nápravy bylo docíleno.

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

„Bohemie“ dne 17. dubna minila dokázati, že Němci mají v říši naší většinu. Němců samých je pouze 36·1 procent. ale k nim (!) musí se prý připočísti 13·2 procent Rusínů a 2·9 procent Vlachů a pak 1 procento Rumunů, což dohromady tvoří 53 procent, tedy většinu, jež má prý vládnouti!

Zemská daň ze služného vynéstí má (při 619.684 zl. 17 kr. daně státní) 309.842 zl. 8 kr., což je celkem k 22 mil. deficitu zemskému — maličkost! — Dojde-li k uzákonění předlohy zemského výboru, bude platiti ten, kdo má 10 zl. osobní daně příjmové, 15 zl., kdo 12 zl. platí, bude platiti 18 zl. a tak dále.

Prof. Lamanský soudí, že „Čechové by měli spokojiti se tím, co mají... Němci prý českému jazyku učiti se nemusí, ale Čechové, kterých je málo. To (prý) je spravedlivější...“ Ejhle, panslavista!

Dne 12. dubna bylo mladočeským poslancům dru Englovi a Kaftanovi ve schůzi na Malé Straně činěno ze řad řemeslnictva a živnostnictva mnoho výtek.

Celá schůze skončila — porážkou politiky mladočeské.

„Hier“ má se volati při kontrolních shromážděních a nikoliv „zde“. Dle výnosu sborového velitelství ve Vídni (následkem výnosu c. a k. říš. ministerstva války ze dne 6. dubna 1899) nařizeno, že při kontrolním shromáždění a při jiném služebním vyvolání hlásiti se nutno slůvkem „hier“, jiná odpověď odporuje řádu a jest eventuelně trestná jakožto neposlušnost.

Veliký rozruch způsobila vyhláška, že bude zřízen „vojenský Schulverein“ pro děti důstojníků aby se v Čechách, v Haliči, v Krajině a t. d. mohly naučiti německy! Nyní prý musí děti své posílati — do škol českých nebo polských! Židovské a nacionální listy tento záměr vynášejí velice, zejména proto, že vojenský schulverein má býti podporován od — vše-německého schulvereinu, který, jak na dolnorakouském sněmu dne 12. dubna od několika poslanců křesťansko-sociálních bylo dokázáno — znemravňuje! Uvidíme, zdali k tomu dojde, neboť vystupují proti zámeru tomu i — Maďari!

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

Na sněmu českém podává se řada návrhů, kterými má býti stavu rolnickému pomoheno. Tak na př. dne 14. dubna odůvodňoval posl. Schwarz návrh na úpravu chudinství v městech i na venkově. —

O melioraci mluvil poslanec Udržal. O Raiffeisenských záložnách promluveno dost obšírně a byly doporučeny pro rolnictvo, aby si zakládalo je co nejčtetněji. Poslanec dr. Pacák podal návrh, aby utvořena byla „zemská kartelní rada“, aby zhoubnému řádění kartelářů byla učiněna přítrž. —

Dále bylo jednáno dne 18. dubna o změně zákona z roku 1872 (za příčinou úplného odepsání záloh povolených následkem

živelních pohrom), návrh na zamezení tuláctví a proti zlořádům páchaným od cikánů atd.

Škoda, že jsou to samé návrhy. Samá slova řeči — ale skutky? Rolnictvo naše se tedy musí lépe zorganizovati, aby zasáhnouti mohlo do veřejných věcí důrazněji na prospěch svůj i národa celého.

II. Remeslníci.

Min. obchodu Alex. Hegedüs dne 23. března při rozpočtové debatě v Pešti o hospodářské situaci v Uhrách a o plánech, jež vláda maďarská chová, pravil: 13.000 obcí, jež posud nemá spojení poštovního dostane ho Poštovní spořitelna má být zjednodušena. Výlohy při železnicích budou zredukovány;

část příjmů však z pošt a železnic bude věnována na polepšení poštovního a železničního personálu. Bude proveden rozvoj skladišť obilních (!) na státních drahách za součinnosti hospodářů i obchodníků. Rozvoj živností a řemesel musí se opíratí hlavně o odborné školy. Malovýrobu nutno zorganizovati a sice v ústřední svazy! Továren bylo na 1000; nutno mnoho doháněti. Obchodní a živnostenské komory (!) pokládám za zastaralé; sepisovaly posud sice pěkné výroční zprávy, posílaly dobrozdání a stížnosti ministerstvu, dělaly nahoru mnoho práce — ale dolů (!!) nevykonaly nic! Společenstva živnostenská poskytují smutný pohled. Jejich rozpočet tvoří přes půl mil. zl., ale na prospěch rozvoje živnosti z toho připadá sotva — 20.000 zl. Podobně je to i u spolků hospodářských. Společenstva jsou o sobě slabá — a nutno bude je přifaditi k zemskému průmyslovému organismu. Otázka dělnická nerozřeší se ani prapory (!) ani průvody ani všeobecným právem hlasovacím. Podají-li se pojištěním pro stáří, nemoc a pov. osud dělníků ulehčiti, zmizí znenáhla příčiny hnutí dělnického. Tarifní otázce všemnu péči nutno věnovat. Ve vývozu (!) nutno pokračovati, jen tím vzroste blahobyť. Malířství, sochařství opět se rozvinuly, ale mnohými studii vzniká proletariát... Hle takto mluví se v Uhrách: Blahobyť se musí rozmnožit... U nás na sněmu se konstatuje, že tkalcovstvím nyní na př. (řeč posl. Hovorky 23. března) za týden (!!) s celou rodinou vydělá denně 10 - 15 krejcarů, týdně 1 zl. až 1 zl. 80 kr.! Ó, jaká bída je v krajích i ve městech! I zločiny z bída i sebevraždy velmi zhusta se páší. A zatím — vše se točí kolem jazykových nálezů. Němci hubují, Wolf má irokesské sólo. Ale zkřivít se jim vlas nesmí. Ani mandátů na sněm zbaveni nebudou. Ticho u nás.

Podivné odhadování! Každé chvíle čteme v denních listech ve zprávách ze soudní síně, že odhadování jmění v konkurs upadlých živnostníků našich děje se nesmírně libovolně ba nespravedlivě. Tak na př. v Rakovnici úpadek vyhlásil obchodník p. Lelek, jemuž odhadcové odhadli majetek na 7436 zl. — kdežto při soudu v Praze dne 12. dubna (před stálým senátem) bylo prokázáno, že zboží mělo skutečnou (!) cenu 26 000 zl. Tedy mýlka o pouhých 19 000 zl. — Pan Lelek byl zproštěn obžaloby. — Ale ptáme se: Jací jsou to odhadcové?!

III. Dělníci.

Při poradách o nuzném stavu řemeslníků,

kteří se konaly za předsednictví ministra obchodu barona Dipauliho ve Vídni, objevilo se, že stav tkalcovských řemeslníků v Rakousku jest nade vše pomýšlení zoufalý. Tkalcovny strojové úplně toto druhdy kvetoucí řemeslo zničily, ale přece setrvávají při něm dosud zejména v Čechách a Dolních Rakousích tisíce rodin, poněvadž nemají s dostatek odvaly a podnikavosti, aby se vzdaly této nevděčné práce a uchopily jiného výnosnějšího zaměstnání. V dolnorakouském Waldviertlu způsobily tkalcovské stroje přímo pohromu. Mzda těch, kteří dosud věrní zůstali starému ručnímu stavu, jest děsně malá. Za tkaní 10 loket organtýnu platí se mzda 3 a půl kr., a při pravidelné celotýdenní (!) práci vydělá dobrý dělník 87 a půl kr. Ženám se platí za 10 loket 5 kr. a poněvadž mohou celkem jen 13 kusů v týdně zpracovati, vydělá si žena stěží 65 kr. Manželé tedy společně vydělají týdně 1 zl. 52 kr., ale z toho si musí ještě zaplatit „šlichtu“, která činí nitky pevnějšími a na niž jest třeba týdně 34 kr. Ale i tato zbývající mzda 1 zl. 18 kr. týdně jest pro rodinu nejista, poněvadž často nastává nedostatek práce. Mimo to hledí se faktori v láci zboží předstihovat a snižují ještě každou chvíli mzdu ubožáků. Tak bylo dříve za látky ze žíní, které se jen na ručních stavech mohou tkáti, placeno faktorovi 12 zl. a dělnikova mzda obnášela asi 3 zl. Dnes konkurenci sklesla cena ta na 6 zl. a mzda na 90 kr. O něco lépe daří se punčochářství. Mzdy za upletení páru punčoch vyplácí se 4 kr. Za tkaní aksamitových látek platí se 30 kr. za metr, což by mohlo vynést 3 až 4 zl. týdně, jenže látek těchto jest méně třeba a tkadlec často půl léta a déle nemá práce. Chudina ve Waldviertlu přičítá svou bídu strojům, proti nimž chová nesmiřitelné zášti, a přece jest přechod k tovární technice jedinou záchranou její. Vláda chce zřizováním tkalcovských kursů, opatřováním nářadí pro apreturu, podporováním výrobních společenstev alespoň částečně ubožákům pomoci. Ale pronikavá a trvalá pomoc tato sotva bude, poněvadž tkalcovští řemeslníci, odkázáni jsouce na sprostředkovatele prodeje, vždy budou podléhati soutěži tovární — Lépe nebude, leč až stane se výroba tkalcovská, jež je dnes po továrnicku provozována, zase živností řemeslnou, kterou směji provozovati pouze lidé vyučení ve svém oboru, anebo společenstva. To je v programu křesťansko-sociálním. Nenastane-li tak, bylo by lépe, aby tkalcovství bylo sestátněno, aby totiž továrny převzal sám stát. Dělníci aspoň by neměli hladu.

ŠKOLSTVÍ.

Sjezdy učitelské. Dne 9. dubna konaly se v Praze dva učitelské sjezdy a sice český a německý. Na českém bylo asi 1200 učitelů, na německém asi 1500. Bylo promluveno mnoho řečí, jež tlumočily požadavky učitelstva. Byly přijaty souhlasné resoluce. v nichž se praví: „Hospodářské postavení učitelstva Čech jest beznadějně, působí rušivě na práci školní, budí hluboké roztrpčení a škodí zájmům národa. Národ však, jak projevuje peticemi, nechce, aby strádali nedostatkem jeho učitelé, jejichž lásce, péči a důmyslu světuje svou celou budoucnost.

Proto očekává učitelstvo celého království s důvěrou, že pronikne konečně poznání, že musí učitelstvu býti pomoheno, a to záhy. Bohatá země nalezne, bude-li chtít, také prostředky — a kdyby nastaly nepřekonatelné překážky — musí stát, jemuž školy podléhají a pro nějž školy také pracují, postarati se, aby učitelstvo náležitě bylo odměňováno za práci svou

19000 učitelů v Čechách nemůže být se svými požadavky odmitnuto ani ignorováno.

Učitelstvo má nepopíratelné právo žádati, aby jeho příjmy byly upraveny na základě § 55. říš. zák. z roku 1896 dle norem ode všeho učitelstva z království přijatých, tak aby se rovnaly 3 nejnižším třídám platů státních úředníků, aby všechno učitelstvo požívalo naturálního bytu nebo příbytečného, aby doba služební zkrácena byla na 35 let od zkoušky způsobilosti, a aby při obsazování def. míst učitelských přilíženo bylo nejprve k letům služebním, při rovném stáří k veřejné kvalifikaci a k rodinným poměrům kteréhokoli žadatele z království za volné konkurence učitelů a učitelek. (Výborně.)

Valný sjezd českého učitelstva s jistotou očekává, že poslanci vymohou učitelstvu plná práva občanská a spravedlivý disciplinární řád.

Konečně shromážděné učitelstvo jednomyslně prohlašuje, že nevyvratně trvá na svém kulturním požadavku akademického vzdělání.

Na schůzi českých učitelů mluvili pp.: Černý, Rašín, Šuster, Klecanda, dr. Engel, Jiránek, dr. Masaryk a dr. Baxa.

Učitelky podaly „ohrazení“ v novi-

nách, že připuštěny nebyly ke slovu, a že kollegové jejich zacházejí s nimi — nespravedlivě!

Na německé schůzi mluvili pp.: Hauptmann, Schreiter, dr. Werunský, Mirsch, dr. Verkauf a posl. Wolf.

Zemský výbor podal sněmu král. Českého výpočet, co by stálo zvýšení platu, jak v resoluci 2. března 1898 navrženo bylo na sněmě a jak v peticích učitelstva bylo žádáno (Petice zněly: Aby roztrfídění platů učitelských dělo se dle osob a ne dle obcí, aby na školách národních bylo služné jednotné, aby počet žactva v jedné třídě jednotřídnic škol a škol měšťanských byl 60, aby místa podučitelská na obec. školách byla zrušena, aby pense se udělovaly po 35leté službě, aby remunerace za němčinu a frančtinu činila 25 zl. a aby industriálním učitelkám dostalo se zaopatření ve stáří.) Dle toho nejnižší služné na obec. školách má býti 500 zl., po 10leté službě 600 zl., po 20leté službě 700 zl. a po 30leté službě 800 zl. (Ve větších městech žádáno o 100 zl. více.) Dle toho by vzhledem k 16.230 systemisovaným místům učitelským činil doplněk asi 125.600 zl. a s 15% místními přídávky asi 246.285 zl. Přeměnou míst podučitelských (3835) zvýšil by se náklad o 466.000 zl. Následkem výslužby po 35. roce zvýšil by se náklad asi o 276.000 zl. Celkem by náklad vzrostl o 2,265 323 zl. Zemský výbor ve zprávě své praví: Při nynějším nepřiznivém stavu zemských financí lze sotva pomýšleti na to, aby tyto změny byly na ten čas provedeny. Bez pomoci státní nebylo by lze žádané upravení služného učitelstva provéstí. R. 1871 příspěvek zemský k nákladu školnímu obnášel pouze 356.241 zl., kdežto již r. 1875 činil 1 569.620 zl. a na rok 1899 je vypočten na — 10 mil. zl. — Kdyby měly okresy pomocí přírázek na školství platiti, vzrostly by okresní přírážky někde až na 40 ba až 61 procent!

Maturitní zkoušky na reálkách výnosem (ze 7. dubna) ministra vyučování hr. Bylandta změněny. Řád obsahuje 28 článků. Před maturitou 3 měsíce podati se musí žádost. Professorský sbor uváží, má-li býti žadatel připuštěn. Při zkoušce nemá se klásti

hlavní váha na jednotlivé vědomosti žákovy, ale na všeobecné (!?) vzdělání, na jeho duševní obzor a vyškolení ducha. Sebe podrobnější znalost některého předmětu nemusí (prý) být důkazem zralosti. Z předmětů vyžadujících paměti, necht je konána zkouška ve formě volného colloquia (roz-

mluvy). Taxa obnáší 6 zl., u privatistů 18 zl.

Na universitách v Německu jest 49.000 posluchačů, z těch 435 dam. V Rakousku je 22.858 posluchačů, v Ubrách 9455. Ve Francii jest 40.000 universitních posluchačů. — Nadbytek všude!

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

„Věrně k Římu.“ — P. hr. Ledochowski, S. J., přednášel dne 14. dubna na Žofině ve schůzi Bratrstva svatého Michaela o nynějších štvanicích „Pryč od Říma“. Pravil: „Církev ukazuje se nepřemožitelnou, vítěznou. Myšlénka utlačovaná skupí kolem sebe tím více přátel, neboť myšlenky nelze k a n o n e m potlačiti. Dioklecian postavil sloup: Deleto nomine christiano! (Vyblazeno jest jméno křesťanské!) Ale již Konstantin sklouil se před křížem. Francouzští panovníci věznili papeže. Náměstí svatopetrské zarostlo... Ale vítězné zase vrátili se papežové do Říma. 171 papežů bylo vyhnáno, žalováno neb usmrceno! Ale Monfango dobře pravil: „Spoutaný biskup jest předchůdcem svobodné církve.“ — Protestant Paulsen pravil: Církev má živou sílu, čehož litovati netřeba, sice zavládnou — ruské poměry. — Uherský primas Kar. Szimor pravil: O církev svou se nebojím, neboť má zaslíbení Páně, ale o svůj národ bojím se, neboť ten zaslíbení nemá. — Liebknecht řekl: „Pochovati chtěli církev liberalismem, ale hrobař padl sám do hrobu.“ — Církev jest sloup, o který se všechna kladiva rozbijí, — i zednářská. Co značí heslo „Pryč od Říma“? Znamená: Pryč od Krista! Pryč od Boha! Tak v Aši odstranili kříž s protestantské fary... „Ukřížovaný Kristus pohánům je k posměchu a židům k pohoršení,“ řekl sv. Pavel. — Heslo „Pryč od Říma“ přinese církvi požehnání. Přimkněme se věrně k Římu, v jehož táboru jest i — Rakousko, které by mělo míti na paměti historii knih Sibylliných.“

Professor Havránek promluvil pak

nadšeně o významu apoštolské stolice a zejména o papežích Piu VI., Piu VII., Lvu XII., Piu VIII., Piu IX. a Lvu XIII.

Prelát scholastik vsdp. kanov. Krásl promluvil dne 16. dubna na schůzi „Katolicko-politické jednoty pro království České“ v Praze výbornou delší řeč o slavnostech na konci století pořádaných u nás (výťah přineseme příště), při čemž pravil: „Křičí se „Pryč od Říma“... Kdo to volá? Štváči ze řemesla. Oni praví: Pryč od sv. Petra, pryč od Boha! Volá se tak v severních Čechách a znamená to: Blíže k Berlínu! Sbírají se veliké sumy v Prusku (v zemi spřátelené!) Štve se ze msty proti církvi katolické, která hlásá lásku k bližnímu, rovnoprávnost a rovnocennost národů. Štve se v novinách, ve schůzích, v hostincích, na radnicích, v parlamentech. Pastoří ze Saska a odjinud, řeční u nás. 10.000 odpadlíků ještě není. Ale jak dlouho bude se k řádění přihlížeti? Nutno konati missie pro stavy jednotlivé, pouti atd.

„Národní Listy“ uveřejňují stížnosti z katechetských a kaplanských kruhů. V řádkách těch je vedle pravdy — množství jedu zlosti, hanobení vyššího duchovenstva, jizlivosti, hrubosti a t. d. Tím se ovšem věci dobré neposlouží. Systém „Nár. Listů“ jest patrný: Vzbuditi rozkol nespokojenost. Ale když srdce budou otrávena, co potom? Ať si každý uvědomí, jakou to mají „lásku“ „Národní Listy“ ke kněžstvu, jehož vůdce níže tupí, jako na př. ve zprávě o pardubické visitaci ndp. biskupa dra. Brynychy, kde s neobyčejnou rozkoší konstatují, že spolky a lid vrchního pastýře svého neuvítal.

ZAHNANICNÍ UDALOSTI.

Konference míru mají se již za 14 dní konati v Haagu. Dostaví se zástupci devatenácti států evropských a pak Siam, Spojené Státy, Čína a Japonsko. — Pozvání nebyli: Monako, Bulharsko a — papež. To nepotřebuje dlouhých výkladů.

Francie. Lillské pronásledování školních bratří řeholních (bratr Flamidien jest posud ve vazbě, ačkoliv vyšlo na jevo, že se zavraždění chovance dopustiti nemohl) nese ovoce. Města jiná odstraňují a pronásledují bratry školní. Utvořilo se i „družstvo“, jež má za účel — vynalézati zločiny (!) na školní bratry a do žaláře je vrhati.

Francie hledí se dorozuměti s Itálií. Při prohlídce loďstva francouzského a italského v Cagliari byly proneseny od admirála francouzského i od krále Humberta přípitky, jimiž se přátelství obou států potvrzuje.

A f é r a D r e y f u s s o v a pořád se obnovuje jako hnusená tasemnice. „Figaro“ denně uveřejňuje výpovědi vynikajících osobností z protokolu loni sepsaného. Ministři a politikové nuceni jsou odpovídati stále na zvědavé interpelace. Dne 16. dubna prohlásil býv. min. Barthou, že revise processu Dreyfussova jest nezbytna 1. pro nepravdivost (!) ve vyšetřování, 2. pro nezákonné vedení processu a 3. pro dokázané trestné skutky Henryho a Paty de Clama... V ministerstvu francouzském zasedá stále několik židů, nyní Lockroy a Delcasse. Noviny jsou podplaceny, agitátoři a emisáři na schůzích balamutí lid. Republika!

Německo se velmi pobouřilo k vůli Samojským ostrovům, kde podporuje Mataafu, katolického knížete, kdežto Anglie a Amerika loďstvem svým chránily vzbouřené domorodé kmény. Několik německých vojáků padlo. Nastal hluk v novinách, jakoby měla vypuknouti vojna anglicko-německá. Ale bouře zase utuchly. Ministr něm. Bülow prohlásil 15. dubna na říšském sněmu, že dostala říše německá od Ameriky i Anglie satisfakci. Ale v Londýně 17. dubna prohlásil parlamentní sekretář Brodrich, že Německo dá satisfakci za to, že se následkem štvání něm. zástupců útočilo na jmění a životy amerických a anglických příslušníků. Kdo má pravdu?

Úředníci poštovní, učitelé atd. v Německu byli vládou vyzváni, aby se vzdávali spolků, jež provádějí „nátlak“ na vládu. Je prý to proti jejich postavení a úřední přísaze. U nás něco podobného se se strany vlády nevydá. —

V pruské sněmovně podán byl návrh na zřízení rýnsko-labského průplavu, jenž by vyžadoval přes 260 mil marek.

Rusko. Roku 1898 vývoz výrobků z Ruska vykazuje sumu 798,857.000 rublů, kdežto dovoz do Ruska pouze v sumě 562,013.000 rublů.

V jižních guberniích panuje hlad za příčinou neúrody a — báječně mizerné správy úřední. Jak jest známo, panuje tam veliká úplatnost.

Belgie. V mnohých báňských obvodech přichystáno jest dělnictvo k obrovské stávce. Vojsko jest připraveno, aby zakročilo.

KRONIKA.

„Domovina“, spolek pro záchranu hynoucích žen a dívek, konal 13. dubna v Praze valnou hromadu, kde mluvil p. Adlof o prostituci. Právil: V jisté pražské ulici na 180 krocích je — 9 vykřičených místností, brlohů prostitutek. Proč se nezakročí dle § 512. trest. zákona? Dále brojeno proti špinavé literatuře a proti specialistům lékařům. V Rychnově

a v Jičíně odstranily ženskou obsluhu! — Ale v Praze?

Telegrafie bez drátu. Italský vynálezce Marconi ve Vimeroutu na franc. pobřeží průplavu La Manchského zřídil na stěžni 54 metrů vysokém pokusnou stanicí telegrafování bez drátu. Tajemství ukryto jest v 10 metrů vzdálené salaši, kde jsou přístroje,

odkudž jde drát na střež. Na p břeži a nglickém — kde je podobný stožár a salaš — 50 kilometrů vzdáleném, Marconi sprostředkuje za každé pohody, za klidného i bouřného ovzduší, za mlh i větru spojení telegrafické a to rychle, přesně a určitě. Stroj v minutě klepatí počne po otázce dané odpověď na proužek papíru. Znalci míní, že tím učiněn začátek telegrafování elektrického, jež odstraní tisíce sloupů a drátů, kabely a pod. Angličané upsali na využitkování tajemství Marconiho 5 mil. franků.

Lékařský sjezd v Karlovarech konal se od 10.—13. dubna za přítomnosti 335 osob. Sjezd zahájil místopředseda hr. Condenhove. Mluvili zejména profesoři a lékaři z Berlína, Děvina, Kielu, Vratislavi, Frankfurtu, Vídně, Lipska, Halle, Petrohradu atd. Dr. Scholl z Nauheimu přednášel o chronických srdečních vadách mládeže, které mezi jiným přičítal nezřizování sportovníctví. Sjezd spojen byl s odbornou výstavou různých přístrojů, lékařských diagramů a pod

Ministerstvo financí 13. dubna vyhlásilo potěšitelnou (!) zprávu, že za tabák a doutníky bylo přijato v měsíci lednu a únoru letos o 527 000 zl více nežli ve stejné době roku loňského.

Kongres žurnalistů v Římě. Ve dnech 8—12. dubna sjeli se do Říma žurnalisté z celého světa — ale židovští. Čechové na kongresu zastoupeni nebyli. Informovali jsme se i zvěděli jsme, že nebyli ani pozváni. Nejsouť ve „světovém družstvu“ žurnalistickém. Byli zastoupeni nejčetněji ovšem Vlaši, pak Němci, Francouzi, Poláci, Maďaři, Angličané, Belgové, Dánové a Švédové. Král Humbert i královna Markéta uvítali sjezd a pohostili. Také purkmistr římský a ministři hostili účastníky kongresu. Pražské německé noviny přinášejí dlouhé popisy slavností těch zejména od pp. Austerlitze, Wiena atd. Byli zváni na koncerty a zábavy. Líbují si, že jim „Venuše římská“ ve zvláštním sále byla nucena dělati honéry — dala ministr vyučování zákusky prostrfí v sále výstavním Celkem vysvitá ze zpráv těch, že moc a vliv synagogy roste měrou ohromnou, což konstatuje i referent -itz v „Prag. Tagblattu“, jemuž prý div se hlava nezatočila, když patou bouchl na římský kapitól, kam druhdy židé — nesměli vstoupiti. Příští kongres bude — v Paříži.

Přednášky pro děti. Literární referent „Nár. Listů“ dne 15. dubna přimlouvá se za to, aby také pro děti konány byly

lidové přednášky vědecké, umělecké, literární a pod., by se vyvyšoval krasocit šířily poznatky a vědění Dnes prý šíří se pod různými hesly do lidu „strašlivá“ literatura, jež — ve jménu nejvyšších pravd otravuje mysl dobrosrdečných věřících, vpravujíc jim názory, jež snižují duševní úroveň, trestuhodným způsobem Měl by se (prý) organisovati — spolek, aby staral se o dětské přednášky z oboru zeměpisného, národopisného, přírodopisného (dle Vráze a — Durdika (!) — snad jeho španělské cestopisy? atd. — Jen kdyby děti se učily tomu, co mají uměti a co budou v životě potřebovati!

Plémě skrčenců? Ve „Starožitnostech země české“ soudí prof. dr. Pič, že v Čechách v době diluviální byli lidé současníci ledové periody a fauny nordické, o čemž (prý) svědčí nálezy na Jenerálce a v Lubné. Pak (prý) následuje „dlouhá doba nepaměti“, načež se objevuje plémě „skrčenců“ a plémě „kamenných mohyl“. Plémě skrčenců bylo (prý) již kulturně vyvinuto hledělo si orby a vedlo obchodní styky s národy západní a jižní Evropy. Plémě to přišlo (prý) z Durynska. — Domněnky, holé domněnky.

Vyšší kultura . . . Poláci vedou mezi sebou spor, která kultura je vyšší, zdali — varšavská nebo krakovská? Slovanské starosti!

Perfidie. Člen francouzské akademie, Anatol France, v novém románě „Le anneau d'amethyste“ líčí též abbca Guirrela, „politika“, jenž se stane biskupem dik protekci (!) 3 svůdných přítelkyň jeho, jež užívají svých vnaď pro „dobrou věc“ strany klerikální . . . Ničemnost tu neomluví ani fakt, že A. France je — židem

Monako má z herny výtěžek — 24,500.000 franků. — Co je tam učiněno nešťastných a zbědačelých lidí.

70 000 osob selského lidu z Haliče odešlo dle „Kur. Lvovského“ do Německa a Dánska — v poslední době, aby si vyhledalo chleba! Smutná je situace v Haliči.

Za „národní skandál“ vyblašují v několika člancích „Národní Listy“ brožurku poslanců mladočeských (!) pp. Dra. Dyka, Königa a Hájka, kteří svou cestu po Bosně vyličili jinak, nežli jak se dočítáme v Holečkových zprávách o Bosně a Hercegovině, v nichž jsou líčeni katolíci jako živel protežovaný ale neslovanský a — nebezpečný, kdežto pravoslavní Černohorci a Srbové jsou popisováni jako neobyčejní hrdinové a — světi. A nyní napíší 3 poslanci z tábora mladočeského, že prý některé roty

černohorské občas chodí do Bosny — krást. To je urážka černohorských skal a zločin — proti „Národním Listům“ spáchaný... Žijeme pod zhoubným terrorismem „Národních Listů“. Kdy to lid náš prohlédne?

Německý „Schulverein“ měl v roce 1898 příjmů 204.000 zl. Kolik za ten peníz koupeno českých duší?

Znamení doby. V Novém Jičíně (na Moravě) popraven 14. dubna vrah P a g a č. S Bohem se nesmířil, na rodiče nadával. O duši pravil, aby si ji soudcové vzali — do kabely. Stále chtěl jíst; dostal řízek, guláš, vejce, pivo, doutníky. Když po 12. hod. nedali mu žádaných 12 (!) litrů piva hřmotil až do rána

Proti odpadlickému hnutí vydal dne 14. dubna pastýřský list kardinál arcib. dr. G r u s c h a, v němž se pravi: „Od několika neděl volá se k nám: Pryč od Říma — odpadněte od církve, jejíž hlava sídlí v Římě... Pomněte proč se volání to ozývá na tolika místech! Pro události v politickém životě, s nimiž katolická víra ani papež nemohou býti spojováni. Víra katolická dnes n e n í j i n á, nežli byla dříve. Politické události nemohou učiniti víru pravdivou ani klamnou. Namítá se: Římská církev není nacionální. Je to pravda i lež, jak se to vezme: Církev římská není národní, neboť je od Ježíše Krista pro všechny národy a pro všechny lidi založena. Ale ona jest národní, ježto každý národ v lásce objímá. — Jiná námítka

zní: Katolická víra nese s sebou zpátečnickství, poněvadž katoličtí národové v poslední době byli mnohými pobromami stíháni. Ale budete-li vážně uvažovati, shledáte, že katoličtí národové teprve tehdy počali klesati, kdy od učení a příkazů církve katolické se odlučovati počali a nepřátelsky se postavili proti ní. — „Pryč od Říma“ týká se především papeže. Kdo jest římský papež? To jest nejvíce do oči bijící a největší zjev světa jaký nikdo nemůže pozornosti svou minouti, ježto příliš zasahuje do dějin věků křesťanských. Vzdor všem útokům a lomození bude papežství však trvati do konce světa. Jak mocní nepřátelé zdvihali se již po 1900 let proti papežství! A všichni zahynuli, třebaž i mnozí papežové zhynuli smrtí mučnickou. Musíť papežství žiti spolu s církví, neboť bez papeže není pravé církve.“

O Schoenererovi napsal 13. dubna „Vaterland“: Ani pruský král nemá onu moc v evangelické církvi, jakou nad evangeliky rakouskými míti se chlubi pan Schoenerer. Děti a blázni u nás si pohrávají stále s ohněm. Ti, jimž náleží pečovati o veřejný pořádek, jsou zodpovědni za tuto pošetilon a bláznovskou bru.

Úmrtí.

Dne 16. dubna pobován byl professor dr. B N e u r e n t e r, šlechtný lidumil a učelec, který po celý život sloužil vědě, založil českou dětskou nemocnici atd. Jméni své (asi 150.000 zlatých) odkázal dobročinným družstvům.

KRITIKA.

Divadlo. (Činohra. Referuje R. Pánek) Reprise Pailleronovy veselohry „M y š k a“ v novém obsazení, se slečnou Marií Hilbertovou v úloze titulní, líbila se značně. Svým obsahem, prosyceným zdravým a svěžím humorem a šťastně volenou technikou scén převyšuje až na malé výjimky skorem všechny u nás hraué veselohry francouzských autorů, jimž nejde o nic jiného, než vzbudit sensaci svým pikantním a frivolním obsahem s hodně scénicky zamotaným a nepřirozeným dějem. Pailleronovy veselohry překypují poetickou náladou a svěže přirozeným humorem, jemuž neschází vážně minulého jádra. Není v nich ani stopy po krkolomné spleťtých a bombastických scénách a tuctových nebo pikantně oslazených vtipech.

Slečna Hilbertová zhostila se úlohy naivní Marty s dovedností, jakou jsme zvyklými vidati jen od pravých umělků. Slečna Hilbertová jest roztomilý zjev s pěkným předuesem a mimikou, která vážně pojímá své umělecké poslání, a bude záhodno k Nár. divadlu ji upoutati. Také ostatní úlohy, nalézající se v rukou pana Seiferta, paní Sklenářové-Malé, Laudové a Danzerové, byly náležitě sehrány.

Paní M. G. Savina. Od vystoupení Ermeta Zacconiho, italského hereckého moderniaty, s jeho děsivou, hluboce vzrušující hrou a velikolepou studií herecké pathologie nezažili jsme tak velice úchvatného dojmu, jako dne 13. dubna, kdy poprvé vystoupila v Národním divadle paní Savina, car. rus. dvorní herečka, se společností ruských umělců

divadla petrohradského, jako Tašana Rěpina v Suvorinově stejnojmenné komedii. Suvorin napsal vlastně svoje drama jen pro jednu osobu, a tou jest Tašana Rěpina. Celá síla i dojem hry závisí na osobě hrdinky i její představitelky. Autorovi nešlo patrně o nic jiného, než zdramatisovati některou lokálku ze svého denníku „Novoje Vremja“, a proto vyličil ženu, jejíž život je nejvýš měnivý, rozmarový a divoký, totiž : herečku. Tašanou Rěpinou vytvořil Suvorin bytost povahy téžavé, přesycené životem a jeho požitky, žcnu divokou i něžnou, jež miluje rozháraně sice, však horoucně. Tašana Rěpina jest osou celého dramatu. Paní Savina vzácnými uměleckými prostředky vytvořila zvláštní realisticou studii, která jest psychologicky prohloubena a plasticky představena. Savina hraje bez planých výkřiků a pos, bez přehnaného pathosu; celý její výkon utká z nejjemnějších linií, tlumených tónův a barev, nikde nevyruší zbytečně sesilovaný hlas, nebaží ruská herečka po efektu ani v „parádních“, vzrušujících scénách. Vše pohybuje se v klidných, intimních mezích, avšak nevystihle přirozených. Její hlas jest divně, náladově zamlžený, jest uchvacující a okouzující. Do těch nejjemnějších kontur vystihla paní Savina jemnou a dětinnou, ale i vášnivě zběsilou duši Tašany.

Scéna, kdy Tašana opije se šampaňským, vystihnuta byla v tak silných, až přikrých, ale přirozených barvách, že výkon tento vymyká se všemu popisu. S hypnotisující suggestivností působí na nás poslední okamžiky Tašany, kdy ona požívši jedu, — umírá! Tu je virtuosita přímo závratná.

Dojem, jaký jsme si z představení odnášeli, byl ohromující, otfásající, jenž se nezapomenutelně vryje v naši paměť.

Také i výkony ostatních spoluúčinkujících, zejména pánův, byly výtečné.

Dumasova komedie „Dáma s kameliemi“, kabinetní kousek každé tragédky, sehrána byla dne 15. a 18. dubna. Ten sympatický rys v povaze Marguerittině, kterou paní Savina hrála, v němž zrcadli se ono obětovné přátelství, jež dává na jevo svým družkám, nad něž se povznesla, stavši se z chudé grisety bohatou milostnicí, to štěstí, jež jeví, kdy žije s Armandem, štkání a vzlykot i dušený pláč, kdy ji schvátí bol a zoufalé odříkání (po rozmluvě s otcem jejího milence, Duvaem), i úsměv vnitřního blaha a sniry, jenž mihne se jí na tváři ztrhané a znetvořené v posledním již zápase, — to vše vystihnuto jest tak pravdivě a přirozeně, že divák stržen jest k domněnce, že nevidí zde pouhou hru — komedii, ale myslí býti přítomen skutečnému ději z lidské tragédie. Ne, tak neumírá pouhá herečka na scéně, tak umírá se skutečně, to nebyla pouhá divadelní eskamotáž, ale přímá skutečnost. — Tim poetickým nimbem chtěl míti autor svoji hrdinku obestřenu, tak stává se tato bytost diváku sympatickou.

Dne 16. zahráli Suvorinův kus „Paní majorka“ s přirozeností mistrnos.

Ruští hosté byli dne 17. dubna uctěni na Zofině routem a 18. dubna zahrnutí spoustou květin na jevišti. Pan Gorev k obecenstvu zvolal: „Dej Bůh — na shledanou!“ Přejeme si totéž. Bude to k prospěchu našemu divadlu i našemu obecenstvu.

. . . . LITERATURA. . . .

Oratorium. Nejzajímavější událostí celé uplynulé hudební saisony velikonoční jest provedení oratoria „Umučení Páně“ mladého italského kněze a maestra Don Lorenza Perosiho.

Málokterá událost vyvolala tolik hluku jako úspěchy Perosiho v Italii i mimo ni, a řekněme spravedlivě, málokterému skladateli bylo zase tak křivděno jako Perosimu. Nechuť orgánů liberálních proti úspěchům katolického kněze je vysvětlitelná, a po nich nelze se diviti, když i naše žurnály (jeden illustrovaný list tu doposud třímá palmu vi-

tězství) uchopily se příležitosti té, aby podle receptu „Neue freie Presse“ dotkuly se nešetrně červených Emineucí a klerikální propagandy, která prý Perosimu všude pomáhá. To je krátce lži. O Perosim a jeho úspěších psaly nejdříve listy liberální poněvadž listy t. zv. klerikální neboní se tak po sensaci za každou cenu jako ony, a vyčkávají vždy, co na té či oné věci pravdy. Proto také měly listy ostatní volné pole a využítkovaly ho plnou měrou aby ještě před provedením jeho díla u nás proti němu učinily náležitou „náladu“. (Pokr.)

V měsíci květnu

 vyjde 1. sešit díla

Lev XIII.

jeho život a působení

vyličil **Adolf Srb.**

Na dílo toto přijímá přihlášky každé knihkupectví, zvláště Cyrillo-Methodějské (G. Franc).

Bližší v prospektu, jenž bude přiložen k příštínmu sešitu „Obrany“.

Každý uvědomělý katolík nejen že sám bude odebíratí vzácné toto dílo, ale přičiní se i o jeho rozšíření.

Vždyť sv. Otec Lev XIII. nejen že je zbožňován věřícími, ale před ním kloní se i nepřátelé Církve, vynávající, že Církev od pontifikátu Innocence III. netěšila se vážnosti a vlivu tak všeobecnému jako za panování Lva XIII.

Našim čtenářům doporučujeme následující knihy:

Květy Mariánské.

Promluvy k úctě nejblah. Panny Marie
při pobožnosti májové.

Podává Ant. Klos.

Schváleno nejdůstojnější biskupskou konsistoří v Hradci Králové.

Stran 144. — Cena 50 kr.

Růženec kněžský

uvitý

Královně kněží.

Dle II. vydání něm. spisu Dra Leop. Ackermanna, kněze diecése Vireburské
napsal

Václav Brabec,
farář v Jirnech.

Schváleno nejdůstojnější knížecí arcibiskupskou konsistoří v Praze, výnosem ze dne 10.
dubna 1896 číslo 3415.

Stran 192. — V tuhé elegantní vazbě 1 zl. 30 kr. — Vkusná úprava.

Máj Panny Marie Lúrdské.

Na základě spisů církevně schválených
sestavil, a ctitelům i odpůrcům neposkvřené Bohorodičky věnuje

Dr. Karel Lev Řehák,
farář.

OBSAH: I. část: Úvod a XXXI čtení o událostech v Lúrdcech. — II. část:
Trojí pobožnost růžencová. Devatero litaní. Nešpory o neposkvřeném Početí.
Písně. Dodatek o pouti Rakušanů do Lúrd.

S 1 titulním obrazem a 9 ilustr. v textu. — Stran 298. — Cena 1 zl.

Veškery spisy zde uvedené má na skladě

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze.

BRANA

OBSAH:

První květen. — Poměr křesťana ke státu a křesťanství. — Naše školství. — Církev svatá a rodina. — Oslava konce devatenáctého století. — Požadavky živnostenské. — České věci. — Národohospodářská část. — Školství. — Náboženské a církevní záležitosti. — Zahraniční události. — Část literární. — Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
A ZODPOVÍDÁ
PROSEF ŠIMON

+
VACLAV KOTRBA
VYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zaslané:

- Rozhledy po lidumilství**, čís. 3., 4. Doporučujeme.
Náš domov, čís. 7. a 8., red. Jos. Vojvoda.
Vychovatel, 1. května čís. 9.
Obzor literární a umělecký, seš. 5. a 2.
Československé listy drůbežnické a králíkářské, čís. 1.
Sebrané spisy Václava Kosmáka, sešit 1. a 6.
Západ, obraz pohorský od K. Raise, nákl. Bursíka a Kohouta, seš. 4. a 5.
Vojtěch Šrámek: Víra, naděje a láska, kniha modliteb katolických pro všechny pobožnosti roku, veřejné i soukromé. Nákl. Cyrillo-Metho-dějského knihkupectví. Seš. 1. a 2. po 24 kr. — Doporučujeme!
Osvěta, ročník 29., číslo 5. přináší články od V. Vlčka, R. Tyršové, G. Proissové, Adolfa Hleyduka, Vřesnického, Toužimského, Zákrejse, M. Dlouhého atd. I ostatní zprávy literární, hospodářské a sociální jsou výborné.
Časopis kat. duchovenstva, seš. 4., přináší články od Dra. Pecháčka, Wintery, Dra. Nováka, Dra. Jiráka, Dra. Podlahy, Dra. Neuschla a za-jímavou směs (na př. missa contra Husitas) a kritiku literární.
Květy Marianské, seš. 5.
Měsíc Panny Marie, naší milé Paní nejsvětější Svátosti oltární dle P. Eymarda přel. Jan Horecký. Duchovní knih. č. 55, cena 35 kr.
Bludičky, napsal Vojtěch Kr. Javorník, seš. 1. (Knihovna našeho lidu, roč. III.) Nákladem knihtiskárny Benediktinů Rajhradských.
Anděl Strážný, květen, číslo 9.
Škola Božského Srdce Páně, red. Dr. Pavel Vychodil a P. Petr Hlobil. Květen.
Hlídky, č. 5., květen, obsahuje články od J. Olivy, V. Vávry, Dra. Mu-sila, Bartoše a obšírnou stať o písemnictví, dále směs a zajímavý roz-hled ve vědě, umění a školství.
Alétheia, seš. 2. v dubnu, přináší články: Otázka universitní, vývoj society a práva slovanského v Čechách a rozhledy.
Nový Život, květen.
Vlast, č. 7.
Dělnické Noviny, 1. května.
Ovoce husitismu, napsal Jiří Sahula. Časové úvahy, red. Fr. Royl, číslo 7.
Kneippovy byliny léčivé s názvy lidovými, s udáním, kde by-liny rostou, kdy kvetou a proti kterým chorobám jako thé, prášky nebo trestí se doporučují a jiné osvědčené léky domácí, sestavil prof. Jan Ježek, který zasílá za 50 kr. (franko), Král. Vinohrady, Kollá-rova ul. č. 11.
Museum, pořadatel Jan Kovář, seš. 3.
Zábavy večerní, roč. XX., číslo 1. a 2. „Rodinný život“. Napsala Z. Fleuriotová, přel. Jos. F. Khun. Díl I. a II.
Ludmila, sbírka zábavné četby pro český lid. Sv. V.
Vzdělávací knihovna katolická, sv. XI. seš. 5. a 6. Pořádají Dr. J. Tumpach a dr. A. Podlaha.

Vychází:
5. a 20. dne
každého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prahu i venkov
celoročně 3 zl.,
čtvrtletně 75 kr.

ROČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 5. KVĚTNA 1899.

ČÍSLO 9.

První květen.

Oslava prvního máje dopadla letos velmi slabě. Z průmyslových středisk oznámeno, že konaly se schůze, při nichž se mnoho mluvilo, ale že k výtržnostem nedošlo nikde.

Ve Vídni bylo na příklad schůzí 40, v Praze asi 15, v Brně, v Ostravě a jinde také dosti. Dělnictvo provolalo „slávu svobodě“ anebo „slávu sociální demokracii“, rozešli se do pivnic a hostinců, aby oslavili „svůj“ svátek a druhého dne šli zase klidně do díla.

Ostatně veliká většina dělnictva vůbec ani prvního máje neoslavila!

Jak se časy rychle mění! Před 10 lety působil první květen veliké naděje u jedněch a u druhých nesmírné obavy. Volalo se totiž: „Proletáři se spojí na celém světě a vymohou si občanská i hospodářská svoje práva. Řečníci agitátoři sociálně-demokratičtí byli posloucháni s nejživějším účastenstvím. Tehdy měla jména Marx, Engels, Lassalle a jiní ještě dobrý zvuk.

Ale co stojí na hliněných nohou, brzy se skácí. Dělnictvo nepřiblížilo se ke splnění svých požadavků tak, jak se mu hlásalo. Naopak vrstvy ostatní začaly se spojovat a organizovat také.

Zaměstnavatelé utvořili kartely, ringy a trusty, a zavázali se pod pokutou, že budou platit mzdu ujednanou a že budou zboží prodávat dle umluveného ceníku.

Rolníci a řemeslníci, jimž řečníci dělničtí prorokovali sklesnutí, ba vyhynutí, začali se v oboru svém organizovat také, mnohem sic volněji nežli „páni“ i „dělníci“, ale postavili se na samostatné stanovisko přece.

Vyskytli se v lůně sociálních demokratů samých muži prozíraví, na př. londýnský Bernstein, kteří vyznali, že se posavadní cestou marxovsko-lassallskou zlepšení poměrů svých nedodělají ani dělníci, natož vrstvy ostatní.

Šiky dělnické se tříští na drobné skupiny. V Německu a ve Francii je táborů sociálně-demokratických již několik. Také u nás nastalo rozdělení dělnictva. Národní dělnictvo odlučuje se od beznárodního. V některých krajích českých vedou obě skupiny zápas vyhlazující.

A dělnictvo křesťansko-sociální? To nevystupuje skoro na veřejnost. Schůzí se pořádá celkem málo. Organizace není úplná. Dále vadí tomu spor, který nastal mezi staršími předáky, zakladateli hnutí tohoto a mezi mladšími bojovníky za křesťansko-demokratické ideje.

Doufejme, že se na nedalekém sjezdě, který svolává dr. Rudolf Horský do Prahy, věci objasní a že nastane nový ruch a nová úspěšnější práce.

První květen nepřinesl nových výhod žádných dělnictvu, jež nepřestává žádati: zavedení minimální mzdy, zaopatření ve stáří a neschopnosti ku práci, rozšíření společného práva, zavedení rovného všeobecného a přímého práva hlasovacího, právo na práci, rozmnožení inspektorů atd.

V mnohých končinách vypukly stávky, jež blahobytu velice jsou na závalu. V Brně na 15 000 dělníků v přádelnách stávkuje, v Budějovicích došlo k výtržnostem mezi zedníky stávkujícími, v Hronově, Náchodě, Úpici, Hořicích atd. počet stávkujících se množí.

Ale naděje na zlepšení stavu posavadního nejsou valné. Vše je u nás v krizi, jazykové spory ochromily všecku činnost. Nejednat se o nic, nežli o to, kde a kdy slovo české nebo německé smí se promluvit nebo napsat!

Průmysl je zaražen, není odbytu, vývoz klesá.

Řemesla jsou v úpadku, a vláda nepomáhá, jak s rozhořčením dne 2. května zvolal na sněmě českém poslanec Adámek.

A učitelstvo, rolnictvo měšťanstvo?
Jeden stav nařiká více než druhý. Kdo
ten trudný stav napraví? Kdo formuli kou-
zelnou vynajde?

Až bude ještě hůře, lidé poznají, jak
si třenicemi sami největší pohromy připra-
vovali. Křesťanská láska způsobí máj i
v lidské společnosti.

Poměr občana ke státu a křesťanství.

Píše Dr. Jos. Pošmurný, O. Cr.

(Pokračování.)

I Římané znali oproti Neřímanům jen právo hmotné přesily a podmanění. Pozdější mezinárodní právo, které jakási omezená práva přiklo cizincům a obyvatelům podmaněných zemí, plynulo jen ze snahy učiniti Řím střediskem celého světa.

Úplným člověkem a celým občanem byl v Řecku a v Římě jen ten, kdo něčím ve správě nebo obhájení státu přispěl k jeho velikosti, moci a slávě. Jen kdo měl moc, vliv, jmění nebo aspoň byl obdařen výtečnými dary ducha, výmluvností, chytrostí, udatností a činně účastnil se veřejných záležitostí, byl pokládán za užitečného, váženého občana.

Kdo se však nemohl účastniti státních záležitostí, protože čas a síly své věnoval orbě, obchodu, průmyslu, řemeslu, chovu dobytka a j., i kdyby nebyl otrockého původu, byl přece vyloučen z užívání práv a výhod státních a skoro na roveň kladen otrokům.

Ale kdo ani prostředně nepřispíval k dobru státnímu jako tito, kdo neměl jmění nebo pro stáří či nemoc byl k práci neschopen, považován za obtíž státu, který se ho hleděl zbaviti.

Kdo nekonal přímých služeb pro stát, počítán byl mezi chátru a neměl žádné váhy.

Taktéž nic neplatily ctnosti osobní, nýbrž toliko občanské. Starý Řek a Říman mohl býti osobně jakýmkoli zhýralcem, cti mu tím nebylo, neprohřešil-li se jen jako občan proti státu a jeho zájmům.

Ze všeho patrně, že pohanský stát byl vlastně jen součet občanů, kteří se účastnili vlády a veřejných záležitostí, kdežto ostatní byli pouhá nulla.

Toto postavení jednotlivce ke státu přičilo se přirozenému právu lidskému a bylo vedle úpadku náboženského příčinou zajisté hlavní neodvratného rozkladu státu pohanského.

Když upadlo náboženství v opovržení, když zmizela zbožnost a stud, ba i rodina

zbavena byla mravního svého základu, musila se i budova státní v základech pohnouti, neboť všechny hlavní její podpory byly podkopány.

Kdežto dříve každý činil vše jen ke prospěchu státu, nekonal nyní nikdo, než co čelilo k jeho vlastnímu prospěchu. V této snaze byl každý sám sobě nejbližším, a nezkrocená ctižádost a svévole byly zákonem, který řídil činy lidské.

Tím rozbil se starý organismus státní, jednotliví občané skupili se v různé strany, které se hnaly jen za svým prospěchem, z čehož povstaly četné vzpoury a války občanské. Protože náboženství pozbylo své moci a vlivu na občany, mizely kvapem všechny ctnosti osobní i občanské. A tu státníci ohlíželi se po prostředku, který měl nahraditi náboženství.

K tomu cíli učiněn pokus, postaviti na místo náboženství filosofii a zaříditi stát, (jak i nyní někteří chtějí), podle zásad filosofických. Ovšem zásady tyto filosofické měly zůstati tajemstvím vládců, poněvadž náboženství filosofické, jak psal řečník Scävola, i kdyby bylo samo o sobě pravdivé, musí zůstati k vůli mnohému škodlivému lidu neznámým.

Ač Cicero zval filosofii vůdkyní v životě, vzpružinou ctnosti, přece nebyla s to, aby zachránila své stoupence před zoufalstvím a pochybováním o vší pravdě, jak dí Scävola: „Vše se zakládá jen na domněnkách, pro pravdu není již místa, vše jest zahaleno v temno.“

K povznesení náboženství zavedeny byly všechny možné kultury cizích národů — ale to jen urychlilo rozklad všeho náboženství a také rozklad společnosti státní.

Někteří myslili, že bude starý pořádek obnoven, bude-li veškera moc soustředěna v rukou jednoho, který by vládl nad národy jako bůh.

V těch dobách byla všecka péče věnována stanovení zákonů a dozoru státnímu

— ale marně. Poněvadž náboženství přestalo býti vnitřní páskou občanů, nezbyvalo nic jiného než vnější páska, která záležela ve státním despotismu, který oloupil občany i o poslední zbytek občanské svobody.

Moc vojenská byla vším. Kdo nechtěl souhlasiti s rozkazy neobmezených vladařů, jejichž nemravnost, ukrutnost a surovost přesahovala všechny meze, kdo nechtěl se jim v prachu kořiti jako bohům — zaplatil to životem.

Ptejme se nyní, jaké postavení zaujala Církev oproti státu.

Ačkoliv činnost Kristova se nesla k tomu, aby založena byla na základě Jeho učení a díla vykupitelského nová společnost, přece ani Kristus Pán ani jeho učenci neodpírali poslušnost stávající moci státní, ani nepopírali její oprávněnost. Naopak Kristus pravil pokoušejícím Ho fariseům: „Dávejte císaři, co je císařovo.“ A apošto-

lové napomínali věřící, aby byli poddán všelikému lidskému zřízení a mocnostem vyšším, buďto králi nebo vladařům od něho ustanoveným, a to sice netoliko ze strachu před trestem, nýbrž pro Boha a pro svědomí. Za důvod pak udávají, že není mocnosti leč od Boha, a které jsou, ty že od Boha zřízeny jsou, a proto každý, kdo se mocnosti protiví, zřízení Božímu se protiví a odsouzení sobě dobývá (I. sv. Petra 2 13. sv. Pavel k Řím. 13. 1—8).

Slov těchto uposlechli křesťané a poslouchali zákonů státních, tak že se právem v dobách pronásledování odvolávají na to, že vyhovují všem oprávněným požadavkům státu jako spoluobčané pohanští.

Křesťané nechtějí a též nemají dle vůle Církve sv. přestati býti občany státními, ale stát jim musí dovoliti a umožniti, aby mohli jako křesťané, jako členové Církve Kristovy žíti.

N a š e š k o l s t v í .

Píše N. N., učitel.

O našem školství bylo by lze napsati celou historii, a to jen z té doby, kdy trvá nynější školský zákon. Jak zákon — jinak „mrtvá litera“ — může působiti na tu kterou instituci a tím i na společnost širší, toho příkladem snad nejkřiklavějším jest právě zákon školský.

Máme dosud v paměti odpor v našem národě proti tomuto zákonu, když vešel v platnost. Stavělo se mu na odpor nejenom snad kněžstvo, nýbrž i učitelstvo i lid. Když člověk čte články a zprávy o tom z tehdejší doby, kdy „okrášlaky“ a „šulráty“ stíhala hana celého národa, kdy učitelé, než aby byli přijali členství v okresní školní radě, raději se dali propustiti ze služby — tu zdá se, jakoby ze všeho toho vyznívalo známé: „Timeo Danaos et dona ferrentes“ — po česku v tomto případě: Bojím se dárku, který mně uštedřili liberální Němci.

Byla to skutečně tisíci předtucha, která odpor ten vyvolala, neboť sotva kdo mohl předvídati zhoubné následky tohoto zákona, které se jeví právě nyní a které budou, potrvá-li zákon ten dále, hroznější a hroznější. Pravíme, že toho tenkrát nikdo netušil, poněvadž zákon vyhlíží na pohled nevinný. Kdo si přečetl jeho první § a tu viděl černé na bílém, že „školy obecné zřízeny

jsou k tomu, aby dívky ve zbožnosti a mravnosti vychovávaly“ — mohl zvolati: Český a křesťanský člověče, co chceš víc? — A tento § je dosud nejčastěji užívanou zbraní obhajců tohoto zákona. Těmi jsou lidé, kteří buď nemyslí a skutečně se tímto § dávají zaslepiti — ale těch je menšina. Většina je těch, kteří z pouhého nepřátelství proti škole náboženské zákon ten hájí, ač potají nad tím „pořádkiem“, jaký tento zákon vyvolal, zeufají.

Koho snad mámil ten 1. § tomu možno poraditi, aby si pozorně přečetl zákon celý — najde-li v něm jen jedinou větu o tom, co vlastně se má dělati, aby se toho účelu — vychovati mládež ve zbožnosti a mravnosti — docílilo. Nenajde tam ani jedině. A proto myslící člověk pozná, že ten 1. § stojí v čele zákona jen proto, „aby se neřeklo.“

Zatím však ponechme tuto věc stranou a podívejme se, co zákon ten sliboval — a co ve skutečnosti způsobil.

Především 1) pokud se týče učitelstva: Učitel bude svobodným a neodvislým. Je zbaven církevního dozoru, sám bude řídit školu. Bude míti zajištěné služné, jež mu bude vypláceno berním úřadem. O školní plat nemusí se starati.

Poskytne se mu vyšší vzdělání na učitelském ústavě.

2. Pokud se týče mládeže; školní docházka bude trvat osm let. Žádné dítě nesmí zůstat bez školního vyučování. Musí býti řádná metoda vyučovací, potřebné pomůcky, školní knihovny. Na to dozírá inspektor. Bude postaráno o řádné školní budovy. Nedbalým rodičům vyměřeny budou přísné tresty. Tedy vzdělání jest veškeré mládeži zabezpečeno.

3. Hledíc k lidu: obecnstvo bude ve styku se školou a účastní se ve správě školství: bude si voliti místní školní radu, která bude nejbližším dozorcím orgánem, bude voliti členy do okresní školní rady. Místní školní rada má mnohá práva nad učitelem.

Tak to bylo na papíře, — a výsledek (ovšem také na papíře) nemohl býti jiný než: největší spokojenost a blahobyt v učitelstvu, vzdělání mládeže, lásku a zájem v lidu pro školství.

A nyní pohledme, jak se to má ve skutečnosti.

1. Učitel je zotročen. Nemá nad sebou faráře, ale celou legii poručníků z jiných stavů. Ať švec, krejčí, chalupník, ať umí číst či neumí, ať je mravný či nemravný, nemůže se státi členem místní školní rady a jako takový jest částí tohoto „dozorčího úřadu“, může přijíti kdy mu libo do školy a jak dlouho mu libo, na učitele „dozíráti.“ Tato místní školní rada dává mu dovolenou, učitel není oprávněn napominati nedbalé rodiče než jejím prostřednictvím, přesvědčil-li se učitel, že dítě zanedbalo školu z pouhé nedbalosti, ale místní školní rada napíše, že stonalo, pak je pravda, že stonalo, což se stává z pravidla, když páni členové si najímají školní děti do práce. Kdyby učitel dítě potrestal, nerozumný tatík obrátí se na starostu, který si učitele předvolává jako kteréhokoliv občana, má-li se zodpovídati z polního nebo lesního pychu. Takovou „svobodu“ přinesl zákon učitelé ve skutečnosti.

Služné má učitel ovšem zajištěno — ale staří učitelé by nám pověděli, že ubráním různých dávek a pozemků byli vlastně na služném zkráceni. Ani někdejší pomocník, který měl u svého učitele stravu, nenáříkal tak na bídu jako nynější učitel, se zajištěným služným. O učitelských ústavech se stále říká, že neodchovávají učitele pro život, a že učitel, když z ústavu vyjde, teprve se musí učit.

2. Školní docházka je nemožno nedbalá. Osm let se nechodí do školy již proto, že zákon povoluje ve dvou posledních letech úlevy, které mládež demoralisují. Tyto úlevy jsou tou měrou nakažlivé že si je dělá i mládež, která k nim po zákoně práva nemá. Proto nalézáme většinou ve vesnických školách po celé léto několik dětí, ostatní pracují na řepě, na bramborách a pasou dobytek. Tresty se neosvědčují, protože nepomáhají. Vydělá-li dítě za týden zlatku, proč by se nedal tatík za to dvakrát měsíčně šest nebo dvanáct hodin zavřít? A trest stihá skutečně jen toho chudáka; ale ten, kdo tu nedbalost vlastně zaviňuje, totiž děti do práce si najímá, trestán z pravidla není, neboť pp. členové místních a mnohdy i okresních školních rad činí tak jako nečlenové a nebudou tedy zakročovati sami proti sobě. — Jindy užívalo se napomenutí: Rodičové, posílejte svých dětí do školy, aby byly vedeny k Bohu, neboť budete z toho někdy odpovídati! — Nyní se volá: Posílejte děti do školy, aby na byly vzdělání — a aby vás nestihla pokuta nebo kriminál. Ale to „vzdělání“ málo „táhne“ rodiče, jimž jest zápasiti o kus chleba, a kriminál nemá jiného účinku, než že lid demoralisuje a uvádí školu a učitele v nenávisť. Množství dětí toulá se světem a školy vůbec nevidí. Tak vyhlíží to „zabezpečené vzdělání ve skutečnosti.“

3. Na obce uvalena břemena nesnesitelná. Poukazuje li se k tomu, že byly zřízeny krásné školní budovy, neškodilo by, vypsati krátce historii těch staveb. Četným obcím hrozilo se, že bude stavěti okresní školní rada na jejich náklad, když po léta marně se nařizovalo. Není divu, že se obce vzpíraly. Jsou případy, kde se platilo i 500 procent školní přirážky. Nejvíce dětí bývá v obcích kde jest mnoho chudiny. Proto jest nespravedливо ukládati tato břemena obcím. Dokud stavěly školy okresy, všechny obce na stavbu každé školy připlácely. Potom se to změnilo, uložilo se to obcím, a tak mnohá, která dříve připlácela třeba na patnáct jiných škol v okrese, nyní si svoji musila vystavěti sama.

Účinek školského zákona se nejevil, pokud působili učitelé staří — ze dřívější doby. Změnila se ovšem stránka administrativní, místo vikariatů zřízeny školní okresy s inspektory, ale jinak zůstalo vše při starém. Aby zákon ukázal se, jakým jest, musila vyrůst nová učitelská generace, odchovaná na učitelských ústavech, týmž

zákonem zřízených. Tuto generaci máme nyní; starých ubývá, a přibývá mladých. Proto jeví se účinek zákona nyní víc a více.

„Quem dii odere, paedagogum fecere“ — pořekadlo již od Římanů pocházející bylo pravdivým v každé době. Nebylo doby, kdy by učitelé byli nenaříkali.

Slycháme ovšem tvrditi, že každý naříká na své povolání, každý domnívá se, že to jeho zaměstnání jest nejhorší. Avšak nářek učitelů vždy měl své závažné příčiny, což i lidé z jiných stavů uzuávají, říkajíce často: Já bych nemohl býti učitelem!

Učitel pracuje s mnohými dětmi a tím přichází ve styk i s mnohými rodiči. A tu není divu, když mezi mnohými dětmi nalezneme se několik ubožáků tak těžce chápatých, že je s nimi práce nadlidská, a několik nezvedenců, jichž nelze napravit. Byť bylo takových jen malé procento, stěžují a strpčují mu práci velice. Učitel svědomitý přece i do těch zabeđených mozků něco chce vpraviti — a také musí, sice zaslechne často stížnost, nikoli: Naše dítě se ničemu nenaučilo, nýbrž: Učitel naše dítě ničemu nenaučil. On chce také největšího nezdaru napravit — ale s jakým „vděkem“ setkává se tu u nerozumných rodičů!

Tím chceme jen objasniti, proč učitelstvo vždy mělo příčiny ke steskům a stížnostem. Posouditi to dovede jen ten, kdo toho zakusil.

Jestli však člověk ku každé práci má zapotřebí Boží pomoci, a jestli každý jen důvěrou v pomoc vyšší dovede přemáhati obtíže svého povolání, — pak ovšem má této důvěry zapotřebí učitel nejvíce. A také byla zbožnost vždy tak srostlá téměř s prací učitelovou, že jedno bez druhého téměř nebylo lze si mysliti. Zajisté jen důležité pohuůtky přivodili dosud uchovalý obyčej, že práce ve škole začíná se i končí modlitbou.

Proto také učitel v každé době byl jen tenkrát spokojen, když nalézal útechy v Bohu. Proto v dobách dřívějších učitelé, byť předobře znali obtíže svého povolání, přece jen syny své opět na učitelství dávali. V nynější době děje se to dosti zřídka.

Dřívější učitel vstupoval do života vybrojen ne tak vědomostmi jako zbožností, ta byla jeho „unum necessarium.“ Bez mnohých vědomostí se již obejíti mohl, to mu nijak nevadilo, aby byl snad nemohl dobře učiti a naučiti, cítil-li se pro učitelství povoláním (měl-li, jak se říká „kantorskou krev“*) — ale zbožnosti postrádati nemohl.

A jak jest nyní? Učitelské ústavy jsou bezkonfessií jako školy obecné. My, kteří jsme byli na jistém ústavě v letech sedmdesátých, nepamatujeme, že by byl který z pánů profesorů vyslovil jméno Bůh — kromě katechety, který učil týdně dvě hodiny (z 28 až 30,) v posledním docela jen jednu, a v té měla býti probírána i metodika. (Nyní jsou v každém ročníku 2 hodiny.)

A podívme se: z češtiny mluvnicko, sloh, literatura všech dob, úkoly domácí a školní; z počtů každý týden úkol domácí a každý měsíc jeden školní, — od rovnic až do logaritmů; z dějepisu dosti podrobná znalost dějin všech říší, ze zeměpisu znalost celé země atd. Hospodářství učil jeden pán tak důkladně, že jsme dovedli namalovati všechny druhy pluhů od nejstarších dob, a div, že jsme nepočítali jednotlivá zrnka písku v ornicích. Příští rok přišel jiný, který zase div že na krávy srst nepočítal; znali jsme všechny nemoci domácích zvířat od králíka až do valacha. (Jen tak mimochodem budiž poznamenáno, že když jsme po dvou letech přišli ke zkoušce, nezkoušel ani první ani druhý pán, nýbrž třetí profesor chemie, jehož koničkem byla samá umělá hnojiva — a znás neuměl nikdo nic.)

Zapomínalo se na osvědčené „non multa sed multum.“ Než, budiž čest těm pánům — každý přičiňoval se ze všech sil, abychoz vynikali v jeho oboru — ale pak ovšem není divu, že při té spoustě učiva nezbylo času — na Pána Boha.

Na otázku: Jaký výsledek může míti vyučování náboženství ve dvou hodinách nebo docela v jedné hodině týdně, když v ostatních 28 ani slovem o ně se nezavadí — jest odpověď velice snadná. Není divu, že za takových poměrů bylo náboženství považováno od kandidátů za předmět vedlejší — poslední! A což máme říci tomu, že na jiném ústavě, co katecheta vystavěl, profesor přírodních věd úmyslně bořil!

Před velikonočními svátky se nařídilo: Po svátcích přinese každý zpovědní lístek

*) Což platí dosud. Aspoň říkával jistý profesor učiti ústavu: Napište si přípravu pro praktický pokus jakou chcete, dejte si tam všechny své otázky a odpovědi dětí — nemáte-li v sobě kantorskou krev, nesvedete ničeho.

na důkaz, že byl u sv. zpovědi a sv. přijímání. — Každý mohl jít, kam chtěl. Ale nejvíce kandidátů vyzpovídal pan páter Hippolit z jistého řádu — jen že o tom ani nevěděl. Pan páter Hippolit měl totiž úhledné písmo, které dalo se snadno napodobiti. Aspoň polovice kandidátů měla lístky podepsané od P. Hippolita. Bylo to nápadné, ale jak se mělo zjistiti, kdo u zpovědi skutečně byl a kdo nebyl?

Měli býti povoláni znalci písma?
Na tak lehkou váhu brány náboženské povinnosti u věku kdy pokušení nejvíce na člověka doléhá, kdy jediný hříšný krok státi se může osudným a zmařiti celý další nadějný život — a to ještě u mladíků, z nichž měli se státi vychovatelé mládeže. učitelé, jimž tak velice jest zapotřebí zbožnosti pro těžké povolání!

(Pokrač.)

Církev svatá a rodina.

Píše Jan Nep. Jos. Holý. *)

Církev svatá našla hned z počátku v rodině nedostatky *) a zlořády a proto hned od počátku se vši péčí starala se o to, aby vymýtila tyto zlořády, které v pohanství rodinu hanobily. Majíc před sebou nejdokonalejší ideál sv. rodiny v Nazaretě, odsoudila tyranství manželovo a otcovo, snižování ženy a zneuctění dítěte a obdarila manželský sňatek vznešeností, trvalostí, silou a posvátností, které činí manželství tak úctyhodným u všech počestných lidí.

Dle zásad křesťanských manželé jsouce nerozlučně spojeni, jsou povinni sobě čistou láskou, nedotknutelnou věrností a oddaností. Posilnění milostí svátostnou mají zmužile společná břemena snášeti a vzájemně se podporovati na cestě touto zemí k nebi, aby svého cíle šťastně došli.

Dítě je tak vznešené, že jednorozený Syn Boží nezdráhal se vzíti na se slabosti dětské, že je živí vlastním tělem v životě duchovním, že Duch sv. v něm jako ve svém chrámě bydlí.

Služebník není v rodině ani otrokem, ani cizincem; má místo při krbu domácím, a práce mu dává právo na hmotnou odměnu.

Máme-li podrobně líčiti vliv církve sv. na rodinu, třeba nám připamatovati si její stav, v jakém ji založená církev sv. shledala.

Začneme u dítěte! Jaké bylo jeho postavení? Starý i nový zákon a dějiny svědčí o ukrutnosti starých vlád vůči těmto nevinným tvorům. „Každé pachole, které se Israelským narcdí, uvrzte do řeky!“ přikázal král Farac. Narození Mojžíšovo, jenž byl

do vody vhozen, a Oidipovo, jemuž otec Laios dal nohy propíchatí a ho služebníkem na Kithairouu pohoditi, narození Cyrovo. jehož otec Kambyses poručil Harpagovi nově narozeného chlapce usmrtiti, jsou dosti známé příklady tohoto pohanského barbarství.

Aristofanes předvádí na jevišti obyvatele Megarského, který přichází na trh Athénský, aby prodal své malé dvě dcery.

„Co chcete raději, mám vás prodati nebo nechati hladem umříti?“

„Prodej nás, prodej nás!“

Í prodal je, jednu za trochu česneku, druhou za měřici soli a ještě si přál, aby mohl takto prodati svou ženu a matku.

Ve Spartě rozhoduje o životě novorozence stát; slabé pohazuje do Tajgetu, silné nechává při životě.

V Athénách také děti pohazovali. Appulejus ukazuje nám manžela, který se vydává na cestu a ženu nechává těhotnou; až prý porodí, má dítě zachovati, bude-li to hoch, a bude-li to holka, má je usmrtiti.

V Římě shledáváme neméně smutné divadlo. Syn je dle zákona totež jako otrok. Jako otrok může býti každou chvíli zabít nebo prodán, nic nemá vlastního, vše náleží otci. Otec rozhoduje úplně o dítěti, pro děti je otec vtělený zákon: „Jak otec, poručí, tak bud'ž správné!“ Již tak zvané zákony Romulovy přikazují, poučati jen hochy a prvorozená děvčata. Zákon dvanácti desk poručí netvorné děti zabítí. Seneka vypráví, že se také tak skutečně dělo.

Ještě častěji byly dítky pohazovány. To jest ještě nelidštější nežli okamžité usmrcení. Buď bídný červíček hladu umřel anebo jej psi sežrali. Císařové Augustus,

*) Na základě: „Brin et Lave'le: La civilisation chrétienne“. Použito také apologie Weiszovy.

Vespasian, Titus, Domitian, Trajan zabývali se uspořádáním zákonů o pohazování dítek.

I starým Germánům dovoľoval zákon zabiti slabé dítě.

V Indii byly pohazovány anebo usmrčovány dítky, které neslibovaly sílu a krásu. Ještě podnes usmrčují Indové veliké množství děvčat. I v Siamu a Japonsku jest pohazování dítek obyčejem. U Mohamedánů neplatí rovněž život dítěte nic. V Arabii pochovávali děvčata za živa, nyní je házejí do vody.

Manaové páli netvorné dítky za živa za zvláštních obřadů. Černoši usmrčují velmi často mrzáky. I v Australii jest usmrčování dítek obyčejem.

V Číně není sice zákona o pohazování dítek, ale Číňané v praxi zacházejí s životem dětí hrozně nesvědomitě. Počet pohazovaných dětí je ohromný.

Dlužno doznati, že opuštěné děti se prodávaly v Římě také za prvních císařů křesťanských. Nemohla vláda jejich býti od počátku ve všem dokonalá.

Sv. Basil líčí nešťastníka pronásledovaného věřiteli; nemá peněz, nemá, co by prodal až na děti. Ale tu bojuje v něm hlad s láskou otcovskou. Rozhoduje se, až klesá. Ale, které dítě má prodati? Ke každému z nich lne láskou upřímnou. Ale když jedno prodá, budou se ostatní na něho podezíravě dívat, bojíce se zas nové zrady. Těžké rozhodnutí!

Čtouce podobné scény, žehnáme našemu věku, který nezná takých bolestí. Ovšem zlořády ty zmizely z křesťanské Evropy; ale zprávy misijnářské vypravují nám dosud o ukrutnostech, páchaných na dětech v pohanských krajinách.

Z toho vychází na jevo pravda, že přirozenost lidská jest porušena až do základů u všech národů pro dědičný hřích, a že jediný vliv křesťanství dovede krotiti její bezuzdné vášně.

Haed od počátku starala se Církev o to, aby zajistila dítěti ochranu a úctu. První sněmy církevní podrobovaly vraždu dítěte dlouhému pokání, leckdy po celý život.

Lactantius, vychovatel synů Konstantinových, hájil života dítěte v paláci císařském proti strašné mravouce veřejné v pohanství připuštěné, řka: Zabiti dítě je zločinem, neboť Bůh jim dal duše pro život, nikoli pro smrt. Člověk odnímá dítěti život, jehož není původcem. Rovněž zločinné jest

pohazování dítek. Zločinný je i, kdo dítě pohazuje, i kdo je vraždí. . .

Konstantin poslouchal jeho slova a vydal zákony proti vraždě a pohazování dítek. Vrah dítěte nechať se hodí do moře v pytli spolu se zmijí a opicí.

Církví nepostačovalo chrániti život a fysické zdraví dítěte; bděla zvláště nad jeho duší, aby zachovala jeho nevinnost, aby upevnila jeho vůli a otevřela oči jeho pravdě.

Co vykonala Církev katolická pro výchovu dítěte, zasluhuje zvláštního pojednání, proto na tomto místě o tom pomečme. Viděla vždy v dítěti a mladých lidech, které sama vychovala, nejen naději pro budoucnost, nýbrž často i ochranu pro přítomnost.

Tyto zásluhy ani nepřátelé nemohou Církví svaté upřiti.

Ó jak je krásné — zůstati neporušeným!

„Neznám ve světě nic milejšího, než mladého člověka, dvacet let starého, který si zachoval nevinnost,“ děl sám Rousseau. Ne sou také řídké případy, že dítě, věrné praktickému křesťanství, přivádí na dobrou cestu otce, který zapomněl na své povinnosti. Jak krásně na př. působí v rodině první svaté přijímání dítek se vším, co je předchází a co je následuje. Je to den čistých radostí, posvátných citů, krásných vzpomínek, kdy Církev svatá, zabývající se zvláště dítětem, obklopuje celou rodinu ovzduším svatých myšlének.

I lidé, světu oddaní, nezůstávají bez účinku, jak nám vypravují příklady dvou takých lidí. Prvnímu přineslo první svaté přijímání dceruščino blaho pro duši, druhý byl dojat až do útrob prvním sv. přijímáním synovým, že nabývá skutečné výmluvnosti, když mluví o zpovědnici a oltáři.

Jediná Církev katolická zná tajemství takých radostí, které nejsou z tohoto světa a které tak potěšují v trpkých strastech; ona jediná jest s to, aby zadostučinila této ideální potřebě lidské duše, jediná uskutecnila tento vzor dítěte zářícího nevinností, mladého člověka, milosti proměněného; a chceme-li přirovnávati mládí věrného křesťana, na př. Ozanama nebo Montalemberta, k předčasně uvadlému životu tolika mladíků za našich dnů (z ochrany církve vymaněných), nevíme, čemu se máme více diviti, zdali podivuhodné schopnosti katolicismu — povzuášeti srdce, či podivné slepotě těch, kteří ho neznají. (Pokr.)

Oslava konce devatenáctého století. *)

Napsal prelát scholastik dr. Fr. Krásl.

Když se chýlilo XIII. století ke konci svému, povstala v Itálii pověst, že v roce třináctistém budou se udělovati v Římě veliké odpustky. Pověst ta rozšířila se z Itálie po Evropě, a sotva že nadešel 1. leden r. třináctistého, počali poutníci putovati ze všech krajin do Říma. Ačkoli v papežských archivech nebyla nalezena listina o velikých odpustcích na konci století jednající, viděl se papež Bonifác VIII. vůči nesmírnému počtu poutníků pohnuta, že prohlásil v bulle ze dne 22. února r. 1300, že se v řečeném roce a v každém následujícím stém roce udělují plnomocné odpustky všem, kdo hříchů svých litují, z nich se vyznají a, jsou-li Římany, chrám sv. Petra 30krát a, nejsou-li Římané, 15krát navštíví.

Poutníků dle letopisců bylo tolik, že je nemohl Řím pojeti, a že mnozí zahynuli v tlačenicích. Papež Klement VI. který nám potvrdil universitu, zkrátil k četným prosbám Římanů bullou danou v Avinione roku 1349 čas mezijubilejní na 50 let a to proto, aby větší část křesťanů plnomocných odpustků byla účastna aby víra, naděje a láska mezi křesťanskými národy se rozhojnila, pak že také židé po 50 letech slavili jubilejní rok a konečně i z té příčiny, že Duch sv. sestoupil na apoštoly padesátý den po Vzkříšení Páně. Podmínky k dosažení odpustků byly tytéž jako při prvním jubileu, toliko byla přidána návštěva kostela Lateránského. Jubileum druhé trvalo od vánoc 1349 až do vánoc 1350. Ačkoli byl tenkrát mor, a panovala veliká zima, šlo se tolik poutníků, že nenalezli přístřeší ve sv. městě. Bylo jim odpočívati na polích kolem Říma pod širým nebem; hostinští pro množství hostů nemohli přijímati stravné od každého poutníka, proto přemnozí položili peníze za stravné na stoly, aniž by kdo mimo hostinského byl se jich dotekl. Mezi poutníky nebylo ani nejmenšího nepořádku.

Dějepisec Villani udává, že bylo stále v Římě přes million poutníků po celý rok, který počet k vánocům 1250 se zdvojnásobil. Od papeže z Aviniona poslán byl do Říma k řízení a pořádání slavností jubilejních kard. Annibale da Ceccano, jemuž bylo vystupovati proti zřetnosti Římanů, z nichž mnozí vydírali poutníky. Značná část poutníků neviděla již domova svého, neboť podlehla moru. Hlavní účastnice všech jubil. slavností byla svatá Birgitta ze Švédska, která svatostí svého života, dobročinnými skutky a spasitelným napomínáním poutníky vzdělávala.

Na památku 33 let pozemského putování Krista Pána ztenčil papež Urban VI. r. 1389 meziletí jubilejní z 50 na 33 let. Za příčinou rozkolu v církvi nebylo jubileum ani roku 1390 ani 33 let potom r. 1423 příliš navštívěno. Za to bylo slavné páté jubileum r. 1450 za papeže Mikuláše V. Při této příležitosti šlo se mnoho milodarů, jichž papež užil k církevním a vědeckým účelům. Konečně stanovil papež Pavel II. r. 1470, aby se jubileum slavilo vždy po 25 letech, jak se až dosud děje. Šesté jubileum slavilo se r. 1475. Při sedmém jubileu r. 1550 bylo zavedeno otevření a zavření svaté brány při chrámu sv.-Petrském. Z následujících jubileí bylo jubileum r. 1525, tedy osmé méně navštívěno; za to deváté pod papežem Juliem III. r. 1550 bylo čteně navštívěno a vyznamenal se při něm nad jiné sv. Filip z Neri založením bratrstva Nejsvětější Trojice Boží. Také jubileum desáté pod papežem Řehořem XIII. r. 1575 bylo slavné a památné z té příčiny, že mnoho protestantů vidouc tak krásné slavnosti v Římě, vrátilo se do lůna církve svaté. I jedenácté jubileum roku 1600 za papeže Klementa VIII. jest paměti hodno nesmírným počtem poutníků, návratem četných protestantů do církve a obrácením se valného počtu Turků k církvi katolické. Papež a kardinálové dali krásný příklad tím, že laskavě přijímali poutníky, je hostili a jim nohy myli.

Také následující jubilea byla důstojně slavena; jen r. 1800 nemohlo býti slaveno jubileum pro poměry časové. Za papeže Pia IX. mělo býti konáno jubileum dvakrát, nestalo se tak pro nepřiznání časů. Za to udělil papež Pius IX. ve formě jubilea plnomocné odpustky r. 1850 a 1875.

*) Částečně předneseno na schůzi katolicko-politické jednoty v Praze dne 16. dubna 1899.

Jest známo, že jubileum počíná prvními nešporami Hodu Božího vánočního a to tím, že papež u veliké slávě otvírá tak zvanou svatou bránu u sv. Petra. V týž čas otvírají brány kostelní tři kardinálové u hlavních chrámů římských a to v Lateráně, u Panny Marie Větší a u svatého Pavla za hradbami. Rok na to zavírá se podobnými slavnostmi sv. brána. Jubileum bylo původně konáno jen v Římě a návštěva apoštolských hrobů byla nutnou podmínkou k získání odpustků. R. 1500 bylo stanoveno, že je lze získati pod jistými podmínkami v celém světě katolickém. Papežové rozšířili totiž po ukončeném jubileu v Římě na kratší čas následujícího roku jubileum na celý obor katolický. Podmínky k získání odpustků jsou přijetí svatých svátostí a návštěva jistých kostelů. Zpovědníkům dostává se zvláštní moci v posv. tom čase také od zadržných hříchů rozhřešovati.

Po tomto historickém úvodu bezděky naskytá se otázka, jak my nastávající jubileum slaviti budeme?

Program slavností a pobožností, jež se konati budou v Praze, byl pečlivě sestaven a již uveřejněn. Těmito pobožnostmi má býti především uctěn Spasitel světa, aby shlédl očima svého nesmírného milosrdenství na strast a bídu všech svých věrných a hájil mocnou rukou svou církev katolickou. Ó, kolik dobrodiní prokázal nám v tomto století? Račte se pamatovati, ctění pánové, na počátek tohoto století, kdy Napoleon držel v zajetí papeže Pia VII., jelikož tento nechtěl svoliti ve světoborné plány jeho. Jak nehodně s hlavou církve katolické zacházel, jak mořil papeže i hladem, kázav dáti pouze 2 fr. na jeho výživu denní. Napoleon myslil, že koná dílo své a konal zatím dílo Boží. Když byla nevěra a zpusťlost mravní ve Francii ztrestána, zapadl Napoleon jako meteor do Atlantického oceánu a umřel ve vyhnanství. Pius VII. však vrátil se ze svého vyhnanství do Říma a ve světě katolickém zahlaholil jásot: „Deo sint laudes“, „Buď Bohu chvála!“

Napoleon jedl, jak dí francouzské rčení z papeže, a na toto jídlo zemřel. Prostý missionář přibyv na ostrov sv. Heleny, dal si ukázati komnaty, ve kterých svržený velikán bydlil. Podali mu také památní knihu, aby do ní něco vepsal o Napoleonovi. Jest v ní upomínka mnoho duchaplných i méně duchaplných, v řeči vázané i nevázané. Missionář se dlouho nerozmýšlel a napsal slova žalmisty Páně: „A nyní králové patřte, učte se, kteří soudíte zemi. Služte Hospodinu v bázni, chopte se kázně, aby nerozhněval se někdy Hospodin, a vy nezahynuli jste, uchýlivše se z cesty pravé.“ (Žalm 2. 10—12.) — Ještě jeden mohutný pronásledovatel povstal proti církvi Páně v tomto století. Zpyšněv úspěchy v politice, odvážil se beze vši příčiny utiskovati a vyhlazovati církev katolickou v Německu a ztrpčovati život papeži Pioví IX. Nadutě pravil v říšském sněmu německém: „Do Canossy nepůjdeme“, ačkoli ho nikdo k té cestě nsuntil. A jak dopadla jeho věc? Mluv si, kdo co mluv, nezemřel v Berlíně, ale ve Friedrichsrube — ve vyhnanství. A jak malým ukázal se býti ve svém neštěstí. Starý Lactantius, který napsal spis de morte persecutorum ecclesiae. ve kterém dokazuje, že nepřátelé a pronásledovatelé církve svaté vždy vzali špatný konec, měl by v našem století dva pěkné doklady ku svému tvrzení. O židovi Gambettovi, od něhož pocházejí slova: „Nepřítel, to jest klerikalismus“, nechci se zmiňovati, byl příliš malým, ale přece také špatně zahynul, jsa postřelen svou milenkou Leonii Leonovou.

Na začátku tohoto století zvonili umíráčkem církvi katolické, roku 1870 zvonili jí hranu v Itálii, všechno jí pobrali, papeže ožebračili, ústavy katolické zrušili a ta pronásledovaná církev zase povstala jako fénix, mohutní a zkvétá dále; nynější volemouřý a osvícený staříčkový svatý Otec těší se takové vážnosti mezi vzdělanými národy v celém světě, jaké se od časů Innocence III. papež netěšil.

Rcete, velectění panové, není to záruka zvláštní ochrany Boží, není to nad slunce jasný důkaz, že Kristus Pán svou církev dále řídí a že jí nedá zahynouti? Nebojme se, nebudme malověrní, On jest s námi a neopustí nás. Buďme však za tuto ochranu vděční a vděčnost svou ukazujme súčasněním se při slavnostech na konci tohoto století k tomu účelu konaných.

Mocnou ochranu poskytovala též katolíkům ve století XIX. Matka Boží Maria. Úcta k ní vzrostla utěšenou měrou právě v našem století. Z té příčiny pořádaný budou dva průvody k její soše na Staroměstském náměstí a dva průvody na svatou Horu, by Maria Panna velmocná byla i na dále nám spomocna. Také sv. patronů nezapome-

neme, by nedali zahynouti nám ani budoucím. Proto bude pořádána slavnost na výstavišti našeho velechrámu v den sv. Víta a konána pouť dne 10. září na Levý Hrádek, odkud svatá víra Bořivojem a Ludmilou šířila se po těchto našich vlastech.

Na závěrek konána bude křížová cesta na Petřín. Ano, křížová cesta! Kristus Pán v jedné části naší vlasti koná nyní cestu křížovou. (Dokonč.)

Požadavky živnostenské.

Stav řemeslnicko-živnostenský nachází se na kraji propasti. Zákony a novellami živnostenskými nebylo odpomoženo bídě. Velký počet druhdy samostatných řemeslníků a živnostníků jest bez práce a hyne, dílny jsou prázdné, daně a činže vysoké, úpadky a zabavení majetku se úžasně množí. Ani v továrnách řemeslníci zaměstnání dostatí nemohou. Děti jejich trpí hlad.

A jaká jest vyhlídka do budoucnosti? Čím dál tím hůře bude, nebude-li reforma důrazně prováděna. Jest nutno, aby zejména země i stát případnými zákony změnili nynější anarchii ve výrobu. Dnes jsou sklady přeplněné zbožím německým a židovským, kdežto řemeslník, nemaje práce, klesá hloub a hloub.

Čech od Němce práci nedostane. Nešťastné spory jazykové hubí střední stav nesmírně. Pročez mnohé jednoty živnostenské v Praze podaly ke sněmu král. Českého tuto petici:

Žádáme:

1. aby živnosti byly od úřadů povolovány jen od živnostenských společenstev a živnostenských úřadů a sice na prázdnosti a vysvědčení o nabyté zkušenosti v práci a když toho žádá místní potřeba, by se předešlo ničivé kapitálové konkurenci, kterou se stav řemeslnicko-živnostenský proletarisuje;

2. aby žadatel prokázal se, jakou hotovost má k provozování živnosti své. Těm, kdo daně ani společenstevních příspěvků neplatí, ani svým povinnostem vůbec nedostojí, nechť jest odňato povolení živnost provozovati;

3. aby společenstevní úvěrové ústavy byly hojně zakládány;

4. aby nedělní klid v živnostech i v úřadech byl zaveden a dodržován;

5. aby společenstva měla moc udělovati pokuty „pořádkové“ a menší tresty těm mistrům, kteří se proviní proti některému usnesení společenstva nebo svým kolegům;

6. aby se ženitba povolovala teprve po 24. roce věku; by se předešlo tomu faktu, že dnes se „žení bída s nouzí“;

7. aby živnost samostatně nemohl provozovati, kdo není aspoň 25 roků stár;

8. aby společenstva dostávala vojenské a erární dodávky;

9. aby společenstva v celém obvodu nynějších komor obchodních tvořila komoru živnostenskou pro sebe s právem voliti poslance své;

10. aby zřízen byl živnostenský sbor v ministerstvu se samostatným ministrem v čele

Zvláště pak žádáme:

1. aby zakládány a zřizovány byly s přispěním zemským školy řemeslnické, nákupní jednoty a tržnice;

2. aby obmezeny byly hostince a zvláště kořalny a vinárny s ženskou obsluhou a přísně se zakročilo proti prostituci;

3. aby živnostníci měli účastenství na nemocenském a úrazovém pojišťování, jaké mají již dělníci;

4. aby sl. c. k. vláda neprodleně dala prováděti nutné státní budovy v Praze, na něž náklad byl povolen a plány schváleny. Zejména erární budovy: vysoké školy na Slupi, stavba budovy c. k. finančního ředitelství, nádraží císaře Františka Josefa, budovu c. k. zemského soudu, c. k. školu kadetů. Dále nechť se racionelně provádí splavnění Vltavy a spojení Dunaje s Labem.

5. Aby bylo zakázáno ve státních budovách provozování řemesel po živnostensku od dělníků (na př. v trestnici, na c. k. poště, ve všeob. nemocnici). Dělníci mají tam zaopatření, daně neplatí a přece v dílnách pracují výrobky řemeslnické a chléb odnímají živnostníkům.

Má-li stav řemeslnicko-živnostenský býti povznesen, nepomohou slova, ale skutky. Nechceme výsady, ale žádáme jenom za práva. —

* * *

Usnem chudí....

Atomy své horké krve
rozpouštíme v moře lán,
vyschlé lány zúrodňujem'
teplou mízou vlastních hlav.

Rudý pot náš barví lány,
oheň sálá z bílých pór,
tvrdou zem až k centrům žhavým
orá stohlavý náš vzdor.

A když dovlečeme přece
k horizontům těžký pluh,
ohlédnem' se, co nám vzešlo?
Usnem chudí — bez zásluh! —

Bláha Arnošt.

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Dne 22. dubna došlo na sněmu pro slovo „zde“ místo „hier“, jímž čeští záložníci v Říčanech se hlásili, ke sporu mezi českými poslanci a vládou. Dr. Dyk a dr. Baxa promluvili proti stanovisku vojenské správy, jež (prý) uráží českou národnost, jež nás dráždí a štve a když se něco stane, pak celá přísnost zákona dopadne na nás. Čeští úředníci jsou povinni souditi proti svému přesvědčení, ba proti zákonu (na př. v případě Bieberlové). Dr. Baxa pravil: Dnes stíhají se naši lidé proto, že se hlásí jazykem českým, ale nestíhají se ti, kteří konají horší věci, kde jde přímo o velezradu. Nám se zakazuje, co je nám svato. Vojsko, to jsme my, to jsou naši sourozenci a takové dráždění se špatně vyplácí... Místodržitel hr. Coudenhove hájil řeč armádní, při čemž se přerekl a pravil, že uznaná je nutnost „státní řeči“. — Dr. Engel, dr. Šil, dr. Pacák, posl. Anýž, Udržal a Prášek opřeli se rozhodným způsobem tomu, aby posl. Barták, jenž záložníky v Říčanech vyzval, by se česky hlásili, byl soudu vydán, při čemž promluvili hodně perných slov proti vojenské i justiční správě. Posl. Barták pak — soudu vydán nebyl.

Na sněmě král. Českého čtou a podávají se samé petice (asi 4000 již jich došlo) a návrhy. Návrhy agrární podali a odůvodňovali zejména posl. Šťastný (o selském právu), posl. Hyrš (o zvelebení lnářství), posl. Prášek (vyšetření poměrů výměnkových na usedlostech rolnických), posl. Horák (stran odstranění daně pozemkové a zavedení progressivní daně osobní) atd. — Četné návrhy učiněny a resoluce přijaty, jimiž se žádá, aby vláda upravila

svazy okresních společenstev živnostenských dle odborů, aby podporovala zařízení škol živnostenských, aby nákupní a prodejní družstva pomáhala zakládati, aby obmezila práci v trestnicích, aby proti kartelům se postavila atd. Dne 2. května mluvil proti informačním židovským kancelářím, jež dávají o křesťanských obchodnících zprávy obyčejně špatné, kdežto židovské obchodníky vychvalují, k úvěru jim pomáhají a lživými informacemi úpadkům slouží! —

Proti ohraničení okresů soudních zdvihá se protest na mnoha stranách. V Třebenicích dne 23. dubna mluvil zejména dr. Pařík, aby nebyly Lovosicím přiděleny, ale aby se jim dostalo okresního soudu samostatného. Podobné protesty docházejí ze Slánska, Boleslavsko a zejména z Trutnova, kde se obecní rada usnesla: Nežli okres smíšený — raději žádný!

Dr. Kolíska podal na sněmě Dolnorakouském návrh, aby němčina byla prohlášena za jediný jazyk úřadů autonomních v zemi.

„Asiatským skandálem“ nazval dne 29. dubna dr. Herold události v Chebu, kde dr. Tieftrunk a dr. Miříčka nesměli u soudu mluvit česky, kde byl advokát dr. Miříčka pohaněn a povoz jeho zadržán, protože vytáhl revolver, na radnici přes noc uvězněn a — z veřejného násilí obviněn. Dr. Herold pravil: „Obraz, který nám v Chebu poskytla naše politická a justiční administrace, to není evropský, ale již asiatský skandál, poněvadž nikde nenaleznete takovou z babělost, takovou ničemnost politických a soudcovských úřadů naproti národnosti české. Já to opakuji, že to z babělost, když úředník přes výslovný předpis

Gautschových nařízení odepře mluvití jazykem českým u přítomnosti presidenta krajského soudu a neopatrí se ani v celém Chebu byt neprávem zadržnému zástupci. Pro to nemám leč Greuterovo: Fuj! Fuj! Fuj! Luze nedávám vinu, ale těm, kteří jménem zákona mají konati spravedlnost. Oni porušili povinnost svou. — V Praze vyrukuje vojsko, aby chránilo buršáky, a v Chebu není jist svým životem u soudu, jenž se dovolává práva, tam zpívají „Wacht am Rhein“ . . . Zde je soudce, jenž dráždí strany, zde jsou zbabělí političtí úředníci. Jestli se neučiní kroky, které by uvedly pořádek v naše poměry, musí platit: oko za oko, zub za zub, za křivdu křivda, za bezprávi — bezprávi se strany naší. Chce-li místodržitel zůstatí v tomto království místodržitelem, musí respektovati právo a národní požadavky většiny české. To žádáme, na tom trváme — a když to nepůjde po dobrém, my si to na každém místodržiteli dovedeme vynutiti.“ — Radikální řeč tato ode všeho českého tisku byla schválena. Jedině „Hlas Národa“ proti slovům: křivda za křivdu protestoval. — Místodržitel dne 2. května odpověděl delší řečí, v níž omlouval jednání soudních a politických úřadů a v níž sebe hájil. Pouze policii městskou a několik lidí, protirakouské písne zpívajících, odsoudil. — Odpověď neuspokojila.

Zejména dr. Škarda a dr. Baxa proti slovům hr. Coudenhova povstali. — Z mnohých končin docházejí dr. Herolda blahopřejné projevy.

Ministr zahraničních věcí, hr. Goluchowski nalézal se v minulých dnech v Pešti, kde jednal se státníky uherskými. O čem? Novináři se hádají. Jedni praví, že o — pochodu Rakousko-Uherska do Číny a zabrání kusu říše té, druzí o formálním připojení Bosny a Hercegoviny, jiní — o královské korunovaci české (!) a t. d. Pravda jest zakryta, neboť u nás ani časopisy, ani parlamenty — zahraniční politiku nedělají a také o ní — nic skoro nevědí.

Zákon o užívání obou jazyků zemských při úřadech samosprávných, od sněmu království českého přijatý zachovává rovné právo obou národností úzkostlivě. Veškeré samosprávné úřady v celé zemi jsou povinny přijímati podání v obou jazycích a odpovídati — ve svém jazyku. Proti zákonu bouří německé noviny, na př. „Bohemie“ (zákon prý je „drakonický, národní chikany zavádějící“), „Prager Tagblatt“, listy venkovské, obecní zastupitelstva (na př. liberecké). A přece od let 1860 němečtí vůdcové samy pro podobný zákon mluvili a pracovali, jako dr. Schmeykal, dr. Herbst aid.

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

Akr půdy vydává v Anglii 63 zl., ve Francii 42 zl., v Německu 40 zl., v Spojených státech 22 zl., v Rusku 15 zl. Jeden dělník obdělá ve Spojených státech 21 akrů půdy, v Anglii 8, ve Francii 9. —

V Srbsku zemřel 11. dubna sedlák Katič, který byl vůdcem agrární strany a také r. 1889. předsedou skupštiny. Mluvil málo, ale vždy moudře. Nade hrobem řekl řečník: „Komu jsi nás, sedláky srbské, zůstavil, náš milý a dobrý strýče Milo? Od koho budeme poslouchati moudré rozhovory? Kdo nás bude nyní učiti, kterak lépe vzdělávati půdu, lépe chovati dobytek, pěstovati révu a ovoce? Kdo nás bude nyní bránit proti nezákonnosti a tyranii? Kdo nás bude učiti, jak třeba mužně hájiti svá národní práva a svobody? Kdo nám v boji bude vůdcem, když tebe nemáme, zlo-

mená naše peruti? Věčný tobě dík za všechno. Ale těžko nám bez tebe.“ — Příčiněním jeho rodná ves stala se vzornou. Pole a nivy podobají se libosadu. V Crkvenci není zaha-lečů, zlodějů, opilců, smilníků, karbaniků, podvodníků, ba ani dlužníků. V Crkvenci není nikdo dlužen nic, leč Bohu duši a tělo. — (N. L.) Muž ten navštěvoval jen vesnickou školu a 3třídní obchodní školu. — Nejen učenost, ale zdravý rozum a zkušenost v životě dobro působí.

II. Remesla a průmysl.

Sdružení papírnických továren v Rakousku. Skupina majitelů továren na papír, k níž náleží již 13 podniků, chce dle způsobu rakouských továren na fezy vytvořiti velikou akciovou společnost. Továrny by byly za akcie zakoupeny a dostaly by jisté sumy v cenných papírech. Tímto způsobem má se

zříditi sdružení, které by diktovalo (!) ceny papíru pro celé Rakousko, což se dosud pomocí kartelu nepodařilo uskutečniti. Také továrny celulosové mají býti zahrnuty v plán tento. Veliké akciové společnosti pro výrobu papíru nemají prozatím žádného vztahu k tomuto podniknutí.

Pokračovací a odborové vzdělání živnostenstva. Ve schůzi sněmu dne 29. dubna jednalo se v druhém čtení o návrhu posl. K. Adámka v příčině podporování vývoje pokračovacího a odborného vzdělání živnostnictva. Sněmovní komise živnostenská navrhl: vláda se vyvíjí, aby 1. upravila a doplnila učebné osnovy obec. a měšť. škol tak, aby na více třídních obec. školách a na školách měšťanských ve vyšších ročnících bylo žactvo vyučováno také základům národohospodářství, správočedy, odb. účetnictví a kreslení, jakož i všeobecným řemeslným zručnostem; 2. aby horlivě se ujala definitivního upravení průmyslových, obchodních a j. škol pokračovacích, škol odborných, všeobecných, řemesl. škol, jakož i vzděl. prům. škol pro dílovedoucí a mistry zemským zákonodárstvím; 3. aby při stávajícím nedostatku odborných a státních průmyslových škol nadále neodkládala potřebné rozmnožení těchto ústavů, zvláště, aby přistoupila ku zřízení české státní průmyslové školy v Č. Budějovicích a odborné školy mlýnářské a koželužské. — Vláda má podporovati soustavné pořádání mistrovských běhů v Čechách pro všechna odvětví řemesel, zakládati mistrovské dílny, podnikati výstavy prací učňů a zdokonaliti zkonšky učenické.

III. Dělníci.

Edvard Bernstein, stoupenec druhdy Marxův a Lassallův, hlásá dnes nauku jinou a sice evoluci (vývoj nenáhly) a nikoli — revoluci. Ve spise „Předpokládání socialismu a úkoly sociální demokracie“ kritizuje štvance vůdců dělnických, dokazuje, že sestátňování podniků má své meze a klade hlavní důraz na — organisování dělnictva dle oborů práce, tedy na to, co Lev XIII. v památné své dělnické encyklice doporučoval. Dále vyjadřuje se: Řeklo se: „Proletář nemá vlasti“, ale to by mohlo platit pouze o dělníku vyloučeném ze života veřejného v letech 1840, kdy neměl právo. Dnes v Německu výrok ten nemá oprávněnosti a ještě více jí pozbude, až z proletářů stanou se dělníci — občany. Když bude dělník v obci a ve státě rovnoprávným voličem a tím podílíkem na majetku národa, když zdraví dělníka bude chráněno, o výchovu dítek postaráno, když

proti příkoří bude chráněn — bude míti vlast, aniž by přestal býti světoobčanem. Vždyť národové se za našich dob též sbližují, aniž by přestali vésti vlastní, samostatný život. Pohodlné by sice bylo, kdyby všichni lidé mluvili jednou řečí, ale jakého půvabu, pramene požitků duševních by lidstvo tím ztratilo! Splynutí národů v jeden celek jest krásný sen ale nelze jej v dohledné době očekávati. Národové nesmějí ztratiti svou samostatnost. Sociální demokracie musí se státi — stranou opravní a nikoli revoluční. —

Lid tkalcovský. Obyvatelé západního Podkrkonoší mají nízkou oceněnou práci, které věnují celý den od božího rána až do večera v létě v zimě až do pozdní noci, a při které vydělají se sukařkou která jen cívky do člonu souká, zlatý čtyřicet krejcarů, nejvýše dva zlaté v tém dni, k čemuž musí tkadlec ještě přidati dalekou cestu do Jilemnice, Vrchlabí Seifu atd. a útraty za mnohé přípravy ku sdělení osnovy hraditi. Dělník, který vydělá 2 zl. týdně, náleží k nejschopnějším. Zubožený lid tkalcovský hyne od pokolení k pokolení, živě se od let dávných jen bramborem a spoře chlebem. A tak pomalu klesá řada vesnic pozvolným odumíráním a ubýváním sil. Dojem tento si odnáší každý, kdo znal vesnice krkonošské před čtyřiceti lety a kdo nyní při dorůstání druhé generace podívá se na bledý, vyschlý a zakrnělý lid horalský. Zde bída nekřičí, neburácí, neloupí, ale mluví hroznějšímí slovy, jež ve vyzábých tvářích, vyhaslém oku každý čísti může. Povolané kruhy měly by se poohlédnouti i zde a kompetenci svou prozkoumati příčiny těchto na naše doby bezpříkladných výdělkových poměrů tkalců ru odělných. Ale vláda — má prý jen regulovati jazykové spory — a nic více.

Bohatství na světě. Anglický statistik Mulhall odhaduje bohatství národů na světě na 70.000 mil. liber šterl. (7.000.000 mil. zl.) Z toho je nepohyblivého bohatství 32¹/₂, pohyblivého 37¹/₂ miliard, Spojené státy 16.35 miliard, Anglie 11.8 miliard, Rusko 6¹/₂ miliard, Rakousko-Uhersko s Itálií 8 miliard. Na jednoho obyvatele připadá nejvíce v Anglii — 332 liber, Australie, Francie, Spojené Státy, Kanada, Německo, Rakousko, Itálie V tržbě prvenství má Anglie, po ní Německo, Spojené Státy, Francie. R 1894 vyrobilo se za 5676 mil. lib. št. tovarů (v Americe třetina z toho), od roku 1840 vzrostl průmysl americký 22krát, evropský jen dvakrát. — Roční výdělek dělníka v Americe činí 460 zl., pak Spojené Státy, Kanada, Anglie, Francie,

Španělsko, Rakousko, Uhersko, Italic, Rusko (100 zl.)

Daní je ve Spojených Státech přes 50% ročních důchodů, v Německu 10·1%, v Rusku 9·5%, v Anglii 8·6%, v Itálii, Francii, Španělsku, Rak.-Uhersku 18%! — Italic jest dlužna 14% svého majetku, Spojené Státy 2·5%, Německo 1¼%, Rusko, Anglie, Rakousko méně.

Dovoz a vývoz států jednotlivých:

	Dovoz	Vývoz
Anglie	5106 mil. zl.	3516 mil. zl.
Spojené Státy	1605 " "	2166 " "
Německo	2432 " "	1893 " "
Francie	1789 " "	1589 " "
Rusko	1048 " "	1270 " "
Nizozemsko	1021(!) " "	846 " "
Rakousko	850 " "	800 " "
Belgie	719 " "	594 " "
Švýcarsko	451 " "	302 " "
Japonsko	233 " "	167 " "
Čína	307 " "	297 " "
Brasílie	218 " "	270 " "
Argentina	196 " "	202 " "

Na schůzi politického spolku „Trojan“ dne 30. dubna ve Zbraslavi hájil (!) sociálně-demokratický dělník „Českou spořitelnu“, že darovala 500.000 zl. buršákům. —

Žen je u nás (mezi 9 mil. nad 10 let starých) samostatně zaměstnáno 6¼ miliónu 79%, kdežto v Americe jen 15%, v Anglii 26%, v Německu 39%.

Výkonný výbor strany sociálně-demokratické (posl. Daszynski, Krapka atd.) připravili již resoluci pro sjezd, jenž má se konati o svátcích svatodušních v Brně. Práví se v ní: Poctivé upravení otázky národnostní a jazykové v Rakousku ve smyslu rovného práva, rovnocennosti a rozumu že

možno jen v opravdové demokratické společnosti, která by byla založena na všeobecném, rovném a přímém právu volebním. Musí se zavrhnutí především každý byrokraticko-státní centralismus a feudální privileje (!) zemí. Rakousko může býti jedině demokratickým státem spolkovým. Tento stát dělí se na autonomní, národní samosprávná území, jež se mají pokud možno přizpůsobiti jazykovým hranicím. Samosprávné obvody každého národa tvoří vespolek národní jednotu, jež své jazykové a osvětové záležitosti úplně samosprávně obstarává a spravuje. Národní menšiny ve smíšených územích budou chráněny zvláštním zákonem ve svých národních pracích. Neuznáváme žádného nadprávi národního a zamítáme (!) požadavek státní řeči, za to však uznáváme skutečnost, že němčina jest jazykem dorozumění sprostředkujícím, ale uznáváme ji jen jako praktickou nutnost a nikoli výsadu. Sjezd uznává právo každé národnosti a rozvoje národního, jehož se národové domohou ne malicherným sporem, ale pevnou solidárností.“ — V resoluci jsou některé dobré náhledy. Škoda, že se sociální demokraté dle nich neřídí!

Statistická dělnická kancelář ve Vídni konala dne 2. května poradu za účelem organisace stálé statistiky v příčině sprostředkování práce dělníkům. Zpráva podávali zástupci ústavů veřejných i obecných pro sprostředkování práce, zástupce zemského výboru král. Českého, ředitelé úrazových pojišťoven a jiní znalci. Mnozí vyslovili se pro spolupůsobení ústavů sprostředkovacích společně s úrazovými pojišťovnami a nemocenskými pokladnami. Má se opatřiti práce dělníkům z nemocí se zotavujícím a předejiti malomyslnění dělnictva.

ŠKOLSTVÍ.

Dne 27. dubna jednalo se na sněmě král. Českého o dohlídce ke školám. Posl. Adámek, dr. Pražák a dr. Čelakovský přimlouvali se za to, aby inspektoři nebyli pouze státními byrokraty, ale aby bráni byli co možná z praktických učitelů, by byli netoliko kancelářskými úředníky, ale skutečnými rádci učitelstva a jeho vůdci. Mají býti stále ve styku s naší školou národní. Placeni mají býti z fondu státního, jako tomu jest v Haliči. Posl. Adámek proti vládnímu prohlášení, že náklad ne-

může převzít stát (!), pravil: „Čtce-li nás vláda pokládá za pouhou loutku, pak prosím, ať si nás nenechá hrát na sněm, ať si vládne sama! Takhle je to horší nežli vydávati nařízení dle § 14. Říšská rada nemůže nic dělati a sněmům vláda podvazuje ruce. To je nejhorší absolutismus.

„Polemika o volné konkurenci“ učitelů s učiteli dosti ostrá vede se v novinách. V „Učitelských Novinách“ v čísle 17. ze dne 20. dubna t. r. uvedl učitel důvody,

kteřé dotvrzují oprávněnost požadavku za volnou konkurenci učitelů. Jsou to: Úřad ředitele školy je úřad obtížný, spojený s nemalými starostmi. Tyto starosti vyžadují velikou míru napjetí nejen sil duševních, ale i fysických; ony potřebují nemalé míry klidné energie, která nikdy (?) u ženy nevyskytuje se z příčin v samé přirozenosti ležících v takové míře jako u muže. Více rozvážené energie je potřebí tam, kde v souladu má se udržeti sbor ženský. Řed tel školy má mítí jasný pohled do celého živo a veřejného, který kolem něho se pohyboje. K tomu je nevyhnutelně třeba, by vnikal do všech jeho záhybů, aby měl všude přístup a všude aby byl respektován. To se však může podařiti zpravidla lépe učiteli nežli učitelce, která má přístup k mnohým věcem omezený. Svěřili se místo správcovské osobě mužské, zlepšil se tím hmotné postavení nejen jediné osoby, nýbrž je to skoro vždycky zlepšení existence celé rodiny. Neboť dožije-li se učitel toho,

že může se státi správcem škol, jest zajisté (na nepatrné výjimky) ženat a často již otcem četné rodiny. Kde pak je tento důvod u učitelky? Vždyť víme, že již i podučitelka (a ne snad jedna nebo některé) je s to, aby si ze svého platu vedle nádherných toalett mohla platiti sedadlo v divadle, jezdit na letní byty a tam dělati honoraci. (!) U ženské to jde, ta neví, co to starost o rodinu. Učitel (ne-ožení-li se dobře) to dělati nemůže. Ten je rád, když si může jednou za čas zaplatiti lístek k stání (?) na galerii. Z těchto důvodů měly by naše kolegyně uznati, že požadavek volné konkurence je oprávněný, a měly by býti spokojeny a vděčný za to, že učitelé domáhají se pro ně platu rovného.

Učitelky se ově m brání takovému jednání svých pánnů kolegů, pravíce, že mívají i kážeň ve škole dobrou a že jsou lepšími vychovatelkami nežli muži. — Spory tyto jsou velmi ostré a svědčí o — znamenité kolegialnosti.

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Visitace a biřmování J. E. ndp. kardinála hr. Schoenborna v Staroměstských školách a kostelích slavnostně se odbyvala. Ve mnohých školách ozdobili nejen školní síně, ale i schodiště. Chrámy byly plny . . . To dopaluje „Radikální Listy“, jež zehrají na „neuvědomělost“ lidu, na servilnost učitelů, reptají, že se koupily kytice . . . Zejména o škole svatojanské psaly žlučí končice: „U Jakuba — ztratili filipa“ (rozumí se liberálové a radikálové).

„Pryč od Vratislavi! To jest heslo, které v některých českých novinách pražských i na Moravě se hlásá. Podnět k tomu dal záměr kardinála vratislavského Koppa, u Opavy zříditi německý konvikt a biskopský seminář ve Vidnavě. Noviny žádají, aby rakouské Slezsko v církevním ohledu bylo úplně vyloučeno z diecése vratislavské a přidělilo se k arcibiskupství olomouckému. Vyčítá se dále kardinálu Koppovi, že na sněmu opavském hlasuje i proti nejspravedlivějším národním požadavkům Čechů a Poláků, kdežto by ani do schůzí (prý) choditi nemusil. V poslední době (na stížnost okres soudce Waniczka ve Frýdku) poručil faráři v Janovicích, dp. Štíhlovi, aby neužíval s úřady — jazyka jiného nežli německého. Farář má bez odklada c. k.

okres. soudu zaslati výkaz německý a do 8 dnů biskupovi svému zaslati zprávu. A přece žije v Janovicích 1802 Čechů a pouze 16 Němců. Je-li věc pravdivá, jest na pováženou!

Příčiněním zejména vsdp. preláta dra. Krásla přijaty byly na sněmu král Českého některé re. oluce, v nichž katecheti, duchovní správcové a světští učitelé náboženství žádají: aby na veřejných školách obecních katechetům bylo dáno platu 800 zl. a osobní přídavky (v Dolních Rakousích a na Moravě mají na obecní škole katecheti 800 zl., na měšťanské 1000 zl.), aby počet vyučovacích hodin snížen byl na 22 (exhortu v to 2 hodinami počítaje), aby doba služební byla 35-letá (na střední škole 30letá), aby odcházejícímu katechetovi do duchovní správy — dáno bylo odbytné a aby se mohl státi správcem školy. Požadavky tyto byly uznány ve školské komisi spravedlivými. Nechť se též vyplní!

„Los von Rom“ zníti nepřestává. V Brně promluvil dr. G. Trautenbergger, senior angšpurské konfesse, odcházeje do Švýcar, při slavnostním večeru, kde byla celá rada městská takto: „Neopustím Němce v Rakousku, nezavru ústa, neodložím sekeru (!!) válečnou, dokud mi zůstane něco hlasu, dokud mi srdce bude tlouci v těle, neumlknu, budu bojovat,

budu mluvit a kázat o svatě německé říši. Čím více se tu volně německé slovo rdousí a dává, tím třeba více německé mužnosti. Ať žije náš velký německý národ!“ — Takových agentů prusáckých je u nás — mnoho.

Vikariát vratislavský vydal předpis, dle něhož kázati na rozloučenou kaplani a farní administrátoři nemají, ježto se v obcích působí zbytečný rozruch a strannictví.

Udílleti odpuštění na tisíce let, jež se někde udělovaly, výnosem sboru odpuštěného ze dne 5. května 1898 nyní zapovězeno. —

Uberská sněmovna rokovala ve dnech 1—3. května o „zneužívání“ (!) kazatelny na volby. Po mnohých řečnicích promluvil sám předseda ministerstva Szell, řka, že musí býti „vliv duchovenstva“ na volby za-
mezen.

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Na sněmě štýrském dne 27. dubna pravil při debatě o nařízeních dle § 14. základních zákonů posl. Walz: „Klerikálové jsou — političtí šejdři. Pakli připravíte Rakousko o jeho německou povahu, zmizí s mapy světa.“ —

Poslanec Hagenhofer pravil: „Nesme zrádci lidu. S lidmi však, kteří zrazují víru, dynastii a vlast, nechce míti naše katolicko-lidová strana nic společného. V Admontu byl obraz císařův přelepen (!) Schoenererovou podobiznou. (Volání: Co je nám do toho!)“

Anglie. Strach před židy mezi anglickými spisovateli roste. Arnold White na příklad v brožuře praví: „Jisto jest, že většina přistěhovalých židů nepřichází do Anglie, aby se stali příslušníky státu a aby pracovali o rozkvět jeho. Nestanou se Angličany! Politicky zjednávají si vážnou moc, s níž jednoho dne bude nutno počítati. Angličtí státníci, až až dosud antisemitské „ztrěštěnosti“ ve Francii a „tyranství“ carovo odsuzovali, počínají nyní sami jeviti znepokojení v příčině vzrůstající: o vlivu židů v Anglii. Salisbury váhá proti nim postupovati — doznává slabost svou. Přistěhovalectví obmeziti znamená — uraziti židovské velkofinančníky. Kosmopolitická bažina ta jest však pro vlast naši pravým nebezpečím.“

Předseda min. lord Salisbury pravil dne 1. května v anglické sněmovně: „Dohodnutí naše s Ruskem týká se hlavně drah v obapolných našich operačních územích v Číně. Anglie se zavazuje, že nebude stavěti žádnou dráhu severně u veliké zdi a nikoho že nebude ke stavbě takové pobádati. Rusko se podvoluje témuž ustanovení v údolí Sany-ce. Dohodnutí toto je známkou dobrého smýšlení mezi oběma vládami, jež bude ještě

vzrůstati. Ono zabráni srážkám mezi oběma vládami v dalekém dílu světa a povede k dohodnutí tím i v jiných předmětech.“

V dolní sněmovně poukazovali poslanci agrární na úpadek zemědělství, žádající zavedení ochranných cel. Seton-Karr ukazoval na vzrůstající odvislost Anglie od ciziny v příčině dovozu potravin; kdyby vypukla válka — byla by prý Anglie vyhladověna. Mimo to průmyslové její výrobky jsou Německem, Amerikou a Japonskem ze světových trhů vytlačovány. Agráři žádají, aby stát stavěl národní zásobárny obilí.

Německo. Pruské listy píší stále jedovatě o Rakousko-Ubersku. Orgán bývalého kancléře Bismarcka „Hamburger Nachrichten“ prohlašují, že trojspolek mnsí býti vystřídán spolkem jiným. Itálie z trojpolku v nejbližší době vystoupiti hodlá, anebo již vystoupila, jak ukazuje slavnost francouzsko-italského bratření v Cagliari. Může právem řečeno býti, že myšlénka obnovení spolku tří císařů dnes, kdy dle všeobecného mínění trojspolek trvá spíše dle jména nežli dle skutečnosti, visí ve vzduchu. Itálie beztoho přistoupila do trojpolku jen s půl srdcem a v případě války nemohla by závazkům dostáti. Německá říše má po svých posledních zkušenostech s Anglií všecku příčinu, aby se postavila konečně rozhodně po bok Rusku. Německo a Anglie jsou přirození nepřátelé, právě tak jako Anglie a Rusko. Bude-li spolek císařství německého, ruského a rakousko-uberského obnoven, může se oň Itálie opřati (!), Anglie stane se skromnější a mír světa byl by zabezpečen.“ —

Rozumí se, že by trojcísařský spolek, největších výhod Německu poskytující, byl spolkem (pro Rusko a zejména pro říši naši) — největších nehod. —

Na Rusi zatýkojí Poláky ve Varšavě
i v guberniích sousedních i Rusy. Policie a
kozáci hrají hlavní kroniku.

* * *

Italie. Ministerstvo Pelleuxovo podalo
žádost za propuštění, protože čínská výprava
se nezdařila a protože v zemi je čím dál tím
větší rozvrat.

• • • ČÁST LITERÁRNÍ. • • •

Divadelní listy.

K historické hře Vlčkové „Anežka Přemyslovna“ nemáme s našeho stanoviska co říci. Po stránce divadelní ocenil ji pěkně Neruda v „Nár. Listech“ ze dne 18. dubna 1876. V jeho „Povodni“ hlavní osobou je sestra Methodie, již sice také jen útrapy světa hrozné zanesly do kláštera, která však v život klášterní cele se vžila a hraje úlohu spolčnice srdečnou, upřímnou a obětavou. Drama je vzato z Vlčkova románu „Samohrady“, je nedramatické. Methodie je líčena jako tklivá duše, na jejíž oko a tvář utrpení a vítězství nad sebou až k lhostejnosti je veliké, rozlévají jemnou zádumčivost. Takové líčení je sice možné, ale není to pravidelný stav; ten je veselí. Obě tyto hry dány byly jen jednou t. j. propadly.

Jiráskových her bylo do r. 1896 dáváno tři; „Kolébka“, „Vojnarka“, „Otec“. „Kolébka“ padá do roku 1377, jehož nese stopy i v řeči Margreta, která mluví o pěkném kázání střídníka, o nábožnosti a počestnosti, je jedovatá jako ocet; pan purkrabí, který Alenku varuje, že tančíc a zpívajíc „ďáblu ústa ofěruje“ a pištěce poslouchajíc „uší ďáblu ofěruje“ a zle na ní ďáblem nasazuje, je chlapík velmi podařený. Oba strojí Aleně kolébku, — kolébatí staročeský trest pro záletnice — ale dostane se jim samým té cti. Ale to snad patří do koloritu minulosti. A pak ti ubozí svatí v nebi jsou už k tomu odsouzeni, že jimi nejvíce oplývávají ústa klevetnic a záletníků. Hra je ostatně rozkošná. Dávána osmkrát.

„Vojnarka“, z moderní doby, je ještě pestřejší; je všelijakými výkřiky jako sv. Panno, Jezus Marja! a p. prošpikována. Poutníkář Hruška chodí bez čepice. „Když se člověk dobrovolně slibem zaváže, musí ho držet.“ (S pathosem.) „Šak ale Spasitel náš pro nás víc trpěl a krví se potil — —“, vykládá Hruška. Činí tak od 15 let, co měl tak divné vidění. Nemohl spát, a tak vzal útočiště k Panně Marii a putoval do Vamberic a pak do Cell a hned to s něho spadlo. V Cellích byl už dvanáctkrát a ještě jednou půjde (s pathosem): „Dvanáct apoštolů, třináctý Kristus. Eště jednou, panímámo, eště jednou. Letos po žních — —“ Do Vamberic už pouť sehájí (s pathosem). Ve čtvrtek půjdem. Ráno bude v Říkové sloužena mše svatá ke cti a chvále Boží a na dobrý oumysl — a pak vyrazí s muzikou. Láká Vojnarku, namlouvá ji zároveň, že Dostál k vůli ní jen půjde. A Dostál je figura, s ním by mohla ještě světa užít. Vojnarka nejde, ale dá za muzikanty na mši a na jednu extra. Oulisník Hruška i s tím je spokojen. Když to nejde s Dostálem, začne s jiným. On vlastně je každému k službám, hned několika najednou. Při tom dělá pobožného. Když ho Drtina má ke hře v karty, odpovídá: „Já zpěvák, a karty!“ Však ale pravi svatý Barnabáš: „Nehrej! Nehrej! Neprohráš!“ Ale Antonína zrovna do hry nutí. Znameníť „pobožný zpěvák“. Stará Havlová, matka Antonínova, je taky podařená. Její Frantik viděl čtyry lumera a vyhrál. Marja Panno, vyhrál! Zpýšněl. Antonín je jiný. Mariá Panno! Otce nebeského, ne, je lepšího srdce! Když je obdarována, libuje si „Marjá Panno! Budu se za vás modlit, aby vám nebeský Pán Bůh . . .“ A tak má plná ústa stále „Jesus Marja, pro Ježíše Krista . . .“ Je to snad dle zkušenosti vše pravdivé, ale tam až realismus nesmí přece sahati. „Vojnarka“ měla třinácte představení.

Ještě silnější je „Otec“. Je taky dramaticky silný. Je celý náboženský. Divisek má dva syny a dceru. Tuto přinutil nelidsky proti její vůli do kláštera, Jana zase do semináře. Učinil tak ze sobectví a hamižnosti, aby laciné děti se zbyl a aby vše dostal

druhý syn a tak rod Diviškův opět se pozvedl. Jeho soused Kopecký má dceru, kterou pan majstr miluje. Kopecký se zadlužil pro náklady na své děti, z nichž jeden syn právě stává se doktorem. Divišek skoupí směnky a jako bezcitný lichvář zničí Kopeckého. Divišek dělá při tom velmi pobožného. Ke kluku, který jde s pány na hon, dí: „i ty hošíku bezbožný! Neslyšíš zvonit na mši? To jsi křesťan? To je mládež! Nic nedá na Pána Boha a na kostel“. Pan majstr chodí na Annou; ona jde s ním na pouť. Divišek ho nutil dříve, nyní jak to shlédne, ho nepustí a Kopeckému lichvářsky zadrhne krk. K dětem je rovněž tak krutý, obraz otce tyрана. Děti jsou jen pro rodiče. Pouť vidíme před očima, vše, kříž, korouhve, ženy s uzlíčky, muže s růženci přes prsa, s deštníky, a slyšíme slova předříkávače a zpěv lidu:

Na všechny muziky
líbezně hraje
královně andělské
chválu vzdávejte.
Pobni se celé nebe,
neb jest matka pokoje
zdrávas, zdrávas Maria!

Divišek nábožně se křížuje a často mluví s kazatelskou a pathetickou nábožností o božím řízení, o důstojnosti a povinnosti syna a kněze, tu je sladounký s odporou úlisností, ale vždy tvrdý jako skála. Jan ze semináře vystoupil. Tu přijde katastrofa. Kopeckého statek přišel do rukou Diviškových. Jeho druhý syn počíná si proti stěhujícím, a zvláště proti Václavovi neurvale, pyšně a drze. Nastane hádka. Mladý Divišek, Bobeš jménem, tasí nůž, Václav v obraně proti své vůli ho zabije. Tu vchází starý Divišek, ještě nic nevěda:

Bobši! (Blíže) Bobši! (U dveří venku.) Josef! (Stane u prahu otevřených dveří; má v ruce nerozsvícenou, červenou lampičku, pod paždí obraz. Rozhlíží se u prahu) Jsou pryč! (Rozblíží se, vzdychne.) Tady nebožka máma — tady jsem — jako hoch — (Klekne u prahu) Děkuju ti, pane Bože, děkuju ti nejsvětější matko, panenko Marja, že jsem se dočkal. — Rač mně, nebeský otče, požehnati. (Vstává sebere lampičku a obraz, které před sebe na zem položil a mluví k obrazu a k lampičce.) Vy jste tu bývaly! Jen vy a já jsme ostaly, vás tu pamatuju, pojdte zas první na poděkování Pánu Bohu. (Postaví lampičku na lavici u kamen, nahmatá v rohu, kde byl stůl, hřebík, pověsí obraz, škrtně, škrtně, zažehne lampičku, jde s ní pod obraz. Skroušen.) Panenko Marja, co jsem se k tobě namodlil! Ty's mě vyslyšela. (Chce připevnit lampičku pod obraz.) Ani to prkýnko tu neostalo — Kde pak oni lampičku! To jen sprostáci — (Hmatá.) Ani skoba. (Nevrle). A Bobeš kde teji, aby pomoh'. (Ohlíží se.) Ani stoličku tu nenechali, všecko jak by vymet'. (Svití si, hledá a jde k sedniče. U prahu stane v náhlém, prudkém překvapení.) Co — co (shýbá se ustrnut) člověk! (Níže skloněn svítí, ustrnulý, pak vyděšen.) Jesus Marja! Bobši! (Na samém prahu.) Je to on! Kriste Ježíši! (Vrazí do světničky.) Bobši! Krváci! (Proužek rudého světla, jak v sedniče postavil lampičku na zem, padá po zemi na scénu. Slyšeti zvuky největšího rozčilení.) Bobši! Josef! (Vyráží všechen rozrušen.) Je bez sebe! Pomoc! Vodu! Vodu! (Hledá rozčilením zmaten nějakou nádobu.) Nic — nic, ani hrníček! (Otevře prudce okno.) Pomoc! Vodu — Lidičky pomoc — pomoc! Vraždy! (Vyráží ven. Slyšeti prudké pum-pování a šplýchání vody a zase Diviškův hlas.) Lidičky — kde jste kdo —

Pak nastanou zase výkřiky: „Ježíš Marja, Kriste Ježíši“ a p. Jan, vida že nyní Annu nemůže si vzít, když její bratr zabil jeho bratra, zlíbá ji a jde do semináře zase. Otec mu nyní brání, ale Jan jde. A tak na konec zůstane tyran sám, zlomen, zničen. Všecko ho opustí. Je to hrozná scéna. Vedle poutnického průvodu vidíme i pohřební průvod s muzikanty a družičkami, jak se vrací z kostela. Zvláštní typickou osobností je tu mimo to Křivda, jakési veřejné venkovské svědomí v rýmovačkách, které ovšem jsou rovněž často náboženské. Je to osobička dost zdařilá a pěkná. „Otec“ Jiráskův dáván pětkrát od r. 1895, kdy byl novinkou. Leckd^e byl zakazán. A právem. Teď už nic jiného neschází, než aby na jevišti sloužila se mše, chodilo se k přijímání, kázalo a zpovídalo. Přijímání bratrské vlastně jsme už měli ve Vrchlického Exulantech. Zpověď jinde také už byla. Brzo už budou kostely skoro zbytečné nebo vše: mše, požehnání, ká-

zaní, úvody šestinedělek, svátosti, poutí budou se dávatí na divadle. Rakouský vojín, nebo něco, co se týká vojska, školy a p. nesmí se realisticky dávatí; církevní věci ano. Náboženství a církev tvoří ovšem kus života národního a společenského, ale ušlechtilý vzdělanec a přítel národa obmezí se vždy raději jen na nejnútnejší a bude ty věci bráti co nejdelikátněji. Jest to dost divné, že právě v době nábožensky vlažné vira a církev jsou přitahovány k tomu, aby byly předmětem zábavy a nemilosrdné, kruté kritiky diváctvu. Ten pravý vzdělavatelský moment obou je pravidelně pomínut nebo pojímán jednostraně, asi tak, že pan majstr nejdříve svou holku zlobí a pak šlechetně odejde do semináře, nebo že jeptiška dříve pohřbí svou lásku. Jak malicherné, j k nízko stojí kulturní obzor takových her.

Lesklý povrch.

(Obrázek.) — Napsal Bohumil Brodský.

(Pokračování.)

„Co pan vrchní? Prosil jsem se ho o něco? Já od svých úředníků milostí nepotřebuji. Jděte a vařte. Až bude uvařeno, zavolejte na mne. Mám pokoj připraven?“

„Ano, jejich Milosti.“

„Dobře. Dejte mi tam vody a jak kočí přijede, přineste mi kufřík, převléknu se.“

Klíčný dovedl jej nahoru do připravené ložnice a klíčná s chvatem počala chystati oběd. Měla radost, že ji milostpán vyznamenal, a chvátala, aby se stala hodnou jeho důvěry. Za chvíli přijel na dvůr Martin. Pan vrchní vyběhl k němu z kanceláře a důvěrně se ho ptal, co se to stalo, že milostpán šel pěšky.

„Nevím,“ odpovídal Martin ledabylo, „Huboval, že mu pan vrchní poslal naproti nejhorší koně, a ptal se, jsou-li to ty koně, které tolik stáli. Dal se pěšinou a mně poroučel, abych jel, co noha nohu mime. Jo, kdybychom byli dřív takhle jezdili, byli by koně jako lvi.“

Vrchní se ho dále netázal. Pozoroval, že je zle, a že Martin se ho už nebojí. Raději chvátal nazpět do kanceláře, kde s důchodním očekával příchodu pánova. Těšil se, že až přijde, pozve ho k obědu a tak poněkud usmíří. Ale za okamžik přišel adjunkt se zprávou, že si pan Horn poručil oběd u klíčných.

To byla poslední rána, a z celé odvahy vrchního nezbylo nic. Vyběhl nahoru a všecek zoufalý zavolal ženu do pokoje

„Nechystej nic. bude jíst u klíčného,“ pravil tlumeně, běhaje při tom po pokoji.

„Co se mu stalo?“ ptala se ho úzkostlivě.

„Což já vím? Je to beztoho nějaký blázen, chce mě týrat. Už na dvoře přede všemi se na mě rozkřikl jako na kluka. Bude-li tak dále vyvádět, dám výpověď.“

„A co si počneme?“ namítala Julinka, majíc pláč na káňku.

„Musí ti tatínek vyplatit věno,“ odpovídal tvrdě. „Beztoho už je na čase, aby řekl, co dostaneš. Zítra půjdeš domů. Tentokrát musíš pěšky. Řekneš tam, co se stalo a vyřídíš, aby už všechno uchystali.“

Julinka neodvážila se říci, že věna nedostane žádného. Bála se muže a výstupu, který by byl udělal. Ale za to sama pocítila velikou úzkost a zoufalou stísněnost. Po dnech velmi bezstarostných a v plném pohodlí a slávě strávených hrnuly se najednou časy velmi kruté, v nichž jí opouštěla domýšlivost, sebevědomí a pýcha. Neměla dosud jasného rozhledu, co se potom stane ale vycítila, že se stane něco velmi zlého. Sedla na stkvostnou pohovku a rozplakala se. Sama sobě žádné vinny nedávala, ale svalovala v duchu vinu na své rodiče, že se jí nepostarali o věno.

Děvečky v kuchyni se divily, že nejde k obědu ani milostpán, ani jejich páni. Vycítili, že se tu něco stalo, a šuškejíce mezi sebou, zlomyslně přáli naduté paní vrchní, že ji potkalo také něco nemilého.

Zatím už klíčná uvařila prostý oběd a Horn nasytiv se s chutí domácí stravou, šel do kanceláře. Nedbal poklon ani vítání, ale usadiv se poroučel důchodnímu, aby otevřel pokladnu a knihy, že se přesvědčí o stavu panství. Důchodní měl vše v pořádku, za to však vrchní dostával šleh za šlehem. Horn přehlížeje jednotlivé položky, ptal se po příčině výloh, po účelu velikých vydání a po čistém užítku.

„Jak se stalo, že koně, kteří stáli osm set, jsou zničeni?“ ptal se ostře. „Žádné vytáčky. Mně je milejší, když se přiznáte, než abyste zapíral.“

„Já nevím,“ zajíkal se vrchní.

„Tedy vám já povím, jak se to stalo. Honíte je na zábavu, na řízení, na návštěvy a když nejedete vy, jede vaše paní na procházku. Prosim vás, kde berete peníze, že může vaše paní jezdit na procházku? Moje žena šetří koně a chodí na procházku pěšky. Snad by vaši paní taky nebylo, kdyby se pěšky prošla. Vždyť má práci doma a je-li ženou úředníka, vrchnost dělat nesmí. Uhonil jste koně a teď máte, co chcete. Já vám jiných koní nekoupím. Ode dneška budete koní užívat pouze k nutným úředním cestám, a jakmile se dovím, že jste s nimi jel na návštěvu nebo na procházku, vezmu vam koně docela. Pak budete chodit pěšky vůbec, protože já jsem nekoupil panství pro své úředníky, ale pro sebe. A nikdy více se nesmíte odvážit učinit nějaké vydání bez mého svolení. Každého týdne předložíte mi výkaz, co je potřeba vyplácet, a až výkaz ten schválím, teprve pan důchodní peníze vyplatí. Abyste nemohl ostatně počínati si jako neobmezený samovládce, kdykoliv budete chtít zavést nějakou novotu, připojí nejstarší správce k tomu své dobrozdání.“

Vrchní mlčel. Co si měl jiného počít? Zde se nemohl rozkřiknouti, poněvadž by jinak následovala výpověď. A pustiti se do světa jen tak, hledati štěstí jinde, to vše bylo velmi nejisté, velmi odvážné. Jeho pýcha došla pokoření, poněvadž pan Horn povídal vše před důchodním, kterého Štěch už dávno poučoval, že on, vrchní, jest jeho pánem. —

Návštěva Hornova způsobila ve Vystrkové i v okolí pobouření. Vypravovalo se vše, co nový majetník povídal, jak si počínal, kterak se k vrchnímu choval, a hvězda moci a obávanosti vrchního vůči hledě klesala. Jemnostpán dověděl se ještě toho večera o všem, co se stalo. Byl povolán do Vystrkova k nemocnému rolníku, a na zpáteční cestě vypravoval mu soused, jenž ho vezl, co se v poledne ve dvoře dělo.

„Tak vida, jak i bohatí páni mají někdy rozum a vidějí dále, než by si člověk myslil,“ povídal si pokyvuje hlavou. „To asi panu vrchnímu i jeho paní není vhod.“

„Ba není,“ svědčil soused. „Povídala čeládka, že chodí všecek krotký, na lidi už nekřičí, nenadává a nehrozí, že každého vyžene. A paní vrchní dala odpoledne jedné děvečce výpověď. Bude teď míti jen jednu. Povídá se o ní všelicos a propuštěná děvečka zpívá o ní, až je to hanba poslouchat.“

Jemnostpán neodpovídal. Co prorokoval, počalo se plnit, a teď se chudák starý bál, aby to nebylo horší, nežli se domníval a než by snad bylo potřeba. Zdeňce ničeho neřikal, ale ona sama nazejtří přiběhla do fary všecka uděšena ptát se, co je pravda na kolujících pověstech. Lidé k pověstem přidali, co za dobré uznali, a zveličili ještě dost veliké pokoření Štěchovo.

Rozplakala se, slyšíc, že i na sestru přicházejí zlé dnové, a že už asi nebude jí pohrdati proto, že je ženou pouhého učitele. Neprála jí toho a bála se zvláště o rodiče. Ti budou zprávami těmi dotknuti nejvíce. Maminka bude nařikati, a tatínek bude trpěti sám v sobě. Vzlykajíc prosila jemnostpána, aby sestry neopouštěl a setká-li se s Hornem, za Štěchovy se přimluvil.

Pohnut jsa její láskou slíbil jemnostpán, že učiní, co bude moci, a uchlácholil Zdeňku, jak mohl. Maje příčinu Horna navštívit, aby u něho o opravu kostelíka ve Vystrkové zakročil, vyjel si tam několikátý den po příjezdu Hornové do zámku. Byl přijat vlídně, a Horn sám šel s ním do kostelíka, podívat se na nutné opravy. Shledal kostel v bídném stavu a uznal, že tak dále býti nemůže.

„Důkladných oprav podniknouti nemohu,“ povídal přímo, „poněvadž i ostatní patronátní kněží dovolávají se pomoci, ale něco se státi musí. Kdyby úředníci nevyssávali panství k svému vlastnímu prospěchu, mohlo by vše už dávno býti hotovo. Teď najednou se vše nedokáže, ale během času snad bude uvedeno všechno do pořádku. Nezmění-li se vrchní, propustím ho, a jiný úředník bude snad pečlivější.“

A tu jemnostpán, ač nerad se pokládal a svým jménem kryl očividné chyby jiných, počal se za vrchního přimlouvati a žádal Horna, aby Štěchovi popřál času k napravení. Jak pozoroval, nebylo to majetníku panství velmi milým, ale přece slíbil, že vrchního nepropustí, dokud nebude donucen.

Pokoření Štěchovo činilo divy. Příští neděle nemohla Zdenka do kostela, necítíc se zcela volnou. Přemáhajíc se připravovala oběd, když se tu otevřely dvéře, a v nich se objevila — její matka. Přijela do kostela a po kostele namířila k domku, aby poprvé navštívila dceru.

Poplakaly si obě, Zdenka radostí, že už matka nejeví proti ní takového nepřátelství a smíruje se s jejím stavem. Byla ke Kuklovi, když přišel domů, neobyčejně přívětivou a těšila se, že je Zdenka zdráva a spokojena. Paní nadlesní plakala ne radostí nad štěstím Zdenčiným, ale nad nehodami, které stihly Julinku a které byly předzvěstí věci horších.

Dva dny před tím přišla Julinka do Stračina a svým nářkem poděsila rodiče. Líčila vše ještě horší, než to v skutku bylo, a sdělovala mužovo přání, aby mu bylo vyplaceno věno. Tím otce velice pobouřila. Vytýkal jí, že je právě taková jako Štěch, že ví, jak mu jest zápasiti s dluhy, a že jde jej ještě více rdousit.

„Ty jsi věděla, že nebudeš mítí peněz. Proč jsi mu toho nefekla hned? Mím snad peníze ukrásti? Či nemám jísti a dáti tobě? Ty a matka nemáte se mnou srdce. Rády byste předčily všechny paničky, rozhazujete a mne se na nic neptáte, leč když potřebujete peněz. A pak vezmi, kde vezmi. Zdence je hůř, nemá takových příjmů a přece je spokojena, přičiňuje se a nepřipravuje mne do hrobu.“ (Pokr.)

KRONIKA.

†

Vzácný rakouský politik, patriarcha spravedlnosti, přítel národa českého, zejména v r. 1871, muž pevného charakteru, křesťan výborný.

hr. Hohenwart Karel,

dne 26. dubna zemřel a pochován byl ve Vidni. Císař a král s ohromným zástupem osobností pravdu a právo milujících pohřbu se účastnil. Zemřel, neobohatv se po příkladu jiných státníků. Čest jeho památce!

Nekrofilie — co je to? V Polné u lesíka zabito bylo slušné děvče 19leté, A. Hřůzová, ve středu před velkonočními svátky. Mrtvola, obnažená do poloviny, nalezena po 3 dnech. Pátrá se ustavičně po vrahu, jenž děvčeti hlavu odřízl skoro, ale marně. (Na kom je vina?) Židovský obuvník jeden, J. Hülsner, byl jako podezřelý z vraždy zatčen. „Neue freie Presse“ a za ní všechny židovské noviny piší, že na „rituelní“ vraždu nemůže býti ani pomyšlení, protože prý žijeme — v 19. století! Ježto krev všecka byla zachycena a odnesena, vysvětlují to listy ony „nekrofilii“. Vrah poloblázen (toť se rozumí, blázen býti musí, nebo aspoň nepřítelny) hledí z mrtvoly veškeru krev dostat, aby mrtvola nepropadala tak rychle hnilobě a vrah „akt nekrofilie“ mohl na ní

vykonati... Jiní soudí, že nebyl vrah sám, ale že měl pomocníka. Zdali se záhadná tato vražda děvčete (v Polné během roku druhá!) objasní?

Na suěmu dolnorakouském interpeloval posl. Schneider v příčině **vraždy** v Polné, jež se stala palčivou otázkou. V interpellaci praví, že v Polné byla 19letá křesťanská dívka A. Hřůzová zavražděna od židů, že vrahem je košerák z Golčova Jenkova, ježž lidé (prý) viděli, když u studny si ruce umýval, a že pod nehty zavražděné Hřůzové byly částičky lidského masa. Pozoruhodno jest, že v Polné byla synagoga, byt rabínův i dvou představených židovské obce prohlédnut. Detektivové, kteří chtěli vše svaliti na chorobného Jandu, ukázali se směšnými. Pátrání po vrazích není ještě skončeno. — Zdali se dovíme pravdu?

K našim národním poměrům. Minulého roku s velkým napjetím sledován byl průběh soudního řízení o zabití českého herce p. Lipovského příslušníkem německé národnosti v Litovli. Jak z pramene hodnověrného se nám sděluje, bude politování hodná tato záležitost znovu projednávána před soudním tribunálem, ježto prý se tu jedná o čin zjednaný a uplacený.

Výstava Krasoumné jednoty v Rudolfině nedávno zahájena podává značný soubor akvarel, pastel, kreseb, litografií a maleb nejruznějších umělců skoro ze všech národů.

Sionisté v Praze.

Rabíni byli donuceni vysloviti se, jak smýšlejí o hnutí sionistickém. Rabín Abelson ve Varšavě prohlásil, že „sionská myšlenka jest nití, která svazuje všechny části židovstva, je pružinou tajemnou, jež v mládeži židovské probouzí náb. ženského city, v intelligentních kruzích židovských zanikající.“ V Paříži rabíni prohlašují, že myšlenka židovského státu v Palestině stane se brzy skutkem; židé budou míti tam krále, jehož vyslanci budou u všech dvorů panovnických.

Společník židovské firmy „**Pražská ledárna Lüftschitz a spol.**“, Bernard Lüftschitz, zanechal u paní Jechové 2.500 zl., aby městský radní pan J. O. Jech — hlasoval pro zakoupení ledárny té pražskou obcí. Špinavá to aféra, kterých se přibází dnes ve veřejném životě více — jež ale nepřijdou na světlo!

Prof. Masaryk v lidové přednášce universitní (dle „České Stráže“) pravil: „Člověk je složen z těla a duše a proto vedle práce má největší vliv na společnost náboženství a filosofie jako celkový názor na svět. Společnost nemůže býti bez hospodaření, bez náboženství a filosofie. — Dějiny mnohých současných vládařů posud nejsou napsány, za to ale napsány už dějiny domu Rothschildova,

dějiny nad míru poučné, kde se dočtete, jakou souvislost má politika s bursoou a peněžnictvím. — Každý z nás musí mít v sobě centrum (středisko světové), to je ta pravá světová centralisace. — U nás v Čechách měli bychom myslet nejen na bohatnutí, ale i jak využít bohatství. Běda národu, kde zbohatlé třídy nedovedou užívat bohatství šlechetně a k cílům vznešeným! — Zvykněme si milovat, myslet, pracovat — a pak budeme snad také veseli. Naše nedostatky hospodářské i mravní znázorňuje český komediant který za — krejcar zlomí vaz.“

Závěti baronky Hirschové odkázáno přes 40 mil. (1) franků různým židovskozednářským „dobročinným“ ústavům, na př. „allianci Israelité Universelle“ pro školy v Orientě 7 milionů franků, náboženským židovským obcím v Berlíně, Paříži, Mnichově, Bruselu, Londýně po 500.000 fr., pro školy židovské v Haliči a Bukovině 3 mil. franků a pro jiné účely tamže 2 mil. — Potom nemají židé se chlubit, že není mezi nimi — chudiny! Ale odkud ty peníze? Baron Hirsch vydělal je při stavbě tureckých drah a na — burse.

Rychlopalná děla kalibru 7.5 cm. budou zavedena brzy v armádě naší obnosem — 40 mil. zl., což se rozvrhne na několik roků. — Blahobyť tedy stoupne.

• • • • KRITIKA. • • • •

Selská bouře. Jako jinde tak i u nás přišlo do módy zpracovávat kde které vhodné drama neb román na text operní. I rázovité drama Šubertovo „Jan Věra“ dostalo se v této formě na jeviště ve zpracování Jarosl. Kvapila, jenž oděl je plynným veršem a vynesav obratně scény vedlejší, vytvořil působivý text, jenž operním tradicím dobře odpovídá, ač právě přílišným odstraněním scén vysvětlujících stává se mnohé nejasným.

Hudbu složil tentokrát nováček na poli tvorby dramatické, L. Lošťák. Nevíme, zda právě na tomto poli kvete mu úspěch a stkvělá budoucnost. Forma operní vyžaduje pevné ruky, jež ovládá celý materiál skladby hudební a proniká do všech tajů nádherných obrátů harmonických. Té pak se mu rozhodně nedostává. Práce hudební jest velmi chudá, o polyfonickém zpracování a thematickém vedení není skoro v celé opeře potuchy. Skladatel chce nahraditi vše přebytkem melodie,

ale i ta nejsou oblékána novým a novým rouchem, nýbrž vracejí se tak, jak jsme již byli slyšeli, brzo unavuje, nebaví.

Skladatel běže se směrem eklektickým, ale přibází se mu častý lapsus doslovné reminiscence hlavně na Smetano, Čajkovského, Mascagniho. V melodickém vedení spokojuje se někdy skladatel vzory ne právě nejlepšími a obětně zamlouvajícímu se až larmoyantnímu tónu mnohdy celý charakter skladby.

Velmi uznáníhodna jest snaha skladatele po českosti, která však nezáleží v pouhé kopii písně národní. Píseň národní, česká a slovanská vůbec chová tolik charakteristických rysů a drobností, kterých třeba při skladbě dbáti, že tu potřebí dlouholetého studia, abychom v ducha písně národní vnikli. A v tomto duchu písně jeví se českost skladby.

Instrumentace „Selské bouře“ ukazuje sice na dobrý pozorovací talent skladatelův, jenž na pravém místě shání se po účinném

prostředku, ale celkem pohybuje se v mezích konvencionelních barev orchestrálních, které příliš neinteressují. Vadou velmi citelnou je nepřekná, mnohdy nečeská deklamace slova.

První akt baví nejvíce pestrou scenerií lidovou. V druhém aktě skladatel ochabuje, ve třetím pak nenalézá více akcentů, které by zájem posluchačů znova probudily.

Celkem možno říci, že „Selská bouře“ nepřináší nic nového a na dráze naší operní tvorby neznamena žádný pokrok. Je to práce pokusná, která má pro skladatele jistě důležitost tím, že slyšel práci svou a bude tedy mít příležitost, aby se budoucně uvaroval chyb, kterých v první práci své ještě nepostřehl. Provedena byla práce Lošťákova velmi dobře. Nescházelo také povzbuzujícího potlesku, kterým se u nás zvláště při premíerách neskrbí.

Vystoupení mladistvé koloraturní pěvkyně Cecilie Šmídové v „Kouzelné flétně“ ukázalo neobyčejný talent této damy, která již dnes, vládouc hlasem zvucným, přednáší koloraturní i nejobtížnější lekce a souměrně staccato se jí pak daří přímo brilliantně. Vhodná náhrada zajisté za pí. Petzoldovou-Sittovou, její obor doposud není obsazen. Pokusy se členy naší opery, kteří doposud působili v jiném oboru a kteří nyní, jak se doslychá, na obor koloraturní aspirují, nepovedou k cíli. Ostatně, kdo dovede prohlédnouti všechny záhyby divadelní kamarilly?

Tenorista p. O. Mařák vystoupil v „Kouzelné flétně“ (Tamino) a „Sedláku kaválru“ (Turridu). Má pěkný, čistý, ve výši svěží a vyrovnaný lyrický tenor, vokalisuje správně a hodí se zjevem svým i celým založením úloh pro partie lyrické velmi dobře. Vášnivě úlohy à la Mascagniův Turridu nebudou jeho oborem. Intelligentní zpěv jeho nemůže se srovnati s vášnivým křikem, jež Mascagni zrovna zdá se žádati. Koncertní saisona končí. Z poslední doby bylo opět několik lidových nebo populárních koncertů. Avšak obyčejně, kdo nepřijde, jest lid, i při cenách sebe menších. V první řadě třeba tu jmenovati koncert Hlaholu (v neděli dne 30. dubna), v němž vyborným řízením prof. Knittla provedeny nejzdařilejší vokální skladby letošní saisony, písňe národní atd. ve vzorném podání. Výborný učitel hudby p. Růžička pořádal klavírní večer, v němž ukázal svou vyspělou techniku, přemáhající obtíže s pravou elegancí.

Zajímavým zjevem byla virtuoska na housle, pí. Saenger-Sethe, Belgičanka, která v koncertě ve prospěch pražských chudých hrála Vieuxtempsův koncert d mol, pak Sara-

bandu a Guigne od Bacha a dva Brahmsovy uherské tance. Veliký, plný tón, vyspělá technika a vřelý přednes jsou charakteristické známky její hry. V místech vzrušujících dává se někdy příliš unést, čímž výkon její pozbyvá pravého klidu a uhlazenosti. Za to výborně se jí zdařily Andante koncertu a pak skladba Bachova, kde přesné frasování hudební a členění bohatého přediva polyfonického znamenitě působilo.

Nešverova ouvertura k opeře „Lesní vzduch“, již v koncertě tom orchestr konservatoře řízen řed. A. Bennewitzem přednesl, je práce v každém ohledu pozoruhodná. Snad by se opera Nešverova hodila lépe pro Národní divadlo, než tak mnohá z loňských a letošních novinek. — er. —

V minulých dnech provozováno bylo ve smíchovském divadle několik novinek. Jsou to: Fastrova jednoaktovka „V toulkách“ a nedávno zemřelého dramatického spisovatele Jaroslava Distla dvonaktovka „M o d r á k r e v“, obrázek z pražské společnosti. První práce, ač psaná ve formě zcela obyčejných dilettantů, přece prozrazuje místy slibný talent, jenž snad později se uplatní. Druhá, s chudičkým sice dějem, sršící však satirou a bajným humorem, kritující pravdivě pražské společenské poměry, ukazuje, jak nadějného spisovatele dramatického urvala nám smrt.

Pan J. Kühnel zdramatisoval pro smíchovské divadlo Jiráskův román „Psohlavci“, avšak velice nešťastně, učiniv z něho jakýsi „obraz“ z naší historie. Nehledě ani k tomu že učinil tak bez autorova svolení, přece nemůžeme pominouti mlčením, aby díla seriousních spisovatelů, reprezentujících naši literaturu a umění, takovýmito způsobem byla popularisována a aby vtahována byla na předměstské scény na pospas svátečnímu obecenstvu, jež lační po sensečních kusech a „obrazech“, jakým také „Psohlavci“ mají být. Tím dobré věci se neposlouží, naopak zavání to prospěchářstvím.

Hudba. — Oratorium.

(Pokrač.) Že tím zájem o skladbu svrchu jmenovanou vždy víc a více rostl, rozumí se samo sebou; ani odložení produkce v poslední chvíli protože barytonista p. Benoni musil odjet na zotavenou do Itálie, nemělo vlivu na úspěch novinky.

Per tot discrimina rerum — dne 7. dubna slyšeli jsme Perosiho.

Perosi narozen r. 1872 v Tortoně, kde mu jeho otec byl prvním učitelem hudby. Pak studoval na konservatoři milánské a na to

na hudební škole řezenské u Haberta, kde vnikl do ducha gregoriánského chorálu a církevní hudby vůbec.

Teprve v nejnovější době vzbudily velikou pozornost a sensaci čtyři rychle za sebou se objevivší oratoria na text písmá sv. : Vzkříšení Lazara, Proměnění Páně, Vzkříšení Kristovo.

Z těch provedeno u nás záslužnou péčí spolku hudebních umělců „Umučení Páně“, v němž zhudebněny některé obrazy z posledních kapitol evangelia sv. Marka Perosi jest v každém ohledě zjev pozoruhodný. Kdyby byly snad i přehnaný dithyramby italské, které vidí v Perosim nový směr v církevní hudbě, přece nelze upřít, že Perosi hledí vrátiti hudbě posvátného ducha vroucí zbožnosti, která vane z každé stránky jeho partitury. V pravdě nazvali bychom práce jeho meditací v tónech. Této základní myšlence podřizuje Perosi celý aparát hudební. Jeho orchestr je tak decentní, vede si s takovou umíněností a rezervou, že to v naší době až

překvapuje a po nenrvalostech nové Italie zrovna blahodárně působí. Ačkoliv nemá Perosi žádných efektů přehnaných, dýše přece ze všeho tolik vroucnosti, tolik citu, že to posluchače skutečně uchvátí a způsobí v něm onu zbožnou náladu, již skladatel chce vyjádřiti.

Když jen toto faktum máme na mysli, trvám že to úspěch veliký. Z této snahy Perosiho vyplývají i zvláštnosti formální. Nenalzáme tu velikých, celých, polyfonně zpracovaných sborů, ensemblů nebo hudebních kusů, aby jen naše pozornost nebyla od blavního předmětu, posvátného děje, odvrácena. Jemu stačí pouhá imitace, fughetto nebo kontrapunktický doprovod chorálu, který sbor jednoduše intonuje. Sbory jsou jednoduché, většinou pouhý kvintakord, k němuž se poji septima a nonový průtah; toť asi celý materiál tónový, ale přece velmi působivý. Za to v melodických liniích Perosiho poznáváme Vlacha, což však nemá býti výtka, nýbrž předností. (Dokončení.)

LITERATURA

Referuje R. P á n e k.

Vykvetly blány. Básně Vladimíra Houdka.

Svět smutných. Básně J. Opolského. Obě knihy vyšly nákladem J. Pelcla (Revue Rozhledy).

Po přečtení svazečku básní Houdkových uchvácen jsem byl těžkou melancholií a to pro její hořkosti plný a vášnivě zoufalými akkordy vyznívajícím obsah. Mladý tento talent prozrazuje zvláštní svérázný temperament. Vítám tuto sbírku básniček s povděkem, neboť Houdek jenž z vlivu Macharovy realistické rhetoriky se emancipoval, jest již úplně svým.

Je to výkřik našimi jak sociálními, tak i národnostními poměry rozbolávané a otrávené duše, jež marně hledá v bludišti stínu aspoň kousek světla spásy.

Stůj zde typický rys těchto veršů z básničky nadepsané „Nad mou knihou“ :

„Svých myšlének bičem, vyzbrojeným
ostrými líbezy ledové ironie
já šlehal své srdce a kouřící krev
se z tisíce drobných ran pozvolna prýští.

Však ještě v tom přivalu svištících ran se náhle zachvělo marnivou touhou. svou krvavou památku hluboko vtisknout do tohoto vetchého šátku Veroniky, než přijde jeho Golgotha . . .

Že však není autor výbojným a že nechce mladého čtenáře strhnouti s sebou ve svoji čistě subjektivní však přece jen hlubokými vášněmi rozervanou a poněkud i nepochopitelným bolem přesycenou poesii, tomu zajisté nasvědčují poetivě míněné verše :

„Pro tebe, jenž chceš ze knih ssáti as
elixir vášně, jež ti rovna nebi —
kéž verš můj Taygetské je skály srá z,
kde třisky leží znetvořených lebí!
Pij zde svou smrt a brzo slabý vaz
zlom ve propasti, jež se dole šklebí —
věř, tebe nelituji! V příští čas
mrzákův takých není zapotřebí!

Doufám však také, že ani samotného autora to rozcitlivělé a rozvášněné nitro, jež básním jeho jest podkladem, neuspokojí a že můžeme v příští době očekávati od něho poesii plnou vůně světlejších květů, než jsou „blány“.

— Právě vyšel sešit 37. —

Vzácná kniha jest dílo F. Vigouroux

BIBLE

a nejnovější objevy v Palestině,
Egyptě a Assyrii.

Zdá se, jako by Bůh Egyptany a Chaldejce vyvolal z hrobů v pravý čas. Onť nový život vhlil v exegesi a apologetiku křesťanskou v době, kdy racionalismus vyhledává nových zbraní, aby podkopal Jeho mocné dílo. „Jest pamětihodno,“ dí dr. Bickell, „že oba velikolepé objevy historické naší doby podávají si takorůzka ruce, aby obhájily mojžišský původ Pentateuchu. Zatím co egyptologie nás až do nejmenších podrobností poučuje o poměrech egyptských a potvrzuje tím autentičnost této knihy, nutí nás, abychom uznali, že ji sepsal autor, jenž jako Mojžíš žil v údolí Nílském, ukazuje assyriologie falešnost hypotézy o různých původních pramenech a dokazuje jednotu tohoto základního spisu zjevení božského.“ Kdo by nežasl, vida, že v době, kdy nevěrecká kritika povstala a prohlásila, že nevidí než mytly v Písmu svatém, Prozřetelnost vyvolala mrtvé z jejich hrobů, aby vydali svědectví spisovatelům Pisma sv.? Archeologické objevy učiněné v Egyptě a v Assyrii v době novější potvrzují tudíž historičnost a pravdivost našeho Pisma svatého. Mrtvé stavby a památníky egyptské a assyrské, jež po dlouhé věky zrakům lidským pod ssutinami byly skryty, jakož i záhadné zprvu nápisy hieroglyfické a klinové ožily takorůzka a rozhovořily se úsilím neuvavných badatelů, aby pronášely nad jiné přesvědčivá a pádná svědectví na obranu knih posvátných. Naplnila so tu v podivuhodné míře slova Pisma svatého: „Budou-li tito mlčeti, kameni bude volati“ (Luk. 19, 40.) a „Kámen ze stěny křičeti bude, a dřevo odpovidati bude“ (Hab. 2, 11.).

Cena sešitu (o 48 stranách s mnoha vyobrazeními) jen

==== 20 kr. ====

Díl I. cena 2 zl. 20 kr. Díl II. cena 2 zl. 40 kr.

Díl III. cena 2 zl. 80 kr.

Předplatné: na 5 sešitů zl. 1.—, na 10 sešitů zl. 2.— přijímá

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze.

Našim čtenářům doporučujeme následující knihy:

Květy Marianské.

Promluvy k úctě nejblah. Panny Marie
při pobožnosti májové.

Podává **Ant. Klos.**

Schváleno nejdůstojnější biskupskou konsistoří v Hradci Králové.

Stran 144. — Cena 50 kr.

Růženec kněžský

uvitý

Královně kněží.

Dle II. vydání něm. spisu Dra Leop. Ackermann, kněze diecése Vireburské
napsal

Václav Brabec,
farář v Jirnech.

Schváleno nejdůstojnější knížecí arcibiskupskou konsistoří v Praze, výnosem ze dne 10.
dubna 1896 číslo 3415.

Stran 192. — V tuhé elegantní vazbě 1 zl. 30 kr. — Vkusná úprava.

Máj Panny Marie Lúrdské.

Na základě spisů církevně schválených
sestavil, a ctitelům i odpůrcům neposkvrněné Bohorodičky věnuje

Dr. Karel Lev Řehák,
farář.

OBSAH: I. část: Úvod a XXXI čtení o událostech v Lúrdch. — II. část:
Trojí pobožnost růžencová. Devatero litanií. Nešpory o neposkvrněném Početí.
Písně. Dodatek o pouti Rakušanů do Lúrd.

S 1 titulním obrazem a 9 ilustr. v textu. — Stran 298. — Cena 1 zl.

Veškerý spisy zde uvedené má na skladě

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze.

BRANA

OBSAH:

Konference míru v Haagu. — Oslava konce devatenáctého století. — Poměr oběma ke státu a křesťanství, (Pokr.) — P. Viktorin, belgický minorita, v Číně usmrcený. Zikmund Myslík z Hyršova. — České věci. — Národohospodářská část. — Školství. — Náboženské a církevní záležitosti. — Zahraniční události. — Část literární. — Kronika. — Kritika — Literatura.

REDAKCI VEDE
A ZODPOVÍDÁ
PROJEF ŠIMON

+
VACLAV KOTRBA
VYDAVATEL

Casopisy a knihy redakci zaslané:

- Rozhledy po lidumilství**, č. 5., dne 15. května. Obsahují pro-
volání k lidumilům (ve prospěch nalezencův), články: Anglický nový
zákon proti pijáctví, Nemocnice a klášter Alžbětinek v Praze, Je-li oprá-
vněna ještě dobročinnost soukromá atd. Red. JUC. Fr. Cyrill Vlč. —
Doporučujeme.
- Náš domov**, čís. 10. (15. května), red. Jos. Vejvoda. Obsahuje články:
Hrabě K. Hohenwart, povídky od V. Pittnerové a Valouška, četné
básně a obrázky.
- Nový Život**, číslo květnové, obsahuje básně H. Šalusa, články od Al.
Korába, Dra Svítla, F. Holečka, J. Baara, Dra Musila atd. a zajímavou
směs (forum).
- Vlast**, č. 8. red. T. Škrdle. Obsahuje články od J. Vyhliďala, Sladomela,
Dra Kordáče, Dra Podlahy, Dra Lenze, prof. Müllera atd.
- Obzor**, č. 9, přináší články od Arndta, Kramoliše, Stupavského atd.
Doporučujeme.
- Španělsko a Filipiny**, časová studie od J. M. Podhorského. dle
Dra Blumentritta, Johna Foremana, Dra Hübnera, Dra Pindta de Gui-
moraes a prof. Sempera.
- Přítel domoviny**, sv. 6.: Křižáci, román Henryka Sienkiewicze, přel.
J. Langner.
- Vychovatel**, čís. 10, 15. května, přináší články: O domácím zaměst-
nání školních dětí. Náš průmysl a naše poměry školské, atd.
- Rádce duchovní**, red. Dr. Burian. Seš. 6.
- Víra, naděje a láska** od Vojtěcha Šrámka. Seš. 7., 8. Doporučujeme.
- Pouští** od Dra K. Maye, sešit 10, 11, 12.
- Nový ilustrovaný časopis** vydávati bude Dr. Ant. Podlaha. Gratul-
ujeme k podniku tomu. Čeští katolíci do jednoho nechť se za od-
běratele přihlásí!

———— Doporučujte v českých rodinách k odebírání ———

Zábavy večerní,

které nastoupily rokem 1899 **dvacátý ročník**. 107 samostatných knih
poskytly již čtenářům svým „**Zábavy večerní**“ a tvořiti mohou
úplně samostatnou knihovničku dobrých knih v každé české domácnosti:
podány v nich práce, které nejen bavily, ale vzdělávaly i vychovávaly.
Právě vyšel Z. Fleuriotové: „Rodinný život“, přel. J. Khun, II. díl. Pěkný
obrázek rodinných poměrů francouzských.

Předplatné na „**Zábavy večerní**“ jest i pro léta příští opět jen

 2 zl.

a budiž zasíláno na

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci

v Praze,

budova městské spořitelny.

Vychází:
5. a 20. dne
každého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prahu i venkov
celoročně 3 zl.,
čtvrtletně 75 kr.

ROČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 20. KVĚTNA 1899.

ČÍSLO 10.

Konference míru v Haagu.

Na podnět ruského cara Mikuláše II. sešla se dne 18. května v nizozemském městě Haagu konference 26 států ze všech dílů světa, aby se poradila o tom, jak by se dalo zabránit vzrůstu nesnesitelného již militarismu, jak by se přítrž učinila dalšímu šílenému zbrojení a jak by se daly zápletky různé vyřídití výborem mezinárodním.

Na 100 diplomatů nejpřednějších zasedati bude asi 14 dní v malebném městě holandském, aby se tedy radili, nikoli o úplném odzbrojení, ale o tom, jak by se polovina skoro výnosu všech daní nemusila vynakládati na vojsko a zbraně.

Časopisy, jednotliví politikové i celí národové uvítali konferenci míru s největší radostí. Ale naděje v pozitivní výsledek byla již zkalena výroky úst nejpovolanějších. Císař německý před 2 měsíci prohlásil totiž v příčině konference té: Německo jest nejbezpečnější, když bude mít armádu nejsilnější. To je pravá ochrana míru.

Také Francie prohlásila, že jde na konferenci jenom k vůli spojenci svému, Rusku, a že v příčině Elsaska a Lotrinska učiní na poradě jisté výhrady.

Podobně Anglie, Spojené Státy, Itálie, Čína a Japonsko miní jisté zvláštní projevy učiniti.

Jednání samo má býti přísně důvěrné, a pouze usnesení (resoluce) mají býti uveřejňovány.

Aby zachován byl mír a zbrojení přestalo — volají národové, volají učenci, humanisté. Aby setrváno bylo na nynější dráze — přejí si diplomaté a vojeuští hodnostáři.

Každý, kdo pozoruje milionové šiky, velice rychlé dopravní prostředky, zavedení bezdýmného prachu, obtíž opatřování armád potravou, rychlopalné zbraně atd., doznati musí, že vésti válku bylo by spojeno s hroznými ztrátami lidských životů, že by způ-

sobiti musilo katastrofu v průmyslu i obchodě, v řemeslech i hospodářství, v umění a vědách atd.

A jest otázka, zdali území, k vůli němuž by se vedla strašlivá, vysilující válka, stálo by za ty obrovské oběti . . .

Jedna okolnost bije při odzbrojovací konferenci této do očí, totiž ta věc, že papežská stolice k poradám nebyla pozvána.

A přece za všech 19 věků Církve katolická starala se o zavedení i udržení míru, což i zarytí odpůrcové její uznávají. „Papežství je mír“ — toto pořekadlo je známé.

Od dob Leibnitzových uvažována byla otázka tribunálu, který by odstraňoval spory mezi panovníky a jemuž by předsedal papež. I v tomto století papežové nejednou rozhodovali o vojně a míru. Ještě před 15 roky papežská stolice rozřešila spor mezi Německem a Španěly v příčině Karolinských ostrovů. Tak žádal sám kancléř kn. Bismarck!

Na sjezdě katolíků francouzských v Liège hr. Collinet pravil: „Mír může zajištěn býti a socialismu přítrž učiněna býti — zřízením internacionálního rozhodčího soudu pod předsednictvím sv. Otce. On může jako nový Lev katastrofy Attilovy zameziti, rozpor mezi národy a společenskými vrstvami odstraniti, boháče a chudé, kapitál a práci smířiti. Mezinárodní zákonodárství o upravení práce připravuje se již déle. Musí následovati i mezinárodní zabezpečení míru.“

Francouzský jeden list napsal: „Národové západu, unaveni a vysílení, obracejí se k Vatikánu, naslouchajíce žádostivě slovům míru, jež z úst nejvyššího kněze přicházejí. Papežství má opět býti rozhodčím a zakladatelem míru v Evropě . . . Katolická církev zdá se vždy více býti velikou civilizační mocí. Nesmírná prázdnota rozhostila se v mravním světě. Církev samotná může ji vyplniti. Strašně hrozící

zjevy ze hloubi vystupují, mocné armády ke krvavému vraždění stojí připraveny: jenom Církev může do tohoto stavu, jenž národy v záhubu uvádí, mír vrátiti.“

„La France Militaire“ („vojenská Francie“) konstatovala již r. 1889 nutnost mezinárodního rozhodčího soudu vzhledem na strašné zpousty, jež světovou válkou by nastaly. List „Observateur Français“ pak napsal: „Nenalezne-li Evropa prostředku, aby problém militarismu rozřešila, bude-li pokračovati, aby se ve zbrojení vyčerpala a kasárnami a pevnostmi pokryla, jde své záhubě vstříc. Kdo pak má se iniciativy k odzbrojení uchopiti? Ten, kdo je přirozeným knížetem míru, dědic oněch papežů, kteří středověku poskytli božský mír. — Papežství může s výsledkem ve prospěch míru a odzbrojení vystoupiti, poněvadž má autoritu morální a hlasu jeho může býti ve všem lidstvu porozuměno.“

„V křesťanských stoletích stalo se papežství rozhodčím soudcem mezi knížaty a národy nikoliv mocí svého náboženského nejvyššího úřadu učitelského, ale následkem křesťanské organizace společnosti lidské. Papež stál v čele lidstva, byl zároveň majákem, kormidelníkem, vůdcem a otcem a to nikoliv pouze v nadpřirozeném, ale i v přirozeném řádě. Od toho dne, kdy přestal papež tento sprostředkovací úřad zastávat, roztráštělo se křesťanské sociální zřízení v trosky. Nastoupila „hra — rovnováhy“, jež více krve prolila, než války za světové říše římské a za dob stěhování se národů. Hříčka tak zv. rovnováhy jest — rozbita. Nelze více částí dohromady shledati. Máme nyní volbu mezi starým barbarstvím či restaurací křesťanského světového zřízení (zcela dobře!)“

„Bien Public“ v belgickém Gentu roku 1885 napsal: „Co jest právo bez zákonodárce, jenž je definuje, a bez tribunálu, jenž je opravuje? Kdo má obtíže řešiti a mezi stranami rozhodovati? Evropa musí zvoliti rozhodčího soudce a ten jediný přijatelný kandidát jest — na stolci Petrově. — V této době vzrušené naruživosti a nepřátelství a v žízni po pomstě a v národ-

ních vášních vidíme prostředníka, jenž by mohl upravití podmínky mír zajišťujícího odzbrojení. Jest to papež, povýšený nad rozdíly národů a vzdálený všeho podezření strannictví. Jako Otec veliké rodiny křesťanské má nejvroucnější přání viděti všechny národy šťastné a v míru žijící. Kéž by knížata dnes vzpomněli, že mají přirozeného praesidenta a rozhodce obezřetného! Mír nebyl by pak odvislým od žaloby hraničního strážníka, od chvastavosti nevědomce a od nálady despoty! Proč se nám má zdáti Otcovský úřad papežství jen vidinou zašlých století?

Evropa ve světle dějin může badati. Přítomnost jest proto tak bídnou, že minulost není čistou. Přijde snad ještě den, kdy podobní ztracenému synu řekneme: „Nech nás vejíti do domu otcovského!“ Tam nalezneme opět spravedlnost, bratrství, mír a všecka dobra, jež jsme svou vinou promarnili a ztratili.“

Tehda postavili se státníci vlastní proti těmto hlasům, volajícím, aby papež byl rozhodcem míru a války. „Nemůže to být,“ (psal „Diritto“) — „všechna náboženství jsou intolerantní, — a papež je tedy také nesnášlivý . . .“

Také nyní vláda italská (židovskozednářská) překazila pozvání papeže Lva XIII. na „konferenci míru“ do Haagu.

Sama židovská „Neue Freie Presse“ farisejsky ovšem, litovala, že římská stolice papežská na konferenci zastoupena nebude. Univ. professor dvorní rada Zucker (žid) v úvodním článku „Politik“ tvrdil, že se tu stala — křivda.*)

Za takových poměrů nemyslíme, že rady konference budou korunovány výsledkem požehnaným. Ba spíše se zdá, že z konference vzejdou — nové zápletky, že se tam může jiskra zažehnouti, jež by pak mohla způsobiti i požár světové války!

J. Šimon.

*) Zvláštní je, že židé: miliardář ve Varšavě, Bloch, bar. Suttnerova, žurnalista Stead atd. hlásají v novinách, že oni dali podnět k carově návrhu!

Oslava konce devatenáctého století.

Napsal prelát scholastik dr. Fr. Krásl. (Dokončení.)

Mezi našimi spolukrajany rozšiřují se hromadně letáky, aby bez meškání přistoupili k církvi protestantské. „Pryč od Říma,“ hlásají vlci v rouše beránčím, a proč? Poněvadž prý dosavadní víra nemůže svědomí lidu uspokojiti; církev katolická se prý přežila, je-li nějaký útvar hoden, aby zanikl, jest to Církev katolická.

Římská církev uvedla prý celé země k bankrotu a národy ve zkázu. Proto může-li kdo se ještě zachrániti, honem ať se zachrání! Nevíme, kdy bude rozhodující bitva mezi katolicismem a protestantismem, ale to víme kdo v ní vyhraje. Protestantismu duchu, který již ovládá svět, náleží budoucnost a vítězství. Evangelická víra má mnoho vyznavačů, pro ni hoří mnoho nadšených srdcí. Ubírá se německými zeměmi od Rýna k Východu, od severního moře k jihu. Římské katolictví mějtež si romanští národové, pravoslavné vyznání Slované, protestantství vždy a všude budiž údělem Němců.

Víra katolická klesá, poněvadž církev římská jest vzdělání nepřátelská, popírá prý vědu, vylučuje zásadně svobodu myšlení. Že tomu tak, to prý dokazují snahy „klerikálů“ v Rakousku, kteří se chtějí stůj co stůj zmocniti obecných škol, aby prý mrak duševní poroby spadl na národy. Církev římská hoví prý modlářství, cti kříže, obrazy a ostatky svatých a to ku konci osvětleného 19 století. Mezi katolíky není ani jednoho vynikajícího muže, za to největší myslitelé, básníci, mudrci, státníci a vojevůdcové byli evangelického vyznání. Církev katolická prý činí člověka nešťastným, obmezeným a největším otrokem. — Naproti tomu protestantská církev, ó je, ta činí člověka v pravdě svobodným, osvíceným, šťastným, ba nejšťastnějším člověkem pod sluncem. Proto svlec každý svůj zastaralý katolický kabát a oblec si z brusu nový, pohodlný kabát evangelický. Procedura je lehká. Jest třeba napsati stručné lejtstro, k němuž se hned mustr přikládá, a poslati je řádně vyplněné — na podpis se nesmí nota bene zapomenouti — na hejtmanství. Všecko ať se udělá rychle bez otálení a rozvažování, příležitost jest příhodná, jak jich bude v obci víc, utvoří církevní obec evangelickou a budou-li míti většinu, poberou katolíkům kostely i se záduším. —

Již v šesti letáčích vydaných v Sasku a rozšiřovaných v severních Čechách se tyto myšlenky opakují. Toto hanebné řádění jest vypočteno na lidi chudé duchem, na hejly, kteří se i na nejmizernější lep dají chytiti. Jak ničemní jsou vůdcové, kteří tak podlých a ošuntělých zbraní užívají. A evangelický svaz v Berlíně to schvaluje, nevzejde mu však z toho žádné vítězství. Odpadlíci — padanky — mu velikou radost činiti nebudou a brzy nad nimi bude plakati.

A nyní podle starého rčení: „Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando,“ podívejme se bliže na toto hnutí „Pryč od Říma.“ Bude z toho vidno, že to není hnutí tak náboženské, jako spíše politické.

Quis — kdo to rozšiřuje? štváčí ze řemesla, kteří nevynikajíce ničím, chtějí lovit v kalných vodách a zraditi nejen svou víru, ale také svou zemi. Jsou to katolíci dle jména, kteří po své matce církvi házejí blátem, nejsou to Mohamedáné, ale novomodní pohané.

Quid. — Co to znamená: pryč od Říma? To znamená nepodporovati papeže, který prý je dost bohat, má paláce, knihovny a zahradu, vede-li se mu zle, ať to prodá, ať učiní dražbu na Vatikánské umělecké sbírky a bude hned dost bohat. „Pryč od Říma“ znamená nekonati pouti k papeži, ale raději do Saského lesa k velikánu, který pronásledoval církev. „Pryč od Říma“ znamená neposlouchati papeže, který prý jest cizincem a jehož slova prý nemají váhy. — „Pryč od Říma“ znamená: „Pryč od sv. Petra,“ který v Římě byl a v Římě zemřel jako první papež, proto to znamená také pryč od církve a pryč od jejího zakladatele Ježíše Krista, Syna božího, proto také „pryč od Boha.“

Ubi, kde pak se to děje? Nejvíce v severních a severozápadních Čechách, pak také v některých jiných zemích vnitrorakouských. Štváčí nejsou spokojeni pod mírným žezlem naší staroslavné jasné panující dynastie a šilhají jinam. „Pryč od Říma“ znamená u nich „pryč od Rakouska,“ ale to se bojí vysloviti. „Pryč od Říma“ jest: Blíže k Berlínu. Zpívají v Rakousku o ochraně Rýna, ačkoli tuto řeku nikdo neohrožuje. Nejvíce se tomu

směji Prusové, ti by mohli ty štváče na Rýně jako obrance proti Francouzům tak potřebovat!

Quibus auxiliis. — Jakými prostředky se to děje? Každý den dočítáme se v novinách, že v Berlíně a v jiných městech německé říše ustavily se z evangeliků tamních komitety, jež sbírají ve prospěch protikatolického hnutí v Rakousku. Veliké summy byly sebrány v sousedních v tak zvaných spřátelených zemích ve prospěch pomocné akce pro rakouské protestanty, proti kterým nebylo ze žádné strany útočeno; tyto peníze odvádějí se lidem, kteří bojují proti katolictví a proti naší vlasti; sbírá se správněji řečeno pro zdejší štváče, kteří štváči jsou z toho žoldu živi. Že spolek Gustava Adolfa nezůstává v tom ohledě pozadu, samo sebou se rozumí. Tedy ne za rakouské zlatky, ale za pruské marky se tak děje.

Cur — Proč to dělají? Ze msty proti katolické straně německé, která nechce se podříditi jejich komandu. Žádný katolík není vlastenec a německý katolík ten dle nich není zcela již ryzí Němec. „Deutschthum und Katholicismus vertragen sich nicht.“ Msta tato však neplatí tak straně jako spíše církvi katolické, která hlásá lásku k bližnímu, rovnoprávnost a rovnocennost národů. U jednotlivců jest to také osobní msta, že byli jednou rytíři, ale pro své dobré chování oproti redaktorům vídeňských listů rytířství ztratili. Proto se mstí církvi katolické. — Zdroj celého hnutí jest tedy zpupnost, pauvažnost a msta i pycha jednotlivců.

Quo modo — jak to činí? Nejdříve se to dalo tajně, pak veřejně v novinách, ve schůzích, v hostincích, ba i na radnicích a v parlamentech. Byli zvaní pastoři ze Saska a odjinud, aby osvěcovali ryzim evangeliem naše krajany.

Quando — kdy? Za našich dnů již se to děje hezky dlouho a jest na čase, aby církvi a vlastizrádnému počínání tomu byla učiněna přítrž. Něco nemilého se jim přece přitrefilo. Chvástali se, že dne 1. dubna 1899 bude hromadné přestupování, ale 1. duben byl pro ně prvním aprilem. O 10.000, kteří měli přestoupiti ani muk, nyní jest ticho. Z pohnutek prý čistě náboženských odstoupil jeden pohlavár, ale choť druhého nechtěla svoliti a proto druhý ještě čeká, aby byl 10.001. Zdravá mysl obyvatelstva zvítězila nad léčkami, které jí byly chytře nastraženy. V novinách ovšem lhou, že jich přestupuje více, ale musí lži opravit. Doufejme, že jako udělali náboženský bankrot, že i v politickém ohledu ve prospěch Rakouska samozvaní apoštolé protestantismu dohospodaří. Dokud rakouští národové budou věrni své katolické víře, nepříjde na ně pohroma. Kdyby však měli odpadati k protestantismu, tak nadejde ta pohroma. Proto jest třeba, aby se víra oživovala duchovními cvičeními mezi jednotlivými stavy a městy mezi lidem, jež rovněž konati se budou.

* * *

Při slavnostech a pobožnostech pořádaných ku konci století budeme prositi Boha, aby bděl nad církví svou a našim milovaným svatým Otcem, aby bděl nad Rakouskem a našim milovaným královstvím Českým, jakož i nad našim těžce zkoušeným císařem a králem *Ecce non dormitabit neque dormiet, qui custodit populum suum.*

Koruna jaksi slavností našich má býti pouť, kterou podniknouti hodláme na přes rok do sv. země. Již sv. biskup Vojtěch chtěl tuto pouť konati a dospěl za tím účelem až do jižní Italie. Roku 1064 poprvé v zemi naší slyšeti bylo volání k výpravě křížácké do Palaestiny. Strach soudného dne vznikuvší z toho, že r. 1065 připadal Hod Boží velikonoční na den 27. března, ku kterémuž dle starodávného podání kladeno Vzkříšení Páně, vtiskl do ruky některých křesťanů českých hůl na cestu do svaté země. Také r. 1096 účastnili se Čechové ve výpravě křížácké; vešlo tehdež v obyčej, putovati do svaté země. Roku 1122 putoval do Palaestiny župan Oznata, r. 1123 župan Dluhomil a Jindřich Zdík, syn Kosmův. Roku 1130 vydal se také pražský biskup Menhart na cestu do Jerusalema, odkud teprv r. 1131 do Čech se vrátil, poctěn byv od císaře řeckého v Cařihradě sv. ostatky a jinými vzácnými dary. V jeho průvodě nalézala se zbožná paní Přibyslava, vdova po Hroznatovi, veliká dobrodějka klášterů a chudiny. R. 1137 vydal se na pouť do Palestiny olomoucký biskup Jindřich Zdík s opatem sázavským Silvestrem, jsouce doprovázeni mnohými pány českými a moravskými. Bylo jim přestáti četná nebezpečství. — Pozdější biskupové pražští a kanovníci u sv. Víta konali ochotně pouť do sv. země. — Krištof Harant z Polžic vykonav pouť v XVII. století popsal ji v pěkné češtině.

Nuže, nedejme se od nich zahanbiti, nyní cesta ta daleko není tak nebezpečná a nákladná, jako byla v 11. a 12. století. Dříve pohlíželi na toho, kdo vykonal cestu do svatě země jako na světce a vzdělávali se jeho příkladem. Spatřit Betlém, Nazareth a Jerusalém, o kterých jsme již jako malé děti slýchali, budiž naším přáním a naším heslem. Kdo můžeš, pojď a zlíbej ta místa, po kterých kráčel Spasitel světa, kde za nás trpěl a zemřel, kde každý kámen na něho vzpomíná. Poutí tou dokážeme, že jsme pravými jeho stoupenci a nejkrásněji oslavíme konec tohoto století.

Proto zdař Bůh této pouti!

Poměr občana ke státu a křesťanství.

Píše Dr. Jos. Pošmurný, O. Cr.

(Pokračování.)

Křesťané mají a chtějí tedy býti věrnými členy státu a Církve zároveň, což je možno jen tehdy, když pravý účel státu nevyklučuje zároveň účel Církve, nýbrž když možno ve státě křesťanům žiti dle vůle Církve.

V čem záleží účel a dokonalost státní společnosti?

V tom zajisté, aby co možno největší počet občanů byl vzdělaný, mravný a při tom se těšil hmotnému blahobytu.

Chybí-li jedna z těchto podmínek, pak jest veta po dokonalosti státní společnosti. Neboť vzdělaný národ bez mravnosti a hmotných prostředků nemůže zajisté zván býti dokonalým, zrovna tak jako národ mravný, ale nevědomý a chudý anebo národ bohatý, ale při tom nemravný a nevzdělaný. (Balmes. Ethik XXI.)

Stát má sice dosti prostředků ve své moci, aby rozmnožil zdroje hmotného blahobytu a aby vydatně podporoval mravnost a vzdělanost. Ale pravou mravnost, prýstící pouze a jedině z víry Kristovy, vstřípiti v srdce poddaných nedovede a tím také nemůže si osobiti zásluhu, že by sám byl příčinou pravé vzdělanosti, která totiž jde souměrně s mravností.

Účelu však tomuto stát pohanský vyhověti nemohl a proto nutně musilo postavení křesťana ke státu býti jiné než pohana.

Mimo to jest známo, že ve státech pohanských mnoho bylo, co odporovalo zákonu přirozenému, mnoho nehodného lidské důstojnosti, mnoho bludného, neoprávněného a nespravedlivého.

Křesťané, proniknutí zásadami božské víry křesťanské, viděli a znali dobře všecky tyto nedostatky a nespravedlnosti, ale nepomýšleli nikterak snad na převrat násilný.

Hlasatelé evangelia nebyli hlasateli revoluce, nýbrž napomínali křesťany, aby poslouchali vladařů světských, aby svědomitě plnili zákony státní a tak přivedli k mlčení nevědomost nemoudrých lidí, jak dí sv. Petr, kteří totiž, neznajíce zásad křesťanských, prohlašovali křesťany za zbuje a neposlušné občany. Apoštolové napomínali křesťany, aby trpělivě snášeli socialní nepravosti.

Jen tehdy, když zákon světský patrně se protivil zákonu Božímu a žádal zradu na povinnostech křesťanských, měli neohroženě říci křesťané: „Více jest nám poslouchati Boha než lidí.“

Změna stávajícího řádu, pokud odporoval nauce Kristově, měla se státi ponáblu a sice z moci samého zákona státního, vydaného vlivem zásad křesťanských. Církev mocně a rychle přispěla k opravě občanského i socialního života tím, že horlivě hlásala a šířila nauku Kristovu a vychovávala lidstvo v zásadách křesťanských.

Občan, jenž se stal křesťanem, uznával sice i na dále ve státě Bohem ustanovenou moc, cítil svatou povinnost plniti zákony státní, přispívati ke blahu obecnému, ale vedle řádu občanského uznával ještě řád jiný, vyšší, nadpřirozený, totiž Církev, která jest říši dítek Božích, Bohem bezprostředně založená, která vede zákony svými členy své po cestách pravdy, spravedlnosti a věčné spásy k poslednímu cíli života lidského.

Křesťan ví, že mu stát může zjednati a pojistiti v nejlepším případě časné blaho, ale že ho nemůže přivesti k plné a trvalé dokonalosti lidské, k pravému, věčnému životu.

A proto, ač blaho státu zůstalo pro křesťana důležitým cílem jeho snah a práci,

nebylo pro něho již více cílem nejvyšším a posledním jako občanu pohanskému.

Křesťan nemohl zaniknouti ve státě jako bezvýznamný činitel, nemohl se dáti ovládati a omezovati ve všech svých snáhách zákony státními, nýbrž musil se dožadovati práva, aby mohl také svým vyšším, věčným zájmům životním volně a bez překážky se věnovati.

Vlivem zásad křesťanských změnilo se také podstatně chování občanů téhož státu mezi sebou a k občanům státu jiného.

Občan křesťanský neviděl ve spoluobčanu jen příslušníka téhož státu, nýbrž bratra toužící drahocennou krví Kristovou vykoupeného, s nímž měl jednati bez rozdílu stavu, věku, jmění, vzdělání a národnosti dle zásad křesťanské lásky a spravedlnosti. Úkony lásky a spravedlnosti neobmezovali se jen na spoluobčany, ale prokazovány všem lidem, třebaž byli příslušníky národů t. zv. barbarských.

Tím, že se změnil značně poměr občanů křesťanských ke státu, musil se i změnit poměr státu k občanům a to tím spíše, když přes všechna krvavá pronásledování počet křesťanů se očividně rozmáhal a s ním

i zásady křesťanské v osobní a občanské svobodě.

Vlivem zásad křesťanských o lidské důstojnosti, svobodě, věčném cíli, vzrůstalo se vědomí samostatnosti a neodvislosti náboženského života, které se konečně stalo všeobecným a vymohlo každému občanu státu křesťanského onu neodvislost a svobodu, o které občané státu pohanského neměli ani tušení.

Rozumí se samo sebou, že převrácen nemohl se státi v několika letech, nýbrž že trval dlouho, ano trvá dosud. Zásady křesťanské se uskutečňovaly v životě státním dle toho, jaké svobody a jakého vlivu požívala Církev v různých dobách a státech.

Šťastné byly doby a národové, u nichž byla víra křesťanská říditelkou života soukromého i státního, ale hrůzné byly doby, kdy zavládla nevěra, a Církev zbavena svobody a vlivu. (Dr. J. Ehrlich. Der Mensch und der Staat. 265—276).

Nemůžeme ovšem na tomto místě projiti celé dějiny a tak obšírně pravdu našeho tvrzení dokázati, ale přece za nutné pokládáme aspoň poněkud pravdivost tvrzení našeho doložiti. (Pokračování).

P. Viktorin, belgický minorita, v Číně usmrčený,

V prosinci r. 1898 usmrčen byl v Číně belgický mnich P. Viktorin, muž zbožný, učený a spravedlivý, který národ náš miloval a česky se naučil.

Od zpravodaje „Katol. Listů“ z Belgie obdrželi jsme tuto zprávu o jeho umučení: „Protokol lékařů: Hlava četnými údery od trupu oddělená nese zřetelnou stopu hlubokého udeření, jdoucí od jednoho ucha k druhému. Mozek otevřen, předek hlavy jest rozbit až k pravému oku, nos jest rozbit a zploštěn. Na levé ruce jest hluboká rána. Od lokte až k tepně nacházejí se stopy po spáleninách, a levá ruka jest úplně rozbita. Po pravé straně visí roztrhané maso na těle. Též pravá ruka jest plná ran. Celé tělo nese stopy po bití. Kůže visí s těla na různých místech celá roztrhaná. Trup leží otevřen od podbřiší až ke krku. Na zádech jsou stopy po střelné ráně. Tělo jest blátem pokryto, z čehož vyplývá, že je nahé po zemi vláčeli. . . Když to vše bylo konstatováno, bylo tělo umyto a pak bylo jasně viděti, že různé rány byly žhavým železem učiněny. Rána levé ruky zdá se, že byla žhavými štípacími kleštěmi způsobena. V rakvi byla mrtvola fotografována. Tělo podrželo svoji úplnou svéžest a není ni nejmenšího rozkladu na něm viděti. Dáno v I-šangu dne 26. ledna 1899.“

Když mrtvola byla umyta, bylo tělo nejprve do plátna, potom do bílého hedvábí a ještě na to do červeného saténu zavinuto, na to oděno do obyčejných šatů, načež ještě v mešní šaty bylo oblečeno a pak bylo do krásné rakve vloženo. Bratři učinili stkvostnou smuteční kapli, v nížto nyní náš vážený spolubratr jest vystaven, kdežto my s netrpělivostí čekáme na okamžik, v němž se mu práva dostane.

Nechť nyní celý svět si učiní úsudek o „Nebeské říši“ a veškerých jejích oslavovaných ctnostech a nechť porozumí, že národ bez Boha a jeho přikázání předčí nerozumná zvířata v krvežíznivosti a ukrutenství.“

To jsou hlavní a doslovné výňatky z dopisu z Číny poslaného sem a psaného PP. Kasiánem a Polydorem, belgickými Menšími Bratry. Že to zde v Belgii učinilo převelický dojem, můžete si snadno pomysliti.

Též nás belgický senát podal stížnost čínské vládě.

Co se dalo za slavnosti a děje od 14. března zde v Belgii na počest P. Viktorina, o tom se zde rozepisovati nemohu, jelikož by to mnoho archů papíru a ještě více času, kterého se nedostává, vyžadovalo. Čtenářové tohoto listu budou asi spokojeni, podáme-li jim zde v doslovném překladu list P. Viktorina, psaný naposled jeho matička. Na jeho útěchu vznáší se před jeho duchem obraz jeho vroucně milované matinky. Jí napsal psaní, jež jeho rodině mělo býti posláno, pakli zemře. Nyní skutečně obdržela zmíněné psaní světcova matinka, žijící ve Wihogne.

Zníť doslovně takto: „Ave Maria! Přemilá máti, bratří a sestry!

Ať se vůle Boží děje! Se smrtí v srdci píši vám: Moje křesťanství (křesťanská osada, pozn. překl.) Čú-ši jest zpuštěna. Usedlost, domy, vše zahynulo v plamenech. Bylo jich přes 700 ozbrojených zbraněmi a noži. Já utekl do Siao-me-tien. Za jeden neb dva dni zde budou. Kdybych se mohl ještě jednou vyzpovídati! Můj Bože, smiluj se nade mnou, já obětuji Ti svůj život za obrácení nebohých Číňanů. Dobrá matinko, na shledanou v nebi! Nechť vám dobrý Bůh se odmění a požehná. Po mé smrti modlete se za mě a nepřestávejte Čínu a Číňany milovati. Všem vám posílám poslední a svaté požehnání. Až zemru, neplačte, půjdut do nebe, kdež se za vás budu modliti. Žehnám též všem svým dobrodincům a budu se za ně v nebi modliti. F. Victorinus, nis. ap.“

Dne 14. března b. r. bylo ve Wihogne-i (kde jeho matka ještě bydlí) slavné rekvie, a veškery pohřební ceremonie za P. Viktorina, zemřelého za viru v Číně, vykonány řádem OO. Minoritů.

Páter Viktorin narodil se v Boirs (provincie Lutyšská) a čítal teprve 28 let. Do Číny přibyl v březnu 1897.

Generální vikář Monchamp popisuje jeho mučnickou smrt dle zpráv svrchu podaných.

Drahý bratře a otče Viktorine, za živa miloval Jsi nás a náš český jazyk, nezapomínej ani nyní na nás v nebesích!“ —

Jak krásný to příklad křesťanských ctností, jaká láska k Bohu, rodině i vlasti!

Zikmund Mislik z Hiršova.

Napsal Vlastimil Hálek, farář v Liboci.

Dlouhé a unavující bylo by vypisovati všecky vojenské činy Mislikovy, vojenská tažení, dopisy o poloze vojska a plány, jež sám kombinoval.¹⁾ Jisto jest, že za udatenství své požíval nejvyšší přízně císařské rodiny. Proto rychle postupoval na nejvyššího nad tisícem lidu válečného, ano pro své platné a věrné služby, které císaři Ferdinandu II. a III. po mnoho let činil, povýšen byl majestátem ve Vídni dne 4. října 1639 daným do stavu panského, při čemž i erb jeho polepšen a rozhojněn jest.²⁾ Později však, a to majestátem téhož císaře Ferdinanda III. v Ebersdorfě dne 10. října r. 1643 povýšen byl i do stavu panského rodů starožitných království Českého (alter Frei-Herrenstand.)³⁾

¹⁾ Velké množství dopisů z vojenského života Mislikova chová Černínský archiv v Jindřichově Hradci.

²⁾ D. Z. Kv. 147. A. 1. a Kv. 623. 9. 24.

³⁾ D. Z. Kv. 625. C. 20. V Excerptech

Význačným činem v životě Mislikově jest souboj na obranu jazyka českého, do kterého přiveden byl r. 1646. Jakkoli se stanoviska katolického se schvalovati nemůže, jest nicméně důkazem, že po bitvě bělohorské nevymizela láska k vlasti u české šlechty katolické, jež zůstala ve službách císařských. Uvedeného roku byl Mislik s plukem svým na hranicích v severních Čechách, kdež čelil proti Švédům. Dne 30. dubna vraceje se z hlavního stanu od arcivévody Leopolda Viléma v průvodu francouzského hraběte Bassampierra a dvou služebníků na své stanoviště, přišel s ním do hádky. Týž dotýkal se jeho cti i přátel, útočil na české poměry a hanlivě se o nich vyslovoval. Mislik nejprve to slovy odmítal, když však týž znova lživě věci (mentita) pronášel, píše Mislik, „musil jsem urážky

Paprockého (v Jindřichohrad. arch.) stojí „dala se taxa 1 zl. 36 kr.“ za diplom na stav panský od p. Zikmunda Mislika z Hiršova.

cti jako každý kavalír odmítnouti.“ Oba měli sebou pistole a kord. Odložili pláště, vzali pistole do rukou, natáhli kohoutky, a tu Mislík ještě, když počali již mířiti, jemu domlouval, aby odvolal. Týž však setrval na svém mínění, pročež spustili k ráně, ale obě pistole selhaly; proto je odhodili. Mislík vzal jinou pistoli, Bassampierre však sáhl ke kordu. Než i z druhé pistole rána chybila soupeře, pročež tasil Mislík taktéž kord a dvěma ranami jej zabil. Na to odjel do hlavního stanu podat zprávu o celé události. V popise souboje⁴⁾ přece jen se Mislík jaksi omlouvá, že jej úplně zabil, neb praví, že jednal tak již téměř v sebeobraně, neb Bassampierre nejvýš rozzuřen na něj dorážel, oba služebníci že to viděli a mohou o tom svědectví vydati; ostatně k takové „honorable action“ že se musí každý kavalír rozhodnouti.

Ačkoli v čestném souboji protivníka svého porazil, přece se zdá, že vzhledem k nařízení císaře Ferdinanda II. ode dne 5. července 1625, jímž každý souboj přísně byl zakázán, pan Mislík nějaké opletání měl. Velkých následků však nebylo, neboť krátce na to vidíme jej státi zase v hodnosti předešlé v čele vojska.⁵⁾

Pokud se týče rodinného poměru, bylo přáním Mislíkovým, aby se mohl zasnoubiti s dcerou některé starobylé české šlechtické rodiny. Maje své vojsko rozložené v Bechyňském kraji, r. 1639 přišel ve styk s rodinou Černínskou, která tam měla své panství. Byl to Jan starší Černín z Chudenic na Radeníně, Mitrovicích, Choustníku a Pacově, syn slavného Humprechta st. Černína. Jeho manželka byla paní Zuzana roz Homutova z Harasova, jedna z nejšlechtetnějších šlechtických paní své doby, jakož ji obrovská korespondence,⁶⁾ vedená v českém jazyku, vyličuje.

Jejích dceru Alžbětu v témž duchu vychovanou vyvolil si Mislík za svoji nastávající choť. Aby toho dosáhl, musil hledati přízně strýce jejího Heřmana hraběte Čer-

nína z Chudenic, známého cestami do Cařibradu, a k té mu pomohl sám arcivévoda Leopold Vilém svým listem.⁷⁾ Svatba s Alžbětou Černínovou ustanovena v Táboře 17. ledna 1640 a konala se v Radeníně.

Zajímavý jest seznam⁸⁾ pozvaných hostů ke sňatku, jakož vykazuje: Císař Ferdinand III., arcivévodu Leopolda, knížete Julia Saského, Gallasa, Colloredo, knížete Lobkovice, hr. Šlika, markraběte Gonzaga, purkrabího Dohna, Vratislava Mitrovského, bratry Jiřího a Václava Vratislava, Václava Čabelického, hraběte Slavatu, Sternberga, Talmberga, rodiny Černínskou a Malovcův. Císař Ferdinand III. vyslal svého bratra Leopolda, aby jej při sňatku zastupoval.

Než vír válečný zavolal brzy Mislíka k povinnosti vojenské, a tak záhy musil opustiti svoji choť. Navštěvoval ji sice ob čas z tábora vojenského, ale jen na krátce. Když pak povýšen byl na generála, zdálo se, že se z vojenského tažení ani domů nevrátí. Proto ustanovila se paní Alžběta na tom,⁹⁾ že po způsobu jiných urozených paní bude chotě svého doprovázeti. I přijela koncem r. 1644 do Pasova a pak do Lince, a tak vždy v určité vzdálenosti v bezpečí prodlévala, ač při tom mnoho nepohodlí snášela. V povaze její zračil se něžný duch katolický, po výtece vroucí kult Mariánský, jenž pronikal ji ve všem jednání a posvěcoval všechny její myšlenky. To dosvědčují její zajímavé dopisy, jež líčí jasně její zálibu v duchovních radostech, namože její katolické přesvědčení.¹⁰⁾

Kdykoli ji pan Mislík navštívil, tak to zařídil, že spolu šli k sv. přijímání. Tak na př. učinili na den Nanebevzetí Panny Marie (r. 1645) a v kostelíčku „u P. Marie Pomocné“ v Pasově „komunicovali“, neboť choť její projevil přání, „že by to hrubě rád viděl“. Byl by málem při jízdě o život přišel, ale důvěrou v Boha „chvála Pánu Bohu zdrav byl, jakoby jak živ s tím koněm neupadl.“

Největší radostí paní Mislíkové bylo chrámy a kláštery navštěvovati, mezi jeptiškami prodlévati, s Bohem a jeho svatou Mateří se obíratí. Po hlučných radovánkách netoužila, ano paním je vyhledávajícím se vyhýbala. Tak píše, že se jí v Pasově

⁴⁾ Bericht des Generalen S. Mislík über seinen Zweikampf. Orig. v Jindřichohrad. archivě. Z 30. dubna 1646. Sděluje hraběti Heřmanu Černínovi.

⁵⁾ „Souboje v Čechách“ od Jos. Svátka v Lumíru r. 1885. — Feuilleton v „Pokroku“ 27. února 1886 od Bohuslava Čermáka.

⁶⁾ „Zuzana Černínová z Harasova“. Dopisy české šlechtičny ze 17. století. Vydal Frant. Dvorský. V Praze 1886.

⁷⁾ Z 13. října 1639. J. Hrad. archiv.

⁸⁾ Jindř. Hrad. archiv.

⁹⁾ „Listy Elišky Mislíkovy z Chudenic“. Fr. Dvorský v Praze 1890.

¹⁰⁾ „Musaeum“ Ročník 1890—91. Str. 124.

líbí, ¹¹⁾ nebo tam je „těch přepěkných kostelů tak mnoho. Mně by se zde, poněvadž tak sama zde jsem, srdečně stejskalo, kdyby se zde tak přepěkné služby Boží nevykonávaly, ale to mé všechno potěšení: kostely a mezi jeptišky do kláštera jíti, to má kratochvil je . . .“

Prvorozený syn Mislíkův, jenž pokřtěn byl s nemalou slávou na jméno Leopold, a jemuž chudí lidé ze špitálu ke přání Mislíkovi byli za kmotry, aby chudobou neopovrhoval, brzy zemřel.

Druhorozená dceruška jejich byla na vychování u babičky paní Zuzany Černínové.

„Zuzrle bude k pánu podobná,“ dokládá v lásce mateřské, „že říkávají, že jsou to šťastné děti když jest dcera k otci a syn k matce podobný.“ ¹²⁾

Tchýně Mislíkova, šlechtná paní Zuzana Černínová, měla velký vliv na něho. Ve svých psaních hovoří:

„Časové nyní divní jsou, není mi to možná psáti, neb jest v této naší milé vlasti přepodivně . . . Zle, přezle, nikdy hůř nebylo . . . Nic jinšího zde v Čechách není než pláč, úpění a nařikání mnohých lidí . . . A kdož ví, jak bude? Ach Bože, prolomíš nebesa, a podívej se na to, co se děje, neraciž milosrdenství svého od nás odvraceti, a smilujž se nad naším velkým trápením . . . Nesvornost veliká, a my neboží v tom hy-

neme. Právěť se k tomu schyluje království České, že bude na špatné knížectví přivedeno. Kdyby Bůh Všemohoucí ráčil naší vrchnosti k nám věrným, poslušným Čechům srdce nakloniti, tu bysme tak trošku mohli se zotaviti . . . Berou, loupí, sami dávati musíme ještě daň lidu; jest nemožná vypsati těch těžkostí. Bože! raciž nám sám pomoci.“ ¹³⁾

Než k tomu ještě smrt sklátila 9. prosince 1645 choť Mislíkova paní Alžbětu, jenž ji i s paní Zuzanou přebolestně oplakával. Všickni lidé, kteří ji zvali, chválili a litovali ji. Mislík odejel do kláštera ve Starém Etinku a tam se uzavřel na tři neděle, odevzdav se Bohu a modlitbám; tak v zármutku svém úlevu našel. ¹⁴⁾ Matka její paní Zuzana Černínová pak se tím jediným těšivala „že Pán Bůh ji sobě oblíbil, darmo tomu Všemohoucímu Pánu říci, proč tak činíš; nebylo lidské pomoci.“

Mislík podruhé se oženil s hraběnkou ze Žďáru (r. 1652); dcera jeho po úmrtí babičky zůstávala u svého strýce.

Nicméně své dobré srdce vždy ukazovala. U svého otce za trestané vojáky se přimlouvala, tak za Matěje Schröttra, kaprála z myslivecké kompanie, a Hanuše Švarce, aby jim byl trest smrti pro jakési koupení kradeného koně od p. Mislíka prominut. ¹⁵⁾ (Pokr.)

¹³⁾ Dopis z Prahy 1645 29. prosince.

¹⁴⁾ Dopis z 20. ledna 1646.

¹⁵⁾ Listina v archivě Jindř. Hrad.

V Liberci a v Žatci jest českým živnostníkům přístup na trhy zakázán! Na výročním trhu v Žatci dne 15. května oznámeno 29 obchodníkům českým, že „z nařízení městské rady nemohou býti připuštěni na výroční trh, poněvadž jsou Češi, a od nynějška nemá Žatec pro Čechy žádného místa, nechť si (prý) zůstanou v Čechách . . . A jestli by jíti nechtěli po dobrém, že budou k tomu donuceni!“ — Takhle se nedoděláme míru národního!

V „českém klubu“ dne 13. května pravil dr. Fr. L. Rieger: Není hlavní věci, aby jedna strana — potírala druhou. Mladočeši již zmoudřeli a vedou nyní věc jinak

než dříve. Pan dr. Edvard Grégr pravil mi kdysi: „My děláme nyní staročeskou politiku, jen že v ní neumíme ještě dobře chodit.“ Nechť stane se cokoliv. Mladočeši nesou odpovědnost za to, co se děje. Nechci kritisovati a připomínám jen, že s ostrovní a s nedůvěrou již nyní proti nim se vystupuje. Ostatně nesmějí si Mladočeši na nás stěžovati, neboť politika jich zastupuje se víc (!) ve staročeských listech nežli v „Nár. Listech“. My vyčkáme, až politická situace se vyjasní, pak řekneme, co budeme činiti. Možná, že pak toho onoho svým vystoupením překvapíme. Jen až bude pravý čas.“ Míchání se jiných sněmů do

našich věcí vláda měla překaziti. Rozhořčení mezi námi a německými krajany vzrostlo strašlivým způsobem. Nevím, jak a je-li vůbec ještě možno (!) docílití míru. A každý rozumný přece cítí, že musíme se shodnouti. Události v Žatci atd., kde Čechové jsou v menšině, působily na zdejší obyvatelstvo takým rozčilením, že při známém vystupování německých studujících v Praze padla první jiskra prosincových bouří. Německé listy vyličily a stále rozšlapávají všechny události tak, jakoby Češi na potkání každého Němce vraždili. Toť zprávy tendenční a jdou do celého světa. Ký div, že i umírnění Němci u nás i za hranicemi jim věří! To však nám Čechům nemůže býti lhostejno, neboť ta nálada, jež v Německu proti nám se tvoří, může mítí následky. Připadá mi to jako v době husitských (!) válek, kdy každý Čech považován byl za kacíře. Nynější poměry jsou skutečně oněm podobné. Toť ovšem věci, jež nemohou býti vládě lhostejny. Vždyť přece vidno, že Schönererovci a Wolfovci nesměřují k ničemu jinému než k roztržení Rakouska. Když se takové věci jako o něm. studentu Grohmeovi dají do německých novin a věří se jim, nedivme se Němcům, že se rozčertí a že zase jinde budou Čechy tlouci a zabíjeti. Což však takové věci mohou se beztravně páchat? Když mne někdo nepravdou v novinách pohaní, mohu jej stíhati pro urážku na cti. A když děje se to národu, to má býti beztravné? Když takové nepravé udání může vésti k zločinům, pak ten, kdo je napsal, jest původcem zločinů těch a ten se má trestat. Ale tu jest mezera v našem zákoně. A vláda nic nedělá, aby se stala náprava. A nestane-li se náprava, nebude nikdy mezi Čechy a Němci v Čechách pokoj. Především potřebí, aby v zájmu pokoje a míru zjistila se úředně pravda, a aby tací lidé, kteří podobné nepravosti přinášejí, byli donuceni přinéstí opravy.“ — Dále mluvili pp. Sedlák, Řivnáč, dr. Matuš a jiní. Konstatováno, že Němci nechtějí (!) uvěřiti vysvětlování soukromému — na př. v Lipsku, a že divili se (!), že vláda naše neuvádí věci ty na pravou míru. Usneseno, aby se „domácí rada“ (výbor) českého klubu radil o prostředcích k nápravě.

Sněm království Českého byl dne 19. května uzavřen. Stalo se tak po šestinedělním zasedání. Byly vyřízeny četné předměty ke prospěchu živnostenstva i zemědělstva a školství. Kníže Jiří Lobkowitz

při zakončení pravil: „Pravda jest, že nebyly rozluštěny otázky, jež bych naznačil jako otázky vysoké politiky (zejména státoprávní), nedošlo ke změnám zemského řádu, které zajisté oprávněným způsobem od mnohých poslanců jako potřebné se pocívuji, ale mylil by se, kdo by soudil, že minulé zasedání postrádaio důležitosti politické.“

Jednání sněmovní bylo celkem klidné. Němečtí poslanci nacionální: Aigner, dr. Bareuther, Böhm, Gebler, Iro, Kindermann, Legler, Prade, dr. Reiniger, Schmidt, Schücker, Walter a Wolf v poslední schůzi oznámili nejv. maršálkovi, že se vzdávají mandátů svých.

Důležité projevy staly se dne 15. května při jenerální debatě rozpočtové. Poslanec dr. Bedřich princ ze Schwarzenbergů stěžoval si na ztrnulost politickou, jež vrhá černé stíny i na naši politiku výrobní (zemědělskou a živnostenskou), ukazoval na to, že v sousedních státech se proprůmysl i zemědělství mnoho oběti přináší, kdežto u nás ve všem panuje negace, uznal tužby učitelstva jako oprávněné, ukazoval na zhoubný centralismus ve školství a zejména ve finančnictví. Pravil: „Stát nekoná vůči království Českému povinnost svou, jak bychom si přáli. Potřebujeme již přírůzku 65%. Přímé dané nechť se přikází obcím a okresům a spotřebné zemi. U nás hlásá se mír, jinde boj. My volili do zemského výboru Němce a ponechali jsme něm. poslancům mandáty. My nejednáme ze strachu, jak německé noviny píší. My hledáme spravedlnost, rovnocennost a rovnoprávnost. Blátem pomluvy po nás házeno. Odpůrci naši pohrávuji ohněm, který nebudou moci zažehnati Revindikační politiky neznáme. Od nahodilého smíru mezi Čechy a Němci nemůžeme si slibovati stálý klid v této říši. Dokavad nebudou upraveny poměry ve Štýrsku mezi Němci a Slovinci, poměry v Dalmacii, Gorici a Terstě, nemůžeme čekati pokoj. Proti § 14. se opřeme. Tisk německý pracuje, abychom byli kompromitováni. Němci píší, že říše naše musí se rozpadnouti a Čechy že mají připadnouti Sasku. Národ ale nemůže býti zničen, kde je svornost. Zachovejme svornost a shodu my i vy. Chceme hájiti, co je nám nejdražší, spravedlnost, zájmy této vlasti i říše. — Posl. Dr. Kramář zabýval se hlavně krisi ministerskou, smírem s Němci, jazykovými výnosy, dr. Baxa útočil na poslance mladočeské a velkostatkařské (že nejsou již pro všeobecné hlasovací právo a pod.), a dr. He-

rold vyčítal místodržiteli slabost řka: „Proč v Chebu nebyl nikdo z demonstrantů postižen? Kdyby měl místodržitel stín toho, co měl purkrabí Chotek, musil by se vši silou zasaditi za ochranu cti toho hlavního města a prohlásiti vše, co „Prager Tagblatt“, „Bohemie“ a německý tisk za hranicemi při aféře zrazeného od opilých lidí buršáka Grohmea v Holešovicích na potupu Prahy přinesl, — že je to všechno lež. To je ten dvojitý loket, který nám v děláni rozumné politiky brání. Hnutí nynější je podobné době v r. 1864 - 65 před zabráním Šlesvika a Holštýna. Co děje se ve Slezsku? Tam zakazuje arcibiskup vratislavský úřadování české v duchovní správě! A co se děje ve Štýrsku a v Istrii? Nejde o zákon jazykový, ale o velikou otázku, o osud monarchie. Nyní jedná se o otázku velkoněmeckou . . . Jestli vláda nepředloží některé návrhy zde přijaté k cís. potvrzení, pak bychom to považovali za největší nedvěk za své chování. Jak bychom ten po-

líček přijali, o tom není pochybnosti!“ — Při podrobné debatě rozpočtové bylo naříkáno na nepřístojnosti v Klárové ústavě slepců, na nespravedlivý volební řád, na zanedbávané zemědělství (mluvili poslanci Udržal, Fišera, dr. Pippich a Adámek), na nešvary ve všeobecné nemocnici pražské a v blázinci (mluvil dr. Baxa, hr. Pálffy, dr. Záhoř, dr. Šil, Březnovský, dr. Scharf, hr. Zedwitz dr. Malínský, hr. Schoenborn a dr. E. Grégr).

* * *

Dne 18. května mluvilo se o školství národním (mluvili posl. dr. Moravec, Anýž, Březnovský), naříkáno na přetěžování obecních starostů, na liknavé regulování řek atd. Dr. Fořt jako referent rozpočtový promluvil případnou kritiku našich financí. Výdaje na rok 1899 činí 22 mil., kdežto úhrada pouze 1,780.000 zl. činí, tedy schodek 20,604.253 zlatých! Přírážka zemská činí již 55% a 3 mil. zl. znova si země vydluží. — Kam to povede? —

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

Řemesla a průmysl.

Jak německé listy oznamují, tvoří se v říši naší několik mocných skupin (ringů = trustů), bavlnářských, petrolejových, uhelných a papírnických. Závody velké chtějí zregulovati (obmeziti) výrobu a — zvýšiti ceny (!) svých výrobků. Protože je v Rakousku exekutiva i parlament bez moci, podaří se trusty a kartely podobné na úkor dělnictva i odběratelstva.

Pražští kožešníci mají spolek, který oslaví své 500leté trvání. Společenstvo měli již před Karlem IV., ale král tento věnoval jim zvláštní práva.

Úpady firem soukennických se množí. Zejména v Brně jest letos již asi pátá továrna, která zastavuje platy. Dne 30. března učinila tak firma Wohlmutova (patrně židovská), jež má passiv na 970.000 zl. — Zostřete tresty na úpady a konkursy!

Pivovarů jest 5 velkých v Praze, a sice smíchovský, vinohradský, nuselský, pražský měšťanský a Wankův (dvorní). Z těch některý vaří až 90.000 hektolitrů piva ročně. Menší jsou tyto:

	výroba	7.300 hektolitrů,
„U zlaté štiky“,	7.300	hektolitrů,
„Na Slovanech“,	22.896	„
„U Herranů“,	12.504	„
„U Bachorů“,	5.968	„
„U Rozvařilů“,	11.130	„
„U Fleků“,	2.800	„
Černý pivovar	5.160	„
„U Šenfloků“,	5.856	„
„U Tomáše“,	2.124	„
„U Bucků“,	7.600	„
Na Strahově,	2.080	„
„U Oštěpů“ (obecní),	5.520	„
Bubenský,	2.880	„
„U Karabinských“,	2.400	„
„U Křižovníků“,	12.960	„
„U Sladkých“,	3.000	„
Na Libušince (obec),	9.180	„
„U Myslíků“,	1.896	„
„U Primasů“,	51.485	„
„U Palmů“,	4.320	„

Je nadvýroba piva. A přece se zakládá pivovar nový, a sice „Společenský pivovar pražských sladků“. V dlouhánské vyhlášce (prospektu), ve všech listech (draze) zaplacené, praví se: „Novému podniku je již pro

začátek pojištěn odbyt piva ve výši asi 75.000 (1?) hektolitrů ročně. Nový pivovar nikterak nezamýšlí (1) proti dosavadním velikým pivovarům pražským vésti boj konkurenční, kterým by sebe poškozoval a zhoršení poměrů pivovarských přivodil. Pozemky pivovaru (63.154 čtv. sáhů) jsou tak rozsáhlé, že pivovar může dle potřeby býti rozšířen i na výrobu 400.000 hektolitrů ročně. Prozatím zařízení bude na roční výrobu 100 000 hektolitrů. Akciový kapitál obnáší 600.000 zl. (3000 akcií po 200 zl.) Podepsáni jsou: H. Krentzer (sládek u Karabinských), J. Rubeš (sládek u Sladkých), JUC. Eug Lederer (piv. u Bachorů), Fr. Ruth (průmyslník), J. Žitka (piv. u Rozvařilů), J. Kopecký (obchodník), E. Reisinger (piv. na Slovanech), Fr. Tichna (stavitel), Dr. K. Urban (piv. u Hermanů), J. V. Novák (továrník), Dr. Vl. Srb (advokát), V. Wach (sládek z Libušinky). Jak se praví, skoupí akcie — židé. A tak nebude podnik ten sloužiti sládkům. Ostatně je stavění nového velkého pivovaru v Praze — zbytečností!

V Březnici konala se dne 16. května schůze mnohých společenstev, na níž jednalo se o organizaci živnostenské a o starobním pojišťování. Pan Skřivánek, poukázav na neutešené poměry živnostnictva, dovozoval nutnost sjednoceného a svorného vystupování ve prospěch jeho tužeb a požadavků, čehož dosud nebylo. Dále pravil: Živnostnictvo zapomnělo na své zřízení cechovní, ono není dnes jednolitém, jako bývalo. Nenavrátili (!) se k postupu dřívějšímu, je každý krok jiný marným. Živnostenská společenstva měla by podávati petice i skrze obecní zastupitelstva. Komise zemská živnostenská skládati by se měla z osob vesměs potřeb živnostenských znalých, jimž by cestovně hrazeno bylo jako delegátům rady zemědělské. Pan Kratochvíl pravil: Živnostníci, domáhajíce se zlepšení svých poměrů hmotných, nečeli proti snahám celkového národního postupu. Hospodářské sesílení vrstev středních není jen v zájmu jich samých, nýbrž i v zájmu vlasti a národa. Trpkosti a svárů s ostatními vrstvami zemská jednota společenstev vyvolávati nechce. — Trudné má vyhlídky řemeslník v nezaměstnanosti a stáří. Nežli bude moci býti proveden sněmovní návrh posl. Krejčíka, musí skutečně býti projekt posl. Adámka ve příčině zevrubné statistiky živnostenské. — Dále mluvili pp.: Čížek, Krček, Tatter, Gotthard posl. Novotný atd. Na konec byla přijata resoluce, v níž se zemský výbor důtklivě žádá, aby akce pojišťování řemeslnictva byla podniknuta

za spolupůsobení zemské jednoty u příslušných společenstev, by se nestaly důležité věci pro něho — bez něho . . .

Dělníci.

Křesť. sociálové a křesť. demokraté. Resoluce na konferenci důvěrníků křesť. sociálů českých, v Praze dne 16. května konané, zní: 1. dr. R. Horský, dr. F. Reyl, p. V. Žižka a red. J. Jiroušek zplnomocňují se přibrati si k ruce spolupracovníky (6—8) k vedení strany až do doby svolání zemského sjezdu strany křesť. sociální. 2. Doplněný výkonný komitét svolá letos na podzim zemský sjezd strany křesť. sociální. 3. Konference, uvažující o celém jednání dp. E. Dlouhého-Pokorného, prohlašuje, že neuznává jej za křesťanského sociála. — Na schůzi mluvili pp.: dr. R. Horský, red. Jiroušek, dr. Reyl, vikář Blažko, F. Brož, F. Jirásko, Schneider, R. Vrba, dr. Herman, kanovník dr. Burian, říd. uč. Skultéty, uč. Jelišek, J. Pauly, F. Schmidt, JUC Šindler, Králíček (z Moravy), Zandt (na prospěch vp. Dlouhého-Pokorného), Satorie atd. Bylo přítomno na 60 důvěrníků z 33 míst v Čechách a 4 hosté z Moravy. Bylo mnoho jednáno o organizaci, naříkáno na nedostatek plodné práce a nevalnou kázeň, na roztržky, jež na venkově nelibě se nesou atd. Konstatovány tři strany, a sice: národní katolická (nejširší strana, jež uspořádala sjezdy, vydala program k volbám a p.), křesťansko-sociální a křesťansko-demokratická. — Domníváme se, že konference ta toužebnou jednotou mezi křesťanskými sociály nezpůsobí. „Národní Listy“ dne 19. května o konferenci napsaly: „Křesťanský socialismus stal se hříčkou v ruku vysoké hierarchie. Co znamenalo nejmenší novota a trochu vážnějšího pojmání sociálních a demokratických úkolů katolictví, nad tím vyřknuta klatba po starém, specificky katolickém způsobu. Episkopát je vítězem, a v jeho káňce zapřažena je ona část křesťanských sociálů à la farář dr. Horský, kteří jako obstárle kokety novým a barevně vyšperkovaným úbořem snaží se nachytati nových ctitelů. Vyobcovaný P. Dlouhý-Pokorný sotva utrhne si krk pro trest, kterým byl obmyšlen, a sotva zaleze nyní za kamna, odkud prositi bude za slitování.“ Nový doklad, že uvnitř dnešního církevnictví u nás nemožný je vývoj. Demokracie a sociální pokrok tu narazí vždy na vysokou a silnou čínskou zeď šosáctví protilidových a protisociálních předsudků, jakož i aristokratické nadutosti a ztrnulosti. Ani P. Dlouhý-Pokorný nebude tu asi — výjimkou

K tomu podotýkáme, že nejd. episkopát

na jednání konference žádného vlivu neměl a že naopak si přál, aby zachována byla shoda a jedna strana. Myslíme, že se bude musit organizace katolíků v Čechách podniknouti na širším a propracovanějším základě, nežli posud. Jako liberální mladočeská strana v sobě zahrnuje různé frakce, jež se liší v pojmání otázek volebního práva, emancipace ženské, otázky řemeslnické a rolnické a t. d., tak by mohli katolíci čeští utvořiti jednu armádu, v níž by střed tvořila národní strana katolická, pravé křídlo strana křesťansko sociální a levé křídlo strana

křesťansko-demokratická. Osobní věci ale musí důrazně býti rozlišovány od — věcných!

Národní sociálně-demokratická strana česká oslavila dne 6. a 7. května letošní máj zvláštním představením v Národním divadle, velikou schůzí na Sfteleckém ostrově (řečnil red. Klofáč) a zábavou na výstavišti, kam sešlo se kol 40.000 lidí. — Kdy manifestace podobné učiní socialisté křesťanští?

Stávký dělnictva v Brně, v Náchodě, v Úpici atd. nepřestávají. Lidu vzrývá se nouze a hlad.

ŠKOLSTVÍ.

Po 30letém trvání oslaveny byly nyní liberální školské zákony na mnohých schůzích a zejména v nacionálních a židovských novinách. Německé učitelstvo pořádalo několik schůzí, na nichž byly zákony ty velmi vynášeny. Posl. Bendel mluvil, aby se zejména ze škol odstranilo vůbec — všecko pozitivní náboženství!

Na sněmě král. Českého jednalo se dne 12. května o zprávě školské komise stran upravení platů učitelských. Sněm uznal nutnost upravení učitelských platů a potřeba změny nynější soustavy tříd místních a zavedení osobních tříd. Poslanec Schwarz navrhl, aby se přihlédlo též k peticím učitelek, což přijato. Poslanec šťastný při tom navrhoval, aby se zavedlo vyučování polodenní a aby zrušen byl 8. rok školní. Tomu se opřeli poslanci Sokol a Adámek.

Na školství národní v rozpočtu

jest potřeba 10,793.564 zl. a mimořádně 160.000 zl. Při rokování o školství stěžoval žid dr. Moravec dne 18. května na nacionálního ducha (ve smyslu Wolfa a Schoenerera) v učitelstvu německém. Posl. Breznovský vyčetl, že na německých školách (v Praze) je 2968 žáků a mezi nimi 1613 židův a 949 Čechů. Německých učitelů zastal se místopředseda hr. Condanhove. Posl. Anýž pravil: Škudcem českého školství jest dvorní rada Grohmann, to jest zlý duch našeho školství, jenž holduje zájmům německo-nacionálním. Posl. Klouček řekl: Pokud budou školní inspektoři a zástupcové vlády v zemské školní radě tací, jako jsou nyní, nepomůže změna disciplinárního řádu a učitelstvo bude míti nad sebou stále neupřímné rádece a španělskou inkvisici! Dr. Moravec pravil: Školní děti německé zpívají „Wacht am Rhein“ a říkají: Der deutsche Kaiser — ist unser Kaiser (německý císař je naším císařem).

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Na den sv. Jana Nepom. přišlo do Prahy na 40 poutníků. Chrám sv. Víta a most Karlův byly po celý den přeplněny. Praha mimo ohňostroj ničím poutníkům neukázala mateřskou líc. Naopak bylo dovoleno, aby se k obecním pracím dovážel dlažební materiál a pod. Praha stále ukazuje, jak je lhostejnou ke svěcení dne svátečního. Co se týče svátku sv. Jana, doporučovali bychom,

aby sestaven byl s obrázkem světce krátký životopis, kde by vyvráceny byly nejnovější nájezdy a pomluvy, jež se proti sv. Janu Nep. vyskytují, neboť jest přímo bolestné slyšeti spletené a mylné náhledy o tomto patronu našem, jež byly způsobeny zejména pamfletem Ferd. Schulze „Doktor Johánek“, a „životopisem“ sv. Jana Nep. od dr. Herbena a lokálkami v „Národních Listech“. Kratičké po-

jednání takové mohlo by se i rozdávat na mostě a ve svatovítském chrámu Páně.

V Číně dle nařízení císaře směji misionáři katoličtí nyní kázati volněji, mají i právo jednati s mandariny. Ve výnosu se praví: Kdyby v některé provincii vznikly s missiemi obtíže a spory, vyžádejtež si biskupové pomoc vyslance neb konsula oné velmoci, jíž papež přiznal právo ochrany. — Výnosem tím potěšeni jsou Francouzi, jichž protektorát v Číně uznán.

Na posvátné obrázky (dle „Katol. Listů“) katolické dávají někteří litografové podoby — některých židů a židovek nyní žijících. Žádáme, aby příslušné úřady zakročily.

V kathedrále remešské dávana byla skladba hudební od Th. Duboise na slova pspeže Lva XIII. „Oda na Francii“. Ze všech končin Francie dostavili se hosté. Oratorium má 3 díly. Hudba jest jednoduchá, melodická a technicky výtečná.

Sjezd katolíků ve Lvově konal se ve dnech 15.—17. května. Slavnostního průvodu účastnilo se přes 10.000 lidí. Sociální demokraté vyrušovali zejména P. Bogdaňského výkřiky: „Lžeš! Nemluvíš pravdu!“ Když byli mnozí ze sálu vyvedeni, strhla se bitka na ulici. Katolický sjezd schválil mimo jiné též resoluci, aby sváteční klid byl rozšířen také na katolické svátky, připadající mimo neděle.

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Italie. Nové ministerstvo. Král schválil 14. května nově sestavené ministerstvo, v němž zasedají: Pelloux, předseda a ministr vnitra, Visconti Venosta, ministr zahraničí, senator Bonasi spravedlnosti, poslanec Carmine financí, poslanec Boselli pokladu, generál Mirri vojenství, admirál Bettolo námořnictví, Boccelli vyučování, Lacova veřejných prací, posl. Salondra orby, poslanec Di San Giuliano pošty a telegrafa. Ministři složili slib do rukou králových dne 15. května. Časopisy katolické tvrdí, že ministerstvo nové jest liberální a zednářské, jako bylo předešlé. O směru, kterým se bude ubírat Pellouxova vláda, lze souditi dle toho, že protestovala proti puštění papežské knie na konferenci míru v Haagu.

Rusko. Za předsednictví císaře Mikuláše konala se porada dne 19. května o otázce vypovídání trestanců do Sibíře, při čemž car pravil: „Od sedmnáctého století trvajcí obyčej dopravovati zločince do Sibíře osvědčil se od té doby, co země osazována jest dobrovolnými osadníky, jako zbytečný, ano škodlivý pro Sibíř. Této zemi způsobuje se veliká škoda, když osazují se tam zločinci a tato škoda každým rokem vzrůstá.“ — Car nařídil, aby za předsednictví ministra spravedlnosti zvláštní komise rozhodla, jakým způsobem bylo by lze nahraditi pro zločince dosavadní trest deportace.

V Německu se zabývaly noviny obšírně tím, zdali by shoda s Francií byla možna. Na konec uznáno, že všechno řešení této otázky je pouze theoretické.

Němci v **Poznaňsku** hodlají zavésti nové poměry feudální čili chtějí skupiti všechnu půdu (!) a dáti ji pak v léno pachtýřům. Tím prý by Poláky rychleji zgermanisovali.

Francie domohla se jakéhosi úspěchu v Africe, uzavřevši smlouvu s Anglií, která připustila republiku částečně k Nilu. Na jak dlouho, jest jiná věc. Aféra Dreyfussova vyžádala si novou obět, totiž ministra vojenství Freycineta, který odstoupil. — Poštovní zřízení způsobili stávkou.

Nizozemí. K Haagu upírají se nyní zraky celého světa, neboť se tam zástupci všech hlavních států raditi budou o odzbrojovacích návrzích carových. Dne 18. května konference byla zahájena řečí ministra Beauforta a vyslance Staala. Stanoveny 3 odbory. První bude rokovati o obmezení zbrojení a nákladů vojenských, druhý o osnovách válečných zákonů, a třetí s praktického stanoviska bude se zabývati sprostředkováním při mezinárodních sporech a přibližně stanoví rozhodčí soud.

• • • • KRONIKA. • • • •

Okresní soud v Radnici má býti během 1—2 let zřízen. Sotva to prohlášeno, již se tam přistěboval a d v o k á t — a toť se rozumí — židovský.

Výstava loutek uspořádána byla ve dnech 13.—20. května ve vesnici výstavní — zásluhou hlavně paní Vlasty Pittnerové a Jirečkové a dra Matějky. Obsahuje zajímavý přebohatý materiál, který posloužil našim lidovým spisovatelům i vychovatelům.

„Rituelní vražda“ v Polné? Na sněmu král Českého dne 17. května posl. dr. B a x a nazval posud nevyšetřenou záhadnou tu vraždu 19leté dívky v lesíku u Polné — „vraždou rituelní, při čemž peníze brály důležitou úlohu“. Posl. B ř e z n o v s k ý při tom zvolal: „Židovské peníze!“ Zdali se dovíme pravdu v té věci? Posl. dr. S c h a r f háje židy, pravil: „Dr. Baxa pronesl tu těžké obvinění proti státní správě. Jsem rozhodným odpůrcem strannictví židovského. Ale ačkoli co do náboženských názorů židem nejsem (!), nestydím se za to, že jsem příslušníkem židovského vyznání a pokládal bych za zbabělost, abych v době, kdy se na židovství útočí, chtěl se snad útekem zachrániti.“

Dr. Lueger proti správnímu soudu. Židovský milionář Brunner, jenž svým protestem zmařil dar Vídeňské obce 30 000 zl. na kostel katolický, způsobil na sněmu dolnorakouském i ve Vídni ohromné hnutí. Dne 13. května konalo se ve Vídni 10 velikých schůzí, kde přijaty resoluce proti rozhodnutí správního soudu. Princ L i c h t e n s t e i n pravil: Naše konfessijní zákony jsou opičením zákonů pruských. Židoliberální politikové a ministři naši, protektoři švindlu a krachu, plní nenávisti k církvi, bojácní a úskoční, vydali zákony konfessijní, plné polovičatosti, pomníky to zbabělé malomoci jejich. Dnes ve Francii, v městech, $\frac{1}{4}$ lidu (a 15% venku) není pokřtěno (!) a civilně se oddává i pohřbívá. Tak to chtějí i u nás! Chtějí lidu křesťanskému novou daň uložit, aby z církve hiomadně vystupoval. Nejsme ochotni snášeti, aby ledajaký přivandrovalý žid směl přistřihovat samosprávu obecní.“

„Národní Listy“ dne 17. května praví: „Na Moravě massy lidu udržují v epánku ne-

vědomosti židé a — klerikalism. Klerikalismus na Moravě jest moustem. Je to kokotice na jetelovém poli. Moravské duchovenstvo vzdaluje lid s kazatelen, osobním obcovaním a radou — od národa (!), ba staví proti národu. Běda, kdo by četl nedoporučený spis. Knihy ty ovšem jsou leda kvality pochybné . . .“ Bodejť by si chodili faráři moravští pro knihy — do „Národních Listů“!

„Zlá rota židovská“, jak se zpívalo dříve po několik století v písni „Již jsem dost pracoval“ — nesmí se říkati. Židé zakročili. Musí (!) se zpívati: „Ta rota nelidská . . .“

2600 odpadlíků. Schönererův list „Unverfälschte deutsche Worte“ dne 16. května uveřejňuje první přibližný výkaz přestupování Němců k protestantismu za první čtvrtletí r. 1899. Počet přestoupilých obnáší okrouhle 2600. A to: v Ústí-Chabařovicích 151, Aši 85, Mostu 69, Brasně 67, Broumově 1, Horš. Týně 1, Celji 15. Duchcově 13, Chebu 24, Falknově 10, Fulneku 5, Št. Hradci 145, Jablonci 91, Vrchlabí 70, Iušpruku 25, Jihlavě 1, Karlových Varech 73. Chomutově 17, Celovci 15, Karlíně 1, Kladně 1, Linci 34, Lubně 11, Litoměřicích 3, Kadani 1, Mariboru 7, Moravské Ostravě 5 Nymburce 3, Novém Jičíně 1, H. Sedlici 104, Olomouci 3, Oseku 2, Podbořanech 12, Praze 7, P. Lanově 37, D. Lanově 21, Plzni 1, Liberci 21, Žatci 104 (!). Solnohradu 29, Šenavě u Teplíc 5. Kr. Lípě 1, Slavkově 1 Ostrově 1, Trutnově 66, Teplících 19, Terstě 8, Opavě 4, Tachově 3, Těšíně 2, Vídni 734, na Král. Vinohradech 9, ve Vidhosticích 1 a ve Znojmě 4. Zároveň se sděluje, že bylo upuštěno (!) od původního úmyslu, aby nashromážděno bylo 10.000 přihlášek, a teprve potom aby vykonáno přestoupení najednou.

Námořní síla velmocí dle „Revue scientifique“ jest: A n g l i e má 42 obrněnců, 112 křižáků, 120 ničitelů torped, 77 torpedových lodic; F r a n c i e má 36 obrněnců, 37 křižáků, 16 ničitelů torped, 181 torpedových lodic; R u s k o 26 obrněnců, 23 křižáků a 73 torpedových lodic; S p o j e n é s t á t y 10 obrněnců, 30 křižáků, 1 ničitele torped, 17 torped. lodic; N ě m e c k o 17 obrněnců, 22 křižáků, 11 ničitelů torped, 118 torpe-

dových lodic; Italie 15 obrněnců, 27 křižáků, 2 ničitele torped, 88 torpedových lodic; Rakonsko 8 obrněnců, 7 křižáků, 7 ni-

čitelů torped, 56 torpedových lodic; Japonsko 6 obrněnců, 15 křižáků a 23 torpedových lodic.

KRITIKA.

Činohra. (Referuje Rud. Pánek.) Májová slavnost národně-sociální strany pomohla na jeviště Šimáčkově hře „Svět malých lidí“. Až na tuto hru neposkytlo nám Národní divadlo od „Cyrana de Bergerac“ prázdné novinky. Práce tato před osmi lety měla být jakýmsi pokusem naší naturalistické dramatické tvorby; zůstalo ovšem jen při pokuse, neboť dnešní bilance v tomto směru vykazuje ohromnou prázdnotu. Nebyl by snad v tomto obledě nikdo více povolanějším, nežli právě Šimáček, který delší část svého zralejšího života strávil mezi dělnictvem, v němž spatřoval svoje rodné bratry v práci. ovšem v práci hmotné. Šimáček nedospěl k svojí sociální tendenci pouhými studii a utopiemi theoretickými, nýbrž dle pouhé bohaté a pravdivé skutečnosti.

Ty sympatie, jež Šimáček pocítil během svého pohnutého života pro „malého člověka“ a jež se jeví v jeho pracích, přímo volají po dramatu, jež by jinak charakterisovalo naši naturalistickou sociální tvorbu, nežli „Svět malých lidí“.

Dnes pohlížíme na tuto práci ovšem zcela jinak, a že se tato při posledním představení líbila, není snad její vlastní zásluhou nebo pokrokem, ale přízní se strany našeho dělnictva, jež bylo v předvečer svého svátku slavnostně naladěno. —

Proti repertoární prázdnosti v Národním divadle — v divadle Smíchovském je živo. Tam provedena byla minulé dni Molièrova veselohra „Tartuffe“, a to věrně a tradicionelně scénicky upravená z doby herce Coquelina.

Ta erotika, dýšící z toho starodávne upraveného jeviště, ty starobylé zvyky, mravy, vtipy a zvláště starodávná mluva působily na posluchače divně dojemně i melancholicky (ne však nepříjemně), ač předmětem byla vlastně veselohra.

Též uspořádán byl v posledním čase Smíchovskou správou „Distlův divadelní večer“ a provedeny byly tři práce tohoto nedávno zemřelého autora, o jehož „Modré krvi“ jsem se v posledním čísle zmínil. —

V Berlíně sebrány byly minulého týdne v „Deutsches Theater“ tři jednoaktovky vídeňského modernisty Arthura Schnitzlera, známého u nás svojí dramatickou prací „Milkování“. Zmíněné aktovky jsou: „Der grüne Kakadu“, „Die Gefährtin“ a „Paracelsus“, a těšily se dobrému úspěchu.

Zvláště jednoaktovka „Der grüne Kakadu“ se sujetem vzatým z dob veliké revoluce francouzské, jejíž provedení činila Berlínská policie nemalých obtíží, značně prý se líbí.

LITERATURA.

Také jméno Opolského není neznámo; čítávali jsme jeho básnické práce v různých časopisech, na př. v „Rozhledech“; knížka „Svět smutných“ jest však první sbírkou jeho poesie. Opolského sloky, zbarvené šedivým náteřem smutku, vtěsnané ve formu starší básnické školy. avšak se zvučným, elegantním a pružným veršem, vyjadřují celou řadu náladových a suggestivních motivů; není to poesie holé skutečnosti, ani rozbourěných vášní, neřeší psychologických momentů a problémů, ale je to poesie bujné fantasie.

velikých snů a do daleka zabíhajících vidin. — Obrazy, jež nám autor předvádí, nevznikly z bezohledné pytvy duše a její analýse, ale ze zhuštěné fantasie a marných tužeb, a v tom zabíhá tak daleko, až dopouští se bizarnosti! Celkový dojem knihy působil na mne tak, jako bych šel po velikých, zelených loukách, plných touhou chvějících se květin, nad nimi však visel těžký, smutkem prosycený vzduch a nebe bez slunce, plné šedých chmur. Zda podaří se básníkovi jednou ty chmury roztrhnouti a ve svou poesii naliti něco světla?

✦ **V měsíci květnu** ✦

✦ **vyjde 1. sešit díla**

Lev XIII.

jeho život a působení

vyličil **Adolf Srb.**

Na dílo toto přijímá přihlášky každé knihkupectví, zvláště Cyrillo-Methodějské (G. Franci).

Bližší v prospektu, jenž bude přiložen k příštému sešitu „Obrany“.

Každý uvědomělý katolík nejen že sám bude odebíratí vzácné toto dílo, ale přičiní se i o jeho rozšíření.

Vždyť sv. Otec Lev XIII. nejen že je zbožňován věřícími, ale před ním kloní se i nepřátelé Církve, uznávajíce, že Církev od pontifikátu Innocence III. netěšila se vážnosti a vlivu tak všeobecnému jako za panování Lva XIII.

— Právě vyšel sešit 37. —

Vzácná kniha jest dílo F. Vigouroux

BIBLE

a nejnovější objevy v Palestině,
Egyptě a Assyrii.

Zdá se, jako by Bůh Egyptany a Chaldejce vyvolal z hrobů v pravý čas. Onť nový život vřel v exegesi a apologetiku křesťanskou v době, kdy racionalismus vyhledává nových zbraní, aby podkopal Jeho mocné dílo. „Jest pamětihodno,“ dí dr. Bickell, „že oba velikolepé objevy historické naší doby podávají si takorůzka ruce, aby obhájily mojíšský původ Pentateuchu. Zatím co egyptologie nás až do nejmenších podrobností poučuje o poměrech egyptských a potvrzuje tím autentičnost této knihy, nutíc nás, abychom uznali, že ji sepsal autor, jenž jako Mojžíš žil v údolí Nilském, ukazuje assyriologie falešnost hypotézy o různých původních pramenech a dokazuje jednotu tohoto základního spisu zjevení božského.“ Kdo by nežasl, vida, že v době, kdy nevěrecká kritika povstala a prohlásila, že nevidí než myty v Písmu svatém, Prozířetelnost vyvolala mrtvé z jejich hrobů, aby vydali svědeckví spisovatelům Písma sv.? Archeologické objevy učiněné v Egyptě a v Assyrii v době novější potvrzují tudíž historičnost a pravdivost našeho Písma svatého. Mrtvé stavby a památniky egyptské a assyrské, jež po dlouhé věky zrakům lidským pod sutinami byly skryty, jakož i záhadné zprvu nápisy hieroglyfické a klínové ožily takorůzka a rozhovořily se úsilím neunavných badatelů, aby pronášely nad jiné přesvědčivá a pádná svědeckví na obranu knih posvátných. Naplnila se tu v podivuhodné míře slova Písma svatého: „Budou-li tito mlčeti, kameni bude volati“ (Luk. 19, 40.) a „Kámen ze stěny křičeti bude, a dřevo odpovídati bude“ (Hab. 2, 11.).

Cena sešitu (o 48 stranách s mnoha vyobrazeními) jen

==== 20 kr. ====

Díl I. cena 2 zl. 20 kr. Díl II. cena 2 zl. 10 kr.

Díl III. cena 2 zl. 80 kr.

Předplatné: na 5 sešitů zl. 1.—, na 10 sešitů zl. 2.— přijímá

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze.

1899.

ČÍSLO 11.

BRANKA

OBSAH:

Babylonský zmatek. — Egyptologie a Libe. (Pokr.) — Naše školství. (Pokr.) — Zikmund Myslík z Hlvršova. (Dok.) — Z knihy »O život«. (Báseň.) — Poměr občana ke státu a křesťanství. (Pokrač.) — O nervosní době. — České věci. — Národohospodářská část. — Školství. — Náboženské a církevní záležitosti. — Zahraniční události. — Část literární. — Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
A ZODPOVÍDÁ
P. JOSEF ŠIMON

+
VÁCLAV KOTRBA
VYDAVATEL

RVNIE

Časopisy a knihy redakci zaslané.

Četba pro mládež. Že není choulostivějšího pole literárního, jako četba pro mládež, uznává každý paedagog. — Proto musíme s uznáním a s výslovnou vděčností vydati svědectví těm, kdož se vši svědomitostí věnují se záslužnému poslání tomu, a kdož vyvolili si za úkol dáti dětem do rukou takovou knihu, která by je povznášela, ducha osvěžovala, ale nepřepínala a nezkazila. Jsou to u nás hlavně *3 časopisy*, jež budte tu uvedeny: Rajská zahrádka, Český jinoch, Anděl strážný.

Pro itlejší mládež zvláště **Rajská zahrádka** plní výborně úkol svůj, čemuž přispívá značně vedle pečlivě voleného textu množstvím rozto milých obrázků, malých, titulních i celostránkových. Píšeme řádky tyto z přesvědčení, neboť jsme svědky, jak dítě s radostí sahá po své oblíbené knížnici.

V neméně příznivém poměru platí slova naše i o **Českém jinochu**, jehož cena předplatní jest vzhledem k bohatému, cennému obsahu a krásným přílohám autotypickým, ano i barevným (chromolitografickým) přímo neuvěřitelně nízká. Český jinoch nejvíce jest rozšířen na školách měštanských, gymnasiích a reálkách. A jeho obliba — stoupá; — pro naši mládež jest to dobré znamení. Uvádíme ještě, že Rajskou zahrádku rediguje Václav Špaček, Českého jinocha prof. Václav Müller. Oba listy vydává V. Kotrba v Praze, 200-II. Budtež řádky naše zvláště pro nové ročníky listů těch spravedlivou agitací. Redakce.

Církev vítězná. Životy svatých a světíc Božích sepsal dp. Fr. Ekert, farář u Panny Marie Sněžné v Praze. Podíl Dědictví Svatojanského za rok 1899. Svazkem 4. dokončeno jest záslužné dílo o 302 stranách, jež naplní radostí každého duchovního. Posudek viz na jiném místě.

— Doporučujte v českých rodinách k odebírání —

Zábavy večerní,

které nastoupily rokem 1899 **dvacátý ročník**. 107 samostatných knih poskytly již čtenářům svým „**Zábavy večerní**“ a tvořiti mohou úplně samostatnou knihovničku dobrých knih v každé české domácnosti: podányť v nich práce, které nejen bavily, ale vzdělávaly i vychovávaly.

Pravě vyšlo „Božíhodové kázání“, od F. J. Košťála.

Předplatné na „**Zábavy večerní**“ jest i pro léta příští opět jen

 2 zl.

a budiž zasíláno na

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci

v Praze,

budova městské spořitelny.

Babylonský zmatek.

V říši naší jdeme z krise do krise. Není pokoje, není pevných zásad, není stálé normy, dle které by se řídily veřejné záležitosti.

Od osudného zavedení dualismu, ke kterému radilo — Německo (kn. Bismark), zmitána jest říše naše horečkou trvalou, která vysiluje tuto monarchii, která zmitá touto velikou říší jako vichřice lodí na vlnách rozbouřených,

Největší protivy místní i národnostní byly sloučeny v parlamentě vídeňském a peštském. Sněmům zemským byla odňata bývalá práva, takže se staly takřka nepatrnými vzhledem k ústřední sněmovně. V Translajtánii Maďaři měli vládnouti, v Cislajtánii Němci.

A když se znenáhla v naší říšské olovině urodil náš český, Poláci a Rusíni, Chorvaté a Slovinci proti německé nadvládě postavili vítězně, takže vláda ryze německá nemohla déle obstáti (za hraběte Taaffe a rytíře Dunajevského) — rozelení Němci vydali nebezpečné heslo: „Pryč od Rakouska!“

Na schůzích a novinami sgitovali, aby „znepokojení“ v lidu německém vyvolali. Tak dlouho vitr zasívali, až sklidili bouři. Národnostní třenicové dostoupily míry úžasné. — Čech a Polák vypuzování jsou z práce, z trhu, z bytu i z krajiny, kde pánem jest Němec.

V parlamentě řádila obstrukce německá jako v nějaké krčmě. Všecky zájmy, všecky otázky jiné, na př. společenské, kulturní, hospodářské, náboženské a pod. posuzovány výlučně ze zorného úhlu národního.

Tak jako v republice polské nešťastné „niepozwaljam“ (veto!) rušilo všecku kladnou činnost, tak je tomu od let 1870 u nás. Tážeme se: Kde je právo a spravedlnost? Kde blahobyť? Kde mravnost? Kde klid a pořádek? Kde chuť k práci? Kde radost ze života?

Všecky nervy těles národních jsou hořečně rozechvěny. Střední stavy hrozně klešají. Právě vydané zprávy živnostenských inspektorů vypravují, že se řemeslnictvu vede přímo děsně.

A dělnictvo? Tisíce a tisíce pilných rukou stávkuje, protože nemohli se ubožíti lidé uživiti mzdou žebráckou.

Průmyslníci naříkají, že jdou vstříc bankrotu. Továrny nenalézají odbytu na své výrobky. Vývozu z říše naší ubývá. Jiné státy zakládají při konsulátech znalecké stanice průmyslové, u nás nic v podobném smyslu se nedělá. Návrh na zařízení vývozní akademie padl.

Při tom daně a poplatky stále stoupají. Na hlavu jednotlivou platíme u nás poměrně nejvíce, protože jiné země jsou bohatší a příjem jednotlivců vyšší.

Všeho obchodu, výrobků průmyslových a zemědělských, továren a produktů řemeslnických zmáhá se kapitál většinou židovský. Ohromnými prostředky vládnoucí banky řadí v hospodářství našeho lidu úžasně.

Právem možno nazvati stav ten — zmatkem babylonským!

A noviny? A poslanci? Nebo příslušné kruhy vládní?

Vše to se kolem politiky točí! Všichni politickou písničku zpívají a to, jak praví již přísloví: falešně a divoce.

Při tom máme 2735 mil. zl. dluhů společných (v naší polovici 1629·5 mil., o 6 mil. zl. více nežli loni). Ročně platíme z nich 238 mil. (!!) úroků!

A výlohy na vojsko a loďstvo — rostou!

Maďaři podpalují u nás všechny hořlaviny národnostní. Oni házejí smolné věnce na budovy naše. Chtějíce brzy míti splněny tužby své, jež jim vytkl revolucionář Košut, totiž úplnou samostatnost, bezohledně se chovají k Vídni i všem královstvím a zemím předlitavským. Baron Báuffy dosti vymohl išelskou smlouvou pro Unry při ny-

nější obnově vyrovnání rakousko-uherského. Ale Maďari to zamítli, a ministerstvo Banffyovo padlo. Nastoupil Szell, který si od mocnáře vymohl formuli novou, aniž ji vládě vídeňské sdělil. Chtějí pak Maďari míti privilej bankovní na 10 let, ale obchodní a celní smlouvu jen na 5 let.

Ministerstvo hr. Tauna nemohlo přistoupiti na tento návrh. Všichni národové rakouští, Slované, Němci i Vlaši, shodují se v odporu proti Szellovým požadavkům. Dolnorakouský sněm k návrhu dra Luegra jednomyslně protestoval proti maďarské vykořisťovací metodě.

A přece liberálové němečtí jsou ochotni zraditi naši polovinu říšskou, jestli jim Maďari pomohou zase k nadvládě. Bar. Chlumecký umlouvá se s předáky uherskými. On i jeho stoupenci povolí všechny maďarské požadavky, jen kdyby zase nad Předlitavskem vládnouti mohli . . .

A noviny židovsko-německé volají: „Ať odstoupí hr. Thun, Kaizl a celé toto slovanské (!) ministerstvo, které jazykové výnosy zrušiti nechce! Budou-li zrušeny, bu-

de-li němčina panujícím jazykem v Cislajtánii, — všechno povolíme!“

Proto je krise nebezpečná a trvalá. Již po devadesáté skoro radí se ministři z Pešti s ministry vídeňskými. Ale všechny porady — marné. Vždyť se neřídí ani státníci dle — práva a spravedlnosti. Maďari myslí, že mohou z našich nesnází pořádně kořistiti. Chtějí, abychom se stali uherskou filiálkou.

Ale doufáme v Boha, že se konečně přece nad Austrií slunce míru a štěstí zase zastkví.

Doufáme, že nástrahy zahraničné nic neprospějí, že domácí štváči zahanbeni budou, že svědomitost zavládne zase u vedení věcí veřejných i soukromých, že právo a spravedlnost, zákon a mravnost v pospolitém životě zakotví se a že z babylonského nynějšího zmatku vyjde říše naše vítězně dle průpovědi: „Austria erit in orbe ultima,“ což vykládáme: Říše naše všechny ostatní říše přetrvá!

Katolikům nastal ovšem v říši naší notný kus práce.

Egyptologie a bible.

Podává dr. A. Podlaha.

(Pokračování.)

VI. Majíce na paměti, co jsme byli právě vyšetřili o předmojžíšských koloniích israelských v Palestině, vraťme se k výkladu, jež abbé Fl. de Moor podává o záhadném onom místě stély Meneftovy. Dle jeho mínění značí „Israel“ na stéle Meneftově souhrn Hebreův palestinských neboli kolonií jejich, rozsetých na různých místech Palestinských. „Israel“ možno tudíž pokládati za kolektivní jméno, v němž zahrnuti jsou kmeny Josef-ar a Jakob-ar s vyloučením kolonie Ašer, jež Ramses II. z Palestiny byl vypudil.

Zmínka o Israelitech jakožto usazených v Palestině již v době Meneftově uvádí v nesnáze ony učence, kteří zneuznávají dobře odůvodněný fakt, že existovaly kolonie hebrejské v Palestině již od panování Ahmesa I., prvního krále XVIII. dynastie. Aby se vyhnul nutnosti připustiti na základě nápisu na stéle Meneftově, že Israelité tebdáz skutečně utrpěli porážku na půdě Palestinské, popírá Hommel dokonce historičnost událostí, o nichž stéla se zmiňuje.

Rozpaky učencův co do nápisu Meneftova zvyšuje ještě omyl, v němž se nalézají v příčině osoby faraona exodu. Spoléhajíce na bludný výklad tradicionálního údaje, dle něhož farao exodu se nazýval Meneftah (či Merenptah), míní, že tento název jest vlastním jménem faraona exodu, kdežto v pravdě jest pouze jeho příjmením. Syn a nástupce Ramsa II. nazýval se vlastním jménem Merneftah-Hetefermet, avšak jeho nástupce Seti II. a po něm farao Si-Ptah přibrali k vlastnímu svému jménu příjmi Merenptah, jež značí „miláček Ptahův,“ kteréžto příjmení měl již Farao Seti I. Skutečným faraonem exodu byl farao, jímž skončila se XIX. dynastie, a po němž, — po období plném zmatkův, jež trvalo 43 let, následoval farao Setnecht, zakladatel XX. dynastie r. 1457, otec Ramsa III. Jest tedy faraonem exodu Si-Ptah příjmi Merenptah (III.) Tohoto Si-Ptaha má tradice na zřeteli, když klade exodus Mojžíšův v dobu panování faraona jménem Merenptah.

To, co právě bylo řečeno, má solidní

základ v biblické zprávě o exodu Mojžíšově, dále ve zprávě Manethonově, týkající se vpádu Pastevcův, t. j. Hebreův jerusalemských nebo Palestinských do Egypta, jakož i v papyru Harrisové z doby Ramsa III., jenž zmiňuje se o zmatcích, v nichž octl se Egypt touto invasí Hebreův palestinských a tyranskou vládou, kterou provozoval náčelník jejich Arisu.

Jelikož pak exodus Mojžíšův stal se za panování Si Ptaha, nástupce Setia II, následuje, že veškerá snaha uvésti zmínku o porážce způsobené faraonem Israelitům na území Palestinském ve shodu s nějakou událostí, sběhší se po exodu Mojžíšově, musí nutně selhati. Můžeť zmínka ta týkáti se pouze kmene „Israele“, usazeného v Palestině již od doby Ahmesa I. (1890—1865).

Známe-li, že Israelité, o nichž se zmiňuje Meneftah, jsou oni Hebreové, jež nalezl v Palestině usazené již Tutmes III. (1810—1756) a jež označil Jakob-ár a Josef-ár, vše stává se jasným. Text Meneftův potvrzuje pak jen, co známe již z jiných pramenův, totiž existenci předmojžíšských kolonií hebrejských v Palestině, z nichž jedna, jak svrchu (str. 96—97) jsme slyšeli, připomíná se pod jménem Ašer nebo As-rú v nápisech pocházejících z doby Seta I a Ramsa II., kteříž byli bezprostředními předchůdci faraona Menfty.

Vyšetřili jsme tudíž již, kdo byli oni Hebreové označení jménem „Israel“ v nápise Meneftově, jakož i kde udála se ona porážka, o níž nápis ten se zmiňuje, a konečně jsme stanovili, že tato událost sběhla se rozhodně před exodem Mojžíšovým.

Příběh ten, datovaný V. rokem vlády Meneftovy, padá dle chronologie Moorovy do r. 1529, a udál se tudíž 29 let před exodem, jenž stal se r. 1500. Rok 1500 jest také datem konce XIX. dynastie v osobě faraona Si-Ptaha Merenptaha, jenž nalezl smrt svou s vojskem svým ve vlnách Rudého moře. To vyplývá jasně z verše 15. žalmu 136 (dle vulg. ž. 135) kde se praví: „A svrhl Bůh faraona a vojsko jeho do moře rudého.“ Toto místo je autoritativním tradicionellním výkladem příběhu oslavovaného písní v Exodu XV., zvláště míst 15, 4—9 a 15, 19. Ve verši 31. kap. XIV. Exodu se praví: „I viděli (Israelští) jejich (t. j. Egypťanův) mrtvoly na břehu mořském.“ Takž vyplnilo se, co ve verši 13. téže kapitoly ustrašeným Hebreům bylo slíbeno, totiž že žádný z pronásledujících je Egypťanův nevyvázne ze záhuby. Totéž jim

bylo slíbeno opět (verš 17.) těmito slovy: „Já pak zatvrdím srdce Egyptských, aby honili vás, a oslaven budu ve faraonovi i ve všem vojsku jeho a ve vozích i v jezdcích jeho“ t. j. ve vozatajích a ve válečnicích, kteří na vozích stáli.

Býť i byl nalezen hrob faraona Si-Ptaha a jeho mumie, nebyl by tento nález nikterak důkazem, že farao tento nezahynul v moři Rudém. Mohlať se jeho mrtvola nalézati mezi těmi, jež Israelité viděli na břehu mořském, a mohla tudíž ovšem pak býti uložena v náhrobku, kterýž sobě byl farao připravil.

Vratmež se nyní k nápisu Meneftovu a pokusmež se objasniti jeho smysl.

V nápise tom (srvn. str. 37.) činí se zmínka o Libyi, o zemi „Chéta“, o filistinských městech Askalonu [= Askadni] a Gazeru [= Kadme], o městu Pa-Kanana a o městu Jenó'am [= Jenu], ležícím poblíž Tyru, dále pod jménem Hor o Palestině a konečně pod jménem Ta-mera o Egyptě.

Co se týče jména Israel, jež nalézá se rovněž v této části nápisu, různí se egyptologové ve způsobu četby tohoto jména. Petrie a Griffith čtou „ISIRAAAL“, Dr. Steindorff IESIRA'L a Dr. Spiegelberg ISIRIAR. Než, přes tuto zdánlivou různost transkripce shodují se všichni tito učenci v tom, že toto jméno značí najisto tolik co ISRAEL, a že, jelikož jest k němu připojen determinativ značící národ, dlužno jménu tomu rozuměti ve smyslu nikoliv zeměpisném, nýbrž ethnickým.

Tato část textu Meneftova obsahuje zřejmě popis krutých pokoření, jež tento farao připravil různým zemím a městům, o nichž se zmiňuje, jakož i kmenu israel-skému. Tato porážka předpokládá výpravu tohoto faraona do Filištinska a Palestiny až k severopalestinskému městu Jenó'am.

Že pokoření Israele stalo se skutečně v Palestině a nikoliv jinde, lze na určito dokázati.

Zkoumejmež tedy obsah řádek 26—27 nápisu Meneftova, jež vztahují se k Israelitům Uprostřed řádky 27. praví se: (národ) Israelský jest „fekt“, „bez semene“ (tak překládá Griffith) nebo „bez plodu“ (?) (dle překladu Spiegelbergova). Dle Spiegelbergova egyptské slovo „fekt“ jest odjinud dosud neznámé; on překládá je slovy „země obnažená“, kdežto Griffith překládá význam tu slovem „oloupený“. Jest rovněž pochybno, dlužno-li egyptské slovo „partu“, jež následuje bezprostředně za „fekt“, pře-

ložiti „bez semene“ ve smysle „bez potomstva“, či „bez plodu“ ve smysle plodů zemských. Spiegelberg přirovnává slovo „fekt“ ku kněžskému titulu „fekti“, jež značí vlastně tolik co „holá hlava“, což jest narážkou na oholenou hlavu kněží

egyptských. Nápis končí se slovy: „(Země) Hor (= Palestina) stala se vdovou egyptskou“ (dle překladu Spiegeibergova), nebo „(země) Hor stala se podobnou vdovám země egyptské“ (dle překladu Griffithova). (Pokrač.)

N a š e š k o l s t v í .*)

Píše N. N., učitel.

(Pokračování.)

Dálo-li se toto mezi kandidáty, kteří přece byli pro učitelský stav odchovávaní, tím hůře dopadalo to s t. zv. „výpomocnými silami,“ vlastně slabostmi, jichž dostavovalo se v letech sedmdesátých ke zkouškám na učitelských ústavech více, než bylo studujících kandidátů. Zákon nařizoval rozšiřovati školy dle rozmnoženého počtu dětí prodloužením školní docházky na osm let. Školy se tedy rozšiřovaly, ale zákon se neptal, bude-li dostatek učitelů; dovoloval jen, aby se zatím přijímaly výpomocné síly. V učitelských listech z té doby zhusta jsme mohli čísti pod nápisem „páni bratři“, že v A. vyučuje tkadlec, v B. švec, v C. vysloužilý kaprál, v D. vyhnaný realista atd. Jaké byly vědomosti těchto „sil“ v náboženství, netřeba povídati. Na otázku, kde se narodil Kristus Pán, odpověděla jedna z nich kdysi při maturitě, že v Jerusalemě, druhá, že v Egyptě, třetí pak docela, že v Cařihradě. Ke všemu pak bylo dáváno zkušebním komisím jaksí na srozuměnou, aby při zkoušení výpomocných sil nečinily přílišných požadavků, což se nijak netajilo. Tak říkával jistý professor kandidátům: „Nejsnadnější otázky musím přece nechat pro externisty.“

Třeba že tedy všecko zlé nelze klásti za vinu učitelským ústavům (bývalých výpomocných sil jest mezi učitelstvem veliké procento; maturita je pasovala na učitele skutečné) přece z toho, co pověděno, jest jasno, že učitelské ústavy neodchovávají učitele tak zbožné, jak by si v zájmu jich samých i školní mládeže bylo přáti. Při bezkonfessijsnosti je to také nemožno; náboženství degradováno na pouhý učebný předmět a není vychovatelskou pomůckou.

*) V první části tohoto článku na str. 172 v odstavci označeném číslicí 1 na 5 řádku nedopatřením vysázeno „nemůže“ místo může.

Nemusí tím býti nikdo uražen. Stane-li se zmínka o tom hned se volá v liberálních učitelských listech: Což jsme my učitelé neznabozi? — Inu, aby učitel ve svém povolání byl nejvyš nešťastným, proto nemusí býti zrovna neznabohem. Postací, když jest v náboženství vlažným a nenaučil se hledati v něm posily a útěchy v nesnážích, na něž jest povolání učitele tak bohato.

Zákon, který sice ukládá vychovávatí mládež „ve mravnosti a zbožnosti“ — ale činí při tom školu „bezkonfessijsní“ a zavádí tedy také „bezkonfessijsní“ zbožnost, nemohl míti jiný následek, nežli náboženstvem vlažnost, jíž by musilo učitelstvo šmahem propadnouti, kdyby nebylo vlivů jiných, jež tu působí záchranně.

Jsou tu především jednotlivci, kteří pocházejíce ze zbožných rodin, sami také zbožnými zůstávají přese všecken škodlivý vliv poměrů. Dále působí na velmi mnohé přátelský styk s duchovenstvem. Jest přímo s podivením, že při všem tom štvání jistých učitelských listů proti kněžstvu, při všem tom brojení proti náboženství (děje se tak ovšem ještě opatrně a brojí se zatím jen proti bohoslužebným obřadům) přečetní kněží vyznávají: „Naši učitelé jsou zbožní, zde panuje úplná svornost a shoda.“ Kde jest v místě katolický spolek, učitelé zpravidla bývají jeho členy.

A můžeme říci, že tato dobrá shoda byla by snad všude, kdyby nebylo kněžstvu a náboženství nepřátelského tisku, kterým se jednotlivci z učitelstva, hlavně mladší, dávají k tomuto nepřátelství strhnouti. Jsou to především „Školský Obzor,“ vydávaný bývalým učitelem a odpadlým katolíkem Hofrychtem, a orgán „Ústředního spolku jednot učitelských,“ zvaný „Český Učitel.“ Nad oba tyto listy vynikala loni zaniklá „Česká Škola,“ o jejíž hodnotě učiníme si jasný pojem, uvážíme-li, že její redaktor

z obavy před úředním vyšetřováním veřejnosti se tajil. Sám liberální „Komenský“ napsal, tak že dovede jednati každý kluk!

A tu zajisté i nejpřímější přítel učitelstva se otáže: „Pro Boha, klesl ctihodný stav učitelství již tak, že si vydržuje listy náboženství nepřátelské, že sám oficiální orgán učitelstva stanovisko takové zaujímá?“

K porozumění této věci třeba opět poohlédnouti se nazpět. Je známo, že strana liberální u nás náboženství zlehčovala a proti kněžstvu štvála ode dávna. Přední list této strany neměl jiné starosti, než jak by stavy počtem nejčetnější vlákal do liberálního tábora. Proto volal tento list: Ubohý dělníku, ty jsi otrokem svého zaměstnavatele, pojď k nám, my ti pomůžeme! Ubohý nadějný studující jinochu, tvoji profesori ti nepřejí ani nejmenší volnosti, pojď, tobě také pomůžeme! A ty, ubohý rolníku, jádro národa, rolníku pokročilý a uvědomělý, ale daněmi přetížený, tobě také pomůžeme, jen sem pojď!

Není snad nic lehčího na světě, nežli slibovati, a nic radostnějšího, nežli sliby poslouchati. Ubohý dělník poslechl, ale když se sliby neplnily, stal se socialistou, ubohý student beznárodním, ubohý rolník nespokojeným agrárenkem, který při sklenici hromuje na daně a na zlé časy. — Připomínáme ovšem, že to platí jen o těch, kteří sedli na liberální vějíčku.

A tenkrát se také volalo: Pojď k nám, ubohý, bídně placený český učiteli, my pomůžeme také tobě! Již se stala zmínka, že učitel ve staré škole hmotně lépe byl zaplacen než učitel nynější. Dle zásady ničím neodůvodněné, ano, přímo nerozumné rozvrženy byly v letech osmdesátých školní obce ve čtvero tříd. V nejnižší třídě měl učitel 400 zl. služného řídící učitel 500 zl. Kvinkvenálky činily 10% služného. Není divu, že při této bídě učitelstvo se dožadovalo zvýšení platů. Strana staročeská, řekneme upřímně, volání toho nedbala. Buď mlčela, anebo to odbývala známým „finančním efektem“. Strana staročeská považovala učitelstvo za stav bezvýznamný a poznala svůj omyl, až bylo pozdě. Najednou nebyl finanční efekt překážkou, a učitelstvu v nejnižší třídě přidalo se „prozatím“ po stovce — ale jak řečeno, bylo pozdě. Bylo to krátce před známými volbami, při nichž zvítězili pak — a není to žádným tajemstvím, že přičiněním nespokojeného učitelstva — ti, kdo stálo se chvástali svým přátelstvím k němu.

Věru, nic nebylo snadnějšího v té době nežli vyhlášovati stranu konservativní za nepřátelskou učitelstvu i školství vůbec, hlavně pak stranu katolickou, a nic přirozenějšího, nežli že se tomu v četné části učitelstva uvěřilo. Pak není divu, že tisk učitelství dostal nátěr úplně liberální a tím i kněžstvu nepřátelský. Tisk učitelství měl sídlo v Praze. Veliký liberální žurnál věnoval školství velikou pozornost a hájil práva učitelstva až dost. Hlavně s velikým gustem uveřejňovaly se zprávy o každé sebe menší neshodě mezi knězem a učitelem, aby se ukázalo, že učitel nemá většího protivníka nad kněze. Vše to se v učitelství listech otiskovalo, a který list si podobné nevedl, byl vyhlášen za zpátečnický. Co jen zakusila „Beseda učitelská“ pro svůj konservativní směr, a „Česká Škola“, která (v prvních ročnících) týmž směrem se nesla! Ano, mohli bychom z těchto listů citovati články, v nichž zřejmě byla chválena a doporučována škola náboženská! Liberální listy učitelství však psaly dle komanda velkého žurnálu, a z něho vžilo se i v ně nepřátelství ku kněžstvu a domněnka, že školství nemá větších škůdců nad upřímné katolíky.

Poněvadž veliký žurnál samosprávu vůbec až do nebe vynášel, musily jí velebiti i liberální listy učitelství — ať ji vykonávali třeba lidé naprosto nezpůsobilí. Pražským redaktorům se to hezky psalo, když jak živi nepoznali, jak vyhlíží mnohá místní školní rada na venkově. Kdyby byl venkovský učitel sebe oprávněnější stížnost do časopisu zaslal, na veřejnost se nedostala. „Mcžná, že je to pravda,“ řeklo se, „ale nám se to nehodí do krámu, my proti samosprávě psáti nemůžeme.“

Chybou bylo, že v té době nikdo na to nepomyslel, aby se vydával časopis pro učitelstvo venkovské. Kdyby se tak bylo stalo, nikdy bychom se nebyli dočkali poměrů nynějších. Bylo by se ukázalo, že kněz není učiteli nepřitelem, ale že naopak bývá jedinou osobou, která rozumí jeho práci a jeho snahám, a které si může v soužeti posteskhnouti.

Když takový list počal vycházeti, bylo již pozdě. „Národní Učitel“, který se opovážil napsati, že zásada: kdo platí, ať poroučí, — je nespravedlivá a nerozumná, byl od liberálních listů ubit.

Jest ku podivu, že se mohlo smýšlení o té věci tak velice změnit. Dnes tehdejší „svobodomyšlné“ učitelstvo jest už „pokrc-

kovým“ a „radikálním“ a bije do svých svědců — neváháme užiti toho slova — jen což! Po nějakém velebení samosprávy ani stopy! Naopak volá se: Zrušte místní školní rady! My se zemské samosprávy nebojíme, ale bojíme se okresní a zvláště obecní!

Je to naprosto falešné mínění, spatřovati v horování pro jakoukoli samosprávu příznak vlastenectví a lásky k lidu. Jen jděte mezi ten lid a poznáte, že on sám o tu samosprávu nestojí. Mnohý řádný muž raději zaplatí pokutu, než aby se dal voliti za starostu, a ti, kdo se do samosprávných úřadů derou, nebývají obyčejně puzeni k tomu horlivostí pro věc dobrou. Kdo tyto poměry zná, dá tedy těm radikálním učitelům za pravdu. V tom vůbec shoduje se asi učitelstvo všecko.

Ale odkud tato náhlá změna? Pouze odtud, že liberálové nesplnili a nemohli ani splniti slibů mezi učitelstvo házených. Ten obrovský švindl, v jehož znamení liberalismus žije, byl odhalen nejlépe v tomto převratu. Jest opravdu div, že tak značná část učitelstva tento švindl již dříve neprohlédla. Neboť věřiti tomu, kdo volá: Ty rolníku, budeš méně platit, a ty učiteli, budeš více dostávat — k tomu jest opravdu zapotřebí veliké důvěřivosti.

Tu dotýkáme se smutné věci, náklad na školství roste — a země nemůže uživiti svého učitelstva! Ve mnohých zemích se letos učitelské platy upravily, u nás však nestalo se nic. Na tisíce petic odpovídá se jediným slovem: Nemáme! — které ovšem postačí.

Avšak považme, že v době nedostatku učitelstva byli studující na ústavy učitelské lákáni stipendiemi, zemskými i státními. Školné na ústavech se neplatí, čímž jsou

studie také poněkud ulehčeny. Takto přilákaný kandidát vystoupí z ústavu, a pak se mu řekne: Jdi — a jak budeš živ, to budiž tvoji starostí.

Podučitel s první zkouškou má nyní 360 zl., po druhé zkoušce 400 zl. Učitel má v nejnižší třídě platu 500 zl., a těch jest nejvíce. Za to nemůže býti v nynější době nikdo živ ani obstojně, zvláště, má-li si z toho platiti byt. Poukazuje-li se k tomu, že jindy míval učitel ještě méně, třeba uvážiti, že za to „méně“ tehdy mnohem více koupil.

S útrpností vypravuje se o učiteli ze staré školy, jak se snižoval vybíráním sobctálesu. Nynější učitel však se dožebává podpory u obce, aby mu přispěla na byt nebo na palivo, a tím se snižuje více nežli dřívější učitel, který si vybíral, co mu náleželo právem. Představme si pak závislost takového učitele!

Neméně bolestná jest otázka učitelských bytů. O ty rovněž nikdo se nestará. V našich vesnicích, kde si každý postaví domek jen pro svou potřebu, slušného bytu nenajdeme, který by byl prázdný. — V okrese Jilemnickém před několika lety bydlilo dvacet učitelů, svobodných i ženatých — na půdě.

Rozmnožování škol dojísta značí pokrok — ale ten pokrok odnášejí učitelé nejvíce, třeba nebyli poplatníky. Svobodný ještě se protluče, ale lůň je ženatým. Ovšem není zle aspoň o dobrou radu; jedni radí učitelům, aby se vůbec neženili, jiní zase, aby se ženili jen bohatě. Snad se konečně dočkáme zákona, aby ženy učitelů (aspoň v Čechách), byly nuceny před svatbou složit — kauci!

(Pokrač.)

Zikmund Mislík z Hiršova.

Napsal Vlastimil Hálek, farář v Liboci.

(Dokončení.)

Zasnoubila se však bez svolení otce svého a provdala se r. 1664 za Jeronýma markýze z Gazolda, švakra strýce svého. Poněvadž Michlík sňatku tomu nepřál, dostala jen 24.000 zl. věna a podíl po matce. Odstěhovala se do Viach, a nedobře se jí tam vedlo. —

Bohatá korespondence Mislíkova, líčící podrobně osudy vlasti české, jeho ka-

tolické a národní přesvědčení, vzala za své krutým vandalismem — byla prodána jako bezcenný (!) papír do papírny.¹⁾ Tu a tam některé šlechtické rodině zaslaný dopis v podzimu života jeho dochoval se v Jindřicho-Hradeckém archivu a dává nám pohlediti v jeho poslední okamžiky. Stal se

¹⁾ Ze zámku Pacovského.

velká proměna v jeho životě. — Mislík uchyluje se pojednou kolem roku 1664 na svůj zámek do Pacova, tam obírá se zbožnou četbou a přemýšlí o svých plánech, jež se mají jeho poslední vůlí uskutečniti. Jeho společnost tvoří duchovenstvo, jež Mislík zve, vítá a theologické rozhovory zapřádá. Svůj znak s generálskou helmicí, pistolemi, ručnicemi, s praporci, pikami zavěšuje ve farním chrámu Pacovském na zeď proti hlavnímu oltáři, a za vojenskou zbroj vyměňuje modlitební knihu.

Tento krok Mislíkův zůstává pro historiky, kteří neuznávají v dějepise pragmatismu theologického, záhadným. Katolickému dějepisci však, jenž poznal již přestoupení Slavaty protestanta ke katolické víře, a uznal je z působení milosti Boží, nezůstane krok Mislíkův nevysvětleným: *Ex bono milite Caesaris, melior miles Christi.*²⁾ Sem odnáší se i poslední vůle, kterou 2 roky před smrtí dne 24. prosince 1664. napsal a ji téměř všecko svoje jmění odkázal klášterům a účelům církevním. Chtěl zajisté Mislík tímto způsobem usmířiti se s Bohem za tak mnohý přebmat, kterého se vojsko jeho v třicetileté válce dopustilo. Zastřeliti zajaté, vypáliti celé vesnice, zpusťovati pole — bylo surovému vojsku té doby, nechtě naleželo kterékoli straně, věci malichernou; o čemž se vůdce mnohdy až pozdě teprve dověděl. Když však přestala válka, a klidný stav nastal, tu mnohý generál rozpomínal se na toto řádění svého vojska, a hleděl, byť sám příčinou oné zhouby nebyl, svědomí své zbožnými dary a modlitbami usmířiti.

Ačkoli Mislík nikdy takového řádění vojsku svému dopouštěti se nedovoloval, tím méně sám k tomu rozkaz dal. jak z listů jeho, kterými líčí svá tažení, vysvítá: přece chtěl každou skvrnu se sebe smýti.

Ve své poslední vůli³⁾ ustanovil, aby pohřben byl jednoduchým způsobem; ale aby co možno nejvíce mší sv. za něho slouženo bylo, a k pohřbu co možno nejvíce duchovních sezváno bylo. V den úmrtí aby choť jeho co možná nejvíce chudých podělila, poddaným na jeho panstvích každému 5 čtvrtců obilí darovala, sedlákům a chalupníkům dluhy aby odpustila, ti pak by za něho jeden Otčenáš zbožně se pomodlili.

²⁾ Z dobrého vojína císařského — lepší vojín Kristův.

³⁾ Poslední vůle ve svazku „Familie Mislík von Hirschov.“ (Jindř. Hrad archiv.)

Servitům u sv. Michala v Praze, Paulanům v Praze, kapucínům na Hradčanech, kapucínům u sv. Josefa a v Budějovicích odkázal po 100 zl. Dům v Praze daroval své choť, stříbrné náčiní své dceři Zuzaně. Avšak celé panství Pacov s Jeníčkovou Lhotou a Čekanicemi, řádu bosých Karmelitánů v Praze po smrti své manželky s tou podmínkou, když v Pacově zvláštní konvent o 24 duchovních zřídí k oslavě Nejsv. Trojice, Neposkvrněné Panny Marie, sv. Arch. Michala, sv. Vavřince, sv. Terezie pro spásu duše jeho, a celého rodu. Kdyby toho Karmelitáné nechtěli přijati, anebo jinde konvent chtěli zříditi, mělo celé jmění připadnouti Servitům u sv. Michala v Praze. Pro choť svoji za ochrance žádá Bernarda hraběte z Martinic, nejvyšš. purkrabího a Maxmiliána z Martinic a jiné šlechtice. Ku konci prosí císaře, jeho rady a nejvyšší úředníky, aby nad splněním jeho testamentu bděli. Duši svou dojemným způsobem doporučí milosrdenství Božímu a zakládá za sebe mešní fundaci a anniversarium při kostele v Pacově. Tělo jeho mělo pohřbeno býti ve farním kostele Pacovském před oltářem v hrobce na místě, kde stojí kříž.

Dále odkázal Augustiniánům v Táboře, Františkánům v Jindř. Hradci, Kapucínům v Jiblavě po 100 zl.; kodícillem⁴⁾ ze dne 4. listopadu 1666. nejlepšího prvního koně svého s celým postrojem nejvyššímu hofmistru Maximiliánu hraběti z Martinic, druhého nejlepšího koně s příslušenstvím prezidentu nad apelacemi hraběti Karlu Libšteinskému z Kolovrat a třetího hraběti Alexiovi Vratislavu z Mitrovic. Odkaz svého velikého jmění bosým karmelitánům na věčné časy učinil „bei Fluch und Malediction“, oder „Gottes Strafe“ na toho, kdož by toto jeho ustanovení změnil aneb zkažil.⁵⁾ Podotýká se k tomu, že Karmelitáni přijali jeho

⁴⁾ Do desk zemských vložen 15. listopadu 1666 sub lit. K.

⁵⁾ K příčině, proč Mislík odkázal jmění své Karmelitánům, jinak posud neobjasněné, poji se pověst v Pacově a okolí rozšířená, jež zní: Mislík obávaje se trestu pro svůj soubor prchl, a použil prý práva asylniho. Utekl pak se do kláštera bosých Karmelitánů ve Vidni, kteří jej laskavě přijali a ochranu mu poskytli. Na to ve vinném sudě dal se Mislík dopraviti do Korneuburku, odkud v přestrojení odebral se do úkrytu, v němž setrval jen krátce, neboť byly mu následky souborje prominuty.

legát, postavili sobě v Pacově klášter, a vše dle jeho vůle vykonali; nicméně při rušení klášterů v minulém století zrušen byl i konvent jejich v Pacově a se jméním naloženo jako u ostatních zrušených klášterů.

Mislík zemřel na Pacově dne 3. listopadu 1666 a byl tamtéž za veliké účasti duchovenstva a vysoké šlechty ve farním kostele sv. Michala Arch. pohřben. Nad jeho hrobkou pod znakem utvořeným z jeho válečných zbraní jest deska s tímto nápisem:

„Illustrissimus et Excellentissimus D. D. Sigismundus Joannes Mislík L. B. de Hirschowa, Dn. in Paczow et Lhota, S. Caesareae Regiaeque Mstis Consiliarius aulicobellicus, Generalis Campi, marschallus Lieutenantius, nec non peditu(m) equitumque Colonelus pie obiit III Novembris A. D.: M. D. C. L. X. VI.“

Pokud se týče jeho podoby, ukazuje obraz jeho, chovaný v zámku v Pacově, že

byl plného obličej s hustými vlasy a vous nesl dle španělského způsobu.

Charakteristika života a činů Mislíkových, katolické víře a vlasti české nikoli k necti sloužících, dá se vystihnouti slovy v té době katolickým pánem Jaroslavem Bořitou z Martinic pronesenými: „Paratus erat in Dei, ecclesiae et domini caesaris regisque sui servitio fidei semper mori.“

Král. hlavní město Praha ocenilo pamět rodiny Mislíkovské názvem ulice „Mislíkovy“. Majitel pak domu Mislíkovského č. 171-II. u Spálené ulice dal zhotoviti na dům pamětní desku s nápisem:

„Dům někdy rodiny
Mislíků z Híršova
Adam M. z H. na Radíci a Košířích.
Náležel od roku 1553
k stavu českého rytířstva † 1581.
Nákladem
Vojt. Veselého.
L. P. 1864.“

Z knihy „O život.“

Modlete se! Modlete se!
V ustaraná, měkká srdce
zaseje vám Bůh zas zrní
milostí a darů živých . . .

Vyrudlé a silné ruce
v chudičkém a sešlém chrámě
k modlitbě tak deunně spjaté!

Chudí duchem!
Velcí srdcem!
Ponížení k chladné dlažbě!
Vidím život vašich dědů,
vidím život vašich dětí,
vidím plahočení vaše
stejně stále, nezmenšené,
v horku dne a mrazu noci,
v bídě porodu a smrti!

Miláčkové! Utýraní!
Bůh vás slyší, vaše pláče
mroucí v prvním propuknutí,
zaleknuté velikostí svou . . .

Co je bez Boha váš život?

V Bohu vzrůst je chudých polí,
radost vymetalých klasů,
zlato uzralého zrní.
Bůh jen vzrůst dá vašim stádům
sevrklým na hubenou kravku,
rozmnoží vám ovci párek
na zvlněné vlny moře
radostné a spokojené.
O děti se postará vám
a o vašich dětí děti,
nedá nikdy zabynouti
sirotkům těm bez přístřeší,
rozprášeným v širo světa
jako vrabci po vesnici . . .

Modlete se! Modlete se!
Naberte zas dechu k práci!
Svlažte sprahlé duše rosou,
kterou prší oblak víry
stojící vám nad hlavami!

Duše dobré!
Chudí duchem!
Ponížení k chladné dlažbě!

F. St. Eisler.

Poměr občana ke státu a křesťanství.

Píše Dr. Jos. Pošmárný, O. Cr.

(Dokončení)

Středověk, v němž požívala Církev poměrně největšího vlivu v životě soukromém i státním, byl v pravdě dobou osobní i korporativní svobody. Neobmezená moc v lidských rukou byla tehdy neznáma. Ve středověku byla sice v účtě duchovní moc církevní i světská vláda státní jakožto m. cnosti Bohem dané, jimž nikdo bez porušení zákona Božího nemohl se protiviti, pokud se pohybovaly v mezích Bohem vyměřených. Ale při tom byli národové proniknuti a naplněni přesvědčením, že každá lidská svévole v řádu právním jest zneužitím moci, bezprávím, porušením zákona a že každý, kdo je povolán Církev a stát řídit, musí se řádu tomu podrobiti jako každý jiný občan. Papež i císař, biskup i kníže, kněz i laik, všichni bez rozdílu byli si vědomi, že jsou jen vykonavateli Bohem stanoveného řádu a že každý jest povinen, přísně držeti se mezí, které zákon Boží rozumem a zjevením označil (Ketteler, Freiheit, Autorität und Kirche. 69).

Proto byla tehdy svoboda svatou a trvanlivou, panovníci Církvi mírnění, národové chránění, autorita utvrzována. Vedle Církve nebylo ve středověku žádného ústavu, který by tak mocně a všestranně byl působil na zdokonalení společnosti lidské. Církev působila vzdělavatelně nejen jakožto ústav náboženský, nýbrž pečovala zároveň o rozličné důležité potřeby společnosti, k jichž opatření tehdejší zřízení státní nebylo ještě dostatečné. Ona pečovala o chudé a nuzné; od ní zřízeny byly školy a pěstovány vědy a umění; Církev byla pomocnicí státu i ve vykonávání spravedlnosti a jiné správě světské dílem přejetím části povinnosti na sebe, dílem poskytováním duchovenstva ke službám státu. (Tomek, Dějiny Prahy I. 99).

Všecka umění, básnictví a krása vůbec ve všech svých způsobech byla zasvěcena službě pravdy, tak že společnost lidská přes všechny tehdejší poklesky a bludy zasloužila si nésti krásné jméno křesťanské. Smýšlení podlízavé, jemuž se nyní říká servilnost, bylo tehdy neznámé. I v těch dobách, kdy byla moc církevní největší, byla v obyčejí otevřenost v kárání nešvarů a poklesků lidských, o níž dnes není ani slechu.

Ovšem, znalost oněch dob, kdy vlivem Církve kvetla osobní a občanská svoboda, jest velmi skrovná a obyčejně ještě nesprávná.

Je to zvláštní úkaz.

Stkvělé doby národa řeckého a římského jsou přemnohým daleko známější než dějiny dob, kdy Církev katolická vychovávala národy.

Dějepisíci protestantští zúmyslně rozhlásili středověk za dobu temnoty a hrůzy a všech nepravostí barvami nejkřiklavějšími, aby mohli ospravedlniti dílo Lutherovo, které zcela neprávem obyčejně reformaci, t. j. opravou, poněvadž bylo podle slov anglického dějepisce Cobetha devastací, t. j. zpustošením.

Který dějepisec se odvážil něco uveřejniti na obranu Církve, upadl v nemilost kritiků.

Tak si stěžuje na př. německý dějepisec Böhmer, že mu kritikové upírali německé smýšlení jen proto, že nepovažuje papeže za antikrista a Řím za babylonskou nevěstku.

Že i u nás tomu skoro nejinak, ví každý našich dějepisných literárních poměrů poněkud jen znalý. Böhmer praví, že dějepisíci, kteří pomlouvají Církev dějepisnými lžemi a vynášejí nad ní zavrhuující úsudek jsou rovni soudcům, kteří by vynesli rozsudek, aniž četli soudní akta.

Potěšitelným úkazem mezi dějepisíci protestantskými jsou oni badatelé, kteří zahloubavše se ve zkoumání dějin církevních, poznali pravdu a stali se upřímnými katolíky, ku př. Aug. Gfrörer, Bedřich Hurter, Arnošt Jarcke, Jiří Phillips, hrabě Stolberg, Bedřich Schlegel, Onno Klopp a j.

Ať se namáhají protestanté jak chtějí, tolik je jisto, že t. zv. reformaci Lutherovou se vrátil na svět starý pohanský státní absolutismus a domohl se nadvlády v mnohých státech.

Tak jako v těch dobách přišla v opovržení díla křesťanského umění a napodobeny nahotiny pohanské, jako zavržena křesťanská filosofie a k životu vzkříšeny nauky pohanských mudrců, tak zavrženy i křesťanské zásady o moci státní a zavedeny názory o neobmezené moci státní. Směr

tento hlavně v zemích protestantských byl mocně podpořen tím že v nich zrušen dřívější rozdíl mezi držiteli moci duchovní a světské a všechna moc soustředěna v rukou vladaře světského.

Z tohoto novopohanského absolutismu vyšla pověstná zásada, že každý poddaný musí býti též náboženství jako panovník (*cuius regio, eius religio*).

Křesťanství zničilo pohanský absolutismus mocí svědomí, neboť mučeníci neobroženě předstupovali před své soudce a řekli: „My nemůžeme konati, co vy chcete, neboť nám to zapovídá svědomí.“

A ejhle, novopohanský absolutismus napadl právě toto svědomí, kterým byl s trůnu své moci kdysi svržen a vyhlásil, že nesmějí poddaní jednati dle svého svědomí, nýbrž věřiti, co věří jejich světský vladař.

Tím se stalo, že obyvatelé některých protestantských zemí a měst byli přinuceni, několikrát změnit náboženství. Ve Falei na př. čtyřikrát, v městě Oppenheimu dokonce desetkrát. Moc státní, která se tak daleko odvážila, nebrala přirozeně zřetele ani na jiné svobody poddaných a tak mizela jedna za druhou.

Našli se spisovatelé, kteří tento novopohanský absolutismus se nestyděli ve spisích svých hájiti.

Mezi nimi vyniká anglický filosof Tomáš Hobbes (1588—1679). Tento obránce tyranie vzal za základ své nauky o státní moci náhled, že člověk jest puzen ve svých právech jedině sobectvím. Sobectví jednoho naráží na sobectví druhého, z čehož se vyvinula válka všech proti všem kterou prý vedli první lidé mezi sebou. Ze vzájemného strachu prý povstal stát a sice tím, že každý jednotlivec se zřekl části svého práva, které přenesl na moc státní. Všecko právo a povinnosti povstávají teprve ve státě. Bez státu není ani právo ani bezpráví, ani dobro, ani zlo. Rozdíl mezi dobrým a zlým jest podmíněn státním zákonem. Zákon státní jest veřejným svědomím, dle kterého jediné se mají občané řídit. Moc vladařova jest neomezena. Naproti němu jest jednotlivý občan i celý národ bez práva a moci. Vše, co vladař chce, poroučí a činí, jest dobré a sice jen proto, že to on chce, poroučí a činí. Všichni občané jsou zavázáni k nepodmíněné poslušnosti.

Ze svrchovanosti vladařovy plyne, že má i nejvyšší moc duchovní, že jest hlavou Církve. On prý jediné má právo ustanoviti,

které nauky náboženské se mají ve státě učiti a věřiti. Písmo sv. jest prý jen tehdy pravidlem života, když je moci státní zavědno. Vladař nikdy nemůže se státi kacířem. I když káže poddaným, aby zapřeli Krista, musí tak učiniti. Stát ustanovuje, které knihy Písma sv. jsou pravé, jaká má býti bohoslužba a každý poddaný musí se dotčným předpisům podrobiti. Náboženství prý záleží toliko v bázni před neviditelnými mocnostmi, které stát uznává, jiná bázeň jest prý pověra.

Podobné zásady o svrchovanosti a všemohoucnosti státu učí i německý filosof Hegel (1770—1831).

Podle jeho filosofie jest stát skutečným, praesentním bohem, pravým pozemským božstvem, a musí býti jako takové ctěn. Církev nestojí ani nad státem, ani vedle něho, nýbrž stát nastupuje na její místo. Aby byl člověk etnostným a zbožným, nepotřebuje nic jiného konati, než co mu nařizuje a předpisuje stát. Stát jest sám sobě účelem a má nejvyšší právo a moc nad jednotlivci. Lid jakožto stát jest absolutní moci na zemi. Všichni mají se moci této bezpodmínečně podrobiti a pro ni se obětovati. Nejvyšší povinností člověka jest býti členem státu, poněvadž jen potud má pravou mravnost, pokud jest členem státu. (Srov. Dr. Stöckl, *Geschichte der neueren Philosophie*, sv. 2., str. 162 řqq)

Zásady tyto neliší se, jak každý na první pohled pozauá, podstatně od zásad pohanských filosofů o státní moci, jak jsme výše uvedli.

A tyto hegelianské zásady o státní všemohoucnosti zalíbily se velmi mnohým státníkům a občanům, a odtud ona stálá snaha nepřátel Církve, přivesti Církev v úplné područí moci státní a zbaviti tak katolíky náboženské svobody; a vytlačiti úplně zásady křesťanské ze života státního.

K tomu cíli má také vésti úplné oddělení Církve a státu, kterého by se zastanci státní všemohoucnosti rádi domohli. Vědí nepřátelé Církve dobře, že se jim nepodaří vliv zásad křesťanských na stát zničiti, dokud stát a Církev, abychom tak řekli, žijí v manželském k sobě poměru. A proto tam, kde se domohli nadvlády, pracují k tomu, aby manželství toto bylo rozloučeno. Aby dostali na svou stranu i věřící lid, tvrdí pokrytecky, že potom bude nejen stát, ale i Církev svobodnou, což prý jí bude jen na prospěch.

Tvrzení toto jest jednoduše pokrytecká lež.

Snaha nepřátel Církve a její svobody nese se k tomu, aby byl stát emancipován od všelikého vlivu Církve, aby Církev byla připravena o všechna práva, zatlačena byla pouze do chrámů, aby jí nebylo možno, vyslovovati se o zákonech státních a protestovati proti nějakému státnímu zákonu a nařízení.

Podle vůle těchto lidí uebyla by Církev svobodnou, nýbrž vržena by byla do postavení, v jakém byla v prvních třech stoletích svého trvání, když nemajíc státního uznání, musila se skrývati v podzemních katakombách.

Či byl někdo tak lehkověrný a myslil, že by nepřátelé Církve nic proti ní nepodnikli?

Vzpomeňme jen na zákonodárství josefinské, na dějiny rakouského konkordátu a vizme, jak i nyní již sněmovny osobují si práv sněmů církevních a rozhodují o záležitostech církevních (ku př. o manželství, změně náboženství), o předpisy církevního práva se nestarajíce.

Kdyby byla Církev od státu oddělena ve smyslu její nepřátel, potom by se její svoboda podobala svobodě člověka, kterému nikde nechtějí přiznati domovské právo, který se nikde nemůže dovoliti svých práv.

A jaký následek by to mělo pro jednotlivé občany?

Každý občan byl by rozdvojen a uvrhnut do největšího zmatku. Z jedné strany by mu poroučel stát, předpisoval zákony a ukládal povinnosti, které by z druhé strany se protivily zákonům a povinnostem církevním.

Co by si v takovém rozporu počal? Jak by byl možný pokoj, mír a blaho společnosti státní?

Politikové křesťanští také někdy mluví o oddělení Církve a státu, ale ve smysle docela jiném.

Oni žádají toliko, aby stát, spravuje své záležitosti, nepletl se do záležitostí čistě církevních, nýbrž aby řízení záležitostí církevních nechal výhradně moci duchovní. Ale tak jako není manželstvo rozloučeno, když otec obstarává záležitosti patřící mužovi a matka záležitosti patřící ženě, tak by nebyl vzájemný přátelský poměr mezi státem a Církví zrušen, kdyby moc státní i moc církevní spravovala svobodně vlastní záležitosti. Naopak zařízení takové by vedlo k pravé a trvanlivé shodě,

z které by vzešel prospěch pro stát i Církev.

Poměr Církve ke státu a státu k Církvi dle zásad křesťanských lidí Ketteler (l. c. XXVII) takto:

Církev nemůže a nesmí se odloučiti od státu tak jako vůbec se nemůže odtrhnouti od ničeho, co pochází od Boha. Ona musí ctíti stát jakožto božské zřízení k blahu lidí. Musí své údy přidržovati k tomu, aby pro Boha a svědomí poslušni byli moci státní, pokud odpovídá řádu Božímu. Církev musí podporovati blaho státu všemi svými duchovními prostředky, radovati se ze sporádaných poměrů státních a litovati každé rozháranosti ve státě. Ona musí konečně světu blásati, že kdo se bezprávně protivi moci světské, že se Bohu protivi a dobývá si zavržení od Boha.

Taktéž však nemůže a nesmí moc státní se odloučiti od Církve, aniž by porušila své podstatné povinnosti.

Stát jest povinen chrániti práva Církve jako chrání práva každého ze svých poddaných a hájiti ji před každým nespravedlivým útokem. Vykonávání spravedlnosti jest úkolem státu Bohem daným a on jej musí plniti vůči všem. Stát jest povinen pohlížeti na Církev s blahovůlí a pomáhati jí, aby dosáhla svých cílů. I tato část jeho úlohy plyne z přirozenosti moci státní a z povinností Bohem mu daných.

Stát jest zavázán k této právní obraně Církve nejen pro Boha, ale i k vůli vlastnímu blahu. Neboť, kdyby se odtrhl od Církve a od náboženské víry svých poddaných, odtrhl by se od Boha a zničil by svůj vlastní základ. Stát jest konečně zavázán k obraně a podpoře Církve i k vůli svým příslušníkům. Mají tito k tomu právo, aby moc státní respektovala, cítila, chránila a podporovala jejich náboženské smýšlení v jejich svazku církevním. Stát není libovolnou abstraktní veličinou někde za mraky, nýbrž skutečností určenou ke prospěchu lidí, které objímá, a proto odloučení státu od nejvyšších zájmů jeho členů jest porušením povinnosti moci státní.

K tomu ještě dodává týž věhlasný biskup: „Co bylo zde řečeno o povinnosti státu, aby právo Církve chránil a ji podporoval, rozumí se nejen o Církvi katolické, nýbrž o každé náboženské společnosti, která moci státní byla uznána a která odpovídá požadavkům přirozené mravnosti a účtě jednoho Boha.

Kdo vážně o zásadách těchto uvažuje,

musí zajisté uznati, že odpovídají pravdě, právu, dějinám a že na jejich základě jediné jest možna pravá shoda mezi státem a Církví

a tím také pravá svoboda občanská. — Kéž by jen státníci a národové dle těchto blahodárných zásad se řídili!

O nervosní době.

Z přednášky Dra. Erba v „Ces. Revui“ uveřejněné, vyjímáme:

Co je nervosa? Neurasthenie je prudká dráždivost vedle veliké slabosti, únava a zemdlenost, vysílení a zeslabení aktivních schopností a to buď v mozku, v srdci, čidlech, miše, v oběhu krve, zažívacích i pohlavních orgánech atd. Příčiny nervosy jsou politické, sociální, intelektuální. Na nervstvo lidí působí mocné války a revoluce, vynálezy věd přírodních, elektřina, parníky a železnice, literatura (romány), telegraf a telefon, komunikace, jimiž čas a prostor ztratily na významu, průmysl a bezuzdná soutěž ve všech oborech. — Amerika dala se v zápas se starým kontinentem, síly se napínají až k prasknutí.

Jsou krise finanční a obchodní, lid byne, vzrůstem velikých měst vzniká proletariát ve střediscích průmyslových. Spory politické a náboženské neutichly, zápasit křesťanství s materialismem a pod.

Lidé jeví spěch a zmatek v pohybech a v práci, přílišnou citlivost a lekání se budoucnosti, zádumčivost, měnlivou náladu a neklidný spánek, zemdlenost a dráždivost srdce a cévstva všeho. Nervosu zaviňují dále alkohol a absinth, olovo a arsenik, difterie, chřipka, příjice, tuberkulosa, časté mrtvice, ňbýté míchy atd.

Čím dále, tím více přibývá hysterie a hypochondrie, neurasthenie a psychosy, epilepsie, křeč a záchvatů pessimistického vysvětlování situací. Plny jsou nemocnice a policejní oddělení. Proto lidé utíkají do lesů, do hor a na moře...

Doba nynější jest kus Athén, Říma, středověku i renaissance.

Jsme v Athénách: Je rozkvět kultury a umění, jsou boje politické a přepych a smyslnost neslychaná.

Jsme v Římě: Je úpadek v klíně rozkoši a výstřednosti, jeví se krvavá ukrutnost požitkářství a výboj.

Jsme ve středověku: blouznění a mravy surové, nové války křížácké a morové rány se opakují.

Jsme v renaissanci, kdež se jeví veliká nemravnost dvorská, opilství a neřesti strašlivé, jsme v následcích 30leté války.

Hrůza z bíd obyčejných — rozvrat států, zlořády a revoluce naplňují mysl. —

Ten je smysl zajímavé přednášky.

Kam lidstvo za těchto okolností dospěje? Blížíme se záhubné propasti či nastane zase obrození?

Dále starosti, bida, zármutek, fyzické napínání svalstva, předčasné hovnění pu- (onanie), lih, tabák, káva, čaj, bdění, hudba, divadlo, četba, dále chřipka, bleduška, špatná výživa, sedavý život (nedostatek pohybu) vedou k nervose.

Nervosa jeví se od dětství: zvláštní podrážděnost, velkým nadáním, neklidným spánkem, častým bolením hlavy. Románské a Semité jsou k neurasthenii náchylnější než druzí; zvláště nynější doba působí, že se nervosa šíří. Neobyčejné výzkumy, objevy ve všech oborech, nemilosrdná a bezohledná konkurence, neúporné úsilí duševní, zdvojené potřeby člověka — to vše rodí nervosní stav. Přepych se rozšířil, kde ho dřív nebylo. Beznáboženská, nespokojenost, chtivost se rozmohla. Vše se žene horečně v před, cestuje v noci ve dne jedná.

Velké krise politické, průmyslové a finanční, spory stran, agitace volební, nesčetné spolky rozpalují hlavy, přepínají mozky, kazí odpočinek. Dráždily a kofením rozrušuje se žaludek. Literatura burcuje smyslnost a hrubé pudy a vede k opovržení morálkou a ideály: staví patologické, sexuální, revoluční problémy. K uchu dorážejí tony barbarských skladeb Divadla všechna čidla poplaší. Sochy staví na oči nejhroznější výjevy s odporným realismem. A náprava? U matky, ve škole, v přírodě. Metodu učební nutno opravit, dobu zkrátit, život zjednodušit, střídat práci a zábavu, žactvo vodit do lesů a hor. Vůle buď povzbuzována, pu-ly potlačovány, mládež zábav s dospělými lidmi vzdalována, výchova dívek změněna. Nedělní klid nutno zavést, dobu pracovní upravit, prázdno v přírodě ztrávit. Nechť se zřídí tělocvičny, plovárny, kluziště, lesy zřizují (feriální kolonie), spánek v noci prodlouží. Sňatky mezi nervosními osobami měly by se obmeziti. Ostatně prý — nutno na nervosu trochu zvyknout, mozek hluku, spěchu, rozčilení, otřesům přizpůsobit a bude zlu — odpomoženo. —

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Poslanci německoliberální v Čechách nevzdají se mandátů. Dne 30. května sešli se v Praze a přijali několik resolucí, kterými se zejména protestuje proti zákonu v příčině užívání obou zemských jazyků při úřadech samosprávných, jak byl na sněmě českém přijat (resoluci hájil dr. Eppinger), dále proti zřízení národních škol menšinových (dr. Fournier), ježto by to prý byla nová překážka (!) dorozumění obou národů země, pak proti zákonu o dozoru školním a obsazování míst učitelských v Praze (dr. Werunský), atd. Dále po řeči dra Pergelta byla přijata rezoluce o národně politických požadavcích opozičních stran, v níž se praví, že Němci musí (!) v tomto státě činiti větší nároky pro svou národní existenci a svůj další rozvoj a zasadí se za tyto požadavky všemi parlamentními a politickými prostředky. Pak po řeči dra Schückra shromáždění vyslovilo svou nevoli (!) nad útoky, jež byly proti české spořitelně a Klárovu ústavu pro slepce proneseny. Po řeči dra Funke byla přijata rezoluce, jež se vyslovuje proti složení mandátů, v níž se praví: „Boj o mandáty, jež radikálně nacionální (Wolfova) strana s urážlivým posměchem a pohrdajíc německou pospolitostí oznámila, poskytoval by společnému nepříteli jen vítanou podívanou a žalostné i těžce poškozující sílu národa našeho přiznání rozkolu ve vlastním táboře . . . Ale Wolfova družina bříhá již na liberální „protestanty“ kasiňácké: Nic není platna vaše chytrost! Lid německý vás musí svrhnout!

Dne 21. května uveřejnili němečtí opozičníci a sice: německá lidová strana, něm.

pokroková a velkostatkářská, křesťansko-socialní (Luegrova) strana a volné německé sdružení program. Jest velmi obšírný. Obsahuje všeobecné požadavky národně politické a jazykové a zvláštní požadavky pro jednotlivé země. Žádají: Zvláštní postavení (!) pro Němce v polovině říše naší, kterou chtějí míti nazvanu „Rakousko“, odstranění § 14., odloučení Haliče, užší (!) spolek s Německem („duševní souvislost v oborech kulturního a hospodářského pokroku“) atd. Žádají dále: zrušení jazykových výnosů, instrukcí a nařízení, němčinu za všeobecný sprostředkovací jazyk v Rakousku, tlumočnický u soudů atd. Mimo to v Čechách žádají rozhraničení obvodů jazykových, právo veta a kurie, školství dle národnosti rozdělené atd. Na Moravě a ve Slezsku má zůstatí při německé nadvládě. Ve Štýrsku, Korutanech, Dol. a Horních Rakousích má býti němčiny všude a výhradně užíváno! — Všecky noviny slovanské odsoudily program tento jako nejvýše urážlivý, jako veliký políček národů neněmeckých, jako pravý „skandál“. I zahraniční časopisy odsuzují tyto naduté požadavky menšiny německé u nás a praví: Nejen většina slovanských národů, ale ani vláda nemůže připustiti, aby program tento byl uskutečňován. — Strany na pravici říšské rady seskupené pojednají o programu tom skrze své delegáty dne 6. června ve Vídni. Bylo by záhodno, aby vypracován byl pozitivní program autonomní, který by pak byl normou pro lid slovanský a německo-katolický i pro vládu.

* *

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

Rolnická rada ve Vídni zasedala mezi 27.—31. květnem. Bylo jednáno o věcech rolnictví, lesnictví a hornictví se týkajících. Byl zejména projednán:

1. Návrh na opravu akciového práva a připuštění společnosti s omezeným ručením.

(Akciové právo jest u rady nedostatečné. Soustava koncessová nechť se odstraní. Výkon založení společností akciových buď učiněn veřejným. Zakladatelé ruče za udání svá civilnoprávně i trestnoprávně. Výkon založení i jednání správ buď zkoumán nezávislými odborníky. Instituce zeměpanských komisariů buď

zrušena a buď zřízen úřad státní. — Jest záhodno, aby společnosti s ručením omezeným, jak v Německu ze dne 20. dubna 1892 zavedeny jsou i u nás byly zaváděny; nechť jsou podrobeny pouze všeobecné dani výdělkové.)

2. Návrhy stran opatření materiálu pro osnovu nového všeobecného tarifu celního pro uzavření nových smluv obchodních a pro úpravu hospodářského poměru k Uhrám (ref. hrabě K. M. Zedtwitz). (Výhody celní nechť nejsou vykoupeny na účet zemědělství našeho. Nechť vláda provede statistická šetření o výrobních poměrech rolnické a lesnické těžby, nechť se otevrou nová výrobní území, pokroky učiní v dopravnictví, ceřnictví a pod., nechť sestavi se platné obchodní smlouvy monarchie a celní tarify domácí i zahraničné)

3. Návrhy o zřízení přiměřeného zájmového zastoupení rolnického (ref. prof. dr. Bráf). (Odpadne li někde zřízení závazných odborových společenstev zemědělských, buďtež dobrovolná spolčení povzbuzena k činnosti, až pak nahrazena budou závaznými společenstvy)

4. Návrhy o svépomocných společenstvech zemědělských na př. nákupních, mlékařských, skladištních. (Nechť jsou hmotně podporována.)

5. Návrhy o upravení pojišťování krupobitního. (Pojišťovny soukromými i zemskými organizacemi má býti rolnictvu více pomáháno. Stát má podporovati zřízení zemských pojišťoven.)

6. Návrhy stran révové plísně a zamezení přivozu cizích rév.

7. Pro dělníky hornické zřízeny buďtež školy odborné pokračovací. (Má obsahovati: krátké výklady o hornických výkonech, roubování, vystřelování, plynoznalství, řád služební, první pomoc při neštěstích báňských, výchovu topičův a strojníkův.)

Má se zavésti šhodinná šichta při hornictví.

Hr. Vojtěch Schoenborn navrhl k tomu dodatky, jež byly přijaty a sice: aby pokračovací vyučování neobmezovalo se na pouhé čtení a psaní, aby nedělní vyučování neujmalo možnost návštěvy služeb Božích, aby při zřízení knihoven nebyly připouštěny knihy namířené proti náboženství a proti mravnosti.

Hr. Carpino navrhl pak: Ministerstvo orby se žádá, aby působilo k tomu, by u císaře a krále zastupitelstev v cizozemsku ustanovení byli zemědělští znalci, dále aby i u politických úřadů (hejtmanství atd.) byli ustanoveni theoreticky i prakticky vzdělaní rol-

níci jakožto orgánové poradní, aby bylo pracováno k povznesení ovocnictví a pod.

Porad a řečí promluvílo se jistě u nás více již nežli dost. Kéž by následovaly také již skutky! Nechť rolnictvo naše po způsobu švýcarském a americkém co nejvíce svépomocí se chopí!

V Irsku zařídili si rolníci „Irish cooperative Agency Society“, družstvo k prodeji vajec. Každé společenstvo vesnické sbírá pivozem vejce, jež pak do ústředí se dovážejí a zpeněží. Podobně děje se v Dánsku, kde čítá se ve 344 družstvech 18.000 členů, v Hannoveru a v jiných částech Německa. A u nás?

II. Řemesla a průmysl.

Ve výroční zprávě živnostenských inspektorů nacházíme cifry vysoce poučné a důležité. Zpráva obsahuje materiál nasbíraný z 12.217 inspekci, vlastně revisi vykonaných v 11.057 závodech. (R. 1897 vykonalo se 12.977 inspekci v 11.680 závodech.) V 11.027 řemeslných podnicích, jež byly potčšeny 12.188 (12.948) inspekci, vlastně revisemi, bylo z těchto revisi vykonáno v noci 119 (149) a v neděli 229 (255).

Stávek zpráva zaznamenává 169 (179) a při 70 (82) inspektoři osobně intervenovali.

Čelkem lze dle zprávy živnostenských inspektorův o roku minulém vysloviti se takto: Hmotné poměry hospodářského dělnictva i hospodářů nebyly vzdor slušné žni závidění hodné, ba ani prostředně dobré. Slušně se vedlo kovodělnictvu všech odborův, zejména výrobně si stály továrny na velocipedy (!) a strojnické továrny. Výjimku činily malé továrny na hospodářské stroje, jež jednak konkurencí, jednak drahou surovinou, jednak i nepříznivými platebními podmínkami jsou tísněny. Při stavebních poměrech, dik mírné zimě, jež dovolovala celý rok pracovat, byly poměry dosti příznivé. To hlavně lze říci o provádění železničních, silničních staveb, regulaci řek atd. Dle toho zlepšily se i poměry v cihelnách, lomech, cementárnách a vápenicích. V cukrovarnictví jak surovarny tak i rafinerie měly hojnost práce, div že se jim u nás v Čechách nenedostávalo dělnictva.

Za to černě nepříznivé poměry jsou všude v textilnictví. Výroba hedvábí v Tyrolsku poklesla. Výroba fezů v Strakoniciích razněmává koncem roku letošního po dlouhém nenesitelném úpadku poněkud vzpružení. Rovněž i vlněné látky počaly se v posledním měsíci lepšíti. Obrat tento pak se zdá býti trvalým.

Vývoz porculánu a rukavic utrpěl značné újmny válkou španělsko-americkou. Severočeské

sklářství, zvláště pak výroba luxusních skel, jež rychle ztrácí zámožské trhy, kde jindy dominovala, prodělala během roku dosti značnou krizi. Stávka pracovníků všech odborů byla urovnána po svolané anketě v ten smysl, že se rozhodlo 800 dělníkův a 40 dodavatelův utvořiti výrobní družstvo, jemuž snad se podaří docíliti spravedlivé a nutné zlepšení platův. Běží zde hlavně o výrobce černých perel, krystalových skel, flakonů a brusíče. Rovněž i dále staly se některé kroky k zlepšení poměrů brusičů skla.

S uznáním zaznamenává zpráva výsledky činnosti sprostředkovatelen práce, založených od okresův a některých měst.

Poměry maloživnostnictva jsou skoro vesměs zoufalé aneb v nejlepším případě nepříznivé. Tomu konečně se nikdo nediví, kdo dovede ocenit neblahý vliv velkovýroby a nimi vítězně soutěžící.

S povděkem zaznamenává se hojně rozšíření elektřiny jako hnací a osvětlovací síly. Rovněž i Auerovy hořáky v továrnách k hojnému použití došly.

Úrazů za minulý rok bylo dle těchto zpráv 57.092 (55.278), z těch 428 (502) smrtelných. Zavedení elektrického pohonu zvětšuje risiko práce. Nemocenské pojišťování, jež je dnes všude, kromě domácí výroby, zavedeno, vykazuje výsledky celkem uspokojivé. —

K účelu vydatnější péče o další vývoj organizace ustanovení jsou vládním výnosem ze dne 3. června živnostenská společenstevní instruktory, jakožto orgán ministerstva obchodu. Úkolem jejich bude podporovati společenstva při sledování cílů živnostenským řádem jim vykázaných zvláště pak při uvádění v život a rozvětvení společenstevních zřízení pro hospodářské, humanitní a vzdělávací zájmy členů společenstev a jich příslušníkův, i působiti k účelné organizaci společenstev a pobočných ústavů jejich. Instruktory budou živnostenské úřady při dozoru na společenstva podporovati

a o své činnosti a pozorováních min. obchodu zprávy požádati.

III. Dělníci.

V Lublani konal se dne 28. května všeslovinský dělnický sjezd, na němž přijato několik resolucí v příčině organizace i taktiky katolického dělnictva slovinského. Pohoršení způsobilo, že starosta lublaňský Iribar k dělnictvu zachoval se chladně.

Zákon proti stávkám má býti v Německu vydán. V navržené osnově hrozí se vězením až do jednoho roku (nebo pokutou 1000 marek) každému, kdo by se opovážil sváděti tělesným donucováním, hrozbami nebo pranýřováním zaměstnavatele nebo dělníky k účastenství (nebo k nesúčastnění se) v úmluvě nebo ve spolčení, jichž účelem jest účinkovati na pracovní poměry, mzdu a pod. Stejný trest má stihovati ty, kdo by se odvážili vynucovati propuštění (nebo nepřijetí) dělníkův, zastavení práce, bojkotovati při stávce atd. Trestem vězení mají býti trestáni všichni, kdož se účastní srocování veřejného. Kdyby se při stávce ohrozila bezpečnost spolkového státu neb říše, nebo majetek či bezpečí osob, mají vinníci býti potrestáni až 3letým žalářem, vůdcové 5letým.

Stávky dělnictva nepřestávají ani u nás, ani za hranicemi. Zejména na Hořicku a v Náchodsku na sta dělníkův továrních uchopilo se již práce v polích, tak že výroba se obmezila. V Hořicích a intervence živnostenského inspektora konají se porady továrníků se zástupci stávkujících dělníkův, ale posud bez výsledku, neboť továrníci nabízejí pouze 10 proc. zvýšení mzdy, kdežto dělníci žádají 25—30 procent. V Brně několik továren vůbec již nebude pracovati. Také v Tannwaldě miní tkalcovny zastaviti práci. V Creuzotu vrátilo se z 10.000 stávkářů 1200 osob znovu do práce. V Petrohradě došlo dne 2. června ke krvavým srážkám mezi stávkujícími cihláři a policií.

ŠKOLSTVÍ.

Náš průmysl a poměry školské.
„Vychovatel“ roč. 14. přináší z pera prof. Ad. Fuxe zajímavý článek, z něhož vyjímáme: V některých vrstvách našeho lidu jeví se dosud netečnost, ano nepřátelství ke škole, shledávát se 20—45% zaměřkaného vyučování.

Rolníci a velkostatkáři rekrutují do práce děti chudiny. Škola měšťanská jest nejlepší přípravou dětí pro vzdělání řemeslnické a průmyslové a pro praktické směry života, ona doplňuje školu obecnou řádně. Za to střední školy (reálka a gymnasium) nevyhovují sku-

tečné potřebě malého průmyslu. Mladík stane se k fyzické práci méně schopným a přestárným. Dlouhá studia pro nastávajícího řemeslníka jsou ztrátou času i kapitálu. (Na to probírá prof. Lux učební plán škol měšťanských, dokazuje, že nejlépe zde se může připravit hoch k průmyslu a řemeslu, obchodu i hospodářství) Ovšem je záhodno, aby zaváděny byly učební kursy řemeslnické a školy pokračovací při školách měšťanských, aby

dorost byl lépe a prakticky odchován. Článek končí: Dokud bude u nás tak velký počet nerozumných rodičů, kteří vidí lepší započtení svých synů jen v nekonečném pachtění po vysokých studiích, byť i tito ani vloh neměli. nenastane na poli živnostenském obrát k lepšímu. Posad velký počet sil nadějných odcizuje se praktickému životu na úkor blahobytu jednotlivce i celé zemi. Kéž nastane náprava!

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Třetí pout pražských mužů na sv. Horu konala se dne 28. května. Z Prahy vyjelo přes 1000 mužů, všem společenským třídám náležejících. Průvod skrze Příbram byl velkolepý. Processí vedl J. Em. ndp. kardinál hr. Frant. de P. Schoenborn s kanovníkem prelátem drem Kráslem, kanovníkem Bindrem a kanovníkem drem Burianem. Výborné řeči povzbuzovací pronesli prof. Havránek a dr. Burian Processí uvítal starosta příbramský pan Míxa, jež „Národní Listy“ za to potupily. Sv. Otcí Lvu XIII a J. V. císaři a králi byly poslány telegramy; v prvním prosí se o požehnání poutníkům, rodinám a celému království českému, v druhém vyzývá se Rodička Boží, by na její orodování Bůh žehnal panovníkovi a národům rakouským míru a pokoje popřál. Sv. Otec požehnání své z Říma ihned zaslal. Pozoruhodné bylo, že se účastnili processí též Němci.

Zasvěcení lidstva Božskému Srdci Páně stane se dle encykliky papeže Lva XIII. ve dnech 9., 10. a 11. června. V ty dny ve všech chrámech konati se budou litanie k nejsvětějšímu Srdci Páně a záslibné pobožnosti. V listě svém sv. Otec vykládá, že již za In-

nocence XII., Benedikta XIII, Klementa XIII., Pia VI., Pia VII. a Pia IX. pocta k nejsv. Srdci Páně se konala. na to před 25 lety byla rozšířena. Dále se pravi: My můžeme Spasiteli dáti svoji vůli a lásku. Když se jemu zasvěcujeme, uznáváme ať zřejmě přijímáme jeho vládu. Mnoho je těch, jimž posud světlo pravdy křesťanské nezasvitlo. Toto zasvěcení vzbuzuje také naději na lepší poměry států, neboť ono znovuzřízení a upevnění může svazky, jež ústrojí státní přirozené s Bohem spojují. V posledních dobách usilovalo se, aby se mezi církví a státem zřídila jakási hradba. Neuznává se autorita církevního a božského práva s tím úmyslem, aby od lidského žití každý vliv náboženství byl odstraněn a vira Kristova byla zničena. Při zločinném tom úsilí veliký díl lidstva zabředl do zmatků, že nikdo více necítí se bezpečným. Bude-li náboženství odstraněno, sřítí se i nejjistější základy veřejného blaha.

Kanovníky v Olomouci stali se baron Grimmerstein, o němž se pravi, že jest pruským Němcem, a šl. Mayer, také Němec. Nejen laikové, ale i sami kněží jsou touto věcí co nejbolestněji dotknuti.

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Na sněmě dolnorakouském dochází stále mezi křesťanskými sociály a německými liberály k slovním bitvám. Dne 2. června na př. posl. Steiner pravil, že židé z Haliče, Rumunska a Ruska přicházejí do vídeňských nemocnic, čímž vznikají veliké výlohy obcí. Posl. Gregorig volal: „Nezbývá, leč židy vy-

hnati.“ Dr. Ofner pravil, že sociálové dělají náboženské štvánice Dr. Gessmann křičel: „To je drzost, saukerl!“ Schneider: „Všichni židé měli by se pověsit!“ Dr. Lueger: „Toho děle nesneseme! My musíme sami udělati pořádek.“ Posl. Troll: „Pane maršálku, že se nestydíte!“ Schneider: „Na galerii je žid tak

drží, že pokřikuje!“ (Ten opustil pak galerii.) Na to Schneider pravil: „Vražda v Polné není pořád prozkoumána. Když se žid dopustí zločinu, podplatí (!) se ministr spravedlnosti a odborní náčelníci, aby žid byl propuštěn . . . Takový je vliv židů v Rakousku. Min. Ruber je také podplacen. Ale já tomu „lumpovi“ dokážu.“ — Nastala hrozná vřava. — Myslíme, že se takhle neposlouží dobré věci.

* * *

Uhry. Ministerstvo Szellovo prohlásilo v peštské sněmovně dne 2. června. „Buď rakouská nebo uherská vláda odstoupí . . . Parlamentní provedení vyrovnání — nemůže býti uskutečněno, musí se tudíž překročiti k upravení otázek vyrovnacích na základě samostatného práva sebeurčení.“ — Poslanec Košut pravil: „Uherští ministři neměli (!) se vůbec k poradám do Vídně odebrati. Uhry samy na základě svého práva sebeurčování rozhodují, Rakušané nemají do našich (!) poměrů co mluvíti. Má býti zřízeno samostatné celní území.“ — Bylo by záhodno, aby se rozdvojení již docela stalo. Pak se uvidí, zdali maďarský „kolos“ obstojí. Aspoň se nám zdá, že má židovské — hliněné nohy.

* * *

Německo V Kielu císař Vilém II zase promluvil při spuštění lodí válečné na moře. Pravil: „Tato loď je částí veliké branné moci německé, již vlast tak naléhavě potřebuje. Připomíná nám krále Viléma jako velikého organisátora vojska. Tato loď připomíná nám císaře, jemuž děkujeme za německou říši, kterýž jako „nástroj boží“ (!) dovedl seřaditi německé panovníky a národy. Rukou svou křtím loď. „Císař Vilém veliký.“

* * *

Rusko. Puškinova slavnost. Nesmrtelný pěvec kavkazského zajatce (z roku 1821). Cikánů (z r. 1824) Evžena Oněgina (1831), Borise Godunova (1825) a Poltary (1828), představitel Ruska v prvním období tohoto století, muž pokroku a volnosti, oslaven bude v těchto dnech na Rusi, zejména v Petrohradě, kam přibudou hosté ze všech zemí slovanských. Z Čech vypravilo se asi 15 až 20 osob. Jak se nám sděluje panem J. K., jenž delší čas byl ředitelem jistého továrního podniku na Rusi, panuje v Rusku veliké roztrpčení nad německo-filskou politikou nynějšího cara. Působí naň příliš silným dojmem vliv jeho carské choti, jež, jsouc Němkyní,

přivolala za sebou do nejvyšších míst množství německých obchodníků, průmyslníků, žurnalistů i — státníků. Že nebyl jenerál Komarov potvrzen za předsedu slovanského dobročinného spolku, přičítá se vlivu německé kolonie na Rusi.

* * *

Francie. Dérouléde, který po volbě Loubetově za presidenta republiky vnikl do kasáren, volaje k vojsku: „Táhněte do paláce elysejského a zachraňte republiku“ — byl dne 31. května osvobozen z obvinění a za hlučných ovací na svobodu propuštěn.

Major Marchand, který nechtěl se hnouti z Fašody na Nilu, hodlaje vzdorovati přesile anglické, jest nyní ve Francii hrdinou dne. V Paříži lid volá, kdekoli se Marchand objeví, jemu i vojsku slávu.

Proces Dreyfussův před kasačnícím soudem bude již rozhodnut. Advokát Mornard dokázal (!?) že Dreyfuss je nevinný jako lilie, kdežto pravými viníky jsou (prý) Esterházy, zabitý Henry a zatčený právě plukovník Paty du Clam, který bude ve vězení asi též odstraněn; řekne se pak, že spáchal — sebevraždu . . . Výpovědi 5 ministrů války — nic (prý) neznamenaají, výpovědi znalců pisma — „nemají ceny“, armáda nemá (prý) do věci co mluvíti . . . Předseda soudu Mazeau pravil, že soud bezpochyby vynese rozsudek příznivý pro Dreyfussa, jenž pluje již — k Francii, aby se stal — generálem v „republice, která má býti „založena na ctnosti“, jak minil Michelet, Thiers atd. — Nacionální listy francouzské ptají se: Co za to dostanou soudcové od dreyfusského družstva?

Kasační soud rozhodl dne 3. června, aby rozsudek vojenského soudu nad Dreyfussem z r. 1894 byl zrušen a aby pře soudil nový soud vojenský, a to v Reměši. Esterházy prohlašuje, že pověstné bordereau psal — on sám. Proti Loubetovi a Dupnymu konaly se 4. června bouřlivé demonstrace. Voláno: „Panama! Pryč s Dreyfussovci! Ať žije armáda!“ Došlo k četným zraněním. Židovsko-zednářská alliance jásá.

* * *

Španělsko vzdalo se posledních kolonií a sice ostrovů Karolin a Marian, kde měli 50.000 obyvatelův a jež drželi od r. 1521. Souostroví to získalo pro sebe Německo, jež chce zvýšiti tam svůj obchod.

• • • ČÁST LITERÁRNÍ. • • •

Divadelní listy.

Čty kritické Františka Žáka z roku 1897.

(Pokračování.)

A nyní probereme v celku zbývající hry Vrchlického, pokud spadají do rámce naší studie. Za nejlepší práci jeho platí „Noc na Karlštejně“, která slavila na Národním divadle už zlaté jubileum. Kdo nezná této hry, ve které Karel IV. vystupuje tak trochu jako „světa pán v županu“, ale tak důstojně a mile, že každému kouzlí rozčilený úsměv na ústa ten velikán. pod jehož přísnou zbožností a vážným čelem věhlasného vládce skrývalo se srdce plné něhy a lásky. Ba skoro se nám zdá že až přes příliš. Že by na Karlštejně nesměla přenocovati žena, není ovšem historická pravda, vždyť v hradě byly i komnaty pro fraucimor; to platilo snad jen o věži. Ale toto nevytýkáme. Jen ten Arnošt z Pardubic nás trochu hněvá, ať mu ty jeho lži nemůžeme bráti srdečně ve zlé. Vždyť i Karel nebojí se malého úskoku. Ale přece to vytýkáme. Arnošt třikráte se dopouští lži a úskoku z nouze. Celá veselohra je na takovém šelmovství založena. Moderní člověk v tom nenajde nic zlého, naopak, bude viděti v jednání Arnoštové kus měkké lidskosti a srdečného citu; také jedná se o královou. Ale je to přece jen nedostatek a chyba, které my katolíci, pohlízejíce trochu jinak na duše nejušlechtilější spravedlnosti a duši světce, přece neradi vidíme a schváliti nemůžeme. Mnohému čtenáři právě snad z této „lidskosti“ Arnoštovy zazáří do duše paprsek vzrušujícího veselí, ale jsou zásady, osoby, pravdy, kterým ani za tuto cenu ublížiti dáti nemůžeme. Ostatně celá hra je až na to přílišné teplo lásky, bez kterého ovšem nelze si ani sloky u Vrchlického představití a jež je jeho specialitou, důstojná, nábožnost Karlova a celé ovzduší dotýkající se náboženství jsou důstojné a ušlechtilé. Čtenář nebo divák nemůže býti nerozehřát, nemůže nemilovati všechny ty osoby, jež tu vystupují, takže i přes onen přes příliš vzněcující žár lásky a přes poklesek proti pravdomluvnosti a důstojnosti Arnoštové můžeme „Noc na Karlštejně“ připočísti ke kusům, které mají i naše sympatie a působí i v našem smyslu dobře.

K nejlepším brám Vrchlického patří též „Rabínská moudrost“. Padá do doby 1609. Zmiňujeme se o ní jen proto, že hrdinou je žid, zbožný, sympatický, znamenitý, statečný, poctivý žid; druhá hlavní osoba, Filip Lang, první komorník Rudolfa II., mizerný darebák. Nepamatujeme se, že by Vrchlický byl nějakou jinou osobu svých dramát a snad spisů vůbec obetkal takovým nadbytkem rozšafnosti, životní moudrosti, jemného taktu, dobráckého čtveráctví, věstecké zbožnosti, pevné a hrdinné poctivosti, židovské pravověrnosti, nezloinné víry, něhy manželské lásky, lidumilnosti a přátelské upřímnosti, vytříbené vzdělanosti a živého soucitu jako rabbi Jehudu. Také specialita Vrchlického. Dávána byla čtyřikráte.

Do doby renaissance padají a čistě renaissanceční jsou Vrchlického „Pietro Aretine“ a „Soud lásky“. Prvý kus prosycen je „renaissanceční láskou“, a onen maskou zbožnosti, která je tím více farizejská, čím více je na odiv stavěna, která tím více má zakrývatí falše a špatnosti, čím více je vychvalována. Nelze ovšem tvrditi, že by jistá část a jisté proudy renaissance nebyly bývaly takové, u Vrchlického ale je vždy stejná. Vylíčili jsme ji lépe ve své studii „směry moderní poesie“. („Obrana“ 1897.) Vrchlický jakoby stále v ní žil. Je to ovzduší podobné onomu, které dnes připisuje se světu divadelnímu. Umělecký sice, ale nejmělkější a nejhladší názor životní; lesklý, veselý povrch se smutnou, ba hnusnou perspektivou. Masku zbožnosti při tom vypadá jako šaškova čepice s rolničkami. „Pietro Aretino“ je toho ducha; dáván byl pětikráte. „Soud lásky“, spadající do r. 1341 a do Avignonu, kde sídlil dvůr papežský, je téhož ducha. Hned úvod nás o tom poučuje:

Vzduch jasu pln a hudba v ulicích
a v každém okně květin celý les,
a mezi květy hlavy krásných žen,
a veselé je město Avignon
a hodné, by v něm papež zůstával,
já aspoň, kdybych svatým Otcem byl,
bych po šerém si Římě nezasteskl!

Pole co možná nejvíce kluzké, kuřkání a hádky o lásce krásných žen všady jako písku, duchovní sekretářem soudu lásky, papežský střevíc v tom a papežovo rozluštění — hle, renaissance „Soudu lásky.“ Jako malá ukázka stůž zde něco o tomto důstojném p. sekretáři Esparbillovi. Cigalla ho charakterisuje:

To Esparbilla? — toho dobře znám,
on při kalichu jako při číši
vždy statečně se drží před Pánem
a v lásce vyzná se, věř, mnohem líp
než mnohá dáma, mnohý troubadour,
Jej oslovíme, aspoň poví nám,
zda naše pouť sem není nadarmo!

A skutečně si vzdychá „oči hluboké,“ o nichž pěl Doria. Doria tak si jej oblíbí, že si řekne

až budu umíratí, zavoláš
mi toho kněze, nechci jiného
a bude smrt jak život veselá.

Vilém se brozí toho vzduchu, neboť je nepřítel žen, žádá proto, aby Esparbilla byl mu štítem. Ale dostává za odpověď:

V tom ráji zde, kde láska vévodí,
nač třeba štítu? Ten se odhodí
a po proudu se pluje lásce vstříc!

Vilém: Vy žertujete, otče nábožný?

Esparbilla (honem se opraví).

Tak zvyk jsem sladkým průpovídkám zde,
kterými vzduch je kolem přepíněn,
že zapomněl jsem háv i úřad svůj.
Ó máte pravdu, pane Viléme,
zde horoucí je peklo, ubohá
ctnost v plamenech jak bílý motýlek
se potácí a myslím bez křídel
že vyletí, když vůbec vyletí!

Na konec ale svolí přec mu pomoci, neboť se jedná o ženu, již sám miluje, on tolikráte nazýván „ach, otče velebný“ Nad to je i trochu hloupý. Ale mluví nenuceně i o lásce. Vykládá o ní Vilémovi:

V ráz nerozvijí zářný kalich svůj,
leč p o m a l u; jsou čtyři stupně lásky.
Jeť první naděj dána milovníku
a druhý jesti sladký polibek
a třetí dostaveníčka je slasť
a poslední — je všecko — vaše paní!
Na kterém stupni vy jste, pane hrabě?

Vilém: Tak z druhého se chýlím k třetímu,
však divně je mi, nerad zkazil bych
to nejlepší. —

Esparbilla: Když tak jste daleko,
jste jistě na půl cestě k vítězství.

Jest láska věru jak šikmá plocha,
necht' nahoře jest přízné malá trocha,
jak pohne se hned, roste víc a více,
a brzy octnete se — u třetice,
a když jste tam — pak záhy máte všecko,
dnes sladkou noc a brzy potom — děcko!

Vilém: Však dříve vaše přijde požehnání.

Za to v souboji svědkem býti nechce, neboť nemůže nechat téci krev Kristem spasenou. O různých těch hádkách o lásce, o výměně nevěst, o dostaveníčkách, rozsudku sv. Otce a jiných věcech pomlčíme. „Soud lásky“ dáván dvakráte. Protestujeme co nejrozhodněji proti podobným plodům. (Pokr.)

Lesklý povrch.

Obrázek. — Napsal Bohumil Brodský.

(Pokračování.)

Julinka by byla ráda omdlela, ale dnes jí to nešlo. Šla do prosa a dosáhla toho, že jí otec slíbil tisíc zlatých. Vypůjčí si je a pošle v několika dnech. Ale to je naposledy, že jim pomáhá. Ať šetří! Mají krásné příjmy a budou-li jen trochu rozumně žiti, mohou zahospodařiti slušné jmění.

Nazejtří dostal nadlesní od Stěcha hrubý dopis. Zle se v něm na Typlovy zlobil a vinil je, že ho podvedli. Při tom učinil několik poznámek, které svědčily, že v jeho domácnosti není vše tak, jak bývalo. Sváděl na Julinku, že neumí pracovat, šetřit, že není naučena vésti domácnost a že svou slávychtivostí zavinila domácí nedostatek. Obsah listu vynikal v ten rozum, že se s Julinkou napálil a kdyby mohl, že by se jí tuze rád zbavil.

Nad tím hořkovala paní nadlesní a lekajíc se toho, co mělo přijíti, cítila, kterak se kloní více ke Zdence. Zvala ji, aby přišla brzy do Stračina a potěšila otce, jenž prý je nyní velmi zádumčivý a nevrlý.

Touto návštěvou Zdenka oživila. Byl to jediný stín, jenž kalil její tichý, útulný, spokojený život. Jen matku usmířit si přála. To se nyní stalo, a ona už si nepřála nic lepšího. O prázdninách byla s mužem u jeho rodičů. Z počátku hleděli na ni nedůvěřivě a po straně řekli synovi, že snad si měl vybrati nevěstu méně panskou, aby mu byla přinesla nějakou pomoc. Tato že se zdá býti zvyklá na nádherný život a pohodlí. Ale když Zdenka u nich několik dní setrvala, zamilovali si ji jako svou. Viděli, že se práce neštítí, že má dobré srdce a jejich Františka že má ráda více než vše ostatní na světě. Pozorovali také synovu spokojenost, uctivé chování Zdenčino k nim a milý soulad, jaký mezi manžely panoval. Když Zdenka odjížděla, loučili se s ní s pláčem a slibovali, že po roce se k nim odstěhují.

Na to těšila se Zdenka i Kukla. Práli si míti staroušky u sebe, aby užili klidného stáří a sdíleli s nimi tichou radost domácího štěstí.

Ale stalo se jinak. Na podzim při honech byli majetníkem lesů Stračínských pozváni různí kavalíři. Jeden z nich, mladičkový, horkokrevný pán dbal více o to, aby zabil hodně zajíců, než aby dával pozor na bezpečnost lidí. Chtěje předčítí ostatní množstvím zabité zvíře, vystřelil do léce, a v téže chvíli skácel se nadlesní s bolestným výkřikem zakrýváje si pravé oko. Střelci i honci se sběhli a s hrůzou viděli, kterak se mu z oka řine krev. Brok vltl mu do oka a jen velikým štěstím se stalo, že nepronikl dále. Rychle byl nadlesní naložen na kočár a úprkem odvážen k lékaři.

Panstvo na chvíli bylo zaraženo, ale pak převzal vedení honu jiný myslivec, a honilo se dále. K večeru při večeři sháněli se, jak je nadlesnímu. Dověděli se, že venkovský lékař nechtěl s tím nic mít a že jej poslal do Prahy.

„Nu, bude míti jenu jedno oko,“ prohodil pan majetník. „Musíš mu, příteli, poslati nějaký dar.“

Šikovný střelec ovšem byl ochoten a chlubil se, že pošle nadlesnímu sud vína. Za více beztoho oko takového úředníka bez šlechtictví nestojí.

Ale nešlo tu jen o oko. V Praze byl Typl asi měsíc a pak se vracel domů, cíťe stále bolesti, které jej činily velmi podrážděným a zoufalým. Nařikal si, povolával lékaře, hledal pomoci, na konec však ulehl a již nepovstal. O vánočních svátcích skonál.

Toto neštěstí zatřáslo paní nadlesní. Dovolávala se náhrady a výslužného. S náhradou byla odmítnuta, poněvadž prý nešťastný střelec se již s nebožtíkem vyrovnal. Výslužné bylo jí sice vyměřeno, ale tak skrovné, že by bývala musila jen s největší opatrností žiti, sama vše si konati a na bývalé panské zvyky zapomenouti, kdyby bývala chtěla vystačiti. K tomu hrnuli se věřitelé a nic nedbali, že je paní nadlesní rozená Labale de Uvril, žádali zaplacení dluhů.

V největší tísní obrátila se na Štěchovy. Vrchní z počátku nechtěl ani slyšeti. Zlobil se stále ještě na nadlesní, že jej oklamali a Julinka nebyla již tak hýčkána jako před tím. Posílali tchyni ke Kuklovým. K těm se jí však nechtělo. Byla by v Řeteči ztratila veškeren význam, a proto se tomu zoufale bránila. Na konec přece Štěcha uprosila a přestěhovala se do Vystrkova.

Ale tam už zmizely ty časy, kde všechno před panem vrchním a jeho paní klekalo. Lidé i úředníci tuze dobře věděli, že není pan vrchní nesesaditelným, že již není všemohoucím pánem a že mu může leckdoz z teplého huízda pomoci. Podřizení úředníci opláceli mu jeho dřívější týrání, osamocejice ho a stavíce se svorně proti němu. Práli si, aby byl propuštěn, a proto využítkovali každé příležitosti, aby mu způsobili nesnáze a nepříjemnosti. Často pozorovali, že vrchní třeba nechtě toho či onoho opomenul, a že by pouhé připomenutí chybu napravilo. Ale oni nechtěli. Ať odskáče všechno. Čím dřív půjde, tím dřív bude jim lépe, tak soudili a hromadili mu překážky, stíhali každý jeho krok a vždy vyzývavěji se proti němu stavěli.

Horn vyslal na panství revisora, pensionovaného řiditele panství, jenž trávě z výslužného a nabospodařených peněz, zastával místo občasného dohlížitele na různých panstvích. Ze zářlivosti, že má býti pod dozorem jiného, choval se k němu Štěch dosti chladně a dotkl se ješitnosti starého pána. Tomuto tedy tím více lichotila úslužnost ostatních úředníků, kteří v něm tušili svého spojence. Veškeré nastřádané žaloby hrnuly se na hlavu vrchního, a revisor, čili jak ho úředníci titulovali, pan inspektor, svědomitě zaznamenával všechny podrobnosti.

Štěch dostal po inspekci od majetníka poslední lhůtu. Jakmile bude přistížen v tom nejmenším, bude bez milosti propuštěn, tak zněl krátký Hornův list.

Teď byl přesvědčen, že nezbyvá, než rychle hledati jiného místa, aby nebyl překvapen výpovědí. Potají pátral po změně svého postavení, poslal do různých časopisů inseráty a psal všem známým. Paní nadlesní obrátila se také na své různé příznivce, a všichni se těšili, že záhy budou vysvobozeni z Vystrkova, jenž se jim stal téměř nenesitelným. Z některých míst dostávali odpovědi dosti příznivé. Bylo potřebí toliko nějaký krátký čas sečkati.

A tu, když téměř bylo již jisto, že Štěch se ctí opustí Vystrkov a svým tajným nepřátelům ukáže hrdé čelo, najednou stihla je nepředvídaná nehoda. Vrchní se rozemohl kloubovým rheumatismem a musil ulehnouti k dlouhé a trapné nemoci. Úředníci se postarali, aby pan Horn byl přesvědčen, že je to jen chytrá výmluva, aby se na čas zbavil zodpovědnosti. Když vrchní podával svému pánovi zprávu o své nemoci, obdržel rozhodnutí, že dostává na čtvrt roku dovolenou. Kdyby do té doby se neuzdravil, měla dovolená platiti tolik jako výpověď.

Rozuměl tomu a věděl, že je to opravdová, poněkud zaobalená výpověď. Trápen po nemoci a cíťe tíhu svého povážlivého postavení, potřeboval na někom vylíti si zlost. Jiný už mu nezbyval, než žena a tchyně. A ty zkoušely nyní dvojnásob, poněvadž musily snášeti něco, nač nebyly připraveny a čemu nebyly zvykly.

IV.

Dokud trvala dovolená, a služné bylo vrchnímu vypláceno, jakž takž byl domácí stav u vrchních snesitelným. Ale nemoc opouštěla jej jen velmi zvolna, a když ke konci dovolené byl suchým úředním listem od Horna tázán, je-li již úplně zdrav, musil mu oznámiti, že je dosud nemocen. Pokořil se a v listě prosil o prodloužení dovolené na nové čtvrtletí.

Místo odpovědi obdržel sdělení, že je propuštěn. Poněvadž na panství pensijního fondu nebylo, a teprve nedávno byl ve službách vrchnosti, byl propuštěn bez výslužby. Pouze jako příspěvek na léčení měl mu důchod vyplatiti dvě stě zlatých a vrchnímu bylo volno použití bezplatného bytu v přízemku úřednické budovy, ale i to pouze na čtvrt roku. Zároveň jmenován důchodní novým vrchním správcem, a Štěchovi měli mu v týdnu svůj byt vyprázdniti.

Z počátku nechtěl vrchní ani slyšeti, aby se do nově vykázaného bytu přestěhoval. Soptěl hněvem, spílal vrchnosti, úředníkům a na konec proklínal okamžik, kdy se s Julinkou oženil. Paní nadlesní ujímala se dcery, a nebylo daleko, že by ji byl Štěch vyhnal.

Konečně podařilo se oběma ženám jej přemluvit, aby přece svolil k přestěhování. Nevěděliť, kam jinam by se odstěhovaly, a poněvadž bylo peněz na mále, musili šetřiti. Ale záhy samy uznaly, že bude lépe, když z Vystrkova odejdou. Nový vrchní oplácel svému předchůdci měrou, jakou on měl jemu. V bytě jej sice ponechati musil, ale způsobil mu tolik nepříjemnosti, urážek a překážek, že se stal Štěchovi pobyt ve Vystrkově nesnesitelným.

Uzavřeno tedy odstěhovati se ještě před uplynutím čtvrt roku. Ale kam? Štěch byl stále ještě nemocen, a léčení trávilo značné sumy peněz. Odstěhovali-li by se do města, nebudou míti za nějaký měsíc co jísti. Bída šla na ně, a to, co jim nikdy ani nenašlo, je čekalo, hlad.

Paní nadlesní psala sice svým přátelům, prosíc je o podporu. Přátelé však i při svých zvučných titulech byli sami potřební, vydávali více, než přijímali a cdbývali paní nadlesní dosti hrubě a chladně. (Pokr.)

„Majales“. Mezi 26. a 30. květnem konala se v Praze řada studentských slavností, jež počala slovanským koncertem v Rudolfině. V sobotu 27. května byla na Žofině slavnostní schůze, při čemž pravil professor dr. Hlava: „Neblahé jsou následky fanatismu a nesnášlivosti, jež vznikly ve studentstvu našem. Studentstvo musí ctíti a milovati národ náš. Pro ty, kdož tak nehodlají činiti, nebude místa v domě tom.“ Akademik p. Kraus Kopf pravil: „Studentstvo jest zcela rozháráno. Veřejnost s ním nesympatizuje, jest netečna k jeho steskům. Špatně pochopená hesla svedla mnohého na dráhu beznárodnosti. Ale studentstvo má posud zdravé jádro, je schopno vývoje, má cit pro právo a spravedlnost. Rektor prof. dr. Reinsberg pravil: „Materielní postavení studentstva českého je opravdu trudné. A také mravní stav je politování hoděn. Programy studentstva se změnily. Nutno nejen horovati, ale i ruku k práci přiložiti. Ideje musí býti uskutečňovány. Ale nežli se pro ideje rozhodnete, mějte na mysli, jak dalece jsou ku prospěchu a blahu národa. Nevnášejte vliv idejí, které jste nezpracovali v sobě, které se nestaly vašim ryzím přesvědčením. A nevnucujte nikomu přesvědčení své,

dokud není lepší, nežli to posavadní bylo.“ — Slova ta hodna jsou paměti. Na přátelském večeru mnoho promluveno bylo o příčinách roztržky ve studentstvu. Dne 28. května bylo na výstavišti asi 30.000 osob. Ale zábavy valné nebylo. — Dne 29. května sehrána byla s pomocí akademiků Bozděchova tragédie „Baron Goertz“. (Některé veselohry z doby starší, jež by výlučně byli akademikové sehráli, lépe by se nám byly zamlouvaly.) Po divadle byl rout na Žofině. Také zde zábavu obstarávali herci zpěváci a zpěvačky divadelní! (To by se v Polsku atd. nestalo!) Celkem praktický výsledek ze studentské slavnosti asi nebude. Praha nenkázala velké sympatie ke studentům, kteří si pohněvali (!) pány konšely tím, že uspořádali před měsícem schůzi v příčině zachování starého rázu Prahy. A páni konšelé pražští se mrzí zle na každého, kdo jim vyčítá, že chtějí pořádek jen bořit a nic stavět! Pardón! Vždyť oni nechávají i na Boží Tělo (!) cibly dovážet a dlážditi . . . Vivat academia!

Konference míru v Haagu. Posud pracují subkomitety tří komisí sjezdových. Na základě referátu Descampsova byla přijata jednohlasně předloha osnovy pro mezinárodní

soud smírčí a sice dle návrhu ruského, anglického i amerického. Má býti dosazen stálý smírčí soud. Konference má zasedati asi do 25. června.

Hnědého uhlí vyvezlo se z Čech v r. 1890 do Německa 6,506.404 tun v ceně 26 mil. marek. r. 1898 pak 8,450.107 tun v ceně 53.2 mil. marek. Zdražování uhlí českého pořád stoupá. Mostecká židovsko-německá společnost uhelná platí akcionářům 20 procent dividendy a 35 procent zisku. Jak dlouho potrvá to ožebračování našich dolů, našich rolí, našich dědin?

Mobilisace „na zkonšku“ bude letos v srpnu provedena. Má se ukázati, zdali je rozsáhlý aparát vojenský dobře vyškolen . . .

„**Nár. Listy**“ stále vlastenecky (!) konstatují, kde všude „biskup Brynych“ anebo „pan Brynych“ nebyl uvítán, jako na př. v Dašicích atd.

Německá kolonisa ní banka v Poznansku zakoupila již asi 20 čtverečních milí za 71 mil. marek. Asi 40 000 polských hlav ztraceno.

O vraždě A. Hružové v Polné noviny denní přinášejí stále nové zprávy. Na Hilsnera bude vznesena žaloba pro zabiti. Zapírá stále a stavi se pomateným Ale lékaři soudní prohlásili, že má — velikou chytrost. Soudce Reichenbach (křtěný žid) má reputaci velmi pošramocenou. Židé v Polné (dle Kat. L.) nedělají si mnoho z celého vyšetřování. Dle zprávy p. T. v neděli hned po kostele tahali za rukáv křesťanské muže i ženy a pravili: Vyšetřujte si jak chcete zavírejte si koho chcete — jenom od nás kupujte! To je pravá semitská metoda.

Nejnovější mody přinášejí obrázkové listy celého světa (i několikere české) a píše se o nich v denních zprávách i listů politických. Tón udává Vídeň a Paříž. Jsou prý zavedeny překrásné svrchní damské pláště, velmi něžné barvy, jež jsou pokryty výšivkami květin, motýlů a housenek z látky hedvábné atd. Je to smutné, že po způsobu pohanském a židovském i naše křesťanky jen a jen na módu a šat myslí, o těch věcech mluví a sní . . . Kam to vede, ptejte se těch žen, ptejte se otců, manželů a — chudých švadlen!

Mladočeský předák dr. Pacák hájil v minulých dnech v Kutné Hoře židovského obchodníka Marka Kleinerja, který nadělal podvodným konkursem na 200.000 zl. škody ve Lhotě Kostelní a okolí. Dostal — 4 měsíce žaláře.

Sázecí stroje zavedeny jsou v Praze již dva a sice p. Beaufortem a družstvem „Politiky“. Stroj rotační, který z nekonečného papíru tiskne, skládá, počítá, rozřezává, rovná a lepí celý výtisk o 32 stranách a za hodinu 14.000 čísel zhotovuje, jest předstižen. Výkon sázecího stroje rovná se výkonu 3—4 sazečů. K pohonu užívá se páry nebo elektřiny.

Buršák Bieberle byl odvolacím soudem — osvobozen.

Na pražské radnici všichni naříkají na kompromis. Cis. rada pan Karel Tichý, jenž pracoval pilně a rázně, vzdal se vši činnosti a ze sboru vystoupil. Neúplně, není energie, není obětivá práce na prospěch — obce!

5 nových bank chtějí židovští kapitalisté u nás zaříditi. Jedna prozatím (!) má míti akciový kapitál 10 mil zlatých.

• • • • KRITIKA. • • • •

Divadlo. Mezitím co u nás hraje se „Gejša“, „Zaza“ a podobné cirkusové kusy, německé divadlo provedlo letos již druhý cyklus a sice Wagnerovy opery. Bylo 16 představení. Nejlepší síly pěvecké z Německa i z Rakonska zpívaly, a nejslavnější dirigenti, na př. Mottl z Karlsruhe řídili opery, z nichž některé trvaly až půl 6. (!) hodiny! A obecenstvo bylo nabito v novém německém divadle. Rozumí se, že časopisy německé posměšně ukazují na naše hry — a na výkony svých divadel. Hrajeť se v Praze ve 3 německých divadlech: v zemském starém, v novém

a v Heineově, kde vystoupí i bývalá herečka českého národního divadla, sl. M. Pospíšilová.

Hudba. — Oratorium. (Dokončení.)

Nemyslíme, že Perosi promluvil slovo poslední. Nejsou-li ještě díla jeho ve všem hudebně dokonalá, je to vysvětlitelno, neboť nedosahujeme ideálu jediným skokem, ale namáhavým útokem. Nestavíme také Perosihou mezi duchy, kteří svými pracemi znamenají mezníky v dějinách hudby, ale zase nespravedlivě jest upírati mu nejen snad nadání hudebního, ale i docela theoretické průpravy, když se za to mnohý produkt pochybné ceny

z pouhé kamaraderie vychvální na výsost — Perosiho o r a t o r i u m bylo ve sborové části zvláště pečlivě připraveno p. kap. Vyskočilem. Provedení byli bychom si tu a tam přáli plastičtější. Ze sólistů vynikl svým v pravdě pečlivým přednesem p JUC. Šmaus (Kristus), za to p. Veverka distonoval. Ostatní sóla přednesli p. Viktorin a Pták.

V témž koncertě bylo provedeno velebné „Stabat mater“ Palaestrinovo. Slyšeti dílo takového významu jest vždy potěšitelné, ale, bohužel, co jsme slyšeli pod taktovkou pana kap. Čecha, Palaestrina nebyl. Co platno bylo velmi pečlivé nastudování, když rozvleklé a jednotvárné tempo nedalo uplatnit se celému polyfonickému předivu Palaestrinovu. Sólisté zpívali korektně sice, byla však patrna nezvyklost podobných výkonů, při čemž také na závalu bylo tremolování v damských hlasích. Dne 8. t. m. pořádali dva umělci, kteří vyšli ze zdejší konservatoře, samostatný koncert. Jsou to klav. virtuos O. Málek a houslista J. Knbelík.

J. Kubelík vzbudil již zaslouženou pozornost, sklidiv pochvalu svou neobyčejně vy-

spělou technikou, která každým výkonem stoupá. Pan Málek „z Vídne“ (tak totiž označovaly programy), nabyt od těch dob, kdy jsme jej jako žáka prof. Trnečka slyšeli, na energii úhozu a také procítění přednesu. S přehnanými ovacemi, jichž jsme byli svědky, souhlasíme potud, pokud mají býti oběma mladistvým umělcům pobídkou k úsilovné práci umělecké, která je teprve přivede k souverennímu ovládnutí všech prostředků, kterých vyžaduje výkon umělecky naprosto dokonalý.

Zdařilý byl koncert lidový, který „Klub mladých“ pořádal na počest K. Kovařovic, skladatele „Psohlavců“, dne 16. t. m. Pořad sestaven z jeho skladeb, a vedle umělců již osvědčených slyšeli jsme také orchestr akademický který jest nám tím milejší, protože dokazuje, že neutuchlo ještě všechno ideální snažení v našem studentstvu. Mladistvá pěvkyně, žačka školy Pivodovy slč. Wolfová vynikla zdařilým přednesem písní Kovařovicových, plných temperamentu.

Saisona koncertní končí, jen tu a tam opozdila produkce ruší ještě jásavý hlaloh, který se ozývá v probouzející se přírodě.

LITERATURA.

Církev vítězná, Životy svatých a světic Božích sepsal dp. Frant. Ekert, farář u Matky Boží Sněžné v Praze, kn. arcib. notář. Nakladem Dědictví svatojánského za rok 1899. Díl IV. Obsah tohoto svazku obsahuje svátky svatých v měsíci říjnu, listopadu a prosinci. Spisovatel je znám jako odborník v církevním dějepise. Spis tento jest pravým obohacením naší literatury; obsahovaly s starší životy svatých mnoho legendárních příhod a nevyhovovaly ani formou ani obsahem. Celé dílo Ekertovo čítá přes 3000 stran a vypravuje život 528 svatých a světic. Zejména s láskou a porozuměním probrány jsou životy sv. patronů našich, věnováno jim přes 400 stránek. V tomto IV. sv. zejména jest líčen obsáhle i výborně život sv. Františka z Assisi (mnohé z jeho dobročinných skutků jsou líčeny k slzám dojemně), sv. Hedviky (bl. Markéty Marie Alacogne mohlo býti řečeno více dle rozsáhlého spisu Hatlera S. J. (o účtě k nejsv. srdci Páně) život sv. Benedikta s bratřími a sv. Stanislava Kostky. sv. Alžběty Duryňské, sv. Jana

z Kříže sv. Josafata Kunceviče, sv. Tomáše Mora, bl. Edmunda Kampiana T. J. sv. Františka Xaverského, apoštola indického, sv. Jana apoštola atd. Nové a případné jsou dodatky o bl. Hroznatovi, bl. Janu Nep. Neumannovi, bl. Janu Křt. de Lasalloví a sv. Petru Furerském. O sv. Janu Nepomuckém dovidáme se, že byl r. 1383—1387 na učení Padovském.

Kniha obsahuje též 23 obrázků, jež mohly býti zdařilejší při tak důkladné práci slovní, neboť se vzácným obsahem nemohou se nikterak měřiti. Jsou to většinou prastaré odjinud převzaté dřevorytiny, jež mají cenu spíše historickou, ale k oživení díla méně přispívají. Mimo to jsou to obrázky odjinud již známé, na př. svatých: Lukáše, Karla Borom, Martina, Alžběty, Leopolda, Ondřeje, Františka Xaverského, Mikuláše, Barbory, Ambrože, Štěpána, Tomáše a pod. Gratulujeme dp. faráři Ekertovi k dokončení díla, jež dle zásluhy ocení zajisté naše duchovenstvo tím, že z něho pro úřad svůj hojně poučení i příkladů povzbuzujících čerpati bude!

 V několika dnech

 vyjde 1. sešit díla

Lev XIII.

Jeho život a působení

vyličil **Adolf Srb.**

*Na dílo toto přijímá přihlášky
každé knihkupectví, zvláště Cyrillo-Methodějské
(G. Francl.)*

**Každý uvědomělý katolík nejen že sám
bude odebíratí vzácné toto dílo, ale přičiní se
i o jeho rozšíření.**

Vždyť sv. Otec Lev XIII. nejen že je zbožňován
věřícími, ale před ním kloní se i nepřátelé Církve, vy-
znávající, že Církev od pontifikátu Innocence III. netěšila
se vážnosti a vlivu tak všeobecnému jako

za panování Lva XIII.

Říp a jeho okolí.

Výbornou pomůckou je pod názvem »Říp« vydaná knížka, v níž jsou popsány historické a zeměpisné důležitosti Řípu. Pěkné obrázky činí knížku i milou památkou. — Vázaný výtisk prodává se za **35 kr.**, neváz. za **30 kr.** — Každý výtisk má několik čistých listů na poznámky.

Těch, kdož chtějí navštívit jedno z nejpamátnejších míst českých, zvláště upozorňujeme na

Kláster Želiv.

Cestopisná črta. Napsal **Václav Petrů.**

102 stran. Cena 50 kr.

Historické paměti

bývalého panství Mnišeckého a kláštera sv. Maří Magdalény na Skalce.

Dle původních pramenů sestavil a napsal
v letech 1884—1893

Josef Vávra, professor na c. k. české realce v Praze.

Cena 60 kr.

Na perutích.

Upomínky ze svých cest v kytici uvil

ThDr. K. L. Řehák.

Kniha ta rozdělena jest ve 2 díly; v prvním díle provádí nás autor do Jihlavy na Moravu, na Velhrad, Hostlým, do Králík v Čechách a do Mnichova; v II. díle do Wörishofenu, Lindavy na Bodamském jezeře, Innsbrucku v Tyrolích, Solnohradu, sv. Wolfgangu v Horních Rakousích a Lince; dále popisuje pouť ve Filipisdorfu a na Sv. Hoře, a konečně podává obrázek od sv. Ducha v Praze, v němž vyličuje založení farního kostela u sv. Ducha a celý postup až do nynější doby, jakož i podává vyobrazení zázračné sochy Bohorodičky z dob bl. Anežky České. — Každý, kdo přečte několik stránek poutavé knihy té, — neodloží ji za jisté dříve, až ji celou přečte.

Cena I. dílu 40 kr., II. dílu 1 zl. 20 kr. jest zajisté mírná.

Průvodce po Italii.

Praktická konversační knížka pro touristy a cestující, aby i neznalí jsouce italského jazyka mohli se dorozumět v hotelích, obchodech, nádražích a na cestě vůbec. Se seznamem jednoho sta měst v severní, střední a jižní Italii, s upozorněním na jejich památčnosti sestavil **Josef Flekáček.** — Váz. ztuhla 80 kr. **Stručný slovník česko-italský** (134 str.) 80 kr.

Cyrillo-Methodějské knihkupectví **G. Franci** v Praze.

OBSAH:

Náše založny. — O významu lidových přednášek universitních. — Diviš Cernin z Chudenic. — Otroctví. — Naše školství. (Pokr.) — Hnutí sionistické. — Teď deset let a dnes! — České věci. — Národohospodářská část. — Školství. — Náboženské a církevní záležitosti. — Zahraniční události. — Část literární. — Kronika. — Kritika. — Literatura.

ŘEDAKCI VEDE
A ZODPOVÍDÁ
P. JOSEF ŠIMON

+
VACLAV KOTRBA
VYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zaslané.

Nový časopis. Právě počal vycházeti nový neodvislý časopis „Nový Věk“. Věnován jest zájmům katolického lidu českého. Číslo za 1 kr. Vyšlo dosud č. 1., 2. a 3. Číslo 1. a 2. „Nového Věku“ vyniká věcnými články Socialní nebezpečí velikých měst. Vyhlídky české politiky a j. jakož i pěknými a časovými zprávami: Pivovar a politika, Marxova nauka umírá a j. — Číslo 3. tohoto krejcarového našeho bojovníka pro věc katolickou vyplněno jest výborným obsahem. Článek Úrazové pojišťování prozrazuje ruku zkušeného statistika (P. R. Vrby?) Pozoruhodny jsou články: Pryč s kompromisem a Svatojanské drobnosti. Četné říznó lokálky vzbudí pro list hojný interest. Zvláště pak doporučujeme nejen ke čtení, ale i k úvaze velice věcný hlas z venku „Ke smíru“. Vřele doporučujeme všem vdp. duchovním, kteří si přejí, aby lid. nechaje strannických pŕetek, hleděl si toliko svatě věci katolické.

Osvěta, svazek 6., red. Václava Vlčka, přináší tyto zajímavé články: Čechoslované a civilisace od Dra H. Jirečka. O školství v Bosně a Hercegovině od J. Třeštíka. Účely života (obrázek z moravské dědiny od M. Jahuha). Slovenské neděle od J. Poloma, J. S. Machar a Cie. od V. Vlčka, Mucius Scaevola od Dal. Nového, Hercova paměť od J. Bittnera, Mezinárodní sjezd proti alkoholismu od Dra D. Panýrka. Dále: Rozhledy v umění výtvarném od R. Tyršové, Obzor divadelní od F. Zákrejse, Nové písemnictví od F. V. Vykoukala, Sněmování letošní od J. Toužimského a Volné rozhledy.

Náš domov — 1. června č. 11., red. J. Vévody, přináší články: Dr Fr. Šrom (s obrázkem) od Drápala, dále povídky a články od Vlasty Pittnerové, M. Hoffmanové, dp. Vl. Háčka, M. Javorníka, F. Valouška atd. Dále obsahuje četné básně a směs.

Obzor literární a umělecký, red. profesora Jaroslava Vlčka sešit 4. přináší články: Počátky české dramaturgie na rozhraní věku 18. a 19. (od Fr. A. Šuberta), Gerhart Hauptmann (od Dra A. Krause), dále úvahy a referáty od J. Kolouška, J. Vodáka atd., rozhledy umělecké a hovornu.

Anděl strážný, red. P. Vilém Ambrož; č. 10. přináší básně od Vl. Šťastného (Sláva nebes), Jičínského, Sušila, Ambrože atd. a četné zajímavé články a povídky pro naši mládež.

Alexander Sergějevič Puškin, jeho život a literární činnost, k stoleté výroční památce narození napsal A. Vrzal. (S obrázkem.) 4 kr. Pěkná studie o nejlepšímu básníku ruském, jenž položil základ k činnosti i Gogola, Turgeněva a Gončarova i hr. Lva Tolstého.

Jiskry a plaménky. Rodičům českým věnuje B. M. Kulda, kanovník vyšehradský. — Doporučujeme vlastenecké, mravoučné, dojemné tyto sloky našeho vyšehradského věštce, který v tomto spise nabádá mládež naši i rodiče k rozumnému, zbožnému, pracovitému životu.

Moravské **Řemeslnicko-životnostenské Listy**. 31. května.

Království Boží na zemi, básně K. Dostála-Lutinova. Doporučujeme!

J. S. Machar & Cie., brožurka od V. Vlčka, v níž dostává J. S. Machar od zasloužilého vlastence notný výprask. Právem vyčítá mu p. Vlček, že vnesl do naší literatury tón tak příkrý, že to musí rozhořčením naplniti. Vyčítá mu, že bral ze Svatobora i od poslanců českých pod-

Vychází:
5. a 20. dne
každého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prahu i venkov
celoročně 3 zl.,
čtvrtletně 75 kr.

ROČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 20. ČERVNA 1899.

ČÍSLO 12.

Naše záložny.

Truchlivé zprávy šíří se rok co rok o hospodářství v našich peněžních ústavech, zejména v záložnách.

Za osm let padlo 14 záložen a sice: Roku 1890: občanská záložna ve Kníně v Libčanech, r. 1891 občanská zál. v Opořanech, obč. zál. v Lochenicích, obč. zál. v Neveklově, obč. záložna ve Slabci, rolnická zál. v Nesměni, r. 1893 hospodářská záložna v Praze, roku 1894 obč. záložna v Bakově a v Chotusicích.

Všecky tyto záložny byly — s neobmezeným ručením. Dále padly r. 1896 okresní záložna hospodářská v Křivoklátě, hospodářská zál. v Mělnice, obč. zál. v Třeboni, zál. v Kopistech. Mimo to se zpronevěřilo Wiltem přes 100.000 zl. ve spořitelně mlado-boleslavské.

Nyní pak zkrachovala záložna v Budyňi na Podřipsku, kde účetní záložny, V. Nešvera, zpronevěřil na 340.000 zl!

Všecka česká veřejnost žasne nad těmito úpadky. Ukazuje se na to, že v peněžních ústavech vládne „hříšná nevědomost a hříšná lehkomyšlnost“ (N. Pol. 13. června, Hlas N., Nár. L. a t. d.) Na jedné straně vládne zločinnost, na druhé nevědomost. Ve výboru občanské záložny zasedají lidé, kteří nevědí, co se v ústavě děje, revisoři neumějí počítati, nevědí, co je to účtování, kteří jednou za čas kouknou do účetních knih, zatrhnou několik číslic, řeknou, že „vše je v nejlepším pořádku“ a jdou domů anebo na pivo, kam je pozve obyčejně některý úředník záložny neb spořitelny a kde se při dobrém pití a jídle oslavuje právě provedený „těžký úkol“ . . .

Někde se uspořádá i večírek, při němž účinkují „umělci“ a blavně „umělkyně“ z Prahy a sice ze „šantápů“, při kterých se zapalují i — obňostroje (rachejtle!)

Odborníci praví: Svět by žasl, kdyby zvěděl, kdo všechno může u nás býti ředitelem, účetním, pokladníkem, revisorem a

úředníkem v záložně nebo jiném peněžním ústavě. Výroční zpráva obchod. akademie chrudimské praví, že mnoho absolventů musilo si hledati místo nevhodné, že jdou za písaře ke dráze, ba že jeden dal se i k praktickému ševcovství, protože ševci a jiní stávají se — úředníky. Protekce úžasná panuje při zadávání míst; místo lepší dostane se „nezaměstnaným“ synkům „svých otců“, kteří by jinde sotva se zaplatili.

Do nedávna smáli jsme se maďarskému nebo polskému hospodářství, protože u nás defraudace ve velkém slohu byly řídkostí. Ale nyní? Hanbiti se musíme za tento „pokrok“ a „rozvoj“ našeho národobospodářského života. Proč se to neděje u Němců našich? Protože u nich je větší smysl pro reelní, obchodní, společenskou solidnost a mravnost.

Co pak se dělo při akciových cukrovarech našich, ta lehkomyšlnost, nepoctivost, braní 20—30 procentní dividendy atd., to se opakuje i v záložnách. Ale jako upadly četné cukrovary v trosky, tak se řítí jedna záložna za druhou, kde úspory našich ubohých menších rolníků, našich sirotků a vdov jsou uloženy. Kletby ožebračených stíhají hlavy znemravnělých defraudantů.

Miliony národního jmění přetěžce ziskového ztraceny, prohýřeny. Na sta lidí opustilo své rodné střechy s možnou žebráckou, odešlo i do ciziny. Mnohé osoby s mozolnými rukama, křečovitě sepjatýma, za nářku dětí a žen v zoufalství se zabilo nebo zbláznilo . . .

A přece poměry v záložnách se nelepší! Lidé se neptají: Jak je to v záložně naší?

Proto souhlasíme s návrhem, který jednomyslně opakují všechny noviny naše a který byl již mnohokrát vysloven, ale posud ve skutek neuveden, aby totiž každého roku revidovány byly všechny pe-

něžní naše ústavy veřejné a záložny zvláště odbornými znalci.

Na př. „Věstník založenský“ píše: Jest s podivením, že po tolika zkušenostech nabytých tam, kde jediné osobě svěřena byla záložna bez další kontroly, ještě se najíti mohou záložny s podobným zařízením, jakoby z celého výboru nikdo nic nečetl nebo se nedověděl, jaké následky samovláda jediné osoby v záložnách jí² měla. Po mnoho let již radí „jednota založen výborům založenským, aby povoláním revisora Jednoty zjednaly si jistotu, zdali jest v záložně vše v pořádku. A posud vždy žádaly za revisi takovou jen ty záložny, u nichž byl buď vzorný pořádek nebo nic nesprávného se nedělo. Okolnost tu nelze jinak vysvětliti než tím, že výborové založen, v nichž je nepořádek, buď toho jsou si vědomi a proto revisi se vyhýbají anebo že vůbec o nic se nestarají a tedy jim známo není, co se správnám založenským již po tolik let radí. Necht členové založen sami domáhají se, aby výbor odbornou revisi dal provést.“

Jinak se opravdu stane, že obecenstvo pojato nedůvěrou, vybere si vklady ze záložen a uloží je jinde. Žádná záložna necht se nevzpírá tomuto požadavku. Beztoho panuje nespokojení nad tím, jak se v záložnách výbor volí, jak se totiž doplňuje ze samých známých, jak se každá oposice umlčuje, jak se tajemně hospodaří, jak se povolují půjčky z kamarádství, a jak se

z téhož důvodu, kupují objekty mnohdy nevhodné, jak se výroční zprávy pozdě do- dávají a jak skoupě o hospodářství svém vypravují atd. atd.

Záložny přčetné staly se dojnícemi několika sobeckých existencí; úkolu svého: pomáhati hlavně řemeslnictvu, živnostenstvu a rolnictvu neplní staly se „peněžními ústavami“ výdělkářskými, ba namnoze i lichvářskými.

Návrhů, a posudků bylo učiněno již dost. Necht se také již něco stane! Podobnými aférami demoralisuje se lid, pud po hospodářském sebezachování a uhájení blahobytu utuchá, spofivost mizí, korrupce roste a mravnost mizí.

K nebi o pomstu volati musí zpronevěření peněz chudých lidí, vdov a sirotků!

Necht stát, který bere ročně miliony zl. daní z ústavů peněžních, zavede inspektory účetní, kteří by zkoumali účetní výkazy peněžní.

Zodpovědnost za zpronevěření v českých občanských ústavách peněžních nese — všecko občanstvo české, neboť je to poskvrna naší cti a dobrého jména lidu svato- václavského.

Proto každý je oprávněn naléhati na to, aby pořádek, poctivost a mravnost se vrátila do zkorumpovaných četných institucí. Žádejme revisi všude, ať je to komu milé nebo ne.

J. Š.

O významu lidových přednášek universitních.

Časová úvaha. — Píše Rudolf Pánek.

I při dnešní politické vřavě a plotkách na politickém zápasisti, což zdá se jakoby bylo našim jediným zaměstnáním životním, vzdor tomu, že denní naše listy plní svoje sloupce nezdravými a pochybnými zprávami dneška, po nichž zítra obyčejně nezbude nic, než pouhý bezcenný cár, vzdor všemu zmatku, jež způsobili ztřeštění kazimirové Wolfianští a přes úklady maďarské jdeme přece, zdá se mi, v našem vývoji kulturním a sociálním ku předu, pomalu sice, ale přece jen ku předu.

Ta stará, pohodlná šablona přehnaného vlastenectví, již po dlouhý čas krmilo několik politiků českého člověka, pomalu mizí, ty mocné vlny sociálního hnutí, vzedmuté jsou bojem práce a kapitálu, a rozhoupané

dělným lidem se už nezastaví a nezabočí do starých proudů

Novou takovou vlnou našeho myšlenkového hnutí, vlnou mocnější snad, než z počátku se zdá, jež vniká do našeho pohodlného života duševního, každým porem jest zařízení universitních výkladů lidových, v cizině před tím již dávno známých.

Všeobecným úkolem universitní extense jest popularisování vědy všech odvětví, jest to jakési dobrovolné rozmnožování řad inteligentních lidí akademicky vzdělaných, co dříve bylo výsadou jen některým vyvoleným, jimž příznivý osud popřál navštěvovati vysoké školy, stává se dnes přístupným nejširším vrstvám lidu a vniká to i do nejnižších tříd.

U nás v Čechách jest mimo toho úkolem lidových přednášek universitních zvelebení českého života, zvýšení všeobecné duchovní úrovně jeho, odvracení dělníka od nepravých zásad sociálních a poučení jeho o správných úkolech člověčenstva.

Jest to jakési obrození duchovního a mravního života nejen nejnižších, ale i výše stojících tříd naší společnosti, jest to řešení problémů svědomí a víry, krátce: celého myšlenkového života, jenž hýbe duši moderního člověka.

Není druhé šťastnější myšlenky nad tuto, zvláště pak dnes, kdy většina dělného lidu opíjí se marxismem, a dává se vésti lidmi, jiniž pod pláštíkem falešné demokracie nejde tak o jeho blaho, jako o svoje vlastní. Bude tedy prvním úkolem universitních extensí, aby překonaly toto chybné stanovisko pracujících vrstev, a aby je poučily o správném a přesném nazírání na socialism i na život.

Druhým úkolem lidových přednášek bude obnoviti a uplatniti náboženský a mravní smysl lidu, jenž dnes nachází se v rozkladu; s tímto činitelem mělo by se vlastně nejdříve počítati, neboť tomuto jedině jest možno zeslabiti, ne-li dokonce udolati vir politických bojů a hospodářských zápasů.

Umravniti lid, značí založiti štěstí celého národa a tím také i štěstí lidu samého.

Myšlenka, zaříditi universitní extenze, vznikla původně v Anglii, v zemi, jež dala světu praktickou filosofii, kde poprvé vyslovena zásada, že zrušiti protivy společenských tříd možno jen pomocí všeobecného vzdělání lidu, a popularisací vědy.

Zakladatelem lidových přednášek byl universitní professor James Stuart, z Trinity College Cambridge, asi kolem šedesátých let; pod jeho dohledem zařizovány byly kursy, kde přednášeli nejlepší lidé angličti: ministři, poslanci a na slovo vzatí učenci tisícům posluchačům; sama anglická vláda hleděla těmto přednáškám příznivě vstříc, podporujíc je hmotně. Dnes pak vyjednává se již o sestátnění těchto podniků. Též jakýsi druh kočujících přednášek lidových zařízen byl v Anglii.

Odtud rozšířila se myšlenka universitní extenze skorem po celém vzdělaném světě. Nejprve ujala se v Americe, kde lidové přednášky jsou jednak jakousi zvláštní stolicí při universitách, jednak též privátními podniky, vydržovanými učiteli na vlastní vrub. Abych ukázal, jaké oblibě těší se tyto

přednášky v Americe, podotknu, že v jediném New-Yorku bylo v r. 1896 na 400.000 posluchačů, ponejvíce pracujícího lidu. Zde však učinili tyto přednášky ještě populárnějšími a přístupnějšími tím, že při těchto kursech zařízeny jsou též lidové knihovny.

Přednášejícími jsou pouze vynikající universitní professoři, kněží, právníci a pod.

Z evropských zemí bylo to nejdříve Skotsko a Irsko, kde po způsobu anglickém zařízeny byly lidové přednášky. Později ve Švédsku a Norvéžsku, kde souvisejí těsně s universitami. V Belgii zařízena byla dokonce samostatná socialistická univerzita („l'université libre), která však jednak pro jednostrannou politickou tendenci a jednak pro nedostatek posluchačů v poslední době zanikla.

V posledním desetiletí zařízeny byly lidové kursy skorem ve všech větších městech evropských. Z měst středoevropských učiněn nejprve pokus ve Vídni, kde z počátku obstarával lidové přednášky „Volksbildungs-Verein“, později ujala se této myšlenky vídeňská universita a vymohla pro universitní extenzi dokonce vládní subvence. Zde působí pouze universitní profesori a asistenti za honorář 15 zl. za každou přednášku. Výsledky, jak tisk oznamoval, byly velice uspokojivé. Co však nemohu pochopiti, a co jest též úplně bezodůvodněným, že dle stanov vypuštěny jsou z programu přednášky o náboženství a politice.

V Praze učiněn první pokus roku 1896 zařízením „Dělnické akademie,“ jež těší se sice u strany socialně-demokratické veliké oblibě, u ostatních vrstev však pro svoje politické zabarvení a stranictví netěší se pražádným sympatiím.

Proto můžeme jen s povděkem vítati, že myšlenky zaříditi universitní extenzi, ujala se konečně u nás samotná universita, jež jest k tomu asi nejvíce povolanou, poněvadž má dostatek výborných sil učitelských.

Již dle výsledku prvních přednášek konaných v minulém měsíci možno souditi, že věc tato našla u nás náležitého porozumění a že plodem tohoto myšlenkového ruchu bude zdárný vývoj našeho socialního hnutí v budoucnosti. Jest ovšem na našem obecnstvu, jak se toto k tomuto podniku i nadále zachová, zvláště apeluji na naše české dělnictvo, aby chopilo se tohoto prostředku, kde možno způsobem tak nejvyšším populárním nabýti vyššího vzdělání a tak sblížit se naši intelligenci a s ní se spřátelit.

A jaký bude výsledek? Ten extrakt vědy, jenž bude zde podáván, vnikne pomalu do všech sfér českého života, a lid pozná sám, že denní žurnalistika, řešíc problémy sociální i politické, není jediným zdrojem kulturního, politického a sociálního vzdělání, ale že jsou zde jiné vznešenější prameny, z nichž možno čerpat duševní svou potravu a ten lid prohlédne a rozpozná, že ona hesla plná hněvu a zášti proti stávajícím poměrům třídním jsou obyčejně pouhými vydělkářskými frázemi, i pozná, že mu jest potřeba jiné duševní stravy, jež dává utěchu, a vzpružuje lásku k životu, vůbec člověka zjemňuje a idealisuje.

Vznititi v řadách dělného proletariátu touhu po vzdělání, vzbuditi v nich vědomí lidské důstojnosti, vzbuditi v nich náboženský a mravní cit, objasniti pravý význam jich povolání a povinností, odvrátit je od

nepravých zásad, povrchních a frázovitých hesel bude obecným úkolem těchto přednášek.

Nechci vytýkati povolaným kruhům, že ujali se této myšlenky teprve letos, kdežto jinde jest to již dávno známou věcí. Co nemohu pominouti mlčením, jest to že některé naše časopisy pozastavily se nad tím, že theologické fakultě věnováno poměrně více přednášek, nežli ostatním. Myslím, že netřeba o tom šíře debatovati, vždyť věc tato za dnešního hesla německého furoru „Pryč od Říma“ při nepřátelském stanovisku našich liberálů českých k víře rozumí se samo sebou.

Konečně k závěrce projevují přání, aby naše dělnictvo nezakopávalo tuto jim podávanou hřivnu, ale hledělo ji stonásobně zužitkovati ve prospěch svůj, aby pravou cestou dosáhlo kýženého cíle.

Diviš Černín z Chudenic.

Napsal prof. Jos. Vávra.

Černínové z Chudenic, z rozvětveného rodu Drslaviců, dle rodinné tradice své se pokládali za potomky panovnického rodu Přemyslovců. Záhy vešli do stavu rytířského, majíce statky své v Plzeňsku a Klatovsku. Ku konci XV. století rozrodili se na několik větví, držíce se strany katolické. Ale v XVI. století některé rodiny jejich odpadly ke straně podobojí a lutherské; zejména to byli Černínové usadilí na Radnicích, Přivětvicích a Březině, odkudž se zakoupili i do Litoměřicka a Žatecka. Větev Tasnovská, sezením na Mělnice, Slatině a Tasnovicích u Horšova Týna, zůstávala při staré víře, vyjímajíc Černíny, kteří drželi Lištany a Černíny u Plzně a Vlachovo Březí v Písecku.

Od katolické větve, usadilí na Chuděnicích, Švihově a Ježovech, odloučil se asi r. 1564 Jan Černín z Chuděnic, když pojal za ženu paní Marianu z Řičan, mladou vdovu po Petru Zálužském z Podhoří, která mu za věno přinesla nevelký pohorský statek Nedrahovice v kr. jině Sedlečanské. S ní měl četnou rodinu: syny Diviše, Humprechta, Viléma a Heřmana, dcery Annu, Kateřinu a Lidmilu. Byl sice dobrým hospodářem, takže statek Nedrahovský rozmnožil přikoupením pěti vesnic; ale když r. 1580 zemřel, zaležela

budoucnost jeho potomstva přece jenom na postupu ve veřejných službách a na výhodných sňatech manželských. Všech sedm dětí bylo od matky Mariany z Řičan vychováno ve víře lutherské; ale dcery se provdaly za katolické vladyky v Plzeňsku; Anna za Jindřicha z Vidršperka na Lomci, Kateřina za Jana Merklinského z Merklíua na Rácovech, Lidmila za Václava Koce z Dobrše na Bystřici a Obytcích.

Ze synů nejmladší, Heřman, rozený r. 1579, vydal se r. 1598 se známým Křištofem Harantem z Polžic na cestu do Palestiny, a ta cesta velice mu prospěla; nabytím tím zvučného jména ve vlasti, a r. 1606 oblíbila si ho za chotě paní Mariana ze Svárova vdova po Karlovi z Kokořova, s níž získal pěkný statek Nebylovy u Štáhlav a také i drahně peněz; r. 1607 povýšen byl do stavu panského, a r. 1615 koupil zámek Žleby v Čáslavsku i s panstvím.

Zkušenosti z jeho cesty na Východ ho doporučily r. 1616 císaři Matyáši, že týž ho vyslal do Cařihradu k sultánu Ahmedovi, aby tu zjednal prodloužení míru z r. 1608 na dalších 20 let. Obratně vyřízení tohoto poselství získalo panu Heřmanu Černínovi velkou chválu u dvora. —

Bratr jeho Vilém oženil se s Annou Budkovskou z Budkova a koupil statek

Trkov na Selčansku; starší bratr Humprecht r. 1590 pojal za choť Evu Polyxenu Voračickou z Paběnic, z jednoty českých bratří, a získal s ní statek Prčice.

Nejstarší bratr, Diviš Černín z Chuděnic, rodilý r. 1565, od dětství svého se cvičil u císaře Rudolfa II. v dvorské službě, zprvu jako sloužící pachole, potom jako truksas; r. 1592 byl jmenován císařským radou a členem zemského soudu. Za manželku pojal katolickou paní Anuu, rozenou Černínovou z větve Tasnovské, vdovu po Jindřichovi Žákavci z Žakavy, s níž r. 1602 nabyl polovice statku Chocemyšle u Dumazlic a ujal se rodinného statku Nedrahovic, z něhož vyplatil podíly svých bratrů. Ale služby u císařského dvora konal dále, a r. 1608 podepsal jako svědek smlouvu míru mezi císařem Rudolfem a bratrem jeho Matyášem.

Bouřlivých událostí na sněmích r. 1609, kdež stavové strany podobojí, lutherské i bratrské, vynutili na císaři Rudolfovi svobodu české konfessí, pan Diviš Černín jakožto služebník císařův nemohl se zjevně účastniti, ač posud trval ve víře podobojí. Také nenáležel k rozhodným v té víře, nýbrž jako opportunista měl více svůj prospěch na zřeteli. Vítězství strany protestantské z r. 1609 mělo v sobě již zárodek blízké reakce ve smyslu katolickém; neboť již r. 1610 šly zvěsti o hromadění vojska císařského v zemi Pasovské, a v Čechách dobře tušili pravý účel toho zbrojení. Obavy nových bouří s nedozírnými následky přivedly tehdy slušnou řadu pánů a rytířů českých, že dali se na víru katolickou; mezi nimi byli bohatý Adam Hrzán z Harasova, držitel velkých statků v Chrudimsku, Žatecku a Litoměřicku, Jan Černhauz z Černhauzu na Grabštejně a Libni, Václav Vchynský z Vchynic na Zásnukách, pan Heřman Černín z Chuděnic na Nebylovech a nepochybně i bratr jeho Vilém na Trkově, kdežto jiný jeho bratr, Humprecht Černín na Prčicích zůstával na vahách, ač syn jeho Jan tehdy studoval na jezuitském gymnasiu u sv. Klimenta

Na pana Diviše Černína dolehlo rozhodnutí teprve r. 1614, když mu kynulo výhodné místo královského hejtmana hradu Pražského, které úmrtím viadyky Jakuba Menšíka z Menšteina se uprázdnilo. Tento důležitý úřad, k němuž vázala se odpovědnost za bezpečí královského dvora a nejvyšších úřadů zemských, od dávných časů byl dáván toliko zemanům katolickým, a pan

Diviš Černín, když mu r. 1614 ten úřad od císaře Matyáše byl svěřen, nemohl jinak, než že po příkladě bratra svého Heřmana se přihlásil k víře katolické. Ovšem že arcibiskup tehdejší, Jan Lohelius, nebyl přesvědčen o upřímném jeho obratu; aspoň v dopise svém ke kardinálu Khleslovi do Vídně nemálo se na to horšil, že hejtmanství hradu Pražského svěřeno bylo osobě nekatolické. Však na veřejnosti pan Diviš přece jen byl jmín za katolíka; r. 1615 byl mezi berníky zemskými stavu rytířského, maje tehdy za královskou komorou 2500 kop míš. zadrželého deputátu za minulá léta své služby dvorské. Když na valném sněmu v červnu r. 1617 arcikníže Ferdinand byl přijat za budoucího krále českého a chystalo se slavné korunování jeho, byl pan Diviš také v četném sboru panstva a rytířstva, který jel pro korunní klenoty na Karlštejn, a doprovodil je do hradu Pražského.

Ale již blížil se čas bouří, pro pana Diviše osudných. Známé jsou kroky protestantských stavů českých, aby zalekli císaře Matyáše a odvrátili jej od předsevzaté obnovy katolického náboženství v Čechách. Stavové, ozbrojeni, přitáhli ve valném počtu k bráně hradu Pražského a žádali, aby jim bylo otevřeno. Pan Diviš jako hejtman hradní znal příkaz, že lidé, do hradu nepřislušní, nemají tam vcházeti se zbrojí, ani v jezdecké obuvi; také mohl tušiti, že stavové nepřicházejí s úmyslem pokojným. Měl tudíž brániti jim přístupu ze vsí své moci. A on v rozpaku kvapil na královskou kancelář a tázal se přítomného pana Adama ze Šternberka jakožto nejvyššího purkrabí Pražského, co by činiti měl. Pan Adam, katolík dobrý, ale politik váhavý, projevil mínění, že by páni stavové mohli býti vpuštěni, ježto jsou přátelé. Tedy pan Diviš jim otevřel bránu, a pak následovalo z oken vyhození pánů Martinice a Slavaty i jejich sekretáře Fabricia. Druhé chyby se dopustil pan Diviš Černín, že za následující vlády stavovského direktoria podízel úřad hradního hejtmana a se svými vojáky přísahal stavům služebnou věrnost a byl činným v rozličných stavovských komissích. R. 1619 nastala persekuce katolických stavů, Ferdinandovi II. věrných, a obesláno bylo přes 200 pánů a rytířů katolických, aby přísabali věrnost vzdorokráli Fridrichovi falek raběti. A oni z obavy ztráty statků přísahali, při čemž uvědoměli katolíci si vyhraditi, aby k ničemu nebyli nuceni, co by

bylo proti jejich víře; ale pana Diviše Černína nenacházíme mezi nimi. Podobá se tudíž, že mínění, které o něm vyjádřil r. 1614 arcibiskup Jan Lohel, bylo správné, a pak i lze pochopiti, že pan Diviš králi Fridrichovi sloužil jako rada, komoří a mistr jeho dvora.

Jinak se zachovali jeho bratři. Vilém v těch časech ani se nejmenuje a zemřel v Trkové r. 1629. Humprecht sice po defenstraci byl zvolen do stavovského direktoria, ale vyhýbal se všem rozhodným krokům a r. 1619 ujel do Sas, kdež u kurfirsta se opověděl, že císaři věren zůstává.

Pan Heřman Černín jednal jako rozhodný katolík a přívrženec císařův, sloužil v císařské armádě a bojoval v bitvě na Bílé Hoře.

A když po té bitvě za velkého zděšení mnozí a mnozí utíkali, aby zachránili svá hrdla, pan Diviš Černín neutekl; spoléhal na přímluvu a zásluhy svého bratra Heřmana a — na svou víru katolickou. Spoléhal marně; pan Heřman Černín buď se ho ani neujímal, anebo přímluva jeho nebyla vydatná. Diviš Černín byl 20. února r. 1621 povolán k výsledku u císařského plnomocníka, knížete Karla z Lichtensteina, odtud uveden na hrad Pražský a uvězněn při úřadě purkrabském se spoluvězni Krištofem Harantem a Vilémem Konecchlumským, a 3. června 1621 odsouzen při hrdelní komisi cti, hrdla i statku. Hlava jeho měla vystrčena býti v příkopě hradním.

Na příkrost toho ortele stěžoval si pan Diviš, sváděje vinu na pana Adama ze Šternberka, že odpořilé stavy vpustil do královského hradu. Také nechtěl chápati, že by poprava na něm vykonána býti měla, a do poslední chvíle doufal, že dán mu bude pardon.

Obojetným byl v přípravě k smrti: páteru kapucínu z Hradčan se zpovídal a od něho svátost přijal, a chvíli před tím, když lutherský kněz Rosacius jeho dva spoluvězně, Haranta i Konecchlumského, k smrti

připravoval, pan Diviš stál vedle pana Haranta, bil se v prsa a se zaslzenýma očima se přiznal, že tak věří, jak Rosacius mluvil o ospravedlnění člo věka před Bohem, a na tom že umřítí chce.

Dne 21. června 1621 na samém popravišti ještě se ohlížel, zdali mu zvěstována bude milost od císaře. Marně se ohlížel, a musil podstoupiti smrt stětím. Bylo mu tehdy 56 let. Státá hlava jeho nebyla vystrčena v příkopě hradním, ale vložena s tělem do rakve, kterouž zarmoucená vdova Anna Černínová převezla do Nedrahovic a pochovala v kostele Jesenickém.

Dítěte po panu Divišovi nezůstalo. Statek jeho záležel z Nedrahovic, odhadnutých 16.711 kop míš. (19.163 zl. rýn.), z domu v nynější ulici poštovské proti sv. kříži v Praze (2400 kop), a z jistin v 30.000 kopách. Vdově Anuě ponechána byla polovice onoho domu a spravedlnost její v 13.845 zl. Ostatek propadl královské komoře, která r. 1623 prodala Nedrahovice paní Polexině z Lobkovic za 16 000 zl. na připojení k panství Vysokému Chlumci.

Zcela jinak dařilo se bratrům nešťastného Diviše. Humprecht Černín, že v čas obrátil, přijat byl od císaře na milost, seděl bezpečně na zámku svém Kostomlatech u Teplic, stal se purkrabím kraje Hradeckého a členem sboru místodržitelského v Čechách. Zemřel r. 1630, a nynější hrabata Černínové jsou přímí jeho potomci.

Ještě výše se povznesl pan Heřman Černín, který výborně uměl těžiti z vítězství císařské věci. a obohacovati se tak, až krušná o tom jest úvaha. Ze statků odpořilé šlechtě konfiskovaných koupil Petrš, purk, Soseň, Pšovlky, Žible, Vroutek, Bochov, Andělskou Horu, Kysibl a Neydek, vše v tehdejší Zatecku, Schmiedeberk za Krkonošskými horami, r. 1627 stal se hrabětem, a zemřel jako nejv. hofmistr zemský r. 1651, po němž dědil vnuk bratra jeho Humprechta.

O t r o c t v í .

Píše Jan Nep. Josef Holý. *)

Otroctví bylo nejbolestnější a nejzastaralejší ranou starého pohanského světa a

*) Boin et Laveille: La civilisation chrétienne, II. 222—246.

také nejnesnadnější bylo ji vyléčiti. Proto vzbuzovalo záhy péči církve sv. Již v časech apoštolských předepsal sv. Pavel pánu, aby miloval svého otroka jako bratra. a s ním nakládal jako s přítelem. Od této doby

neustali papežové, biskupové, bohoslovci, kazatelé výklady činiti k těmto slovům sv. apoštola a následovati ho v křížové výpravě, kterou podnikl na prospěch svobody.

Řehoř XVI. krátkými, ale mocnými slovy líčil tuto péči církve sv.

Hned apoštolové učili otroky, poslouchati pány své jako Boha a podrobovati se s celým srdcem vůli Boží; na druhé straně doporučovali pánům, aby se ukazovali laskavými vůči otrokům, a dávali jim, co jest spravedlivého a rozumného, aby s nimi špatně nezacházeli, dobře vědouce, že je Pán pánů i otroků v nebi a že nezná přijímání osob.

Brzy zákon sv. evangelia vzbuzoval všude vřelou lásku ke všem trpícím. Dle vyjádření Ježíše Krista, že počítá všechny skutky milosrdenství, které kdo koná neb opomíjí konati vůči chudým, jako kdyby je konal neb opomíjel konati Jemu samému, dle tohoto vyjádření nakládali křesťané se svými otroky jako s bratry, byli i nakloněni darovati svobodu těm, kteří se ukázali býti toho hodnými, což se obvykle dělo o svátcích velikonočních. Nalézali se i lidé tak vřelého ducha, že se dobrovolně obětovali, vzíti na se otrocká pouta, aby osvobodili své bratry, což dokládá papež Klement I.

Když pak s pokrokem času tmy pohanské pověry úplně se ztratily, a mravy národů pod vlivem víry, která láskou žije, se jemnily, tak daleko konečně věci došly, že mezi křesťanskými národy otroctví úplně zmizelo. Přes to však našli se křesťané, s největší bolestí to doznáváme, kteří zaslepeni žádostivostí a láskou k penězům, nestyděli se odváděti do otroctví v dalekých krajinách Indiány, černochoy a jiné nešťastné národy, nebo aspoň poskytovali moc k těmto hanebnostem, řídíce obchod s těmito nešťastníky. Římsí papežové u velikém počtu nezanedbali přísně je kárati. Tak učinil Pavel III. v listě ke kardinálu biskupu Toledskému, Urban VIII. z 22. dubna 1639. v listě k nuntiovi Portugalskému, Pius II. v listě ze 7. října r. 1462 biskupu Rouvosskému, Beneš XIV. v listě z 20. prosince 1741 biskupům Brasilským, Pius VII. v listě ku vladařům.

Tyto instrukce papežů nemálo přispěly k ochraně Indiánů proti barbarství dobyvatelů a proti žádostivosti křesťanských obchodníkův. Přes to ještě obchod vedli dosti četní křesťané s černochoy za Řehoře XVI.

Proto vydal nové nařízení proti tomuto počínání 3. listopadu 1839 Papež Lev XIII. pjal slechetný úmysl, působiti k tomu, aby na vždy zmizely poslední stopy pohanského

otroctví. V listě svém dovolával se všech lidí, kterým jde skutečně o čest a důstojnost národů evropských, a založil dílo proti otrocké, jehož řízení odevzdal biskupům nejhorlivějším a nejosvícenějším.

Jaký bude konečný výsledek tohoto velikého podniku? Jaké síly má církev k dispošice k vykořenění těchto světských zlořádův? Abychom mohli zodpověděti tuto vážnou otázku, třeba prohloubiti přirozenost cizího zla, které snižuje lidstvo tím, že je rozděluje ve dvě protivné strany: stranu pánů a stranu otroků, čili spíše stranu obchodníků bez srdce a stranu rozumných tvorů, přivedených ve stav nízkého dobytka.

Člověk byl stvořen svobodný. Dědičný hřích spoutal ho v pouta. Nemohl býti vysvobozen, leč nadpřirozenou a božskou mocí.

Nerovnost postavení jest společenskému stavu vlastní. V každé společnosti jsou jedni obdařeni mocí poroučeti, druzí mají přísnou povinnost poslouchati. Leč pohanské otroctví dosvědčuje hluboké snížení, jehož příčinu třeba přičítati dědičnému hříchu.

Abychom měli spravedlivou ideu starých civilizací a jejich mravní váhy, třeba studovati barbarské zákony, které Řekové a Římané vydali proti nesčetným obětem otroctví.

Spartan měl právo domácí otroky pro nejmenší poklesek trestati jakýmkoli trestem. Otroci dostávali každoročně jistý počet ran zcela nezasloužených, jenom proto, aby nezapomněli, že jsou otroky.

Řím ztratil všecken cit lidskosti a podal světu příklad nejhanebnějšího tyranství. V tomto městě šlo pohrdání otroky tak daleko, že se zapomnělo, že jsou to také lidé. Bylo zde zásadou, že je pánu vůči otroku všechno dovoleno. Pokládali je za domácí nepřátele a měli za to, že se otroku nikdy neděje bezpráví.

Páni trestali otroky pro malé chyby tresty nelidskými; pověsili jim na nohy ohromnou váhu a kruté je při tom bičovali. Otroci nesměli před pány mluvit, ano i za kýchnutí byli trestáni velkým počtem ran. Za republiky měli páni právo nad životem a smrtí svých otroků. Pro zlořády odhali jim císařové tak nebezpečnou moc. Ale nejnelidštější bylo nařízení, že v domě, kde byl pán úkladně zavražděn, mají býti usmrčeni všichni otroci beze všeho rozdílu, zda jsou vinni či nevinni. Nebylo ani třeba, aby byl otrok v domě, když byl pán zabit; postačilo, když byl tak na blízku, že mohl jeho křik slyšeti.

Tacitus vypravuje, jak prefekt městský Pedanius Secundus byl zavražděn jedním svým otrokem. Podle starých zákonů měli býti všichni jeho otroci, počtem na čtyři sta, usmrceni. To však pohnulo lid, který se srotil, aby zabránil takému krveprolití. Senát nevěda si rady, uvažoval, co má činiti. Tu se ujal slova Castius a energicky dokazoval, že třeba je způsobiti krveprolití nejen z úcty ke starým zákonům, nýbrž i proto, že by slitování vzbuzovalo zvláště špatnou vůli otrokův. Krutost zvítězila. Odvážlivost lidu byla potlačena, čtyři sta nešťastníků bylo usmrceno.

Tuto bytost opovrhovanou, zbavenou všech práv, vyhnanou ze společnosti vzala církev pod svou ochranu; dala mu z počátku důstojnost svobodného člověka, označila ho známkou křesťana, později ho po stupních povyšovala na společenském žebříku.

Stav otroctví nepřestal hned od počátku církve, to je pravda: nebyloť absolutně možno tak rychle a tak dokonale změnit sociální postavení nesčetného množství lidí, kteří ale stávajících zákonů nemohli ani míti co vlastního, ani přikročiti k samostatnému činu života společenského. Postavení otroků bylo znenáhla však zcela změněno. Paní římská seznávala, že se v její hrudi zrozuje soucit a jiné vznešené city, které vzbuzuje Duch sv. Blandina, svatá nevěsta Kristova, našla na př. ve své paní vznešenou matku.

Otrok znovu zrozený stal se schopným nejheroičtějších obětí a jako Kallixt, Agri-

cola, Perpetua a Felicitas prolili svou krev za víru svatou; církev sebrala jejich popel s uctivostí a položila jej na oltáře tam, kde se každodenně obětoval Ten, který se pro nás stal otrokem. Krvavé hry gladiatorské byly zrušeny, lid zanechal amfiteatru a šel do chrámů, chválil a velebil Boha.

Bohatí, ano i chudí dávali dary, aby nevolníci byli vykoupeni. Sv. Hermet, praefekt v Římě, oslavil svůj křest tím, že dal svobodu svým dvanácti stům padesáti otrokům; jeho příklad našel četné následovníky, a každý den množil se počet svobodníkův. Ano, otrok osvobozený v kostele u přítomnosti lidu a kněží byl prohlášen za občana římského a dle ediktu Konstantina a jeho nástupců požíval všech výsad osob vznešeného stavu.

Řehoř Veliký slavně prohlásil, že otroctví jest v zřejmém odporu s přirozeným zákonem a učením evangelia. Později ve středním věku byli to papežové Řehoř VII., Kallixt II., Alexander III., Řehoř IX., Alexander IV., kteří i dle doznání Voltairova poráželi jednu zeď po druhé, které tak dlouho dělily rodinu lidskou ve dvě protivné strany.

Není naším účelem, vypravovati dějiny tohoto podivuhodného převratu. Učenci shledali a sebrali pečlivě fakta, která se vztahují k této tak zajímavé stati našich annálů náboženských. Studující podmínky úplného zrušení otroctví, ukážeme, že je církev římsko-katolická jediné schopna tyto podmínky spojití a tím také uskutečnití toto veliké dílo. (Pokrač.)

N a š e š k o l s t v í .

Píše N. N., učitel.

(Pokračování.)

Že školství naše je drahé, toho nikdo popírati nemůže. Proto právem se volá: Šetřeme! Ale nikdo neví, kde šetřiti a na čem. Šetřiti ovšem by se mohlo, a že se neví kde, toho příčinou jest buď bezmyšlenkovitost v povoláních kruzích anebo jakýsi společný stud.

Chybou ovšem jest, že to nepoví samo učitelstvo. Mírní živlové z jeho řad jen potají si šeptají, že se opravdu penězi plýtvá, ale nahlas toho neřekne, neboť liberální a radikální pp. kollegové ženou se za heslem: Jen ku předu ve všech směrech! —

a běda tomu, kdo by řekl: Zastavte se aspoň v tomto jediném směru a uvažujte jen trochu, nebylo-li by dobře zde se již jednou zastaviti. Ten by byl ukřižován jako tmář a zpátečník.

V každém okrese koná se jednou v roce konference, které se dostalo pojmenování „vládní.“ Předsedá jí okresní inspektor, a nejdůležitější částí programu jest jeho „zpráva o školství“ v okrese. K tomu se připojí jedna nebo dvě přednášky, účastníci obdrží diety (1 zl. 50 kr. stravného a cestovné dle vzdálenosti) a jedou domů.

Pan inspektor ve své zprávě přednese, kolik bylo tříd, učitelů atd., co shledal kde dobrého a co závadného ve školách, při vyučování jednotlivým předmětům a pod. Shromáždění vyslechnou zprávu jeho mlčky, přednášky vyvolených kolegů také, neboť málo který inspektor je tak liberální, aby připustil o věci debatu. On přednášku dříve četl a schválil, a jeho rozum platí.

Chceme jen ukázati, že tyto konference jsou velikou zbytečností. Vždyť okresní inspektor při každé inspekci má povědět učitelům, co závadného shledal, a také to činívá. Nač tedy svolávati konferenci, aby jim to pověděl ještě jednou „sumárně“? Ostatně, má-li něco na srdci, proč by nemohl se někdy účastniti schůze učitelského spolku, který jest v každém okrese, a věc tam přednésti? V některém tom spolku byla by přítomnost jeho opravdu žádoucí.

Kterýsi inspektor řekl při konferenci: „Pánové, neodcházejte a buďte pozorui! Vždyť tato konference stojí zemi přes 600 zlatých!“ — Tolik tedy stojí ta zbytečná konference v jediném okrese! Proč se nezruší? Nedalo by se tím mnoho ušetřiti?

Jiná věc: každá škola má míti žákovskou knihovnu a potřebné pomůcky k vyučování I školy vesnické, jednotřídní a dvou-třídní, mívají knihovny o 300 i více svazcích, a každého roku dostává správce školy dotaz, kterých knih ještě pro knihovnu si přeje, a každé škole dostává se ročně nových knih za několik zlatých. Budiž! Řekne se: knihy se časem přečtou, a je skutečně zapotřebi jiných. Ale jak se tu hospodáří! Učitel ovšem jest zavázán nevraditi žádnou knihu do knihovny, v níž by bylo něco pro děti závadného. Ale, což když v jistém okrese koupila okresní školní rada pro všechny školy sbírku „básní“, kterou vydal okresní komisař (takto také „básník“) svým nákladem? Který učitel odváží se v takovém případě říci, že kniha je špatná, a ji z knihovny vyloučiti? Když pak brzy potom v jistém učitelském listě objevila se zpráva, že zmíněná okresní školní rada „koupila za 100 zlatých jedu pro mládež“, byla kniha ta nakvap sbírána, a všechny výtisky uloženy snad na věčné časy v archivě okresní školní rady anebo spáleny — ale 100 zlatých bylo vydáno.

Každý byla před lety ministrem Gantschem nařízena revise školních knihoven. množství knih bylo vyloučeno. Některé skutečně byly nevhodné, jiné byly vyloučeny pro maličkosti. — z přílišné úzkostlivosti.

Ale nikdo za ně peněz nevrátil, toť se ví. Zemská školní rada ob čas dá některou knihu „na index,“ ale dosud nikdo na to nepomyslí, že by třeba tento úřad mohl zříditi komisi, která by prohlížela nové vydané knihy a oznamovala, hodí-li se do knihoven či nic, aby se nekupovalo dnes něco, co se zítra zahodí.

Ještě hůře má se to s učebnými pomůckami. Čím má býti každá škola opatřena, jest vyjmenováno v řádě školním a vyučovací, vydaném r. 1870. Kdo si to přečte, otáže se s podivením: Což pak nebyly tyto věci pro školy ještě opatřeny za celé čtvrtstoletí? — Ó, jsou již dávno — ale přes to musí udávati každý správce školy každého roku, kterých pomůcek ještě potřebuje! Kdyby napsal, že žádných, byl by považován za uetečného a nedbalého učitele. A tak, když už to potřebné jest opatřeno, kupuje se méně potřebné anebo docela zbytečné. Na mnohé vesnické škole naleznete kabinet, který by stačil i pro střední školy. Máte tu modely parních strojů, telegrafy, přístroje elektrické a jiné věci, které jsou hodně drahé, a kterých učitel mnohdy ani užiti nemůže, poněvadž není na to ani času. — A při tom kupují se stále nové a nové věci.

Nedalo by se zde šetřiti? Ovšem — ale nikdo se neopovází to říci, poněvadž právě v tom se vidí školský „pokrok“ — a přestati bylo by zpátečnictvím. Ale za to není zpátečnictvím, když má učitel s rodnou ročně 500 zlatých.

Než, zůstaňme při služném a poznáme, jak přímo nespravedlivé a nemoudré jest rozděleno. Školní obce jsou rozděleny v patero tříd platebních — dle počtu obyvatelstva, kteréžto měřítko jest pro učitelské služné naprosto neodůvodněno. Učitel v I. třídě má 800 zl., ve II. 700, ve III. 600, ve IV. 550, v V. 500 zl. První pětiletý služební přídavek činí pro všechny učitele 50 zl., druhý, třetí a čtvrtý po 100 zl., další dva opět po 50 zl. Po 40leté službě obdrží učitel celé služné jako pensí. Mají tedy pensisté dle těchto platebních tříd: 1250, 1150, 1050, 1000 a 950 zlatých výslužného. Těchto pět pensistů se přestěhuje na Vinohrady, najmou si byt v téže ulici, každému stačí pokoj s kuchyní — vždyť jsou to zpravidla staří manželé, mající děti již zaopatřené, — a nyní ten pensista s 950 zl. marně si láme hlavu, proč má o 300 zl. méně nežli šťastný pensista s 1250 zl.; ač je tento stejným pensistou jako on, a Vinohrady mají stejný počet obyvatelů a stejnou

drahotu pro oba. Snad proto, že konal ten pensista s 950 zl. po 40 let mnohem těžší práci ve škole o málo třídách! Ještě křiklavější jest rozdíl při učitelích řídicích. kterým se počítá do pense i funkční přídavek: na jednotřídní škole 80 zl., na dvoutř. 100, na trojtř. 125, na čtyřtř. 150, na pětítřídních a vícetřídních 200 zl. Školy o málo třídách jsou vesměs v nejnižší platební třídě. Má tedy jako pensista:

Správce školy jednotř. z V. třídy	1030 zl.
Řídící uč. školy dvoutř.	1050 zl.
" " " čtyřtř. ze IV.	1150 zl.
" " " pětítř. ze III.	1250 zl.
" " " " ze II.	1350 zl.
" " " " z I.	1450 zl.

Tu může si opět ubohý „jednotřídník“ lámati hlavu. má-li nejmenší pensi jen proto, že konal po 40 let práci nejvíce namáhavou. Ale on si pomyslí i toto: Nyní mám přes 1000 zl. pense. Proč mi raději neplatili tolik tenkrát, když jsem sloužil a měl několik dětí nezaopatřených. Tenkrát jsem živořil po 5 let s 580 zlatými, dalších pět let pak se 630 zl. Teprve po 10 letech měl jsem 730 zl. — v dobu tu ovšem nepočítají se léta služby provisorní.

Učitel v nejnižší třídě platební má služného kolem 700 zl., v nejlepší případě po službě dvanáctileté. Za to může dělati pána, když je pensistou. Jisto však jest, že by každý učitel spokojil se s výslužným řekněme 900 zl. kdyby to ostatní dostával raději za mladších let, kdy toho více potřebuje.

Tím budiž jen ukázáno, že by české učitelstvo — totiž největší část jeho — nemusila hladověti, kdyby to, co se již učitelstvu dává, se rozdělilo rozumně a spravedlivě, a kdyby se nevyhazovaly peníze za věci zbytečné. Při tom by se nemusily ani přirážky zvýšiti ani školy zavírat, jak radil známý přítelíček školství, Alfons Šťastný z Padařova. Ale — u nás se nemyslí.

* * *

O jednom dozoru jsme se již zmínili. Ten si učiní učitel snesitelným, když si udělá „dobré oko“ u jeho vykonavatelů tím, že — neudává nedbalce, aby si mohli dočtení pánové najímati školní děti do práce. Pak toho dozoru ani nepocítí.

Stejně však nařiká se na dozor vyšší, jež vykonává okresní školní rada skrze okresního inspektora. Tím bývá učitel nebo ředitel měšťanské školy nebo profesor ze školy střední. Tu pak není větší ironie: pán, který přednášel dosud dospělým stu-

dentům a obecnou školu snad jakživ neviděl, má dávatí rady a pokyny v práci sešedivělým učitelům!

Tento dozor jest neúprosný, tvrdý, bezcitný. Věru, učitelstvo okresu, kde úřaduje inspektor jako pravý přítel učitelstva, nemůže si ho ani dosti vážiti.

Dozor ten má vtisknutou známku špehounství. Inspektor chodí (a snad má docela choditi) z nenadání, neočekávaně. (Nedávno psal kterýsi učitelský list, jak inspektor, chtěje učitele „překvapiti“, lezl do školy plotem u zahrady a chytil se — do želez naličených na tchoře.)

„Hrůza, strach a třesení tvorům všem nastane“ — tak zpíváme ve zbožné písni, která líčí hrůzy soudného dne; ale tak to skoro dopadá ve školách některého okresu, když má přijíti okresní inspektor. Tu lítají „štafety“ od školy ke škole, že ta obávaná osobnost už se blíží.

„Přišel jsem na nádraží k pokladně,“ vypravoval jistý inspektor při konferenci. „Najednou ze zástupu, který stál u pokladny, vyrazil jakýsi pán, odstrčil několik lidí a utíkal na ulici. Všecko bylo pobouřeno. Ptám se, co se stalo. „I to je pan učitel X.“, povídá mi známý občan, „a když vás tu spatřil, dostal takový strach.“ — „Pro Boha, pánové, což pak jsem nějaký katan? Když už se tomu pánovi stala ta nehoda, že se se mnou setkal v době, kdy měl býti ve škole, inu, stala se. Snad mu hlavu neutrhl. Co si, prosím vás, pomyslí lidé o mně i o vás?“

Když panuje taková hrůza před inspektorem, který jedná s učitelstvem přátelsky a dbá ještě soudu lidu — jaký panuje teprve před tvrdým byrokratem?

A čeho vlastně jest učitelstvu se obávati? — „Učitel má „mravně-nábožensky“ vychovávatí — ale při tom může býti atheistou, protože v zákoně nestojí, že by jím býti nesměl. Mohl by býti největším nemravou — pokud nenarazí na trestní zákonník, nic by se mu nestalo. Ale přijďte o minutu později do školy, nezapište do třídní knihy, dejte o jeden úkol dětem méně, švihněte nezbedného kluka metlou — a máte disciplinárku na krku.

Za takových poměrů se nikdo nepodiví, že měl jistý inspektor v nejbližším okolí Prahy v jediném roce 72 disciplinárních vyšetřování — aby čtenář nemyslí, že je tu chyba tisku — pravíme: dva a sedmdesát! Nikdo zajisté neuvěří, že by se bylo našlo v tom okrese 72 učitelů špat-

ných, nedbalých a nemravných. Ale našlo se 72 učitelů, kterým se přihodila asi podobná nehoda, jako když voják udělá v řadě o decimetr delší krok anebo chybný „kopfwenduňk“.

Ano, milí čtenáři, — nezachovati se v plnění trestek a hloupostí, to pokládá se v učitelské službě za veliký zločin — ale věci důležité — darmo mluvit!

Zmíněný pan inspektor byl vůbec veliký chlapík. Přicházel do školy ráno dříve než

učitelé, schoval se za pilíř u schodiště a špehoval, kdy přicházejí učitelé do školy a o čem spolu hovoří. A pak se divme, že měl dosti látky pro 72 disciplinárních vyšetřování. Ale za to ten pán — povýšil!

To jest pravda: tak ponižujícího, — zotročujícího dozoru jako teď škola ještě neměla. Ale tyto poměry, potrvají-li dále, musí vésti k úplné demoralisaci učitelstva. (Pokrač.)

Hnutí sionistické.

Dle »Revue catholique« číslo 2. napsal J. KOSINA.

Židé, pronásledováni a rozptýleni po celé Evropě, umínili si vrátiti se do své původní vlasti a utvořiti tam osady rolnické, aby si vydělávali chleba prací polní.

Četní zástupci spolků židovských shromáždili se r. 1897 a 1898 v Basileji, aby tam určité vytkli cíl, jehož by dosíci, a prostředky, jimiž by naděje své uskutečniti mohli.

Zvláštní hnutí toto nazývá se nyní sionismem.

Úkolem kongresu z r. 1898 bylo zvláště zaopatření prostředků hmotných (jmenovitě osadní banky židovské), aby bylo možno zabezpečiti živobytí osadníků, v prvních dnech se podporovati v pokusech v době následující.

Utvořením velké osadní banky na kongresu roku 1898 sesíleny naděje sionistů, jichž se dříve sotva nadáli. Zásluhou kongresu jest, že snad se uskuteční výrok doktora Herzla: „Sionismus povznese židy mravně a fysicky.“

Nicméně císař Vilém II. na cestě své po Palestině ochladil nadšení politiků sionistických, blouznících o založení státu a staré Judei, a sice uznáním svrchovanosti sultána Abdula Hamida nad Palestinou.

* * *

Slovo sionism a myšlenka s ním spojená jest stará asi půl století. R. 1848. Mojžíš Hesse (tedy žid) povzbudil první myšlenku o znovuzřízení národa židovského a sice v knize: „Řím a Jerusaleml,“ již si tehdy sotva kdo povšíml.

V té době bylo vážnějších starostí u židů: zápasili tehdáž rozprášení jsouce po Evropě o své bytí a nezabírali se hlouběji do

theorií, jichž uskutečnění se zdálo spojeno s převelikými obtížemi.

Teprv o třicet let později, r. 1881 nabyla myšlenka kolonisace Palestiny skutečného života.

Mezitím r. 1870 pokusil se francouzský israelita Netter o založení rolnické školy v Jaffě, kteráž prospívá, tak že se Jaffa téměř stala středem kolonisace židovské. Okolo tohoto starého města povstalo množství malých osad. Z tohoto jediného řístavu jest snad doprava plodin, a ti, kteří se přistěhují, jsou téměř ihned, jak vystoupí z lodí v Jaffě, u svého cíle. Po Netterovi založili i jiní školy rolnické, v nichž se vyučuje posud jeho způsobem.

Od r. 1881 do 1883 byly po celé téměř Evropě pravé štvance proti židům. Z ruského Polska šířil se antisemitismus jako skvrna olejová do Rumunska, do Haliče a usadil se v srdci Rakouska, kde doktor Luenger, purkmistr vídeňský, jím nabyt oblíbenosti.

Po atentátě, jenž stál cara Alexandra II. život (1881), ruská policie domnívala se, že židé mají účastenství ve spiknutí tom. A židé nuceni vystěhovati se ze země; a ježto většina států evropských nedbala o tyto špinavé prchající syny israelské, ohlíželi se tito po zemích, kde se jim zdálo, že na rozsáhlých nevzdělaných územích budou bezpečni. Proto ti nejchudší odjeli přes moře do Ameriky. Zásluhou barona Hirsche povstala po mnohých nesnázích důležitá osada v republice Argentinské.

Za těch okolností přišla na denní pořádek opět Palestina. Byla to nejpříznivější doba pro theorie Mojžíše Hessa. Ujal se jich

israelita Pinsker, a poněvadž pro ně byla půda lépe připravena, počaly klíčiti.

Až do té doby jen jednotliví židé se vraceli do Palestiny, zvláště starci, kteří učinili slib, že umrou v původní zemi své. Víra jest mocnou pákou; ani délka cesty, ani strádání nezastrašovaly tyto zbožné poutníky, kteří putovali, žebrajíce od jedněch dveří ke druhým až na konec cesty.

Nadto pak modlitby hebrejské dýšejí nadějí vrátiti se k Sionu, a každý Israelita, jenž se poněkud přísně drží příkazů svého náboženství, kojí se nadějí poslední, že se vrátí do Jerusalema, aby tam skončil svůj život.

Až do té doby měla Palestina pověst spíše špatnou. Pravilo se, že půda její jest kamenitá a vyprahlá a málo schopna zlepšení. K tomu se přidávalo, že ponebí její jest nezdravé a nutně bude záhubným zdraví osadníků.

Ačkoliv v úsudcích těch jest patrné nadsazování, shledáno nicméně, že jest půda suchá a že má své nedostatky. Proto prý bude třeba vytrvalosti prvních osadníků, aby překonali obtíže, jež skýtá.

Vápenné hory její ospravedlňují slova Micheletova: „Tento zízivý svět potřebuje vody.“ A kdo jej chce vzdělávati, musí kopat cisterny, aby měli nápoje dělníci i půda; mimo to nutno rozváděti vzácnou tu tekutinu po celém poli. A to nestačí. Lidumilové, kteří udržují povstávající osady, vědí, že jest nad to třeba opatřiti kamení, cihly, písek a vápno ku stavbě domů; že nutno zásobiti potravinami a oděvem osadníky, zaopatřiti jim nástroje k orbě, koně, vozy, ovce, a dávati jim peníze přede žněmi, za žní i po žních.

Roku 1882 associační společnosti rumunské a ruské vyslaly do Palestiny jednatele, kteří by koupili statky; ačkoliv měli dobrou vůli a horlivě se přičinili, dopustili se, neumějíce rozoznati vlastnosti a cenu půdy, chyb, které osadníci příští draze zaplatiti musili.

Někdy koupili za cenu směšně vysokou skály, písciny a bařiny. A co znesnadňovalo jejich úkol, jest zvláštní poloha statků pozemních v této zemi. Arabové mají nejlepší statky, a přece na nich lehkomyšlně nechají růsti tamarýšek a bodlák. A naskytne-li se kupec s rukama plnými zlatem, odmítají pyšně prodej nevzdělaných pozemků.

Židé pak přesazeni do neznámého kraje mezi kmeny nepřátelské, neumějíce konati

prací polních a nemajíce vhodného náčiní rolnického, skláněli sice šíji pod nezdarem, ale nenaříkali ani si nestýskali po končinách, z nichž byli vypuzeni. Avšak co tu bylo přece utrpení, hladu, zármutku a zoufalství!

Utvořily se spolky ku podpoře těchto zákopníků v jejich krušném díle. Tak povstal roku 1890 v Anglii spolek „Přátel Sionu“. Naverboval nejprve osadníků mezi židy nejchudšími na východním konci Londýna; a ti i s jejich přívrženci a chráněnci stali se v Palestině výbornými zemědělci.

Konečně, aby dílo nehynulo, podporovali je lidumilové (!) Hirsch, Edmund Rothschild a Mojžíš Montefiore vši mocí svých kapitálů. Možná říci, že do r. 1882 nebylo v zemi té Israelity, který by se živil výtěžkem půdy.

Jak asi přišlo, že země dříve tak úrodná zůstala po tolik století neplodnou? Vždyť staří Israelité byli dokonalými zemědělci, a půdy jejich nesly hojný užitek. Ostatně tomu ještě nasvědčují doly opuštěné a zbytky vodovodů.

Byly to války, jichž jevištěm byla Palestina, a v nichž vítěz kácival stromy ku své vlastní potřebě, aneb aby vyhladověl přemožené, a k dovršení neštěstí zasypával studně a bořil vodovody, prve než odtáhl ze země.

Přes tyto nepříznivé okolnosti založili židé od roku 1882 dvacet pět malých osad rolnických v Palestině a v Sýrii. Rolníci ti tvoří jakés ostrůvky uprostřed Arabů a Turků. Nemísí se s tuzemskými obyvateli, ale tvoří úžasnou protivu k Arabům a Beduinům. Israelité jsou vzdělání, hospodární, pracovití a rozumní. Arab naproti tomu jest nevědomcem, mrhačem a lenochem; žije ode dne ke dni, jsa nepřitelem mírumilovných židů, jež příležitostně olupuje a trýzní, kdykoliv je osamělé potká. —

Přihlédněme nyní podrobněji k oběma nejnovějším kongresům, jež probudily v ospalém světě židovském tolik nadějí a roznitily tolik nerozvážného nadšení pro sionismus.

* * *

Dr. Herzl, hlavní redaktor listu „Nouvelle presse libre“ ve Vídni jest pravým podněcovatelem hnutí sionistického. Bojoval a bojuje posud rázně za věc svých spoluvyznavačů a za zlepšení jejich stavu životního. On též zorganizoval oba kongresy v Basileji.

Na prvním z těchto sjezdů (r. 1897) odhlasován návrh: „Účelem sionismu jest zbudovati národu židovskému v Palestině domov, který by byl chráněn právem mezinárodním.“

Někteří z účastníků sjezdu přáli si, počítajíce se situací politickou, aby byl utvořen skutečný stát židovský, jehož samosprávnost by byla uznána sultánem a stála pod ochranou velmocí evropských.

Židé vědí, že Palestinu poutá k Turecku jenom nit, avšak že nit tu přestřihnouti sultán dobrovolně nesvolí. Ostatně prohlásil taktéž jeden veliký vezír cizím Israelitům, že jim budoucně nebude dovoleno vstoupiti do Palestiny, leda pod zárukou, že se tam nezdrží leč dobu jednoho měsíce.

Jest tedy třeba v tomto směru napřed se dorozuměti.

Jiná skupina domáhá se pouze toho, aby utvořeno bylo středisko zemědělské a průmyslové pro vystěhovalce židovské.

Za rok po prvním sjezdu vzrostlo hnutí tou měrou, že se počet skupin sionistických zesateronásobil.

Čítá se nyní po celém světě 913 spolků, z nichž založeno 796 po kongresu z roku 1897. Z nich připadá na Rusko 373, na Rakousko 218, a Rumunsko 126 spolků. Ve Francii a v Turecku jest jen po dvou.

Aby se hnutí soustředilo a udušeny byly zárodky budoucích roztržek, spojily se všechny skupiny ty v jednotu nazvanou „Jednota spolků osadních“.

Hlavní skupina má své sídlo v Paříži, kdež se konají schůze všech spolků, běží-li o zájmy všem společné.

Shromáždění udržuje stálý styk s výkonným komitétem sídlícím v Jaffě, jenž záleží ze šesti znamenitějších rolníků, kterým uloženo voliti a zařizovati osadníky, vydávati jim náčiní, jehož třeba ku konání řemesla hospodářského.

Dr. Herzl měl o tom při sjezdě r. 1898 řeč, z níž vyjímáme základní myšlenky.

Sjezdy naše jsou výrazem vzrůstající touhy, kterou má národ židovský po soustředění a znovuzřízení sebe. Občanské vymanění se jest dcerou veliké (!) naší revoluce. Avšak jest to vymanění národní, jehož se domáhá národ židovský. Nedosáhne ho tak snadno, pokud část rabínů bude se protivovati této snaze. A přece by byl stát

židovský úlevou Israelitům i zemím, jež jim jsou nyní útočištěm. Aby uskutečnili tuto myšlenku, zavazují se židé dáti lidi, plány a stavivo. Nechtě Palestinu nám dají, zemi drahou našemu pokolení. Až ji budeme mít, banka osadní učiní ostatní.

Na sjezdě r. 1898 pronesl oční lékař ruský dr. Mandelstamm jednu z nejvýznamnějších řečí:

„Nutno pohlížeti na národ židovský nikoliv jako na sektu náboženskou (!), nýbrž jako na skutečný národ. Tak na to pohlíží souvěrci naši v Rusku, Rumunsku a Haliči. Naproti tomu židé, žijící mezi národy západními, hledí splynouti s národy, k nimž se utekli; avšak tito je patrně od sebe odstrkují víc a více. Proto se zdá, že sionismus jest prostředkem vhodným, aby zachránil židy z této situace. Sionisté pak vskutku si ukládají dvojí cíl: 1. zachovati národnost židovskou 2. zachrániti proletariát židovský před osudným úpadkem.“

Nikdo z nás nepopírá těchto dvou věcí, avšak neshodujeme se v prostředcích uskutečniti myšlenku, aby se národ židovský vrátil do země svých praotců.

Arciť, rozmíska mezi sionisty politickými a praktickými nebude as míti větších rozměrů, než pouhého nedorozumění. Kolonisační prokázali již služby, jejichž důležitost nikdo popírati nebude; avšak veliké dílo sionistické nelze provésti malými prostředky. Kolonisace nesmí býti pozvolná, nýbrž pravidelná. Děkujeme lidumilům, kteří již utvořili kvetoucí osady v Palestině; avšak národ nezachráníme dobročinností. Nutno míti záruky pevné, aby mohla podniknuta býti kolonizace ve velkém a před tvářmi světa.

Na druhé straně pak nesmíme soustřediti všecko úsilí osadníků na zemědělství. Musí tu býti i průmysl a obchod. Budeme hleděti zlepšiti postavení oněch bratří svých, kteří sídlí ve svaté zemi, a co se dotýče nového pokolení, podnikneme pronikavé změny u vychování mládeže, která jest naší nadějí. Dějepis národa židovského, studium jazyka hebrejského, fysickou regeneraci zakládáním spolků tělocvičných, — toť jsou hlavní body vychovatelské revoluce, jež máme na mysli.

Konečně lékaři sionističtí přičiní se vpraviti lidu znalost zdravotnictví, již se mu naprosto nedostává. (Pokr.)

Ted' deset let a dnes!

Napsal Dr. V. V.

Dr. V. V. zasílá nám tuto vzpomínku: V Čechách bylo r. 1889 živo a rušno. Celý český národ projímal bojovný duch, kterýž na všech stranách mobilisoval k veliké vojně. Běželo totiž o to, aby „český národ uveden byl co nejdříve v palác blahobytu“, což tehdy zájmy, potřeby a život českého lidu vedoucí staročeská politika dle soudu vůdce strany mladočeské, oposici jí činících, nebyla naprosto způsobilou provésti.

Staročeské straně předhazováno bylo mnoho vážných výtek, za něž byl činěn zodpovědným všeobecně uznávaný do té doby vůdce národa dr. Frant. L. Rieger. To se však popřítí nedá, že jednání mnohého z bývalých staročeských poslanců hájiti se nedalo, a bylo chybou, když se někdo o hájení to pokoušel.

Nešťastná solidarita staročeské strany, jež se stotožňovala s pochybenou politikou poslanců řádu podřízenějšího, zavdala různými těžkostmi popuzenému lidu českému nejmocnější důvod, že se i proti nejušlechtilejším, nejmoudřejším a nejvážnějším plánům staročeské politiky opřel, že se vrhl hněvem svým na nejpřednější její zástupce, hlavních vinníků si při tom nevšímaje.

A v tom jedině r. 1889 spočívalo vítězství mladočeské strany, že staročeská strana právem odsuzované poslance spravedlivě souditi nepřipustila, ale že je naopak ještě vyslala do volebního boje, v němž pánové ti ovšem podleli jednak pro nedobré své skutky a vlastnosti a jednak proto, poněvadž jim šlo více o mandáty, nežli o věc, již sami s přiměřeným nasazením všech obětí povinně nebýjili.

Jaké výsledky měly na počátku července r. 1888 konané sněmovní volby, to bylo daleko více překvapující tehdy, nežli je to podivným dnes. Dnes má to každý, poměry v českých veřejných záležitostech sledující, za události zcela přirozené —

A proč? Protože většina při volbách oněch propadlých a později mladočeskou žurnalistikou krutě stíbaných pánů nikoliv z přesvědčení, ale k vůli mandátům a veřejnému světu posavení ochotně své přesvědčení (!) změnila a sama se postavila proti straně, jež jejich jména nad povrch vědomosti pozvedla.

Staročeská strana padla jenom a jedině proto, poněvadž vzala za svou věc zájem pánů, kteří za svou věc zájem ani národa, ani staročeské strany nebrali.

Vždyť mnozí z těch výtečníků, jejichž hájením se staročeská strana v očích lidu kompromitovala, při první příležitosti přeběhli v tábor nepřátelský, učinivše z vážné politické volební záležitosti daremnou komedii, již s celým národem zabrál si osobní zájem jejich, čímž stranu svou i vůdce jejího hanebně zradili.

Postup mladočeských „vítězství“ byl by nemyslitelným, kdyby právě ti pánové, již staročeskou stranu o vážnost a popularitu připravili, straně té se byli nezpronevěřili a nepřeběhli do tábora strany mladočeské, která je ochotně přijala, ale tím sebe — zničila.

Od několika již let nelze o nějaké mladočeské straně v tom smyslu mluvit, jaká byla před r. 1889.

A zejména dnešní mladočeská strana má jenom starou firmu, pod níž se skrývá celý sbor veličin staročeských druhdy, kteří staročeskou stranu zabilí a mladočeskou ubíjejí.

Ten chaos, kterýž po pádu staročeské strany nastal a kterýž podnes v českých poměrech panuje, zavinili právě oni pánové. jimž nikdy nešlo o prospěchy národa a lidu, ale kterýmž hlavně běželo jenom o zájem vlastní, o mandáty poslanecké a o hodnosti v samosprávě.

Pánové ti jsou dle potřeby osobní buď konservativní, radikální, svobodomyšlní i sociální, voličům slíbí všechno a při tom mají na mysli a na zřeteli vždycky jenom prospěch svůj vlastní.

Politické řádění lidí těch dlužno vypočítati. Lze to nazvati politickým a mravním úpadkem, kterýmž byl náš veřejný život rozbahněn.

Taci lidé byli by teď deset let v mladočeské straně nemožnými, kdyby to bylo o jejich „mužné povaze“ známo, co jest o nich známo dnes.

Co prá z toho desítiletého boje dnes národ? Čeho byli bychom mohli dosáhnouti moudrou prací společnou!

Nejkrajnější křídla zápasníků z r. 1889 dnes již sešla. Vůdce mladočeských volebních vojáků z r. 1869 dr. Engel již vůdci staročeské strany dru Riegrovi se poddal, poklonil a o odpuštění ho požádal slovy:

„Tatíčku starý náš, šedivou hlavu máš, dobře je to posud s námi, pokud Ty jsi mezi námi.“ To svědčí, že vše, co od roku 1889 do dneška v Čechách v politickém šíření se

stalo, byla vlastně chyba a hřích, který bez pokuty nezůstane. A o to třeba dnes pečovat, aby pokutu tu neplatil český lid, ale aby ji musili uhraditi jedině ti, kdo dnešní neblahé politické poměry zavinili. A to aby se tak a ne jinak stalo, o to musí dbáti a

pečovati všichni „mužové dobré vůle“, lidé prozíraví, poctiví a inteligentní, jimž běží o obecné dobro a nikoliv pouze o zájmy osobní, kteréž slavily v posledním desetiletí hotové orgie na „národa roli dědičné“.

(Pokrač. o věcech jiných.)

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Kompromis mezi br. Thunem a šl. Szellem v rakouskouberském vyrovnání konečně nalezen. Dne 14. května bylo v parlamentě pešťském a ve „Wiener Abendpost“ prohlášeno: „Celní společenství trvá do roku 1907, privilej rakouskouberské banky do roku 1910 s podmínkou, kdyby celní společenství r. 1907 přestalo, že pomine i privilej společné cedulové banky. Nejdéle r. 1901 obě vlády vyjednávati mají o dohodě stran normální celní smlouvy, kterou nutno parlamentně vyfíditi. Tím utvoří se podmínky pro obnovu mezinárodních smluv obchodních. Nebude-li do r. 1903 celní a obchodní spolek uskutečněn, není ochotna uherská vláda dáti souhlas k uzavření mezinárodních obchodních smluv přes rok 1907.“ — Co to znamená? Je to přiznání, že Uhrám patří samostatné celní území, že to nové couvnutí před maďarským povelém. Uhry mají nésti jen ty daně, které na ně dle výroby případnou na př. z cukru. Daň cukerní má se u nás ze 13 zl. na 19 zl. zvýšiti, jak tomu jest již v Uhrách. Clo ze surového petroleje bude na 3 zl. 50 kr. zvýšeno. Kvota má býti 34 procent pro Uhry a 66 pro nás! Toto vyrovnání je pro nás nepřiznivé. Šl. Szell pravil ve sněmovně: „Položil jsem na váhu svou politickou i osobní čest, abych dostál úmluvám a posloužil prospěchu země.“ Oposiční posl. Košut, Rákoczy, Ugron atd. blahopřáli (!) vládě, že jednala loyálně a správně. Časopisy české, polské i slovinské doznávají, že Maďaři zvítězili. Mleci zřízení bude sice zrušeno, ale ostatní břemena tím hůř dolehnou na nás, zejména privilej německožidovské „banky rakousko-uherské“, jež podporuje jen odpůrce naše. Německé noviny praví, že kompromis vyrovnací je „ranou do srdce Rakouska“, že „zvítězil absolutismus, zákony pozbyly platnosti, moc parlamentární zlomena“ atd. Ovšem mají dodati, že úpadek a chaos ten zavinili Němci sami svou bezohledností a zpupností, svou

panovačností, obstrukcí a furorem. Maďarské listy (na př. Pester Lloyd, Budapesti Napló, Neues Pester Journal, Pesti Napló Budapesti Hirlap, Pesti Hirlap, Magyar Hirlap, Bud. Tagblatt, Nemzet, Alkotmány atd.) jászají. Pravi: Dílo Szellovo znamená novou dobu v hospodářském vývoji uherském, slavíme svátek celého národa uherského atd. Listy už vypočítávají, že Maďaři získají na nás ročně zase 40--50 mil. zl.! Nyní se jednati bude o smlouvě stran společného podporování státních drab, věcí konsulárních, zpravodajství v cizině, statistiky zboží, ochrany patentů a vzorků, o padělaní vína a plodin hospodářských atd. Rozumí se, že Maďarům se ve všem vyhoví, jak vidno, vyrovnání je nepřiznivé, ač „Nár. Listy“ sofisticky hledí to vymluviti. A poslanci naši? Mlčí, jakoby vše bylo v nejlepším pořádku. Pékná starost o národ!

Čechům v uzavřeném území pomáhají jistí pánové z Prahy za peníze, na veřejných sbírkách po národě sebrané tím způsobem, že na místě vlastenecké, mravní a hmotné podpory posílají jim noviny a knihy rázu mysl rozrušujícího, tak že se proto z uzavřeného území ozývají hlasy nespokojenosti a nevole. Radikální utopie a nevěrecké tlachy Čechům v uzavřeném území neprospějí nijak. Budeme této záležitosti věnovati bedlivou pozornost. Dnes zmiňujeme se o ní pouze zběžně, ač máme po ruce materiál, který by vlastenectví jistých pánů velice kompromitoval. Další zprávy tohoto směru s povděkem uvítáme a prosíme zejména české duchovenstvo a učitelstvo o jejich sdělení, co se kam, a odkud za tiskopisy do uzavřeného území posílá. řč.

Dne 16. června pravil posl. Němec v staroměstském klubu občanském, že v minulém zasedání český sněm vykonal mnoho věcí, na př.: změnu jednacího řádu, projednal návrh o zřízení nových krajských a okresních

soudů, o školách minoritních a užívání zemských jazyků při úřadech samosprávných, instituci zemské rady živnostenské, obmezení pracovní doby v obchodech, návrh na revizi řádu živnostenského, na zadávání vojenských dodávek živnostníkům a plodin rolnictvu, návrh na obmezení obchodu podomního, návrh stran starobního pojišťování řemeslnictva, rozmnožení škol průmyslových a odborných atd. Dr. Podlipný pak pravil: „Nesprávně je domnívat se, že by strana svobodomyšlná byla za jedno s velkostatkáři. Ona postupovala jen v jistých otázkách s nimi společně. Ke cti konservativního velkostatku lze říci, že nastala situace taková, že lidové poslanci jsou to, jichž postupem řídí se — velkostatkáři. Jest věci lidových poslanců, aby velkostatkáře popohnali. Odpověď na adresu státoprávní nebyla uspokojivou, ale akta nejsou ještě uzavřena. Nechť se nenazírá na činnost naši, jako bychom snad byli zadali svému programu. My řídíme taktiku svou danými poměry. Svatodušní program německý rozhodující kruhy přesvědčil, že Němcům nešlo o spravedlnost a právo, ale o nadprávi a pa-

novačnost a že s Němci smlouvat se nelze. Lze doufat, že tužby národa českého v Čechách, na Moravě a ve Slezsku uskutečnění dojdou...“ Tážeme se: Kde je jediná nová myšlenka v projevu našich předáků?

„Národní rada“ má přece býti zřezca. Poslancům je horko z té politiky, kdy vše je v rozkladu. U vědomí nastávající katastrofy bojí se soudu lidu; aby sňata byla vina, aby zodpovědnost byla na jiné přenesena, má se ze všech stran a frakcí sestaviti výbor, jenž by jednal o národních a hospodářských poměrech našich, ale o — politických (dle „Plzeň. L.“) nikoli. — Bude nutno pracovati, aby přestal hububag a lež, aby se zakotvily občanské ctnosti, sebezapření a kázeň a — charakternost.

Posl. Hořica nebyl dne 11. června na Kladně ve schůzi „Občanského klubu“ ani k slovu připuštěn. „Soudruh“ Aust a jiní soc. demokraté u přítomnosti asi 1200 posluchačů zasypali mladočeskou politiku nejtěžšími urážkami. „Samostatnost“ č. 47. k tomu dodává, že není dnes místa pro vedoucí stranu českou a poslechu pro slova jejího poslance.

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

Z Pardubic pořádali rolníci čeští výlet dne 17. a 18. června na Moravu do Prostějova a Olomouce. Byli okazale uvítáni. Posl. Adámek pravil: „Kdo půdu drží, chrání celý národ. Musíme zachovat zděděnou půdu. Svůj k svému nechť se řádně provádí, organizace dodávek, spolčování a vzdělávání atd. postupuje. Byla přijata resoluce, v níž se žádá provedení státního práva zemí koruny české.“

„Rakouskouherská banka“ vydělává ve 14 českých filiálkách (6 jich je v německých městech) 420.000 zl. R. 1897 půjčila pouze 37.000 (!) zl. hypotečních zápůjček. V generální radě nesedí ani jediný Čech.

V Kolíně 12. června konala se schůze rolnictva a členstva komitétu stran upravení Labe. Mluvili pp. Karela, Lánský, Pilař, inž. Němec, inž. Kaftan, řed. Kroutil, Jaroš, Kříčka, posl. Udržal, Váňa atd. Nařikalo se, že poříčí Labe trpí, že největší naše řeka je zanedbávána a t. d. Kdyby to bylo v Anglii nebo v Americe, dávno by Labe i Vltava byly zregulovány! Ale u nás? Mluvení, mluvení...

A když se práce práce začne, pak je to mnohdy chatrné jako — ždímadlo u Klecan.

Vyrovnání bude pro rolnictvo uherské velmi výhodné. Důvodová zpráva uherská 16. června praví: „Nepopiratelný užitek tohoto stavu pro zemědělství uherské zračí se v tom, že jest mu zabezpečen trh, jenž jest veliký a stále vzrůstá, na němž zemědělství může trvale zhodnocovati své plodiny za přiměřené ochrany proti zahraniční konkurenci. Uhry mohou nyní zhodnotiti většinu (!) svých surovin uvnitř celního území a stávají se neodvislejšími od střídavých položek světového trhu. Uhry budou s to, zříditi si i zdravý průmysl v postupném rozvoji.“

Na Chrudimsku bylo za posledních 10 let vydáno pro neplacení daní 5 a 10 krejcarových upomínek — 57764 kusů (!) provedeno zájmů 19.784 případů (!) a 278 exekucí v obnosu 553.590 zl., při čemž vyšlo 236 pohledávek v obnosu 252.508 zl. na prázdno. — Majetek je pojištěn u 16 pojišťoven proti škodám z ohně a krupobití a to většinou cizích! Hospodářské družstvo chru-

dimské má pouze 251 členů. Monky uherské dovezeno r. 1898 o 140 tun více než roku 1897. Chov koní druhdy proslulých klesá takže místo 1000 kusů před 5 ještě lety přivedených na trh — přivádí se 300—400 koní. Pouze 12 procent poplatníků daně pozemkové, jichž je 7.054, jest členem některého hospodářského spolku! Na majetku vážne dluhů soukromých 2.964.719 zl., dluhů v úvěrních ústavěch 7.055 875. V knihy pozemkové v posledních 10 letech vloženo na 7 mil. zl. dluhů a sice dluhopisů za 4 mil. zl., exekučních vkladů za 1/2 mil. zl. a dědictví za 797.862 zl. atd. — V jiných okresích je úpadek ještě horší.

II. Řemeslo.

Čeští učeníci do Vídně — ročně na 10.000 kde jsou? Proletariát. Pouze asi třem stům zjednáno od čes. spolků ve Vídně slušné místo.

V Jičíně sjezd řemeslnictva dne 4. t. m. usnesl se na pojišťování řemeslníků v starobě a nemoci.

V Soběslavi a ve vřkolu jest mnoho mistrů a dělníků, kteří v Soběslavi samé (na 112) hedbávnických stavech soukromě pracují pro vídeňské podnikatete. Řemeslníci hedbávníčtí dostávají suroviny od agentů továren vídeňských, jimž za nepatrnou celkem mzdu pracují. V Soběslavi zhotovují se atlasy hedbávné, látky krizetové a aksamity na šaty, v Kardašově Řečici dělají hedbávné šátky a jiná tkaniva. Naše paničky draze kupují — od vídeňských nebo židovských (v Praze) obchodníků, co skromná česká ruka levně zpracovala. Česká průmyslová banka slibovala sice, že zařídí výrobu hedbávných věcí, ale nyní zavedla pouze veliký sklad v Praze — kam kupuje zboží od — agentů německo-židovských. —

V Paříži zabývá se výrobou damských oděvů 250.000(!) osob. R. 1895 bylo tam 11.000 modistek, 23.000 kloboučkářek, 4 000 šněrovačkářek, 25.000 švadlen bílého prádla a 96.000 krejčířek. Odborné listy si libují, že nebyla nikdy tak pěkná, nádherná a drahá móda, jako nyní.

Kartely dle vládního mínění jsou v průmyslu něco přirozeného. „Wiener Abendpost“ píše: „Kartely nejsou ničím jiným nežli projevem ducha hospodářské a odborové organizace naší doby ve velkopřůmyslu, který po-

vstal z nutnosti přemáhati individuální, těžký boj o bytí. Bez organizace konkurenční zápas průmyslu by se zostřil tak, že by odolaly jen podniky největší. Organizací syndikátů a kartelů umožňuje se existence i prostředních menších podniků průmyslových.“ — Platí-li spolčování se pro velkopřůmysl, tím více musí platiti pro naše drobné řemeslnictvo a živnostnictvo!

III. Dělníci.

Národní dělnictvo dne 11. června na Lipanech tábořilo. Mluvili „bratři“ pp. Šeplavý, Fárek, Horálek, Zrak, Kalina atd., kteří padlé bohatýry ozlavovali boncháním proti nynějším katolíkům českým. Agitace ze všeho kouká. To je národní práce?

Číšníci v Praze před volbami do nemocenské pokladny se krvavě poprali. Zápas vedli členové mladších „otakaristů“ a „ústředního spolku pražského číšnictva“, kterýž spolek před 50 lety založen byl. Zvoleni byli kandidáti „ústřed. spolku“ 1049 hlasy, kdežto druzí obdrželi 985 hlasů. Boj povede se dále, jak již jinak ani býti nemůže.

Pracovní statistický úřad ve Vídně svolal anketu zástupců soukromých, spolkových a veřejných poptaváren po práci, by se radila o sprostředkování práce. Z Prahy odpovědělo sl. presidium, že nemají (!) v té věci žádného znalce — Liberec však zastoupen byl, tam znalce mají . . . Bude vydávána statistika, aby se znala situace na trhu práce. Bylo žádáno, aby se zřizovaly obecní poptavárny po práci, jako je zavedeno v mnohých obcích v Německu, kde na návrhy katolického středu vláda podala osnovy příslušné. Spravovatí mají poptavárny ty z polovice dělníci a z polovice zaměstnavatelé. Pohříchu staví se tam sociální demokraté i zaměstnavatelé proti obecním poptavárnám, dělajíce si na ně výlučný nárok. Kdy se hne u nás s touto palčivou otázkou?

V Anglii přiblíží se nyní se strany obecních a zem. zastupitelstev k tomu, aby firma, již se má dodávka obecní svěřiti, platila dělníkům přiměřenou mzdu. Tak na př. firma Danks (parní kotle) byla odmrštěna, poněvadž se ukázalo, že dává dělníkům menší mzdu, nežli strojnický odborný spolek stanovil. Podobně je tomu v Holandsku, Belgii, Německu a Francii, kde se též do podmínek konkursu dává, kolik hodin denně dělnictvo má pracovatí.

ŠKOLSTVÍ.

Okresní konference školního okr. Vinohradského schválila tuto zprávu uč. p. Julia Skubravého, jež se týká péče mládeže, škole odrostlé: Mládež po 14. roce (veřejné naše školy opustivší,) dostává se na scestí a rozmnožuje valným počtem řady mládeže zločinné; ztrácí se se stezek pracovitosti a poctivosti a lákána v nadami hříchu zabřídá v kal neřestí bloub a blouběji, až ztracena rozmnožuje řady nenapravitelného proletariátu, stává se břemenem a postrachem všech, kdož blaho života hledají v poctivé práci. Denně vidíme: řady mladistvých zločinců, plné káznice a donucovací pracovny, mladistvé smilníky, lupiče a žbáte i sebevrahy. To nutí ku přemýšlení. My učitelé výchovu klademe nad učbu. Ve městě setkáte se co chvíli s mladistvými lenochy a pobudy, kteří potloukajíce se v polozpustlých zahradách, cibelnách, polích a zákoutích noc přespávají u osob mravně zvrhlých, kteří stud a svědomí mladších dosí, až pak překročí práh žaláře . . . Co je zpozditých rodičů, kteří dovolí hochu doma se pavalovat, po ulicích pobíhat! Celé „smečky“ (!) otrhaných opoštěnců a zpustlíků vidíte provázeti vozy s cihlami, státi u nádraží a na tržištích prodávat sirky, mýdlo, ořechy, řetkvičky a tretky. Mezi 14. a 18. rokem je nedostatek dozoru na mládež, a to je příčinou zla. Nechť se zavede kontrola mládeže ze školy vystoupivší, prováděná orgány samosprávnými i státními.

Obceme: 1. Buďtež zavedeny matriky mládeže od 14.—18. roku, by se vědělo, jak se rodiče starají o své děti. 2. Buďte zavedena roční kontrolní shromáždění mládeže té. 3. Vysvědčení propouštěcí nevydávej se dříve, dokud se žák nevykázal přijetím za učně nebo do práce vůbec. 4. Ve městech zřízeny buďtež veřejné ústavy pro opatrování míst pro učně. 5. Na venkově zřízeny buďtež poptavárny po práci při školách, úřadech starostenských a při noclehárnách. 6. Starostové obecní pečujte o to, aby zaměstnavatel pečoval o řádnou tělesnou a duševní výchovu mládeže dělné. 7. Návštěva hostinců (!) a místností, kde mládež na mravech úhony běže, buďtež omezena nebo naprosto zamezena. Na hospody, kde jsou „muziky“, nechť policie má zvláštní zřetel, neboť se stalo, že hoch — učně po

probýřeně noci zpítý přišel do školy a pro nepřičetnost musil být ze školního vyučování vyloučen. 8. Buďtež zřízeny veřejné knihovny a čítárny, jichž součástí buď knihovna pro odrostlou mládež. Neváháme tvrditi, že lépe nečísti vůbec (!) nežli špatně čísti. Mládež přečte brožných věcí, a nikdo se o to nestará. 9. Pro mládež pustnoucí zřízeny buďtež veřejné ústavy zemské s intencí lidumilnou: vrátiti napravené jinochy zase společnosti. (Těchto ústavů je v Čechách naprostý nedostatek. Pobyt v ústavě byl by ne dlouhý, ale jen zkušební, co a jak u hochů napravovati. Dnes hřeší se v podobných ústavách hlavně tím, že správu jich vedou úředníci účetní a nikoli osoby paedagogicky vzdělané.) 10. Buďtež zřízeny ve městech i venku školy pokračovací. 11. Na venkovských školách buď zimní běh učebný pro všechny hospodářsky a řemeslné zaměstnané osoby — pohlavně oddělený, kde by se učilo o zdravotě, hospodářství, chovu zvířectva, mrvení půdy, šlechtění strojů atd. Mládež venkovská buď seznamována s pracemi zelinářskými, s květinářstvím a ovocnictvím. 12. Společenské hry nechť jsou zaváděny, by mládež dělná v neděli odpoledne nšlechtilě se pobavila. 13. Policie střež pilně místa, kde mladí ničemové hrají o peníze, v karty, kde se radí o zlodějských výpravách a pod. Zatčení buďtež přísně potrestáni. —

Některé z návrhů p. uč. Skubravým podaných jsou dosti případné, ovšem nejsou nic nového, ale vzaty ještě z dob, kdy bývala škola „klerikální“. Tehdy se nad mládeží odrostlou lépe bdělo, tehdy byly „opakovací hodiny“, „křesťanská cvičení“ atd. Rozumí se, že liberální paedagog moderní — na náboženství musil (!) zapomenouti a mezi 13 svými návrhy místa pro ně míti nesměl . . . Že je nápravy třeba vysvítá i z výnosu c. k. min. vnitra, v květnovém ordinar. listě uveřejněném, v němž se pravi: Jest nutno, aby v polepšovných atd. byly děti od odrostlých odděleny, aby vychovávány byly v náboženském a mravním smyslu. Úřady politické, policejní, četnické i obecní nechť v čas soudům o pustnutí dětí nezletilých vědomost podají.

Kéž se reformuje dříve, nežli bude pozdě.

V Londýně jest 7700 hříšů pro mládež. Pruské ministerstvo vyučování vydalo nařízení, dle kterého děti smějí býti

i ve škole tělesně trestány od učitele, když je vyrozuměn ředitel školy nebo inspektor. Ovšem, to je — v Prusku!

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Při visitaci a birmování J. Em. ndp. kardinála hr. Frant. Schoenborna na Střibřsku nřkázali liberálové ve Stodě, že nemají pojmu o slušnosti. Za to ve Střibře, Kladrubech atd. uvitání vrchního postýře bylo velice slavné. Řídili pak slavnosti ty páni — nacionálové s posl von Streeruwitzem v čele, který před tím podepsal Wolfovo provoání „Los von Rom“.

Arcib. ordinariát ve Freiburgu podal proti Halbeovu knsu „Mládí“, na Maunheimském dvorním divadle provozovanému, stížnost, v níž se praví: es wird ein Unzuchtact in einem katholischen Pfarrhause in allen seinen Einzelheiten vorbereitet und mehr als denkbar erzählt... Es ist eine raffinierte schwere Herabwürdigung des katholischen Clerus. Ukazuje se na to, že tu je

dána dispens k tanci kaplana fanatického, že absoluce udělená na konec je snížením posl. pomazání atd. Zdali protest pomůže?

V. Houděk v „Čas. vlast. Musejního spolku v Olomouci“ podává desatero o církevních památkách uměleckých, jež zní: I. Ctěte starobylost! II. Varujte se falešných proroků! III. Neuniformujte kostelů! IV. Neukvapujte se! V. Neskrblete nákladem! VI. Nechoďte ke kovářičkovi, ale ke kováři! VII. Kostely buďte vystrojeny slohově správně a jednotně! VIII. Na zabození je vždycky času dost! IX. Nenatřejte ani nepolychromujte takových věcí z kamene jako: sanktuarí, sedilí, nosičů klebových žeber, nábrobků, portálů s tesanými ozdobami a pod. X. Nezneužívejte starých, nábrobních kamenů za dlažbu!“ — Stojí za povšimnutí.

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Konference míru, v Haagu zasedající, skončí nejspíše nezdařem. Jednání je sice tajné, ale co proniklo na veřejnost, ukazuje, jak málo jsou mocnosti nakloněny udržeti stálý mír a odzbrojiti. Ani v příčině stanovení mezinárodního soudu rozhodčího nemohou se dohodnouti. Německo a Turecko dělají největší obtíže na konferenci. O německých úmyslech svědčí řeč císaře Viléma, 18. června v Brunshüttlu pronesená: Jsme svým pevným sourozenstvím nepřemožitelnou mocí ve světě, s kterou nutno počítati. Německý národ je jako ušlechtilý plnokrevný kůň (!), jenž nestrpí, aby se mu některý kůň při dostizích přiblížil, a chce býti stále v popředí.“

Rusko Slavnosti Puškinovy, po celém rozsáhlém ruském carství v minulých dnech konané, přinesly to dobré, že se zase Slované poněkud sblížili. Zejména Poláci vyslali do Petrohradu mnoho vynikajících osobností, jež jednaly s ruskými předáky o rusko polské

shodě. My Čechové zastoupeni byli poměrně nejslaběji. Z aktivních politiků neodešel do Ruska nikdo. Puškin oslaven byl na rozkaz vládní panichidami a službami Božími, přednáškami (i ve školách), zpěvem a hudbou, banketem a divadlem. Rozumí se, že německé listy vyčítaly Slovanům rakouským, jichž zástupci v Rusku dleli, — panslavismus.

Francie. Při dostizích dne 4. června v Longchampsu u Paříže konaných byl předseda republiky Loubet poháněn. Baron Christiani přerazil o ruku jeho hůl. Voláno: Pryč s Loubetem! Pryč se lháři! Ať žije armáda! — Na to došlo k rozčileným scénám ve sněmovně. Dostihy dne 11. června konané v Longchampsu podobaly se — ležení vojenskému. Předseda min. Dupuy dal totiž na 40.000 vojáků a policistů povolati, aby presidenta chránili. Došlo však přece k výstřednostem. Na to dne 12. června min. předseda Dupuy padl! (300 hlasů proti 150 vyslovena mu ne-

důvěra), Poincaré, jehož pověřil Loubet, aby sestavil ministerstvo, po dlouhém vyjednávání vzdal se úkolu svého. (Dreyfuss vězí ve všech těch nesnázích. A bude horší situace, až na francouzskou půdu vstoupí).

Německo. Předloha o zřízení průplavu rýnsko-labského, kterou zastával kancléř kníže Hohenlohe v poslanecké sněmovně berlínské, byla vrácena výboru za návrh katol. středu a sice 240 proti 160 hlasům.

Španělsko hledí uvést rovnováhu ve státním hospodářství. Příjem z kapitálu bude více zdaněn, akcie bank a společností budou hodně postiženy. Na měď a železo dá se vyšší clo vývozní. Výroba cukru a alkoholu bude podléhati též vyšší dani. Zavedení větší daně při zemědělství jest nemožné, jak min. Villaverda prohlásil. — Maršálek Blanco

v senátě žaloval na to, že liberální vláda s Amerikou ujednala mír neslavný, vydavši armádu 60.000 Španělů na pospas posměchu a bídě.

Anglie důsledně postupuje v provádění plánu, aby si podmanila půl světa. Nejnověji chystá válečnou výpravu proti Transwaalu. President Krueger má býti za každou cenu odstraněn.

Do **Srbska** vpadlo na 2000 tureckých a albanských vojinů, kteří na hranicích v délce 20 kilometrů způsobili krveprolití.

Ministerstvo vnitra v **Sasku** 16. června nařídilo, aby se vyšetřilo, jakým způsobem dalo by se obmeziti stěhování českých průmyslových dělníků do Saska (nebo zcela zameziti), by „ohrožený“ pohraničních míst německý ráz byl chráněn proti — poslovanění.

Dne 29. června má mluvíti na studentské schůzi, jež k oslavě Husově bude uspořádána, rektor dr. Reinsberg a dr. Masaryk. — Bylo by snad lépe, aby ke konci roku akad. studenti dělali spíše zkušky anebo se účastnili procesí se svými profesory nežli politickónáboženské demonstrace.

Umělecká výstava v Rudolfině dne 18. června skončená, vykazovala 846 obrazů, soch a rytin. Hlavní pozornost vzbuzovaly naše obrazy Schwaigrovy, Brožíkovy, Jansovy, Skramlíkovy, Trskovy, Liebscherovy, Věšínovy atd. Z cizích pak obrazy H. Kocha, R. Lipse, W. Crane, Ciardia, Kozakiewiczze, J. Benlliurey, Gila (processi), Maxe, Montewerde, Dahle, von Bergena, Serra atd. Celkem bylo vystaveno i mnoho slabých prací.

Židovský akademik Saxl žalován byl p. Hellmichem, že mu zastřelil schválně psa, jenž měl prý cenu 500 zl. Saxl, ač měl trikoloru slovanskou a barev studentský, an je členem českého spolku „Student“, vypovídal — německy jako vypovídal i jeho židovský právní zástupce. Ovšem, vždyť židé přijali němčinu za svůj „židovský jazyk“ na celém okrsku zemském.

O antisemitismu napsal „Wiener Tagblatt“ 9 června: „Antisemitismus je anarchistické a nevlastenecké (!) hnutí, jež hledí falšováním a podváděním lidu strhnouti na se vládu a zničiti (!) základy státu moder-

ního, pokrok, svobodu, rovnost... Antisemitismus je revoluční (!) propagandou činu, pro — klerikalismus. Aranžuje — pouliční shony, loupeže a — soudní (!) vraždy pracuje raději provazem než dýkou. Nemá lepší než anarchism a k strašné zvrhlosti připojuje i zbabělost.“ To se povedlo!

Za nynější vůdce mladočeské mluví dr. Stránský (křtěný nedávno) žid z Brna. Je to charakteristi ký příznak!

Protekci na pražské radnici bičoval 5. června obecní starší p. Němeček. Praviť: „Při udílení koncessí hostinských neplatí oprávněnost, ale protekce. (Hluk.) Při udílení koncese byla to (prý) někdy „koncese“, někdy z toho také „něco“ koukalo.“ (Rozruch a odpor.)

Jaký státník má býti. Goethe pravil: „Wie der Mensch ist — so ist sein Gott.“ — Státník má býti tvůrčím geniem. Musí nmět síly národa rozpoutat. Musí znát síly lidu a vybaviti je. Musí znát dějiny výborně, musí bojovati zbraněmi ducha, mravní motivy vybavovati, mravní cíle vyměřovati a cesty i prostředky nalézati. (V. Hořínek.)

Pod svícnem tma. V místodržitelské budově je studna, z jejíž vody dostalo 14 osob tyfus.

„Médecine Moderne“ bojuje proti plvání. V některých obcích (na př. Bostoně) je zakázáno výnosem, jež hrozí až pokoutou

400 marek: plvati na podlahy, plošiny a schody povozů dopravních, v čekárnách, divadlech, kostelích, na trzích, na chodnicích ulic a na — veřejných místech. — U nás v Praze plvají lidé bezky po venkovsku všude! Obzvláště, když má potkat kněze, — tu si leckterý občan demonstrativně odplivne. — Faktum . . .

Loni vykouřilo se u nás 557,000.000 cigaret.

Pěkné slovo: „Kaiserwilhelm-jerusalem-reiseansichtspostkartenabonnement-quittungs-anfüllungsformular.“

Universitní po-luchače, kteří si přišli prohlédnout jatky pražské, nechali páni spravující jatky státi — na dvoře, takže akademické odejiti musili záhy v rozmrzelosti.

Gratulování při povýšeních bylo výnosem ministerstva spravedlnosti v kruzích soudních obmezeno a skoro odstraněno, jakož i před tím tituly nepřiměřené.

Poslanecké diety. V poslední době začíná se přetvářati otázka, zdaž nemá se jednou z nejprvnějších parlamentárních prací státi zrušení poslaneckých diet. Na některých stranách se totiž ukázalo že dosažení těchto diet stalo se u jistých osob hlavním cílem, proč se po docílení poslaneckých mandátů pachtí. Dosáhnuvše mandátů nedrží se potom mnozí programu, na němž byli zvoleni a mandátů svých užívají nikoli jako příležitosti ke službám svých voličů a své vlasti a jako legitimace ku hájení jejich přesvědčení a potřeb, a že užívají jich jenom ke svému osobnímu zaopatření. Kdo službě národa a vlasti nemůže přinésti z vlastních prostředků žádných obětí, kdo svým spoluobčanům nemůže nijak posloužiti, ale kdo se dává od nich „obětavě“ dobře zaopatřiti, ten za jejich zákonodárce se nehodí. Pakli některý obzvláště výtečný a dokonalý muž nebude mcci zdarma úřad zákonodárce zastávati, tomu zajisté ta strana, která si ho do parlamentu vyšle, existenci opatří, aniž by na to musili platiti lidé, proti jejichž zásadám a zájmům v parlamentě sedí. Lze očekávati, že tato otázka přijde u nás záhy na denní pořádek. řč.

Nedělní klid jest u nás nyní všeobecně zaveden skoro všude a ve všem. V neděli má dle jeho intencí tělo lidské odpočívati, ale zatím panuje u nás namnoze při tom jedno nedopatření. V neděli totiž u nás lidé si mohou nejvíce zdraví kaziti. Jednak na tanečních zábavách a potom obtěžováni si žaludků a opájením myslí po hospodách. Proto by bylo včasno, aby „nedělní klid“ byl zaveden především v hostincích a tanečních tak, aby tyto byly v sobotu v 9 hodin večer

uzavřeny, v neděli aby pohostiti mohly hospody jenom potravou od 12 do 2 hodin v poledne a od 6 do 9 hodin večer. Celonoční tancování pak může býti úplně odstraněno. Neboť následkem dnešního způsobu „nedělního klidu“ je v pondělí ráno daleko více unavených, nežli jich bylo v sobotu. O záležitosti této dá se mnoho věcného pověděti, a bylo by škoda, aby usnula. řč.

Most ze Starého města pražského přes Vltavu, Letnou do Bubenče jeví se býti jednou z nejužaléhavějších potřeb doby, aby se matka a perla Prahy, Staré Město, mohlo příslušně asanovat. Mostem tím by získala Praha od svého srdce novou mocnou a zdravou žílu, kterouž by potom silný život proudil od Vinohradů a Vyšehradu přes Nové a Staré Město do nové čvrti „na Letné“ a do Stromovky. Kdyby obec pražská k uskutečnění tohoto starého již projektu nechtěla se odhodlat, sestupuje se v Praze společnost, která most ten postaví na akcie sama a po řadě let obci ho postoupí v majetek. Je to až nepochopitelu, proč Praha staví pohodlné komunikace vzdáleným cizím obcím na př. Nuslím a Michli a proč Staré město, Josefov a Letenskou pláň, kde má miliony investované, nechává hynout, živořit a své miliony bez úroků a zisku práchnivět. Z Nuslí, Michle a Pankráce stávají se města a „caput regni“ se při tom — — odlidňuje. řč.

Mezinárodní sjezd pro potírání tuberkulosity zasedal v Berlíně od 24. do 27. května. Učení profesori jednali o příčinách „lidového moru“ tohoto a léčení souchotin. Profesori Curschmann, Kobert, Brieger, Weber, Dettweiler, Schroetter, Landerer, Schätze, Gebhardt, Goebel, Leyden atd. pronášeli náhledy, že souchotiny lze vyléčiti a pojednávali o zvláštních léčebnách klimatických (v lesích a u moře) o léčbě vzduchem, vodou, elektřinou, massáží a tělocvikem. Jiní radili léčení tuberkulosity světlem, jiní vystřikováním (!) vaselinu pod kůži. — Jeden professor (Merger) navrhoval, aby na každých 50.000 lidí v Německu se zřídila jedna léčebna. Co by to stálo? Zařízení asi 100 mil. marek a ročně asi 70 mil. marek.

Volební řád vídeňský od antisemitů navržený, ponechává dělnické kurii pouze 20 poslanců. Proto socialisté demokraté pořádají schůze protestní. Dne 12. června v 7 okresech bylo mluveno a to velmi ostře. V Margarethen na př. volal dělník Bur: Pryč s Luegretem, bezcharakterním šarlatánem! Ve Favoriten pravil Kirilko: Strana křesťansko-socialní zplodila celý řetěz špiclů a denunciantů. My jsme

stranou, která bojuje za kulturu (!) a proti barbarství. Dr. Adler tam pravil: Je to boj těžký a bude dlouho trvat, ale nás křesťansko-socialní lumpové (!) nepřekonají. Kdekoli se s křesť. socialem potkáte, řekněte mu, že je padouch. V Rudolfsheimu křičeli dělníci: Pryč s Luegrem! My ho oběsíme! Zloději! Lupiči! Překrásné „politické debaty“ . . .

O pití lihovin pravil dr. Záhoř na sněmě král. Českého dne 27. dubna: „Spotřeba vína v Praze za léta 1895 až 1897 obnášela 5,814.948 litrů, což rovná se 2,630.626 zl. 60 kr. Roční průměrná spotřeba vína v Praze činí tudíž 1,948.316 l., rovná se 876.742 zl. 20 kr.; roční spotřeba vína na jednoho obyvatele pražského je průměrně 10.42 l., čili 4 zl. 70 kr. Dovoz piva do Prahy v letech 1895 až 1897 obnášel 29,660 113 l., čili 11,990.913 zl. 56 kr., výroba piva v Praze v letech 1895 - 1897 po odečtení vývozu obnášela 59,665.981 l., čili 7,159.906 zl. 90 kr.; úhrnem dovoz a výroba 19,119.120 zl. 48 kr., roční průměr dovozu pro spotřebu obnáší 33,220.038 l., rovná se 3,986.404 zl. 56 kr.; roční průměrná výroba po odečtení dovozu obnáší 19,888.630 l. rovná se zl. 2,286 635.60 úhrnem tedy 6,373.040 zl. 16 kr. Roční spotřeba piva na jednoho oby-

vatele pražského činí 99.45 litrů. Spotřeba lihovin v Praze obnášela v r. 1897 14 118 hl. a 20 l., čili 494.137 zl. Průměrná roční spotřeba na jednoho obyvatele pražského 7.55 l. čili 2 zl. 75 kr. V pražských vinárnách se vypilo v r. 1898 16.600 hl. vína za 747.000 zl. a to ve 141 vinárnách a při denní návštěvě 2081 hostů. Lihových nápojů se vypilo 14.118 hl. 20 l. za 494 137 zl. ve 109 kořalnách za denní návštěvy 6320 hostů. Roční spotřeba alkoholu obnáší v Praze 12,482.42 hl., absolutního líhu a vína 1,948 316 hl. V Rakousku se vydává za lihové nápoje 700 mil. zl. Na jednoho obyvatele pražského připadá na konsum lihových nápojů ročně 19 zl. 38 kr. Alkoholismus vyžaduje více obětí než tuberkulosa. Za dvanáctiletí 1874 až 1885 zemřelo alkoholismem z tisíce osob 5.75 ve drohém dvanáctiletí již 6.67%, z čehož plyne, že úmrtnost alkoholismem stoupá. — V prvním dvanáctiletí obnáší jednu čtvrtinu veškeré úmrtnosti, ve druhém dvanáctiletí již jednu pětinu. Tuberkulózní úmrtnosti ubývá, ale úmrtnosti alkoholismem přibývá. Z uvedených čísel zajisté vyplývá, že jest potřebí vydati zákon na zamezení opilství pro království České co nejdříve. Návrh přikázán byl komisi pro záležitosti obcí a okresů.

• • • • K R I T I K A . • • • •

Hudba. Letní saisona ještě seznámila nás s ruskou operou „Kníže Igor“, jehož legerdární postava z básněna jest v známém bohatýrském eposu ruském „Slovo plku Igorově“. Jest to doba hrdinných zápasů Ruska s hordami tatarskými, pod jejichž jařmem upěla Rus ve století XII. Předvádí nám hrdinného knížete z Putiola Igora Svatoslaviče v hrdinném zápase s chánem Polovců Končakem, v němž přesile nepřátelské podléhá, i se synem svým v čestném zajetí držán jest, z něhož po nějaké době útekem se spasí a do země své se vrátí. Jest to tedy látka eminentně národní a pro Rusy v pravdě zajímavá.

Této vděčné látce nchopil se A. Borodin, skladatel ruský, který náleží k tak zvané mladoruské škole skladatelské, jež sobě obrala za účel skládati v duchu národním. Borodin sám, byv vlastně přiveden na dráhu hudební Balakierem, opery své nedokončil, ačkoliv na ní mnoho let pracoval, zanechal pouhé skizzy

nebo vypracovaná, ale neinstrumentovaná čísla, jichž po jeho smrti r. 1887 ujali se přátelé jeho Rimski-Korsakov a Glazunov, kteří s pietou „Knížete Igora“ dokončili.

Borodin napsal si libretto sám, které však není dramatem, nýbrž spíše epickou básní.

Není tu vlastně ani exposice, ani zauzlení ani katastrofy, vše plyne širokým proudem epického vypravování jež osoby jednotlivé přejímají. nevzbuzující žádného zvláštního zájmu v posluchači. Můžeme tedy nazvati práci Borodinovu spíše nějakým oratoriem, nebo bohatýrskou legendou, nežli operou v našem smyslu slova. Tomu nasvědčuje i úloha, kterou skladatel přiděluje sboru, jenž samostatně vystupuje. Epické založení látky vedlo Borodina k tomu, že se přidržel staré formy operní, recitativu, ariosa, arie a ensemble, stavě je vedle sebe docela samostatně bez vnitřní jakési souvislosti. Tato slabá stránka libretta Borodina jest i na úkor hu-

dební části její, která toho však nikterak nezaslouží.

Borodinova hudba jest originální. On čerpal horlivě z bohatého zdroje hudby národní a z hudby národů východních, jež v Polovcích nám ilustruje. Nedá se upřít, že mnohá fráze Borodinova, mnohý harmonický obrat zní nezvykle, snad i drsně, ale jest to jako při každé novotě, která potřebuje teprve úplného pochopení. Krásné zpěvy sboru pak dívek poloveckých, rozmarné popěvky gudočníků jsou nové, zajímavé a účinné.

Vadí-li jim co k úplné účinnosti, myslíme, že to jest tenkrát divadelní scéna, a troufáme si tvrditi, že by na podiu koncertním byly mnohem účinnější.

Co se provedení týče, nebylo vše v pořádku. Již čas k vypravení této novinky byl nešťastně volen. V úpalu slunečním málo kdo dovede zcela oddati se vážné práci jako je „Kníže Igor“. Nelze nám tu zamlčeti výtky správě Národního divadla, která zinní saisonu proplývá výpravou operet, baletů, nesmyslných pantomin à la Kamenný host a v létě kvapem se ještě dává vážná opera. To je převrácená metoda, která se může velmi lehko na správě Nár. div. špatně vymstiti. Tím také se dá vysvětliti, proč „Kníže Igor“ nedobyl takového úspěchu, jakého zasloužil.

Ani však obsazení nebylo ve všem šťastné. Na prvním místě díváme se, jak se mohlo připustiti, aby nesnadnou partii Jaroslavny zpívala novicka na scéně operní sl. Kubátová, která mimo to ještě trpěla tak zjevnou indisposicí. Proč má se dáma, která svou pěveckou dráhu počíná, tak bezohledně vystaviti možnému a snadno předvídanému neúspěchu? Tak se slyšely nevychovávat. Kníže Galický se pro p. Veverku nehodí, podobně nebyla Končakovna přiměřena pí Klánové, ač se úlohy své s uznáníhodným uměleckým zapřením zhostila. Arciť tím všechny naše stesky na vypravení „Knížete Igora“ nejsou vyčerpány. Arciť není kníže Igor žádnou operettou a proto mu podle všeho není potřebí takové péče ani v obsazení úloh, ani provedení ani vypravení. Z úloh ostatních jmenujeme p. Šíra, který správně zpíval titulní úlohu Igora, p. Klimenta, jenž byl znamenitý chán Končak, a oba gudočníky p. Krüssinga a Poláka. Orchestr, který místy (zvláště tam kde instrumentoval Glazunov) jest silně nanesen, místy přehlušoval.

—er.
„Lumpové“ na divadlech. Současně hrají se na jevištích různých divadel tyto

německé „ludrácké kousky: Nestroyův „Lumpaci Vagabundus“, Wolzogenův „Lumpengesindel“, Krustův „Lumpenbagasch“, „Lumpen“ od L. Hirschfelda a Druckerův kus „Lumpenpuck“.

Sarah Bernhardova hraje v Paříži nyní úlohu mužskou a sice — „Hamleta“ v Shakespearově dramatu!

* * *
Prelát kustos dr. V. Frind vydal spis „Über das sprachliche und sprachlichnationale Recht in polyglotten Staaten und Ländern mit besonderer Rücksichtnahme auf Oesterreich und Böhmen“. — Na 400 stranách vysvětluje dr. Frind kasuisticky zdánlivě velice učeně a obšírně pojem národnostních práv, rovnocennosti národní atd. Spis je rozhodně strannický a vrcholí v tom, že je některý jazyk — zejména německý — vyšší nežli jiný. Hleďme na př. jak dr. Frind kritizuje známý výnos nejvyššího soudního dvora: „In Vergegenwärtigung unserer Darlegungen über die verschiedenen Arten der Allgemeinheit in den Begriffen und über die Allgemeinheit des Ganzen und in Bezug auf die Theile ist nun ersichtlich: erstens, dass in der oberstgerichtlichen Motivierung die begriffliche Gattungsalgemeinheit (in welcher sich die Begriffe „landesüblich“ und „gerichtsüblich“ allerdings nicht decken) mit der psychologischen Denkallgemeinheit gegenüber der individuellen Wirklichkeit (in welcher sich jene Begriffe thatsächlich decken) verwechselt wird, und zweitens, dass jener Gattungsalgemeinbegriff als eine Realallgemeinheit behandelt und daher auf nicht zuständige Dinge angewendet wird.“ — „Katolické Listy“ odsoudily spis tento, pravice, že není ani psán katolicky, to jest spravedlivě. Podobně „Politik“ a „Nár. Pol.“ i „Národní Listy“, jež mimo to dne 18. června přinesly „Zasláno“ několika (nepodepsaných!) kněží k J. Em. ndp. panu kardinálu, v němž se táží, zdali on knihu dra. Frinda aproboval, což jest zbytečná otázka, protože o politických spisech ordinariát nerozhoduje. Dra. Frindovi se předbazuje, že prý je „emisarem“ německým v kapitole svatovítské, že aspiruje na biskupství v Lito-měřicích a pod. Jednomyslně se soudí, že prelát Frind ani církvi katolické ani sobě neposloužil svými prazvláštními výklady národnostními. Ostatně se nám zdá, že ti, co nejvíce spis dra. Frinda odsuzují, ani ho nečetli anebo velmi povrchně. Ale tak se u nás dělá všecko.

* * *

LITERATURA.

R. Dehmel: „Aber die Liebe ...“
(Zjev tragický).

Na poušti žluté bloudil velký národ,
a sláb a vyschlý k smrti rouhal se.

Jen dívka jediná
do hloubky hnědých zraků
svůj němý stiskla bol; neboť soucit ji
žhavěji pátil než žizeň.

Tu vyrost z obzoru požáry planoucích,
muž cizí k lidu zvolna šel
a prst svůj bílý před zástupy vztáhl.

Na konci prstu rudý pot náhle trysk
jak rosé krůpěje, trysk, zchvěl se, paď
paď do písku.

Lid udiven zřel, jak muž neznámý
jen stál a stál, jak rozpálená krev
vyprahlý písek barvila.

A vždy, když rudý pramen trysk,
pobledla jeho líc, avšak oni žasli jen
a někteří děli: „Hle, posmívá se nám ...“

Tu před západem posledních sil vzkřik:
„Nuž pojďte pít! Vždyť pro vás krvácím!“ —
A dívka zašeptala, když zbasínal:
„Ti chtějí vodu ...“ Jn. Bláha Arnošt.

Chmury a červánky. Básně Emanuela rytíře z Čenkova. Nakladatel Bursík a Kohout v Praze.

Po přestávce skorem desíti let vydal rytíř z Čenkova opět verše a sice obsahu vlastenecky tendenčního. Vlastenecká lyrika svedla již mnohého poetu na půdu frázovitých šablony a na hlncho vyznělých vlasteneckých hesel. U debutantů to už tak bývá, že vrnou se buď na pole prosycené líčeným bolem a pessimismem, anebo vlastenecko-(pseudo) idealistickou rhetorikou. Ale rytíř z Čenkova má za sebou již kus literární produkce svéráznější a obsahem lepší, nežli jest tato poslední. Tak veršovalo se u nás někdy před padesáti lety, ale ne dnes. Takto psát básničky jest výhradou několika svátečních poetů, ne však seriousních spisovatelů, k nimž se přece pan ryt. z Čenkova počítati chce.

Ne snad, že bych byl zásadně proti veršům s vlasteneckým sujetem, nepokládám také vlasteneckou lyriku za jakousi odbytou událost v naší literatuře, ale tak, jak píše

autor „Chmur a červánků“ se vlastenecké verše psáti nesmí.

Pouhými frázemi a vlasteneckými hesly nedocílí se ničehož, neboť nezanechají prázdných hlubších dojmů ve čtenáři, tento zavře takovou knížku úplně lhostejně. V Nerudových „Zpěvech pátečních“ je to mnohem vznešeněji vysloveno, nežli v „Chmurách a červánkách“ od Emanuela, rytíře z Čenkova!

* * *
K. Dostál Lutínov: **Království Boží na zemi.**

Místo předmluvy na poslední stránce praví básník: „Vybral jsem ze svých veršů sužby a tužby těch, kteří vztahují ruce po koruně království Božího. Kdo odvykl cítit a myslit katolicky, tomu bude leccos naivním nebo vyzývavým ... Hrad poesie české se staví. Pomalu vynáším na rameně kámen svůj, zasadit jej tam nahoře, kde kladou se základy k hradní kapli — kdy přijde hradní kaplan, obětovat oběť nejčistší.“

Mnohé básně jsou rázu velmi povzbuzujícího. Jsou to intimní vzdechy, tužby něžného srdce, hořícího láskou k dobru a pravdě. Co je království Boží? ptá se autor. Odpovídá:

Ke stkvostům světa srdce své nepřipjat,
k Bohu se stulit, za kámen chleba dát,
po trnech jít a zpívatí Te Deum,
pro pravdu neuhnout lvicím ni medvědům,
pohledem ditka na svět se dívat,
na místo kleteb žehnat a zpívat ...

Mnoho slok vybízí kněze, aby plnili svou povinnost. Tak na př. v básni „Dvacáté století buď zdrávo“ praví:

Tyranů trůny (božím slovem) jím rušte!
Na brány paláců bušte!
Po mořích burných se plavte!
Otroky svobodou zdravte,
Okovů hříchu je zbavte!
Dábly a demony davte ... Alleluja!

V básni „Kněží Boha“ dí:

Ó kněží Boha, chopte se už holí,
nedbejte plivání a ran, jež bolí,
ať v široším světě není místa,
kde byste nehlásali Pána Krista!

(Dokončení.)

pory — a pak je zkarikoval v Božích bojovnících, že s profesorem Masarykem mají heslo, jež plní až ku podivu důsledně: Snižovat! Tupit! Trhat! Popravit!, že je jako spekulant a dryáčnik, který napsal: Nic nám neschází, než půl milionu dobrých šibeniček u našich vísek, měst, — půl milionu dobrých, pevných kliček, a do nich — půl milionu vlasteneckých hrdel . . . Tato „Machařina“ může míti ještě budoucnost . . . Dále se pan Vlček o J. S. Macharovi vyslovuje: Vy jste samá spekulace, koncepce, konjektura, bilance, plán, koncese, projekt, patent, privilej . . . Vy a Dr Herben! — Brožurka jde na dračku.

Hlídku, sešit červnový, mimo bohatou směs článků a pojednání obsahuje též polemiku dp. Svojsíka proti náhledům Gazety Kosciolny ve Lvově, jež napsala, že vlažnost a „los von Rom“ u nás zavínili — katoličtí kněží sami, prosáklí (prý) liberalismem a josefinismem. A což v Haliči? Činíme my zodpovědný polské kněze za tu bídu lidu chlopského, za to roztahování se židovstva, za ten mor kořaleční? Takových nerozváživých výtek by nemělo býti!

Museum, časopis bohoslovců českomoravských; sešit 4., 1. června. Obsahuje podobiznu zasloužilého katolického spisovatele, Dra Mlčocha, četné básně a pojednání. Doporučujeme!

Nový život, červen, číslo 6.; v originelní obálce. Přináší básně Hvězdy od Racka, Sijonismus od Dra Musila, Svozilovo vášnivě psané pojednání Lid a intelligence (mnohé výtky jsou oprávněny), Kromčíž od J. Doležala, Forum a směs. „Kytka z Prahy“ mohla by býti uvita z libeznějších kvítků.

O tvorstvu předvěkém od Dra F. Počty, nákladem Bursíka a Kohouta, sešit 2. a 3.

Vychovatel, 15. června, číslo 12. přináší články: Po 30 letech, v němž odsuzují se liberální naše zákony školské, Povolání učitelek, směs atd.

Dělnické Noviny, 16. června, číslo 20. Mají pojednání Sociálisté u Lipan, v němž se praví: K Lipanům honí sociální demokráty jejich internacionální fanatismus, a národně sociální dělníky opět národní fanatismus, ale rozumu neužívá při tom ani jedna, ani druhá strana. Dělničtí vůdcové jsou stále na výletech, jedna slavnost stíhá druhou, na schůzích kotrmelce, fráze . . . Dále článek dp. Vl. Háška: K poměrům učňů, Sociální otázka od J. N. J. Holého, a různé zprávy.

Vlast, číslo 9. obsahuje pojednání J. Vyhlídala: Čechové v Pruském Slezsku, O moderním malířství od Dr Antonína Podlahy, O Heckerovi a heckerismu od Fr. Vaněčka, stať Müllerovu o Perosim, Feuilleton (proti Novému Životu, velmi nelaskavý), zprávy literární, drobné a spolkové.

Svatý Pavel, jeho poslední léta, napsal abbé C. Fouard, přel. Jan Ev. Hulakovský, II. díl, sešit 2. V sešitě líčí se duchaplně pronásledování křesťanů za císaře Nerona. Překlad výborný.

Časopis katolického duchovenstva, red. Dr. Fr. Krásl, Dr. Fr. Kryštůfek a Dr. J. Tumpach; sešit 5. Obsahuje pojednání Dra Sedláčka: Aramejščina v Novém Zákouč, Dra R. Neuschla: Smlouva pracovní a spravedlivá mzda práce, Dra Jiráka: Prováděcí nařízení k novému zákonu kongruovému, Dra G. Pecháčka: Křest z naléhavé potřeby atd. Směs a literatura kritizuje četné spisy theologické a nové výnosy vládní i církevní.

Věda a učenci katoličtí od J. A. Zahna, přeložil V. Hazuka. Doporučujeme!

Dějiny církve katolické ve státech rakousko-uherských, Dr. Fr. X. Kryštůfek, Sešit 6.

Cvičba v pokoře. (Duchovní knihovna, č. 56.) Sepsal papež Lev XIII., přeložil Jan Tagliaferro. 10 kr. V Brně, nákladem Benediktinů Rajhradských. — Duchaplné sentence!

V. Kosmáka Sebrané spisy; sešit 7. (Cena 5 kr.) Nákladem papežské knihtiskárny Benediktinů Rajhradských.

Ss. Eucharistia, sešit 6. červen. Orgán spolku kněží klančjících se nejsv. Svátosti oltární. Doporučujeme!

Základ otázky sociální a národnostní, napsal Lad. Kunto. (Časové úvahy, red. Dr. Reyl, č. 9.) V brožuru praví se: Liberalismus je příčinou utiskování národů slabších. Liberalismus nezná spravedlivost, ale jen sobectví a požitkářství.

Květy Mariánské, číslo 6. Dojemných statí lze použiti dobře ke kázání.

Víra, naděje a láska od Vojtěcha Šrámka; sešit 5. a 6. Obsahuje pokračování modliteb a pobožností našich. Doporučujeme!

Škola Božského Srdce Páně. Červen. Red. Dr. P. Východil, pořádá P. Hlobil. Doporučujeme!

Literární soutěž. Dr. Ant. Podlaha vypisuje na původní román nebo povídku pro svou ilustrovanou revui tyto tři ceny: I. 300 zl., II. 200 zl., III. 100 zl. Théma jakékoliv; vyžaduje se kromě zdařilosti obsahu i formy mravní nezávadnost. Práce označené heslem, jímž opatřena budiž i uzavřená obálka, v níž nacházejí se plné jméno autorovo, zaslány buďtež nejdříve do 15. srpna t. r. Dru Ant. Podlahovi v Praze, č. 128—III. Každý konkurující autor sám navrhne tři osvědčené literáty do jury; jména jejich buďtež napsána pod heslem zevně na obálce. Práce cenou počtené budou ovšem i mimo to ještě honorovány.

K době prázdnin a cestování!

Říp a jeho okolí.

Výbornou pomůckou je pod názvem „Říp“ vydaná knížka, v níž jsou popsány historické a zeměpisné důležitosti Řípu. Pěkné obrázky činí knížku milou památkou. Vázaný výtisk prodává se za **35 kr.**, neváz. za **30 kr.** Každý výtisk má několik čistých listů na poznámky.

Ty, kdož chtějí navštívit jedno z nejpamátnejších míst českých, zvláště upozornujeme na

Kláster Želiv.

Cestopisná črta. Napsal **Václav Petrá.**

102 str.

Cena 50 kr.

Historické paměti

bývalého panství Mníšeckého a kláštera sv. Maří Magdaleny na Skalce.

Dle původních pramenů sestavil a napsal v letech 1884—1893

Josef Vávra, prof. na c. k. české reálce v Praze.

Cena 60 kr.

Cena 60 kr.

Objednávky vyřizuje

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze.

BRANA

OBSAH:

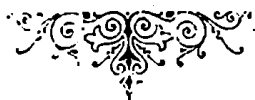
Nad hrobem kard. Fr. de Paula Schönborna. — † kardinál kuře-arcib. hrabě Frant. de Paula Schönborn. — Otroctví. (Dok.) — Policejní řád z doby duchovní vrchnosti. — Páni a dělníci. (Pokr.) — České věci. — Národohospodářská část. — Školství. — Náboženské a církevní záležitosti. — Zahraněční události. — Část literární. — Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
A ZODPOVÍDÁ
P. JOSEF ŠIMON

+
VACLAV KOTRBA
VYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zaslané.

- Obzor**, 20. června, č. 12. Red. Vlad. Štátný. Obsahuje práce od Frant. Janovského, J. Sahuly, V. Korandy, Travěnce, T. Hájka, Koudelky, V. Štátného a posudky literární. Doporučujeme!
- V. Kosmáka **Sebrané spisy**, sešit 7. a 8. Cena 5 kr. Tiskem pap. knihtiskárny Benediktinův rajhradských.
- Květy Mariánské**, č. 7., red. Dr. P. Vychodil v Brně, obsahuje P. Zaletěla básně Magnificat a příspěvky: Vzácný dar, Starozákonné ženy a Panna Maria. Škola Mariánská, zprávy a milostné (poděkovací) zvěsti.
- Škola Božského Srdce Páně**, červenec, sešit 7., red. P. Vychodila a P. Hlobila na Rajhradě. přináší: Pastýřský list sv. Otce Lva XIII. Velepiseň nejsv. Srdce, Ctinosti milé nejsv. Srdci Páně, Svátost oltární a účinná láska k bližním, Poklady mešní liturgie a různé zprávy. — Pečlivě řízeno.
- Rozhledy po lidumilství**, č. 8., red. Jiř. C. Vlka, č. 6. (15. června). obsahuje články: Žalární škola (od Dra Hocha). Lidumilné úkoly žen, besídka, zprávy a rozmanitosti. Doporučujeme!
- Rádce duchovní**, č. 8., red. Dra Josefa Buriana, kanovníka Vyšehradského. Nakladatelstvem V. Kotrby. Obsahuje: kázání na 6.—9. neděli po sv. Duchu, listy katechetické a vědecké od V. Leflera, J. J. Holého, J. Očetka (Dětské adorace), V. Davídka, Dra Brychty, Dra Soldáta atd.
- Dělnické Noviny**, 1. července, č. 21. Obsahují zajímavý článek Dra Horského: „Bude Vídeň křesťanskou či židovskou“, v němž se praví: „Dnešní boj Luegrův není bojem mezi osobami, ale mezi evangeliem a talmudem, má-li býti totiž Vídeň křesťanskou neb židovskou. Postaráme se též, aby se vymaňení naše z politických, oekonomických a literárních pout židovstva hojně rozmohlo truc na truc židům a jejich červeným žoldákům“.
- Nové proudy**, č. 1., měsíčník křesťansko-socialní, red. Josef Hovádek. Obsahuje: článek úvodní, Soubor katolického učení o společnosti, hnutí odborové a různé zprávy.
- Kazatel**, svazek II., red. Dra Jos. Zahradníka, obsahuje řadu výborných exhort. kázání a řečí příležitostných.
- Alétheia**, sešit 4. Obsahuje úvodní článek „Po krisi jedné“, Vývoj society a práva slovanského v Čechách (od prof. Vačka), Náboženství, Tizianův peníz daně (s obrázkem). Rozhledy atd.
- Obzor literární a umělecký**, red. prof. Jaroslav Vlček; číslo 5. — obsahuje články: Počátky české dramaturgie na rozhraní 18. a 19. století, úvahy a referáty o básních, divadle a umění výtvarném.
- Hlídky**, sešit 7., red. Dr. P. Vychodil. Obsahuje Feliňského úvalu Vira a nevěra vzhledem ke zdaru společnosti, Dra Musila článek: Nová zpráva o potopě, F. Olivy čl.: První tři kapitoly Pisma, Bartošovo pojednání: Několik slov o literární vzájemnosti slovanské a obšírné zprávy o písemnictví a umění polském, francouzském, jihoslovanském, německém atd. Ve směsi a v rozhledech jsou zajímavá hospodářská, školská a církevní pojednání. Doporučujeme!
- Vychovatel**, č. 13., obsahuje čl. Dra Ant. Skočedopole: Myšlenky o katechetově působení ve vyšších třídách školy obecné a měšťanské, čl. O šetrnosti, a různé zprávy.

Vychází:
a 20. dne
lého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prabu i venku
celoročně 3 zl.,
čtvrtletně 75 kr.

ČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 5. ČERVENCE 1899.

ČÍSLO 13.

Nad hrobem kardinála hr. Františka de P. Schoenborna.

My, osiřelé děti, lkáme nad otcem,
jenž opustil nás . . . Hlavu nejvzácnější
již kryje chladná, nenasytná zem!
Kdo potěší nás? Kdo žal ukonejší?
Kol čela se zas trnů outek vine
a slzou smáčí naše tváře siné.

Své ruce za nás zdvihal k nebesům
a Hospodinu sloužil bez ustání —
ať po ulici šel, ať v Boží dům,
vždy ústa jeho nesla požehnání.
Své srdce Bohu jen a lidu dával,
a pro ně obětí každou nést si přával.

Jak bratr byl a přítel laskavý,
jenž pro každého v srdci koutek míval.
Byl jako věž, jež vzhůru k nebi pnil,
a do níž nejvíc bije mračna přival.
Však nezavzdychal. Vše bral z Páně ruky,
jak Job i Tobiaš a mučeničků pluky.

On, který nikdy křivdy nečinil,
ždál — *odpuštění*, dle příkladu Krista.
On, který v bitvách v první řadě byl,
se *soudu* bál, ač palma byla jistá.
On, který *mír* chtěl, musil bojovati.
A nose *štěstí* — musil hoře bráti.

Když z prahu byl, kde zlaté mateře
se hlava kloní, vzdálen rodných bratří,
k nimž v lásce něžné neměl soupeře,
pryč z Hradčan, Dómu, jemuž celý patří,
tu anděl smrti do komnaty vlítne . . .
Ó, cesty Boží, jak jste nevyzpytné!

Lká chudý lid, jež ruka živila,
lká všecken rod, lká hořce Praha celá,
jež mecenáše svého ztratila,
lká vlast i král . . . Tma nás ach obestřela.
U Tebe, Bože, on jest po Své pouti,
ó slyš jej! A nám nedej zabynouti!

J. Šimon.

† Kardinál kníže-arcibiskup hr. Frant. de P. Schoenborn.

Ecce, sacerdos magnus!

Veškeré obyvatelstvo království Českého zatruchlilo žalostně, když došla zpráva, že vrchní pastýř ve Falknově dne 25. června skonal.

Byl duchem vznešeným, který v nadlidsky velké postavě své vynikal nade všecko okolí. Žehnaje věřícím, rozdávaje srdce své, máje pro každého slovo útěchy, přemáhaje se po způsobu pravých služebníků Kristových, byl příkladem lidu i kněžím, bohatým i chudým, Čechům i Němcům.

Ecce, sacerdos magnus!

Byl velkým příznivcem umění, podporovatelem malířství, sochařství, zaváděje reformu v hudbě chrámové, přikazuje, aby se bohoslužba děla (dle slov „sancta sancte“) co nejpřesněji, nejdokladněji a s vynaložením všeho zevního lesku, jenž má být ohlasem vnitřních ideálů, jenž má povznášet z prachu pozemského k zářným nebesům.

Posvětil mnoho chrámů, bifmoval na sta tisíce dítek i dospělých, podával Tělo Páně ohromným davům lidu. Denně modlil se za obrácení hříšníků, za mír a pokoj vlasti i říše, na kněze vysvětil na tisíce kněží, žádaje, aby byli horlivými vůdci svěřených zástupů.

Ecce, sacerdos magnus!

Kázal bez přetržení. Kázal v kostelích, kde svatým křížem čela znamenal, kázal ve školách, kam neobyčejně rád docházel, aby dítky v náboženství cvičil a je zkoušel, kázal na každém kroku svým slovem i příkladem Svým.

Kázal zvláště na sjezdech katolíků českoslovanských, udíleje požehnání všem účastníkům a se zájmem a s radostí všem patrnou sleduje průběh jednání sjezdových.

Trpte, neumdlévejte, Bohu a vlasti služte, říkal všem hlasem nezapomenutelným, hledě očima které až do hlubin pronikaly, očima plným tajemného kouzla.

Ecce, sacerdos magnus!

Neobmezena a nevyčerpatelna byla jeho dobročinnost. „Přijďte zase“ říkal, když dary značné uděloval. Nezapomněl na žádný chudinský ústav, na žádný spolek dobročinný.

Chodil neskonale rád na slavnosti podělovací kolem sv. Mikuláše a Vánoc. Mezi chudými vdovami, sirotky a ubohými vydědenci usmívala se tvář Jeho přímo vznešené, aureolou jakousi obestřena. Nedivno, vždyť nás dobrotivost nejvíce činí podobnými: samému Bohu!

Ecce, sacerdos magnus!

Umíraje pravil: „Odpusťte mi, jestli jsem vám ublížil.“

A v závěti praví: „Prosím duchovenstvo a věřící lid, aby vždy na mne pamatovali v modlitbách a prosím všechny, komu jsem ublížil, za odpuštění.“

Před odchodem na věčnost řekl: „Žehnám vás a žehnám kněžstvo i všecken národ!“

V závěti dva ústavy hlavně učinil dědici svého majetku: chrám svatovítský a kollej českou v Římě, kterou zvelebil na vždy a které polovici majetku odkázal.

Ecce, sacerdos magnus!

Zemřel brzy, příliš brzy! Teprve 55 let žil! Ale slavný byl to život. Válku pro-
dělal v r. 1866, bojuje hrdinsky u Náchoda a Král. Hradce. Studoval přesně na nej-
lepších ústavech v Iašpruku a v Římě, kde r. 1875 se stal doktorem theologie. Jako
kaplan v Plané a vicerektor i rektor semináře pražského naklonil si všechny laskavostí
a dobrotou. V Budějovicích (od r. 1883—1885) i v Praze jako vrchní pastýř nesl všem
pokoj, mír a lásku.

Miloval lid — a byl milován.

V Křečhoři a Falknově při posvátném úkonu velekněžském zákeřnickou chorobou
zastižen. Mohutný dub podřít.

Modleme se, bratři! Následujme příkladu Jeho!

Umřel veliký biskup. Ale památka Jeho bude žít na vždy.

Ecce, sacerdos magnus!

J. Š.

O t r o c t v í .

Píše Jan Nep. Josef Holý.

(Dokončení.)

Církev oddělená, bludařská a schismaticke spokojily se v této otázce pouhými deklamacemi; neučinily ani nejmenšího vážného a působivého pokusu osvobodit otroky, kteří ještě v naší době úpí v mnohých krajinách Nového Světa. Jsou samy zotročeny občanskou autoritou, a, jak kdosi řekl: „Církev otrocká přináší otrocký lid.“ Ano, duch rozkolu a bludu je duch nenávisti, který rozděluje; avšak aby se kdo obětoval k osvobození třídy vyděděné, musí mít v srdci posvátný plameň apoštolský.

Filosofové a státníci se svými „missemi civilisujícími, jsou ještě méně schopni zabojit ránu, která je ani nezajímá, leč pro kuriositu. Jakého výsledku na př. došel Stanley svými smělymi výpravami do středu Afriky? Vím to dnes z toho, co nám zjevil spisovatelé hodui víry. Francouzský časopis „Missions“ psal v čísle ze 17. listopadu 1890: „Je bezě vsí pochybnosti, že dva hlavní důstojníci Stanleyovi dopouštěli se ukrutností. Major Bartlot vykonal každý den bez potřeby (jen pro zábavu) ukrutnosti, které by ho přivedly v zemi civilisované před soud. Jameson, který byl umělec a učený člověk při výpravě, koupil za několik šátků malou dívku a odevzdal ji kanibalům, aby mohl předvésti dle přirozenosti scénu kanibalskou.“

Nejsou to tedy černoši afričtí, nýbrž Stanley a jeho průvodci, kteří měli prospěch z tak slavné výpravy. —

Země, kde sv. Vladimír tak rázně založil civilisaci křesťanskou, stala se za ruského rozkolu zemí opuštěnou, kdež přišli služebníci ve stav ponižující, který upomíná na staré otroctví.

Poslední výnosy císařů jsou svobodě příznivy. Ale zákonodárství Kateřiny II. zanechalo stopy, kterých se hrozíme. Ještě před nedávem mělo milion lakomých pánů více než čtyřicet milionů lidí, kterých mohli užívat podle své libosti jako dobytek.

Otrok ruský není dle výroku Ludvíka Veuillota člověk, nýbrž předmět. věc v pravém smyslu starého pohanství. Náleží s tělem i duší, se svými statky, ženou a dětmi, se vším náleží svému pánu. a musí ho poslouchati ve všem. Nejvyšší pán, který ho

dal v potlačení, neponechal si nežli práva svého vlastního a nejvyššího tyranství.

Jestliže pán chce otroka zneužiti k povstání nebo k tomu, aby udal menší počet spoluotroků a tak poškodil fiscus, nesmí otrok poslechnouti. A když vykoná nešťastník svou povinnost, nedochází ochrany. Pán se na něm může pomstíti dle libosti. Může s ním zle nakládati, odloučiti ho od rodiny, mučiti ho. Žádná pomoc, žádná ochrana pro ubohého tvora, který má krev, slzy, který trpí, nařiká, který má duši a srdce, který už přece není zvířetem. Společnost neuznává pro něho žádného práva; jeho zákon je karabáč pánův; jeho děti mu nenáleží, jeho žena mu nenáleží, nesmí jich hájiti. Co máme říci dále? Otroka nemá práva stěžovati si! Politování hodnější nežli černocho nemůže se dovolávati ani spravedlnosti ani trůnu proti ukrutnostem, které je mu snášeti. Kdyby se odvažil k této cestě tak odvažné, kdyby měl tolik odvahy, že by šel až k carovi, car by mu neodpověděl jinak než knutou neb Sibiří pro největší a neodpustitelný zločin, kterého se může otrok dopustiti, pro zločin, že si stěžoval!

Dodáváme ihned, že zákonodárství ruské víc a více stávalo se milosrdnějším ve styku s katolicismem.

Francouzští badatelé, lidštější nežli přívrženci bludu a rozkolu, styděli se, když viděli, že se otroctví opět zmahá bez ustání přes všechny protivné snahy, i uminili si poskytovat pomoc politickým záměrům, aby na vždy zmizely tyto africké trhy, kde čtyři sta tisíc zajatců každoročně se prodává jako dobytek.

Dle názoru jistého důstojníka má býti stálou politikou francouzskou snažiti se mihniti moc pohlavárů černocho, jejichž přítomnost jest skutečnou ranou pro země dobyté. Otázka otroctví nedojde rozluštění v Africe, než když se podaří zničiti tyto pohlaváry, kteří nemají jiné práce než drancovati, paliti města bezbrauná, aby si zjednali zajatce a potom je prodali.

Dějiny francouzské kolonie v Senegambii podávají nám výklad nevzdělaných a neobydlených pouští, s nimiž se všude

v Sudanu setkáváme, v krajinách s hojným deštěm, s bohatými pastvinami, s půdou úrodnou, mající nejvzácnější nerosty v nadbytku. Zříceniny, s kterými se tam setkáváme při každém kroku, dobře ukazují stopy četných měst, která kdysi tyto opuštěné samoty zaujímal. Ať se dobyvatelé nazývají Samory*) nebo Nahmadou Lamine, výsledky jejich objevení v zemi jsou všude stejné: zpustošení, bída a zříceniny. Má-li býti zrušeno otroctví v západním Sudanu, třeba porazit pohlaví nebo je učiniti neškodnými.

Podobné rady mohou býti velmi moudré, ale zkušenost dokázala, že moudrost lidská je od kořene bezmocnou, zahojiti ránu tak hlubokou. Potřebí jest kázati přikázání lásky těmto kmenům vnuknouti pohlavářům lidské city, přivesti otroky k tomu, aby byli hodni svobody. Církev jest schopna splniti tuto velikou úlohu. Nesčetné pokusy v tomto oboru, které se děly bez ní, měly vždy žalostný výsledek.

Dlouhá léta pěstuje Evropa s Afrikou četné styky. Vědecká posláná, cesty, obchodní zájmy, všeobecné výstavy byly těmto stykům příznivy a přivedly jakési splynutí civilisací kdysi tak protivných. A přece lidské oběti nebyly nikdy broznejší na půdě Dahomejské aspoň do doby, kdy missonáři francouzští obměkčili nelidského pohlavára této země. Maroko nikdy neprovádělo prodej otroků s větší zchytralostí než za našich dnův.

Třeba jest mravního prostředku proti mravuimu zlu, které nejhorší vášně neustále zhoršují, řekněme více, třeba božské ruky, aby zahojila ránu tak hlubokou. Fysická síla a zchytralosti pokroku čistě hmotného neslouží k ničemu jinému než k tomu, aby zjednaly nejvíce požitků jedné a nejvíce strádání druhým; nikdy nebyli otroci u větším počtu než u Řekův a Římanů v době, kdy tito dva národové stáli v čele této civilisace pohanské, o níž naši literáti mluví s nadšením. Nejzruřivější obchodníci s otroky v Africe náležejí náboženství mohamedánskému nebo anglikánské církvi.

Jestliže každá poctivá duše zošklivuje si obchod s otroky v našich zemích evropských, děkujeme evangeliu tyto city, které uctívají přirozenost lidskou.

Ale řekne se nám: Co církev počala, dokonáme bez ní. Nejsme nijak nevděční,

*) Deuy campagnes au Soudan francais, par le lieutenant-colonel Gallieni 1891 str. 429.

abychom popírali její dosavadní služby; ale nyní máme k tomu jiné prostředky. Vám, katolíkům, náleží minulost se svými boji a částečným vítězstvím; nám, svobodomyšlníkům náleží budoucnost s pokrokem nekořečným.

Toť hluboký omyl. Více než kdy jest úloha opravit náboženského ducha, potlačiti špatné žádosti a zkázu mravů zůstavena Petrovi Claverovi a Vincencovi z Paula. Úloha to velmi obtížná, přivesti ku pravé vzdělanosti pány i otroky, ziskuchtive obchodníky a černochoy na nejnižším stupni mravním.

Tito dva svatí jsou vzory všech, kteří chtějí s výsledkem pracovati o díle, jehož výsledek závisí na trpělivosti vyzkoušené se všech stran, na obětavosti, hravící s hrdiností, na ctnosti nevzbuzující žádného podezření a na bezmezném nezištnosti.

Petr Claver, katalánský šlechtic ze vznešené rodiny, oblékl na se hábit sv. Ignáce a dal přednost před vznešenými tituly a světskými vyznamenáními heslu: „Petr, otrok černochoy na vždy.“

Po čtyřicet let chodil po ulicích Carthagenských s pytlím potravin na zádech, s klidným zrakem, s úsměvem na rtech, s nebeským klidem ve tvářích, chodil k svým otrokům jako matka k dětem. Rozděloval jim pomoc, kterou jim přinesl, myl jim rány a líbal je s úctou, bral nemocné na ruce, přenášel je do chatrčí jim ustanovených a prokazoval jim všecky služby. Není možno popsati všecky výkony horlivosti, kterou rozvínoval „apoštol černochoy“, aby povznesl své bratry z nízkého mravního stupně. — Ohnivě kázal vykoupení a spasení, odpuštění a vděčnost, nazýval sladkým jménem bratří a přátel nešťastníky, kteří se zdáli býti odsouzeni k věčné záhubě po životě plném ponížení a opovržení. Vlastní rukou pokřtil na tři sta tisíc černochoy.

Jako Petr Claver byl velikým apoštolem národů barbarských, tak byl Vincenc de Paula apoštolem po výtce národů civilisovaných. Zbožný zakladatel Lazaristů vypravuje nám sám řečí nevyrovnatelnou dějiny svého zajetí. Při plavbě z Marseillu do Narbonne přepadli tři námořští turečtí loupežníci jeho lodičku, a zajali ho a prodali do otroctví pánu odrodilci, odpadlíku k islamu. Jedna z jeho žen vyzvala Vincence při práci, aby zazpíval nějakou nábožnou píseň. Zazpíval „Zdravas královno“ a jiné písně, které dojalý ženu tak, že přiměla muže k návratu do církve. Po té bylo

prvním skutkem šlechtnosti jeho osvobození Vincence, který se měl státi otcem dvojí řeholní rodiny, jejíž údové pracují ve všech koncích světa k tomu, aby pomáhali všem nešťastníkům a hlavně, aby hojili ránu otroctví.

Také jsou ctnosti křesťanské, které mohou přinášeti světlo, lásku a mír v lůno barbarství. Nejmenší místo misijnářské poslouží více intelektuelnímu a mravnímu pokroku národů nevěřících, nežli všechny výpravy vědecké a cesty obchodníků evropských.

Chtít kolonizovati bez náboženství, znamená stavěti s kameny všech forem a všech rozměrů, aniž by je kdo vyleštil nebo vyementoval. Zkušenost to dokazuje.

Avšak jak jest nejlépe postupovati v dile zrušení otroctví? Máme dáti přednost znenáhlému a stupňovitému postupu, který sledovala církev sv. před násilnými převraty, náhlými revolucemi, jak hlasají držitelé hmotné moci? Postup církve sv. lze jediné v praxi provésti, poněvadž jediný vyhovuje mravní letoře otroků, jest jediný s to, aby jim otevřel cestu vzdělanosti. Revoluce ničí, nestaví; vzbuzuje zlost a nenávisť, nikoli bratrství, dává nižším třídám nové pány, nikoli svobodu; často jim pouta ještě úže spoutává.

Aby se připravovalo stupňovité zrušení pohanského otroctví, třeba nejprve poučiti pány i otroky o přirozenosti, rozsahu a důležitosti vzájemných povinností. Třeba jim ukázati především, že jediný Bůh má práva prvotní, že práva lidská nejsou leč výronem práv Božích. Rodíme-li se svobodni vůči stvořením, rodíme se služebníky v očích Všemohoucího.

Hlavní povinností pánů i otroků jest vzájemná láska, jak jí učí Božský Spasitel v horském kázání (Matouš.) Podle tohoto vzoru spravovali se sv. Otcové církevní jak ve svých rozhodných řečích proti nelidským pánům, tak i ve svých kázáních pro otroky. Avšak ani příklad ani kázání nepostačují, aby způsobily tak podivuhodný převrat. Třeba je dále milosti Boží a svobodného spolupůsobení vůle lidské. A jako tisíce okolností času a místa, jako tisíce rozličných vášní paralyzují vždy částečně působnost těchto dvou mocností, tak může býti mravní výchova a fysická emancipace otroků toliko dilem věkův.

Minulost ručí za budoucnost. Chceme-li podporovati akci pro zrušení otroctví, podporujme missie katolické a posílajme k národům divokým nikoliv obchodníky nebo vědátory, nýbrž misijnáře! Ti jediní jsou pravými apoštoly svobody.

Policejní řád z doby duchovní vrchnosti.

Podává Vlastimil Hálek.

Bylo to kolem roku 1770, kdy město Pacov po útrapách, jež bylo jako jiná města jihočeská zažilo válkou třicetiletou, zvolna se zotavovalo ve všech živnostech svých, po výtce v soukennictví. Hlavní podporou okřátí těžce stíženého města vojenskými svizeli byla tehdejší vrchnost duchovní, řád bosých Karmelitanův.

Netušili ještě r. 1770 zbožní členové tohoto řádu, že za nedlouho, za krátkých sedmnácte let, budou musiti opustiti zámek Pacovský, který ke své řeholní potřebě si přestavěli, i s panstvím, jehož za lásky poddaných užívali, že se budou musiti rozloučiti i se svým poddaným městem, kterému mnoho dobrého prokazali. Proto tím více překvapeni byli, když se jim donesla roku 1787 smutná zvěst, že klášter jejich v Pacově, jako mnoho jiných v Čechách, nařízením císaře Josefa II. jest zrušen, a

že řeholníci budou do duchovní správy rozestláni. V té době tedy, když utěšenější rozkvět všech živností nastával, a blahobytu zase přibývalo — počal se na druhé straně jeviti nedostatek novějších nařízení, kterými by se všecka obec nyní řídit měla. Starší bezpečnostní nařízení se zapoměla, a také byla již zastaralá. S rostoucím blahobytem i s nastávajícím novým duchem času bylo třeba nových pravidel a předpisův.

I ustanovil se krajský úřad v Táboře na žádost tehdejší duchovní zámecké vrchnosti na tom, by v Pacově zavedena byla „nová dobrá policie“. Proto byl sepsán u král. Bechyňského krajského úřadu v Táboře nový řád pro město Pacov po návrhu duchovní vrchnosti a dekretem ze dne 28. prosince 1769 ustanoveným král. hejtmánem kraje Bechyňského zaslán Pacovskému vrchnostenskému úřadu.

Řád ten (v městském archivu v Pacově) jest dobrý a zajímavý k vyznačení poměrův oné doby, a v ničem neodporuje nyuějším nařizením, naopak jest v ně zahrnut a toliko jinými slovy vyjádřen. Polícejní tyto předpisy, v nichž nacházíme již i počátky nyuějšého „hasičství“, napsány jsou německy; ovšem jeví se tu charakteristická němčina konce XVIII. století. Vyznamenává se dlouhými periodami, jež končí pravidelně výšinem z vazby. Smyslu třeba v rozvláčných větách se dohledávati. Smělé kresby brkového péra dodávají písmu zajímavosti.

Počet řemeslníků měl býti přiměřeným počtu obyvatel, aby nepoměrným množstvím obživa jejich netrpěla. Mélo té doby býti ve městě 12 řezníků, taktéž 12 obuvníků, 10 pekařů, 3 kovaři, 12 krejčích, 3 truhláři, 1 zamečnick, 2 brnčíři, 2 kolaři, 2 zedníci, 4 tesáři, 2 mydláři, 1 peřiník, 1 sedlář, 2 provazníci, 1 řemenář, 1 sklenář a 1 kamenník.

Ježto pak se tak zvané „hausirování“ po městech neobyčejně vzomohlo, čímž prodavači na trhu škodu trpěli i mimo trh, bylo mimo výroční i týdenní trhy zapověděno, a to nejen domácím, nýbrž i cizím kramářům a obchodníkům.

Dále bylo nařizeno hnůj z hromady jednou týdně z města na pole odváděti a čistiti stoky, jakož i ve všem čistotu zachovavati. V ulicích musil každý měšťan jednou v týdnu, a to v sobotu blato a smetí před svým domem třicet kroků daleko dáti sebrati a na hromadu svézt, a odtud bylo na pole bliže města dopraveno.

Žebrati po městě bylo nejen žebrákům z okolních panství a vesnic, nýbrž i domácím z města zapověděno. Domáci mladí lidé kteří by byli žebřali, měli býti přísně donuceni k předání vlny soukenníkům za určitou mzdu. V tomto zařízení se již ukazoval začátek dnešních donucovacích pracoven.

Magistrát města měl každé čtvrtletí zhotoviti seznamy všech obyvatelů města a jich živností. Ty pak měl v každém čtvrtletí vrchnostenskému úřadu předložiti. Tim jaksi nepřimo měl magistrát za povinnost, všimati si, kdo ve městě bydlí, a může-li se vykázati řádnou živností.

Město mělo právo konati každého týdne trhy. Na ty smělo se též dříví k palivu na vozech k prodeji přivážeti. Novým nařizením bylo toto právo potvrzeno s tím, že má dříví na vozech dle sáhu býti složeno,

a na tržišti váha zřizena, na které by si mohl kupec rozličné zboží převážiti. Krajský hejtman pak za to slíbil městu, že po kraji vyhlášku o těchto trzích bude „publicirovati“.

V hostincích nemělo býti noční doby křiku a rvaček; psi v takových místnostech měli býti uvázáni, a po desáté hod. večer tam nebyla žádná hudba dovolena, sice následoval trest vězení.

Dalším nařizením měly městské děti začátkem roku 1770 ve škole býti vyučovány psaní, počítání a hudbě.

Také v noci musila každodenně uprostřed náměstí hořeti lampa pro případ ohně a mimo to zřizena každé noci ponůcka, sestávající ze dvou „neohrožených“ mužův.

V tak zvaném „panském hostinci“, kde se scházeli hosté, zavázán byl hostinský míti vyvěšený pořádek o zavírání hostinských místností, jež musil podepsati vrchnostenský ředitel a naň přitisknouti klášterní úřední pečť. „V hospodách“ pak, jež byly určeny pro cestující a soukennické tovaryše, naézající se bez práce, byl povinen majitel vyvěsiti tabulku a na ní udati, co stojí pro jednu osobu porce polévky, hovězího masa, máz nebo žejdlík piva a vina, cenu pokoje ku přenocování s jeho vytopením, dále napsati, co stojí porce ovsa a sena, a udati míru ovsa a váhu sena. Toto zařízení bylo zajisté velice prospěšné pro cizince.

Ježto pak v letech těch mnoho velikých, zhoubných požárů vypuklo, byla péče k odvrácení toho neštěstí v budoucnosti obrácena. Než jak se to mělo státi v době, kdy nikdo o bezpečnostních zařízeních proti ohni, jako o vycvičených sborech hasičských, o zdech ochranných, ani tušení neměl? Avšak i tu věděli si naši předkové pomoci, a přispěli důmyslným nařizením své duchovní vrchnosti dvoji věci najednou.

Každý měšťan byl totiž povinen pro zabránění ohně před svým domovem zasaditi „lipu“ nebo jiný nějaký strom, který by měl velké a široké listy. Ten měl dorážející oheň zdržovati a tlumiti. Zároveň mělo býti toto vysazování lip „k okrase města“, jakož jest zřejmé v listině podotknuto. Již tedy před sto lety měli smysl pro ozdobu města vysazováním stromů, jež mělo spolu praktický účel. Totéž vlastně obsaženo jest jsouc rozděleno na odstavce, v zákoně našem ze dne 2. prosince 1884 v příčině vysazování stromů.

Nikoli bez příčiny doporučuje se k tomu lípa, třeba se to stalo pro její košatou

korunu: přece jeví se při tom aspoň slabý stín jejího národního významu u Slovanův. Aby pak se udaná nařízení skutečně a zevrubně vykonávala, bylo uloženo od krajského úřadu vrchnostenskému řediteli, aby bděl nad plněním všech těchto rozkazů, městu zajisté velice prospěšných. Měl také časem podávati zprávu krajskému úřadu do Tábora, jak se osvědčuje „nový řád“ a zdali se ve všech „punktech“ plní.

Také zapověděno bylo, aby nikdo „plnou hubou svou a utrhačnou řečí, zlořečením a klením nikoho se nedotýkal a neutrhoval pod trestem arretu u práva městského, a odprošení a na cti opatření napadeného.“ V případě pak „že by se něčeho takového někdo budoucně dopustil, a doma neb na ulici klíti nebo sakramentovati se opovážil, měl dáti pokutu k sv. Michalu a k sv. Panně Barboře“. (Rozuměl se farní a hřbitovní kostel.)

Jest zřejmo, že to na onu dobu byl praktický návod k zachování čistoty, pořádku, slušnosti a bezpečnosti ve městě. Ovšem musilo se vše svědomitě zachovávat, by předpisy tyto dopravovaly se pravého svého účelu.

K péči vrchnosti o klid a pořádek ve městě přibírán byl i magistrát, takže spojenými silami krajského úřadu Bechyňského, vrchnosti a rady města docílil se značný úspěch. Policii se strany magistrátu vykonával pouze městský rychtář, člen obecní rady, který o to péči měl, by opilci po ulicích hluku netropili, a sprostředkoval i to, že, byl-li nějaký zloděj postizen, dal ho dopravit k městskému právu. Nescházelo i svědomitých měšťanů, kteří se o věrné plnění jeho starali, majíce na paměti pravdu „že řád a muži jsou městům nejlepší: hrabdy.“

Jisto jest, že původ k tomuto řádu dala vrchnost bosých Karmelitánů, sama jej vypracovala, a krajský úřad jej toliko potvrdil za tou příčinou, aby nabyl větší váhy a důležitosti. Hledíce z dnešní doby naň, jsme nuceni přiznati původci jeho nemalý důmysl a zběhlost ve správě obce. Obsahujeť vlastně v zásadách stručně to, co dnešní zdravotní zákon, hasičské zřízení, policejní nařízení a jiná obecní ustanovení v obšírnějších, vypilovaných paragrafech předpisují.

P á n i a d ě l n í c i .

(Pokračování.)

Dělnické jídelny a konsumní spolky.

V továrně na zbraně a vagony „Société industrielle“ v Neuhausenu (u Šafnůs), ve Winterthurn atd. jsou jídelny tovární, kde mohou dělníci svůj chléb pojísti. Jsou spojeny s příruční knihovnou, besídkou a kůželníkem. V jídelně mohou si dělníci od traktéra za určité pevné a mírné ceny oběd koupiti, na př. za 16 kr. Zařízení kuchyně, nádobí a nářadí opatřily firmy.

V jedné jídelně továrny mylhúské našel dr. Lukáš velikou čistotu, nápisy o pořádku atd. na stěnách; na plotnách dvou ohromných zděných sporáků bylo množství hrnků nejrůznějších tvarů, velikosti a barvy, přikrytých pokličkami hliněnými. Každý dělník má totiž svůj hrnek, do něhož si přinese každého dne suroviny na oběd. Společnost tovární zařídila to tak, že dva dělníci — kuchaři připravují „menáž.“ Řízem o 12 hod. dostaví se stravníci. Každý zná své nádobí, chopí se ho a pije teplý oběd v sousední jídelně. Často shromáždí

se celá rodina; přijdou druzí členové i z jiných továren k otci neb bratru, aby s ním pojedli. Po jídle kuchaři vše umyjí a uloží. Za parných dnů prostírá se dělnictvu ve stinné verandě rozsáblé zahrady.

V létě o velkých horkách dává tovární správa v bečkách rozvážeti rozředěnou černou kávu s malou přísadou čistého alkoholu. Působí prý to velmi dobře a znamenitě chutná.

Vkusná je kuchyně v továrně „Société anonyme d'industrie textile, ci-devant Dollfus — Mieg & Cie. Uprostřed rozsáhlé zahrady je pavillon pěkný, na tři části rozdělený. U prostřed je kuchyně, po stranách jídelny pro 602 osoby. Jedna jídelna je vyhrazená pro ženské, kde se nesmí kouřiti, druhá pro dělníky, jimž se vyhoví, aby známí ve skupinách u jednoho stolu zasedali. Jídelna je otevřena kol 6 hod.; ráno hodinu, v poledne 1½ hod. V jídelně smí se kouřiti teprve 25 minut po 12. hodině.

Uvaření jídel svěřeno je personálu ženskému, firmou placenému. Zpropitné je přísně zakázáno. V jídelnách těch bývají i jiné zábavy.

Podobně i v Höchstu nad Mohanem jsou rozsáhlé jídelny při továrně Lucia & Kriininga, kde se asi 1000 dělníků stravuje. V létě hraje tovární hudební kapela (o 50 mužích!) před budovou, kde je mnoho košatých platanů. V druhé jídelní budově jest sál pro společenské zábavy, schůze a slavnosti dělnictva i úřednictva.

Zařízení a udržování, topivo, svítivo atd. dává podnikatel, připlácje ještě 10 feniků denně na každého dělníka. Správa totiž zařízení celého ponechána je dělníkům. Ti volí ze svého středu na rok výbor, jenž opět zvolí si na každý měsíc předsedu, jemuž přísluší správa a dozor nad kuchyní. Výbor určuje prameny, z nichž odebírají se mají maso a potřeby kuchyňské, ustanovuje kuchaře a pod. Za používání menáže platí každý dělník 20 feniků (= 12 krejcarů!) denně, zač obdrží dvakrát denně po půl litru kávy a jednou denně půl litru polévky a 170 gramů masa. Chléb, mléko a pod. přinesou si dělníci s sebou. Kdo má noční šichtu, obdrží za 2 feniky (!) po půlnoci půl litru kávy. Velké množství jídel umožňuje láci jejich, ba i úsporu! Jídlo pro 100 dělníků stojí totiž denně 27.02 marek,

kdežto na příspěvcích (od dělníků 20, od podnikatelů 10 feniků) sejde se 30 marek, takže se v posledních letech uspořilo přes 5000 marek, které jsou uloženy u podnikatele ve prospěch menáže na 5% úrok.

A přes to je strava vydatná a úplně výživná, jak odborníci dokázali, na př. Gradhomme v r. 1896.

Naše konsumní spolky udělaly — krach!

Zákonem ze dne 9. dubna roku 1873 rostly v městech i na venkově jako houby po dešti. Ale neměly zdravého základu, zakladatelé totiž byli nezkušení v obchodním vedení a špatní hospodáři. Jinak v Německu! Tam v Mylbúsich na př. firma Köchlin a Co. dělníkům svým kupovala: dříví, svítivo, mýdlo, maso, látky atd. od určitých firem po srážce umluvené provise, a to na knížky. V 16 letech uspořili takto dělníci 100.000 fr. (Eminghaus: All'gemeine Gewerkslehre). Přízeň podnikatelova musí býti ovšem provázena — poctivostí dodavatelů.

Jinde osvědčily se samostatné ústavy konsumní, jimiž zkoušejí dělníci své síly, a přispívá se k výchově praktické opatrnosti, šetrnosti a poctivosti. A když se ocitne v nesnázích, tu firma může mnoho dobrého učiniti, jako na př. v Essenu r. 1868, kde převzala firma Kruppova všecky závazky ohroženého spolku.

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Vláda vydala rozpočet na základě § 14. Není tam ani moravská universita ani technika, aniž co ze 26 požadavků, ale připravuje se zvýšení cukerní daně, a daně z petroleje.

Na Mělníce „Říp“ sjezd a zábavu uspořádá. „Radik. listy“ dne 1. července praví: „Kradli tam s Winklerem, mlčky přiblíželi, tuctlali. Mravní náhaza se do všech žil rozutekla. Z velké hostiny švindlérů mnozí dostali drobeček! Sokolstvo nemělo s těmi lidmi udržovati styku a provésti kus očisty. Zatím „župa Barákova“ banketovala s Winklerovci a bratřila se s nimi. Punčochy místo červených košil! — „Říp“ může Winklerovcům sáhnout na zoubek a zbahnělost mělnickou odkrýti. Musí lumpa nazvati lumpem. —

Martin Mirwald v Písku pronesl slovíčko „zde“ a za to byl na tři měsíce do žaláře zavřen. Okresní školní rada v Klatovech zastavila mu služné. Nyní sbírky se konají, jež již asi 1200 zl. vynesly. To jsou nejnovější „vymoženosti“. — O „České spořitelně“ se více nemluví. Sankce zákonům o menšinových školách a užívání jazyků při samosprávných úřadech se nedostává. Co bude ze 26 požadavků mladočeských?

Dne 29. června byla „akad. slavnost“ Husova. Řečnil prof. Masaryk, který kladl Husa za vzor všemu studentstvu žádaje, aby na slavnosti Husovy mvslili — celý rok.

Při slavnostech Jihlavských bylo vyvěšeno pouze — 459 velkoněmeckých praporů. —

O Amerlingovi spisovatel Turnovský v „Hl. Národa“ napsal článek, který číší nepřizní ke katolictví. Amerling, jak svědci dokáží, byl muž zbožný.

Při slavnosti Jungmannově v Hudlicích pravil dr. Herold: „Byl velkým Čechem a ne pouze smýšlením, ale i v práci důkladné, soustavné a nesobecké. Naději, že národ český znova bude žiti, čerpal z vědomí, že jest tento ratolestí na velké a mohutné lípě slovanské a že nemůže zajíti, jsouc chráněna košem větvi ostatních. Proto si přál, aby kulturní jednota všeho Slovanstva urovnána byla jednotným jazykem slovanským. Musí ovládati nás v době, kdy stále nebezpečnější mračna stahují se nad naši krásnou vlastí, vědomí, že národu, který přečkal ony doby utrpení, kdy se zrodil Josef Jungmann a který dnes již tolik dokázal ve své práci a v uvědomění, není se co báti žádného nebezpečí bude-li jen odhodlán to, co buditel Jungmann buďoval a mu svěřil, hájiti až do posledního dechu. Na místě posvátném si slibme, že chceme právě tak jako naši předkové a buditelé každý dle svého povolání a dle možnosti věnovati úsilí své a práci svoji k tomu, by národ náš stále vzrůstal a sílil, bychom dobyli i toho, čeho v budoucnosti nezbytně potřebujeme. Když jde o útok na naši národnost, jazyk a čest, musíme odložití svoji holubičí, mírnou povahu (!), bychom vítězně provedli boj a nepřátely umlčeli a zahanbili. Mír v této zemi na počtívých základech, boj až do konce, až k vítězství — toť slib u pomníku Jungmannova!“ — Jak patrné, je řeč Heroldova nesmírně chudičká.

Při Matiční slavnosti 1—3. července v Praze největší parádu dělal Žižkov svými allegorickými vozy, tisíci dětmi a množstvím svých spolků. „Bida je, proto juchu“ — napsal zvěcnělý Kosmak.

V Ivančicích na Moravě prošli v I. sboru kandidáti německozidovští. Nyní se

hádají Staročeši s Mladočechy, čí vinou se to stalo. Vychází na jevo, že vinou dvou českých advokátů, dra Dvořáka a dra — Stolly!

„Bohemie“ dne 23. června napsala: „Český národ jest podoběn králi bláznivému s korunou z pozlaceného papíru“ ...

Žid Bresnitz a dr. Rutowski vydali brožuru, ve které slovy jedovatými útočí se na „terorismus Čechů, na přepjaté české požadavky“ a ve které se Poláci vyzývají, aby se hleděli odtrhnouti od českých poslanců. „Los von den Czechen“ zní to na každé stránce. Polské časopisy a poslanci vynikající — na př. hr. Dzieduszycki prohlásili, že takové hanebné zrady Poláci na Češích nejsou schopni.

Židovské listy vídeňské i pražské po 14 dní namáhají se, aby lidu dokázaly, že musí býti založena v říši naší „strana střední“ a to z katolických poslanců alpských, z poslanců obchodních komor a z velkostatkářských atd. Ohlášen též týdeník nové strany té „Volksfriede“ nazvaný. Ale poslanci katoličtí z alpských zemí prohlašují, že se od pravice neodtrhnou, neboť ta je pravou stranou střední, majíc v programu rovné právo pro všechny národy a splnění tužeb i snah národností všech. Je to již nesnesitelné, jak štváno je obecenstvo naše od „židovských obchodníků s veřejným míněním“, kteří každého dne něco nového vymýšlejí na rozčilování lidu, aby jen lid nepoznal, kdo jest jeho škůdcem, kdo kalí vlastní vodu, aby hojně loviti mohl, kdo všecken život náš národní i hospodářský otravuje! —

Ríšská rada sejíti se má teprve počátkem října. Zatím bude se vládnouti dle § 14. Vláda jazykovou otázku zatím nemíní řešiti. Kluby poslanceké, v pravici zastoupené, nevědí si rady, nescházejí se, ponechávají vše osudu. Parlamentarismus všude pozbyl důvěry a u nás — nejvíce.

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

O regulaci Labě jednáno zase 2. července na schůzi v Kolíně. Bylo uvedeno, že při regulaci Dunaje jednu třetinu hradil stát, třetinu země a třetinu Vídeň. Byly vydány losy dunajské, jež mají dobrý

kurs i při nízkém zúročení. Úprava řeky Adíže vyžadovala 6 mil. zl., Neretva 4½ mil. zl., Mura 700 000 zl. Na úpravy Vltavy od Prahy k Ústí přispívá stát dvěma třetinami a země třetinou. Podobně by mohlo býti i při Labi. Mohly by se vydati

vlastní papíry pro regulování Labe. Náklad přibližně obnášel by asi 17 mil. zl. Přijátá resoluce zní: Aby plány v nejbližší době byly vypracovány, aby pořízeny byly se zřetelem k zemědělství, průmyslu i obchodu a aby poslanci se zasadili o brzké provedení projektu.

Při schůzi „Vinařského spolku pro král. Českého“, na Mělnice 2. července konané, pravil říd. Fořt: Vinařství zámecké se zdvihlo. Staré dluby na sklepích váznuoci zaplacený, nové vinice založeny, a čistý zisk se objevuje. Pokrok jeví se v každé míře. Sklepy, jež bývaly ruinou, mají nyní pěknou úpravu a čistý vzduch, sudy jsou nové, osvětlení řádné. Mok mělnický dospěl k dokonalosti, že všude uznáván jako perla česká a granát, jako za dob Karla IV. Nyní vyrábí se i víno šumivé z modrého burgundského, jež se rovná nejlepším vínům francouzským. Bude to kousek Porýní u nás. Dr. Vyškovský konstatoval, že se v širších kruzích vzrůstá zájem by staré zrušené vinice byly opět zřízeny. Zalesňování strání podporuje se státem i zemi. Zde lépe je zřizovati vinice. Měl by se všem hospodářům, vinice zakládajícím, poskytnouti snadný meliorační úvěr. Dále zřízena budětz družstva pro zpeněžení vinic po způsobě cizích společenstev.

Dále jednáno bylo o znovuzřízení starobylé vinice svatováclavské, od Dřís ke Všetatům, kde jsou dnes pole, skály a zahrady. Bylo by záhodno, aby se všude pomýšlelo na obnovení starodávných, počátkem tohoto století zrušených vinic, čímž by se získal slušný prameň příjmů. Nemusíme stavěti jen pivovary!

II. Řemeslo.

Náš chemický průmysl nalézá se v plenkách. Na schůzi Společnosti pro průmysl chemický v Plzni navrhol k povznesení tohoto odvětví říd. Treybal: aby odstraněna byla nesrovnalost tarifů, aby hledány byly obchodní cesty (na Terst), aby uhlí bylo zlevněno, aby stát poskytoval úlevu při zřizování nových průmyslových podniků, aby zavedeno bylo moderní školství odborné, aby rezervní fondy v záložnách a spořitelnách byly vynaloženy na prospěch nových podniků, zejména v ovocnářství, mlékařství, máslařství, zelenářství atd., aby zřízena byla průmyslová banka atd. Mnozí řečníci stěžovali si na nehybnost v obchodě, na lehkověrnost, na záhubnou celní politiku, na nepraktické školství a pod.

Němci u nás přidržují se ve všem důsledně hesla: Svoji k svému. Nyní na př. vydali prof. F. Höhm, K. Gebhardt a prof. Heller spisek: *Wie können wir den deutschen Handwerkerstand in Böhmen erhalten und kräftigen*, — který obsahuje důležité rady pro německé řemeslníky. Brožurka zasílá se zdarma a franko. Naši poslanci a učenci nemají pro podobné otázky smyslu. Denně se jim vytýká, že se o řemeslnický stav nestarají, — leda před volbami, že kupují továrnické výrobky a že zadávají (např. i v Praze) práce řemeslné lidem nepovoláním.

Schůze řemeslníků a živnostníků konala se 25. června za účastenství 500 osob. Mluveno o opravě živnostenského řádu, o byrokracii, velkovýrobě, kapitalismu a úpadku středních vrstev atd. Bylo přijato několik resolucí, v nichž se žádá, aby § 38 živ. řádu byl zrušen a aby zaveden byl průkaz způsobilosti, aby zrušen byl podomní obchod, aby střední stavy byly posíleny od vlády a aby nastala větší svépomocná činnost.

III. Dělnici

Vzorní zaměstnavatelé. Dle Jiz. Pan Ant. Plavec ve Staném nechává svého příručího již o 5. hodině ranní vařit kávu pro ostatní personál, každou sobotu mýti podlahu v pokoji a k tomu ještě — malovat pokoj. Aby se také v ostatních pracích poctivil, nechává ho tento vzorný zaměstnavatel vyvážet huojíště. — Podobným dobrodincem jest také pan B. K. v Náchodě, kterýž ačkoliv má osmičlennou rodinu, nemá služby. Výkony služby zastáváti musí pomocník. Ráno vstává již o půl 5. hod. vycídí celé povedené familiiboty, zatopí v kuchyni, přinese mléko a housky, zamete předsín a schody, vynese z ložnice milostpánovi noční hrnky, nanosí vody konví, potom podestele husy a aby si ukrátil chvíli, jde rýti na zahradu. Za tuto práci platí mu královský honorář osmi zlatek měsíčně a dovolil mu k tomu ještě vyspati se v kuchyni. K tomu zajisté není potřebí poznámky.

Radikálové a národní socialisté 3.—9. července na oslavu M. Jana Husa uchlýstali řadu přednášek a to hlavně v tělocvičnách sokolských. Jako řečníky zaznamenáváme: F. Urbánku, býv. ev. faráře (v Žižkově), V. Choce (v Konviktě), red. Klofače (v Žižkově), J. Patočka (v Sokole ve Smrži), dra Nového a red. Votrubu (v Radnicích), J. Louda (v Bohušovicích), učitele K. Stecha, uč. Nygrýna, uč. Beneše (v učitelské jednotě Komeuský v Praze), p. Hejnice a Jirouška (v Klubu mladé generace u Štaigrů), MUC.

Matouše (v Sokole na Smíchově). dr. Flajshanse, P. Malocha (v Sokole v Chlumci) atd. — Jak vidno, nejvíce dělnictvo, pak učitelstvo a část řemeslnictva dává se „poučovat“ (jest řeč taková jednostranným opakováním národních proticírkevních frází) o M. Jana Husovi. Co nás těší, jest okolnost, že mezi českým rolnictvem celkem na přehnané oslavování M. J. Husa se nedrží. Vědíť naši rolníci, proč! Co pak nemají dělníci naši nic lepšího na starosti? Na všech stranách hrozí stávký, platy jsou nízké, bída ze všech koutů zirá, obce dělnických tak zv. — komunálních požadavků si nevšímají. A místo pozitivní dobré činnosti vodění jsou dělníci i Sokolové ze schůze do schůze, aby byli štváni, unavováni a vysíleni ještě více. Takhle se nápravy nedodělají!

Ve Vídni veče se prudký zápas mezi křesťanskými sociály a soc. demokraty. Dr.

Lueger pravil na schůzi „spolku křesť. dam“ (Frauenbund) dne 2. července: Videňské dámy projeví vždy přímo bezectné a ničemné chásce opovržení. Jsou to kluci, kteří vyrušují mírumilovné občany, ničemni kluci. Dokáží jim, že jsou sprostými kluky. Dosud jsem zdržoval stoupence od protidemonstrace, ale budeme-li vydáni v šanc bez ochrany těmto klukům, zavzní hlas: Hr na ty kluky! (Potlesk) Proti tomu soc. demokraté u Ronachra křičeli po dr. Ellenbogovi: „Ať zhynou křesť. sociální šejdři lidu, lůza! Sláva Belgi! V brzku s vámi promluvíme po belgicku! Zmar policii! Ať zhyne! Lueger je — Boulanger, je Jidáš! Obce snad dr. Lueger ubíjeti nás pomocí těch lidí, kteří drancování tak dobře (narážka na Čechy — poz. red.) rozumějí? Jak vidno, zdivočilosti ještě přibývá! Konstatovati ovšem nutno, že nejdivočeji mluví — židovští agitátoři.

ŠKOLSTVÍ.

Shoda s učitelem ve škole i ve veřejném životě jest věc velmi důležitá. Vede to vždy ke smutným koncům, kde se protivy mezi učitelem a knězem tak přiosťří, že oba dávají nelibost vzájemnou znáti i při vyučování, ve veřejných místnostech aneb docela cestou soudní. Tím otřesena jest autorita obou. Jaká může býti výchova, když jeden druhého názory popírá a proti nim přímo i nepřímou polemizuje? V zájmu výchovy mládeže a kázně ve škole, k docílení vážnosti u občanstva a respektu v obecnstvu jest třeba, aby učitel a kněz šli ruku v ruce spolu při výchově mládeže. Ty dva důležité stavy musí se shodnouti. Kéž se stane — k docílení pořádku! — Těmito slovy svému smýšlení dal projev fid. J. Král na večírku učitelském, v Praze dne 4. července 1899 pořádaném, za příčinou 40leté činnosti své ve školství.

Školské museum má býti zřízeno ve Vídni s centrální školskou knihovnou. Museum má znázorňovati školské a vychovatelské poměry jednotlivých zemí a vývoj od dob nejstarších až na naše časy.

Anglická vláda vyslala právě publicistu Jakuba Bakera, jenž dlel již nejednou v Čechách a o nás v anglických listech sympaticky psal, opět do Čech, by studoval naše rakouské spec. české školství. —

V belgickém senátě navrhl dne 16. června liberál Solvay, aby se v obecných školách učilo všem náboženstvím (!) a ne jen katolickému náboženství. Min. vyučování Schollaert však pravil: „Požadavky naše jsou mnohem vyšší a naděje větší. Věříme, že duše je nesmrtelná a že máme vědomí o své zodpovědnosti. Starosti naše sahají daleko za hrob, a já vyznávám před tváří celé země, že mi méně záleží na několika letech života více aneb méně, jako na plnění povinností. abych mohl zemřítí smrtí dobrou a stanouti před věčným soudcem s rukama plnými zásluh, jež on má právo na mně požadovati, v naději, že se mi dostane milosrdenství a odměny za život křesťanský. Nemůžeme se spokojiti školou pouze neutrální, ale chceme, aby naše děti vychovávány byly v náboženských citech našich...“ Aby takhle promluvil min. vyučování u nás?!

NABOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Povážlivé historky o kněžích kolují od nedávné doby v ústech lidí a jsou přetřepávány v „Národních Listech“, „Právu lidu“, v „Záři“ a jiných proti kněžstvu bojujících listech. Některé jsou vzaty i ze soudní síně, na př. „aféra dra Zara“ atd. Json-li pravdivy věci ty jen částečně, je to zahanbující věc. V zájmu všeho kleru by bylo, aby byly objasněny, na pravou míru uvedeny a napraveny. Záležitost jest velmi důležitá, neboť trpí každý, kdo kněžský šat nosí. Jest povinností každého příslušníka kněžského stavu, aby dbal co nejvíce oněch slibů a povinností, jež na sebe vzal a aby vyvaroval se všeho, co by mohlo způsobiti pohoršení. Vždyť o nás více než o kom jiném platí: *Perditio ex te, Israel.*

Biskup brixenský v pastýřském listě, 2. července vydaném, praví: *Necírkevní a nevlastenecký průběh slavnosti německých o „slunovratu“ pořádaných, naplňuje mě největší bolesti.* Na schůzích pronášeno bylo heslo: *Pryč od Říma, útočeno drze na základy křesťanství a v slavnostní řeči byl Spasitel nazýván „muž galilejský“ — tak jako za dob odpadlíka Juliana!*

„*Nedělní klid*“ vyhlášení pražské i venkovské firmy obchodní i advokátní, ale až odpoledne. Je to vlastně „výletní klid“ (s neklidem spojený). Duchovní správcové měli by se důrazně proti tomuto významu nedělního klidu ohraditi.

„*Národní Katolík*“, vydávaný dr. Iškou v Praze, nezpůsobil toho ruchu, jak si Iškovci přáli. Česká veřejnost výlevy tohoto reformátora, od Němců a Švýcarů placeného, ignoruje.

11 nových kardinálů jmenoval sv. Otec Lev XIII. dne 19. června v konsistoriu. Z Rakouska kardinálem stal se biskup Missia, nepřímý Slovan. Kardinálů italských je 37, francouzských 7, španělských 5, z Německa 2, z Rakousko-Uherska 6, a po jednom z Anglie, Belgie, Irska, Polska, Portugal, Sev. Ameriky a Australie. Za svého panování jmenoval Lev XIII. již 128 kardinálů, z nichž 69 zemřelo.

V Římě zvítězila při volbách — strana katolická. Liberálové šli za to vytloukat okna klášterům.

Ve Ferrare konal se šestnáctý sjezd katolíků italských. Jednání bylo celkem krotké a opatrné.

Oprava theologického studia. Dle příkladu jiných seminářů mělo by se i u nás rozšířiti studium bohoslovecké a sice v apologetice a filosofii, ve věcech sociálních, právnických, národohospodářských, dějepisných i politických, dále ve věcech fysiky, hvězdářství i přírodních věd se týkajících. Sociologie vyvinuta je hlavně v Anglii a Německu, apologetika ve Francii a Německu, studium přírodních věd v Německu a v Americe. Dle ciziny musíme se učit! Mohl by se založiti veliký spolek vědecký pro katolíky české: pro podporu a rozvoj věd v souhlase s věrou, pro sjednocení katolíků českoslovanských ve vzájemný styk při studiu věd všeho druhu a pro udržování spojení s jinými vědeckými společnostmi slovanskými (hlavně polskými) i zahraničními i pro šíření pravé kultury. Předsedou byl by biskup některý aneb vynikající universitní profesor theologický. Ježto synody se nevolávají, měla by generální společnost vědecká pro českoslovanské katolíky hluboký význam.

Frýburský prof. dr. Kraus píše v mnichovské „Allg. Zeitung“: „Od několika desetiletí jsme svědky stále se množící nedůtklivosti ústřední moci církevní a neustálých pokusů různých směrů a stran, by zájmům svým naklonily moc ústřední. Zarmucující hnutí „Los von Rom“, odpadnutí kněží (évédes) ve Francii jsou smutné zjevy. V Evropě i v Americe vidíme počátky hnutí duševního, jež se sice dosud drží dogmatu, ale nechce se spokojiti starodávnou scholastickou formou. Člověk by musil býti hluchý a slepý aby neviděl, že nadešla pro církev vážná hodina, a že církev může zle dopadnouti, podaří-li se jisté straně přivésti kurii římskou v odpor se zákony kritického a historického pátrání, (jež se dnes všem vzdělavcům stávají nezbytnou denní potřebou) jako se postavila r. 1633 na odpor vědám přírodním odsouzením soustavy Kopernikovy. Doba přítomná podobá se době před r. 1517, době Lutherově.“ — Jak vidno, i mezi „církevními“ Němci je silné kvašení.

ZAHRA NIČNÍ UDÁLOSTI.

Sněmovna italská je zmitána ho-
rečkou rozbrojů jako parlament španělský a
belgický. Královský dekret ze dne 22. června
(o spolecích, novinách atd.) prohlášen za po-
rušení ústavy a za násilí. Došlo k několika-
denním výtržnostem se strany obstrukce. Po-
slanci lidu namluvili, že je ohrožena jeho
bezpečnost „theokratickou tyraní“ (!) Posl.
Zanardelli na př. pravil: Práva parlamentu
jsou pošlapána, důstojnost poslanců zkrácena.
Ale konečně dekret schválen 200 proti 140
hlasům. Ale nové bouře nastanou zase.

Belgie poskytovala po 14 dní obraz
hrůzy. V Bruselu stavěny byly barikády a
stříleno na ostro. Domy katolíků, kláštery
Jeuitů, školy křesť. bratří aneb sester jsou
ohrožovány. Liberálové, radikálové, sociální
demokraté a křesťanští demokraté spojili se
proti většině katolické na sněmě, jež podala
návrh na zavedení volebního práva, jímž by
venkov získal a města ztratila. Ministerstvo
Peereboomovo je napadáno způsobem nejsu-
rovějším. Rvačky mezi poslanci opakovaly se
každé schůze, nejhanebnější nadávky Italy
z úst vyvolenců lidových. Sociální demokraté
křičí: Revoluce pomůže nám k vítězství. Žá-
dají všeobecné hlasovací právo a rozpuštění
sněmu. Král posud váhá rozhodnouti. Ob-
čanská garda (!) spojuje se se socialisty. Dne
4. července vláda předlohu odvolala. Socialisté
jásají. Jejich lačnost roste a „chuť s jídlem“
se dostavuje.

Německo. Bavorský katolický list
„Vaterland“ píše o štváčích prusáckých:
„Listy přinášejí tak pobuřující a prolhané
hanopisy proti sousednímu rakouskému státu
a proti jeho vládě, sněmu dolnorakouskému,
městské radě vídeňské atd., že nad tím mu-
síme žasnouti, že rakouské vyslanec-
tví (!) již dávno na příslušném místě ne-
učinilo nejrozhodnější kroky a že pamfletům
neodňata poštovní doprava. Každý stát má
přece právo podkopnické práce, jež z ciziny
se provádějí, překaziti. Těmto lidem nechce
do hlavy jíti, že císař František Josef I.
netouží po onom štěstí a cti, aby se stal
pruským vasalem, že ostatní, méně cenní ná-
rodové v Rakousku nechtějí připustiti, aby
se s nimi zacházelo jako se stádem prasat a
aby se na ně s knutou přicházelo, ale že

touží po účasti na ústavních právech. Noviny
jako „Münch. Neueste Nachrichten“ píší tak,
že je to vyzváním k revoluci. Odpíráním
daní by si němečtí radikálové špatně poslou-
žili. A vzpoury a atentáty? Obyvatelstvo po-
staralo by se o citelnou odplatu, neboť Ra-
kousko je dosti mocným, aby zlořád takový
i zbraněmi potřefo. Či chtějí pomoci žido-
vských listů spustiti žalostný křik, by říše
německá „ohroženým bratřím“ přispěla na
pomoc? Kdyby to pruská vláda učinila,
pak by promluvil ještě někdo třetí na Něvě,
který v Berlíně mimo Boha nejvíce jest obá-
ván . . . Na českou pečení nesmíme se tedy
tak brzy těšiti.

Francie ze svého ministerstva, v němž
jsou vedle aristokratů socialisté, v němž jsou
radikálové i „popravitelé komuny“ (gen. Ga-
liffet) nemá mnoho cti na světě. Dva z mi-
nistrů jsou židé a sice min. věci zahraničních
Delcassé a min. spravedlnosti Monis, kteří
mají dva nejdůležitější odbory. Ministerstvo
nemá nic jiného na práci nežli vésti proces
Dreyfussův. Židovská tisková kancelář záso-
buje noviny celého světa dlouhými zprávami
o rodině Dreyfusové. Těm, kdo věří ve vinu
Dreyfusovu, vyčítá se nenávisť, mstivost,
úplatnost, vraždychtivost. V úvodních člán-
cích spílá se generálům, balamutí se lid, za-
strašují se soudcové heslem: Nepáchejte ju-
stiční vraždu. (Poprava krále Ludvíka XVI.
byla dle listů těch — v pořádku!) Žena
Dreyfusova líčena jako — mučnice a svě-
tice. Mathilda Serrano volá: Dreyfuss nemůže
po svém osvobození (!) zůstat ve Francii,
neboť by byl zabit anebo — císařem! Zola
je nyní hrdý na svůj dopis „Iaccuse“ Kníže
Mouacký zve Dreyfusse k sobě, neboť prý
bude nejvyšší ctí proň, jestli se D. u něho
usadí. Babylonský chaos!

Španělsko podobá se starci nahrbenému
který si však přece výská a skáče. Starý
kulturní stát bync, zbaven kolonií, stížen
ohromnými dluhy (350 mil. zl. činí roční
úroky zmitán je vnitřními hádkami a nalézá se
v revolučním stavu. Lid není zvyklý práci,
obchod nevalný — bankrot ve všem. A při
tom chce ministerstvo Silvelovo zvyšovati
daně: z příjmů (115 mil. peset, 57 mil. zl.)
daně dědické (36 mil.), z cel (124), z pře-

vozu (10 mil.), z cukrové daně (20), kolků (62), z renty tabákové (123), ze solní daně (9 mil.), z daně potravní (90 mil. peset). Dividendy bank mají býti stíženy 5 proc. daní, železnice, dráhy koňské i elektrické 3 proc. z akciových podílů, daň z bytů a poštovní dopravné mají býti zvýšeny. Rolník, dělník, továrník i obchodník mají býti berním šroubem notněji utlačeni. Ozval se prudký protest z 36 obchodních komor (jež navrhuji, aby se loďstvo zrušilo, u dvora i v byrokracii a ve vojsku šetřilo) i z lidu. V Madridě, Saragose, Valencii, Seville, Barceloně, Murcii atd.

došlo k výtržnostem, takže poslanec Romaro ve sněmovně pravil: „Nebojí se vláda, že nynější hnutí obrátí se v revoluci? — Demonstrace jsou vojskem potlačovány. Střelí se do lidu, jenž hází na kláštery a vojsko kamením a petardami. Obchodníci zavírají obchody a chtějí odepřít placení daní. 14 poslanců republikánských a přívrženci Dona Carlose hlásají občanskou válku, stavění barikád a vzpouru. Zdá se, že románské pokolení stojí nade hrobem, jsouc mezi revolucí a — bankrotem.

* * *

KRONIKA.

O životě a smrti J. Em. ndp. kardiála hr. Schoenborna nejlepší článek měla pod záhlavím „Der tochte Fürst“ „Primas“ „Politik“ dne 27. června a „Katolické Listy“ dne 30. června — „Poslední s Bobem“. Oba psali — laikově. V „Kat. L.“ pak redaktor Kratochvíl a v „Politik“ redaktor Bloch, israelita!

V Anglii jest 45 mil. obyvatel asi v 7 mil. domů. V každém sedmém domě průměrně mají klavír. Počítáme li jeden po 200 zl., je to 200 mil. zl., ale každých 10 roků obno-

viti se musí nástroje, a tedy stojí ročně klavíry na 20 mil. zl. Hraje-li se na každém klavíru 2 hodiny denně, je to 2 mil. hodin denně v celé Anglii. Tedy 2,000.000 zbytečné ztrávených hodin, neboť z 10.000 hráčů pouze jediný něco dokáže, takže z 1 mil. je 100 dobrých a 990.900 špatných hráčů

Šampaňského vína v roce minulém prodalo se 27,397.996 láhví pouze ve Francii. Ve sklepích továren na šampaňské je 106 371.755 láhví a 413 053 hektolitřů šampaňského. Kolik ho chudí asi vypijí?

KRITIKA.

Stavitelé chrámu. Básně Otokara Březiny. Referuje R. Pánek.

Kniha plná poesie velikého slohu, silná, ryzí a vznešená, kniha imponující básnickou silou. Každá stránka, plná hymnického opojení, suggestivních obrazů a mystických nálad nitra, zpívá o intimních osudech a bolestech básníkůvých, o neznámých propastech věčna, tajemné minulosti a smrti. Ve verších překrásné formy probírány jsou záhady nevyzpytatelného osudu lidské duše. Je to hranice neznámého věčna, je tu překročen přímo zenit myšlenkového života obyčejného smrtelníka.

Zde nalézáme pravé triumfy umělecké tvorby, plné žízňě po mystice, v níž vzne-

šený cit náboženský splývá s uměleckým názorem světa.

Březina jest nejen umělcem nevšední síly, ale i myslitelem hlubokým, jest individualistou v umění. Není jen eklektikem aneb básníkem, zmitaným pouhými dojmy, ale umělcem svérázným.

Dojem, jaký tato práce, plná mohutné koncepce, myšlenkových blesků a do daleka zabíhajících perspektiv, plná neskonale vznešeného symbolismu v nás zanechá, je to ne smazatelný. Březina jest básník mystický, ducha analytického, rafinovaného, nervově a náladově rozpolozeného, zmitaného mezi nejkřiklavějšími kontrasty myšlenek a nálad, jenž oděl se pláštěm mystického věštce. Je

to poesie nejvýš symbolistní, již podkladem jest však niternost a suggestivnost. Tedy poesie zdestilovaných forem, tajemných stínů a linií, bez určitého obsahu, plná abstraktních slov, poesie, v níž se všechno třese a kde cosi nevyzpytatelného zpívá o tajemných dálkách, poledních sluncích, tajemném zrání a světélkující atmo-féře ozářené magnesiovým plamenem.

Březina jest skrz na skrz typem moderního křesťana: obraznost jeho je plna Boha v nejrůznějších formách, a duše jeho plna otázek, týkajících se smrti a příštího života. Jeho poesie jest z tohoto stanoviska čistě duchovou, hypnotisovanou tajemnými tůněmi věčných otázek a emancipovanou ode všeho, co jest pozemským. Není zde naprosto tónů e r o t i c k ý c h a s m y s l n ý c h. zde jest jen svědomí a srdce. ale vyzpívané suverenitou umělce do nekonečných perspektiv.

Zamotaná vlákna. Román Růženy Svobodové. Referuje R. Pánek.

Na novou práci Růženy Svobodové, byl jsem velice zvědav a mohu říci, že jsem se ve svém očekávání nezklamal. Byl jsem hloubkou této knihy, jakož i pronikavým a přece tak jemným, delikátním obsahem překvapen. Knihu napsala žena, která je až do posledního atomu ženou pravou již nade vše jde o zdravé hnutí našeho ženského moderního světa.

Tré duši ženských odhaluje nám zde s uměleckou virtuositou psychologa autorka a to v nejskrytějších svých odstínech a vibracích, pevnou rukou vivisektora provádí zde tez duševním životem ženy a s rafinovanou smělostí a odhodlaností odkrývá každý jeho nerv. Autorka vynasnažuje se falešnou e m a n c i p a c i přetřhaná vlákna duševního života ženina opětně navázati a její rozbouřené nitro ozdraviti.

Však bylo už také zapotřebí promluvití vážné slovo k těm řadám žen, jímž jde o plochý a nezdravý požadavek emancipace, dle níž má býti žena absolutně j i n o u bytostí, nežli muž, dle níž má žena ve všech funkcích zaměnití muže. Pí. Svobodové jde o to, by odvrátila ženu od těchto zásad a přivedla ji na pravou cestu, krátce: emancipovati v ženě žensství. To je jediný správný názor, k němuž autorka díky své psychologické schopnosti došla, a ta schopnost dala jí také nahlédnouti do všech zábybů ženské přirozenosti, což se podařilo málo které u nás ženě, z nichž mnohá snad jest nčenejší a také i snad lépe dovede psát, ale o svém pohlaví soudí velice málce, nezdravě a nepřirozeně.

Autorka vytvořila zde tré postav ž e n y, na nichž s nevšedním zdarem provedla svůj psychologickou hloubkou prosycený experiment, aby docílila zdravé a nutné reakce proti krátkozrakému rozumu.

Theorii svou chce ozdraviti ony ženy, jež churaví vnitřním rozporem povinností po hlavě a nezdravých doktrinářských emancipačních zásad

Knihla je psaná autorčíným srdcem, někde s rafinovaným, nervovým a horečným napjetím a sálavým žářem a přece jemně a subtilně. Pokládám tuto knihu za nejlepší ž e n s k o u produkci letošní saisony.

* * *

Květy samoty. * Básně Em. šlechtice z Lešehradu.

Výbor básní Stéphanu Mallarmé od téhož autora.

Homo novus letošního trhu literárního jest Em. šlechtic z Lešehradu. Vydal během necelého roku již tři knížky a to vlastním nákladem, dvě vlastní svoji tvorby, třetí pak knihu překladů

Knížka „Květy samoty“ je prosycena vlhkou mdlou, přece však teplou a milou atmosférou mládí, v níž všechno ještě pučí a raší v jedné směsici kde však posud není stopy po zralém a plném ovoci. Lyrický talent pana z Lešehradu není posud hotový, ale je zde hojnost zárodků pro něho, jež později se snad vykváší.

Dle toho také nemá knížka tato žádného určitého charakteru. Připadá mi jako denník aneb památník melancholii rozbolavěného nitra básníka. Zásoba pěkných obrazů, jakož i dostatek psychologických momentů jest zde, schází však posud ulitost formy, s kterouž básník ještě zápasí. Také nedovede naléztí dostatek originálních rytmických figur a veršové skladby. Co však mne překvapuje a budí naději pro budoucnost, jest jeho čistá upřímná lyričnost. Vlastní práce ovšem pana z Lešehradu teprve čeká.

Překlad Mallarmého některých básní nemá pro seriousní literaturu pražádné ceny, svědčí pouze o pili a vytrvalosti básníkově a ukazuje, kdo jest mu vlastně vzorem.

Na Mallarméovu poesii, plnou šerého tajemství, hádanek, lahody a kouzla, plnou harmonie a vznešeného smutku, plnou suggestivních nálad a roztoužených ideálů, talent pana z Lešehradu posud nestačí. Překlad dle toho také dopadl: autor překládal některá místa příliš volně, čímž ovšem pestrý kolorit básní, jaký se jeví v originálu, zůstal mu většinou v péře.

LITERATURA.

Víra.

„S bašť smutku korouhve na věčné vlály doby!“
A. Mickiewicz.

Stál v horách starý hrad, a zabili v něm Paní.
Řád magů rozesmátých přijel od západu
a hýřil nad mrtvolou dlouho do svítání.

Po chodbách mlčících se trásly jejich smůlky,
kouř jejich obětí rost' na posvátných krbech,
a zhaslé paní jejich rouhaly se hříchy.

Však brzy rozprchly se jako ptáci k jihu,
když touha po životě vzedme jejich křídla.
Jen parfum starých vín a černých kouřů tíhu

do síní rozlili, kde bílou hlavu v dlani
spal hlídač starý n pohárů prázdných.
Pak často přišel kdos se ptát na starou paní,

a smuten odcházel, když viděl žlaté hroby.
Hrad zamyšlený pust' — a do ovzduší šedých
s bašť smutku korouhve na věčné vlály doby.
Arnošt Bláha.

Ve spisku „**Myšlenky o modlitbě**“
praví Ž. Podlipská: Modlitba za lásku (!) a krásu,
ano. Modlitba za úrodu, aby se urodily brambory,
za déšť atd. to ne, to jest nesmysl.“
— Není nad ženiálnost!

K. Dostál Lutinov: **Království
Boží na zemi.** (Dokončení.)

V „Modlitbě kněžově“ praví překrásně:

Pane — dej mi svoje ruce,
aby vezdy jenom žehnaly,
ó, dej mi svoje nohy,
by všude ovce hledaly,
ó, dej mi svoje čelo,
by jenom na ně myslilo.
ó, dej mi svoje srdce,
by pro ně láskou bořelo,
a kdyby byla vůle Tvoje,
na dřevě kříže umřelo!

Mohutné jsou tyto básně D. Lutinova.
Zejména líbí se nám: Naše církev, Žalm
z Babylonu, Jitřenka Sám (z Wiesenberské
kaplánky), Legenda, Carpe diem, Také le-
genda, Elišce královně, První květen (báseň
v prose). Tři lvové v kleci (vlastenecká znělka).
Poslední slovo, Umdlění cestou. Sacerdos in
aeternum. (V této se praví: Nejednou jsem
Tě (Kriste) nesl z mužů jen jak osel onen,
do Jerusalema a po kobercích, Tobě prostře-
ných, já domýšlivě jsem si vyšlapoval — a
palmy Tvoje sbíral pro sebe . . . A při tom
jsem se v svatost odíval a přijímal duši zbož-
ných pozdravy . . . Hle, Pane, vidíš, jaký
žebrák jsem?)

Spasitelův stesk naznačuje básník v „Písni
oráčově“, jež na konec zde stůj:

Orám, orám, orám
od západu k zorám,
orám, orám, orám
v srdci dolům, horám,
od zor do západu
orám do úpadu,
nohy rozedrány,
ruce rudé rány,
tváří naléhaje,
krví zalévaje
svaté seju zrní,
klaté klidím trní,
posmívaný, štvaný,
hložím zasypaný,
dva tisíce roků
pořád slzy v oku
orám, orám, orám.

Úprava knihy K. Dostála-Lutinova jest
velice vkusná.

Knihy těchto veršů povzbudí, nadchne,
potěší.

„Čas“ Vrchlického překladu „Cyrano
de Bergerac“ dokázal, že obsahuje mnoho
nesprávností a křivostí.

Tímto číslem vchází „OBRANA“ v nové půlletí. Administrace předkládá nám seznam odběratelů, z něhož patrno, že přes polovice pánů bonnementů dluhují předplatné. Dobře, že na našich sjezdech přijímají se resoluce o podpoře katolického tisku. Prosíme proto o laskavou nápravu.

Odovědný redaktor P. Jos. Šimon 1137-II. Vydavatel a nakladatel V. Kotrba v Praze.
Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

V katolické naší původní literatuře zaznamenáváme dva pozoruhodné spisy: **Laik** — slovutný publicista český — **Adolf Srb**, veden úctou k zářícímu vzoru hlavy církve **Levu XIII.**, chápe se péra, by vzdal hold vypsáním života a působení Jeho v nádherném díle **Lev XIII.** — A druhý potěšitelný zjev je sepsání původní **Obrany základů víry katolické** našim katol. filosofem českým, J. M. ThDr. **Eug. Kadeřávkem**, prorektorem české university.

I upozorňujeme na tyto dva spisy všechnu katol. veřejnost českou.

LEV XIII.

jeho život a působení.

Vylíčil **Adolf Srb.**

Vycházeti bude v sešitech nádherné úpravy à **40 kr.**

Sešit 1. právě se rozesílá!

Obrana základů víry katolické.

Napsal

PhDr. **Eug. Kadeřávek**, Ord. Praem.

———— Vychází v sešitech (48 stran) à **30 kr.** ————

Příhlášky přijímá a vyřizuje

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze,
budova městské spořitelny.

Nový veliký obrázkový časopis

počne vycházeti ve lhůtách čtrnáctidenních na podzim tohoto roku v Praze. Bude to list, jenž po stránce literární i ilustrační státi má na výši doby, jelikož čestně representovati chce literární a umělecký ruch doma i v cizině. — V té příčině bude mu vzorem zejména nádherná revue „Catholicum“, jakož i výborně redigovaný list „Le mois litteraire et pittoresque“. Mezi jiným položil sobě nový náš časopis za úkol povznésti původní, morálně bezvadnou produkci v oboru umění výtvarných u nás. Bude to však zároveň také *konservativní obrázkový list rodinný*, jakéhož dosud v literatuře naší nemáme, ačkoliv na př. literatura německá honosí se dvěma takovými časopisy (»*Alte und Neue Welt*« a »*Deutscher Hausschatz in Wort und Bild*«). Že velikého ilustrovaného listu naznačeného směru nanejvýše jest nám třeba, o tom zajisté nemůže býti pochybnosti.

Veliký obrázkový čtrnáctidenník vyžaduje ovšem **ohromného nákladu**, jest však přece naděje, že nový rodinný list nalezne dosti přízně, aby se mohl nejen udržeti, nýbrž i vzkvétati.

Nový list redigovati a vlastním svým nákladem vydávati bude Dr. **Ant. Podlaha**, jenž veškery dotazy ochotně zodpoví (adresa: Praha, 128-III.).

Věci administrační bude obstarávati

Cyřillo-Methodějská knihtiskárna

(V. Kotrba) v Praze, 200-II.

Časopisy a knihy redakci zasláné.

Museum, časopis bohoslovců českomoravských v Brně, (roč. 33., seš. 5.) pořádá Jan Kovář. Obsahuje četné básně a články poučné (na př. Moderní humanita, přehled dějin církevní hudby).

Výroční zpráva c. k. české reálky pražské v Ječné uliči obsahuje: Seznam knihovny učitelské od prof. Dra J. Metelky, a školní zprávy od řed. Vinc. Jarolínka.

O tvorstvu předvěkém, nauka o zkamenělinách, napsal Dr. Filip Počta, vydává Bursík & Kohout v Praze. Seš. 4. Cena 24 kr.

Knihovna naší mládeže, č. 1. Výbor ze spisů V. Kosináka, upravil Fr. Šilhavý. Cena 15 kr. V Brně. Nákladem Benediktínské knihtiskárny. Obsahuje obrázky: Jaro, alleluja, vzkříšení, průvod májí, kukačka, starý ministrant.

Vychovatel, (15. července), č. 14. Red. Dr. Rud. Horský. Obsahuje články: Skromnost a domýšlivost, Křesťanství u výchově, a různé drobné zprávy.

Dělnické Noviny, č. 22. (16. července.) Přinášeji pro volání podepsané Drom Rud. Horským, jednající o zemském sjezdě křesťansko-socialní strany v Čechách, v němž se praví: Sjezdu, který pořádají vydavatelé „Lidového Listu“ ve dnech 13. a 14. srpna, rozhodně se nesúčastníme ani my, ani věrní stoupenčí naši. Hodláme však v porozumění s nimi svolati zemský sjezd delegátů křesťansko-socialní strany letos ve dnech Svatováclavských do Prahy. — Roztržka tato způsobí, jak jsme již dříve prohlásili, mnoho nepříjemností a zla! — Kromě toho obsahuje č. 22. články: Pojištění dělnictva ve stáří, Socialní otázka, a různé zprávy.

Nový život, měsíčník pro umění, vzdělání a zábavu; č. 7., přináší články: K jubileu A. S. Puškina, Chvilku na Slovácku (od K. D. Lutínova) a Kroměříž, dále Forum a básně. Na barevné (nové) obálce vede se polemika proti kritice „Vlasti“, nadepsané „Hrdomil Wolapükus“. Pau R. P. nám píše, že mezi čtenáři N. Ž. udělal tento článek nedobrý dojem; spory by se měly vyřizovati vážnou a důstojnou polemikou; dobré věci (prý) se neposlouží. Zkoušíme dosti útoků od protikatolického tisku a jest záhodno, užívati míry, pravdy a slušného tónu, aby se mrzutosti nemnožily.

Nové proudy, č. 2., obsahují články: Soubor katolického učení o společnosti, Krise vědeckého demokrat. socialismu, Pojišťování a mzda, Mladí a staří, a různé zprávy.

Vlast, č. 10., red. Tomáš Škrdle, obsahuje články: Úmrtí J. Em. kard. arcib. Schoenborna, O moderním maliřství (Dr. Podlaha), Mezi svými (od B. Brodského), K památce stoletých narození Barrandea, Črty po Slovensku, a několik básní, dále výbornou statistiku od F. Kohouta: Kněží, přátelé studentstva, zprávy spolkové, literární a pod.

Přítel domoviny, sv. 10. a 11. (61 str.), přináší některé povídky a básně A. S. Puškina v překladě I. Z. Macháčka.

Obzor literární a umělecký, red. Jar. Vlček, čís. 6. Obsahuje čl.: Počátky české dramaturgie na rozhraní 18. a 19. věku (F. A. Šubert), G. Hauptmann (Dr. A. Kraus), Úvahy a referáty od Dra Vančury, J. Kolouška, rozhledy umělecké a hovornu. Nákladem Bursíka & Kohouta.

Obzor, red. Vl. Šťastný, č. 13. Doporučujeme!

Zábavy večerní, č. 3. „Božihodové kázání“, povídka od F. J. Košťála, Red. František Pohunek. Cena 35 kr.

Proti sportu!

Všecky naše i cizí noviny mají stálou rubriku denní a velkou přílohu nedělní, nazvanou „sportovní věstaik“.

Máme 1. sport turistický, jehož účelem jest naváděti k cestování, hlavně do ciziny,

2. sport cyklistický, podporující jízdu na kole,

3. sport atletický, konající zápasy v běhu, zdvihání těžkých závaží, v porážení se,

4. sport kopání velikého míče (foot-bal),

5. sport odrážení míče pálkou (lawn-tennis),

6. sport honební, myslivecký a střelecký.

7. sport kuřácký (cigaretový a dýmkový),

8. sport fotografický,

9. sport automobilními povozy,

10. sport šachovní, kartáfský (darda — barvička — jedník),

11. sport veslařský a plavecký,

12. sport vzduchoplavecký (balonový),

13. sport divadelních ochotníků,

14. sport sbírání známek cizích a pohlednic,

15. sport pianistický, tamburašský atd.,

16. sport výherní („Milion“, „Naděje“, „Loterie“),

17. sport koňský (dostihy),

18. sport bazarový, výletnický, záštěrkový atd.

Každý člověk je dnes „sportsmanem“, je členem jednoho nebo několika spolků sportovních, a není to pouhá anekdota, co se praví na př. o rodině pana rady X. v Praze, že totiž on je v klubu šachovním, choť jeho v klubu cyklistickém, jeden syn na plovárně, druhý ve „foot-bal klubu“, třetí v šachovním spolku, jedna dcera jezdí na koni, druhá fotografuje — a tak není nikdo nikdy doma!

Proti tomuto přílišnému šíření se sportovníctví musíme se rozhodně a důrazně postaviti. Žádáme zejména naše bratry duchovní, žádáme učitele, spisovatele a všecky pravé přátele našeho lidu, aby hlasu svého proti daremnému sportovníctví pozdvihli.

Jeť tato sportovní manie na újmu našeho národa. Jeť to

1. nesmírné plýtvání majetkem národním,

2. ubíjením času,

3. maření sil duševních i tělesných.

Ne statisíce zlatých, ale miliony peněz vyžaduje sport do roka. Počítejme jen na příklad výlohy sportu kolového. V Čechách je asi 100 000 kol. Jestli každé pouze sto zlatých stojí, je to 10,000,000 zl. A při tom ani jedna továrna na kola není česká, vše se dováží z Německa, Anglie a z Ameriky, u nás pak se pouze — montují přivezené součástky.

Kdo na kole jezdí, chce míti cyklistický úbor. Páni i dámy vymýšlejí si různé malebné kroje, aby zakryli své tělesné nedostatky a uplatnili své „krásné formy“.

Ve všední dny a zejména v neděli po silnicích a cestách samé kolo. Komu to prospívá? Snad se zdraví utuží? Podívejte se na ty shrbené postavy, na ty vpadlé líce, na ty strhané oči! Lékaři praví, že každý cyklista náruživý (a který pak není náruživým?) trpí nebo bude stížen — srdeční vadou!

A jestli prof. Delbrück v Berlíně pravil v přednášce, že kolo rozluští sociální otázku, ježto prý cyklista nesmí píti lihových nápojů, přírodu si zamiluje, peníze ušetří, do levných bytů se rychle dostane, planého politování se vzdá a času si váží, pak je to fráze. Neboť stejně možno říci, že kolo rozvádí rodiny, nutí k vyhazování peněz, svádí ke zbytečným známostem, koná služby

agitátorům (socialně-demokratickým) po venkově jezdicím atd.

Kolik sportovníků na kole zmrzačilo si již své údy! Kolik nešťastných nastalo pádů! Ani jedny dostihy (a ty jsou ve větších městech každé neděle v létě!) neminou bez vážné nehody, buď že ruka nebo noha se zlomí odvážlivým jezdcům, nebo dokonce životem se sázka 50—100 zl. zaplatí!

Dne 10. července 1899 sám následník trůnu císařského v Rusku spadl s kola motorového a zabil se.

A jak neblahé jsou účinky sportu tohoto, tak i oborů ostatních, na př. atletického, míčového (foot-bal), honebního, veslařského, divadelního, koňského, pianistického atd.

Jaká ohromná ztráta jmění! Jak drahecenný ukrádá se čas!

U velikých národů, kde je 30—70 milionů příslušníků, nevadí, když z nich několik tisíc sportům se oddá.

Ale v malém národě našem? Kam to povede?

Věru, připadá nám to jako za doby zimního krále falckého, Fridricha. Také tehdy všichni dvořané i měšťané, šlechta i lid oddali se sportu: tančili, zpívali, bavili se, bráli v míč i kostky!

A zatím pohroma na zemi českou již se blížila. Mraky se kupily od západu i jihu, až uhodil brom.

Tak i dnes: kdo myslí na vážnou práci? Kde je provádění charitativních snah? Kde

vážná politická práce? Kde starost o literaturu, vědy a umění?

Židovský kapitál nás ustavičně více podmaňuje . . .

Bídy stá'e přibývá, počet sebevražd z nouze ročně vzrůstá, nárek hladových žen a dětí, dělníků i řemeslníků je srdcevrvoucí.

Démon alkoholu zmocňuje se tisíců, kořaleční i pivní mor ukrutně řádí.

A zatím protestantsko-pruské vlnobití proti nám bouří stále povážlivěji a nebezpečněji.

Tak jako když ženy hlavně nesmyslnou cizáckou modou se řídí a luxusu se oddávají, odpadají od křesťanství a vracejí se k pohanské době tělesné rozmařilosti, tak nesmírné sportovníctví mužů vyhláshujeme za neúčinné, nevlástecké a přímo pohanské.

Jsouť v neděli i ve svátek chrámy prázdné. Kdo pak má času súčastniti se pobožnosti, když od rána již v zahradách a lesních stanicích jsou zábavy, výlety, hudby, tance, tábory, dýchánky, bazary a maškarařady bez konce?

Což má celé naše jednání státi se sportem?

Na horách i na vodách je plno sice výskotu, ale je to smích, v němž znamenáme úpění, je to zábava, která brání „humorem šibeničním“.

A proto: Přilíšnému, rozmařilému, vysilujícímu, rodiny i národ ničícímu sportovníctví vypovídáme rozhodný boj! J. Šimon.

Hnutí sionistické.

Dle »Revue catholique« číslo 2. napsal J. KOSINA.

(Dokončení.)

Sionisté kladou vskutku vycování do první řady svých snah. Proto také uložil komitét vídeňský vynikajícímu členu svému dru. Motzkinovi, aby navštívil a dopodrobna prohlédl školy Palestinské, o čemž pak tento podal zprávu při sjezdě r. 1898.

Pozorování jeho shrnuta v této zprávě:

Ústavy ty nejsou ještě tím, čím by měly býti; i možno posuzovati dosti přísně organisaci a působení 29 škol, jež navštěvuje 2500 žáků. Jen šest z nich se vyučuje hebrejštině. Ostatní pokládají nářečí hebrejské za pouhý živý jazyk, tak jako jest frančtina, němčina a angličtina.

„Alliance israelitská“ přičiňuje se zjednati vlivu frančtiny v Palestýně.

„V zemi hebrejské nejen každá škola musí učiti hebrejštině, ale hebrejšťina se musí státi běžným jazykem mezi židy.“

„Školy se již vážně zabývají fysickým cvikem, střelbou, veslováním, tělocvikem, Toť úspěch zajímavý a značný. Cviky ty umožňují, aby žáci nabyli vlastností mezi židy málo rozšířených, avšak velice prospěšných v oné zemi, kde se osadníci mají chrániti a vzájemně si pomáhati. V posledních letech vyprávělo se o četných bitkách mezi židy a Araby. Židé zvítězili

větším dílem poněvadž znají kázeň, jsou obratní a čilí, což přičítati jest škole. Tak bojovala malá osada Pětra po několik dní se značným zástupem domorodců; i podařilo se jí zahnat tyto lupiče na útěk.“

Zvláštní zmínky zasluhuje řemeslnická a rolnická škola Jaff-ká. R. 1870 opustil Netter Francii a odebral se do Palestýny, kde založil rolnickou školu Mikveh Israel — „Naděje Israele“. Pokládán byl za blázna tento harcovník, kterýž měl na mysli jen obnovu národa židovského vzděláním půdy. Chtěl vytrhnouti mladé Israelity ze špinavých děr, kde se zahrnzdili, a odvléci je k životu polnímu, na čerstvý vzduch a na světlo denní.

Škola ta se stala štěpnicí, z níž vycházeli radci a učitelé vystěhovalců nezkušených, kteří zalidňovali pomalu malé osady Palestýnské.

Avšak spravedlnosti není na tomto světě: Netter zemřel jako oběť svých snah, když byl položil základy k vyučování, které později prokázalo veliké služby dílu sionistickému.

Motzkin chválí překrásnou polohu tohoto ústavu a pečlivost u vyučování; žáci její kteří se rozptýlili pak do osad, konají tam nejlepší služby; vytýká však škole té, že na ní převládá frančtina. Tak čítá knihovna její 48.000 svazků francouzských a jen 65 hebrejských.

„Nynější literatura hebrejská nebudí velikého nadšení; avšak židé palestýnští musí se učití a mluvití hebrejsky, aby užíváním tohoto jazyka povstala nevyhnutelná solidarita mezi všemi členy tohoto plemene.“

Motzkin vytýká mezi jiným osadám Palestýnským, že jsou mnohé z nich málo důležitý a přece vyžadují značného nákladu.

Překážkou osazování se židů v Palestýně jsou Turci, kteří jim zakazují kupovati statky a stavěti domy. Jak potom osazovati se za takových podmínek? —

Výtky Motzkinovy vyvolaly odpor ve shromáždění.

Konečně uznáno na sjezdě r. 1898, že jest nutno, podněcovati ženy ku věci sionistické, již mohou prokázati vzácné služby jakožto nevyhnutelný nástroj obrození národa.

I povstala paní Ellmannová a vyzvala rázně své scukmenovkyně k účastenství v sionismu. I rozhodly se všechny družky její přítomné, že utvoří všeobecný spolek žen israelských.

Prve, než se sjezd rozešel, odhlasováno,

aby se utvořil zvláštní komitét dam, který by šířil myšlenku sionistickou.

Abý se uskutečnily záměry sionismu, třeba mohutné organisace finanční. Tomu má vyhověti banka osadní. V pokladnách jejich se musí soustřediti kapitál židovský, ustanovený přetvořiti úplně starou Judeu. V září 1898 dosáhly úpisý pětí milionů franků, které se sešly hlavně z lidu.

Banka ta, založená pouze ku blahu Israelitů, má za účel státi se živlem jednoty národní. Dle stanov svých nesmí se zabývati žádnou spekulací. Účelem jejím je podporovati a zabezpečiti kolonisaci. Jest to tedy dílo nikoliv lidumilné, ale obchodní, s obmezeným působištem na Palestýnu a Syrii.

Založiti tuto banku se sídlem spolkovým v Londýně odhlasováno imposantní většinou hlasů na sjezdě r. 1898.

* * *

Ku konci podávame některé podrobnosti o osadách židovských v Palestýně, kteréžto poslaly Vilémovi II. v listopadu r. 1898 poselstvo, kteréž podalo německému panovníku album pohledů nejznamenitějších v zemi té:

Zichron-Jakob, nejznamenitější osada ve Svaté Zemi jak svou rozsáhlostí tak počtem obyvatelů; obnaší 2000 hektarů se 2000 obyvatelů. Byla založena r. 1882 Židy vystěhovalými z Rumunska, kteří nemajíce ničeho živořili na počátku v největší bídě. Avšak pomohl jim baron Edmund Rothschild a osada prosperovala. Obyvatelé její mají nyní dobře zařízené domy a žijí velice stkvěle.

Osada Chederská (1600 hektarů) byla založena od židů ruských r. 1890. Jako Zichron-Jakob strádala tato osada s počátku velice, neboť rozsahlé bařiny (as 300 hekt.) působily zimnice, které ztenčovaly rodiny. Osadníci však neustoupili, až po 6 letech baron Edmund Rothschild učinil se o vysušení bařin a osadníci se dali chutě do práce.

Petch-Tikvah, na několik kilometrů na sever od Jaffy, jest nejstarší osadou. Založili ji r. 1878 židé Jerusalemsští; živořila však dlouho pro nezdravé ponebí, jemuž odpomoženo pomocí cizí. Obnaší 1400 hektarů a 650 osadníků.

Reccovoth, založena r. 1890 osadním spolkem Varšavským, pokrývá as 1000 hektarů se 250 obyvateli. Osadníci velice pilní založili vinice a morušové sady; vystavěli pěkné domy, synagogu, školu a lázuň. Učí se pilně hebrejštině.

Rishon-Le-Sion, střed průmyslu viného, na několik kilometrů jižně od Jaffy; plocha její obnáší 800 hektarů a čítá 500 obyvatelů. Pěstuje se tam hlavně víno. Ve sklepích tamních shromažďuje se téměř všecko víno z osad ostatních. Povstala roku 1882 a po 2 roky žila v největší bídě, až jí Rothschild poslal pomoc, načež se rychle zmohla na dvojnásobný počet osadníků.

Vysázeno tam 20.000 moruší k pěstování bourců; též stromy ovocné nesou hojný užitek

V osadě jest rozsáhlá škola, knihovna, synagoga, nemocnice a lázně. Každý osadník má kamenný domek. Tři studně dávají výbornou vodu.

Rosh-Pinah, na severu od jezera Tiberiadského, má nejlepší polohu ze všech. Vedlo se jí již od počátku dobře, neboť baron Edmund Rothschild může býti pokládán za pravého zakladatele. Má 600 hektarů se 600 obyvateli. Pověstná jest svou úrodností, neboť tři řeky jí dávají vody hojnost. U každého domu obilného jest zahrada květinová a zelinářská. Půl milionů stop kryjí vinice a 80.000 moruší vysázeno tu ku pěstování bourců. Továrna na hedbáví má parní stroje. Osada se spravuje sama a má sama zařízení obecní, jaké jest obyčejem na východě.

Castinie založena teprve před dvěma roky a sice židy z Bessarabie, kteří by byli upadli u velikou bídu, kdyby jim baron Edmund Rothschild nebyl pomohl. Obnáší 500 hektarů a 100 osadníků vybraných pečlivě ze zemědělců jiných osad.

Pěstuje se tam jen obilí, avšak se značným úspěchem.

Baron Edmund Rothschild založil nedávno osadu Metullah s povrchem 480 hektarů; osazena bude výbornými vinaři ze sousedních osad,

Založení osady Ekronu opět baronem Edm. Rothschildem stalo se r. 1884; rozsáhlost její jest na 400 hektarů a počet obyvatelů jest 250; pěstují víno a tkají hedbáví.

Katua, založená ruskými studenty, jest stejně stará jako předešlá; měří 360 hektarů a má jen 100 obyvatelů. Čtvrtina půdy vyhrazena pěstování obilí; ostatní jsou vinice.

Waad el-Chanin, osada založená r. 1883 nedaleko Rishon-le-Sionu. 160 hektarů její půdy posázeno révou. Ač požívá podpory od spolku osadního, vede se osadě této bídně.

Yessad-Hamalah, zcela na blízku jezera Meronského, byla založena vystěhovalci polskými, podporovanými různými spolky.

Obyvatelstvo se zaměstnává pěstováním květin a výrobou trestí a voňavek, což se velice dobře vyplácí. Též štěpnice jejich poskytuje hojnost kerů a stromů ostatním osadám.

Založení osady Mishmar-Hayarden padá do r. 1884. Posud přílišně nepokročila.

Poloha její jest nepřízniva, půda suchá a s obtížemi byla tam zavedena voda. Přese vši podporu spolkovou osadníci této osady jsou nuceni pracovati jako nádeníci v osadách sousedních.

Osada Artiefská určena byla s počátku za ústav zemědělský pro židy konvertity. Ohromné summy na ni vynaloženy, avšak bez úspěchu, neboť židé ti nechtěli pracovati. Jest nyní pouhou vesnicí židovskou.

Osada Tantura leží na pobřeží mořském blízce Zichron-Jakobu. Osadníci byli s počátku zaměstnáni v továrně na sklo, a když byla zavřena, vzdělávají nyní zemi.

Malá osada Ain-Zeitun jest v plném vývoji; pěstuje se v ní víno a stromovní ovocné. Několik malých osad, které se právě tvoří, potřebují vystěhovalců, kteří by vzdělávali území jejich.

Kdyby snahy sionistů měly býti ukončeny, musilo by se osazování diti rychleji a nepřetržitě, kdežto posud se tak neděje. Arci by sultán turecký netrpěl takového stěhování soustavného, proto třeba dříve dorozuměti se s ním.

Vilém II prohlásil se bez obalu k vyslancům osadníků israelských: „Rád bych viděl každý pokus, který by přispěl k tomu, by zemědělství v Palestýně prospívalo i k užitku říše ottomanské, při čemž by se šetřilo úplně svrchovanosti sultánovy.“

Židé tedy mají výstrahu: prve než se vrhnou na křivý výboj Palestýny, musí vyjednávat s Abdul-Hamidem. Popřeje-li vládce „věřících“ návrhům tím ochotného sluchu, není o tom pochybnosti, že banka osadní poskytne nejlepších prostředků.

Pro tuto chvíli mohou Israelité opakovati jen slova Nordauova: Gam zou le-toba, = „Vše se dobře daří, avšak nelze ničeho předpovídati pro budoucnost.“

Vypravuje se, že minulého srpna ve chvíli, kdy končil sjezd Basilejský, první paprsky

ranní pronikly do síně, a že milé to světlo zasvitlo nadšeným shromážděným jako jitrénka lepších dnů pro Israelity.

Židé jsou ovšem lidmi příliš praktickými, aby spatřovali v náhodě té něco více než přelud a mlhavou poesii. J. Kosina.

Bděte bratři!

Píše V. B., kaplan.

Nemile dotkla se srdce každého upřímného kněze zpráva, jež byla v posledním čísle „Obrany“ uveřejněna, o různých historkách, jež o kněžstvu v ústech lidu kolují.

Bohužel, že leckdy je pravda to, aspoň z části, co se tvrdí.

Doby naše jsou velice povážlivé, dnes i hodný a dobrý kněz slyší často dost urážek, jak teprve kněz povinností svých nedhájící.

Byl jsem na pohřbu Jeho Eminenci ndp. kardinála, a tu, když přiblížil se klerus, slyšel jsem z různých stran tolik nadávek, tolik nelichotivých posudků, až mne srdce zabolelo.

Většina našeho kleru přece plní s láskou a svědomitě svůj svatý úřad. Několik však poklesků a chyb — a ztrpčuje se valně již dost nesnadné postavení všeho duchovenstva.

Poměry v německých našich krajinách jsou daleko horší co se týče náboženství — hlavně v končinách průmyslových, tam hojnost socialistů, kteří pro kněze vůbec žádné úcty nemají. Ale tam nikdy nestane se tak skandálních urážek, jako u nás. Čím to jest?

Často kněz ve společnosti uslyší o nějakém velmi choulostivém případě; anebo se knězi předloží číslo nějakého nám nepřátelského časopisu.

Co tu mám jako kněz říci? Jak sebe i jiné hájiti? Studem bych se propadl, zvláště když ve společnosti je nějaký jinověrec.

K sobě svět kněze vábí, a když s ním jde, potom jej pomluví, zneuctí a pohaní.

Náprava měla by se dít již v alumnátech, ale tam budou prý přijímání chovanci i bez — maturity.

Katecheté na gymnasiích mohli by též pro klerus více konati, nežli žádati pouhé naučení se náboženským poučkám.

Professoři při vykládání dějepisu nebo filosofické propaedeutiky nesměli by, jak se někde děje, zrážeti studenty, hlavně nadánější, od studování theologie.

Nynější úprava platů úřednických a naproti tomu bídná dotace kaplanská nevábí studujících ku stavu kněžskému.

K tomu přispívají i neutěšené poměry na mnohých farách, panující mezi farářem a kaplanem. Měl by konečně dán býti od vyšších kruhů nějaký regulativ, hlavně co se dotýče rozdělení štol, aby se předešlo různým nepřijemuostem. Na jedné faře má kaplan na př. půl štol, jinde třetinu, jinde pouze tak zv. malou štolu. Potom leckde povstane nedorozumnění, jež se od laiků vykořisťuje.

Zle je, když do semináře vstoupí kdo z donucení rodičů, když bez povolání knězem se stává!

Jest však nejvýše potřebí za našich dnů, aby zjevy chybujiících kněží byly co nejřidšími.

A tu myslím, že hlavní úlohu hraje dobrý příklad, aby jmenovitě mladé kněžstvo zůstalo ideálním, snahami nejlepšími nadšeným. Ale špatně se ideálům poslouží, když kněz přijde na místo, vidí pravý opak toho života, k němuž veden a nabádán byl v semináři.

Jest pravda, všechny naše alumnáty jsou vedeny celkem, jak po stránce vědecké, tak i vychovatelské, dobře. Než, přece v semináři není vychování kněze ukončeno; potom přechází ta povinnost na staršího kněze — faráře. Právě ze seminářské přísnosti do mnohdy zcela volného života jest přechod dosti náhlý. A jaký tu bývá mnohdy příklad? Jaké štolární vymáhání na chudšasech? Jaké modlitby hodinek? Jaký život doma?

Nemyslemež, že to lid neví. Lid má dobré oči i uši.

A proto bděme a buďme opatrní!

Velmi těžce dále neseme my kněží na venkově roztržku v táboře křesťansko-socialním.

Od té doby, co se stala roztržka mezi stranou dp. P. Dlouhého a Dra. Horského, zdá se mi, že nepočívá na katolickém životě našem po zehnaní Boží.

Jednoty po většině živoří.

Docházejí na náš výbor žádosti od různých spolků, abychom projevili souhlas buď s dp. P. Dlouhým aneb s farářem dp. Drem

Horským. Máme my kněží výboru (jsou to po většině prostí lidé), ukazovati svoji ne-svornost? Jak to smutné!

Nechci býti soudcem žádného, avšak myslím, humilitas et devotio snad některým vůdcům schází a spoléhají více na sebe při celém hnutí, než na pomoc Boží.

Nedávno zasvětil sv. Otec celý svět božskému Srdci Páně, a tu i naše spolky katolické, české zvláště, ještě jednou měly by se v určitý snad den nejsv. Srdci Páně zasvětit, aby lepší časy nám přišly.

Jak asi dopadne ten sjezd Zemského sdružení našich jednot? Chraň Bůh, aby byl tak neplodný, jako ta svatoštěpánská konference.

Smáli jsme se Mladočechům, že jsou frázisté. Sami nejsme lepší. Na sjezdech a schůzích se mnoho mluví, přijímá se resoluce za resolucí; a facit všeho je nic. Naše katolické spolky by si měly více všimati křesťanské charity, než zábav, výletů a podobných hloupostí.

Snad není účelem katolických spolků podporovati šenkýře a pivovary!

Škoda, že v „Kato. Listech“ o mnohé z těchto věcí se ani nezavadí. Snad se do toho pichnouti bojí? Či jest jiná příčina? Nedovoli tak družstvo nebo redakce?

My venku jsme jednak netrpěliví, jednak rozmrzení. Kvašení značné lze pozorovati.

A nyní ten zemský sjezd křesťansko-socialní strany v Čechách, který v „Lidovém

Listě“ je na 13. a 14. srpna svolán a proti kterému v „Dělnických Novinách“ Dr. Rud. Horský protestuje a k novému sjezdu ke dni 28. září vybízí.

Co z toho vzejde? Jaká je to práce? Proto voláme my z venkova: Bratři, bděte!

Zřizujte spolky podpůrné a vzdělavací! Konejte skutky lásky a milosrdenství!

Milujte mládež, navštěvujte bedlivě školu, radte dětem, co by činiti měly.

Pořádejte přednášky v různých obcích. Kazatelna dnes nestačí!

Předplácejte časopisy politické i odborné!

Zařizujte knihovny, půjčujte dobré spisy!

Pořádejte kursy hospodářské, zakládejte školky ovocné, účastněte se výstavek okresních.

Zařizujte družstva pro sprostředkování a odbyt hospodářských plodin, semen a potřeb i pro odbyt výrobků řemeslnických. Pilně nabádejte k provádění hesla „Svoji k svému!“

Nedávejte na jevo k sobě žádné trpkosti a kyselosti. Jsme všichni v jednom táboře a je třeba v armádě i delostřelectva i péchoty i rychlé jízdy i zálohy. Ať všecky nás spojuje křesťanská charita.

Nekryjte však nesprávnost a křivdu pláštěm milosrdenství.

Milý nám buď X nebo Y, ale milejší právo a pravda, dobro a věc společná.

Bdemež, bratři!

P á n i a d ě l n í c i .

(Pokračování.)

V konsumním spolku továrny Kruppovy prodává se jen za hotové. Tím mají býti dělníci navykáni, aby svými příjmy hospodařili a odvykli si zlobné dlužení. Zisk rozdělí se mezi příslušníky továrny, totiž mezi ty, kdo dostávají mzdu, služné, pensi, podporu nemocenskou atd. R. 1896 dostali dělníci 7 procent dividendy. Při ústavu založena i spořitelna, kam se úspory mohou uložit.

Ústřední síň konsum. ústavu Kruppova podobna je ohromnému bazaru (zevně jest podobna paláci!), kde lze za peníze dostati vše, co kdo potřebuje, na př. zboží koloniální, potřeby domácí (od hřebíčku až po kamna, obuv, šaty (a to za cenu pevnou a

levnou), pečivo, maso atd. V oddělení zboží osadnického zaměstnáno je 15 představených, 15 pomocníků a 2 učňové, 71 prodavaček a 35 dělníků, což svědčí o ohromném odbytu. Množství vdov a dcer dělníků hotoví a dodává spotřební předměty (prádlo, šaty), takže zde dělníci pomáhají živiti se navzájem. —

Tovární spořitelny.

Spořivý dělník přináší svému podnikateli značný prospěch tím, že zacházeje šetrně s věcmi vlastními, dovede šetřiti i kapitálu podnikatelova (budov, strojů, nářadí, surovin a pod.).

K tomu cíli zakládati dlužno spořitelny v továrně, jako na př. v Gladbachu

při tkalcovně F. Brandtse, kde v čas uloženým přebytkem zabnána mnohá pozdější krušná starost, kde mladší muži uloží si něco k založení příští domácnosti, kde si uloží dělník leckterý groš pro své stáří.

Aby dělníci o své uložené úspory nepřišli, ukládají mnohé závody za uložené úspory dělníků (ve stejné výši) cenné papíry pupilární jistoty u říš. něm. banky. Úspory uloženy jsou na 6 nebo 5% do částky 1000 marek. Jestli kdo ušetřil již přes 1000 marek, dostane pouze 3 proc., což ovšem od dalšího spoření malokoho odstraší.

V některých továrnách švýcarských obdrží dělníci, jichž vklady ke konci roku byly největší, premii 6—5—4 franky.

Vklady (počínaje 30—50 kr.) přijímají zvláštní důvěrníci, kteří zachovati musí o úsporách přísné mlčení.

Firma Peters (v Neviges) zařídila nucenou spořitelnu tovární již r. 1865; každý dělník jest povinen v každý pracovní den do spořitelny ukládati, a to ženatý z vydělané marky 5 fen. (3 kr.) a svobodní 10 feníků.

Vystoupí-li kdo z továrny, vyplatí se úspora ihned. Invalidi nepracující zůstanou členy spořitelny. I vdovy nebo muži konající vojenskou povinnost mohou zůstat členy spořitelny. Peníze uloženy jsou s pupilární jistotou. Správu vede výbor dělnický, manipulaci tovární úředníci. Míru úrokovou doplňuje firma na 5—6 procent.

Někde založeny jsou spořitelny k placení nájemného (Linksrheinischer Verein für Gemeindewohl v Kolině nad R.) Členové musí si dáti sraziti se mzdy každých 14 dní 26. díl svého nájemného, začež obdrží 4% premii od podnikatele.

Firma Schaeffer (v Pfastatté) a „Société industrielle de Mulhouse“ rozdělují každý rok určitou část čistého výdělku mezi dělníky, kteří aspoň 5 let v zavodě zaměstnani byli, 25 let věku svého dosáhli, nikdy do práce v opilém stavu nepřišli a pili se vyznamenávali. Suma určená rozdělí se die poměru mzdy a služného, třetina vyplatí se hned, třetina se připiše do dělníkovy úsporné knížky a třetina dá se do nejbližší bilance.

Notář Salathé zavedl rozdělení premii 400 franků pro mladší dělníky k zakupování domků ve čtvrti dělnické v Mulhousech v ceně 4000—5000 fr.

Kdo naučil se rozumně spořiti, odvyká nezdravému, nerozumuému přepychu, zvyká

spořádané výživě, neoddá se škodlivému požívání lihovin.

V továrnách bývá na př. tento řád pracovní vyvěšen: Dělníci, postižení v továrně v opilém stavu, mohou býti ihned propuštěni. Nositi sebou lihoviny je zakázáno. K zachování dobré pověsti továrny a pro blaho dělníků a jich rodin musí ustanovení těch přísně býti dbáno.

Kde muž kořalku požívá, rodina trpí nouzi. Láska pro rodinu a domácnost trpí, když muži zdržují se v hospodách. Tim vzbuzuje se záhubná vášeň. Kořalka ničí mír domácí, blahobyt, čest a zdraví, štěstí všech.

Proto firma Brandtsova dává premii 1 marku (60 kr), měsíčně těm dělníkům, kteří se úplně zdrží pití kořalky. Kontrola je velmi přísná, lístek se jménem dělníka o premii se hlásícího může každý viděti. Nyni 38 procent dělníků berou tam měsíčně premie. I tak se podporuje — sportivost!

Někde dávají měsíční premie dělníkům včasně do práce docházejícím, čímž se smysl pro pořádek a svědomité plnění povinností vzrůstá.

V továrně Kruppově všichni učňové jsou placeni, ale polovici mzdy dostanou až po vyučení svém, což činí až 1200 marek u jednoho!

Dělnické byty.

Ve velikých městech hledí se assana cí úzké, nezdravé ulice proměnit v slušné přibytky, čímž dáván bývá základ duševnímu i tělesnému blahu obyvatelstva. Vhodně zařízený a čistý byt má veliký vliv na mravnost a štěstí rodinné. Dělník, jenž po denním namáhání vrátí se do bidné, špinavé díry, v níž dýše nezdravý a zkažený vzduch, nemá doma zalíbení, vyhýbá se bytu a jde do hostince. Smysl pro domácnost se ztrácí, dělník oddá se zlovykům (jež stojí peníze) a rodinu uvádí v bidu a nouzi.

Proto dobře jednají podniky tovární, jež poskytují dělníkům čistý a mírný přibytěk se zahrádkou, kde nalezne užitečné i příjemné zaměstnání, kde poznáva pravou cenu mnohých věcí — z čistého egoismu i pravé lidumilnosti založené domky nebo byty dělnické zajistí firmám dobré a schopné dělníky!

Mulhousská „Společnost pro dělnické byty“ r. 1853 založená k návrhu J. Zubra postavila za rok 1854 na 100 dělnických domků, jichž počet do r. 1897 dostoupil 1300 s 8000 obyvateli — tedy

7 osob na jeden domek — v ceně 5 mil. franků.

Nejprve bylo postaveno několik domků na zkoušku. Život dělnictva v domech byl pozorován bedlivě, aby se zařízení jich mohlo opravit. Po té stavěny útulné domky „cité ouvrière“ a pronajímány za mírnou činži dělníkům. Na to utvořena akciová společnost s kapitálem 300.000 fr. (o 60 akciích), jež zřizovala cesty, chodníky, studny, kanalisaci, vysazovala stromy, zřizovala pekárny, lázně, prádelny atd., a jež stavěla domky pro jednu rodinu, které za cenu výrobní (!) prodávala dělníkům na splátky (16 let). Dělník mohl dělníkovi zase domek prodati. První splátka činí ke 300 marek, ostatek se splácí v měsíčních lhůtách, a to tak, aby splátky byly o málo vyšší nežli činže za byty malé.

Vedle prodejných domků postavena byla v „dělnické čtvrti“ veliká budova s jednotlivými pokoji slušně opatřenými za měsíční nájemné 5 marek mužským svobodným osobám.

V zimě vytápěného a osvětlovaného sálu mohou všichni obyvatelé domu volně používat. Musí se však domácímu řádu podrobiti (v 10 hodin večer doma býti), ženské s sebou brát nesmějí atd.

Domky dělnické mají buď z předu zahrádku anebo stojí skupiny o 4 domech uprostřed zahrady, na čtyři dily rozdělené. Zastavěná plocha obnáší asi 40 čtverečních metrů, zahrádka asi 120 čtver. metrů.

Aby domky nebyly přelidněny, pečuje zdravotní policie.

Užitky dělnické čtvrti jsou tyto: Snížením činží, pohodlnějším a zdravějším zařízením bytů přišlo z vesnic mnoho rodin, jež dříve konaly obtížnou cestu denně do továren. Mladí lidé nemusili za tmy bez dohledu konati dlouhých cest. V domě vlastním upravili si lepší stravu nežli v jídelnách veřejných. Děti požívati mohly škol a opatoven v místě. Také lékařská pomoc byla ihned po ruce. Dělníci naučili se — spořiti, nemovitého majetku si vážit, cenu práce seznávat, pro dny stáří a neschopnosti se zabezpečovati. K tomu se přidruží láska k pořádku, čistotnosti a k dobrému chování vůbec. Mezi dělníky majícími vlastní domky se zřídka sítě nespokojenců socialně-demokratických ujme, neboť dělník intelligentní a spořádaný nečeká lepších dob od povykování a demonstrací. Nastává klid a spokojenost v rodinách i obcích.

(Pokrač.)

Církev a rodina.

Píše Jan Nepom. Jose Holý.

(Pokračování.)

Mimo dítě drželo pohanství v otroctví a potupě ještě jiné slabé stvoření — ženu.

Únos je u starých zákonná forma manželství. Za doby hrdinů v Řecku nebáli se Herkules a Theseus násilně unést ženy, aby je učinili svými manželkami, a ve Spartě dovoloval zákon mladíkům unést v noci úkradem jednu z mladých dívek z temného místa, kde byly shromážděny. Leckdy se sokové hádali o manželku jako o kořist; žena nikdy nebyla tázána, nikdy sama neurčovala o svém srdci a osudu.

Ať byla darována, prodána neb unesena, měla k tomuto smutnému otroctví ještě to neštěstí, že je přijímala a uznávala pro mravní nižší postavení, které jí ani nedopouštělo, aby je směla cítiti.

Když se stala manželkou, nepřestala býti otrokyní. Vyloučena z veřejného života, odsouzena v ženské obydlí je žena pohan-

ská pod stálým dozorem. Stále jsouc služebnicí nebo otrokyní člověka, jemuž zákon propůjčil právo nad jejím životem a smrtí, hříčkou jsouc jeho vrtochů, obětí jeho tyranství, nástrojem jeho zábav byla v takém opovržení, že staří filosofové říkali, že žena nemá duše nebo že duše její jest vypůjčena od nejhorších zvířat.

V Římě táž ukrutnost a totéž opovržení. Pro ženu ani manželství nepřetrhává moci otcovské. Teprve po roce přechází v majetek manželův, který se stává nejen pánem, nýbrž i jejím soudcem. V prvních dobách republiky měl právo nad jejím životem a smrtí, a později mohl ji odsouditi k smrti v soudu domácím, jemuž předsedal. Rozhodoval o jejím jmění i osobě. Neměla moci nad dětmi ani jiné důstojnosti než jejich pokrevná sestra. Její osoba ztrácí se před velebností mužovou. Má-li klíče

od domu, má je jen jako opatrovnice. Může býti zapuzena jako šat se odhazuje, který se už nelíbí. Kato postupuje příteli Hortensiovi svou ženu Martii a Augustus odvádí Livii příteli svému Tiberiovi Neronovi.

Muž má moc nad ženou, jako otec nad dcerou. Cicero zapudil Terentii, aby zaplatil dluhy, chtěje se dobře oženiti s druhou; Mecenas ženil se bez konce, tisíckrát se oženil, dí Seneca. Zapuzovali ženu, protože byla stará a nemocná i ze spekulace

Zapudil-li muž ženu pro nečestné chování, náleželo její věno muži, a proto kdo chtěl udělati „štěstí“, bral si za manželku nestoudnou ženu s bohatým věnem, aby ji mohl pro nepočetnost zapuditi.

A jako ženy nebyly v úctě, tak si ani samy sebe nevážily. Vrhaly se právě tak rady v cizoložství, jako manželé je rádi zapuzovali. Přidáme-li k tomuto již hroznému obrazu mnohoženství se žárlivostí a soupeřstvím, budeme míti jakési ponětí o tom, jaké bylo postavení žen v pohanství.

Ale proč se přebírali v análech starých národů abychom zde našli doklady o opovržení z něhož křesťanství ženu vysvobodilo?

Vstupme do paláce sultánova a poslechněme sténání, které vychází ze se-railu! Jaké zločiny a hanebnosti! Jaké ponížení a bolesti!

Čítáme analý současného pohanství, které nám posílají missionáři z krajín nevěřících! Všude stejné divadlo bezuzdné smyslnosti nebo bezejmenné ukrutnosti! Vypravuje se tato událost: Hledal náčelník lidu v Africe kněze, který již asi deset let hlásal evangelium jeho poddaným.

„Otče,“ děl, „věřím také v tvého Boha a chci býti křesťanem. Pokřti mne!“

„Ale to není možné,“ odpověděl kněz; „máš dvě ženy.“

Náčelník zarmoucen odešel do svého obydlí. Za několik dní se však vrátil a pravil vítězoslavně:

„Pokřti mne, mám nyní jen jednu ženu.“

„Co jsi udělal s druhou?“

„Snědl jsem ji!“

Je na čase, abychom udali prostředky, kterých užívala církev v minulosti proti těmto hanebnostem a které má vždy v záloze pro ty, kteří se poddávají jejímu moudrému řízení.

(Pokr.)

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Mezi 6.—10. červencem místopředseda hr. Coudenhove prohlížel Čáslav, Kutnou Horu a poříčí Doubravky Mladočeští poslanci jej doprovázeli a obecní výboři vítali jej slavnostně. Ale Dr. Herold nechtěl na sněmě s místopředsedou již ani mluvit. Jak se to srovnává?

Dne 10. července konal výkonný výbor svobodomyšlné strany schůzi, na které podána zpráva o výsledku cesty delegátů mladočeského klubu do Vídně ke hr. Thunovi a min. dru. Kaizlovi a sice poslanců dra Grégra, Herolda, Pacáka a Žáčka. Účelem cesty bylo přednesení stížnosti na politickou rovnoprávnost a domáhání se brzkého schválení zákonů sněmem král. Českého přijatých a splnění závazků, ve které vláda oproti českému klubu byla vešla. Dále měli se delegáti informovati o úmyslech vlády stran jazykové otázky a svolání říšské rady a naléhati na upravení zemských financí. — Min. Kaizl slíbil, že návrhy sněmovní „stanou se předmětem úvah ministerstva.“ Konference u min. hr.

Thuna trvala 4 hodiny. Týž slíbil, že vláda hodlá vládnouti ve smyslu Čechům přátelském a že k řešení otázky jazykové přikročí jen po slyšení stran a ve smyslu naprosté rovnoprávnosti. — Situace se výkladem tímto nevyjasnila. Naděje na lepší doby v národnostní, hospodářské a finanční stránce není. Dr. Žáček ve Vyzovicích pravil, že „naděje naše růžové nejsou, proti Němcům vláda (prý) nezakročí, tak že nás čekají dnové tubého boje.“

„Fügner“, sokolský spolek vídeňský slavil dne 15. a 16. července 10leté trvání. Došlo k násilnostem se strany Wolfiánů. Asi 50 osob zatčeno, 11 českých sokolů zraněno, ženy insultovány. Nejhubě řádili studenti. Následkem toho všichni posluchači vys. školy zemědělské byli vyslýcháni. Ti, kteří před měsícem dělali demonstrace proti koncertu „Slovan. zpěv. spolku“ na tureckých šancích, byli vyloučeni. — Ani jeden velký list vídeňský neodsoudil německých brutálností. A přece musí býti dovoleno Čechům nejen ve

Vidni, ale v celé říši, aby se scházeli a dle libosti slavnosti nebo přednášky pořádali. Naříká se ve Vidni na nedostatečnou návštěvu cizinců. Kdo však ponese do Vídně peníze, je-li tam vydán nebezpečí, že bude potupen nebo sbit pro svou národnost a neb pošlapán koňskými kopyty, jak doznela sama „Extrapost“

V Hlinsku kovala se 16. července voličská schůze, kde mluvili dr. Eduard Grégr, dr. Čelakovský, Udržal, posl. Adámek a jiní. Dr. Grégr pravil: „Smutný je obraz říše naší, rozervanost a zmatky otfásají jejími základy. Jde o její bytí a nebytí. Činí dojem státu v úpadku. Kostky metají o ni dědicové nepřátelští. Příčinou toho je boj, mají-li národové žítí rovni vedle sebe, nebo panstvíchtivost Němců. Chybným postupem staro českých poslanců přišlo se k punktacím. „Národní strana svobodomyšlná“, která z vůle národa přijala vůdčí prapor z chabých rukou své sokyně staročeské, vytkla si v programu jako přední úkol snahu po dosažení samostatnosti a svéprávnosti země koruny české a zaujala stanovisko čistě národnostní (!), v jehož rámci je místo pro všechny, s národem naším povětivě smýšlející strany. Při tom domáhá se strana svobodomyšlná naprosté svobody občanské a vypověděla boj choutkám (!) zpátnictví a klerikalismu, vysoké byrokracie, nadprávi a výsadám šlecht, žádajíc proto i rovné volební právo pro všechny příslušníky a vrstvy českého lidu . . . Hr. Thun slíbil nám, že splní našich 28 požadavků. Posláním jeho jest skoncovati rakousko-uherské vyrovnání jež v ohledu zemědělském je nám nepřiznivé a přivoditi smír mezi Čechy a Němci. My řekli hr. Thunovi, že trpělivost národa českého jest vyčerpána, že nespokojenost roste co den, a nebude-li požadavkům českým vyhověno, že národ náš zase sobě pomůže sám. Oposice se nebojíme. Co zmůže několik Schönererovců, zmůže i česká delegace. Na podmínku od Němců kladenou „ve smíru“ nepřistoupíme. Z jazykových nařízení nesmí býti vzato ani písmeny. Nemyslím, že vejdemo již do země zaslíbené, do země spravedlnosti, práva a svobody. Předvídám ještě další a kruté boje za práva a neodvislost vlasti. Připravte se k dalším bojům a neoddávejte se blahým nadějím. A neztrácejte víru v konečné vítězství! — Jak vidno, mohl tak mluvit i každý „jednorožní“ politik. — Dr. Čelakovský vypočítav „plodnou“ práci

sněmovní, řekl: Nejsme neomylní a nenahraditelní. Opustí-li nás voličové, půjdeme. Pak dp. farář Marek si stěžoval jak si mladočeské časopisy i řečníci počínají vůči duchovenstvu. Za odpověď dostal od dra. Grégra a uč. Jadrného, že „nikoli proti českým kněžím, ale proti klerikalismu strana svobodomyšlná stojí.“ — Po té přijata byla obvyklá resoluce, v níž se žádá rovnoprávnost všech národů, samospráva zemí koruny české, neunnavná dokonalá a zorganizovaná práce hospodářská, povznesení domácí výroby a tržby, hájení zájmů rolnictva, řemeslnictva a menšího obchodnictva i dělného lidu, rozkvět školství atd. Mladočeské schůze stávají se stále jalovějšími.

Dne 16. července odhalen byl v České Lípě pomník Schmeikalův. Mluvili říd. České spořitelny rytíř Theumer, dr. Funke, jenž pravil, že heslem Schmeikalovým bylo: „Deutsch und frei“. líčil jeho boj proti fundamentálním článkům, uvedl jeho slova z roku 1880 ve Vidni: „Deutsche sind wir und Deutsche wollen wir bleiben.“ líčil jeho zápas za „sourozectví“ Němců, jeho výroky: „Nationales Bewusstsein, nationale Arbeit und nationale Einigkeit“, a „Deutsche in Böhmen seid einig und stark“ atd. Bylo složeno přes 100 věnců (s velkoněmeckými většinou stuhami). Společnost byla většinou chrpami ozdobena.

Na Hrádku (u Domažlic) konal se 16. července tábor lidu chodského. Poslanec Černý pravil: Vláda po velikém sebezapírání národa našeho nenčinila pro nás ničeho, spíše se nám zdá, že zkouší nás, až kam jde pověstná trpělivost naše. Menšiny naše vydány jsou na pospas zůřivosti germánské, střední stavy hynou pod tíhou daní, o autonomii a státním právu jakoby ani nevěděla, Čech pro slůvko „zde“ je žalařován. Red. E. Hrubý z Prahy pravil: Moc předčí právo, Čech v odvěké vlasti jest psancem. Ze země Svatováclavské plyne do Vídně 217 mil. zl. Nechceme býti robotníky. Těžce neseme, že za ministra Kaizla zvyšována je daň z piva, líhu a clo petrolejové. V Německu diferencní a blanko-terminové obchody zrušeny. — Proč u nás ne? Zlořády musíme odstraňovati. Proč jest u nás tolik cizáckých firem pojišťovacích a kartelů? Nutno se organisovati! — Pak přijata resoluce ve smyslu „sdružení českých zemědělců“.

* * *

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

Tábor rolnictva na Chlumu u Král. Hradce konal se 9. července za účastenství asi 6000 osob. Posl. Jaroš pravil: „Soused náš dávno již lačněl po naší krásné vlasti. Mám obavu, že nebezpečí toto stává se den za dnem větší. Ve hvozdech pohraničních se trhá jazyk lidu českého a ani ve školách se nesmí mluvit česky. Chtějí-li z nás němečtí krajané (dle svatodušního programu) učiniti otroky pak si poníženi takové líbiti nedáme a raději smrt volíme a život ztratíme, nežli abychom ve vlasti své stali se národem podřízeným.“ Říd. Bauer mluvil pak o militarismu: „On ochuzuje naše hospodáře, vysává naše hmotné síly a činí hejno žebráků. Rakousko má v aktivní službě stále 300.000 vojáků, jež rozmnožiti může na 2 $\frac{1}{2}$ mil. a s domobranou na 4 mil. vojáků. Všeho vojska je 44 mil., takže na 32 osoby připadá 1 voják. Kdyby se mělo všechno lidstvo na zemi vyhladiti, nepořebovalo by vojsko manlicherovkami ozbrojené ani minuty! Náklad na vojsko v naší r. 1869 činil 95 mil., dnes již přes 200 mil. zl. Kdyby se tak pokračovalo, výrobní třídy toho nesnesou. Z toho u nás v Cislajtanií přijde na jednoho občana 4 zl. 60 kr., v Uhrách jen 2 zl. 60 kr. Nechtěť jest zavedena dvouletá služba aktivní dle Německa, kde je od r. 1893. V Americe vycvičilo se v poslední válce vojsko za měsíc a vyhrálo. Rolnictvu ubírají se pracovní síly v nejlepších letech a odcizují se práci. Navíc cvičení povolávají se záložníci ve žních. Nechtěť se volají jindy.“ Po té pojednal posl. Niklfeld o „Příkazu dané pozemkové pro potřeby zemské“ a „O zemském hospodářství“. Pravil: „Je-li rolnický stav pro stát nejdůležitějším činitelem, proč jeví se oň tak malá péče? V příčině advokátů, notářů, kněží (!), státních úředníků a sluhův i dělnictva a všech vrstev společnosti naší učiněna již opatření. Rolník má býti poslední? Království Českému vzato právo berně předpisovati. Potřeba zemská hraditi se musí přírážkami, jež stoupají stále. V komisi sněmovní usneseno, aby zemský výbor jednal s vládou, by některá přímá daň byla odkázána pokladně král. Českého, aby zavedla se zemská dávka ze jmění a dědictví, ze spotřeby cukru, kořalky, z piva atd. Ale návrhy ty nedostaly se k projednávání na

sněmě. Po té přijata resoluce, v níž se protestuje proti požadavkům německým, o Letnicích vysloveným, v níž se žádá zavedení 2leté služby vojenské a u absolventů nižších škol hospodářských na 1 rok, aby úleva poskytnuta byla rodinám, kde je jediný syn v hospodářství vycvičený, v níž se ohrazuje rolnictvo proti zvýšení zemských přírážek a žádá se část daní státních pro zemské potřeby a konečně upravení Labe.

Četné bouře a krupobití mezi 14. až 19. červencem ve středních Čechách poškodily pěkně stojící úrodu. Rolníci bědojí. Vyhledky do budoucnosti jsou stále smutnější.

V Brně sestupuje se družstvo české k zařízení akc. pivovaru a sladovny. Počítá, že strhne na sebe asi 100 000 hl. piva, jež dnes dodávají německé pivovary. Schvalujeme podobné podniky, jeť to kus svépomoci.

Exekuční dražby hospodářských usedlostí. Předvídá-li rolník, že se přes léto již neudrží, ani neseje a pole nechá ležeti ladem — víť, že bude mu prodána usedlost i úroda na poli. Proto navrhuje rolník Jan Jonák v boskovické „České Samostatnosti“ provedení následujících zásad: 1. aby v obcích se zřizovaly soudy smírčí; 2. aby sekvestrace plodin hospodářských provedena byla hospodářem samým, jeho vlastními lidmi za dozoru některého člena obecního zastupitelstva; 3. aby usedlosti prodávány se tak, by nastoupil nový hospodář až po žních; 4. aby polní úroda nebyla prodávána zároveň s usedlostí, nýbrž aby užitek z ní bral ještě exekvovaný majitel; 5. aby odhad obstaráván byl domácími znalci poměrův a nikoli cizími a draze placenými osobami.

II. Remeslo.

Sjezd českoslovanských hostinských v Plzni konal se 18. července za účastenství 250 delegátů. Mluvili posl. Březnovský, Dr. Dyk, Hofica a četní odborníci. Jednáno bylo o výnosu ministra obchodu stran láhvového piva, o nápravě zomských financí, o pojišťování ve stáří a poměrech při živnosti hostinské. — Uvedeno, že se v Čechách nyní do roka spotřebuje na 8 mil. (!) hektolitrů piva, z toho $\frac{1}{4}$ se prodá v láhvích. — Sociální demokrat Krofta (z Libně) byl umlčen. — V příčině pojištění navrhoval pan Zelenka (z Prahy), aby se hostinští pojišťo-

vali u zemsk. fondu císaře Františka Josefa I. a aby platili nejméně 1 zl. měsíčně. — Resolucí zase dost — a zda se provedou? —

Kartel cukerní již se utvořil, nyní se tvoří kartel petrolejový a lihový. Ceny budou si karteláři udávat sami. Obecenstvo bude úplně bezbranné.

Počet samostatných živností obnášel r. 1892 u nás 839 554, r. 1897 pak 890.251. Potravní daň vynesla r. 1892 čistých 97 mil. zl., r. 1897 pak 121 mil. zl. Výnos tabákové režie vynesl r. 1892 přes 51 mil. zl., r. 1897 pak 66 mil. zl. Vklady spořitelni obnášely r. 1886 částku 1054 mil. zl., roku 1897 stouply na 1717 mil. zl. — Z toho soudí vládní listy, že — blahobyt u nás roste! Quod non!

Informačních kanceláří českých nemáme! Všecky informace procházeti musí kanceláři židovsko-německými. Je to jako ve válce, kdy dobře vyškolený sbor hlídek podati může důležité zprávy generálnímu vedení. O našich lidech dávají nepřátelské kanceláře zprávy nepřívznivé. Následkem toho bývá drahý úvěr, náhlé odvolání úvěru, klepy o špatných obchodech, ubití našich obchodníků. Naši lidé mohou zvítěziti pouze správností v obchodě a pravdivostí svých zpráv. Jen tak se úvěr získá a udrží. Lží poškodí se závod. Ale jak to u nás chodí? Naši obchodníci i řemeslníci buď příliš černě nebo příliš světle zprávy o sobě podávají, to jest — přehánějí. Falešnou zpravou podkopává se závod. Informace mají se díti svědomitě a pravdivě a hlavně ústně (jako židé činí), neboť ve psaných pouze fráze se blýskají. Dále jest třeba mlčelivosti a diskretnosti kterýchž vlastností u nás také není přebytek. Naopak klepařství zhonbně působící, jež o úvěr i zákazníky závody připravuje, jest u nás velice rozšířeno.

Německo vyváží ročně za 321 mil. marek chemických výrobků. Naše říše pouze za — 62.000 zl. Kdežto u nás chemických předmětů jest 1½% . dodává Německo, Francie a Anglie — 50 procent produktů chemického průmyslu. Vše je u nás jako začarováno!

III. Dělníci.

V Moravské Ostravě konala se dne 16. června schůze dělnictva, na které se protestovalo proti zdražení životních potřeb. Pak byly pořádné demonstrace

V Praze konala se schůze týž den na Štvanici o rakousko-uherském vyrovnání. Mluvil hlavně soudruh Regner.

P. Stojalowski byl na nádraží v Novém Sandci od železničních dělníků přepaden. Voláno: Zrádce lidu! Jdi k Brokovi (to jest četn. generálu). Žádali, by jim vrátil 1500 zl. jež mu sebrali.

Ve Svitávce došlo 10. července k bouři dělnictva proti firmě M. Löw-Beerové a přídelně Fischerové. Stávkáři převrhli vůz a balíky s vlnou rozřezali, v továrně přetěžali kmeny a stroje zastavili. 58 osob bylo zatčeno a dodáno do Boskovic.

Osmihodinová pracovní doba zavedena jest většinou v severní Americe a v Australii. Jen v zemědělství jest práce denní delší. U pekařů, na drahách atd. jest 10 hodin práce. V Australii jest 9hodinná doba pracovní. V Německu převládá 10hod. doba pracovní, v Anglii 8hodinná. Ve Francii je 10hod. práce většinou, v říši naší průměrně 11hodinná, v Rusku průměrně 12hodinná.

Na byty dělnické propůjčila pruská vláda již 15 mil. marek. Ve Frankfurtě jest „spolek pro říšské bytové zákonodárství“ (Verein-Reichswohnungsgesetz), který se stará o stavbu zdravých bytů dělnických a úřednických, prohlíží je, zkouší materiál, organizuje družstva dohlíží na nájemné a na zabavení svršků atd. Spolek dokázal, že dráhy v 52 místech postavily 760 bytů atd., že doly na 196 bytů zřídily atd., takže na 2000 dělníků umístil do levných a dobrých příbytků. Tážeme se: Proč u nás zůstáváme pořád vzadu a cizinou v těchto důležitých věcech. Naše dělnické noclehárny jsou přímo strašné.

V Bavorsku nyní mají 11 poslanců na sněmu sociální demokraté v Sasku 8, v Gothě 7, v Saskomeiningsku a v Altenburku 4, v Hesensku 4, v Bádensku 3, ve Výmarsku, Schwarzburg-Rudolfstadte, Wirttembersku 1.

ŠKOLSTVÍ.

Mládež o prázdninách — čím se bude obírat? Děti z obecné školy budou buď pomáhati rodičům při práci, nebo hlídati při-

bytek, nebo — zahálet. Studenti ze středních škol podobně. A občané akademičtí z university a techniky budou pořádati před-

nášky a zábavy, nebo budou cestovati. A přece mohly by se prázdniny školské vyplnit prací plodnou. O prázdninách pravidelně kníba z ruky se studentům vyráží, aby prý užili času k zotavení. A zatím fantasie a duch ochabnou docela. Objeví se v přemýšlení veliká slabost, neschopnost a lenost. Dobře by bylo, kdyby se mohly vědomosti během 10 měsíců nabyté jaksi prakticky zužitkovati a osvědčiti. Ale jak? V zahradách, na polích a v hospodářství? Je záhodno přemýšleti o tom.

Dnes se mnoho času vyplývá na zbytečné malichernosti. Děti zejména neměly by ani o prázdninách zůstat bez dozoru, neboť veliké je číslo těch ubohých, jež se právě v tomto čase zkazí. Zahálka je především počátkem vší nepravosti. Děti mohly by dobře kreslit a malovat, vyřezávat, plést, v za-

hradách pracovat, v jazyku cizím se zdokonalovat a pod.

Rada král. hl. města Prahy usnesla se, aby školní zahrádky (až na 3 vzorně zřízené) byly zrušeny poněvadž se pro botanické zahrádky nehodí a poněvadž — zřízena byla ústřední botanická zahrada v Rajské zahradě. — Šalomounské usnesení to není.

Professoři vídeňské university podepsali adresu carovi v záležitosti Finské. Ministr vyučování hr. Bylandt Rheidt, rektoru vídeňské university prof. Wiesnerovi udělil za to důtku. — Když podepsali protest proti Badeniovým jazykovým nařízením — nic se jim nestalo!

Pro studující středních škol zříditi se má Svatováclavský konvikt v Praze přičleněním dp. redaktora Kopala a vp. kaplana Englera.

NABOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Dne 23. července posvěcení budou v Praze bohoslovci IV. ročníku theologické fakulty na kněze. Bůh naplní všechny Duchem sv., aby byli hodnými dělníky na vinici Páně. Voláme k Vám, milí bratři: Stávejte pevně ve víře! Vezměte přílbu i pás i meč sv. evangelia. Práce je nesmírně mnoho. Ku předu tedy! Per ardua ad astra! Utrpením k vítězství se jde! Sursum corda! —

Modlitby za příštího arcibiskupa v Praze ustanovila nejd. konsistoř. Při mši sv. má se bráti kolekta k Duchu sv. a po litaních třikrát modlitba Páně a zdrávas.

Před opravou chrámu některého nutno vyrozuměti též ústřední komisi pro umělecké a historické památky ve Vídni resp. jejího krajinského konservatora, protože by mohly nastati nemilé protesty, jimiž se oprava zdržuje. Jest v zájmu duchov. správců, aby každou větší opravu ohlašovali též konservatorům.

Od 1.—3. srpna koná se pouť bohoslovců českoslovanských na Velehradě. Bude konati se společná pobožnost

a přednášky o kulturním významu sv. Cyrilla a Methoda (dp. Jan Vychodil), o sociální činnosti mladého kněze (dp. Valoušek), o náboženství člověka vzdělaného (pan Fr. Štraj), o potřebě svornosti (dp. Dostál Lutínov), o tom, co má býti základem mravního jednání člověka (p. J. Vraštil) Kdo můžeš zajed si na Velehrad!

Manželské rozvody v Uhrách. V r 1895 bylo žádostí za rozvody manželské v Uhrách 2465, r. 1896 ale již 3221, r. 1897 pak 3529 a r 1898 již přes 4000. Manželských processů bylo r. 1895 jen 5840, ale r. 1898 již na 10000. To jsou následky zákona manželského zednářsko-židovskou většinou uherské vlády Uhrám vnuceného.

P. Flamidien, člen školních bratří v Lillu, obviněný z vraždy malého chlapce, byl z obžaloby propuštěn a prohlášen nevinným. Liberální a socialistické listy štvály při zatčení jeho proti církvi a kněžstvu, takže došlo ke krvavým výtržnostem. Rozumí se, že nyní utrhačství svého neodvolají!

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Německo.

Císař Vilém II. vstoupil na francouzskou loď „Ifigenii“, odkud zaslal prezidentovi

Loubetovi pozdravný telegram, na který Loubet activě odpověděl, „Figaro“, „Liberté“ a většina vládních a židovských listů přinesly

oslavné články. „Le petit Journal“ „L' Intransigeant“ atd. naopak praví, že nemůže být pro Francii již většího pokoření.

Berlínský list „Gegenwart“ o říši naší napsal :

V Uhrách byly 2 mil. Němců vydány ve psi asiatské libovůli kmene koňských pastevců. V Rakousku slovanství pomocí bezvlasteneckého klerikalismu vítězně proniká na útraty Němců. Zostření boje slovanského proti dávnému, dějinám posvěcenému poručnictví Němců vnutilo i úřednímu (!) Německu jinou posici vůči Rakousku. Německo-rakouský spolek, zbudovaný na německém základě, pozbývá nyní důležité své podmínky. Byl založen proti nájezdům francouzsko-ruským. Nyni spolek ten pozbyl pro Německo téměř vši ceny. Zdrželivost německá proti Rakousku musí přestat. Stát ten má — budoucnost za sebou! Čechy nesmějí se státi samostatným královstvím. Poslovanění Čech, Moravy a Slezska nelze strpěti. Musíme se ujati svých soukmenovců. Nečinnými diváky sotva budeme moci zůstat, jestli rakouská vláda se neodvrátí od své záhubné politiky. Bude to velký boj mezi Germanstvem a Slovanstvem. Podari-li se domu habsburskému zkrotiti slovanské ty živly, ohrožující (!) trvání státu, pak musí být německý základ podunajské říše trvale a pevně založen v ústavě! Pakli poslovanění a pomadařování Němců bude pokračovat, musí Německo své syny zachránit — na bojišti! — To je pěkný obrázek — k haagské „konferenci míru“.

Srbsko.

Dne 6. července střeleno bylo v Bělehradě na bývalého krále Milana. Útočník zatčený prohlásil, že byl najat. Proto nastalo zatýkání předáků hlavní srbské strany radikální. Vyslanec srbský gen. Grujič odvolán z Petrohradu, Pasič, Protič, Đurič, Taušanovič, Vesnić, Nikolič atd. zatčeni. Znatelé nešťastného „kralování“ Milanova praví, že útok byl nastrojen od policie, aby se mohlo bezohledně zatočiti s nenáviděnou stranou. Profesori a úředníci jsou propouštěni z míst Nad Bělehradem vyhlášen náhlý soud.

Proti knížeti Ferdinandu Koburgovi osnuje se v Bulharsku mocné jítření proto, že zadány byly cizím (židovským) společností jibobulharské dráhy a jiné finanční projekty. Časopisy praví (na př. „Tribuna“): Jaký užitek má Bulharsko z knížete, jenž se honí jen po zábavách a dává si za to platit 2 mil.? Nebylo by lépe zméuiti systém a zavésti republiku? Anebo dosaditi místo knížete — laciný psací stroj? — Připomínáme že Battenberg byl za noci z Bulharska vyvezen!

Italie.

O klesání Itálie svědectví vydal znova bývalý ministerský předseda Crispi, jenž v omluvě k banketu zahradnické společnosti napsal: „V době, která je tak smutnou jako nynější, nemohu se účastnit hostiny. Den ke dni klesá naše vlast italská, a nikdo není s to, aby zadržel její úpadek. Nedožiji se více znovuzrození Itálie.“

Francie.

Posl. Millevoie pravil k dopisovateli rus. „Nov. Vremene“ : „Celá země je proti nynější vládě. Octli jsme se pod židovským jhem. Všichni, od Loubeta po Milleranda jsou v moci židovské. Program jejich jest dávno vypracován. Ale antisemitské hnutí roste. Bude výbuch. Židům je na obtíž franko-ruský spolek, oni Rusko nenávidí, protože je drží v kleštích. Židé chtějí připraviti spolek Francie s Německem. Zájmem Německa je — demoralisovati naši armádu. Jidášův polibek! Za poslední své řeči dal Brisson s tribuny znamení masonské „signe de detresse“, t. j. vyzvání k jednotě v okamžiku nebezpečí. Proto poslanci všichni poslechli svého velmistra a hlasovali pro vládu Waldek-Rousseaua, jenž se scházel — s Reinachem . . .“

Anglie, která Irsko ožebračila, chystá se do boje s Transwaalem. Do Kapska posílá vojsko a děla. Na kongressu stran míru v Haagu protestují angličti zástupci proti mnohým usnesením, zejména v příčině třaskavých nábojů (dum dum) a rozhodčihó sondy, takže sjezd ten skončí celkem bez výsledku příznivého. —

KRONIKA.

V „Národních Listech“ ve feuilletoně častěji se objevuje „kratochvilné“ kopnutí do zřízení katolické církve od člověka,

jenž se podpisuje „Kara Ben Jehuda“. Svědkové tvrdí, že byl před několika roky v pražském semináři.

Všecky noviny oblašují kalendář na rok 1900 „**Pikantního světa**“ . . . Ten vyšel tedy nejdříve. Také znamení doby. A jde prý silně na odbyt i mezi mládeží nedospělou.

Celé obecní zastupitelstvo v Blatné se poděkovalo — k vůli nepořádkům.

Jako jinde i v Praze ustanoven výbor, který bude zřizovati léčebny nemocných **tuberkulosou**. Odborníci tvrdí, že souchotiny jsou vyléčitelné a sice zničením bacilů a uchráněním tkáně od poruchy, výrobou zdravé krve atd. Kež se najde lidumil, jenž by větší obnos na zřízení sanatorií věnoval!

Pan J. Myslivec maturoval na akademickém gymnasiu letos. Po odbytí obecné třídní školy vynořil se obuvnictví, pracoval do r. 1894 jako pomocník, načež připraven dp. Stejskalem, složil zkoušku pro 5. třídu gymnasiální roku 1895. Chce studovati práva. **Ku předu!**

Kabylové v Praze — z Vršovic? Na Štvanici utábořilo se asi 20 lidí, o kterých „Hlas Nár.“ dne 11 července napsal: Kabylové nečiní dojem, že přišli z temné pevniny, spíše odněkud ze Žižkova. Několik osmahlých mužských, mezi nimiž jest jeden černoch a několik ženských ošumělým cárem oděných (se žlutými stěvičky na nohou a modrýma očima!), jakýs tanečník — to jest vše. Společnost činí dojem potulného tureckého šantánu, jaký se po krémách v Egyptě a pod. produkuje. Že se to na útraty obecněstva v Praze produkuje?

Jednota pro dostavění dómu svato-vítského, konala valnou schůzi dne 10 července. Jednota loni čítala 18 zakládající 3 podporující členy. 577 skutečných, 218 přispívajících a 1203 členy s ročním příspěvkem 5 zl. Příjmy loni obnášely 156 097 zl. 21 kr., vydání 127.432 zl. 45 kr. Po delší debatě zvolen za nástupce arch. Mockra pan Kamil Hilbert, syn starosty Lounského, r. 1869 narozený. Navštěvoval akademii výtvarných umění ve Vídni a byl z Vídne prof. Lantzem doporučen. Většího díla nevykonal. Z našich umělců měli na to místo nároky: Sochor, Podhajský, Zechner, Labler, Krch. Vomáčka a dlouholetý spolupracovník Mockrův, stavitel p. Živný.

Hrom bije za posledních let více, nežli bývalo dříve, zejména v městech. Vysvětluje se to tím, že je množství kouřů a telefonních i elektrických drátů, které blesk přitahují.

Redaktor **V. Chvátal** („Věstník“, „Volné Slovo“) byl v Žižkově v hostinci „u deklara“ spoličkován.

Pražská obecní hospodářství stává se již příslovečným. Dne 17. jednáno ve sboru o ztrátě 300.000 zl. při zřizování nového kamenného mostu u Nár. divadla. Vínu dávali (zejména posl. Březnovský i dr. Podlipný) vrchnímu inženýru Soukupovi. Nyní budou hledáni vinníci, věc se uloží komisi, až usne. **Znameníť hospodaření!**

Ostuda. Pod tímto titulem „N. L.“ dne 15. července odsuzují rakovnického rabína, jenž na schůzi zionistů v Praze nedovolil mluvit česky a usnesení náboženské obce židovské v Rakovnici, jež čin svého rabína schválila. „N. L.“ se táží: Kde byli rakovníci „čeští židé?“ — Odpovídáme: Což „N. L.“ nevědí, že úkolem židovstva všeho u nás jest — germanisovati?

Protestanté a židé jsou nájemci statků našich katolických šlechticů, ba i některých klášterů a kapitol kanovnických. Mnozí na tento zjev reptají. Nepřátelé nám to s posměchem připomínají. Srovnává se to dále s církevními zákony, že mezi hospodářskými úředníky (a právě těmi nejvyššími) našich katolických kavalírů jest mnoho pruských evangeliků? Tak na př. na Peruci, v Moravské Ostravě (na Moravě vůbec ještě více nežli u nás), v Děčíně, v Chotěšanech atd. atd. **Obraťme věc:** Běže si protestant a žid za ujevější úředníky — katolika? Proč jen u nás taková slabost panuje? To je již vrchol tak zv. snášeivosti, ba je to něco více . . .

Porodní báby některé stále zločinně se dopouštějí. Před 7 roky nalezena sličná dívka za vraty jednoho domu v Maislově ulici v krvi mrtva. Rok co rok opakuje se vykrvácení nešťastných děvčat, jež hledají pomoci v diskretuich záležitostech. Nyní nevěsta drážďanského obchodníka Pöschla, zámožná a sličná A. Bertuchová, byvší hercem svedena, vykrvácela v Karlově ulici u Haškové . . . Na kolik obětí se nepřijde? — Co se to děje?!

Samospráva našich obcí jest někde pravým paškvilem. Při nedávné při před pražskou porotou bylo na př. dokázáno, že Plzeňská obec prodala za 7000 zl. vodní právo, aby ho za rok za 28.000 zl. zpět koupila, že jeden člen městské rady vydává „Plzeňské Listy“ a počítá si děsné peníze za inseráty, že se v kanceláři starostově rozhodlo o koncessích hostinských atd. **Hospodářská i společenská demoralisace!**

Ženský kongres v Londýně dopadl stkvěle, neboť skončil naprostou jednomyslností četných delegátek ze všech dílů světa. Jednalo se o právech žen, o charitativním

působení, o vzdělání atd. Bylo proneseno přes 400 řečí! Byl to pravý sněm pracovní, mezitím co muži ve sněmě belgickém, španělském, italském atd. se do krve rvali, kopali a na sebe plivali. Mluvílo se hlavně anglicky, ale též čínsky a japonsky. Časopisy se kritiky zdržely, neboť je zalekla veliká moc a svornost žen. „Mezinárodní spolek žen“

svolávati bude nyní každý rok velké poradní schůze, příští rok budou dvě v Paříži, pak v Berlíně. — Z Čech, pokud jsme se mohli doptati, nebyla žádná žena na kongressu londýnském. Takhle kdyby se jednalo o — bazar nebo tanec, tu by mnohá z našich dam se ne do Londýna, ale třeba na cestu kolem světa vydala! —

• • • • K R I T I K A . • • • •

Divadlo.

Na konec umírající sezony provedla správa Národního divadla reprisi Shakespearova „Kupce benátského“, a to v novém obsazení, nastudování i v novém překladě, jež pořídil V. Sládek.

Něco vábně konzelného a lidského v nejkrásnějším smyslu slova vane z jeho prací. Díla Shakespearova jsou plna poesie, mluví naivně jako dítě a štěbetavý pták na větví, jsou lehká, vzdušná, všemu lidskému otevřená; střídají se v nich tragické konflikty duše s bezstarostným popěvkem a pohádkovými hrami fantasie.

Těžkou úlohu Shyloka sehrál čestně pan Šmaha, kdežto při reprisi výborně sehrál Shyloka pan Inemann. Porcii pí. Kvapilová.

Stolbova veselohra „Na letuším bytě“,

známá již návštěvníkům výstavního divadla z lonského roku, neuspokojila.

Provedení této veselohry mohlo si Nár. divadlo uspořiti. Nechci tím sice říci, že kus by byl snad špatným, ale myslím, že by nám nastudováním některé jiné vážnější práce, u nás posud neznámé. — beztoho kulháme posud za něm. divadlem — lépe posloužilo.

Ve vidni dávala se s velkým úspěchem Tolstého „Vláda tmy“. Představení přítomna byla dcera hr. Tolstého, Tatána.

Australská zpěvačka Melba v Americe a v Anglii žádá za jediné vystoupení 5.400 zl. V jednom týdnu v Londýně vystoupila 11krát, tedy 59.400 zl. za týden. Co se dnes platí zlatem?

V Karlovarech byla pověstná „Zaza“ vypískána. Konečně!

• • • • L I T E R A T U R A . • • • •

V socialistické revui „Aurore“ počal vycházeti čtyřdílný román Emila Zoly: „Fecundité — Travail — Justice — Verité.“ Leží to již v přirozenosti Zolově, komponovati obrazy velikých rozměrů, v nichž chce obsáhnouti historii některé kasty lidstva, a proto napjal, sotva že ukončil velikou trilogii románů: Lúrdy — Řím — Paříž, opětně obrovské plátno k novému románovému cyklu, jehož podkladem má býti aféra Dreyfusova. Emile Zola chce stát se za každou cenu reprezentantem druhé polovice tohoto století. Nečiní tak však ze stanoviska uměleckého, nýbrž z vášnivé ctižádostivosti, chce, aby jednou zůstaly věčné stopy po jeho „umělecké“ tvorbě, což chce docíliti nesmírnou

konceptí děl a spoustou stránek svých románů.

Za hluku báječných reklam, podkuřnicích kritik počíná vždy každé své dílo, jež má býti podkladem „novověké literatury“, jež má se opírat o filosofii pozitivistů a vědu exaktní.

On zkrachovaný naturalismus chce opětně povznést a uplatnit; činí tak však marně, jeho stastránkové romány nezůstanou ničím jiným, nežli pouhým Zolovým „snem“ po čemsi velikém, rozpoložitém a monumentálním. Zolův pessimismus a brntálnost, již líčí své dlouhé řady velkoměstských obrazů, nemohou nikoho nadchnouti, kdežto jeho líčení sprostých scén vzbudí většinou hnus a ošklivost! R. Pánek.

Vesnické obrázky, napsal Bohumil Brodský. Část II. Obsahuje povídky: Nové ráno, Udělala místo. Oba. -- Plodný a oblíbený spisovatel slohem populárním líčí dojemně a celkem pravdivě naše venkovské obyvatelstvo. Ženské postavy jsou pravidelně lépe kresleny nežli mužské. Někde mohla by scéna býti propracovanější, sloh lapidárnější! -- Doporučujeme.

Pouští, cestopisná povídka od K. Maye, přel. O. Flögl. Brno. Nákladem Benediktinův rajhradských. Seš. 6., cena 25 kr.

Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii, sepsal F. Vigouroux, řed. semináře v Paříži, přeložil Dr. Ant. Podlaha, seš. 38. a 39. (Cena 20 kr.) Přináší objevy, týkající se knihy královské (Ezechiáše, Assaraddova, Sennacheriba). Četné obrázky.

Náš domov, red. J. Vévody v Zábřehu, seš. 13. a 14. Doporučujeme!

Západ, pohorský obrázek, napsal Karel V. Rais. Nákladem F. Šimáčka. Seš. 7. a 8., 9. a 10. (Cena 16 kr.)

K době prázdnin a cestování!

Říp a jeho okolí. Výbornou pomůckou je pod názvem „Říp“ vydaná knížka, v níž jsou popsány historické a zeměpisné důležitosti Řípu. -- Pěkné obrázky činí knížku milou památkou. -- Vázaný výtisk prodává se za **35 kr.**, neváz. za **30 kr.** Každý výtisk má několik čistých listů na poznámky.

Ty, kdož chtějí navštívit jedno z nejpamátnějších míst českých, zvláště upozorňujeme na

Kláster Želiv.

Cestopisná črta. Napsal **Václav Petrá.**

102 str.

Cena 50 kr.

Historické paměti

bývalého panství Mnišeckého a kláštera sv. Maří Magdaleny na Skalce.

Dle původních pramenů sestavil a napsal v letech 1884—1893

Josef Vávra, prof. na c. k. české reálce v Praze.

Cena 60 kr.

Průvodce po Itálii. Praktická konversační knížka pro touristy a cestující, aby i neznalí jsoouce italského jazyka, mohli se dorozumět v hotelích, obchodech a ná-dřažích a na cestě vůbec. Se seznamem jednoho sta měst v severní, střední a jižní Itálii, s upozorněním na jejich památnosti upravil **Jos. Flekáček.** -- Váz. ztuha 80 kr. **Stručný slovník česko-italský** (134 str.) 80 kr.

Objednávky vyřizuje

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Francel

v Praze, Melantrichova ul.

V katolické naší původní literatuře zaznamenáváme dva pozoruhodné spisy: **Laik** — slovutný publicista český — **Adolf Srb**, veden úctou k zářícímu vzoru hlavy církve **Levu XIII.**, chápe se péra, by vzdal hold vypsáním života a působení Jeho v nádherném díle **Lev XIII.** — A druhý potěšitelný zjev je sepsání původní **Obrany základů víry katolické** naším katol. filosofem českým, J. M. PhDr. **Eug. Kadeřávkem**, děkanem české university.

I upozorňujeme na tyto dva spisy všechnu katol. veřejnost českou.

LEV XIII.

jeho život a působení.

Vylíčil **Adolf Srb.**

Vycházeti bude v sešitech nádherné úpravy à **40 kr.**

Sešit 1. právě se rozesílá!

Obrana základů víry katolické.

Napsal

PhDr. **Eug. Kadeřávek**, Ord. Praem.

———— Vychází v sešitech (48 stran) à **30 kr.** ————

Příhlášky přijímá a vyřizuje

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze,
budova městské spořitelny.

BRANA

OBSAH:

Ke 40leté ročnici kněžství vdp.
P. Kopala. — Zřídte nové biskup-
ství v Chebu! — Účinky spiritismu.
— Jednota úkonů náboženských.
— Organizace katol. laiků. — Církev
a rodina. — Naše školství. — Čím
jest slavnost „Hvězdy“ u Prahy. —
České věci. — Národohospodářská
část. — Školství. — Náboženské
a církevní záležitosti. — Zahraniční
události. — Část literární. —
Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
A ZODPOVÍDÁ
P. JOSEF ŠIMON

+
VACLAV KOTRBA
VYDAVATEL

Časopisy, a knihy redakci zaslané.

- Vzhůru na Slovensko!** (Průvodce uherským Slovenskem.) Sestavil St. Klíma, učitel ve Zbraslavicích. Cena 10 kr.
- Západ**, sešit 11—12. Pohorský obraz od K. V. Raisa. Doporučujeme tuto pěkně psanou povídku!
- Výminkáři.** Povídky a kresby z podhoří, napsal K. V. Rais. Nákladem F. Šimáčka. Sešit I. (16 kr.)
- Przegląd katolicki**, Varšava.
- Obzor**, č. 14. (20. července.) Doporučujeme!
- Nový věk**, ročník I, číslo 1--7. Časový obsah.
- Česká žena**, číslo 21.
- Obrana práce**, číslo 20. Nařiká na brněnskou stávkou, jež připravila dělnictvo nejméně o půl milionu zlatých.
- Adolf Srb:** Stkvostně vypracovaný spis výborně psaný: **Lev XIII.** Sešit 1. (40 kr.) Doporučujeme!
- Časopis katolického duchovenstva**, sešit 6.
- Víra, naděje a láska**, kniha modliteb od dp. Vojtěcha Šrámka. Doporučujeme!
- Osvěta**, sešit srpnový. Pěkně líčený životopis J. Em. kardinála hrab. Schoenborna. — Výborné články.
- Škola božského srdce Páně**, sešit srpnový. Doporučujeme!

Byly články, —

*jež svým časem podryval kněz
Jan Viklif, a po něm kněz Jan
Hus, jak se po theologicku říká,
dobou tou quaestiones liberae?*

čili: **Skromná odpověď na poučování pana doecuta
Václava Novotného.**

Napsal

Dr. ANTONÍN LENZ,

probošt královské kapitoly Vyšehradské,

Cena 35 kr.

46 stran.

Cena 35 kr.

Objednávky vyřizuje

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci

v Praze, Melantrichova ul.

Vychází:
5. a 20. dne
každého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prahu i venkov
celoročně 3 zl.,
čtvrtletně 75 kr.

ROČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 5. SRPNA 1899.

ČÍSLO 15.

Ke 40leté ročnici kněžství vdp. p. Kopala.

OTČE PŘEMILÝ, MUŽI ŠLECHETNÝ, SRDCE ZLATÉ, BOHATÝRE DUCHEM
I PÉREM, Kladivo na nepřátely, štika v rybníce našem, kněže
dle příkladu sv. Pavla, útočiště opuštěných, záštito proná-
sledovaných, dobrodinče chudých, vojíne Kristův!

Mnoho Jste vykonal dobrého. Pracoval Jste úžasné pilně. Slova hleděl
Jste uváděti ve skutek. Jsa nepřitelem falše a lži, nemilosrdně Jste tepal
všecku přetvářku, která se u nás více nežli kde jinde zahnízdila. Ni zisku
ni slávy nehledal Jste.

Mnoho ještě vykonati zbývá. Sbíráme síly své, abychom lid náš uvedli
na cestu pravdy, lásky a dobra. Vedte nás! Ku předu, ku předu! Bůh Vám
žehnej a milostí svou naplňuj, abychom s Vámi a za Vámi šli k vítězství za
vlast i Církev. Mnogaja ljeta!

Redaktor a vydavatel.

Zřídte nové biskupství v Chebu!*)

Divné to přání — pomyslí si snad mnohý
ze čtenářů, který o této záležitosti nikdy
nepřemýšlel a snad přání toto jako zcela
neodůvodněné již a priori zamítne a odsoudí.

Než však si úsudek o návrhu tomto
utvoří, nechť si neobtěžuje přečísti tyto
řádky, které po dobrém uvážení napsal český
kněz z chebského kraje.

*) Ačkoli s obsahem tohoto článku se
úplně nestotožňujeme, dáváme mu přece místa,
protože jest to žádost přemnohých českých
kaplanů i farářů v území uzavíra-
ném, kteří již dnes trpí velice a ještě hor-
ších časů se obávají. Myslíme, že by se též
proti agitaci za heslem „Pryč od Říma“
vedené zřízením nového biskupství pevnější
hráz položití mohla.

My ovšem náhledy své nikomu nevnu-
cujeme, patentu neomylnosti si na ně ne-
osobujeme a nikomu nezazlíme, nesouhlasí-li
s míněním naším.

Nuže tedy k věci!

Přání Němců, aby v německém území
pražské arcidioecese bylo zřízeno nové bi-
skupství jest všeobecně známo, dle našeho
přesvědčení oprávněno a splnění jeho bylo
by zajisté se stanoviska církevního i ná-
rodnostního pro oba kmeny prospěšné.

Poněvadž jest zřízení nového biskupství
záležitostí předem církevní, padají tu na
váhu hlavně a v první řadě důvody nábo-
ženské. Jest nám tedy především zodpoví-
dati otázku, zdali by zřízení nového bi-
skupství v některém německém městě naší
arcidioecese, k němuž by přiděleny byly

všecky vikariaty německé pražské a ještě snad některé litoměřické, bylo pro náboženský život v německé části arcidioecese prospěšným.

Myslíme, že ano.

Že arcidioecese pražská jest velmi ob-sáhlá, tak že i ten nejzdravější a nejhorli-vější arcibiskup sotva v desíti letech může jednotlivé osady visitovati, jest známo. Uby-li by mu kraj německý, tu by mu bylo možno, aby aspoň v pěti letech každou osadu navštívil, což by v dobách našich bylo velmi žádoucí a v jiných zemích, kde dioecese nejsou tak rozsáhlé, ještě častěji se děje. Totéž by mohl činiti nový biskup v německém kraji. Příslušníci nového bi-skupství zajisté s větší láskou a úctou po-hlíželi by k biskupskému stolci v německém kraji, nežli patří k arcibiskupskému stolci pražskému. Na tom jsou ovšem vinny po-měry národnostní ve vlasti naší, které však sotva kdy k lepšímu se změni a které mají veliký a, řekněme otevřeně, nepříznivý vliv na poměr dioecesanů k arcipastýři.

Víme všickni, s jakou radostí se těší v jiných krajinách na příchod biskupův, s jakou nelíbenou slávou ho vítají — což vše v krajinách zdejších jest v míře skrovné, protože se zde nedostává lásky k arci-pastýři pražskému, v němž přes všecka ká-zaní a poučování vidí nynější Němec jen českého biskupa.

Jest to úkaz smutný, ale pravdivý.

A právě tak nedostává se v kraji ně-meckém důvěry, úcty a lásky k českému kněžstvu, které z Prahy do osad německých přichází. Starší duchovní čeští, kteří v ně-meckých osadách působili, ovšem tvrdívají, že se jim tehdy nedělo žádného příkoří k vůli národnosti. Ale ten čas už minul a nevrátí se více.

Dříve nebylo onoho národnostního a po-litického radikalismu, který nyní se vsudy velmi rozmohl, a pak se nesmí nikterak za-pomínati na velmi důležitou okolnost, že totiž znalost němčiny starších kněží, kteří buď úplně nebo z části německy studovali nebo aspoň němčině na střední škole jako povinnému předmětu se učili, byla daleko jiná než znalost němčiny u veliké části nynějších novosvětců, když do německé osady přijdou.

Faktum je, že někteří, ba snad mnozí, nejsou s to, aby z paměti kázali, dostatečnou katechesi svedli a s osadníky se doroz-uměli.

A ať si nikdo nemyslí, že takový ne-

šťastník za pár neděl se němčině dobře přiučí. Tak rychle to nejde, nýbrž jak zku-šenost učí, trvá to hezky dlouho, než může český kněz, který s nedostatečnou znalostí řeči na štaci přišel, kázati a katechisovati, jak se patří. A přivede-li to tuk daleko, tu obyčejně odchází do krajin českých a jeho nástupce začne právě tak jako jeho před-čůdce.

Že neznalostí řeči duchovní správa velmi trpí, jest samozřejmo.

Kdyby byl zřízen alumnát v části ně-mecké, tu by ovšem nebylo možno, aby do německých osad přicházeli kněží, kterým schází to nejdůležitější, totiž znalost řeči, a kteří se proto těší velmi malé úctě a dů-věře osadníků.

Myslíme tudíž, že by zřízení alumnatu v kraji německém bylo náboženskému životu velmi na prospěch.

Že by biskup a jeho rádcové byli ná-rodnosti německé, o tom není pochyby a postarati se o dostatečný počet bohoslovců, bylo by jejich záležitostí.

Třebas bychom nemyslili, že by se pak němečtí abiturienti do theologie houfně hrnuli, tož přece míníme, že počet něme-ckých kandidátů stavu kněžského byl by daleko větší než nyní.

Že by i se stanoviska národnostního rozdělení arcidioecese bylo prospěšno oběma národnostem, nepochybujeme.

Odůvodněnému přání Němců bylo by vyhověno a čím by pro vždy odpadly mnohé věci, které na život náboženský z příčin národnostních zhoubně působí.

Tim ale by povstala na druhé straně dioecese čistě česká, v jejíž čele by pak zajisté vždy stál arcibiskup národnosti české.

Nebájíme sice nikterak náhledu, že by arcibiskupem pražským nemohl býti muž národnosti německé který umí česky, ale myslíme že každý Čech, ať kněz nebo laik velmi rád by viděl na stolci arcibiskupském muže, vyšlého z lidu českého.

Ale dokud k arcidioecesi pražské bude náležeti kraj německý, těžko se tak stane?

Vidíme právě nyní, kdy se má osířelý stolec arcibiskupský obsaditi, jak se celý svět německých novinářů namáhá, aby po-zornost rozhodujících kruhů byla obrácena na kandidáty, na které by si český lid a klerus ani nevzpomněl a odvrácena od mužů, kterých by si klerus a lid přál.

Myslíme, že se to každého katolíka českého nemile dotkne, čte-li o tolika kan-didátech ze všech koutů světa, tak jako by

mezi duchovenstvem domácím nebylo dosti mužů učených a etnostných, kteří by zasloužili zasednouti na stolec sv. Vojtěcha.

Něco tak urážlivého pro klerus český by sotva bylo možno, kdyby od diecese pražské německé krajiny byly odděleny. — Jen tak mimochodem poznamenáváme, že by zajisté již také bylo záhodno, aby se naše arcidioecese zbavila vikariatu Kladského, který patří k německé říši. Jest zajisté významno, že tento vikariat, jak „Reichspost“ psala, rozhodně protestuje proti jmenování arcibiskupa, který by byl české národnosti. To by nám v Čechách ještě scházelo, aby pruský vikariat předpisoval, kdo má býti primasem království Českého, a aby snad k vůli tomuto vikariatu někdo z německé říše na stolec pražský byl povolán.

Nebylo-li by německých vikariátů v diecesi pražské, byli by ovšem po čase všickni členové kapitoly svatovítské, jakož i ostatních kapitol národnosti české a synové českého národa, kteří se věnují povolání kněžskému, nemusili by choditi do krajů, kde se jim dotává namnoze za všechno namáhání jen nevděku, výsměchu a urážek.

Kde však by bylo nejlépe zříditi nový stolec biskupský?

Dle našeho mínění by se k tomu nejlépe hodil Cheb. Ve městě jest překrásný arciděkanův chrám, kterému Chebští již nyní říkají Domkirche, a který by byl důstojným kostelem biskupským. Mimo to jsou ve městě tři kostely řádové, totiž křižovnícký, dominikánský a františkánský, což jest též předností města Chebu. Spojení na všechny strany je výhodné četnými drahami, které v Chebu ústí, což jest též nemalou výhodou. Město Cheb jest zámožné a o otázku tuto se velmi interesuje.

Když byl chebský krajan Plenar ministrem financí, kojili se Chebští velmi naději, že potřebnou dotaci povolí a mnoho o záležitosti této mluvili. Taktéž i nyní se o záležitosti této často mluví a debatuje. Kdykoliv se o zřízení biskupství v Chebu mluví, tvrdí kompetentní osoby, že by město na svůj náklad vystavělo biskupskou residenci a alumnát, což by jiné německé město učiniti nemohlo.

Neposledním důvodem pro město Cheb jest i jeho poloha na hranicích země a katolického vyznání, tak že by biskupský stolec chebský byl zajisté dvojitou baštou, totiž baštou rakouského patriotismu a katolického vyznání.

Zřízením nového biskupství v Chebu

stala by se ovšem německá bohoslovecká fakulta zbytečnou, a přeložila by se do Chebu, čímž by stat uspořil všechny vydaje na nový sbor professorský.

Bylo by zajisté spravedливо, aby v Chebu zřízena byla fakulta po způsobu olomúcké a solnohradské, tedy s právem promovati doktory bohosloví. Dosavadní professoři německé fakulty pražské odebrali by se do Chebu, což by byla jediná a zajisté nepatrná oběť, kterou by přinesli své národnosti, neboť hodnost a plat oněch professorů, kteří byli v Praze ustanoveni, zůstal by zajisté pro jejich osoby též a teprv plat jejich nástupců by byl zredukován podle norem fakulty olomúcké.

Tím by se stalo, že by náklad, který nyní dává stát na německou fakultu pražskou, za nedlouho postačil nejen na vydržování fakulty chebské, ale i chebské kapitoly, takže by pro státní pokladnu jako nový vydaj vzešla jen dotace biskupova.

Nebylo by tudíž zřízení nového biskupství v Chebu spojeno s velikým nákladem, jak by někdo snad myslil, a důvodů, které žádá právo kanonické i státní, jest zajisté dosti a závažných, takže by papežská stolice i vláda k tomu svoliti mohly.

Ale přes všechny důvody „pro“ neděláme si velikých nadějí, že by se tak brzy stalo, neboť jest dobře známo, že tak zv. náboženská matice ignoruje všechny i ty nejkřiklavější důvody „pro“ — má-li něčím přispěti.

A proto ať nám páni bohoslovci nezalívají, když jsme tak smělymi a jim co nejdůtklivěji radíme, aby v zájmu svatě víry a v zájmu svém vlastním po čas bohosloveckých studií aspoň pilnou četbou horlivě s němčinou se seznamovali a tak, budou-li posláni do německé osady hned na počátku bez papíru kázati srozumitelně katechisovati a s osadníky rozprávěti mohli.

Kdo rady naší poslechne — a kéž by tak učinili všickni — nikdy toho jistě litovati nebude. Ať si vzpomene každý, s jakou vytrvalostí a pilí se učí budoucí misionář cizím jazykům, aby mezi cizími narody působiti mohli. A bude-li kdo tak šťasten a hned mezi rodový lid přijde, nebude mu slušná znalost němčiny zajisté na škodu, neboť může s prospěchem studovati a používati theologických děl německých.

Jedná se, přátelé milí, o získání a spásu duší, k nimž bez dobré znalosti řeči není přístupu, a důvod tento obsahuje v očích každého katolického kněze důvody všechny.

Čeští kněží v Chebsku.

Účinky spiritismu.

Píše Josef Filipi.

Předstíraná zbožnost ve spiritismu došla náležitého ocenění nedávno vyšlým dílem P. Hueta, jež nazváno jest: „Après cinq ans de spiritisme.“ Vypravuje tu o pěti-letém svém poblouzení i o schůzích spiritistických. Vnitřní své zdokonalení líčí takto: „Přeložil jsem kdysi báseň Theodora Monoda, nazvanou: „Pas à pas“, jejíž čtyři strofy končily takto:

— — — — —
Celé mi srdce nech, a na své pozor dej;

— — — — —
a v srdce mé mi vlož ze svého srdce cos,

— — — — —
Přechudý srdcem svým — a přebohatý tvým

— — — — —
Mé srdce celé vem, a své mi celé dej.

Takové bylo stupňování citů u básníka. U mne však toto stupňování se dalo ve směru opačném. Proto neváhá všechny zajištěné fakty ve spiritismu přičítati vlivu démonů, kteří chtějí ve zkázu uvést duše lidské. Práví o tom:

„Není slova, jež by náležitě vyjádřilo, jak se dovedou andělé Satanovi přestrojiti v anděly světla. A to děje se k vůli těm, kteří chtějíce poznati svět duchů, oddávají se spiritismu a stávají se tak čím dále tím více oddalují od pravdy, jež jest v Kristu. Já prohlašuji, že spiritismus přímo i nepřímo přivádí k zapření, neuznání a odpadnutí od Krista, jež jest cesta, pravda a život. A stane-li se mu, že má vyznati ještě jméno Kristovo, není to již Kristus dle Písma. Nauky, jež spiritismus všeobecně hlásá, jsou tyto: „Člověk není tvor skleslý (padlý) nýbrž bytost, jež jest dosud v nižším stupni svého rozvoje; smrt není nic

jiného, než evolucí přirozenosti a nikoliv pokuta za hřích; trest musí ovšem stihnouti jisté chyby, avšak popírá se hřích, jež úplně proniká a otravuje člověka. Když někdo přijal tyto nauky, může sice ctíti Ježíše Krista jako „vynikajícího učence“, nemůže však v něm viděti více sladkost mučeníků. Vždyť ho nemá více potřebí jako Vykupitele. Každý sám se spasí . . .

Pýcha, tot hřích, jež charakterisuje úplně spiritismus. Povznáší člověka a suižuje Ježíše Krista. Činí chvalořeči o lásce Boží, ale mluví o lásce k sobě. Na trůn posazuje člověka, a Spasitele s trůnu svrhuje. Není pochyby, že v učeních o světu duchovem a víře spiritistů jest mnoho různosti a kontradikcí. Ale všechny jsou za jedno, jedná-li se o zapření významu utrpení a smrti Kristově v tom smyslu, jak nás o tom poučuje Písmo svaté. A tak konečně přijde se k úplnému odpadnutí od Ježíše Krista.

Osoby stojící v čelo spiritismu rovněž, jeden po druhém zavrhuji všechny nauky, jež tvoří podstatu křesťanství . . .

Člověk, který spiritismem vchází ve spojení se světem duchů, neví, co činí, nezná jakým nebezpečenstvím vydává i tělo své, i ducha, i svou duši.

Mohl bych vypravovati děsné a hrozné věci o psychickém stavu, do něhož mohou upadnouti media, jež oddávají se v dobré víře těmto vlivům.“

Když pak přišel zase k pravému poznání, praví: „Co následovalo, nedá se vypsati . . . Nalezl jsem Toho, který miloval duši mou, svého Spasitele dřívějšího, dražšího než jindy.“

Tak vyhlíží klid duší zbožných v spiritismu.

Jednota úkonů náboženských.

Napsal Dr. Ign. Steinochr.

Poměrem člověka k Bohu definujeme náboženství, jež ve smyslu formálním značí určité a jasné vědomí duše lidské o bytosti vyšší, nadlidské, kteráž vládne světem celým i samým člověkem. Vědomí o bytosti

této nemůže zhostiti se člověk žádný, naopak je si určitě toho vědom. že tato bytost, Bůh, existuje, vládne nad ním; a dále člověk poznává také určitou povinnost, z vědomí toho nutně plynoucí, totiž uznati zá-

vislost svoji a skutky svými plniti vůli bytosti této, Boha, jednak zvláštní poctou, jednak celým životem svým. Ač toto vědomí o Bohu u každého člověka jest určité, přece v celé dlouhé době, která uplynula od prazjevení až k nejnižšímu fetyšismu národů nejméně vzdělaných, nalézáme nejrozmanitější druhy úcty Boha, resp. bohů (při polytheismu), odpovídající jasnějšímu či snad temnějšímu poznání pravého Boha.

Křesťan, jehož vědomí o Bohu pravém zakotveno v poznání skutků Božích v světě celém od stvoření světa, pádu prvních lidí, zaslíbení příštího Vykupitele a přípravy na Něho, kteréž vědomí pak vrcholu svého nabývá v osobě Ježíše Krista a jeho nauce v poznání Boha pravého (Jan, kap. XVII., v. 3. násl.), křesťan je si dobře toho vědom, že pravý Bůh nepřebývá „v chrámech rukou udělaných, aniž bývá ctěn lidskýma rukama, jakoby něčeho potřeboval, ježto on dává všem život i dýchání i všecko“ (Sk. apošt. kap. XVII. v. 24—25.), totiž že Bůh náš pravý není ctěn způsobem pohanů, ale že povinností všech jest, že „ti, kteříž se Jemu klanějí, v duchu a v pravdě mají se klaněti (Jan, kap. IV. v. 24.) tou pravou poctou Boží, jež jeví se stálým pamatováním na Boha, stálým pozdvihováním duše lidské k Němu na perutech vznešené, vroucí modlitby, v níž duše lidská trvati má stále a nikdy neustávati (I Thessal. kap. V. v. 17.).

Vědomí závislosti naší na Bohu jeví se má poctou, k níž spojují se všechny mohutnosti a schopnosti člověka v jediný ladný celek; rozum poznává Boha svého jakožto bytost nejvyšší, nejdokonalejší, absolutní dobro a nejvyššího dobrodince svého zároveň. k rozumu druží se vůle člověka, provádějíc důsledky z poznání tohoto ochotným podrobováním nedokonalé, konečné vůle lidské této absolutní vůli Boží, pocta Boha v citech člověka nalézá mocnou oporu, budíc v něm zbožné zanícení pro vše, co Bůh velí, stejně jako ošklivost nad tím, co Bůh zapovídá, poctě Boží konečně slouží i tělo lidské, konajíc zbožné úkony, jimiž člověk na jevo dává závislost svoji na Boha pravou vnitřní i zevnější službou Boží.

Než ač každý jednotlivec rozumem svým zdravým poznává Boha svého a povinnost Ho ctíti, přece nemůže neuznati, že sám jest jen nepatrnou částí jediného velikeho celku, kterýmž jest celé pokolení lidské, jež dle slov Kristových v jedině církvi, Jím založené, spojeno má býti v jeden celek, jeden ovčinec (Jan, kap. X. v. 16).

Proto nutným důsledkem jest povinnosti pocty Boží veřejné, společné.

Při soukromé modlitbě, kterou jednotlivec duši svoji pozdvihuje k Bohu svému ve zbožném zanícení, v ní jediné nalézaje pravé radosti a nejlepšího uspokojení v bludišti světa tohoto, užívá každý dle vůle své buď svých vlastních myšlenek, jež k Bohu vysílá z prachu této země ve výšiny nadhvězdne, buď myšlenky své balí ve slova případná ve zbožných vzdechnutích, suspiriích, buď užívá k tomu modlitebních vzorců, jež v mládí svém z úst dobré matky svoji poznal, aneb jimž ve škole se naučil, a nyní v soukromých modlitbách svých vzory tyto, tyto formuláře modliteb, dle vlastních myšlenek svých si přizpůsobuje, z nich dle subjektivního zdání svého libovolně vynechává neb k nim si přidává.

Jinak je tomu ovšem ve veškeré poctě Boží, kterouž křesťané ve shromážděních svých jakožto údové veliké společnosti, Kristem založené, církve katolické, konají, přinášejíce Bohu modlitbu společnou a přihlašující se tak veřejně opravdovým vyznáním víry svoji ku společnosti viditelné, v níž s Kristem samým, jakožto neviditelnou hlavou, spojení jsou jako nesčetní rozmanití údové v jeden celek.

Jednou z hlavních zásad církve katolické jest jednota její, která činí ji pevnou, nedobytnou, že jí „ani brány pekelné nepřemohou.“ (Mat. kap. XVI. v. 18.) Protož „jeden Pán, jedna víra, jeden křest. Jeden Bůh a Otec všech, kterýž jest nade všecko a skrze všecko a ve všech nás.“ (Ep. k Efess. k. IV. v. 5—6.) Tuto zásadu hlasá církev po celou dobu trvání svého v celém životě svém, v celém svém zřízení, kladouc velikou váhu hlavně na to, aby jednota ničím nerušená panovala i v jednotlivých člancích učení jejího, v oběti nekrvavé a udělování svátostí i v správě a moci církevní. Nalézáme-li snahu po jednotě v církvi vyjádřenu ve všech oborech jejího působení, nemůže zajisté scházeti ani v modlitbě, a to nejvíce v modlitbě společné, veřejné, a ve všech hromadných úkonech náboženských.

Podmínkou pravé, nelíčené zbožnosti při modlitbě společné jest skutečně jednota, úplná shodnost jednotlivých formulářů modlitebních, jichž pak naprosto nutno užívati při všech modlitbách společných. Jen tak možno docíliti, že modlitba společná jest jednolitým celkem, nevytrhujíc jednotlivce nahodivšími se odchylkami, ale stejnými slovy, stejným přízvukem plynouc jako jed-

němi ústy, je jasným výrazem vnitřní shodnosti duší i srdcí, za nichž vychází ku cti a chvále Boží. A je-li skutečnou snahou církve péče o jednotu ve veřejných modlitbách, pak jedině škola může jí v této snaze prokázati službu jinak nenahraditelné. Kdo měl příležitost vyučovati náboženství dítky šestileté v první třídě, poznal zajisté až úžasnou různost modliteb, s jejichž znalostí přicházejí do školy, poznal i různé formy téže modlitby, jevící se u jednotlivých žáků.

Zde koná snaha po jednotě modlitby první práci svoji. Práce ta není snadnou; vždyť dosti dlouho to trvá i při stálém upozorňování, nežli broty nesrovnalostí zarovnávají se v celek jediný. A když dítko přichází do tříd vyšších, a když množí se počet modliteb, jimž se na paměť učí, je třeba stále opatrnosti, aby ve formulář modlitby, jak obsažen jest v katechismu, nevloudily se opět zvykové nesprávnosti. Vždyť mnohdy se stává, že žák některý neporozuměl slovům modlitby, neb neporozuměl ani snad výkladu katechetovu, jimž jednotlivý formuláře modliteb vysvětloval, a následek toho jest, že pak vyslovuje jednotlivá slova modlitby tak divně, aneb dává jim tak podivný přízvuk a tak odchýlný od ostatních, že snadno může strhnouti za sebou i jiné žáky, kdyby stálou opatrností ku žádoucí jednotě se nehledělo. Nutné se žádá, aby i knihy učebné tuto jednotu podporovaly a samy v jednotlivostech neodporovaly si navzájem. Nemůže zdáti se to v této záležitosti máčkovitostí, i kdyby jednotlivého slova se to týkalo. Nařízeno jest, aby užíváno bylo textu modliteb dle schválených nejdůst. ordinariátem biskupským učebnic náboženských, od nichž se uchylovati není dovoleno.

Žadoucno ovšem rovněž, aby ve všech učebnicích zavládla úplná jednotu, a sice nejen v diecési jedné, nýbrž — a to hlavně nás se týče — všech diecési českomoravských. Rozdily, které dosud se vyskytují, objevují se nejvíce při přechodu dítek z kraje jednoho do druhého a působí žákovi zajisté po nějaký čas dosti obtíží, nežli si zvykne místnímu způsobu modlitby. Výhodná je právě nyní k tomu doba, kdy postupně zavádí se do škol našich učebnice nového katechismu, v nichž jeví se částečné změny v jednotlivých důležitějších formulářích. Je to zajisté

známkou, že tyto změny, učiněné v učebnicích, nejdůst. ordinariáty biskupskými schválených, nutno pak bez výjimky zaváděti všude, bez všeliké změny, bez vynechávání aneb přidávání k formulářům nařízeným. Neboť záleží-li nám na tom, aby ani v jediném slově nebyl měněn formulář modlitby Paue, se stejnou péčí jest nám dbáti i o formuláře ostatních modliteb, jichž se hlavně při společných modlitbách užívá.

K formulářům modliteb po stránce formální náleží i způsob vyslovování slov a vět modlitby, stejné rozdělení, přestávky mezi jednotlivými oddíly, přízvuk náležitý na slova význačná, a vůbec vše, čím zevně možno naznačiti vnitřní smysl modlitby a význam její. Péče o jednotu přesnou a úplnou ve formulářích modliteb, pěstovaná již ve škole, jest pak zároveň i péčí o společnou modlitbu věřících vůbec, hlavně při společných službách Božích; neboť jest zuamo, že mládež školní vždy jaksi dle toho, jak ve škole se modlí, udává tón a vede sama společnou modlitbu hlasitou, ku které pak dospělí křesťané se přidávají a dle modlitby dítek v kostele se řídití musí. Mládež zajisté jest v tomto ohledu, jak zkušenost učí, neústupnou, a nepřizpůsobí se, jak jen v trochu značnějším počtu je přítomna veřejným službám Božím, dospělým věřícím, nýbrž bezohledně vyžaduje, aby naopak oni přizpůsobili se modlitbě její. Jak velice tedy záleží na tom, aby ve škole dbáno bylo o naprostou přesnost modlitby společné, jdoucí do nejmenších podrobností.

S jednotou v modlitbě souvisí i jednotu ve způsobě dělání kříže.

Kříž, znamení naší víry, má býti vždy naší chloubou a ozdobou, jím rádi máme znamenati čelo své, ústa i prsa svá, aby byl výmluvným a zřetelným vyznáním víry naší. Kdo stydí se za kříž aneb nedbale jím se znamená dokazuje tím jenom, že buď nezná jeho významu aneb že znaje ho, si ho neváží. Skutek ten jest pak již při nejmenším lhovostí u víře, ne-li skutečným zapřením víry. A přece, jak často jest mládež, zvláště ve třídách vyšších, k tomu náchylna, aby při dělání kříže lhovostně, ba nedbale si počínala! Jak často mohou si snadno zvyknouti dítky, že na čele, ústech a prsou svých místo trojím křížem zuamenají se jen trojím nepatrným dotknutím, trojím prostým bodem!

(Dokonč.)

Organisace katolických laiků.

Podává Milo A. Záruba, cler. Ord. Praem.

L'Église a besoin, aujourd'hui comme toujours, aujourd'hui plus que jamais, d'hommes mieux trempés que les autres, d'hommes qui voient plus loin, qui s'élèvent plus haut, qui agissent plus hardiment, que les autres. Pas de besoin, qu'ils soient nombreux: il n'ont jamais été nombreux.

Mgr. Ireland: L'Église et le Siècle, pag. 25.

Le moment est opportun pour les hommes de talent et de caractère entre les fils de l'Église de Dieu. Ibid. 27.

Věc katolická nečinila přes veškeru práci a úsilí naše pokroků takových, jaké jsme očekávali. Výsledky neodpovídají namáhání. Kněžstvo i mnozí laikové se přičiňovali, pracovali, namáhali, a přece nedosáhlo se těch úspěchů, jimž těší se katolická věc jinde, zvláště v Německu a Francii. Vidíme, že obrození života křesťanského zvolna a pomalu jen vniká do lidu. Zvolna jen vznešené ideje Kristovy nabývají vrchu.

Ale naopak — jak rychle mnohdy zhoubné myšlenky zasety klíčí a se šíří. Dobrá katolická věc pozvolným tempem získává si pole.

Kde vězí toho příčiny? V nás samých. Neodebovali jsme si katolické intelligence, nebo dali jsme si ji vyrvati nevěreckými professory. Uniká nám, zapadá v moře nevěry a lživědv. A přec, jak důležitá je intelligence pro každou myšlenku, pro každou ideu!

Máme tu ovšem na zřeteli intelligenci z kruhů laiků. Nemáme dostatek katolické intelligence laické. Schází nám apoštolát laiků. Jedná se tu po přednosti o země naše československé a to po výtce o Čechy. Již na Moravě jest lépe a země rakouské a tyrolské mohou nám v tomto ohledu býti vzorem. I v Polsku volá se po katolické intelligenci, po apologetech laicích. (Viz letošní „Hlídku“.) Apoštolé katolické myšlenky z intelligence mají mnohem širší pole pro své působení nežli kněz.

Laik apologeta vniká tam, kam knězi mnohdy nelze.

Apoštol laik spíše dojde víry tam, kde kněz se svými důvody již předem bývá odmítnut, jemuž při každé dobré myšlence, při každé dobré instituci házejí se klacky pod nohy. Laikům apoštolům není se tak této překážky obávati.

Nevšimli jsme si dosti tohoto momentu, jenž jest přece tak důležit. Zanedbali jsme jaksi moderního člověka, jeho

četbu, jeho snahy a studium. Odcizil se nám. V životě lidském staly se veliké změny v našem století. Vynálezy a jiné vymoženosti otevřely lidskému duchu širokou drahu myšlení a tvoření. Podmínky sociální i politické se změnily. Duch lidský rozpjal křídla svá k závratným až výšinám. Nových myšlenek, nových ideí vždy jest schopna církev, kterou Kristus ustanovil pro všechny doby — „usque ad consummationem saeculi.“

Nebezpečí a škoda mnoha povstala církvi z reformačních skutků laiků. Vzpomeňme, co bylo již v prvých dobách křesťanství! A v středověku co reformace nactropila?

Laikové výhradně chtějí se starati o nápravu toho, co nedobrého v rodině, ve škole, společnosti, v úřadech, zkrátka všude. Ale jak? Není schůze ať parlamentární, ať voličské, aby se na ní nebrojilo proti církvi, proti náboženství. Obrana se strany kněze dle stávajících poměrů jest nemožna. Buď kněze ani k slovu nepřipustí, anebo hned bývá ukřižen.

Tu jest katolicky vzdělaný intelligent na svém místě. Exempla ducum manant in vulgus. Není rodiny, společnosti, aby nevěrecká doba nezanesla do ní otravující knihu nebo atheistické noviny. A mnohdy ujde to zrakům sebe horlivějšího kněze. Tu jest pole působení pro horlivé, vzdělané laiky. Zdaž sami apoštolé vedle slova živého neužívali písma?

Starejme se o katolickou intelligenci a to o horlivou intelligenci, která by odhodlaně stavěla proti lžím pravdu, proti frázovitým slovům — skutky. Pečujme o ni netoliko v ústavech, jež připravují mládež a dorost studentský k studiu vyššímu, hledmež každý získati ze svého okolí dobrého pracovníka pro svatou věc. Nezáleží tu ani tak na počtu, jako na síle a energii. „Pas de besoin, qu'ils soient nombreux. Le moment est opportun pour les hommes de talent...“

Jediný muž, jenž s láskou a vůlí neoblohnou pracuje, více mnohdy dokáže, než zástup vládných, váhavých, nejistých.

Intelligence z laiků jest pro náš katolický vývoj nutná.

„Der Kampf kommt an die Laien,“ pravil prof. Dr. Alois Schmid o sv. Ludvíku v Mnichově. „Boj přichází na laiky. Druhé řady stály v první řadě, hájící církev. Když byly kláštery zrušeny a potlačen stav řeholní, kněžstvo světské vstoupilo do prvních řad. Nyní laikové nejen passivně, nýbrž i aktivně na velkém duševním bojišti se účastňují. Falešná osvěta a úplná nevěra vnikla z vyšších sfér do lidu a vedla k takovým důsled-

kům, které ohrožují netoliko společnost nadpřírozenou, ale i přírozenou, které zrušují brozí pole hospodářské a sociální.

Náprava může se jen tehdy zdařiti, když dobré živly, jež mezi laiky zůstaly, sjednotí se s řeholním a světským klérem, aby zachránily s dobrou vírou dobra přírozené společnosti, civilizace. Organizace laiků jest voláním doby. Boj přichází na laiky.“ (Der Laienapostolat von F. X. Wetzel 105.)

Co napsal učený autor o Německu, speciálně o Bavorsku, platí v první řadě o nás. Proto nezapomínejme starati se o katolickou inteligenci!

Doba volá! —

Církev a rodina.

Píše Jan Nepom. Josef Holý.

(Pokračování.)

Co snižovalo ženu, byl nerozhodný charakter manželství, kde sotva bylo dobře rozeznání pravou manželku od souložnice. Byla to lehkost a snadnost rozvodu což rozvolnilo pouto manželské. odňalo mu jeho důstojnost, nechávalo ženu na jedné straně ve stálém nebezpečí, na druhé straně jí ukazovalo nebezpečnou neodvislost.

Konstantin a jeho následníci postupovali mírně proti rozvodu a souložnictví; byloť hluboce zakořeněným v mravech lidu.

Žena našla podporu v zákonodárci křesťanském. Zákon jí dává stejná práva s mužem. Justinian chtěl, aby zmizela její stará poroba, proto vymýtil ze zákoníku všecko, co by otroctví dřívější jí připomínalo. Žena, jestliže nabyla řádné vážnosti, má veliký vliv v mravnost lidskou, dovedeť lépe než kdo jiný bdíti nad dobrým výchovem dětí.

Když prohlížíme zákony prvních křesťanských císařů, nemůžeme nevzpomenouti na vznešené ženy. křesťanštější než římské císařky, s nimiž se dělily o purpur. Mnohé hanebnosti lpěly na životě těchto mužů. Pohanství ještě vřelo v srdcích, tkvělo i pod čelem pokřtěným. Jaké stinné stránky na př. v životě Konstantinově! Jaká náklonnost k bludařství!

Ale sladký hlas ženy a rodinný vliv krotil ta srdce nezkrotná, v nichž se pýcha nadýmala při účasti na pohanských slavnostech a pompách.

Přítomnost těchto podivuhodných žen, které za sebou následovaly v císařském paláci, byla spasitelným prostředkem pro onen věk: sv. Helena při synu Konstantinovi, Flaccilla při manželu Theodosiovi, sv. Pulcherie při bratru jeho Theodosiovi mladším, Placidie při synu Valentiniovi III.

Flaccilla pravila k manželu, pocházejícímu z nízké rodiny: „Mysli po všechny dny na to, čím jsi byl a čím jsi nyní! Pak nebudeš nevďěčným vůči Bohu, který tě ochraňoval. Budeš moudře vládnouti v říši, kterou ti svěřil, a ukážeš se zbožným a uznalým vůči onomu, který ti ji dal!“

Takovými rozmluvami zalévala a k vzrůstu přiváděla smě všech ctností křesťanských žena v duši drsného vojáka.

Vliv žen v prvních stoletích církve sv. byl taký, že pomluvači křesťanství předhazovali, že se opírá o ženy. Skutečně také tehdy směly ženy vykonávati podřízené úlohy v církvi a braly účast na skutcích lásky sv. apoštolův! — —

Někde naopak nezřízeným rozmachem socialního vývoje nabyly provdané ženy takového stupně svobody, který přesahoval meze. Mohly na př. nakládati i se svými statky zcela libovolně bez vědomí mužova. Křesťanství však zavrhovalo tento přehnaný směr. Sv. Pavel už důrazně prohlásil zásadu, že má býti žena poddána muži. Sv. Augustin připomíná učení tohoto apoštola, a hájí autority manželovy.

Mravouka křesťanská v celé své čistotě tehdy v praktickém životě uznávaná, utvořila brzy mezi členy téže rodiny tak úzkou pásku, že pohané, nemožouce pochopiti tak ohromný výron lásky, pomlouvali první křesťany, že se dopouštějí krevního smilství a a cizoložství.

Avšak církev zakazovala přece manželství mezi příbuznými. Tato církevní kázeň měla také účelem povzbuditi k manželství osoby sobě cizí. Lidské bratrství nalezlo v tom podporu, nabývši větší rozsáhlosti a moci. Rodiny, novým manželstvím k sobě se přibližují, tvořily v obci vzájemným obcováním skutečný řetěz, jehož konce byly v rukou biskupových.

Tato zevnější rozsáhlost rodiny však neuvolňovala pásky vnitřní. Když byl zákonem odstraněn rozdíl mezi větví oteckou a mateřskou, řídil stupeň náklonnosti řád nástupnictví. Když scházeli nástupníci z jedné linie, následovalo nástupnictví bez rozdílu mezi rodinou otcovou a matčinou. Byli-li tu bratři, dělilo se dědictví mezi ně a příbuzné. Nebylo-li těchto, následovalo nástupnictví v linii pobočné.

To asi byly zákony vyšlé ze zásady křesťanské.

Starý právník pokládal je za řád nej-svobodomyšlnější, který byl možný v tehdejší zákonodárství. Tyto zjevy, uvedené v rodinu zákonem křesťanským, daly jí novou tvářnost, že vzbuzovala obdiv u filozofů pohanských

Církev tedy v prvních stoletích vysvobodila ženu z otroctví, střední věk pak dobyl jí úcty, již požívá dodnes.

Všude, kde národové přijali zákon evangelia, povzneslo se postavení ženy. Třemi slovy můžeme vyjádřiti postavení, které církev ženě dala: důstojnost, úctu, ctnost.

Naopak, sotva ve veřejném životě národa usiluje se odhoditi „jho“ křesťanské mravouky, objevuje se opět otroctví žen a opovrho-

vání jimi. Máme k tomu v dnešní Evropě dokladů dosti přesvědčivých.

Připomeňme si zákon o rozvodu v některých zemích, jmenovitě ve Francii a v Uhrách, který uvedla znova do zákonníků parlamentární „menšina“ židův a zednářův! Uvažujme o jeho mravní ceně a suďme o něm dle ovoce, které už přinesl. Takto soudil o něm Lev XIII., když bylo o něm jednáno: „Hleďte, že dosti lidí chtělo a bude chtít ještě přeměnit manželskou společnost v pouhou a ostudnou „smlouvu občanskou“, a kteří povznášejí hlas proti Syllabu, protože odsuzuje jednání to nesmyslné, a kteří tvrdí, že se déle nemůže trpěti učení, dle něhož Ježíš Kristus povznesl manželství k důstojnosti svátostné... Ti mají velkou vinu, nejen že popírají pravdu náboženskou, nýbrž že i civilisaci hanobí! Není-liž to v pravdě atentat na civilisaci, otevřítí totiž bránu rozvodům, které jsou nezbytným důsledkem manželství tak zneuctěného? Není-liž civilisace otrávena, když manželství, zbaveno svého lesku a velebnosti náboženské, ponechává se rukám nestoudných zločinců, kteří pod zástěrou svobody a nestálosti přirozenosti přicházejí s drzostí a cynismem, aby k nám mluvili o časném sňatku, a abychom mluvili bez eufemismu, o nízkých požitcích? V takovém postavení buď zahynou malé děti, zbaveny dohledu mateřského, předčasně jako květiny, neoživované slunečními paprsky, nebo porostou bez jistého vedení, bez solidních pout náklonnosti k domu a vlasti! A proto nepřátelé církve v manželství započali pověstný ten boj, abychom mohli užívat civilisace.“

Hle, tak psal Lev XIII. před dvaceti lety. Co by říkal dnes, když zlořečený zákon přinesl již trdné ovoce?

Nyní když jsme naznačili péči církve sv. o dvě slabé bytosti, dítě a ženu, zda třeba mluvit o užítku, který přinesl zákon křesťanský též mu ži? (Dokonč.)

N a š e š k o l s t v í .

Píše N. N., učitel.

(Pokračování.)

V nestřežené chvíli vyklouzne také redaktorům liberálních nebo pokrokových učitelských listů z pera slovíčko, že naše školské poměry jsou prabídčné. Tak psal nedávno „Školský obzor“, že dříve vedlo

se učitelstvu mnohem lépe. Vládního dozoru že tehda nebylo, mnozí učitelé že si zachovali jmění — ať prý dnes někdo něco si zachová! Týž list uveřejnil řeč poslance Brdlíka, který vyprávěl na sněmu neuvěři-

telné věci o inspektorovi jistého okresu, jakým způsobem učitelstvo týrá.

Vůbec nalézáme v těch listech zprávy, jichž by se neodvážil napsati žádný klerikál. Můžete tam čísti o řídicích učitelích despotech, donášečích, patolízalech; nekollegialnosti atd.

Ale řekneme-li: Vidíte, my máme přece pravdu — jindy vedlo se učitelstvu lépe! — hned uslyšíme odpor, že tomu není tak, že ve školství učiněn nesmírný pokrok, škola že byla vymaněna z jařma klerikálů atd. Nepřátelství ke všemu, co se náboženství dotýká, vžilo se již do našich liberálů a radikálů tak, že by snášeli raději sebe větší trýzeň, než aby připustili, by škola se stala náboženskou. A přece nepředpojatý člověk, který o věci dovede strážlivě uvažovati, musí říci: dříve nenanou lepší poměry, dokud škola se nestane zase náboženskou.

Náboženství svojí posvátností imponuje nejširším massám lidu, a tudíž imponuje mu i to, co s náboženstvím souvisí. Proto zcela jinak pohlížel lid na školu náboženskou než pohlíží na nynější bezkonfessijní; proto tehda učitel takové vážnosti se těšil. Dnes autorita učitele při největší opatrnosti rovná se nule.

Jak můžeme mluvit o zotročení školy se strany církve? Církev přece nikdy nezotročovala, jak by zotročovala školu, na jejímž zdaru by jí musilo záležeti, jak by zotročovala učitele? Také nám staří učitelé povědí, že bývali dříve mnohem volnějsími než nyní.

Církev vždy podporovala vzdělání — jak tu možno tvrditi, že by byla jeho nepřitelem? Opět by dosvědčili mnozí staří učitelé, a vychází to na jevo i z historie školství jednotlivých okresů, jak přemnozí faráři a vikáři se snažili školy jim svěřené zdokonaliti, že se učilo na mnohých vikariátech všem předmětům nynější školy — snad kromě tělocviku, kreslení a nauce o električnosti.*) Ovšem se řekne: „To bylo někde, ale ne všude? — Pravda, avšak podlehneme, jak to dopadá nyní někde, za vlády

*) Tak vyprávěl jistý starý učitel: Nebožtík vikář Antonín Marek z Libuně po důkladné zkoušce v mé škole pozoroval odcházející mládež. Najednou vzal jednoho z chlapců za ruku, zastavil jej a řekl: „Ještě mi pověz, do kterého řádu ssavců náleží kůň?“ Tak podrobně neučí se přírodopisu ani v nynější škole.

pánů hejtmanů a inspektorů, kdy školní lavice se šklebí prázdnotou. Mohli bychom vyjmenovati hodně okresů.

Přistěhuje-li se k nám na př. dítě z jistého okresu, přinese si vždycky na školní zpravě poznámky, že nechodilo do školy — je-li mu 10 let, — aspoň půl roku. Je-li starší, nechodilo obyčejně celý rok. Ještě nepřišlo z toho okresu dítě, které by chodilo pilně do školy — ačkoli se stěhování udá dosti často — je to okres sousední. A hle, ve výroční zprávě o školství vykazuje počet zameškané doby vyučovací 20 procent. Ve skutečnosti je to jistě 60, ne-li více. Ale statistika, milý čtenáři, koua se zvláštním způsobem. Tak vyprávěl jistý řídicí učitel z téhož okresu, že mu scházelo při inspekci ze 60 dětí 8- a 9letých jenom — 25! Pan inspektor zapomněl na stolku svůj zápisník, a když do něho řídicí učitel nahlédl, viděl ku svému úžasu, že scházelo dětí jenom — 5, ovšem v zápisníku pana inspektora. A co řekl pan řídicí: „Inu když inspektor takhle lže, byl bych blázen abych nelhal taky. Na papíře si udělám školní docházku bezkou a ve skutečnosti ať je jakákoli. Kdo mi to dokáže!“

A proto, milý čtenáři, budeš čísti, že ve školství se jeví veliký pokrok, věř tomu, ale k tomu si přimysli: pokrok ve švindlování. Věru, tolik hnuloby, tolik švindlu není snad v ničem jako ve školství.

Tu vidíme opět rozdíl mezi dobou dřívější a nynější. Jindy ovšem byli také nedbalci, ale povolání orgánové starali se svědomitě o nápravu. Nikdo nedostatků netajil, veřejně se na ně ukazovalo, rodiče napomináni při zkouškách, s kazatelny atd. Ale teď nikdo o nápravu se nestará, všecky neplechty se tají a příkrývají, aby to poplatnictvo nenařikalo, že jsou ty miliony na školství věnované skutečně vyhazovány. Neboť co jsou platny školské paláce, když jsou prázdný, co fůry učebných pomůcek!

Ale snažte se o nápravu, uveřejněte jméno okresu, kde se takové neplechty dějí — a dostanete úřední opravu, konečně můžete být i žalováni pro urážku úředních osob. „Mundus vult decipi — ergo decipiatur.“ Za nynějších poměrů jest náprava nannoze nemožná.

A nyní uvažme, jak se může dařiti za těchto poměrů vychování mládeže. Lásky ku škole není, vážnost učitelstva mizí, mládež chodí do školy nedbale, a ta, která chodí pravidelně, slyší o Bohu ve dvou hodinách týdně. To vše musí na mládež působiti

zhoubně. Následky poměrů těch se jeví měrou úžasnou: máme mladistvé sebevrahy, rváče, trýznitele zvířat, zlodějské a lupičské bandy z kluků dosud školou povinných. Aby pak to vše mohlo bez překážky „kvést“ a se šířit, učiněn jest učitel ve škole před spustými kluky bezbranným a malomocným, neboť nový zákon vzal mu z rukou metlu,

Toť se ví, žijeme v době humanity. Nesrovnává se s humanitou, aby učitel nezbedu potrestal, ale to se srovnává s humanitou dobře, když kluk učiteli do očí se směje, jemu odmlouvá, drze mu říká, že se ho nebojí, on že mu nemá co poroučet a pod. Máme dosud v dobré paměti, jak známý v Praze a oblíbený kněz ocitl se až před soudem proto, že šlehl kluka proutkem, když jej kluk — kopnul! Tedy kněz, učitel, poháněni jsou před soud — ale kluka před soud nežene nikdo. Stání v lavici, mimo lavici, povolání před konferencí, (ze které si nic nedělá,) ponechati nezbedu po škole a dělat mu hlídače — to jsou ty „zákonité“ tresty. Když už s ním nelze vůbec vydržeti můžete ho vyloučiti ze školy — a štika bude utopena. Může býti větší převrácenosti, většího nerozumu?

U nás na venkově zůstalo to při starém. Bohudík, máme ještě rozumné rodiče, kteří, přivádějice dítě do školy říkají: Pane učiteli, nebude-li poslouchati, jen mu nařežte.“ — A bezpočtukrát vzkazují rodičové do školy, aby byl pan učitel tak dobrý a kluka trochu více trestal. Na venkově tedy ve školách metla zůstala, třeba nebyla na papíře — a co by také učitel bez ní počal!

Falešný stud dlouho bránil liberálním učitelům volati po metle. Až minulého roku všecky listy, jakoby si byly řekly, dokazovaly v četných člancích, že metly jest nutně potřeba. Podnět k tomu zavedla Mirovická učitelská jednota, která vybidla Ústřední spolek, aby se zasadil o připuštění tělesného trestu do škol. V důvodech uvedla asi toto: Řekněme si upřímně, že metly užíváme všichni. Běží jen o to, abychom ji nemusili užívat se strachem.

Toť ovšem pravda; a naše děti na venkově (pokud ovšem chodí do školy), které se dosud bojí metly, nepropadají tak mravní zkáze jako děti ve velkých městech. Jsou tu ovšem jiné poměry, na mládež tu číhá více pokušení — ale to přece každý uzná, že by věc nedospěla tak daleko, že by ta zpustlost nepočínala tak záhy, kdyby se mládež měla čeho báti.

Tak vypravovala učitelka z obce v samém sousedství Prahy: V pondělí ráno přichází k nám obyčejně do školy strážník a ptá se, zdali těch deset nebo více děvčat, jejichž jména má napsána, skutečně chodí ještě do školy. Byly v noci sebrány od stráže jako tulačky!

V jistém Pražském předměstí byla dospělejší žačka propuštěna o půl roku dříve ze školy, protože se čekala — do kouta! Jiná cizoložila, jiná provozovala řemeslo nevěstky. To jsou, milý čtenáři, „denní zprávy“ z moderního školství, které se však neuveřejňují, naopak, hezky se tají a tutlají, aby to nezastiňovalo ten „pokrok“.

A jest naděje, že tomu bude odpomoženo?

Pražádná! Pro nynějšího učitele jest nejlépe, když se těmito poměry „ostřílí“ a dělá, jakoby toho neviděl — a pánové z liberálního tábora také tak činí: „Co mohu dělat, já to nepředělám, škola nemá kázeňských prostředků“ — tak slyšíme hovořiti. Učitel svědomitý však těžce tomu uvyká a souží se. Věru, nikdy nebyla pro svědomité učitele tak těžká doba, jako jest nynější.

Jak si v této věci počínají úřední osoby, o tom nás poučí tento případ. Na kteréš škola v Praze — anebo řekněme na předměstí — desítiletá žačka vyprávěla nejvyš hanebné věci o svých vlastních rodičích a o své učitelce. Na podnět katechety byla věc vyšetřována — a náhodou přišel právě do školy okresní inspektor. Katecheta mu věc přednesl a žádal ho aby sám vyšetření se účastnil. A co odpověděl pan inspektor? „Proto jsem sem repřišel!“ — Katecheta rozhorliv se řekl: „Takhle dbáte vy pánové o vychování mládeže? Vy všecko to bahno ještě tajíte a přikrýváte, aby se lid nedověděl, jak se ty miliony vyhazují. Vy takových nemravností netrestáte!“ — A co zase pan inspektor? „Proč pak ne — vždyť se to napíše do katalogu!“ Ta odpověď se dojistá panu inspektorovi povedla. Kdyby byl chtěl mluvit upřímně byl by řekl: Ale velebníčku, což nevíte, že škola za nového zákona přestala být ústavem vychovávacím? Já sem chodím přece jen proto, abych se přesvědčil, zdali učitel probral rozškátulované učivo, jsou-li opraveny úkoly, je-li zapísáno do třídní knihy, a nevisí-li na stěnách pavučiny. Kdo pak by se staral ještě o vychování, když je těch starostí tolik! —

Než, vraťme se k učitelstvu. Sledujme běh života učitele nynějšími poměry odchovaného. Na ústavě nedostalo se mu náležitého utvrzení v náboženství. Slyšel za to mnoho o vznešenosti učitelského povolání, o vážnosti atd. Pak vystuduje a již prvního dne pozná, že jest vlastně nulou v očích obecních veličin, že má celý zástup poručníků. že se musí o místo dožebrať, že při obsazování míst strýčkovství, ženitba, hospodské přátelství a všecko možné více padá na váhu než poctivá práce, že proti různým zlořádům jest bezbranným, k tomu si přimyslens namnoze i hmotný nedostatek — a podiví se pak někdo, že u něho ideály rychle přechají, že se stává buď lhostejným, buď omrzelým? Školské poměry nynější nemohly míti na učitele jiný vliv než demoralisující. Vedle množství lidí až hrůza úzkostlivých a uděšených, před inspektory div na kolena nepadajících vidíte již četný zástup radikálů, kteří mají jen krok do tábora sociálních demokratů, — a, což nejsmutnějšího — sebevraždy v učitelstvu se množí víc a více. A čtete-li zprávu v novinách o takovém nešťastníku, obyčejně se dočtete, že byl trápen domněnkou, že je pronásledován.

A tažme se: kolik učitelů ze staré školy se zastřelilo a oběsilo, kolik se jich obávalo pronásledování?

Poměry tyto horší se víc a více. Opravdový přítel školství přemýšlí o nápravě. Ale jak věc napravit, jak zadržeti něco, co již padá do propasti?

Chcete míti zbožné, trpělivosti a sebezapřením pro život ozbrojené učitelstvo, když máme bezkonfesií učitelské ústavy, kde kromě katechety nikdo slovem náboženství se nedotkne? Chcete míti zbožnou mládež, která by z lásky k Bohu navykala mravnému životu, když máme bezkonfesií školu? Toho se nedočkáte!

A čím jsou zaviněny tyto poměry? Jen jděme k původu a řekněme bez obalu, že školským zákonem. Zakon utvářil si tyto poměry, zakon odchoval již své, sobě oddané učitelstvo. „Vychováte sta, ba tisíce nespokojených učitelů!“ volal před 30 lety na říšské radě katolický poslanec, který varoval sněmovnu, aby Hasnerem navržený školský zákon nepřijímala. A dnes, po 30 letech, vidí každý, že byl, bohužel, dobrým prorokem. Kdyby dnes ryt. Hasner vstal z hrobu, zaplakal by nad svým dilem.

(Dokonč.)

Čím jest slavnost „Hvězdy“ u Prahy.

Podává Vlastimil Hálek, farář v Liboci.

V nejkrásnější době letní, uprostřed měsíce července, stává se ladná obora „Hvězda“ se stinnými lesíky různého druhu stromoví, jehličnatého i listnatého, místem zvláštní slavnosti. „Hvězda“ jest hodinu cesty od Prahy vzdálena, a náleží c k. dvornímu eráru; rozlohy má 150 jiter. V žádných listech není tato slavnost oznámena, žádnou vyhláškou v známost uvedena, a přece pojednou tu v neděli po sv. Markétě sejde se zde množství lidí čítající 30.000 hlav, a den druhý, v pondělí, opět množství na 25.000 lidí jednak z obyvatelstva Pražského, jednak z okolní krajiny Podbělohorska. Málo komu z nich však znám jest pravý význam této slavnosti. Davy sice proudí různými cestami, Buštěhradskou drahou, povozy všeho druhu ke Hvězdě. A kdybychom se tázali po účelu jejich cesty, zní jediná odpověď „do Hvězdy na slavnost.“ Na to u večer zase spatřujeme tytéž zástupy ubíratí se z Hvězdy do Prahy v stejném rozruchu. Každý ozdoben

„Hvězdou,“ všickoi rozveseleni hrnou se pražskými ulicemi k domovu, budíce i v Praze samé pozornost. A zase na otázku, odkud ti lidé jdou, zní jediná odpověď „z Hvězdy ze slavnosti“

Nuže tedy, jaká jest to slavnost, jaký původ její a význam, co se v ní skrývá? Nahlédneme-li do dějin kláštera Břevnovského u Prahy, shledáme, že v druhé polovici 13. století změnil klášter Břevnovský i s kostelem, až dosud „u sv. Benedikta a sv. Vojtěcha“ nazvaný, jméno své, i začalo se říkati „u sv. Markéty.“ Za příčinu tohoto pojmenování udává se následující památná událost. Přemysl Otakar II. válčil r. 1260 s králem uherským Belou IV., a došlo dne 12. července, tedy právě v předvečer sv. Markéty, u vesnice Kressenbrunn nad řekou Moravou k rozhodné bitvě, v níž Čechové nad Uhry vítězství dobyli. Zmocnivše se tábora nepřátelského našli mezi jinými stkvostnými věcmi také ostatek sv. Markéty,

který Přemysl Otakar do Prahy přinesl, a chrám sv. Víta daroval. („Odkryté poklady,“ t. j. děje vikariátu Libockého od P. Bonif. Holuba. 1893 str. 14.)

Dle jiných dějepisců („Dějiny diecése pražské“ od dra. K. Borového, str. 116.) obdržel týž král na památku svého vítězství u Kressenbrunnu od papeže Alexandra IV. rameno, zub a dvě částky z lebky sv. Markéty, jež chrám svatovítskému věnoval. Když pak r. 1262 uhodilo dlouhé sucho, nařídil biskup pražský Jan III průvod s ostatkem (ramenem) sv. Markéty do nedalekého chrámu Břevnovského. I vydala obloha žádaný déšť. Na vděčnou památku tohoto vyslyšení ponechán jest sv. ostatek v chrámě Břevnovském, kterémuž od té doby lid „u sv. Markéty“ říkati začal.

Jisto pak jest, že již r. 1342 konána byla v klášteře Břevnovském slavnost sv. Markéty, podobně jako v den sv. Benedikta. (Emler, Reg. Boh. IV. 476.)

Slavnost svaté Markéty konala se po způsobu poutí nejprve v okolí kláštera jako slavnost církevní, a snad i na památku vítězství Čechů nad Uhry u Kressenbrunnu. Když však v okolí kláštera sv. Markéty světský ráz poutí počal mohutněti, a byl na úkor duchu církevnímu, spolu i zátiší klášternímu, přenesly se hluché oslavy do blízkého lesa „Malejova“ — později obory Hvězdy. Na místě tom v nejstarších dobách zdá se dle zbytků zdíva, že stávala tvrz s ohradou až dojí k potůčku opevněná, poskytující okolnímu lidu ochranu vůči nepříteli od západu ku Praze táhnoucímu.

Les „Malejov“ stal se vítaným pro světskou slavnost, jež se od církevní nyní odpojila. Na tom místě založil král Ferdinand I. roku 1534. zakoupiv od kláštera Břevnovského potřebných k tomu pozemků, na severovýchodním svahu vysočiny bělohorské oboru. Lovecký letohrádek v ní stojící byl r. 1555 od arciknížete Ferdinanda, druhorozeného syna jeho a choti Anny Jagailovny, zbudován. Arcikníže Ferdinand, mistodržící království Českého (1547—67) proslul svou náchylností k Čechům, jejichž jazyku od matky své se byl naučil, lásku k umění a tajným svým sňatkem s Filipinou Welservnou. Arcikníže položil základní kámen k letohrádku 27. června 1555 vlastní rukou, a nazval jej „u Zlaté Hvězdy.“

Letohrádek ten vystavěn v podobě šestibrané hvězdy v nejkrásnějším slohu renesančním uprostřed příjemného háje. Hvězda byla od založení svého mnohokrátě svědkem

radostných i smutných událostí. Hostila české krále a šlechtu při honech, dostizích, plesích. Zažila brůzy bitvy na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620. Neb se v ní poslední hlouček Moravanů pod vedením Jindřicha Šlika a Thurna až ke zdim letohradu bránil udatně. Mimo to byla zpleněna Švédy r. 1639, Francouzi r. 1742 a Fridrichem II. r. 1744 a 1757. Nyni jest letohrádek opuštěn. Jen občas touží jej shlédnouti tu a tam některý cizinec a cestovatel.

Slavnost ve Hvězdě po sv. Markétě konaná lidu čím dale tím více se libila; proto rok od roku byla hojněji navštěvována, takže v letech padesátých a šedesátých, kdy spojení Prahy drahami s venkovem bylo skrovné, a obyvatelstvo pražské na letní byty ještě málo vycházelo, stala se slavnost ve Hvězdě nejčetnějším dostaveníčkem takofka celé Prahy. Počet účastníků dostoupil po oba dny mnoha tisíc, čítaje v to nejváženější rodiny Pražské. V posledních letech počet ten klesá.

Přihlédneme-li k významu slavnosti ve Hvězdě, shledáme, že v začátku spojena byla s poutní slavností sv. Markéty v klášteře Břevnovském, a spolu též s národní oslavou vítězství u Kressenbrunnu, taktéž o kult sv. Markéty se opírající. Pozdější doba ale, která nechala zmohutněti věci světské při této slavnosti, setřela s ní ráz církevní po přenesení do obory Hvězdy od kláštera Břevnovského, takže tu zůstala pouhá lidová slavnost jako taková, s níž náboženská stránka nic nemá co činiti. Slavnost církevní obmezila se na klášter Břevnovský, kdež se též slavně a důstojně na ten den za hojného účastenství obecnstva domácího, Pražského i okolního koná.

Před časem vzniklo klamné mínění proti této slavnosti ve Hvězdě konané, a našlo tu i tam ohlasu v nynější době, že prý jest to slavnost protinárodní, úmyslně německými kruhy udržovaná na oslavu zničení samostatnosti království Českého bitvou na sousední Bílé Hoře. Náhled ten jest neodůvodněný a lichý. Nikde nenalzáme dokladů k němu. Podotknouti sluší, že i velmi málo známo jest širší veřejnosti vnitřní spojení této slavnosti s oslavou vítězství Čechů u Kressenbrunnu, takže pro tu dobu celý význam slavnosti ve Hvězdě se stěsnává na obyčejnou lidovou slavnost, již udržuje a k níž táhne pouze příjemná, lesnata obora. Ostatně i přesný název „lidové“ slavnosti jest těžko jí přiřknouti, neboť by se tu jevil ponurý obraz mravní úrovně lidu našeho,

jenž přece v jádru svém jiný a lepší jest, než se tuto některé jeho výjimky objevují. Proto snad nejvhodnější název, který i sám vyplynul z úst lidu, jest „slavnost ve Hvězdě“.

Po stránce morální dá se této slavnosti leccos vytýkati. Stávat se mnohým příležitostí k nemírnému požívání nápojů a k jinému bezuzdnému veselí, jež za noční doby z neděle na pondělí vyzní často i v orgie. Dostavujíť se sem i pochybné živly velkého města, jež dobrého příkladu nedávají. Hudby jest zde hojnost, taktéž prodejů piva a lihovin přes 80. Zvláště pro mládež má tato slavnost zhoubný vliv, neboť nevidí zde nic dobrého, jen jakadlo, předeheru i dohru hříchu. Jinak přicházejí sem kramáři, kolotoče, houpačky, fotografové, cirkusy, provazolezci, boudy se vším zbožím, kavárny, zvěřince a značný počet potulných žebrákův a mrzáků. Panoráma měla své doby obrovské reklamní obrazy o inkvisici s potupným vyobrazením kněží, což však bylo na zakročení duchovní správy úřady odstraněno. Uvnitř jich měla kukatka obrazy křížové cesty, a hned vedle obrazy nahotin. I toto zamezeno, zvláště z ohledu na školní mládež. Dozor nad slavností koná okr. hejtmanství Smíchovské a pak četnictvo v počtu as 20 mužů. Těmž náleží veškeré uznání v namáhavé službě za dokonalou péči o bezpečnost i mravnost.

Charakteristické pro tuto slavnost, že není to jakási pouť, připojená k patrociniu chrámu, jest i to, že mezi sty různými prodeji všech možných věcí není tu ani jediného prodeje obrázků svatých, ani jiných devotionalií, jako na každé pouci bývá. Na všech místech obory prodávají se pouze „hvězdy“ všeho druhu, jež si účastníci jako ozdobu připínají.

Pokud se týče obchodní stránky slavnosti, jeví se tu za příznivého počasí čilý prodej i odbyt všech věcí, takže většina obchodníků tržní značné obnosy po oba dny. Tak na př. kolotoč za oba dny 345 zl. Největší tržbu ovšem mají hostinští v celém obvodu slavnosti. Ano i žebrák, často nehodný, vyžebřá za jeden den až 16 zl. (1)

Bohužel, že obchodní zisk tento zaprodán bývá značnou mravní pohromou pro všecky kruhy. Mimo to krásný les jest po slavnosti napolo zpustošen. Místům, kde po dva dny veselí se ozývalo se od té chvíle návštěvovatelé Hvězdy vyhýbají. Jako týden před slavností, tak týden po ní napluena jest celá krajina lidmi pochybné pověsti, a obtěžována žebráním potulných lidí. Lepší kruhy řádného obecnstva v posledních letech se slavností podobného gearu vyhýbají, a tak se stává, že rok od roku klesá.

Z katolického našeho stanoviska, jež nemá po stránce náboženské nic společného s touto slavností, nemůžeme se nikterak pro ni vysloviti, aniž ji schvalovati, pokud se v uvedeném způsobu koná, a z ní jakási mravní pohroma pochází. Proto nelze ji katolickým rodinám k návštěvě doporučiti. Spíše poukazujeme, chce-li již Pražské obecnstvo v těch dnech sem se ubírat, ke starobylému klášteru sv. Markěty, od sv. Vojtěcha založenému. Tam nechť k oslavě patrociniu hojně spěje, a si milosti potřebných k přimluvě sv. Vojtěcha a sv. Markěty vyprosí. „Neb jest to místo,“ dle slov zvěčného vdp. probošta dra. E. Tersche, „omilostuenné a příjemné, kde bez přestání v chóru chvalozpěvy ke cti nejsvětější Trojice a přeblahoslavené Matky Boží k nebesům se vznášejí.“

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Na základě § 14. byly dne 20. července zvýšeny daně pivní (menším pivovarům poskytnuty úlevy) a daň cukerní, a sice tato o 6 kr. na kilogramu! Následkem toho povstalo jitření. Nejprve vydala protest strana křesťansko-sociální, v němž se útočí na Maďary, „kteří vysávají vlast naši a národy,“ dne 22. července vydala protest německopokroková strana, jež hlavně nařiká na uzavření parlamentu a na poslovaňování (!) Rakouska cestou administrativní, pak Wolfiáni

a t. d. Na 100 měst poslalo již do německých novin protestující usnesení. U nás „Radikální Listy“ vydaly zvláštní provolání, v němž protestují proti výnosu min. Kaizla i proti taktice mladočeských poslanců. „Samostatnost“ (red. Hajn, dr. Kříž atd.) na schůzích veřejných proti zvýšení spotřebních daní těch ostře vystupují. Cukráři byli u min. Kaizla, ale úlevy nevyprosili. Budou tedy demonstrovati. „Nár Listy“ zvýšení daní těch obhajují.

Moravský výbor jazykový konal

dne 26 července poradu, při které dr. Fux prohlásil, že němečtí poslanci z Moravy trvají při všenněmeckém programu svatodušním. Následkem toho prohlásili poslanci čeští, že se ocitli v těžké situaci, ježto Němci žádají zrušení jazykových nařízení atd. Rozhodnutí ponecháno klubu sněmovnímu. „Nár. Listy“ radí, aby se Čechové s Fuxem a Chlumeckým více ani nescházeli a nesmlouvali.

Nakladatelská firma Fr. Řivnáč vydala brožuru „Svatodušní program německý z r. 1899“, která vážně a věcně psaná probírá požadavky německé, odmítá jejich většinu, některé v pozmeněné formě přijímá, vyžaduje ale za to koncesse pro program český. Brožurku tuto lze posuzovati se stanoviska všech stran a máme za to, že objektivní kritika ať staročeská, ať mladočeská, ať realistická, neb kritika radikální, dovede učiniti oprávněné výtky, ale byla-li by skutečně objektivní, — našla-li by v ní věci, kterých se stanoviska českého všemi stranami přijati lze. Spisovatel však tuto objektivní kritiku velice znesnadnil tím, že — nejmenoval, a polemisovali a posuzovali věcně, aniž bylo lze útočiti na autora neb lichotivě pohláditi ho, to u nás dosud neumíme. Tak „Hlas Národa“ přinesl kratičký výtah z brožury a jinak — mlčel. „Politiky“ se stanoviska opatrnosti (!) svého družstva vytáhly něco z brožury, řekly, že by se snad leccos dalo namítati, ale považujice věc za soukromý náklad anonyma, učinily si ji rovněž pohodlnou a mlčí. Orgány německé jako kočky kolem horké kaše běhají a — mlčí. Jen „Nár. Listy“ mluvily, láteřily i křičely (dle povahy jen jim vlastní) a odsuzovaly anonymního autora do horoucího pekla jako česko-rakonského punktátora. Pozornohodno jest, že Dr. Engel, předseda klubu mladočeských poslanců na říšské radě a ve sněmu zemském, při poslední své schůzi voličské k obecnému udivení sdělil všem, kdo slyšeti chtěli, že poslanci čeští dohodnuvše se s vlá-

dou, opustili (!) opět kus starého českého programu, který kompetenci v řešení otázek jazykových přiazoval ve shodě s § 18. zákona o říšském zastupitelstvu výhradně sněmům, a že svolili k tomu, aby vydán byl jazykový zákon „říšský“, jenž by chránil ve všech zemích národní menšiny. Dr. Engl opatrně zamlčel, zdali říšský zákon bude mít jen tento obsah, či bude-li v něm ještě něco jiného, co by nám snad nebylo tak vítáno jako obrana menšin. Nuže, kdo po česku vezme rozum do hrsti, probíraje brožuru Řivnáčovu, musí uznati, že hlavní třešť spisu jest obranou nového říšského zákona, jenž má býti ochranou národních menšin. Ovšem, brožura napovídá, že by asi zákon ten měl ještě další obsah, nám méně vitaný, a tím se co do opatrnosti a upřímnosti liší od prohlášení předsedy klubu svobodomyšlných poslanců. Máně budi se v nás i jiných myšlenka, není-li brožura co do této části obranou svobodomyšlných poslanců (!) u řešení jazykové otázky a nemá-li připravit lid na to, co se asi chystá. Klacky „Nár. Listů“ v tomto mínění zvrátiti nás nemohou, neboť žurnál ten je „neodvislým“ ode všeho (i od zdravého rozumu), a mlátí-li do myšlenky, předsedou svobodomyšlných poslanců pronesené a brožurou hájené, řídí se jedině známým německým příslovím: do pytle brožurového bušime, dra. Engla míníme.

Na Š t o c k u (u Něm. Brodu) stojí židé v řadách úhlavních nepřátel všeho českého. V r. 1890 jich bylo 153, za 8 let jich tam je 311. Obchod, průmysl a dvory mají ve svých rukou. Svě moci užívají všude ku germanisaci. Raiffeisenovy záložny jsou blavně v německých obcích. Heřman Brunner za jedné návštěvy té krajiny jich zřídil 5. Život spolkový je tam okázale německý, český je nesmělý a chabý. Knihovny v něm. obcích konají výborné služby. I noviny tam Němci více čtou. Němci mají 25 škol o 49 třídách, pro české děti jen 3, ač je tam na 25 proc. obyvatelstva českého.

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

Živnostenská banka vytěžila za rok minulý o 200.900 zl. více než roku předcházejícího. Na daních zaplatila 184.643 zl. (o 106 zl. více než r. 1897).

Osobní daně přímé v r. 1898 vy-

nesly 65,253.440 zl. Z toho připadlo státní pokladně 53,379.979 zl., na I. 10% slevu daně pozemkové 3,478.208 zl., daně domovní 3,786.745 zl. Dále ze zbytku 4,608.508 zl. přikázáno zemím 3,000.000 zl. (z toho na Čechy 739.172 zl., na Moravu 305.788 zl.,

na Slezsko 53.348 zl.) a z konečného zbytku další II. sleva $2\frac{1}{2}\%$ z daně pozemkové 869.553 zl. a $1\frac{2}{10}\%$ z daně domovní 451.409 zlatých; na snížení daně výdělkové $1\cdot2\%$ 274.560 zl.

II. Remeslo.

Protí zavedení nových daní po-travních konala se protestní schůze dne 19. července na Žofině v Praze. Mluvili pánové: Plecháček, Bejlek, Janda, Čáp (německy), Dr. Baxa, posl. Březnovský, p. Radoň, Louda, Goller, Reimanu atd. Všichni ukazovali na to, že nová daň stihne chudinu (o 6 kr. na kg), že ohrozí český průmysl, že stihne ty, kdo mají k jídlu trochu kávy a krajíc chleba, že se výnosu jejího má použít — na zvýšení platů úřednictvu a na vojsko, že to je daň nespravedlivá, jež nejvíce království České, hmotně upadající, stihne atd.

Na sjezdě řemeslníků v Jihlavě dne 23. čer-vence pravil Dr. Chlum: „Protí velikému ka-pitálu, kartelům a jiným metlám živnostnictva je nejlepší prostředek: důkladná organizace, která dovede volati stále o své právo a bdí nad bezprávím. Byly doby, kdy na př. žid Benies pachtoval 2 císařské cukrovary za 120.000 zl. ročně na 20 let, a hned první rok vydělal jenom na cukrovce více než ob-nášel pacht, neboť měl kontraktně zaručenu dodávku 600.000 q. řepy za 88 kr., a řepa hned první rok stála 1 zl. 25 kr. Při tako-vých výhodách mohl milionář tento ničiti české cukrovary. Byly doby, kdy všechny velké dodávky vojenské zapadly do kapes velikých kapitalistů. — Národ potřebuje ře-meslnictva jako rolnictva i dělnictva. Bylo by smutné, kdyby řemeslnictvo následovalo příkladu jedné části našeho dělnictva, které přešlo do tábora internacionálů a bojuje příkře proti vlastním bratřím. Za kus chleba trhají pouta vízíci je s celou minností. Naše řemeslnictvo však se neprodá.“ — Pak mluvil

pan Sojka z Kolína, který po všelijakých, od-jinud vzatých úvahách: o ceně národnosti, o naší malé výspě v moři germánském, o r. 1620, o době husitské a bouřích, o pro-buzení našem, o německém draku atd. pravil: „Řemeslnictvo musí se domáhati zlepšení zbě-dovaných poměrů svých; ale nesmí sednouti na lep lidem, kteří chtějí jeho zkázu, ke směru, vedenému židovským a německým velkokapitálem, jenž ničí naši existenci. Ne-smíme se nechat chytit jako hloupá moucha v pavučině. Choroba jest vleklá a nedá se zhojiti hned. Choroby té nelze vyhojit ani nejlepším řádem živnostenským, neboť po-vstala vývojem průmyslu a hromaděním ka-pitálu v jedné rukou a využitkováním výhod z toho plynoucích. Kdyby bylo po roz-bítní cechů více pochopení pro spojení práce, bylo by lépe. Od státu žádáme stroje po-mocné a jiné podpory, dovoláváme se opravy řádu živnostenského a jiných prostředkův ochranných. Pronášeji se na sjezdech pěkné řeči — a tím bývá vše hotovo. Parlament nám nepomůže, není tam porozumění pro naše zájmy, tam se jeví vlna velkokapitálu, jenž je naším zapřísáhlým nepřitelem. Ani správa státní necítí s nimi. Musíme si tedy sami přivlastniti výhody velkokapitálu, a to sdružo-váním se v celky. Je to cesta dlouhá, ale nutná. Oběti musíme přinášeti, bez těch není žádný boj. Jde o naše bytí, nepřítel nezná slitování. Hleďte zachovati to, co máme po předcích a rozmnožme to!

III. Dělníci.

Sociální kurs konal se za velikého účastenství ve Vídni. Dr. Lueger byl stálým hostem. Kurs navštěvovali kněží, úředníci, měšťané, profesoři atd. Sociální demokraté demonstrovali před místností, ale přednášek nezmařili. Vliv kursu toho bude patrným. U nás marně po soustavných přednáškách li-dových voláme.

ŠKOLSTVÍ.

Moderní školní program: Čteme ve „Školském Obzoru“: 1. Shoda mezi učitelstvem a kněžstvem nechat jest ihned odstraněna. 2. Nucený dozor učitelstva nad dětmi v kostele, při bohoslužbě vůbec a při církevních průvodech i slavnostech budiž — odstraněn. („Učitel není povolán k tomu, býti bifícem.“) 3. Učiteli budiž volno vystoupiti

z církve, kdykoli chce. („Neznásilňujte nás!“) 4. Pryč s náboženskými zkouškami, je to starý, zbytečný cop. 5. „Regenschorství“ vezmi se učitelé zákonem. — Totéž hlavní body z programu našich socialistů-paedagogů. To obsahuje číslo 29. „Školského Obzoru“, kdež pan „istor“ své rozumy udává a mezi mladšími kolegy propagandu dělá — soc. demokracii.

Je-li z pokolení Judova, jest nám dosud neznámo.

Povinná návštěva školy obecné v Anglii vyměřena je na dobu od 5—14 let. Tak tomu je však jen na papíře, ve skutečnosti jest jinak! Jelikož zákonem zavázáno jest dítě osvojiti si jen znalost čtení, psaní a počtů a ježto každé dítě smí, 8. rokem počínajíc, když toto trivium bylo si osvojilo, zákonitě propuštěno býti ze školy; stává se,

že málokterí žáci po 10. roce navštěvují ještě školu obecnou. Dle časopiseckých zpráv usuel se tyto dny sněm anglický na tom, že na přístě nemohou dívky dříve ze školy propuštěny býti, dokud nebyly dovršily 11. roku věku svého. Tím návštěva školy jest jen poněkud upravena a rozšířena.

O nějaké podobné snaze u nás, — aspoň takové, jaká jeví se v Anglii, — nemůže býti ani řeči.

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

V Turnově připravuje se ještě pro letošní rok katolický sjezd československý. Předběžné práce již jsou vykonány.

Ve Vídni hodlají kněží zříditi právní spolek na obranu cti a stavu kněžského proti množícím se útokům v časopisech, na schůzích a pod.

Papežský nuncius Lorenzelli ubezpečil hlavu republiky francouzské, presidenta Loubeta, otcovskou oddaností papeže k Francii, již přál zdu. President Loubet vyslovil přání, aby shoda mezi francouzskou vládou a papežstvím byla trvalá.

V „Časopise katol. duchovenstva“ č. 6. o knize kan. dra. Frinda redakce praví, že schválení biskupského nemá, ač spisovatel žádati za aprobaci dle citovaných výnosů apoštolské stolice byl povinen.

„Scherer“, humoristický list, jenž vychází v Inšpruku, byl žalován pro rušení náboženství.

Papež Lev XIII. uložil kardinálu Massellovi, aby studoval vznik a vývoj křesťansko-sociálního hnutí; výbor kardinálský má uvažovati, jak by hnutí to se řídilo, by neodporovalo učení katolické církve.

ZAHRA NIČNÍ UDÁLOSTI.

Konference míru v Haagu skončila své porady. Výsledek je velmi huberý. Zástupci států nepřistoupili k lidumilnému návrhu carovu. Bylo sice přijato několik odstavců, jež doporučují jakýsi „výbor pro urovnání sporů mezinárodních“. Užívání třaskavin ve válce a pod. ponecháno, ale o zmenšení vojska atd. ani řeči! Italský zástupce hrabě Nigra vášnivě se ještě ke konci opřel, aby papež podepsal ujednání konferenční. — Za to královna nizozemská Vilemína v řeči, dne 29. července na rozloučenou delegátům pronesené, papeže zvláště vyznamenala.

Francie. Generál Négrier nejlepší vojévůdce v poslední době, jenž se vyznamenal před 15 lety v Tonkině atd., byl ministrem vojenství Galiffetem sesazen k vůli tomu, že důstojníkům řekl: Nebude-li vláda hájiti armádu a odrážeti útoky na ni, zakročíme spo-

lečně u předsedy republiky. Anebo přikročíme my generálové — k činům!

Francie klesá. Židovská vláda chce ji zničiti. Časopisy nacionální: „Libre Parole“, „Eclair“, „L'Intransigeant“, „Gaulois“ jakož i „Temps“ a „Figaro“ praví, že pronásledování armády jest infamii, které se bursovní spekulantí dopouštějí. „Gaulois“ na př. o potrestání gen. Négriera (jenž z armády nyní vystoupil) praví: Francie uvítá s rozhořčením popravu gen. Négriera, jednoho z nejvlastenečtějších našich generálů, našich nejlepších vojevůdců. Jeho poprava je článkem plánu ke zničení naší vojenské moci.

Německo. Vládní list pruský „Nene Preuss. Zeitung“ (Krenz-Zeitung) 22. července o poměru Německa k Rakousku napsala: S rostoucí obavou dlužno sledovati nejnovější rozvoj poměrů mezi Rakouskem a

Německem. Formálně trvá mezi nimi spolek Bismarkův, poměr mezi oběma panovníky je přátelský posud, ale mezi vládami trvá rozladění: protiněmecké chování se vlády rakouské vyvolalo v Německu odůvodněný odpor a vedlo k projevům, nad nimiž rakouská vláda projevuje jisté rozhořčení. — S Němci rakouskými spojuje nás Němce v říši národní společenství jazyka, zvyklostí a mravů. Když pak Němci v Rakousku bývají od polských, českých (!) nebo vůbec neněmeckých státníků sužováni (!), týráni, poškozováni a potlačováni, ač se správně chovají, a říši, k níž přísluší, věrní zůstávají, tedy mají Němci v říši nepopíratelné dobré právo, aby nad tím projevili svou neolibost. Němci v Rakousku jsou nesvorní a dělají si nových nepřátel; místo aby se dorozuměli s vládou uherskou a něm. klerikály, bojují proti Uhrům, proti samému mocnáři a proti katolické církvi. Hnutí „Pryč od Říma“ je nebezpečné a povážlivé, protože národnost německá nic nezískala. Tím se nedůvěra v rozhodujících kruzích proti Němcům rakouským do krajnosti zvýšila. Značná část Němců v Rakousku stojí na stanovisku tak radikálním, že již ani věcně a rozumně neuvazuje, ale chová na zřeteli cíle, jež by toliko po rozpadnutí se habsburského mocnářství mohly být dosaženy... Snahy „spolku všenněmeckého“ domáhají se prozatím (!) pouze užšího státoprávního přičlenění Rakouska k Německu. Vláda německá nemůže projevů těch zameziti, neboť dle zákonů (!) nelze jich potlačovati... My Němci potřebujeme silného spojence. Rakousko-Uhersko udrží se při síle a moci pouze za nadvlády Němců v Rakousku a Maďarů v Uhrách. Kdyby se hegemonie tato v Rakousku nedala udržeti, musili bychom se změ-

něné situaci té — přizpůsobiti. V Rakousku bude nutno dosaditi německo ústaváckou vládu, spojenou s Poláky a něm klerikály, jež udělá „pořádek“, byť musila Prahu i všechny kraje slovanské spoutati stavem obležení.“ — Nasílí, kule a prach — to jsou známé prostředky německé kultury. — „Germania“ naproti tomu napsala: „Spojencství mezi Rakouskem a německou říši těší se sympathiím všech německých kruhů, vyjma těch, jež by na místě spojení rády viděli anexi německých částí Rakouska. Nelze pochybovati, že v rakouském obyvatelstvu, ve vládě a n cisaře vzbuditi musí největší rozladění, když z kruhů říšsko-německých dějí se projevy ve prospěch nesmířitelné a — velezrádné skupiny, volající: Pryč od Říma, čímž se Pryč od Rakouska myslí. S domácími pěstiteli velezrádných plánů v cizině nesmí říšsko-německá vláda míti společenství; je spíše povinna, veřejně zřici se původců takových projevů, velezrádné hnutí podporujících, aby nemohly nikde vzejíti pochybnosti o loyálním jednání německé říšské vlády. Necht berlínská vláda odsoudí veřejně vměšování se německých příslušníků do politicko-nacionálního hnutí, jež je namířeno proti trvání státu rakouského a proti rodu habsburskému. Je snad několik těch tisíc Rakušanů, kteří k protestantsmu přestoupili, v nějaké bídě, aby na pomoc říše německá byla vyzývána?“ — Také katolický a velmi vážený list kolínský „Volkszeitung“ napsal: „Agitace „Pryč od Říma“ sledují účel: Rakouské Němce od Rakouska odtrhnouti a k německé říši je přivíteliti. Podpora agitace té se strany něm. říše je neloyálností, ba skutkem nepřátelství vůči státu spojeneckému, a vláda má tomu učiniti přítrž.“ Aby se tak z Vídně podporovala v Německu agitace pro odtržení Bavor od Pruska!

• • • ČÁST LITERÁRNÍ. • • •

Divadelní listy.

Čty kritické Františka Žáka z roku 1897.

(Pokračování.)

Příbuzný této renaissanci je Bozděchův kus „Z doby kotillonů“, oblíbená česká veselohra nejrafinovanější francouzské techniky z doby Ludvíkovské francouzské dvorní renaissance, mistrně-pletivo milostných pletek a manželských zpronevěr, o kterém proto zde se zmiňujeme, že rovněž má namnoze masku zbožnosti.

Z ostatních dramat Vrchlického zmiňujeme se tuto jen ještě o „Epponině“, ponechávajíc si ostatní do části druhé. I hry jeho z doby pohanské zde pomíjíme, byť názor Vrchlického o světě pohanském padal částečně i na pole náboženské; jsou to nejvíce kusy o lásce. V „Epponině“, kuse „kuňkavé lásky par excellence“ vystupuje Pavel Vyznavač. Není v souvislosti s dějem. Zjev jeho, ač nijak potupný, znamená více jen zjev, předtuchu blížícího se neštěstí,“ zjev příšerný v té jeho askesi a v tom jeho provolávání slávy Kristu Ježíši.

Do doby renaissance, do roku 1515 padá Šubertova komedie „Láska Rafaelova, líčící tuto dobu poněkud z jiného hledíště. Vrchlický, znatel renaissance, výborný a jednostranný, aspoň v dramatech, mu to vytkl („Hlas Národa,“ feuilleton) mezi jiným takto:

„Rafael sám jest jen jednou stránkou této doby, dosti sice význačnou, ale přece není její konečnou výslednicí, neboť v něm zkrystalisována jest pouze neb aspoň převážně ideální stránka renaissance, onu druhou ironickou a negativní, čiře materialistickou stránku doby dlužno hledati ovšem jinde; v zářivém sloučení v typ shledáváme obě stránky doby nejvíce u Ariosta. Rafael může snad výhradně pro malířství zván býti, jak Emerson říká, mužem representačním, nelze mu však přidělití název ten pro celou dobu renaissance v každém jejím odstínu. Šubert cítil patrně tuto jednostrannost hrdiny svého pro celkový obraz doby a proto postavil proti Rafaelovi třefoř ráznějšího a hrubšího Sodomu. Škoda, že nedopřáno více místa třetímu a dle našeho soudu neposlednímu zástupci cechu malířského v kuse tom, geniálnímu Giuliovi Romanu, který v nejednom ohledě vystihl ideál doby své víc než Rafael sám. Při této příležitosti nemůžeme vysloviti podivení své nad tím, že autor dal si ujíti vděčnou postavu kardinála Bibbiena, nastíniv ji toliko v tradičních rysech velkého církevního hodnostáře oné doby s opomenutím rozpustilého autora nevystihlé v svém způsobě Calandrie, nevázaného vtipkáře a učeného humanisty, zchytralého diplomata a váženého protektora umělců a umění v jedné osobě. Mohl míti k celkovému obrazu svému o jeden podstatný rys více, a pokud by ovšem hranice našich názorů divadelních dovolily, byl by získal živel vydatný pro veseloherní stránku své hry

Takto zůstává Bibbiena v pozadí, a jen purpur jeho kardinálský přivádí nám na paměť, jak hluboce klerus zasahoval do celého života“

Vrchlický dí, že pravý typ renaissance je zachycen v „Sodomovi“ a ten je uměleckým flamendrem první třídy. Vrchlického soud o renaissance je tento:

„Době této podle souhlasného soudu znalců a badatelů chyběl veškerý ideál nábožensky politický a morální zbyla jí pouze a jediné láska k literatuře a umění. Tato však byla tak intensivní, že jako horečka zachvátila celý svět, že podmanila dvory knížecí a sině Vatikánské, že pod jhem umění žil stejně bohatý bankéř jako vychytralý státník, výbojný velmož jako pohodlný učený prelát. Vzkříšení starých Mus klasických a celého světa antiky dodává pak poslední pečeť této společnosti; s mythologickou politurou setkáváte se ve všem, narážkami mythologickými hemží se skladby básnické a díla výtvarná, mythologie jest nezbytným aparátem při všem. Každý ji znal, každý jí rozuměl mnohem lépe než dnes.“

Toho Sodomu musíme si blíže všimnouti, když je dle Vrchlického klasickým typem doby, a když dle něho měl býti vyličen i Bibbiena. Jmenují ho Sodomou, že má tři milenky najednou. Vypravuje, jak si římské sigňory libují sladké a žhoucí hubičky Rafaelovy. Šťve, kde koho může, pomlouvati umí rovněž tak dobře, jako nenáviděti lepší malíře než jest sám. I kardinála pomlouvá, že si dá potají namalovati v koupelně třeba Venuš. Rafael v kuse taky asi trikrete se zamiluje I na papeže Lva X. a nějaký milostný jeho poměr jsou tu narážky. To je pomluva. Lev X. byl jeden z nejušlechtilejších humanistů své doby, který miloval sice nádheru, ano i veselí, ale ani stín podezření proti jeho kněžské čistotě nepadal na život jeho. Jeho zásluhy o umění jsou obrovské, jeho snahy reformační v kleru ode všech uznány (Wetzer u. Welte VII., 1891). Veselohra, ač pohybuje se též na poli veselé renaissance, je celkem slušná. Dávána pětkrát.

České historie týká se drama Mikovcovo „Záhuba rodu Přemyslovského“. Padá ovšem do doby katolické a nemůže tu býti jiných tendencí pro naši studii důležitých než poměr k sv. Stolicí a k Němcům, ovšem též způsob, jakým mravní

charakter duchovních osob je kreslen. Původcem vraždy posledního Přemysla je poslední Vršovec Přeč a Bavor Strakonický, komandér řádu Johanitského. On s Pottensteinem vykoná též vraždu na posledním Přemyslovi. K rodinnému nepřátelství přistupuje u Přeča ještě domněnka, že Vaclav chtěl svést jeho dceru. Ostatní účastníci se vraždy jako němečtí pánové proti králi, který obracel se k českému lidu a přestával jim rozdíletí národní jmění a odpouštětí násilnictví na národě. Konrád, opat Zbraslavský, vystupuje v kuse ušlechtilé jako kazatel míru, jako věrný stoupenec Václavův. Veda si ušlechtilé a důsledně. Pěkné, ale staromodní toto drama starší české romantiky dááno bylo devětkráte.

„Svatební noc“ Kuklova, představující výjev z vojny r. 1866, můžeme přejíti, je to chatrný obrázek pomsty a lásky. Za to zmíniti se chceme o Jeřábkové „Synu člověka“, spadající do pruské války v Čechách r. 1757, v němž žid Abraham Benjuda hraje úlohu peněžníka a náhončího pruského krále. Je to jediný kus český, který nám žida s této stránky představuje.

Nepoctivý židovský šachr je v českých hrách několikráte představen (na př. silná v „Čechu a Němci“, slaběji ve „Furiantech“ a jinde, hlavně v starších hrách). Vyšší, emancipované židovstvo, kteréž představují rabini, filosofové, bankéři, továrníci a p. je až na některé nejapné hospodské vtípy Kolárovy „O talmudu“ (na př. „Pražský žid“) představováno na Národním divadle ušlechtilé. Vrchlický věnoval mu nejdovednější svou veselohru, Kolár velké drama, nepočítajíc tu některé krásné hry biblické, které ovšem s moderním židovstvím nemají nic společného. Tito židé jsou obětavi, vlastenečtí, filosofové sice, ale s charakterem pravověrnosti. Žid jako zrádce vlasti a cizí náhončí představen je právě jen v „Synu člověka“. O moderní otázce židovské, a to které židé hmotně, duševně a mravně podkopávají blaho národů, zvláště národa českého, není kromě vzdálenějších narážek v Šubertově „Praktiku“ zmínky. A tu je to vídeňský žid. Židé mohou celkem s Nár. divadlem býti spokojeni, zajisté více nežli katoličtí kněží čeští. Však interessantní otázce „židovství na Nár. divadle“ věnujeme zvláštní stať. Zde dotkli jsme se té věci, abychom upozornili na největší zvláštnost české dramatiky, „na Abrahama Benjuda“ zrádce. (Dokonč.)

Lesklý povrch.

Obrázek. — Napsal Bohumil Brodský.

(Pokračování.)

V domácnosti Štěchové odehrávaly se výstupy vždy prudčí, které nikterak nesvědčily o noblesse pana vrchního a obou dam. Padala slova hrubá, nadávky, za něž by se ani dvorská čeládka stydět nemusila, a výčitky tak vášnivé, že mohl nový vrchní vším právem do bytu Štěchova poslati nádvorníka se vzkazáním, aby se panstvo mírnilo, celý dům neznepokojovalo a slušněji se chovalo.

Toto vzkazání donutilo je k rychlému rozhodnutí. Štěch sám navrhl, že se odebeře do nemocnice v krajském, asi čtyři hodiny vzdálenem městě, a jeho žena s matkou aby zatím, než nabude zdraví a nějakého místa, hledaly obživu a přístřeší, kde chtějí.

Jiné cesty nebylo a teď jen bylo nutno se rozhodnouti, kam půjdou. Paní nadlesní, jež za těch několik měsíců ve Vystrkové strávených rovněž jako dcera ztratila mnoho na svěžesti své pleti a okrouhlosti svého těla, vzpomněla si na Zdeňku. Ke svým přátelům utéci se nemohla, poněvadž by ji byli velmi chladně přijali, nezbývalo tudíž než prositi učitele Kuklu, toho Kuklu, proti nimž ona i Julinka druhdy tak bouřlivě vystupovaly. Na odklad nebylo času a proto hned příštího dne ráno šla do Řeteče.

Šla pěšky a ani se nad tím nepozastavila. Kolikrát tudy jezdívala v ekvipáži, kolikrát dívala se zahalená v kožešiny nebo krajkový hedvábný šat zamračeně na kraj, na dědiny a lidi, kteří potkávající ji uctivě se klonili a hlavy své obnažovali. Teď capala v blátě v dosti obnošených šatech, jaké druhdy rozdávala služkám a ženám hajných. Tu a tam ji někdo potkal, maličko smekl, anebo vůbec přešel bez pozdravu. Nebyla tím pobouřena. Naučila se už zvykatí horším zjevům. Jen stále myslila, jak ji Zdeňka a její muž přijmou a vyhovějí-li její prosbě. O Kuklovi nepochybovala, že tak učiní. Je nesmělý

a udělá všechno Zdeňce k vůli. Aie což, bude-li Zdeňka odporovati! Poukáže-li, že její sestra se dříve za ni styděla, jí ani nenavštívila a jejího muže urážela?

Plna tisnivých obav došla do Řeteče a s tlukoucím srdcem klepala na dveře Zdeňčina bytu. Tato byla sama doma a připravovala jídlo. V posledním čase postonávala, ačkoli nemoc její plnila jí i muže tichou rozkoší a očekáváním. Byla stále spokojena a jen starostí o osudu matčině i sestřině časem jí znepokojovaly.

Sotva se na matku podívala, tušila, že je zle. Lekla se a chvátala jí vstříc. Neviděla matku už kolik neděl a překvapilo ji její vzezření.

Paní nadlesní rozplakala se ještě dříve, než mohla co říci. Zdeňka seděla vedle ní a patříc s vroucí úctou na matku, cítila bolest s ní. Chvilí mlčely.

„Jak je švakrovi?“ zeptala se konečně Zdeňka, aby ukončila matčino rozzechvění.

„Stále stejně. Musí do nemocnice. My už se obě potácíme, celé noci s ním nespíme, děláme, co mu na očích vidíme, ale všechno nic není platno. Týrá nás, spílá, proklíná až celý dům slyší, jak nás zneuctívá.“

„A zdál se býti vzdělaným a velmi jemným,“ podotkla Zdeňka mimoděk, nemajíc úmyslu matky se nešetrně dotýkati.

„Ano, zdál se býti, ale není jím. To je tvůj muž tisíckrát hodnější.“

„Snad je Julinka netrpělivá. Ona nevykla nikdy na nic zlého, a teď jí připadá divným, ma-li něco trpkého sněsti.“

„Holečku, ani bys jí nepoznala. Už vidí, že chybovala, a že není všechno zlato, co se třpytí. Řekla mi už kolikrát, že by bývala tisíckrát lépe udělala, kdyby zůstala svobodnou. Vzpomíná si často, jak tobě a tvému muži ublížila a bolí ji to opravdu.“

„Na to jsem již zapomněla,“ řekla Zdeňka živě, a radostný záblesk ozářil její poblemlou, ale dosud velmi sličnou tvář. „Já věděla, že Františka poznáte a budete ho milovati. Jest jen ze selského rodu, ale má velmi šlechtné srdce. Jeho rodiče jsou také velmi hodní a mě mají opravdu jako vlastní dceru rádi. Těším se už, až u nás budou. Pak budu úplně spokojena.“

„Ty chceš k sobě vzíti mužovy rodiče?“ ptala se paní nadlesní uleknutě.

„Ano, asi za měsíc se k nám přistěhují. Což jsem vám o tom nepovídala? Mají výměnek a odpočinou si u nás po svém pracovním životě.“

„Můj Bože, jak jsme ztraceny!“ zahřežkovala matka a sepjaté ruce spustila na klín. Slzy jí vyhrkly, a šíje se naklonila.

„Proč?“ lekla se Zdeňka. „Vždyť oni vám hanby nezpůsobí.“

Já vím, ale kam se my dvě s Julinkou podějeme? Štěch odjede do nemocnice, a my kromě mé malé pensičky, z níž polovičku dávám na dluhy, nemáme ničeho. Už nám nezbyvá, než abychom někde hlady zahynuly.“

Štkala a zoufale přetírala si líce rukama. Zdeňka patřila chvíli na ni uděšeně. Nemohla hned pochopiti, co matka těmi slovy chce říci. Ale najednou jí hlavou problesklo. Chopila se ruky matčiny a přitáhla ji k sobě.

„Neplačte, maminko,“ pravila vroucně, „já to nějak udělám. Když nemáte kam jíti, můžete jíti k nám.“

„Vždyť sem vezmeš rodiče mužovy?“

Zdeňka se zarazila a zadívala před sebe. Byla v úzkých a nevěděla, co odpověděti. Na jedné straně láska k mužovi a jeho dobrým rodičům, na druhé zápasil soucit s matkou a sestrou. Zvítězil soucit.

„Poprosím Františka, aby psal domů,“ povídala po chvíli. „Rok jeho rodiče ještě počkají a zatím se to snad se Štěchem změní. Jen kdyby byl doma. Já nerada co bez něho dělám. Ale počkejte, dnes přijde o hodinu dříve domů, bude v jeho třídě jemnostpán na náboženství. Jak přijde, povím mu to a poprosím ho. Udělal mi dosud všechno, snad mi toho také neodepře.“

„Bůh ti to zaplať, dítě,“ děkovala matka všechna potěšena a vstávala. „Já ani na Kuklu čekati nebudu. Chvátám domů, abych pomohla Julince. Má teď hrozné práce. Služky již nadrží, a Štěch potřebuje stále někoho kolem sebe. Pošli někoho do Vystřkova se vzkázáním. My bychom se pozejtrí k vám přistěhovali. Už se, prosím tě, za nás přimluv, abych nadarmo neprosila a mohla spokojeně spáti. Jsem beztoho teď jako tulačka, která neví, kam hlavu sklonit.“

Zdeňka jí sice zdržovala, aby přece vyčkala Kuklova návratu, ale matka nedala se zdržeti. Dřímala v ní dosud pýcha, a nechtěla se před zetěm druhdy opovrhovaným pokořiti. Chvatné, aby jí snad přece nezastihl, rozloučila se a už spěchala k Vystrkovu. Měla radost, že se jí posláním podařilo a už s lehčí myslí hleděla vstříc budoucnosti.

Ne tak klidnou byla Zdeňka. Matce sice slib dala, ale po jejím odchodu o všem znovu přemýšlejíc, cítila, že se tím dopouští na svém dobrém muži bezpráví. Ničeho mu nepřinesla, on jí zahrnoval pozorností, připravil jí šťastný život a teď, když už se usadili, jen si rodičů u sebe přál. Ne že by doma u jeho bratra se jim zle vedlo, ale proto, poněvadž toužil, aby si jednou oddychli. Doma jim to nedalo zahálet, stále se hnali do práce, na poli pomáhali a se synem se dělili o výměnek, sami se uskovňující na míru nejnmutnější. A přece si zasloužili, aby už jednou složili ruce do klína a užili světlejších a klidnějších dnů.

Kukla se tolik těšil na příchod svých rodičů. Téměř každodenně se svou ženuškou o tom rozmlouval, ustanovoval, kde budou rodiče bydlet a radil se, jak si společně životy zařídí. Často Zdeňce povídal, že jí má za to tolik rád, že k jeho prostým rodičům přilnula a na ně se těšila.

A teď? Co si pomyslí? Neodepře jí toho? Přese všecko vymlouvání stále jí něco povíдалo, že to nebude k jejímu dobrému, přistěhuje-li se k ní matka se sestrou. Což, matky by se nebála! Ale Julinka, ta je kousavá, pyšná a až do nedávna veřejně své pohrdání její domácností projevovala.

Jak se jindy na příchod mužův ze školy těšila, tak nyní se lekala, brzo-li se vrátí. Jen aby se nezlobil! Nebylo u nich ještě mimo nějaké nepatrné škorpení žádné mrzutosti, a ona chtěla dostati svému slibu, jež u oltáře byla učinila, že k vážným neshodám a různicím mezi nimi nedojde. (Pokr.)

Ve Vídni zřídila mladá intelligence spolek proti opilství. Předsedou jest klinický assistent dr. Fröhlich. — Proč u nás se tak neděje?

Polský malíř Mencina Krzesz vystavil ve Vídni 7 obrazů, představujících 7 proseb „Otčenáše“ čili znázornění Kristovy moci nad světem a nad lidmi. Obrazy jsou uchvatné pojetím i provedením.

Technikové byli zase prosit ministry, aby se jim dal titul doktorský. Bylo jim to příslibeno.

Pražské hospodářství. Páni radové jsou na venkově, sbor nemá také na pilno, a tak se zase přihodila veleobci naší zlá věc, že totiž zanedbala lhůtu k výpůjčce 5 mil. ze zemské banky, následkem čehož je ztráta 15—30.000 zl. Nyní se hledají vinníci. Bude to zkoumati zvláštní — komise.

„Nové Listy“ dne 23. července uveřejňují veliký počet případů rituelní vraždy, počínaje od dob římských.

Znamení doby. — Alž. Hovézáková, 23letá služka z Násedlovic u Brna, zabila dítě, a sice 2letého hošíka. Položila ho na zem, klekla na něho a škrtila ho, až se ne-

hýbal S mrtvolou přenocovala v cihelně, pak ji v lese zahrabala a kameny přikryla. Porota jí — osvobodila (!) a Hovézáková ihned na svobodu propuštěna. — Veronika Marková, vdova z Batelova u Jihlavy, zabila dítě 5 měsíců staré. Dávala mu odvar z makovic, a když to nepomohlo, vymáčela sirky v mléce a napojila kostikovým roztokem dítě. Porota jí odsoudila k smrti provazem. — Tyto dva případy staly se po sobě. Dle čeho tak porotci soudí?

„Katolické Listy“ měly v červenci asi 15 úvodních článků o věcech amerických a španělských.

Ve Slezsku je 64 advokátů Němců a mezi nimi 32 (!) israelitů, 8 Čechů a 6 Poláků (3 israelité).

Moderní peněžníci v Rakousku. jak známo, jsou skoro sami židé. Ale méně známa budou asi jejich hesla a erby. Tak na př. baroni von Rothschildové mají heslo: Concordia, integritas, industria (svornost, neporušitelnost, pilnost), rytíř Pollak von Rudin: Labori honor suus (práci čest), baroni von Heniksteinové: Pro Deo et Principe (pro Boha a vladaře), baroni von Günzburg: La-

boramus (pracnjeme), rytíř Karel Ludvík von Falk: Finis coronat opus (konec korunuje dílo), rytíř von Frank: Per laborem ad honorem (prací ke cti), rytíř Freistädter von Royes Györ: Ferreo labore (železnou prací), rytíř von Fürth: Fidus et constans (věrný a vytrvalý), rytíř Max von Schnapper: Esse, non videri (býti, ne se zdáti), baron Schnapper von Wimsbach: Labor nobilitat (práce zušlechťuje)... Není-li divno, že tito páni, kteří zbohatli bursovními spekulacemi, svoje manévrování na „haussu a baissu“ „prací“ nazývají?

„Aby tě hrom zabil!“ zvolal na své dva chlapce domkář Hlaváček v Račicích u Vyškova, když chlapce posílal do lesa na houby dne 18. července. A kletba se doslova splnila. Oba hoši zabiti v lese bleskem.

Z naší samosprávy. Žižkovský starosta p. Žďárský a radní p. Čefovský žalují se stále pro urážky na cti, ježto si vyčítali veřejně různé přečiny. Před soudem objevil se „neuvěřitelný obraz“ (dle „Nár. L.“ ze dne 27. července) znemravnělosti v některých žižkovských kavárnách a vinárnách. Pan Čefovský odsonzen k pokutě 40 zl. Nyní on zase žaluje p. Žďárského...

Dr. Fljňshans dle některých pramenů (v „N L.“ dne 21. července) dovozuje, že Hus se narodil „nejspíše v první polovici r. 1365“ a nikoli roku 1369, jak rozhodl Palacký.

Souchotiny v Německu vyzádaly si roku 1894 123.904 obětí, na ostatní nemoci připadlo pouze 116.705 osob! Ztráta ta tuberkulosou způsobená. v Německu se páčí na 86 mil. marek, v Čechách na 15 mil. zl. ročně! Obranou proti tuberkulose jest správná životospráva a dobré zdravotnické poměry, tedy: řádný, čistý byt, potřebná potrava, vzduch atd. V Praze (na př. ve Fialkové ul.) v jistém bytě o malé kuchyňce a jednom pokojíku bydlí 19 osob. Nájemné činí 154 zl. ročně, ale podnájemníci (4—6 zl. týdně) dají až 250 zl. ročně, má tedy nájemce 100 zl. výdělku. V pokojíku tom jsou 3 postele jež dr. Preininger nalezl takto obsazeny: na jedné spi muž, žena a dítě, na druhé obuvník se svou milenkou, a na třetí dvě zebračky... Ostatní se rozloží po zemi na slámu... Kdy přijde náprava?

O židech napsal Ripley („Über die Anthropologie der Juden“ v „Globuse“): Cikáni a židé, zbaveni vlasti, udrželi se jako národnost. Bez vlasti a řeči společné — tvoří židé přece jediný národ. Ve Španělsku a na Balkáně mluví španělsky, v Rusku a Polsku

(zkaženou) němčinou, v Marokku arabsky, v Rakousku a Německu německy atd., a přece zůstávají židy. Kde se setkají, drží pevně pohromadě. Asi 4 miliony (!) jich je v Rusku, 2 mil. v Rakousku, v Anglii jen asi 100.000. V Polsku tvoří 15 procent obyvatelstva. Dle anthropologického měření těla a zvláště hlavy — nejsou židé račou, ale národem... Jsou národem, který se staví proti národům jiným, zejména u nás v Rakousku. Necht se židé nedívi že se bráníme. A dovoleno-li je bránit se nám proti Maďarům a Němcům, nutno i dovoliti, abychom lid proti národu židovskému hájili.

Starobní pojišťování výslužného soukromých úředníků. V technickém oddělení ministerstva vnitřa ve Vídni dohotovena byla osnova zákona pro všeobecné závazné pojišťování výslužného úředníků soukromých. Právo na výslužné bude všeobecné a závazné, a týká se všech soukromých úředníků i zřízenců státních a městských i obecních zastupitelstev, a to mužského i ženského pohlaví mezi 18.—50. rokem. Příspěvky ponosou podnikatelé i úředníci v procentuálním poměru ke služnému (10—12 proc služného). Bylo v říši napočítáno 25.922 podnikatelův a 99.537 soukromých zřízenců (3940 ženských). Z těch je 61.900 ve službách obchodních a živnost. závodův, 17.154 v hospodářských a lesnických 4204 v báňských a hutnických 8057 u advokátův a notářův. Dle zaměstnání jest: 1900 technických, 7000 hospodářských, 8000 lesnických 4000 administračních a komerčních úředníků 15.622 účetních, 2320 cestujících, 1681 učitelů, 1409 koncipientů, 370 spisovatelů, 1838 lékařův a lékárníkův a 1179 umělců. Co do počtu služebních let sloužilo: 1006 více než 40 let, 2871 30—40 let, 9716 20—30 let, 18.798 10—20 let, 18.000 6—10 let. Ze spočtených bylo 55.541 ženato a z nich 41.625 mají dohromady 107.752 děti.

Rybář a Goldfuss čili zkušenost a peníze Známa je povídka o dvou mužích, z nichž jeden měl peníze, ale naměl obchodní zkušenost, a druhý měl zkušenost, ale neměl peněz. Hledali tedy společníka, a když se našli, pracovali společně. Z počátku šlo vše pěkně, ale za čas vše se změnilo. Peníze měl ten, který jich dříve neměl, a zkušenost měl ten, který peníze do závodu dal, ale o ně přišel. — Na vlas odehrála se historka ta zase v Praze. Židovský podnikatel Rybář spojil se s dobromyslným křesťanským člověkem p. Goldfussem, a začali asi před třemi roky vyráběti plechové a cínové zboží. Nyní

udělali na 300.000 zl. úpadek. Pan Goldfuss přišel asi o 80.000 zl. To jej tak sklíčilo, že se 25. července oběsil. Úpadek je soudně vyhlášen. — A Rybář? Co jej může postihnouti? Přečtěte si povídku svrchu uvedenou.

Z toho vysvítá, jak mají býti křesťanští kapitalisté opatrní, když se spojují s židovskými podnikateli, kteří jednají dle známých zásad talmudového kabalu.

* * *

• • • • LITERATURA. • • • •

Kleopatra. Román H. Rider Haggarda. Z anglického přeložil Jos. Bartoš.

Tam kdesi v libyckých horách, v domnělém hrobě Velikého kněze Amenemhata, našel spisovatel tři svitky papyrusové, psané písmem demotickým, odkudž čerpal látku ku svému historickému románu.

Ličí zajímavým způsobem dvě veliké epochy tajemného Egypta, jichž svědkem byly kolosální pyramidy po dobu několika staletí, a sice čas kdy Egypt opanoval Řek a Říman, a pak dobu, kdy Egypt stkvěl se v starobylé, legendární a tajemné slávě. Vznešená krása, jakož i nevyzpytatelná povaha Kleopatřina, kolem níž točil se celý osud nejen Egypta, ale i několika sousedních říší, vystupuje v tomto románě v popředí. Daleko však zůstává román tento za králem historického románu toho století, za románem G. Flauberta: Salambo, a to nejen obsahem, ale i stylem.

Báječná krása formy, jakož i obsah, sálající vznešenou a téměř omamující, tajuplnou poesii, zůstává přece jen triumfem nedostižitelného umění, proti němuž jest Haggardův historický román „Kleopatra“ pouhým stínem.

Je to jakýsi pokus o obnovu klassického románu, jenž však nedostatkem skutečné, mocné a bezprostřední umělecké síly tvůrčí — selhal.

Arne Garborg: **Mír.** Z norského přeložil František Peták. Nákladem knihovny Rozhledů

Garborg je malířem výjimečných duší v těch výjimečných chvílích, kdy tajemné fatum jakési vložilo na ně ruku svou, jest psychologem těch nešťastníků, již bloudí suchoparnými ulicemi moderních měst, uvádějí v úžas rozumné lidi svými výstředními kousky, hloupostmi, šlechtetnostmi i cynismem, jichž mozky propadají horečným snům, v nichž

plápolají barvy, a je cítit vůni exotických květů, v nichž symbolicky odhalují se nejtajnější mysteria, ničím neukožené a stálou pochybností v život rozeštvané duše. — Enoch Haave, norský sedlák, je podobným typem, jen že nežije v městech, ale kdesi v zákoutí některého fjordu — tam oddává se svému snění o mystických záhadách svatého Písma, nemoha snéstí otravující dech tohoto bědného údolí jeho tělo, připadá mu jako zbytečnou olověnou přítěží jeho čisté, avšak stálými pochybnostmi zmitané duše, již zasvětil jedině Bohu a víře. A dle toho mučí také svoje tělo, pracuje nenestále těžce, a jediným oddechem jest mu romzluva s Bohem. Odchován jsa pastorem, jenž mu vykládal Písmo reformované církve příliš doslovně — theoreticky — stal se tento prostý sedlák náboženským fanatikem. Ta muka, jež lámou stále a stále jeho ducha, jímž lomcuje nevýslovná láska k Bohu, ale také i pochybnost, jsou mnohonásobná. Gram, hrdina z Garborgových „Umdlých duší“, je také pochybovač, ale konečně nalézá v šerých síních katolických chrámů, plných velebné vůně kadidla, útěchy duše a svého pravého Boha. Enoch Haave nenachází však nikde klidu, a konečně, jsa zklamán svou modlitbou, v níž naléztí chtěl mír — zachvácen jest bolestí jež mu dere srdce, vidí pouze před sebou propast hříchu, jakousi pomsta neznámé mu viny, — jde a utopí se. Nenašel a také najítí nemohl ve víře klidu a míru, poněvadž nehledal pravé víry a pravého Boha!

Celou svoji tvůrčí silou maluje zde spisovatel bolestný charakter svojí knihy, plné těžce skládané suggestce vnitřních hrůz a mystických záchvatů, tu drtivou logiku zoufalství, ty smutečné, nevystihle bolavé tóny, v nichž dá vyznítí duši svého nešťastného hrdiny.

R. Pánek.

PŘÍBRAMSKÁ
BRANA

OBSAH:

Prázdninové sjezdy, a schůze. —
 František Ladislav Čelakovský. —
 Mezinárodní obchod s děvčaty. —
 Hus v Příbrami. — Církev a rodina.
 — Několik slov o mravní a nábo-
 ženské výchově mládeže středních
 škol. —
 České věci. — Národohospodářská
 část. — Skolství. — Náboženské
 a církevní záležitosti. — Zahraníční
 události. — Část literární. —
 Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
 A ZODPOVÍDÁ
 P. JOSEF ŠIMON

+
 VACLAV KOTRBA
 VYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zaslané.

Dějiny církve katolické ve státech rakousko-uherských se zvláštěním zřetelem k zemím koruny České od r. 1740—1898. Sepsal Dr. Fr. X. Kryštofek. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. Sešit 18. a 19. (50 kr.)

Lichva a úrok ve světle mravouky katolické. Napsal Dr. Antonín Vřešťál. Cena 75 kr.

Obzor literární a umělecký, č. 7. a 8. Red. Jar. Vlček. Přináší článek: „Nová nauka literárně-historická“ (Dr. J. Krejčí), a četné úvahy, referáty a rozhledy umělecké. Nákladem Bursíka a Kohouta.

Vlast, č. 11., srpen. Obsahuje články od Dra Podlahy, V. Hornova, B. Brodského, T. J. Jirouška, T. Škrdla, Fr. Kohouta, B. Jiříčka, F. Konečného, Rud. Vrby, pak básně a literární zprávy.

Dělnické Noviny, č. 24., dne 10. srpna, mají úvodní článek „Nesprávné cesty“ od Dra Rud. Horského, v němž se protestuje proti svolanému sjezdu křesťansko-socialnímu p. Hovádkem, a v němž se praví: „Smutné musím vyznati tušení, že za takových poměrů mohutné katolické strany v Čechách nikdy se nedoděláme. Jako děsná kletba u nás bývá, že sotva kdo co dobrého se vštípi, bleďá závist lidí z vlastních řad mladé štípení ničí a v herostratismu svou slávu hledá. U nás každé nezralé klouče, sotva jen hubou trochu tlouci umí, již si chce hráti na jenerála, a bohužel, že nalezne bláznů, a někdy i starých bláznů dost, kteří jdou více za radikálním křikem, než za chladným rozumem. Nejpopulárnějším se stane, kdo na každé „ne“ říká „ano“, kdo se obání blýskavými frázemi, co stojí, to boří, co hotového, haní, nadává pánům, lichotí lidu, nahoře vidí samé darebnosti, dole samou ctnost, mluví jen o právech a ne povinnostech lidu, — lýchá a uspává lid atd. A přijde ještě radikálnější tlučhuba, je hrdinou dne, a nalezne bláznů dost, kteří za ním na chvili poběhnou. Ketteler říkal: Nic není tak lehkého, jako lid rozeštvat. Ale upokojit — to je těžké. Omladinismus stal se modou i v naší straně... Bořiti dovede každý náděnník, poroučet — každé klouče. Páni z „Lidového Listu“ pochovali svornost v naší straně a pochovají i celou organizaci svou.“ — To jsou jistě trpká slova. Škoda, že takdaleko již došlo!

Vychovatel, dne 15. srpna, č. 16., obsahuje četné praktické články o mravnosti ve škole a kázni jednající.

Stráž, č. 30—33, přináší dopisy z Vídně, jednající o sociálním kurse tanním.

K době prázdnin a cestování.

NA PERUTÍCH.

Upomínky ze svých cest v kytici uvil ThDr. K. L. Řehák.

Knihla tato rozdělena jest ve 2 díly; v prvním díle provádí nás autor do Jihlavy na Moravu, na Velehrad, Hostýn, do Králík v Čechách a do Mnichova; v II. díle do Wörishofenu, Lindavy na Bodamském jezeře, Innsbrucku v Tyrolích, Solnohradu, sv. Volfangu v Horních Rakousích a Lince; dále popisuje pouti ve Filippdorfu a na Sv. Hoře, a konečně podává obrázek od sv. Ducha v Praze, v němž vyličuje založení farního kostela u sv. Ducha a celý postup až do nynější doby, jakož i podává vyobrazení zázračné sochy Bohorodičky z dob bl. Anežky české. Každý, kdo přečte několik stránek poutavé knihy té, — neodloží ji zajisté dříve, až ji celou přečte. — Cena I. dílu 40 kr., II. dílu 1 zl. 20 kr. jest zajisté mírná.

Cyrillo-Methodějské knihtiskárny G. Francel

v Praze, budova městské spořitelny.

Vychází:
5. a 20. dne
každého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prahu i venkov
celoročně 8 zl.,
čtvrtletně 75 kr.

ROČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 20. SRPNA 1899.

ČÍSLO 16.

Prázdninové sjezdy a schůze.

V červenci a srpnu konává se u nás mnoho sjezdů odborných a stavovských. Tak bylo i letos. Konaly se sjezdy české i německé, všeobecné i odborné.

Německé schůze, jež se skoro ve všech větších obcích konaly, končily pravidelně vlastizrádnými demonstracemi, takže většina jich musila býti rozpuštěna. Velká část schůzí těch namířena byla proti § 14., proti zvýšení daně z piva a cukru, a proti Čechům. Vždyť i v tom klidném jindy Solnohradě panovala pětidenní vzpoura, takže vojsko musilo na ulicích dělati pořádek.

Na všech schůzích svých Němci neznají jiného prostředku k urovnání neblahé krise leč povel: Zrušit jazyková nařízení a provést svatodušní (21. května) program německý, jenž žádá hegemonii pro německý živel a zavedení německé státní řeči.

Při tom panují mezi Němci četné neshody (dr. Russ byl v Neudeku sbit, Křepek vzdáti se musil mandátu), neboť jiný má program na př. německo-nacionální strana, jiný liberální, jiný pokroková, jiný německá velkostatkářská, jiný strana Luegrova či křesťanských sociálů. Některé ze stran těch jsou proti — obstrukci, revoluci velice již podobné, a jen veliká nenávisť k nám Slovanům udržuje je v tak zvaném německém spoluručení.

Na německých nacionálních schůzích hrozí se, že až svolá vláda říšskou radu, budou volby do delegací zmařeny, takže vláda (prý) odstoupiti musí. Vládní listy darmo konejší rozčeřené vlny. Polské a české listy (na př. „Hlas Národa“ dne 13. srpna a „Czas“) praví, že za těch okolností — musí býti změněna ústava, protože národové rakouští nejsou tu k vůli ústavě (beztoho oktrojované), ale ústava k vůli národům a může tedy býti změněna.

Maďarské časopisy dokonce praví, že zamotané poměry spraviti může v naší části říšské — maďarský státník — a jmenují

již na př. bosenského správce Benjamina Kallaye!

Mimo tyto schůze politické, jež zůstávají naprosto neplodnými — konalo se mnoho porad, schůzí a sjezdů odborových a stavovských.

Tak na př. konána byla 30. července schůze auskultantů českých i německých v Praze, kde po mnoha roztrpčených řečech žádáno jednomyslně, aby stát platil své úředníky a nepožadoval na nich dosti těžkou práci zadarmo.

Dále konány byly sjezdy sokolský v Praze a studentský v Král. Hradci.

O sjezdu „Nového života“ a frakce křesť. sociálů jednáme na jiném místě.

Konal se též sjezd učitelů, na němž jednáno o „Dědictví Komenského“. Na valné schůzi delegátů učitelů jednot dne 9. srpna stěžováno si, že český sněm nevyhověl ani jedinému přání českého učitelstva. Učitelstvo míní se domáhati: 1. Plných práv občanských a spravedlivého disciplinárního řádu, 2. akademického vzdělání, 3. jednotného služného dle tří nejnižších tříd státních úředníkův. — Po té konaly se volby, při nichž zvolen předsedou uč. p. V. Rašín, an říd. uč. p. Frumar se poděkoval, a to z ohledů politických. Pravidl: „Byl jsem po dlouhá léta přívržencem strany mladočeské a mnoho pro ni jsem vykonal. Ale skutečnost ukázala, že strana ta od původního programu ustoupila. Mnohá fakta otevřela mi oči. Mladočeši byli ochotni hlasovati pro návrh Ebenhochův a Treuinfelsův (na obmezení tisku učitelského) ve prospěch katechetů atd. Oni odešli ze sněmovny na pouhý „hospodský klep“ a pod.

Na sjezdu bylo s nevráživostí ukázováno na petice „katechetského spolku“, jež sněm za spravedlivé uznal. Byla přijata obšírná resoluce.

Ježto poslanci mladočeští sjezdu se nesúčastnili (!), usneseno — ubírat se samo-

statnou cestou, — což při volbách se asi již prakticky ukáže.

Mimo to konáno několik schůzí řemeslnických a živnostenských, kde proneseno stesků přemnoho na nynější zlořády v živnostech, na pronásledování menších poplatníků a podporování kapitalistů atd.

Dělníci většinou proti zvýšené cukerní dani demonstrovali hlučně, pořádajíce průvody a volajíce „hanba“ osobám neoblíbeným (v Praze na př. poslanci Březnovskému).

Duch vášně a vzpoury posedl nejen jednotlivce, ale i četné vrstvy společenské,

jež v ničivém soupeřství chápou se zbrani nejvyšší politování hodných.

Za takových okolností koná se krajský sjezd katolíků litoměřické diecése v Turnově. Na sjezdu tom bude poukázáno na smutnou tu rozháranost nynější a bude dokázáno (o čemž ostatně každý poctivý obyvatel Čech je přesvědčen), že je nutno — sjednotiti všechny síly společenské a nikoli rozeštvátvi je, aby mohl býti blahobyť, mír a pokoj v tomto království zabezpečen.

Nuže: Vzhůru do Turnova!

Poznejme se! Milujme se! Nedejme se!

František Ladislav Čelakovský.

Napsal F. St. Eisler.

Jeden z našich buditelů, hlava výrazná a sympatická!

Bylo jich mnoho — těch buditelů — a nemůžeme jim upřít opravdové snahy o upevnění a rozkvět národního, politického a uměleckého života, ale rovněž musíme konstatovat, že práce většiny těch pilných a nadšených lidí náleží dnes více méně jen literární historii. Pouze několik spisovatelů zlatozrných, silně talentovaných, spisovatelů s širokými životními obzory a vysokými cíli žije dosud s námi, s námi cítí a bojuje s námi, nám odkaz dali v díle svém stejně bohatý jako posud nevyčerpaný a schopný dále žít, dále těšit, dále učit a slít a k dalším nedosaženým ještě ukazovat metám!

Takovýmhle spisovatelem zlatozrným je Čelakovský.

Pozorován v době své uprostřed četných tehdejších pracovníků ční o několik loket nad niveau současných literátů, jich nazírání uměleckého a života společenského vůbec!

Čelakovský je prvním vážným českým umělcem jako tvůrce ruských a českých Ohlasů, nepravím básníkem, ale umělcem.

Nebyla to vnitřní horoucí nezadržitelná fysická nutnost, která mu vtlačila péro do dlaně! Ne, Čelakovský nechápe se péra jinak, než s chladným a objektivně chladným mozkiem, s plánem hotovým již, anebo v hlavních konturách daným, s tím úmyslem, že jak dalece vžil se a pochopil ráz a kmenovou vůni národní písně slovanské, tak dalece podá nám svůj v ní obraz, svůj její v duši své odraz, či jak sám řekl, ohlas. Není člověkem citovým a podstatně citovým, jakým musí býti básník-lyrik par excellence, básník ve vlastním toho slova významu, básník, jehož lyra je poddána každému dechu a vzdechu, každému větru, každé myšlence a touze, každému ať černé či bílé podmalovanému snu či obrazu. — —

Není takovým Kolcovem, Heinem či Mussetem, kteří zpívali proto, že musili, zpívali to, co bylo jim nejbliže, co samovolně stoupalo jim k hrdlu a ústa otvíralo — a zpívali tak jako skřivan z jara zpívá — tak bezstarostně, vysoko nad zemí, spojeni vzduchem a ostrými výpary zoraných lánů, hýřivě tak, bez počítání slabik, bez skandování a námahy — tolik, kolik nabrali dechu a v radosti nad citem vřele a živě, spontánně a živelně vyřinulým, zapomínajíce všeho kolem sebe, hluši k světu, hluši k obecnstvu, hluši k době, sebou omámeni a nádherou vlastních trylků vytrženi do nejvyšších oblastí krásy, kde vzduch je pro málokoho dýchatelný!! — — Takovýmto lyrikem Čelakovský nebyl. Jeho Ohlasy nejsou lyrika subjektivní a žhavá, lyrika diktovaná okamžikem, lyrika plná krve a nervové mizy — ne, to jsou pod silným dojmem studia poesie národní, ne bezprostředně a nutně vytrysklé, nýbrž dle vzorů a předloh konstruované, rozvázně stavěné, kázní silného talentu zcelené a vroucností duše posvěcené verše! — A v tom je Čelakovského přednost před jinými také-básníky v době probuzení, v tom je

jeho přednost i před Kolárem, jehož poesie určená k propagaci apoštolských, vlasteneckých, všeslovanských myšlenek, pathetická, víc abstrakcí než skutečnosti živěná poesie byla schopna života jen a jen v bezprostřední době jejího vzniku a nebášená pro věčnost vyvanula brzo a vyznívá dnes na prázdno. To není osudem Čelakovského, člověka menších rozměrů, ale soustředěnějšího, jakož kulturovanějšího, člověka, který úzce přilnul k realitě a tak stal se opravdovějším a pravdivějším, svou upřímností a otevřeností vzácný! Jak hluboko vnikl v ohlasu ruském v ducha poesie ruské! Jak šťastně stihl rozdíl a provedl paralelu mezi duchem české a ruské poesie, mezi českým stilem a ruským v předmluvě k českému Ohlasu: „Jiné měl vzory básník před očima tuto, a docela jiné tam; s jiným zde, a s jiným tamto zápasit živlem, tak sice, že zpěv ruský a český téměř za dvě stěžejné strany neb protivy národní poesie slovanské vůbec považovati se mohou, což hlavně v tom svůj základ má, že onen jest nejvíc epické, náš ale lyrické povahy, onen jest více rozjímavý buď cit pomocí obrazů a dějů, a v širší i vyšší zasabaje prostranství, tento zas jest prchavější, hravější, cit prostě pronášející, předmětů, a to nejbližších, jen lehce se dotýkající, a tudy v mezích mnohem užších se pohybující. Čítání písní ruských (tak mně aspoň vždy se vidí) podobá se procházce hlubokými hvozdy, mezi hustým, vysokým stromovím, vedle potvorně rozmetaných skalín, hučících řek a jezer; bavení se zas písněmi českými na procházce širým polem a lukami, kde oko toliko s nízkým křovím neb utěšenými hájky se potkává, a sluch chřestem potůčkův aneb skříváním švitořením bývá zaměstnáván.“

Jako básník českého ohlasu Čelakovský neimitoval pouze! Ne, on — věru — „stíle lidové písně vytvořil celou řadu realistických živých postav, zachytil celý život našeho lidu ve všech jeho fázích, dal jeho duši jazyk, dal jí vyzpívati hoře, radost, tužbu, sny, štěstí, vzpomínku, náladu, zlost a žalování.“ Ty figury české, kterým dal vystoupiti a tak šťastně vystoupiti v českém Ohlase, svědčí věru o veliké vyspělosti pozorovatelských a vnímajících schopností. Proto právem byl nazván prvním skutečným lidovým realistou, zásluha to tím větší, uvážíme-li, v jak uboze maličkých, sentimentálních a vodnatě romantických snech žilo se v době probuzení nejen u nás, i jinde (Rusko!) — a co času je třeba, než dospěje se k plnému, realisticky všestrannému a tím pravdivějším chápání života a umění:

Už „Růže“ Čelakovského není té umělecké ceny! Zde do očí bije úmyslnost suché rozumové theorie vtěsnati do pedanticky sešroubované formy tříslukové. To unavuje. Jako část prvá erotická básněná hlavou, ne srdcem, nestane se nikdy evangeliem milujících duší, tak i filosofická část druhá, která i s komentářem těžko se čte, nevyrýsuje nám před zrak široce rozpjatý klidným oddechem synthese provanutý a oživený křesťanský světový názor básníka-mudrce. Přehnaná umělost a nešťastná manýra rozumová jsou úskalím, o které se rozbíjí a musí rozbít zamýšlený srdcový a meditativní účín této knihy.

Ještě na jiném poli literárním má Čelakovský zásluhu iniciativy. Míním satiru! Pro satiru půda u Čelakovského s dostatek byla zkyprěna. Jeho život sám sebou byl řadou trpkých zklamání a trpkých o existenci zápasů. K tomu ty úzkoprsé literární a společenské poměry, za kterých chudokrevné vlastenčení se beztretně a parazitně rozvíjelo na újmu plodného a bohatého života! Toho Čelakovský nesnesl. A když za „Krkonošskou literaturu“, v které sešlehal bez milosti literární zlořády a nedostatky své doby, dostalo se mu zlé odměny, odpovídal epigramy, z nichž mnohé jsou vzácnými vzory ostré, malomluvné, ale až do masa se zadírající satiry. — —

V tom leží jeho společenský význam, že nevšímaje si veřejného mínění a veličin většinou uznaných, měřil všechno svým vysokým a vybraným měřítkem a nebál se odsoudit prostřednost a hlouposti ani tam, kde by snad užitečnějším bylo mlčet! — Jako Gogol v podobném případě píše příteli v Moskvě: „Nyní vidím, co to znamená býti komickým spisovatelem. Sebe menší přízrak pravdy, a proti tobě povstanou, a to ne jednotlivci, nýbrž celé stavy . . . Je to mrzuté, vidí-li proti sobě lidi ten, kdo je zatím miluje láskou bratrskou“ — — stěžuje si Čelakovský Chmelenskému slovy: „Nač mám já, jsa čehož lepšího schopen, sloužiti oslům za hřbelec?“

Mnohostranným byl Čelakovský.

Vedle českých autorů čte Klopstocka, Rousseaua, váží si Bolzana, studuje Karamzina, sbírá písně slovanské, překládá Martiala, vydává Scottovu „Pannu jezerní,“ Herde-

rovy „Listy z dávnověkosti,“ Krasiňského „Agai-Chana,“ Goetheovu „Márinku,“ překládá sv. Augustina „Knihy o městě Božím“ a diví se božské hloubce jeho vědění.

Při rozsáhlém studiu tímto stojí netknut různými se křížujícími a navzájem potírajícími literárními proudy, věren svému literárnímu credu, své cestě vývojové a svému cíli životnímu — charakter obdivuhodný svým intelektem, svou žulovou vůlí, svou vyrovnaností, povaha zocelená utrpením, prošlá výhni nedostatků a bídy, čistá a poctivá!

Jako v umění miloval klid, jasnost, linie čitelně vržené a tvary plasticky vystouplé, tak v životě akcentoval vždy a ve všem především myšlenku, obsah a ducha!

Vysoký byl jeho pojem Boha, kterému se kořil, a láska k Bohu úzce spojená s láskou k přírodě a lidstvu tvoří jeho mravní a estetickou velikost.

Proto Bohem nadaný a zodpovědnosti za dílo svoje pamětlivý Čelakovský je hoden našeho respektu a naší úcty nejen jako vážný umělec, ale také jako poctivý a opravdový člověk, kterému šlo za každých, sebe méně pohodlných poměrů vždycky jen a jen o pravdu!

Mezinárodní obchod s děvčaty.

Katolická „Kölnische Volkszeitung“ uveřejnila o hanebném mezinárodním obchodě s děvčaty obšírné údaje, z nichž podáváme toto:

Při žádném zločinném obchodním oboru, ani při tajné výrobě rublových a dolarových bankovek, při organizovaných krádežích bankovních, při živnostenském plenění skladů hodin a klenotů se „nevydělá“ tolik peněz, jako při obchodě s děvčaty. Zisk jest zcela neobyčejný, a mnozí obchodníci s děvčaty mohou přes to, že žijí nad míru luxuriózně a hýřivě, často již po nedlouhé době se usaditi jako bohatí lidé. Z Proskova v Rusku rozený židovský obchodník s děvčaty, jehož skutečné jméno jest Mojžiš Scheiner, jenž však má tucty pasů na rozličná jména, a jenž se vydává hned za Španěla, hned za Vlacha, Švýcara nebo Brasiliána, byl před čtyřmi roky pro četné těžké zločiny v Buenos Aires uvržen do vězení. Za své vazby přišel asi o 300.000 franků. Scheiner byl však s to, aby ztrátu tuto oželel. Kolega Scheinerův a jinak proslavený židovský obchodník s děvčaty Lazar Schwarz, jenž v posledních letech se zhusta zdržoval v Pešti, Janově a Alexandrii (Egypt), vydělal, jak úředně bylo zjištěno, na třineďelní obchodní (!) cestě z Uher do Kahýry neméně než 20.000 franků. Lazar Schwarz jest v každém ohledu — geniálním: mluví dvanact řečí (totiž rusky, maďarsky, německy, řecky, arabsky, turecky, italsky, francouzsky, portugalsky, španělsky, srbsky a persky), legitimačních listin má nejméně 17 kusů na nejrozličnější jména. Má u sebe ruské, turecké, portugalské, srbské, americké pasy

atd. a může se zcela dle libosti prokázat jednou jako Ibrahim Effendi, po druhé jako Don Gomez, pak opět jako Josef Katz, jako Israel Margowitsch, jako Fiebel Mairowitsch atd. Má křivé nohy, na nose dva velmi veliké červené výrostky a trochu kulhá.

Paní Julie Rosenstocková (židovka), jež počátkem let devadesátých „operovala“ hlavně v Temešváru, Budapešti a Prešpurku a „zboží“ své dodávala obzvláště do Budapešti a Cařihradu, měla ve kteréš uherské bance delší dobu uloženo asi 100.000 zl. Když jednou nedaleko Temešváru policejné byla zadržena, měla u sebe diamanty vysázené zlaté hodinky, jež měly cenu několika tisíc zlatých. Na prstech měla nasazeno přes půl tuctu drahocenných diamantových prstenů.

Ruský obchodník s děvčaty, Grinbaum (žid), jenž „exportoval“ hlavně do Cařihradu, Soluně, Smyrny a Kahýry, ukládal své peníze pro větší jistotu v bankách anglických, a byl nad to v Londýně majitelem domu. Od nějaké doby vzdal se Grinbaum, jak se zdá, obchodu a žije jako rentovník. Byl by to mohl již dříve učiniti, neboť v polovici let osmdesátých považován byl za polovičního rublového millionáře Takových obchodníků pobíhá po světě na sta!

Že tento zločinný obchod v tak velikém a skutečně mezinárodním rozsahu se provozuje, na tom jsou z části spoluvinní policejní úřady v rozličných zemích. Skutečně dostávají četní policejní úředníci pravidelně veliké obnosy od kuplířů a kuplířek.

V Turecku, v Egyptě a v několika státech balkánských, jakož i v Rusku platí

majitelé vykřičených domů a s nimi společně pracující obchodníci s děvčaty nižším i vyšším policejním úředníkům velice značný poplatek, tak že těmto zločincům od zástupců zákona ničeho se netřeba bát. V Turecku dodávají velice často obchodníci s děvčaty pro harémy vyšších policejních úředníků „služky“, aniž za to požadují a dostávají náhrady.

V Uhrách byla dříve policie k obchodu s lidským masem dosti blahovlnná. V posledních letech se uherské úřady vzbudily, aby obchod s děvčaty co možná potlačovaly.

V Holandsku a Belgii třeba si co do činnosti policie v tomto vzhledu ještě mnohého přát. Jako nečelí úřady v Belgii nešvaru velikých heren, jako na př. v Ostende, tak nezakročují také v této zemi s potřebným důrazem proti obchodníkům s děvčaty. Antverpy jsou stále ještě čilým „transitním přístavem“ pro „bílé zboží“, jež obzvláště odtamtud se dopravuje do Jižní Ameriky.

Nejhůře to vypadá vzhledem na energii policie vůči obchodníkům s děvčaty v Americe. V Novém Yorku dostávají četní policejní kapitáni od obchodníků s lidským masem a od majitelů vykřičených domů jisté pevné obnosy, jež nazvati třeba neobyčejně vysokými.

Také pro pouliční policisty v oněch čtvrtích, kde tito obchodníci bydlí a své obchody provozují, obyčejně něco připadne. Je-li někdy policie z venku požádána, aby proti zločincům zakročila, dávají podplacení policisté obchodníkům s děvčaty a jejich náhončím výstrahu. Padouchové uvedou pak svou osobu nebo to, co by je mohlo kompromitovati, v bezpečí. V nejnepříznivějším případě jest těmto darebům ztráviti pouze několik neděl ve vyšetřovací vazbě, jež však se nenese příliš těžce, ježto američtí vézeňští úředníci jsou velice přístupni podplacení.

V Chicagu nalézají se nejvykřičenější byty, kde těmto obchodníkům s děvčaty denně jest co činiti, poblíže(!) radnice, úřadů soudních a policejních, hlavní pošty, telegrafního úřadu, bursy a časopiseckých paláců.

Nehne se však ruka, aby tomuto skandálu učinila konec. Nejhůře to vypadá ve Střední a Jižní Americe, kde podplacená policie velice často vystupuje proti zaprodaným, bezmocným tvorům. Ještě podnes se stává, že, chtějí-li konsulové nebo soukromníci nějakou dívku osvoboditi z drápů těchto zločinců, policie jednoduše obchodníkům s děvčaty pomáhá, aby takového ne-

šťastného tvora na nějaký čas učinili „neviditelným“, jak zní obchodní výraz. Ve Střední a Jižní Americe se provozuje obchod ten ještě zcela otevřeně. Děje se tam ostatně jako všude dle přesně stanovených kupeckých zásad.

Obchodníci mají své cenníky. Byloť také v denních listech v poslední době poukázáno na šifrovou řeč a zvláštní telegrafický tajný kodex těchto obchodníků. Obzvláště hezké a mladé dívky oznamují se jako „balíky s hedbávím“ nebo jako „smyrenské koberce“, nápadné krásky jako „diamantové kříže“ (1), jako „skřínky s perlami“ atd. V Rusku označují obchodníci méně hezké a poněkud nemotorné dívky jako „pytle s bramborami“.

Bursy obchodníků jsou v Evropě: v Londýně, Paříži, Rize, Oděse a četných jiných městech. V Novém Yorku setkávali se v dřívějších letech takoví obchodníci pravidelně ve známém zábavním závodě Harry Hillové. Do těchto místnosti dostávají se obyčejně také v hedbáví oděné a stkvosty zdobené „hostinské“.

Velicí obchodníci mají tučty jednatelů a jednatelek. Není také nikterak řídkým, že na př. v Anglii, Francii a jiných zemích majitelky tak zvaných domů pro guvernanky, malých divadelních škol a podobných ústavů nepřímo jsou dodavatelkami pro velké obchodníky. Tyto ženy dohazují zločincům těm nezaměstnané a u svých bytných zadlužené guvernanky, dále nastávající herečky, jež však ani na malém jevišti nemohou naléztí zaměstnání.

Také nejsou mnozí majitelé kanceláří pro sprostředkování sňatků, zvláště v Americe, ničím jiným než zástupci těchto velikých obchodníků, kteří z nějakého dobře voleného úkrytu a pomocí příslušného kapitálu dávají obchod svůj prováděti četnými osobami.

Mnozí podvodní ženichové, kteří s hezkými ale chudými dívkami se žení a s nimi se pak odebírají do ciziny (kde šejdíři mají, jak praví, svůj domov), přivádějí přímo tyto nic netušící oběti obchodníkům s děvčaty do rukou. Od tohoto ale okamžiku m'adý „manžel“ beze stopy zmizí. V Americe unášeli dříve zhusta krásní mladí muži, kteří byli ve službách těchto obchodníků, dívky, jimž únosci tito slibovali manželství a rychlý sňatek v nejbližším velkém městě. Když však tam přišli, opustil z pravidla „ženich“ svou „nevěstu“ a ostatní netřeba dále vyličovati. —

Také u nás v Čechách pobíhá zlotřilých těchto hyen dosti velký počet. V Praze prostituce je děsně rozšířena. Některými ulicemi nelze ani ve dne, natož pod večer, se ubírat. — Ba i v blízkosti škol a úřadů,

blízko kostelů jsou „vinárny“, „salony“, „kořalny“ noční, kde bují prostituce a odehrávají se nejpustější orgie.

To se vše trpí. A proč? Protože není opravdových stíhatelů této hrubé neřesti.

Hus v Příbrami.

Napsal N. N.

Dne 5. července t. r. uspořádal „Sokol“ příbramský slavnostní schůzi na upomínku mučnické smrti Jana Husa, na níž řečnil pozvaný řečník, tajemník pan J. Kalina z Blatné.

Slavnost tato, hlavně však některé části přednášky Kalinovy daly podnět důst. p. P. Dr. Novákovi, Redemptoristovi na sv. Hoře, že podrobil to vše kritice ve svém odpoledním kázání dne 9. července z dogmatického stanoviska, jakož i z dějin církevních a historie české odsoudil, co odsouzení hodno, cituje při tom zprávu o slavnosti této z místního listu „Horymír.“

Ačkoli z těch pánů Sokolů příbramských as málokterý na kázání onom byl přítomen, přece horlivě ještě téhož dne večer po hostincích kritiscváno bylo kázání ono, a pan kazatel odsuzován nejen od Sokolů, alebrž i od nesokolů a zvláště od tak zvané intelligence, nevyjímaje ani dámy ni slečny, které ctí Husa jako „svatého mučenníka.“

Oba místní listy příbramské „Horymír“ (jehož redaktorem jest protestant) a „Noviny z Příbrami“ (jichž redaktorkou jest paní, vdova a matka dítek v nespádném postavení existenčním), uznaly za dobré pustiti se hned do p. dra Nováka a některé stati z kázání přinesly překroucené, ano i lživé, aniž by věcně pojednaly o věci samé. Pustily se přímo do kazatele a každý list dle svého způsobu vyřknul nad ním rozsudek odsuzující.

Rozsudku toho chopili se čtenáři listů těchto, kteří na kázání vůbec ani nebyli, a odsuzovali pak dále vše, co se jim nelíbilo. —

Aby těm lidem, již se o věc tu tolik zajímali, dostalo náležitého objasnění a vysvětlení z onoho kázání, napsal p. dr. Novák k účeli tomu brožurku, která pod názvem „Hus v Příbrami“ vydána byla v knihtiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze nákladem p. Kotrby, a hned po vydání dne 22. července prodávána u knihkupce

p. Šimona v Příbrami, a rozšiřována i od jiných, jimž na věci této jako katolíkům záleželo.

Jakmile brožurka tato dostala se do rukou těm jistým osobám čítajícím se do „intelligence“ příbramské, tu hned spuštěna proti ní jakož i důst. p. P. Dr. Novákovi kanonáda v pravdě tak nepřátelská a ostrá, jakoby se jednalo o dobytí a převrácení té královské Příbrami pro ráz katolický či husitský.

„Nár. Politika“ přispěchala dne 25. července se zprávou, jak prý brožurka tato rozněvala a pobouřila tu příbramskou intelligenci několika ostrými výrazy. Hned na to brožurka tato v dalším prodeji zastavena a sice jak nakladatelstvem tak samými důst. Otcí Redemptoristy ze svaté Hory. To však již nic nepomohlo, aby nebušilo se dále a nesoudilo dle zásady některých těch dobrých duší. Jen do nich bít, do těch klerikálů! Za „Politikou“ přišli „Noviny z Příbrami“, v nichž paní redaktorka hájila své postavení ku stranám v národě našem, jakož i vůči „Zaslánu ze sv. Hory“ v soukromém dopise, a pak v brožurě samé, při tom zároveň žalující na své, věru že nezávidění hodné postavení domácí a redaktorské, čemuž rádi přisvědčujeme.

Dne 29. července velké „Nár. Listy“ poctily své čtenáře zase dosti dlouhou depeší o slavnosti Husově v Příbrami, bušíce známým způsobem do všeho, co se jim nehodilo, hněvem i záští sršíce nejen proti brožurce, kterou nazvaly „pamfletem“ ale i proti dp. dr. Novákovi a svaté Hoře, nezapomínajíce ani horníka Duška, který prý byl vyslán, (kým?) aby brožurku tu v Příbrami dům od domu nabízel, v čemž mu nikdo (prý) nezabránil.

Téhož dne večer nezůstal ani místní list „Horymír“ pozadu za ostatními, a dovršil to, co předchůdcové jeho snad opomenuli. Redaktor téhož, p. Jos. Kadečka, protestant a bývalý šikovatel či obňostrůjce

a kandidát důstojnické hodnosti, téhož dne večer pustil se ve své redakční místnosti do horníka Duška, jenž přišel sobě pro číslo „Horymíra,“ vypytał se ho na zprávy v novinách, vztahující se na onu brožurku, činil mu výtku, proč i jemu brožurku tu nepřinesl. Rozhorlil se také na to, že v brožurce té nazván jest protestantem a bývalým šikovatelem, což jest pravda, jak sám doznal. Na to pustil se do důst. p. dra Nováka, a svým ostrým, vojenským a pánovitým tónem, který nemá se ničeho strachovati, celým žářem své výmluvnosti počal na něho dotírati, že prý dr. Novák „Horymírem“ tloukl o kazatelnu, že prý jím mával proti jeho dceři, proti kazatelně stojící. „Horymír“ prý jest list spravedlivý a mírumilovný, jakož i nestranný... Pan Dr. Novák jednal prý proti němu klukovsky atd.

Rozumí se, že poslouchající hájil poctivě a spravedlivě sebe i pana dra Nováka před nájezdy rozhněvaného redaktora, který snad si právě myslel, že jest Horymírem a že vše rozboří, co mu v cestu přijde. Avšak zklamal se, neboť poslouchajícímu došla trpělivost. A znaje povahu protestantského redaktora a nechťeje se s ním dále hádati, pěkně se poroučel a panu redaktoru jeho „Horymír“ nechal...

Tak rozumějí někteří páni redaktoři „svobodě“ slova, a tak provádějí deunně tu hlásanou mírumilovnost a nestrannost oproti osobám jiného předsvědčení, než mají sami.

Není mým účelem, rozebírati obsah brožurky, toliko chci upozorniti na to, jak brožurka tato učinila rozruch v Příbrami ne tak svým obsahem, nýbrž obvyklou novinářskou kritikou a soudem, jemuž lid více dnes věří než Písmu svatému.

Rektorát svatohorský sice zastavil další prodej brožurky, avšak nezastavil tím další boj nepřátelský nejen proti brožurce, ale i proti svému členu, a snad celé kongregaci. Neboť noviny psaly dále, co chtěly, činíce tak reklamu brožurce, která nebyla již k dostání. Pokud mezi lidmi již knížka byla, šla z ruky do ruky, a každý si ji pak pro sebe ponechatí chtěl, jenom že každý za jiným účelem.

Jest otázka, zdali se zastavením prodeje brožurky posloužilo i věci katolické, o kterou se tu hlavně jednalo. Neboť nepřátelé sv. Círky a přátelé Husovi tu zcela dobře ukázali, oč jim vlastně běží, že nejednají se jim tak o brožurku a její prodej, neboť sami ji kupovali a prodávali, nýbrž že jednají se jim hlavně a jedině o boj a štvání

proti těm nenáviděným Redemptoristům svatohorským.

Vždyť musili dlouho čekati na vhodnou příležitost, a ta se jim naskytla předně tabulkami na ambitech svatohorských, aby obecenstvo zdejší nedělalo tam promenády; za druhé prodejem obrazů Panny Marie, a nyní do třetice přišlo jim velmi vhod kázání p. dra Nováka, a na konec ona brožura „Hus v Příbrami.“

Bolno jest upřímnému katolíku psáti o těch poměrech našich vůbec a příbramských zvláště. Nenadál se dosud nikdo, že by mohl míti Hus v té dosud za katolickou pokládanou královskou Příbram tolik zastanců a hajitelů, a že by svatohorští Redemptoristé mohli tu míti tolik nepřátel mezi tak zvanou intelligencí.

A přece jest to faktum k nepopření, nad nímž musí se celá veřejnost pozastaviti, uvažujíc, čím svatá Hora a její ochránci pro obyvatelstvo příbramské byli a dosud jsou. Ano, Hus nalezl zastanců i mezi takovými osobami, o nichž by to nikdo nebyl ani myslel, nevyjímajíc ani osob tak zv. krásného a „nébožného“ pohlaví.

Smutné jesti postavení kazatele, pakli nesmí ani na kazatelně povědět pravdu alespoň těm prostým posluchačům, když nemožno mu říci jí té intelligenci, již jest skoro každé kázání „sprosté“.

A přece ta intelligence, která vůbec na kázání nikdy, aneb málo kdy chodí, nejvíce se o kázání důst. p. dra Nováka zajímala a jej odsuzovala ne prý tak pro obsah, ale pro formu — a hlavně pro některé výrazy v kázání neobvyklé.

Již zase mnozí, ano přemnozí páni a paníčky, ano i slečny komáry cedí a velbloudy pojídají, osobujíce sobě právo stanoviti, co by měl kněz kázati a o čem by měl mlčeti.

Smutné jsou poměry v Čechách a smutné jsou i u nás, neboť i tací katolíci, kteří jinak do kostela a na mši svatou chodí, nekatolické noviny odebírají a čtou, a více věří novinám, než Písmu svatému, a po příkladě novin hanobí a tupí to, co každému katolíku jest posvátné, po pravdě nepátrajíce. Vždyť sám redaktor „Horymíra“ nechtěl věřiti všemu, co noviny o tom napsaly a chtěl míti důkazy pravdivé, věda, že v novinách bývá často lež, která se i do jeho (!) listu dostane.

Zde máme nejlepší důkaz, co vše zmůže dnešní doby tisk nám nepřátelský, a zvláště denní noviny, a naopak co zase musíme my

utrpěti, nemajíce dostatečného tisku, jenž by zájmy naše hájil, útoky a lži nepřátel odrážel. Jak velmi prospěl by i u nás krajinský list katolický.

Ta naše rychlá ústupnost po řevu novinářském se nám nedobře vyplácí, neboť naši nepřátelé mají tím větší chuť bušiti do nás vidouce, jak se na útěk dáváme před jejich hrozbou. Což vidouce ti liknaví bojovníci katoličtí, opouštějí svoje stanovisko katolické, a vstupují do řad nepřátel, a byť ne právě k boji proti nám, tedy alespoň z té příčiny, aby od nepřátel měli pokoj. — Jako jinde, tak i v Příbrami nejedná se některým těm pánům o nic jiného, než o kult Husův, a zároveň o vyvolání boje proti těm nenáviděným klerikálům, ať jsou to již muži vzdělaní anebo prostí dělníci.

Ano, pánové, jen bojujte dále těmi dosavadními zbraněmi, a můžete za nedlouho sami dočkati se ovoce té činnosti. Ku čí však škodě? O tom nemají páni času k pře-

mýšlení. Dějepisec příbramský nesmí zapomenouti napsati, jak měl Hus v Příbrami a jinde své podivné obhájce a ctitele mezi „intelligenci“, aby potomkové naši věděli, jak to u nás na konec století XIX. vypadalo.

Nemysli sobě nikdo, mne se to netýče, anebo ať se hájí Redemptoristé sami. To bylo by velkou chybou, neboť, co stalo se v Příbrami, to může se dosti brzy opakovati jinde

Jako povstal boj proti kazateli dru Novákovi proto, že řekl pravdu, tak může se stati i každému z nás laiků bez rozdílu povolání a stavu, řekne-li veřejně pravdu na obhájení naší svaté víry. — Čím více budeme ponechávati jednotlivce v boji osamocené proti útokům našich nepřátel, tím méně budeme pak míti bojovníků statečných i v řadách našich. Nemáme-li sami ještě svorné taktiky, učme se jí alespoň od našich nepřátel: „všichni za jednoho, a jeden za všechny.“

Církev a rodina.

Píše Jan Nepom. Josef Holý.

(Dokončení.)

Viděli jsme, že pohanství starověké nejen že neobmezovalo práva mužů, nýbrž je ještě více rozšířilo. Ale třeba uznati: hlava rodiny byla obávána a poslouchána, protože muž měl v rukou brutální sílu, ale požíval-li lásky, byla to jen skrovná láska. Na stará kolena viděl svou autoritu neuznávanou, jeho silou chabnoucí se opovrhovalo, a byl ještě šťastný, když jeho synové spokojili se s radostí, když viděli jeho autoritu zničenou.

Křesťanství však vytvořilo vz nešený cit, lásku synovskou, lásku vždy něžnější a hlubší, čím více otec sestaral, a čím více jeho život byl obetkán smutným osudem.

Nemůžeme ukončiti počet dobrodiní mravních církve sv. vůči rodině, abychom se nezmínili o její péči pro služebnictvo.

„Nemá-li kdo péči o své a nejvíce o domácí, zapřel víru a je horší než nevěřící.“ Tato slova sv. Pavla, propůjčující otrokovi místo u krbu rodinného, připravovala jeho osvobození, ano, zařídila dle zákonů spravedlnosti a lásky poměr pána k služebníkovi ve všech společnostech křesťanských.

Tato dobrotivost s jedné strany a úcta a odevzdanost s druhé strany byly zvláště

zdomácnělé v katolických rodinách staré Francie. Kdo nezná skutky hrdinné lásky, které vykonali ve francouzské revoluci chudí služebníci ve prospěch zničených neb vypovězených pánův? A zdaž ještě za našich dnů nepřichází největší část cen za ctnost od francouzské akademie v ruce pokorných služebníků, kteří podali podivuhodné příklady věrnosti v neštěstí? Kde hledati pohutky k tak dobrému chování? Člověk, který dovede se sám k takovému stupni zapřiti, je křesťan, neboť nejméně bez vědomí poslouchá křesťanské city.

V krátkosti viděli jsme hlavní mravní pokroky, uskutečněné v rodině pod vlivem křesťanství. Dobře bude, promluvíme-li rovněž o zlepšení hmotném, které křesťanství přineslo rodině dělnické. Církev má otevřené oči pro zájmy dělníků, zvláště za našich časů, protože jejich postavení nebylo nikdy jindy tak plno útiskův, aniž kdy byli tak vykořisťováni jako nyní. Jedna z největších ran pro rodinu v lůně naší stkvělé civilizace moderní jest zneužívání práce ruční, uložené dělníkům, zneužívání tak ohromné, že připomíná barbarství a utiskování za dob pohanství řeckého a římského.

Otec, matka, děti ženou se do továren a dílen, kde se jich užívá ve dne i v noci k pracím, které podřívají jejich zdraví a síly fyzické a často v nich mravní cit umrtvují. Takové postavení, které se nedá spojit s řádným životem rodinným, jest výsledkem naší sociální organisace. Zodpovědnou jest občanská moc, která vážně nevyhledává prostředků moudrým zákonodárstvím, zodpovědnými jsou předárci, jejichž ziskuchtivost nezná mezí, a vinu nesou i sami dělníci, kteří také často této ziskuchtivosti odolati nemohou.

Viděti možno často bídu ne jedné takové rodiny, jejíž členové, roztříštěni po dílnách, nevidají se u krbu domácího, leč aby vydali si počet o svém bídném postavení, a kteří přitíží si ještě břímě, když si vzájemně o něm vypravují.

Zlo jest ohromné dle doznání samých t. zv. „národohospodářů“ čili oekonomistů. Církev poukazovala na ně již dávno a hleděla zmírniti smutné jeho následky. Lev XIII. napsal, dříve než vstoupil na trůn papežský: „Oekonomistické školy moderní, nevěrou nakažené, pokládaly práci za největší cíl člověka; v člověku viděly jen stroj více neb méně cenný dle toho, zda více neb méně výrobě sloužil. Odtud se datuje pokleslost mravní, odtud ohromné zneužití chudoby a slabosti na prospěch těch, kteří se namáhají, aby jich využítkovali k svému prospěchu.

„O jakých obtížích a žalobách slyšíme i v zemích, které se pokládají býti v čele civilisace, na přespočetné hodiny práce, ukládané těm, kteří si vydělávají chléb v potu tváře! A ubohé děti, v dílnách zaměstnané, zdaž nezarmucují křesťanského pozorovatele? Zdaž nevzbuzují ohnivých slov z každé šlechtné duše? Zdaž nezavazují vlády a parlamenty, aby přemýšlely o zákonech, aby se to překazilo? Kdyby jim láska katolická, neúnavná pomáhati bližnímu, nepřispěla ku pomoci se svými asyly a útočišti pro děti, byli by chudáci zůstaveni sami sobě dnes, kdy zuřivost práce odtrhuje od stolu domácího nejen muže, nýbrž i matku! Ach! když vidíme nebo slyšíme vypravovati o těchto věcech z úst osob nepochybných, nemůžeme potlačiti vřelý cit nevole v naší duši proti těm, kdo zamýšlejí svěřiti rukám těchto barbarů osud lidské civilisace, kteří se ještě vychloubají, že civilisaci podporují.

„A co jest horšího, tato práce, přesahující meze, v té míře, v jaké vysílují a

ničí tělo, ničí také duši, v níž znenáhla zaniká obraz a podobenství Boží. Tím, že drží tyto lidi, k hmotě upoutané, v hmotu ponořené a zahloubané, stává se život duchovní v těchto ubohých obětech práce pohanským. Vše, co povznáší člověka, vše, co jej činí tím, čím dle vůle Boží má býti, králem stvoření, adoptivním synem Božím, dědicem království nebeského, vše se zatemňuje před jejich očima, upadá v zapomenutí, nechávajíc naproti tomu beze vší uzdy vše, co je v člověku pudu zvířecího. Před tváří těchto tvorů, nešťastnými učiněných lakotou a ukrutností lidí bez srdce, tážeme se, zdali nás podporovatelé civilisace bez Boha a církve, místo aby nás vedli ku pokroku, zdali nás spíše nevrhají o několik století nazpět, přivádějíce nás v žalostné doby, kdy otroctví poutalo tak veliký počet lidstva, a kdy básník Juvenal smutně píše, že pokolení lidské žije pro zábavu malého počtu lidí?!

„Kdo může lépe napravití bezměrný oheň, který zaujal náš věk, než církev katolická? Na jedné straně zve nás všechny ku práci, na druhé straně připravuje s nadpozemskou moudrostí prostředky nejpřípadnější k odstranění těchto zlořádův.“ (Církev a vzdělanost r. 1877 a 1878.)

Občanští zákonodárci zdají se konečně poznávati hloubku zla, na které církev žaluje a jež označuje jako hrubou skvrnu moderní civilisace; zdá se, že uznávají, že je nejvyšší na čase, vymaniti rodiny z tohoto brutálního tyranství nekonečné práce bez řádného odpočinku.

Před několika lety přijal sněm francouzský na popud biskupa Freppela a hraběte de Muna (po nich se tak stalo i v jiných zemích) projekt, který obmezoval noční práci v dílnách, uspořádal připuštění dětí a předepsal v témdni den odpočinku.

Rodina je svatyně. Nezabírá-li v ní Bůh prvního místa, nemohou se v ní uhostiti úcta, pokoj, láska, oddanost a štěstí. Bůh proto spojiv srdce manžela a manželky, otce, matky a dítěte, nařídil, aby byla neděle dnem odpočinku, dnem Páně, dnem úcty a modlitby, dnem radostných slavností, dnem, kdy se duše v radostných citech u krbu domácího a pak před oltářem rozplývá.

Jak jest šťastna rodina křesťanská v neděli a svátek! Na místě hlučných zábav, které unavují a se zošklivují, zakouší radosti čisté, a v pondělí bere na se práci s větším zápalem a odevzdaností.

Náš veliký svatý Otec nejen se namáhal, aby ulehčil dělníku jeho práce, promluvil také, že se má řídití mzda nejen dle vykonané práce, ale i dle potřeb rodiny.

Tato reforma, tak odporující zásadám liberální ekonomie politické, potkala se až dosud u nás s velikými obtížemi, a třeba doznati, že je leckdy její aplikace velmi obtížná. Ale horliví katolíci, jako Harmel, dokázali, že ji lze uskutečnit, uživše jí ve svých dílnách s velkým taktem i s nezištností.

Z tohoto náčrtu může čtenář posouditi služby, které prokázala církev rodině, vyvedši ji z hanby a bolesti pohanských k svobodě a důstojnosti v době křesťanské. Její dílo není ukončeno, protože pohanství, jí přemožené, bez ustání drží se u dveří naší civilisace a činí v ni leckdy brozné vpády; ale církev neustává pracovati ku pokroku: neboť ví, že její nepřítelé pomíjejí, ale ona trvá dále a bude trvati až do skonání věkův.

* * *

Několik slov o mravní a náboženské výchově mládeže středních škol.

Píše V. Pokorný.

S povděkem dočetli jsme se v „Katol. Listech“, že již jsou učiněny kroky k zřízení Svatováclavského konviktu v Praze. Byloť toho velice potřebí, neboť město, čítající s předměstími ke čtyřem stům tisíců obyvatel, nemělo dosud ústavu, jemuž by katoličtí rodičové své děti svěřiti mohli, aniž by děti o víru přišly a mravně zůstaly neporušenými. Býval v Praze chlapecký seminář, ovšem k vychovávání kněžského dorostu ponejvíce sloužící, ale i ten přesídlen asi před 15 lety do Příbrami.

V „Katol. Listech“ dne 23. července stěžuje sobě jistý otec do soukromých bytů, že tam jeho chlapec propadl takřka úplné morální zkáze. Já znám mnoho a mnoho příkladů, že 14- a 15letí hoši byli od svých morálně kleslých domácích paní neb jejich dcerek sváděni ke hříchům nejhorším, nyní přimysleme si ta mnohá pokušení a lákadla ke hříchu pro vznětlivou mysl dětskou, jimiž Praha, bohužel, jest přeplněna, tak že rodiče, blaha svého dítěte dbalí, neznají-li sami zcela dobře rodinu, již dítě své svěřují, která jej ke všemu dobrému povede, musí se i zdráhati, dítě do Prahy na studie posílati.

Vítáme tedy s radostí zřízení tohoto asylu pro naši studující mládež. Ale 25 zl. měsíčního platu je suma poměrně vysoká, aspoň pro mladší studenty. Uznáváme, že v Praze jsou byty velice drahé, avšak potraviny jsou dle výroku znalců poměrně levnější než na venkově, jmenovitě odeberají-li se ve velkém. Bylo by radno snad, učiniti dvě kategorie: studenti nižších škol plattež 20 zl., vyšších 25 zl. měsíčně.

Víme na př., že na Vyšehradě jest konvikt pro učitelské synky, a platí se tam 15 zl. měsíčně, a v Praze pro učitelské dcery s platem 18 zl. měsíčně. V ženských pensionátech dívčích o mnohem více se neplatí, ač děvče vyžaduje větší obsluhy a pozornosti než chlapec. Ovšem, že v takových ústavách byt se neplatí, než přece 8—10 zl. nemůže se čítati u jednotlivého chovance na byt.

Potom bychom si přáli, aby takový konvikt vlastně nebyl jakousi polepšovnou, aby se tam nepřijímali chlapci korigenti, s kterými nikdo nikde nic svěsti nemůže; tím by mohl ústav, jinak pro náš katolický život veledůležitý, býti uveden v pochybnou pověst a vzbuzoval by v katolických rodičích oprávněnou obavu, aby se jejich dítě stykem s takovými chlapci nezkazilo. Pročež, budou-li podobní přijati, ať se jim věnuje se strany představenstva konviktu obzvláštní péče.

Tolik jsme chtěli říci o domácí výchově; nyní přicházíme k další naší touze, aby na našich středních školách — a to ve škole samotné — bylo pečováno o dobrou náboženskou výchovu naší mládeže. Jest si velice mnoho v tomto ohledě přátí a žádoucnou, by se leccos změnilo. Čím to jest, že lidé, kteří absolvovali gymnasium a reálku, jsou ve věcech náboženských, můžeme říci, strašnými ignoranty? Jeden kněz nedávno nám vyprávěl následující příklad: Jednomu advokátu, tedy člověku, který odbyl celé gymnasium, umřel příbuzný. Jednalo se o pohřbu a došlo na requiem, a onen pán proslovil přání, kdyby to requiem

moblo býti tak odpoledne ve 4 hodiny. Tomu nápadu se zasměje 9letý klučina na venkovské jednotřídce.

Myslíme, vydrže-li student z paměti několik těch paragrafů z náboženské učebnice, že tím nikterak není dosažen účel náboženského vychování, náboženství se nesmí toliko znát, ale i prakticky vyznávat a provádět.

Již dávno jednalo se také o zavedení reformy náboženského vyučování na středních školách, než až dosud je to ustavičně při starém. Myslíme, že jak na obecných, tak i na měšťanských a středních školách má býti podkladem katechismus. Z té příčiny vítáme onen krok, že byly odstraněny z nejnižších tříd našich středních škol ty různé „učebnice katolického náboženství“ a zaveden místo nich „katechismus“. Než, k důkladnému osvojení si látky „Velikého katechismu“ nepostačí rok, proto by bylo dobře, aby jako na reálkách, tak i v gymnasiích v prvých dvou třídách byl probírán katechismus.

Na některých našich ústavech užívá se dosud náboženských učebnic, přeložených těžkopádným a nechutným slohem z němčiny, na př. Konrádovy „Mravouky“ pro septimu, přeloženou Matějem Procházkou. Kniha ta měla v němčině sice cenu, ale dnes jest již úplně zastaralá a do našich škol se nehodí; i učebnice pro vyšší gymnasia mají míti za podklad katechismus.

S upřímnou radostí vítáme dále zavedení exercicií pro studenty středních škol, neboť víme, jaký význam má tato důležitá instituce pro duchovní obrození každého člověka, ač to není „Národním Listům“ a „Poslu z Budče“ po chuti: že prý je to klerikální formalismus. Ty měly být dávno, aspoň by nebylo i mezi studentstvem, hlavně vyšších tříd, tolik svatokrádežníků, jako bohužel dosud.

Než, vyslovujeme obavu, že nebude dosti způsobilých duchovních, Jesuité a Redemptoristé bývají v čas velikonoční svatými missiemi zaměstnáni, a v nynější době jest očekávati značné rozmnožení sv. missií, ježto v některých diecésích byly obligátně, vždy po určité době zavedeny.

A nemají-li se exercicie minouti svého účelu, musí je vésti cizí, ve vedení této důležité instituce zběhlý muž.

Potom musí každý uvědomělý katolík žádati, aby z vyšších míst bylo působeno k tomu, aby byl ze středních škol odstraněn starý cop: čtení exhort. Každý kněz zná ze zkušenosti, jak lid nerad poslouchá a

jest netrpělivý, čte-li se na př. pastýřský list. Vím z pobytu svého na gymnasiu, dokud byl exhortátorem vlastní katecheta, starý již pán, jenž exhorty z paměti přednášel, že všichni poslouchali; když ale potom stal se exhortátorem výpomocný katecheta, jenž byl toho roku vysvěcen, a vytáhl vždycky kus papíru a jal se čísti, tu jsme nikdy nevěděli, co četl. Byť by byla exhorta sebe lépe a důmyslněji zpracována, je-li čtena, mine se vždy účinkem.

Musí-li kněz, který často denně přes pole do školy chodí a celou duchovní správu na bedrách má, kázani z paměti se učit, tím spíše katecheta, který vyjma 16 hodin školních týdně veškeren svůj čas volný má; vždyť většina našich katechetů středních škol jsou muži v nejlepších letech.

A ještě něco, vezměme do rukou naše „Anthologie“, t. j. dějiny naší české literatury, jež zavedeny jsou na našich českých středních školách. Kolik tam najdeme representantů speciálně náboženské literatury, jako byl Matěj Procházka a nyní Dr. Kadeřávek, probošt Lenz aneb zase Dostál, Brodský atd.? Ani jednoho, ač ne jeden spisovatel katolický předčí leckterého tam uvedeného poetu neb romanopisce. Myslíme, že dpp. katecheté mohli by upozornit na jejich spisy i professory češtiny a jim katolické spisy a časopisy doporučiti. Někte studenti prostřednictvím svých profesorů odebirají „Osvětu“, „Světózora“, „Zlatou Prahu“, „Živu“ atd., proč by tedy katecheta nemohl studující mládež seznámit s katolickými spisy a jí je doporučit?

V novější době zavedeny na středních školách výlety a vycházky do různých museí, průmyslových závodů atd. Bylo by krásné, kdyby i dpp. katecheté zavedli studenty občas do některého památného chrámu, buď památkami neb slohem vynikajícího. Nemámeť v Praze pouze chrám sv. Víta, jsou tu jiné znamenité kostely, jako: sv. Mikuláše, v Týně, Loreta, sv. Tomáše, v Karlíně, na Smíchově atd. Tam vše mělo by se jim vysvětliti, čímž by se budil v těch mladých srdcích zájem pro věc nejsvětější, pro víru a náboženství.

Ať nikdo nemyslí, že pisatel těchto řádků chce býti mentorem starších, povoláných a velezasloužilých kněží a katechetů. Napsal jsem vše po dobré úvaze. Nevnučuji nikomu svého náhledu.

Kéž by naše střední školy vychovávaly zdárnou mládež, jež by byla nadějí jak vlasti — tak i církve.

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Výlet 100 českých akademiků do Celje a Lublaně pobouřil německé nacionalisty tak, že došlo v oněch městech i na stanicích, kudy studenti se ubírali, ke srážkám. Němci volali: Slavische Hunde, tschechisches Gesindel a pod. Bylo nadáváno a soptěno, bylo klacky bušeno, kamení házeno, ba i stříleno z revolverů. České listy souhlasně uvádějí, že purkmistr celjský Stieger s náměstkem Nakušem a náčelníkem policie Fürstenbachem šli v čele demonstrantů, jež nekrotili, ale naopak štváli. Byly zpívány stále prusácké písně a voláno: Pryč s Rakouskem!

Hoch Alldeutschland! — Okres celjský má 169.000 obyvatel, z nichž je pouze 9000 Němců, kteří nad ohromně silnějšími Slovinci panovati chtějí. Když Češi odjeli, luza demolovala dům dra. Sernee, demonstrovala před okresním hejtmanstvím, vytloukla okna vikářovi, opatovi a kaplanovi i v kostele a vytřískala okna v národním domě. — Aby se s oslavenými českými akademiky svezl, vyzýval dr. Černožský pražské obecnostvo, aby poskytlo povozy a stkvěle uvítalo vracující se akademiky. Ale akademikové přijeli porůznu...

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

V Praze ustavila se „První česká akciová mlékárna a drůbežárna v Praze,“ jež v kruzích odběratelů budi veliké naděje. Rolníci v okolí pražském (až na Českobrodské) uvolili se dodávati určitý díl mléka na každou akcii. Takových společností bude časem v Praze i v okolí zajiště více.

Min. Dipauli chtěl podívati se na vísitační cestě do Liberce. Obchodní komora a časopisy vzkázaly mu, aby k nim nejezdil. Bar. Dipauli uposlechl a na cestu se nevydal.

Na táboře rolnictva v Benešově dne 30. července p. Kubr ostře útočil na velkokapitál, státní správu, min. financí a t. d. Red. Hrubý navrhoval zrušení všech daní a zavedení jen postupné daně z příjmů. Žádal, aby se min. financí, dr. Kaizl, poděkoval...

II. Řemesla.

Dne 14. a 15. srpna oslavil cech kožešnický v Praze 500leté jubileum svého trvání. Množství pražských i venkovských spolků a deputací dostavilo se ke slavnosti. Mši sv. měli u sv. Havla. Na to v sále měšťanské besedy pravil čestný předseda pan Zbíral: „Naše poměry nejsou tak blahé, abychom snad se oddávali radovánkám a slavnostem. Ale činme-li tak přece, děje se to proto, že slavnost tato náleží vlastně dáv-

ným našim předkům, kteří nepracovali jen pro sebe, ale i pro své nástupce. Slavnost se stala manifestací všech tříd řemeslnických. Není pochyby že již v nejstarších dobách kožešnictví kvetlo v Čechách měrou netušenou. Naše země byla tehdy zalesněna a poskytovala útluku četným zvířatům. mezi nimiž medvěd, liška, vlk a rys nezažímali místo poslední. Tehdy kvetlo kožešnictví zajisté bez společenstev, až teprve, když obyvatelé se počali stěhovati do měst, pomýšleli kožešníci na vzájemné sdružování. Tehdy to šlo ovšem těžce, až teprve osvicený Karel IV. počal se starati o povznesení řemesel a obdařil je samosprávou, znaky a j. privilegiemi. Po jeho smrti snažení toto ochablo, až teprve roku 1396 mohly býti vypracovány první artikule cechu. Ale začala škoditi kožešníkům jiná věc. Židé (') dováželi potají přes hranice různé kožešiny a zboží, z čehož povstaly mrzutosti, různice, a sice na tak dlouho, až král Vladislav II. jim to zakázal. Zákaz však nebyl mnoho platen, a pořádek nastal teprve tehdy, když Maxmilián nařídil, že vydělané kůže se nesmějí židům prodávati a že tito smějí obchodovati jen s kožemi surovými. Pak byl pokoj. Kožešníci mohli se věnovati náležitosti a rozkvětu svého řemesla. Poměry se však ihned změnily, když vydán byl roku 1859 známý živnostenský zákon. Cizím živlům ote-

vřeny byly dvěře do řemesel a živností do-
kořán. Boje musily býti podnikány na ochranu
řemesla na radě říšské. Strana liberální nikdy
neměla pochopení pro rozkvět a zdar řemesel.
Netřeba však vzdávati se naděje. Zdá se, že
počiná již svítati, a lze doufati, že v brzkou
nadejde den, kdy toužebné přání živnostníků
a řemeslníků bude splněno.“ — Posl. Břez-
novský pak chválil zručnost českých kožeš-

níkův, neboť v cizině je mnoho těch, kteří
z naší vlasti odešli, usazeno. Nechtě po 500
letech slaví potomci naši v lepších poměrech
slavnost, nežli se děje dnes.

III. Dělníci.

Pojišťování pro stáří zavedeno
bude v Anglii, tak že po 65. roce každá
osoba dostane pense 5—7 šilinků týdně.

• • • ŠKOLSTVÍ. • • •

O vyučování na školách středních
rozepsaly se mnohé časopisy naše i zahra-
niční. V „Prager Tagblattu“ bylo již 10 statí
uveřejněno, ve kterých vyučování na gymna-
siích i reálkách nazývá se nedostatečně prak-
tickým a pochybeným. Také „Politik“ v ně-
kolika statích přinesla rozbor učebního plánu.
Dokazuje, že studenti neznají na př. kultur-
ních dějin, že studium je ve všem povrchní,
že není přednášeno o srovnávacím jazyko-
zpytě, že nynější učení latině a řečtině musí
býti odsouzeno jako neprospěšné atd. Dále
si pisatel stěžuje na to, že mládeži se podává
mnohdy to, co i učitele do rozpaků přivádí:
zmínky o cizoložství a nečistotě pohanských
národů atd., čímž se mladá mysl kazí. Přek-
ládání Tacita nazývá se mařením času. Učiti
řeckým a římským starožitnostem jmenuje se
zhola nepotřebným balastem. Místo toho aby
studenti byli poučováni, jak „klassičti“ Ře-
kové a Římané vyhýbali se práci a řemesla
opovržená nechali otrokům, — měli by býti
bráni do dílen našich živnostníků, aby viděli,

jak z ruky pilné užitek plyne, aby dovedli
oceňovati ovoce lidského potu, aby, nemohouce
snad dostudovati, nestali se hladovými diur-
nisty, ale chopili se raději řemesla neb ob-
chodu. Dne 16. srpna „Politik“ praví: „La-
tina a řečtina je dnes na středních školách
zmrtvělým údem, který čerstvému životu pře-
káží, a který by měl býti odstraněn. Je to
provozování klassického — luxusu. Žákům
mělo by se dáti něco přiměřenějšího a užiteč-
nějšího. A zůstanou-li tyto předměty, nutno
omeziti počet hodin. Dnešních 50 hodin (1)
týdně latiny nechtě se sníží na 20, a 28 hod. (1)
řečtiny asi na 12—15. Tím by se získalo
43 hodin týdně, jež by se důležitějším před-
mětům mohly věnovati. Ovšem, musila by býti
metoda vyučovací zcela změněna, žáci ne-
směli by dále býti neúčinně a nesmyslně
trýzněni, jak se to dnes zhusta děje.“ —
Vrátíme se ještě k těmto zajímavým vývodům,
protože vyučovací systém na gymnasiích a
reálkách, a hlavně studium klassických ja-
zyků, potřebuje rozhodné reformy!

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Biskupství v Chebu? — Proti
článku našemu rozepsaly se dne 15. srpna
v úvodním článku „Katolické Listy“, jež
z ohledů státoprávních hlavně zavrhují utvo-
ření nového biskupství. Důvody „Kat. Listů“
nepřesvědčily nás. Jestli se nemá dělit, co
bylo dosud spojeno, ptáme se: Proč byla
rozdělena nejen zemská školní rada atd., ale
i sama bohoslovecká (1) fakulta pražská, kde
se přece přednáší latinsky, kdežto v duchovní
praxi musí užíváno býti jazyka lidového?

Zajímavé jest, že se Wolfova „Ostdeutsche
Rundschau“ postavila po bok „K. L.“ a co
nejpříkřeji zřízení biskupství v Chebu odmítá,
ježto prý by to bylo — „nasycování římských
sluhů z německého měšce“ atd. Budoucnost
ukáže, kdo má pravdu.

Na sjezdě v Turnově jednati se bude
dne 20. srpna: „O nutnosti spolkového ži-
vota katolíků“ (ref. dr. Reyl) a „O nutnosti
sjednotiti všechny síly společenské k dosažení
hledaného blahobytu vezdejšího“ (ref. JUC.

Fr. C. Vlk). Dne 21. srpna promluví dr. F. Kordač „O úkole duchovenstva v době naší“ a dr. R. Horský: „Kterak pojímají liberálové, sociální demokraté a křesťanští sociálové národnost a vlastenectví“ a konečně dr. R. Neuschl: „Křesťanská nauka spravedlnosti, lásky a autority v životě společenském.“ — Referáty jsou sice v dobrých rukou, ale jednání podrobnějšího (v sekcích) nebude. Zdá se, že trochu kvapně sjezd byl svolán.

Starokatolíci ve mnohých místech přešli již aneb se chystají přestoupiti k lutheránství. Posl. Bendel ve Štýrském Hradci dne 16. srpna, warnsdorfský farář Schindlarsch (!) vybízeli lid, aby hojně se přidával k jedině pravému (něm.) vyznání! Zda by podobně v Německu mohli katoličtí kněží agitovati?

V Chrudimi rozhodla okresní školní rada, že zanedbaná návštěva kostela trestána má býti jako zameškaná návštěva školy. V jistém případě odsouzena strana zaplatiti 10 zl. pokuty. Zemská školní rada i ministerstvo potvrdilo rozsudek ten. Víme tedy, dle čeho se řídit.

Dne 27. srpna koná se v Nize sjezd německých katolíků. Na sjezdě bude mluveno i — polsky. Bravo!

Dne 15. srpna uspořádáno bylo processi k soše Panny Marie na Staroměstském náměstí, jehož se účastnilo aspoň 15.000 osob. Policejní raport (!) zněl — 5000 osob.

„Kreuzzeitung“ v delším článku promluvila o obsazení arcibiskupství v Praze. Dle německého listu toho jsou vážnými kandidáty pouze tři, a sice biskupové dr. Bauer a dr. Říha a generál-velmistr křižovnický dr. Horák.

Na Velehradě konal se z počátku srpna sjezd apoštolátu sv. Cyrila a Methoda, kdež promluvil dr. Schneider, JUDr. Nechvíle (z Prahy) a dr. Stojan. Dne 1. srpna se konal sjezd eucharistický, při němž mluvili dr. Kupka, prof. Sauer, vdp. Ocetek a far. Blokša. Členů je 56.000.

P. Barnabáš Weiss slavil dne 15. srpna v Jihlavě 60. ročnici svého kněžství za účasti kněžstva, měst. zastupitelstva a lidu. Necht popřeje Bůh ještě dlouhý čas jeho života, jenž věnován byl šlechtným snahám, umění a vědám!

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

President Dominické republiky, Heuroux, byl zavražděn. Revoluce propukla taková, že země padne asi za kořist Spojeným Státům severoamerickým.

Srbsko. Atentát na krále Milana není posud objasněn. Zatčení radikální předáci rozhodně popírají, že by byli ve spojení s útočником. Úpí v žaláři na sta obětí zlovůle Milanovy, o němž kolují pověsti, že šílí. Divně by to nebylo.

Belgie. Nové ministerstvo De Smet de Nayerovo předložilo sněmovně návrh volební opravy, dle které bude volen vždy jeden poslanec v jednom okrese, a budou zastoupeny i menšiny. Volby s plurálními hlasy mají býti zachovány. Volby budou přímé a všeobecné. Obstrukce v Belgii tedy vyhrála. Někteří katoličtí předáci vzdají se veřejné činnosti.

Francie. Min. Delcassé navštívil Petrohrad, kde s hr. Muravěvem jednalo se o evropské situaci. Příspětky od obou pronesené potvrdily alianci rusko-francouzskou. Státníci

pojednali o tak zv. německo-francouzském sblížení.

Proces Dreyfussův po 3 neděle v Rennesu znova konaný ukazuje pokleslost mocného státu. Došlo ke sporům mezi bývalým presidentem republiky Kazimírem Périerem a gen. Mercierem. Pět generálů při výslechu na svou čest a pod přísahou tvrdí, že jsou přesvědčeni o vině kap. Dreyfusse. Tento chová se divoce, křiče ke všem: Ne! Ne! — Labori, obhajce jeho, byl postfelen na ulici do zad. Německé, anglické a italské listy posmívají se Francii, nazývajíce její generály — šejdíři a blázny! Předseda ministerstva (žid) Waldeck-Rousseau dal pozatýkati mnoho vynikajících royalistů a členů vlastenecké ligy, na př. Derouléda. Předseda ligy té Guérin po 5 dní vzdoroval ve spolkovém domě v Paříži vojsku i policii, broze, že raději dům do povětří vyhodí, nežli by se poddal policii. — Ubohá Francie, židovskou spekulaci vedená! Kdo ji od záhuby zachrání!

• • • KRONIKA. • • •

Protestantské časopisy velmi nelibě nesou, že se meklenburská princezna Jutta dala před sňatkem s princem černohorským na — pravoslaví. Pochopujeme.

„**Kölnische Volkszeitung**“ napsala nedávno: Ve všeneckých kruzích se mluví delší dobu, že první válka nebude ani proti Francii ani proti Rusku, ale proti Rakousku.

V Berlíně konala se 27. července schůze služek, kde naříkáno na nezdravé noclehárny, na špatné zacházení atd. Rada Gerloch pravil, aby se služby zorganizovaly, by práv svých hájily.

Sjezd „**Nového života**“ na Velehradě konaný způsobil mnohé nepříjemnosti svolavatelům, i „**Katol. Listům**“, za to ale radost „**Národ. Listům**“, jež otiskly delší úryvky ostrých řečí, jichž tenor, proti posavadnímu vedení věci katolických u nás namířený, naši desorganizaci ještě prohloubí.

Roztržka v křesťansko-sociální straně dne 13. a 14. srpna zvolením nového šlenného výkonného výboru dokonána. Bylo mnoho, snad až příliš mnoho mluveno, — a ne bez útoků, posměchu a ironie až urážlivé! (Dle referátu „**Katol. Listů**.) Litujeme tohoto díla rozkladného.

Presidium král. hl. města Prahy nařídilo přiané vyšetřování, by vypátrán byl dopisovatel z radnice (!) do „**Katol. Listů**“. Ale mostní záležitost? A 5 mil. zameškaná půjčka? A assanační i elektrické kotrmelce? A aféra Lüftschitzova? Atd. . . . To nebude vyšetřovati žádná komise?

Dr. Lueger dne 4. srpna v zastupitelstvu vídeňském pravil: „Kdo zdražuje cukr? Je to cukerní kartel, velkokapitalisté a průmyslníci. A o těch se mlčí! Já nesloužím vládě, ani židům, ani Wolfovi, ale národu a státu!“

Sjezd míru v Kristianii konal se od 1.—5. srpna. Súčastnilo se ho ze všech zemí mnoho delegátů. Z českých poslanců: **Dr. Herold, Fořt, Jaroš, Kaftan, Č. Lang,**

Pacák, Schwarz a jiní. Bylo jednáno o organizaci mezinárodních smírčích soudů, o prohlášení neutrality jednotlivých států, o obranné organizaci vojsk, o usneseních haagské konference, o mezinárodní informační kanceláři, o periodických konferencích mezinárodních atd. Sjezd měl ráz zednářský. Češi se tím do-roznmívali — německy! — S básníkem Björnsonem a Ibsenem mluvili naši poslanci o poměrech v Čechách. Dostali od nich několik poklon, — teď to u nás teprve půjde. Björnson se kompromitoval při aféře Zola-Dreyfusové.

„**Život**“, spiritistický časopis, v č. 9. napsal po smrti kard. Schoenborna: „Křesťanství v něm neztratilo nic, lidstvo také nic.“

Ožebračen exekuční dražbou byl pan **Misterka**, jenž převzal velkostatek **Pravouin** od židovského majitele (vyměnil jej za **Hôtel** u císaře rakouského v Praze). Záložna vysokomýtská udeřila na p. **Misterku** tak, že nemohl statek udržeti. Prodán byl za 260.000 zl. od záložny té, ač cena skutečná jest asi 360.000 zl. Pan **Misterka** přišel za 2 léta při tom o 130.000 zl., o celé jmění své.

Stavení v „českoslovanské vesnici“ na výstavišti v Praze jsou ohrožena houbou. Inž. **O. Materna** navrhuje, aby se buď statky přenesly nebo aspoň obydlily, by úplně nebyly zničeny.

Zase záložna padla! V moravských Hranicích udělala krach záložna. Deficit obnáší asi 200.000 zl. — Opakujeme žádost dříve již pronesenou: Žádejte všude kontrolu přísnou! Ať se prozkoumají knihy a inventář všech záložen!

„**Ašanti jsou zde . . .**“ Všecky pražské noviny mají z nich radost — jak lokálky jejich svědčí. „**Bohemie**“ dne 16. srpna věnovala jim zvláštní článek.

Neštěstí v Alpách přihodila se letos čteněji než jiná léta, a to následkem toho, že mladší turisté vystupují na dosti vysoké a osamělé hory — bez průvodců.

• • • KRITIKA. • • •

Divadlo.

Nastudováním starožitné komedie **Vicomte z Letoriéru** od **Bayarda** a **Dumanoira** po-

tvrzena opětně stará zkušenost, že našemu personálu se poměrně nejlépe chodí po hladkých tradičních parketách staré, byt otře-

pané veselohry. Látky, situace, figury, všecko tu je už mnohokrát vyzkoušeno, a proto herec není nucen napínat síly, aby ukázal, jak jest umělecky vynalézavým a v pojetí úloh originálním. Není nucen pracovat do detailu, ale vděčněji přijímá snadné reliefs a tlustě nanesené barvy. Vicomte z Letoriéru jest už hodně zaprášená komedie klassického francouzského stříhu školy Angierovy, kde je dosti přirozené veselosti, volného chování a citové svěžesti. Dnes však věci takové již netáhnou. A proto také její úspěch selhal. Provedení bylo celkem dobré. Zvláštní poznámky zasluhují tu očividné pokroky slečny Grégroy,

kteřá sebrála svého vikomta (až na nesrozumitelné někde obraty slovní) s patřičnou elegancí a roztomilostí. Také paní Hübnerová v úloze Krejčové Grevinové, pak Mošna a Šamberk statečně si vedli. — Byl by však opravdu již čas, aby správa divadla nekrmila oprchalými reprisemi, ale připravila nám něco nového. Marné však volání, rok přechá po roce, a nám se nedostane (vyjímajíc dvě, tři novinky, jež bývají slabé, tak že z repertoáru zmizí) nic zvláštního, samostatného a takového, co by šlo do světa. Stane se obrat v této příčině?
Rud. Pánek.

* * *

LITERATURA.

Amalie Skramová: **Konstance Ringova.** Přeložil H. Kosterka. Vilimkova Knihovna. Referuje Rudolf Pánek.

Podivná kniha! I na ní dá se konstatovati, k jaké neobyčejné výši dostoupila ženská otázka a emancipační hnutí v mlhavých zemích polárního slunce. Se známou svou drsností a banalitou líčí zde autorka život moderní ženy, která vybočila (nasáknuta byvší odpornými emancipačními teoriemi) s koleji přirozeného života, a to barvami křiklavými a silně naturalistickou tendencí nasáklými. Chtít luštit ženskou otázku svobodou lásky a naprostou volností, která by dovolovala oddatí se dnes tomu, zítra pak onomu, pak svobodou při uzavírání sňatkův a snazšími rozvody, chtít doporučovat stálou změnu v lásce, a to vše odůvodňovat tím, že lidé jsou nestáli a nedovedou v sobě stále lásku uchovat, a proto že se jim dlouho trvající manželství stává trýzní, jest — spravedlivě posouzeno — nesmyslem, ne-li dokonce výstřelkem churavého mozku. Celý ten způsob luštění ženské otázky, jakož i soustavné opovrhování muži a ukazování na jejich inferioritu (!) jest pochybený a neodpomůže nikterak nedostatkům v pohlavním postavení ženy, o něž spisovatelce v první řadě šlo. — A tento otravný román, plný jedovatých výparů nedůstojné zášti ženy vůči muži otiskl pan Vilimek ve svojí „Knihovně“, která má býti knihovnou rodinnou! Tato kniha, vydaná pod rouškou seriosnosti vydavatele a vychválená nabubřelou reklamou, je v rukou našich

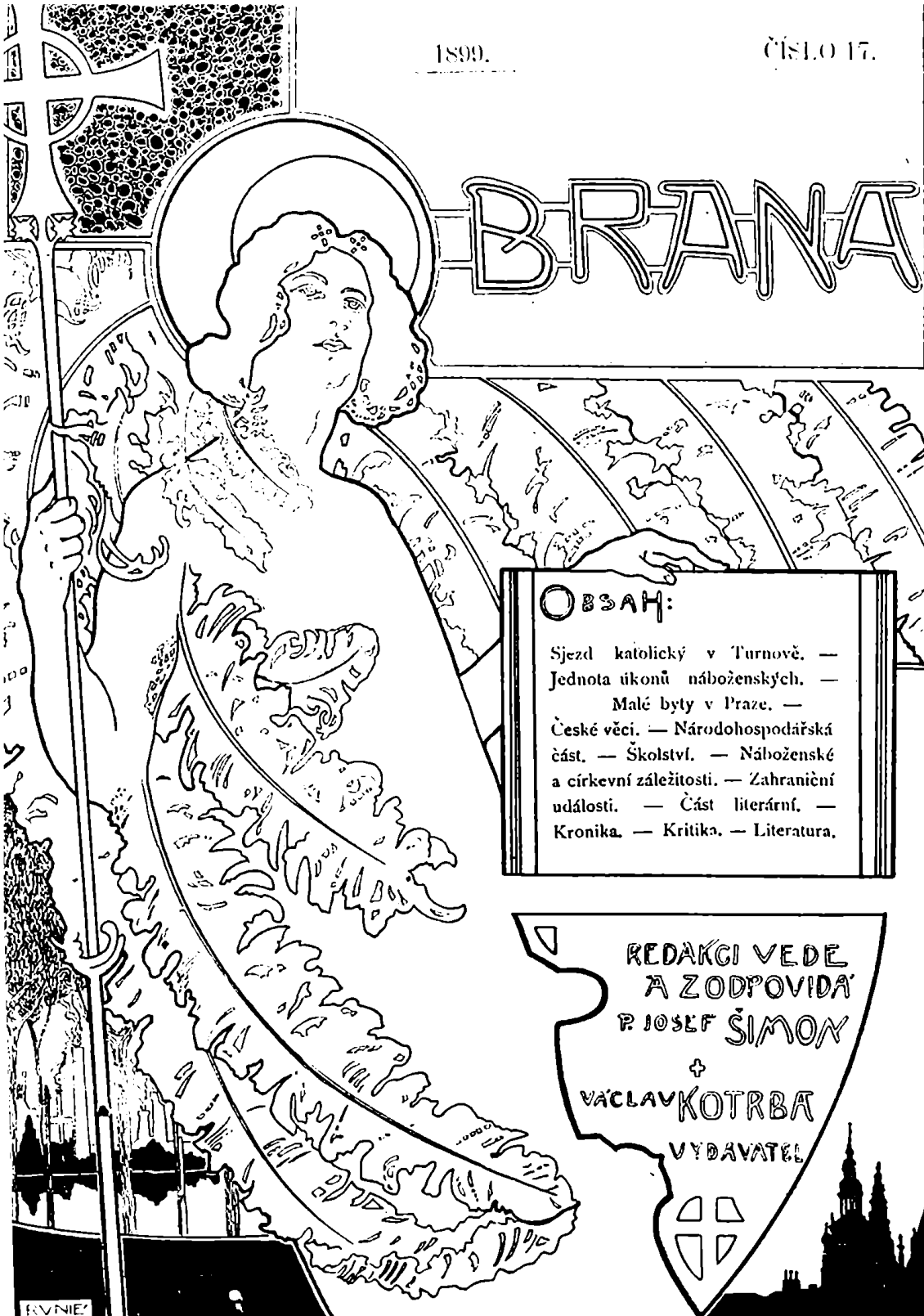
žen mnohem horší a pro jejich mravy záhubnější, nežli tak zvaná „pikantní četba“, která jako taková novinami veřejně publikována jest.

Georges Eckhoud: **Kees Doorig.** Přeložil Arnošt Procházka.

Je to práce plnokrevného naturalisty. Stručným, ostře charakterisujícím způsobem a zvláštní objektivní technikou demonstruje zde autor daný zjev sociální pathologie: lásku plnokrevného, vášnivého sedláka hollandského, jež jej vede k pádu. Tedy druh venkovské tragedie. A všecku svoji sílu vyčerpává zde autor na předvedení tohoto processu po věčné, hybné dramatické stránce. Kreslí vše z daleka jaksí. Odtud i jeho dikce hladká a plynná, rychle hnaná, naznačující někde jen kontury děje a profily postav. A je zde něco, co bych nazval svalnatým, krevnatým, prudkým v celé té práci, něco, co ukazuje na zvláštní energický a útočný talent. Nejen však postupy vnějších dějů a fakt jsou výtečně demonstrovány, ale i vniterné pochody hledí autor umělecky uplatniti. Nestaví nás jako pouhé diváky vedle svých osob, ale staví i nás do nich, dává nám hledět na věci jejich očima a cítit jejich vlastními nervy. Autor s tohoto stanoviska opustil úplně půdu starší naturalistické školy a nastoupil cestu nového tvoření psychologického a náladového. Zvláštní je líčení krajin a náladových obrazů, plných lyrických scén, zpívajících a vonných, kde rozhoupává autor svoji řeč jako veliký zvon v bohaté škály a akkordy suggestivních zvuků.

Rud. Pánek.

BRANA

OBSAH:

Sjezd katolický v Turnově. —
 Jednota úkonů náboženských. —
 Malé byty v Praze. —
 České věci. — Národohospodářská
 část. — Školství. — Náboženské
 a církevní záležitosti. — Zahraněční
 události. — Část literární. —
 Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
 A ZODPOVÍDÁ
 P. JOSEF ŠIMON

+
 VACLAV KOTRBA
 VYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zaslané.

- Dělnické Noviny**, roč. IX., čís. 1., přináší provolání ke sjezdu křesť. sociální strany české, na den sv. Václava, dále články: Rozhledy po Evropě, Upravení domácí práce, Svěpomoc, a drobné zprávy.
- Učte se z dějin!** Slovo k naší mládeži od starého vlastence. Časové úvahy, red. Dr. Fr. Reyl v Hradci Králové. — Doporučujeme!
- Hlídky**, č. 9., roč. XVI., red. Dr. Vychodil. Obsahuje články: Felinského (Věra a nevěra vzhledem ke zdaru společnosti), Al. Malce, J. Olivy (První tři kapitoly Písma) a zajímavé zprávy o písemnictví, kritiku nově vydaných děl, zpráv církevní, umělecké, hospodářské, školské a cennou směs.
- Obzor**, č. 15. a 16., obsahuje články, pojednání a básně od red. Vl. Šťastného, Fr. Janovského, J. Sahuly, L. Pakešové, A. Pavelčíka, Halašky, A. Hlavinky atd. — Doporučujeme!
- Vlast**, č. 11., srpen, red. Tomáš Škrdle. Nalézáme tu články od Dra Podlahy (O moderním malířství), T. J. Jírouška (Kolektivismus, posibilismus a anarchismus), B. Jiříčka (Zajímavosti v přírodě), dále od Koňečného, Škrdle, Vrby, pak povídky a zprávy literární.
- Boje a vítězství**. Sepsal Jos. Flekáček. (Hlasy katol. spolku tiskového.) Povídky a obrazy historické, jež se pěkně čtou. Pro vlasteneckou tendenci a mravní ráz zasluhují doporučení.
- Rádce duchovní**, red. Dr. J. Burian, čís. 10., obsahuje kázání od 15. neděle po sv. Duchu až do svátku sv. Václava, listy katechetické a vědecké.
- Rozhledy po lidumilství**, roč. VII., čís. 8., red. JUC. Cyrilla Vlka, obsahuje pokračování článku B. Rozvody: Nemocnice a klášter Alžbětinek v Praze. Lidumilné obrázky ze života kardinála Schoenborna, a životopis paní Marie Tiché (s podob.). — Doporučujeme!
- Populární úvod do sociální otázky**, (50 kr.), spisek od ThC. Jana Paulyho, kaplana na Smíchově. Způsobem snadno pochopitelným vykládá autor hlavní rysy sociální otázky, vysvětluje program liberální, sociálně-demokratický a křesťansko-sociální. Jako příruční knížka hodí se dobře řečníkům křesťansko-sociálním.
- Náš domov**, č. 16. a 17., red. J. Vévoda. Obsahuje povídky, básně a zajímavé drobnosti.
- Anděl strážný**, časopis pro křesťanskou mládež, red. V. Ambrož, č. 1., roč. XIX. — Obsahuje přiměřené mladickému věku básně, povídky a pojednání.
- Vychovatel**, č. 17., dne 1. září s katechetskou přílohou. Články: O pili a samočinnosti žactva. O pěstování vděčnosti atd. zasluhují povšimnutí.
- Przegląd katolicki**, 10. srpna, ve Varšavě, přináší kritické pojednání o potřebě katolické organizace.

Sjezd katolický v Turnově. *)

Dne 20. a 21. srpna sbromáždilo se v Turnově na 800 osob, aby osvědčilo své katolické přesvědčení. Sjezd nazván byl „krajinským katol. sjezdem diecése litoměřické“ a tím již projevono, že je to spíše valná schůze domácích přátel, nežli velký sjezd katolický, jakým byl na př. lonský sjezd v Praze.

Porady v sekcích nekonaly se žádné, resoluce tištěné nebyly rozdány účastníkům, program obmezoval se na přednes a vyslechnutí několika řečí předních našich pracovníků v katolickém táboře.

Předsedou sjezdu zvolen byl J. O. hr. K. E. Nostitz, jenž pravil: „Diecése tato chová ve svém lůně příslušníky obou národů, Čechy i Němce. My vyslovujeme přání a touhu, aby aspoň na poli, kde vévodí katolické smýšlení, láska a bratrství, příslušníci obou národů se klidně snášeli a v přátelství a v obapolné úctě spolu žili.“

Místopředseda prelát ndp. Dr. Frant. Krásal, vzpomenuv vzácných vlastností zvěčněného kardinála br. ze Schoenborna, v podstatě pravil jménem pražské arcidiecése: „My katolíci scházíme se, bychom o důležitých záležitostech si pohovořili, vzájemně se poznali, v lásce bratrské se utvrdili a tak čeliti mohli četným svým odpůrcům. My katolíci nejsme zemězrádci, my přejeme si, aby říše Habsburská byla jednotná a silná, aby byla ochranným štítem všech svých národů a zárukou jejich trvání, aby byla matkou svých národů, jež by ponechávala při jejich právech, jazyci, mravech a zvláštích, byla ke všem stejně spravedlivá a stejně u všech podporovala roz-

*) Byli jsme požádáni, abychom v jednom čísle „Obrany“ celý průběh sjezdu co možná stručně a přece úplně vypsali, aby účastníci sjezdu měli trvalou památku a každý upřímný našinec věrný přehled zajímavého shromáždění turnovského.

květ a rozvoj. Tak to blásá křesťanské náboženství!

Za diecési královéhradeckou pozdravil sjezd vdp. kanovník Dr. Soukup, jménem diecése budějovické kan. Dr. Jiráček, z jehož řeči paměti zasluhují slova: „Washington řekl: Náboženství a mravnost jsou nezbytné opory lidského blahobytu. Vlastencem není, kdo ty mocné pilíře lidského blaha podkopává. Laboulay řekl: Náboženství jest největším politickým činitelem a jediným základem států.“

Volá se vlastizrádné, protikřesťanské: „Pryč od Říma“, jež znamená: Pryč od Boha. Ale Leibnitz říkal: Nazpět k Římu (sjednocení všech křesťanů). Klopstock, Grillparzer a jiní něm. básníci praví: Blíže k Římu. — Protestujeme proti štvání tomu. Držme se praktického katolictví!

„O nutnosti spolkového života katolíků“ promluvil rektor Dr. Fr. Reyl z Král. Hradce.

Z obsáblé řeči jeho vyjímáme: Liberálové rozbili lidstvo na milióny jednotlivců (svobodou volné výrobní soutěže atd.). Ale lid to nevydržel ani 50 let — a kupí se dle zájmů práce v nové organizace. Zakládání katol. spolků je přirozeným proudem časovým. Žádá to však oběti času, práce a peněz a přemábání — nepříně, ba záští nepřátel.

Katol. spolky mají: pěstovati náboženské přesvědčení a uplatňovati křesť. zásady ve veřejném životě (dle dělnické encykliky). Vidouce nynější nouzi, doznati musíme, že lidskost se vystěhovala ze společnosti lidské. Náboženství schází pánům i pracujícímu lidu. Kant řekl: Člověka jen tehdy lze učiniti šťastným, učiníme-li jej mravným — a tu nutno upevňovati základ mravnosti: náboženství, aby výrobce odložil bezohlednou praktiku vykořisťovací a dělník vyléčen byl ze záští svého proti

ostatním vrstvám společenským a byl vrácen sobě i rodině!

Katolické spolky nejsou však jen „náboženskými bratrstvy“, ale hledí si odborného vzdělání, zakládají záložny; udržují liberálové dlužníky po slušnosti (t. j. ve svém programu). Musíme podporovati našince při nákupu, při udílení podpor, služebních míst atd. Naše spolky navykají lid ušlechtilé zábavě; dobrou četbou, zpěvem, divadlem a pod.

Spolky tyto mají vésti (dle sv. Otce Lva XIII.) v přední radě biskupové a kněží. Výmluva: „Já proto nejsem — já se toho bojím...“ je důkaz zbabělosti nebo lenosti. Brauner již řekl: Kdo chceš vlasti dobře sloužit, přízně doby nehledej! Čím déle se otálí, tím hůře. Proto založte v každé osadě spolek katolický. Církev žádala v starověku mučeníctví, ve středověku odříkání se (majetku a pod.), v novověku: sociální působnost!

Nemluvme tolik, ale více pracujme.

* * *

O nutnosti sjednotiti všechny síly společenské k dosažení hledaného blahobytu pozemského“ promluvil výbornou řeč red. JUC. Fr. C. Vlč. Pravit: Blouhavý duch lidský uložil ve velikém počtu knih pracné výsledky úvah svých o vezdejším blahobytu. Sam. Smiles psal „Základ blahobytu“, Lev Tolstoj: „V čem záleží pravé lidské štěstí“, o blahobytu radí se „Unie míru“ i konference v Haagu (jež vyloučila z porad papeže!) Vidíme celou řadu blahobytných ústavů a opatření. Lidstvo milovými kroky chvátá vpřed, rozum lidský hravě proniká i černou prohlubeň moře i jas oblohy, věda prutem kouzelnice zdesateronásobuje sedmičku (starou) divů světa, realizované sny lidské sbližují národy, atmosféry pokroku houstnou, kultury přibývá, — ale protivy se břitce přiosťřují, majetkové nesrovnalosti zveličují, spokojenosti a blahobytu nepřibývá... Nad říší naší snáší se příšerný duch nesvornosti, jenž národ proti národu a stranu proti straně štvě a popouzí, od vážnou rukou sáhaje i na drahý klenot víry po otcích zděděný! Babylonský panuje zmatek, zdravé smysly národů ty tam. Volání po pomoci zaniká ve slepé vřavě vášní...

I u nás prskavky zvučných hesel a slibů jisté strany politické ztichly a zbledly, všude pak zklamání a nespokojenost. Mu-

síme sjednocovati všechny k dosažení blahobytu a svorně pracovati dle V. Huga: „Lenost je slovo děsné.“

Organisujme se a provádějme křesťanský program dle rady sv. Otce Lva XIII. Křesťanství není teorií — ale životem! Pro práci nutno získati i inteligenci, lhostejnou posud k věcem sv. víry.

„Obracejme vše k lepšímu, nosme požehnání!“ (Smiles.) Pečujme o realizování zásad křesťanských v životě veřejném i soukromém. Kříž buď stejně ctěn v prosté světnici dělníkově i v nádherné síni velmožově, od učence i prostého, od vojína i obchodníka, řemeslníka i průmyslníka, od vrchnosti i poddaných, boháčů i chudšů! Pak zmizí záští národní a lidstvo vstoupí ve znamení křesťanské charity, jež spojí národy v jednu velkou rodinu! Křesťanství je mramorovou skalou, od níž odráží se i sebe divočejší příboj, jež po úderu vlny jest ještě spanilejší. Jež plavcům je majákem, z níž paprsky blahodárné letí do světa, nesoouce spásu lidstvu.

Ze hroudy malé lavina se stává, jež drtí vše a obrací v sutiny. Zdržena-li však lesen, zbavena bývá smrtící síly. „Spojenými silami“ utvoříme les, o nějž se rozbije lavina nepořádku. (Potlesk.) Národové rakouští musí učiniti spravedlivý kompromis, přiznajíce si plnou rovnocennost a rovnoprávnost na prospěch království a zemí i říše, jak již radil r. 1851 biskup J. V. Jirsík („Nechtějte se svátiti pro národnost, trhajíce svazek lásky bratrské.“) Práci svou prohlubujme i rozšiřujme, aby rozkvetla stolistka našeho Čes. království, zrozená krví sv. Ludmily a sv. Václava, i se zeleným lupenem naší sesterské Moravy!

Sjezd náš není parádní. Koná se na oslavu Spasitelovu. Naše století je vyčerpáno, zkrváčeno na všech údech, vyžilé, přesycené, zemdlené... Láska a milosrdenství jedině může vše obnoviti. Církev nečeká, až se řekne: žizním, ale předchází jako matka. Její poklady zvou lidstvo, by sedlo k zázračnému jejímu stolu, kde se chléb rozmnožuje. Ve znamení nejsv. Srdce Kristova přikročme svorně k dílu! (Pochvala.)

* * *

V pondělí dne 21. srpna po průvodě do starobylého chrámu Panny Marie, kde proboštem Bernatem sloužena byla slavná mše sv., jménem Tur-

n o v a pozdravil sjezd městský radní p. S v o b o d a, načež promluvil jménem olomoucké diecése kanovník D r o b ě n a řka: My v Čechách a na Moravě jsme jedno tělo.

„O úkolu duchovenstva v době naší“ promluvil rektor litoměřického semináře vdp. dr. Fr. K o r d á ě.

Z výborných jeho slov vybíráme tyto myšlenky: Hřích je prvním převratem a nepořádkem na světě, pramenem zla a nepořádku soukromého i společenského. Zjevení křesťanské ohlašuje se kázáním pokání . . . Zákon spravedlnosti a lásky je základem všeho života společenského, jako zákon gravitace a tepla je základem vesmíru a života v rostlinstvu i živočišstvu. Duchovenstvo v době nevázanosti a rozkladu i anarchie má se osvědčiti jako sůl chránící společnost hniloby a rozkladu. Poslušnost nemá se obmezovati jen na předměty víry a mravů, ale i na předměty církve vně politické (při čemž mylně někteří přisuzují episkopátu jen „hlas poraďný“), což vysvětluje z podstaty věci, ze stálé praxe apoštol. Stolice (na př. list Pia IX, 21. pros. 1863 k arcib. mnichovskému, list kongregace sv. inkvizice 2. března 1866 k prof. belgickým) i ze zřejmého učení sv. Otců, na př. Klimenta řím., sv. Ignáce, Ireneje, Polykarpa atd. Ze škodolibosti nepřátel sv. Církve a z bezvýslednosti pokusů v práci sociální — může se ostatně poznati bludnost zásady té.

Duchovní mají úřad učitelský zastávati s horlivostí a neohrožeností apoštolskou, jsou nepřátelé ze židů i pohanů ne méně četní a zapřisáblí, jako před 2000 lety. Duchovenstvo má býti světlem, solí a poslem míru, spravedlnosti a lásky.

Nechť si klestí cestu skutky dobročinnosti, štědrosti a nezištnosti, srdcem k hlavě a k rozumu dle vzoru Spasitelova; duchovenstvo má užívat k osvětě a posvěcení: tisku a života spolkového. Dopisování do listů, zakládání knihoven může mnoho dobrého vykonati.

Po účinné řeči své přednesl dr. K o r d á ě resoluce: 1. aby missie a duchovní cvičení ročně konány a hojně navštěvovány byly, 2. aby zachována byla poslušnost i ve věcech církevně politických (v otázce sociální), 3. aby lid dělnický ve škole i v kostele v jazyku srozumitelném byl vyučován a aby v Sejnově ústav pro dorost duchovenstva byl i českým kandidátům kněžství přístupným.

Resoluce byly schváleny.

Dr. R. H o r s k ý promluvil pak o tom: „Kterak pojímají liberálové, sociální demokraté a křesťanští sociálové národnost a vlastenectví“. Týž zejména řekl: Pro každého čtyři jsou věci důležité: svoboda, osobní rovnost, vlastnictví a právo spolčovací.

Liberál zná svobodu sobeckou, řídě se heslem: Človče, čiň, co ti svědčí, třeba to jinému škodilo (Interessenpolitik — šidit národy jiné). Sociální demokrat praví: Človče, dělej, co chceš. Většina (třeba i hlasu) je právem, je vůlí lidu. Mravnost — to je věc mody (Bebel) „Kdyby bylo všechno lidstvo ctnostným — umřelo by hladu.“ (Právo lidu.) Křesť. sociálové však praví: Zákony mravními z náboženství Kristova církvi hlásaného má se řídit jednotlivec i národ. (To uznal i Liebknecht, Napoleon atd.)

Liberál soudí o rovnosti osobní dle — síly fyzické! (což není správné: Bismarck-Windhorst). Právo silnějšího vede k boji všech proti všem. Palacký 11. října 1848 řekl: „Příroda nezná ani panujících ani služebných národů! Národ náš nepotřebuje žádného poručníka nad sebou. (Doppelbauer bis. o krajním nacionalismu: „odporuje zákonům křesťanským.“)

O majetku soudí liberál: Ať má každý majetek, ale ať se nikdo neptá, jak ho nabyl, ať ho užívá jak chce. Kdo je chytřejší, dovede si „vyvlastnit“ t. j. přivlastnit majetek. Liberálům nezáleží na tom, kdyby i na př. Francie celá patřila jedinému Rothschildovi. Sociální demokracie je proti soukromému majetku, chce, aby rolník ztratil vše, aby byla půda — společná (Juarez 3. července 1897), chce, aby řemeslník byl zničen (Engels 1890: Kapitál, jenž ničí řemeslníky, koná dobrý skutek). Ale vlastnictví podmiňuje lásku k vlasti (Poláci v Prusku). Národ zbavený vlastnictví jest národ bez vlasti, lid rovný cikánům, kteří s chladným srdcem toulají se z místa na místo.

Kdo jednoho rolníka neb řemeslníka zachoval, vykonal mnohem více, než kdo udělal tisíc výletů (Potlesk). Mnozí pěstují jen politiku — a cizáci nám berou i polituru i fládr (Kosmák: „neštovice“)

© spolčovacím právu liberálové soudí: sejděme se dva, abychom třetího okradili (centralisace). My jsme pro federaci, samosprávu, pro státní české právo. Katolicismus chrání národnost (Irsko, Poláci, Srbové v Lužici — Budyšín). Kdyby všechny strany zahodily sv.-Václavský prapor, my jej třímát

nepřestaneme a buď padneme nebo zvítězíme. (Pochvala.)

„O otázce sociální“ pravil prof. Dr. R. Neuschl: Úkolem člověka je oslavovati Boha. To chce já jako kněz, bych ukázal, že jen v Kristu je spása... O společenské otázce 99 proc. neví, co to je. Není to otázka žaludková, hospodářská, finanční, politická, ale mravní (socialismus je vtělení se atheismu, stavění věže baby lonské: Dostojevski).

Státníci dnes mají mnoho zdvihati: rolníka, řemeslníka, dělníka, ženu, usmířiti rozvaděné národy. Ze státníků jedni nechtějí, druzí se bojí, stydí se zkusiti to s Kristem, neboť mocná je posud zásada: náboženství nemá co činiti se životem veřejným a státním. Kříž Kristův kdysi zakopali a postavili tam sochu Venuše a Joviše, by umlčeli křesťanství. Tak i nyní. Kříž je hloupostí a pohoršení pohanům i židům moderním, kteří doporučují: materialism, buddhism, atheism, protestantism, darwinism, liberalism a sociální demokratism. — Ale jen christianism uzdraví chorou společnost. „Bůh učinil člověka pro sebe“ (Augustin). Plato řekl: „Každé společnosti základ podkopává, kdo náboženství podkopává.“ Z náboženství čerpali Římané obětivost pro blaho obecné, stali se slavnými a pokročilými, jak Livius a Sallust je líčí Sv. Augustin dí: „Bůh za přirozené ctnosti jejich odměnil je vládou světa. — Ale když se nevěrou vychloubali (za Horáce, Lukána, Livia, Tacita, Seneky atd.), naplnění jsou bédami a žalem, nespokojeností, rozervaností, omrzelostí, skepsí, nudou, zločinem. Sláva i blahobyť jejich zanikly... Podobně u nás. Ze spisů vyznívá pesimism, světobol, rozervanost... Přinesla osvěta moderní víc spokojenosti a štěstí? 180.000 lidí končí ročně (dle Matheusa Williama) sebevraždou! Přibývá mladistvých zločinců! (R. 1887 před franc. porotou 28.000 neploletých zločinců.) Kluci přečtli všechny oplzlé Zolovy romány, že nemožno v nevinnosti přivésti tam mládež k prvnímu sv. přijímání! Při té osvětě — stavějí se větší trestnice, robotárny, polepšovny, blázince! V Italii je tyfus z hladu! — Obce jsou rozvaděny, státy miliardami zadluženy, národové nespokojeni, ozbrojeni po uši, svárem rozerváni.

Záští třídní a národů vespolek roste. Vyvstává pak přirozené a oprávněné huťi křesťanských národů proti jednomu národu, jenž je cizopasníkem, jenž z hnuloby mravní žije a tyje (Pochvala)... který Kroesus

starověku může měřiti se s Kroesusy: Jay Gouldem, Vanderbiltem, Mackayem, Bleichrödem, Rokkefellerem a — Rothschildem!

To je ovoce moderní osvěty. Vzdělanost, jež nezušlechťuje nitra a srdce člověka, ba která tiskne žháří do ruky pochodeň, vrahovi dýku a podvodníku falešnou směnku, je rafinovaným barbarstvím, civilisací Sodomy a Gomorby, jež vede ke zkáze. Francie stála v minulém století na vrcholu vzdělanosti — a konec byla — revoluce! Řekové podleli Makedoňanům — ale sofisté slavili: pokrok! A nejsou všechny moderní státy poplatny krutému „makedoňanovi“, panu von Rothschild? Moderní barbaři pracují petrolejem a dynamitem. Liberálové bourají řády křesťanské, pravíce, že křesťanství je věc malicherná, k němuž netřeba bráti zřetele v životě společenském a státním!

A přec je křesťanství dobrodiním největším. Ale prof. v Jeně, Haeckel napsal: „Kopinatec plžovitý (bez hlavy a srdce) je tělo z našeho těla, krev z naší krve — a zasluhoval by více býti předmětem obdivu a zbožné úcty než všechna ta zbytečná čeládka (Gesindel) tak zvaných světců, jimž osvícení naši národové stavějí chrámy a k nim pouti konají...“

Křesťanství ale učí: Bůh stvořil tělo a vdechl nesmrtelnou duši — dle obrazu svého. Tělo je dílem (dle anatomů) mistrovským. Člověk přijat za syna od Boha (adoptován). Je učení kde vznešenější a utěšenější?

Darwinism snižuje člověka ke zvířeti. Proč ale sociální demokraté se opírají, když se s člověkem po zvířecku zachází? Zvíře nemá práv ani povinností, ty má jen osoba lidská. Ale socialistům a liberálům je nepohodlna mravouka křesťanská — rádi by po zvířecku žili, chtíčům hověli, — a proto učení Darwinova se drží.

O cíli člověka se praví: Jísti, píti, pudu pohlavnímu hověti — po smrti ničeho není, toť cílem. A co když se žaludek zkazí? — Tedy sv. Pavel, sv. František, Alfons, Petr Klaver atd., milosrdné sestry, světci a mučedníci, kteří jídel neužili, — ti cíle nedosáhli? — Křesťanství učí: Bůh tě stvořil, bys mu sloužil, poslouchal a miloval ho a šťastným byl. Požehnané jsou plody křesťanství v životě lidském; kdyby kužlí řekli: Není Boha zákona, dobra ni zla, po smrti života“ — pak žádné vojsko bodáky a děla nepotlačí rozkacených mass, jež by zuřily jak rozlícení tygři (Pius IX. 17. prosince 1860: Zničením náboženství stát stojí bez opory a zmitán je bez klidu a stálosti).

Vizme příkázání IV.: urovnán je poměr členů rodiny a uloženy povinnosti lásky, úcty i poslušnosti a modlitby dítkám vůči rodičům, jež sáhají ještě za hrob. Uloženy povinnosti představeným a vrchnostem vůči poddaným, povinnosti pánům vůči čeledi, zaměstnavatelům vůči dělníkům. A věru že by velmi dobře stály věci ubohých dělníků, kdyby jistí židovští a křesťanští vydřiduchové aspoň tak plnili IV. příkázání Boží, jak plnili je pohané starověku a jak plní je „synové přírody“ v Africe, Australii a Oceánii. IV. příkázáním uloženy jsou povinnosti státním poddaným vůči zákonitému panovníku, jenž od Boha moc má a místo Boha národům sobě svěřeným vládne a poroučí, a velezradou je oddanost k zákonitému panovníku mezi státními poddanými podkopávati. Nedej Bůh, by heslo pověstné rotty vyvrhelů a velezrádců: „Pryč od Říma“ t. j. pryč od dynastie habsbursko-lotrinské hrozným způsobem nepomstilo se na ubohých národech rakouských!

V. příkázáním chráněn je život lidský, zapověděny: vražda, sebevražda a souboj. A kdo souboj nabízí nebo přijímá, je sprostým vrahem!

VI. příkázáním chráněna mravopoctnost. Ptejte se našich hřbitovů a nemocnic a našich bláznů a poznáte, jaké zpousty, jakou hroznou žeň má v lidské společnosti onen tajný hřích, jenž mezi křesťany ani jmenován býti nemá.

VII. příkázáním chráněn jest majetek soukromý a zapověděno vydírání chudých a dělníků.

VIII. příkázáním chráněno jest dobré jméno a čest.

IX. a X. příkázáním zákon Boží nad každý lidský zákon vyniká, neboť soudce vševědoucí zapovídá nedovolené nezřízené žádosti.

A všech těch příkázání základem je pravda rozumová i křesťanská, že jest Bůh!

Státy měly by v zájmu vlastní existence býti aspoň rozumnými a nedovolovati, by se tyto pravdy podkopávaly.

Stát potřebuje svědomitých státníků, ministrů, poslanců, soudců, profesorů a učitelů a úředníků (zvláště kasírů), věrných císaři a králi vojínů, sice kráčí záhubě vstříc.

Odkud však vezme stát muže takové, když vyhlazena bude pravda: „Bůh je spravedlivý soudce, jenž dobré odměňuje a zlé trestá“?! — Pak hotovou je komedií i přisaha soudní, úřednická i vojenská!

Musí býti jedna největší moc v každé společnosti, chce li dosáhnouti cíle. Pluky vojenské mají jeden cíl: porazit nepřítele. Kdyby však každý plukovník postavil si hlavu a neposlouchal by vojevůdce, stalo by se, že by vojsko poraženo bylo. Má-li tedy společnost státní i lidská plniti úkol, musí v ní býti poslušnost k autoritě. Bůh má právo žádati naprostou poslušnost. Boha tedy poslouchá, kdo vrchnosti poslouchá („Všecka moc od Boha jest. Božímú zřízení se protiví, kdo moci Bohem zřízené se protiví.“)

Na vratkém základě je autorita, je-li od Boha odtržena a jen od lidí odvozena. Žádný člověk nemá sám ze sebe právo poroučeti jiným, proto lidé protiví se autoritě, jež z lidí vyšla, neboť co lidé utvořili, mohou zrušiti. Nechtějí poslouchati děti rodičů, studenti profesorů, čeledě hospodářů, poslanci předsednictva v parlamentě, kde po způsobu sprostých chlapů autoritu pošlapávají a na ulici lid k revoluci svádějí!

Nedovolujte tedy podkopávati autoritu církevní, sice shrouť se i moc světská. „Za Lutherem náboženským jde — Luther politický“ dí L. Blanc.

Hajte kněží katolických, kteří jsou baštou autority božské!

Smutné ovoce nese zásada liberálů, že náboženství nemá co činiti s životem veřejným, společenským a státním! Offenbeim ošidil stát o kolik set milionů. Obháje dr. Neude řekl při tom: „Zásadami mravoučnými nestavějí se železnice!“ t. j. náboženství nemá co činiti s životem veřejným.

Poslanci za 10 zl. diety denní ruší činnost sněmovny; nemajíť svědomí, protože dí: náboženství nemá co činiti s životem politickým.

Brněnský biskup žádal, aby ve škole národní bylo šetřeno aspoň toho, co zákon liberální sám nařizuje; a poslanci „také katoličtí“ hlasovali proti němu — ježto prý náboženství nemá co činiti s životem veřejným...

Stát potřebuje lidí svědomitých. Ale kdo je vychová? Jen náboženství křesťanské. Již první křesťané, ač pronásledováni, byli nejlepšími poddanými úředníky, vojíny, služebníky i pány, kteří se za císaře v aréně, kde zemřítí měli mučeničky, modlili (Tertullian), by mu Bůh dal dobré rádcé, věrný lid i pokojné panování.

Dobří katolíci jsou nejlepšími otci, nej-

lepšími matkami, jakož i nejlepšími dětmi, jsou nejlepšími vlastenci, úředníky a profesory, nejudatnějšími vojiny, charaktery dokonalými.

Je vychovává rodina a škola. Základ k povaze šlechtné dovede položit pouze křesťanská rodina, zvláště dobrá, vzorná křesťanská matka a otec, dovršiti pak výchovu zdárně dovede jen škola křesťanská. Komenský praví: „Vychovatel mládeže má si vésti tak, aby dívky — rostlinečky Boží — byly též zahrádečkou Boží.“

Křesťanství musí se žít, ne pouze na paměť učit. Učitel mládeže křesťanské od školy obecné až po učení vysoké má býti křesťan rozhodný, upřímný, a nikdy jinověrec, zvláště ne žid! — Knihy a učebnice mají podávati mládeži pravdu (a ne „dějepisné a jiné lži“), učitel má pěstovati v mládeži lásku a úctu ke křesťanství, k církvi. Biskupům (jako strážcům mravního zákona Kristova) musí přiznáno býti právo na jmenování mužů, kteří mládež křesťanskou mají vychovávati, i na schválení učebnic.

Pak stát se dočká mužů vzácných, povah šlechtných, charakterů žulových, pravých ozdob církve a státu.

Nevěrci učitelé však mládež kazí, lidi rafinované odchovávajíce.

Křesťanská mravouka nařizuje 4 stěžejní ctnosti: spravedlnost, statečnost, obětivost, střídmost, jež se zovou i ctnostmi státními, politickými. Spravedlnosti (justitia regnorum fundamentum) zvláště je třeba. Nedostává se jí dnes — a proto společenské řády se hroučí, všude váda, nespokojenost, vzpoura, neslychané zášti národů.

Dejte spravedlnost jednotlivým národům i stavům! Spravedlivou mzdu dělníkům! (V otázce té liberální učitelé národohospodářští: Adam Smith, Rob. Malthus, David Ricardo, Stuart Mill, Say a t. d. byli vůči dělníkům nespravedlivými, nevšímajíce si předpisů křesť. zákona mravního, učíce, že mzda se určuje nabídkou a poptávkou, to jest: mzda klesá, když za 1 továrníkem 4 dělníci běží, a stoupá, když za 1 dělníkem běží 4 továrníci . . .)

Dělníkovi náleží vždy mzda spravedlivá, ať je dělníků málo nebo mnoho. Liší se sice mzda: nejvyšší, střední a nejnižší. Ale i nejnižší mzda musí býti taková, by dělník slušně i s rodinou živ býti a něco si uspořiti mohl. Do nebe volající křivdou jest, dáti mzdu menší, i když dělník, nouzi dohnán, přivolil.

Křesťanství proklaňuje spravedlnost zákonnou (povinnosti poddaných ke státu), podílnou (povinnosti státu k poddaným) a směnnou (povinnosti poddaných navzájem).

Ad. Smith uvádí však jen spravedlnost směnnou, že prý k blahu státu dostačí, že lásky třeba není (ta jest ozdobou prý a ne potřebou).

Ale spravedlnost je základem, dovršením budovy však je láska, jež je duší, královnou, korunou a dovršením křesťanské dokonalosti, největším zákonem Ježíše Krista („poznají lidé, že jste moji učenci, když se vespolek budete milovati“).

Spravedlnost dělí, láska spojuje! Tak na př. ve příčině majetku volí láska: pomoci strádajícím, nečiní-li se tak, přestává býti majetek společenským dobrem, působí protispoolečensky, ztrácí sankci (ochranu) zákona Božího, stává se „krádeží“ (Proudhon) a závisí na milosti lidské moci, t. j. na většině sněmovní, jež je z dneška do zejtrka.

Urputný vede se boj proti náboženství katolickému. Co vůdcové soc. demokracie a listy jejich, havět žurnalistů liberálních (i českých) hlásají o Bohu, o Kristu, Marii, svatých, papeži a kněžstvu, o manželství a svátostech atd. — jsou rouhání. Ale mlýny Boží melou jistě a drobně. Bůh nebývá posmíván bez trestu. Nepřátelé díla církve katolické nezničí, ale roztráští si lebky na kameni uhelném, Spasiteli světa.

Vše, co národové civilisovaní mají velikého, vznešeného a krásného, je dílem civilisace křesťanské. Když národové lnuli pevně ke křesťanství, vedlo se i hmotně dobře — jak vykládá o Německu Jansen, o Anglii Fortesone a Cobbet o Francii Dureau de la Malte, o Italii Dismondi a Bustagnolli, o Čechách P. Židek („Český národ — národ svatý“), E. Sylvius-Pius II. („národ na výsost zbožný“), Arn. Denis („katolická Praha závodila v Paříži o vedení křesť. Evropy“).

Goethe byl nepřitelem katolicismu; napsal: „Čtyři věci jsou mně na smrt protivny: Stinky, česnek, tabákový kouř a kříž!“ Ale přece doznati musil: „Vlastním obsahem dějin je boj mezi věrou a nevěrou; doby, kdy víra žezlo třímala, byly slavné a požehnané, ale doby nevěry — nestojí za povšimnutí!“

Važte si tedy křesťanství! Katolíci čeští, chraňte národu svému katol. vlast, katol. náboženství vašich předků, dítkám svým nejlepší věno!

Vy jste živým tělem Kristovým, duší je Kristus Pán (nejsv. svátost oltářní), zložitím jest obět mše svaté.

Nestačí žítí pouze po lidsku, ale musíte žítí po křesťansku. Přijímejte Spasitele (aspoň jednou za rok) — a pak bude ve vás žítí Kristus, mluvíti z vás Kristus, cítiti a jednati ve vás Kristus, jenž dá vám statečnost, moudrost, lásku a svatost svoji!

Buďte praktickými křesťany a český národ bude slavným, mocným, šťastným a svatým. — (Pochvala.)

Po té přečteny telegrafické i písemné pozdravy, zejména nejdůst. pánů biskupů dra Schoebla, dra Říhy a dra Baura, mnohých šlechticů, katol. jednot, novin atd.

Učitel p. Josef Flekáček pozdravil sjezd jménem katol. učitelstva.

Vdp. děkan turnovský Svoboda poděkoval pak dojemně všem účastníkům sjezdu i předsednictvu, načež sjezd svoláním slávy papeži a císaři-králi ukončen.

Nechť dá Bůh požehnání naší sv. věci katolické! — jš.

Jednota úkonů náboženských.

Napsal Dr. Ign. Steinochr.

(Dokončení.)

Pouze katecheta dovede posouditi velikost péče, kterou stále věnovati jest mu, a to zvláště ve třídách vyšších, tomu, aby mládež nezvykla si právě v děláni kříže lhostejnosti a nesprávnostem a aby stále vědoma si byla toho, že kříž jest znamením víry, a že děláni kříže jest zřejmým a veřejným vyznáním víry naší. I zde na mládeži školní jest, aby pak při společných službách Božích jednotným, stejným, zbožným znamenáním se křížem povzbuzovala i dospělé věřící, kteří v životě soukromém zvykli si již jakési lhostejnosti v tomto úkonu náboženském, k tomu, aby tímto tak jednoduchým a přece tak významným a vznešeným způsobem rádi vyznávali víru svoji.

Mládež, obcujíc společným službám Božím, doprovází obyčejně obět mše sv. a jiné úkony bohoslužebné společným zpěvem. I v tomto ohledu jest si přáti, aby četa různých ve formulářích písní kostelních i ve formálních jejich přednášení odchýlnými nápěvy byly odstraněny zavedenou usjednocenou jednotou. Již i c. k. okresní školní rada Pražská svolala schůzi učitelů zpěvu a katechetů na školách obecných a měšťanských, aby učiněna byla snesení o společných formulářích písní kostelních, hodících se nejlépe obsahem svým i formou pro mládež školní, a rovněž aby zavedeny byly nápěvy shodné pro všechny školy, a aby přihlíženo bylo hlavně ku překrásným, starobylým našim nápěvům českým. Můžeme tedy v této záležitosti se těšiti, že zpěvníky mládeže naší používané jsou jenom zatímnými, a že z rukou povolaneho znalce zpěvu církevního

dostane se v brzkou mládeži naší zpěvníků, obsahujících písně vesměs pro mládež se hodící a při tom cenné vnitřní i starobylou hodnotou svojí. Hlavní pak věc jest, že bude to potom zpěvník jednotný, užívaný veškerou mládeží naší.

Jest na jevě, že tato jednota v písní kostelní co do slov i co do přesných shodných nápěvů nebyla by bez mocných účinků na dospělé, naopak že by povznášela a sama sebou si vymáhala nutně následování. Vážné, mohutné a velebné zvuky zbožných našich předků zase by zaznívaly klenbami památných našich chrámů a zmizely by poněkud různé ty přídavky a změny písní našich, jež jen stírají vážný, zbožný a zároveň cenný jejich ráz.

Křesťané doprovázejí obět mše sv. nejen zpěvem zbožným, ale i jednotlivé části mše sv. zvláštními úkony. Pravidlo ovšem žádá, aby křesťané obcovali mši svaté tiché — a taková je obyčejně každá mše sv., jíž účastní se mládež školní — po celou dobu trvání jejího klečící na kolenou, což ovšem pro mládež školní zavést nemožno, a proto upouští se od požadavku tohoto. Však tu právě jeví se opět nutnost pravidla, kdy přesně jest dětem pokleknouti, kdy vstáti, kdy a jak znamenati se křížem. To platí rovněž pro přicházení do kostela i pro odcházení a vůbec pro všechny úkony, jimž mládež naznačiti má, že i tělem svým chce Bohu svému prokazovati čest a chválu. Nepůsobí to zajisté dojmem dobrým, když mládež pokleká v některých kostelích již při „Sanktus“, v jiných ale až bezprostředně před pozdvihováním, někde povstává mládež

hned po trojím zvonění při sv. přijímání, jinde opět až po obojím přijímání kněze.

Pravidla tato o jednotě úkonů náboženských v kostele při společných službách Božích musí rozšířena býti i na školu a výkony ve škole konané, jež s náboženstvím souvisí. Vždyť i ve škole užívá mládež křesťanského pozdravu, modliteb i písní zbožných. V pozdravu křesťanském jeví se potřebným nařízením určité co do způsobu pozdravování, t. j. mají-li pozdrav vysloviti dívky všechny, či jen dítko jedno vysloví pozdrav hlasitě, ostatní pak mládež k němu se připojí tichým povstáním na svých místech; rovněž i v tom není jednoty, že někde pozdravuje se slovy: „Pochválen buď P. J. Kr.“, ale jinde opět: „Pochválen P. J. Kr.“ Rozdíl nejlépe je patrným, když tyto dvě třídy sejdou se dohromady. V modlitbách školních samo sebou se žádá, aby užíváno bylo přesných formulářů dle učebnic schválených, a tudíž snaha po jednotě spočívá jen v péči o zachování tohoto nařízení.

Důležitými jsou rovněž i písně nábožné, jež s mládeží nacvičiti a častěji je zpívati zajisté je velikou pomůckou ku vzbuzování citů náboženských a povzbuzování ku zbožnosti. Zpěvem písní zbožných může velmi často vystřídána býti obvyklá modlitba před vyučováním a po něm, zpěvem zbožným může i provázeno býti vyučování náboženské i jiných předmětů. Opět vzorem mohou nám býti v tom zbožní předkové naši, jak nás přesvědčují starobylé kancionály jejich, obsahující písně pro nejruznější okamžiky a potřeby životní. S písní zbožnou na rtech začínali den, konali práci svoji a ukládali se k odpočinku píseň zbožná sílila je v boji a vodila je ku vítězství (srv. Synod. provinc. Praž. z r. 1860, sv. III., kap. VII., 2.). —

Jednota v úkonech náboženských má dále vztahovati se i na zásadu, kdy je skutečně nutně mládež povinna obcovati společným službám Božím, a kdy se společně služby Boží vynechávají a mládeži dovoluje se obcovati mši svaté i v jiném chrámu Páně i v jinou hodinu. Tato zásada potřebna jest zvláště pro město velké, kde jest škol mnoho a kde nesrovnalost v tomto ohledu i na mládež jednotlivých škol, na-

vzájem se stýkající, dobře nepůsobí. Nahlédne každý, že jsou jisté dny sváteční (ku př. v Praze svátek sv. Jana Nepomuckého, sv. Václava, májová slavnost na hřbitovech olšanských), ve kterých je lépe mládež ku společným službám Božím nevoditi již z toho důvodu, že nepřijde dítek ani polovice; je tudíž vždy vhodnějším na ten den dovoliti vůbec soukromou návštěvu kostela, avšak tu právě jest potřebi jednotného normálu, dle něhož smí a má se pak řídit každá škola, aby panovala úplná jednota.

Těžko potlačiti myšlenku, která násilím v popředí se tlačí: je to myšlenka na svátek andělského jinocha, patrona mládeže školní, svatého Aloisia. Každá společnost má v účtě patrona svého, jehož za svého ochránce považuje, jeho výroční památku světí jako nejpamátnější den, obcujíc slavným službám Božím, i kdyby snad jinak po celý rok společně a slavně se jich nesúčastnila, den ten jest největším svátkem zároveň, — jen mládež školní pouze z úst katechety zví snad o velikém, svatém patronu svém sv. Aloisiovi, den výroční památky jeho jest mládeži dnem všedním, jehož neoslaví ani slavnými službami Božími.

C. k. okresní školní rady dávají ochotně prázdno, když škola chce s mládeží podniknouti výlet na celý den; zajisté že se stejnou ochotou vyhověly by žádosti příslušných orgánů v ten smysl, aby výroční památka patrona mládeže, svatého Aloisia, oslavena byla každoročně službami Božími společnými a byla mládeži vskutku dnem feriálním, svátečním.

Myšlenky tyto, vzbuzené v pozorovateli pohledem na mládež a na vykonávání společných úkonů náboženských v kostele i ve škole, vrcholí ve snaze po zavedení úplné jednoty vůbec ve všech těchto úkonech, jichž účastna jest mládež školy jako jediný celek. Jest vůbec nanejvýš žádoucí, aby nařízeními přesnými a podrobnými nastala jednota, již by všechny rozmanité úkony náboženské jako vnitřní pevnou páskou spojeny byly v jedno, v jediný ladný celek, který jednotou a uspořádáním svým nutně pak působí velice blahodárně nejen na mládež samu, ale i namnoze na dospělé věřící, sledující náboženské výkony mládeže.

Malé byty v Praze.

Podává dle vlastního názoru Milo A Záruba. cler. Ord. Praem.

Praha, jako vůbec města s rychlým vzrůstem obyvatelstva, trpí nedostatkem malých bytů. Assanací, která způsobilá do Starého Města a Josefova značné průlomy, počet malých bytů se ještě zmenšil. Není úkolem těchto řádků, rozhodovati, zda ten či onen dům, na př. prelatura u sv. Mikuláše, neměl býti zbořen, o tom promluvili povolanější činitelové. Ukážeme, že na něco se přece zapomělo.

Se stanoviska hygienického učiněn ovšem patrný pokrok.

Zbořeny a zbořiti se ještě mají domy, jejichž byty neobstojí ani před nejliberálnější kritikou.

Miníme tu ony byty o jednom nebo dvou světnicích, v nichž nebydlí jedna, ale dvě, ba namože i více rodin, které, jak nedávno jsme se dočetli, odděleny bývají od sebe čarou, na podlaže nakreslenou. Rozumí se, že v takových bytech jest trvale zkažené prostředí fyzické, ba i mravní. Špatný vzduch, nečistota jsou zde stálými hosty, poněvadž v témž pokoji se vaří a pere, prádlo suší a se spí. Rodiče s dětmi, hoši s dívkami leží v „peřinách“, na jejichž vyprání by už nestačilo mýdlo.

V takovém ovzduší má si otec odpocínouti, v takovém ovzduší matka tráví den i noc a dívky rostou! A to netrvá nějaký měsíc, nýbrž léta. Veliká úmrtnost dětí, předčasná smrt, nakažlivé nemoci mají tu svůj domov.

Nejen tělesná, i duševní záhuba brozí z takových obydlí člověku. Nespokojenost, nenávisť k „blahobytníkům“, zoufalý pocit „vyděděných“ a ostrčených ze společnosti lidské zuřtí tu v tichu ve dne i v noci. Dospělí upravují svůj úbor a odhývají své potřeby před dětmi. Děti zde záhy dospívají, ano, dospívají předčasně. Není divu, že v takových poměrech hynou tělesně i mravně. Děti jdou na ulici, starší do hospody.

Co pověděl a napsal Dr. Horský o ratejnách, platí též o bytech velkoměstské chudiny, jen s tím rozdílem, že tyto jsou hodně dražší. Je to smutná zkušenost, čím menší byt, tím dražší. Levněji poměrně bydlí bohatý rada, než chudý dělník a řemeslník. Ovšem z malého platu, z malé služby nelze si najati více pokojů.

A v této zpouště zůstávalo přece dobré zrnko, jež dovedlo se ubrániti všem vlivům svého okolí. Je to pražský malořemeslník, který pracuje jednak pro své šťastnější druhy, kteří mohli otevřítí závod svůj na některé z předních tříd, anebo pro zákazníky. A toto zdravé, dobré jádro přichází assanací o své špatné sice, ale dobré byty. Patrně, že každý řemeslník shromáždí si časem kroužek odběratelův a zákazníků z nedalekého okolí; vždyť každý rád kupuje a dává si pracovati tam, kde bývá netoliko dobře obsloužen, ale i kam nemusí vážit daleké cesty. Tu pojednou obec koupí řadu domů, rozbourá je, řemeslník jest nucen vystěhovati se, ale v okolí nenalezne levného bytu. Kdo pracuje pro větší závod, konfekci, do obchodu, vystěhuje se na periferii města a pracuje s pomocí Boží dál. Hůře však je tomu, kdo vázán jest na zákaznický. Odstěhuje-li se z města ven, ztrácí zákaznictvo, ztrácí chléb.

Tyto poměry jakoby byly veřejnosti neznámy, neboť nikde se o tom vážně nejedná. Což nevšímají si toho hlavy povolaných zástupcův obce? Ku podivu! Právě tyto hlavy znají dovolávati se řemeslnictva, toho čtyř- nebo pětizlatového muže, když jde o volby*) do obce a do sněmů. Nechceme nijak z nedostatků veřejných činiti konklusí politických, ale trochu více ohledu by si naše malé řemeslnictvo zasloužilo. Vždyť ono to bylo, které pomáhalo pánům do sedla.

A teď je na programu: jen assanovat! A ty, malý muži, stěhuj se do Vršovic nebo do Košíř, hledat si chleba. Na místě starých „baráků“ staroměstských bude se teď vypínat moderní město s krásnými domy a paláci, zařízenými s veškerým přepychem. Tady není místo pro chudého řemeslníka, ten může bydlit ve sklepě anebo v podstřeší.

Ale o poměrech těchto věděti se nechce. Špatné odstraniti a nenahraditi lepším, není reforma, to jest zastaviti se na poloviční cestě. A věru, zdá se, že stojíme na půl cestě.

*) Před říjnovými volbami — to bude zase slibů ve schůzích! Ale po volbách — asanační kancelář nechá řiditi se zase žid. sekretářem drem. Steinerem! Red.

Na stát lze tuze málo spoléhati. Vydá nám několik méně nebo více dobrých nařízení, sleví na několik let daně, a jsme hotovi.

V prvé řadě jest k tomu povolána obec, aby pečovala o své poplatníky a občany vůbec. Má se starati netoliko o levné a zdravé byty, ale i o dostatek malých bytů.

Hravě dala by se za protektorátu obec zříditi akciová společnost,*) která by, spokojujíc se obyčejným pětiprocentním úrokem, stavěla na zbořených místech domy

*) Kdyby to tak byl pivovar, to by se akcie rozebraly, to by páni obecní starší i denní tisk byli mrštnější. Red.

s menšími a zdravými byty. Čím snadněji a blahodárněji pracovala by taková společnost, podporována jsouc od obce poskytnutím levného pozemku, od státu promiutím poplatkův a daní až do zajištění jisté existence a po případě i nějakou nezúročitelnou půjčkou. Což jest úlohou státu, aby sám pohltil všecken kapitál? Ovšem, taková společnost musí býti zbudována na základě křesťanském, humaním, ne z pohntek výdělkářských.

Starají-li se obce a státy o byty dělnické, proč by podobným způsobem nemohly pečovati o byty řemeslnické?

Postarati se o dostatek malých a zdravých bytů pro řemeslníky, jest sociálním úkolem a povinností obce.

Národní Jednotě severočeské nabídnuto bylo — za 3 mil. zl. realit, ale fond její má jen 10.000 zl. — Sbírký ochably. jak na valné hromadě 30. července s bolestí konstatováno.

V Erfurtě 30. července poslanec Wolf proslovil paličskou řeč, v níž pravil, že jen v Německu se cítí doma, kdežto v Čáslavi, Krakově a pod. je — v cizině. Osm milionů Němců jest od Čechů — utiskováno. Bismark žije — a on nás z prachu k moci zdvihne. Ty německý (!) Bože v nebi, děkuji ti vroucně, žes nám dal tak slavného muže. Jako Přemysl Otakar klečel v prachu před Němci, tak i dnes bndou Češi do prachu pokoření. Máme nepřátele — v klerikalismu, Slovanech a vládě. Děti musí býti vychovány v nacionálních snahách. — Po Wolfovi mluvil pruský generál lajtnant Przycowski — jenž slova jeho pochválil a s Wolfem se — políbil veřejně... Jednal snad na vyšší rozkaz? Poměry mezi Vídní a Berlínem jsou podivné.

V Linci nalepeny byly plakáty, na nichž stálo: „Kdo nám zdražuje cukr? Češi, — kněží a Poláci.“

České škole ve Vídni bylo opětně právo veřejnosti odepřeno. Děti ze školy „Komenského“ mají se podrobovati zkoušce na — škole německé.

Pešťský „Tagblatt“ napsal o řádění německých štváčů dne 3. srpna: „Agitátor, který svůj národ k vůli politickému prospěchu své strany obelhává, je nebezpečný travič,

neboť neotravuje pouze jednotlivce, ale duše milionů.“

Na Slovensku kovala se v Senici dne 28. července schůze, kde po řečech mnoha řečníků (advokáta Veselovského, ev. far. Seekerky, katol. far. Jambora, dra. Zazovského atd) přijata resoluce, žádající: Všeobecné, přímé, tajné hlasovací právo po obcích, zrušení virilistů, zrušení voleb úředníků obecních a župních, uzákonění spolčovaciho práva, svobodu tisku, zrušení novinářské kauce, revisi církevně-politických zákonů, pro lid škodlivých, vyslovení zásady, čelící proti beznáboženství, a provádění národnostního zákona z r. 1868 — Jiné schůze na Slovensku byly zakázány, vrácení jmění „Slovenské Matice“ min. Szellem nepovoleno!

V Březnici v Ústí n. Labem bylo na jednu (!) 160 českých rodin náhle z bytů vypovězeno.. — Uspořádána protestní schůze, kde mnoho řečí proneseno. Město Ústí nad Labem vyslovalo Březnici své — blahopřání.

V Žatci usneslo se obecní zastupitelstvo, aby se české písně v obci netrpěly.

„Geogr. Zeitschrift“ od dra. Heitnera (v Lipsku) přinesla pojednání, v němž se praví, že Rakousko nesmí býti poslovaňováno, sice by prý přistoupilo ke spolku Ruska a Francie.

Cornel Abranyi v „Budap. Tag.“ správně napsal o našich poměrech: „Politikové rakouští všech stran mají dv ji náhledy; jeden, který mezi čtyřma očima vykládají, a ten je umírněný, moudrý a smírný, druhý,

který před veřejností hájí, jest neobyčejně přehnaný a až šíleně nesmířitelný, což znamená, že každý před veřejností (!) až do krajnosti chce bojovat, ale mezi čtyřma očima touží oběma rukama po smíru, jen kdyby se vědělo, kterak jej přivoditi. Mír může býti v Čechách uzavřen jen na způsob smlouvy, jak se v Uhrách stalo, kde byl uzavřen smír od stran a ne skrze vládu. — Co by Němci získali, kdyby splynuli s Německem? Ta práva a prospěchy, jež mají dnes, jistě by neměli“

V Klatovech konala se dne 5. srpna schůze lidu, kde proti cukerní dani mluvil dr. Baxa, posl. Kovářik, red. Votruba a jiní. Posl. dr. Kurz hájil jednání klubu mladočeského. V resoluci žádá se, aby poslanci čeští uherské vyrovnání zavrhli, aby provozovali politiku státoprávní a starali se o zlepšení poměrů tříd výrobních atd. „Hl. Nár.“ o schůzi napsal: „Je to obraz zmatků, jež ovládly dnes v politice české a jež ohrožují českou posici. Konfuse mezi mladočeskými poslanci je úplná! Také posl. Špindler vystoupil proti podobnému politisování, žádaje, aby nastala kázeň v mladočeské straně. Podivné přání, vždyť je to přece strana — „svobodomyslná“!

Nacionálové němečtí po celý srpen bouřili proti vládě Thunové, proti § 14. a proti zvýšené dani cukerní. Došlo ke krvavým výtržnostem v Kraslici, Aši, Chebu, Chomu-

tově, Žatci, Liberci, ve Vrchlabí, v Ústí n. L. a t. d. Lid německý zpíval průšácké písně, rozbíjel císařské orly, kamenoval státní budovy a roztloukal Čechům hlavy. Také ve Štýrském Hradci a v Celovci došlo k výtržnostem, byliť professoři katolického semináře, Schmid a P. Danner, a bohoslovci poplváni, kamenováni, na zem poraženi a pošlapáni. V Kraslici četníci do lidu revolučního vystřelili, a 4 osoby padly. Ale — pak přišel rozkaz: šetřiti zdivočilých nacionálů. — J. V. císař a král povolal do Ischlu bývalého ministra, ryt. Chlumetzského z Brna. Prohlášeno: Něco se státi musí, — dále to takhle nejde. Po té odejel panovník do Čech k manévřům. Na stanicích byl uvítán všude nadšeně (v Praze promluvil starosta dr. Podlipný za účasti všeho obcenstva — jen duchovenstvo scházelo!). Při té příležitosti kladl mocnáf všude důraz na shodu a lásku vzájemnou... Nyní se jedná o to, jak smíru docíliti. Liberálové i nacionálové volají: Hrabě Thun musí odstoupiti! Jazyková nařízení musí se zrušiti! Svatodušní německý program se musí splniti! „Nár. Listy“ hromují proti tomu, pravíce, že Čechové začnou obstrukci zrovna takovou, jako dříve Němci. Výkonný výbor pravice — nekoná nic. Naši poslanci — nedělají také nic. A pak máme dostati: — 26 požadavků? K smíru radí katolická německá strana (posl. Fuchs, Kathrein, Ebenhoch). Přípravme se na — vládu Chlumeckého!

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

Světovou sklizeň letošní odhaduje uherské ministerstvo orby takto: pšenice (980 milionů hektolitrů loni) letos 870 mil. hl.; žito (500 mil. hl. loni) letos 450 mil. hl.; ječmen (340 mil. hl. loni) letos 312 mil. hl.; oves (940 mil. hl. loni) letos 910 mil. hl. Jeví se tedy úbytek proti lonsku. A přece ceny obilí spíše klesají, nežli aby stoupaly. Čím to je? Protože lichváři a překupníci (semité a američané) na burzách spekulujíce, chtějí nyní od rolnictva obilí levně skoupiti, aby je mohli v zimě a na jaře draze prodávati! Vydělají-li lichváři tím při každém hektolitrů jen 50 kr. (obilí je však nyní o 1 zl. levnější), je to suma ohromná, kterou jejich žok shrábne.

Brněnská stávková stála asi 600.000 zlatých. Pomohla ovšem jen — kapitalistům.

Spotřeba cukru v Anglii na 1 osobu jest 33 kilogramů, v Amer. Spoj. Státech 23 kgr., ve Švýcarsku 16, ve Francii 14. v Německu 12, v Holandsku 12, v Rakousko-Uhersku 6·8 (!), ve Švédsku 5, Rusku 4·8 a v Itálii jen 3 kilogramy. Daň obnáší z osoby u nás tedy 42 kr. (při 7kilogr. spotřebě). Daně z piva platí se (na osobu) v Bavorsku 5·50 marky, v Anglii 4·50, v Bádensku 3·50, v Německu 1·50, v Rakousko-Uhersku 1·29, ve Francii 1·50 a v Rusku jen 0·15 marky. Obnos daně z nápojů za rok činí v Anglii 17 marek, v Americe 7, ve Francii 9, v Rusku 5, v Německu 4·6 a u nás 3 marky.

II. Řemesla.

Stavitelé svolali sjezd do Vídně, kde přijata resoluce: Nutno, vypraviti zákon hy-

potečního pojištění provedených prací řemeslnických na stavbách nových Stavebním spekulantům nebud povolena sleva daní. Pro podnikatele staveb nemají se vydávati archy živnostenské. Proti stavebním fušerům má se přísně zakročiti.

Ministr obchodu, bar. Dipauli, prohlížel dne 26. a 27. srpna v Praze a v předměstích několik velkozávodů, zejména pivovar pražský, smíchovský a vinohradský, závod Ringhoffrův, Chmelův, Joss-Löwensteinův a pod. Dne 28. srpna přijal celou řadu deputací jež mu přednášely různé požadavky, stesky a přání. Maloživnostníci podali ministrowi tuto petici :

Živnostníci a řemeslníci v Praze a v okolí osmělují se V. Exc předložiti tuto prosbu :

Jelikož většina drobného řemeslnictva v Praze a okolí nalézá se na pokraji záhuby, nemajíc práce a trpíc s rodinami v drahých, rozeštvaných dobách nynějších nedostatek ano i nouzi, a jelikož je v zájmu obcí, zemí i státu, aby střední stav nevyhynul, ale byl zachován žádají :

1. aby úřad živnostenský nesměl dáti povolení ku provozování té které živnosti bez svolení společenstva, a to na průkaz způsobilosti (by se předešlo nynější nezřízené konkurenci, jež ubíjí řemeslo) a na průkaz jisté hotovosti peněžní, by mohl daně a příspěvky platit a nemnožil se proletariát ;

2. aby společenstvo mělo výkonnou a disciplinární moc, udělovati pokuty pořádkové a menší tresty mistrům a dělníkům provinilým ;

3. aby společenstvům zadávány byly vojenské a erární dodávky a opatřován byl levnější úvěr ;

4. aby řemeslníci byli majiteli svých výrobků tak dlouho, pokud nebudou úplně zapláceny, zvláště při stavbách, což bylo i na všeobecném sjezdě rakouských stavitelů dne 15. srpna t. r. ve Vídni přijato, aby zabezpečeny byly stavební požadavky hypotekárně, aby obmezena byla stavební spekulace ;

5. aby společenstva živnostenská v obvodě nynějších obchodních komor utvořila komoru řemeslnícko-živnostenskou s právem, voliti poslance atd. ;

6. aby zřízen byl živnostenský sbor ministerský se samostatným ministrem v čele ;

7. aby země i stát přispívaly k zakládání tržnic společenstevních pro nákup a prodej ;

8. aby obmezeny byly hostince a kořalny, vinárny a kavárny s obsluhou ženskou kde bují prostituce, a zaveden byl klid nedělní ;

9. aby živnostníci měli účastenství na pojištění proti nemoci a úrazu ;

10. aby sl. c. k vláda prováděla záhy stavbu státních budov v Praze, na př. nádraží centrální, finanční ředitelství, zemský soud, vysoké školy a pod. ;

11. aby spojena byla Vltava a Labe s Dunajem pomocí průplavu ;

12. aby ve státních budovách bylo zakázáno provádění řemeslné práce po živnostensku, na př. v trestnicích, na c. k poště, ve všeobecné nemocnici, na německé universitě a podobně, kde pracují sluhové, dekretem opatření, — řemeslnické práce.

Ministr o jednotlivých bodech této petice s pěti deputanty (zvláště s pp. Snobem a Sedmidubským) rozmlouval, jevíc pro stav malořemeslníků značný zájem. Právil však, aby řemeslníci na pomoc vlády a země mnoho nespolehalí, ale aby sami (!) svépomocnými družstvy v rámci posavadních zákonů pomoci si hleřeli. Na zřízení ministerstva řemesel není prý nyní ani pomyslení !

Sjezd mistrů krejčovských v Linci usnesl se na následující resoluci : „Poněvadž továrny na oděv, konfekcionáři a handlíři s oděvem existenci vyučených krejčů ohrožují, obecenstvo jimi se šidí a vykořisťuje, řemeslo krejčovské samo pak npadá, a vzmáhá se fušerství, budiž k tomu působeno, aby ministeriální nařízení ze dne 16. září 1883 bylo zrušeno. Krejčovským chasníkům budiž vyměřena minimální mzda od kusů, a krejčovským společenstvům nechť se předávají zakázky vojenské. Sjezd žádá rozluhu komor obchodních a zřízení zvláštních komor živnostenských. Zrušení voleb dle zájmův a spravedlivé rozdělení poslaneckých mandátů. Podomní obchod budiž zrušen, saisonní krámy a prodeje nesmějí se povolovati, a na agenty má se dávatí přísný dozor.

Krejčovské společenstvo ze Št. Hradce poslalo na sjezd návrh, aby živnostníkům zřízen byl úvěr dle způsobu obchodnického, hlavně tedy, aby požívali krejčí úvěr na zboží a úvěr směnečný. Referent Novák doporučil společenstvům, aby opět založily se knihy, do kterých se mají zaznamenávati špatní zákazníci, kteří neplatí, aby tak nepoškodili více mistrů najednou. Referent Ullner líčil, jaké škody trpí řemeslo krejčovské obchodníky se starým šatstvem, tedy od vetešníků. Vetešníci, poněvadž sami židě, lákají drzým způsobem do krámů hlavně obecenstvo venkovské, a mají z něho ohromné zisky. Starosta města Lince a předseda hornorakouské obchodní komory, pan Wilmhölzel,

pronajal nejprve obchodní místnosti svého domu firmě křesťanské za 1250 zl., pak ale žádal 1900 zl. ročního nájmu Krátce potom pronajal tytéž místnosti židu vetešníku Abrahamerovi za 1800 zl. Nyní má žid Abrahamer pronajatý celý dům. Pan Herold žádal proto, aby vetešníkům nebylo dovoleno prodávati šaty nové. Potom jednal sjezd o dámské konfekci. Účastníci sjezdu žádali, aby žádné švadleně nebyla povolena živnost krejčovská, která se šití šatů neučila alespoň po dva roky. Též nemá býti nikomu dovoleno, po domech šaty šití, pakliže neplatí žádné daně.

III. Dělníci.

Obuvníci v Pisku (firma Kleinova) dosáhli zvýšení mzdy o 5—10 procent.

Žehlíčky v Teplicích (firma J. W. Hauser) při stávce zvítězily. Firma odvolala zamýšlelou snižení mzdy a přidala na košili 1—2 krejcarey.

Ve Strašnicích ustavilo se družstvo, jež bude stavěti v okolí domky rodinné. Vše zasluhuje podpory.

V Dánsku vyloučení byli z práce krejčí, kováři, zámečníci, mostaři a dělníci na dráze atd., počtem asi 40 000 osob. Mimo to vyloučeno z práce konfekční na 2000 žen. Nezaměstnaných jest již asi 52.000 osob, a to proto, aby zničena byla organizace dělníků. Zaměstnavatelé prohlašují, že příjmu do díla jen takové dělníky, kteří nepřináleží k žádné odborné organizaci. Chtějí odpor dělnictva zlomiti hladem. Ale dělníci praví, že odhodláni jsou vésti boj za svá práva a za svou organizaci až po nejkrajnější hranici...

Obuvníci v Německu tvoří kartel, aby zvýšili ceny obuvi o 10—20 procent, ježto karteláři cenu koží též o 10 procent zvýšili.

ŠKOLSTVÍ.

V Dornbirnu 26. července konal se katolický sjezd učitelský, kde jednáno o ochraně odrůstající mládeže, o literatuře pro mládež, o hmotném postavení učitelstva atd. Zemský hejtman Rhomborg pravil: Výchova mládeže v duchu katolickém musí zůstati ideálem každého, kdo poctivě smýšlí s lidem katolickým.

V mnohých osadách chodí křesťanské děti do škol židovských a drží s nimi také šábés. Z nich rekrutují se pak agitátoři socialně demokratičtí atd. — Žádáme duchovenstvo katolické, aby rozhodným, ale opatrným způsobem, tento hnusný nešvar majíc na zřeteli, staralo se o nápravu!

Čeští i němečtí učitelé konali vsrpnu sjezd, na němž zvítězila radikální taktika a směr. O methodách vyučovacích, o slabé návštěvě škol, o pustnutí mládeže a pod. nemluveno, ale jen a jen o politice. V Liberci na sjezdě hráli prim Wolfovi přívrženci, v Praze pak přívrženci „Radik. Listů“, tak že mladočeská strana ani nevyslala na sjezd zástupce. Učitelé chtějí se všemi prostředky domoci zlepšení svých právních a finančních poměrů, a žádají akademické vzdělání. Myslíme, že by učitelé měli postupovati společně s kněžstvem na prospěch vzájemný. Nechtějí v této věci rozumně si vedou!

* * *

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Vzácné jubileum slaví dne 10. září farář z Kursdorfu (u Javorníku) ve Slezsku a sice 70leté kněžské. Je stařec 95letý, který posud káže, zpívá mši sv. a vyučuje! Kardinál Kopp bude mít kázání.

Sv. Otec vydá „Encykliku pro Dreyfusse“ — tak hlásaly noviny zednářsko židovské. Rozumí se, že je to lež. Židé

chtějí katolíkům namluviti, že nejvyšší hlava jejich neschvaluje — antisemitismus. Škaredé jest, že i noviny jinak konservativního rázu otiskují židovské nesmyslné zprávy, jakoby císař ruský, král švédský, císař německý, císař rakouský a nyní i papež Lev XIII. se vyjádřili, že „Dreyfuss je nevinen“ a že musí býti osvobozen.

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Německo. V Dortmundě pravil při otevírání průplavu císař Vilém: „Myslím, že tento průplav je začátkem našich podniků. Vláda moje pevně jest odhodlána, vystavěti průplav, kterým by spojen byl východ se západem Německa, a to středem Německa. Jest obtížno, aby lid takové podniky veliké a jejich hospodářský význam hned pochopil. Ale toť úkolem vlády, aby proti předsudkům rázně vystoupila a je v pravý čas zaplašila, by nebyly mařeny veliké podniky, jež pozdvihnou hospodářskou a tím i politickou moc Německa. Potřeby lidu rostou, i je nutno, bychom měli laciné dopravní prostředky, dráhy a vodní průplavy.“ — Při hlasování propadla však předloha vládní, a sice vinou katol. středu a něm. konservativců. Císař byl velmi rozhořčen. Poslancům, kteří zároveň jsou úředníky státními pohroženo, že buď musí vystoupiti ze státní služby anebo hlasovati, jak vláda chce. 24 z nich dostalo — důtku V Německu vládne — hůl kaprálská.

Francie. Žalostný proces Dreyfussův stále ještě trvá. Bylo vyslechnuto již na 150 svědků, mnoho jenerálů, plukovníků a menších důstojníků, pět býv. ministrů, obchodníků, znalců písma atd. Nálada se mění. Jednou se zdá, že bude Dreyfuss, jenž směle

šmahem popírá každé slovo, osvobozen (řekl exmin. Freycinet), a podruhé panuje zase mínění (na př. po výkladu Bertillonově), že musí býti odsouzen. „Neue fr. Presse“ denně má 3—4 veliké strany, plné zpráv o líčení tom. Podobně jiné listy světového rázu. To vše platí — dreyfussovské družstvo židovské. Mluví-li kdo proti Dreyfussovi, nazván jest lhářem pitomcem, bláznem, podvodníkem, ba vrahem! Kdo však ho pochválí, je hned za geniálního prohlášen. Tak se dělá nálada pro spravedlnost! Zatím Guérin posud se drží v ul. Chabrol v Paříži ve svém domě, a vláda Waldeck-Rousseauova neví si s ním rady. Arcibiskup Richard přimlouval se sice, aby Guérin byl propuštěn, ale min. předseda to odmítl. Zatím v Africe byli dva francouzští velitelé od francouzských (!) povstalců zabiti i s družinou jejich. Až sněmovna se sejde, padne ministerstvo nynější, padne snad i prezident Loubet? Ale co potom?

Srbsko klesá stále hlouběji a hlouběji. Bývalý král Milán, nemoha sehnati věrohodných svědků proti zatčeným radikálním vůdcům, odložil zase přečištění. Srbové dovolávají se pomoci — Ruska, což může vésti k nebezpečné zápletce s říší naší.

* * *

• • • ČÁST LITERÁRNÍ. • • •

Divadelní listy.

Čty kritické Františka Žáka z roku 1907.

(Dokončení)

Za to počítá se Jeřábekovo drama „Syn člověka“ k jednomu z nejlepších. Hra má předeheru, v níž vystupuje též duchovní. I nábožná Osvaldová dala si zavolati lékaře — učence Abrahama Benjudu, když onemocněla na mor, který právě hrozně panoval. Kněz Jakub dí k této zprávě: „Doktora Abrahama? tedy i ona? Zaslepený lid! V den navštívení Hospodina hřích na hřích hromadíš! Když Bůh sešle na Prahu mor, volají na pomoc žida Abrahama, tohoto muže nevěry a rouhavého novotářství, syna z tohoto zlořečeného plemene Israel, jenž kdo ví či pomoci hojí nemocné.“ Občan Diviš má skoro za to, že v tom jsou čáry. Žid dal se prý slyšeti, že kajícími procesími mor se jen šíří, že spíše měli by občané čistiti vzduch a větrat domy. „A tohoto židovského mamiče,“ hrozí se knězi Jakub, „otcové od sv. Ignáce povolali do své

výpomocné nemocnice, a páter rektor vypravoval, že židovi dosud ještě ani jeden nemocný nezemřel. O otcové tovaryšstva Ježíšova! Daleko to církev s vámi přivede.“ Hovor jde dále; zatím objeví se na jevišti procesí se svícemi a pochodněmi, s černými flory na korouhvích, jdoucí do kostela se modlit na odvrácení moru. Sousedé klekají a se křížují. Od hladu, moru a války, zní hlas předřikávače, Od náhlé a nenadálé smrti — — abys duším všech věrných zemřelých odpočinutí věčné dáti ráčil — — a lid odpovídá: vysvobd' nás Pane, Tě prosíme uslyš nás. Krátce kus litanií a „požehná ní“ na divadle. Sotva zajde procesí, zjeví se Abraham. Jde do paláce Rodovských, kde jediný synáček leží zachvácen morovou ranou. Přejde-li jediný zdravý vánek vzduchu do prsou dítěti, vykládá polekaným občanům, bude dítě zachráněno. Občané se pohoršují nad slovem, že vzduch byl by záchranou dítěte a jdou se za ně pomodlit. Od nich slyšíme, že baron je sám největší novotář a s Abrahamem jedna ruka. Slyšíme z úst samého barona „není Boha“. Zoufalý jeho bol vybuchne několikráte i proti židovi a jeho plemenu. Z kostela zaznívá modlitba: odpusť nám naše viny Žid upozorňuje barona na krásný smysl modlitby a modlí se s lidem. V nemocnici jezuitské je dítě, podobné zemřelému dítěti baronovu. Je to dítě židovky. Baron rozhodne se, že smrt svého dítěte zamlčí a ono dítě tajně k sobě vezme a vydávati bude za své, aby rod jeho nevyhynul. To učiní. Jen Abraham ví o tajemství a vidí v něm tajuplný prst Jehovy ve prospěch Israele.

Uplynulo mnoho let. Dítě vyrostlo ve znamenitého rytíře, který od světácké společnosti se liší. Třinácte tomu let, co židé jsou z Čech vypovězeni. Abraham se vrací jako mstitel. Bedřich pruský rozdrťí tuto zem Israeli nepřátelskou. Přichází pod záminkou, že hledá dítě. Jaromír uzavřel zatím sňatek s Helenou, dcerou Záruby z Hostiřan. Šťastné manželství těchto dvou ušlechtilých duší rozruší Abraham, že sdělí Jaromírovi tajemství jeho rodu. Abraham průběhem války chce zradit vlast, ale Jaromír šťastně ji zachrání. Padne zastřelen židem, kterého dříve bránil. Žid lituje, že ho tenkrát zachránil. Z různých podezření je očištěn a zemře jako čestný hrdina, osvoboditel sedláků, nejušlechtlejší srdce. Je vychovancem Dobnerovým, který rovněž vystupuje v kuse v úloze úšlechtilé. V kuse vystupuje též francouzský akademik Melchior Grimm jako typ hnusného kosmopolitismu národního, dle jehož slov ve velké Francii utone vše a Voltaire a Diderot budou králi nové veleříše filozofie. Skladatel Gluck jako ctitel českého zpěvu. Také feudalismus a demokratismus má tu své zástupce. Tento zvítězí v Jaromírovi, jehož osvobození sedláci konali divy udatnosti. O něm platí závěrečná slova kusu, slova Dobnerova: „Láska k prostému lidu nedovedla jej zavésti. Vždyť nemůže být skutečného odporu mezi láskou k člověčenstvu a vlastenectvím! Neboť zrovna nejkrásnější humanismu výkvět je láska k vlasti!“ Dojemný je tragický děj lásky Heleniny a Jaromírovy. Úsudek o stkvělém tomto dramate je, že vyjímaje předebru, ve které přiváděním na scénu celého procesí nás odpuzuje, byť představování jeho musilo mít i dobrý dojem, poněvadž posvátná věc tím vždy trpí a je na pohled příliš lidová a pověřtivá, drama v otázce voltairianského a prusáckého cizáctví a v otázce feudalismu zaujímá rozumné a ušlechtilé stanovisko. Náboženské pozadí předebrny je jen nahodilé, je jen náběh k realismu a vysostí situace. Těžiště dramatu leží mimo otázky náboženské. Dáváno bylo osmkrátě.

„Ve stínu guillotiny“ je žert s pozadím z francouzské revoluce, na kterou v poznámkách a vtipech jednajících osob je dost pravdivé kritiky a ostrého sarkasmu. Avšak směšný jich způsob dělá z tohoto pozadí, které bylo tak hrozně vážné, frašku. Ostatně věčné usekávání hlav považovali francouzští občané nejednou také za pouhou frašku; tak si na ně zvykli.

Bozděchovy veselohry s pozadím historickým „Světa pán v županu“, „Jenerál bez vojska“ a „Zkouška státníkova“, první z doby Napoleonovy, druhá z doby revoluce, a třetí z doby Marie Terezie a Kounice jsou cele renaissanční, ale náboženství se nedotýkají, leda jen po stránce mravní. Proto pomíjíme tuto.

Zbývají nám již jen ty kusy vytknutí, ve kterých jsou různé narážky. „Gazdina roba“ od Preissové vyličuje ošklivou nevraživost konfessijní. Hrdinka je evangelička. Panímámy jí to vyčítají: „Ještě ke všemu je luteránka“, nebo „ty sloto luteránská“. A jak jsou ošklivé štiplavé tyto panímámy. Jaké dovedly svými ostrými jazyky sekat rány! Křížek je prý jí jen na hřích, je luteránka. Poctivý, klidný, charakterní je tu jen luterán Lamko, ale je tvrdý, jak evangeličci bývají. Eva, hrdinka, je zvláštní dívčí po-

vaha, která pro svou povahu a hřích smutně skončí, ale budí soustrast. Dojemná tragédie a pravdiva snad, ale šlehy proti katolicismu ostré.

Ostatní hry obsahují více jen potupné vtipy na víru a kněze, zláště moderní hry. Vynikají nejvíce svou duchaprázdností. Když v Štolbově kousku „Mezi umělci“ slyšíme omezenou Řehákovou v atelieru umělcově nad dekoletovanými obrazy volati: „Pana děkana by trefil šlak“, nebo: „tohle by měl vědět náš pan děkan“, věříme sice, že mnohý hlupec se při tom směje, ale duchaplnosti páně autorovy můžeme jen litovati. Neméně ošklivé je tu volání „Kriste Ježíši“, nebo u téhož autora ve „Vodním družstvu“ okázalé pozdravy hloupých lakomých a falešných sedáků „Pochválen Pán Ježíš Kristus“ do omrzení opakované. „V Maloměstských diplomatech“ téhož autora slyšíme tytéž pozdravy; Kordian dokonce užívá „Rameno boží“. Že také pan Šamberk laboruje na hodném nedostatku duchaplnosti, je pochopitelné. V jeho „Palackého třída č. 27“ nalézají se na př. vtipy „Hleděl na ni jako na svatou.“ Odpověď na to zní: „Byl to snad nějaký kostelník“. V „Jedenáctém přikázání“ mimo kostelníka je i kalkant, svičková baba, sv. Alois bez munduru a p.

Pan Ruth také někdy dovolává se velebníčka a úcty staré Krocínové (Ideal), ale to není divu, stojí s p. Šamberkem na stejném stupni duchaplnosti. Jak by také ne, když i takoví umělci jako Jeřábek pomáhají si někdy vtipy jako Krišpian, sběratel inseratů („Cesty veřejného mínění“). Svatý Krišpiane a Krišpiniane! a stará hospodyně Anastazie s pohledem k nebi zbožně dí: „Hospodin jest veliký a slitování jeho od pokolení do pokolení.“

Nad jiné vyniká v tomto realismu Svoboda. Venkovanka Černá, jež přišla za synem doktorem, mluví stále: „co je učenost platua, kdyby nedal Pán Bůh svatého požehnání“, „Já řekla panu faráři, a on...“ „Šla jsem na mši svatou.“ „Pán Bůh, Ježíš Kristus, Ježíši a p. Rovněž tak v „Rozkladu“ téhož spisovatele. Tu i růženec přichází na scenu jako dárek vychytralého darebáka Makovce. Fifleny dramatu zrovna se dohánějí výkřiky při každé příležitosti „Ježíši!“ Je to přímo blasfemie. Zrovna tak v kuse „Útok zisku“ od téhož autora. Aby to nebylo jednotvárné, je tu mimo to časté „Jžíšmarja“. Který křesťan tak hrozné zneuctívání jmen nejsvětějších bez úzkosti, bolu a odporu může poslouchati, musí býti už hodně otupělý.

V dojemném Šamberkově „Kajetanu Tylu“ přistupuje kněz Smetana, tehdež už slepý, k umírajícímu Tylovi. Máme tu něco jako poslední zpověď: „Tyl má jen jeden hřích, že miloval více vlast než Boha“, ale to je dle Smetany svatý hřích. Je to dojemné, nic není tu urážlivého, trochu i křesťanské. Mnohý světec tak blaženě neumíral. Ale Tyl je v kuse také líčen jako ideal člověka.

Také v Šimáčkových hrách „Svět malých lidí“ a „Jiný vzduch“ stihají výkřiky jmen a věcí svatých jeden druhý. Zde jsou tu a tam aspoň jaksi odůvodněny vzrušujícími scenami plnými silného, někdy až přemrštěného realismu.

Zeyerovy biblické hry „Sulamit“ a „Z dob růžového jitra“ jsou ušlechtilé.

Tímto ukončujeme historicko-náboženskou část své studie. Ostatní české, původní kusy buď vůbec nezasahují do tohoto oboru, anebo dlužno je posuzovati se stránky mravní. Celkový úsudek o historickém a náboženském vlivu „Nár. divadla“ a o stanovisku ke katolickému knězi vypadne zajisté v náš neprospěch. —

Lesklý povrch.

Obrázek. — Napsal Bohumil Brodský.

(Pokračování.)

Když se ozvaly v síni Kuklovy kroky, s malou dušičkou čekala, až vstoupí. Jindy mu šla vstříc, obejmula jej a okamžik se poláskala. Ale dnes stydic a ostýchajíc se, jakoby se byla dopustila zločinu, stanula u plotny a vyslala ke dveřím plachý pohled.

Kukla vešed pátravě se na ní podíval a šel k ní. Políbil ji a odhodiv klobouk, učinil několik kroků, jakoby chtěl vejíti do druhého pokoje. Ale pak se náhle obrátil. „Co se ti stalo, ženuško?“ zeptal se vážně.

„Mně? Nic, Františku,“ lhalá, sama nevědouc proč. Ale co chtěla zakrýti slovy, prozradila její tvář. Zarděla se hanbou nad svou vlastní lží, a slzy jí polily.

„Jak pak ti nic není, když pláčeš,“ pravil starostlivě. „Co to přede mnou tajíš? Což už nejsem hoden tvé důvěry?“

„Ach ano, ale já se tě bojím, stydím se ti všeckno říci.“

Kukla se zasmál. „To je výborné! Má Zdenička se mě začíná bát a stydět. A smím vědět, proč? Či jsem snad tak zlým, že máš právo a příčinu tak si počínati?“

Hlas jeho zvažněl a měl větší účinek než domluva.

„Ne, já vím, že jsi velmi hodný,“ řekla chvatně, „ale já nejsem jako ty. Udělala jsem něco bez tvého vědomí a svolení a nevím, co tomu řekneš.“

„Budu zle hubovat,“ žertoval.

„Nevím, nevím, nebudeš-li se zlobit. Ale prosím tě, abys se na mě nehněval. Nevěděla jsem, co říci, a pak jsem měla takovou lítost s maminkou, že jsem se dále nerozmýšlela.“

„Byla tu maminka?“

„Ano. Odešla asi před půl hodinou. Přišla s pláčem. Štěcha povezu do nemocnice, a maminka nemá se sestrou kam jíti. Prosila mě, abychom je, než-li se Štěch vystůně, vzali k sobě. A já, já jim to. Františku, slíbila. Teď je mi tolik líto, že mám své radši než tvoje. Ale věř mi, já je radši nemám, ale co jsem měla dělat? Plakala, povídala, že bude jako tulačka, a tu jsem bez tvého svolení jí řekla, aby se k nám přistěhovaly. Nehněvej se na mě.“

Hleděla naň svýma velikýma očima, zalitýma slzami a, ruce majíc sepjaty, třásla se jako dítě při nedovoleném kousku přistihnuté! On ji poslouchal. Z počátku se maličko zamračil, ale brzy zase vyjasnil tvář a usmíval se. Jak Zdeňka sepjala ruce, přiskočil k ní, chytil obě ruce její a pocaloval je.

„Pošetilá!“ pravil káravě, „proč pláčeš? Což nevíš, že mám rozum a že tě dobře znám? Dobře jsi udělala. Napíše svým rodičům, aby ještě počkali doma. Vždyť jich nikdo nevyhání, mají kde býti a co jísti. Tvým je hůř, a mně to činí potěšení, že je mohu pohostiti. Ale povídám ti napřed, že nedovolím, aby ti přidělali práce. Ať s námi zde tráví, než se jejich osud změní, ale jakmile by tě chtěli miti za svou děvečku, učiním tomu krátký konec. A poněvadž já rád tobě udělám k vůli, čeho ty si přeješ, žádám opět od tebe slib, že mi nebudeš brániti, až uznám za dobré, své pohostinství jim vypověděti. Nežádám tvého slibu proto, abych mohl pak libovolně udělati, co chceš, ale abych předešel roztržce mezi námi dvěma. Neboť připravuji tě předem, že bývalá pauí vrchní naší čistou vedu jistě zkalí.“

„Snad ne,“ bránila Zdenka sestry, jakoby se za ni přimlouvala. „Maminka povídala, že už je teď docela jinačí.“

„Ano, maminka ji vždycky hájila a hájí, ale já vím také všelicos. Ty máš povahu svého otce, a Julinka své matky. Ale nechme rozepří. Jsou v nesnázích a potřebují naší pomoci. Dostane se jim jí, a ochotně se jim dostane. Ale na tak dlouho, dokud zůstanou také ony si vědomy, že mimo pohostinství nemají v naší domácnosti k ničemu jinému práva. A teď, žentško, dej mi něco jísti. Mám opravdový hlad.“

„Hned. Napřed však ti musím poděkovati.“ Chytila ho kolem krku a políbila. „Františku,“ zašepta, „ty máš přece jen tolik šlechtnou povahu, že tě ani nejsem hodna.“

A už chvátala k plotně, aby mu přichystala něco k zakousnutí. Kukla vnutil jí polovičku přinesené krmě. Činil tak pokaždé, ačkoliv taky pokaždé byla proto ráda. Zdeňka vždycky žádala, aby snědl vše sám, on pak stál na svém, aby jedla s ním. A od té doby, kdy na bouževnatý odpor jídlo rechal státi, vyhrál pokaždé on. Postačila hrozba, že nebude také jísti, a už Zdeňka s mrzutou tváří k němu usedla. Měla však radost, že jej oklamala. Brávala si malá sousta a jemu přistrkovala větší. — — —

Pak už měla co činiti s obědem. Kukla usedl a psal rodičům aby se jim omluvil a je požádal za shovění. Nebylo mu uvnitř tak veselo, jako na oko se stavěl, ale snažil se, aby nedal ničeho na jevo. Znal citlivou duši Zdenčinu a věděl také, jak jsou jeho rodiče dojmům náchylni. Nu, není pomoci, a snad vše dobře dopadne. Kdyby se jednalo jen o Zdenčinu matku, byl by mnohem pokojnějši. Ale měl nevysvětlitelnou obavu před Julinkou. Ač byl člověk velmi tichý a na oko téměř bázlivý, přece v jednom způsobu

byl pevným, až tvrdým. A to v hájení své ženy. Běda, odvážil li by se kdo jí ublížiti. A proto se v něm zklamal ten, kdo se domníval, že bude slepým nástrojem, pouhou loutkou v rukou kohokoliv.

Za člověka bázlivého a snadno ovládatelného považovala jej také Julinka. Když obdržela od sestry zprávu, že Kukla je rad přijme, cítila zlost, že došlo s ní tak daleko, že musí přijímat milosti člověka, jímž pohrdala a ježž až dosud za sobě rovného nepovažovala. Ale nouze donutila ji přijímat tyto milosti a býti za ně vděčnou aspoň na oko.

Ráno naložen byl vrchní do kočáru, ježž nový vrchní ochotně zapůjčil, když se dověděl, že už jeho poražený nepřítel odchází na vždy. Odpoledne skládaly obě ženy zbylý majetek. Co dříve již neprodaly, to teď prohlížely. Něco si ponechaly, aby měly vše potřebné, až se Štěch vystůně a opět stane pánem. Ostatní zbytečné věci daly k prodání židovi. Co nechtěly prodati, dovolil nový vrchní uschovati v prázdném špýcharu. A tak pouze s kufrem v němž měly šatstvo, prádlo a peřiny stěhovaly se do Řeteče.

Nehoda tomu chtěla, že člověk vezoucí napřed na vozíku kufr, potkal jemnostpána, který si vyběhl do polí podívat se na osení. Zeptal se člověka, co a kam to veze a zavrtěl podivením hlavou. Neříkal ničeho, až když vozka poodejel, švihl několikrát rákoskou.

„Blázni lidi!“ povídal si hněvivě. „Je jim líto, že mají pokoj, berou si tedy peklo do domu. Nu, teď musí Kukla mít rozum. Zdeňka by mlčela a trpěla. A vida, tamhle jde panstvo samo, musím na ně počkat, abych viděl, jak je neštěstí zkrotilo. Tuze asi ne. Takové koření má hořkou chuť, ať roste kdekoliv.“

Zatočil se s meze na cestu a zvolna vykračoval naproti oběma ženám. Pozoroval, že spatřivše ho očividně se zarazily a zvolnily krok, jakoby čekaly, že se jemnostpán obrátí. Ale neobrátil se, a nebylo tedy lze mu uniknouti.

Nutíce se do úsměvu pozdravovaly velebníčka a podávaly mu ruku.

„Kam pak, kam?“ ptal se zpytavě a připojiv se k nim, vracel se k Řeteči.

„Stěhujeme se ke Zdaňce,“ váhavě sdělovala paní nadlesní. Štěcha jsme včera poslali do nemocnice, a než se uzdraví, budeme u dcery. Tuze nás zvala a byla by se hněvala, kdybychom jí byly neudělaly po vůli.“

„Pan vrchní jel sám?“

„Sám. Kdoby se s ním ještě na takovou cestu pouštěl! Je z něho náramný podivín, pořád jenom hubuje, týrá a v posledním čase tuhle Julince i nadával. Ani bych byla neřekla, že je také takových věcí schopen. Zmýli-li jsme se v něm a dobře, že nebožtík muž odpočívá. Ten by se špatně potěšil.“

„Hm, zdá se mi, že byla chyba taky na druhé straně,“ začal jemnostpán, jsa pouzen přetvářkou a hanobením nemocného. „Nemoc je velký kříž, a není se co diviti, když si takový zabrouká. Kdo je zdrav, musí mu poleviti, a míti s ním útrpnost a trpělivost. A to taky není hezké, že jste ho pustily samotného. Což kdyby se mu něco na cestě stalo? Soudím, že by bývala tuhle Julinka, paní vrchní, měla jeti s ním. Mohla si tam někde zjednat světničku, něco snad z jejího věna přece zbylo, a něco by se dalo v takovém městě přivydelati, vyšíváním, nebo jinou prací. Je mi toho pána opravdu líto. I s chudákem přece někdo do nemocnice přijede a tam už se na to jinak dívají.“

„Račte dovolit, snad neměla má dcera jít někam do služby,“ uražené ozvala se paní nadlesní. Pýcha jí zalomcovala, a třeba že z ní bída koukala, přiznati se k ní nechtěla. Julinka za matkou pozadu nezůstala. Zamračila se, vztyčila hlavu a okázale se otočila stranou.

„Proč ne, proč ne?“ odpovídal jemnostpán, nikterak výbuchem zlosti nejsa zmaten. „Práce nebyzdí, ale zahálka. Víte, že Zdeničku mám rád a že jsem až dosud nepřestal jí býti přítelem. Slýchal jsem také, že ráčíte míti urozené a bohaté přátele. Bylo by snad bývalo dobře, kdybyste se na ty obrátila. Zdenička je ke všemu sama, byt mají malý, příjmy skrovné, a skoro se bojím, že se zadluží, majice hned živit o dva krky více.“

„Budete ty dluhy platit vy?“ rozkřikla se paní nadlesní. Zastavila se a změřila jemnostpána zdrcujícím pohledem. On ucouvl, jak byl tím výkřikem překvapen.

„Pojďte, mamá, proč bychom se rozčilovaly,“ řekla Julinka, tahajíc matku za rukáv. „Vždyť ti to ani za to nestojí, abys si kazila zdraví.“

„Máš pravdu. Jsem příliš vzdělaná a mám příliš mnoho taktu, abych trvala ve společnosti tak urážlivé.“

Pohodila hlavou a šla rychle za Julinkou, zanechávajíc jemnostpána státi v udivení.

„Podívejme se, ani bych byl neřekl, že tak vzácné dámy se sníží a půjdou vyjídat učitele, kterému druhdy na jméno přijítí nemohly a jenž jim byl tak sprostým. Inu, nouze láme železo.“ Ulehčil si těmi slovy, která mohly obě dobře slyšeti a která také slyšely. Ale stavěly se, jakoby neslyšely a chvátaly, aby co nejdříve byly jemnostpánovi z dohledu.

Ten nevěděl, má-li se smát, nebo zlobit. Neučinil ani toho, ani onoho. Zamířil opět do polí. Ale obilí si tuze nevšímal, jsa stále myšlenkami u Kuklových. Přemítal, jak asi tam všichni pohromadě budou živi, a co dobrého z toho pojde. To bude Zdeňka trpěti a Kukla mlčeti, předpovídal. Ale na dlouho-li? Nepřinese jim to neštěstí? Dobrého asi málo, poněvadž obě ty ženy, které mají užívatí s nimi byt a stůl, nebyly dosud zkroceny. Dosud zakládaly si na lesklém povrchu, nic nedbajíce, je-li jádro zdravé.

„Nu, ještě jsem tu já,“ zašeptal jemnostpán. „Jak budu něco pozorovati, promluví s Kuklou.“

A pozoroval brzy a dost různých věcí. Příchodem obou žen změnila se rázem Kuklova domácnost. Prvním dílem paní Typlové bylo, že přinutila Zdeňku, aby si zjedнала služku.

„Je to skandál,“ povídala jí, „že jsi bez služky. Tvůj muž ti toho vůbec ani dovolovat neměl. Jsi přece z velmi řádné rodiny a pro tebe se nesluší, abys konala těžké práce. Ostatně teď bys měla práce příliš mnoho, a proto si zjednej nějakou řádnou služku.“

Zdeňka se omlouvala, odporovala, tvrdila, že snadno sama všechno zastane, ale to bylo marným. Na konec slíbila, že o tom promluví s Kuklou. Ostýchavě a bázkivě sdělila s mužem, že by snad bylo dobře, kdyby si zjedнала služku. Podíval se na ni překvapen.

„To ti poradila matka, viď?“

„Ano,“ přiznávala se, rdíc se.

„Tedy si ji zjednej,“ řekl krátce a vymlouvaje se povinností ve škole, odcházel, ačkoliv Zdeňka věděla, že odešel nespokojen a že nemusil ještě odejítí.

Záhý se ukázalo, že je služky opravdu potřebí. Paní nadlesní i paní vrchní nejevily nikterak čuti, Zdeňce v něčem pomáhati. Ba ani, co Zdeňku samotnou mrzelo, loží svých neustlaly. Sotva se nasnídaly a upravily toaletu, posadily se k oknu, háčkující nějakou zbytečnost, dívaly se ven na silnici a pozorovaly mimojdoucí. Odpoledne pravidelně šly na procházku nebo navštěvovaly správce a okolní lesníky. Pečlivě, aby nikdo ničeho na nich nemohl pozorovati, vystupovaly tak, jakoby dosud stály na vrcholu své moci a slávy.

V Řeteči pohlíželi lidé na pyšné paničky nevraživě. Teď už se jich nebáli, jako druhdy, kdy jejich mužové měli v rukou dosti moci, aby jim v tom či onom mohli uškoditi. Vycitující, že se mezi ně počítati nechtějí a že dokonce jimi i pohrdají, opláceli jim rovnou měrou. Malokdo před nimi smekl a málokdo jim s cesty ustoupil. Nic nepomáhaly přísné pohledy paní nadlesní, nic šustění hedvábných šatů paní Julinky. Matka i dcera často dosti hlasitě ulevily svému rozhořčení, tím však své postavení nikterak nezměnily.

A doma jevila se jejich přítomnost stále zhoubněji. Kukla se stával zamyšlenějším, málomluvnějším a utíkal, kdy mohl. Zdeňka pozorovala stále se hromadící vydání a lekala se, jak bude dále. Matka ani sestra nešetřily, přály si dobrých jídel a dávaly si sloužiti bez ohledu na Zdeňku, jakoby byla nucena vším dobrým je zaopatřovati, a jakoby to pro ni bylo ctí, že se k ní utekly.

Uplynuly tři neděle od jejich příchodu do Kuklovy domácnosti, když se Zdeňka rozstonala. Kukla na krátký čas okřál, a chovaje narozeného synka, radostí zářil, smál se na svou tchýni i švekrůši a popouštěl jim veškeru vládu.

Když však žínka poněkud se zotavila, padala naň dřívější zádumčivost. Nezůstalo ho tajno, že i Zdeňka se trápí a různé věci před ním tají. Zároveň se přesvědčil, že oba jeho hosté velmi bohatě žijí, za to však Zdenka odbývá se chatrnou stravou, skrývajíc to před mužem. Při své ostýchavé povaze nebyl s to, se odhodlati, aby se tohoto pásmu rze, hlodajícího na jeho štěstí a domácí spokojenosti, zbavil. Trpěl sám v sobě, odcizoval se své ženě a s udivením pozoroval, že jej přestává rodina těšiti. Co nikdy před tím nedělal, tomu počal zvykati. Chodil vždy častěji do hostince a zdržoval se

tam déle než jiní. Jednou dokonce musil jej hostinský dovésti domů, poněvadž nebyl s to, sám dojíti.

Příštího dne přišel jemnostpán do jeho třídy učit náboženství. V posledním čase choval se k němu jaksi zdrželivě, byl málomluvným a nezval ho nikdy do fary. Proto tím podivnějším bylo Kuklovi, že dnes, když odcházel, jej žádal, aby odpoledne po škole zašel do fary k jakési soukromé rozmluvě. Připadlo mu hned, že snad mu bude vytýkati opilství, a vzdor se v něm vzbouřil. Nepůjde tam, umiňoval si. Co by tam dělal? Poslouchati domluv nebude, není už chlápem, a velebníček nemá ani k tomu práva.

Ale do odpoledne vybouřila se mu vzdorovitost z hlavy, a místo ní nastoupila ostýchavá bázeň, co se asi nyní stane. Váhavě bral se k faře, sbíraje odvahu a utiňuje tlukoucí srdce.

(Pokrač.)

• • • KRONIKA • • •

Ve Spojených Státech bylo r. 1870 zaměstnáno žen v tak zv. vyšším povolání (jako maličky, pastorky, lékařky, spisovatelky, lékárnice, herečky, hudebnice) 16.121, kdežto r. 1890 bylo jich 273.951. A to nejvíce písařek (92.824), hudebnic (47.009), účetních (43.071), maliček (16 000), lékařek (6882), spisovatelek (3161) a pastorek (1522 [!]). Učitelé je tam asi 60.000.

Slavnost české demokracie má se konati dne 9. a 10. září v Praze. Protektorem byl zvolen dr. E. Grégr. Bude konán koncert „Klubem mladých“ a pak procházka Prahou na výstaviště. Je to vlastně slavnost (mlado)české sociální demokracie, kterou vede red. Křofáč. Rolníci v okolí Prahy jsou vybízeni, aby neopomenuli poslati — deputace do Prahy. Necht' v našich obcích duchovenstvo pravý smysl slavnosti objasní! — O vládě české demokracie pravil 20. srpna v Dolinku (při Hálkově slavnosti) učitel a spisovatel p. Štech: „Podívejme se do bytů selských, měšťanských (i bohatých) soukromníků. Hledejme tam českou knihu! My se raději hašteříme mezi sebou. Ve vesnicích jsou hádky a bratrovražedné boje. Přál bych si, bychom ukázali způsobilost v samosprávě našich českých obcí. Ale tam, kde je kniha bílou vránou, kde česká píseň hyne mezi odrhovačkami, musíme hynouti. Kde děti chodí za školu, kde dorost hraje karty na mezích, tam je místo pro brobku. — Otcové vlastenčí — a nosí peníze nepřátelům. V marných zápasech hynou nám obce, chytráci jen plní si kapsy.“

Švýcarsy bývají ročně navštíveny asi 2,300.000 cizinci, kteří v 1790 hotelích utratí asi 100 mil. franků a veliké sumy vydají za šperky, památky a pod.

Théorie Lombrosova o typických a k zločinům sonstavou tělesnou nucených lidech podrobena v díle prof. dra. H. Grosse: „Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik“ sžiravé kritice a odsouzena načisto. Lombrosův spis „L'homme delinquent“, Ferriův „Sociologia criminale“ a Garofalův „Criminologia“ vyvráceny jsou řadou přesvědčivých důkazů. „Typus zločinců“ neexistuje. Dr. Gross dovozuje, že zločinci jsou zvláštním druhem lidí, kteří se cvičí ve svém povolání, mají zvláštní zvyky, zvláštní „veřejné mínění“, zvláštní dorozumivací řeč, zvláštní pověry, zvláštní svou morálku i spravedlnost. Vinu zločinnosti své tedy nesou sami a společnost, jejíž jsou „výrobkem“.

O stavu lékárnickém resp. o farmacentech napsal magister V. B. v „N. L.“ dne 30. srpna: Pro chudého studenta jest farmacie hrobem jeho existence, jeho samostatnosti a svobody. Pracujeť farmaceut 20 hodin průměrně (!) denně, nesmí být člověkem, tím méně křesťanem, pro něho neexistuje prázdna, aby mohl jíti do kostela, pro něho nejsou svátky ani štědrý večer ani Boží hod... Musi být stále pohotov — i z kaprice obecnstva. V noci žádá se mnohdy — prášek na zuby, masť na pysky, damský pudr, olej na salát atd. Je-li farmaceut starý nebo nějakou vadou stížen, musí rozhodně, nechce-li žebrati, sejíti samovraždou. Pravím tak beze žertu, neboť mu nezbyvá nic jiného. Radikální změna celého stavu je tu nutná!

Při uvítání císaře a krále v Čes. Lípě dne 30. srpna t. r. pravil Dr. Wiesen ve jménu náboženské obce židovské: „Naplněna nejvšejšími patriotickými city a nezlomnou věrností a oddaností, osměluje se isr. nábož. obec v Čes. Lípě v nejhlubší pokoře Vašemu

cis. a král. Veličenstvu svůj hold co nejuctívěji projeviti a Vaše Veličenstvo prositi, abyste ráčil co nejmilostivěji přijati vždy od státních občanů žid. konfesse zachovávané a jejich náboženstvím posvěcené pocity loyálního smýšlení a přichylné poddanské věrnosti. S nejvroucnějšími díky za blahosklonné projevovanou otc. péči k naší konfessi za slavné vlády Vašeho cis. král. Veličenstva spojuji též nejponiženější prosbu, abych s pokrytou hlavou (dává si čepičku obřadní na hlavu a mluví slova žehnací) směl mluvíti: Budiž požehnan, věčný Bože, jenž odlesk své nebeské milosti necháváš spočívati na koranovaných hlavách! Necht' na dralou hlavu našeho vznešeného otce této země (Landesvater) prýští nejbohatší plnost tvého nebeského požehnání, aby pod tvou ochranou a štítem ještě mnohá k nespočtení léta blaha jemu byla určena ke štěstí a požehnání a k lesku i slávě jeho říše a jeho národů. Amen.

„Ni zisk ni slávu“. . . Pokladník košického „Sokola“, JUC. (!) Fiala, vzal 2500 zl. z pokladnice spolkové a zmizel. Záložny, spolky a t. d. Vlastenectví . . .

K žen-ké otázce. Německé listy přinesly zprávu, že císař Vilém, vyslechnuv přednášku dvou amerických dam jež vykládaly, jak je žena v Německu posud snížena, pravil: „V této otázce souhlasím se svou chotí. A ta říká: Žena at se řídí dle čtyř »k«.“ Co to je? (taly se dámy. „To je: Kinder (kolébka), Küche (kuchyně) Kirche (kostel), Kleider (kabát).“

Oppert aus Blowitz, pověstný židovský žurnalista v Paříži, telegrafoval londýnským „Timesům“, že ruský car Mikuláš chce se vzdáti trůnu. Zpráva ta prošla úvodními (!) články skoro všech listů na zeměkouli. Ale ukázala se býti více než kachnou.

Akciová společnost má býti utvořena z firem nakladatelských: Otto, Bursík, Pospíšil, Vilím a Vilímek. Akcii hlavní část rozeberou si firmy, jiné pak dány budou do trhu. — Praví se, že část jich skoupí — čeští spisovatelé . . . Mají prý nyní peněz dosti.

Naše „vlastenecké“ časopisy nepřestávají uveřejňovati nemravné inseráty, v nichž se doporučují pitomé knihy (na př. Pikantní kalendář), různé preservativy, dále židovské „okase“ (!) atd.

Okresní hejtman v Tišnově na Moravě dal skonfiskovati — polenské pohlednice p. Toužilovy . . . Inu, je to blízko Madárie!

Ethické hnutí. Po zřízení společnosti pro mravní kulturu volá důtklivě J. Č. v „Ži-

votě“. Ethické hnutí trvá již léta a rozvíjí se organisovaně už v Anglii, Americe, Německu i Švýcarsku; jen u nás dosud nenašlo dosti pochopení a podpory. Nahlíží se však, že pěstování ethiky třeba učiniti širším vrstvám přístupným, že pěstování jí s professorských kathedr nepřináší tolik zisku, jaký by přinesla popularisovaná ethika. A tu dle vzoru anglického, kde zřizuje se společnost za účelem rozesílání kazatelův ethiky mezi lid, za účelem „zvýšení citu spravedlnosti, čilejšího uvědomění politické, sociální a rodinné zodpovědnosti,“ dle vzoru tohoto a na základě zásady, že „sociální zdokonalení není možno bez povznesení rovně mravní kultury“, vybízí autor všechny, kdo opravdu touží po zvýšení lidové mravnosti, aby sdružili se v obdobnou společnost agitační. Právě zřízená anglická společnost usnadnila by velice zřízení organizačního plánu. Ale u nás — zaháli se.

Ve Vídni zřízena byla první škola od spolku „jüdischer Schulverein“, která má za účel cvičiti židovské děti v nacionálně (!) židovských názorech, totiž dle talmudu.

Z naší samosprávy. V Plzni podal advokát dr. Sedláček žalobu na starostu a městské radní, kteří vydali brožuru na obhájení svého hospodářství, v níž advokátní praxi dr. Sedláčka podrobili štiplavému soudu. Již asi pátem brožuru vydávají tam na sebe „národní“ strany, jichž cílem jest na radnici vládnouti

Práce v národním hospodářství je trojího druhu: výkonná (t. j. dělníků), dispoziční (podnikatelů) a tvůrčí (vynálezců).

Spořitelna v Aši počítá své peníze v — markách.

Wittgenstein vydělal na železe 30 mil. zl. („Politik“ 3. září) Feilchenfeld 6 až 8 mil. zl. Petschek ukládá z uhlí ročně 500.000 zl. do spořitelny.

V Národním divadle veliké změny přes prázdniny nastaly. Tenorista p. Florjanský nepřímo jaksí vypuzen, protože angažován byl (s 10 000 zl.) p. Burian. Pan Bittner divadlo již opustil, p. Slukov odejiti míni (pro churavost), paní Kavallárová odešla, paní Maturová, paní Klán-Panznerová, paní Koldovská a p. Veselý dostali (prý) výpověď. Je to pěkné hospodářství v ústavě, jenž stojí ročně na 600.000 zl. a jenž nese hrůzý nápis „národ sobě“. Bude se hráti jen „Gejša“ a „Trebižonská princezna“.

Z Ilinska píše — k v „Čase“ č. 36 (2. září): „Jedno z nejpokročilejších měst českých“! Běžná mladočeská fráze. Otázkou

je, v čem u nás ta pokročilost spočívá? Snad v onom alkoholismu, jemuž co nejvíce holduje dělnický lid v městě i celém okrese. Divoké pusté muziky v dupárnách na Čertovině a na Veselce, zanedbávání školy dětmi, rvačky, celá řada nemanželských dětí svádění děvčat židovskými úředníky, pití kořalky i dětmi školou povinnými — toť charakteristické známky onoho nejpokročilejšího okresu. V městě s 5000 obyvateli není nemocnice, chudobnice, není opatrovny, není veřejné lidové knihovny a čítárny, jestli pro děti dělníků!

Proti nemravnému, oplzlému tisku utvořilo se ve Vidni sdružení, jež bude bojovati proti mizerným spisům, obrazům i prostitutci. Dále utvořil se spolek Mädchenschutz, jež bude opatrovati dívkám bez zaměstnání útulek. — A u nás? Kdo u nás začne?

„O příčinách a nutnosti pádu mladočeské strany“ vydal brožuru V. Hořínek, jež dokazuje, že mladočeská politika neměla vysokých mravních cílů, ani cest a prostředků mravního rázu ani schopných, tvořivých a mravně charakterních vůdců.

Na 2000 obyvatel připadá v Rakousku 622 mužů a 473 žen vydělávajících si živobytí. V Severní Americe 587 mužů a jen 128 žen, v Anglii 634 mužů a 268 žen, ve Švédsku 545 mužů a 197 žen je výdělečně činných. Je u nás tedy poměr ten nejhorší! Všude jinde žena je spíše rodinně zachována. Ale u nás musí do — židovských továren!

Píše se nám z Ml. Boleslavi: **Náhrobek kamenný**, nalezený při kopání základů poblíže kostela sv. Jana, řadí se k nejstarším památkám v městě našem. Takových kamenů našlo se několik léta minulého při kostele sv. Havla, kdež před dávnými lety užilo se jich ku dláždění. I přes tuto nepřizevanku minulých zachovaly se nápisy na nich dosti zřetelně, jsou čitelné. Takový osud stihl i náhrobek bratrského biskupa Jana Augusty, přenesen byl do dlažby v kostele hlavním, a odtud vznikla domněnka, že tento biskup bratrský pochován byl v kostele Matky Boží, jež v 16. věku patřil straně pod obojí. Hřbitov býval původně v dobách nejstarších jen při kostele sv. Jana, jež byl kostelem farním, jediný v Boleslavi; častěji připomíná se jako ecclesia parochialis, a Fr. František l. 1373 přiznal se, že dvakrát do roka zve pány z rady na klášterní polévku jakožto své kollátory. Kněze ke kostelu tomuto podávali Johannité, řád sv. Jana Křt., kteří spravovali též kostely sv. Vítu na Podolci, kostel

v Týnci a ve Vinci. Ve válkách husitských zašla johannitská komenda v Boleslavi, a kostel svatojanský stal se od té doby filiálním. I hřbitov byl l. 1539 nový zřízen na zahradě, kdež postaven pak kostelík sv. Havla, hlavně pro české bratry, a proto se Boleslavští raději pochovávatí dávali u sv. Jana, kdež jejich příbuzní odpočívali. Brzy se to změnilo, a po 100 letech, totiž l. 1648 bylo „funusů v městě“ 47 a na „krchově“ 38. Vracíme se k letopočtu hořejšímu 1373, víže se k němu zvláštní upomínka. V kostele svatého Jana, jež osazován byl od Johannitů žili tři kněží, u svatého Vítu 2, v minoritském klášteře na Františku 20—30, ač zaslubují víry zprávy na dvou obrazích tehdejších pánů z Michalovic; o kostele Matky Boží nečiní se nikde zmínky, za to o kapli sv. Vojtěcha. Bylo tehdy před válkami husitskými všude v Čechách mnoho kostelů a ještě více kněží, což dávalo příčinu reformátorům i Mistru Janovi z Husince k výtce duchovenstvu, že nemá dostatek nábožného zaměstnání. Byl i do Boleslavi vyslán komisař od arcibiskupa Jana z Vlašimi l. 1373, aby vyšetřil, jaké důchody má kostel sv. Jana, kolik je při něm kněží, z čeho žijí, jaké mají příjmy a povinnosti. Ku práci této přidělen mu vikář kraje Boleslavského, kněz Boreš. Měli podati zprávu papeži Řehořovi XI. Sepsán protokol, jež podepsal a pečeti svou opatřil onen důvěrník arcibiskupský, ovšem latinsky: Joannes Velfini de Pomuk, clericus dioec. pragensis, auctoritate imperali notarius. A víte, kdo to jest? Sv. Jan Nepomucký! Komu by u nás známo nebylo, že sv. Jan Nepomucký byl hostem v Mladé Boleslavi, tomu se zajisté zprávoem touto za děčíme. Meškal zde právě ve příčině kostelíka sv. Jana Křt., v němž asi mši svatou sloužil, a nyní jest mu jakožto svému patronu posvěcen (od roku 1816). Podepsal se: Joannes Velfini, t. j. Jan kožišníků, jak bývalo zvykem, že dávali si jména po otcovi, a dle jeho jména (Jiřík Michalů, Pavlů, Tomášů) nebo jeho zaměstnání (Adam pekařů, Václav truhlářů), a byly-li to osoby stavu duchovního nebo z intelligence vůbec, překládali to do latiny, jako naši Zahradníkové jmenovali sami sebe Hortensiové, Havránkové Corvinové, Tomášů zval se Tomasius. Proto s podivením jest, když naši historikové píší (i v nejnovějším díle, v Ottově Slovníku naučném), že byl sv. Jan Nep. synem Velfinovým, tudíž jakoby byl rodem z nějaké rodiny německé!

D o p i s y.

Boj v křesťansko-sociální straně naší.

Byl nám zaslán tento dopis od katolické jednoty:

Přes organisaci našeho katolického lidu v Čechách učiněna jest osudná černá čára. Jsme tam, kde jsme byli před lety, snad ani tam ne. Pracně jsme dohromady sehnali několik jednot — a již jest tu naše česká ne-
svornost! Sotva začaly se jeviti krásné květy na stromě našeho spolkového života, přišel mráz osobních choutek, — aby téměř všecko ničil. Nepřátelé naši proti nám zbraň mají zase ostřejší a silnější. Teď bude snad štvát kněz proti knězi, jeden katolický spolek proti druhému! Říkalo se, organisujte se, spojte se. — ale místo spojení nastalo rozdrobení sil.

Sjezdy velehradský („Nového Života“) a potom sjezd strany křesťansko demokratické, dne 13. a 14. srpna v Praze konaný, naplnily nás lítostí a žalem. Pánové připravili „Národním Listům“ protikatolickým, socialistickým novinám největší gaudium

Nedávno zavřel oči J. E. kardinál hrabě Schoenborn, jenž před smrtí pravil: „Těžká je to mitra.“

A v mezivládí nastalém hned kritikové episkopátu vyvstávají, mladí lidé, kteří odsuzují skoro vše

Čeho se dožil starý vůdce dr. Rieger — toho se dočkal u nás také dr. Horský — vůdce křesťanských sociálů. Nezasluhoval za svou opravdu nezištnou a obětivou práci toho, čeho se mu dostalo na sjezdě 13. a 14. srpna. Jest vážné nebezpečí, že radikalismus proniká i ve vrstvy našeho kléru.

A co teď? Dr. Horský svolává sjezd ke sv. Václavu do Prahy, kde bude jednáno o otázce školské a ženské a o ustavení výkonného komitétu strany křesťansko-sociální.

Proti tomu ovšem povstane „Lidový List“ a obstrukce . . . A co z toho vzejde? Jaká práce? Jaké požehnání?

Což jsou páni tak nesnášliví? Či chtějí si hrát na Stojalowskiho, Daense aneb snad dokonce reformátory ve smyslu Husa, Savonaroly atd.?

Proč secessionisté naši nebojují tak prudce proti liberálům a sociálním demokratům?

Celá věc naše sevšední bojem tím na úkor víry a mravů.

Dnes není jiné spásy, než aby do toho zasáhli povolání orgánové — totiž vyšší úřady církevní. Kristus volal v smrtelných úzkostech

na hoře Olivetské „ut omnes unum sint“ — aby všickni jedno byli! Kdyby sv. apoštolové byli měli šířiti evangelium tím způsobem, jako se šířiti začíná u nás křesťanská demokracie a křesťanský socialismus, tak by dnes nebylo po církvi katolické ani památky.

Dokud nebude spor srovnán úplně, musí katolické jednoty naše pracovati na svou pěst, jsouce odkázány samy na sebe. Snad to s pomocí Boží také půjde!

Z Olomouce pan M. P. nám píše: „Sladký mír — a jen mír!“ To jest heslo, kterým se řídí našinci v diecési naší. Ukázalo se to v otázce kanovnícké, kdy proti právu dosazování bývají mužové, neznalí českého jazyka, kteří ani příslušenství do Rakouska nemají, a dokazuje se to každodenním životem hospodářským, politickým a sociálním.

Mluvílo se sice i u nás, že se musí zreformovati nynější zbahnělé poměry a že je třeba boje . . . Ale k boji je třeba organisace, a té bohužel v olomoucké diecési není! Olomouc tyje z kněžských peněz, přes 60.000 zl. nechá jen olomoucký alumnát v Olomouci, je zde tolik bohatých kanovníků, tolik klášterů, tolik kostelů, a v městské radě zasedají dva židé, ale žádný kněz, ano, ani žádný upřímný katolík! V Olomouci je na 70 kněží, ale katolický spolkový život je na nulle, jediné utraquistické katolické kasino živoří bídne, a katolický tovaryšský spolek není kvetoucím!

A jaká je katolická žurnalistika? Vycházejí zde 2 české katolické listy, ale netáhnou lid, nemají dopisovatelů, nemají pevného programu, netroufají si vystihnouti city zubožené, tolikrát zklamané české duše, a přece jen v tom spočívá vítězství! V březnu na př. byl v Olomouci sjezd selské jednoty. Bylo na něm skoro více poslanců než sedláků. Tak jsme tam viděli dra. Tučka, dra. Žáčka, Skálu, Staroštika, Svozila, Pokorného, Vykoukala, Rozkošného, dra. Eygla. Patrně měli páni strašný zájem na celé schůzi, aspoň pan posl. Rozkošný tak něco napovéděl, když hladověčko-diplomaticko-politickou řečí působil na srdce selská: „Prosím vás, přátelé, netvořte strany agrární. My jsme většinou sami sedláci na sněmu, my pracujeme (!) ve prospěch váš, jen nám důvěřujte!“ Ale ta důvěra nechtěla nějak z těch srdcí selských, ano, rolník pan Dostál z Citčic četl pánu poslancům pepřné levity a pronesl hrozny

soud nad nimi: „Vy nás vedete v záhubu, poněvadž nemáte programu, a toho nemáte, poněvadž nepracujete!“

Rána působila! Páni poslanci všelijak se omlouvali, ale na konec přece doznali: Ba, my nemáme programu, jsme lenoši!

My pravíme, kdyby katolicko-politické jednoty konaly svou povinnost, kdyby Vrbův program rolnický byl někdo na schůzi vzpomenuť přečetl, a kdyby tisk katolický důsledně pracoval na jeho uskutečnění, — budoucnost patří nám, českým katolíkům!

Ale takhle! V Olomoucké diecési nebylo ještě ani jediné schůze veliké, kde by se začalo pracovati, kde by práce se rozdělila po celé diecési! V Prostějově se vzchopili sami. Tam mají katolický tkalcovský spolek „Svornost“, a vyplácí se. Pionéři práce jsou všude mceři.

Ale my katolíci na Moravě jsme na smích těm vůdcovským nedoukům a poslancům německým na sněmě moravském!

Páni naši neznají ani poměrů našeho lidu, ti páni nevědí ani, co světem hýbe. Ale oni odváží se drze vystoupiti i proti svému biskupu anebo aspoň zhaběle umějí utéci!

„Pozor“ jása, že klerikálům uniká půda pod nohama. Má býti ztracena, ptají se mnozí z nás, půda Moravy pro křesťanství?

O tom rozhodne budoucnost. Ale budoucnost klíčí z přítomnosti.

A přítomnost bez organizace nemůže míti jiné budoucnosti, leč anarchistické!

Literatura.

Goetheova oslava. Dne 28. srpna t. r. na památku 150. ročnice narození básníka Goethea přinesly všechny německé noviny řadu oslavných článků. Také české listy vzdaly hold památce muže, jenž v Čechách rád dlel, s Dobrovským a jinými českými vlastenci se stýkal a češtině poněkud se přinůčil. Ve Frankfurtě konána byla obrovská slavnost, které se 300 spolků účastnilo. V Čechách Goethea nejvíce oslavovali židé. Tak na př. H. Teweles napsal dlouhý „Prolog“, v němž se praví:

Goethe ist unser!
Uns kann ihn niemand
neidisch bestreiten...
Wer zur Vollkommenheit strebt —
Goethe strebe er nach.
Er pfanden Alle

sein göttliches (!) Wesen
nun, da er gegangen
empor zu den Göttern (!)
empfinden wir Alle:
Der höchste Mensch!

V Praze hlavně oslavovali Goethea: Neumann, Davison, Klaar, Teweles! Charakteristické pro německou literaturu a umění v Čechách!

Redakční poznámky.

Amicus: Souhlasíme. Také nám se zdá, že ve zprávě je ledacos pochybeno. Z L. diecése docházejí nás stížnosti na to, jak se bez J. Exc. pana biskupa visituje. Ve škole jistý pán, jenž by měl vůči starším duchovním zachovati přece aspoň jakousi rezervu, na několika místech projevil... Ale o tom ještě se bude jednati. Také v příčině vyznamenání a obsazování míst způsobeno již mnoho roztrpčeností. Ale jen strpení!

Delta: O obsazení stolce arcibiskupského v Praze liberální a židovské noviny se nejvíce starají. Kandidáti nejvíce jmenovaní jsou: ndpp. biskup brněnský, biskup budějovický a generál-velmistr křížovnický. U císaře přijat byl nedáno v Išlu ve slyšení též baron Skrbenský, kanovník v Kroměříži, což se vykládá jako příznivé proň znamení.

Panu K. Pražské volby? Co vás napadá! Ty budou konány zase ve znamení pivovarského kompromissu. Obě strany dají na volby peníze. Bude ovšem postavena samostatná kandidátní listina, neboť nespokojených je mnoho, rozhodná většina. Stačí připomenouti si, co se děje v otázce mostů, assanace (žid. sekr. Stein), kanalisace, elektrických drah, pitné vody atd. Nespokojeno je měšťanstvo, učitelstvo, úřednictvo, živnostnictvo, obchodnictvo... Strana katolická do voleb stěží zasáhne, — loni byla jedna část k vůli kompromissu (!) zakřiknuta. Kdo by si pálil prsty? Radikálové a národní socialisté samostatné kandidáty postaví. Ostatně kdo by chtěl nyní na radnici táhnouti káru s 36 mil. zl. dluhů?

Dp. P. Zdá se, že v „Nár. Listech“ zprávy o kněžích a církvi skutečně od kněží pocházejí. Ale čeho se tím docílí? Náprava se tím nezjedná. Ať si páni přečtou, co o té věci nejednou napsal „Correspondenzblatt“.

Kato. Proti muzikám, koufení, pijaňství můžete mluvit ve škole, v kostele i na veřejných místech. Zejména v obecním zastupitelstvu hleďte získati proti těmto vředům starostu nebo radní.

Odpočívá redaktor P. Jos. Šimon 1137-II. Vydavatel a nakladatel V. Kotrba v Praze.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

BRANA

OBSAH:

Bud tyranie aneb anarchie. —
 Varieté - orfeum - santán - zpěvní
 sň - tingl tangl. — Zřídme vtulny
 pro učeníky. — O zázračích Je-
 žišových. — Hilsnerův proces. —
 České věci. — Národohospodářská
 část. — Školství. — Náboženské
 a církevní záležitosti. — Zahraniční
 události. — Část literární. —
 Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
 A ZODPOVÍDÁ
 P. JOSEF ŠIMON

+
 VACLAV KOTRBA

VYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zasláné.

Řemeslnicko-živnostenské Noviny, č. 17., přináší článek „Nevěříme“, (že se novou opravou řádu živnostenského řemeslům pomůže) a bystře psané různé zprávy.

Dělnické Noviny, číslo 2., ročník IX. Obsahují časovou úvahu dra R. Horského O svornosti a mnoho zpráv.

Nový život, č. 8. a 9., obsahuje řeč biskupa Kepplera „Slovanské jazyky na střední škole“ (od prof. Nábělka), „Cestou křížovou“ (od J. Baara) a průběh druhého sjezdu Nového života na Velehradě dne 2. a 3. srpna. (Popis je trochu bombastický.) Vp. Kasal (dle Manninga) uváděl tyto příčiny, proč intelligence se odvrací od církve: Klerus je jednostranně, ba nedostatečně vzdělán (vědecky i občansky), řemeslná kázaní, nedostatek znalosti Písma sv., sakramentalismus, mechanická činnost, pouhé odbývání funkcí, officialismus, třídění se nižšího a vyššího kleru, při obsazování míst žádný zřetel ke schopnosti, přehnaná polemika, netolerantnost a strannická kritika atd. O této věci zahajuje „Nový život“ celou serii článků.

Přítel domoviny, sv. 12. „Ve zbrani“ od J. Sisolského. přeložil J. Koch. Pěkná povídka z vojenského života chorvatského.

Školu Božského Srdce Páně. Časopis pro katolíky. Red. dr. P. Vychodil. Sešit 9. Bohatý obsah. Nákladem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně.

Květy Marianské. List měs. čtení P. M. Č. 9. Red. dr. P. Vychodil. Pěkná rozjímání na marianské svátky v září. Nákladem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně.

Anděl Strážný. Časopis pro křesťanskou mládež. Číslo 1. Vyniká bohatým obsahem i pěknou úpravou. Nákladem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně.

Vlast. Red. Tomáš Škrdle. Číslo 12. Ročník XV. Obsah: O moderním malířství (Dr. A. Podlaha). Zlomek legendy (Vlad. Hornov). Mezi svými (Bohumil Brodský). Kolektivismus, posibilitismus a anarchismus (T. J. Jiroušek). Zajímavosti v přírodě (Bedřich Jiříček). Vzpomínky z cesty (K. Skultéty). Nietzscheova kritika křesťanství (Filip Konečný). Nové proudy v literatuře. Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Vychovatel. Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství. Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast. Odpovědný redaktor dr. Rudolf Horský. Ročník XIV., číslo 17. Obsah: Úkol katolického učitelstva. Rozum a nerozum ve vychovatelství. Směs. Různé zprávy a Feuilleton. Doporučujeme!

Knihovna naší mládeže. Číslo 1. Výbor ze spisů V. Kosmáka. Pro mládež upravil Fr. Šilhavý. Dílu II: sešit 1. Cena 15 kr. Nákladem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně. Doporučujeme sbírku tuto, která jest ozdobena pěknými obrázky.

Pouští. Povídka od K. Maye, sešit 7. (25 kr.)

Stráž, katolický list ve Vodňanech; číslo 1. a 2. obsahuje popis sjezdu Českobudějovického diecézního sdružení katol. spolků v Soběslavi a mnoho zpráv. Víťame nového bojovníka za pravdu a právo!

Buď tyranie aneb anarchie.

Následkem zhoubného liberalismu, jenž jest, jak se každý sociolog může přesvědčiti, směsicí zásad pohanských Řeků, Egypťanů, Římanů a buddhistických Indů, islamských Turků a Arabů, židovského talmudu a křesťanství (tedy míchanice materialismu a pantheismu, protestantismu a darwinismu, racionalismu i atheismu, judaismu i christianismu), přirostují se protivy společenské tak, že na jedné straně vzniká byrokratická čili státní tyranie, a na druhé vše potírající ničivá anarchie.

Dokladů k tomu máme denně dosti. Největším příkladem jsou severoamerické Spojené státy, kde vládní republikánská státní všemohoucnost, opírající se o — kapitál, resp. bursu, i monarchistické Rusko, kde vůle vladařova a jeho úřednictva jest vším, i Německo, kde pronesena nejednou slova: „Suprema lex est regis voluntas“ (největším zákonem jest — vůle královská), a více méně všechny ostatní státy.

Vláda Spojených států bezprávně vypověděla Španělsku válku, bezprávně obsadila ostrov Kubu i Filipiny, bezprávně zakročila proti práci na prokopání Panamy atd. Ale co pak se mohou ohlížeti liberální státníci na právo a spravedlnost? Vždyť jim liberalismus přímo diktuje sobectví a knásilí proti slabšímu radí a nutká. Spojené státy ohradily se proti evropskému dovozu vysokými cly, ale samy hledí vývozem obilí a železných předmětů průmysl evropských států ochromiti, ba zničiti.

V Anglii jest státní všemohoucnost v největším rozkvětu. Pokolení anglosaské jest již tak vychovááno, že železné vládě byrokratické a bursovní uvyklo. Nic nepomáhá křik pod státním kolem deptaných milionů lidí, Irů a Afričanů. Nynější jednání proti Boerům jest zrovna takovým dokladem, jaké moci dosáhla tam byrokratická despotie. (President transwaalský Krüger dne 12. srpna pravil: „Pokud Anglie chtěla

náš kaotát, chtěl jsem jej dáti. Když svlékala nám kalhoty — mlčeli jsme. Ale nyní, když žádá naše životy — musíme se brániti...)

V Německu státní pruská všemohoucnost (omnipotence, absolutismus, cesarismus) nejlépe se ukazuje v Elzasech, v Poznaňsku, Slezsku. Kdo jinak smýšlí, nežli panující systém, jest pronásledován. Bismark byl vtělením tyranického systému moderních států. Protože katolická církev hlásala svobodu, lásku, jednotu (libertas, unitas, in omnibus Caritas) byla hrubě pronásledována a znásilňována. Protože Poláci zejména nechtějí se podrobiti pruskému šířáku, jsou vyhazováni, ze statků vypuzováni, školy a kostely jim zavírány... Ba i ti úředníci, kteří jako zástupci lidu v poslanecké sněmovně dle přesvědčení svého a dle přání svých voličů hlasovali jinak, nežli vláda rozhodla, musili se — poděkovati z úřadu (pro hlasování při průplavu středozezemském v srpnu t. r.).

Ve Francii dávno již vládne tyranie vládní. O výroku Ludvíka XIV.: „L'état c'est moi“ (stát jsem já) utužuje se byrokratická vrchmoc, opírající se o bursu a hodáky. Skrze revoluce ještě více tyranie státní sesílila. Nynější vláda ve Francii přes odpor národa, přes odpor sněmoven, přes odpor intelligence — nadržuje těm, kdo pronásledují katolické školy a řeholníky, dává žalařovati kněze i biskupy (dle Vo tairova: Ecrassez l'infame), zatýká republikány směru Darouledova a Guérinova, ve vyhnanství drží členy vyšší šlechty a královských rodů francouzských a podporuje židovské hospodářství.“

V Itálii? Kdo by neslyšel o úpěni lidu těžce hněteného, o tyfu z hladu tam rádicím, o pronásledování uvězněného paže?

Nejinak je v Uhrách, kde byrokracie vládne proti slovanským národům i Ru-

munům, kde ve jménu státní myšlenky maďarské zabavuje noviny i statky, žalařuje vlastence slovanské a srbské, tyranisuje ve škole, na radnici, ve spolcích, všude.

A což Srbsko? Ubchá země, kde nyní 25 nejpřednějších, vřelých vlastimilů je před soudem náhlým pro velezradu, ježto říci se opovážili, že vláda rozkrále Milana, jenž zemi hmotně i mravně ničí, musí vzíti konec!

Ejhle římsko-césarská, orientalsko-sultánská státní všemohoucnost!

Na druhé straně různé společenské vrstvy, byvše rozděleny a do třídního boje vehnány, vidouce svou bezmocnost, chápou se prostředků společenský řád a mír nesmírně ohrožujících. Propadají — a anarchii!

Slovo to volá a píše se dnes nesmírně často. Ježto zavládlo bezmezné vykořisťování v obchodě a průmyslu, bezohledné ubíjení řemesel, utlačování dělni-

ctva, vyssávání rolnictva — tedy hospodářská anarchie, ký div, že opuštěný, omámený, od falešných mnohdy vlků svedený lid myslí, že na cestě anarchie (v té si obyčejně představuje svržení nynější vlády a zavedení jiného pořádku) dojde vykoupení . . .

Pokusy anarchie vidíme na př. v neodůvodněných stávkách, v jalových demonstracích, ve vytloukání oken školám a obchodům, v rozbíjení vážných schůzí voličských i odborných, v obstrukci při jednání sněmovním atd.

Tyto věci však — utužují a posilují ještě více — státní všemohoucnost čili tyranii byrokracie, bursy a liberální buržoasie (vlády tří b).

Má-li nastati náprava, pracujme k pokřesťanění osob, výroby a práce i zákonů.

Ale jak možno doufati v obrat, když — katolici sami jsou rozděleni na mnoho táborů a ještě se potírají? J. Š.

Variété — orfeum — šantán — zpěvní síň — tingl tangl.

V Praze v posledních letech nápadně rozmohla se podivná zábava šantánová (chantant = zpěvní síň).

Není větší ulice, aby nebyla v některém sále umístěna zpěvní síň nebo orfeum. Tak na př. v Karlíně je velké „divadlo zvláštností“ (Théâtre Variété), kde od září do dubna den co den vystupují zpěvačky, skákači, sportovníci, žongléři, dresséři lvů, psů a jiných zvířat, potápěči, umělci na neobyčejné nástroje hudební (zvonky, dřevo atd.) siláci, provazolezci, gymnastikové, akrobati, umělci ve skoku, na hrazdě, v přestrojování, clovnové, tanečnice (serpentinové, valčíkové), kde se ukazují nejnovější vynálezy, (kine-matograf, fonograf, kosmograf a pod.).

Až na některé výstřednosti je program snesitelný, takže nekazí mravnost a návštěvník nemusí se hanbit a zlobit, že vyhodil peníze (1 zl. — nejméně 40 kr.) zadarmo. Dětem přístup okresní školní radou pražskou byl zakázán, protože představení bývá nesrozumitelné (v cizích jazycích zpěv — na př. indické kolorатурní zpěvačky), mnohé věci nervy rozrušují (skoky od stropu, přemety krkolomné), různé divoké tance jsou rázu baletního, jehož návštěva ani v Národním divadle se nedoporučuje dětem,

ač děti bývá v něm právě při baletech (k vůli prý výpravě!) plno, a protože představení trvá od 8 hod. do 11, někdy i do půl 12. hod. noční.

Za to zpěvní síně, orfea a šantány mají většinou program takový, že si v něm libovati mohou hlavně jen židovsko-němečtí obchodní příruči, blaseovaní světáci, cizinci pikantní zábavu hledající a ženy mnohdy pověsti někdy . . .

Tak na př. na Poříčí (v hotelu „Bavarii“) zařídil židovský podnikatel (!) Rosenthal šantán zvaný „foies Malice“, kde vystupují „zpěvačky“ z Uher, z Berlína, z Vídně atd. Podnik ten je čistě německý, českého slova tam užití se nesmí, což je pro náš český lid konečně dobře, aspoň se nehrne k těm peštsko-viděnským hodům.

V hotelu „U města Vidu“ jest „Wiener Orpheum-Gesellschaft“, kde dává se na př. „Das Bettlers Traum“ (sen žebrákův), a kde dle návštěvní cedule ze dne 13. září vystupují tyto německé síly:

Willy Schulhof — eleganter Salon-humorist; Martin und Willy — original Character-Duettistin; Trudi Schadow — Costümsoubrette; Ivi Ivonne — Chansonette; Theresita Arabella — interna-

tionale. Soubrette; Enny Wilkens — excentrique; Hansi Philippi — Liedersängerin; Ema Valeska — Coupletsängerin; Tilde Améry — Walzersängerin; Aenni Alonzo — Pourette . . .

Program je úplně německý, excentrický, lascivní, jména dam. kdo by se nesmál?

Na cedulích byvá nápis: Urkomische Original Possea (komické původní frašky). Praví se, že se tam posmívají často nejen národnosti naší, ale i víře.

Na Ferdinandově třídě je „Olympia“, chantant international, kde denně vystupují „nejlepší tu- i cizozemské umělkyně“, jak se na programu podnikatelé chlubí. Fotografie zpěvaček a umělců tam vystupujících jsou vyvěšeny venku na ulici. Mládež dívá se na ty obnažené údy . . . To platí i o jiných šantánech.

Na Vinohradech je „Orpheum-Variété“, kde 26 čísel denně se dává. Vystupují tam siláci a silačky, zpěvačky, deklamatorky atd.

V Celetné ulici jest „I. Elite-Etablissement Sýkora“ kde (dle cedule) vystupují Internationale Gesangskräfte allerersten Ranges, Pariser Duettistinnen atd. (mezinárodní pěvecké síly nejprvnějšího řádu). Program je rázu smíšeného, českoněmecký.

Na Malém rynku (dříve kavárna Breithutova) jest „Orpheum international-Linbart“, kde vystupují (dle poslední cedule) následující atrakce: Mdlle Lilli — der Stern von Paris aus dem folies Bergère in Paris; Les Flor — Excentrique Tanzduo ohne Concurrenz zvané „motýlkové“; Hetta Jung — výstřednice a nanodobitelka pánů z křišťalového paláce v Lipsku; Mizi Valsé — subreta z divadla Apollo v Krakově; Anna Dvořák — rusko-česká operní pěvkyně z Christovského divadla v Petrohradě; Elly Valdier, pěvkyně non plus ultra, vyzuamenaná (!) kráska. Decentes Familienprogramm = slušný program rodinný.

Ve všech těchto místnostech jest vstupné nejméně 50 kr. — stoupá až na 2 zl. 50 kr. (sedadlo v loži), ve všech čepuje se pravé (!?) plzeňské jež stojí obyčejně 15 kr., ve všech je „velejemná“ (!) a hodně drahá „kuchyně“!

Mimo to jest „zpěvní síň“ ve Vodičkově ulici (u Štajgrů), kde hraje a zpívá společnost Šmídova, hlavně časové věci z pražského zákoutí, satirické deklamace a pod.

Na rohu Václavského náměstí a Vodičkovy ulice je nápis velký: „Sodoma“. Tam se totiž předvádějí obecnostu chansonetky a „karakterní“ deklamatoři p. Sodomy.

Na Perštýně je „velká zpěvní síň“ bratří Hartmanů. Na Poříčí jsou dva chantanty vedle sebe a sice v pivovaře u Bucků a u Rozvařilů. Večer stojí lidé přede dveřmi, dívají se na pomalovaná okna, na světelné reklamy: Dnes veliké představení! Humor! atd. poslouchají zvuky rozladěného harmonia nebo pianina a silně přepnuté hlasy lidských hrdel.

Mimo to je ještě několik společností, jež nemajíce stálého sídla, jdou z hostince do hostince.

A tak Praha a předměstí baví se večer samými věcmi pochybné ceny. Kdyby každý den jenom 6000 osob šantány tyto naštvilo, je to 180 000 (!) za měsíc, protože vícekrát nežli jednou měsíčně sotva kdo na program šantánový jde se podívat.

Co je tu utracených peněz! Co promrhaného času!

A jaký výsledek mravní? Frivolnost se šíří jako rána morová. Pikantní kuplety, trikotové scény, triviální vtipy, pitomé neb oplzlé tance . . .

Jak pak může při tom býti lidem dobře? Může-li býti divno, že vše je zadluženo, že zastavárny jsou plny, že bída a nouze je v pražských bytech?

Považme ještě, že smíchovské, vinohradské i holešovické divadlo provozují frašky se „zpěvy a tanci“, které snižují divadlo na šantán, ba že v samém Národním divadle dávají se operety, tance a dramata (Zaza), jež se šantánem hraničí — a spráskneme rukama nad tou duševní stravou, která se za drabé peníze lidu našemu podává.

Po Praze všecko dělá ovšem venkov náš. Zpěváci ze šantánů jsou zváni do měst okresních, ba i do vesnic, aby zpívali „uprchlé štěstí“, nebo jinou skrze flašiny otřepanou pařížskou, vídeňskou, nebo berlínskou odrhovačku.

A na harmonia, piana a pianina, na housle i na citery slyšíme pak drnkati a hráti věci, za které by se naši předkové opravdu byli styděli.

Písně národní pozbyly ceny. Vážných věcí nikdo skoro si nevšimne. Všude — tingltangl!

Divadlo, hospodářství, politika, život celý — šantán, orfeum, variété, tingltangl!

Zřídme útulny pro učeníky.

Príspevek k řešení sociální otázky. — Napsal Václav Pokorný.

U nás často pokračuje se převráceným způsobem. Snažíme se totiž převrátiti hotovou, udělanou již věc, kdežto jejím počátkům, jejím základům nevěnujeme skoro pozornosti. Snažíme se ohnouti mohutné, vyspělé stromy, kdežto ostatní mladé dosud ohebné necháváme dle jich zvláště růsti.

Jest u nás mnoho těch, kdo snaží se dělnictvo, řemeslnictvo a pod. do tábora křesťansko-socialního převést. Snaha to jistě dobrá. Avšak počítá se zde jen hotovými, vyspělými dělníky a řemeslníky kdežto rekruty těchto stavů zanecháváme jejich osudu, jenž, jak známo, jest dosti trudný.

Jsem dalek toho, bych vykládal dosti otřepané heslo: „Učeník, mučeník,“ každý dobře ví, co ten který častokrát vytrpěti, snést musí. Ve mnoha oborech jsme pokročili, jen ne ve výchovném oboru. Učeník pořád dělá paní mistrové chůvu i služku, ostatním pak dělníkům poslička, a v obchodech zcela obyčejného nádeníka. V tom zůstávají i naši pokrokaři pořád konservativními!

I na tyto mladíky — budoucí to řemeslníky náš dorost zřetel obrátiti musíme. Nyní v obcích farář ne jeden naříká, co mu který bezohledný sociální demokrat natropí pohany a obtíží, jenž šťve proti němu tiché posud lidí. A snad by se to nebylo stalo, kdyby jim za včas byla pozornost věnována.

Tu tedy kněz může leckterého jinocha před zhoubným učením sociálně-demokratickým zachrániti.

Mnohý nezkažený jinoch venkovský byl by zůstal hodným a zbožným, kdyby byl dostal se do učení k hodnému katolickému mistru, jenž by ho k dobrému a hlavně k plnění povinnosti náboženských nabádal. A co snadnějšího pro mnohého duchovního, když zví, že ten či onen otec chce áti synka do učení, nežli když dá si jej zavolat, anebo na cestě jej zastaví a poradí mu, komu má chlapce svěřiti. Určitých ostatně osob nepotřebuje jmenovati. Úpozní na „Jednotu katolických tovaryšů v Praze“, na „Josefeum“, „Johaneum“ (jež pro učeníky výborně působí), na naše katolické spolky venkovské, v nichž množství dosud zachovalých živnostníků, uvědomělých to katolíků, kteří zajisté s ochotou poskytnou své pomocné ruky.

Otci neznalému poměru nikdo dnes ničeho neporadí, on věří slepě leccjakým tlachavým lidem. Chlapec pak přijde buď do Prahy, nebo do Vídně, dostane se někde do židovské továrny mezi červenáče, kteří mají jmenovité na naše mladé učně spádeno. Líčí nezralým hochům živými barvami své názory, tupí víru a katolické kněžstvo atd. Brzo-li takové klouče nepodlehne, zvláště když do kostela nepřijde, nikdy slovo Boží neslyší a učte nic katolického?

V nynějších větších závodech nikdo se o to nestará, jde-li učeň do kostela čili nic. Mimo to právě v neděli dopoledne bývají pro učně tak zvané školy pokračovací, jen aby ten učeň nemohl do kostela se dostaviti. Jíti ráno, nemůže, protože namože, jako u krejčů a ševců se ještě v neděli dopoledne pracuje, aneb se dílna poklízí a učeň je rád, přijde-li v čas do školy. O kostele tedy ani slechu, kdežto ve škole musí setrvati až do 12 hodin.

Že by v řemeslnických, odborných a pokračovacích školách mohlo se učiti náboženství, to ani ve snach naše „osvícené“ vůdčí hlavy nenapadlo.

A což odpoledne? Kam má takový ubožák jít? Má-li v kapse nějaký haléř, hraje za obcí vyhazováním do výšky o lic nebo rub, koupí si cigarety a chodí po ulicích, nebo hlavně na venkově stojí někde u kuzelek.

V Praze někteří upřímní katolíci — kněží i laikové — zavedi tak zvané „besídky“, místnost, v níž by se učňové scházeli a četli — ale ta jest jediná pro celou Prahu, a to ještě na Hradčanech! — Jak se může jí dařiti?

Jako student nezkušený vlezl jsem kdysi do tak zvaného „spolku křesťanských mladíků“, vydržovaného setou Irwiriánů, kdež jsem viděl v neděli aspoň 50 až 60 mladíků, většinou učňů. Sektářský kazatel chlapcům srozumitelně chvíli vykládal Písmo svaté, potom chvíli hoši četli, chvíli se bavili, chvíli hrál onen „prorok“ (tak mu někteří hoši říkali), na harmonium, a chlapci zpívali ze zpěvníků, každého velice vřídlně přivítal a zase propustil a zval, by přišel po druhé.

Jak jsem od jednoho sektáře slyšel,

přicházela většina těch hochů dva- až tři-krát týdně.

A chodili tak dlouho, až se mnozí zřekli katolické víry a přestoupili k sektě!

A kdo se o ně staral, kdo jim v tom bránil, kdo překážel tomu proselytství chytrého cizozemského kazatele?

Nikdo! Věc i nyní zůstává bez po- všimnutí.

Což nedala by se u nás aspoň jedna taková útulna pro naše učně v Praze zříditi při veřejné ulici (ne někde v zastrčeném domě nebo ve čtvrtém poschodí) a nemohl by některý katolický učitel nebo kněz činiti to, co dělal ten irvingianský pastor?

Chlapci, jak vidí vlídné, přátelské, jasné oko, jsou získáni. Mohl by k nim také promluvit ve způsobu exhorty, vykonati krátkou pobožnost, potom se s nimi pobaviti, čísti, zazpívati.

A útulna ta by mohla denně býti otevřena, neboť mnozí by přišli ještě večer po práci aspoň na hodinku. Zde by si mohli vypůjčovati dobré knihy, občas i divadélko zahrati. Někdy by je mohl dozorce či správce zavésti do některého chrámu, musea, obrazárny atd.

V našich okresních městech by snad katolické spolky leccos dobrého v tomto směru mohly vykonati. Ve větších městech (po způsobu Johanea) by se i zvláštní spolek dal založiti, jest ještě dosti lidí dobré vůle, o tom svědčí výsledky různých konferencí,

jako sv. Vincence z Pauly, sv. Františka z Regis atd. Ujmutím se učňů bychom se ujímali také chudáků.

Dokud jest člověk nezkažený, chraňme ho před jedem falešných zásad. Starého červenáče těžko převrátíme. Svatý apoštol Pavel chtěl býti „všem vším“, Spasitel nás i apoštolové ujímali se všech vrstev lidu bez rozdílu věku. I my, katoličtí kněží a učitelé tak činiti musíme, zvláště dnes. Musíme skutky praktickými a nikoliv jen slovy a schůzemi řešiti sociální otázku. Na mnoha sjezdech byli lidé poučeni krásnými, duchaplnými řečmi, ale nutno také slovo dělati skutkem.

Hleďme u těch viru posilňovati a upevňovati, kde ještě jest v srdci, v němž ještě se nezahníždil plevel nevěry. Ti učňové jsou také naši svěřenci. Kde jest nějaký katolický spolek a knihovna, tam při setkání se s tím kterým učněm výboři zvou i mladé občany na přednášky, nechť se jim nabídnou knihy. Poptáme-li se učně, jak se mu vede, je tím, že si ho všimneme, velice potěšen. Někde i zastání potřebuje, které mu ochotně buď poskytnuto.

Tím nezadá si nikdo na charakteru, tím vlastně se koná to, co jest svatou povinností starších. Nepřátelé naši dobře vědí, kde nacházejí pro své snahy hojnost stoupenců. Buďmež tedy na stráž, buďme dobrými pastýři duší, třeba i těch nejmehudších a nejbídnějších učenců.

O zázracích Ježíšových.

Apologetický příspěvek na oslavu Božského Spasitele.

Napsal Dr. Jos. Pošmurný, křížovník.

Památným listem papeže Lva XIII. z 10. května 1899 ke všem věřícím katolíkům prohlášen příští rok za jubilejní a zasvěcen úctě a oslavě Božského Spasitele. Pobožnosti, které zajisté v hojně míře v roce jubilea budou konány, mají přispěti k nápravě mravů a k obnově duší ku svatému životu.

A kdož by si z hloubi křesťanského srdce nepřál a k Bohu neprosil, aby účel roku jubilejního v míře svrchované byl dosažen, aby lidstvo, které od Ježíše se odvrátilo, zase k Němu a blahodárným zásadám Jeho Božské nauky se vrátilo a ve století příštím jimi se řídilo? Kdož by

vroucně netoužil, aby všickni, kteří spisy nevěrcův o viru křesťanskou připraveni byli, v tomto milostivém roce kajicně k pevné víře v Božství Ježíšovo se vrátili a útoky nevěry nikdy již másti a svěsti se nedali?

Bez návratu k víře v Božství Ježíše Krista není možný návrat k zásadám křesťanským, nemožna náprava mravů, nemožna obnova duší ku svatému životu.

Ale, žel Bohu, v kolika duších jest za našich dob víra v Božství Ježíše Krista otřesena, ba i zničena!

Bude tedy záhodno, zvláště v roce příštím, slovem živým i psaným pracovati k tomu, aby víra tato duším zbloudilým a

svedeným byla navracena, v duších pak pochybujících a vlažných oživena a upevněna.

K tomu cíli budou zajisté v každé osadě konána katechetická a apologetická kázání o osobě, učení, skutcích a životě Ježíšově. K těmto cíli zajisté užijí četní kazatelé kázání postních, májových, promluv konferenčních při missiích a exerciciích a jiných vhodných příležitostech. A již dnes objevují se na světovém trhu literárním četné knihy a pojednání, které pojednávají o osobě Ježíšově a Jeho oslavě na sklonku století a jejichž počet se zajisté velmi ještě rozmnoží.

Kéž se podaří prostředky těmito zničit v milostivém létě všecko bejlí nevěry, které synové temna v uplynulém století nasili v srdce lidská, tak aby svět křesťanský vstoupil ve století XX. s pevnou věrou v Ježíše Krista, která jest nevyhnutelným základem všeho křesťanského život« a věčné spásy!

Ke všeobecné oslavě Božského Spasitele chceme i my dle slabých svých sil přispěti populárním pojednáním o zázracích Ježíšových, které jsme na základě četných spisů apologetických napsali.

Vybrali jsme si k tomu právě zázraky Ježíšovy, protože jsou zajisté nejmocnějším důkazem a nejpůsobivější pohnutkou viry v Jeho Božství. Proto také sam Božský Spasitel na své zázraky jakožto důkazy svého Božství velmi často se odvolával.

Tak ku př. děl k Židům: Já pak mám větší svědectví nežli Janovo; neboť skutkové, kteréž mi dal Otec, abych je vykonal, ti skutkové, kteréž já činím, svědectví o mně vydávají, že mě Otec poslal. Jan 5, 36. A když se ho tázali, je-li Kristem, odpověděl jim: Pravím vám a nevěříte; skutkové, které já činím ve jménu Otce svého, vydávají svědectví o mně. Jan 10 25. A jindy pravil: Nechcete-li věřití mně, skutkům věřte, abyste poznali a věřili, že Otec ve mně jest a já v Otci. Jan 10, 38. A při poslední večeři pravil k apoštolům: Nevěříte-liž, že já jsem v Otci a Otec ve mně? Aspoň pro samy skutky věřte. Jan 14, 10. 12. A káraje nevěru Židů, pravil: Kdybych byl učinil mezi nimi skutků, jichžto žádají jiný než činil, neměli by hříchu; ale nyní i viděli i nenáviděli i mne i Otce mého. Jan 15, 24. A učeníkům Janovým na otázku, zdali jest zaslíbeným Messiasem, odpověděl, konaje před očima jejich zázraky: Jdouce, zvěstujte Janovi, co jste slyšeli a viděli: Slepí vidí, kulhavi chodí, malomocní

se očišťují, mrtví z mrtvých vstávají. Mat. 11, 5. Na zázraky jako důkazy Božství Ježíšova odvolávali se apoštolé a všickni učitelé křesťanští podle příkladu evangelisty Jana, který 20, 30. píše: Mnohé zajisté i jiné divy činil Ježíš, které nejsou psány v knize této; ale tyto jsou napsány, abyste věřili, že Ježíš jest Kristus, Syn Boží, a abyste věřice, život měli ve jménu jeho.

A poněvadž zázraky Ježíšovy nad slunce jasněji každému člověku dobré vůle Božství Jeho dokazují, neútočí nevěra na nic tolik a tak prudce, jako právě na zázraky Jeho.

Nevěra sice pokrytecky uznává vznešenost Jeho nauky, velebí vysoce čistotu Jeho mravů, ale pravost Jeho zázraků nechce nikterak uznati a chápe se všech prostředků, aby mohla zázraky Ježíšovy buď vyhlásiti za pouhé bajky nebo vysvětliti způsobem přirozeným, a tak viru v Božství Jeho podkopati a zničití.

A kdož by nevěděl, že tyto nevěrecké náhledy o zázracích Ježíšových našly ho ne stoupenců ve všech vrstvách dnešního lidstva?

Na oslavu zázraků Ježíšových pojednáme napřed o nich všeobecně, a pak aspoň o několika zvláště, aby bylo čtenářů patrné, jak směšnými, pošetilými a chatrnými zbraněmi bojuje moderní nevěra proti pravosti zázraků Ježíšových.

A. O zázracích Ježíšových všeobecně.

Zázraky Ježíšovy lze vhodně rozdělití na čtyři druhy a sice:

I. Zázraky v přírodě neživé, ke kterým patří: proměnění vody ve víno v Káně Galilejské (Jan 2, 1.—12.), utišení bouře na moři Genezaretském (Mat. 8, 22.—27.), chůze Ježíšova po hladině mořské (Mat. 15, 25.—33, Jan 6, 19. 21.), rozmnožení chlebův a ryb (Mat 15, 32).

II. Zázračná uzdravení nemocných. Mezi těmito vynikají zvláště: uzdravení slepce od narození (Jan 9, 1.—39.), dvou slepců (Mat. 9, 27.), uzdravení slepých a chromých ve chrámě (Mar. 7, 31.), uzdravení ženy krvotokem stížené (Luk. 8, 43.), služebníka setníkova v Kafarnaum (Mat. 8, 5.—13), syna královského úředníka (Jan 4, 46.), deseti malomocných (Mat. 8, 2.), šlakem poraženého (Mat. 9, 2.) a člověka 38 let těžce nemocného (Jan 5. 1.).

III. Zázračná uzdravení posedlých. Sem patří uzdravení dvou posedlých v krajině Gerasenské (Mat. 8, 28.), posedlého v syna-

goze Kafarnaumské (Mar. 1, 23.), posedlého, jenž byl slepý a němý (Mat. 12, 22.) a mnohých jiných, o nichž Písmo sv. všeobecnou zmínku činí slovy: Podávali mu mnohých, kteří měli zlé duchy, a vymítal duchy slovem. (Mat. 8, 16.).

IV. Vzkříšení mrtvých, a sice dcery Jairovy (Mat. 9, 18), mládence Naimského (Luk. 9, 13) a Lazarovo (Jan 11). K těmto se druzí koruna všech zázraků Ježíšových, totiž Jeho vlastní slavné z mrtvých vstání.

I. Historická pravda zázraků Ježíšových.

Že Ježíš zázraky uvedené a ještě jiné nečetné skutečně byl konal, potvrzují především čtyři evangelisté svým věrohodným svědectvím.

Pravost a věrohodnost evangelií je tak jistá, že, kdo by o ní pochyboval, ani jedinou knihu starověkou by nemohl míti za pravou a svědectví její za věrohodné. Tuto pravost evangelií důkladně dokazuje a proti všem námitkám obhajuje celé rozsáhlé studium Nového Zákona. Proti svědectví evangelistů nic právem namítati nelze. Měť dostatečnou známost příběhův, o kterých vypravují, neboť Matouš a Jan byli zároveň apoštoly, a proto očitými svědky zázraků Kristových, Marek pak a Lukáš žili a obcovali delší dobu se svědky očitými zázraků Ježíšových. Zázraky pak Ježíšovy na ně tak mocně působily, že celý jejich další život vlivem tím byl ovládnán. Vypravují příběhy, při nichž nemůže býti ani řeči o nějakém klamu, jako: vzkříšení Lazara, utišení bouře a j. Líčí příběhy zázračné tak jednoduše, při tom ale důkladně a souhlasně s povahou osob, času, místa, mravů a zákonů tehdejších, že každý nepředpojatý musí uznati, že tak nemohli psáti básníci, kteří si příběhy ony sami vymyslili, nýbrž pravdiví dějepisci, jimž ani nenapadlo, že by někdo o pravdivosti jejich svědectví mohl pochybovati.

Skutky, o nichž evangelisté vypravují, staly se veřejně, ve chrámě, v městech a vesnicích a zhusť před tváří četné shromážděného lidu. Evangelisté pak psali, když ještě přemnozí svědkové zázraků těch žili a tedy je z nepravdy usvědčiti mohli, kdyby byli něco lživého napsali. To se ale nikdy nestalo, naopak, lid v krajinách, kde se zázraky, evangelisty vypravované, udály, víru Kristovu přijel, a tím pravost a věrohodnost evangelia potvrdil.

Historickou pravdu zázraků Ježíšových

potvrzuje dále i svědectví Židů, kteří výslovně doznali, že Ježíš mnohé zázraky činí. Jan 11, 47. Ovšem, o způsobu, jakým Ježíš zázraky koná, měli náhled nepravý, který jak z Písma sv., tak i z tradic talmudistických jest dostatečně znám. Písmo svaté nám vypráví, že nevěřící Židé připisovali zázraky Ježíšovy působení ďábla, a tento náhled se v židovstvu udržel.

Čtemeť v knize talmudistické, zvané Gemara: Syn Stadův (totiž Ježíš) přinesl s sebou z Egypta umění kouzelnické ve výřezu, který si v těle udělal. V knize Nizzachon se praví: Co Ježíš konal, činil kouzly, neboť v evangeliu jest psáno, že dlel v Egyptě dvě léta, a tam se čarodějnictví přiučil. V knize pak Toldoth Jesu se líčí, jakým způsobem Ježíš moci kouzelnické nabyl. Když prý se o něm roznesla zpráva, že jest nemanželského původu, opustil tajně Galileu, odebral se do Jerusaléma a pomocí zlého ducha dostal se do chrámu, kdež napsav si na listek nevyslovitelné jméno Boží, listek ten schoval do výřezu v těle. Opělovaným pak vyslovením jména Božího způsobil, že necítil bolesti a že výřez zarostl.

Že Ježíš zázraky konal, dosvědčují i mudrci pohanští tím, že proti Ježíšovi stavi na odiv různé muže, kteří prý taktéž konáním zázraků se proslavili.

Tak již filosof Celsus proti zázrakům Kristovým stavi divy Aeskulapovy. Porfýnius pak a jeho žák Jamblichus, nechavše Aeskulapa stranou, odvolávali se na domnělé divy Pythagorovy. Hlavní však místo mezi těmi, jejichž divy proti zázrakům Kristovým byly stavěny, zaujímá Apollonius z Tyany (umřel kolem r. 79), jehož životopis sepsal ve III. století Filostratus. Apollonia s Ježíšem nejvíce srovnával filosof Hierokles za času pronásledování Dioklecianova.

Námítky nevěrců proti historické pravdě zázraků Ježíšových jsou zcela bezdůvodné a chatrné.

Odvolávají se na to, že prý evangelisté byli lidé nevzdělaní, lehkověrní a fanatismem zaslepení, tak že prý nelze jejich zprávám věřiti.

Námítka tato především zcela neprávem a mylně předpokládá, že jen svědectví lidí vědecky vzdělaných může býti respektováno.

Aby někdo mohl platné svědectví vydati o nějakém příběhu, který sám viděl, není zajisté třeba zvláštního vzdělání, nýbrž jen

zdravých smyslův a pravdomluvnosti, což nikdo evangelistům upíratí nemůže.

Že by evangelisté byli lidé lehkověrní, není pravda; naopak, jest o nich známo, že častěji těžko uvěřili a za to od Ježíše samého kárání byli.

Taktéž o nějakém zaslepujícím fanatismu není u nich žádné známky, jak vysvítá z jejich klidné mysli, ze soublasu a jednoty v učení a svědectví, z prostého

slohu, z jejich osobního charakteru, který sice pravdu poznanou neobroženě hájí, ale všeho slepého fanatismu jest dalek.

Že i všechny domnělé odpory v jejich zprávách o zázracích Ježíšových, na které nevěrci poukazují, aby pravdivost zpráv oněch mohli popřítí, jen v mysli nevěrců, nikoli však v evangeliích, existují, dokazuje jasně vědecká exegese písem svatých.

(Pokračování.)

Hilsnerův proces.

Porotní soud kutnohorský odsoudil Hilsnera dne 16. září k smrti provazem. Ličení bylo sensační.

Řadou svědků bylo prokázáno že Hilsner s 2 cizími židy chodil v místech, kde dívka byla podřezána a z níž krev vypumpována.

Někteří svědkové ukázali při vyslechu naivnost až hloupost. Tak mnozí nepodívali se osobám, jež potkali, do obličeje, hleděliť prý pouze na — nohy.

Milenka Hilsnerova chodila k němu, protože se ho — bála, ježto (prý) jí pohrozil, že ji dá do žaláře.

Zástupce ubohé matky, jež ztratila dobrou dceru, dr. Baxa pravil: „Proč byla Hrůzova zavražděna? Neměla přece nepřátel a odpůrců, nelze mluvit o vraždě z pomsty neb žárlivosti ani o vraždě loupežné. Prozřetelnost sama se postarala, aby byla dána odpověď: přicházíme na stopu *strašného příšerného a nemyslitelného případu* a poznáváme, za jakým cílem byla Anežka zavražděna! Čteme o první vraždě v Písmě, že krev zabitého volá o pomstu. Zde ovšem to krev nebyla, ježto jí nebylo nalezeno... Hrůzova byla omráčena, jak na ni klíčka vhozena. Pomyslete si děve, jež nic zlého netuší a kráčí po stezce k domovu. Pojednou je dáno v šanc několik vrahům, kteří šaty strhávají; vidí tři lidi odporne, vidí vyndavati velký nůž, vidí ty přípravy k řezu, cítí tu špinavou ruku vražednou... Kdo nvažuje ty okamžiky, řekne, že Anežka Hrůzova byla v pravém slova smyslu mučeničí. Známe různé příčiny vraždy. Mohou býti i politické i národnostní. A které byly zde? Lid soudí, že byl zde jistý hrozný způsob vraždy. A byl dokázán, to je fakt, jenž se ničím vyvrátiti nedá. *Bude povinností všech nás, zejména těch, kdo stojí v čele státní společnosti, aby se věci chopili, by hleduli příčiny, proč jsou mezi námi*

lidé, kteří své bližní vraždi takým způsobem. Je povinností všech nás, abychom se bránili proti těm zlosynům, kteří... Je povinností naší, by tajemství bylo úplně odhaleno, by usvědčení byli ti, kteří patří k takové... Proč Hilsner zapírá, že s cizími židy chodil? On ví, že by přišlo příšerné tajemství ven. — Obhájce Hilsnerův dr. Aufedniček hrál v procesu smutnou úlohu Obrátil se zejména proti „báchorce“ o rituální vraždě, jež prý vznikla ve 13. století. Kardinál Ganganeli (1) prý vyšetřil že ani v jednom případě vina z rituální vraždy židů dokázána nebyla. Případ tiszaezslárský je (prý) věčná skvrna soudnictví. Všecky (!?) theologické fakulty popřely (prý) možnost rituální vraždy. Prof. Rohling ji „vynašel“, — on, který Lutera nazval (prý) padouchem a vyslovil se, že Hus trest upálení — zasloužil... Porota však všemi 12 hlasy uznala, že Hilsner jest vinen přímého účastenství na vraždě A. Hrůzové, jehož se dopustil tím, že 29 března 1899 v lese „Bfeziué“ při vraždě spolupůčinkoval.

Noviny židovské jsou zjevně zaraženy. Nejvíce se obírají báchorkou o rituální vraždě, kterou odmítají. „Montagsblatt“ (18. září) obviňuje německé i české antisemity, že lidu v Polně suggerovali (1), že Hilsner byl vraždě přítomen. Vrhají se na dra Deckerta a dra Rohlinga, jež nazývají lháři. Praví, že i na Rýně i v Salepurku i v Tiszaezsláru i na Korfu i v Kolíně i ve Srédcí i v Sandci i v Trenčíně i — v Polně o rituální vraždě nemůže býti řeč, všecko je prý: „Judenhass“.

Proti „Národním Listům“, jež i v Dreyfusově aféře i ve vraždě polenské zaujaly stanovisko židům nepřátelské, jeví se v židovstvu našem veliký hněv a rozčilení. „Je to (prý) nejhorší list — pravili dva židé na Poříčí — a jen „Katolické Listy“ jsou prý také

takové. — Co se týče otázky, že nevině byly mnohé mladé osoby od židů zavražděny, připomínáme událost v Damašku a pak svátek sv. Rudolfa (17. dubna), který v Bernu (ve Švýcarsku) r. 1287 od žida jednoho ve sklepě zavražděn byl úkladně. Vrahové byli popraveni. Tělo mučenického hochy pochováno v hlavním chrámě bernském u oltáře, který nese jméno sv. Rudolfa.

V zájmu uklidnění myslí rozčilených nechť úřady konají svou povinnost. Je-li podobná sekta, ať se zakročí!

Před 18 lety byl porotním soudem v Táboře odsouzen k smrti provazem israelita Stettner z Jihlavy a sice pro záhadnou vraždu na křesťanské dívce u Celje v okrese Pelhřimovském.

Celá věc však brzy usnula. Usne i tato záležitost? Či bude zavedeno rozsáhlé pátrání?

Jak se nám sděluje, sestavuje se komitě, jež chce s touto věcí důkladně se obírat. Komitě hodlá nyní sbírku uspořádati ve prospěch matky zavražděné Anežky Hružové a pro zřízení slušného pomníku . . .

Liberální listy pravi, že proces ten patří k nejpovážlivějším známým poklesnutí (!) pokolení lidského na konci 19. věku. Tak na př. „Wiener Tagblatt“ napsal, že Kutná Hora je — malé Rennes; vyskytne se prý vzácný (!) exemplář žida z vraždy „podezřelého“ a ihned se připe na paty jeho „utrhačná báhorka“ o vražděném chťiči celého plemene; lid byl — zblbován, scud prý dopustil se nepřístojnosti, úřady mají prý se vší energií zakročiti proti šíření bídácké štvavice . . .

„Nene Freie Presse“ v úvodním článku obvinila svědky, porotce i scudce z nespravedlivosti. Podobně „Fremdenblatt“! „Arbeiterzig.“ pravi, že Hilsnerovi vina dokázána nebyla.

„Vaterland“ napsal: „Tedy přece rituelní vražda?! Je nějaká? Bývala kdysi? . . . Že židovské náboženství pokud se zakládá na božském zjevení starého zákona, nezná žádné rituelní vraždy lidí netřeba teprve dokládati. Avšak židé doby pokřesťanské nejsou již národem zjevení a jich náboženské zásady nemají už žádné božské záruky před omly. V příčině lidských přidavků nynějšího židovského náboženství lze ovšem připustiti otázku, v jakém poměru se nacházejí k vraždě ri-

tuelní. Také v tom směru nutno podle pravdy doznati, že se nedá ze žádné židovské knihy náboženské, jednající o nauce a mravech či obřadech dokázati, že by zde jako takoví ve svém velikém celku užívali a užívají křesťanské krve ku svým obřadním účelům. Také to možno ponechati bez rozhodnutí, zdali jednotliví židé anebo nějaká židovská sekta používala křesťanské krve k účelům obřadním. Byť však se i to popřelo, přece nemůže nikdo, kdož pověřeným dějepisným svědectvím víry přikládá, popřiti, že během minulých století v různých od sebe daleko vzdálených zemích křesťané od židů vraždění bývali jedině a pouze ze záští náboženského. Celá řada takových případů dá se dokázati. Tak na př. jinosti Ondřej z Rienuu a Šimon z Tridentu jsou uctíváni se souhlasem církve jakožto mučeníci. O Šimonovi pojednává veliký papež Benedikt XIV. ve svém díle o prohlášení blažených a svatých. Sv. Petr Arbueský byl od židů proboden pro svou viru a úřad a tak dalo by se snadno uvést 30 až 40 případů. Poslední takový přesně pověřený případ podle našeho vědění je zavraždění kapucína pátera Tomáše v Damašku v letech čtyřicátých. Nechceme přihlížeti k jistým nedostkům vysvětleným případům posledních let. Leč vůči všem těm událostem nelze naprosto označiti jakožto báhorku že židé jednon zde, podruhé onde, jednoa tohoto, podruhé onoho času křesťanskou krev prolévali a sice z náboženského záští a vražda, o níž právě jde, skorem dopouští důsledek, že krve bylo použito k účelu zcela určitému. Jsme toho daleci, abychom případu tomu přikládali platnosti všeobecné. Leč oněch listů a obhájců židovských, kteří dosud mluvili jen o báhorce s křesťanskou krví a za naprostou nemožnost prohlášovali, aby žid vraždil křesťana k vůli náboženství a jeho krve používal k účelům náboženským, musíme se vážně ptáti: „Stojí ještě dnes tyto listy a tito lidé na tom, že jest to pouhá „báhorka“? A pakliže ano, jakým způsobem vysvětlí stav mrtvolky děvčete z Polné?“

Dr. Aufedníček podal proti výroku poroty protest ke kasačnímu soudu. Židé domáhají se toho, aby jiná porota byla pro Hilsnerův případ určena.

Aféra tato může mít ještě dalekosáhlé následky.

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Porada o zjednání lepších poměrů, ku které na 24. září zástupce všech stran vyzval předseda poslanecké sněmovny vídeňské dr. ryt. Fuchs, způsobila velké pohnutí ve veřejnosti. Na schůzích i v novinách všech koluje řada návrhů, jak by se nynějším zmatkům dal konec učiniti. Němci volají: 1. ať odstoupí ministr hr. Thun a Kaizl; 2. ať katolická německá strana vystoupí z pravice a přidá se k ostatním německým stranám; 3. ať jsou zrušena jazyková nařízení; 4. ať se vládne v Rakousku dle svatodušního programu německého. Slované však nechťejí něco podobného připustiti. Poláci praví, že z většiny nynější nehodlají vystoupiti. Právce chce ovšem levici umožniti návrat ze špatné cesty, je ochotna přiměti Čechy ke značným ústupkům („Czas“) a obětem, aby se docílilo spořádaných poměrů. O kapitulaci před německou opozicí nesmí však býti řeči („Ruch katolický“). České časopisy celkem dosti černě hledí na situaci. Praví: Rozhodnutí musí se státi buď pro nás nebo proti nám, buď pro posavadní většinu nebo pro obstrukci provádějící menšinu. Buď bude doplněno ministerstvo ve smyslu pravice a zahájena bude velká akce na zhojení rakouských poměrů dle zásad složených v adrese nynější většiny anebo bude to začátek nové válečné výpravy poněmčujícího centralismu s celou starou zbrojí této násilnické soustavy a boje proti většině národů rakouských. Nechtě ale nezapomenou rozhodující kruhy, že právě neněmečtí národové na sterých bojištích obhájili Rakousko proti Turkům, Bavorům, Francouzům i Prusům a že nyní zase proti velezrádným choutkám a štvanicím Wolfa a soudruhů v táboře neněmeckých národů je záchrana! Sbor poslanců národní strany svobodomyšlné ve schůzi 16. září v Praze konané za přítomnosti 83 poslanců usnesl se po debatě 5hodinné na této resoluci:

I. Storzemských a říšských poslanců českých trvá i na dále při státoprávním, národním a politickém programu národa českého

Obnovení státoprávního postavení kořuny české, naprostá rovnoprávnost jazyková ve všech zemích českých a zavedení lidových zřízení a řádů zůstávají i nadále cílem politiky českých poslanců.

V splnění programu českého spočívá nejen možnost upokojiti národ český, ale v dnešních poměrech více než kdy jindy i pevná záruka pro zachování celistvosti a moci monarchie ohrožené agitacemi velkoněmeckými.

II. Sbor poslanců českých lituje nynějších veřejných poměrů, poněvadž zabraňují úspěšné práci na politickém, sociálním a hospodářském povznesení lidu. Poslanci čeští i tentokráte projevují ochotu podati pomocné ruky k uzdravení těžké choroby, ve kteréž se státní organismus nalézá, ovšem předpokládají, že se k tomu voliti budou prostředky vhodné a že se ničeho neučiní, co by bylo na újmu právům českého národa.

III. Za takové prostředky pokládá sbor poslanecký:

a) přetvoření nynějšího kabinetu na vládu parlamentární, opírající se o většinu autonomistickou;

b) pevné a energické odhodlání správy státní provésti ve všech oborech úplnou spravedlnost ke všem národům a odstraniti stále objevující se nerovnosti při provádění zákonů na kor národů slovanských;

c) vědomé a soustavné snažení vlády k obnovení konstitučních poměrů na základě rovnosti národní a občanské a ve smyslu rozšíření autonomie království a zemí jak v ohledu správním, tak i zákonodárném.

IV. Poslanci čeští, jako vždy před tím i tentokráte projevují ochotu, pokusiti se o konečné uklizení národních a jazykových sporů a těšili by se z toho, kdyby dobrovolnou shodou obou národů v zemi nalezla se spravedlivá formule smíru.

Nemohou však, než naprosto odmítnouti každou snahu, která by prostředkem jakéhokoliv zkrácení politické a jazykové rovnoprávnosti našeho národa aneb dokonce zavedením řeči německé jakožto státní a v jakéhokoliv formě hleděla uspokojiti nezákonnou a násilnickou obstrukci.

Naopak pokládají poslancové čeští i každý podobný pokus za ústup vládní moci před nadprávím, znásilňováním a zjevným odbojem.

Poslanci čeští projevují pevné odhodlání, každému příkoří, každé nespravedlnosti a každé nerovnosti co nejrozhodněji se opřiti a žádají se důrazně, aby vláda jedině přesným provádě-

děním zákonů, neobmezeným řetěním rovného práva všech národů a vydatnou, pronikavou ochranou svobody a existence národních menšin českých položila bezpečnou brázu proti velkoněmeckým agitacím, které směřují nejen proti právům českého národa, ale i proti životním podmínkám pokojného trvání říše.

V nynějších kolísavých poměrech politických pokládají poslancové čeští seskupení stran t. zv. pravice na základě programu svého času v adresním návrhu většiny obsaženého, za pevnou záštitu jednotlivých národů a stran v ni zastoupených a za organizaci, která by mohla umožniti spravedlivý rozvoj poměrů veřejných, předpokládajíce ovšem, že pravice projeví skutky odhodlanou vůli svému programu zjednatí platnost a uskutečnění.

VI. Poslancové čeští nemohou zatajiti, že v národě českém zavládla hluboká nespokojenost a rozhořčenost nad nynějšími poměry veřejnými a že na straně vlády neshledali posud vytrvalé odhodlanosti, splniti spravedlivých nároků národa českého a odstraniti křivdy, jež jest mu snášeti.

Poslancové čeští, majíce jako dříve i na dále volnou ruku, prohlašují, že svůj taktický postup zakládá dle toho, jak vývoj věcí politických dále se bude ubírat a že při veškerých svých krocích dalších neodvisle říditi se budou pouze a jedině prospěchem svého národa.

Jak patrné, je projev mladočeského poslance velmi krotký a rezervovaný.

Pardubičtí voličové poslali 12. září posl. Sokolovi prohlášení, v němž se praví:

Pocíujeme, že s naší politikou jde to čím dál tím více s kopce a že čím troufaleji postupuje se na straně německé, tím zamlklejšími jsou vůdčí kruhy naše. Netoužíme snad po výtržnostech podobných, v jakých zalíbilo se národním a politickým odpůrcům našim, ale těžce neseme, že vláda vídeňská přes všecku povolnost se strany české nemá valného zřetele k našim tužbám a sužbám, ale naopak že dojíti má k novému dohodování se s něm. zarputilci. Jediná vymoženost naší politiky z posledních let: jazyková nařízení, neprovádí se patřičně, kdežto životní a hospodářské zájmy všeho českého lidu jsou vážně ohroženy, jak zřejmo z rak-uherského vyrovnání, zvýšení potravních daní a pod. Dosavadní říšská rada na dále bude neschopnou k jakékoli vážné, plodné práci. Poselstvo naše za posledních let marně mařilo čas meškáním ve Vídni a plnilo vůli vládní. To je pro národ český politika nedůstojná a proto voláme: Pryč z říšské rady, nechodte dále do Vídne, pracujte s námi opravdově v zemích českých.

Pobědonoscev, předseda sv. synodu ruského (jako papežský tajemník Rampolla v Římě) vyjádřil se k dopisovateli „Neue Fr. Presse“ o Čechách takto: „Čechové? Ti jsou v zajetí německé kultury. Jak by to mohli popřít? Myslím, že jim chybějí vyoikající mužové. Posl. Kramář přece nemůže se rovnati Palackému . . . Co Komarov mluvil v Praze, nepadá na váhu, neboť nemají žádné důvěry v Petrohradě.“ — Co tomu řekne p. dr. Podlipný a „Národní Listy“?

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

II. Řemesla.

Pražská železářská společnost dává letos dividendu 60 zl. (30 procent za akcii) a pak 95 zl. za akcii jakožto mimořádnou dividendu! Akcie jsou v rukou několika židů a Němců. Tak se vydělávají peníze!

Z Ameriky dodané železniční lokomotivy, vozy, stroje a pod., jak anglické listy a noviny švédské píší, neosvědčily se ani v Anglii ani ve Švédsku, ježto prý jsou ze špatného materiálu a nesolidně dělané. Také u nás americkým strojům mnozí ještě dávají přednost před našimi

Na 120 firem českých i německých vydalo (poněkud tím spolkem čes. průmyslníků) dne 17. září svolání proti ná-

rodnostní řevnivosti. V projevu, jenž je obrácen k říši a zem. poslancům král. Českého, se praví: „V době, kdy ve všech evropských státech průmysl, obchod a živnost těší se mocnému rozmachu a pokroku, jenž se zakládá v součinné vzájemnosti národa i vlády, naše domovina poskytuje obraz politování hodného úpadku. Tato od přírody tak požehnaná země, jež by půdou i polohou byla povolána býti záštitou průmyslu, nalézá se následkem zmatků národnostních, jakými žádá země mocnářství není tak krotce stížena, v hospodářském úpadku, jenž každého prozíravého našince musí naplňovati opravdovou starostí o budoucnost. Národnostní antagonismus, stále podněcovaný nezměrnou a nesvědomitou agitací, plápolá

plným plamenem a jeví svůj zhoubný účinek již dnes v hospodářském odlučování, jehož rozkladný vliv zdržeti nemohou ani mírumilové, dobře snýšlející elementy obou národností. Těmito příkrými národnostními protivami jest jednak všecken hospodářský život v zemi naší postaven na základ nezdravý a nepřirozený a s druhé strany jsou politickými nesváry, v nichž oba národní kmeny v Čechách své nejlepší síly mají, výrobní podmínky i obyčej nesmírně stěžovány, což by, kdyby poměry ty snad zůstaly trvalými musilo vésti k úplné stagnaci průmyslu, obchodu a živnosti. . . Odložte národní fevnivost, páni poslanci, majíce na zřeteli vážnost poměrů vlast a celé mocnářství brozně tisících! Upusťte především sami od zkažonosného národnostního boje, odhodlejte se s upřímnou vůlí a účinnou touhou po míru a svornosti cestu prokřestiti naléhavě potřebnému dohodnutí, by plody průmyslu, obchodu a živnosti od zkažy zachráněny byly.“ — Provolání podepsali též: Scheller, Křížik, Lanna, Ringhoffer. Živnostenská banka, Benies (žid. cukrovar v Rosicích, Smiřicích a Zvoleňovsi), Gottwald, L. G. Bondy, Maršner, Bárta a Tichý, Frey, Chmel, Doubek, Otto, měšťan. pivovar vinohradský atd. Mezi 120 firmami jest asi 30 velkozávodů židovských. Dobře se pravi: proč provolání nepodepsaly firmy německé z Ústí, Teplic, Liberce atd.?

Podomních obchodníků (hausírníků) dle výkazu z 1. června 1897 bylo v Praze, Karlíně, na Vinohradech a Smíchově 325 (v Praze 69, v Karlíně 38, Smíchově 119, Vinohradech 99), mimo to 49 uberských hausírníků. Střížné zboží roznášelo jich 187 (57 procent), galanterní a střížní 40 osob a pouze galanterní 17 osob. Mimo to je celá řada povolení nemajících obchodníků podomních, dále jsou hausírníci s potravinami. Z povolení majících obchodníků střížních většina je katolíků, $\frac{3}{4}$ jsou muži $\frac{1}{4}$ ženy. Prodávají s 20—50% užítkem! Roční obnos dělá asi $\frac{1}{2}$ mil. zl. Galanterní zboží prodává se až o 100% dražše! To činí též 10 bosenských hausírníků, jež (prý) do roka až 150 zl. domů zasilají. Slováků je asi 200. Jsou tu „páni“ s — pomocníky, kteří roznášejí drátěné věci, hračky, košíčky a plechové i skleněné věci. Pomocníci mají pouze 2—3 zl. týdenního platu. Po hospodách chodí hausírníci z Gotschee („kočebrové“), kteří zboží dávají za sázky, obchodníci s výrobky sádrovými, preclíkáři, řetkvičkáři, květináři, dále jsou podomní prodavači zmrzliny, sirek a nožů, obuvi, kartáčů, pisku, octa, deštníků. Na

20.000 obyvatel připadá v Praze 1 hausírník, na venku 2.

Dne 10. září v Opavě konal se zjezd delegatů německých společenstev živnostenských, kde židovský poslanec Wrabetz horlil — proti Raiffeisenovým záložnám, ježto prý úvěru rolnickému ani živnostenskému neprospívají, nedostačují a pod. — Dle toho lze souditi, že právě opak je pravda a že rolníci i řemeslníci dobře učiní, když hodně založen Raiffeisenových zakládají budou.

V Kostelci nad čer. lesy rokovali delegáti spolků řemeslnických dne 8. září o postavení svém. Pan Homolka pravil: Řemeslnictvo nezorganizované mlčelo pořád. Pan Chmelík řekl: Velkokapitál řemeslnictvo poškodil, neboť zjedná si levnou hmotu, rozdělaje práci, čímž usnadní výrobu, dává na úvěr a splátky. Řemeslník pracuje 12 až 16 hodin pilně — ale při všem namáhání ve stáří naň čeká žebrota. Daně jsou veliké. Pan Pikart pravil: Řemeslnictvo hlavně trpí svou vinou. Všecky stavy se organizují a brání se, jen řemeslnictvo nic! Při jubil. fondu cis. Frant. Josefa řemeslníci se pojišťovati nemohou, protože poplatky jsou vysoké. Jen vzájemným pojištěním s příspěvím země a státu bude možno stav zlepšiti. Ústavy pojišťovací založeny ne z lůdumilnosti, ale — pro výdělek; jejich rezervní fondy nic řemeslníkům neprospějí. Řemeslník k vůli vysokým splátkám se mnohdy zadluží! Nemocenské pokladny zaopatřují člena jen 20 neděl. Úrazové pojištění také je malé a obdrží je jen dělník, jenž v podniku přijde k úrazu. Pan Červenka pravil, aby stát plnil své povinnosti k řemeslnictvu, neboť na jiné účely má peněz dost. Pan Sudek pravil: Stavem svým smutným je řemeslnictvo samo vinno, neboť panuje mezi řemeslníky nezřízená konkurence a mnohdy nesolidnost. Řemeslnictvo mělo samo výrobu převzít. Při schůzích voličů poslanci obyčejně mluví o politické situaci — a voličové pak tleskají a mlčí. Resoluce se schvální. . . Usneseno vypracovati spis obsahující tužby řemeslnictva a předložiti jej pak poslancům.

Mezinárodní sjezd k ochraně zájmů středních stavů v Brusselu za patronance ministra pro industrii a práci konal se v Brusselu dne 17. a 18. září. Z bohatého rokovacího materiálu vyjímáme tyto otázky: společenstva a jich význam pro střední stavy, podomní obchod, výprodeje, neslušná soutěž, živnostenské školství, úvěrnictví a odborová družstva.

O starobní a invalidní pokladnu pro obecní dělníky postaralo se město Ulm.

Na jihu německém věnuje se těmto otázkám velká pozornost. Nárok na invalidní rentu je oprávněn tu po nepřetržité dvacetileté službě u obce, starobní renta bude vyplácena po skončeném 65 roce a nejméně po dvacetileté nepřetržité práci u obce. Renty pohybují se dle služebních let mezi 220 a 450 markami. Zvláštních příspěvků dělníci platiti nebudou. Základní kapitál bude každoročně doplňován příspěvkem obecního rozpočtu.

Uherský ministr obchodu Hegedüs zvláštním výnosem nařídil, aby v Pešti a ve všech městech, kde nalézají se obchodní komory, zřízeny byly ústavy bezplatně práci prostředkující, k jichž udržování zajištěna je státní subvence.

Hlavní zásady pro tyto ústavy jsou:

1. Okruh působení ústavu práci prostředkujícího zaujímá dělnictvo při všech živnostenských odvětvích, tedy také obchodní pomocnictvo a horní i hutní dělnictvo bez ohledu na stáří a pohlaví.

2. Ústavy za státní podpory zřizují obchodní a živnostenské komory s přibráním živnostenských společenstev a jiných interesovaných odborných korporací a to tak, že živnostenská společenstva zvláště na venkově, budou orgány ústavů. Na venkově tyto ústavy prozatím budou zřízeny v sídle obchodních a živnostenských komor.

3. Je nezbytno, aby záležitosti ústavu obstarával výbor s přiměřeným počtem členů; v něm zastoupeni buďtež také dělníci. Výbor budiž sestaven tak, že třetinu jeho volí zaměstnavatelé, třetinu dělníci, další třetinu z neodvislých a nestranných osob volí pak obě

strany. Při ústavě peštském také město, obchodní a živnostenská komora, zemská průmyslová jednota, po případě i jednotlivá živnostenská společenstva do výboru volí po jednom členu.

4. Prostředkování práce děje se bezplatně.

5. Vrchní dozor nade všemi ústavami má ministr obchodu.

6. Je žádoucí, aby nové ústavy vstoupily ve spojení se všemi trvajícím spolkovými i soukromými poptavárnami. Mezi peštským ústavem a venkovskými zřídí se organické spojení a stanoví se pro všechny jednotný postup.

7. V případě stávky nebo výluky dělnictva ústavy v prostředkování práce pokračují. — A což u nás?

III. Dělníci.

Na sjezdě sociálně-demokratickém v Brně (17.—20. září) předložil výkonný výbor strany té tyto zásady: 1. Rakousko může býti jedině demokratickým státem národnostním (t. j. národnostním státem spolkovým). 2. Tento spolkový stát dělí se v autonomní národnostní samosprávné obvody, jež se pokud možno přizpůsobí jazykovým hranicím. 3. Samosprávné obvody každé národnosti tvoří dohromady národnostní jednotku, jež své národnostní (jazykové a kulturní) záležitosti úplně autonomně řídí a obstarává. 4. Národní menšiny v obvodech, jež jsou smíšené, budou ve své národnostní činnosti chráněny zvláštním zákonem. — Je to pěkné monstrum.

ŠKOLSTVÍ.

Technika česká bude v Brně od 1. listopadu letos přece otevřena. Místnosti jsou v budově „Vesny“. Povoleno je 200.000 zl.

Československá obchodnická beseda v Praze zřídila letos „pražskou vzorou obchodní školu“, jež byla 17. září ve Štupartské ulici otevřena. Při tom pravil pan Šimůnek: Obchod v zemi naší je v rukou cizích většinou. Nedostane-li se národu našemu pomoci na tomto poli odbornou výchovou, stane se úplně otrokem něm. kapitálu. Dr. Podlipný pravil: Musíme pracovati s největším úsilím na všech polích. Aby obchod český vzkvátal, třeba je vzdělání a odhodlanosti. Nelze schva-

lovati, když mládež po odbytých studii obrací se na úřady hlavně samosprávné, kde zastávati musí — práce písácké. Nešťastným okolností, jimiž národ náš po staletí byl zmítán, dlužno přičísti, že obchod v Čechách ocitl se v rukou německých, nám nepřátelských. Národ český nechce býti stále jen národem lokajů, ale národem zámožným. Touto cestou dospějeme i k samostatnosti politické.

Dne 17. září slavnostně kan. prelátom drem F. Kráslem vysvěcena a otevřena byla st. česká reálka na Žižkově. Po řeči starosty p. Žďárského pravil říd. Bilý: První péči učitelů bude usilovati o to, aby škola

byla semenišťem zbožnosti a ohniskem lásky ke vznešenému mocnáři a milému národu a vlasti. Chceme, by duch ústavu byl ke cti středních škol nejen českých, ale i rakouských a stal se družkou ostatních proslavených českých reálků. — Náklad (260.000 zl.) zaplatila obec Žižkovská.

„Hlas Národa“ (ve sportovní příloze) vyslovil se proti dalekým výletům se žáky středních škol podnikaným, ježto bývají studenti velice zemdleni a při tom nezdívka pijí (5 až 8 sklenic, kdežto mají „dovoleno“ pít jen dvě) a kouří 8 až 10 „sportek“ (cigaret).

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Jak se nám z věrohodné strany sděluje, jedná se zcela vážně o zřízení biskupství nového v Čechách se sídlem v Chebu nebo v Teplé. Ministerstvo kultu a vyučování jednání o té věci zahájilo již před delším časem. Nyní se nalézá záležitost tu u kurie římské, kde se dějí za tou příčinou všechny předběžné práce. Ježto bude celá věc delší dobu vyžadovati, nebude ani stolec arcibiskupský hned nyní obsazen nýbrž až se všechny podstatné věci v příčině nového biskupství vykonají.

„Nový život“ čís. 8. a 9. obsahuje čl. „Duševní inferiorita katolíků“, řeč to biskupa Rottenburského dra. Pavla v. Kepplera, v níž se praví: „Dnešního dne i ve světě ducha a vzdělání vzduch a světlo se nerozdávají rovnoměrně, nás katolíky odstavují do stínu a dusí, literární práce nesoudí kritikou spravedlivou, umlčují díla . . . Jsme proti vědě, jež hlásá vzdělání beze vši mravní snahy a hloubky, jež vzdělává jen rozum a ne charakter, ne svědomí, jež lidu místo zbožnosti předhazuje neztravitelná sousta vědění, které veřejné studnice literatury, poesie a umění otrávil hnilobou a vředy pařížskými. Za takové zpátečnickví se nestydíme; vždyť odporujeme kulturnímu švindlu a kulturní přetvářce . . . Mnoho

jsme zameškali však. To musíme dolhnati. Nejeden obor zkoumání jsme málo pěstovali a pracovními silami neobsadili. Musíme se více než posud obírat moderními duševními proudy, jež se jeví v ruchu vědeckém, literárním, uměleckém i belletristickém. Nesmíme to pouze ignorovat! Galvanisovat mrtvolu, plýtvat časem a silami na oživení duševní práce dávných dob — nechceme. Jde o to, aby se moderna — pokřesťanila. Blaho lidstva, láska k národu a vlasti ukládá nám spolupracovat na poli vědy a kultury. Neříkejte: Pokus je marný, dnešní lidstvo nemá smyslu pro katolicismus . . . Lidstvo napilo se z kalužin světa, — a sta duší touží po prameni vody čisté. Všechny posice kulturní práce musíme obsadit! Kdo nemůže být orlem, buď rád včelkou.“ — Výborná slova.

Papež Lev XIII. 16. září poslal francouzskému episkopátu encykliku, v níž doporučuje bedlivé vzdělávání kněžstva a bezvadné počínání si duchovních pod vedením biskupův jejich, aby Francie byla s to plniti tradiční poslání své, to jest, hájiti církve a býti nástrojem velikých myšlenek, jakož i vychovávati kněze, kteří hlásají víru až v nejzazších krajích světa.

* * *

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Francie.

Dreyfuss na 10 let odsouzen.

Soud v Rennes dne 9. září skončen. Trval 34 dní. Bylo vyslechnuto 105 svědků. Pět proti dvěma hlasům uznali soudcové, že Dreyfuss zrazoval armádu . . . A přece naděje byly tak veliké! V čele vlády — přátelé Dreyfusovi. Novin větší zakoupena! Nejlepší advo-

kátí obhajovali Dreyfussa. — Kdo mluvil prot Dreyfusovi, prohlášen za bídníka blázna nebo canaille! Bylo dokazováno, že Dreyfuss byl bezúhonný charakter, příkladný manžel, boháč, vlastenec atd. A ukázal se — pravý opak . . . Vinen! Vinen! zavznělo světem k radosti všech přátel Francie. Dreyfusovci zaskřípěli zuby a brozí pěstí.

Rozsudek však také zklamal: Listy se ptají: Jaké mohou být „polehčující okolnosti“? Buď byl Dreyfuss vinen a pak měl být zase vyvezen nazpět, nebo ne, a pak byl by propuštěn. Byl dohnán ke zradě velikou bídou či hrou na burse či ženami?

Proti rozsudku ozval se zase Zola.

Rozsudek odsuzují: Figaro, Siècle (Reinachův list), Droits de l'Homme (list Dreyfussův), Petite Republique (socialistický), Aurore, Fronde, Radical, Voltaire, Paix, Petit Bleu, Lanterne, Journal de Peuple (list anarchistický) Matin, Presse atd.

S rozsudkem souhlasí: Autorité, Petit Parisien Soleil (royalistický list), Courier du Soir, Journal des Débats, Liberté, Eclair, Petit Journal (vychází v 1,263.000 výtiscích: Pravda a spravedlnost zvítězily!), Soir (národního vítězství dosaženo i proti neslychanému nátlaku vládnímu i vzdor obrovským obnosům, vydaným od syndikátu kosmopolitického), Echo de Paris, Intransigeant (Francie zachráněna! Výbuch radosti v Paříži), Libre Parole (zrádce odsouzen — vina jako slunce jasná), Petit Caporal (vzdor císaři a králi (Vilému II. a Humbertu I.), kteří chtěli zachránit svého muže, vzdor nynějším vládcům Francie, kteří syndikátu slibili přivodit osvobození zrádce, vzdor anarchistům a socialistům, žoldněčům zrady — zrádce je trefen!), Journal atd.

Německé, belgické, anglické, holandské, maďarské a italské časopisy zuřivě vrhly se na Francii. Piší, že to je nový Sedan v dějinách Francie, že to svědčí o strašné hnělobě katanů, že se Francie nezotaví. Ve Lvově, v Bruselu a v Německu vyhnání jsou úředníci francouzští ze služby! Maďaři a Prusáci někteří se usnesli — neobeslati výstavu v Paříži! „Times“ psaly, že je to „prostituce spravedlnosti“. Ve mnohých chrámech byl rozsudek ostře kárán. V Amsterdamě docela

prohlásily všechny listy (!), že Francie z řady civilisovaných národů musí být vyloučena! V Londýně učiněn návrh, aby byl Dreyfuss jmenován — čestným občinem tří největších anglických měst. Na sta telegramů a tisíce dopisů denně dochází Dreyfussa, jenž doufá, že dostane amnestii a že bude úplně propuštěn na svobodu. I od českých židů docházejí Dreyfussa přátelské listy. He, jaká to velmoc — spojená synagoga ve světě! Na ukázkou, jak u nás něm. židovské listy psaly, citujeme (doslovně) Montagsblatt č. 37. z 11. září: „Ein grosser Kampf zwischen Clericalen, Monarchisten, Pratorianern, Dirnen (!), Abenteurern und Verbrechern (!!) aller Art auf der einen Seite und den ehrlichen Bürgern und arbeitsfreundigen Republikanern, den Nachkommen der grossen Heroen des J. 1789 auf der andern Seite ist entbrannt. . . Und der 9. Sept. ist ein unanslöschliches Schandmal, da der Wahrheit und Gerechtigkeit ins Gesicht geschlagen wurde. Und nur Narren, Schurken und Lotterbuben können jubeln. . .“

Tak se smí u nás mluvit! V paměti zůstane ovšem, že se židé přibíhají zjevně za potomky revolucionářů z r. 1789, kteří bořili oltáře i trůny! Nyní sejítí se má sněmovna. Vláda Waldeck-Rousseauova spojená se socialisty demokraty padla by ovšem hned, kdyby nebylo — bursy!

* * *

Soud proti radikálům **srbským** v Bělehradě naplňuje svět údivem a rozhovčením nad tyranstvím bývalého krále Milana. Listy ruské piší: Milanovské Srbsko je plno lži, klamu, nepravdy, zloby. Stojí před Evropou a člověk čenstvem ve stavu jako Bulharsko za Stambulova: žalařování, mučení a prolévání krve je tam na denním pořádku. Listy rakouské (Fremdenblatt) da y výstrahu Milánovi, aby přísným soudem nevyvolal revoluci. Ale muž ten je slepý.

KRONIKA.

Záložníci budou se letos hlásiti jen v kárných a musí to činiti slovem „hier“.

Dne 10. září konala se na vinohradském vrchu **slavnost české demokracie**, na které mluvil dr. E. Grégr bezvýznamnou řeč o významu demokracie. Odpoledne byla na výstavě zábava a tanec, čímž ze slavnosti stala se skoro fidlovačka.

V Poličce konal se 3. a 4. září pracovní sjezd mladé intelligence, kde se mluvilo: O cílech a postupu vzdělávací práce ve východních Čechách, o českém národním programu, o fondu Husové, o ženské otázce a našem školství. Ze všech referátů vyznívalo heslo: Necht si učitelé a filosofové (!) všimají sociálních oprav (dobytkářství, průmyslu, al-

koholismu, loterie atd.), ať bojují proti klerikalismu a náboženství v lidu prohlubují, nechť se nepřijímají knihovny (!) bohoslovců královéhradeckých, nechť se zakládají obilní družstva nechť se zrevolucionuje (!) duch (řekl filosof Martinek), nechť se žijí zásady — realismu.

480.000 dopisnic a listů bylo dne 9. září na jedné poštovní filiálce v Berlíně.

V čísle 37. „Času“ praví J. Truhlář v „zaslání“ p. dru Flajšhansovi: „S člověkem, který takto drze pravdě bije v tvář, nemožno dále mluvit“

KRITIKA.

„**Probuzenci**“ od F. A. Šuberta dány byly počátkem září v novém obsazení. Hra má pěkné líčení selského vzrodu a šílené lásky, jež níčí předmět své touhy a byla celkem uspokojivě sehrána a vděčně přijata. — Lida paní Benoniové zdála se trochu přehnanou.

„**Čertova stěna**“ konečně se zase objevila v Národním divadle. Opera vyniká bohatou hudební invencí, něžnými melodiemi a dramatickou silou. Některé libretové nespráv-

nosti mohly být opraveny (stavění zdi od čertů) a blbé urážky katolíků (zповědni formule odřikávaná laikovi) vypuštěny. Výprava byla chatrná. Provedení nad obyčejný normál nijak se nevyšinulo.

„**Gavaut Minard a spol.**“ — stará fraška Gondinetova na Národním divadle nyní zase dávaná mohla zůstat klidně ležet. Nikdo by po ní nevolal. Celý kus pohybuje se na ose nemožných zápletek a též hrubé smyslnosti.

LITERATURA.

Karolina Světlá zemřela 7. září. Byla nej přednější českou spisovatelkou. „Vesnický román“, „Kříž u potoka“, „Nemodlenec“, „Frantina“, „Na úsvitě“, „První Češka“, „Kresby z Ještědí“ atd. mají cenu trvalou. Hálek o ní napsal: „Šťastný Ještěd, že našel svou Světlou!“ Z lidové pokladnice vynášela drahokamy. Ve spisech jejích jeví se vřelá láska k národu, přírodě, celému světu, touha po pravdě, svobodě a bratrství. Snahou její bylo, aby zejména ženy ušlechtily byly vzdělány, by síly všude požehnání, by vedly a posvěcovaly.

Tolstého „Vláda tmy“ dává se ve Vídni již ve 2 divadlech. Při představení vedle pochvaly projeven i demonstrativní odpor.

Redakční poznámky.

Dp. K. Ohlašovateli s kazatelny jména s predikátem pan nebo slečna (u vdov: paní) jest opravdu v některých krajinách zavedeno. Činí se ovšem rozdíl a někomu se predikát ten přiděluje (obyčejně úředníkům, učitelům, hodnostářům a hlavně těm kteří mají větší majetek) a u některých se vynechá. Někde (prý) závisí to na zaplacení prohlášek: kdo dá vyšší taxu, dostane příjizestek: pan, jinak není pánem. Myslíme, že

správně jednají ti, kteří vynechávají titulu toho docela, anebo kteří bez rozdílu při každém případě řeknou pan N.

Panu P. V diecési sv. Hypolitské vytvořil se již spolek kněžský, zvaný „**Abwehr**“, jehož stanovy najdete v „Correspondenz-blattu“ č. 17 (10 září). Účelem jeho jest: různé nespravedlivé útoky nepřátel proti katolické víře, církvi a kněžím brániti a paralysovat. Spolek poskytuje členům v osobních a právních věcech advokáta, jež platí Pětičlenný výbor volen je na 3 léta.

Salus: O dopiňcích theologického studia mohlo by se pojednati na vikariatních poradách. Bylo by to prospěšnější, nežli když nyní jako na př. na Zb... duchovní mezi sebou zahájí spor o tom, kdo má pravdu, zdali dr. H. nebo dp. D. — Pracujme, počujme, trpěliví budme.

K. P. Proč by neměli katecheti žádat, aby se stali fidičimi učiteli? Necháme té logiky, jež chce kněze jenom k přednětu náboženskému upoutati. Naopak chválíme, když kněz složí zkoušku i z jiných předmětů, na př. z dějepisu, řečtiny nebo z přírodopisu, aby mohl po případě učiti i na středních školách, kde je právě učitelů nedostatek.

OBSAH:

Báseň na ostavu P. M. Kůzencove,
(V měsíci říjnu.) — „Rozděl a
panuj!“ — O církevní klatbě. —
Kapitola z „kněžského blahobytu“.
— O zázracích Ježíšových. — Krá-
lovský rybník blízce hradu Praž-
ského. — Páni a dělníci. —
České věci. — Národohospodářská
část. — Školství. — Náboženské
a církevní záležitosti. — Zahraniční
události. — Část literární. —
Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
A ZODPOVÍDÁ
P. JOSEF ŠIMON

+
VACLAV KOTRBA

UYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zasláné.

Obrázková Revue. Illustrovaný časopis pro zábavu a poučení. Pořádá Dr. Ant. Podlaha. V nádherné úpravě vyšlo 1. číslo časopisu, který v našich křesťanských domácnostech potřebným se stal jako súl. Obrázkové provedení a tiskařská práce překvapily. Cena 7 zl. ročně není nikterak drabá. Číslo 1. obsahuje příspěvky: „Na ústupu“ od B. Brodského, básně Ot. Březiny a S. Boušky, Heřman hr. Černín z Chudenic od F. Tischera, báseň Visio Dei od X. Dvořáka, dále práce od K. D. Lutinova, Hrsana, Baara, Rudla, Dra Jiřika, prof. Müllera, Prusika atd. Přílohy barevné jsou ojedinělými v naší obrázkové literatuře týdení. Překrásné kresby jsou od Aleše. Chitussiho, Engelmüllera, Klimeše, Fanty, a umělecké iniciálky. Oceňujeme ostatně příspěvky slovesné i umělecké v části literární. Doufáme, že Obrázková Revue v každé, nejen kněžské, ale i měšťanské naší domácnosti, zejména tam, kde dosud různé Gartenlaube, Illustr. Zeitungen atd. se vetřely, nalezneme. Bylo by hříchem naší organizace a našeho společenského života, kdyby se nádherný, na vyšší doby v každém smyslu se nalézající časopis neměl rozšířiti co nejvíce!

Meč, kalendář pro katolíky na rok 1900 vyniká jako každý rok svým zvláštním obsahem apologetickým (obránným). Přináší práce vážné, obsahu sice zábavného, ale zároveň poučující, a to hlavně v otázkách víry naší, již dnes mnohý lečjakýs pisálek zlehčuje a tupí. Kalendář „Meč“ tímto svým krásným apologetickým obsahem, v němž učení církve dochází způsobem populárním obhájení, plní tak jediný poslán, které již za dávných dob kalendáře měly a konaly, a na což se dnes zapomíná. „Meč“ proto tím více zasluhuje našeho uznání a podpory. — Vypravení je zdařilé, cena 50 kr. mírná.

Altheia, čís. 7., přináší články: Mezi Berlínem a Vídní, Vývoj society a práva slovanského v Čechách, O pražském povstání červnovém roku 1848, a rozhledy, kde zejména „důtklivé slovo k poměrům na pražské radnici“ doporučujeme nejen ke čtení, ale k provedení.

Dělnické Noviny, 1. října, č. 3. obsahuje vylíčení III. zemského sjezdu delegátů křesťansko-socialní strany v Čechách dne 28. září t. r. v Praze, článek „Dva židi“ od Dra Horského, Pracovní řad od V. Hála atd. — Spolkové Listy (příloha Dělnických Novin) přinášejí T. J. Jirouškovu pojednání: Katolické duchovenstvo a probuzení spolkového života v národě.

Řemeslnicko-živnostenské Noviny, č. 18. přinášejí články: „Ustaňte, sice to nevydržíme“, v němž se pojednává o svolání 120 průmyslníkův stran národnostních štvanic, Proč řemeslníci vážnou v celém životě, a četné zajímavé zprávy a obrázky z řemeslnických dílen.

Vychovatel, č. 19., red. Dra Rud. Horského, přináší články: Vychovatel a vychovanec od J. Holého a četné zprávy ve Hlídce; Příloha katechetská pojednává o nové osnově vyučování katechismu.

Anděl Strážný, č. 2., říjen. S četnými obrázky, zejména z Radhoště. Doporučujeme!

Výminkáři, povídky a kresby z podhoří od K. V. Raise, nákladem F. Šimáčka. Sešit 2.—4. Výborná četba.

Obzor, č. 17. a 18., obsahuje články: Kulturní význam sv. Cyrilla a Methoda. Význam a důsledky kališnictva. četné povídky a básně. — Doporučujeme!

Vychází:
5. a 20. dne
každého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prahu i venkov
celoročně 8 zl.,
čtvrtletně 75 kr.

ROČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 5. ŘÍJNA 1899.

ČÍSLO 19.

V měsíci říjnu.

B. V. Mariae sub rosarii titulo ab ecclesia mense dicato,

Carmen. *)

Reginae coeli excelsae terraeque Mariae
Nectite vos flores castae sanctaeque puellae,
O puerique senesque precum nectite flores,
Flores virtutum throno eius fundite coram;
Mensis adest sanctus revocans adserta rosarum,
Floribus innumeris Illi exornate coronam
Coelestem vestram vobis orate Patronam.
Vobis et dabitur stellata corona decoris
Inter coelestes et saecula per omnia refulgens.
Iunctis non igitur palmis, sic matris ad aram
Cordibus unitis omnes unaque precemur:
O virgo, salve, Tu gratia onusta et plena Maria,
Est tecum Dominus, Tu quae benedicta vocaris
Evae inter cunctas in vitae lumine natas,
Divinum quem gestarunt tua viscera fructum
Gentes et cunctae benedicant semper ubique.
O Domini Genitrix, ora pro nobis, Sancta Maria,
Qui miseri! saepe, virtutis calle relicto,
Labimur, infelix hora! in crimina prava.
Ora pro nobis praesenti tempore tristi:
Pro nobis ora mortis quando hora sonabit
Semper pro nobis, o Sancta, precare, Maria.

Báseň na oslavu Panny Marie Růžencové.

Královně nebes vznešené i země, Marii,
svinujte zas věnce, svaté a čisté to Panně,
vy jinoši a starci, též viňte modliteb věnce,
věnce ze ctností k trůnu dejte jejímu stkvělé!
Měsíc přišel svatý ku keřům růží podobný,
nuž z květů nesčíslných Panně připravte korunu,
vzývejte svatou vaši v nebesích patronku.
I vám dá Bůh jednou hvězdnatou korunu odměny
mezi nebes kůry, která na věky zářiti má.
Ruce své tedy sepnouce u oltáře Matky
společným srdcem my všickni tu vřele poprosme:
ó zdrávas, Panno, Ty milostí a darů plná, Maria,
Bůh jesti s Tebou, neboť jsi požehnaná ze všech dcer
Eviných, jež kdy pod sluncem zrodily se jasným.

*) Zasláno „Obraně“ od vsdp. preláta dra F. Krásla.

Božský plod tvůj, jež nám přinesl svatý tvůj život,
národové ať velebí všude až na věky.
Ó Rodičko Páně, za nás se přimlouvej, svatá Maria,
za ubohé, kteří oporu ctnosti zavrhně
padáme v neblabé chvíli do hříchů a zkázy.
Oroduj za nás v přítomném čase tom smutném,
za nás oroduj, k smrti když hodinka,
oroduj za nás v čas každý, Panno Maria!

„Rozděl a panuj!“

Jako když balon, jenž s oblak k zemi
padá, mohutnými skoky na povrchu země
se zmítá, nemoha se pevně zakotviti, tak
je to ve státech evropských.

Často již bylo užito podobenství
nějších států s císařstvím římským.

I tehdy panovalo mocné úřednictvo
(byrokracie) a šavle vojenská. Konsulové,
prétoři a velitelé legií — řídili směr
veliké říše římské. Panoval úžasný abso-
lutismus. Lid spokojil se, dokud měl hry
a chléb (panem et circensibus). Při tom stávky
povstale a nespokojenost měst i celých ná-
rodů byla potlačována krvavě. Státníci řídili
se heslem: „Divide et impera“, „rozděl a
panuj!“ Proto popichovali strany proti sobě
v obcích i v národech. Římané dávali za
pravdu všem odbojníkům — ovšem jen na
oko, aby tím spíše vysílený lid občanskými
válkami podlehl jejich nadvládě.

Znenáhla vyvinul se absolutismus
i ve všech říších moderních. Panuje v Ame-
rice, v Asii i v Evropě. Není rozdílu mezi
americkou despotií, jež právo šlape no-
hama (Kanada, Kuba, Filipíny), mezi čín-
ským mandarinstvím (jež vraždí tisíce kře-
stánů) a mezi baviňáskou vládou Anglie
nebo tak zvanou republikánskou správou
Francie.

Všude vidíme dvě mocnosti vzájemně
se doplňující a panství své na úkor občan-
ských tříd rozšiřující: byrokracie a vojsko.

V parlamentech i ve sborech obecních
vládne se pomocí starého osvědčeného hesla:
„Rozděl a panuj!“

Nejinak je tomu i u nás. Tajemství, že
se tak dlouho udržeti mohlo u nás panství
liberálů, spočívá jedině v tom, že dovedli
chytře rozdělovati národy. Roztrhli od sebe
jednotlivé země, roztrhali i zemské obvody,
naplnili nedůvěrou všechny vrstvy občanské
k sobě na vzajem. Čechy štvali proti Polá-
kům a Poláky proti Čechům, Jihoslovany
znesvářili na nůž (boj Chorvátů se Srby),

popudili i Vlchy proti Němcům a Slova-
nům... „Rozděl — a panuj!“

A když se konečně přece Slované
trochu dorozuměli a sobě řekli, že se ne-
chtějí potírati, ale vzájemně se podporo-
vati, aby dobyli svých práv jazykových a
své autonomie, když utvořili tak zv. „že-
lezný kruh“ pravice na říšské radě, tu na-
stal boj tím horší. Zápas jazykový vzplál
v té míře, že skoro ustavičně někde tekla
krev... Z opozice šly německé strany do
obstrukce, která parlamentární práci zne-
možnila a na ulici boj přenesla. Vlastizrádná
hesla: „Pryč od Říma“ a „Pryč od Ra-
kouska“ provolávala se pod okny byro-
kracie i kasáren...

Slované s ohromným sebezapřením nesli
hřímé státního rozpočtu a sloužili.

Ale konečně vysoké byrokracii a vo-
jenským kruhům podařilo se povaliti ten
trošek lidového, slovanského, spravedlivého
vedení státu. Vydáno heslo: „Los von den
Czechen!“ (pryč od Čechů). Národ náš měl
býti osamocen. Jihoslovany, Poláci a kato-
lická německá strana měli býti proti ná-
rodu našemu postaveni. Dlouho dost zápas
trval. Ale konečné heslo: „Divide et im-
pera“ zvítězilo. Hr. Thun padl. Dne 2. října
nastoupilo ministerstvo tak zv. přechodní,
vzaté z kruhů byrokratických (úředni-
ckých).

Ministerstvo to jest takto sestaveno:
Předsedou: hr. Clary-Aldringen
Alfred;

min. vnitra: dr. Körber Arnošt;
správcem ministerstva vyučování: od-
borný chef ryt. Vilém Hartel;
min. zeměbrany: hr. Zeno Welsers-
heimb;

správcem min. financí: odborný chef
dr. Severin šl. Kniazolucki;
min. železnic: ryt. Wittek Jindřich;
správcem min. obchodu: odborný chef
dr. Stibral Frant.;

min. spravedlnosti: pres. vrch. zem. soudu v Terstě ryt. dr. Ed. Kindinger; správcem min. za Halič: dvorní rada Kazimír Chledovski.

Je to ministerstvo byrokratických rytířů. A co jest jejich úkolem?

Zrušiti jazyková nařízení hraběte Badenia ze dne 5. dubna 1897 (v příčině vnitřního úředního jazyka českého) a výnosy Gautschovy ze dne 24. února 1898.

Dále má nový kabinet na základě svatodušního programu německého hleděti uzákoniti německou státní řeč, provésti volby do delegací a vyříditi zbývající část rakousko-uherského vyrovnání.

Němci jásají. Slované jsou zaraženi, znepokojeni, zarmouceni.

Na Poláky děje se se všech stran veliký nátlak, aby Čechy opustili.

Jihoslovanů nikdo si nevšímá. O katolicko-lidové něm. straně se myslí, že bude podporovati — německé úřednické ministerstvo.

Noviny naše, zastupitelstva a voličské schůze volají: Čechové, do oposice!

Nastávají národu našemu i všem Slovanům dnové těžké zkoušky.

Práva jazyka našeho zaručena byla majestátem králů českých: císařem Ferdinandem III., výnosy všech panovníků potomních a posléze majestátem krále českého a císaře rakouského Ferdinanda V. ze dne 8. dubna 1848, byla zaručena i proklamací cis. Františka Josefa I. 2. prosince 1848, dále základním státním zákonem ústavním z roku 1867 (článek 19), nařízením Stremayerovým z 19. dubna 1880 atd.

Rozumí se, že by nastati musil v království našem nebývalý boj, kdyby skutečně ministerstvo úřednické dle povelu poslanců

Wolfa, Schönerera, Pergelta, Grabmayera a t. d. nám jazykovou rovnoprávnost zkrátiti chtělo.

Nedej Bůh, aby se zlým démonům této říše podařilo zase rozpoutati vražednou válku domácí: Kež prohlédnou národové, co se s nimi od jistých stran provádí! („Linzer Volksblatt“ dne 1. října napsal: Nationalitätenhass paralysirt den Judenhass.)

Vražedné boje mezi národy mají prospěti nadvládě židovstva! A lid ani vůdcové neprohlédnou léčky té. Sám vůdce antisemitů, dr. Lueger, zapřáhnouti se dává také do té vřavy nenávistného boje národnostního, v němž signály a hesla udělují bursovní spekulanti a velkokapitalisté maçonští a židovští.

Kam se to řítíme? Práva jazyková v moderním státě mají býti posvátná. Proč by to nemohlo býti u nás, jako ve Švýcarsku, kde i vlašská i francouzská i německá řeč je úřední a kde panuje naprostá rovnoprávnost? Jak může prospívati stát, když se spravedlnost porušuje, když i články samých základních zákonů státních se otrásají a vytrhávají?

Mír tímto způsobem nebude ani v Čechách ani v Rakousku zaveden.

I když podaří se Čechy osamotniti, nebudou z toho míti jiní národové slovanští prospěchu žádánaého. Ba ani Němcům to neprospěje.

Formule míru zní: „Spravedlnost a rovnoprávnost.“

Jestli vládnouti se chce dál dle hesla: „Rozděl a panuj!“ — dospějeme ke koncům, ke kterým se dostalo císařství římské. Jsou si řídiči státní lodi vědomi nebezpečnosti, ve kterém se oni i celá loď nalézají?

J. Š.

O církevní klatbě.

Mnoho předsudků proti Církvi katolické pochází z pouhé nevědomosti.

U nás z laiků totiž málokdo sáhne ku vědeckým dílům theologickým, zvláště apologetickým. Odtud od lutheránů a zednářů importované klepy, nepravdy a mylná pojetí institucí a věcí církevních jak v pojednáních, tak v belletrii často se vyskytují. —

Mnozí se domnívají, že církevní klatba protivi se učení Kristovu.

Žeť prý něco strašného, děsného: ržkoho

zatratiť, proklíti, vyhostit čili exkomunikovat, anathema vyslovit.

Ne, ne, slova Kristova zněla prý jinak. To byla slova lásky, mírnosti, slova odpuštění. Církev však prý užívá nelidskosti, ukrutnosti... Tak slyšíme z úst jedněch. Jiní praví, že klatba církevní již ztratila ostří; blesky Vatikánu prý více nestráší. Odrážejí se, třísťí se o moderní kulturu neškodně. Ano, tenkrát v dobách apoštolských, v „temném“ středověku působivou byla ovšem k dosažení žádostivých plánů. Ale

teď: exkomunikace, anathema jsou prý prázdňou formou. Tak slyšíme z úst „osvěcených“ liberálů.

Nuže, jak souditi máme o klatbě církevní?

Hleďme: Jednou z tradic, kterou si lidé uchovali, byla ta, že rodiče dětem zdárným a hodným žebnali, dětem však zlým klnuli.

Na tom požehnání si děti vždy velice zakládaly a po něm toužily.

Na hoře sinajské slibuje Bůh zdárným dětem (ve 4. přík.) dlouhý věk a štěstí na zemi. Trest nezdárným jest zajisté v tom obsažen.

Kain, Cham, Esau, Ruben atd. jsou příklady, jak těžce pykali tito, že se požebnání otcovského zbavili.

Vedle toho ve starém zákoně Bůh sám vyřknul na mnohé zločiny klatbu. Slova: Vyhladím ho z lidu jeho (Lev. 23, 30) — vyhladil by Hospodin jméno jeho pod nebem (Deut. 29, 30) — jsou slova klatby.

V knize Josue 7, 16 a na jiném děje se zmínka o klatbě. To jsou důkazy, že klatba porušena byvši neblaze účinkovala.

Kdykoli tedy rodiče, patriarchové, soudcové, proroci, kněží nad zločincem klatbu vyřkli — nebylo to nic jiného než jistý věštecký výrok ku zločinci, že ho stihne trest Boží, Bohem na jeho zločin určený.

V novém zákoně Kristus nejen že klatbu neodstranil, nýbrž sám ji vyřknul. Slova jeho: „Kdo Církve neposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán“ (Mat. 18, 17.) značí vyloučení, exkomunikaci, vyobcování z říše Kristovy.

Jestliže tedy papež, biskup, koncil nad někým anathema vyřkne — je to prorocké ohlášení rozsudku, který vydal Kristus nad nepřítelem Své Církve.

Sv. Hilarius (ve 4. stol.) vyslovuje se takto: „Rozsudek klíčníka v Římě jest výrok, jenž byl již dříve pronesen v nebi.“

Vyhoštění, vyloučení nebo anathema, nebo exkomunikace, klatba prováděla se v církevní praxi již od časů apoštolských. Sv. Petr vyřknul ji nad Šimonem kouzelníkem; sv. Pavel nad krvesmilníkem. Tento poslední provázal ji výrokem: Vydán je satanu.

Tohotéž rčení použil i v klatbě nad Hymeroem a Alexandrem (I. Tim. 1, 20).

„Odevzdání satanu“ je vyloučení z Církve; jsouť dvě říše na světě: Kristova a satanova, a dle slov Kristových: Kdo není se mnou,

proti mně jest (Luk. 11, 23) vylučuje se odpůrce Kristův sám.

Na tento způsob Církve od počátku až po dnešní den stihá kletbou všechny, kteří učení Kristovo bludem falšují aneb kteří těžkých zločinů se dopouštějí.

Mnohé zločiny nesou kletbu skutkem samým, že se ani nevyslovuje. Proto zpo- vědník při absoluci osvobozuje kajícíka i od kletby, kterou tento hříchy na sebe uvalil.

Vyřkne-li Církve anathema, nečiní tak z krutosti a ze mstivosti, nýbrž tímto přísným zakročením chce pohnouti vičníka k poznání chyby a k lítosti, chce tím svou autoritu zachovati a ostatní údy své od podobných poklesků vystříhati.

A také vždy zase zprostita klatby exkomunikovaného, dal-li známku lítosti a pokání. Jako nezdárného syna otec z domu svého vyhošťuje, aby mu ostatní nepokazil, tak i Církve vylučuje nezdravé údy své ze svého svazku, pokud se nepolepší. Nikdo v tomto jednání nemůže viděti nesprávnost. Zkrátka, klatba církevní je prorocká výstraha, oznámení nemilosti Boží, kterou si vinník zlým skutkem přivodil.

Že klatba církevní pozbyla účinků, je holou lží, kterou se liberálové uspávají. Případy, že pronásledovatelé Církve zlou smrtí zhylnuli, jsou přece tak četné, že by se jimi naplnily celé knihy. Šimon kouzelník zabil se, Cerint zasypal se, Arius bídně zašel. Hohenstaufové měli časy nepokojné a mnozí vládcové z nich dožili se špatného konce, ba poslední z nich na popravišti dokonali; Bourbonci zažili neblahých chvil.

Světoborce Napoleon I. žertoval nad exkomunikací papeže Pia VII. Ale přece mu nedala pokoje. Poručil si podati od ministra seznam exkomunikovaných. Bylo jich 85. První byla r. 398 od sv. Anastasia provedena nad místodržitelem z Lydie — poslední byla exkomunikace jeho dne 10. června 1809.

Přečetl si to a pak zvolal, že exkomunikace jeho vojákům pušky z ruky nevyrve. Ale vyrvala přece, neboť v Rusku mrazem vojákům jeho z rukou pušky padaly. Sám dožil se vyhoštění svého z Evropy na ostrov sv. Heleny.

Francie a Itálie jsou vůbec markantním příkladem, že kletba Církve není prosta účinků.

Ostatně, jestliže kletba církevní někdy vyřknuta bez účinku patrného, nedej se

tím nikdo másti: vždy jest ještě odplata po smrti!

Pravý katolík tedy uznati musí: klatba Církve je působivým hojivým prostředkem

k udržení kázně; je jadrou zbraní na vypleť koukole a v účinku svém je kárným a odstrašujícím příkladem.

V. Drbohlav.

Kapitola z kněžského „blahobytu“.

Podává Y. Z., kaplan.

Není snad na světě stavu, kterému, co se dotýká hmotného postavení, tolik by se nepřálo, tolik závidělo, jako právě stavu duchovnímu. Jakmile kdo jest na kněze posvěcen, tu si myslí většina lidí, že jest stkvěle zaopatřen, že již více nic nepotřebuje, že jest dobře zabezpečen až do konce života. Mnozí z těch závistníků však kdyby seznali, jak se věci mají, poznali by, že skutečnost jest jiná, ano, přesvědčili by se o pravém opaku.

Právě v tento čas nastupují novosvěcenci, kněžský to dorost, na svá místa v duchovní správě, jež jim od jich biskupa vykázána byla. Tu tedy, dle mínění mnohých lidí, nastanou jim „zlaté časy“, peněz bude jako želez a pod. Než, ubohý novosvěcenec, není-li opatřen penězi z domova, přijde na místo určené, trpí nedostatek. Práce nastane mu sice hned, ale na peníze si počká. Ubožák je věru, kdo jest chud, a přijde s prázdnou kapsou na kaplanku. Jeho příjem z náboženské matice činí 350 zl., odměna, podobná almužně. Za příznivých poměrů bude mu vykázán plat někdy po novém roce, tedy po 4 měsících. Každý jiný úředník, učitel atd., čeká jen měsíc na své služné, ale šťastný kaplan musí čekat — nejméně čtvrt roku. A vydání nutných je četně: jednak zařízení bytu, šatstvo a prádlo atd. Sotva se ubožák usadí, již přijdou spolkové deputace, na př. hasiči, velebný pán je také hned vyhlédnut za čestného člena — stojí to jen 10 zl., po těch přijdou veteráni a besedy, a všechny občanské i dělnické spolky, každý z nich přijde dožadovat členství. A nováček kaplan, nechtěje si u místních honorací hned při počátku rozlít ocet, musí přistoupit, a ovšem, také hned zaplatit zápisné, členský příspěvek atd. Každý činí útok na kapsu kaplanovu, nehledě, že týž nedostal dosud ani vindry.

Namítá se, že má stravu a byt. Ale tím zase trpí farář jenž musí kaplana aspoň tři měsíce na dluh živiti. A kde ten má brát, když sám má skrovné obročí?

Jiní praví, že má hned štolu. Dnes ale jednak štola jest mnohem nižší než dříve, potom závisí na pohybu obyvatelstva, jež jest nestejnóměrný, a konečně na menších kaplankách dosahuje ročně 60—80 zl, tedy 5—6 zl. měsíčně.

Tot tedy celý příjem. Jiní k tomu odkazují, že dostává prý menší stipendia. Jsou-li jaká, bývají obyčejně faráři vyhrazena. Kaplan musí psát na všechny strany, a to darmo, neboť dnes o mešní intence jest taková nouze, že ani od konsistoře nemohou všem četným žádostem vyhovět, ač se pravidelně podělují kaplani jen nejhůře situovaní.

Z uvedeného vidíme, že to s tím blahobytem kněze, hlavně novosvěceného, bleď vyhlíží.

A což teprve, který jest tak šťastný, který nemá kongruu dosud upravenou; ten ať se těší, že pár let „hladových“ přečká. Dokud pánům u hejtmanství a místodržitelství se nezlíbí věc vyřídit, tak musí čekat, a to třeba léta. Proč se to rychle nevyřizuje? Jeden dobrý znatel našich poměrů říká ovšem: Jaký by to byl úřad, aby věc vyřídil hned? To by si nikdo nevážil aktů. Ale co je moc, to je moc! A jak se vše bedlivě vyšetřuje, jen aby ten kaplan nedostal snad o nějaký balěť více.

Pisatel těchto řádků má bráti doplněk ke kongruu 150 zl. ročně, ale ač již plná dvě léta jest na místě, nedostal ani krejcaru. Každou chvíli přijde dotaz skrze nějakou položku ve fassi; pak vždy zase věc leží několik týdnů u patronátního úřadu, pak u hejtmanství, a pak u místodržitelství — a pisatel čeká nyní pořad, jsa nyní dlužen svému faráři plých 300 zl. za stravu. Ještě štěstí, že dostal hodného faráře, který trpělivě čeká. Ale jaký je to pořádek? A co kde jest beneficium menší, kde dlužno s každým krejcarem počítat? Tak je zle oběma, faráři i kaplanu. Ale to všecko naše tak zv. vyšší instance přehlízejí. Nuže, kde hledat má kaplan pomoci? U konsistoře se

často pokrčí rameny a řekne se: musíte čekat! U místodržitelství jakoby se hněvali, že se odváží již i kaplan — stěžovati si. Tím hůře, když si rozhněvá svého pana hejtmana. Mnozí páni okresní hejtmani neznají v tomto ohledu ke kaplanovi žádné benevolence.

Jisto je tedy, že v žádném stavu nemusí nikdo čekat na svůj plat tak dlouho, jako kaplan na trpce vydělaný krejcar. Leckterý kněz vychází z alumnátu obtížen dluhy, a věřitelé se dostavují a ustavičně se hlásí. Ale jak může novosvěcenec dostáti za těch poměrů svým požadavkům? Snad by někdo z našich poslanců na sněmu král. Českého — neboť říšská rada je práce neschopna — této věci se uchopiti měl, a u příslušných orgánů se přičiniti mohl, aby

kaplanům záhy po jich nastoupení, jako jiným úředníkům, služné vykázáno bylo. Kde pak kongrua dosud upravena není, aby stalo se tak nejdéle průběhem 2 - 3 měsíců. Kaplani, jako občané státní, mají také právo, aby veřejnost jejich záležitostí se ujímala. Chceme pracovati upřímně a se zápalem pro svatou věc, ale přejeme si, aby to minimum, jež nám od státu jest vyměřeno, v čas aspoň bylo vypláceno. Vždyť „dělník jest hoden své mzdy“ a „zadržování mzdy dělníkům“, jest hříchem do nebe volajícím, a jeho následky padají na ty, kdo ve věci námi dotčené liknavě si počínají. O této věci ostatně podrobněji mohl by se zabývatí ohlášený již kongres kaplanů.

Svépomoc bude i zde prostředkem nejlepší.

Církev a společnost.

Píše Jan Nepom. Josef Holý. *)

V posledním článku o vlivu církve sv. na rodinu viděli jsme, že církev sv. zařídila vzájemný poměr členů rodiny, jak žádá přirozenost a božský zákon, že přivedla v rozkvět v lůně rodiny oddanost, lásku, poslušnost, což znamená mocně přispívati k štěstí národův. Ale církev sv. zde nezůstává státi, v témž čase naznačuje s jistotou zásady, které mají říditi poměr občanů mezi sebou a s vládou, dle doby a okolností.

V článku „O křesťanském zákonodárství“ viděli jsme, že papežové působili k tomu, aby znenáhla vnikal duch křesťanský v zákony pohanské, které skoro všude despotismu byly příznivý. Vizme nyní vladaře křesťanské, jak užívají těchto zákonův; jsou ještě velmi často pokoušeni, by je učinili bezmocnými, nebo by je vykládali ve smyslu, jejich choutkám příznivém.

Dvě zásady utvářejí společnost: autorita spojená se svobodou. Společnost není možná, leč jsou-li tyto dvě zásady v rovnováze. Jak jsme viděli, církev sv. se snažila utvořiti vládu spravedlivou a lidskou. Ale ať je vláda jak chce pevně utvořena, bude bezmocnou pro blaho společné, nepodporuje-li ji poslušnost poddaných. Při-

pomeňme si námahy církve sv. ve všech časích, aby předešla nebo potlačila vzpoury a povstání.

Konečně vypočítáme hlavní svobody, kterých dobyla církev sv. vůči vladařům ve prospěch poddaných.

Hlavní vzor starých společností byla absolutní monarchie. Nemohouc na počátku změnit tuto formu vlády, snažila se aspoň církev sv. naplniti ji duchem křesťanským; avšak rovněž, jak tomu veřejné mravy dovolovaly, podporovala ze všech svých sil, aby nabyli poddaní politické svobody, přispívajíc k utváření umírněných monarchií, jichž je církev sama dokonalý vzor a kterou sv. Tomáš naznačuje jako nejdokonalejší výraz vlády.

Na druhé straně nezavrhl nikdy žádnou formu vládní; ale patrně je, které dává přednost; vždy, kdykoli papežové požívali ve světě důležité role časné, pracovali pro svobodu národův; nikdy s očí neztratili tohoto ideálu; nikdy úplně se nevzdali, aby ho neviděli uskutečněný; postačí, abychom se o tom přesvědčili, přečtí si význačná slova Lva XIII: „Nezavrhne se v sobě, by měl lid větší než menší podíl na vládě; to může v jistých dobách a za jistých zákonů státi se nejen prospěchem, nýbrž povinností občanskou.“ (V okružním listě Immortale Dei.)

Konečně, není-liž organisované hnutí

*) Viz Brin et Laveille: La civilisation chrétienne. Díl II, str. 303 - 334.

církve sv. za našich dnů ve prospěch dělníků dílo svobody, ohromná námaha vyrvati dělníky z potlačovací sociální vlády, která připomíná pohanské otroctví?

Přehlédněme si krátce, vedení světlem dějepisu, tato rozličná sociální dobrodiní

Církev prohlásivši, že „všechna moc pochází z Boha“, a že jsou i vladaři vázání poslouchati příkázání Božích a spravovati lid svůj spravedlivými a moudrými zákony, učinila tím konec tyranství státu. Vskutku nejsou to jen slova, jimiž odporuje despotismu, nýbrž i skutky. Projděme dlouhou řadu biskupů; uvidíme je, jak vždy nezlomné a pevně neřestným choutkám vladařův odpirají.

Celý známý svět byl poddán císaři (císaři), jehož jméno bylo čteno na čtyřech stranách země. V důležitém městě neposlechl vzpurný lid rozkazu garnisony; císař, rozhněván, poručil, aby tento lid byl vyhuben. Později odvolal osudný rozkaz, ale už bylo příliš pozdě; rozkaz byl vykonán, a tisíce obětí padlo v hrozném krveprolití.

S ohledem na tak hroznou katastrofu opustil biskup císařský dvůr, vyšel z města a psal císaři tato vážná slova: „Neodvážím se přinést oběť mše sv., jestli si budeš troufati býti při ní přítomen; krev jediného nevinného postačila by pro mne, abych ji hájil, tím více vraždění tak velikého množství nevinných!“ Císař, důvěruje ve svou moc, nevšímal si tohoto listu a šel do kostela. Když přišel přede dvéře, vidí se u přítomnosti ctihodného člověka, který ho vážně a přísně zadržuje a mu zakazuje vstup do posvátného místa: „Následoval jsi Davida v neřesti, následuj ho i v pokání!“, praví k němu. Císař se ponížil a podrobil rozkazům biskupovým, a církev dobyla nad despotismem nesmrtelného vítězství. Nešťastné město jmenovalo se Thessalonika, biskup byl sv. Ambrož z Milánu, a vladař se jmenoval Theodosius, císař západu a východu, t. j. celého známého světa.

Theodosius, potlačuje svůj hněv a ponízuje svou pýchu před mocí čistě duchovní bezbranného biskupa, ukázal všem věkům že je hodnost vyšší, než hodnost poroučeti světu, hodnost dovésti ve prospěch lidu obětovati hněv, osobní instu a tisíce malých vášní, které mohou hýbati srdcem despotovým.

Ale vítězství církve sv. nad vášněmi lidskými nebylo vždy tak snadné, aoiž tak jasné; aby ho dobyla, bylo jí třeba po staletí trpělivosti a námahy.

Střední věk, doba která nejlépe a nejúčelivěji přijímala sociální právo křesťanské, byla asi celkem nejméně poddána despotismu vladařův.

Později, je pravda, za vlivu právníkův, kteří zdělili tradice starého císařství, opět se objevila všemohoucnost vladařova, i žaluje se na církev, že ji podporovala tím, že s ní vešla ve spojení, na př. s monarchií Ludvíka XIV. Ale kdo mezi význačnými církevními osobami toho věku dal podnět k také žalobě? Je to snad Bossuet, který mluvil tak svobodně před vladařem o „Tom, který kraluje na nebesích, jemuž jedinému náleží sláva, velebnost a neodvislost“?

Jest to snad Bourdaloue, který přísně káral nepořádky královské a který se neostýchal opakovati před celým dvorem, aby líčil vinného, slova proroka Nathana k Davidovi: Ty jsi tento muž! Králi, překročil jsi svá práva“?

Či je to Massillon, který řekl Ludvíku XV.: „Pane, všechna moc pochází z Boha, a vše, co pochází z Boha, není zařizeno než k užítku lidí“?

Těžko by bylo hledati i v této době vřelého spojení těchto dvou mocností příklad otrocké záliby vůči despotické vládě. Jestliže nějaké nepředložené slovo vyklouzlo některému repraesentantu církve sv., bylo bezprostředně potlačeno. Tak se stalo za vlády Filipa II. ve Španělsku kazateli, který v Madridě u přítomnosti králově tvrdil, že vladaři mají absolutní moc nad osobou svých poddaných, jako nad svými statky: byl inquisicí odsouzen.

Avšak jestliže církev vždy zavrhovala tyranství státu, rovněž tak vždy doporučovala poddaným poslušnost a věrnost, které jsou nezbytně nutné k udržení pořádku, k pravidelnému působení společnosti.

Jako jindy uprostřed nejprudších pronásledování zůstávali křesťané věrní císaři a modlili se za něho při mši svaté, tak i církev, pokračujíc v této tradici po všechny věky svého trvání, neustala kázati věrnost vůči pozemským vladařům a poslušnost vůči všem spravedlivým zákonům až k tomu, že ji vykládala za povinnost svědomí. (Pokr.)

O zázracích Ježíšových.

Apologetický příspěvek na oslavu Božského Spasitele.

Napsal Dr. Jos. Pošmurný, křizovník.

(Pokračování.)

II. Filosofická pravda zázraků Ježíšových.

Pravda filosofická zázraků Ježíšových, která záleží v jejich nadpřirozeném charakteru, všechny zákony přírodní přesahující, vysvětluje předně z předmětu zázraků Ježíšových.

Mají četné zázraky Ježíšovy za předmět příběhy nadpřirozené a sice nejen způsobem, jakým se udály, ale i celou svou podstatou, tak že při nich o nějaké příčině pouze přirozené nemůže býti ani řeči, na příklad vzkříšení mrtvých. Nic nevádí, že snad jeden nebo druhý zázrak Ježíšův i cestou přirozenou by státi se mohl, na př. uzdravení některého nemocného delším léčením, neboť skoro všechny jsou podstatou svou rázu nadpřirozeného, jelikož předmět jejich veškeru sílu přírodní přesahuje, a tudíž příběh příčinu může míti toliko v nadpřirozené moci Boží.

A proto až podnes přes všechny veliký pokrok věd přírodních nebyla objevena přirozená příčina nebo zákon přírodní, podle něhož by bylo lze zázraky Ježíšovy přirozeně vysvětliti. Tak jako za času Kristova i dnes jeví se nám zázraky Jeho býti nad a mimo všechny zákony přírodní.

Pravda filosofická zázraků Ježíšových plyne dále z mravního charakteru Krista samého. Nejsou-li zázraky jeho pravé, pak jest veta po jeho mravním charakteru. Známot jest, že Ježíš skutky ony za pravé zázraky vydával a na ně jako důkazy svého Božství se odvolával. Ale počínání takové bylo by podvodem a rouháním, nebyly-li skutky ony pravými zázraky.

Aby se tomuto důsledku vyhnuli, berou nevěrci útočiště k pošetilé vytáčke a praví, že prý se to Ježíšovi nesmí míti za zlé, neboť prý byl okolnostmi donucen skutky své za zázraky prohlašovati. anebo prý „v zanícení“ sám věřil na zázraky, které mu jiní připisovali!

Taktéž způsob, jakým Ježíš zázračné skutky konal, jasně dokazuje, že příčinou jejich byla toliko moc nadpřirozená.

Především nutno míti na zřeteli, že Ježíš konal zázraky veřejně a před očima svých zarytých nepřátel. Ale nepřátelé jeho,

kteří některé zázraky i soudně vyšetřovali, nikdy se neodvážili zázraky Ježíšovy vysvětlovati příčinou přirozenou.

Ježíš dále konal zázraky pouhým slovem. Tak na př. děl k malomocnému: „Chci, buď čist!“ a když to řekl, hned odstoupilo od něho malomocenství, a očištěn jest. Mar. 1, 12. Vstav, přikázal větrům a moři, a stalo se utišení veliké. Mat. 8, 26. Člověku, sláckem poraženému, děl: „Vstaň, vezmi lože své a jdi do domu svého.“ A vstal a odešel do domu svého. Mat. 9, 67.

Ježíš se sice také někdy nemocných dotýkal a ruce jim na hlavu kladl, ale vzkřídání rukou bylo jen obvyklým obyčejem židovským, kterým se vyjadřovala blahovůle k jinému.

K uzdravení slepcův užil Ježíš jednou bláta; ale kdo by chtěl tvrditi, že ono bláto bylo příčinou, která slepci vrátila zrak?

Ježíš konal také zázraky na osobách vzdálených, což způsobem přirozeným nikterak státi se nemohlo. Tak uzdravil Ježíš vzdáleného syna královského úředníka slovy: „Jdi, syn tvůj jest živ.“ Podobně služebníka setníkova slovy: „Jdi a jak's uvěřil, staň se tobě.“ Ženě chananejské, která prosila za uzdravení své dcery, řekl: „Ó, ženo, veliká jest víra tvá, staniž se tobě, jakž chceš.“ I uzdravena jest dcera její v tu hodinu.

Ježíš nemocné uzdravoval a mrtvé křísil okamžitě, což se ani při léčení lékařském, ani magnetismu neděje.

Konečně potvrzuje charakter nadpřirozený zázraků Ježíšových i jejich veliké množství a rozmanitost, při které by za jisté aspoň někdy příčina přirozená se dala odkryti, kdyby zde působila.

Proti filosofické pravdě zázraků Ježíšových namítají nevěrci, že židé i pohané prvních století zázraky Ježíšovy přičítali kouzelnictví daemonského původu.

Výtku tuto, jak známo, již Božský Spasitel sám vyvrátil slovy: „Jestli satan satana vymýtá, proti sobě rozdělen jest: kterak tedy ob stojí království jeho? A vymýtám-li já zlé duchy skrze Belzebuba, skrze koho je vymýtají vaši synové? Proto

oni soudcové vaši budou. Pakli já Duchem Božím zlé duchy vymýtám, tedy přišlo mezi vás království Boží.“ Mat. 12. 25.

Ostatně ať síly daemonů jsou jak chtějí veliké, jsou přece konečné a obmezené a proto nemohou býti příčinou zázraku, který vyžaduje moc nekonečnou.

Pomluva magie předpokládá buď obcování s daemone, které jsme právě vyloučili, anebo znalost tajných sil přírodních, na kterou zvláště nevěrci v našem století se odvolávají (na př. Bahrdt, Venturini, Eichhorn, Paulus, Renau).

Ale i tento způsob výkladu zázraků Ježíšových jest nepravý. Kdo pak, máje zdravý rozum může tvrditi, že Ježíš užil nějakých tajných léčebných prostředků přirozených v případech, kde konal zázraky beze všech vnějších prostředků, pouhým slovem nebo aktem vůle a to i na nemocných vzdálených?

A proč pak až podnes přes všechny vychvalovaný pokrok věd přírodních, nikomu se nepodařilo poznati ony síly přírodní, kterými lze nezhojitelné nemoci okamžitě vyléčiti, mrtvé křísiti, chleby rozmnožiti, bouři utišiti?

Odkud pak znal samojediný Ježíš, který v očích nevěry není nic, než pouhým synem chudého tesaře nazaretského, tyto všem učencům celého světa neznámé tajemné síly přírodní?

Konal-li Ježíš zázraky své tajnými silami přírodními, tu je musil dobře znáti a musil o tom věděti. On však ani slovem nedává na jevo, že zázraky jeho jsou účinky nějakých sil přírodních, nýbrž je připisuje všemohoucnosti Božské své přirozenosti. Kdo o slovech jeho pochybuje, nutně ho musí míti za bezbožného podvodníka.

Nelze si též mysliti, že by Ježíš, který všude jen dobrodiní prokazoval, svoji znalost tajných sil přírodních, která by lidstvu byla tak užitečná, jiným byl nesdělil a ji s sebou do hrobu vzal, uživ ji pouze ke své slávě.

Taktéž jest nepochopitelné, že by jeho učení nepřátelé, kteří sledovali okem pátravým každý jeho krok, nikdy byli na to nepřišli, že uživa nějakých prostředků přirozených.

Marné jest taktéž úsilí nevěrcův, odvolávají-li se na magnetismus a spiritismus, aby mohli nadpřirozoný charakter zázraků Ježíšových popříti.

Příčina neobvyklých zjevů magnetismu a spiritismu může býti trojí a sice: podvod,

vliv daemonický a přirozené síly magnetické. Poněvadž první dvě příčiny jsou u Ježíše naprosto vyloučeny, zbývala by jen příčina třetí.

Ale i tu musíme vyloučiti. pozorujeme-li ohromný rozdíl mezi zázraky Ježíšovými a účinky magnetismu a spiritismu. Jsouť účinky tyto řídké a nejisté, kdežto Ježíš konal zázraky nesčetné s naprostou jistotou. Magnetismus působí jen u lidí jistého věku a v určitých nemocech; Ježíš však uzdravoval bez rozdílu věku a povahy nemoci. Ježíš uzdravoval okamžitě, což při magnetismu a spiritismu není, jakož jest i neslýháno, aby pokusy podobnými byl slepci navrácen zrak, mrtvý vzkříšen, malomocný očištěn, bouře utišena.

Nevěřci se i na to odvolávají, že Ježíš požadoval víry od těch, které měl uzdraviti, a proto prý lze se domýšleti, že živá víra nemocných a obrazotvornost tak mocně na jejich zdravotní stav působila, že se uzdravili. I výklad tento jest pošetilý.

Předně jest známo, že Ježíš vždy víry nepožadoval, ano často zázraky konal, kde víry v něho dosud nebylo, aciz víry požadoval jako příčinu, nýbrž jako podmínku zázračného uzdravení, protože konal zázraky, aby víru v Božství své rozšiřoval a upevnil.

Připisoval-li Ježíš zázrak vykonaný víře uzdravených, což dle zpráv Písma sv. čtyřikrát učinil, tu nechtěl tím nic jiného říci, než že nemocní nebyli pro svou víru zázraku nehodni, jako vskutku mnozí nehodni byli, aby k vůli nim Ježíš zázrak konal, na př. Herodes a nevěřící fariseové.

A ať vliv důvěry k lékaři a obrazotvornosti na zdravotní stav nemocného jest sebe větší a blahodárnější, tož přece nikdo na světě nebude tvrditi, že vliv ten jest tak mocný, že vrací slepčům zrak, hluchým sluch, mrtvým život a p.

Taktéž nevěra Židů nic proti pravosti zázraků Ježíšových nedokazuje a marně namítají nevěrci, jak prý lze nevěru tuto vysvětliti, konal-li Ježíš před očima jejich pravé zázraky.

Především se nesmí zapomenouti, že četní Židé a to ke třídě vzdělanců patřící, vidouce zázraky Ježíšovy, v něho uvěřili; vždyť první osady křesťanské nejen v Jerusalemě, ale i jiných městech judských sestávaly z pokřtěných Židův. Obrácení těchto Židů bylo by však velikým zázrakem, byly-li zázraky Ježíšovy pouze vylhané a nepravé.

Že mnozí Židé v Krista neuvěřili přes jeho přečetné zázraky, není tak těžko vysvětliti. Známou předobře, že tehdejší Židé se úplně vžili v nepravou představu o zaslíbeném Messiasí, kterého si představovali jakožto velemocného panovníka, který je od nenáviděného jha římského osvobodí, říši Davidovu v plném lesku obnoví a na celý svět rozšíří.

A tento předsudek, plynoucí z nepravých výkladů proroctví o říši messianské, byl jednou z hlavních příčin, že Ježíš, chudý a pokorný, za Messiasa uznán nebyl. K tomu se přidružila ještě nezkrocená zášť knížat židovských a fariseů proti Ježíši, jenž pokřtěncům a hříchy jejich odhaloval a káral.

A špatně zná lidské srdce, kdo neví,

že předsudky a zášť dovedou člověka tak opanovati a zaslepiti, že všecky, i ty nejpádnejší a nejjasnější důvody nemají v jeho zaslepených očích pražádné váhy. Vůle nepřátel Kristových, která při aktu víry hraje velikou úlohu, byla tak zvrácena a na poznání jejich tak zhoubně působila, že na zázraky Ježíšovy nic nedali a v něho neuvěřili.

Pohlédneme-li tudíž na všecky četné námitky, kterých se nevěra proti nadpřirozenému charakteru zázraků Ježíšových chápá, vidíme, jak chatrné, pošetilé jsou všecky tyto pokusy, a jak pevně stojí filosofická pravda zázraků Ježíšových, a bezděčně vzpomínáme slov blah. Klementa Dvořáka, jenž praví: „Co musí všecko ubozí nevěrci věřiti, aby nevěřili!“ (Pokr.)

Královský rybník blíž hradu Pražského.

Podává Vlastimil Hálek.

As hodinu cesty za královským hradem Pražským zrcadlí se v malebném údolí za Veleslavínem, při trati buštěhradské dráhy, rozsáhlý rybník. Polohou svou přispívá ke scenerii krajiny, ve které vévodí památný letohrad králů českých „Hvězda“ s obklopující ho zelenavou ohorou. Obrazují se silhouetty „Hvězdy“ i obory s podstojícím chrámem i osadou ve hladině jeho vod. Tato příjemná místa vyhlédlo oko králů českých k tomu účelu, aby odtud zásobován byl hrad pražský vodou, a to dvojnásobem.

Jeden vodovod schytává pramenitou vodu v sedmi pramenech z půdy pískovcové pod „Hvězdou“ a na svahu k Veleslavínu, přenechávaje přebytek vody v památné „studánce královské“ neb „Královce“ zvané u Liboce. Voda z těchto pramenů, jež se nyní „c. a k. dvorní prameny“ nazývají, jde litými železnými rourami kol Střešovic do hradu pražského, kdež mimo zámeckou kuchyni zásobuje též kašnu na Svatojirském nádvoří i ústav šlechticů. Jest pak výtečné jakosti. Tento vodovod pořízen byl v letech 1540—73 za králů českých Ferdinanda I. a Maximiliana II.

V druhém vodovodě, odkryté to pouze strouze, vedena jest uměle měkká voda z královského rybníka pod „Hvězdou“, jenž ji opět dostává z velkého rybníka u Lito-

vic, tvořeného vodami okolních luk. Tento rybník pod „Hvězdou“, určený k zásobování hradu pražského vodou, byl r. 1585 založen od krále Rudolfa II., k němuž klášter břevnovský poskytl své rozsáhlé louky. Jelikož odtud sklon ke Praze byl nepatrný, provedeno vedení vody ve strouze uměle, což se přičítá slavnému Tycho de Brahe.

Na některých místech se téměř zdá, že voda opačným směrem teče. Tato voda zásobuje kašny na druhém a třetím dvoře zámeckém a některé domy na Hradčanech a Malé Straně.

Střed k napájení vodovodu tvoří zmíněný královský rybník pod „Hvězdou“, dílo to krále Rudolfa II. Velice zajímavý právní poměr ustálil se u tohoto rybníka po mnohém projednávání. Na ten poukazuje následující stať, ana spolu svědčí o hluboké oddanosti kláštera břevnovského ke královské dynastii, již vyšel klášter vstříc se vši ochotou, jak při založení, tak při udržování jeho.

Vlastníkem tohoto královského rybníka jest nyní dle knihovni vložky č. 1336 desk zemských str. 1. c. a k. dvorní erár vztoupení králů českých, pro který jest vloženo právo vlastnické k tomuto rybníku, a též ku král. oboře „Hvězdě“ se Střemovkou, k níž jest onen rybník připsán na základě rozhodnutí c. k. zemského práva

ze dne 20. listopadu 1824 č. 26.274 a přípisu stavovského výboru ze dne 28. března r. 1823 č. 10.514. (Opis uvedeného rozhodnutí nalézá se u desk zemských v knize listin svaz. č. 1044, str. G. 22, a opis onoho přípisu v knize listin sv. 1096, str. B. 13.)

O tom, kdo je povinen tento rybník v dobrém stavu udržovati, není nalezena žádná listina. Pouze ve smlouvě ze dne 7. prosince 1819 děje se zmínka o tom, že smlouvou uzavřenou r. 1605 mezi králem Rudolfem II. a klášteřem břevnovským zavázal se k udržování rybníka v dobrém stavu klášter břevnovský, začož dáno mu právo užívati rybník ten, totiž přisvojiti si ryby, pak používatí trávu, pastviny a stromoví u rybníka toho se nalézající. Onou smlouvou z r. 1603 zavázal se též břevnovský klášter na všechny časy poskytovatí z onoho rybníka vodu královskému hradu v Praze, a zahradě, při hradě tom se nacházející.

O povinnosti, rybník ten čistiti, jedná smlouva ze dne 7. prosince 1819, podle které povinnost tu má opět klášter břevnovský. Tuto smlouvu uzavřel za klášter Placiduš Beneš, tehdejší opat břevnovský a broumovský, pak Bonaventura Müller, prior, a Anselm Otto, senior klášter, kdežto se strany c. k. dvorního eráru intervenoval při smlouvě c. k. dvorní stavební úřad v Praze a c. k. komerní prokuratura. Smlouva sepsána jest v jazyku německém, a opis její nalézá se u desk zemských v knize listin svazek č. 999, str. M. 17. Ku čištění jeho zavázal se klášter břevnovský počínaje r. 1806 na všechny příští časy, a sice, kdy toho bude potřeba, za následujících podmínek:

Od r. 1806—1831 byl klášter povinen rybník ten čistiti úplně bezplatně. Od roku 1831 jest však c. k. erár povinen vyplatěti za čištění to každého roku břevnov-

skému klášteru 50 zl. Naproti tomu vymínil sobě však klášter rybník ten vždy za tři léta loviti, maje při tom povinnost, lovení to napřed 6 neděl zemské vládě oznámiti, v době lovení postranní příkop, ze kterého by se královský hrad v Praze potřebnou vodou opatřiti mohl, zříditi, a dle potřeby bahno z rybníka vyvážeti. Onu povinnost, rybník čistiti, převzal na sebe klášter břevnovský, jak se v oné smlouvě tvrdí, na důkaz „své věrnosti, oddanosti a úcty k Jeho Veličenstvu“. Dále vyhradil sobě klášter pro případ, že by onen rybník při svém vyčištění následkem průtrže mračen neb jiné živelní pohromy opětne vyčištěn býti musil, právo, požadovati od c. k. eráru polovici nákladu, spojeného s takovým čištěním. Před lovením rybníka jest povinen břevnovský klášter dohodnouti se dříve s vrchností litovického rybníka, aby klášter rybník dříve vylovil, nežli litovická vrchnost svůj rybník loví, a aby dostatek vody pro král. hrad v rybníku na zimu bylo. Zároveň byl klášter onen smlouvou poukázán, aby tam, kde voda vtéká do rybníka, jáma zdělána byla, kde by se hlína, tam s vrchu se řítící, zachycovala, a při naplňování rybníku opět odstraniti mohla, tak aby pouze čistá voda do rybníka vtékala.

Na základě onoho narování byla tato povinnost klášteru břevnovskému v deskách zemských v knihovní položce č. 334, ve které jest zapsán majetek jeho, na listě závad str. 55, sub praes. 28. prosince 1820, č. 24.984 knihovně vyznačena, a vážne na kláštere tom ve prospěch c. k. dvorního eráru.

(P o z n. V přítomné době má pronajatý tento rybník M. Podhorský, obchodník rybami v Praze, hlavně za tím účelem, aby měl v blízkosti Prahy rybník, v němž by mohl přechovávatí větší množství ryb k prodeji v Praze.)

P á n i a d ě l n í c í.

(Pokračování.)

„Společnost ku zřizování laciných domů obytných“ ve Winterthuru švýcarském sleduje účel, posloužití nejen továrníkům a dělníkům, ale i osobam jiným, zejména malozivnostníkům, kteří trpí všeobecnou drahotou bytů. Společnost budí snahu po spořivosti a po hmotném blahobytě a klade základ ke spořádanému životu rodinnému tím, že „ro-

diny naleznou hroudu zem^á, na niž spokojeně se zařídí, ji za milý domov pokládati budou a tím nabudou pevného věcného základu pro spořádané manželské žití, výchovu dítek, občanský život a pro plodnou činnost v povolání.“

Společnost má 338.500 franků (677 akcií po 500 fr.) a vydala 3 $\frac{1}{2}$ % dlužní úpisy za

100.000 fr. Společnost všecky domky po 15—20.000 fr. rozprodala a jen několik si k pronajímání ponechala. Na kupní cenu dlužno složit hned 10 procent, každý pak rok splácení se 4 procenta, kdežto zbytek tržeb ceny se zúrokuje 5 proc. Platí tedy ročně 9 proc. tržeb ceny domku, což se rovná placené činži jinde. Děkud není dluh zcela zaplacen, nemůže se v domku provozovati živnost hostinská. Majetník je povinen, vésti se svými lidmi domácími počestný život a dům ve všech částech udržovati v dobrém stavu.

Domky jsou přízemní a o jednom i dvou patrech. Dle toho je cena domků od 4200 fr. (900 zl.) až do 21.000 fr.

Společnost zřídila asi 350 domků v ceně 2 mil. franků. Domy novější se ponejvíce pronajímají jednotlivým dělnickým rodinám, jež se musí starati o žádoucí čistotu a pořádek, k čemuž se nájemníci písemně zavázati musí. K podnájmu je třeba zvláštního povolení jednatele společnosti. Kdo jedná proti ustanovení smlouvy té, dostane měsíční výpověď. Společnost prohlíží ob čas byty, zdali v nich nic není závadného.

Také jednotliví továrníci vystavěli pro dělnictvo zdravé a slušné byty, aby jim uspořili neschůdnou mnohdy dlouhou a namáhavou cestu a aby v pěkných bytech uchránění byli dělníci nemocí a nákazy.

Tak na příklad firma Schäffer a Comp. (v Mühlbúsách) vystavěla domky ve vsi Pfattattě, a to u silnice, na návsi i za vsí, kde právě pozemek na prodej byl. Obyvatelé

domků těch pěstují na pros ranných zahrádkách květiny i zeleniny, stromovi a různé plodiny polní. Domky jsou po 5300 francích. Hned splatiti dlužno 300 fr. (130 zl.) a zbytek s úroky ve 219 měsíčních splátkách po 30 fr. Majitelé splácejí však horlivěji, tak že v šesti letech pravidelně vše splatí.

Barvířská továrna Meister, Suciua a Brüning v Höchstu nad Mohanem postavila 38 domků pro úředníky, 305 bytů pro dozorce a dělníky, 60 bytů dělnických (Arbeiterheim) a 96 lůžek pro nocleháře (ve 3 domech). Některé domy mají 4 byty, některé jen dva. Pokoje hledí k jihu, kuchyně a chodby k severní straně. Firma ta neprodává domky ale pronajímá je pouze. Nájemné činí tři a půl procenta stavebního nákladu, jest tedy vzhledem k jiným bytům dělnickým velmi nízké. Opravy (bílení, opravu kamen, podlahy, dveří, oken, zámků a pod.) musí sobě opatřiti nájemník. Firma obstará jen udržování budovy a střechy a zevnější omítky a postavení nových dveří, kamen, oken a pod. Chov psů se netrpí. Některé podmínky ve smlouvě nájemní jsou velmi přísné.

Pro svobodné dělníky slouží několik budov vždy o jednom sále, jež rozdělen je pažením, až ke stropu nedosahujícím, na šest oddělení. V každém oddělení je 6 lůžek se stolkem, skříní, umývadlem a židlí. Všichni stravují se v tovární menáži. Týdenní nájemné za lůžko (s prádlem, topením a pod.) činí 1 marku. Nocleháři musí o 10 hodině býti doma.

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Do oposice! Zní válečný povel u nás, když ministerstvo Thunovo-Kaizlovo odstoupilo. Stalo se tak pomocí intrik min. zahr. záležitostí br. Goluchovského, býv. min. Chlumetzského, předsedy min. uherského šl. Szella a vlivem zahraniční říše německé. Deset dní trvala krise, neboť nemohl žádný z navrhovaných od Němců velikánů překonati obromně obtíže, na něž každá vláda nyní narazí. Tak na př. kn. Alfred Liechtenstein, jež byl vyhlédnut za premiéra, musil vzdáti se konečně marné práce. Konečně utvořeno úřednické ministerstvo s hr. Clarym — v čele, o jehož úmyslech a poslání na jiném místě pojednáváme. Německé noviny jsou plny růžových nadějí do budoucnosti.

Wolf volá však: „My nedáme zbraň z rukou, dokud nebude nám dáno slavnostní ujištění závaznou formou v trůnní řeči, že 1. vyrovnání s Uhry může provedeno býti jen ve formě parlamentem schválené, 2. že § 14. nebude užíváno nikdy více k obejití nebo odstranění ústavních práv, 3. že bude zákonitě uznána německá řeč za jazyk státní a že se zabezpečí uzavřené území německé! Časopisy české volají lid náš ke svornosti a — ke střízlivému nazírání na věci. Praví, že ministerstvo nic nedokáže proti spojené pravici. Ale zůstane pravice spojenou? Neodejde část Poláků a katolíků Němců (prelát dr. Scheicher ve Wieselburgu dne 1. října pravil, že Čechy

na 3 kusy se musí roztrhati!) od pravice, jež stojí před zkouškou ohněm? Vybízíme dnes k rozumné politice ve vážné době a varujeme před planými — randály a demonstracemi.

Sjezd novinářů slovanských v Krakově podal svědectví o tom, že slovanská vzájemnost proniká v této říši. Na sjezdu bylo hlavně jednáno o zřízení slovanské tiskové kanceláře (ref. p. Prok.

Grégr) neboť posud všechny naše i jiné slovanské listy jsou odvislé od zpráv německo-židovské kanceláře korespondeční jež o nás často podává zpravy kusé, nepravdivé a překroucené. Bylo proneseno mnoho nadšených řečí se strany české, polské, chorvatské i slovinské.

Nyní založen byl „slovanský klub“ v Praze, který má slovanskou vzájemnost dále pěstovati.

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

II. Remesla.

Třetí zemský sjezd delegátů křesťanské sociální strany v Čechách konal se 28. září v Praze. Přítomno bylo 70 delegátů a 40 hostů. Zprávu o činnosti strany podal dr. R. Horský, jenž si stěžoval na zaražený rozvoj strany nejen v hlavním městě, ale i na venkově. Debaty účastnili se pp. Fremr, Hornov, Škrdle, Brož, Žižka, Vlach, Dašek, Jenčovský, Jiroušek, Elitzer atd. Bylo usneseno: „Sjezd se usnáší, aby strana, kterou zastupuje, pracovala samostatně dále pod výkonným komitétem na sjezdu zvoleným. Sjezd lituje, že někteří se odstěpili od strany naší, a přes to, že snahy naše ke smíru s nimi vícekrát již se marnými byly ukázaly, jsme i nadále hotovi ke sjednocení pracovati, na základech a v rozměru našich programů, když i oni ochotně dobrou vůli k tomu projeví.“ Pak jednáno o otázce školské (ref. p. Špaček) a otázce ženské (ref. dp. R. Vrba), při čemž přijaty obšírnější resoluce. Do výkonného komitétu zvoleni pak byli pp. dr. Horský, V. Žižka, J. Brož, T. Škrdle, dr. Reyl, R. Vrba, V. Dvorský a T. J. Jiroušek. Za náhradníky pp. M. Patočka, F. Satorie, J. Schwarz a V. Průša. Za sekretáře zvolen red. p. Jiroušek. Vůdcem strany prohlášen dr. R. Horský.

Společenstva v Rakousku. Dle dat statistické kanceláře vídeňské byla koncem roku 1898 v Rakousku 5902 společenstva, z nichž bylo 5795 zaneseno do obchodního rejstříku a 107 nezaneseno. Během r. 1898 ustavilo se 813 nových společenstev. Úvěrních spolků bylo v celém Rakousku 4032, a

sice 1327 s ručením obmezeným a 2632 s ručením neobmezeným. Nových úvěrních společenstev přibýlo za rok 1898 celkem 435. Dle systému Raiffeisenova napočteno 2048 záložen. Konsumních spolků bylo 712, nových přibýlo 108. Spolků hospodářských, nákupních, mlékáren a pod. stávalo koncem r. 1898 úhrnem 1158, nových přibýlo 252. Členů úvěrních spolků je nyní značně přes 1 milion. Úvěru za lonský r. poskytnuto za 435,048.000 zl. Vlastního jmění měly úv. spolky 67,867.000 zl., cizích vkl. spravovaly v obnosu 458,053 000 zl. Nemůžeme se dosud, jak čísla ta ukazují, v hnutí společenstev měřiti s Německem. Hnutí to však přece i u nás utěšeně roste a razí si v lidu cestu. Kéž na této dráze svépomocně hodně se pracuje!

Sjezd křesťanských žen konal se 1. října v Lublani. O ženské organizaci mluvil dp. Lampe. Paní Manfredová vybízela ženy, by nákupy své činily u domácích živnostníků, by podporovaly jen dobré časopisy a vychovávaly křesťansky a národně mládež, by zřizovaly knihovny a ústav sprostředkovací práci

* * *

III. Dělníci.

Průmyslník Krupp v Berndorfu vystavěl pro dělnictvo divadlo na 500 osob, jež bylo 27. září otevřeno za přítomnosti císaře a ministrů hr. Thuna a dra. Kaizla. Při tom „otřásalo se divadlo smíchem“, protože v kuse Karlweissově vystupuje vídeňský krejčí, rodilý Čech, ze kterého si k vůli jeho národnosti a výřečnosti tropí posměšky! — Německá kultura!

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Nový arcibiskup v Praze. Rozhodnutím J. V. císaře a krále dne 15. září jmenován jest knížetem arcibiskupem pražským Lev svob. pán Skrbenský z Hříště, sídelní kanovník olomoucký. Narodil se roku 1863 v Hukovicích na Moravě z prastaré rodiny šlechtické, studoval na gymnasiu kroměřížském, na právnické universitě v Inšpruku, roku 1884—5 konal službu dobrovolnickou u pluku dragonnského, načež začal studovat bohosloví v olomouckém semináři a v Římě, kde dosáhl r. 1889 hodnosti doktora kanonického práva a zastával do r. 1891 místo kaplanské. Pak se stal kaplanem v Uherském Ostrohu, farářem v Melči, r. 1896 sídelním kanovníkem olomouckým a r. 1898 proboštem v Kroměříži. Chválí se na něm vzorný život kněžský, zbožnost, svědomité konání povinností, jednoduchost a skromnost. Úřad primasa král. Českého jest tak obtížný, že se nedivíme, když „Katol. Listy“ dne 27. září v oslavném článku napsaly, že „nový náš primas se chvěním bude nastupovati svůj úřad, jenž již jeho nezapomenutelnému předchůdci způsobil mnoho strastných chvílí.“ Kněžstvo i lid nás očekává od svého vrchního pastýře spravedlivost a následování oněch jasných vzorů na stolci arcibiskupském, jejichž památka z paměti našeho národa nikdy nevyzmizí. Práce čeká nového arcipastýře nesmírně mnoho, a to i v chrámech, v semináři, v dobročinných jednotách atd. Dej mu, Bože, sílu, by vše vykonal mohl se zdarem ke cti a slávě Tvé, k prospěchu sv. církve i slávě národa a vlasti!

„**Los von Rom**“ je nyní více od členů něm. spolku Gustava Adolfa slyšeti nežli u nás. V Hamburce dne 28. září konala se generální schůze, kde farář Everling — Krefeld řekl: „Toto hnutí zachvátilo všecky směry protestantské církve v Německu. Z počátku politická věc přešlula se v konfessivní zápas. V Čechách a na Moravě již dávno se Němci v srdci (uvnitř) od Říma odtrhli, a nelze tedy přestup k protestantismu za změnu víry považovati. Jestli přestupuje se trochu zvolna, tedy to pochází od — lenivosti lidí, žijících v oněch zemích. Následkem 4stoletého porobení od katolické církve, jež od vlády byla vydatně podporována, schází lidem hlubší ener-

gie k rychlému činu. Ve hnutí je — touha německých srdcí po evangeliu! Jak hnutí dopadne, lze těžko říci. Ale nutno pro soudruhy účinně pracovati, a to penězi hlavně, jež jsou při přestupování velepotřebny.“ (Potlesk.) — Pak bylo sebráno pro osadu Krammel v Čechách 443 marek (dle „Post“). Byla přijata resoluce, v níž se hnutí v Rakousku schvaluje a k účinnému projevu „bratrské lásky“ vybízí.

O nové osnově vyučovací pojednává v katechetské příloze k „Vychovatel“ dne 1. října. Praví se tu: „Forma otázek a odpovědí, v jaké nový katechismus je sdělán, mnohého z nás zarazila. Vidět v tom jistý skok do minulosti. U nás se této staré formy katechetické již více neužívá, ale jen v diecésích zemí alpských, kde žasli nad formou našich katechismů. My uvykli již metodě biblickokatechetické. My hledáme v první řadě dokladů a důvodů pro nauky naše v písmě sv. a v ústním podání. Jisto je, že nový katechismus má některé vady a nesprávnosti, ale má i dobré stránky a přednosti.“

Na středních školách zavedeny budou všude velkonoční exercicie (cvičení), k nimž prázdný den má dáti ředitel.

Katolický studentský konvikt na Novém Městě v Praze velmi prospívá. Dne 28. září byl slavnostně posvěceu prelátem drem Kráslem. Řajitelem ústavu je pan JUC. Cyrill Vlk, výborný našinec. Přejeme záslužnému podnikovi hojně zdaru! Kéž vychová nám katolickou inteligenci, které máme posud málo!

Na obecných a měšťanských školách zabnízdil se nechvalný obyčej, že děti školní nepřinášejí si 14 dní i déle žádných knih, žádajíce, aby jim byly od školy zdarma půjčeny! V některé třídě mezi 50 dětmi 45 nemá čítanky nebo katechismu! Tak dřív nebylo, neboť se stávalo, že jen 5—6 exemplářů bylo půjčováno, ostatní si musili knihu koupiti.

„**Národní Listy**“ dne 3. října ve školské příloze naříkají že v mládeži se málo pěstuje charakter, i praví se doslova: „Věděním se charakter nevypěstuje.“ Musí tedy nastati obrat v posavadním systému.

V Nise usneseno na sjezdě německých katolíků: zakládati spolky katolických tovaryšů a odborové, spolky střídmosti a podpůrné, zřizovati veřejné čítárny, zakládati

spolky učeníků a mladíků katolických, zřizovati školy soukromé, dohlížeti na divadelníky, přihlížeti, by se náboženství vždy vyučovalo v řeči mateřské atd

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

V Srbsku soud proti radikálům dopadl velmi zle. Dva obvinění z atentátu na exkrále Milana byli odsouzeni k smrti (Knězevič byl hned popraven), 12 jich bylo odsouzeno na 20 let do žaláře. Jediný Pašič, který při soudu všechny zklamal svým chováním, dostal milost. Ruské listy pohrozily králi, že, nebude-li Milan odstraněn, odvolá car svého zástupce, což se skutečně dne 3. října stalo. Noviny celého světa daly výraz lítosti a ustrnutí nad řáděním bývalého krále. Nebude dříve pokoj, praví se souhlasně, než až Milan bude nucen odklidit se ze Srbska.

Anglie a Transwaal stojí proti sobě v boji. Rolníci osadníci boerští na jihu Afriky chopili se k obraně svobody a samostatnosti své zbraně. Královna Viktorie jest proti válce, ale ministerstvo ji nutí, aby podepsala válečné provolání. Ježto 6000 mužů anglických k obtížné válce s Boery nestačí, má být z Indie a z osad jiných posláno na 70.000 (!) vojáků do Transwaalu. A to se

děje v roce, kdy konána byla mírumilovná konference — v Haagu.

V Turecku vzrůstá se hnutí mladých radikálů. Četné osoby byly usmrceny, veliká část je vypovírána z Cařihradu do pustin maloasijských „Nemocný muž“ na zlatém rohu — ale ještě mnoho prý vydrží.

Francie si oddechla, když Dreyfuss byl odsouzen znova. Dostal milost a odejel na své statky v jižní Francii, kde čte statisíce pozdravných dopisů, jež ho se všech stran došly. Zatím koná se soud proti „spiklencům“, kteří prý s vévodou orleánským povaliti chtěli republiku. Komise senátní vyšetřuje již 10 dní záležitost tu, ale zdá se, že nemůže nic dokázati obžalovaným francouzským nacionálům a antisemitům. — Jinak vše se soustřeďuje k výstavě, jež má v roce příštím na 40 až 50 milionů návštěvníků přilákati do Paříže. Odvolané výstavní objekty (od židov. firem) byly jinými nahrazeny. Německý říšský kancléř Hohenlohe prohlásil, že Němci nemají v úmyslu bojkotovati pařížskou výstavu.

ČÁST LITERÁRNÍ.

Lesklý povrch.

Obrázek. — Napsal Bohumil Brodský.

(Pokračování.)

Jemnostpán ho přivítal přívětivě a vedl do pokoje. Vybídl jej, aby si sedl, a pak sám, patrně jsa rozrušen a rozčilen, chvíli mlčky přecházel. Konečně se zastavil.

„Tak to jde u vás s kopce, Františku, vidíte?“ řekl mékce.

Kukla sklopil hlavu a neodpovídal.

„Neřikal bych nic, kdyby se jednalo o maličkosti, ale už to jde do tuha. Včera kupoval zdejší řezník u mne telátko, a za řeči bral se mnou radu, má-li dávatí vaší dřevoce nadále na dluh maso. Už prý je tam na třicet zlatých, a o platu ani zmínky. Vidíte, měl jsem vás vždycky rád, a nerad bych, abyste měl nějakou veřejnou hanbu.“

„Já že jsem dlužen třicet zlatých u řezníka?“ Kukla pozvedl hlavu a vyjeveně podíval se na jemnostpána. „Vždyť jsem si u něho nic nedlužil.“

„Vy ne, vy ne, ale vaše služka. Kupuje pro vaše hosty. Je to dobře, když je člověk povolný, ale vy, zdá se, pustil jste všechnu vládu z ruky. A to není dobře. Dělají si, co chtějí, a nejen to, ony vaši ženu týrají. Vaše tchýně stále tvrdí, že paní vrchní je slabá, že potřebuje posilnění a zotavení, a proto kupuje jí lahůdky, běře na váš účet u kupce na dluh víno, objednává z města cukroví, a těší se, že to mlčky zaplatíte. Zdeňka odbývá se bramborami, a vy místo abyste rázně zakročil, utikáte z domu, hledáte zapomenutí v hospodě a o ženu i dítě se nestaráte. To není dobře, chybujete, Františku, a nechcete-li se sám zahubiti, nemlčte déle.“

„Můj Bože, vždyť já jsem o tomhle nic nevěděl,“ zasteskl si Kukla stisnéně. „Zdeňka mi nic neřekla, o dluzích jsem nevěděl a nechtěl jsem ženě působiti bolest. Je to její matka a sestra, a nechci, aby řekly, že jsem na ně hrubým. Mně už to dávno milým nebylo, ale co jsem měl dělati? Kam je vyženu, když nevědí, kam by se obrátily?“

„I vědi, ale nepochlubily se. Stěch už je týden propuštěn z nemocnice a dostal v krajském městě místo písaře. Mohly by k němu, ať je živí. Má skoro takovou službu jako vy, a ony ať se přičiní, také něco vydělají. Paní nadlesní i paní vrchní nejsou mrzáky, a musí-li vaše žena pracovat, ať pracují taky.“

Kuklovi bylo do pláče. Tak náhle naň padly úzkosti a starosti, že nevěděl, co počíti. Díval se na jemnostpána jako na nejbližší a nejbezpečnější pomoc. Zdeňka trpí hlad, jí brambory, mlčí a snáší ústrky těch dvou pyšných, nesvědomitých žen, které s ní činí, co samy chtějí. To se musí skončit. Ale jak a kdy, nevěděl. Jsa vždy více méně závilým na vlivu jiného, očekával i teď pokynutí, ba jakési předspsání, jak si má počínati.

„Já uznávám, že jemnostpán má pravdu,“ řekl po chvíli. „Ale jak to mám udělat? Bojím se, že Zdeňka bude nařikat, prosit, a já jí ublížit moci nebudu.“

„Samé plané strachy. Jděte teď domů a stavte se cestou u starého povozníka Hrůzy. Zjednejte ho na ráno, aby vaše hosty odvezl na stanici. Pak jděte domů a pošlete Zdeňku s dítětem sem k Toničce. Já už jí blavičku napravím, a na to, co se má státi, jí připravím. A vy zatím doma své tchýni a švakrové hezky krátce a bez omluv sdělte, že je ráno Hrůza odveze na dráhu, aby si do té doby připravily své saky a paky. Budou-li křičet, pohrozte jim, že je vystěhujete ještě na večer, a dalších řečí s nimi nemějte. Ticho nebudou, na to se připravte, ale také se proto nermuťte. Od takových vděčnosti očekávat nesmíte. A až budete sani, přijďte ke mně. Půjčím vám, co na dluchy budete potřebovat, a počkám, až budete mítí větší služné, abyste mi mohl dluh zaplatiti. Tak, Františku. Myslím, že mne poslechnete. Máte-li ovšem jiný záměr, pak jen jednejte jak sám chcete. Nerad bych se vám vtíral, abyste na mne někdy nenařikal.“

„Kde bych já mohl nařikat,“ usnál se Kukla a jasným zrakem podíval se na jemnostpána. „Jen račte Zdeňku uchlácholiti. O tu se bojím nejvíce. Je tuze citlivá a nerad bych, aby mezi námi byl nějaký mrak.“

„Dobře, Františku, dobře, o to se nestarejte. Tu znám zevrubně, a ona mě také. Ode mne přijme všechno, a uvidíte, že budete za několik dní se smát, jako dříve. Už jsem u vás nebyl dávno, a stýská se mi. Ale jak si od svých vážených hostí pomůžete, přijdu k vám, brzy přijdu.“ —

Zdeňka se divila, slyšíc od muže, že má s malým Františkem jíti do fary. Podívala se plaše na muže a snažila se z jeho tváře vyčísti, co se stalo. Byla si vědoma, že od příchodu matčina odcizila se faře, že se cítí vinnou, vyhýbala se všem stykům s jemnostpánem i s Toničkou. Nejasné tušení, že tato návštěva má skrytý nějaký význam, kmitlo se jí blavou. Ale když Kukla zcela vážně znovu jí vzkaz jemnostpánův vyřizoval, připravila se a šla. Muž se za ní díval, až zmizela mezi domky, a pak vešel do druhého pokojíku, ježž obě dámy zcela bez obalu pro sebe obsadily a v něm si tak počínaly, jakobž tam nikdo neměl mítí přístupu.

Paní nadlesní změřila Kuklu mrzutým pohledem. Cosi háčkovala, a Julinka sedíc proti ní četla německou knihu.

„Stalo se něco?“ ptala se paní Typlová nedbale

„Ano. Starý Hrůza je připraven na ráno, aby vás dovezl na stanici. Jdu vám to oznámit, abyste se přichystaly a všechno potřebné složily.“

Paní nadlesní nechala háčkování, Julinka čtení, a obě upřely udivené pohledy na Kuklu. Nerozuměly mu, toliko vycitovaly, že se něco nemilého pro ně chystá.

„Proč máme své věci skládat?“ ptala se paní nadlesní uraženě. „Kde je Zdeňka?“

„Je pryč, ale to na věci nic nemění. Já jsem pánem v domě a opakuji vám, že zítra odjedete. Pan Štěch už v nemocnici není, má místo, a my rozhodně nemůžeme vás déle u sebe mít. Beztoho nevím, jak dluhy vámi nadělané zaplatím.“

„Vy nás tedy vyháníte?“ vyjela si paní nadlesní ostře. „Dobře si to rozmyslete, aby vás to někdy nemrzelo. To je vděčnost od vás, že jsem vám dovolila vzít si mou dceru? Jaké dluhy nám to vyčítáte?“

„Vy o nich víte lépe, než já.“ odpovídal rozhněvaný Kukla. Rozmrzelo jej, že se staví ještě tak pánovitě udivenou, když přece si jest vědoma, co činila. „Má žena byla nemocna, má malé dítě a nepoprála si vína, masa a cukroví jako vy. Potřebovaly-li jste toho, bylo slušno aspoň mě požádati, abych k tomu svolil. Ale dělati dluhy bez mého vědomí bylo nešetrné a zlomyslné. Ostatně nemáte již příčiny našeho pohostinství dále zneužívat. Pan Štěch má místo, vraťte se k němu. Že jsem já učitelem, není teď pro vás ani takovým pokořením, jako že se stal z pana Štěcha advokátní písař.“

„Mama, pojďme odtud hned. neposlouchejme takových hrubých urážek,“ volala Julinka rozmazleně, vrhající na Kuklu pohledy plné nenávisti.

„Jak je libo. Já vás však dnes nevyháním. Ale zítra v devět hodin bude státí před domem povoz.“

Obrátil se a vyšel ven. V pokojíku nastal křik. Paní nadlesní i Julinka předstihovaly se ve spílání, křičely na děvečku, posílaly ji za Zdeňkou a poroučely, aby jim přinesla kufr. Běhaly po pokoji, nic Kukly nedbajíce, a hřmotně zavíraly dveře, činíce při tom uštěpačné poznámky.

Zdeňka, na kterou čekaly, nepřicházela. Jemnostpán ji přemluvil, aby zůstala do rána ve faře a pak teprve se šla rozloučit s matkou a sestrou. Tušil, jaká bouře asi v domku řádí, a ze vzdechů i slz Zdeňčiných vyčetl, že cítí sice celou tíhu matčiných přehmatů, ale že srdce by překonalo rozum, kdyby na ni doma útočily.

Strávila právě tak nepokojnou noc, jako Kukla. Pozdě do noci bylo mu poslouchati výbuchy zlosti svých hostí, a již myslil, že toho klidně nesnese. Přece však se přemohl a s povděkem vítal ranní rozbřesknutí. Záhy byly také paní nadlesní se Zdeňkou vzhůru, a jejich včerejší zuření vypuklo znova.

Před devátou přihrčela Hrůzova bryčka, a zároveň vracela se Zdeňka. Když ji spatřila Julinka, odvrátila se od ní a nadutě vyzvedla ramena. Ale paní nadlesní nedovedla se tak přemoci.

„Nechoď ke mně,“ ječela a hrozila oběma pěstmi. „To jsi dcera? Stydím se, že jsem sem kdy chodila. Hezky jsi se s mužem na nás uradila. Ale to ti povídám, že o tobě do smrti nechci vědět. Vida, teď pláčeš? Nevidáno, já tvým slzám rozumím. Jen si plač, až odejdeme. Pojď, Julinko, vyneseme si kufr, abychom už měli toto špinavé místo za zády.“

Marně snažila se Zdeňka hájiti a omlouvati. Když se k matce přiblížila, odstrčila ji tato, a Julinka prošla kolem ní jako malý majestát. Hrůza připevnil kufr k bryčce, a dámy posadily se na staré sedadlo, z něhož už místy čouhaly žíně. Paní nadlesní křikla na povozníka a rachotě askřípaje rozjel se vozík ze vsi.

* * *

Jemnostpán dopustil se něčeho, co už dávno neučinil. Odhodlal se podívati se do Prahy. Nebyl tam dobrých patnáct let. Často se chystal, že tam navštíví divadlo, že se podívá na ty divy v předměstích, kde přes rok vyrůstají celé čtvrti, a na celé to moderní obrozování zlaté Prahy. Zmocňovala se ho touha zatoulati se ulicemi, kudy chodil jako student i později bohoslovec, připomenout si místa i doby, kdy jeho hlava byla přeplněna vzrušujícími dojmy a plamennými představami do budoucna.

Střízlivý život na vsi ubil většinu větrných zámků a nadšených ideálů, ale jádro zůstalo. On cítil, že Praha je srdcem, z něhož do celé země rozbíhají se tepay, jimiž bouří a vlí se nový, jarý život, odkud zaznívají první hesla, a kde každý boj vede se proti nepříteli v prvních řadách. Přál si podívati se na ten hlučný šum a vír, shlédnout ten obrovský krok, který národ učinil, a pak zase nepozorovaně se vrátiti do své vsi a tam tiše a neokázale pracovati mezi svými ovečkami, jimž rozuměl a jemuž ony rozuměly.

J. D. Stub, norský konvertita.

(Dle D. A. Rosenthala.)

Jan Daniel Stub narodil se v norském městě Bergenu a když vystoupil ze školy, poslal jej jeho otec, zámožný obchodník, do Italie do přístavního města Janova, aby tam nabyl obchodního vzdělání. Pln jsa předsudků proti naší katolické Církvi, přišel do Janova a byl velmi laskavě přijat do rodiny svého představeného, konsula Casanovy. Poznáváje poněmáhlu katolíky a jejich víru lépe, a více a více si jí váže, začal zanechávat svých předsudků a posléze odhodlal se, státi se sám synem té Církve, kterou mnozí tak špatně znají a tolik tupí. To stalo se roku 1830. Za dvě léta potom zemřel jeho otec, a Stub rozhodl se, že bude studovati bohosloví, aby mohl se dáti vysvětit na kněžství. Již dříve seznámil se s řeholníkem barnabitou, který slul Piccori, a příklad tohoto učeného muže vzbudil v něm lásku ke stavu řeholnímu. V červenci r. 1832. vstoupil jakožto novic do kláštera barnabitského v Janově a po dvouleté přípravě byl poslán do Říma, aby tam dokončil svá studia. Tam byl také vysvěcen na kněžství r. 1837. Následujícího roku vrátil se do Janova, byl činným v rozmanitých klášterích svého řádu a naposledy byl superiorem kláštera v Turině. Když však byly kláštery turinské zrušovány, vrátil se do své vlasti a byl spolu s několika jinými kočovními účasten při katolické missii v Göteborgu, kde byl vystavěn nový katolický chrám. P. Stub vydal norskou psanou knihu, ve které vypravuje svým krajanům, jakým způsobem stal se z protestanta katolíkem. Hodláme podati svým čtenářům z této zajímavé knihy několik krátkých ukázek.

I. Nor v cizině.

Když jsem vstoupil na parník, byl bych nejdříve ustavičně spal a byla mi dlouhá chvíle; ale pak se mi zachtělo čísti a psáti, a tato chuť mne potom neopouštěla, ba naopak rostla. Ve škole bergenské nebyl jsem sice nejpilnějším žákem, ale přece uměl jsem dosti dobře Lutherův katechismus, Pontoppidanovo vysvětlení tohoto katechismu, biblickou dějepřavu, církevní a obecné dějiny, uměl jsem též něco ze zeměpisu, z počtů, trošku německy a francouzsky atd. Ale teď měl jsem se ve všech předmětech zdokonaliti a mimo to měl jsem se učiti tomu, jak se brániti a utvrditi proti „darebným katolíkům“. Také řekl mi kormidelník, aby mne pozlobil, že v Janově budu musiti státi se katolíkem a že mne tam uvrhnou do nějakého kláštera. Počkej jen, pau kormidelníku, myslil jsem si, tentokráte jsi se přepočítal!

Ovšem, kormidelník řekl to jen žertem, ale jiná osoba myslila skoro téhož času zcela vážně na moje obrácení, jak jsem se dověděl až později. Když totiž šlechtná paní Casanovová uslyšela, že přijde do jejich pisárny a bude u nich bydliti jakýsi norský mladík, šla do kostela a prosila Pána Boha vroucně, aby dal tomuto jinochu poznati pravdu a přivedl jej do lůna pravé, všeobecné Církve. Mimo jiné věci také nechtěla, abych mluvil před jejím synovcem, který zůstával u nich, takové protestantské řeči, jak to bývá u protestantů zvykem. Není-li to podivná věc, že všichni zbožní katolíci, ať kněží, ať obyčejní věřící, rádi by přivedli celý svět ku poznání pravdy? Paní Casanovová prosila Pána Boha ještě o toto ve své modlitbě: Jestliže mne nechce přivesti ku poznání pravdy, aby byl tak dobrotiv a řídil naši loď do Ameriky a nikoliv do Janova. —

Avšak já jsem šťastně a rychle připlul nikoliv do Ameriky, nýbrž do Janova. Obyčejně byl jsem zaměstnán v pisárně; když jsem měl prázdný čas, studoval jsem pilně rozmanité knihy, a byl jsem tenkrát pořádným luteránem, lepším, nežli jsem býval doma. Každou neděli čítal jsem svoje žalmy a naučil jsem se poněmáhlu tolik, kolik jsem si přál věděti, abych zůstal pevným ve své víře. Bylo možno, abych se stal katolíkem? Ne, za nic na světě! Vždyť mi bylo známo, že papež si osohuje moc, kárát mu nenáleží; bylo mi známo, že učí bludům a mimo jiné také tomu bludu, že on sem jest neomylným; věděl jsem, že dříve někteří papežové prodávali za peníze odpuštění hříchů, aby naplnili své prázdné pokladnice; věděl jsem, že ve století 16. potřebovala Církev velice nápravy a že Luther byl tím výtečným a slavným mužem, který

tuto nápravu provedl; věděl jsem o inkvisici, o ukrutnostech katolické Církve, o modlářství, o očištění, o tom, jak hanebné kněží potlačují svědomí slyšice zpovědi; věděl jsem, že katolíci žijí ve tmách, že jim ani není dovoleno čísti Písmo svaté. To všechno jsem věděl ze svých norských a dánských knih. Bylo možno, abych se stal kdy katolíkem, věda to všechno? Nikoliv; já Jan Daniel Stub z Bergenu měl bych se jednou státi katolíkem? Ne, ne, takovým bláznem nestanu se nikdy.

U pana konsula Casanovy byl svatý pokoj. V pisárně konal jsem rád svojí povinnost; byl jsem napolo obchodníkem, napolo konsulovým náměstkem, napolo studujícím jinochem; byl jsem také hotov, pustiti se do jakéhokoli sporu o náboženství, kdyby snad někdo začal. Ale ucházely dny, měsíce, roky, a v domě nikdo se nezmínil o různosti náboženství; ve svém náboženství byl jsem tak svoboděn, že jsem si nemohl přát více; Casanovovi byli ke mně přívětivi a myslím, že si také trochu vážili mojí norské pilnosti. Pan konsul Casanova uměl několik řečí a vážil si pracovitých lidí; jeho paní zaměstnávala se hospodářstvím; byla skromná a ráda činila dobře, podporujíc chudé sama i ve jménu svého manžela. Protože neměli dětí, bylo snadnou věcí, že jsem byl v jejich domě jako jejich syn nebo jako mladý pán.

Když jsem se s nimi seznámil už důvěrněji, našel jsem je jednou večer ve všední den, ani se modlí večerní modlitby. To jsou nějakí modlilové — myslil jsem si; proč se společně doma modlíti všedního dne? Podíval jsem se na ně, ale nepřišli tím do rozpaků; jejich obličej vyjadřoval při modlitbě zbožné a hezky. Myslí jsem si: každý člověk má svoje zvyky; oni mně ponechávají svobodu v mém náboženství, ať mají svobodu ve vykonávání svého náboženství. — Z této modlitby mohl si i protestant vzíti dobrý příklad; ale jejich příklad nemohl působiti tak lehko na mne, který jsem myslil, že jsem velmi zbožný a vděčný Pánu Bohu, když jednou za týden se modlím ze svého žaltáře. Kdybych byl tenkrát věděl, že paní Casanová také se modlíla za mne, abych poznal pravdu, byl bych se na ni zlobil. ačkoliv byla ke mně tak laskava. Nač potřebuji jejich modliteb, abych poznal pravdu? Tak byl bych asi tenkrát řekl; já žiji v nejlepší pravdě. Ale proč se mi nikdy nezmínila ani slovíčkem o různosti našich náboženství? I ona i její muž věděli, že víra jest darem a milostí Boží a že jest proto lépe, obracet se k Němu a dávatí křesťanský příklad, než doléhati na svého bližního a začínati spory. Ostatně byl jsem tenkrát mladým člověkem: kdybych se jich byl ptal na věci týkající se náboženství, jistě byli by mi odpověděli; ale já jsem se jich nikdy netázal. Proč také? Protestant zběhlý v knihách jako já jistě věděl lépe o pravém náboženství než katolík.

Tu přihodila se zvláštní událost. Uměl jsem italsky skoro lépe než norský, naučil jsem se také francouzsky dosti dobře, takže jsem mohl s kýmkoli v Janově hovořiti. Vězte tedy, milí krajané, že Nor, když začne v katolické zemi mluvit o náboženství neb o dějinách, slyší takové odpovědi, že žasne. Nor mluví o státě a o církvi a o státní církvi, o papeži a Lutherovi, o zkáze a nápravě, o víře a pověře, o světle a o tmách. docela tak, jak se tomu jakožto protestant naučil. Ale možná, že mu někdo přívětivě poklepá na rameno a řekne: Mlý příteli, vašemu duchu bylo by prospěšnější (neboť zajisté si přejete, věděti pravdu o těchto věcech, o nichž mluvíte) kdybyste nejprvé prosil Pána Boha o pomoc a osvětlení. Potom bylo by dobře, kdybyste četl s důverou v Boha a s upřímnou vůlí Písmo sv., zvláště Nový Zákon. Po této četbě prospělo by vám obeznámiti se s životem Lutherovým, trochu také se podívati na jeho všechny spisy, všimnouti si, které byly pohnutky reformace a jaké bylo učení křesťanské za nejprvnějších dob. Snad poznáte takovým způsobem, že máte v sobě již od dětství mnohé předsudky proti katolíkům.

Takových odpovědí se mi dostalo, když jsem s jedním katolíkem mluvil o těchto věcech. Musím se přiznati, že jsem před tím četl z Pisma sv. pouze některé části, ačkoli jsem byl horlivým protestantem. O Lutherovi četl jsem ve svých norských knihách, že to byl velice zasloužilý, svatý, ano přesvatý muž; ale jeho života ani jeho spisů jsem pořádně neznal a myslím, že ještě dnes mnozí mladí lidé v Norsku mají takové vědomosti jako já tenkrát. Ale není-li to podivné, že katolík napomíná protestanta, aby četl bibli a snažil se poznati Luthera?

Jak inu kdysi doma pan Anderson nabádal, chtěl jsem milovati pravdu. Ale odkud vezmu bibli? Byl bych rád začal ji čísti, ale z Norska jsem si jí nepřivezl. A katolíci,

myslil jsem si, jí neužívají; neníť jim vůbec dovoleno, bibli čísti a snad ji znají jenom dle jména. Odkud ji tedy vzítí? Uvidíme. Zatím zamýšlel jsem čísti dějiny a sice francouzsky; Francouzové jsou obyčejně upřímní lidé, snad jest tedy ten dějepis ne-stranný; poznám-li, že nestranným není, nechám ho býti. —

Mysle na tyto věci, vešel jsem do pokoje, kde pan Casanova a jeho paní měli svoje knihy; dříve jsem tam nikdy nebyl, neboť jsem měl dosti vlastních knih. Podíval jsem se na několik německých knih. Co to? Co to jest? Spatřil jsem bible, bible v roz-manitých řečech, a jednu mezi nimi také norskou. Byl jsem pln radosti. Ale po pře-kvapení začínává člověk opatrně uvažovati, a tak bylo i mně. Po první radosti začal jsem rozvažovati: Nuže, bibli jsem našel, ale jak jest to možno? Katolíci nemají právo, čísti bibli, a zde v domě nalezl jsem bible v rozmanitých řečech. Pana konsula i jeho paní jsem pokládal za poctivé a zbožné lidi, a bylo by mi líto, kdybych věděl, že neposlouchají svého náboženství a svého svědomí. Nebo jsou snad tajnými protestanty? Ale ne, to není možno; vždyť jsem viděl, že se znamenali při modlitbě křížem; nikdy nechodili do protestantské kaple, ale velmi často bývali v katolických chrámech. Jak tuto hádanku rozluštím?

Tenkráté, když jsem s oním pánem začal mluvit o věcech náboženských, brzy jsem se mu poroučel; neboť jeho řeč se mi zdála velmi podivnou a musím se vyznati, že přece jsem se necítil tak obrněným proti němu a tak znalým knih, jak jsem se dříve domníval. Zdálo se mi to býti skoro hanbou, že já, protestant, nečetl jsem ještě celé bible a že jsem neznal života a spisů Lutherových. Ale umiňoval jsem si, že se s ním opět sejdu a zeptám se ho polo žertem polo opravdově na některé věci, zvláště které se týkají bible, a proč mají katolíci před ní strach, ačkoliv protestanta napomínají, aby ji četl. Chtěl jsem od něho vyzvídati a brzy se mi naskytla příležitost k této rozmluvě.

Pravil jsem: Děkuji Vám za dobrou radu, abych četl bibli. Velmi se mi líbí; to jest skutečně kniha Páně.

On: Začal jste čísti Starý či Nový Zákon?

Já: Nový; velmi mne zajímá a čtu jej velmi pomalu.

On: Udělal jste dobře, že jste začal čísti nejprvé Nový Zákon. Budete-li se pokorně a s odevzdaností do vůle Boží modliti, najdete v něm pravého ducha křesťan-ského náboženství, a to vám opět pomůže, abyste porozuměl Starému Zákonu a všemu, co jest v něm zaslíbeno. Ale možná, že si budete přátí později nějaká vysvětlení No-vého Zákonu. Máte snad Písmo sv. s poznámkami?

Já: Co se mne týče, myslím, že Písmo sv. ve všech věcech, které se týkají našeho spasení, jest dosti jasné (To jsem si zapamatoval z Lutherova a Pottoppidaouva kate-chismu.) Pí-mo svaté jest psáno pro učené i pro neučené. My protestanti jsme nej-šťastnější lidé na celém světě, protože si vážíme Písma sv., jak třeba si ho vážiti. Nám jest nejen dovoleno, Písmo sv. čísti, nýbrž jsme dokonce i povinni, čísti je. Luther jest zajisté muž velice zasloužilý; budiž mu všecha čest, že vytáhl Písmo svaté z temnosti a přeložil je do řeči lidové.

Nyní jsem myslil: Co tomu tento katolík řekne?

On: O Lutherových zásluhách budeme si moci ještě promluvit, až přečtete nějaké spravedlivé vypsání jeho života. Co se týká jeho překladu Písem svatých, snad se do-zvíte, že jest v něm sice jadrná mluva, ale že se neshoduje všude s původním Písmem svatým. Ostatně však máte pravdu, že Písmo sv., jakožto kniha Boží, jest psáno pro všecky lidi; pravda má v něm velmi silnou podporu a velikého zastance.

Já: (Toto jest podivná odpověď od katolíka — myslil jsem) Proto bych rád věděl, proč taková kniha byla až do časů Lutherových jako zamykána ve tmě a snad doposud se ve tmě zamyká?

On: (Nejdříve se přívětivě usmál.) Milý příteli, rozumím vám. To, co lidi udržuje v temnosti, jsou předsudky a neznalost pravdy. Jestli vám libo jíti do některé veřejné knihovny, najdete tam bibli a překladů bibli, kolik budete chtítí a také spisy jednající o bibli a výklady Písma sv., počínaje od prvních století křesťanského náboženství. Střední věk nazývá se věkem zatmělosti a přece máme i z tohoto věku velmi cenné a důkladné spisy o Písmě sv. Než Luther přišel a začal hlásati: Jen bibli věřme, nikomu

jinému, již před tím bylo více než 20 překladů Písma sv. v řeči německé a v řečech skandinávských.

Já: Jest to možné?

On: Ovšem jest to možné, protože jest to pravda.

Já: Ale nač byly ty překlady? Zajisté, aby je lidé četli?

On: Ovšem Písmo sv. bylo překládáno, aby lid je mohl čísti; Písmo sv. čítalo se v zemích severních i jižních; jenže v jižních zemích, kdo uměl čísti, uměl též latincky, aspoň v dobách před Lutherem, a proto užívali překladu latinského.

Já: Ale za našich časů nedovedou asi obyčejní lidé čísti bibli latincky?

On: Proto máme překlady italské, španělské, portugalské, francouzské atd., ba více překladů v téže řeči.

Já: Čtou snad jenom protestanti takové překlady?

On: Překlady ty jsou určeny pro katolíky v katolických zemích, Milý příteli, neměl byste tak slepě věřiti těm hloupostem, které jste slyšel nebo četl, že katolíci bible nečtou a že jest jim to zakázáno. Pravda nepotřebuje k svému tvrzení lži a nesmyslných povídaček.

Já: Máte pravdu a já pravdu miluji. Není tedy opravdu za našich časů katolíkům zakázáno, čísti Pí-mo sv.? Není tomu asi dlouho, co byl zákaz ten zrušen?

On se opět usmál přívětivě a pravil: Můj milý, nikdy nebylo katolíkům zakázáno čísti bibli hebrejsky a řecky, latinsky a vůbec všechny schválené překlady Písma sv. v rozmanitých řečech. Katolická Církev, jakožto pečlivá máti, praví svým dětem, které překlady jsou správné a spolehlivé a které nikoliv, a protože běží o věc důležitou, zapovídá, aby katolíci nečetli překlady nespolehlivých a vadných. To jest zajisté zcela rozumno.

Já: Pro dnešek dosti. Děkuji vám za vaše poučení. Nyní musím jíti po svém zaměstnání, ale buďte jist, že najdu si čas, abych mohl čísti Písmo sv., z tím s Bohem!

To, co slyšel jsem od tohoto katolíka, zdálo se mi býti ne světle, nýbrž bleskem v mé hlavě. Nevěděl jsem sám, mám-li se těšiti nebo rmoutiti z toho, co jsem slyšel. Byl jsem rád, že pan Casanova a jeho paní neučinili ničeho proti zákonům svého náboženství, majíce a čtouce bibli, ale mrzelo mne, že jsem měl z domova a ze svých knih takové nepravé mínění o katolících. Proč povídati a tisknouti o katolické církvi nepravdu? — tak ptal jsem se často sebe sama.

Jednoho předsudku byl jsem zbaven. Bůh vedl mne svou prozřetelností tak, že později zbavoval jsem se i ostatních. Než pojďme dále.

II. Čemu jsem se z Písma sv. naučil.

Čítal jsem nyní pilně bibli. Myslil jsem, že není třeba, aby moje víra byla posilována, neboť domníval jsem se, že mám křesťanskou víru. Proto chtěl jsem pouze pozvati obsah bible a chtěl jsem v ní hledati sílu, abych mohl plniti křesťanské povinnosti. Rozumí se, že četl jsem bibli norský. Ale nemohl jsem čísti tak snadno, jak jsem si přál; tu a tam musil jsem se zastaviti, jako ku př. při páté kapitole svatého Matouše neboť nerozuměl jsem dobře, co znamenají ta slova: „Blahoslavení chudí duchem, neboť jejich jest království nebeské; blahoslavení lkající“ atd. — „Rozumíš tomu, Jene? tázal jsem se sebe sama! Chudí duchem — kdo jsou to? Snad ti, kteří jsou slabého rozumu? — Ne, to není v těch slovech. — Snad jsou to ti, kteří mají málo dobré vůle? — Ne, to jest ještě horší výklad. (Pokr.)

V listě Weltvereinů „Vom guten das Beste“ (illustr. Weltblatt, jenž vychází v Mnichově) uveřejňuje dr. Alfred Baštýř

v Praze, Ferdinandova tř. č. 9., toto oznámení: Mám přes 20.000 správně místním rázítkem poštovním opatřených dopisnic, vymě-

ňuji správně místním razítkem opatřené dopisnice, též dubletty z Německa a Rakonska pouze z míst pod 5000 obyvatel, jakož i zahraniční a zámořské. Zajímá se: o naučení se světovému jazyku, o nové vynálezy (zvláště v oboru elektrotechniky), theosofii (!) a okultismu. Přeje si krátké dopisy německy, česky, anglicky, francouzsky na dopisnicích atd.“ Není nad čilost, jakou projevuje semitské plémě, jež se zabývá vynálezy a — theosofií (t. j. „bohomudretvím“).

* * *

Hilsner. Troje obrazení ve všech novinách českých i německých uveřejnili rabínové proti antisemitským „štváčům“, kteří prý hledí využítovati záhadné vraždy v Polné proti židům. V obrazení se praví: „My, jako znalci a služebníci víry své, dokládáme se jediného Boha, nebeského otce všech lidí, před tváří celé veřejnosti, že obvinění z rituální vraždy postrádá veškerého podkladu. Ani náboženské písemnictví naše, ani ústní podání nezná rituální vraždy nebo užívání krve lidské k jakémukoliv účelu. Naopak zavrhnouť veškeré naše náboženské předpisy s největší přesností požívání krve, byť to byla i krev zvířat. Je tedy naprosto nemožno, aby vražedný čin, židem spáchaný, zakládal se v motivu náboženském. A proto apelujeme na své spoluobčany, aby nepřáli sluchu a nedali víry zcela bezpodstatnému a potupnému obvinění, pro něž i křesťané prvních století od pohanů tak strašná utrpení snášeti musili. Doufáme a s důvěrou očekáváme, že láska všech k pravdě a spravedlnosti nedá obyvatelstvu naší země uzavřítí lhostejně srdci svých tomuto apelu. V Praze dne 24. září 1899. Svazek rabínů v Čechách.“ Židovské noviny obořily se na porotce, že prý vykonali svým rozsudkem — justiční vraždu! Ale Hilsner se přiznal, myslí, že se již staví šibenice. Udal dva židy, Erbmanna a Wassermannu, kteří po delším hledání byli zatčeni a do Kutné Hory přivedeni k výsledku. Zdá se, že to nejsou však ti praví spolupachatelé, a že si Hilsner dělá pořád z celé veřejnosti „bláznů“, jak mu to vytkla svědkyně M. při soudě. V „Hlase Národa“ uveřejnil Bohumil Bondy (rabin — či advokát?) článek, v němž se dovolává papežů (!) římských, kteří proti pověstem o rituální vraždě vystoupili, zejména bully Innocence IV. z r. 1247 a 1253, Řehoře X. z r. 1272 a Martina V. ze 20. února 1422. Brožurka (jako zvláštní otisk Hl. N) posílá se nyní všem — antisemitům v uzavřené obálce, všem spolkům a všem farám, by ji rozdávaly! Ale zdá se, že bully p. B. Bondym

citované jsou podvržené, neboť v bullariu římských papežů nenacházejí se tyto bully! Škoda, že nemáme odborníka v těchto věcech! Dr. Rohling byl umlčen a vypuzen. A nyní panuje v této otázce chaos. — Ať je však viněn jen Hilsner a jeho dva tři pomocníci nebo četní jejich soudruzi, — ptáti se nepřestane veřejnost: Kde je ta krev, jež byla v Polné zachycena, a proč a kam odnesena byla? — Tu nepomůže antisemity udolat ani prof. Masaryk, jenž v „Nene fr. Presse“ měl obranu židovstva našeho, (!) ani „Čas“ dra. Herbena, který musí (!) zaujímati ve všem odchýlné stanovisko.

Seno pražské obci dodává nyní firma židovská. Cihly také. Oleje a barvy také (židov firmu Rihlovu zastupuje obecní starší p. Schiller z Holešovic), lokomobily také, přístroje elektrické také.

Země koruny české odvedly r. 1897 do státní pokladny čistých 191,014.488 zl., kdežto zpět dostaly jen 27.890.960 zl.! A tak p'atí Čechy, Morava a Stejsko 58 mil. zl. ročně na země pasivní!

Dle „Práva Lidu“ 19 září vyšlo sociálně-demokratických listů: Právo Lidu ročně exemplářů 2,715.000, Záře 1,237.000, Nová Doba 468.000, Dělnické Listy 416.000, Kovo-dělník 234.000, Červánků 230.000 a t. d. R. 1898 byl náklad 8,287.800 exemplářů, kdežto r. 1893 pouze 1 1/2 mil. — A počet našich spisů a novin?

Židovský velkoobchodník s koňmi, kočáry a koňskými postroji Nathan Theimer & spol. na Kr. Vinohradech v insertě v „N. L.“ proti p. Moravcovi, starostovi společenstva řemenářů pražských, jenž naše občanstvo upozorňoval, že Theimer poškozuje zájmy našeho řemeslnictva, přinesl mnoho dokladů, kde mu i duchovní (na př. A. Mallay, farář v Podleticích) i šlechtici (na př. baron Wiedersperg) děkují za dobře obstarané koně, postroje neb kočáry . . . Takhle se provozuje u nás heslo: Svůj k svému!

Proti kaucím v „N. L.“ dr. Ryba v č. 258. ostře vystoupil. Praví: kdo první vypsál konkurs s kaucí — měl n šťastný nápad. Chudý a poctivý člověk vylučuje se z řady uchazečů. Není li k smíchu, žádati na pokladníku okresní záložny, jež má mnohdy obrát milion zl. do roka — 5 či 10 stovek kauce? — Nedostává-li se panu obecnímu starostovi na konec úřadování několik stovek neb tisícovek, dá se mu to — do knih. Co v král. Českém v knihách je takových peněz! Je nejvyšší čas, aby se v naší obecní autonomii promluvílo!

Kongres proti očkování konal se 25.—28. září v Berlíně za účasti 241 delegátů a 38 lékařů. Před 100 lety bylo ochranné očkování vynalezeno, ale ohrozilo (prý) zdraví lidské. K udržení zdraví vedou: čistota těla a léčení výtažky rostlinnými. Muchá příčina nebezpečných epidemií tkví v očkování. Jen-nerova očkovací metoda (řekl dr. Boucher) je — osudným omylem. Dr. Voigt doka-

zoval, že očkováním číslíce úmrtnosti se nezmenšila, ba, že případy onemocnění očkováním vzrostly.

Kalendář „**pikantního světa**“, v němž není vtipu ani humoru, ale jen obnažené postavy ženské, jde prý velice na odbyt mezi — mládeží. A naše „vlastenecké“ časopisy přinašejí rozsáhlé inserty tohoto pornografického podniku.

D o p i s y.

Z Příbrami. Kdo zvítězí: zda husitismus nebo katolicismus v Příbrami? Tak táží se mnozí u nás. Jsou osoby i v Příbrami, které do nedávna myslili a dosud snad ještě myslí, že není to tak nejhorší mezi lidem v ohledě náboženském, že ten lid dosud se drží zásad katolických a kráčí na cestě přikázání Božích a církevních. Kdo by ještě i dnes tak myslil o většině té tak zvané intelligence, ten, pravím to upřímně, dnešní poměry nezná neb znáti nechce. Den 11. září byl pro Příbram dnem zvláštním, neboť každý s nedočkavostí čekal na výsledek soudního jednání, jež odbývalo se u okresního soudu příbramského, kdy (snad ponejprv) souzen byl kněz ze Sv. Hory, a to dp. dr. Novák, jsa obžalován proti bezpečnosti cti p. A. Kalinou z Blatné. Soudní řízení dle neobvyklého v Příbrami způsobu mělo být veřejné. A proto páni, již za p. Kalinou stojí a ctiteli Husa, ať také katolíci a též sokolové jsou, neopomenuli k soudu tomu pozvati své přívržence. Ano, nechyběli tam ani někteří soudruzi ze soc. demokracie, s nimiž bratřili se přátelsky i osoby radikálního smýšlení, na př. p. Růžička. Dostavili se ovšem do soudní síně osoby i katolického smýšlení, obojího pohlaví, jsouce odhodlány i před soudem hájiti obžalovaného kněze ze Sv. Hory. Byly tam konečně osoby z pouhé zvědavosti, které nestály při straně žádné, byli tam židé. Dvě místnosti soudní přeplněny byly v pravém slova smyslu diváky a posluchači různého smýšlení, kteří činili rozličné poznámky hlasitě. Nemysli nikdo, že jedná se v celé této soudní záležitosti jen o dvě osoby, totiž o obžalovaného dp. dra. Nováka a o žalujícího p. Kalinu, sokola a okr. tajemníka z Blatné. I „Příbramské Listy“, které nejsou „klerikální“ ale mladočeské, jejichž redaktorem je žena, vyznaly, že stojí proti sobě dvě mocné strany, z nichž každá chce z onoho boje (soudního) vyjíti čestně, a že tudíž nejedná

se tu již jen o osoby a slova neobvyklá, ale o zásady, a sice katolické a protikatolické. Jak umějí sobě nepřátelé strany katolické bez rozdílu jména navzájem a svorně pomáhati proti tak nenáviděným kněžím a klerikálům, podali nejlepší důkaz opět v Příbrami. Tam dne 10. září (v neděli odpoledne) svolali veřejnou schůzi, a sice sociálně demokratický politický klub „Ruch“ v Příbrami, na niž řečnil pozvaný p. Horálek z Vinohradů. Vychvaloval Husa i jeho učení, tupil a odsoudil brožuru „Hus v Příbrami“, jakož i jejího autora dp. P. dr. Nováka. Jak farisejsky „Ruch“ jednal, možno poznati z toho, že zval do oné schůze i dp. dra. Nováka, jakož i dp. P. Holýho, což i na plakátech oznámeno, aby jen hodně účastníků se dostavilo. Ovšem, že pozvaní chytrým pánům na vějíčku nesedli; předvidaliť, co by je tam potkati mohlo. Schůze tato byla vypočítána jako předehra před soudním jednáním na druhý den, a namířena na obžalovaného dp. Nováka, který osmělil se v kázání kritizovati Husovu oslavu vůbec a v Příbrami zvlášť, a k tomu ještě i sepsati brožuru. Významno bylo jednání i chování se jednotlivých osob z obou stran — katolické a protikatolické — před soudem, při soudě i po soudě. Strana protikatolická dostavila se v přehojném počtu, zaujala nejlepší místa u stolů. Činěny byly různé (ovšem že ne uctivé) poznámky o jednotlivých osobách ze strany katolické o nenáviděných kněžích a zejména o dp. dru. Novákovi, jehož by bývali nejraději měli již ve vězení anebo nadobro se světa. Na některé poznámky ty neopomenul jsem dáti patřičné odpovědi. Podobně učinili i jiní, a zejména byly to některé ženy i dívky ze stavu prostého, jež neohrožené i ostře dovedly čelití potřeštěným mladíkům i starším osobám na jejich nemístné a nečestné poznámky. Ponechám si poznámky ty do zálohy, dostanou se na veřejnost později, po ukončení soudu. Vrhají temné světlo

na naše poměry veřejné v té „katolické“ Příbrami, tak že sami židé (!) se nad tím pozastavují, pravice: „Co učinili křesťané svému knězi, to bychom mi nikdy neučinili svému rabinovi.“ — Když výpovědi svědků z obou stran nesměřovaly k vítězství radikálů a zejména, když svědci přednášky Kalinovy dosvědčili, že pravda jest, co bylo v brožuře „Hus v Příbrami“ napsáno, tu ani dost málo netajili se svoji zlostí, dávající jí průchod slovy málo vybranými oproti svědkům. Rozsudek byl — odložen, až budou vyslechnuti noví svědci! Co následovalo po ukončení soudního řízení v úřední budově, překvapilo každého poctivého člověka. Projevují nad tím své rozhořčení i taci, kteří před soudem nebyli příznivci dp. dra. Nováka. Neměli totiž dosti na tom, že do očí kněží, ze soudní síně vycházejících, volali „slávu“ Husovi, ale chtěli též na místě sami ortel na dp. dru. Novákovi vykonati. Jeden z nich pozvednuv silnou hlů do výše, zvolal: „Já ho musím tady zabít!“ A mířil na hlavu dp. dra. Nováka. Byl však soudruhý držen, by tak neučinil. A pak ti „beránci tiší a nevinní“ — hlásají do světa, že řekl jim dp. dr. Novák: „T.....é.“ K tomu poznámky netřeba, učiní si ji každý sám Sokolové — „vlastenci“ měli za své spojence proti knězi a klerikálům ty „nevlastenecké“ a -beznárodní soc. demokraty, a p. Růžička (radikál) na rychlo sháněl a zaznamenával svědky proti dp. dru. Novákovi, že podá naň novou žalobu pro nadávku „troubové“. Přítomné ženy i dívky katolického smýšlení postavily se na odpor těm vášnivcům, kteří hnali se za odcházejícím knězem, a zastoupivše jim cestu, posléze volaly: Jen přes naše mrtvolky můžete jíti na něho! Některé z nich, vidouce, co se děje, daly se do pláče, což mohla arciť paní redaktorka „Příbramských Listů“ napsati, jež připojila k tomu proti nenáviděné „straně klerikální“ potupné poznámky. Ještě s větším napjetím a zájmem hledí se vstříc budoucímu soudnímu řízení, neboť strana protikatolická postaví si prý svědky, aby dokázali že není pravda, co svědci strany katolické vypovídali o přednášce p. Kaliny a co uvedeno bylo v brožuře „Hus v Příbrami“. — Nyní táže se každý, kdo asi z boje toho vyjde jako vítěz, zda dp. dr. Novák, redemptorista ze Sv. Hory, anebo pan Kalina, sokol a tajemník okresní z Blatné. Jako zvítězila pravda až dosud, tak zvítězí snad i nadále. A byť by i před

soudem lidským snad propadla, nepropadne zajisté nikdy na soudě Božím. — Od nepřátel našich učme se svornosti a jednotnosti, když nemožno již v těch otázkách politických, tedy nezapomínejme na tu svornost a solidaritu v otázkách a věcech náboženských. Velikou chybou nás katoliků jest, že tak často malicherností, třeba i osobních, tolik si všimáme, kdežto věci důležité a všeobecné necháme plovati po proudě časovém dále, klamajíce sami sebe myšlenkou: „Mne se to netýče, a proto nebudu se do toho míchati. Opakuji opět: Co stalo se v Příbrami, může se státi i jinde, třeba že za jiných okolností, tím však se podstata celé věci katolické pranic nemění. Proto stůjme všichni za jednoho a jeden za všechny!“ — vp.

Zatím konalo se druhé líčení dne 2. října, ku kterému byl ještě větší nával liberálů a radikálů. Dr. Hruban podal prohlášení jménem dp. dra. Nováka tohoto znění: Dr. Fr. Novák prohlašuje, že slovem š t v á č, jehož užil ve svém kázání 9. čce 1899 na svatě Hoře o p. Ant. Kalinovi okresním tajemníku v Blatné, neměl v úmyslu uraziti osobu p žalobce, jehož ostatně ani neznal. Cítili se tedy žalobce tím uražen, pak toho lituje, jelikož takového úmyslu vůbec neměl a pronesený výraz, pokud se týče osoby žalobcovy, odvolává a tím sešlo s přelíčení. Dr. Novák byl osvobozen cd přestupku proti bezpečnosti cti, jakož i od nákladů soudního řízení. — Dr. Hruban byl insultován, takže musil použití ochrany policejní strážce. — Pěkné poměry — pod svatou Horou!

Redakční poznámky.

Paulus. Pravíte, že p. hejtman váš je liberálem? To není samotén. Je jich asi většina. Když žádá něco „náboženská obec“ židovská nebo ct. pastor některý, vyhoví se hned, tu se jeví veliká ochota. Ale vůči katolickému kléru — to je něco jiného. Z P. se nám píše, že tamní kaplan měl již přes rok fassi u patronatního úřadu, kde byl takový horlivý komisař, že se o něco podobného nestaral. Nyní věc běhá od hejtmanství do Prahy, a všude 2—3 měsíce zůstane ležet, neboť vždycky se najde v tom nějaký chloupěk a věc se znova vrací. Vp. Š. v H. dostal vyrozumění, že kongruu má půl roku již vyřízenou, ale z hejtmanství není věc expedována. — Zakročte buď sám nebo skrze vikariátní úřad.

 Právě vyšel

1. sešit

Obrázkové Revue.

Obrázková Revue, tento **nový ilustrovaný** časopis pro **zábavu a poučení**, vychází redakcí profesora Dra ANTONÍNA PODLAHÝ dvakrát měsíčně v sešitech nádherné úpravy s hudebními, obrazovými a j. přílohami.

Českým rodinám

doporučujeme časopis ten jako stkvostnou revui, bezvadnou jak v textu tak v části ilustrační.

Předplatné

na půl roku **3 zl. 50 kr.**, na rok **7 zl.**,

———— poštou **8 zl.** ————

Jednotlivá čísla 30 kr.

Administrace „Obrázkové Revue“,

Praha, 200-II.

Co nejlépe doporučujeme jako
— **mravně bezvadnou četbu pro mládež** —
obrázkové časopisy:

Rajská Zahrádka.

Rediguje **Václav Špaček**, řídící učitel.

Rajská Zahrádka psána je zvláště pro mládež škol obecných a měšťanských. — Každé číslo mimo krásný, poutavý a poučný text má množství (i barevných) obrázků, rebusy a hádanky, na kteréž vypsáno vždy 15 odměn. Vychází počátkem každého školního měsíce.

Předplatné na Rajskou Zahrádku obnáší **ročně 80 kr.**

Na 5 výtisků se dává 1 zdarma!

Český Jinoch.

Rediguje prof. **Václav Müller**.

Český Jinoch věnován obsahem svým zvláště dorostu jinošskému na školách měšťanských, středních, pokračovacích, odborných a pod. Jinoch nabývá poučení, podávaného formou poutavou a lehkou. — Cennou ozdobou jsou pravidelné přílohy obrazové: Pohledy na památná česká místa. — Vychází měsíčně.

Předplatné na rok 50 kr., sešit 5 kr.

Přihlášky přijímá

Administrace Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba
v Praze, Pštrossova ul. 200-II.

BRANA

OBSAH:

Židé o sobě a o nás. — Smutné časy. (La Tristesse contemporaine). — Naše školství. — Páter Václav Švihovský. — České věci. — Národohospodářská část. — Školství. — Náboženské a církevní záležitosti. — Zahraníční události. — Část literární. — Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
A ZODPOVÍDÁ
P. JOSEF ŠIMON

+
VACLAV KOTRBA
VYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zaslané.

- Rajská Zahradka**, časopis pro mládež, roč. IX., seš. 2., red. Václav Spaček. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze. Doporučujeme tento časopis, jenž se těší u dětí veliké oblibě.
- Český Jinoch**, ročník V., číslo 1. Red. prof. Václav Müller. S obrázky. Nechť se rozšiřuje tento dobře redigovaný časopis!
- Zábavy večerní**, red. Frant. Pohunek. Část 8. Z vesnic a samot. Obrázky z českého jihu od Boh. Brodského. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze. Dobrá četba pro náš lid. --- Doporučujeme!
- Dělnické Noviny**, red. T. J. Jiroušek. přináší pojednání od Dra R. Horského: „Zmatek v táboře červených“, kde se dokazuje, jak v Hannoveru na poslední sjezdě německé sociální demokracie srazili se stoupcem Bernsteina s Marxisty. Bernstein totiž praví: „Nikoli revoluci, ale reformaci změním svět. Tomu opírají se starší vůdci, kteří hájí expropriaci (vyvlastnění) půdy, zničení řemesel, zproletarisování všeobecné atd. Nyní leží si „občané-soudruzi“ ve vlasech.“
- Vlast**, č. 1., říjen, red. Tomáš Škrdl, přináší pojednání od Fr. Wildmanna, Dra Krásla, Musgra K. Jaeniga, V. Žížky, J. Flekáčka atd. Dále přináší články od Vl. Pittnerové, J. Tichého, Mergla, Vrby, Žďárského a pod.
- Květy Mariánské**. Red. Dr. Pavel Vychodil. Nákladem papežské knihtiskárny Benediktinů rajhradských.
- Osvěta**, č. 10., red. Václava Vlčka, přináší články od K. Kálala: O kraji a lidu drátenickém, J. Bittnera: Hercova zpověď, J. Poloma (Tot nem ember), J. Mikše: Ruská literatura za posledních let, Dra K. Kadlce: Sjezd archaologický v Kyjevě, V. Flajšhanse: Ze Strahovské knihovny, dále četné posudky hospodářské, sociální a divadelní, básně od Hejduka atd. Doporučujeme!
- Moravan**, kalendář na rok 1900, uspořádal P. Kristian Lux. Cena 45 kr. Obsahuje četné zajímavé povídky, poučné články a mnohé obrázky v textu, patrně odjinud vzaté.
- O tvorstvu předvěkém**. Nauka o zkamenělinách (palaentologie), napsal Dr. Filip Pošta, prof. c. k. české university. Nákladem Bursika a Kohonta v Praze. Sešit 6. a 7. Cena sešitu 24 kr.
- Levná ilustrovaná knihovna**. Nákladem Ed. Beaulorta (ročně 18 svazků za 3 zl. 80 kr.). Potopa, historický román od proslulého polského spisovatele Sienkiewicze. Svazek I. Doporučujeme!
- Ss. Eucharistia**, orgán spolku kněží klanějících se nejsv. Svátosti Oltární. č. 10., přináší pokrač.: Sv. růženec v euch. adoracích atd.
- Stráž**, číslo 41. a 42.
- Česká žena**, číslo 2.
- Przegląd katolicki**, 5. října, ve Varšavě. přináší pěkné pojednání o francouzských katolických jednotách.
- Ženská otázka**, napsal Dr. Fr. X. Novák. (Časové úvahy, red. Dr. Reyl) č. 1.
- St. Calasanctius-Blätter**. č. 1., říjen.
- Nový život**, č. 10., red. K. Dostál, přináší články: „Nejen slova, ale skutky!“, v němž se vybízí k práci, dále časové pojednání: „Proč intelligence se odváci od církve“, glossy ke glossám o sjezdě Života a forum.
- Kazatel**, č. 4., red. Dr. Isidor Th. Zahradník a Dr. R. Neuschl. Doporučujeme tento časopis, obsahující velikou sbírku praktických řečí nedělních, příležitostních, a vědecká pojednání.
- Přítel domoviny**, roč. 16., č. 1. „Car a hetman“, román od Mordovceva, přel. J. Wagner. Dobrý spis!
- Křesťansko-sociálně**, brožura od Bauze-Holého. Cena 10 kr. Jest to pěkný výklad programu křesťanského v rodině, škole, veřejnosti.
- Pantáta Bezoušek** od Raise. Nákladem Šimáčkovým. Pěkně psáno!

Židé o sobě a o nás.

Židovské obce náboženské v Čechách, v Dolních Rakousích, na Moravě atd. podaly obrněné protesty proti tomu, aby se Hilsnerův proces používal k obnovení — „staré a ze tmářského středověku pošlé báhorky o rituální vraždě“.

Některé z těchto projevů jsou tak ostré a smělé, že nikdo z katolíků neubrání se hlubokému pohnutí.

„Prager Tagblatt“ přinesl několik pojednání z pera rab. Starcka, v nichž mluví o pitomých rituálních pověstech, nemajících v ničem důvodů, leč v surové závisti a nepřičetném zášti proti stoupcům synagogy, kde jmenuje všechny takové zprávy „Märchen“ (povídáčkou) a kde si stěžuje na to, že i dnes židé nešli pomluvám a podezřívání, na př. viz 13. října „Pr. Tagblatt“ — „Missachtung aller Rechts-Verlemeden, die Abnahme aller besseren Gefühle, Unfrieden . . .“

„Bohemia“ dne 14. října uveřejnila dopis arcib. Koppa rabínu dru. Cohnovi, v němž onen napsal: „Křesťanská krev k rituálním účelům není odůvodněna ani židovským náboženstvím, ani dějinami; že to jen — ohavná lež.“

Nejhůře proti soudu kutnohorskému, proti rozsudku porotců, proti dobrozdání lékařskému a proti křesťanským názorům ovšem píše „Neue Fr. Presse“, která činí nátlak, aby se proces znova konal — s patřičnými ovšem důsledky.

Židovský agent Rappaport koná ve větších městech přednášky, kde talmudistické názory prohlašuje za — messiánské a křesťanským naším ideám se drze vysmívá.

Rabín Gudemann ve Vídni pravil 10. října:

„Jsou akta procesní o hanobení hostií se strany židů, kteří (prý) propíchali hostie, jež prý krvácely. Zajisté sta křesťanských svědků vidělo krev z hostií téci, a sta židů

padlo té pověře za oběť. To byla — pravá rituální vražda, kterou nespáchali židé, ale utrpěli.

Jest nekonečně smutné pro nás a časový stupeň lidskosti (!) a mravnosti, že mimo společnost našich souvěrců nikdo se nenalezl, kdo by této antisemitské obžalobě důrazně čelil. Myslil jsem, že vznešený duchovní hodnostář poučí křesťanský lid o bezpodstatnosti této obžaloby. Vždyť platí přece předpisy St. zákona (3. kniha Mojz. 19. kap. 16. verš): Nebudeš státi nečinný proti krvi bližního svého. A: neřekne-li kdo svědectví, bere vinu na sebe . . . Jestli bázeň před antisemitskou klethou (!) uložila jim opatrné mlčení, tož přece jest dosti neodvislých křesťanů inteligentních a vážených, kteří měli pro nás (!) dáti svědectví, zejména, když mnozí z nich v židovských domech bývají a židovstvo poznati měli příležitost.“

K tomu podotýká „Linzer Volksblatt“, orgán dra. Ebenhocha: „My jsme nemravní a nelidští, když neběžíme chránit židy, když knížata církevní, jimž dávají rabíni (!) tak lichotivé vysvědčení, nemluví ve smyslu synagogy a nedají do klatby — „mizerné antisemity!“

Jindy ovšem židovské noviny činí papeže, biskupy i kněze směšnými, z bul a encyklik tropí si žerty a potupami, ba neušetří ani samého Spasitele. („Neue Fr. Presse“ na Velký pátek r. 1897).

A nyní dovolávají se židovští rabíni a žid obce náboženské biskupů i samého papeže pro sebe. A činí to „nařizovacím“ způsobem, jakož zvykli ve všech oborech. Projevy jejich volně smějí býti rozšiřovány tiskem, kdežto křesťanské zprávy, byť sebe objektivnější, propadají — konfiskaci.

Papežské stolice dovolává se v brožurkách svých také rab. Bohumil Bondy, kterému „Hlas Národa“ ochotně sloupce „Nedělního listu“ svého otevřel. B. Bondy do-

volává se bully Innocence IV. (Lugduni III. Non. Jul. ano 1247) *)

Bulla Innocence IV. ze dne 3. července 1247 nalézá se u Baronia (ad annum 1247 n. 81.) Tato bulla vydána pro biskupy Německa a též prelátům Francie sdělena.

Papež praví, že Písmo sv. také židům vraždu a lidské oběti zakazuje (kterouž pravdu ovšem rabinismus překroutil), a že nemálo knížat falešně židy obvinilo, že jedí k Velikonocům srdce zabitého dítěte. Zlomyslně (praví Innocenc IV.) se židům vražda připisuje, jakmile se někde lidská mrtvola nalezne. Na základě takových a mnohých jiných vymyšleností, mnozí knížata krutě vystupují proti židům, aniž by tito před soudem byli obžalováni, aniž by se přiznali neb byli usvědčeni, a tak dovolují si tito knížata, proti Bohu a proti spravedlnosti židy olupovati, žalářovati a k smrti odsuzovati, tak že prý židům se hůře vede než jejich otcům v Egvptě; bídně totiž ze svých příbytků de vyhnanství putovati musili a za tou příčinou v obavě před vyhubením k moudrosti apoštolské stolici se obrátili... Nechceme — (končí Innocenc IV. —), aby židé, jejichž obrácení milosrdný Bůh očekává, nespravedlivým způsobem (injuste) souzeni byli a nařizujeme, abyste se k nim ukázali dobrotivými a nestrpěli, aby budoucně neprávem (indebite) ze zmíněných a podobných příčin obtěžováni byli.“ —

Kde je v této bulle projevena zvláštní přízeň k židům? Kde je tu mluveno o báchorovitosti vražd rituálních?

Pan Bondy něco tvrdí, co pravda není!

Jak zřejmo, nemluví tato bulla ve prospěch rabinů. Ona uznává pouze, že židé — nejedi srdce dítěte a zakazuje nespravedlivé utlačování a obtěžování židů, vybájení zločinu a odsouzení bez náležitého processu.

Zdali však rabinská tradice — proti bibli jistou tajnou nauku přechovává a provádí, o tom se vůbec zmínka neděje.

Bulla druhá Innocence IV. (Lex judaeorum 1254 od krále Otokara II.) praví: „Tak

*) Již roku 1872 psal rabín professor G. Levi ve Vercelli redakci „Unita Cattolica“ v Turině, že prý papežské výnosy berou židy v obranu proti žalobě rituální vraždy, Rabín Levi jmenoval Řehoře IX., který se o záležitosti nevyslovil a Innocence IV., který zcela jinak o židech se zmínil.

jako židé nesmějí se ve svých modlitebnách odvážiti něčeho více, nežli co jest zákonem dovoleno, tak i v těch věcech, jež jim povoleny jsou, nesmějí býti zkracováni . . . Nikdo jim též nepředbazuj že při svém obřadu užívají krve lidské, kdyžtž ve starém zákoně se jim nakazuje, abychom o lidské krvi pomlčeli, aby žádné krve neužívali . . . My ale chceme, by jedině ti záštitou touto ochráněni byli, kteří se neodvažují něčeho k podvrácení víry křesťanské osnovati.“

Zde přece jest jasné koho král český chrániti mínil a koho nikoliv!

Papež Innocenc IV. vydal ke králi francouzskému (Cherubini, bullarium I f. 85) tuto bullu o židech (v Lateráně, 7. května, 1. roku pontifikátu):

„Bezbožná židů věrolomnost, z jichž srdcí Spasitel náš nešal závoj pro nesmírné jich zločiny, ale trpí, aby zůstali ve své slepotě, v níž část Israele dosud trvá, zapominajíc, že z pouhého milosrdenství je křesťanská láska přijímá a spolubvdení jejich snáší trpělivě, dopouští se věcí ohromných, které posluchače děsí a vypravovatele hrozí. Oni nevděční Pánu Ježíši Kristu, jenž obrácení jejich dle obvyklé shovívavosti trpělivě očekává, neznajíce studu za své viny, ani nemajíce úcty k víře křesťanské a nedbajíce aneb povrhujíce zákonem Mojžíšovým i proroky, jakýchsi tradic svých starších následují. Pro kteréž jim Pán v evangeliu výtku činí řka: „Proč přestupujete zákon Boží a vyprazdňujete pro tradice vaše, učíte učení a příkazy lidské?“

§ 1. V těchto tradicích (které se hebrejsky Talmud nazývají a velikou knihou daleko Písmo sv. převyšující jsou, v němž jsou zjevuá rouhání Bohu, Kristu a blahoslavené Paně, spletité bajky, bludné zlozvyky a neslýchané hlouposti) syny své vyučují a vychovávají a odcizují je učení zákona a proroků. Bojí se, aby poznavše v tomto zákoně a prorociích obsažená svědectví, která jasně o jednorozeném Synu Božím, jenž se vtělil, mluví, aby se neobrátili k víře křesťanské a pokorně k Spasiteli svému se nemodlili.

§ 2. Tím nejsouce spokojeni, křesťanky kojnými synů svých činí na potupu víry křesťanské a s nimi rozličné hanebnosti činí. Pročež jest se věřícím obávati aby božskému hněvu nepropadli, když dovolí, aby oni nehodně tropili, co víru naši haní.“

§ 3. Knihy ony židovské zkoumali kancléř pařížský a doktoři a je před lidem a kněžstvem spálili.

§ 4. „Protože však dosud zneužívání nepřestalo, a týráním jim rozumu nedodalo, prosím snažně Výsost Tvou v Pánu Ježíši Kristu, abys započala chvalitebně pronásledovati podobné obavné a nesmírné výstřednosti, páchané na potupu Stvořitele a na hanu jména křesťanského, dokonale se zaslouženou přísností. Rozkaž po celém království, kdekoliv by se našly, ohněm zničití jak jmenované knihy odsouzené od doktorů, tak vůbec všechny s dodatky svými, které od nich byly zkoumány a odsouzeny.“

§ 5. znovu klade na srdce, aby kojné u židů nesloužily.

Papež Řehoř X. r. 1274 bullou nařídil, aby židé Starého Zákona se držící zbytečně a bezprávně nebyli obtěžováni.

Martin V. r. 1422 (Analecta juris Pontificii XII., Annales Ecclesiastici tom. 18, pag. 53, num. 36) praví: „Nejednou též přemnozí křesťané, aby jmenované židy k výkupu donutiti, o jejich majetek je oloupiti a kamením bití mohli, pod smyšlenými záminkami tvrdí, že v časech úmrtnosti a jiných pohrom židé sami jed do pramenů hazeli a do svých nekvašených chlebů lidskou krev míchali . . .“ Papež bere v ochranu židy neprávem podezříváné, předpokládaje, že se v synagogách ničeho nedopouštějí, co by zákon zakazoval a čím by se katol. víra podrývala!

Papež Eugen IV. r. 1442 však (v srpnu, ve Florenci, Raynald: Annales eccles. ad-aurum) praví: „Nedávno k našemu sluchu přineseno bylo, že židé jistých výsad a povolení od Stolice apoštolské jim na budoucí památku udělených, tak bludně a převráceně sobě vykládají, tak že toho, co jim milostivě a k dobrému a ctnému konci a vykonávání jsme udělili, oni zneužívali, a pod onou záminkou mnoho nešlechetného a mrzkého páchali, čímž čistota křesťanského náboženství a víry porušena byla, a myslí katolíků, v Krista věřících, často v pokušení uváděny byly . . .“ Protož oznamuje papež tento, že všechny výsady a povolení, dosavad od apoštolské Stolice udělené, touto dotčenou bullou úplně odvolává, a zároveň mnoho stanov nařizuje, by styky židů, jakož i saracenů katolíky co nejvíce obmezeny byly!

Podobná ustanovení, chránící katolíky před přehmaty židovskými, učinili též papežové Pavel IV., sv. Pius V., Innocenc XIII., Benedikt XIII. (Viz Ferraris, bibliotheca canonica etc. pod heslem „Hebraeus“.)

Papež Benedikt XIV. ve své konstituci, počínající „Beatus Andreas“, mluví o mnoha dítkách, ukrutnosti židů z nevráživosti jejich proti víře Kristově zavražděných.

Jest tedy z bull papežských zřejmo: že papežové brali v ochranu židy, dokud Písma sv. (Starého Zákona) se drží, ale že dali spáliti a ničiti talmud a dodatky jeho. Dvojnásobně jest patrný: hájiti židy proti bezpráví páchanému na nich a hájiti křesťanský lid před židy. O zneužívání krve mluví papežové na základě Písem svatých, nevyjádřili se však o talmudu a ostatních knihách dodatečných, které pálili. (Katol. I. 17. října.)

Vizme některé případy dějepisně pověřené:

V r. 1475 utrpěl mučnickou smrt Šimon Tridentský, který byl za blahoslaveného prohlášen. Jeho smrt není jediná toho druhu v církevních dějinách. Prohlédneme-li Baronia a Perteze, najdeme více než jednoho soudruha v mučnictví, kteréž faktum pomáhalo utvrzovati předsudky i přesvědčení lidu. Vezmeme jen ditky, které uctívány jsou v církvi. Pertz („Mon. Germ.“ IIIa. březen str. 588.) vypráví o dvanáctiletém sv. Vilému, jemuž v Norvichu r. 1114 krev byla ubrána.

V Paříži na Zeiený čtvrtek 1179 sv. Richard byl zařiznut. (Boll. tamtéž 591.)

V Paříži k Velikonocům r. 1181 sv. Rodbert byl zabit. (Boll. ku dni 25. března. Str. 589.)

V Lincolnu r. 1255 sv. Hugo jako dítě byl od židů ukraden a zabit. (Boll. ku dni 2. dubna. Str. 838.)

Blahoslavený Rudolf z Bernu v r. 1287 o Velikonocích. (Boll. 2. sv. duben.)

Blahoslavený Erich v Muichově v r. 1345 zabit. (Raderus 351.)

Blahoslavený Ondřej Rinn v Inšpruku v r. 1462. (Boll. svaz. III. červenec 462.)

Tito hoši jako blahoslavení uctíváni jsou. Z tajuplné smrti jejich, z nevysvětlitelné příčiny vykonané, živeno bylo přesvědčení lidu.

Pročež také nablédneme, že moc papežské stolice sama pověstný proces tridentský*) před své fórum přivedla. Po

*) Prameny procesu tridentského:

Bollandisté popisují tom. IX. (24. března) mučnickou smrt blahoslaveného Šimona rukou židovskou, ale neměli prameny hlavní vatikánské po ruce.

Autentický exemplář procesu zachoval se

4 letech teprv skončen týž v Římě, když byl papež Sixtus IV. svěřil úkol ten šesti kardinalům za předsednictví nejslavnějšího tehdejšího právníka Fr. Panvina. (Uditore delle Cause del S. Palazzo.)

Tento prohlásil: že domnělé privileje Řehoře IX. a Innocence IV. onen soud nemohou zastaviti (ač židé o to usilovali), poněvadž jsou tyto bully podezřelé jakožto nepravé a proti správným processům nesměřují a že dle koncilu Viennského jako reskripty ve smyslu židů posuzovány býti nemají (quia concilium Viennense talia rescripta reprobata).

Rozsudek byl pronesen dne 20. června r. 1478 a sice, že židé v Tridentě obžalováni chlapce křesťanského Šimona zavraždili a jeho krev k velkonocům pozili.

Všichni obžalovaní židé odsouzeni k smrti. Tu je tedy rozsudek papežských úřadů, když v těchto dnech rabini proti nám stále „neomylných papežů“ se dovolávají a stále od nich encykliky proti antisemitům slijí.

Co se týká bully Řehoře IX. z r. 1236, nalezl snad italský zmíněný rabín Levi v indexu ke druhému svazku Baronia u slova „židé“ poznámku: „židé od Řehoře IX. před nesprávným útiskem obrátní.“ Smysl bully zde uvedené není podstatně jiný nežli oné vydané Innocencem IV. — Ačkoli Rainaldus cituje obě bully: Řehoře IX. z r. 1236 a Innocence IV. z roku 1247, pokládají je mnozí učenci za padělky. Jestli rabín Levi sám Baronia v rukou měl, pak se z chytrosti nepochlubil, co v indexu hned pod tím asi nalezl; uvádí se hned zase n. 12 anni 1244 „krutý zločin židů na chlapci křesťanském.“

podnes. Z počátku byl založen v tajném archivu v Castel Sant. Angelo a později byl do Vatikánu přenesen. Na tento exemplář poprvé upozornil Benedikt XIV. ve svém díle De Canonisatione Sanctorum (III, 15. 6) těmito slovy: „super cuius (Beati Simonis) obitu authenticus existit processus in archivo secreto Castri S. Angeli de Urbe, quem Bollandiani, ceterique omnes, qui de eo scripserunt ignorarunt.“ —

Důležitá fakta obsahuje spis Bonelliův Dissertazione apologetica del B. Simone, da Trento (v Trientě 1747 in 4°) udává obšrné akta tridentská. Spis tento jest částí díla, jehož titul: „Collectanea in Judaeos B. Simonis interemptores“, a nalézal se v originále v císařské knihovně ve Vídni do nedávna.

Že si ostatně židé častěji falešné bully proti zastancům křesťanstva opatrovali, o tom svědčí zpráva ku př. u Bollandistů (28. září, svazek VII. pro září). Tam v životopise sv. Bernardina z Feltre čteme, že když tento horlivý zastance křesťanstva kázal v Lucce, tu mu židé ukázali bullu Mikuláše V., která proti němu svědčila. Svatý Bernardin se obrátil k úředníkům papežského dvora a tito mu potvrdili, že bulla ona je podvržená a zhotovena, aniž by papež o ní věděl.

Podobně tridentští židé chtěli jakýmsi ediktem císaře Fridricha III. z roku 1470 biskupovi dokazovati, že prý jsou exemptní (vyňati z pravomoci), ježto prý císař židovské soudní záležitosti pro své forum reservoval. Avšak tento edikt byl padělaný, neboť císař Fridrich po 4 letech vše bez poznámky schválil, co biskup proti domnělému ediktu podnikl. (Čím si židé u soudu pomáhají, nazývá se: iquifu.) Zajímavý doklad i na přísahu se vztahující je v talmudu (Baba Kamma 113 a), počíná slovy: Jest naše tradice: žid a goj přijdou k soudu; můžeš-li ty (ó žide) . . . atd. až k slovu: podvody. Co dokonce žid má učiniti křesťanu, aby nezanedbal náboženskou svou povinnost, uvádí jasné a zřejmé Maimonides Sefer mizv. f. 85 C 2, 3, sub tit. Mizvoth lo taaseb. Rabínské pravidlo pravomocnosti židů nad nežidy zní: gufo muthar kol šechen mamoma. (Bližší o tom ve spise rabína Jos. Albo. Fundamente des Glaubens, 3. Theil, kapit. 25.) V podobném smyslu vykládá 5. přikázání talmudisticky i zmíněný filosof Maimonides v díle svém: Jad Chazaqa. Talmud má rozhodně vyšší vážnost nad bibli. Tak prohlašují ku př. Archives israelites (XXV., 150): Vyznáváme nepodmíněnou superioritu talmudu nad bibli. Jak Pfefferkorn prohlásil, židé nejsou více moisaisté, nýbrž odpadlíci od Mojžiše, protože jsou talmudisté. Z té příčiny výmínečné zákony pro židy k ochraně křesťanů za nutné uznává i Renan (Archives israelites 15. června 1868) i Bismarck atd.

O talmudu napsal V. Gribovskij (viz 15. října „Hlas“ v Brně): Během věků zapomělo židovstvo na prvotní rozdíl akuma (= modloslužebník) a goje (= jinověrec křesťan) a nerozeznává mezi nimi v nenávisti své. Talmud staví každého goje i akuma mimo veškeren ohled zákon a právo. Tím budí náboženskou nesnášlivost. Nespokojuje se s přesvědčením, s obrácením jinověrce, ale žádá jeho vyhubení, jeho krev! Talmud míchá se do malicherností

soukromého života, každý pohyb po celý den určuje. Rozbírám otázky, jež jsou bez významu praktického, na př. traktát rabínský, sluší-li požívatí krve lidské, kdyžtž Písmo sv. zakazuje jen požívatí krev zvířat, a o lidech nemluví a traktát o tom, smí-li se požívatí lidské maso, kdyžtž člověk není jmenován mezi nečistými zvířaty. — Židovstvo doposud nerozloučilo se s břemenem přežilé své nábožensko-filosofické ztrnulosti a táhne se s ním dál na svých bedrách na hrůzu, smích i postrach svým arimejským sousedům. Židovi dosud rabíni Majmonides, Karo, Masi jsou — posvatní. Talmudistické židovstvo přichází v rozpor s duchem času a s národy, mezi nimiž žije. Talmud jest posud svatyní, zákonem a knihou — odcizení Intelligentní židé drží se jen dle jména talmudu, ale veřejné přece nechťěji

se ho zřící z hrdosti a zvyklostí, bázně před rodáky a — sobeckosti, by nepozbyli výhod ze solidarity plemenní vyplývajících. Ale massa lidu židovského posud lpi do nejmenších podrobností na talmudu, plnic vše do posledních podrobností.“ —

Mnoho jest nejasného ještě a neprozkoumaného v těchto věcech. Je záhodno, aby se roku 1900 po Kristu seznala plná pravda! Nechť jsou knihy talmudistické mezinárodní komissí bedlivě prozkoumány a přeloženy do jazyků moderních! Nechť se z archivů panovníckých, papežských, říšských i soukromých vynese na světlo pravda bez vášně, holá a osvobozující. Tim se nejlépe poslouží národům arijským i židům. Dokud se tak nestane, je pro fantastické domněnky široké pole.

Kpf.

Smutné časy. (La Tristesse contemporaine).*)

Přeložil prof. J. Kosi na.

Neutěšený život naší doby, jímž trpíme, má velmi mnohé příčiny, jež vyčerpati všecky není ani možno.

Ubývání víry jest první a hlavní příčinou toho neutěšeného života nudy. Nechci zde mluvití o důkazech toho v církvi katolické, ale vůbec o lhostejnosti ve věcech náboženství, o úpadku každé víry náboženské v myslích, o úbytku příliš patrném, příliš snad podněcovaném, o ideí božstva. Ideálu Boha jest třeba národům i jednotlivcům. Musí někdo býti politikem velice krátkozrakým aneb sektářem velice zaslepeným, aby neviděl za hranicemi kruhu zájmů hmotných a pozemských, vyššího základu určení člověka. Ti, kteří se (nevím proč) nazývají „silnými duchy“, nejsou nikdy duchy veselými, a národ silných duchů jest národem zasmušilým, poněvadž nemá ani víry ani naděje; jest to mužstvo bezbožných a buřičských plavců, kteří již nevěří ani přístavu, ani majáku, ani hvězdám. Zrak lidský přirozeně hledí vzhůru. Prohláste nebe prázdny m ve jménu domnělé vědy, ve jménu divoké nezávislosti, kteráž nechce, jak říká, „uznati ani Boha ani Pána“, a modrá klenba nad našimi hlavami není ničím jiným, leč klenbou vězení...

*) Hodí se za přednášku.

K nevěře aneb lhostejnosti náboženské přidaly se během našeho století uestálost a nejistota politická. Již po dlouhá léta jsme národem kazisvětů: trosky vyhynulých vládních forem pokrývají půdu léto nešťastné země, a my se často potýkáme na zříceninách, místo abychom je znova zřídili. Vichřice jedna za druhou odnesly nejružnější státní formy jako křehké a překocené stany; jsme podobni lidem, kteří se rok po roce strachují nových zemětřesení.

Z této nepevné půdy, po níž kráčíme nejistým krokem, přešlo na nás něco z jejich smutného rozechvění. Když se zdá, že stojíme pevně na nohou, když se domníváme i chceme věřiti v budoucnost jistější, v zařízení pevnější, v tábor lépe vystavěný a obyvatelný, strannický duch nedovolí nám, abychom zůstali klidnými. Pomátí svár v myslích jasné poznání, udusil aneb zatemnil v duších pocit přehtuboký a podstatný — příslušnost k vlasti, všem společné.

Tak jako jest svornost veselá, neboť poutajíc přítomnost s minulostí, dává národu svornému a silnému důvěru ve vítěznu jeho trvalost, tak rozbroje občanské a převraty politické jsou příčinou záští, nedůvěry a bídy mezi spoluobčany stále rozvaděnými.

„Království, samo v sobě rozdělené“ a brozící záhubou, není-liž pak, chtít nechtít, smutným obrazem naší země?

Ó patrie, ó concorde entre les citoyens!...
Ó, kdy že uposlechnou nářku a přání básníkůvých?...

Říká se, že nás socialism vyléčí, že „náboženství utrpení lidského“ nás potěší, učíc nás, jak mají milovati jedni druhé. Toť neřekl socialism první, ale evangelium, a jen prazvláštním pomatením se stalo, že socialism, kterýž se domnívá, že se obejde bez evangelia, bez přeblahé té zvěsti, nabrazuje princip božský a lidský zákon lásky k bližnímu — falešnými prorocstvími. Bohužel, že tito falešní proroci, kteří příliš často těží z bídy vyděděných, z naivnosti hlupákův a čistoty — neb marnivosti — lidumilů velice bohatých, jsou též původci a rozséváči trudné mysli. Nic nepuči tam, kudy oni kráčeli, leda zklamání, které jest trpké, jelikož zbavuje odvahy, a závist, která jest špatnou, jelikož nás popouzí.

Není universálního prostředku k vyléčení zarytých neduhů pokolení lidského. Život člověka jest krutý a nešťastný. Byl takovým vždy a bude jím vždy na této zemi, pokud svět světem bude. Proto jest tak dobré a sladké, věřiti v život jiný jako v útočiště a nápravu nejvyšší. Ani slovy ani zákony neodstraníme bídy lidské. Dlouho jí nelze zklamávati sliby, po nichž nenásleduje ničeho. Blaho přeludné a neuskutečnitelné, jímž nás vnadí lidumilná sociologie, „město budoucnosti“, jež se prý staví mezi nebem a zemí jakožto město ve vzduchu, o němž Aristofanes mluvil tak krásně před dvěma tisíci lety — všecky ty budovy více méně bizarní, jež se vylíhly v jinak neplodném mozku snů, — vše to jsou důvody jedněm, aby byli nespokojeni, jiným, aby byli zklamáni, a ještě jiným, aby se bouřili. A od toho pochází nový trud, jenž násilně povstává v každé společnosti, vydané v šanc zříceninám a neb neukončeným stavbám, trud, jenž vychází ze zmatku ideí, ze žalostné neurčitosti záměrův a nadějí, z kruté nesrovnalosti života a snů a z nesvornosti duchů.

Avšak věda snad skýtá radostných jí-tot? Snad ona nás utěší a k záchraně povede. Přihlédněme k ní trochu blíže.

Zajisté učinila v našem věku ohromný krok ku předu. Nesmíme křivditi — bylo by to nespravedlivé a nevděčné — ani

pracím, ani objevům, ani dobrodiním, jež nám prokázala. Pokud neopíjí člověka v té míře, aby zvyšovala jeho pýchu, aby ho klamala o jeho moci a o jeho neomylnosti, aby ho sváděla k popírání a pohrdání vším, co není člověkem, jest věda chvalitebná a blahodárná. Umenšila a umeňší ještě práce lidské, bolestné námahy. Ulehčuje každým dnem a ulehčí víc a více tíhy zla fysického, pod níž úpíme. Avšak věda nezmůže ničeho, aneb téměř ničeho v blahu mravním, v pravém a vnitřním blahu člověčenstva. Neskýtá blaha ani učenci samému, kterýž musí býti, je-li vskutku proniknut duchem vědeckým, málo hrdým a málo šťastným, protože shledal, že je pokořen, zarmoucen a nespokojen tím, co neví, tím, co nikdy nenalezne...

Ještě méně blaha skýtá těm davům, které jsou odsouzeny k polovičatému vědění aneb k nevědomosti jichž tma jest snad o něco méně hustá, jichž stav jest snad méně bídný než býval, avšak jejichž oddanost a resignace životní za to jest méně klidná, jejich podrobení se zákonům života, přírody a společnosti méně radostné, jelikož s nimi často nesouhlasí, protože jejich choutky zdivočily a ztrudněly, neboť se jim namluvilo, že „věda nyní bude královnou světa“, a že očekávají a vyžadují vše téměř přímo od této nové královny.

Věda se všemi svými pokroky změnila mnoho, avšak nezjednodušila nic na životě moderním. Ba, pokrok její sám zdá neučinil dychtivost a tužby člověka žádostivějšími? A když se cítí oklamáným ad této čarodějky, kteráž mu nemůže dáti vše, nestává-li se zklamání jeho trudnějším?

Pisemnictví samo, a to dobré pisemnictví a krásné umění nepůsobí již na současnou společnost, kterou lze téžce potěšiti a rozveseliti, není již prostředkem uklidňujícím.

Od doby romantismu, který měl přece svou stkvělou a velikou dobu pisemnictví a umění, zdá se mi, zapoměly víc a více na své posvátné poslání, kteréž záleží v tom: aby spojovalo lidi, a to všecky lidi, v lásce ku kráse. Současné umění — od Chateaubrianda, otce Renéa, našeho předchůdce, až k mladým básníkům a mladým malířům nynějším — jest příliš často uměním, plným trudu čili uměním ponurým, tak jako společnost sama, jejíž obrazem neb výrazem bývá.
(Pokrač.)

N a š e š k o l s t v í .

Píše N. N., učitel.

(Dokončení.)

Se strany katolické bylo často ukazováno na tuto školskou hnilobu, na schůzích katolických jednot přijímány resoluce, směřující k žádoucí nápravě těchto smutných poměrů. Nejzávažnější stalo se to však r. 1896 na katolickém sjezdě v Táboře, kde řečník-učitel celý školský systém odsoudil a shnilé školské poměry postavil do pravého světla.

Učitel — a mluvit o školství se stanoviska katolického — to zde ještě nebylo. Proto nastal v liberálním táboře nemalý poprask, učitelé listy na komando velkého žurnálu zahájily „palbu“ proti řečníku, který byl zahrnut pamflety od neznámých jednotlivců a projevy „politování“ a „opovržení“ za to, že „zhanobil“ moderní školu a učitelstvo. Tím ovšem se nic neodčinilo — jak kdosi řekl, „kámen byl vhozen do bahna.“

Je zajímavé pozorovati, jak vedle různých „projevů“ veřejných soudili rozvážní jednotlivci ve školství působící o té řeči.

Tak řekl c. k. okr. hejtman v M.: „Tohle se mi líbí: „Ten člověk věděl, jak bude napadán — a přece veřejně řekl své mínění; ostatně řekl pouhou pravdu.“

C. k. okr. školní inspektor v B.: „Já jako inspektor s ním souhlasiti nemohu; ale jako osoba soukromá s ním souhlasím docela.“

Osvědčený liberál ze řad učitelů: „Kdybyste byl tutéž řeč mluvil ve schůzi učitelské, byl byste místo hany sklídl pochvalu.“

A konečně redaktor učitelského listu, který řečníka nejvíce napadal: „Co ten v Táboře povídal, to podepíše každý učitel, a já také; ale jen kdyby to byl nemluvil před těmi klerikály.“

Ještě zajímavější jest, že totéž, co před dvěma lety bylo řečeno na katolickém sjezdě v Táboře, píše nyní nejliberálnější a nejradikálnější učitelé listy, totiž že poměry školské jsou prabídne, že učitele v jeho práci nikdo nepodporuje, že místa učitelská se obsazují nespravedlivě, a největším neštěstím pro školu že jest obecní samospráva. — Tu jest nejlépe viděti, jak nenáviděn jest u nás učitel proto, že se veřejně hlásí ku straně katolické, byť i sebe výmluvněji mluvil za práva učitelstva.

Vzrušení, které nastalo po sjezdě Tábořském, mělo však ten neočekávaný následek, že učitelstvo katolicky smýšlející odhodlalo se k založení Jednoty českého katolického učitelstva. To bylo opět něco neslýchaného, a proto se strany liberální nešetřeno žádných útoků, aby k založení spolku nedošlo. Ale došlo přece, ačkoli komandující žurnál se těšil, že v českém učitelstvu snahy klerikální se neujmou.

Když vydáno svolání k založení spolku, a bylo na něm podepsáno více než 80 učitelů, nastal nesmírný úžas, a přihlášení členové byli napadeni tímž sprostým a surovým způsobem jako dříve „Táborský řečník“. Neútrápeno, abychom to vše vypisovali. Kdo se o věc zajímal, má to zajisté na paměti. Připomeneme pouze, že následkem těchto útoků asi polovice podepsaných členů ze spolku vystoupila. Přes to má nyní spolek přes 130 členů ze řad světského učitelstva kromě četných duchovních, kteří přistupují nejvíce za členy zakládající a přispívající, aby s protivné strany přestaly posměšné poznámky, že spolek jest vlastně kněžský.

Při zakládání spolku bylo činným hlavně Politické tiskové družstvo v Hradci Králové, které se postaralo o návrh stanov, a jehož člen vdp. vikář T. Střebský ve srozumění s některými učiteli vykonal veškeré přípravné práce. Dne 8. června roku 1897 konána ustavující valná hromada, stanovy zpracovány dle návrhu dříve podaného a zadány ku schválení. Spolek měl míti sídlo v Hradci Králové. Nicméně po čase přeloženo sídlo spolku do Prahy.

Nyní si pomysleme na jedné straně naše smutné školské poměry, pomysleme, že se některými časopisy šíří v učitelstvu přímo nevěra, atheismus — a na druhé straně Jednotu katolického učitelstva!

Malou otázku k naší veřejnosti: Dokud nebudeme míti jiný školský zákon — a že bychom jej brzy měli, na to jest málo naděje — kdo má čeliti zhoubnému vlivu nevěry v učitelstvu, kdo má udržovati náboženského ducha ve škole?

Odpověď je samozřejmá: úkol ten čeká na Jednotu katolického učitelstva. Ona má dle stanov zakládati spolky pobočné, za-

kládati knihovny, vydávati spisy pro mládež, pořádati přednášky atd. Dosud založila Jednota odbory dva, jeden zůstal v Hradci Králové, když hlavní sídlo přeloženo do Prahy, a druhý zřízen v Mladé Boleslavi. V odborech se skutečně konají při členských schůzích přednášky pro lid, jež bývají hojně navštěvovány. To se ovšem může díti, pouhé navštěvování. To se ovšem může díti, pouhé navštěvování. To se ovšem může díti, pouhé navštěvování. Ale na ostatní účely nemůže Jednota dosud pomýšleti, neboť co může činiti spolek, mající 130 členů!

Tolik jest učitelů dobrých katolíků — a tak málo jich přistoupilo za členy! Proč? Někteří ovšem se bojí terrorismu — ale mnozí o Jednotě ani nevědí, a odnikud se jim nedostává pokynu, aby za členy přistoupili. Naše katolická veřejnost jakoby neviděla, kam věci spějí, považuje katolický spolek učitelský za bezvýznamný, málo kdo uznává jeho velikou důležitost a potřebu, aby rostl a silil, a že je tedy nutno, aby učitelstvo katolicky smýšlející bylo na Jednotu upozorňováno a ku přistupování k ní povzbuzováno.

Možná, že se tato netečnost na nás krutě vymstí.

Šlechtným příznivcem Jednoty byl od počátku ndp. biskup Královéhradecký Jan Ed. Brynych, a členové-kněží jsou také většinou z diecése Hradecké. V Praze rovněž setkala se Jednota se sympatiemi u mnohých duchovních hodnostářů — kromě u jediného, který ku členům deputace promluvil takto: „Co tu chcete? Proč jste nezůstali v Hradci?“

To budiž zaznamenáno — snad jako unicum!

Kdyby měla Jednota v Praze samé takové příznivce, byla by v Hradci zůstala. Ale s mnoha stran ozývala se dříve rada, aby sídlo bylo přeloženo do Prahy, a důvodů uváděno až dost. hlavně ten, že Praha leží ve středu Čech, že tu schůze budou četněji navštěvovány atd. Byly i jiné závažné důvody, členstvo skutečně od přeložení sídla do Prahy mnoho očekávalo, a proto valná hromada, za tou příčinou svolaná, přijala návrh na přeložení sídla jednohlasně.

Tuto nepřízeň jednotlivců si vysvětlíme snadno.

Jednota vytkla si za účel domáhati se náboženské školy. Aby ta se stala skutkem, třeba především změny zákona. Jest tedy jasno, jaké stanovisko k nynějšímu zákonu Jednota zaujímá. Vymoci však příznivou změnu zákona, to nepůjde bez boje. Ale boje se někteří pánové velice bojí. Co pak by se řeklo asi „nahoře“! A kde pak, rozhněvati si pány liberální Němci Nejlépe „buďme zde všichni tiší, ať nás nikdo neslyší“ — a klidně se dívejme, jak učitelské listy do církve a náboženství buší, a mládež zkáže propadá.

Krátce, členové Jednoty jsou některým pánům tuze klerikální — a proto nepohodlní! Takové jsou u nás poměry. To však důležitost Jednoty neumenší.

Velmi dobře učinila Jednota, že si zvolila za spolkový orgán „Vychovatele“, časopis vydávaný družstvem „Vlast“ v Praze. Možno říci, že tento list je středem katolického ruchu v naší školské otázce. Jest také orgánem Katechetského spolku a má tudíž Katechetskou přílohu vedle přílohy pro katolické učitelstvo. Uvážíme-li, že katecheté mají mnohdy mezi liberálním učitelstvem postavení dosti trudné, sluší zajisté s radostí vítati jejich spojení s katolickým učitelstvem v témž časopise. V otázce školské je dojista kněžstvo v duchovní správě působící, katoličtí učitelé světští i katecheté jedné myslí, a proto „Vychovatel“ těší se pozorností všestranné.

A což u nepřátel! Vždyť jest „Vychovatel“ jediným listem katolickým, který úplně se věnuje školství. Družstvo „Vlast“ nešetří obětí. Vedle všech školských listů českých opatřuje redakci deset časopisů cizích, tak že „Vychovatel“ může přinášeti hojně zprávy o školství zahraničním, vedle nichž ta „smutnost“ našeho školství tím více volá o zápravu.

Netřeba připomínati, že „Vychovatel“ jest jedním z nejdůležitějších listů katolických a zaslouhuje nejbojnější podpory.

Tím končíme úvahu o našem školství, přejíce našemu národu, aby se brzy dočkal poměrů ve školství utěšenějších.

Pater Václav Švihovský.

Napsal prof. Jos. Vávra.

Slovutná byla v Čechách rodina pánů z Riesenberka, která vznik svůj odváděla přímo od knížat Přemyslovců 12. století. Nejvyššího rozkvětu dosáhla panem Pátou Švihovským z Riesenberka, který za Vladislava Jagajlovce čítán byl k nejbohatším pánům českým. Proslul také jako horlivý katolík a nepřítel jednoty Českých bratří. Když zemřel r. 1504, šlo jeho jmění na mnoho dílů, neboť zůstalo po něm 5 synů a dvě dcery. Za synů těch blahobyť rodu Švihovských valně sešel. Jeden z nich, Vilém Švihovský z Riesenberka, pán na Klenovém, sloužil králi Ferdinandovi jako mistr jeho dvora, od roku 1530 po 15 let držel i výnosný úřad purkrabí Karlšteinského, ale v držbě panství Klenovského se neuhájil. Král však za jeho dvorskou službu mu zapsal panství Dobříšské na doživotí. Pan Vilém zemřel r. 1551, a zůstal po něm jediný syn Ferdinand, který brzy se ocitl v poměrech stísněných, nemaje k výživě než panství Dobříšské do vůle královny a vlastního statku nic více než Višňový dvůr někde na Dobříšsku. Manželku vyvolil si nikoli z bohatého rodu panského, ale pojal zemanku Annu Žateckou z Veigersdorfu, která mu urodila čtyři syny, Ludvíka, Václava, Fridricha a Děpolta, a dceru Evu. R. 1569 císař Maximilian II. mu odňal panství Dobříšské; ale aby měl pan Ferdinand z čeho živ býti s ženou a dětmi, udělil mu císař nevelký statek kláštera Sázavského. ovšem na revers, že dávatí bude pan Švihovský opatu Sázavskému obvyklý deputat, že zdrží se honby na vysokou zvěř, a posléze že ten statek klášterský králi navrátí, kdykoli mu rozkázáno bude. Tedy uhostil se pan Ferdinand s rodinou a služebnictvem na klášteře Sázavském; opat sám bydlil ve špatné chalupě, dostáváje od vrchnosti nějakou kopu grošů, několik sudů piva a jeden sýr. Jiných bratří řeholních tehdy tu nebylo za toho smutného úpadku kláštera sv. Prokopa.

Pan Ferdinand, buď vlivem své manželky, buď že byl stržen proudem časovým, pohrdnul virou katolickou a vstoupil do jednoty Českých bratří tak jako bratranec jeho Václav Švihovský z Riesenberka, pán na Horažďevovicích. To ale panu Ferdinandovi nevadilo, aby pro nejstaršího syna

svého Ludvíka se ucházel o nějakou uprázdněnou praebendu kanovnickou, tak aby týž mohl se vydati do ciziny na universitní studia.

Nebylo to na onen čas nic neobyčejného, že protestantští páni neb rytíři, kteří měli málo statků a mnoho synů, u krále se ucházeli o kanonikáty pro syny své nedospělé, jako o nějaká studentská stipendia; ovšem musili slíbiti, že dají své syny na katolické university zabráněné, a král maje naději, že ti mladí šlechtici na katolických školách získání budou pro církev katolickou, dle možnosti rád plnil jejich prosby.

Tak i mladý Ludvík Švihovský z Riesenberka obdržel od císaře Rudolfa II. všechny důchody probošství Litoměřického; dále však o něm neumíme zpravit, než že 28letý umřel r. 1587.

Tím lépe jsme zpraveni o jeho mladším bratru Václavovi, který se narodil na Dobříši r. 1565. Dostalo-li se jemu také nějaké praebendy, anebo zdali měl podporu z bojného stipendia bratrova, nevíme; ale jisto jest, že studoval filosofii v Římě na tamější koleji německé, a r. 1587 vstoupil tam do noviciátu jesuitského. Tam po dvou letech první probace studoval bohosloví a povýšen byl asi r. 1593 za doktora této vědy; potom účinkoval ve službách tovaryšstva jako professor bohosloví na vysokých školách ve Vídni, brzy na Klementinské akademii v Praze. Zavázav se pak slibem své řehole, účinkoval v Klementinu jako správce studentského konviktu při koleji Olomoucké. Vynikaje učností a výmluvností jako professor, požíval obliby a chvály u studentů; pro svou příkladnou skromnost měl v tovaryšstvu neobyčejnou úctu.

On jsa první z vysoké šlechty české, který vstoupil do tovaryšstva, nic si nezákládal na svém urození, a naprosto nechtěl, aby mu bylo připomínáno. Pojav dokonale ducha své řehole, měl horoucí tužbu, aby co možno nejvíce rodáků svých získal pro viru katolickou. Proto rád vstupoval na kazatelnu v novém kostele sv. Salvatora u mostu pražského, s plamennou výmluvností kázal českému posluchačstvu bojně shromážděnému, a co den sedával z rána ve zpovědnici. Kovertitů získal nemalý

počet, a praví se, že jich mnoho bylo ve šlechtě, k níž on, jsa rodilý v stavu panském, měl snadnější přístup. Zvláště mu záleželo na tom, aby získal církvi katolické své nejbližší pokrevné. Otec jeho Ferdinand zemřel r. 1595, a císař Rudolf již po roce odňal synům jeho klášterství Sázavské, věda, že se jim nahodilo jinaké zaopatření vzdější. R. 1593 zemřel totiž pan Karel Švihovský z Riesenberka, pán na Horažďevovicích, Přesticích, Nalžovech a Neprachově a zůstavil po sobě toliko dceru a tři sestry. Z těch byla panna Johanka vdána za pana Fridricha Švihovského z Riesenberka, bratra pátera Václava, a přinesla svému manželu za věno Přestice, Nalžovy s Neprachovem. Druhý bratr pátera Václava, Děpolt, ujal

se zámku Horažďevovského s celým hojným panstvím. Oběma pánům Fridrichovi i Děpoltovi, byl páter Václav Švihovský v bratrské lásce náchylný a přičiňoval se, aby je získal církvi katolické. Měl v tom zdaru pana Fridricha, který potom upřímně vyznával katolickou víru; taktéž získal páter Švihovský i sestru svou pannu Evu, která potom vynikala zvláštní horlivostí katolickou. Marná však byla jeho snaha u pana Děpolta, který zůstával v jednotě bratrské až do své smrti r. 1615, ale s bratrem svým Václavem vždy měl dobrou vůli, také o svou sestru katolickou, pannu Evu, dobře se postaral a za 1250 kop jí koupil dům v Praze na Starém Městě, v osadě sv. Mikuláše (Dokonc.)

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Dne 17. října byla jazyková nařízení zrušena! Prohlášení zní: „Nařízení ministerii vnitra, práv, financí, obchodu a orby, ze dne 14. října 1899 o užívání zemských jazyků při úřadech v království Českém.

§ 1. Ministerské nařízení ze dne 24. února 1898, zák. zem. číslo 16. o užívání zemských jazyků při úřadech v království Českém se zrušuje.

§ 2. Až do zákonného upravení, které se připravuje, budiž v užívání zemských jazyků šetřeno prozatímně těch ustanovení a zásad, které v této příčině byly rozhodné až do času, kdy počalo působiti ministerské nařízení ze dne 5. dubna 1897, zák. zemsk. číslo 12, jež pozbylo moci 15. března 1898.

§ 3. Nařízení toto nabývá moci dnem vyhlásovacím.

Clary, Koerber, Kindinger, Stibral, Książiolucki.

Také na Moravě min. nařízení ze dne 24. února 1898 a dne 22. dubna 1897 se zrušuje!

Sbor zemských důvěrníků národní strany svobodomyšlné vydal na to manifest, z něhož vyjímáme:

Nynější prozatímná vláda odvolala jazyková nařízení pro království České a markrabství Moravské, aby vyhověla povelu německé obstrukce. Národu českému běře se tímto rozhodnutím kus pracně vydobytého

práva, a odkazuje se týž svými nároky národními na podezřelou ochotu vídeňského parlamentu, kterýž k řádnému řešení jazykových práv dle nynějších poměrů není ani způsobilým ani oprávněným.

Zrušení jazykových nařízení znamená vítězství snah, nesoucích se k nadpráví a ku křivdě; ono znamená útočnou ránu, zasaženou národu českému, ono znamená palčivou urážku ve tvář jemu vmetenou!

Jazyk český ve státě českém byl druhdy jazykem panujícím; i v dobách nehlubšího úpadku našeho národa po bitvě na Bílé Hoře rovné právo tohoto jazyka s jazykem německé menšiny jest uznáváno a stalo se základním zákonem zemským. — Rovné právo jazyka českého i jinými platnými státními akty, zejména kabinetním listem Ferdinanda V. ze dne 8. dubna r. 1848, ano i samou ústavou z r. 1867 bylo potvrzeno.

Proto navrácení k faktickému stavu, který byl před rokem 1897, znamená vrácení se ku staré křivdě a starému pokofení

Protestujeme proti tomuto skutku ve jménu práva, ve jménu zákona, ve jménu spravedlnosti.

Protestujeme proti tomuto činu ve jménu šestimilionového národa, kterýž položil základ k existenci této monarchie; protestujeme proti tomuto rozhodnutí ve jménu sebevědomého národa, jehož kulturní vyspělost, hospodářská zdatnost a finanční síla udržují velmocenské

postavení Habsburské monarchie. Protestujeme proti tomuto zasáhnutí v práva naše jménem politické mravnosti a slušnosti, které nepřipouštějí, aby s právy českého národa bylo libovolně nakládáno a aby tato práva na pospas dána byla jeho nepřátelům.

Národ český věru nynější situaci nepřivodil; on nezasluhuje nevděku na něm spáchaného.

Národ český při veškeré své mírumilovnosti a smířlivosti nemůže bez důsledků snášeti takovéto urážlivé pokoření. My přijímáme boj, nám svémocně vnucený, my voláme celý český národ k úsilovnému odporu.

Celý český národ musí provéstí na půdě zákona, prostředky, jeho mravním snahám odpovídajícími, důkaz, že čest národa českého není méně cenna než čest národů jiných, a že nikdo nemá práva, svévolně se jí dotýkati. V době takové český národ pozvednouti musí důrazně hlasu svého na obranu své cti a svého jazyka. V době takové veškeré zákonné reprezentace našeho národa musí projevití nezlomnou vůli, nestrpěti tento nový útok, a všichni příslušníci národa bez rozdílu musí postaviti se v řady bojovníků v tomto zápasě!

Úkolem naším jest a bude, dokázati celému politickému světu, přátelům i odpůrcům, že národ český při svých právech nezadatelných a nezadaných trvá, že žádná síla a moc lidská není s to, aby jej od práva a spravedlnosti odvrátila, a že český národ i po tomto zklamání má dosti odvahy a dosti síly, aby věci české dopomohl k vítězství.

Mocní a četní jsou nepřátelé a odpůrci naši. Avšak idea práva a spravedlnosti nalézá i svých přátel a spojenců. Ruka v ruce s těmito zástupci národů rakouských, kteří rovné právo a svézákonost království a zemi této říše vepsali na program svůj, budou poslanci čeští státi i nadále na stráži ohrožených zájmů národních.

S novou odhodlaností a s pevnou vůlí přes všechny malicherné výtky vstupují zástupcové naši do boje opozičního, do zápasu za státní právo koruny České, za rovnoprávnost jazyka, za politické a občanské svobody lidu našeho i za jeho kulturní i hospodářské povznesení, doufajíce, že v této činnosti sejdou se s veškerými upřímnými syny českého národa.

Odvolávajíce se na neskonale oběti, jaké přinesl a přináší národ český pro zdar státu, úsilovně domáháti se budeme, aby stát plnil povinnost svou k nám.

Doba nynější nesmí nás shledati ani

ochablými, ani chorobnou vášní zaslepenými. Triumf odpůrců rozplyne se v niveně, zůstaneme-li pevnými, odhodlanými a mužně klidnými. —

Seřaďme se tudíž všichni synové jedině, nedílné vlasti v pevný organisovaný šik, vynaložme všechny síly své k obraně cti a práv českého národa a setrvejme v úsilovném snažení tom, dokud spravedlivá věc naše nedospěje konečného vítězství!

V Praze, dne 17. října 1899.

* * *

Marné tedy zůstaly výstrahy časopisů, obcí i stran na pravici seskupených. Marné zůstalo prohlášení 90 českých poslanců zemských a říšských ze dne 7. října, marné prohlášení české šlechty konservativní z téhož dne, marné prohlášení důvěrníků mladočeských, kteří se usnesli zahájití nejrozhodnější opozici — ze dne 8. října, marné důrazné prohlášení moravských poslanců ze dne 10. října! Marné byly výstrahy poslanců, kteří s hr. Clarym konferovali, jako na př. posl. Žátka, Stránského, Škardy, Pacáka atd.

Rozumí se, že časopisy české prohlašují tento vládní skutek jednomyslně za těžkou urážku národa českého. „Radikální Listy“ chtějí, aby se boj vypověděl nejen té či oné vládě, ale celému systému. — „Česká Stráž“ pravi, že zrušení jazykových výnosů znamená — úpadek, bezcharakternost politickou, znemravňelost atd.

Dne 18. října vláda se ukázala sněmovně. Když zvolen byl předsedou rytíř Fuchs, pravil hr. Clary:

Jsme si úplně vědomi obtížných úkolů, které nám nastávají a úplně dovedeme take posouditi zodpovědnost, která nám připadá. Vážnost situace způsobená politickými boji posledních roků opravňuje však očekávání, že snahy vlády směřující k opétnému zřízení pravidelných poměrů parlamentních dle ryzosti našich úmyslů dojdou spravedlivého ocenění sněmovny a že počítati smějí na nepředpojatou podporu. Vláda předstupuje před sněmovnu jakožto úplně neutrální složená z mužů, kteří ve službě císaře za blaho státu skrovné síly své chtějí obětovati. Při tom budou, jak jest jejich povinností, hájiti platnou ústavu a ustanovení její svědomitě plniti v zájmu všech národů a tříd obyvatelstva, vláda prosí opravdové a naléhavě jednotlivé strany a sdružení této slavné sněmovny, aby k tomu přispěly, by parlamentní jednání nebylo rušeno a aby připraveno bylo ouo vyrovnání protiv, které by jedině

mohlo přivésti národní mír a tím úspěšnou práci zabezpečiti. Zrušením jazykových nařízením... (Hlasy: Fúj Clary! Fúj! Styďte se! Hanba! Pryč s vámi! Podvod! Kapitlace před Wolfem a Schönererem!) která se týkájí užívání jazyků u úřadů v Čechách a na Moravě, učinila vláda krok jehož dosahu a významu jest si vědoma, (Hlasy: Pruská nákaza na ministerských lavicích!) jenž však byl učiněn v úvaze, že jazyková nařízení byla (!) na překážku každé plodné činnosti sněmovny. Nemůže však býti úmyslem vlády, aby stav, jenž nastal po zrušení jazykových výnosů, byl trvalým. Vláda spíše započala vážně se zákonitým upravením těchto poměrů a po skončení nevyhnutelných předběžných prací dožadovati se bude schválení slavného zastupitelstva říšského.

Jest jejím nejsvětějším přáním, aby na této cestě zjednala trvalého pořádku. (Volá se: Pokud to Wolf dovolí! Máte dost patron?) Vláda při tom neuchýlí se od směru, který jest předepsán každé rakouské vládě. Dbajíc uznané zákonem rovnoprávnosti všech v zemi obvyklých jazyků v úřadě i ve veřejném životě, bude bráti zvláštní zřetel na praktickou potřebu, jakož i na požadavky sporádané, jednotné správy. Vláda vystříhati se bude všeho, co by sblížení politických náhledů mohlo překážeti a bude podporovati vše, co by mohlo vésti k dorozumění.

Posl. Engel prohlásil pak, že Čechev jsou zarmouceni, uraženi a v důvěře ve spravedlnost otřeseni.

Nyní počne boj nade vše urputný. Bůh stůj při nás!

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

II. Řemesla.

O řemeslnické otázce praví „Národní Obzor“, že je to v podstatě otázkou vzdělání, neboť úroveň vzdělanosti jest základní podmínkou pro všechny reformní snahy. Jenom vzděláním možno řemeslnictvu čeliti mohutným převratům, jež v průmyslu způsobuje změna výrobní metody přivoděná četnými vynálezy novověkými. Kapitál dovedl si rychle a účelně osvojití veškeré vymoženosti v oboru technickém, uměleckém a komerčním a využítovati jich s úspěchem co neúplnějším. Ale maloživnosti lpěly s tuhou houževnatostí na starých tradicích, uzavíraly se politování hodnou důsledností všem novotám, a následovavše jen zdánlivé pokroky všeobecného, v mnoha oborech silně se opozdily. Mnohé jsou blízky zániku, a záchrana jest možna jen takovými prostředky, jako jsou záložny, sklady surovin, tržnice a společná výroba strojní, pro které však musí předem utvořeno býti řemeslnictvo vnímavé, t. j. řemeslnictvo prosté dosavadního odporu proti opravám, v zájmu jeho zamýšleným, schopné, aby všechny moderní vymoženosti, do jeho oboru spadající, si osvojilo a jich úplně pro sebe využítokovalo, zkrátka: řemeslnictvo se zvýšeným vzděláním. Tento předpoklad platí zvláště u sdružování, jenž v nejnovější době právě největší význam se příkládá, poněvadž zde u těch, kteří se mají sdružovati ku společné činnosti výrobní, potřebí jest daleko

vyššího stupně intelligence než u podniku jednotlivcov. Toho však docíliti není možno bez přispění školy. Jsou tu pak dva směry možny: Buď poskytne škola úplného výcviku s vyloučením učení v dílně mistrovské, nebo má se dáti přednost pokračovacímu vzdělání s podržením učení mistrovského, avšak se zlepšením jeho. Každá z těchto soustav má své přednosti a své vady. Dle „Národohospodářského Obzoru“ mělo by se vzdělání řemeslnictva takto organisovati: Škola obecná a měštanská daly by základ pro předpravu k živnosti přiřčením vyučování ve zručnostech. Po případě učinila by tak všeobecná škola řemeslnická, jež by se zřídila v příznivých k tomu místech pro hochy od 12 do 14 let. Po dokončení této neb oné školy vstoupil by řemeslník budoucí do učení k mistrovi, jenž má zřízenou dílnu pomocí státního nákladu, se státními pomůckami a státem kontrolovanou. Po dobu učení by učeň navštěvoval všeobecnou nebo odbornou školu průmyslovou (pokračovací) a pak odbornou školu mistrovskou, by si osvojil technické a obchodní vědomosti, jež by jej uschopnily jako mistra. Dnešní mistrovské kursy naprosto nestačí. Necht' o tom řemeslníci vážně přemýšlejí!

III. Dělníci.

Rakouská sociální demokracie v Brně přijala na sjezdu mnoho resolucí, z nichž hlavní týče se konsumních spolků, ochrany dělnictva, zákazu noční práce, plného

klidu nedělního, zákazu práce dětí pod 14 let, zákaz práce zdraví žen škodlivé, zavedení továrních inspektorek atd. V národnostní věci byla schválena resoluce (po řeči velkovézírů soc. dra Adlera, Elbogena, Steinera Daszyňského, Schuhmeiera) — Rakousko budiž přeměněno v demokratický, národnostní svazkový stát. Z historických zemí korunních budtež utvořeny ohraničené samosprávné obvody, jichž zákonodárství a správu obstarávají národnostní komory, zvolené na základě všeobecného, rovného a přímého práva hlasovacího. Všecky samosprávné obvody jedné a téže národnosti tvoří národně jednotný svaz který své národnostní záležitosti úplně autonomně spravuje. Práva menšin národních budtež chráněna zvláštním zákonem, jež vyřídí říšský (!) parlament. Neuznáváme národnostního nadprávní, zavrhuje tudíž požadavek státní řeči, pokud je sprostředkovací řečí potřebí, nechť určí říšská rada.“ — Je to Shakespearovo: „Cokoli chcete“ — a hlavně — co chtějí židovští předáci.

Může socialista býti členem ministerstva obč. (buržoastického) jako na př. Millerand ve Francii? Na to odpovéděl

nyňi Bebel: Zůstane-li socialistický ministr socialistou, bude stále v konfliktu s ostatními ministry. Pakli socialisté podporují svého ministra, zrazuje strana svoje zásady a dělá zmatky ve vlastním lůně. Vandervelde (v Belgii) pravil: socialista nemá vstoupiti do měšťáckého ministerstva, i kdyby bylo sebe více demokratickým; z toho nepojde nic dobrého. Pablo Iglesias, (španělský vůdce) řekl: Žádný socialista nesmí podílu míti na veřejné moci, by nebyl nápomocným při zdělávání zákonů na ztročení (!) lidu. Hynemon (v Loudýně) praví však: O vstoupení socialistů do ministerstva nechť nerozhodují vůdcové dělničti, ale lid. Stejně soudí Bernstein, jenž praví, že může socialista do měšťáckého ministerstva vstoupiti, jestli nepoškozuje všeobecné postavení třídy dělnické, Bertrand praví, že bylo by nesmyslem, kdyby socialista do ministerstva jakéhokoli nechtěl vstoupiti — stejně jako když by socialisté nechtěli do sněmu, kde nemají majoritu.

V Creusotu zvítězilo při stávce v dolech 15.000 dělníků, jimž zvýšena mzda o 10 kr., odborová organizace uznána a dovoleno šetřiti svobodu politického smýšlení.

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Kongres kaplanů diecésí českomoravských. Pan pzp. píše nám: Jak jsme se v „K. L.“ dověděli, má býti konán příštím rokem 1900 o prázdninách v Praze sjezd kaplanů z diecésí českomoravských, na němž hodlají kaplani rokovati a usnésti se na požadavcích svého stavu, které pak mají býti předloženy ordinariátům, aby, pokud v moci jejich jest, přičinily se o zlepšení zbledovaného stavu kaplanského. Zpráva ta byla mezi kaplany přijata s velikým nadšením, a naše veřejnosti (noviny) ihned všechny otiskly tuto zprávu s nemalými sympatiemi. Pokud nám známo, v kruzích vyšší hierarchie nalezla tato zpráva též vlídného přijetí.

Věc jest sice nová, avšak úplně přirozená. Scházejí se dělníci, rolníci, řemeslníci, úředníci, vůbec skoro všechny stavy, a žádají zlepšení svých poměrů, jen kněžstvo, které by nejvíce potřebovalo, aby jeho poměry zlepšeny byly, mlčí stále, jakoby zrovna tímto mlčením dokázati chtělo, že poměry jeho jsou nejlepší. Kdo neprosí, ničeho nedostane, a kdo mlčí, přes toho se jde k deanímu pořádku.

A to se dalo také kněžstvu. Proto se stanoviska tohoto lze jen schvalovati, že kněžstvo také nějaké akce konečně chopiti se chce, a že akce počíná od těch, kteří nejvíce zlepšení svých poměrů potřebují: od kaplanů.

Výše jsme pravili, že zpráva o kongresu kaplanů doznala vlídného přijetí u vyšší hierarchie. A to jest zajisté chvály hodno a také správně. Dnes, kdy různí nepřátelé naší věci snaží se vraziti klín mezi nižší a vyšší kněžstvo, bylo by zajisté velice povážlivým, kdyby vyšší kněžstvo, o jehož hmotné postavení jest celkem dobře postaráno, stavělo se proti spravedlivým požadavkům kléru nižšího. Bylo by to osudnou chybou, která by se mstila, a to tím spíše, poněvadž celá veřejnost uznává spravedlivé požadavky kléru nižšího. To jest věc, s kterou se musí na patřičných místech počítati. A proto zdá se nám podivným výrok jistého hodnostáře církevního, který proti kongresu kaplanů (jako vzácná výjimka) se staví, a jenž řekl: „Však ordinariáty tento kongres zakáží.“ Jest otázka, zdali jest nějaké příčiny k podobnému zákazu, když kongres na

stanovisko kanonického práva se staví a své požadavky svým ordinariátům cestou legální, jako své tužby, přání a prosby, předložit chce. Státní ústavou zaručeno je právo koaliční a shromažďovací všem státním občanům, jehož použití nikdo zbraňovati nemá. Zřízení církve katolické jest ovšem theokratické, avšak církev, pokud to její zřízení dopouští, nestavěla se proti oprávněným proudům demokratickým, nezavírala se požadavkům časovým. Tak alespoň slavně prohlásil kardinál-vikář P a r o c h i v Římě k poutníkům francouzským, a to učinil zajisté ne ze svého, nýbrž z vyššího popudu. Biskupům, jimž svěřena Bohem moc, pečovati o blaho své diecése, musí na tom nemálo záležeti, aby poznali oprávněné požadavky kléru, jemuž dobrými a starostlivými otci býti mají, neboť na tom mnoho závisí pořádek, spokojenost, chuť k práci a utvrzení lásky a oddanosti kléru k vrchnosti.

Jak s námi sděleno, vyjednává se mezi jednotlivými kaplany všech českomoravských diecézí o této věci, a požadavky, o nichž jednati se má, nejsou posud ustáleny, neboť o nich rozhodne definitivně komise, do Prahy svolaná, v níž zasedají vždy 3 kaplani z každé diecése. Pokud jsme se dopátrati mohli, jsou to asi tyto požadavky :

1. Kongruový plat kooperatorů a kaplanů budiž tak upraven aby základní služné činilo 800 zl. s quinquenálkami po 100 zl.

2 V každé konsistoři ať jako zástupce kaplanů zasedá jeden kaplan jako „konsistorní rada“, jehož povinností by bylo hájiti zájmy kaplanské.

3. Kde farář do místní školní rady nechodí, nebo když jest členem okresní školní rady, nechť v místní školní radě zasedá kaplan, což státní zákon připouští.

4. Ač jsou kaplani „ad nutum amovibiles“, tož přece přesazování budiž jenom z velmi vážných důvodů, a aby se jednostrannému přesazování které zájmy kaplanů velmi poškozuje a trpkostí naplňuje, předešlo, buď vždy biskupem kaplan předvolán a o věci vyslechnut, aby na jednostranné (a mnohdy nespravedlivé) udání kaplan přesazován nebyl.

5. Kaplani chtějí všemožně v sociálních intencích sv. Otce a svých biskupů pracovati, avšak žádají od svých představených, aby byli v této snaze podporováni a hájeni, což v mnohých místech nebývá.

6. Budiž potřebné kroky k tomu učiněny, aby kongrua nejdéle měsíc po nastoupení na nové místo byla poukázána a zadržována nešvaru, dle něhož se mnohdy kaplanům kongrua teprve po 6 měsících i déle k výplatě poukazuje.

7. Remunerace za školy budiž nejdéle v 6 nedělích po ukončení školního roku vyplácena, a budiž učiněna přítrž tomu, aby se na dlouhé měsíce tato výplata protahovala.

8. Budiž přísně nařizeno, aby při všech benefičních fassé kaplanů byla podána a kongrua zákonitě upravena.

9. Kontrakty mezi farářem a kaplanem budiž ex offo přísně ve 4 nedělích po nastoupení kaplana vikářem (a konsistoři) žádány, a sice tak, jak církevní zákony předpisují, by kaplan o právech i povinnostech svých byl úplně a jasně zpraven.

10. V kněžských korporacích a výborech různých dědictví a pod. budiž vždy k tomu hleděno, aby kaplani, kteří z valné většiny na tyto věci platí, byli také zastoupeni —

Zajisté oprávněné to požadavky, o nichž ještě zevrubněji se zmíníme.

* * *

Ve Waidenau (Vidnavě) byl dne 17. října otevřen seminář kněžský pro slezskou část vřatislavské diecése, která dříve své studie konala v Olomouci. Kardinál Kopp osobně vysvětlil místnosti znovu zbudované. Piaristické kollegium s vědomím provinciála řádu zapůjčilo mnoho set cenných knih theologických, které na žádost pana kardinála již byly dopraveny do Vidnavy. Theologů je dosud 18; na čtyři ročníky, rozumí se, že je to velmi malý počet. Budova ta byla původně stavěna pro chlapecký konvikt, avšak město, vidouc, že by se zadlužilo onou stavbou nabídl v deputaci panu kardinálovi onou stavbu nedokončenou, a pan kardinál nabídku přijal a stavbu odkoupil. Tím se dostal seminář kněžský právě do Vidnavy. Professoři jsou tři světští a tři Jesuité. Ze světských jest jeden kaplan z Linecké diecése ustanoven za profesora na učilišti bohosloveckém. Poněvadž pak biskup linecký má nedostatek kněží, musil biskup vřatislavský poslati jednoho svého kaplana na místo toho, jehož povolal, a sice byl určen kaplan z Wildschütz u Javorníka za kaplana v Linci, kam se v několika dnech odebere.

ZAHRA NIČNÍ UDÁLOSTI.

Norové domohli se samostatné vlajky obchodní po trojím hlasování ve sněmě. Král švédský dne 13. října zákon schválil.

V Bulharsku sestaven nový kabinet ministerský, v němž zasedají min. Ivančev, Radoslavov, Vašov, Tenev, Vačovic, Tončev, Pečev a Paprikov.

Válka Angličanů s Boery v Africe jižní od 12. října s ostrostí a nřputností se skntečně již vede. Boerové oraužšti překročili hranice v počtu 12 000 mužů, vyhodili anglický obrněný vlak do povětří, vytrhali koleje železniční, zmocnili se některých stanic a oblehli 2—3 opevněná místa anglická. V kapské kolonii anglické, kde žije 265.000 holandských obyvatelů, s Boery příbuzných, proti 194.800 Angličanů, hrozí povstání proti anglickým úřadům. Guvernér Millner a první ministr kapský Schreiner vedou již i spor mezi sebou, protože Schreiner povolil, by zá-

silky zbraní a střeliva, pro Transvaal určené, drahami kapskými byly dopraveny, a nepodepsal prohlášení vlády, že každý projev sympathie Boerům se tresce jako velezrada. Holanďané pořádají sbírky pro své pokrevence transvaalské a sbírají dobrovolníky. Ruský ministr Muravěv dli v Paříži, kde vyjednává asi o tom, aby Rusko a Francie zakročily proti rozpínavé, bezohledné, útočné a vyssávačné politice anglické, jejížto cílem jest hlavně hromaditi — zlato (v Transvaalu dobývá se $\frac{1}{6}$ všeho zlata, a odtud lačnost Anglie po zemi té). Německo přidalo se na stranu — Anglie. Aby odpor Boerů byl zlomen, bylo by (dle „Militär-Wochenblattu“) potřebi 150.000 mužů. Jako charakteristický obraz budiž poznamenáno, že vypovězení války ohlášeno na londýnské burse (!) uhozením na desku a prohlášením jistého židovského bursiána, že president Krüger jest — insolventním!

• • • KRONIKA. • • •

Pražské volby do zastupitelstva obecního nepůsobí mnoho ruchu. Kompromis mezi staročeskou a mladočeskou stranou byl zase obnoven. Proti panu dru. Podlipnému vznikla v lůně mladočeské strany silná oposice, takže bude sotva zvolen znova purkmistrem. Do sboru bude kandidován na př. dr. Novák, kollega dr. Podlipného (na Starém městě), který je teprve 3 roky v Praze, dále p. Rott, železnik, jenž dodává obci roury, p. Storch, jenž obec zásobuje knihami, p. Jech, známý nyní hlavně z aféry Lüfschitzovy, p. Lada, jehož „statky“ (živnost) je vlastně v Senohrabech atd. Budou dále kandidovati radikálové a pokrokáři, klub architektů postaví samostatné kandidáty, taktéž národní dělníci (vedeni red. Klofáčem, jenž vystoupil z „Národ. Listů“) budou kandidovati muže svého smýšlení. Jenom katolická strana voleb se zvláště ani — nesúčastní! Jak vidno pokračujeme.

Hilsnerův proces. Dlouho ještě bude trvati, nežli se skončí tato záležitost. Na

udání jistých lidí konaly se prohlídky v bytě matky zavražděné Hružové a u bratra jejího. Všechny kusy nábytku a prádlo byly prohlíženy a zdi — oškrábány! Kde kdo se ve prospěch židů někdy vyslovil, jest uváděn jako svědek — že Hilsner viuen není! Při tom se dělají i lživé kotrmelce. — Na př. v „Hl. Nár.“ pan Bondy tvrdil, že dr. Veith z kazatelny (!) r. 1840 prohlásil, že je to rouhavá pomluva, jakoby židé užívali krve křesťanské při slavnosti velkonoční. Jak „K. L.“ dokázaly, vše je — lži, což dr. Veith sám r. 1854 ve „Wiener Kirchenzeitung“ odhalil. Ale listy rabínské lež znova ohřivaly a roku 1856 otiskly. A tu roku 1856 přineal „W. Kirchenzeitung“ v čísle 80. ohrazení, v němž se pravi: „Dr. Veith ještě žije. Kde je svědek aspoň jeden, že od dra Veitha přísahu tu slyšel“? R. 1864 napsal L. Rupert: „Die Kirche und Synagoge“ str. 284: „S největší drzostí a lži hledí vídeňské židovské listy zločin v Damašku (kde zavražděn od

židů missionář P. Thomas r. 1840) zeslabiti. Dr. Veith tohoto předmětu na kazatelně nikdy se nedotekl, to je fakt, jenž byl konstatován často.

Bídna lež je, že se dovolávají současníků — ale ani jediného nejmenší. Infamie jest, když se stará lež, vyvrácená často, znova drze předkládá! — Dr. Veith vydá všechna svá kázání tiskem, ale nikde nestojí ona přísaha, které se pan Bondy dovolává. Jak to máme tedy nazvati? — Na říšské radě chystají interpelaci v příčině aféry polenské židovšti poslanci z Haliče, dr. Byk a dr. Rap-

paport, jimž Poláci volky nevolky dotaz ten podepsali! — Ejhle, alliance israelité!

Úmrtí. Julius Mařák, jeden z nejlepších českých malířů, zemřel dne 9. října v 54. roce. Byl znamenitým krajinářem, o čemž svědčí cyklus: Lesní karaktery, lesní samoty, denní doby, roční počasí atd. V obrazech jeho jeví se velká láska k přírodě, ne unavná píle, svěží talent.

Úmrtí. Fr. Řehoř, úředník pražského magistrátu, neunavný pěstitel vzájemnosti mezi námi a Rusy, zemřel 6. října u věku 42 let. Život jeho byl věncem z trní.

• • • K R I T I K A . • • •

Divadlo. (Činohra.)

Pan Jan Vávra vystoupil ve „Fedoře“ a v „Majiteli hutí“, chtěje býti přijat do svazku Národního divadla. Hra jeho není prosta pěkných momentů, ač není prosta jistých způsobů, na malých jevištích se objevujících. Celkem byl kritikou i obecenstvem, což u nás nebývá jedno a totéž, přijat příznivě. Také druhý host, paní M. Procházková (zejména v Marii Stuartovně od Schillera), podala výkon sympatický. — Jinak je v činohře v Nár. divadle stále týž suchopár nesvlažený rosnou nových her nebo reprison starších dobrých kusů. — Nár. divadlo uspořádalo cyklus **Smetanových oper**, jež neměly celkem rázu slavnostního mimo slavnostní osvětlení. „Brani boží v Čechách“ byly dávány (po 35.) ve staré, nedostatečné úpravě scénické i slovní. Pěvecká část také neuspokojila. „Prodaná nevěsta“ (po 361.), „Dalibor“ (po 91.) a „Libuše“ (po 66.) celkem uspokojily v ohledě zpěvném, ale výprava byla ze starých dob Pak dávány „Dvě vdovy“ (po 18.) a „Hubička“ (po 110). Zejména představení této opery vynikalo svěžestí. „Tajemství“ (po 45.) neuspokojilo ani zpěvně ani scénicky. Nikdy nebylo tak falešně zpíváno, jako ve 2. jednání této krásné opery. Pak provedena „Čertova stěna“ (po 19 teprve!) také s mnohými nedostatky. Celkem možno říci, že cyklus Smetanových oper nebyl proveden tak, jak to význam Smetanův a naše hlavní a jediné jeviště operní vyžadují. Bude se musit mnoho studovati, mnoho opravovati, mnoho měniti. Při představení došlo i k demonstračním ve prospěch p. Florjanského, což zavedla podnět k prudkým debatám, novi-

nářským článkům, „zaslánům“ atd. Cyklus oper Smetanových bude musit být znova nastudován lépe uspořádán případněji obsazen (partie basové skoro vesměs na př. zpíval p. Polák, jenž nestačil na úlohy své), slovem — nejlepšími znalci ducha a slohu velikého mistra našeho obsazen a — dirigován. —š.

Redakční poznámky.

Titulatury. Ano, v titulech jsme někdy směšní. Ve Francii se každému — i ministři i biskupu, říká pouze pane, — ale nám je velebný pane už málo — musí být vele důstojný, vysocedůstojný pane milostpane (jemnostpane už je také málo), Vaše Milosti nebo nejdůstojnější pane. Kterých titulů pak zbude pro ty nejvyšší pány? Jak daleko se zabíhá, ukazuje faktum, že jistému majiteli rytířského řádu božího hrobu říkali vpp. někteří: „Vaše rytířská Milosti!“ To není vymyšleno! Tedy o něco méně, bude platiti více.

Venkovan. „Obrázková revue“ byla vydána asi v 10.000 exemplárech. Zaslouhuje, aby byla co nejvíce rozšířena. Pan Kotrba opatřil nejlepší stroje (dle ciziny, kde konal studijní cestu). Tisk i obrázky jsou znamenité. Dr. Ant. Podlaha požívá v kruzích ducbovských i mezi laiky vážnosti pro svou seriosní povahu hluboké vzdělání, skromnost a vytrvalost. Podnik je tedy v rukou nejlepších. Proti našim katolickým měsíčníkům nebo 14denníkům není nijak namířen. Doporučte tedy tuto revue, jež se vyrovná všem předním obrázkovým spisům zahraničním (a ty stojí na značné výši!) Je naše povinnost, aby se nákladné dílo zdařilo!

Veledůstojnému duchovenstvu

doporučujeme katol. kalendáře pro český lid na r. 1900 :

Vlastenecký Poutník.

Cena 1 výtisku 50 kr.

Svato - Václavský kalendář.

Cena 30 kr.

Vlastenecký Poutník Sv.-Václavský.

Cena 70 kr.

Maria.

Ročník III. --- Cena 50 kr.

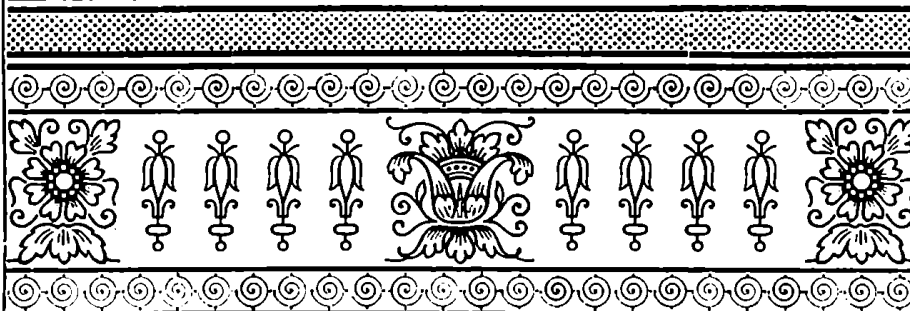
Meč.

Obranný kalendář katolický. --- Cena 50 kr.

Veškeré objednávky vyřizuje

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba

v Praze, Pštrossova ul. č. 200-II.

Prosíme za horlivé doporučení!

➡ Právě vyšel ➡

2 sešit

Obrázkové Revue.

Obrázková Revue, tento nový ilustrovaný časopis pro **zábavu a poučení**, vychází redakcí profesora Dra ANTONÍNA PODLAHY dvakrát měsíčně v sešitech nádherné úpravy s hudebními, obrazovými a j. přílohami.

Českým rodinám

doporučujeme časopis ten jako stkvostnou revui, bezvadnou jak v textu tak v části ilustrační.

Předplatné

na půl roku **3 zl. 50 kr.**, na rok **7 zl.**,

———— poštou **8 zl.** ————

Jednotlivá čísla 30 kr.

Administrace „Obrázkové Revue“,

Praha, 200-II.

Žádejte na ukázkou!

BRANA

OBSAH:

Agitace protestanské u nás. —
 Školní vyučování v katol. missijní
 stanici v Africe. — Církev a spo-
 lečnost. — Páter Václav Švihov-
 ský. — O záracích Ježíšových. —
 České věci. — Národohospodářská
 část. — Školství. — Náboženské
 a církevní záležitosti. — Zahraniční
 události. — Část literární. —
 Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
 A ZODPOVÍDÁ
 P. JOSEF ŠIMON

+
 VACLAV KOTRBA
 VYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zasláné.

Modlitby za v Pánu zesnulé, napsal Jul. Košnář, prof. nábož. na stát. reálce v Praze. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. Kniha tato, pěkně upravená, obsahuje dojemně a tklivě psané modlitby za umírající, modlitby při pohřbu dospělých křesťanů, modlitby při mši sv. za zemřelé, odpustkové modlitby, litanie za zesnulé, modlitby při návštěvě hřbitova a při církevních slavnostech, a písně za zemřelé. Doporučujeme tyto modlitby zbožným myslím křesťanským.

Hlídky, č. 11. Listopad. Obsahuje čl. od Feliňského, Malce, Olivy, Rypáčka, Dra Sedláka, a obsáhlou i zajímavou rubriku o umění a písomnictví, rozhledy církevní a školské, směs.

Tři obrázky z moravských luhů, napsal J. M. Kadlčák. II. sv. Ludmily. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. Doporučujeme pěkně psané povídky o chaloupkách a statečích moravských. Zejména líčení venkovských voleb je velmi zajímavé.

Vychovatel, č. 21, přináší čl. J. N. Holého, Vychovatelský úřad rodičů a škola, Otázku katechismovou od J. Šmejkal a t d. V katechetské příloze jest článek: Jak zacházeti s obrazy ve vyučování biblickém.

Dělnické Noviny, č. 5, dne 1. listopadu, uvažuje o Postavení dělníků a řemeslníků v době stávek, O úpravě chudinství (V. Hálek) O působení církve na zrušení otroctví a t d. V příloze Spolkové Listy rozebírá se právní postavení spolků.

Obrázková Revue, č. 2., obsahuje povídku V zákoutí od M. Červinky, básně Fr. Fr. Kyselého, čl. O činnosti Heřmana hrab. Černína z Chudenic od F. Tischera, básně J. Boušky, X. Dvořáka, Leubnera, dále povídku Žebračka od J. Š. Baara, zprávu O cestách pustinami asijskými, jež vykonal Dr. Sven Hedin — od prof. S. Hrsana, Pro zvonečky od J. M. Christena, čl. O umělecké výzdobě střelné zbraně v 17. a 18. stol. od Dra F. X. Jiříka, Nečasy od V. Skaličky, Odumírající kraj. povídka od R. Bazina, přel. O. S. Vetti, Lodivoda a jeho žena, povíd. z norského, přel. J. K. Vrátný, čl. O válce Spojených států severoamerických se Španělskem, Z pokladů a půvabů staré Prahy, čl. Umělecké generace odcházející, zprávy z divadla (o činohře a opeře), posudky básní, umění výtvarného a směs. Obsah slovesný jest bohatý a pěkně upravený. V části obrázkové vynikají přílohy: Podobizna (trojbarevná zinkografie). Studie od Amorta. Jeseň od Engelmüllera, kard. Schoenborn od Ženíška, slovácké děvče, ženy a šohaj od Em. Janků, mosaikový obraz v chrámě sv. Marka v Benátkách a v Roveně a t d. **Doporučujeme vřele tento časopis, jenž vyhovuje všem požadavkům v příčině slovesné i obrázkové.**

Poklad Věřících. Lidový list k uctění Nejsvětější Svátosti oltární. S přispěním ctitelů Spasitele svátostného řídí Václav Roudnický. Roč. druhý. Číslo 1. Vychází jednou za měsíc. Obsah: Bratrstvo Smírného klanění nejsv. Svátosti, Ježíšku můj, jsi zde? Báseň. Nejsvětější Svátost — jest večerí velikou, Zázračná hostie v Glogůvku. Podává prof. Jos. Vávra, Modlitba. báseň, Tiché chvílky, Nejsv. Svátost oltární a pobožnost posvátného růžence, různé zprávy, rádce četby. Doporučujeme!

V K o s m á k a **Sebrané spisy**, seš. 9—14. Nákladem papežské knihtiskárny Benediktinů rajhradských v Brně.

Vlastenecký poutník, kalendář na rok 1900, red. V. Špaček, nákladem Cyrillo-Methodějská knihtiskárny V. Kotrba v Praze. Obsahuje povídky: Bez domova od Špačka (s obrázky), čl. Bezděz, povídku

Vychází:
5. a 20. dne
každého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prahu i venkov
celoročně 8 zl.,
čtvrtletně 75 kr.

ROČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 5. LISTOPADU 1899.

ČÍSLO 21.

Agitace protestantské u nás.

Hnutí vzbuzené u nás heslem „Los von Rom“ trvá nezmenšeně dále, ba spíše roste. Tradice protestantů německých ze 16., 17. a 18. věku, aby se totiž vůdčího postavení ve všech zemích, kde bydlí plémě anglosaské hájilo, udržovány jsou kočovnými řečníky, agenty, různé bible a traktáty roznášejícími, kazateli a hlavně — penězi.

Ve všech protestantských zemích sbírá se na fond, z něhož se podporují agitace v zemích katolických. Nám Čechům nejznámější a nejnebezpečnější jest berlínský „Gustav-Adolf-Verein“, v jehož čele stojí státníci, učenci a kapitalisté němečtí a jenž na miliony marek již rozhodil do zemí našich na agitace.

Jaké úmysly mají Prusáci vůči nám, o tom možno čísti skoro denně. Tak na př. v časopise „Gegenwart“ praví se o evangelickém hnutí v Rakousku toto:

„Rakousko musí (!) býti zcela poprotestantštěno.“ Mravní i hmotná podpora musí z Berlína do Rakouska a to novinami, Schulvereinem atd., aby se utlačeným (!) německým bratřím ve „východní marce“ přátelství ukázalo. Když od stolu ministerského, s kazatelen, od soudců a policie volání: „Los von Rom“ začalo se pronásledovati (?), tu uchváčeno německé srdce širokých vrstev i ukázalo se, že jsme pořád starými kacíři...

Když rakouská vláda některé evangelické agitátory vypověděla, vznikla protiagitace u nás. Vydáno povolání k podpoře evangelického hnutí v Rakousku, jež podepsali theologové, právníci, 4 hrabata, 2 baroni a mnoho šlechticů, 1 zemský soudní prezident, mnoho soudců, radů atd.

Dr. Karl Walcker v Lipsku vydal spis: „Na obranu evangelického hnutí v Rakousku“, v němž se praví:

„Musí se žádati, aby zrušeno bylo ustanovení, že neploletí nesmějí se svými rodiči přestoupiti k jinému vyznání.

Musí evangelická theologická fakulta ve Vídni býti přijata do svazku univerzitního.

Evangeličtí duchovní z Německa musí v Rakousku dostati domovské právo (naturalisování).

Musí se vydobyti úplná svoboda slova, tisku, shromažďovací spolková a přestupování z vyznání.

Musí býti přísně potrestáni (!) úředníci i neúředníci, kteří něco nepatřičného proti protestantům učiní.

Musí býti chrámy katolické protestantům vydány, jestli přestoupí celá osada (— jak se to stávalo za dob reformace v Německu i jinde nesčíslněkráté). Jestli polovina nebo třetina přestoupí, mají právo na připadající díl jmění kostelního.

Musí býti mezi neněmeckými národnostmi v Rakousko-Uhersku přestupování — podporováno! (Berlínský klub evangelický konal schůzi v srpnu, kde architekt von Stralendorff poprotestantštění Čechů doporučoval. Pravit: „Dosáhne-li se toho, pak se poměr Čechů k Němcům ihned prý zlepší, a národní mír a zájem pro německou říši (Reichsinteresse) se mocně probudí! Podobně platí o přestoupení Slovinců, Poláků, Rusínů, Rumunů atd.

Ale na tom ještě není dosti. Jako hlavní prostředek žádá „Gegenwart“, aby se zavedla taková celní unie Rakouska s veleříší německou, aby se (prý) mohlo pozdvihnouti Rakousko ve smyslu vojenském, hospodářském, finančním a politickém. V Rakousku totiž strana německolidová, německo-pokroková, ústaváctví velkostatkáři a křesťansko-socialní strana v květnu r. 1899 vydali společný program svatodušní.

V osmém odstavci se žádá rovněž jakýsi způsob celní jednoty s německou říší. Němci v říši mohou k tomu přistoupiti jen (prý) tehdy, když německé a protestantské

zájmy v Rakousku a v Uhrách zasloužené a patřičně budou respektovány a podporovány.“ —

Takové naděje mají Němci za hranicemi, tito „věrní spojenci“. Oni pracují k tomu, aby nastala nová éra v německé „východní marce“, jak nazývají naši polovinu říšskou.

A co se činí u nás proti takové agitaci? Vláda rakouská nevšímá si jí celkem. Schoenererova skupina zjevně podporuje všude prusácký směr.

Posl. Türk hrozil na říšské radě pruskými kanony, jež prý nás k rozumu přivedou. A vláda na to ani slovem neodpovídá. Listy „Vossische Zeitung“ a „Berliner Tagblatt“ napsaly o tomto projevu: „Die Drohung war in ihrem Tone eine hochverrätherische gegen das eigene Land. Sie hätte in dem Hause selbst, in welchem sie ausgesprochen wurde, die nöthige Abwehr finden müssen“ (to jest: velezrádná ta hrozba měla být odražena z patřičného místa). A dále trefně se praví: „Musime horkokrevným a přihlouplým hlavám jistých kruhů voličských v Rakousku připomenouti, že pan Türk není v plány krále pruského zasvěcen... Lidé ti, místo aby řvali Wacht am Rhein, měli by spíše Wacht an der Donau zpívati... Ale oni ztratili schopnost k tomu. Slovanský živel nebyl by nikdy vládnoucím postavením Němectva otrásl, kdyby nebylo tam hrozného úpadku (bejammerns-

werthester Rückgang) ve vzdělání, slušnosti a politickém taktu v německém lidu“... .

Ejhle, i sám prusácký tisk díví se tomu, co u nás dovolují si Schönererovci.

V Ústí nad Labem od 1. do 25. října odpadlo 56 osob (22 mužů, 21 žen a 13 dětí), jež byly do evangelické církve přijaty.

V Hor. Sedlici je kazatelská stanice (Predigt-Station). Od 1. ledna t. r. 364 osoby k evangelictví tam přestoupily. Jak „Politik“ dne října 31. píše, neví mnohdy některý člověk, proč odpadl a tázán odpoví: „No — snad jsem měl opičku“ anebo: „Myslil jsem, že mohu se rozejít se ženou a znova oženit.“

V Chebu, Aši, v Trutnově, v Liberci, v Teplicích atd. konají protestantští (z Berlína, z Drážďan a pod. poslaní) kazatelé bohoslužby. Jsou řeči jejich našim úřadům známy?

V Praze dr. Iška s protestantskou pomocí zahraniční (byť dříve ve Švýcarsku) vydává „Národního katolíka“, kde vše katolické haní a tak pro Lutherány pracuje.

Ptáme se: Jakým způsobem hodlá vláda lidu ohromnou většinou katolického postavit se proti podobným agitacím?

Co učiní naše církevní úřady, by lid náš nebyl nebezpečně sváděn, maten a ve zkázu uváděn?

Věc je tak vážná, že by měly být svolány diecéšní synody (sněmy) duchovenstva!
J. Šimon.

Školní vyučování v katolické missijní stanici v Africe.

Podává Antonín Vetešník.

Školu katolickou, plnou afrických divochů, popisuje P. Ambrož, člen řádu Benediktinů, který jako učitel působil na stanici Iringa v Uhehe. *) P. Ambrož píše v paed. listě „Kath. Schulzeitung“ takto: Nezměrné překážky, které učitelé se v cestu stavěly, byla především i řeč domorodců, jež dosud mluvnicky zpracována nebyla. Dá se tedy představití namáhání missionářů nasloucháním mezi lidem slova, tvary mluvnické sbíratí a je jakž takž písemně zpracovati v jakousi mluvnici. Té práce podjal se s vytrvalostí a pilí téměř železnou P. Kassian, a v době necelého roku dodělal

*) Uhehe jest krajina v něm. východní Africe, obydlena kmenem Vahhe. Hlavní město jest Kuirenga.

se šťastného výsledku. Řeč domorodců těch jest sice velice bohatá, ale postrádá skorem všech náboženských a duševních pojmů. Tyto vypůjčují se z řeči Kiaswaheli, ta opět velmi mnoho si „vypůjčila“ z arabštiny. —

Jak to tedy vyhlíží v té škole a jací jsou tam školáci? Ráno po mši svaté zastihnete je ve škole. Jsou to chlapci od 5 do 14 let, temné ebenové barvy, zbarvené až do temnohněda, všech fysiognomií. A podívejte se na ně blíže! Tomu čtveřáku hledí z očí veškerá dětská veselost a nezfalšovaná nevázanost. Jiný pak — zvláště nováček — krčí se v zadu do kouta a všecek jsa zamračen rozjímá o svém trudném osudu, své spolužáky nechce viděti, šat stahuje si víc a více přes obličej. Však jiný,

jak filosof stojí — poznal již „cil života“, okusil mléka matky kultury — teď tu usmívavě a hrdě měří zrakem ruch a shon svých ještě nevzdělaných kamarádů a zdá se, jakoby se v duši modlil: „Děkuji Ti, pane, že nejsem jako tito divoši tuto!“ Obrázek nenepodobný občánkům ve školách evropských. —

Do školy naší chodí dvojí žáci. Jedni, kteří jsou chovanci missijní stanice, tu totiž bydlí až do svého ožení, tu také vše potřebné dostávají. Pro ně platí zákon pilné docházky školní, a já mohu o těchto svých žácích svědčiti, že radi chodí do školy a to proto již, že ve škole obyčejně žije se veselě a za druhé — což hlavní věc — nemusí v té době, kdy ve škole sedí, nic pracovat. Zrovna tak, když sám vzpomenu na své mládí. Přece jen ve škole lépe, než kdesi na poli! Druzí školáci jsou děti kolem bydlících rodičů. Při těch málo svede ten kategorický imperativ: Musíš do školy! Mésíce jest mi s těmi lidmi přívětivě obcovati, aby mne poznali a také ke mně důvěru měli. I k dárkům příležitostným sáhnouti jest třeba! Ty působí nejjistěji. A tak poznenáhlu jeden, dva dostanou se do mé sítě. Nejdříve ferinové obcházejí zvědavě dům, měří ho od základů až po střechu, podruhé odváží se až ke dveřím, a když je některý už „vzdělaný“ školák uchopiti chce, aby je za jasotu všech vtáhl mezi nás, tu za hrozného skřeku dávají se na útěk . . . asi jako bílé děti v Evropě před dveřmi zubního lékaře. — Však přece poznenáhlu stává se malý divoch smělejším a důvěřujícím, a konečně dá se od „učených“ svých krajanů dovésti k Bwana mknbwa, t. j. k velkému pánu. Teď jest náš! Ale na jak dlouho? Tito druzí školáci pravé lásky ke škole hned nemají. Při čtení jmén schází vždycky mnozí. A ptám-li se: „Wapi buyu, kde jest?“ tu mi z pravidla odpoví žáci: „Hawezi, jest nemocen — na lenorku“ A to je těžká nemoc. Už se školy nabažil! Sotva že začal! Rovněž druhá nemoc je těžká, o které často slyším, že ten či onen není ve škole, poněvadž sedí doma. Tu posílám své klučiny, aby toho vzdělání sytého žáka přivedli.

Konečně, co u divochů zvláště panuje u školu obrožuje, jest touha po potulování. Taková nemoc přepadne mé školáky a už jdou do světa; 8 až 14 dní je nevidíme. Také těžko to zamezovati, dokud rodiče jejich sami více si nebudou vážit školy. Ale i tato překážka suad poznenáhlu pře-

stane. Na národ nevzdělaný nesmíme ovšem bráti měřítko z Evropy.

Dodati musím, že žáci většinou dobře nadáni jsou. Ovšem trvá to dlouho, nežli základ nějakého oboru poznají; a kdo by jim to chtěl zazliti?

Jakmile však překonali první překážky, pak není to nijak těžko s nimi pracovati. Zlomyslných ničemníků, kteří dovedou svého učitele statně týrati, jsem dosud nenašel. Moji žáci jsou pravé děti přírody, a já jsem je také z celé duše miloval.

Maje zřetel jak k jejich stavu, tak i k silám duševním, považoval jsem za jediné přiměřeno, své žáky nehned se všemi možnými předměty obsypati a tak jim učení spíše nechutným učiniti. Ve škole začal jsem jen s jedním předmětem a jen zpozenáhla jsem učební plán rozšiřoval. Ten začátek byl omezen jen na předmět všech nejdůležitější, totiž na náboženství. Nejdříve musí děti poznati, že mají dobrého Boha za svého Stvořitele, za svého Otce, a pak teprve po několika náboženských hodinách přistupuji ku čtení. Ku čtení proto, poněvadž tu i veselosti neschází, a černí školáci slibikovaní, spíše křičení rádi mají. — Zákonem tu pro každé vyučování a pro každý obor musí býti: Učení nesmí nutiti, ku předu třeba znenáhla postupovati. Tedy denně jen něco málo nového žákům podati. Jest-li v Evropě je jinak, za to nemohu. Ale v Africe jest také jinak.

Budete snad, na mém stole, a po stěnách hledati asi učební pomůcky. I ty jsou tu! K náboženství užívám katechismus v řeči Kiswaheli, který od dpp. Otců Ducha sv. byl sestaven a na Sausiharu tištěn. Ovšem musím jej denně do řeči mých žáků, t. j. do nářečí Kibebe, překládati, což značné těžkosti mívá. Při vyučování vycházím od pojmů žákům vlastních neb blízkých a na těch dále stavím. Častým pak opakováním stává se, co prvního dne nedosti jasným bylo, druhého již dne jasnějším a i příjemnějším. Vedle tohoto tištěného a psaného katechismu máme velice krásně přeloženou biblickou dějepravu též v nářečí Kriswaheli. A co zvláště velikou cenu má, jsou ve škole biblické obrazy od Herdera. Aj, tu jest radost, když je ukáží! Tu vše křičí a volá, přál bych Vám viděti ten bohopustý shon! Ten tu volá, že vidí ryby, ten zase stromy, onen ptáky, tam ten zvířata, hvězdy, — ale na to hlavní zapomíná, protože tomu právě nerozumí. A když mě tak školáci obklopí a do uší mi křičí, tu mám největší

radost, člověk stává se sám zase dítětem a těší se s dětmi. Tu by snad mnohý učitel z Evropy skřížil ruce a zvolal: Umučená hodino! Kde jest jen paedagogika?! Tento nepedagogický křik dětí... „U mne musí děti seděti jako struny, sice...“ V tomto případě budiž to jen paedagogická licence, když našinec takové děti má před sebou a když jim chce způsobiti nevinnou radost. Mimo to je ukazování obrazů vždy jakousi odměnou za dobré chování při vyučování. Tyto biblické obrazy jsou vůbec magnetem. V prázdném čase jsem nejednou pozoroval, že školáci hojně dostavili se do školy, by se na obrazy ještě jednou podívali, anebo aby s křídou stěny pomalovali a tabuli ke svým hieroglifickým studiím upotřebili. Velká tabule, s dvěma plochami, se čtyřmi rohy, černě natřená, opatřená šňůrou k posunování!

Ta jest hlavně pro nováčky, kteří se učí abecedu. A jak také oni s otevřenými ústy hledí na ruku Farasa (t. j. missionáře), pod níž ohromné písmeny povstávají. A pak čtení těch písmen, nejdříve jednotlivě, na to v choru tiše, hlasitě a hlasitěji... Na

štěstí mám také dobrý orgán, takže ku radosti všech spolupůsobiti mohu.

Když jsem byl ještě studentem, myslel jsem si, že není nudnějšího na světě, jako když učitel na obecné škole stále a stále s dětmi obíráti se musí, anebo když učitel na střední škole jen ustavičně stejná pravidla a tvary na starosti má. Však naopak, jaké radosti jsem našel, když jsem na miss. semináři latině a řečtině učil. a dnes jest mým největším potěšením malé klučiny učiti abecedě. Jak často mnohého tak něco tíží, všecek jsa rozmrzen vchází do školy, však sotva počne mluvíti a vidí kolem sebe zářící tváře a slyší ty dětské, naivní odpovědi, vše mimo školu jako rázem jest zapomenuto, člověk cítí se spokojen sám sebou, vida ostatní — spokojeny. Člověk jest přece jen tvor Boží. Vzpomínám si často na slova profesora paedagogiky Dr. Leistle v Dillingeu, který říkával: „Když učitel do školy jde, nechť všechny své domácí strasti a kříže před dveřmi nechá.“ Pravdu zajisté měl! Na ocet těžko chytati mouchy, tím méně duše dětstvé. —

(Pokrač.)

Církev a společnost.

Píše Jan Nepom. Josef Holý.

(Pokračování.)

Křesťané neposlouchají člověka, jeť člověk každý příliš vznešený, než aby člověka poslouchal. Rozkaz poslouchati vladařů pochází od Boha, a poddaný poslouchá Boha, když vykonává příkazy vladařovy, jelikož vladař drží korunu a žezlo od Boha, aby vládl dle vůle Boží, dle práva a spravedlnosti.

Proto církev udělovala pomazání císařům a králům, proto žehnala meč rytířský a označovala hranice území svobodných měst sochou některého svatého. Proto též nazývala církev své krále „králi z milosti Boží,“ poněvadž od Boha pochází všechna moc, a jediná jeho milost povznesla člověka nad člověka.

Jak četné jsou intervence moci církevní ve prospěch poslušnosti občanským vladařům povinné, od nařízení sv. Petra, daného věřícím: „Servi, subditi estote in omni timore dominis, etiam dyscolis,“ (Služebníci, poddaní buďtež ve vsí uctivosti pánům, i zlým!) až k listu, který vydal za našich

dnů Lev XIII. pro Francii o přijetí formy republikánské.

Zavázána jsouc jednati s absolutními monarchiemi, které za jistých podmínek mohou se postarati o blaho národů jako každá jiná forma vládní, uznala je církev dobrovolně a zajistila jim úctu svých dítek; avšak často jsouc bezbrannou svědkyní zlořádův absolutismu, vždy se snažila způsobiti, aby poddaní sami v jisté míře měli účast u vládě.

Než si připomeneme hlavní svobody, kterých vydobyla pro poddané, vyložíme v náčrtu theorii hlavních thelogů středního věku o původu a podstatě civilní moci. Nemůžeme se se žádně stránky setkati s učním moudře svobodomyšlnějším.

Dle scholastických učencův má sídlo své svrchovanost dle práva přirozeného a tím též božského v lidu, který ji odevzdává vladaři, buď jednomu nebo několika, které si zvolil. V tomto případě nelze držitele moci na pokyn odvolati. Lid může si i svrchovanost ponechati pro sebe, zařídí si čistou

demokratii; ale dle všech učencův je to velmi obtížné, a nelze jí dobře užití leč ve společnostech, složených z malého počtu členův. Tuto teorii zastávali velmi znamenití theologové, mezi nimi Victoria, Dominik Soto, Bellarmin, Suarez, sv. Alfons a Balmes.

Hlavní důvod pro toto učení měli tito učenci v tom, že moc zákonodárná náleží veškerému lidu. Sv. Tomáš výslovně tvrdí: „Zákon dáti náleží buď celému lidu nebo veřejné osobě, která má péči o celý lid.“ Ano, ještě více, dle doznání všech má lid i právo ustanoviti, které formě vládní dává přednost: monarchii, aristokratii či demokracii; může i v jistých případech změnití vládní formu, jestliže předpokládáme, že respektuje právo, kterých kdo nabyt. Konečně může určití podmět, v němž svrchovaná moc síd o své má; může listinami nebo konstitucí rozšířiti neb uskrovniti více nebo méně jeho autoritu. Neboť tyto rozličné moci jsou přesně hlavními vlastnostmi svrchovanosti, ale svrchovanost náleží lidu (aspoň quoad habitum).

Ovšem lze si těžko představit, že by si chtěl lid svrchovanost sobě ponechat quoad habitum a quoad omnes actus, protože v celé demokracii, sebe radikálnější, jsou jisté výkony, které nemůže lid sám sebou konati a které vykonává svými plnomocnými vyslanci, na př. výkony exekutivní moci, ale neodporuje, aby v demokracii málo četné zákonodárná moc přináležela lidu i co do konu. Opakujeme, že žádné stránky nenalezli jsme svobodomyšlnější theorie o těchto otázkách než u katolických theologův. Ale ať se přidržíme v tomto ohledu jakékoli theorie, třeba připustiti, že zákonnost moci jest vázána plnění jisté povinnosti. Všechny pravověrné theorie tvrdí, že mravoukou se má politika řídit. Ve středním věku byla mravouka vtělena v papežství. Hlava křesťanství mohla vladaře souditi jakožto hlavu státu, i jakožto křesťana.

V dobách, kdy křesťanství mělo velkou platnost nad duchy, nepojímala se moc jako hračka, která se zdělila a která neukládá pozemské zodpovědnosti, nýbrž jakožto důstojnost, přijatá od Boha prostřednictvím lidu, a práva svrchovanosti jsou dána králi jakožto mohutnost vykonávati svou důstojnost. Jscuce podrobená jistému účelu nejsou tato práva absolutní; nezachovává jich, kdo jich dobře neužívá vzhledem k onomu cíli. Moc jest veřejná služba, král je funkcionářem, zájmy služby mají přednost před choutkami funkcionáře. Král nemá své krá-

lovství pokládati za prázdný stůl, na který může dle své libovůle klásti instituce a zákony, jsou tu i historická práva, kterých třeba dbáti, zákony dřívější, které mají přednost před jeho pouhou vůlí, a konečně zákon mravní, jemuž se má podrobiti. Ať pozdvihne neb skloní oči, vidí se vladař středního věku obmezena hranicemi; uklání se před jedněmi, když vzhledne vzhůru, jsou to hranice absolutní, předepsané Bohem a církvi; ustupuje před druhými, když hledí dolů: hranice tyto, dané institucemi, tradicí a vůlí lidu, nemohou býti porušeny bez srozumění s lidem.

Ludvíka XV. učili jako dítě, aby vládl dle zásad pohanských. Jeho učitel ukázal mu lid a pravil: „Pane, všecken tento lid náleží Vám.“ To je právě opak politické theologie středního věku. A ta nebyla zcela bezbranná. Přestoupil-li král tu neb onu hranici, dopouštěl se zlořádu. Sesazení provinělého je trestem za zlořád. Lid dovolává se sesazení pro spravedlnost a pro svou svobodu. Kdo však vyřkne sesazení? Sám lid? Je to možné, tak aspoň učinil na př. lid r. 1077., když sesadil Jindřicha IV. a zvolil Rudolfa Švábského. Avšak celé sbromáždění je v sobě rozděleno, je zde většina a menšina, z nichž každá hájí spíše rozličných zájmů než spravedlnosti; a pak možná ulekne právo sesazení spíše poddané než vladaře. Avšak jestliže lid uzná sebe špatně připraveným, než aby rozeznal zákonnost sesazení, kdo vyřkne pak nutné sesazení? Papež.

Jeť nejvyšším soudem řádnosti lidských skutkův, toť jest první věta syllogismu, stanovená theologií dogmatickou, dosvědčená skutky. „S tohoto místa třeba mi, ať chci neb nechci, hlásati všem národům pravdu a spravedlnost,“ psal Řehoř VII. Lombardům.

Avšak není králem (rex), který nejedná řádně (recte): toť druhá věta syllogismu, stanovená theologií morální. Španělští biskupové šestého a sedmého věku, Jonas a Hinkmar v devátém věku hlásati tuto pravdu, která je hrozbou pro krále. A Mikuláš I. psal biskupovi Metskému: „Hleďte, zda se králové řídí spravedlností, bez níž je sluší spíše pokládati za tyrany než za krále, daleko jest, abychom jim byli poddáni, spíše máme jim odpírati a proti nim se pozdvihnouti.“

Aby se papeži přifkla vrchní jurisdikce nad vladaři, postačí přiblížiti k sobě tyto dvě věty syllogismu: střední věk učinil závěr. Avšak v druhé větě zůstává jeden pojem

neurčitý: kdo určí řádné jednání, žádané na králi? Papežství náleží toto určení, jakož i dozor. Vladař vykonává společenskou funkci, která mu ukládá povinnosti: jestliže jich neplní neb na ně zapomíná, je neposlušen Boha. Králové Anglosaští a Karolínové obdrželi toto poučení. Papežství je dalo všem vladařům středního věku. Neboť před císaři objevují se jakožto zástupci Boží, a vladaře v jakési míře může sv. stolice souditi pro jich chování se k poddaným.

Král francouzský Filip I. byl zlý pán; Řehoř VII. psal francouzským biskupům: „Od dlouhého času počalo království francouzské, kdysi tak slavné a mocné, ztráceti svůj lesk a na místo ctnosti umísťovati neřesti. Ale dnes zdá se, že ztratilo celou svou slávu a celou dobrotu, protože jsou tam zákony v opovržení, spravedlnost zničena a protože se tam provádějí zločiny nejhanebnější, nejkrutější s takovou beztrestností, že se zdá volnost býti zákonem.“ Liče špatný stav království dodává: „Vaš král je příčinou těchto zlořádů, který nezasluhuje jména krále, nýbrž tyрана, který, v poutech ďáblem držán, kráčí celým svým životem v zločinech a hanebnosti, který bez užitku nosí žezlo a nejen dává příležitost k zločinům svým poddaným slabou vládou, nýbrž ji i vzbuzuje špatným svým příkladem. Přichází ještě vynutiti jako zloděj, ohromnou sumu peněz na kupcích, kteří přišli do Francie na trh. Vy, bratří, také chybujete, když mu neodpíráte důstojností biskupskou. Vyzýváme Vás, abyste řekli králi, aby napravil bezpráví,

kupcům učiněné.“ Papež končí, hroze Filipovi I. vyloučením z církve.

Korrespondence papežů středního věku je plna podobných napomenutí. V jejich očích je potlačované království částí křesťanstva trpící: ani oni ani ostatní křesťanstvo nemůže při tom zůstat bez citu. Každý zločin nepotrestaný jeví se jim přerušením světového řádu. Mikuláš I. poslal velmi mnoho listů vladařům, aby spojenými silami přivedli Lothara k tomu, by k sobě opět vzal svou ženu. Alexandr III. hrozí církevním trestem každému věřícímu, který, moha oznámiti nebo nalézt původce zločinu, tak nečiní.

Špatná vláda je zlem pro sousední země; papežové středního věku měli přesný pojem jednoty křesťanského světa; tento pojem řídí a vede jejich kroky. Dozor, který vedl Řehoř VII. na Filipa I., pokládají politikové staré i moderní vlády za attentát na neodvislost království francouzského, neboť pojmy politické jsou úplně zaměněny. Slovo „Francie“ vzbuzuje dnes bezprostředně v našich myšlénkách obraz linie hranic; následkem toho vidíme to, co odděluje každý národ od ostatního světa. Království francouzské není pro Řehoře VII. oddělené; jest to úd těla, část organismu: toto tělo a organismus je křesťanství. „Papež,“ praví Innocenc III., „jest postaven nad národy.“ Nechtěl míti svrchovanost nad každým národem zvláště vzatým, nýbrž všichni národové tvoří shromáždění, v jehož čele stojí papež.

(Pokrač.)

Pater Václav Švihovský.

Napsal prof. Jos. Vávra.

(Dokončení.)

Mimo to vše jde zpráva o páteru Švihovském, že býváje u svých bratrů v Horažďovicích a Přesticích, rád odtud navštěvoval okolní pány a zemany, hledě je získati církvi aneb utvrditi je ve víře, také účinkoval s kazatelnou v městech i vesnicích. Ale zdraví jeho bylo chatrné; v Olomouci, kde dlel jako regens konviktu, stížen byl bolestnou nemocí, kloubovým rheumatismem; proto již r. 1600 byl z Olomouce odvolán do Prahy, aby v Klementinské koleji užil odpočinku; ale zahálet nemohl a nechtěl; přemáhaje bolesti své, plížil se ráno do

zpovědnice, aby tu sloužil kajícím duším. Zdraví mu tudíž nepřibývalo, až r. 1606 nemoc velmi se zhoršila, když měl žily na ruku i nohu zkroucené. Ale on, známý v koleji jako „mitissimus pater“, nejtišší otec, snášel to vše s trpělivostí neobyčejnou, bez lkání a bédování. Když pak se zdálo, že se stav jeho lepší, vyžádal si koncem r. 1607, aby poslán byl za správce statku Bernartic u Bechyně kterýž statek málo před tím pro kolej Klementinskou byl zakoupen. Vyžádal si také, aby na cestě do Bernartic směl učiniti zacházku do Horažďe

jovic, k čemuž měl vážnou příčinu. Bratři jeho Fridrich a Děpolt tehdy měli mezi sebou různici tak zlou, že z toho se horšíli páni i zemané po všech Čechách. Předse-
vzal tedy páter Václav, že bratry své smíří, a proto zajel do Horažďějovic, kamž přibyl z Přestic i pan Fridrich Švihovský. Smír se podařil, ale páter Václav, z té dlouhé cesty, z Prahy 13 mil, rozstonal se na smrt, I přichvátal k němu páter Michal Besko, který právě konal missii u pana Jindřicha z Kolovrat na blízkých Žichovicích, a zaopatřil jej svátostmi umírajících. V poslední chvíli své zbožný páter Václav slzavě prosil a zapřísáhl své bratry, aby již vždy spolu žili v lásce bratrské. Zemřel 6. ledna roku 1608, maje věku teprv 42 let.

Jesuité reklamovali mrtvé jeho tělo, chtějíce ho v Praze pohřbiti podle předpisu své řehole; ale pak od toho upustili, když oba bratři Fridrich a Děpolt Švihovští na tom stáli, že mu vystrojí pohřeb sami. Sezváno bylo drahně hostí z blízka i daleka, takže s pohřbem se prodlelo do 13. února. Ze zámku Horažďějovského nesli mrtvého pátera 4 Jesuité z Prahy na marách; průvod měl probošt Chotěšovský Adam Rodrich pod infulí, s ním četné duchovenstvo z Pízenska a Prácheňska; za rakví šli oba páni Švihovští se syny svými a sestrou Evou a množstvím šlechty. Pohřben byl páter Václav ve farním chrámě Horažďějovském, ve skřípku před hlavním oltářem, a hrob ten označuje kámen z rudého mramoru s nápisem. Kázání nad hrobem měl Jesuita páter Jakub Kolnec, a bylo tak tklivé, že i nekatoličtí posluchači je chválili.

O bratru zemřelého, panu Fridrichu Švihovském z Riesenberka, jsme zpraveni, že byl dobrý hospodář, který r. 1603 přikoupil ke statku Přesticům za 13.500 kop míš. statek Přichovice a r. 1606 za 12.300 kop statek Radkovic. Vyznával víru katolickou, ale choť jeho Johanka, schovanice Petra Voka z Rožmberka, držela se víry kalvinské a v tom vychovávala i své dva syny a dvě dcery. Syna svého Petra Voka dala za panoška ke dvoru onoho posledního pana Rožmberka, který před svou smrtí r. 1611 odkázal jemu 1500 kop míš. Pan Fridrich byl potom bezděčným účastníkem stavovské bouře 1618—1620, ale po bitvě

bělohorské nebyl trestán, leda že dal 3200 zl. pokuty k pobožnému účelu. Zdá se, že užil přímluvy Jesuitů, kterým sestra jeho, panna Eva Švihovská, r. 1618 prokázala velkou službu. Byli totiž hned po vypuknutí vzpoury stavovské od direktoria proskřívání a z Čech vypověděni Majíce vyjítí z koleje Klementinské, obávali se, aby nebyli obloupeni o originály svých majestátů královských aneb listin fundačních; tedy je tajně odevzdali panně Evě Švihovské, která co den bývala v jejich kostele sv. Salvatora; ty listiny chovala u sebe, až v klidnější chvíli mohla se dáti na cestu do Vídně, kdež ony dokumenty odevzdala provinciálovi Jesuitů. Po bitvě bělohorské užila milosti císařské, neboť r. 1622 obdržela dva domy v Praze na Staroměstském rynečku, které odňaty byly odsouzenému Janu Knotovi, sekretáři hraběte Thurna. Když pak bratr její, pan Fridrich, r. 1623 od císařského fisku přikoupil k Nalžovům statek Čejkov za 11.000 kop, z té sumy královská komora 2000 kop darovala panně Evě. Byla to štědrá odplata za to, že, když Jesuité v prosinci r. 1620 vrátili se do Prahy a v koleji Klementinské neměli kde hlavu položit, ježto byla ta budova vyloupena a strašně znešvařena: panna Eva chovala a stravou opatrovala pátery ve svém domě po mnoho neděl. Panna Eva Švihovská pak založila r. 1624 studentské stipendium 1000 zl. pro jesuitský konvikt, r. 1626 darovala oltáři sv. Igaáce v kostele sv. Salvatora stříbrnou lampu; i potom bývala neskrbnou dobrodějkou toho chrámu; zde byla i pohřbena, když hojná v letech umřela 25. října 1634.

Bratr její Fridrich umřel r. 1635; syn jeho Petr Vok r. 1622 již přistoupil k víře katolické, a rod jeho kvetl v Čechách do r. 1720.

Za to zle vedlo se potomstvu pana Děpolta na Horažďějovicích. Syn jeho Ferdinand sloužil zimnímu králi Fridrichovi falckému, vojsko císařské mu 1619 odňalo Horažďějovice, a on po bitvě na Bílé Hoře utekl s králem Fridrichem do ciziny a ze mřel r. 1622 v městě Amiens, jsa v mladých letech. Potomci jeho jako svobodní páni „von Schwiebau“ vymřeli v Německu roku 1843.

P á n i a d ě l n í c i .

(Pokračování.)

V závodě Kruppově v Essenu kol roku 1850 vystavěny velké kasárny k ubytování dělnických rodin. Na to stavěno dle systému kotážového, by se každému dělníku dostalo domku se zahrádkou a poli. Bylo jich vystavěno 2358 do r. 1873. Ale pro nedostatek místa a vody ustalo se od systému toho.

Byly vystavěny byty mistrovské ve větších domech, kolonie Starý Westend, kde jeden dům má 16 bytů, a Nordhof s množstvím baráků, kuchařskou školou, konsumní filiálkou, skladem a prodejem uhlí, jídelnou pro dělníky svobodné a t. d. V kolonii Schederhofů nalézá se katolická a evangelická škola obecná, restaurace, parní pekárna, zahradnictví, sklad uhlí, tržiště atd.

V kolonii Cronenbergu jest již více zahrádek, kde lze pěstovati užitkové rostliny. Nejlepší poměry má kolonie Baumhof, Alfredshof a Alfredsdorf, protože mohou dělníci i dobytek v malé stáji si pěstovati. V Alfredsdorfu (r. 1894 založeném) má státi 500 domků ve volné, zdravé poloze. Každý byt tvoří pro sebe uzavřený celek. Všechny domky mají spojení s vodovodem a kanalizací. Ulice jsou osvětleny plynem.

Co tam schází, je — kostel! Na ten Krupp nepamatoval!

Domky v koloniích vystavěné jsou vlastnictvím firmy, a dělníci jen byty si pronajímají a sice za cenu 180—1700 marek pro úředníky a 60—200 marek pro dělníky. Nájemné strhuje se při 14denních výplatách a to na 14 dní napřed. Úředníci a vdovy platí ve lhůtách.

Řád nájemní nařizuje: Nocleháře a strážníky možno bráti jen se svolením firmy a to — jen osoby u firmy Kruppovy zaměstnané, nemající posud vlastní domácnosti. Klid, pořádek a shoda vzájemná, čistota atd. musí býti přísně dodržovány.

Aby si dělníci Kruppovi sami mohli své domky postavit, dána r. 1889 podpora 500.000 marek, z níž se poskytují půjčky dělníkům. Splácejí se ve lhůtách, aby podstatně nepřevyšovaly obvyklé nájemné. — Plány a rozpočty dá firma zdarma.

Zadatel musí býti aspoň tři léta bez úhony ve službě, musí býti ženat a ve věku 25 - 50 let a musí býti prost vojenské povinnosti.

V Essenu je též kolonie invalidů Altenhof, jež zevnějškem mile dojmá. Jeť tam jako výletní místo, plné úhledných vill se zahrádkami, za hnědě natřenými ploty je plno květin. Na cestách je žlutý písek, domky na sedm různých způsobů malebně zřízeny na pokraji krásného lesa. —

I podnikatel, jenž provozuje podnik v menších rozměrech a nemá milionové jmění, může přispívati platně k řešení otázky sociální. Ba je-li méně četné dělnictvo, je jako v jednu rodinu spojené a pro akci zaměstnavatele svého je vnímavější. Takovou snahou vynikají majitelé mechanické tkalcovny Brandise v Gladbachu na 400 dělnictva zaměstnávající, dále tkalcovna Petersova v Nevigesu atd., kde se jeví spokojenost, a spokojenost mezi dělnictvem majícím svůj vlastní rodinný krb.

Jinde své pomocná dělnická společenstva přistupují k zakládání bytů dělnických.

Svépomocná společenstva bytová vznikají tam, kde není dostatek dobrých a levných bytů, a kde je dostatečné záruky trvalého zaměstnání většího počtu dělnictva. Jednotlivci účastňují se určitými podíly a za kapitál sebraný stavějí byty. Společníci splácejí své podíly dle možnosti. Když je větší částka pohromadě, počne se pracovati pomocí laicního úvěru a za vzájemného ručení členstva. Hotové domy dostanou se jednotlivým společníkům. Cena určí se předem. Kupci domů platí pak činži a zároveň umořovací částky. Když splatí určitou část tržové ceny, odevzdá se jim vlastnictví a zbytek se na domě pojistí.

Takovéto společenstvo je na př. v Kolíně nad R. Ono může kupovati, stavěti, pronajímati i prodávati domy, jež hovějí požadavkům zdravotnictví a mravnosti. Členem je, kdo přísluší ke katolickému spolku tovaryšskému v Kolíně n. R. neb spolku katol. vůbec a má aspoň jeden podíl společenský, jenž činí 100 marek, což se splácí týdně po jedné marce. Více než 100 podílů nesmí nikdo míti. Cenu tržovou určuje dozorcí rada s představenstvem společenstva. Nájemné nepřevyšuje zpravidla 6·5% výrobní ceny předmětu najatého. Aby se domy nespekulovalo, je v kupní smlouvě zvláštní ustanovení.

Tím se dělníci i maloživnostníci nabádají k šetrnosti. Podnikatel a továrník může býti členem společenstva, může organizaci vypracovati a s dělníky umluviti, on může dělníky kapitálem založiti, společenstvo na venek (vůči státním a obecním úřadům) zastupovati, při opatření hmot stavebních pomáhati, rozpočty opatřiti atd. —

Důležité je, aby dělnictvo mělo levné lázně. Dělník bývá umazán, umaštěn, umouněn — a tak má ulehnutí? Látky škodlivé a jedovaté vsáklý se do oděvu — a v tom má obědvati? (V sirkárnách a továrnách na olovené barvy, anilin a pod. je jídlo min. nař. 17. ledna 1885 a 8. července 1893 zapovězeno.)

Společnost Mülhousská opatřila za státní podpory (francouzská vláda dává třetinu nákladu obcím na zřízení lázní a prádelny z pokladny státní) lázně a prádelnu. Za rok 1890 bylo lázní užito 23.401krát. Prádelna zřízena pro 60 osob. Voda přiváděna z blízkých továren. K sušení prádla užito stroje a zvláštní sušírny. Nádržka při prádelně slouží pro koupání dětí. —

Také firma Dolfus, Mieg a spol. zařídila prádelnu a koupelnu z cihel a cementu, kde dělnice a ženy, jichž muži v závodě pracují, zdarma 10 hodin týdně smějí práti a se koupati. Jiné osoby platí 4 feníky za putnu prádla.

V továrnách alsaských jsou při stěnách řady umyvadel s teplou a studenou

vodou, by jich dělnictvo každé doby mohlo použiti.

Společnost průmyslová v Neuhausenu zřídila lázně sprchové a vanové (poplatek 15 rapů). Lázeň nesmí trvati déle 20 minut.

V barvárnách spol. Meister, Sucius a Brüning v Höchstu je 130 lázní vanových, 93 sprchových a lázeň rusko-irská. Lázně vytápějí se parou. Mimo to oddělení pro výrobu barev naftových má lázně se 70 dřevěnými vyzinkovanými vanami, výroba modří lázně s 18 sprchami, továrna alizarinu — 28 lázní vanových a 28 sprchových, oddělení pro výrobu kyselin 28 sprch a 23 vanen. Za užívání lázní dělnictvo ničeho neplatí.

Doba koupání počítá se do doby pracovní. Dělníci koupají se každodenně. Týdně dostává každý čistý oblek — kalziku a kalhoty, 2 ručníky a půl kg. mýdla. Pro léto zřízena plovarna pro dělníky. V neděli a ve svátek jsou lázně přístupny dětem a ženám dělníků.

Pivovar Gabriela Sedlmayra v Mnichově má lázně, jichž denně může užiti zdarma každý dělník, zaměstnaný při povozích, strojích, bednářství, vaření piva a pod.

Tkalcovna F. Brandtsova v Gladbachu vystavěla pro dělnictvo lázně, kde zaplatí 5 fen. pro — dělnickou pokladnu, čímž se podporuje ústav dělnický.

O zázracích Ježíšových.

Apologetický příspěvek na oslavu Božského Spasitele.

Napsal Dr. Jos. Pošmurný, křížovník.

(Pokračování.)

B) O některých zázracích Ježíšových zvláště.

A nyní, když jsme všeobecně pravdu zázraků Ježíšových obhájili, projděme nyní krátce nadřečené čtyři druhy zázraků Kristových, a zkoumejme aspoň při několika jejich nadpřirozený charakter a vrátkost námitek, které proti nim popírači zázraků činí.

I. Zázraky v přírodě neživé.

1. Ježíš proměnil pouhým aktem své vůle na svatbě v Káni Galilejské v šesti

nádobách vodu ve víno výborné jakosti. Skutek tento jest patrně zázračný, neboť způsobem přirozeným zajisté nelze pouhým aktem vůle vodu proměnit ve víno.

Nevěrci snaží se zázrak tento vysvětliti způsobem přirozeným, ale stávají se při tom až směšnými. Právě totiž jedni, že Ježíš víno jakožto dar svatební s sebou přinesl a pak tak z nenadání a tajemně s darem svým se vyťasil, že hosté lehce oklamání měli dar ten za zázračný. Ale podobný žert a klam úplně odporuje vznešené vážné povaze a pravdymilovnosti Ježíšově a ostatně

by byl jen tehdy možný, kdyby nejen mysl svatebčanů, ale i apoštolů a sluhů vínem již požitým zcela byla zkalena, což mysliti nelze.

Stejnou cenu má i druhý výklad nevěrců, podle kterého prý Ježíš do vody nahl různé tekutiny, jimž dal vodě pouze vinné chuti a vůně. Odkud pak to přeučení nevěrci vědí?

2. Ježíš pouhým slovem utišil bouři na moři.

Jest samozřejmé, že příběh tento jest nadpřirozený, neboť zajisté žádný člověk nemůže způsobem přirozeným pouhým slovem utišiti rozkáčené větry a rozbouřené vlnobití.

Výklady nevěrců, kterými chtějí zázračný charakter s příběhu tohoto setřítí, jsou očividně nesmyslné.

Kdož pak by se útrpně nepousmál účinnosti a důmyslu nevěrců, kteří tvrdí, že Kristus bouři utišil vylitím oleje na hladinu mořskou, nebo že se události této má rozuměti jinak, že totiž Ježíš svou domluvou utišil pouze rozbouřenou mysl apoštolů, kteří bouři byli polekáni, anebo že Kristus předvídaje brzké utišení bouře, větrům a moři poručil, aby se utišilo. Jiní konečně praví, že se jednalo při bouři té jen o smršť krátkou dobu trvající, která náhle se přizemě a náhle zas ustává a že apoštolové z modlitby, kterou Ježíš po způsobu zbožných lidí za brzké utišení bouře konal, mylně soudili, že sám bouři zázračně utišil.

Náramně podivné by bylo, aby apoštolové, kteří jako rybáři od mnoha let byli zvykli plavbě po moři Genesaretském, neznali povahu větru, který tenkrát bouři mořskou způsobil.

A pak, kdo rozhodne, který z těchto tak rozdílných výkladů jest vlastně správný?

3. Ježíš chodil po hladině mořské.

Skutek tento zajisté přesahuje zákony přírodní, podle nichž každé těleso vody těžší se musí potopiti.

Nevěřci snaží se nadpřirozený charakter události této popřítí výkladem, podle kterého prý Ježíš buď plaval, nebo šel mělčinou, nebo stál na nějakém prkně nebo trámu.

Odkud pak to nevěrci vědí? A co jim dává právo, aby zprávu Písma sv., která výslovně mluví o chůzi Kristově po hladině mořské, tak libovolně překroutili? Že na onom místě bylo dosti hluboko, jest patrné z toho, že apoštol Petr na místě onom počal tonouti. A proč pak apoštolové Ježíše, pla-

val-li nebo jel-li na prkně, měli za strašidlo, báli se a strachem křičeli? Mat. 14. 26. Snad proto, že Kristus byl ranními mlhami obklopen a proto se jim zdál příliš velikým? Ale mlhy, i když člověka obklopují, nikterak velikost jeho tak značně nezvětšují, aby se člověku nepodobal. A zdaž apoštolové, kteří jako rybáři častěji viděli lidi mlhou obklopené, by se byli báli a strachem křičeli, kdyby na příběhu tomto nebylo něco zcela neobyčejného čeho nikdy neviděli? A proč konečně se apoštolové Ježíši po jeho chůzi po hladině mořské hned klaněli, řkouce: Jistě Syn Boží jsi ty, než proto, že jim nadpřirozený charakter příběhu tohoto byl zcela patrný a veliký dojem na ně učinil?

4. Ježíš nasýtil pěti chleby a dvěma rybami na pět tisíc mužů s mnohými ženami a dětmi a ještě po nasycení zbylo daleko více chleba, než Kristus před nasycením měl po ruce.

Zázračnost skutku tohoto jest uad slunce jasnější.

Nevěřci ovšem zase, nestarajíce se o text Písma sv., příběh tento přirozeně vykládají. Podle jejich libovolného výkladu měli s sebou posluchači Ježíšovi dostatečné pokrmů, vyjímaje toliko nevelký počet chudých. A tu prý Ježíš ze zásob, které s apoštoly měl, několika chudým pokrmu poskytl a jeho příkladem povzbuzeni jiní, ze zásob svých jiné chudé nasýtili, takže celé množství se najedlo a ještě něco pokrmu zbylo.

Výklad tento odporuje naprosto zprávě Písma sv. Kdyby byli posluchači Ježíšovi sami potravou zásobeni, tu by zajisté apoštolové tak úzkostlivě a důtklivě Mistra nežádali, aby lid propustil, by si mohl jidlo opatřiti. Evangelisté pak výslovně říkají, že apoštolové z oněch 5 chlebů a 2 ryb veškerému množství potravu poskytli, a že všickni z poskytnutých chlebů a ryb jedli a nasyceni byli. Taktéž výslovně poznamenávají, že po zázračném nasycení apoštolové dvanact košíků drobtů sebrali z pěti ječných chlebů.

Není tedy výklad nevěrců ničím ani dost málo odůvodněn.

Že nasycení toto přirozeným způsobem se nestalo, dosvědčuje celé množství lidu, který uslyšev div tento, volal: Tentot jest jistě prorok, který má přijíti na svět, a chtěl proto Ježíše učiniti králem. (Jan 6. 14. 15.)

Směšný a nesmyslný jest též výklad Renánův, který nasycení tolika lidí tak malým

množstvím potravý připisuje toliko neobyčejně prý veliké uskrovněnosti v jídle posluchačů Ježíšových.

II. Zázračná uzdravení nemocných.

Z velikého počtu zázračných uzdravení nemocných všimneme si blíže jen tři a sice:

Ježíš uzdravil slepce od narození.

Ze zprávy Písma sv. o příběhu tomto jest patrnó, že uzdravení toto se stalo způsobem zázračným. Byl člověk uzdravený slepcem od narození. Tvrdí to evangelista, praví tak učenci Ježíšovi, tázajíce se Pána po příčině, proč ubožák onen slepý se narodil, tvrdí tak rodiče slepce a slepec sám.

Z toho však, že slepec na rozkaz Ježíšův šel k rybníku Siloe, nikterak nenásleduje, jak tvrdí nevěrec Paulus, že člověk onen úplně slepým nebyl, an prý jinak sám k rybníku jíti nemohl.

Ježíš sice slepci rozkázal, aby se k rybníku Siloe odebral, ale nikterak neporučil, aby se tam odebral sám. A není, proč bychom pochybovali, že buď některý z apoštolů nebo z lidu slepce skutečně k rybníku doprovodil měl-li toho třeba, neboť známo předobře, že podnes někteří slepci sami po ulicích chodí a určitá místa snadno nalézají. Ježíš ničeho jiného k uzdravení slepcevu neužil, než bláta, kterým pomazal oči jeho a slepec si oči v rybníce Siloe umyl.

Že by byl Ježíš užil nějakého způsobu umělého, jest pouhý, zcela libovolný výmysl nevěrců, neboť ani evangelista, ani slepec sám od soudců tázáný, se o tom nezmiňuje.

Nevěrci konečně odvolávají se na slova Písma sv.: I šel (slepec) a umyl se a přišel vřda (Jan 9. 7), a praví, že prý možno mysliti na častěji opakované koupele, kterými nemoc slepcevu způsobem přirozeným byla vyléčena.

Ale podle zprávy evangelia sběhla se celá událost téhož dne, takže častěji opakované koupele jsou vyloučeny a ostatně, co by slepci od narození i nesčetné koupele prospěly? A kdož by se odvážil tvrditi, že voda rybníku Siloe měla moc léčiti slepce? Židům nebylo nic o tom známo, na celém světě dosud nebyla nalezena voda podobně působící, a žádný lékař dosud ani jednoho slepce od narození častým mytím očí neuzdravil.

Zázračný charakter uzdravení slepcevu jest též patrný ze slov samých fariseů,

kterí zázrak tento důkladně zkoumali a řekli: Kterak může člověk hříšný (totiž Ježíš) ty divy konati? a nikdo z nich se ani nepokusil, uzdravení toto vysvětliti způsobem přirozeným.

2. Ježíš z dálky pouhým slovem uzdravil služebníka setníkova.

Že se zde stal zázrak, jest nad slunce jasnější. Byl služebník setníkův na smrt nemocen, a Ježíš k jeho uzdravení nic jiného neučinil, než že řekl setníkovi: Jdiž, a jak's uvěřil, staň se tobě. A uzdraven jest služebník v tu hodinu, t. j. v týž okamžik.

Nevěrec Paulus tvrdí, že Ježíš nikoli z dálky a pouhým slovem služebníka setníkova uzdravil, nýbrž že tak učinil skrze svého vyslance, totiž některého apoštola. Soudí tak z porovnání, kterého setník užil a kterým prý nic jiného nechtěl říci, než že tak jako on může podřízené vojáky pouhým slovem k vykonání něčeho poslati, tak i Ježíš může pouhým slovem některého apoštola poslati, aby pomohl nemocnému. Což prý dle libovolné domněnky Paulusovy se skutečně v tomto případě stalo.

Výklad tento jest naprosto nepravdivý.

Především, jak sám nevěrec Strauss podotýká, podivné a nevysvětlitelné by bylo, že Lukáš o vyslání apoštola k nemocnému, úplně mlčí.

Nepravdivost domněnky Paulusovy ještě více jest patrna ze zprávy Lukášovy, podle které vyslanci setníkovi při svém návratu domů, našli služebníka již zdravého, kdežto dle výkladu Paulusova by teprv teď byl musil býti uzdraven od apoštola, který byl s posly setníkovými přišel.

A i kdyby byl některý apoštol Ježíšem vyslaný služebníka uzdravil, zdaž by náhlé uzdravení na smrt nemocného služebníka nebylo stejně zázračným?

3. Ježíš šlakem poraženého uzdravil.

Uzdravení toto jest zázračné, a nelze je způsobem přirozeným, jak se zase Paulus pokouší, nikterak vysvětliti.

Paulus prohlašuje člověka onoho za hypochondra, který si vzal do hlavy, že za trest svých těžkých hříchů pozbyl věkem životní sílu. A tu prý Ježíš moudře jeho fixní ideí se přizpůsobiv, hřichy mu odpustil, čímž člověk onen utkvělé myšlenky se zbaviv, okamžitě se cítil zdravým a sám domů odešel.

Ale ve zprávě Písma sv. ničeho není, co by nás oprávněovalo člověka onoho míti za melancholického hypochondra. Ostatně těžko jest uvěřiti, že by vědomí hříšnosti

na člověka tak působilo, že by se ani hnouti nemohl a od jiných musil být nošen.

A zajisté by byli jeho domácí, kterým asi mnoho nepříjemnosti a starosti působil, způsobem radikálním hleděli mu jeho nemsylnou ideu z hlavy vyhnati a nebyli by ho nesli k Ježíšovi, kdyby nebyli o jeho skutečné nemoci přesvědčeni.

Pravost zázraků tohoto dosvědčuje i to, že zástupové vidouce příběh tento, báli se a velebili Boha, který dal lidem takovou moc, a Ježíš toto mínění lidu nikterak neopravil, ani nekáral, což by jako učitel pravdy zajisté učiniti musil, kdyby uzdravení se nebylo stalo způsobem zázračným, nýbrž přirozeným.

III. Uzdravení posedlých.

Zprávy Písma sv. o zázračných uzdraveních posedlých snaží se nevěrci přirozeně vysvětliti, ale rozcházejí se při tom na dvě strany.

Jedni praví, že ani Židé za času Ježíšova, tím méně Ježíš a jeho apoštolové věřili, že někteří lidé jsou skutečně daemonem posedlí a že fráze „míti nečistého ducha“ nebyla tehdy nic jiného než technický výraz pro nemoci přirozené, ale tehdy ještě dobře nepoznané.

Dle jejich mínění byli t. zv. posedlí lidé slabomyslní, stížení padoucníci. V tom smyslu psal o posedlých Renan, Charcot, Daremberg, Richel a j. Ale domněnka tato jest patrně nepravdivá, neboť nehledíme-li ani k výrokům samých posedlých v jejich stavu, poučuje nás o opaku rozmluva Ježíšova s farisei (Mat. 12. 24.), z které jest patrné, že fariseové věřili, že posedlí mají zlého ducha. Proto také fariseové a jejich žáci užívali exorcismu při posedlých. Víru v posedlost daemonem měli i učenci Kristovi ze židovstva, jak patrné z Luk. 10. 17. Mat. 17. 18.

Třebas s posedlostí ďábelskou namnoze byly spojené i jiné přirozené nemoci, přece se také připomínají posedlí, kteří žádnou nemocí nebyli stíženi. Tak ve Skut. ap. 16. jest řeč o dívce, která měla ducha pythonského a která vydělala hádačstvím svým pánům mnoho peněz a z níž apoštol Pavel „ducha“ vyhnal. A zajisté, řekl-li daemon: Legie jest jméno mé, poněvadž jsme mnozí, nemluvila tu nemoc sama; tím méně nějaká nemoc prosila o dovolení vběhnouti ve vepře (Mat. 5, 9, 13.) Aniž o nějaké nemoci mohou se rozuměti slova Páně:

Když pak nečistý duch vyjde od člověka, chodí po místech suchých, hledaje odpočívnutí a nenalézá. (Mat. 12. 43.)

Druhý sbor nevěrců praví, že židé sice věřili na posedlost ďábelskou, nikoli však Ježíš a apoštolové. Ale apoštolové prý následovali příkladu Ježíšova, který moudře předsudku obecného lidu se přizpůsobil, aby tím snáze získal důvěry nemocných, kteří byli toliko stíženi utkvělou ideou o posedlosti ďábelské a aby je uzdraviti mohl.

Domněnku tuto hájil ve století předšlém Semler ve knize nadepsané *Commentatio de daemoniacis, quorum in Novo Testamento fit mentio* (1779), a jeho falešný náhled za svůj přijali ve století 18. racionalisté: Feller, Bahrdt, Hauber a ve století našem: Schleiermacher, de Welte, Hase, Roskoff, Nippold, Everling, Längin a j.

Nesprávnost domněnky druhé vysvitá z počínání Kristova, který při uzdravování posedlých daemony oslovuje, na jméno se jich táže, jim hrozí, mlčeti káže, je vyhání a při tom ani slovem uzdraveným se nezmiňuje, že na jejich smutném stavu jest vinno něco jiného než vliv daemona.

Ježíš dále nejen před posedlými a židy, ale i v samotě se svými učeníky o posedlosti vždy týmž způsobem mluvil. Tak u Mat. 17. 19 praví Ježíš učeníkům na otázku, proč oni nemohli z posedlého mládence zlého ducha vyvrhnouti: pro vaši nevěru, a toto pokolení se nevymítá leč skrze modlitbu a půst. A u Luk. 10. 17. učeníkům se radujícím a řkoucím: „Pane, také zlí duchové se nám podávají ve jménu tvém,“ řekl: „Viděl jsem satana jako blesk padajícího s nebe.“ A ještě před svým na nebevstoupením vypočítává Ježíš zázraky, které v něho uvěřivší konati budou, na prvním místě uvádí jako zvláštní druh zázraků vymítání zlých duchů. (Mar. 16, 17.) Kdo toto počínání Ježíšovo zrale uváží, snadno pozná, že jest to rouháním, tvrdí-li někdo, že Ježíš, ač v posedlost sám nevěřil, k předsudkům lidu se přizpůsobil; neboť tu by Ježíš, který přišel na svět vydati svědectví pravdě, nic jiného nebyl dělal než utvrzoval židy, apoštoly a učeníky v záhubném bludu.

Ze všeho tedy patrné, že obojí domněnka nevěrecká jest nepravdivou, a že nejen židé, ale i Ježíš a jeho učeníci v posedlost ďábelskou věřili. Z toho dále plyne, že lidé oni skutečně daemonem posedlí byli a že tudíž jejich uzdravení bylo zázračné. (Pokrač.)

Vražda v Polné.

Hilsnerův proces stal se novou Dreyfussiádou. Noviny skoro všech národů přinášejí o Polenské aféře články, jež buď ve smyslu křesťanském nebo židovském o neobyčejné události píší.

Na říšské radě podáno několik interpellací v příčině té. Tak dne 20. října poslanec Bielohlawek a soudruzi podali na ministra spravedlnosti tento dotaz:

„Podle výsledku porotního líčení kutnohorského vyšetřující soudce Reichenbach dopustil se přímo nápadné ochoty vůči polenským židům. Tak na př. nyní odsouzený vrah Hilsner byl zatčen, až když velitel četnické stanice v Polné na vlastní zodpovědnost provedl jeho zatčení. Avšak ani potom Reichenbach nešel po stopě vrahově a nevzal do praeventivní vazby příslušníky Hilsnerovy ani židy, na které byla důtklivá domněnka, že alespoň o vraždě věděli. Řada polenských židů, na které bylo přitěžující podezření, že byli účastni vraždy neb alespoň měli o ní vědomost, dosud nebyla vyslechnuta. Také nevyšlechnut velký počet svědků, kteří jsou s to, aby dosvědčili, že příslušné osoby byly účastny vraždy buď přímo či nepřímo. Jakkoli přes 20 svědků může popsat co nejzvrubněji ony dva „neznámé“ židy, kteří 29. března s Hilsnerem šli do lesa „Březiny“, podnes nebyl vydán proti nim zatykač ani nečiněno jiného opatření, aby byli vypatráni.

Interpellanti vypočítávají potom četné důvody, pro které podezřelým jest polenský rabín dr. Goldberger. Připomínají údaje dvou svědkyň, podle kterých kolem 11 hod. dopol. několikrát jmenovaný chromý žid vyšel z bytu rabínova, nesa balík ve voskovém plátně; žid tento byl velice rozechvén, a obsah balíku rovnal se nádol.ě, jež měří šest litrů. Služka Goldbergerova udává, že v den po zavraždění Hružové cizí chromý žid, kterého popisuje souhlasně s údaji jiných svědků, u rabína dra Goldbergera obědval, a že paní rabínová, jelikož žid ten měl chrásty, poročila služce, by pohovku, na které tento chromý žid seděl, umyla, aby její děti nedostaly onu nemoc. Dr. Goldberger popírá toto faktum, ačkoli svědkové, v interpellaci uvedení, účaje své potvrditi chtějí přísežně. U poštovního úřadu v Golčově Jeníkové zabavena byla zásilka tamějšího košeráka Morice Kurzweila na polenského rabína Goldbergera poštovní správou samou.

Poštmistrovi bylo podezřelé, že košerák Kurzweil odesílá polenskému rabínu bednu, obsahující (prý) „parfum“. K jeho udání, učiněnému u okresního soudu v Habrech, tato zásilka zadržena a zkoumána úřadně. Po otevření bedny nalezena byla skleněná láhev, která byla zabalena do vaty silně parfumované. V té byly četné černohnědé kníčky. Zásilka byla soudem zabavena a poslána k analýsi do Prahy. Dosud však nesděleno nic o výsledku této analýse.

Interpellanti uvádějí potom zevrubným způsobem četné momenty, ze kterých odvozují podezření na jiné židy, zejména proti košeráku v Golčově Jeníkové, Moricovi Kurzweilovi. Naposledy vznášejí na ministra justice dotaz:

Je-li ochoten, uložiti neprodleně státnímu zastupitelstvu kutnohorskému, aby na základě předchozích údajů zahájilo trestní vyšetřování a výslech svědků, v interpellaci udaných?

Posl. Schneider a soudruzi podali v téže věci na ministry vnitra a spravedlnosti dotaz, ve kterém si stěžují na chování se vyšetřujícího soudce Reichenbacha, který na počátku aféry polenské se choval tak povážlivě podezřele a nyní jest znova v aféře té činným. Účel vyšetřování, zavedeného nyní proti matce a bratru zavražděné Hružové, je tento: Z poškozené matky má býti udělána vražedkyně, aby zástupce její dr. Baxa pozbyl práva jako zástupce soukromé účastnice nahlédnutí do akt a celá záležitost byla zmatena a zakřídována. Také malý zbytek důvěry ve spravedlnost rakouské justice jest ohrožen od té doby, co ve známost vešlo, že obhájce dr. Auředníček před svědky se vyslovil, že nález proti Hilsnerovi kasačním soudem bude zrušen a další řízení proti němu zastaveno.

Interpellanti tážou se:

Chce vláda způsobiti

1. aby zástupcům židovských zájmův a židovským spolkům bylo učiněno nemožným potupovati soudce a porotce?

2. aby nebylo novinám zakázáno, pravá fakta, která se týkají této aféry, uveřejňovati a je věcně posuzovati?

3. aby rada zemského soudu Reichenbach byl vyloučen z veškerého spolupůsobení v této záležitosti a byl pohnán ke zodpovědnosti ve příčině motivů svého nevysvětlitelného chování?

4. aby státnímu zástupci bylo uloženo konati náležitá šetření, by vypátráni byli vinníci, zejména pak aby zjistil, zdali košerák Kurzweil a rabin Goldberger nejsou spoluvinnými?

5. aby zjednána byla jasnost o tom, zdali kuličky, které se nalézaly v láhvi, Kurzweilem rabínu Goldbergerovi poslané, jsou uhněteny z lidské krve, a kam se poděla krev z vraždy Hružové?

6. aby se stalo náležité opatření, by u kasačního soudu nemohli vykonávati vliv židé křtění a nekřtění?

Polští poslanci židovskými svými kolegy vybidnuti, podali k ministerstvu též dotaz u věci té.

Na všechny ty dotazy ministr žádný posud neodpověděl.

Zatím podal poslanec Schlesinger dotaz k ministru spravedlnosti, v němž se praví: „Byl státní návladní dr. Schneider-Svoboda skutečně povolán do Prahy pro své jeduání v procesu Hilsnerové, aby se zodpovídal? Jest mu nějaký trest opovězen? Bude dán do pense, jak židovské listy píší? Tím bylo by dokázáno (praví se doslovně v interpellaci), že u nás jsou židé nad soudy a že mohou jim nepohodlné soudce odstraniti a že jsou vyšší instance soudní sníženy na židovské pochopy.“

Dále podal poslanec Schlesinger dotaz na ministra spravedlnosti, proč Hilsnera navštěvovati smí rabin Abeles a dr. Auředniček, a zdali tím se připravuje re-vise procesu?

Zatím utvořili židé velkou jednotu židovských obcí, jež konala schůzi dne 30. října. Na té pravil dvorní rada Kareis: „Mangelhafte Intelligenz, eine beklagenswerthe Verderbniss der Charaktere. eine Entfesselung der niedersten Instincte. haben zu Plünderung, Raub, Brandlegung geführt. Man hindert die Leute darau, in jüdische Geschäfte hineinzugehen und man erklärt vor den Augen der Behörde den Juden als vogelfrei!“ Ptáme se však: Kdo zavinil ten úpadek intelligence, tu zkázu charakterů, kdo přeje rozpoutání pudů nejnižších (kořalnami, bordely atd.)? Náš lid neprohlašuje žida nikdy zápsance! A jestli volá dvorní rada Kareis policii a vojsko proti křesťanskému lidu, pak musíme jen sprásknouti ruce nad takovou „výchovou“ lidu!“

Židovský spolek vydal v 9000 exemplářích spis: „Der Blutbergglaube in der Menschheit, Blutmorde und Blutritus“ —

v Mnichově, Beckovo knihkupectví. V knize té dovolávají se židé papežů Inocence IV., Řehoře X., Martina V., Mikuláše V., Pavla III., Klimenta XIII. a XIV., kteří vydali (prý) rozhodné bully proti nařčení židů z rituelní vraždy. Mimo to se poukazuje na spis M. Sterna r. 1893 a 1895 v Kielu vydaný: „Urkundliche Beiträge über die Stellung der Päpste zu den Juden.“ Co se týče dra. Veitha, uvádí se Fr. J. Molitor, jenž r. 1841 ve spise „Philosophie der Geschichte“ praví, že na kazatelně dr. Veith s křížem v ruce prohlásil, že užívání krve křesťanské při obřadech židovských je lež.

Všeobecný israelský spolek v Rakousku (allgemeiner oesterreichischer Israelitenbund), slučující 150 židovských obcí, vášnivě se obrazuje v prudké resoluci proti rituelní vraždě, kterou nazývá „dümmste Blutlüge.“ Sbírá peníze, aby mohl vydávati spisy a podporovati noviny židům přátelské atd.

Hněv lidu propukl v mnohých osadách proti židům takovou měrou, že vojsko a četnictvo musilo zakročiti. Ve Vsetíně bylo zabito 5 osob a 20 těžce raněno. V Holešově, kde žid Ehrlich střílel do lidu, bylo mnoho osob zmrzačeno. Ve městech i ve vsích, kde židé ostentativně se přihlásili k německým nacionálům a po zrušení jazykových nařízení slavili „vítězství“ banketem a osvětlením oken, jeví se povážlivé kvášení. —

Ukazuje se, jak ohromné moci židovstvo požívá. Ukazuje se, že Israel, jak dr. Kisch přednášel, skutečně cítí „poslání“ své v tom, aby dobylo světa. A prostředky k tomu? Kdo z nás by je neznal, necítil, nezasl nad nimi? Jsou to židé — podle talmudu!

Sensáci způsobila* interpellace poslance Březnovského na říšské radě v příčině vyšetřujícího soudce adj. Baudiše a dra Auřednička, v níž se praví: „Tito mužové podali zvláštní pamětní list k ministerstvu v tom smyslu, že — „vina spočívá na matce a bratru zavražděné A. Hružové; následkem toho konala se domovní prohlídka v domku Hružových, kde i stěna odškrábána, aby (prý) se našla stopa krve, ale bez výsledku. Hilsner má být udělán nepřičetným, aby byl propuštěn“ ...

Jak se praví, žádají židovští vůdcové, aby papež, biskupové (!) a theologické fakulty (i pražská) podali ve smyslu židům příznivém vyjádření proti rituelní vraždě jakožto bídné lži.

Velká debata o prohlášení ministerstva hr. Claryho poskytla řečníkům všech stran příležitost, aby stanovisko své k vládě objasnili.

Dne 24. října mluvili posl. Okuniewski, Hofmann z Wellenhofu, dr. Pergelt, Lueger, dr. Baernreither, Rink, Hannich a Wolf. Tak vypukla bouře proti min. spravedlnosti Kindingrovi při čtení interpellace českých poslanců. Voláno: Fuj! Abcúg! Porušuje zákony! Úkladný vrah! kat a pod. Ministr Kindinger vydal totiž důvěrný výnos dne 16. října, aby opětně zavedena byla výlučně (!) německá řeč u c. k. soudů v Čechách. Na konec vřava vzrostla tak, že min. Kindinger musil utéci ze síně zasedací.

Dne 25. října prohlásil ryt. Jaworski jménem Poláků:

„S úzkostí hledíme na úpadek parlamentarismu; obstrukci byla obětována tři ministerstva, majorita i — státní autorita! Zrušení jazykových nařízení jest na újmu spravedlivých národních zájmů. Z prohlášení hr. Claryho vane ledový centralistický vítr, který v nás budí nedůvěru k vládě. Svazek v pravici nadále zachováme.“

Po řeči posl. Türka, jenž pravil, že německé země v Rakousku musí se připojit (!) k Německu a že pruské kanony nám Slovany zahrají, že na to nezapomeneme, prohlásil jménem českých velkostatkářů hr. Pálffy:

Menšina zvítězila... Vláda ujišťuje, že zachová platnou ústavu a její ustanovení ve chvíli, kdy — zrušuje jazyková nařízení, kdy páše bezprávi na právních názorech a páše čin, jenž otřásá víru na spravedlnost a český národ zraňuje. Českému národu stala se křivda, jež bude mít těžké následky. Poškozena rovnoprávnost a spravedlnost. Cesta, kterou vláda nastoupila, nevede k pořádku. Z bezprávi zase bezprávi se zplodí. Tato vláda není neutrální, místo míru rozsevá bouři. Proč nebyl vydán jazykový zákon před odvoláním jaz. nařízení? Program náš je, aby skutečně bylo rovné právo všech v našich zemích. Budeme vystupovati společně se zástupci českého národa, poslou-

chajíce hlas svědomí. My se boje vnučeného nám nelekáme a křivdu odčiníme. Půjde me po cestě krušné s mužnou odvahou a věrností v boj. Národ náš může býti na čas přemožen, ale nepodlehne. Dej Bůh, aby idejím práva vzešla lepší budoucnost!

Po řeči Stapinského mluvil dr. Stránský.

Dr. Stránský pravil: „Bolest a zklamání zmocnily se českého národa činem bídnou ctižádostí naplučné vlády. 17. říjen zůstane černě zapsán jako den Solferinský a Královéhradecký. Je to potupa a hanba pro Rakousko. Co se stalo, je vrchol drzosti v porušování práv a spravedlnosti, je to vrchol odkopnutí mravnosti. Jest nám vésti boj proti zbabělosti vlády, jež se před obstrukcí dala na útěk. Zvítězil syndikát hr. Goluchovského s armádou a vojenskou stranou. Hrabě Clary dal se najati, aby provedl dílo kata na spravedlnosti. Teď nám autorita státu neleží více na srdci. Hr. Clary nemá o dějinách českého národa ani poněti. Hr. Badeni chtěl spravedlnost. — Hr. Clary schoval se — za korunu. To je nejhorší služba, kterou sluha svému pánu prokázati může. Je to zkažený parlament, kde se nám smí hroziti — pruskými děly. Ve Francii by na takového člověka plivli. U nás se vláda nehne! Český národ nepozbyl své cti, ale Rakousko hanbou obtíženo vkročí do 20. století.“

Posl. Lupul, Malfatti a dr. Kathrein prohlásili, že chtějí vyčkati činů vlády.

Dne 26. října promluvil dr. Kramář: „Češi nechtějí Němců potlačovati. — Co pozbyli, zase dostati musí. Český národ zná svou sílu, cenu a význam svůj pro evropskou politiku. Národ český byl do krve uražen a vyzván k boji. Bez bázně boj nastoupí a vybojuje si rovnoprávnost a rovnost.“

Po posl. Bianchinim promluvil dr. Žáček: Ovoce vlády nové je viděti na hřbitovech na Moravě. Krev v Přerově, Holešově a Vsetíně je důkazem vládního umění. To je kletba zlého činu, že rakouská ústava od počátku byla budovon šaleb a lži, neboť přiznává právo jen menšině a většinu chce k otroctví odsouditi. Němci vnesli revoluci do této sněmovny. Na Moravě musili vždy úředníci znáti oba jazyky. Dnes vláda to ruší! A jsou tam

tři čtvrtiny Čechů! To musí základy státu otřásti. — Český národ krvavou tu rážku nedá si klidně líbiti. Zodpovědnost za smutné události padá na ty, kteří brutální násilí povýšili za právo, a na vládu, jež revoluci parlamentní učinila způsobilou ke dvoru, jež se spojila s revolucí proti národům a proti státu rakouskému. Manlicherovkami chce vláda docílití dělného parlamentu. Jedná se o základní pilíře Rakouska a otázku: Má Rakousko plnit své historické poslání či má se státi vasalským státem sousední říše německé? Následkem tohoto skutku musila by vzniknouti strašlivá občanská válka ve středu Evropy a zkáza mocného kdysi státu Rakouska. Bismarck vynalezl politiku krve a železa, jím nebyl národ německý osvobozen, ale ztročen. Vedle Schillera a Goetha je pidimužšk, barbar a vandal. Národové rakonští jej i militarismus jeho budou proklínati! Jeho politika železa a krve pomátla ethické pojmy milionů a vtiskla bezprávi pečeť práva. A přece je nutna politika práva, spravedlnosti, humanity a mravnosti.

Po řeči posl. Daszynského, jenž se posmíval českým poslancům, mluvili poslanci Bulat, Treunfels a Iro.

Dne 27. října promluvil dr. Pacák: „Známkou politiky rakouské jest slibovati a — nedostáti slibu a zásada: divide et impera. V Rakousku nebude klidu, pokud nenastane dohodnutí na základě spravedlnosti a upřímnosti ke všem národům. Teď platí: Obstructio mīsto (justitia) regnorum fundamentum! Krev lpí na rukou vlády. Ve vládním prohlášení je celá řada lži; vláda nemá ryzi úmysly, jak praví. Výnos ministra spravedlnosti je korupcí soudcovského stavu. Chováme k vládě rozhodnou nedůvěru. Tato vláda rozmnožila překážky smíru, možnost vyrovnání odložena na léta, když nám dána rána pěstí.

Po řeči poslance Wachnianina promluvil jako generální řečník rytíř dr. Plaček: Rakousko vyvolá (řekl kn. Schwarzenberg po křimské válce) nevděkem svým úžas celého světa. Nyní je Rakousko nevděčno i k jednomu z nevěrnějších národů. Boj se nám vnutil, ale my neprohrajeme. Voláme: Pryč s touto vládou!

Vláda ani slovem nesúčastnila se debaty.

Následkem telegramu císařova, jež obdržel ryt. Jaworski, pravice odhodlala se při-

kročiti k volbám do delegací, jež provedeny zcela klidně — až na spílání posl. Wolfa a 6 jeho soudruhů. Za Čechy budou v delegaci posl.: Mettal, hr. Sylva Taroucca, dr. Grégr, dr. Herold, dr. Kramář, dr. Pacák a Němci: dr. Funke, dr. Pergelt, dr. Russ, dr. Baernreither. Za Moravu Žáček a Stránský, Gütz a Serényi. Rozpočet pravice vládě hr. Claryho [sotva] povolí.

* * *

Demonstrace a protesty ve všech českých a moravských městech konají se po celých 14 dnů. Někde lid mlčky chodí, jinde zpívá vlastenecké písně, na mnohých místech Němcům a židům vytloukána jsou okna.

Staročeská strana konala dne 22. října sjezd, kde promluvil dr. Rieger, dr. Mattuš, dr. Hruška a jiní. Přijata resoluce, v níž se praví: Odvolání nařízení jazykových jeví se porušením historických ústavních práv našich; jest to odvažný a nebezpečný krok na autoritu státní, podvracející důvěru v klidný život ústavní... Marné byly naše zápasy domácí... Vitáme usnesení konservativních českých velkostatkářů i důvěrníků nár. stravy svobodomyšlné. Udržení pravice je nejpríměřenější zájmům říše i většině národů. Přední povinností bude opravití řády volební v duchu spravedlivém ke všem třídám občanstva, dopřávajícím všem činitelům v životě státním přiměřené zastoupení. Smíru s těmi, kteří vlastizrádné agitace v něm. straně vedou, nehledáme a neučiníme, ježto usilují o podmanění a vyhubení národa našeho. Toužíme dohodnouti se s ním. krajany, pokud chtějí loyálně šetřiti rovného práva národnosti naší. Nadprávi nehledáme. Na půdě českého státního práva nezvratně trváme. Vážnost doby napomíná spojití všech stran y ke spolupřiměřenosti.

Zatím vláda pokračuje v germanisaci dále. Otázka „hier“ a „jelem“ (tukaj atd.) při kontrolních shromážděních rozčepuje mysl denně. V Pešti došlo k vážným demonstracím. U nás množství mužů, kteří pronesli „zde“ (místo hier) zavřeno.

Dne 29. října konal se v Praze sjezd okresních starostů a zástupců měst, kde přijata ostrá resoluce proti vládě. Boj proti utlačovatelům poroste lavinou!

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

I. Rolníci.

Židé chvatně kupují statky! Takový se ozývá nářek se všech stran. U nás v Čechách skoro není obce, kde by nebyl 1—2 židovské statky. Na mnohých místech přes jednu třetinu majetku nemovitého mají již židé v moci. Velkostatky pronajímají z počátku — 10—15 let na uich hospodaří a pak si — velkostatky kupují. Kdežto šlechta nemůže na velkostatkách takřka ničeho nšetřiti, židé odnášejí z nich plné kapsy. Ještě smutnější zprávy docházejí z Uher a Haliče. „Gazeta Narodova“ praví: R. 1867. židům v Haliči vůbec nebylo dovoleno nabývatí pozemského majetku a v celé zemi bylo jen 38 židovských držitelů půdy. Obmezení to bylo zrušeno r. 1867. A již za 3 léta bylo tam 69 židovských velkostatkářů, kteří mají volební právo v I. kurii. R. 1876 bylo židovských velkostatkářů již 289 a r. 1880 již pátý díl všech velkostatkářů v Haliči. Mimo to od r., 1874 do 1892 přešlo v ruce židovské 43.000 menších selských statků. Půjde li to tak dále, budou za 10—20 let židé jedinými pány půdy v Haliči, v níž dnes už drží ve svých rukou 70 procent (!) vsí půdy buď jako nájemníci nebo pachtýři. — V Uhrách dle zpráv ústředního statistického řádu mají židé v nájmu 67¹/₇ procent všech velkostatků v korunně uherské. Velkostatkářů židovských je v Uhrách 1039 čili 43 procent. Také v Uhrách nebylo židům do r. 1864. dovoleno nabývatí půdy. A dnes po 35 letech náleží, např. židu Popprovi polovice nitránské stolice. Žid Deutsch je pánem ohromných statků v Pétikosteli. — Také v Uhrách je přes 70 procent vsí půdy buď přímo nebo pachtem v rukou židovských; Mimo to nejlepší uherské vinice patří židům. Židé v Uhrách jsou pány největších stád dobytka hovězího i vepřového a obstarávají dodávky vojsku, do měst atd. — Kdy naši křesťané pomyslí na záchranu?

Na Hané prodává se skoro vesměs cikorka žida-němce Francka. Týž rozdává na stábeden zdarma, jen aby si udržel přízeň. A lid náš kupuje i druh „Germania“ ve velkoněmeckém obalu barevném!

Mnoho peněz prohrálo se v minulých dnech na burse vídeňské v salinkách a jiných papírech. Je to hazardní hra, kterou

podporují nesvědomitě firmy — jako na př. v Nár. L. uvedená firma Hanisch a Reiner, atd. Kdy zmoudří naši lidé?

Hospodářská krize vypukla v Rumunsku. Příčinou jsou nepříznivé poměry zemědělské minulých let a úplná neúroda letošního roku. Pšenice, hlavní předmět vývozu, nedosáhla ani třetiny výnosu let předěšlých, a úroda nestačí namnoze ani na semeno pro rok příští. Žito a ječmen zanikly vůbec, a veškera potřeba musí býti hrazena z ciziny. I kukurice jeví jen slabé výsledky. Jelikož Rumunsko nemá téměř žádného průmyslu, závisí celý hospodářský život výhradně na výnosu žně. Neúrodou způsobeno úplně vázaní obchodu jak malého tak velikého, a finanční krize, z toho se vyvinuvší, zachvátila i stát. V minulých letech vydáno bylo za 80 milionů pokladních poukázek, které jsou nyní vládě překážkou, že nemůže uzavřítí půjčku. Všechny její pokusy v Berlíně byly odmítnuty. Peněžní tiseň dosahuje až té míry, že se úředníkům ani nevyplácejí platy.

II. Řemesla.

V Plzni promluveno bylo dne 22. října na schůzi živnostníků o krejčovském řemesle Pan Průša např. pravil: Prostějovská firma „Mandl a spol.“ zaměstnává 2000 dělníků krejčovských; ti pracují 18—20 hodin a jsou sotva živi. Pražské švadleny pracují za 2—3 zl. týdně. Dílny byly zničeny výrobou tovární, konfekcemi a konkurencí. Stroj stříhací stříhá najednou až 40 látek! Naše obce ani stát neoceňují práci. Nechtě opět jen v dílnách se pracuje a to solidně a pořádně. Při výrobě konfekční děsně řádí tuberkulosa. Skoro 6 měsíců v roce není práce. Noviny nepodporují chudší lid. Pak přijata resoluce, v níž se žádá: 1. aby ničivost škodné výroby konfekční byla obmezena, 2. aby se zakročilo proti špinavé sobeckosti výroby velkokonfekční, kde se vysávají dělníci a přivádějí v mravní i hmotnou zkázu, 3. aby uzákoněny byly dílny, zrušeno bylo štukverkářství a práce z domu aby byla zakázána, by úpadek krejčovského řemesla byl odvrácen, 4. aby důkladně opraven byl § 38. živnosten. řádu, jenž i neodborníkům dovoluje řemesla provozovat, 5. aby součinně vystoupila všechna společenstva mistrů a odborných orga-

nisací v Rakousku bez rozdílu národnosti, ježto konfekcemi všickni jsou ničeni, doba pracovní prodávána, mzda snižována a armáda nezaměstnaných roste, 6. aby ve všech státech proti volné konkurenci (a proti konfekční výrobě) byl podniknut boj.

Jisto je, že dovednost mistrů měla by se zlepšiti, otázka učeničká upravena, práce v kasárnách a trestnicích zakázati, dílny znova zařídit, společné stroje měly by se opatřiti, levněji nakupovati, nemocenské a úrazové pojištění by se mělo též upravit.

Krejčovští dělníci v Prostějově 29. října usnesli se na tom, že si budou více než posud všímati odborových zájmů, že budou se domáhati, aby štukverk byl zrušen a práce z domu aby nebyla vydávána, aby mzda byla poměrně zvýšena, aby rozmnožen byl živnostenský inspektorát atd.

Živnostníci na Král. Vinohradech uspořádali dne 30. října v Nár. domě schůzi. kde p. Kratochvíl pravil: Otázka řemeslnická musí se studovat a ne odbývat planými řečmi a odhlasováním resoluce na schůzích. Řemeslnictvo po dlouhá léta bylo zanedbáváno a bude třeba let mnohých, než se půda zkyprí a k úspěchům dojde. Maloživnostnictvo je nejpočetnější třídou v Rakousku a nemá se dopustiti, aby kleslo. Musí se upravit zákonodárství. Systém centralistický musí býti odstraněn, otázka řemesl-

nická se řešiti musí na sněmě zemském. Stát musí prováděti politiku hospodářskou a zabránit zproletarisování řemesla a živnosti. Systém dosavadní byl výrobkům domácím na škodu, Anglie a Německo nás vytlačovaly. Stát nesmí chránit jen velkovýrobu a velkokapitál, ale i stav střední. Musí odstranit § 14 a 38. živnost. řádu. Odborné školství odchovává nám jen 3 proc. samostatných živnostníků, ale 97 procent absolventů je — sluhů kapitálu. Střední stav musí čeliti proti internacionálním socialistům, kteří chtějí řemeslnictvo úplně zproletarisovat. Jestli nebude pěstěna politika národohospodářská, nastane bankrot! Společenstva nynější jsou vlastně jen expositurami hejtmanství. Česká společnost též nepodporuje maloživnostníka, ale velkokapitalisty. Nutno, aby nastoupila sebedůvěra a bratrství. Dále mluvili pp. Bureš, Lanč, Tereba, Průša Rys, Anýž, Fárek a Holovský, načež přijata resoluce.

III. Dělníci.

Abyste se odpomohlo vzrůstajícímu nedostatku zemědělského dělnictva na venkově, vytvořila se v Berlíně zvláštní společnost, jež bude pracovati k tomu, by chudší rodiny z velkých měst usazovaly se na venkově. U nás na Kolínsku a Podřipsku nyní není lidu — k dobývání řepy.

ŠKOLSTVÍ.

Němečtí studující z techniky a university pražské zahájili letošní školní rok po staroslavném (!) způsobu komersem čili pitkou slavnostní dne 26. října v Grandhotelu. Dostavilo se jich k slavnosti veliké množství. Professoři přišli skoro všichni. Rektor Holzinger pravil, že se slaví 552. rok trvání německé university v Praze. Připitky pronášeny byly na — německý národ, na professory atd. Dr. Ulrich a prof. God děkovali „České spořitelně“ za zřízení „Studentenheimu“ v Grandhotelu. Dr. Verunský pravil, že Němci válečnou sekýru skloní i sice, ale nezahrabali. Politika (prý) je věčný boj a něm. studentstvo musí za jedno cítiti v mladistvém nadšení s těžce (!) zkoušeným něm. lidem. — A co učinilo české studentstvo při začátku roku? Kdyby se shromáždilo, řekne se, že — demonstrují.

Proti prof. Hirnovi na vídeňské universitě uspořádali studenti nacionální a Schoenererovci obrovskou demonstraci 20. října volající: Abcúg klerikáli! Rvali, pískali a dupali, až prof. Hirn odešel ze sálu. Pak zpívali „Wacht am Rhein“, když vyhráli.

Dne 1. listopadu konal se ve Vídni sjezd 3000 učitelů rakouských obecných škol. Bylo proneseno mnoho stížností na bídné postavení učitelů. Mluvili uč. Katschinka, Tuček a t. d. a poslanci Bendel, Heeger, Wrabetz, Iro, Roser. Učitelé se usnesli, žádati 800 zl. základního služného (po maturitě 600 zl.). Správce ministerstva vyučování ryt. Hartl. přijav deputaci učitelstva, pravil, že náprava státi se musí, ale že půjde ztěžka. V resoluci své učitelé žádají, aby třetinu nákladu na školy obecné nesl stát, kdežto nyní platí vše země, ale poroučí ve všem stát, jenž

z České koruny 215 milionů zl. daní státních sebere, ale jen 55 mil. zl. zpět na úřední správu vydá. Nešťastná centralisace!

* * *
V Pešti konal se koncem října sjezd mezinárodní na ochranu dětí k popudu bar. Malkmesovy. Přítomni byli lékaři, právníci, učitelé, filantropové. V odborných sekcích konaly se porady o různých otázkách na př. o úmrtnosti dětí a prostředku proti tomu, o alkoholismu v mládeži, o přetěžování mládeže na školách, o ústavech slepců, hluchoněmých a pod., o mravně zpustlých a slabomyslných dětech, o dětské literatuře, o zaměstnávání dětí v závodech a na polích, o předčasném dospívání mládeže hlavně v městech a pod. Byla přijata resoluce v příčině zřizování ochranoven pro mravně zpustlé děti, léčebných ústavů pro děti choré, stran zlepšení stavu matek v nejnižších vrstvách, zřizování ústavu pro děti slabomyslné atd. V čas sjezdu byla uspořádána hygienická výstava. Za 3 léta má býti sjezd v Londýně, kde se má zvoliti stálý výbor, jenž bude vždy po půl roce zasedati v Paříži.

* * *
„Vychovatel“, čas věnovaný zájmům křesť. školství, red. dr. R. Horský přináší v č. 20. úvod. článek: „Orgán ústř. spolku učitelského vypovídá boj náboženství“, v němž se praví: Po příkladu něm. Freie Lehrerstimme i „Český učitel“ bratříčkuje se se soc. demokracií, neboť 27. září napsal: Mlhami klerikalismu prostoupena je krajina školství. Ve škole se připravuje půda katolicko klerikálnímu Římu. Zpívají se písně katolicko náboženské, jež v hodině zpěvu zpívají i žáci jiných vyznání, ale písním israelsko-evangelicko náboženským (!) neučí se žactvo v hodině zpěvu. Katolické modlitby se říkají, mládež se účastní katol. cvičení v průvodu atd. A učitelé bez rozdílu vyznání musí dobrým příkladem předcházeti, — učitel dělá

kříž (!), modlí se hlasitě, zpívá, bije se v prsa kajicně, kleká na obě kolena, přijímá popelec atd. — před zrakoma (!) žáků a jde — ke zpovědi a k přijímání... Uniformní kázní a bohoslužbou katol. církve odchovaná mládež může dosáhnouti 14. roku věku svého dle svého přesvědčení voliti si (!) náboženské vyznání. Tím spíše učitel, — může po případě i bezvěrcem zůstat, vždyť je samostatnou individualitou! Ale „Vychovatel“ píše o tom: Takové zvrhlosti a zpustlosti nenadáli jsme se aspoň tak brzy! — Podivní paedagogové!

Okresní výbor v Josefově (ve Vídni) dostal od okres. výboru v Döblingu vyzvání, by pomáhal odvraceti školní mládež od návštěvy kořalen. V odůvodnění se praví: Chlapci 9—10 letí v neděli obyčejně odpoledne s rodiči nebo sami docházejí do kořalen. tam se opíjejí, se sklenkou tancují uvnitř i venku. Pan Ballacz. člen okres. výboru, pravil, že viděl opilé děvče, jež musilo školníkem býti ze školy odvedeno. Pan Autensteiner navrhl, by policie dohlížela do kořalen a děti z nich vyháněla, a aby majitelé kořalen propadli přísnému trestu, když nedospělým nalévají kořalky. Též u nás v Čechách dávají kořalečnici „od cesty“ sklenku kořalky. Otcové vodi děti své do kořalny, kde se ubožáci spíjejí docela. Kde bude u nás zaveden zákon, kterým se zapovídá prodávání cigaret a tabáku a zákaz čepování kořalky nedospělým dětem?

* * *
Na české technice v Praze je zapísáno letos 1165 posluchačů, loni 1102. R. 1871 bylo jich 685

* * *
Žačky, jež navštěvovaly vyšší dívčí školu pražskou, založily spolek filantropický, který 28. října konal valnou hromadu. Při zahájení mluveno mnoho o lásce a altruismu, ale o křesťanství — nic! Je vidno, jakým směrem nese se tak zv. lidumilství u nás.

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Ve Vídni počnou 6. listopadu biskupské konference, jejichž předmětem má býti též jednání o úpravě práva patronátního. Předsedati bude kard. Gruscha.

Arcibiskup dr. Kohn vydal pastýřský list, v němž varuje lid před demonstracemi a vybízí, aby vrchnosti jakékoliv bylo posloucháno.

ZAHRAŇIČNÍ UDÁLOSTI.

V Uhrách prohlásil min. Széll v rozpočtové debatě: „Vládní politika v národnostním oboru nemůže býti než ta, aby Uhry vybudovány byly jako jednotný, národně maďarský (!) stát . . . Každý Uher, ať je jakékoli národnosti, je stejně oprávněným členem jednotného maďarského národa. Vláda (prý) nestrpí, aby proti státu bylo štváno. Jednání musí býti veskrze maďarské. Od mocnáře nepřišel nikdy jiný přípis než v jazyce maďarském. V zahraniční politice nic se neděje, o čem by uherská vláda neměla vědomost.

Anglie jest rozčilena nad několika porážkami svého vojska ve Transvaalu. Po zhoubné bitce u Mafekingu a Glencoe, kde Boerové byli odrazeni, zvítězili 30. října u Mafekingu a Ladysmithu. Ztráty anglické obnášejí (prý) 3500 mrtvých, raněných a zajatých. Ústup gen. Whitovi z Ladysmithu je zabráněn. V Anglii panuje nad porážkou tou veliké rozčilení. Ministři praví, že nyní od toho Anglie, co si předsevzala, nemůže ustoupiti. Později bude se hledati, kdo vinen (pravil lord Rosebery v Edinburku), ale pro okamžik musí národ spoléhati na ty, kdo řídí osudy země. Irští poslanci vybízejí své krajany, aby

nikdo z nich nedal se najati k vojně s Boery. Na výpravu povoleno bylo 140 mil. zl. Nyní pohlí však válka několikrát tolik!

Rusko a Francie dorozumívají se v příčině společného postupu v Asii a v Africe. V Africe jmenován pluk. Leontjev gubernátorem rovníkového kraje blíže Habeše. — V zálivě perském domáhá se Rusko jednoho přístavu, čemuž Anglie chce zabrániti, bojíc se, že by Ruskem z Indie vytlačena byla. Loďstvo ruské je mobilisováno.

V Německu připravuje se veřejnost na podání vládní předlohy v příčině několika nových obrněných lodí. Časopisy většinou souhlasí, aby se námořní moc Německa pozdvihla, by mohli Němci soupeřiti s Francií a Anglií. Císař německý po třetí již oznamuje úmysl, že pojedě do Anglie ke královně Viktorii, aby upevnil angloněmecké poměry. Min. Chaplin v Manchesteru pravil 2. list., že anglicko-americké i angloněmecké styky jsou velice přátelské.

Američané na Filipinech nemohou se domoci žádného úspěchu. Domorodci brání ostrovy tak, že americké úřady pouze v pobřežních městech některých se usídlily.

• • • ČÁST LITERARNÍ. • • •

Lesklý povrch.

Obrázek. — Napsal Bohumil Brodský.

(Pokračování.)

Ale vždy ho lekala cesta. Báł se unavení, lekal se nějakého neštěstí a děsil se nepohodlí, kterého by zažil. Odkládal výlet rok od roku, až se už zdálo, že se do Prahy nevypraví. Ale přece k tomu došlo.

Navštívil jej synovec, profesor se svou mladou chotí. Zatím co mladá panička dělovala s Toničkou různé kuchařské a hospodářské rady a pokyny, rozhovořil se mladý profesor Fousek nadšeně o Praze. Jemnostpán ho poslouchal ani nedutaje. I jeho nitro se rozechvělo, a najednou pocítil tak mocnou touhu podívati se přece do Prahy, že synovci řekl, aby jej s sebou vzal.

Bylo ujednáno, a jemnostpán po dlouhých a důkladných přípravách vydal se na cestu. Zpočátku litoval, že na stará kolena takových nesmyslných kousků se dopouští. Cestou se roztrásl, a když přijel do Prahy, nic zvláštního neviděl. Byla noc, a cestou

do bytu synovcova několikrát se sám u sebe zařekl, že dozajista ráno pojedje zpátky. Ale nejel.

Dobře se vyspal a když se podíval ven na oživené ulice, uchvátla jej dětská zvědavost. Sotva se nasnídal, již se vybral se synovcem na obchůzku. Zpočátku se divil, ale pak už neměl ani na to času. Jen vzdychal, vrtěl hlavou a stále si přál, aby to všechno viděla taky Tonička.

„K neuvěření,“ povídal přes tu chvíli. „To se dějí zrovna zázraky. Teď už se nedívím, že každý chce jen do Prahy. Tady je život, tady vidíme, jak rosteme, jak se pevně usazujeme. Teď už na nás nikdo nedoroste. Tohle není Řeteč, kde může pan vrchní nahnat sedlákům strachu. Za mých dob to ještě všechno šlo po staru, všude byly samé ohledy, strachy, všechno zavánělo cizotou, a dupnout neodvážil se nikdo leč o muzice. Nu, zaplať Pán Bůh, že jsem sem jel. Teď už budu pokojněji myslet, co se s námi stane. A dá-li Pán Bůh, za pět let se sem zase podívám.“

Synovec se jen usmíval a jemnostpána vodil tam, kde by nabyl nejvýznačnějšího názoru o pražském životě: Zavedl jej taky v poledne na Příkopy. Jemnostpánovi tam příliš volno nebylo. Zdálo se mu, že naň všichni pohlížejí jaksi s patra že mu z tváře vyčítají, že je selským velebníčkem, který mezi tu honoraci se ani nehodí.

„Pojďme odtud, Karlíčku,“ povídal svému průvodci mrzutě. „Mně se to tu mezi tím panstvem nelíbí. Tak si mě prohlížejí, jako bych byl tvor z jiného světa.“

„To se vám jen zdá,“ zasmál se profesor. „Zde nejsou všichni z takové velké honorace. Většina procházejících se jsou židé, a ti ostatní z dobré polovice jdou sem pro zevnější přepych. Podívejte se na příklad na tamhle ty dvě dámy v závojích, které jdou proti nám. Bydlí ve čtvrtém patře u nás v domě. Jejich muž jest skrovně placezým bankovním úředníkem, trpí často nouzi, a uevím, mají-li něco, co nebylo dosud v zastavárně.“

Zamířel se, poněvadž dámy byly již blízko. Byly oděny ve stkvělých, moderních toaletách, hlavy nesly vzhůru a vykračovaly si, jakoby za nimi šel lokaj. Jemnostpán ostýchavě po nich mrskl pohledem a div se nezastavil. Dámy sebou také jaksi trbly, ale pak opět zcela nenuceně vznášely se dále.

„Hochu, ty ženské jsou mi známé,“ řekl jemnostpán chvatně, chytiv profesora za ruku a ohlédnuv se za nimi. „Jak se jmenují, odkud jsou?“

„Muž té mladší byl prý kdesi hospodářským úředníkem a ta starší je matka mladé paničky. Velice si zakládá na tom, že prý je rozená šlechtična, ačkoliv nevím, je-li to pravda.“

„Už vím, už vím,“ volal jemnostpán, až se mimojdoucí za ním obraceli. „Ta stará je vdova po nadlesním Typlovi ze Stračina. Je šlechtična, je, tuším, že Labale de Uvril. Pamatuji si to jméno, když jsem její děti zapisoval do matrik. A ta druhá, její dcera, měla vrchního Štěcha. Jmenuje se Julinka. Já ji křtil, holenku, oddával a její sestru taky. Podívejme se, kde se s nimi shledávám. A povídáš, že se jim špatně vede? Vždyť chodí jako dvě královny!“

„To vás nesmí zmásti. Zde v Praze je mnoho lidí, kteří pro lesklý povrch trpí hlad, kteří na veřejnost vystupují jako urozené panstvo, stojící až po krk v penězích, ale doma mají bídu a hlad, chodí v hadrech, myjí podlahu, perou se a spílají si jako nevzdělanci. U Štěchů je právě tak. Muž je nějak churav a stálými útoky své ženy i tchýně uštván. Sotva se nají, po ulicích se vleče jako stín a chodí ošumělý, že ani jako úředník nevyhlíží. Ale za to obě dámy vystupují velmi okázale. V domě se šeptá všelicos o věrnosti mladé paní Štěchové, a nedávno prý byl u nich veliký křik, při němž muž svou ženu obviňoval z jakési hanebnosti a vyháněl tchýni, poněvadž prý jest toho příčinou a osnovatelkou. Ale na ulici jest jinak. Nikdo jich tu nezná a tak mají aspoň chvíli ten požitek, že se dávají obdivovat jako bohaté panstvo.“

„Vidíme, vidíme, kde se Julinka octla,“ divil se jemnostpán zasmušile. „Já jí nikdy neprorokoval nic dobrého. U nás má sestru, Zdeňku, Je provdána za učitele. Mají už druhé dítě a žijí jako dvě kuřátka. Mají se rádi, Pán Bůh jim požehnává, a často ke mně přicházejí. Mám je, tak říkaje, za své. Však je také znáš, ukazoval jsem ti je oknem, když šli z procházky. Ti žijí jako řádní lidé. Nevypínají se, jsou prosté, upřímné duše a co jsou spolu, ošklivé slovo si nedali. Teď mají u sebe mužovy rodiče, prosté, upřímné, selské lidi. Ti Zdeňku zbožňují a ona na nich visí celou duší. Povídám, šťastná rodina. Že by Julinka takhle daleko zašla, toho jsem se přece nenadál. Ani to Zdeňce nepovím.“

Trápila by se, a nestojí jí její sestra za to. Pojď, půjdeme raději dál, abychom jich ještě jednou nepotkali. Ony, zdá se, mě poznaly, ale nehlásily se. Pravda, já jim před třemi roky zatopil.“

Vypravoval synovci, jak se ke Kuklovům přistěhovaly a málem by byly spokojenost mladých manželů zničily. Nešlo to teď starochovi do hlavy, co se s nimi stalo, a chvílemi přeslechl synovcovu otázku, vraceje se myšlenkami k Juluce a její matce. —

(Dokončení.)

Dne 21. října advokáti čeští i němečtí sešli se, aby protestovali proti ministerským výnosům, kterými se vůči stavu advokátnímu nařizuje soudcům, aby hleděli processy co možná zkracovati. Advokáti se bránili a mluvili prudce. Dr. Zdenko Schücker na při. pravil: „Největší část advokátů má skrovnou existenci. Žijí zcela svému povolání a nalazají v něm největší uspokojení. Na advokátovi spočívá všecken veřejný život, v obci i v okresu, neboť on jedině má porozumění, poctivou vůli a schopnost býti učitelem obyvatelstva (doslova: er allein hat das Verständniss, den ehrlichen Willen und die Fähigkeit, der Lehrmeister der Bevölkerung zu sein). Mluvili dále dr. Görner, dr. Hollerstein, dr. Morstatt, dr. Glässner, dr. Bulaty, dr. Šebesta, dr. Schauer, dr. Seidl, dr. Klumpar, dr. Wien, dr. Sachs, dr. Novotný, dr. Hantschel, dr. Jedlička dr. Baštýř, dr. Marek, dr. Pevný atd. Všichni se přimlouvali, aby demonstrace advokátského stavu byla jednotná a mocná, by zájmy stavu toho co nejenergičtěji a nejbezohledněji chráněny byly. Konečně přijata resoluce, ve které se praví: Justiční správa zaujala od zavedení nových, procesních zákonů civilních ve veřejných i tajných výnosech stanovisko, jež důležitost a vážnost stavu advokátního poškozuje, svorné působení soudců a advokátů kalí, stav advokátní méně cenným a postradatelným (!) činitelem justiční správy prohláší, důvěru obecnstva v něj podkopává a možnost žiti způsobem přiměřeným úřednímu a veřejnému postavení advokáta těžce ohrožuje . . . Zejména se tak stalo v příčině správců úpadkových podstat, zřizování seznamů vnučených správců, upravování útrat, v příčině obmezení intervence advokátů v řízení exekucním a procesním, jež vychází z názoru, že právní zastupování právní věci jen zamotává a zdražuje . . . Valná schůze chraňuje se proti takovému jednání justiční

správy, jež ohrožuje postavení advokáta, jehož se domohl jednáním osvědčeným, se sebezapřením (!); a vyzývá výbor, by proti takovému zasahování do justiční správy a do konání spravedlnosti — jež pro řádné zachování zákonů (!) jest tak osudným, se vši energií a bezohledně se obradil a spojil se s ostatními komorami, by ke společnému zakročení čeho nutno zařídily. (Kdyby se nevyhovělo přání advokátů, má býti odmítnuto zastupování ex offio a každé (!) „spojení s justiční správou přerušeno.“) — Páni advokáti ve svých žádostech jsou prý — skromní.

Česká stráž dne 25. října praví: Neodhodlá-li se společnost sama, dobrovolně k postupným a radikálním opravám sociálním, kdo ručí, že stačí navždy vtiskati školou a náboženstvím do duší utlačených postulatů nápisů, jimiž chránila březnová revoluce vídeňská obchody a domy majetných: „Heilig ist das Eigenthum“? Zjevno že ani všeobecné, rovné a přímé volební právo není zázračným elixirem, jimž by pojednou a navždy nemo dernt zjevy politického postupu byly utlačeny. Úplný soulad aby uveden byl v život veřejný, k tomu nemůže stačiti pouhá rovnost formální, v právech politických, neboť při ní zůstaly by skutečné, politické nerovnosti dál. Aby zavedena byla rovnost faktická, musí býti uplatněna naprostá politická rovnoprávnost a odstraněna hospodářská nerovnost.

Žebravých dětí přibývá na ulicích v Praze nesmírně. Stojí nebo sedí na bobku při zdích a domech natahující ruce po — krejcarech, za něž necitelný otec nebo matka jsou živi. A lid náš? Jako slepotou by byl raněn: dává peníze malým žebrákům, děláje z nich takto zloděje a — nevěstky („Čas“ dne 14. října). Dítěti je lépe, když hladem zahyne, než když se zachová pro žebrotu a neřest. Vedte je raději do obecné kuchyně, jděte s nimi do školy. Dát dítě zatknouti — nepomůže, cit pro čest se otnpí. Lépe je do-

provodit dítě do bytu a poznati jeho poměry. I soud odpouští mnohdy trest „matce-bestii“, jež pláče před soudem, nařikajíc na svou chudobu a pak jde a na rohu nle žebra cynicky dál, mnohdy dítě napřed ztrýzníc, — aby plakalo!

Studenti čeští jsou úplně roztrženi. Nejvíce má členů odznakový spolek „Student“, pak „Akademická čítárna“, pak „Slavie“ (socialistická), pak „Akademický čtenářský spolek“, pak Družstvo Arnošta z Pardubic“, (s plnou koleji), dále je Klub mladých (pokrokařský), klub mezinárodní mládeže (socialistický) klub Antonína Čížka (radikálně-pokrokový) Husův fond atd. Vedle toho je řada spolků krajských. A výsledek? Třenice.

Pro „dítka opuštěná a zpuštělá“, aby nehráněny byly před pouliční toulkou, obchodováním po hostincích, prostitucí a nálezou mravní vůbec, zařizuje Spolek sv. Josefa „Útulak“. V čele spolku, jenž se chce starati o mravní výchovu opuštěných dětí, o službu pro ně, o učení a pod., jsou pánové Engel Vilém, jenž poskytl značnou částku, A. Hoffmann, B. Helebrant, A. Balcar, A. Kettner a M. Zindera. Kéz otevrou se ruce dobrodinců a výboru se příspěvky hrnou!

Obecní volby v Praze dne 25. října dopadly k obecné spokojenosti strany staročeské a mladočeské, jež uzavřely kompromis. Prošli všichni kandidáti jejich. Dr. Černo-horský a dr. Scharf přijdou do užší volby. Účastenství bylo nesmírně slabé.

Česká banka živnostenská zřídila ve Vidni filiálku, kam dala za říditele Salamona Brüllu, něm. žida. V úřednictvu je též několik židů, kteří ani česky neumějí.

Viedeňský **Volksbildungsverein** (spolek pro lidové vzdělání) za starostenství Luegrova nemůže k přednáškám židů a nevěreckých učitelů vymoci si sál na radnici a v jiných městských místnostech. „Prager Tagblatt“ dne 28. října nad tím velmi lká a praví: Přednášky ty mnoho lidí v neděli k sobě vábily . . . Es war eine Art modernen Kirchengangs oder Gottesdienst, der da im Namen der Wissenschaft und der Kunst gepflegt wurde, to jest: byl to způsob moderní návštěvy kostela neboli — bohoslužba, jež se ve jménu vědy a umění pěstovala (1) . . .

Dostihy zapověděla vláda švédská po rozumu 150 znalců, kteří prohlásili, že je to — týráním zvířat.

Sklepnícim, kterým hostinští neplatí mzdu, ale odkazují je na zpropitné, zapověděla vláda hessenská v živnosti pobyt a hostinským odebrala — koncessi. A u nás? Podívejte se, jak přibývá — vináren!

Dopisy.

Z Příbrami.

Nešťastný mistr Jan Hus dosud se v Příbrami nalézá před soudem, nechtěje dopřáti klidu lidu katolickému.

Nebylo dosti na dvojím soudním jednání, jimž rozrušeny byly mysli Příbramského obyvatelstva následkem kázání p. dra Nováka na Sv. Hoře.

Opětne soudní jednání konalo se dne 28. října. Žaloval totiž p. Brichta (Sokol) sl. Anežku Smrčkovou pro přestupek proti bezpečnosti cti, jehož prý se dopustila jako svědkyně dp. dra Nováka dne 2. října, kdy osmělila se před soudem říci, že pan Brichta zvolal před kancelářem soudní budovy oproti dp. dru Novákovi: Já ho musím zabít! „Příbramské Listy“ k tomu tehdy ve své zprávě dodaly, že slečna Smrčková pravila, že měl p. Brichta v ruce hůl, kterou do výše zvedl.

Nebýti „Příbramských Listů“, bylo by se zapomenulo. Pan Brichta, nechtěje posměchu po hostincích proto snášeti, čest svou hájiti si usmyslil před soudem. A tak octnula se sl. Smrčková v soudní síni jako obžalovaná. které slibovali jistí lidé alespoň pětiměsíční žalář.

Jelikož dva páni advokáti Příbramští (pokřtění katolíci) neměli chuti hájiti obžalovanou osobu z toho „klerikálního tábora, růženečkářku Svatohorskou“, nucena byla hledati si obhájce jiného který by se těch ctitelů Husových nestrachoval, aniž před několika Sokoly se styděl hájiti katoličku.

A tím obhájcem nebyl nikdo jiný než dr. Jindřich Steiner, jenž se po majetku obžalované netázal, a ač jest židem, dostal své povinnosti právnické k úplné spokojenosti všech katolíků, kteří na soudu tom účast brali.

Listy nám katolíkům nepřátelské učini si z toho posměch, že katolička měla obhájcem žida.

Ale tak je to u nás a advokáti „bratři sokolové“ neměli prý chuti proti „bratru sokolovi“ hájiti osobu katolického smýšlení. *)

*) Do „Národních Listů“ neopomenul někdo napsati, že Dušek nabízel prý po domech brožuru „Hus v Příbrami“, avšak zapomenuli tam také napsati, že pan Horálek, knihkupec, prodával a nabízel svoji brožuru o Husovi přímo v soudní budově, aniž se strachoval nějakého udání.

Mnozí „vzdělání“ mladí páni dali nejlépe své vzdělanosti vysvědčení při soudním řízení dne 11. září, kdy slyšeti bylo od nich

Sešli se tam zase dobří přátelé p. Brichty aby ho hájili ozbrojeni jsouce několika holemi jichž však nepotřebovali, a hezky stranou odložili, neboť nebylo tam přítomno než několik slečen svědkyň a dva muži katolíci.

poznámky proti „tmářům a zpátečnickům“ a sice: To jsou ty zatra . . . svatohorské modly a potvory z toho patnáctého řádu, to jsou ty růženečkářky atd.

Když hájily se ženské, odpovídáno jim: „Co rafáte vy zatra . . . vrány! O dp. dru Novákovi pravili, že mluví „zlodějsky, že kouká mn to z očí a pod.“ Jeden z nich osmělil se dokonce proti němu i rohy na svém čele udělati.

O p. dru Hrubauovi pravili, že jest též nějaký „jezovita“, dp. P. B. že hledí, jakoby chtěl 7 vesnic (!) vypáliti, do p. Pelikána má prý uhoditi — hrom.

Poctivého katolíka přímo až bolí, vidí-li osoby, které, ačkoliv od kněží katolických výdělek mají, přece nestydí se s nepřátely našeho kněžstva spolčovati se a posměch z katolíků sohě činiti. Poznali jsme to opět v soudní budově dne 28. října.

Pan Růžička (radikál) a p. Kosán (soc demokrat) hlásili se před výsledkem v kanceláři jako katolíci, v předsíni však, jsouce tázáni, ku které že straně patří, oněměli.

K poznámce p. Růžičky, že sl. Smrčková má obhájece žida, odpověděno mu, že není to hanba obžalované, ale těch pánů právníků v katolickém městě.

Svědkyně pod přísahou dokázaly panu Brichtovi, že pravda jest, že s holi v ruce se lhal po p. dru Novákovi volaje: Já ho musím zabiti, já ho rozdrťím! Slečna Smrčková zproštěna obžaloby a p. Brichta odsouzen k náhradě soudních výloh.

Soudní jednání řídil okresní soudce p. dr. Pospíšil. Svědkyně sl. Smrčkové byly: Kalátová (služka), sl. Pazderníková, sl. Svehlová, švadlena, a sl. Oplová, která slyšena však nebyla. Pan Brichta měl svědky: p. Růžičku, materialistu, p. Kosána, krejčího, p. Dvořáka, holiče. Ostatní vyslyšení nebyli, neboť sl. Smrčková neupírala, co oni svědčili, totiž že před soudem pravila, z čeho jí p. Brichta obžaloval Tenkráté páni shromáždění nemějí komu slávu provolávati a šli ze soudní budovy hezky zticha.

LITERATURA.

V „Kníž. nedělních“ stěžuje si ruský kritik, že naturalistické líčení smyslné lásky v ruských románech je nyní nadmíru rozšířeno. Tak na př. v novém románě Potapenkově (Vstrěcha) dívka šlechtická přijíždí pod závojem do zábavy v letním sadě a usedá mezi — padlé ženštiny, s kterými hýří společnost studentů! V románě Stanjakovičově líčena je dívka, jež dochází ke studentovi

pro pouhé nkojení potřeby fyziologické, aniž jej miluje. V povídkách Maminových kreslena jest celá galerie zkažených děvčat, páchajících orgie s hrdiny smutné postavy. Saliasovy historické (!) romány líčí různé zločiny proti mravopověstnosti, ba i — krvosmilství! — Kam to přivedeme? ptá se ruský kronikář. A u nás? Co máme říci o našich povídkách a románech?

KRITIKA.

Vpád, veselohra od K. Legera a F. S. Procházky. Jest to spíše řada podafených obrázků z venkovského statku, do kterého v zimě vpadli příbuzní z města, kdež hodlají pohodlně a zdarma se dobře míti. Dobře hrál p. Mošna, p. Sedláček a paní Benoniová. Obecenstvo přijalo novinku celkem dosti zdrželivě.

Zjevy duší, lyrické scény od A. Mickiewiczze (přel. V. Z. Novotný), hudba od A. Moniuszka. Je to pět obrazů, plných chmurné

nálady, jež vzniká v lidu, jenž je přítomen zjevům duší, nemohoucích do nebe. Hudba je oratorní, allegorická, vážného slohu. Sborům přiřknuta veliká úloha. Provedení bylo dosti pečlivé.

Koncert houslisty Kubelíka dne 28. října v Rudolfině podal svědectví toho, že mladistvý Kubelík patří mezi nejpřednější houslisty našeho věku. Technika jeho je přímo báječná.

- Matčiny slzy od G. Náchodské, Karlův Týn, povíd. Ze sousedské lásky od A. Dostála, Obraz ze života, Nad dědictví, čl. Zachraňme zpěv v domácnostech, povíd. Čas je zlatem a mnoho jiných pěkných povídek a článků.
- Meč**, obranný kalendář katolický, red. dp. Fr. Pohunek. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze. Obsahuje povídky od A. Dostála, J. Košťála, Zákouckého, T. Polabské, L. Grosmannové-Brodské, Kl. Markraba, dále články apologetické a rozmanitosti.
- Osvěta**, č. 11., red. a vyd. Václav Vlček. V čísle tomto jsou články: O věcech chorvatských (od Št. Radiče), Ruská literatura za posledních let (od J. Mikše), krátké, ale věcné povídky (od F. Procházky), Zimní motivy (od Al. Škroupy), Sousedská idylla, vzpomínky (od V. Vlčka), Hercova zpověď (od J. Bittnera), V kavkazském aule (od Dra D. Pannýrka), Rozhledy v umění výtvarném (od R. Tyršové), Obzor divadelní, a nové písemnictví a posudek dramatu Maeterlinckova (od Fr. Zákrejse), zprávy hospodářské, sociální a rodinné. Vřele doporučujeme!
- Sebrané spisy Václava Vlčka** bude vydávati F. Šimáček. Těšme se upřímně na souborné vydání zasloužilého romanopisce našeho, jehož spisy vynikají horoucností vlasteneckou, teplem křesťanských názorů, vzácným smyslem pro spravedlnost, pravdu a mravnost — krásnými popisy a lícněmi, širokým rozhledem životním z bohaté zkušenosti čerpaným. Nechtě se jeho „Zlato v ohni“ při každém krbu českém nalézá, nechtě jeho „vavřínový věnec“ každou naši domácnost zdobí!
- Obzor literární a umělecký**, č. 11., red. Jaroslav Vlček. Obsahuje články: Z psychologické poetiky od L. Čecha, dále úvahy, rozhledy, hovornu a oznamovatele. Nákladem Bursíka a Kohouta v Praze.
- Obrana základů víry katolické**, sepsána od PhDr. Eug. Kadeřávka, Ord. Pr. Cena 30 kr. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze. — Výborný náš apologeta podává v tomto sešitě obšírně a důkladně důkaz o jsoucnosti Boží fysicko-theologický. Doporučujeme co nejvřeleji.
- Rádce duchovní**, red. Dr. Josef Burian, vyd. V. Kotrba. Číslo 12. a 1. Obsahuje případná kázání na konci a na počátku roku.
- Škola Božského Srdce Páně**, časopis pro katolíky. Listopad. Red. Dr. Vychodil a P. Hlobil na Rajhradě. Obsahuje řadu pěkných rozjímavých článků.
- Anděl Strážný**, časopis pro křesťanskou mládež. Listopad. Red. P. V. Ambrož. Přináší povídky a básničky pro dospívající mládež výborně se hodící.
- Náš domov**, 1. listop., č. 21., red. Josef Vejvoda. Nákladem Jednoty našeho domova v Olomouci. Přináší mnoho pěkných článků, básní a vyobrazení.
- Aléthela**, seš. 8., vydává Vědecká jednota Arnošta z Pardubic. Obsahuje čl. V nových kolejích, Vývoj práva slovanského v Čechách, rozhledy atd.
- Květy Marianské**, měsíční list ctitelů P. Marie. Číslo 11. Listopad. Red. Dr. Vychodil a P. K. Lut na Rajhradě. Přináší básně a úvahy k počtě P. Marie se nosoucí, zejména Nocleh u P. Marie, svátek Ochrany P. Marie a pod.
- Sv. Tomáš Akvinský**, učitel církevní a ochránce katolických škol. I. díl. Napsal Fr. J. Ševčík, Ord. Praed. Cena 40 kr. V knize líčí se veřejný život a působení sv. Tomáše Akvinského.

Jak třeba bylo katolické četby zábavné u nás, o tom svědčí veliké rozšíření »LUDMILY« po krajích českoslovanských.

LUDMILA

sbírka zábavné bezvadné četby pro náš lid

vychází každého druhého měsíce a obsahuje ročně

6 silných knih

za nepatrné předplatné ročně **1 zl.**, poštou **zl. 1.10.**

Rediguje:

JAN PAULY,

kandidát doktorátu bohosloví a kaplan na Smíchově.

Vydává:

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba

v Praze 200-II.

 Pro příští ročníky připraveny jsou vybrané, jadrné a poutavé práce našich nejoblíbenějších spisovatelů. — — Rozšiřujte všude lacinou a dobrou četbu „**LUDMILU**“

Račte laskavě doporučovat!

Kalendáře pro katolíky

na rok 1900.

Objednávky přijímá a vyřizuje

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze,

Pštrossova ulice č. 200-II.

SLAVÍN,

generální, podpůrný spolek pro Čechy, Moravu a Slezsko

vyplácí svým členům dle usnesení správní rady spolkové ze dne 18. prosince 1898 v případě úmrtí pohřebné dle této sazby:

1.	Člen, který jest plný rok členem spolku,	obdrží	100	korun
2.	» » » členem spolku 10—20 let,	»	110	»
3.	» » » » 20—30 » »	»	120	»
4.	» » » » přes 30 » »	»	140	»

Členem může se státi každý katolický křesťan (muž i žena), který ještě 40 rok věku svého nepřekročil. Přijímání starších členů jest omezeno.

Měsíční příspěvek obnáší 16 kr., zápisné 50 kr. — Přihlásiti se možno nepřímo buď u zástupců v jednotlivých místech nebo přímo dopisem na

Ústřední kancelář „Slavína“,

generálního, podpůrného spolku pro Čechy, Moravu a Slezsko, na Smíchově.

Rádní jednatele na doporučení dp. farářů se státi přijímají.

BRANA

OBSAH:

Rozpočet a kvota. — O našich katol. spolecích. — Smutné časy. — O zázracích Ježíšových. — České věci. — Národohospodářská část. — Školství. — Náboženské a církevní záležitosti. — Zahraniční události. — Část literární. — Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
A ZODPOVÍDÁ
PROJSEF ŠIMON

+
VACLAV KOTRBA
VYDAVATEL

Časopisy a knihy redakci zaslané.

Obrázková Revue, seš. 3., přináší povídky a básně od J. Š. Baara, Žeranovského, Tischera, Skaličky, S. Boušky, Dra Jiřka, J. M. Christena, K. Vrátného, dále referáty divadelní od prof. Müllera (opera) a činoherní od Dra Prusíka, směs a literaturu. Obrazy v textu jsou: Lev sv. pán Skrbenský, Krajina (od Wachsmanna), Tažní ptáci (od Panušky). Co kvítek poví a V zamyšlení (od Preissiga), Dvořan (od Schmida), Klidná domácnost (od Lallementa), Rozbouřené moře (od J. Ruisdaela) atd. Dále je vložena původní litografie Měsíčná noc a fotozinkografické obrazy od E. Dítěte (Liborius) Sv. Barbora. Albrecht z Valdštýna a Červený Hrádek. — Doporučujeme tento časopis co nejvřeleji, a sice proto, že po slovesné i obrázkové stránce vyrovná se každému jinému časopisu s podobnou tendencí, a pak, — že vyhlášen byl proti Obrázkové Revui — bojkot! Je to nový smutný doklad toho, že jsou společenské poměry u nás na šikmé ploše, a že v nejednom ohledě panuje již rozklad! *Dovídáme se, že zejména mladší spisovatelé byli nuceni (?) utvořiti kartel toho způsobu, aby nikdo nenapsal žádného příspěvku do Obr. Revue, sice prý se jeho práce nepřijme do jiných časopisů. Podobně i na malíře učiněn nátlak, aby do Obr. Revue nepřispívali, sice že budou vyloučeni z časopisů jiných!* A důvod? Je prý to odvěta za to, že katolické časopisy po 30 let (prý) „nadávaly“ (doslovně řečeno!) literatuře české! To máme tedy za to, že jsme po léta odbírali knihy, tiskopisy a různá díla českých liberálních spisovatelův a ještě liberálnějších českých nakladatelův! Jestli naše katolické vrstvy tento palčivý políček snesou, pak jej zasloužily. Ale troufáme si říci, že naši stranníci (zejména farní duchovenstvo) dají patřičnou odpověď na vyzývavé, nerozumné, potupné a národ náš zahanbující jednání.

Vlast přináší v č. 2. (listopadovém) článek od Dra Lenze: Pokus apologie svědků naproti Husovi deponujících, Husem a šlechtou husitskou diffamovaných, jakoby byli proti němu křivě svědčili, básně od Grossmannové-Brodské a J. Tichého, čl. V. Žižky: Jaké byly počátky křesť. socialismu v Čechách, dále články od Dra Sedláčka, Třeštíka, Jiříčka, Mergla, Flekáčka, Žďárského atd.

Dělnické Noviny, 16. listopadu, č. 6., obsahují články: Zájmy práce zvítězí od T. J. Jirouška, Pohanští otroci a církve prvotní od Jana Šimánka a různé zprávy.

Vychovatel v čísle 22. přináší pokračování článku Vychovatelský úřad rodičů a škola od J. J. Holého, čl. Otázka katechismová a katechese od J. Šmejkal.

Panna. Dle spisu P. Lercha, T. J., přeložil J. Schroller. Ascetickým směrem psaná brožurka pěkně se čte a působí dojem.

Časopisu katol. duchovenstva, orgánu vědeckého odboru Křesťanské Akademie v Praze, vyšel sv. 10. Obsahuje čl. od Dra Sedláka, Dra Beneše, Dra Šimánka, Kousala, Dra Podlahy, dále směs a posudky literární.

Pantáta Bezoušek, román od Karla V. Raise. Nákladem F. Šimánka v Praze. Sešit 3., 4. a 5.

Potopa, román od H. Sienkiewicze, přel. J. J. Langner. Nákladem Ed. Beauforta, sv. 2. (Levná illustrovaná knihovna), seš. 24.

U snědeného krámu, román od Ign. Hermann. Nákladem F. Topiče. II. vydání, sešit 1., cena 12 kr.

Vychází:
5. a 20. dne
každého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prahu i venkov
celoročně 3 zl.,
čtvrtletně 75 kr.

ROČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 20. LISTOPADU 1899.

ČÍSLO 22.

Rozpočet a kvota.

Dne 8. listopadu podala vláda hr. Claryho říšské radě rozpočet, který byl vypracován od ministerstva Thunova-Kaizlova.

Je počítán poprvé ve měně korunové.

Požadavky jsou 1.585,403.933 korun,
příjem 1.585,811.822 „
Zbývá přebytek 407.899 korun.

Hlavní položky jsou tyto:

I. Výdeje:	II. Příjmy:
Nejvyšší dvůr 9,300.000 K	Ministerská rada 1,523.200 K
Kabinetní kancelář cis. 160 183 „	Min. vnitra 2,366.012 „
Říšská rada 2 601.602 „	Min. zemské obrany 852.812 „
Říš-ký soud 44.884 „	Min. kultu a vyučování 13,964.068 „
Ministerská rada 2,748 222 „	Min. financí 140,780.938 „
Příspěvek na společné zál. 260.831.992 „ (!)	Min. obchodu 111,489.840 „
Ministerstvo vnitra 60 618 070 „	Min. železnic 272 528.500 „
Minist. zemské obrany 54,174.542 „	Min. orby 31,708.654 „
Minist. kultu a vyučování 75,275 182 „	Min. spravedlnosti 2,211 538 „
Ministerstvo financí 258 705 876 „	Pensijní etat 2,824.880 „
Ministerstvo obchodu 111.617.470 „	Subvence a dotace 667.600 „
Ministerstvo železnic 228,399.460 „	Státní dluh 2,417.180 „
Ministersvo orby 40,167.435 „	Správa stát. dluhu 19.600 „
Ministerstvo spravedlnosti 66,024.165 „	Prodej nemovitostí stát. 311.000 „
Nejvyšší účetní dvůr 416.000 „	Z jižní dráhy 1,646 000 „
Pensijní výdeje 53,243.556 „ (!)	Činí 1.585,811 822 K
Subvence a dotace 15,484 250 „	Loni 1.521,509.668 korun.
Státní dluh 344,030.004 „ (!)	
Správa státního dluhu 1,557 040 „	
Činí 1.585,403.933 K	

Loni: 1.520,773.586 korun.

Přebytek je tedy menší, nežli byl za min. ryt. Dunajewského, který napravil rozervané státní finance, jež utrpěly bezuzdným hospodářstvím německo-židovských liberálů.

V rozpočtu je položka 17 mil. korun na úpravu platu státních sluhů na drahách, při četnictvu a finanční stráží.

1. Ministerstvo vnitra vyžaduje více o 4 mil. korun, ježto budou platy úřednictva zvýšeny a mnoho nových míst úředních (na př. okr. hejtmanství v Moravské Ostravě) zřízeno. V Praze má býti roz-

množena stráž policejní. Na silnice povoleno 700.000 korun. Na vodní stavby pouze 76 604 korun řádné položky, kdežto na mimořádné položky, na př. splavnění Vltavy, Ojry atd. asi 300.000 korun, na úpravu Labe pouze 180.000 korun.

2. Rozpočet min. zemské obrany vykazuje vyšší položku o 3 782.202 koruny.

3. Min. kultu a vyučování vyžaduje více o 12,327.630 korun. Z toho na české ústavy připadá: na zařízení české university 18 236 korun, na českou techniku v Brně 420.000 korun, na zařízení české

reálky na Starém městě 258.000 korun, na budovu státní reálky v Brně 50 000 korun, na státní prům. školu na Smíchově 264.000 korun, na státní prům. školu v Brně 300.000 korun, na uměleckou akademii v Praze 183.000 korun, na restaurování starých památek stavitelských a uměleckých v Čechách mimoř. pouze 72.000 korun, pro českou akademii věd a umění 40 000 korun, hudební konservatoři v Praze 20.000 korun, v Brně hudeb. spolku pouze 1600 korun, na opravu vlášského dvora v Kutné Hoře 6000 korun, na opravu chrámu sv. Jiří na Hradčanech pouze 4000 korun, na opravu chrámu v Sedlci 12.000 korun, na chrám sv. Víta v Praze 40 000 korun, na chrám sv. Barbory v Kutné Hoře 11.000 korun atd.

Jeví se tedy na vysoké školy vyšší náklad o 2 mil. korun, na střední školy o 5 mil. korun, na průmyslové školství o 2 mil. korun, na obecné školství 353.454 (!) koruny. Všechn náklad totiž musí nésti země.

4. Min. finanční žádá při dani potravní o 2 mil. korun více, při tabáku o 5,208.000 korun více. Několik budov nových pro úřady finanční a celní na příklad v Praze, Olomouci, Žižkově, Budějovicích a pod. bude postaveno. Na jídelnu v tabákové továrně v Novém Jičíně žádá se 36.000 korun.

5. Min. obchodu vyžaduje 12,050 850 korun, z toho na pařížskou výstavu 1,552.000 korun.

6. Min. železnic žádá o 13,347.080 korun více, většinou pro zlepšení státních drah.

7. Min. orby žádá o 1,451.601 korunu více.

8. Min. spravedlnosti žádá o 7 mil. korunu více. Z toho připadá několik tisíc na postavení nových soudních budov, na př. na Smíchově, Žižkově, v České Lípě, Trutnově a pod.

Ve finanční správě je zvýšem příjem o 41.451.362 koruny, neboť přímé daně vynéstí mají o 13 mil. (!) korun více. Daň z příjmu má vynéstí 461 mil. korun, tedy o 5 mil. korun více než letos.

Pivní daň má vynéstí: 76,640.000 korun.

Daň z kořalky má vynéstí: 68,400 000 korun.

Daň cukerní (!) má vynéstí 99,000.000 korun.

Daň z min. olejů má vynéstí 18,500 000 korun.

Solní daň má vynéstí 45.128.000 korun. Tabáková daň (!) má vynéstí 200 826.000 korun.

Kolky, taxy a poplatky (!) 150,430.000 korun.

Jak vidno, počítá se nejvíce výnos na daních spotřebních to jest z cukru, z kořalky, z loterie a tabáku.

Loterie, tento zabiják chudého lidu, nebude tedy zase zrušena!

Naše české věci jsou dost chudě odbyty! Nyní jedná se o to, zdali vládě rozpočet bude schválen. Jak situace dnešní svědčí, poslanci jsou vybízeni, aby se postavili proti min. Claryho s celou rozhodností a aby mu oni provisoria rozpočtového nepovolovali.

Kamenem úrazu stal se kvotový klíč, dle kterého mají býti společné v lohy obou říšských polovin placeny. O rakousko-uherském vyrovnání jedná se již 3 léta a stále nemožno dospěti k příznivému konci. Hlavní závadou jest umíněnost Maďarů, kteří nechtějí přistoupiti k rakouskému požadavku, aby příspěvek Uher ke společným záležitostem se zvýšil, aby neplatili Uhři pouze 30 a my 70 procent, ale 40 a 60

Pohlédme na věc: hrubý příjem z daní přímých a nepřímých obnášel za 10 posledních let (od r. 1886—1897): v Rakousku 4.935·8 mil. zlatých, v Uhrách 3.199 8 mil. zlatých.

To by dalo pro Rakousko kvotu 60·92 proc., pro Uhry 39 08 proc.

Ale z příjmů těch vlučuje se v Rakousku částka 176·1 mil. zl. a v Uhrách 137 5 mil. zl., což by dalo kvotu 60·96 a 39·14 procent. Vyloučí-li se příjem z vojenské hranice a jiné částky, činí kvota poměr 62·43 ku 37·58 proc.

Ale Maďaři počítají kvotu 28·24 proc. pro sebe a pro Rakousko 71·76 proc., nejvýše pro sebe 30·23 proc. a 69·77 proc. pro nás.

Spravedlivý klíč byl by zajisté, kdyby se přiblíželo k počtu obyvatelstva obou polovin a k výnosu daní! Ale to Maďaři nechtějí připustit.

Náklad na společné záležitosti rakousko-uherské (vojsko, diplomacie, říšské min. financí a nejvyšší účetní dvůr) činí 167 mil. zl., jež se uhrazují z výnosů celních, jež činí 57 mil. zl. Schodek dělá 110 mil., na který musí Cislajtanie přispívati ročně 76 mil. zl., Uhry pak ne celých 35 mil. zl. Na každého obyvatele Cislajtanie připadá tedy 3 zl., kdežto v Uhrách jen 1·99 zl. platu na společné vojsko atd.

Mimo to musíme my platiti na státní dluh měrou daleko vyšší nežli Maďaři. Státní dluh obnáší 2.763,120.000 zl. (!), jež pohltí ročně 125 mil. zl. úroků.

Ale Uhry platí na úročení a amortisování státního dluhu pouze 30 mil. zl. ročně, takže my musíme ročně 95 mil. zl. zaplatit.

Uhry tedy platí na společné věci 64 mil. zl. (34 a 30), ale cislojiránské země (na říšské radě ve Vídni zastoupené) platí 170 mil. zl. (75 a 95).

A to trvá již 30 let! To dělá nejméně na 2000 mil. zl., o které jsme musili zaplatiti více nežli je spravedlivo! Naši poplatníci klekali pod obrovskými daněmi, kdežto v Uhrách vzrůchal se blahobyť, stavěly se dráhy, vznikaly průmyslové podniky, regulovaly se řeky a dělaly průplavy atd. nákladem státním, většinou z našich kapes.

Maďaři vedou blavní slovo v celé monarchii, oni mají za hranicemi své zástupce, politika se dělá dle jejich vůle, oni si diktují, co chtějí.

Toto nespravedlivé a nás ničící vyrovnání povolovali Němci (Beust, Plener, Herbst), jen aby zde v Cislajtánii mohli úplně panovat, aby Slovany mohli jařmiti.

Naše školství trpí, náklad naň je ohromný, ale učitelstvo nemůže se dovolati zvýšení nepatrných platů. Zemědělství hyne, rolníci upadají v dluhy, vláda na záchranu nic nedělá. Obchod a průmysl náš vážne, trh zahraniční je skoro znemožněn.

Dluhů u nás přibývá tak, že všecken výnos práce pohltí skoro úroky. Vždyť je v naší polovině říšské dluhů zemských a státních 4.235 mil. zl. Můžeme říci, že platíme ročně 241 mil. zl. (!) na věci neplodné, na úroky z dluhů a na militarismus, Bismarckem tak děsně zavedený.

Kdežto jinde země svornou součinností, vytrvalou prací, moudrou politikou stran i vladní pomocí se zvelebují, u nás šíří se všude chudoba, bída, nespokojenost, nejistota, nedůvěra, zmatek a svár!

Země koruny české odvádějí do Vídeňské státní pokladny 215,827 052 zl., ale na správu svou dostávají jen 56 mil. zl. zpět. Stát má z nás tedy 159 mil. zl. ročně čistého užitku, kdežto z Uher pouze 64 mil. zl. A za to nemůžeme se dovolati rovného práva, za to nám byla jazyková nařízení zrušena, za to lidé jsou (jak pravil posl. Žáček, Adámek i soc. posl. Berner na říšské radě při debatě o odpovědi min. Koerbra stran výtržností na Moravě) „častování prachem a olovem, manlicherovkami a dragounskými palaši“ . . .

Kam podivné to hospodářství říši přivede? Německý centralismus a vysavačný liberalismus zadal této krásné monarchii rány sotva snad zhojitelné . . .

Občanstvo i poslanci žádají, aby zavládla spravedlnost, žádají rovnoprávnost, spravedlivou kvotu, autonomii zemí. Vládě hr. Claryho připravena dne 10. listopadu porážka od stran na pravici skupených tím, že komise pro kontrolu státního dluhu odepřela vydání 59 mil. zl. ve zlatě, by se mohlo za 59 mil. zl. vzítí státovek z oběhu. Dne 14. listop. byla porážka vlády obnovena. Jednání o kvotový klíč (dne 11—16. listop.) nevedl k cíli.

Rozhodnouti bude musit asi koruna, protože Uhři nechtějí dati více, nežli 33 procent. Koruna rozhodne asi pro 36 nebo 37 procent.

Čím dál tím víc se poznává, že musí nastati v říši této reforma na všech stranách, v ústavě i v správě!

O našich katolických spolcích.

Podává V. Liblický, kaplan.

S bolestí slyšel jsem od jistého funkcionáře katolické Jednoty v K.: V našem městě máme 7 kněží, a ani jediný v naší Jednotě nepřednáší, ano ani do našich schůzí nechodí.

Jinde zase si mně nařikali: „Vaše Jednota v B. hyne vůčibledě, právě proto, že sám farář proti ní všady brojí, ano i svého kaplana proti ní popichuje, a tak tento,

aby měl pokoj v domě, Jednotě se vyhýbá.“ —

Jistému kaplanu, jenž ve svém předěšlém působišti založil katolickou Jednotu, napsal jeho nástupce: „Uvalil jste nám na krk nesnesitelné břímě.“ —

Bohužel, že tyto zjevy, jež zde konstatujeme, nejsou ojedinělé. Laikové prodchnutí duchem katolickým zakládají k utu-

žení svého přesvědčení katolické spolky, a ti, na něž by nejvíce měli spoléhati, jsou k jich snahám netečnými, ba nepřátelskými. —

A příčina toho? Často povstává z osobních antipatií, aneb z pohodlí.

Kdyby naši pánové však čtli jen trochu listy sociální, (jak internacionálních červeňáčů, tak i národních socialistů), nebo radikální listy (jako „Samostatnost“), anebo některé venkovské plátky, některé listy učitelské (jako „Školský obzor“ a „Posla z Budče“ a jiné), dále kdyby slyšeli ty řeči, jaké se mluví ve schůzích našeho lidu, jak všickni tito živlové tupí kněžstvo, a kdyby slyšeli jmenovitě, jak hanebně se vyjadřují o jeho soukromém životě, jak si vypravují různé pikantní věci (ovšem větším dílem vybájené) a pozorovali tedy smýšlení širších vrstev našeho lidu, tu by vlastně s největší ochotou vycházeli vstříc našim statečným organisatorům.

Vetchý, ale moudrý stařec nad Tiberou volá: „Nemohu si představit kněze, jenž by dnes k oltáři přistoupiti mohl. a nestaral se o katolický život spolkový.“

On dobře zná ze svého okolí, čím jsou v té prohnilé Italii katolické spolky, že jsou totiž nejmocnější baštou, o níž tam se dnes trůn papežský opírá.

Vizme, jací jsou dnes uvědomělí katolíci němečtí, američtí a mnozí francouzští. Na tom utěšeném rozkvětu katolicismu a mílém zjevu mají lvi podíl katolické spolky.

A což to zednářské Uhersko. kde nestará se vůbec hierarchie o život spolkový: k jakým koncům spěje?

Nepřátelské listy dnes v tisících exemplářích jsou kolportovány mezi náš lid, který lehkověrně věří všemu, když jest to tištěné.

Má se čekat s prací, až nebudeme jisti životem, až každý den nějaká rota zde či onde bude okna vytloukat a demonstrovat? Kdo nás bude tenkrát chránit, na koho pak budeme spoléhat? —

Nedávno byla v Kl. schůze. Jistý „občan“ hanebně mluvil o kněžích a to tak, že přítomní hloucně volali: „Hanba . . . , hanba jim!“ A tu on zvolal: „Nesmí jen zůstatí při těchto slovech, při tom volání.“

Tim takřka zřejmě vybízel k násilí proti nám.

Kněží v zemích alpských zakládají spolky k ochraně kněžské cti. A kdo tu naši, nyní tak ohroženou čest kněžskou

statečněji hájí, nežli právě naše činy a statní členové našich katolických Jednot?

O koho my katolíčtí kněží se chceme opírat? O naši nevěrou namnoze a pozitkářstvím zachvácenou intelligenci? Těm lidem sloužíme za terč bodavých vtípů.

Či o nejnižší vrstvy? Ty jsou sociálně-demokratické. Či o vládu, o bodáky, četnictvo a c. k. úřady? To nejde! Jen ty prostřední vrstvy jsou naší pevnou oporou.

Nechť o nás neplatí slova Spasitelova: „Když pak spal, přišel nepřítel člověk a nasil koukole.“

Někdo však řekne, nač spolek, jenž je v hospodě? Mám kostel a kazatelnu.

Dokud dělník byl šest dní v dílně, rolník na poli, obchodník v krámě, inteligent v úřadě neb ve svém povolání, postačil kostel dne sedmého. Ale dnes? Ve všech úřadech se v neděli a ve svátek dopoledne, ba i přes poledne úřaduje. Na polích (zejména kol měst) se v neděli pracuje. Obchody jsou otvřeny. Řemeslníci dodělávají své zakázky. Teprve odpoledne je klid — a tu se jde — na výlet. A tak nutno jinak pracovati a to ve spolcích!

Když všechny stavy se organisují, když nepřítel hledí získati pro své bezbožeké idee hojnost stoupenců, když víru i stav kněžský tupí venku i v hospodách, musí kněz jít za nimi a tam očistit a hájit církev a svůj stav.

Pevnou spolkovou organisací nutno chránit lid před úplným svedením. Mnozí na schůzi, i kde kněz přednáší, ač celý rok do kostela nezajdou, třeba bys tam pozval toho nejvýmluvnějšího kazatele, přece přijdou a ty nutno zpět v ovčinec uváděti.

Dnes stojí již u nás celé pluky dobře zorganizovaných nepřátel našeho stavu a naší církve, a proti nim několik pouze řad rozhodných katolíků.

A tyto šiky mají býti ještě trnem v očích svých vlastních vůdců?

Dnes nesmíme se oddávat sladkému pohodlí, spokojující se nečelním výkladem a nejdůležitějšími funkcemi. Dnes třeba mnohé namáhavé práce.

Musíme pak v první řadě naší katolické organisaci spolkové s nejširší tendencí (vzdělavací — podpůrnou a pod.) věnovati svou pozornost, neboť spolky náboženské, ač jsou krásné a ušlechtilé, za našich poměrů nevystačí. Naše Jednoty se musí věnovati zevnímu i vnitřnímu životu katolickému, totiž: brániti se proti ná-

jezdům se stran nepřátel a proti násilí škůdníků a pak pěstovati vzájemnou lásku a pomoc.

Že založení katolických spolků narazí na odpor různých našich liberálů. bohužel je pravda. Ale to nás nesmí zastrašiti.

Právě toto kmotření se a strýčkování našich některých duchovních s všelikými liberálními veličinami zasadilo mnoho ran našemu katolickému životu v Čechách. Doklady z N., z B., z Č. a odjinud jsou věru odstrašující!

Nezapomínejme, že měla pravda vždy mnoho nepřátel. Ale pro pravdu i smrt podstoupili jiní, a my je ctíme jako mučedníky!

Ta „panská“ „liberální“ přízeň bývá velice vratká a nespolehlivá!

Obava, že by bylo málo členů. že krajina k tomu se lehodí, není správná. Zda byla krajina liberálnější nad Podřipsko?

A dnes tam působí 7 jednot katolických. A jaké mají uvědomělé členstvo!

Již nyní naši doznávají, že naší vlastní vinou bylo ztraceno přemnoho. Nechceme, aby toto (a snad ještě horší) mínění měli ti, kdož po nás přijdou.

Bylo by záhodno, aby nastal ruch ve spolcích co nejčilejší. Ovšem je třeba, aby hned v alumnátech byl dorost kněžský poučován o nutnosti katolické organizace, aby byl seznamován se základy křesťanského socialismu a pod.

Bůh ponechává dlouho u vesla lodičky Kristovy muže, který křesťansko-socialní hnutí v Církvi katolické velmi podporuje. Snahy křesťanského socialismu jsou provázeny požehnáním Božím.

Že i v buzení uvědomění stavovského a národního Jednoty naše velice se osvědčují, každodenní zkušenost nás poučuje.

Nechť tedy přikročí se horlivě k dílu

Smutné časy. (La Tristesse contemporaine).

Přeložil prof. J. Kosina.

(Pokračování.)

Romantism, naturalism, symbolism otevřely v duši lidské vůbec a ve francouzské zvláště, nová zřídla melancholie, trudnomyslnosti. Nechci ani hlučně vysloviti smutné slovo dekadence, ani mluvit, jako mnozí jiní přede mnou, o změně, o zkaženosti našeho vkusu. A přece! Což jsme nevynašli a neprohlásili v našem století, že genius či veleduch jest nervosa, nemoc? Neřekli jsme mi. o to, že krása musí nás pobouřiti a že ji musíme trpěti, aby námi pohnula? To jsou smutné, jak se obávám, novoty. Snad jsme ztratili smysl pro krásnou jasnou mysl děl klassických? „Klassickým nazývám vše, co jest zdravé,“ pravil Göthe. „romantickým vše, co jest chorobné.“ Uvažte, prosím vás, poněkud tuto krátkou avšak hlubokou definici.

V skutku se obávám, že nemáme již onoho dobrého a šťastného zdraví svých otců; že již nemilujeme krásu, přirozenost ani zdraví s jejich veselostí silnou aneb útlou; že nemluvíme a nepíšeme tak rádi, abych tak řekl z popudu vlastního jazykem zdravým a bujarým. Ne že bychom byli, Bůh mže chraň, abych tomu věřil, národem, jenž jest na konci svého života, pokolením

zchátralým, avšak jsme národem sestarálým a otupělým (blaseovaným), jenž rád mění své esthetiky, jako mění své ústavy. Obdiv výtečných děl posvátných zdá se našim modernistům předsudkem, pověrou minulých věků. Jelikož jsme fantasty a svěvolníky, pobláznění novotami, modernismem až k šílenství, přístupni a náchylni všem vlivům cizím, unáší nás neklidné pachtění se po originalnosti často až k posledním mezím podivinství. A takto umění a krása nám nepůsobí radost, ale zarmocují a trýzní nás, buď že trpíme tím, že jsme je ztratili, aneb že jich hledáme tam, kde nejsou.

Rozpínavost, vrtochy a vzpoury, zuřivost našeho „já“ jsou jiným z našich neduhů, a následovně našich béd. „Já“ jest nenávisti hodno, pravil Pascal, a já nenávidím „své já“ „My je již ne nenávidíme, my jsme je naopak učinili božstvím svým; milujeme jeho drzost, prudkost a tyranství. Bojím se jen, že tento přepjatý individualism způsobí nám méně radosti, nežli nám přinese zármutku.

Naše já i když má příčinu býti spokojeno, stává se ukrutným, odporujeme-li mu. Zápas živobyti, sběh (čím dále tím kru-

tější a neuprosnější) různých vášní a zájmů, jenž jest přirozený demokracii toužící po rovnosti, se mu protiví, dráždí a rozhořčuje ho každodenně. Ctižádost jest smutná — všickni moralisté to stvrzují, — poněvadž jest stále nepokojna a neukojena; demokracie jsou smutné, poněvadž rozpoutávají a podněcují všechny ctižádosti. Za dnešních dob jsme demokraty velice ctižádostivými, abychom předstihli, ba ušlapali jeden druhého; nemáme již záliby, nemilujeme tichých radostí nepatrností a skromností. Potřeba zdáti se spíše nežli býti, jest jednou z choutek žalostných a palčivých naší doby. Nikdo již nechce býti chudým, a nikdo již nechce býti prostým. Pachtíme se a nudíme se notně v tomto věku povýšenců, honíce se za falešnými statky, jejichž ztráta nás roztrpčuje, uniknou-li nám, a jejichž držení jest plno popele, když jsme jich dosáhli.

Bývalý život rodinný, nehlučný, měšťácký, skromný a poměrně veselý, neexistuje téměř již nikde. Nádhěra, ruch a zábavy měst velikých, kde se domníváme, že jest dobře žítí, jsou nejsmutnější věci, přihlédneme-li k nim trochu blíže. Všude na nás zeje ponurost. Pochmurnost ta prýští z duší bez víry (tak jako z krbu bez ohně), ze společnosti bez pout, z nepokojného blouznění doby pracující k převratům, z umění (pracujícího jen v novotách), z města, z ulice, z domu, z člověka, a konečně, jak nám to ukazuje dnešní Francie, z červanků století, jež světova výstava sotva asi rozveselí.

A tak jako by naše vlastní chmury nebyly dosti černé, vypůjčili jsme si trudno-

myslnosti u cizinců — Göthův Werther a Faust, melancholické zpěvy Ossianovy, hrdinové spleenu Lara a Manfred lorda Byrona, rozmnožují ponurost bratrů a synů Renéových a ztrpčují je ještě. Pak jsme si vyprosili u ubohého Leopaodihova, básníka d'Infelicity, smutného tajemství zoufalého fatalismu jeho. A pak jsme brali vážně a téměř tragicky pessimism Schopenhauerem, a utvořili z něho soustavu, kdežto byl snad jen pouhým žertem, poněkud dlouhým anebo snad pousou.

Všude, kde jsme mohli sniti, plakati a vzdychati, naříkati na zlé století, na nudný život, na podněcení svého nepokoje a utrpení, vyhledávali jsme své štěstí, svou pastvu. Někteří filosofové a někteří světoobčané nás za to chválili a k tomu i blahopřáli, oni nám pravili (a my jsme věřili, aneb se zdáli věřili), že se stáváme vážnějšími; zdálo se nám, že jest rozhodně lepším býti trudnomyslnými, nervosními, aneb čímkoliv se nám líbí, než podobati se našim praotcům,

Gaieté, génie heureux qui fat je dis le nôtre
Prise, dont ou riait d'unbout à l'autre . . .

Všecko to zahynulo, rozplynulo se v hustou mlhu . . .

Miha trvá ještě, a obloha Francie, ona krásná obloha nestala se arci veselejší. Chápu velmi dobře, že nikdo nechce již a neodvází se dnes říci jako převeselý Prabelais:

Mieux vaut de ais que de larmes écrie,
Pacu ce qui rire est te propre de

l'homme.

(Pokračování.)

O zázracích Ježišových.

Apologotický příspěvek na oslavu Božského Spasitele.

Napsal Dr. Jos. Pošmurný, křížovník.

(Pokračování.)

IV. Vzkříšení mrtvých.

Aby zázračný charakter vzkříšení třech mrtvých, o nichž Písmo sv. vypravuje, popřítí mohli, popírají nevěrci beze všech důvodů, že byli oni k životu vzkříšení skutečně mrtví. Nevysvětlují však nikterak, odkud samojediný Ježíš mohl vědět, že jsou živí, ač všickni ostatní je za mrtvé měli, neboť kdyby to byl jistě nevěděl, tu by byl

jednal pošetile a nerozvázně, pokoušeje se k životu je vzkřísiti.

1. Co sa týče dcery Jairovy, odvolávají se nevěrci na slova Ježišova: „Neplačte, neumřelať dívka, ale spí.“ Luk. 8, 52. K těmto slovům již svatý Augustin trefně poznamenal: Pravdu děl Pan: spí, ale jeu vzhledem k Onomu, který ji mohl vzkřísiti. Slovy citovanými chtěl tudíž Ježíš jen naznačiti že dívka nezá v tom smyslu mrtvou,

jak lid myslil, totiž že ji nelze již k životu vzkřísiti.

Smrt dívky dosvědčuje evangelista slovy: i posmívali se jemu. vědouce, že umřela... I navrátil se duch její a vstala hned.

Jiní nevěrci, kteří nechtějí ani zázrak uznati, ani pravdivost příběhu popřítí, praví, že jest nejlépe všeho úsudku o této udalosti „skromně“ se zdržeti. Ale zajisté daleko skromnější by bylo, uznati pravdivost zprávy písmá sv. a upřímně vyznati, že se tu stal zázrak.

2. Že i syn vdovy Naimské nebyl mrtev, někteří ve své veleučenosti a obrovském důmyslu soudí ze slov, jimiž Ježíš mládence na marách ležícího oslovil, totiž: „Mládence, tobě pravím, vstaň.“ Timto způsobem prý možno jen živého osloviti.

Podle této exegese bychom mohli také tvrditi, že všickni, kteří soudného dne z mrtvých vstanou, v pravdě mrtví nebyli, poněvadž Ježíš pravil: „Přijde hodina, v níž všickni, kteří v hrobích jsou, uslyší hlasu Syna Božího,“ (Jan 5. 25), neboť jak pak mrtví slyšeti mohou?

Evangelista mluví o mládenci jako o člověku, kterého všickni měli za mrtvého, neboť píše: „aj, mrtvý nesen byl ven, syn jediný matky své... I posadil se ten, jenžto byl umřel a počal mluvití. Pojala pak všechny bázeň a velebili Boha řkouce: „Prorok veliký povstal mezi nami, a Bůh navštívil lid svůj.“ (Luk. 7. 11–16.)

Patrně tedy, že domněnka nevěrců o smrti pouze zdánlivé mládence naimského jest zcela libovolná a bezdůvodná.

3. Podobným způsobem snaží se nevěrci popřítí zázrak vzkříšení Lazara, tvrdíce, že Lazar mrtev nebyl, nýbrž že padl jen do mdlob nebo byl stížen ochrnutím nervů.

Že však Lazar skutečně byl mrtev, vysvítá jasně ze slov Ježíšových. Když totiž apoštolové slova jeho: „Lazar, přítel náš, spí; ale jdu abych jej ze sna probudil“ (Jan 11. 11.), o pouhem spaní sna rozuměli, řekl jim Ježíš zjevně: Lazar umřel.“

Nic nevadí, že Ježíš obdržev zprávu o těžkém onemocnění Lazarově, řekl: „Nemoc ta není k smrti. Slovy těmi podobně, jako při deři Jairové Ježíš napovídá, že Lazara brzy vzkřísí, takže smrt jeho vlastně ani smrtí v obyčejném smyslu není.

Proto poznamenává ke sloům těm sv. Augustin: „Nebyla nemoc ke smrti, protože sama smrt nebyla ke smrti, ale spíše k zázraku, aby lidé uvěřili v Krista, a pravé (věčné) smrti se vyhnuli.“

Smrt Lazarovu potvrzují slova Ježíšova k Martě, která Pánovi oznamovala, že Lazar již čtyři dny v hrobě leží a již hnilobě propadá, takže by bylo marno, kámen odvalovati, jelikož nikterak nemůže se k životu vrátiti. Ježíš dí Martě: „Zdaliž jsem tobě neřekl, že budeš-li věřiti, uziš slávu Boží, t. j. skutek Boží velmi znamenitý.“

Tak by Ježíš mluvití nemohl, kdyby Lazar toliko v mdlobách ležel.

Smrt Lazarovu předpokládají i slavnostní modlitby Kristovy u hrobu jeho, v nichž praví: „Otče, děkuji tobě, že jsi mě vyslyšel. Jáť jsem věděl, že mne vždycky slyšíš, ale pro zástup, který okolo stojí, jsem to řekl, aby uvěřili, že's ty mne poslal.“

Ježíš tedy Lazara měl za mrtvého, z čehož následuje, že skutečně Lazar mrtev byl, neboť jinak bychom musili připustiti, že Ježíš buď pravdu nevěděl, nebo lhal, což jeho vševědouce a pravdomluvnosti odporuje.

Smrt Lazarovu potvrzují obě sestry jeho, které by ho byly zajisté nepochovaly, kdyby o jeho smrti nebyly úplně přesvědčeny. Obě Pánu při příchodu jeho smrt bratrovu zvěstují, a když Ježíš kaže kámen hrobu odvaliti, dí Marta, že již páchne, jsa již čtvrtý den v hrobě. Slova tato dokazují nejen přesvědčení Marty o smrti Lazarově, ale i že se o hnilobě bratrově sama přesvědčila.

Že se o hnilobě bratrově přesvědčiti mohla, vysvítá z obyčeje židů, kteří po tři dny mrtvolu v hrobě dosud úplně nezavřeném navštěvovali, aby nikdo mdlobou nebo strnutím nervů stížený nebyl pohřben. — Zvyk tento dokazuje Sepp mnohými citáty ze spisů rabínských.

Smrt Lazarovu dokazují konečně i jiní mnozi židé, kteří přišli k sestram, aby je těšili a smrt Lazarovu oplakávali. Když pak Ježíš pouhými slovy: „Lazare poď ven,“ mrtvého vzkřísil, tu mnozi z nich uvěřili v Ježíše, a sami nejvyšší knězi, zpraveni byvše o zázraku tomto, nikterak jej nepopírali, nýbrž volají: „Co učiníme, neb tento člověk čini mnohé divy.“

Nejapná jest tudíž vytáčka nevěrců, kteří dí, že Ježíš sám do hrobu buď vešel nebo jen nablédl a naleznuv Lazara živého, ven ho volal.

Ze slov Ježíšových: „Lazare, poď ven,“ nutno zajisté souditi, že Ježíš stal venku před hrobem, že tudíž do hrobu nevešel; a i kdyby byl do hrobu vešel, zajisté i jiní z apoštolů a ze zástupu by byli s ním vešli

nebo aspoň do hrobu nahlédli a tak Lazara z mdlob se vybravšího viděli.

Že jen evangelista Jan o zázraku tomto píše, nic proti jeho pravosti nedokazuje, neboť jest známo, že se evangelisté navzájem dopňují, takže, co jeden opomíjí, jiný vypravuje.

Mimo to lze se též domýšleti, že se ostatním evangelistům zdálo býti méně vhodným. za života Lazarova o tom psati, kterýž důvod pro čtvrtého evangelistu od-

padl, neboť psal o čase, kdy Lazar zajisté již nežil.

Co pak se týče Renána, který se opovážil pronést domněnku, že Lazar se jen mrtvým pouze stavěl a že ho živého sestry do hrobu daly, aby se pak zdálo, že ho Ježíš vzkřísil, čili zkrátka řečeno, že vzkříšení Lazarovo nebylo než umluvenou podvodnou hrou — ta směšná bezbožnost výkladu tohoto jest tak patrná, že není zajisté třeba dále o tom mluvit.

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Na říšské radě rokovalo se po 10 dní (od 7.—17.) list) o moravských výtržnostech a střelení do lidu a t. d. Dne 7. listopadu mluvilo se o odstranění § 14. Ale pilnost návrhu posl. Daszynského na vymytí § 14 byla 167 proti 110 hlasům zamítnuta. — Ze 17 českých poslanců scházeli mezi jinými dr. E. Grégr, ač dne 5 listopadu v Libochovicích hrámal proti Vidni a pravil: „Představuji se jako člen strany, jež stojí před zřícením (!) svých snah a nadějí, neboť 26 postulátů českých i s jazykovými nařízeními padlo. — Pro zrušení hlasovali: sociální demokraté, němečtí pokrokaři a lidovci, Schoenererovci, Mladočeši a Jihoslované. Bude tedy § 14 podržen i na dále.

Dne 8. listopadu mluvil o událostech na Moravě dr. Žáček, jež vládě vyčítal, proč vojsko a četnictvo komanduje proti českému lidu. O židech pravil: „Kuihtiskař Klabusay byl v Holešově od židů sbit, Zwillingler jej obaškem bil přes hlavu. Bylo rozbito několik tabulek v kořalné Gratzrově a tu — bez vyzvání, by se dav rozešel, vypálili četníci do zvědavců dvě salvy, při čemž zabiti lidé nevinní, na př. služka. Ve Vsetíně byl 6 četníků stráž dům žida Glesingra, — a tu též střeleno do lidu. Českému národu není antisemitismus vrozen, neboť nikde není tolik židů, jako v zemích slovanských, kde židé našli dobré bydlo. Židé na Moravě drželi vždy s Němci, oni tu němečtí udržují, což budí rozčilení. Počinání židů nutno označiti jako velmi nerozumné a nepřátelské, vždyť za každým židem neuzáží státi vždy — voják. Nemohu upříti, že chudé obyvatelstvo bývá od žid. obchodníků neomluvitelným způsobem vykořisťováno, že židé lid svádějí k pití ko-

řalky, čímž se přivádí na zebrotu. Krví a železem národové se o pravdě nepřesvědčí.“

Dne 9. listopadu mluvil soc. dem. posl. Berner. Pravil: „Min Koerber mluvil tonem byrokrata o vraždách lidu, jako by se to rozumělo samo sebou. Proč se střílelo? Pro několik tabulek? Životy lidské jsou dražší než zboží zničené I u hrobu byl jeden příbuzný bodákem zabit. Vojáci se vůči občanstvu drze a zpupně chovají... Velká masa lidu postrádá práva, chudý člověk pokládán je za stravu pro děla, za pance. Lidé budou odsouzeni na léta do žaláře — a pak prý bude vše v pořádku. A ti, kteří stříleli, — budou — povýšeni. Zrušení jazykových nařízení je zkrácením oprávněných národních zájmů českého národa. Na Moravě jsou protivy plemene, náboženství, jazyka, třídní a sociální. Moravští židé trvají při němečtí houževnatě. Oni jen mezi sebou ve sňatky vstupují, ale i uzavírají se vůči ostatním, trvají při čistotě rasy a staví se ostře proti českému národu. Oni se považují mezi Čechy za cizáky, proti čemuž lid český resigne. Při obecních volbách volí sice český, ale do obchodních komor volí Němce. Útoky na židy jsou tedy přirozeny z povahy věci. Židé užívají v Břeclavě, Lipníku, Ostravě, Hodoníně atd. své moci po boku německých pokrokařů, bezohledně k hospodářskému vykořisťování a potlačování slovanské většiny a práva. Židé pracují o — ohlupování (!) lidu — i nelze se pak diviti, že lid páše výtržnosti. Židů na Moravě jsou jen 2 proc, t. j. 45.000, ale dovedou všeho využítovati. Moučké obchody jsou zřejmými neb tajnými kořalnami, ale politický úřad to nevidí. — Anti-

semitismus, jenž chce zjednatí rovnoprávnost státních občanů, je utopií. Antisemitismus podporovaný vysokým klérem a feudálními velkostatkáři je pokrytectvím.

O vraždě v Polně šíří se heslo, že je to rituální vražda, že židé nejen o veikoncích, ale i o purim požívají krve křesťanské (smích). Ale v ostravských dolech bar. žida Rothschilda, Gutmanna atd. bylo za 9 let 17.000 úrazů, při nichž křesť. krev tekla, r. 1896 uhořelo tam zbytečně v šachtě, jež byla schválně ucpána (aby se oheň nešířil) 17 osob... Křesťanský lid je svými faráři atd. udržován ve stavu, že nepoznává, jak je vykořisťován. Pruský žid Friedländer v Ostravě otevřel novou šachtu — a farář katol. ji vysvětlil a žádal lid, aby byl vděčný F... Páni takoví stolují s bohatými židy a vyzývají k vděčnosti k židům... .

Po řeči posl. Türka, jenž pravil, že netřeba židy zabíjeti, ale nutno zlomiti jejich hospodářský vliv, splnil dne 10 list. posl. Adán ek: „Může se někdo diviti, když trpice pod tlakem židovské soutěže v našich zemích a nejsouce prosti obav o naši budoucnost, snažíme se, bychom našimi organisacemi učinili přítrž převaze židov. kapitálu na poli živnosti a průmyslu? Židé se připojili k národnostním našim odpůrcům při sčítání v uzavřeném území, ve školách, při volbách, v žurnalistice atd. Ale jak jsou choulostivi k útoku! Co má říci národ náš, po desetiletí špiněný a tupený? Neměli bychom krve v žilách, kdybychom útoky ty klidně snášeli. Při chabrusových volbách v Čechách židé povalili naši většinu na sněmu. Nejprřednější vůdcové národa vždy byli proti antisemitům na př. Rieger, Engel atd. Že se ale hnutí to u nás vzrývá, není naší vinou. Vůdcové židů dr. Zucker, Bondy, Žalud — mezi souvěrci svými pracovali nadarmo, neboť židé opatřují záležitosti našich něm. odpůrců velmi horlivě. Oni nemohou dostat výsadu, aby byli šetřeni, když jsou našimi nejrozhodnějšími nepřáteli. — Zločinná revoluce nevysla z hospod a ulic českých obcí, ale od ministrů Český lid je syt hry, jež se s ním provádí. Abcúg hr. Clary!! —

Po řeči posl. Kozlowského, jenž pravil, aby vláda nejdražšího Bohem uděleného statku lidského života co nejvíce šetřila, hájil četnictvo i vojsko min. dr. Körber, při čemž došlo k bouřím, že musila býti schůze přerušena.

Pak promluvil posl. Schneider velkou antisemitskou řeč, uváděje výroky talmudu (o sňatku, o lidech jiné víry, kteří prý jsou

psi, prasata atd.), líče jednání židovských novin v případě polenské vraždy. Necht si řeč tu přečtou čtenáři naši v brožuře R. Vrby „Rakouský parlament o židovské otázce“ Stojí za přečtení i — použití.

Dne 14. listopadu promluvil soc dem. Verkauf a dr. Šilený, jenž řekl: „Jiné státy šíří své území a bohatnou a my se hádáme a vraždíme (Litovel, Hodouín, Vsetíc, Přerov, Praha). Je to lenost a pohodlnost, neučí-li se úředníci druhému jazyku zemskému. Morava má býti za každou cenu ponečena! Na židech žádáme spravedlnost! Židé provádějí germanisaci, oni navštěvují něm. školy, gymnasia a university. Ale Češi se dovedou brániti proti nim... . Kdyby vládní orgány byly zůstaly pěkně doma nebylo by došlo k výtržnostem. Máte-li srdce pro lidskost, upustte od germanisace!“

Po řeči poslance Mergra mluvil dne 16. listopadu soc. dem. Rieger, dr. Stojan, rabín dr. Straucher (jenž hájil židy proti Schneidrovi, hlavně cituje Wünsche, Blocha, Nöldeke atd. a dokazoval, že židé nemohou býti zodpovědnými, když tu a tam děvče zmizí, hájil košeráka Kurzweila a rab. Goldberga atd.), Bielohlawek (pravil: „Je nepochopitelné, proč všechno židovstvo křičí, když jeden žid je obviněn; když se slápné židu v Africe na kuří oko, celá Aliance israelitě křičí; milionů ukradených křesť. lidu užije se k ochraně žida, na př. Dreyfusse“), Kareis, Gregorig, Stojalowski (pravil, že mu židé půjčili celých — 200 zl !), dr. Pattai (pravil: „Židovské vyznání vyžaduje revisi, necht stát zjistí, co v talmudu stojí, necht se talmud přeloží a bude konec sporům“), Lueger, Daszynski atd.

Na to celá krvavá zálež. přisouzena 36člennému výboru.

Dne 17. listopadu byl přijat návrh zrušení novinářského a kalendářního kolku, načež jednáno o obžalobě ministerstva hr. Thuna.

Ježto hr. Clary nemá většiny, jež je opoziční, kdežto něm. minorita je příliš nedůvěřivá, panuje obecné přesvědčení, že se musí poděkovati.

Demonstrace v Čechách neustávají. Pro „hier“ odsouzeno množství osob do sedmi až 10denního vězení. Všude panuje vření a nespokojenost.

O zřízení * národní rady jedná se v Praze. Zastupci všech stran, jež stojí na stanovisku státoprávním, vyslovili se v zásadě proto, aby poradní sbor národní vešel v život.

Zejména na hospodářském a kulturním poli mohla by národní rada vykonati mnoho dobrého. Jsme nejen politicky nesorganisováni a ničení, ale ještě více národohospodářsky. Uhří ničí nás moukou a obilím, továrny židovskoněmecké, konfekce a bazary ubíjely naše řemeslnictvo. Je třeba organizovati prodej a koupiti nutno varovati lid před kořalkou, marnotratností a pod. Je třeba pracovati k výchově lidu, jež byla velmi zanedbána. Česká kniha nemá dnes odbytu,

jakého by zasloužila. Spousty knih práchnivěji, ale hanebné spisy od agentů jsou šířeny po venkově i městech. V otázce českých menšin, v otázce rovnoprávnosti jazykové a stran hospodářského sociálního a kulturního povznesení naší vlasti jsme všickni jistě zajedno. Proto by měl zajem stranický se podříditi zájmu celku. Bude-li národní výbor, v němž by všechny české strany byly zastoupeny, bude to veliký krok ku předu.

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

II. Řemesla.

O zadávání vojenských dodávek maloživnostníkům mluveno dne 8. listopadu t. r. v Řemeslnicko-živnostenské besedě v Praze Trpce stěžováno si na nynější praktiku zadávání vojenských dodávek velkokapitálu, kdežto maloživnostníkům celkem svěřeno jen 25 pct. vojenských dodávek. Všichni řečníci kladli hlavní váhu na to, aby poslanci na říšské radě zakročili ve prospěch výhradního zadávání vojenských dodávek maloživnostníkům.

Poslanci vymohli již těch 25 procent, ať vymoženou zbývajících 75 procent dodávek. Obvyklejše vyloučívá se vláda, že maloživnostnictvo potřebné množství práce prý nedodá v čas. Zvláště prý v čas mobilisace nemohlo by prý maloživnostnictvo vyhověti. To jest domněnka lichá. Erár namnoze činí takové podmínky, jen aby jim maloživnostník nemohl vyhověti a práce zadati se mohla velkokapitálu. Dnes se hlásí o vojenské dodávky chudák, který nemá práce civilní, a jest tedy povinností státu, tohoto chudáka zachrániti poskytnutím práce. Když stát žádá placení daní od maloživnostníků, ať jim poskytne možnost výdělku.

Pan Průša ličil, jak maloživnostnictvo je se strany státu chikanováno. Tak ku př. při objednávkách bot pro vojsko žádá ministerstvo prořivané věci na strojích. Společentva pořídila si tedy stroje avšak při objednávkách přišly průměrně právě 3 boty na jednoho oferenta! Maloživnostnictvu znemožněno také nemálo ucházení se o vojenské dodávky novým nařízením ministerstva, dle něhož jen ten dostane vojenskou dodávku, kdo zaměstnává určitý počet dělníků.

Nejlépe by bylo, kdyby se dodávky vo-

jenské soustředily na zvláštní konsorcium které by rozdělilo práci různým odborům. Věc dala by se provésti tak, že surovinu dodávali by továrníci, kdežto práci provedlo by maloživnostnictvo. Nejlépe bylo by ovšem, kdyby při objednávkách pro vojsko vše obstarávali odborníci ze řad maloživnostnictva.

Pan Toužimský navrhl, aby se utvořila konsorcia, která by zařídila továrny na zpracování surovin a vůbec materiálu pro vojenské dodávky, zejména v oněch krajích, kde vůbec žádných továren není. Továrny podobné mohly by se zříditi zvláště kolem Zbirova, Černého Kostelce, Stříbra, Táboru, kde dosud žádné továrny není, a lid nucen je vyhledávati si práci a výživu jinde.

Inspektor stravoven, pan Lenz, objasnil poměr stravoven k maloživnostnictvu; uvedl, že zavádí se nyní zvláštní vychovávací systém ve stravovnách, aby se mohl dobrý dělník doporučit maloživnostníku.

Věc zaslouží, aby se o ni co nejdůkladněji pojednalo. Ale ministerstvo teď má plné ruce práce, aby vyřizovalo nesmírně důležitou akci, jež povstala z hlášení se „zde — jelen — tukej“ a pod. místo „hier“. Na sta osob je vyšetřováno, zavřeno a pod. Kde pak by zbylo času na — starost o dodávání bot, šatů, mouky, masa, a jiných potřeb vojenských do kasáren? Že to jinde je kapitalistům též zadáváno? Ano, jen že nikde maloživnostníci nejsou tak bidně postaveni jako u nás!

O pojišťování řemeslnictva a živnostnictva ve stáří jednalo se dne 10. listopadu v Řemeslnicko-živnostenské besedě v Praze. Pan Průša pravil: V Německu je zaváděno říšským zákonem nucené pojišťování starobní a invalidní. U nás je otázkou dosud málo luto. Každý řemeslník a živ-

nostník, který za nynějších poměrů blahobytem neoplývá, musí s obavami pohlížeti na budoucnost. Co ho čeká ve stáří, až nebude výdělků schopen? Případně za poměrů stávajících na obtíž obci. Jen nepatrná část řemeslnictva a živnostnictva pojištěna jest u jediného ústavu, který pojišťuje naše řemeslnictvo a živnostnictvo, totiž u fondu císaře Františka Josefa.

Ústav tento však naprosto nevyhovuje, a proto Zemská jednota řemeslnických a živnostenských společenstev zamýšlí sama utvořit pojišťovací ústav pro řemeslníky a živnostníky. V Praze je celkem 20 000 živnostníků, a kdyby každý dal jen 5 zl. do základního fondu, bylo by hned 100.000 zl. pohromadě. A to jen v samotné Praze! Což teprve řemeslnictvo a živnostnictvo venkovské v zemích korných České! Bylo by to zajisté impozantní číslo, kdyby každý věnoval 5 zl. do základního fondu. Mezi živnostnictvem a řemeslnictvem českým panuje však vlažnost a lhostejnost k této životní otázce. V Praze z 20.000 živnostníků pojištěno je u bratrstva pouze 2400 členů. Musí se proto zavést nucené starobní pojišťování, a úkol ten musí na sebe vzít zemský sněm.

Nejlépe by bylo, kdyby se zavedlo nucené pojišťování zemské dle přihlášek k výdělkové dani. Živnostník, který platí velikou výdělkovou daň, dal by více; maloživnostník pak, který jen nepatrnou výdělkovou daň platí, dal by méně. Za nemajetné pak, kteří vůbec by platiti nemohli, zaplatila by společenstva. Za nynějších poměrů dobrých 70 procent řemeslnictva a živnostnictva nemůže se pojistiti u fondu cis. Františka Josefa pro poměrně vysoké poplatky pojistné. Proto mylný jest prý názor prof. Bráfa a posl. Krejčíka, že nejvýhodnější ústav pro starobní pojišťování jest fond císaře Františka Josefa. Tento naprosto nevyhovuje a proto také jen nepatrná část řemeslnictva a živnostnictva českého jest u něho pojištěna.

To, co provedl pak posl. Krejčík na sněm zemském se svým návrhem stran starobního pojišťování, bylo (prý) jen pouhou léčkou se strany mladočeských vůdců. Jinde jinak starají se o třídu tak důležitou, jakou řemeslnictvo a živnostnictvo jest. Tak ku př. v Německu sám Bismarck dal popud k nucenému pojišťování, a Německo z mocné iniciativy Bismarckovy zjednálo si nejohlednější a nejpokročilejší organizaci sociálního pojišťování ze všech států polokoule. Vyplývá to z pouhého pohledu na počet účastníků, kterýž činil roku 1895 při pojišťování nemocenském

8,005.079 osob, při úrazovém 18,389.468, při starobním a invalidním pak 11 585.000. Taková účast jest v Německu, kdežto u nás otázka pojišťování vinou poslancův a kruhův odborných spí spánkem spravedlivých.

K témuž bodu promluvili ještě pp.: Kamelský, Jirousek, Votruba, Šafr, Hartvich, Jindra, Stivín, Kostka, Bárta a j. Všichni vyslovili se pro všeobecné nucené pojišťování, které ve skutek uvedeno býti musí zákonem zemským.

O této otázce bude jednáno v příštím zasedání sněmu král. Českého. Je záhodno, aby se záhy věc rozhodla, neboť živnostníků, kteří v stáří nemají opatření žádného, denně přibývá.

Na veřejné schůzi pekařských dělníků, konané dne 15 listopadu v sále konviktském, promluvil p. Svoboda o požadavcích dělnictva, jež vyvolaly hnutí. Jest to: 10hodinná doba pracovní, minimální mzda 10 zl. týdně, úplný nedělní klid dělnická organizace, klid o 1. květnu a m. j. Řečník polemisoval s „Pekařskými Zájmy“, že ke konfliktu politování hodnému mezi mistry a dělníky došlo proto, že zaměstnavatelé neodpověděli na požadavky dělnictva. Pan Ctibor promluvil o požadavcích dělnictva, proti nimž staví se zaměstnavatelé jako proti požadavkům krutým, které prý by zničily řemeslo. Jich heslo: „Bůh, vlast a národ“ jest nyní šuplík s penězi a husa na pekáči. Pekařští mistři zajišťují se před stávkou — běželi na místodržitelství a vojenské velitelství za odpomoc Starosta společenstva o žádosti dělnictva nedal tu ani hlasovati, byla prý u něho u r a ž e n a a u t o r i t a. (Hanba jim, hanba! voláno) Proto dnes jsou proti sobě dva tábory. Nechce-li s námi jednati celek — musí s námi jednati jednotlivci. Kdo nepovolíš nepeč! Dělníci nechť obrátí se letáky se svou stížností na veřejnost, oni spoléhati mohou jen na sebe — vždyť zákon z r. 1895 u dělníků pekařských dosud neproveden. Jsou-li živnostníci proti dělnictvu, musí ono pomoci si vlastní silou. V Praze je na 500 dělníků bez práce, ale oni reporuší solidaritu. Pekařství dnes mají neodborníci jako herci, ševci, doktoři, úředníci, bohatí židé a pod., u řemeslo zvrhlo se na bídnou spekulaci. Dělnictvo nechť utvoří železný celek. Přijata resoluce, v níž se praví, že dělnictvo boj přijímá a solidárně provede. Dne 10. prosince začítí má — stávka.

Žen provdaných v továrnách německých jest asi 170.000, z nichž asi 70.000

je v přádelnách. Ze 141 žen, pracujících v průmyslu olověném, 87 žen potrácí. I jinak jsou ženy zdravotně velmi ohroženy v továrnách. Nemohouce pečovatí řádně o děti, nekonojí sociálních úkolů svých. Provdaná žena musí býti postavena pod ochranu zákonou. Matky nechť jsou vráceny dětem! V zájmu

fysické, mravní a intelektuelní výchovy dítěte nechť se všeobecně vyloučí ženy v době těhotenství a kojení z práce na 6—7 neděl, nechť jsou připuštěny do práce znova jen po lékařském ohledání, nechť jsou vyloučeny ze závodů zdraví škodících, nechť se stanoví přestávka polední a zkrátí doba pracovní atd.

ŠKOLSTVÍ.

Na universitě berlínské je letos zapsáno 372 mimořádných posluchaček, většinou učitelek německých, anglických (z Ameriky) a ruských.

Na schůzi katolického Schulvereinu ve Vorarlbergu prohlásil zemský hejtman hr. Rhomberg za velikého potlesku, že katolický lid neustane v zápase dokud nevydobude zase křesťanskou školu.

Od liberálních novin zasypan byl za to obvyklými spoustami hrubství.

Pro malé děti napsal pěknou pohádku Ant. Klášterský: *Myška na zkušené*, ilustroval i V. Černý a K. Muttich (nákladem Vilimkovým). Pohádka ve verších, líčící přihody malé myšky, jež prochází různými byty a zažívá rozmarné přihody.

NABOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Dne 18. listop. slavil v Ďakově 50leté jubileum biskupské J. J. Strossmayer, všemu Slovanstvu dobře známý mecen, „chloubka a sjednotitel Slovanstva“, kněz ideální, biskup neohrožený, člověk veliký. Jeho dílem je v Záhřebě akademie jihoslovanská, obrazárna, universita a četné školy chorvatské, zavedení slovanského missálu v některých okresích atd. atd. Živio! Mucgaja ljeta!

J. M. dr. M. Řiha, biskup v Budějovicích, dne 11. listopadu slavil 60leté narozeniny. Bůh sílíž jej v důležitém místě a žehnej jeho humanním a vlasteneckým snahám!

Dle „**Tiroler Volksblattu**“ opakujeme tyto známé nám, ale neznámé laikům věci: Noty pro hudbu vynalezl mnich. Chorální zpěv upravil papež Řehoř I. Sfélný prach vynalezl mnich Schwarz. Metricou soustavu vynalezl kněz Hany. Soustavu slneční objevil arcib. Regiomontanus kardinál Cusa a kauovník Kopernik (z Čech, nedaleko Mladé Boleslavi). K objevení Ameriky Kolumbem přispěli nejvíce kněží. Hodinový stroj vynalezl mnich Pullicius Veronský. Hodiny kývadlové vynalezl papež Sylvestr II. Číslice arabské sestavil a zeměkouli složil papež Sylvestr II. Varhany elektrinou huané sestavil kněz Kandid

v Lecesi (v Itálii), kompas vynalezl jáhen Flavius Giota. Chinin nalezli Jesuité Sèpèa a Sicard. Léčivost vody objevil farář Kneipp. Zákony elektřiny objevil kněz Lana. Telegraf sestavil kněz z Chappé. Dalekohled vynalezl kněz Schaeiner. Mikroskop vynalezl kněz Magnaei. První balon sestrojil kněz Desfarges r 1772. Do Evropy první bedbávníky bource přinesli katoličtí missionáři z Číny. Sklenice vynalezl mnich Beral. Abeceda pro hluchoněmé vymyslíl kněz francouzský De L'èpée. A kdo by neznal, jaké obrovské vynálezy a objevy učinili kněží a mniši (zejména Benediktini a Jesuité) v orbě i průmyslu, stavitelství, malířství, písemnictví, v lékařství, chudinství, školství, hvězdářství (P. Secchi) atd.? To nutno nepřátelům častěji připomenouti.

Posl. Wolf štvál v Německu proti naší říši. V Norimberce vystoupil tak divoce, že „Mainzer Journal“ napsal: řeč jeho záležela jen ze surového spílání rak. katolíkům a katolickému duchovenstvu. Katolictví jest (prý) nejnebezpečnější věc, jež vůbec existuje, a tomu se musí hlásati nepřátelství, zášti a boj až na nůž. Ultramontány nutno vyhledávati v jejich úkrytech tyrolských, kam si vyoutíme přístup po případě k r v í! . . . A Wolf

smí štváti dále. Vláda hr. Claryho má ovšem starosti — jiné.

Konference sv. Františka Regise v Praze za 3 léta svého trvání dala podnět k 500 oddávkám konkubinářů a spojila je řádným sňatkem manželským v chrámě.

Slasti českých menšin v uzavřeném území. Pod tímto titulem bylo uveřejněno několik dopisů z litoměřické diecése, v nichž se nařiká na to, že „vzdor neuvěřitelnému sebezapírání a odřkání a neúnavné snaze své je český kněz tam nenáviděn a za vetřelce považován i pronásledován promluví-li v milé mateřštině. Když pak po víceletém plahočení chce si postavení zlepšit a žádá na faru, tu bývá odmrštěn (na př. Liběšice, Vidím, Ledvice, Kr. Březno, Čouš).

Článek jeden končí: Je to spravedlivé, nutit českého kněze, aby za bídných pár grošů se dřel s tím vědomím, že se tam lepší budoucnosti nikdy nedočká? Proč nutí biskup české alumnny do semináře a do něm. hnízd? České duchovenstvo by se mělo opřít a dáti na srozuměnou konsistoři, že německé štace solidárně opustí, nestane-li se náprava. — Na to odpověděl rektor semináře, dr. Kordač, že patronátní právo posavadní zavinuje neblahé ty věci, a vyslovil naději, že české duchovenstvo nezachová se jidášsky, že totiž míst svých neopustí zbytečně. P. Pauly v „K. L.“ dne 17. listopadu dovedil, že při obsazování far je dle kanon. práva (Trident. ses 24, 7. 14. XI. 31. a st. práva z 10. července r. 1827) znalost řeči lidu nutna!

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

Německo upevňuje svůj vliv v Evropě i za oceánem. Dne 8. listopadu navštívil německý dvůr císař ruský s min Muravěvem v Postupimi, kde se konaly důležité porady. S Anglií dohodlo se Německo v příčině ostrovů Samojských. Ostrovy Upolu a Savai dostali Němci v držení, Tutuili a některé menší ostrovy obdržely Spojené Státy. Anglie vzdala se nároků k Samojským ostrovům, začež obdržela Tongajských a Savageských ostrovů. Dne 18. odeplul císař německý do Anglie, kde dojde k vážným úmluvám.

V Itálii dne 14. listopadu zahájeno zasedání sněmoven králem Humbertem trůnní řečí. Ukazuje se v ní k porušení sněmovní činnosti okamžitými překážkami a vyslovuje se naděje, že bude věc ta nyní činností sněmovny vyvážena. Ohlašují se opatření k odstranění nuceného pobytu a na změnu některých berní, čímž se má malým poplatníkům co nejvíce uleviti. „Italie hledí s důvěrou do budoucnosti. Poměr Itálie ke všem cizím státům jest výborný. Země není se žádné strany ohrožena. Zahraniční naše politika i s vnitřní závoditi bude v tom, aby v zemi zabezpečila rozvoj jejich hospodářských sil. Vláda moje přijala radostně velikomyslný popud cara na svolání konference míru, poněvadž soudila, že Itálie nesmí odepřítí podpory pokusu, učiniti války řidšími a hrůzy jejich zmírniti. Příští rok, jenž pro katolický svět znamená důležité období, poskytne nám příležitost přirozenou, abychom prokázali, jak

velice dovedeme dbáti závazků, jež jsme přejali, když jsme zpečetili jednotu Itálie prohlášením Říma za hlavní město její, a jak umíme zjednati jednotě té vážnosti.“ — Do Říma se chystá v roce jubilejním na 4 miliony poutníků.

Francie. Ministerstvo Waldeck-Rousseauovo namáhá se poměry rozhárané spořádati, ale s nevalným zdarem. Senát zabývá se již po 10 dní soudem nad několika muži, na př. Guérinovi, Deroulédovi atd., obžalovanými z nepřátelství proti republice. Soudí je dle zákona z r. 1875. Ale „otec francouzské ústavy“, historik Walton, poslal senátu přepis, že dle jeho mínění patří před senát jakožto státní nejvyšší soud pouze atentát skutečný. Proti kompetenci senátu hlasovali na př. Mazeau, předseda soudu kasačního, Peytral, Berthelot a jiní nejslavnější právníci. François Coppée nazval soud senátu nedůstojnou komedií. Lemaitre pravil: Vláda a svob odní zednáři se nám vysmívají, neboť mají v ruce moc, které dovedou využítkovati. Jestli se většina nechá utlačovati, zasluluje toho, neboť neumí ukázati, co nechce. V sezení sněmovním došlo k prudkým výstupům, neboť vláda byla obviňována z převratných úmyslů. Největším obhájcem vlády byl — socialista Viviani!

Válka Anglie s Boery potrvá ještě asi hodně dlouho. Colenso Boerové dobyli, na Ladysmith střílejí se všech stran Mafeking ohrožují, obrněný železniční vlak zkazili. Zulové se bouří a v Sudanu povstává nový

prorok proti Anglii. Také v Indii, zejména mezi Mithmiry, vypukla vzpoura proti anglické násilné vládě. Angličané, aby Rusové nepostoupili zatím přes Herat do Indie, podnítili Japonce (v Koreji zejména), aby s Ruskem začali válku.

V Srbsku vydal král úkazy o výpovědi neoblíbených vládě Srbů z vlasti, o dozoru na úřednictvo, špěhyřství a všemohoucnosti policejní. V Srbsku jsou již tomu zvyklí. Despotism, který tam panuje, utlumuje každé volné slovo v ústech. Jmenovitě úřadnictvu vnucena přetvářlivá pokora a poddanost. Listovní tajemství porušuje se tam ne teprve ode dneška, nyní však s takovou pravidelností, že se čte vše, co poštou v zapečetěné obálce dochází, tak že vláda dříve má dotyčnou zprávu než adresát. Nejpřísněji počíná si vláda proti zahraničním listům jež konfiskuje a cenzuruje. V Zemuni jest přes 200 uprchlíků ze Srbska. Mnozí z nich, kupci, hostinští stačkáři přišli úplně na mizinu. A dosud není naděje, kdy tomu řádění se stane přítrž.

Ve Španělsku propukalo revoluční hnutí k vůli velkým břemenům rozpočtovým. Nyní podala vláda státní rozpočet na r. 1900 který obsahuje 61 milionů franků úspor. Cíť však vláda provedla, jest učiněné harakiri: University sondy, pense úředníků se zrušují a všechny výdaje napořád vypouštějí, až do sazen vytknutý obnos. Json-li ty úspory možná nebo nemožné neb i dokonce škodné, vláda se neohlíží. O znovuzřízení státní správy žádoucích opravách není řeči. Výdaje na školství, tak již nepatrné, obmezují se ještě více nádeníkům na silnicích strhuje se po 25 procent ze mzdy, ale vysoké státní hodnostové a generálové s ohromnými platy ostávají netknuti. Je to liberální nehospodářství!

V amerických Spojených Státech jeví se obrat ve smýšlení lidu, jenž pozbyl důvěry k nynějšímu směru vlády Mac-Kinleyovy. Do zákonodárných sborů voleni jsou odpůrci nynějších bavlinařů, kteří po Kubě dělají pořádek i na Filipínách, kde nechávají téci krev tisíců.

KRONIKA.

Znamení doby. Pražské listy přinesly zprávu o prodeji služby M. W. z Chomutova do nevěstince za 285 marek a když byla dána do nemocnice, přišel si pro ni majitel žid Busch a žádal holku zpět, protože prý jest jeho, že ji — koupil za 12 zl. — Busch je — polic. detektivem! — Ve Vídni udání u soudu někteří žid. hoší, že v katolickém kostele plivali do kropenky se svěcenou vodou, ano i tělesnou potřebu v kostele konali. — V Praze přednášel žid. „básník“ David o Jidášovi, jež velebil jako zuamenitého muže, jako myslitele a humanistu. — V Konoopišti vymyslel si z něm. fanatismu německý sluba Fritsch útok (rozbil zám. okna) na — arcikojžete Ferdinanda, aby prý tento do Čech už nejedil. (Rozumí se, že byl zatčen, ale něm. listy se ho — ujímají!) — „Israelitische Gemeindezeitung“ (kniht. Brandeisova) vydala provolání k židovstvu, by sbíralo na český denník, kde by hájení byli židé proti — „neslýchaným útokům“, ježto protesty a příšahy (!) naše nejsou s to přesvědčiti protivníky; zlu se tady (prý) musí na kořen, potřebí osvoboditi lid ze spáru zlotřilého tisku — a uvésti jej na dráhu lidskosti a svobodomyšlnosti... Žurnál ten má míti — křesťan-

ského (!) redaktora, aby vnikl do mas lidu a bude státi 2 kr. Židovské spolky a jednotlivci mají — přispěti hmotně!

V Penčíně měl žid R. Katz (dříve „N. P.“) kram, třelnu lnu cibelnou a proděl ublí. Ale chtěl i hospodu. Proto v podání k hejtmanství sliboval, že se dá „zatím“ pokřtít. Když ale nebylo dáno povolení, jsou v P. již hospody, prohlásil, že zůstane židovství — věren...

Obžalování pro podvody v haličské spořitelně byli dne 9. listopadu — osvobozeni! Miliony zlatých bylo zpronevěřeno — ale vinník ušel!

Demonstrace proti prof. T. G. Masarykovi počaly dne 13. listopadu na pražské fakultě filosofické a potrvaly celý týden. Před bytem M. v Thunově ulici zvolalo asi 300 studentů „Pereat, fuj, hanba a abcúg. Na to dne 14. listopadu měla se konati schůze studentstva, ale byla rozbita. Studenti v počtu asi 800 odešli z Karolina na Malou Stranu, kde demonstrovali. Dne 16. listopadu bylo překáženo prof. Masarykovi v přednášce. Hluk a povyk trval celou hodinu. Prof. Masaryk psal na tabuli, ale studenti pískali, bušili do pultů, křičeli

atd. M. napsal: „Polenský proces jest útokem na lidskost. Přestaňte, vše vysvětlím!“ ale studenti necouvli. Rektor, dr. Gebauer, vydal vyhlášku, v níž varuje před demonstracemi. „Radikální Listy“ o prof. M. napsaly: „Masaryk abcúg“ — „Pryč s českým Zolou“! píše a volá! Studenti posud přijímali bezmyšlenkovitě a nekriticky — co módní oraculum předložilo. On byl jediný — kromě něho nic v tomto životě. — Kdo měl jiný náhled, byl mizera, tupec a špatný chlap. Hypnosa začíná mizeti. On chce, aby český lid židy chránil, kteří mají sami prostředků dost, víc nežli potřebují. Lid český musí být chráněn, emancipován hospodářsky na všech polích. — Radost největší z kočičiny bude mít prof. Masaryk sám, touba po sensaci, pósa mučeřka — to jsou jeho příznačné slasti. Hrát si na proroka svobod. myšlení, býti kacířem — to působilo mu největší rozkoš. Ale kopírovat Zolu, je dnes více než nechutné. On opakuje námitky rabínů dra Güdemana a dra Stegra Proč propůjčil cizí práci své jméno? Jestli prof. Masaryk chce vydávat židovský (revisionistický denník), pak nebyl jen vědeckou koketou, ale něčím jiným! — Tak dne 14. listopadu „Radikální Listy“.

„Čas“ dne 11. i dne 18. listopadu je plný — útoků proti hloupým klerikálům a pravi, že se musí proces v Polně zrevidovat!

„Čas“ o Polenské vraždě dne 11. listopadu napsal: „Není pravda, že hájíme Hilsnera, ale svou kůži, bojujeme za svou svobodu, své přesvědčení, svou spravedlnost.“

Dne 11. listopadu „Čas“ otiskuje jerusalemskou modlitbu, jež prý šíří pověru a chlupuje. My ji též dostali — ale z protestantských rukou! Faktum!

Rozvodů připadá na 1000 sňatků: ve Švýcarsku 40, ve Francii 21, v Rumunsku 20, v Německu 17, v Rakousku 8 (v Uhrách 15), v Anglii 2. Nejvíce pro nevěru, zlé nakládání a urážky.

V Čechách (dle statistiky) vztekne se ročně 800 psů, z nichž většina jest ovšem jen ze vztekliny podezřelých.

Udržování pěkné pleti. Je úžasno, co se vyplývá peněz na — udržení pěkné pleti. „Prager Tagblatt“ podává neustále ve svém „Rathgebru“ rady zvědavým čtenářkám, jak by udržely líce své bez vrásek v plné svěžesti. Celé články o tom bývají psány. „Montagsblatt“ dne 13. listopadu v dlouhém feuilletoně uvádí, čím udržuje Adelina Patti svou krásnou pleť v tváři. A sice tím, že se od své komorné dává v tváři massirovat, když

byla nad parou z levandule obličej si nalhávala. Po masáži zůstává Patti po 2 hodiny doma a chrání se vzduchu. Slunečních paprsků se bojí tím se nikdy prý dosud nevystavila, a při drsném počasí ven nevychází. Tím prý v 56. roce ndržela si mladistvou svěžest v tváři. — Madame Réjane natírá se bílkem z čerstvých vajec (8 dní leží vejce ve vinném octě, pak se jehlou rozpíchnou a bílek do studené vody vypustí), v destilované vodě rozpuštěným. — Eleonora Duse požívá jen zeleniny, ovoce a kuřat, pije destilovanou vodu a koupe se v mléce. Hlavu si myje zvláštní vodičkou. — V Paříži užívají dámy koupele medové. — Pompadourová a Kateřina II. se koupaly v mléce horkém, do něhož dávány různé přísady, na př. jahody. — Co je tu starostí — o to bidné tělo! A pro svou duši co dělají ty dámy?

Realistický denník má vycházeti od Nového roku, a sice redakci pp. Machara, Jaroše, Herbena, Kolouška atd. Zakladatelé tohoto podniku, jenž má býti sestaven z padesátizlatových podílníků, jsou dr. Masaryk, prof. Jakubec, dr. Gruber, dr. Laichter a dr. Herben. Směr bude asi takový, jaký je nyní v „Čase“, jenž vše kritisoje, bourá a haní, ale plodné práci se nevěnuje.

Židé se asekurují! „Čas“ bude vydáván od Nového roku denně, bude vše kritisovat a bičovat, jenom ne — židovstvo. „Právo Lidu“ zastávat se bude židů i nadále. „Hlas Národa“ se sbírá nyní, aby obraňoval ještě více židy nežli činí dosud. Budou tedy mít židé tři deníky česky psané, a mimo to účinkovati chtějí na „Národní Listy“ a „Národní Politiku“ odpíráním insertů, aby isty tyto nepšaly o židech nepřiznivě. Proti židům (a to jen „mírně“, neboť tak mají od družstva nařizeno!) smějí psáti „Katolické Listy“ a „Radikální Listy“, jež budou též od Nového roku denně vycházeti.

Dr. Herben, vydavatel „Času“, dne 16. září odpadl od katolické víry k reformovanému evangelickému vyznání.

„Die zukünftige Palästina“ jmenuje se fraška, která se dávala v restauraci dvorního pivovaru, kde je rozložen nezbytný — šantán. V Pešti dávala se 500krát bez přerušení. Ale v Praze mají židé prudší krev. Sionisté spustili obromný povyk, došlo mezi syny israelskými k boji, jenž skončil přerušením představení a vyklizením místnosti... Ujme se někdo z katolíků své víry, když je napadána v šantánech v divadlech atd.?

Čeští malíři seskupili se v Jednotu umělců výtvarných — a uspořádali výstavu

v domě „u Štajgrů“. Zvláště vynikají díla A. Machy, H. Schwaigra, V. Maška, Brožika, K. V. Raška, L. Nováka, F. Urbana, Máchy, L. Marolda, Hilsera, Maxe Pirnera (Ukřižování Krista, Tetin, Zátíši), Hyuaise, Ženiška, Slabého, Trska, Bartoňka, Záhorského, Váchy,

Věšina, Lebedy, Kuby, Jansy, Knüpfera, Engel-müllera atd. a četné práce a návrhy sochařské a řezbářské, a zejména od Celdy Kloučka, Amorta, Kouly, Maudra, Mráze, Wurzela, Poppa, Kastnera a hlavně ovšem Myslbeka.

• • • • KRIKA. • • • •

V Národním divadle hrála ruská tragédka Jel. Nik. Goreva v Schillerové „Marii Stuartovně“, v Sudermannově „Domově“, kde se nejvíce líbila, a ve Spazinského „Paní majorce“. Hra její obsahuje celou stupnici stkvělých momentů, blas je velmi sympatický, chování na jevišti případně realistické.

České kvartetto dne 13. listopadu v Rudolfině zahrálo Beethovenův kvartett B-dur op. 130, Čajkovského kvartett op. 11 D-dur a Mozartův kvartett Es-dur, a sice obvyklým mistrným způsobem

V „Klubu Mladých“ (vedením p. M. Urbánka) bylo v Rudolfině dne 17. listopadu

několik zajímavých novinek. Pánové Khodl, Nebuška, Novák, Picka a Wendler ukázali se dobrými interprety mladších směrů hudebního světa našeho. Zejména líbily se „Vzpomínka“ p. Khodla (zahrál p. Kučhynka) a Pickovy písně. V koncertě vystoupila sl. Řihová a sl. Trojanová s dosti velikým zdarem, barytonista p. Král a virtuos klavírní p. Křídlo, jehož přednes Beethovenovy sonaty (Wald-štýnské) vyvolal značnou pochvalu. Smetauovo klavírní trio přednesli virtuosové pp. H. f. meister, Suchý a Váška. Damský sbor od sv. Jiljí vedením p. Picky dobře tlumočil několik písní.

• • • • LITERATURA. • • • •

Macharova „Magdalena“ přeložena byla do polštiny ve Varšavě. Censura vynesla všecko líčení nahoty ženské, nad čímž „Čas“ je celý zkormoucený a praví, že censura ruská v ničem si nezádá s naší — klerikální! Překladatel se podepsal „M. — ski“. Proč se plým jménem nepodepsal?

Spisovatel Holeček vydal knihu „Naši“, kde líčí selský lid a jeho způsoby a řády, klopoty a kratochvíle. Jak F. V. Krejčí v „Rozhledech“ č. 2 (15. října) praví, prodal p. Holeček ponze 110 exemplářů knihy své, protože ji vydal — nákladem soukromým. Je (prý) to nový doklad naší literární mizerie.

Redakční poznámky.

D. X. Corr.-Bl. (10 listop) uvádí podobný případ, o jakém vy píšete. V Přímofí loni byl vyznamenán jistý muž, který lidem

říkával: „Co pak v kostele chcete? Tam nic nenajdete. Od Terstu do Fiume stačí dva kněží, kteří by s nejvyšších bodů horských lid a zemi žehnali, a to by bylo dosti.“ — Tomu člověku misijní farář ochotně uspořádal slavnost se naší sv. a s Te Deum! A u Vás? Vše jako tam dole. — Říká se, že jsme v zemi, kde je osvěta a snášelivost náboženská nejrozšířenější. A následek toho?

„Konference“. Píšete, že generální konference, jež se konala dne 4. října v semináři pražském, zavedla podnět k výměně náhledů, což se však dělo až — za dveřmi, na ulici, na procházce. Kněží v Praze mají ovšem mnoho látky, o které by se dalo porokovati (konference = porada, usnášení se). Přijde čas, kdy bude porad těch více. Jen trpělivost! Také venkovské konference nejsou mnohdy obrazem ducha a smýšlení kléru. Srdečný pozdrav!

SS. Eucharistia, č. 11., přináší články: Ježíš, vzor čistoty, Kazatel před svatostánkem, aforismy ze života a z knih a zprávy.
Slova pravdy, č. 16. a 17. Pantheismus a materialismus, z německého od P. Roha, podává P. Holý. „Paběrky“ obsahují některé denní zprávy novinářské ze života bezbožců, socialistů atd.
O významu katolických spolků, sociální úvaha, napsal Dr. F. Reyl, č. 2. Doporučujeme všem liknavým a pochybovačům ke čtení!
Stráž, orgán katolické národní strany v západní Moravě, č. 45.
Obzor literární a umělecký, č. 12. Nákladem Bursíka a Kohouta v Praze. Přináší čl. od J. Kampera, Sv. Čecha, Tobolky, Vodáka atd.
Pouští, sešit 8. Cestopisná povídka od Karla Maye, přeložil O. Flögl. V Brně. Nákladem papežské knihtiskárny Benediktinů rajhradských.
Čítanka dospívajícího jinocha. (Na památku 50letého panování Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I.) Sepsal Fr. D o u b r a v a. kněz Maltézský. Cena 50-kr. Třetí vydání. Nákladem vlastním. V knize popisuje se křesťanská rodina našich předkův; líčí se život a správa domácí, obecní a zemská starých Slovanův, podáván jest obraz života Karla IV. a císaře a krále Františka Josefa I. Obširně jsou popisovány náboženské povinnosti dospívajícího jinocha, jemuž se poskytují případné rady v příčině mše svaté, sv. pokání a nejsv. svátosti oltářní. Dále se líčí čistota a popisuje se oděv a zevní chování jinochů, na př. jak se má o obličej, zejména o oči a ústa pečovati, jak pozdraviti atd. Z knihy vane opravdová láska k mládeži. Doporučujeme!
Nový život přináší v č. 11. (listopadovém) pokračování práce J. Š. Baara: Cestou křížovou, kritiku knihy kanovníka Frinda od J. Svozila, článek Umění a věda od A. Bláhy a obsahlé forum (směs a posudky různých děl).

Nedělní a sváteční čtení

pro vzdělaný svět.

Sepsal

Lev z Hammersteinů T. J.

S dovořením spisovatelovým přeložil a upravil

Dr. Antonín Podlaha.

Část I.

S dovořením nejd. kapitolského vikariátu dne 11. září 1899 č. 9269.

Cena 1 zl. 80 kr.

Objednávky přijímá a vyřizuje

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci

v Praze, Melantrichova ulice

Prosíme za horlivé doporučení!

➡ Právě vyšel ➡

4. sešit

Obrázkové Revue.

Obrázková Revue, tento **nový ilustrovaný** časopis pro **zábavu a poučení**, vychází redakcí profesora Dra **ANTONÍNA PODLAHY** dvakrát měsíčně v sešitech nádherné úpravy s hudebními, obrazovými a j. přílohami.

Českým rodinám

doporučujeme časopis ten jako stkvostnou revui, bezvadnou jak v textu tak v části ilustrační.

Předplatné

na půl roku **3 zl. 50 kr.**, na rok **7 zl.**,

_____ poštou **8 zl.** _____

Jednotlivá čísla 30 kr.

Administrace „Obrázkové Revue“,

Praha, 200-II.

Žádejte na ukázkou!

BRANA

OBSAH:

Zakládejte lidové knihovny. —
 Smutné časy. (La Tristesse contemp.)
 Páni a dělníci. — Školní vyučování
 v katolické misijní stanici v Africe. —
 O zázracích Ježíšových. — Církev a společnost. —
 České věci. — Národohospodářská část. —
 Školství. — Náboženské a církevní záležitosti. —
 Zahraněční události. — Část literární. —
 Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKCI VEDE
 A ZODPOVÍDÁ
 P. JOSEF ŠIMON

+
 VACLAV KOTRBA
 VYDAVATEL

Blíží se kvapem konec ročníku a více než polovice

pp. odběratelů dluží nám předplatné.

Pohledávky naše za minulé ročníky

Obrany činí přes 6000 zl. — Smutný

úkaz, jak se u nás podporuje katolický

tisk! — Prosíme proto snažně aspoň

nyní o zaplacení.

Administrace.

Časopisy a knihy redakci zaslané.

Dělnické Noviny, č. 7., roč. IX., obsahují pojednání od T. J. Jirouška: S národem, v němž se pravi: „My půjdeme vždycky s národem, avšak s námi půjde též náš křesťanský duch ve všech otázkách společenských a národních, s námi půjde k našemu národu jako se stoupení historického státního práva českého i duch monarchistický a my při tom starati se budeme všemi silami a vši vůlí i myslí svou, aby drahým národem naším, všemi jeho třídami a stavy šla křesťanská osvěta a křesťanská vzdělanost“. Dále článek od V. Žižky: Všechna moc pochází z lidu — a různé zprávy.

Pokladu Věřících vyšlo číslo 2. Jest to lidový list k uctění Nejsvětější Svátosti Oltářní. Red. V. Roudnický. Číslo 5 kr. Vychází jednou měsíčně. Z krásného obsahu vyjímáme: Svatostánek a očištec, O mši svaté, Tiché chvílky a j. Upřímně doporučujeme!

Růže Dominikánské vyšlo č. 6. s bohatým obsahem. Red. P. Guala Konečný, Ord. Praed. Číslo toto přináší podobiznu velezasloužilého P. Václava M. Bubeníka, jemuž právě veliká důvěra byla prokázána tím, že již po čtvrté byl zvolen převorem. Tento časopis katolický, jenž přináší znamenité články poučné i zábavné. Vřele doporučujeme! — Vychází jednou měsíčně.

Alótheia, sešit 9. (listopad), obsahuje čl.: Kam to tihne, Proč se intelligence odvrací od církve, Náboženství, vývoj society a práva slovan-ského v Čechách atd. V rozhledech se vybízejí čeští katolíci, aby v Praze postaven byl votivní chrám Božského Srdce Páně, jako Francouzi za 25 millionů franků zbudovali na Montmartru v Paříži chrám Božského Srdce Páně. Navrhuje se, aby na nejvyšším místě mezi Prahou, Vinohrady a Žižkovem místo pro chrám ten bylo vyhrazeno!

Hlas, měsíčník pro literaturu, politiku a otázku sociální. V Skalici. Dr. P. Blaho.

Časopis turistů, red. Dr. Jiří Guth. č. 12.

Přítel domoviny. Nákladem Edvarda Beauforta.

Levná ilustrovaná knihovna. Potopa, román od A. Sienkiewicze, přeložil J. Langner. Svazek 1.—3. Nákladem Ed. Beauforta.

St. Calasanctius-Blätter, č. 2. (listopadové).

Některé vzpomínky na českou vlast v Itálii, napsal prof. Dr. Al. Kolísek. S četnými obrazy. (Cena 1 koruna.) V Hodoníně. Doporučujeme zejména těm, kteří konají pouť do Itálie.

Vychází:
5 a 20. dne
každého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prahu i venkov
celoročně 3 zl.,
čtvrletně 75 kr.

ROČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 5. PROSINCE 1899.

ČÍSLO 23.

Zakládejme lidové knihovny.

Vychází veliké množství knih, z nichž většina zasypaná bývá prachem. Zejména nařiká se, že dobré knihy jdou na odbyt velmi těžce, a že plní skladiště, kdežto knihy ceny pochybné kolují z bytu do bytu.

U nás vychází dosti veliký počet knih původních, jež autoři musí vydávati svým nákladem, protože knihkupec nechce se odvážiti toho, by snad novou utrpěl ztrátu.

Vydává se mnoho knihových sbírek, na př. „Matice lidu“, „Libuše“, Knihovna ruská, anglická, Knihovna světová, Moderní revue, Knihovna Rozhledů, Vzdělávací bibliotéka, Sborník poesie světové, Laciná Ottova knihovna, Knihovna Zlaté Prahy, Knihovna Světozora, Besedy lidu, Knihovna moravská atd. atd.

Kdo může vše to čísti? Stává se, že lidé nečtou nic!

Mnozí obmezují se na feuilletony a románové přílohy — novin! —

Čte se nesoustavně, nahodile a nevhodně. Čtenáři nezažijí četby a nemají užítku z ní. Není těch, kteří by informovali o ceně knihy, a tak dostává se do lidu našeho mnoho literárního plevele. U nás chodí kolpoletři, kteří roznášejí krvavé romány, nejpitomějši slátaniny, spisy oplývající hanebným slohem i obsahem, opatřené surovými ilustracemi. Sešitové ty romány (15—30 sešitů po 15 až 20 kr.) najdete u rolníků, řemeslníků i u — služek. Kupci je mají na pultech, šicíky u stroje šicího, studenti ve stolcích svých. — Je nutno četbu knih zreformovati.

„Čas“, „Český učitel“ a mnohé jiné vybízejí učitelstvo hlavně venkovské, aby zřizovalo hojně veřejné knihovny pro lid, by učitelové působili na vkus a vzdělání „svých spoluobčanů“. — Že to má býti ve smyslu radikálním, u „Čes. učitele“ se rozumí samo sebou! —

Kéž oživnou znova zase naše blahodárné druždy působící farní knihovny! Kéž zejména mladší kněží obětavě zřídí sbírku dobrých knih (seznam dostanou

z „Vlasti“ nebo od p. Kotrby, p. Francla nebo od Rajhradských Benediktinů a pod.), jež by pak kolovaly po vesnici. Knihovny mohly by se též vyměňovati z osady jedné na osadu druhou — po celém vikariátě. Necht se o tom uvažuje. Od konsistoře by se jistě též dostalo podpory.

V Německu podporuje obecné knihovny vláda (a sice při úradech městských a státních zastupitelstvech), dává podporu městům i průmyslovým zavodům na knihovny a pod.

V Anglii jsou veliké obecné knihovny, obsahující spisy pro dospělé i pro děti.

V časopise českých učitelek K. Máchová praví, že r. 1865 v Liverpoolu založena první dětská knihovna, a dnes jich je 106. Některé spojeny jsou s čítárnami. Knihovnici udržují styk s učiteli, aby byly čítárny dobře zařízeny, aby obsah knih byl dobrý a dětem přiměřený. V menších obcích zřizují se filiálky knihoven dětských při obecných školách (přenosné knihovny). Seznamy knih dávají se dětem do tříd a učitelové povzbuzují v dětech zájem pro čtení. Také se konají hojně přednášky o důležitosti čtení a významu knihoven.

U nás jsou roztroušeny v obcích knihovny obecné, městské, spolkové, besední i soukromé (některé za poplatek), ale jaký je výsledek jejich?

„Několik*“ našich podnikatelů pořídilo si velkotiskárny, ty vytvořily velkonakladatele — ty zase velkobásníky, velkospisovatele — vše velko. Mechanicky chrlí potíštěný papír. Závod musí vyráběti, jenže nemáme trhů zahraničních, a doma poptávky ubývá. Pracuje se — plní se půdy a skladiště. Jde to rok od roku tíže, s větším namáháním, „risikem a obavami“. — Připomínáme, že J. Holeček je členem redakce „Nar. Listů“, a ty obořily se na Podlahovu „Obrázkovou revue“ — kdo tedy ubíjí a ničí naši literaturu?

*) Píše p. Holeček v „Rozhledech.“

Čtou se hojně spisy zábavné, pikantního slohu i obsahu na př. cizí Zolovy romány, Maupassant, Tolstoj, atd. a spisy, z nichž buď přímo nevěra náboženská se šíří nebo aspoň lhostejnost!

Proto na našich katolických sjezdech resoluce se přijímají, na př. v Krefeldě r. 1898: aby zakládaly se veřejné knihovny a veřejné čítárny. O čítárnách čteme ve spisku dra. Philippa Hupperta (v Bachemu): Američané založili do r. 1891 knihoven 3803 s 81,167.354 svazky knih a spisů. Na 100 osob v severoamerických státech přijde 50 svazků. Ve státě Massachusetts na 100 osob přijde 123 svazků i vydalo se na knihy za rok na 1½ mil. zlatých! Porovnáme-li Rakousko s Massachusettsem, musilo by se u nás vydati — přes 7 mil. zl. na knihovny. A zatím — nevydá se na knihovny veřejné ani tolik tisíc — co tam milionů! — V Americe mají i menší obce veřejné knihovny, na př. obec Newton (24.000 obyvatel) má od r. 1869 knihovnu lidovou s 35.000 svazky a dává 8.000 zl. ročně na knihy!

Americké knihovní družstvo (A. L. A. = American library association) neustále zlepšuje knihovny řídící se heslem: Nejlepší četbu pro nejširší čtenářstvo za nejlacinější peníz!

U nás tříští se všechna námaha hned při výběru knih, pak v příčině knihovníka, místnosti atd. V Americe mají pro cvičení knihovníků — školu! Tam vydávají katalogy, jež se od správy min. vyučování zdarma rozesílají. Katalogy sepisuje 75 odborníků, kteří nejvhodnější knihy doporučují. Návod je od A. Cuttera (rules for a dictionary catalogue) a je též zdarma rozesílán. —

Melvil Dewey v brožuře Decimal Classification (400 stran) praktické pokyny dává, jak se mají knihy třídit a spravovati. Index Poolův na 4800 sloupcích ve 350 000 poznámkách poučuje o všech od zač. 19. stol. vydaných časopisech! —

Co u nás leží zahrabáno duševních pokladů v knihách a časopisech, o nichž se nynější a zejména příští pokolení již ani nedoví!

Peníze na knihovny dávají obce, jež vybírají „daň knihovní“, a stát. Dále boháčti američtí věnují ohromné obnosy peněz na knihovny na př. E. Vrant dal Baltimoru knihovnu v ceně 3½ mil. zl., v Chicagu W. Newberry — za 8 mil. zl. a John Crear. za 6 mil. zl., v Nov. Yorku dal E. Tilden za 15 mil. zl. knihovnu obci k veřejné potřebě. Podobně děje se i v jiných obcích.

Andrew Carnegie zakládá v rodné obci Pittsburghu knihovnu pravil: „Nejlepší dar obci dle mého názoru je veřejná knihovna; pokud jsem byl dělnickým tovaryšem v obci této, otevřel nám obrát Anderson svou knihovnu o 400 svazcích; když jsem se probíral těmi poklady — přísahal jsem, že zohatnu li jednou, zřídím veřejnou knihovnu, bych jiným chudým tovaryšům podobně posloužil.“ — Na knihovnu věnoval A. Carnegie na 2 mil. zl.

My máme ovšem pouze malé prostředky po ruce. Ale kdo málo má, i z mála dáti může a má!

Konejme tedy svou povinnost a zakládejme knihovny lidové. Opatřujme dobré spisy naší mládeži, našemu lidu, abychom byli opravdu národ praktický, účelně a všestranně vzdělaný!

J. Šimon.

Smutné časy. (La Tristesse contemporaine.)

Přeložil prof. J. Kosina.

(Pokračování.)

II. Léky a naděje.

Vychází tedy sklíčenost a neutěšenost z nás samých, obkličující nás se všech stran, neboť má své kořeny v nás i kromě nás. Bída životní a nuda bolestná, která počata stoletím naším, sotva s ním skončí: odkážeme smutné to dědictví synům svým. Což jest tak nesnadno, působiti proti němu? A nemáme-liž prostředků ve své moci?

Neřeknu ničeho o ideách, nadějích a radostech křesťanských, jež zní: „Věčně se radovali za jeden den práce na zemi!“

Nechci psáti zde náboženskou útěchu, rád bych napsal jen, jako laik a filosof, po způsobu dávném pojednání, byť zcela malinké, o štěstí lidském, jehož dosíci stav náš nám d. pouští. Jeden z mých velikých přátel mi pravil, když jsem napsal předešlý:

článek: Potěšil jste ty, kteří četli článek váš. Bylo by mi milé, kdybych ještě více potěšil, osvítil, upokojil, posílil, bude-li mi možno, některé duše, které jsou zmitány nepokojem a které pozbyly odvahy.

* * *

Nuže, nejprve odstraňme falešné léky, ochranné prostředky pochybué a nedosta-
tečné, které podněcují nemoc, místo aby ji vyléčily: odstraňme netinnou resignaci, kteráž se trpně podává běhu věcí (pod záminkou, že vždycky tak bývalo a že člověku je nemožno, něco na tom měniti), pochybovačnost, ať važno ať posměšnou ironii, jež zlehčuje a která však vždy je neplodna a již ztrácíme illuse, odstraňme materialism, jenž nás snižuje a zhoršuje tím, že nás potápí zcela ve hmotu, sobectví násilnické aneb pokrytecké, které z nás činí, z ubohé naší bytosti, střed světa a činí nás lhostejnými k útrapám a strastem našich bližních!

Tažme se sebe samých, zdali, kdybychom změnili látku a používání, předmět a způsob svého života, bychom nemohli státi se lepšími, moudřejšími a poměrně šťastnějšími.

Opakuji s radostí, jelikož jsou tak hluboka, slova Prevosta Paradola: „Žalosti naše jsou téhož druhu jako naše touhy, jelikož se skládají ze zklamaných tužeb našich, a touhy naše, toť jsme my sami.“ Nemohli bychom omeziti počet našich zklamání a litosti tím, že zmenšíme počet našich ctižádostivých snah?

Všickni lidé, aneb téměř všickni, jsou ctižádostivci, jedni netrpěliví, druzí omrzělými, jež moderu život, plný pokušení a léček, slibů bezvýsledných, snů bezúčelných, probouzí neb dusí. Trpíme zároveň dvojím nepokojem, z nichž jeden by snad vyrovnal druhý, a které kráčí zcela jeden s druhým: individualismus fevnivý a často dravý, jež sběh choutek činí ještě neukojenějším, a lichá filosofie, která nás pudí, abychom buď z dobroty srdce aneb ze samolibosti starali se o blaho lidstva celého.

Lidí, kteří pracují o blaho veřejné, jest za našich dob mnohem větší počet než kdy jindy.

Mezi nimi jsou lidé, kteří pracují upřímně a z přesvědčení, jsou mezi nimi i lidé nezištní; většina „apoštolů“ těch jsou ale reformatory, kteří praví, že svět jest proto špatný, pouévadž oni v něm neza-

ujímají místa dosti vynikajícího a kteří nás nechťejí vésti do země zaslíbené, leč budou-li v čele výpravy.

Prve nežli se pokusíme přelíti obratem ruky svět a obnoviti tvář země, bledme trochu (v čemž je více pokory a praktičnosti), jak totiž z reformovati samy sebe.

Jelikož nešťastný život pochází z bolestné nerovnosti, jaká jest mezi životem skutečným a vysněným, vyhledávejme v milé, jasné mysli tajemství blaha, jakého jest nám možno dosíci; vyměřme svůj vzlet dle délky křídel. Necht jest sebe nepatrnější život, můžeme přece, ba musíme v něm vždy nalézt pokoj tím, že se přizpůsobujeme osudu svému.

Slovo jasná mysl jest velice krásné. Vyjadřuje velice dobře čistotu duše bez kału a bez mráčku. Sny a blouznění mohou sice prolétnouti jí letem ptaka; však ona zůstává průzračná a lehká; podobá se krásné obloze květnové. Poohlédneme se kolem sebe, po těch šťastných duších, — vždyť přece jsou některé, — které se těší beze vsi značné změny té božské, jasné mysli: jsou to děti, jsou to klášterníci, lidé dobrého srdce a lidé moudří.

Život dítěte jest velice jednoduchý: neschází mu téměř ničeho k veselosti; čistá mysl, nevědomost a prostota jeho chrání je před potřebami umělými a zbytečnými, které my si děláme každé chvíle a které, i když jsou konečně ukojeny, nás činí přece nešťastnými.

Řeholník ve svém klášteře, ve své cele, žije rovněž bez potřeby a bez závidi, podroben jsa kázni, která ho netíží, jelikož ji dobrovolně na sebe vzal: jest mužem pořádku pravidelného.

Lidé dobrého srdce hledají a nalézají radost svou v radosti jiných; jsouce hrdiny neb mučeníky života, rozsévají dobrodiní, konají milosrdenství ve svém okolí, poslouchajíce tajného pudu duše své, která jest blažena jen, když oblažuje jiné. Zarmutek jiných je zarmucuje, neboť jsou ho účastni, a útěchou a odměnou jim jest, ulevovati mu.

Konečně lidé moudří, učenci, lidé badaví, umělci mají mysl, jež tvoří krásu, rozum útlý a vzdělaný, jenž je též schopen radosti, již poskytuje jasná mysl.

Práce, četba, rozjímání obveselují a uklidňují život; nuda, smutná nuda, nevejde nikdy do světnice pracovitého. Rolníci, ač chudí, kteří vzdělávají

zemi, nezadí se nikdy. Nuda jest zlem přepychu. Nervosa je skoro neznáma prostým duším.

Pracujme, abychom byli prostými, k tomu máme všichni schopnosti. A budeme se méně nuditi. (Pokrač.)

P á n i a d ě l n í c i .

(Dokončení.)

Když dělník onemocní, nastává starost jej zaopatřiti. Nemocenské pokladny starých cechů chránily před nouzí a bídou. Dnes je zavedeno v některých státech nucené pojišťování dělnické pro případ nemoci nebo úrazu.

Každý dělník, je-li zaměstnán v podniku pojištění podrobeném, musí býti členem pokladny nemocenské neb úrazovny, a dostává v případě onemocnění neb v úrazu od státu jakéhos opatření.

Ve Švýcarsku nucené pojišťování ani pro úraz ani pro případ nemoci ještě zavedeno nebylo. Tam jsou seskupení dělníkův, ale podnikatelé nemusí pokladnám jejich přispívati.

Tak jsou nemocenské pokladny v závodech Sociétés Industrielle Suisse v Neuhausenu, Bratří Sulzerové ve Winterthuru, Gessner a spol. ve Vadenswylu tak zřízeny, že členem jich státi se musí každý dělník v závodě zaměstnaný, a jen dělníci povinni jsou platiti přiměřené platy přijímací a příspěvků. Veškerá správa spočívá v rukou zástupců dělnictva. Účetní stránku obstarává dáva pravidelně podnikatel sám. Mimo to dáva podnikatel ročně různé peněžní dary pokladně, na př. 2000—4000 fr. — Firma Sulzerova na př. dala za 5 let na podporách dělnictvu 18.400 fr., vdovám 3000 fr., na léčení 11.400 fr., na vánočních darech 21.000 fr. atd.

Vedle toho ručí továrna za škodu povstalou tím, že dělník byl v podniku usiarcen nebo mu na těle bylo ublíženo, jako tomu jest při železnicích a paroplavebních podnicích. Tím způsobem ručí podnikatel takřka za všechny úrazy svého podniku. Též v nemoci, zejména při živnostenských otravách, nese náklad továrna.

Jinde spojují se menší podnikatelé se svými dělníky neb i dělníci samostatní na vlastní účet pracující a zřizují pro menší území pokladnu nemocenskou, jako jest na př. v Curychu: Úrazová a nemocenská pokladna živností stavebních. Je to spole-

čenstvo, jež členům svým dáva podpory v neschopnosti k výdělku, v úrazu, v nemoci i při úmrtí. Členy jsou dělníci i mistři. Z příspěvků úrazových hradí mistři $\frac{3}{5}$ a $\frac{2}{5}$ dělníci. K pokladně nemocenské připlácejí mistři 15% příspěvků na jich zřízence a dělníky připadajících.

Podpora poskytuje se bez rozdílu, zda se úraz stal v práci či mimo zaměstnání. Pouze hrubě zaviněná nezpůsobilost k výdělku, způsobená při rvačkách, v opilství, sebezrazení atd. může míti v zápětí zkrácení nebo odněti podpory.

Tam, kde je zavedeno zákonem pojišťování pro případ stáří a invalidity, pojišťování vdovské a sirotčí a v úrazu a nemoci, vzal stát věc do rukou na náklad podnikatelů a dělníků. Rozumí se, že z pravidla se dáva co nejméně. Proto ve všech větších závodech je zvláštní zařízení, jež přispívá tam, kde zákonná pomoc nestačí. Tak na př. v Mnichově (závod G. Sedlmayera) je zařízení k podpoře zřízenců, dělníků a čeledí, dětí a vdov. Podporu dostává, kdo je v závodě zaměstnán aspoň 10 let a bez svého úmyslu stal se nemocným neb k práci nezpůsobilým. Firma připlácí k důchodu, jež nemocný dostává od úrazovny státní.

Firma ta zavedla též r. 1874 zvláštní nadace v obnosu 30.000 marek, aby se úroky rozdávaly mezi nuzné a neschopné dělníky závodu toho.

Také mnohé jiné továrny zřídily nadace, z nichž se poskytuje levný úvěr nebo podpory dělnictvu.

Členem nadace v barvírnách v Hochtstu je každý dozorce neb dělník, jenž aspoň 5 let v závodě byl zaměstnán, a nemá ročně 2000 marek služného. Po 20letém zaměstnání dostane k výdělku neschopný člen 375 marek, po 45 letech celých 750 marek roč. důchodu. Vdova obrží 50%, dítě každé 10%, podpory mužovy neb otcovy. Koncem r. 1895 činilo jmění nadace té 1,142.538 marek.

Jinde poskytují firmy dělníkům churavým byt úplně zdarma. Firma Kruppova na př. založila v Altenhofu kolonii invalidní, kde se invalidům práce dostává bytů zdarma v útulných, malou zahrádkou ovroubených 114 domcích.

V kolonii jest krásná budova pro rekonvalescenty, kde dělníci nalézají úplného opatření zcela zdarma až do úplného zotavení.

Mimo to Kruppova nadace dělnická, založená r. 1887 obnosem 1 mil. marek poskytuje podpory dělníkům a jich rodinám v případě nezaviněné nouze, v neschopnosti k práci, vdovám a sirotkům, v době nemoci a neschopnosti, pensistům, jichž pense je nedostatečná (pro četnou rodinu a pod.)

Nadaci spravuje pěti členné představenstvo, jehož předsedu a 2 členy jmenuje zakladatel a 2 členy volí z dělnictva představenstvo nemocenské pokladny.

Naše továrny mají celkem málo vlastních pokladen nemocenských a úrazových. Zejména „židovské fabriky“ na něco podobného nepamatují, jim se jedná jen o rychlý a veliký zisk, — a když podnik nevynáší, co spekulanti míní, zavře se továrna a rozmnožuje se — proletariát.

Ještě nejvíce napodobil jihoněmecké továrničky zesnulý nyní baron Leitenberger v Josefodole u Ml. Boleslavi, který při své rozsáhlé kartounce zařídil nemocenskou a úrazovou pokladnu a nadacemi podporoval dělnictvo.

Školní vyučování v katolické missijní stanici v Africe.

Podává Antonín Vetešník.

(Dokončení.)

Dobře, že jsme minulého roku opustili slaměnou chýši, ta sotva by odpovídala požadavkům školních zákonů. Však nová škola dozajista obstojí při kritickém posuzování. Dům, kde škola jest, je z kamene vystavěn, a to na pěkném návrší. Dům zároveň slouží missionářům za bydlíště. Školní místnost jest prostorna a jasna asi pro 50 dětí. Místo lavic máme podle stěn sice jen řadu prázdných beden, a když ty nestačí, žáci spokojeně si usednou na podlahu. Dupáním a podobným mě neruší, oni chodí totiž po celý rok bosí do školy.

Ještě něco o školním plánu a o rozdělení látky. Jak již na počátku bylo naznačeno, přijdou děti do školy ráno po mši sv. Vyučování začne a sice počíná druhé oddělení se čtením. Žáci čtou dosti hbitě písmeny a sestavují slova. Ku čtení užívají rozto milé knížečky v nářečí Kiswaheli, která také u „Otců sv. Ducha“ v Sansibaru vyšla. Nejprve musí každý jednotlivec svůj díl přečísti, zatím ostatní se připravují. Když se byl již každý vystřídal a ukázal, co a jak umí, pak opakují úlohu danou ještě všickni najednou. A tím jest skončeno. Nervosita u našich dětí dosud známa není. Na to řadí se sv. náboženství, jemuž obě oddělení učí se zároveň. —

Zatím co dříve větší čtli, malí školáci měli si venku poskočiti a se vykřičeti! Zase

by mnohý spráskl ruce a zvolal: Kde je paedagogika? Snad vaše evropská? odpovím já. „Myslím si totiž, že by se příliš mnoho žádalo, ty nepokojné duchy beze všeho zaměstnání půl hodiny jen tak na zemi nechat seděti. Proto ať si venku poskočí.“

Náboženství započne se opakováním hlavních článků katol. víry, při němž brzo ten, brzo onen, neb i všickni v choru odpovídají. Děti musí stále udržovány býti při pozornosti. Obvykle přiberu jednu neb dvě nové otázky, které nejprve od jednotlivců, pak ode všech zodpovídány býti musí. Prohrál-li jsem celý odstavec, jako učení o Pánu Ježíši, nebo o církvi, pak bývá pochod náš zastaven a vše bývá opakováno. Právě tak opakujeme vždy v pondělí, neboť přes neděli, kdy se nevyučuje, děti totiž mnoho zapomenou.

Když jsme půl hodiny pracovali o sv. náboženství, pak smějí žáci druhého oddělení ven, aby i oni své hry si odbyli. Nejvíce je vábí houpačka. A mezi tím malí čtenáři, první oddělení, přijdou na řadu. Místo jejich jest nyní u pomalované tabule, kde celé řady písmen se jeví. A ty teď slabikují, jednotlivci i všickni najednou. Největší potíž bývá při nováčcích s výslovností. Přichází mi často, jako bych hluchoněmé učil. Negři mluví velice tiše, nechťi otevírati ústa, jen tak polohlasně vyslovují hlásku za hláskou.

Já hledím na jasnou, hlasitou výslovnost, již také proto že zvláště společná, hlasitá modlitba tím dojemnější jest. A jak skutečně milo, když děti večer svůj růženec, neb ranní, večerní modlitbu se modlí! — Modlitbou Makuamkia Margamu (t. j. Zdrávas Maria) končíme vyučování, jako jsme je byli započali a pak se jde chutě — k práci praktické. Jedni jdou do kuchyně, jiní do stáje, jiní na pole, jiní zase učí se u bratří řemeslům. To by bylo vyučování u hochů. Učitel má mnoho radosti a útěchy, a zlobí se snad nanejvýš jen tehdy, když si některý vzpomene a vyjde si na 14 dní do světa „na procházku“.

Odpoledne o 2. hodině nastává vyučování pro děvčata. Postup při čtení a v náboženství jest skoro týž jako u chlapců. Nyní působí v missii Iringa několik řádových sester, které děvčata samy vyučují.

Večer o 5. hodině shromáždí se v téže učebně v missijní stanici žijící, muži i ženy, velcí i malí. Učebna je plná. Ani jablko by nepropadlo. Ti lidé se společně učí sv. náboženství.

I tato hodina způsobí missionáři dosti radosti. Přibází se často, když začnu opakovati, že mi odpovídají: Bwana (Pans), to již víme, začni raději něco nového! A když začnu něco nového a najednou mé nářečí Kibehe jest nesrozumitelné, tu povstane můj přítel Madalvia, hodný, sestárly již náčelník řka: Nyní, Bwana, přestaň! Já to sám lidem vysvětlím. Začne tedy mluvití a ostatní mluví také a disputace ovšem neakademická, ale dosti hlučná se rozvine. Každý chce býti nejmoudřejším. Veselé to věru jsou chvíle.

Když pak vyučování skončeno, ubírají se všickni do blízké kaple, aby se Spasiteli světa, ve svatostánku přítomnému poklonili. Zajisté i vás by to pohnulo, viděti tu klečeti lidi, kteří ještě před dvěma lety zcela byli divocí a polonazi a jen války chtiví jsouce, krajem se potulovali. A teď tu klečíce vyznávají novou svatou víru: Ndipulika Ngulwi (věřim v Boha) a modlí se k svému Otci na nebesích: Dada etu kulanga (Otče náš, jenž jsi na nebesích). Zdá se mi, jako bych žil za prvních dob křesťanství. A právě v této živé víře svých katechumenů a u svatostánku Spasitelova missionář čerpá vroucí nadšení, nové síly, novou zmužilost.

Ó, jak krásné a vznešené jest povolání missionáře! Kéž božský přítel dítek, Ježíš Kristus, sám mně stále nové a nové duše dětské svěruje, a mě pak oním zápal

sílí, bych tyto dítky — pohany — k Němu v náruč přiváděl.

Ku konci bych měl ještě několik slov k čtenářům. V srdci některého, hodného, mladého učitele neb přítele mládeže ozve se někdy hlas: zdali bych i já se neměl věnovati tomuto nad jiné zaslužnému stavu? Nechci nikoho přemlouvati, chci jen několik bodů k bližšímu orientování předložiti.

Vedle kněze-missionáře není jiné síly tak žádoucí jako obětavý a z té duše horlivý učitel, který by školu pro kněze mnoho času zabírající převzítí mohl. Má-li kněz takého spolubratra v práci, pak může činnost svoji zdvojit i ztrojnásobiti, pak může do bližších i vzdálenějších vesnic, by tam učil a vychovával.

Učitel stojící po boku kněze může dobře vynahraditi jinak nutoého kněze druhého. A mimo to může učitel i jinak dle svého vzdělání působiti, což často u kněze těžkým zdá se býti. Jaký jen zájem by služby Boží u pohanů způsobily, kdyby slavněji odbývali se mohly, za zpěvu chlapců a děvčat! K ničemu nemá negr takové náklonnosti a zájmu, jako k hudbě. Což tedy teprve, kdyby i hudba vnikla do kaplí missijních?! Pak by se ztrojnásobil jistě počet katechumenů!

Ze všech misii se volá: „Vinice veliká, ale dělníků málo.“ Volá se po učitelích, by i tito ve svatém nadšení se zasvětili apoštolskému dílu víry, božskému Učiteli národů.

A jak se to stává, že právě ze řad těchto tak málo se hlásí apoštolů? Neení to ani vzdělání, ani charakter, neof podivuhodno jest zajisté, jak mnoho šlechtaných mužů věnuje se těžkému povolání — výchově dítek, by z nich pátané syny církve a státu učinili. Neschází tedy ani vzdělání, ani charakter, ale schází tu první podmínka missionářského povolání: „Chceš-li za mnou přijíti, opusť všecko a pojď!“

V pravdě slav řeholní jest plný všeho odříkání se svými radami evangelickými, a klade velké podmínky.

Ano, do dalekých zemí mnohý by rád, ale lodička jeho se ztroskotá u odříkavé askese, anebo snad zajede na mělčinu svůdné rozkoše světské, a tu zachráni plavec na trámci, sám sebe omlouvaje, do své vlasti.

Však budiž, chtěl-li bys se věnovati tomuto stavu nanejvýš pozhnanému, tu třeba, bys vstoupil do toho či onoho řádu missionářského, či do té neb oné kongre-

gace, buďtež to Pallolini, neb Otcové Ducha svatého, neb bílí Otcové Lavigieriho neb jiní, u všech těchto prvním základem jest důkladné asketické vzdělání, které vychází z rad evangelických. Jen v úplném se od-loučení od světa, jen v úplném zřikání se vlastního já, jen v úplném se podřízení svým představeným a v úplném se ode-vzdání Spasiteli, kříž nesoucímu, může k apoštolátu povoláný své postavení pochopiti, v něm blahodárně působiti a v něm do své smrti setrvati.

V tom duchu působili od staletí a pů-

sobí podnes synové sv. Benedikta sv. Fran-tiška, sv. Dominika, sv. Ignáce, sv. Alfonsa; tím duchem naplněni byli novější zakla-datelé misijnářských společností: ctihodný Liebermann, Palloti, Lavigerie, Jordan, Jan-sen a v duchu tom působí synové jejich s požehnáním nebes zřejmým ve všech dí-lech světa ku spáse duší nesmrtelných a ku šíření kultury národů vzdělaných mezi ná-rody nevzdělanými!

Ejhle, světe, jaké sešikované tu vojsko podmaňuje si tvé obyvatelstvo! Kolik však mučovníků čítá vojsko to? . . .

O zázracích Ježíšových.

Apologetický příspěvek na oslavu Božského Spasitele.

Napsal Dr. Jos. Pošmurný, křížovník.

(Dokončení.)

V. Z mrtvých vstání Ježíšovo.

Korunou všech zázraků Ježíšových jest jeho slavné z mrtvých vstání, které jest nejstkvělejším důkazem jeho Božství. Proto také Ježíš sám na tento svůj zázrak kladl největší váhu a jej nejen před svými učeníky předpověděl Mar. 10, 34. ale i před svými nepřátely se na něj odvolával, řka: „Zrušte chrám tento a ve třech dnech jej zase vzdělám“ Jan 2, 19. a jako byl Jonáš ve bříše velryby tři dni a tři noci, tak bude Syn člověka v srdci země tři dni a tři noci. Mat. 12, 40.

Proto i apoštolové pokládali z mrtvých vstání Ježíšovo za nejdůležitější předmět svého kázání a dle slov sv. Petra záležel úřad apoštolský ve svědectví vzkříšení Ježíšova Sk. ap. 1, 22. a z mrtvých vstání Ježíšovo pokládali za stěžejní faktum celého křesťanského učení, jak vysvítá ze známých slov sv. Pavla: Nevstal-li Kristus z mrtvých, tedy jest marné kázání naše a marná jest i víra vaše. I. Ke Kor. 15, 14.

A proto nevěrci dobře vědouce, že se zázrakem z mrtvých vstání Ježíšova stojí a padá víra křesťanská, po příkladu židů všeho se chápali a dosud chápou, aby mohli popřítí pravdivost tohoto zázraku.

Prvé, nežli o jejich domněnkách se zmí-níme, promluvíme krátce o počínání židů, kteří uslyševše od strážných vojáků, že Ježíš vstal z mrtvých, shromáždili se a po úradě dali vojákům mnoho peněz, řkouce:

„Pravte, že učeníci jeho přišli v noci a ukradli jej, když jsme spali. A uslyší-li o tom vladař, my ho přemluvíme a vás bezpečny učiníme.“ Mat. 28, 13.

Lež u židů vymyšlená bije do očí. Dobře praví na to sv. Augustin: „Blázne, spal-lis, kterak víš, kdo jej vzal? a bděl-lis, proč jsi dopustil ho vzítí.“

Ostatně jest úplně pravdě nepodobné, že by byli všickni vojáci tak lehkomyšní, že by na stráži spali, neboť byl na toto provinění stanoven trest smrti. A i kdyby byli spali, lomoz při odvalování hrobního kamene byl by je zbudil.

Ale, což nelze mysliti, že apoštolové vojáky přepadli, násilím přemohli a mrtvolu odnesli, aneb snad sami vojáky podplatili, nebo vůbec nějakým podvodným způsobem mrtvolu se zmocnili?

Jest věru s podivem, že někteří nevěrci mohli domněnky tyto jen pronésti. Kdož by zajisté měl za možné, že apoštolové, je-jichž bázlivost a bojácnost při smrti Kristově jest známa, se odvážili stráž dobře ozbro-jenou přepadnouti nic se neohlížejíce, že přepadeuí vojáci se mohli snadno do volati pomoci jiných stráží, protože hrob Ježíšův byl nedaleko městské brány. A nebyl by to býval pokus zcela pošetilý? Učeníci Kristovi by byli zajisté zabiti nebo zajati, žalařování a potrestáni.

A kdež by byli vzali chudí apoštolové v té době tolik peněz, aby stráž sami pod-

platili? A zdaž by se dali vojáci k něčemu podobnému svěsti od mužů nepatrných v záležitosti tak důležité, kde se měli obávat přísného vyšetřování a trestu?

Či se dá mysliti, že apoštolové nějakou podzemní chodbou do hrobu se dostali a tak nepozorovaně mrtvolu odnesli? Kdyby byli chodbu onu vykopali, zda by toho stráž byla nepozorovala a v čas nezakročila?

Že o žádném z těchto způsobů, kterým prý apoštolové mrtvoly Ježíšovy se mohli zmocniti, mluvíti nelze, jest patrné z počínání židů, kteří ani apoštoly nestihali, ani vojáky neodali, což by zajisté nebyli opomenuli, kdyby jen dost malé bylo podezření, že apoštolové násilím nebo podvodem mrtvoly se zmocnili a vojáci buď přímo za peníze nebo nepřímo svou nedbalostí jim byli nápomocni.

Jelikož nepravdivost uvedených domněnek jest až příliš patrná, berou nevěrci útočiště k domněnce jiné tvrdíce, že Ježíš jsa pouze zdánlivě mrtev, v hrobě vůni z mastí posílen z mdlob se probral a sám hrob opustiv, ještě krátký čas žil a teprv potom následkem svého utrpení podlehuuv, umřel.

Domněnku tuto o smrti Ježíšově toliko zdánlivě hájil haeretik Socinus a po něm mezi německými racionalisty hlavně Paulus. K nahledu jeho se přidali Henneberg, Bahrdt, Venturini, Wegscheider, Herder, Hase, Gfrörer a jiní rozumáři starší školy.

Ale úsilí nevěrců, popříti skutečnou smrt Ježíšovu na kříži, jest marné, neboť domněnka jejich o smrti pouze zdánlivé dá se vyvrátiti mnohými pádnými důkazy.

Kdo zajisté zrale uváží co Ježíš před svým ukřižováním vytrpěl, co ran a políčků dostal, co krve prolil, jak byl na cestě křížové zesláblý a přimyslí-li k tomu ještě strašné utrpení při ukřižování a na kříži po dobu tří hodin, musí též uznati, že jest nanejvýš pravdě podobno, že Ježíš útrapám těmto podlehl a na kříži skutečně zemřel. Ale tento nejvyšší stupeň pravděpodobnosti se mění v naprostou jistotu, uvážíme-li váhu svědectví, která dosvědčují skutečnou smrt Ježíšovu na kříži.

Smrt Kristovu na kříži potvrzují jednohlasně všickni evangelisté: Mat. 27, 50, Mar. 15, 37. Luk. 23, 46. Jan 19, 30., a že Ježíš na kříži zemřel a nikoli pouze do mdlob upadl, soudili všickni, kteří popravu vykonali a jejichž svědectví má tím větší váhu, poněvadž bylo tehdy ukřižování velmi časté, a proto vojáci předobře znali, jaké

má účinky. A právě tito vojáci měli Ježíše za mrtvého, neboť když přišli k Ježíšovi, jakž uzkřeli ho již mrtvého, nezlámali hnátů jeho, ale jeden z vojáků otevřel bok jeho kopím a hned vyšla krev a voda. Jan 19, 33. Smrt Ježíšovu potvrdil i svým úředním svědectvím setník před Pilátem.

Ale i přátelé Ježíšovi, kteří tělo jeho před pohřbením mazali, potvrzují svým jednáním smrt Ježíšovu. Nedá se mysliti, že by byli přátelé Ježíšovi a jeho matka jej pochovávali, kdyby měli jen nejmenší naději, že není skutečně, nýbrž toliko zdánlivě mrtev. A proto, když se roznesla zpráva, že Ježíš vstal z mrtvých, zdála se jim zvěst tato tak pravdě nepodobnou, že jí ani uvěřiti nechtěli, což jasně dokazuje, jak pevné bylo jejich přesvědčení, že Ježíš na kříži zemřel.

Smrt Ježíšovu uznali i jeho nepřátelé, kteří dali hrob jeho střežiti, aby všechno podvod s jeho mrtvolou zamezili. A tito zarytí nepřátelé Ježíšovi nikdy se neodvážili proti apoštolům tvrditi, že Ježíš byl toliko zdánlivě mrtev, což by byli jistě učinili, kdyby o smrti jeho nebyli úplně přesvědčeni.

Taktéž v prvních dobách křesťanských nikde neshledáváme ani nejmenší pochybnosti o skutečné smrti Kristově, což by nebylo lze vysvětliti, kdyby byl Ježíš způsobem přirozeným k sobě přišel.

A n bylo-li z mrtvých vstání Ježíšovo nic jiného než probrání se ze mdlob — tu musil Ježíš později zemřít. Že však Kristu později umřel, ještě nikdo se neodvážil tvrditi a tím méně mohl někdo udati, kdy, kde a jak Ježíš později zemřel, což by o něm zajisté jako muži slavném známo bylo.

Ostatně kdyby byl býval Ježíš pouze zdánlivě mrtev — byl by se nutně udusil v hrobě uzavřeném, kde bylo umístěno sto liber silně voňavých látek a kde 36 hodin ležel maje nohy, ruce a tvář rouchy obvázané, což i nevěrec Winer připouští.

A i kdyby byl přirozeným způsobem k životu přišel, nikterak by byl nemohl tak hned choditi pro bolestné rány hřeby mu způsobené a vůbec by to bylo dlouho trvalo, než by se byl aspoň poněkud ze svého utrpení zotavil.

Taktéž se nesmí zapomenouti na ránu kopím mu způsobenou, která by ho byla jistě usmrtila, kdyby ještě nebyl býval mrtev. Nevěrec Paulus ovšem tvrdí pravý opak, řka, že právě tato rána Ježíši polehčila, neboť prý ranou onou se vylila krev u srdce shromážděná. Že však rána tato byla skutečně smrtelnou, patrné z její

velikosti, tak že bylo možno ruku do ní vložit a pak také z jejího účelu; bylať rána tato ukřižovaným proto zasazována, aby jejich poprava byla skončena, nezemřeli odsouzenec dosud následkem ukřižování.

Konečně odporuje domněnce, že Ježíš způsobem přirozeným hrob opustiv, s apoštoly obcoval, mravní charakter Ježíšův. Poněvadž učeníci pevně věřili, že Ježíš skutečně jsa mrtev třetího dne s tělem oslaveným z mrtvých vstal, byl by musil Ježíš tuto nepravou domněnku vyvrátiti a je poučiti, že jeho z mrtvých vstání není zázračné, nýbrž pouhé přirozené procitnutí ze smrtelných mdlob.

Tého však Ježíš ani slůvkem neučinil. Byl by tedy dle domněnky nevěrců apoštoly klamal, což odporuje naprosto jeho vznešenému mravnímu charakteru, který i sami nevěrci na výsost vychvalují.

A proto novější nevěrci, pozuávajíce vrátkost domněnky o zdánlivé smrti Ježíšově, vymysleli si jinou, t. zv. domněnku hallucinační a tvrdí, že zjevování se Ježíšovo po jeho ukřižování bylo jen domnělé, že učeníci měli pouhé hallucinace, přeludy, které měli za zjev Ježíšův. Tuto druhou nevěreckou hypotézu rozšiřovali spíše svými Strauss, Lang, Holsten, Hausrath, Schenkel, Renan.

Ale i tato na pohled z brusu nová domněnka jest již z hezky starého vydání, neboť v podstatě totéž hlásal již ve II. století pohanský filosof Celsus.

Kdyby se byl Ježíš zjevil jen jednou někdy za šera jednomu učeníku, tu snad by se mohlo mluvit o možnosti přeludu. Ale Ježíš se zjevil ne jednou, nýbrž několikráte a nejen v noci, ale i za dne a ne snad jen osobě jedné, nýbrž mnohým.

Ježíše z mrtvých vstalého neviděla snad jen Maria Magdaléna za ranního pološera, nýbrž celá řada osob jiných, totiž: Maria, matka Jakubova, a Salome, které nohy jeho objímaly, jemu se klaněly a od něho slyšely, co mají vyříditi učeníkům. Mar. 16, 1. Mat. 28, 9.

Dva učeníci jdoucí do Emaus, kteří cestou s Ježíšem rozmlouvali o proroctvích messianských a při večeři ho podle lámání chleba poznali. Luk. 24, 13. Jiný svědek je Petr, kterému se Ježíš zjevil, Luk. 24, 33. a Jakub dle svědectví Pavlova I. ke Kor. 15, 7. a Pavel sám, kteří Ježíše po z mrtvých vstání viděli. Dále všickni apoštolové, vyjma Tomáše, jimž Ježíš se v den svého z mrtvých vstání zjevil,

s nimi déle rozmlouval, jim ruce, nohy, bok ukazoval, nejen aby je viděli, ale aby se jich dotýkali, a před jejichž očima i pojedl. Luk. 24, 36. Jan 20, 19.

Po osmi dnech opět se zjevil apoštolům, mezi nimiž byl i nevěřící Tomáš, kterého Ježíš vyzval, aby vložil prsty své v jeho rány a tak se o jeho z mrtvých vstání přesvědčil. Jan 20, 26. Mimo to zjevil se Ježíš učeníkům při moři Tiberiadském, kdež zvláště s Petrem rozmlouval, odevzdávaje mu vrchní úřad pastýřský. Svědky jeho zjevu jest i pět set věřících, kterým se dle svědectví Pavlova I. ke Kor. 15, 6 zjevil a z nichž mnozí v čase, kdy o tom Pavel psal, dosud žili, jak Pavel výslovně poznamenává. Naposl. d zjevil se Ježíš učeníkům před svým na nebe vstoupením, při čemž jim dal rozkaz jíti do celého světa hlásat evangelium všem národům. Mar. 16, 14. Luk. 24, 50. Sk. ap. 1, 6.

O těchto svědcích z mrtvých vstání Ježíšova tvrdí nevěrci, že měli pouhé hallucinace, jejichž původ a příčinu hledají v pevné naději učeníků, že Kristus vstane z mrtvých.

Ale o této domnělé pevné naději učeníků (mimo nevěrce) nikdo nic neví, naopak jest známo, že právě naopak učeníci Ježíšovi podobné naděje byli úplně prazdní, takže zvěstem o z mrtvých vstání Kristově ani uvěřiti nechtěli. Totéž jest patrné z jednání učeníků jdoucích do Emaus, z počínání apoštolů, když se jim Pán poprvé zjevil, a ze slov Tomášových. A pak zajisté jest úplně nemožno, aby tentýž přelud vznikl v týž okamžik u mnohých osob rozličných povah a aby v týž čas zase přestal, což nevěrci v případě našem nutně musí předpokládati.

A jak jsme již připomenuli, objevil se Ježíš nejen ženám, ale i mužům, ne jen jednomu nebo druhému, nýbrž mnohým, ne pouze jednou, nýbrž častěji, tu za dne, jindy večer nebo ráno, tu ve světnici, po druhé venku, aniž snad z dálky, nýbrž v bezprostřední blízkosti, tak že ho nejen dobře viděli, ale i s ním mluvili, jeho se dotýkali, s ním jedli a tak měli dosti příležitosti o pravdivosti zjevů Ježíšových se přesvědčiti.

A pouze skalopevné přesvědčení, že Kristus slavně z mrtvých vstal, mohlo způsobiti, že z bojácných učeníků se stali náhle neohrožení hlasatelé víry Kristovy, kteří své přesvědčení o z mrtvých vstání Ježíšově vlastní krví zpečetili . . .

Jako všechny svrchu uvedené námitky nevěrců proti zázrakům Ježíšovým, tak i jejich libovolné domněnky o jeho z mrtvých vstání jeví se tudíž každému nepředpojatému pozorovateli zcela nepravdivými, ba

až směšnými, a proto pro každého člověka dobré vůle zůstanou po vždy zázraky Ježíšovy, zvláště jeho slavné z mrtvých vstání nejmocnější pohnutkou a nejpádnějším důkazem skalopevné víry v Božství Ježíšovo.

Církev a společnost.

Píše Jan Nepom. Josef Holý.

(Pokračování.)

Papežství svými vyslanci se rozmnožovalo a rozvětvovalo. Posílalo je po Evropě v neurčitých dobách a leckdy bez určitého poslání. Representovali papeže, dávajíce jeho jménem radu a konajíce jeho jménem spravedlnost, a mluvili vážně vladařům na ochranu lidí nízkého postavení. Papež je chtěl míti nedotknutelné, ale nedocílil toho vždy u vladařů, chtěl je míti nezlomné, ale nedocílil toho vždy u vyslance. Ale samo posílání těchto osob byla manifestace; jím dosvědčoval papež svou vůli a potřebu, udržeti se ve stálém styku se světem, býti dobře a jistě informován, ihned přinést své služby, jakmile se jich kdo dovolává. Neboť sv. Otec měl nejen za svou povinnost, nýbrž i za své právo potlačovati všeliké bezpráví a zaváděti opět pořádek; když Řehoř VII. ustanovoval vyslance, „aby opět zavedli pořádek v království Germanie,“ měl za to, že plní povinnost svého stavu.

Díky římské církvi byla prohlášena velká „listina evropská,“ ne na papíře, ne hlasem veřejných hlasatelů, nýbrž ve všech srdcích Evropanů všech katolíkův. Nedejme se mýliti slovem „listina“. Nemá to nic společného s konstitučním pojmem monarchie, který je králem a nevládne, což tak ráda má nynější Evropa. Tato theorie moderní, aby zakázala vladaři zneužití moci, zakazuje mu často i vykonávání moci; chtěje zameziti, aby království nezvrhlo se v tyranství, proměnili je na mnoze v sinekuru (bezstarostnost). Veřejné právo středního věku naproti tomu nedovolovalo vladaři vládnouti zcela libovolně, nýbrž podrobovalo výkony vládní doзору; sankcí tohoto doзору mohlo býti sesazení vladaře papežem, nejvyšším soudcem křesťanstva.

Církev nekladla ve středním věku uzdu toliko tyranickým choutkám vladařů hrozbou, že budou sesazení neb církevními tresty trestáni; povzbuzovala poddané, aby se zne-

náhla domáhali politických svobod, které dle theorie výše vyložené jsou, ne-li podstatné, aspoň velmi užitečné pro každou společnost, moudře zařízenou.

Aby podala národům obraz svobody a je povzbudila, by si ji vážili, nemá než ukázati jim vlastní své zřízení.

Národové evropští měli tehdy bez ustání oči obrácené k nejvyšší hlavě církve sv., k tomu, který obdržel poslání, aby spravoval království Boží na zemi, a který je spravoval nikoli dle své libovůle, nýbrž dle věčných zákonů, jakožto sluha sluhů Božích, a rukou dosti pevnou, aby udržel v lůně jednoty víry tolik milionů lidí po všem okrsku zemském. Viděli ještě s ním a kolem něho jeho bratry, biskupy, tvořící senát, nejjasnější na celém světě, aristokratii, která svými radami přispívala k moudré vládě, aniž překážela její živnosti. Rozdělení diecézí rozšiřovalo se po světě jako ohromná síť, objímající ve své spleti rozličné národy a tvořící z nich jednotu vyššího řádu.

Provinciální a diecéšní synody byly školy, kde se lidé učili spravovati záležitosti veřejné. Otvíraly duchu daleký rozhled a povzbuzovaly lid ke zkoušce nejdůležitějších otázek politických. Zdaž není úplně nalezena zásada repraesentativní konstituce?

Ano, církev katolická držela se pevně zásady, že všichni lidé, jakéhokoli původu, stejně mohou býti připuštěni ke všem stavům a ke všem důstojnostem. Mimo ni všechno se řídí výsadami; ona jediná držela se zásady rovnosti a soutěže.

Hierarchie církevní doplňovala se stále ze všech tříd společnosti, z nižších jako z vyšších, ba i častěji z nižších; ona jediná povolávala všechny opravdové výtečníky k vedení správy své. Nelze pochybovati, že ustavičné doplňování se církve dle zásady rovnosti přispělo k udržování a k obnovení pokroku a neustálého ruchu a života.

(Viz Jana Lepaře Všeobecný dějepis. Díl II. Středověk. 2. vydání; Praha Kober 1876 str. 105.)

Takový příklad nemohl býti bez úspěchu. Laické korporace tvořily se dle vzorů klášterů a církevních společností. Domy kupily se kolem opatství a tvořily města, uprostřed nichž se rozvíjel společný zájem, zásada jednoty, símě síly. Obeznamený církví katolickou s ideami autority a poslušnosti, zákonosti a svobody, vycvičeny církví katolickou v kázni a pořádku, oddanosti a obětavosti chovaly v sobě všechny živly v občanské a politické jednotě — podmínky trvalosti.

Podobně se utvořila svobodná města v Německu a Nizozemí, která vzbuzovala obdiv sousedů moudrou organizací a prospěchem. Tak se také utvořila německá říše římská. „Právě tak,“ dí Hettinger ve své apologii křesťanství, III díl str. 330., „jako církev, berouc vápno, písek a kámen, vystavěla ohromné kostely s velebným klenutím a celou tuto massu pronikla takým životem a citem, že se dílo zdálo býti něčím duchovním a že její vlastní myšlenka jasně vystupovala v každém díle: tak i pojala všechny věci hmotné, jako zbraň, moc velikého národa, krevní svazky, a zařídívši je dle svého plánu a vlastní své formy, vystavěla z toho budovu politickou, kde se viditelně leskne její myšlenka. Když v den korunovace objevil se císař s korunou na hlavě, s žezlem v ruce a se zeměkoucí v druhé ruce, před sebou maje nosiče s křížem, kopím a mečem, obklopen rytíři, vasaly a delegáty svobodných měst, tehdy mohl lid, ucesen jsa tak velikým divadlem, zvolati slavným hlasem: „Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat!“ (Kristus přemáhá, Kristus vládne, Kristus poroučí.)

Celé zřízení středního věku je v těchto slovech obsaženo, a ať kdo chce nebo nechce, tato slova obsahují rovněž i ideál zřízení celé politické společnosti i moderní, která nemá přede vším býti ničím jiným než vítězstvím ducha nad hmotou, vládou práva a božských ideí, které zákony lidské mají ve světě uskutečnit a podle nich se řídit.

Ve Francii vzalo na se dobytí svobod politických ve středním věku zvláštní formu: bylo to zařízení kommunity (samostatné obce).

„Dejme tomu,“ praví Guizot, „že by přišel občan z 12. neb 13. století navštívit našich nynějších měst, ptá se kolemjdoucího na způsob, jak se v něm vládne, na osud obyvatelův: praví se mu, že mají za zděmi

moc, která jim ukládá daně, jak se jí líbí bez jejich souhlasu, která svolává vojsko a posílá je do boje, rovněž bez jejich souhlasu. Ujímá se jakožto administrativní funkcionář zdaleka záležitostí kommunity a diktuje jí zákony, bez jejího svolení nemají obyvatelé práva shromažďovati se a uvažovati společně o tom, co se jich týká. Řekne se mu, že kommuna nemá práva voliti si soudce, nebo řídit se svými obyčejí; řekne se mu konečně, že zvon jejich kostela nesvolává jich, aby uvažovali společně na místě veřejném nebo posvatném. Občan 12. věku je zaražen.

Ale scéna se změní. Francouz 19. století vnikne do kommunity středního věku: nalézá se v prostoru silně obklíčeném ozbrojeným lidem.

Tento lid stanoví si daně, volí si úředníky, soudí, trestá, shromažďuje se a uvažuje o svých záležitostech. Všichni přicházejí k těmto shromážděním, vypovídají válku neb uzavírají smlouvy na svůj účet se svými pány neb proti nim; mají vojsko, prapor, štít; razí mince, ukládají si zákony, reformují obyčej, jedním slovem, vládnou sami sobě, jsou svrchovanými. Francouz 19. století nemůže věřiti svým očím.“

Jak cizí, vskutku, je divadlo to pro člověka naší doby, zvyklého jen moderní centralisaci! Kommunity jsou malé svrchované státy, smlouvající s králem od případu k případu. Kommunity se svobodně nabízejí v národním nebezpečí, že mu poskytnou vojsko a peníze, a král opět se nabízí, že jim pomůže a že bude respektovati jejich svobody. Když slavil Ludvík Svätý vjezd do takového města, přísahal na sv. evangelium u přítomnosti vznešených a duchovních osob, že bude stále, sám i jeho následníci, držeti listinu městskou se všemi právy, obyčejí a svobodami. Tak tomu chtěl obyčej. Pak se mu teprve otevřely brány, jejíž klíče mu podávali konšelé.

Jak se utvořily tyto kommunity? Guizot odvozuje jejich původ z osvobození otroků, čímž vstoupil do společnosti veliký počet lidí neodvislých, rozdílných od lidí vznešených jak zájmy tak plemenem, kteří se mezi sebou spojovali k vzájemné podpoře. Než zrušení otroctví, čím je to dílo? Jest to dílo církve sv. Kdo dal slabým myšlenku spojití se na odpor potlačování feudální moci? Opět církev sv. Kdo vnučil králům francouzským ideu, toto spojování podporovati? Kněz Suger, to jest stále byla to církev. (Dokončení.)

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Dne 24. listopadu jednalo se na říšské radě o prozatímném rozpočtu. Mluvili posl. Brzorád, Kaftan, Dr. Dvořák a dr. Jax, všichni proti rozpočtu.

Dne 27. listopadu mluvili posl. Biankini (pět hodin proti rozpočtu), Berner a Kern.

Dne 28. listopadu mluvil proti vyrovnání s Uhrami posl. Maštálka, Kaiser, Březnovský, Dyk, Türk atd.

Anketa o ozdravení zemských financí usnesla se dne 28. listopadu ve Vídni, aby dána byla jednotná zemská příražka ke kořalce. Je to pouhá maličkost, takže naše veřejnost přijala usnesení to skoro s posměchem. Čechům vynese na 1½ mil. zlatých.

Dne 29. listopadu jednáno na schůzi říšské rady o projevu nelibosti posl. Bernerovi a Steinerovi, protože volali na posl. Březnovského „drzý lhář“ a pod. O věci té mluvili dr. Verkauf, Gessmann, Brzorád, Resel, Stránský, Berner, Steiner atd.

Po 10 dní konají se porady mezi zástupci pravic, kterou zastupují: Engel, Pacák, Stránský, Pálffy, Biliński, Dzieduszycki, Jaworski, Barwinski, Bulat, Povše, Fuchs, Kathrein, Dipauli, Lupul a Treinfels a levice, kterou zastupují: dr. Funke, Gross, Pergelt, Hochenburger, Hofmann z Wellenhofu, Kaiser, Bärreither, Schwoegel, Stürgkh, King, Liechtenstein a Lueger bylo konečně usneseno dne 2. prosince jednání o smír mezi Čechy a Němci odkázati subkomitétu čili užší komisi. Zdá se, že, pokud nebude ústupnosti na straně německé, nedojde ke smíru toužebnému.

Dne 30. listopadu rokovalo se o pilném návrhu stran sestátnění polského gymnasia v Těšíně. Mluvili poslanci Kubik, Demel, Kurz, Sokolowski, Türk, Szponder, Dr. Menger, Daszynski, Slama. Dne 1. prosince byl návrh ten zamítnut!

Dne 1. prosince byla uherská i rakouská delegace přijata mocnářem ve Vídni. V trůnní řeči císař pravil:

„Nejbezpečnější toho záruku spatřuji dnes, zrovna tak jako dříve, v nezkaleném trvání úzkého a důvěryplného poměru k našim spojencům. Za další záruku míru může

považováno býti harmonické spolupůsobení všech civilisovaných států na letošní konferenci míru v Haagu, kteráž vyplynula z velkodušné iniciativy J. Vel. cara ruského a posilnila všeobecnou potřebu míru světa novými a zvětšenými nadějemi. Mohu s uspokojením poukázat na to, že pokračováno jest v pěstování naprosto loyálních a přátelských poměrů k ruské říši ve smyslu svorného postupu vůči otázkám, vynořujícím se na Balkánském poloostrově, aby docíleno bylo potěšitelných výsledků. Vůči válečným zápletkám, které vznikly v Africe, jsme odhodláni pro zachování přísné neutrality, a můžeme si jen přát, aby tento spor byl ukončen co nejdříve.

Na základě nevyhnutelné spravedlnosti pojaty jsou do předloh, podaných vám k ústavnímu projednání, potřeby pro upravení platů gázišť Mé armády a Mého válečného loďstva jakož také společných úředníků a sluhů. Požadavky Mé vojenské správy obmezují se na nejnnutnější a nejnaléhavější opatření. Poměry v Bosně a v Hercegovině nalézají se jako dosud, v pravidelném vývoji a dojdou také jako r. 1900 požadavky správy těchto zemí ve vlastních jejich příjmech úplné úhrady. Počítaje s důvěrou na osvědčenou rozvahu a vlasteneckou horlivost, s kterou přistoupíte k vyplnění vaší úlohy, vítám vás srdečně.“

Po té rozmlouval císař s delegáty, řka, že si přeje, aby nastal smír mezi Čechy a Němci.

Dne 2. prosince vykládal min. zahr. zál. v delegacích o situaci. Pravil, že poměr říše naší ke všem státům je přátelský, a že bude třeba zvýšiti výdaj na loďstvo! —

Rozpočet v delegacích podaný vyazuje větší roční výdaj o 102 mil. korun na úpravu platů vojenských; potřeba v řádných výdajích vzrostla o 1825 mil. a bude obnášeti celkem 346,704 207 korun (loni 334 mil. korun). Bude nutno uhraditi (příjem cel činí pouze 130 mil. korun) 212,397 412 korun, z čehož by dle klíče 65·6% na polovinu rakouskou připadlo 139·3 mil. korun a na Uhry jen 66 7 mil. korun.

Kvotové deputace dohodly se, aby rakouská kvota byla 65 6 proc. a uherská pouze 34 4 proc. To znamená, že naši. zejména zradou (!) posl. něm.-lib. Mengera slevili 7 6 procent. To činí o 8 36 mil. zl. ročně více, nežli bychom měli platiti, čili 83 6 mil. zl. za 10 let. Výhody, jichž Uhři dosáhli, jsou obrovské. Oni získali při daších potravních, oni získali při podílu společné banky rakousko-uherské (30 mil. zl. musí Rakousko bance zpět samo zaplatit, kdežto Uhry jen 9 mil. zl. a to v ročních splátkách), oni získali při celních a obchodních smlouvách.

* * *

Při obecních volbách v Litovli na Moravě zvítězili kandidáti čeští. Tím přešlo 17 město do rukou českých, totiž: Kroměříž, Třebíč, Boskovice, Veliké Meziříčí, Holešov, Strážnice, Ivančice, Uh. Brod, Valaš. Meziříčí, Mor. Budějovice, Uher. Hradiště, Prostějov, Kyjov, Loštice, Jevíčko, Vyškov a Litovel. Německo-židovskou správu mají dosud města: Mor. Ostrava Hranice, Hodonín, Lipník, Břeclava, Dol. Kounice, Židlochovice atd., ač je v nich většina obyvatelstva českého! Také v Brně, Olomouci, Místku, Krumlově, Zábřehu a Úsově jsou Čechové Němcům co do počtu rovni, ale vládu mají Němci a židé.

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

K vánocům: Necht naši přátelé nepřestávají upozorňovati obecnost naše, kde a co mají kupovati v nynější době vánoční a novoroční. Živnostníci a řemeslníci naši zasluhují, abychom především na ně pamatovali. Co nemusíme koupiti ve velkoskladech kapitalistů, kde je tuctové zboží, nekupujme. Spolu necht radí se naším řemeslníkům, aby potřebami domácími se hleděli zásobiti, aby nedávali jarmareční zboží vedle solidního, aby se varovali dryáčnictví, aby se spojili 2—3 nebo i více a stánek na trhu nebo krámků si zřídili (malou tržnici) a pod. Necht naše spolky a jednoty, obce a ústavy, jež nyní kol vánoc lidumilné skutky podělováním konají, pamatují hlavně na živnostníky naše! Necht se zařizuje, kde to možno: Vánoční tržnice pro lid náš! Svoji k svému!

Úrazové pojištění dělníků v Čechách vykazuje na 4 mil. zl. deficitu! Z počátku byl příspěvek 5 zl. 67 kr., pak 6 zl. 24 kr. a nyní má býti zvýšen na 10 zl. 6 kr. V textilnictví bylo příspěvků (od r. 1890 až do r. 1896) 1.453.824 zl. a odškodnění pouze 1.398.377 zl. V papírnictví a pod. 390 005 zl. a odškodnění jen 375.223 zl. V požívatinách 1.753.504 zl. a odškod. 1.719.752 zl., v oděvnictví 82.622 zl. a — 59 448 zl., v polygrafii 104.566 zl. a 49.569 zl. Tyto obory jsou tedy aktivní. Za to zemědělské podniky daly: 232 045 zl. a dostaly 549 699 zl., mlýny 277.817 zl. a dostaly 449 667 zl., hutnictví 371 514 zl. a obdržely 511.320 zl., v kamennictví 1.138.785 zl. — a obdržely 1.652.784 zl., v kovodělnictví daly podniky

343 763 zl. a dostaly 462.318 zl., v strojnictví 958 309 zl. a obdržely 1,315 000 zl., v dřevařství 485 534 zl. a dostaly 685.392 zl., ve stavebnictví 2.016.153 zl. a obdržely 3.099 410 zl. (tedy o 1 milion zl. více!) a pod. Jak vidno, nynější zákon je chybný a nedostatečný. Zástupci podniků nyní se usnesli, že nemohou zvýšení prémie, jak vláda navrhuje, nésti, sice by nemohly naše podniky s jinými konkurovati.

Naše lněné výrobky docházejí uznání za hranicemi. Velice hledány jsou nyní v Americe. Obecnost zvyká zase na len — a odhazuje vlnu a bavlnu. Bohužel je obchod náš se lnem skoro úplně v německo-židovských rukou.

V Drážďanech je výstava domácího zařízení. Je tam zařízení domácnosti, kde mají 800 marek — až 2200 m. ročního příjmu. Zřízeno je několik pokojů a kuchyní v různých slozích a vkusech, zejména i dle způsobu francouzského, italského, holandského a slovanského (srbského), kterýžto poslední pro svou malebnost těší se veliké pozornosti. Královskou cenou bylo vyznamenáno několik pojednání o tom, jak by se za 800—1000 marek dala ročně řídit domácnost, dále za 1200—1800 a za 1800—2200 marek. Mnohé práce pocházejí od žen. Korunovaná práce paní M. Liebscherové vykazuje: 24 marek činže, 36 m. na stravu, 5 m. na oděv, 4 m. na uhlí a dříví, 6 m. pro mužovo vydání = 75 marek měsíčně. Za 36 marek na stravu určených vaří se: čtyřikrát týdně maso a lusténiny (3/4 libry pro 2 osoby na 2 dni se rozdělí = 50 fen., čímž se ušetří ohně), káva

atd. kupuje se též ve větší míře. — Ve výstavě jest desatero pro německou domácnost, jež zní: 1. Zařídí si vše účelně (zdravě, prakticky, mile). 2. V bytě svém žij dle své chuti a vkusu. 3. Zařídí si nábytek dle majetku. 4. Vystříhej se napodobiti bohaté, nemůžeš li. 5. Vdechni život svému bytu. 6. Vystříhej se malicherného nářadí. 7. Neboj se nových tvarů. 8. Neboj se barev. 9. Zaveď si pokoj doma. 10. Uveď umění do bytu svého (na př. malby, řezby atd.). Desatero složil německý básník Ferd. Avenarius. — Také u nás mělo by se mnoho napravovati v obydlí, jež nyní vše přecpáno tuctovým zbožím z židoneckých „möbelhallí“ a skladišť . . .

V Německu vyrobí se ročně 61 mil. hektolitrů piva, vyveze 900 000 hl, přiveze se 690 000 hl. V Rakouskouhersku vyrobí se 21 mil. hl. piva a vyveze 860.000 hl. (z toho asi 660.000 hl. do Německa). Německo posílá do Východní Indie 51.000 hl., do Číny 32.000 hl., do Afriky 22.000 hl., do Austrálie 17.000 hl., do Brazílie 11 000 hl. V Hl. Nár. dne 30. list. dokazuje se, že naše pivo pro vývoz se nehodí, ježto je lehké, kdežto pro vývoz hodí se ležáky. Dále se praví: Netřeba stavěti nových pivovarů; či rostou v Mnichově pivovary jako houby po dešti? A kolik přibýlo jich ve Vídni, jež úžasněji roste než Praha? Staví se tam každý rok nový pivovar? Vývoz do Francie od nás je nemožný. Ve 4 akciových pivovarech pražských uloženo je 12 mil. zl. čes. jmění, z čehož plyne průměrná dividenda akcionářům 3¼ (!) procenta, vlastně ani ne 3 proc. Buďme opatrní a sil svých nepřeceňujme!

O úpadku maloživnosti a příčinách jeho pojednáno bylo dne 14. listopadu na schůzi maloživnostníků v Řemeslnicko-živnostenské besedě v Praze. Nelze upřítí, že úpadek řemesel a maloživnosti těsně souvisí s velikým vzrůstem tovární velkovýroby za posledních let. Klesání maloživnosti a řemesel lze pozorovati od roku 1861, kdy prohlášena svoboda živnostenská zvláštním živnostenským patentem. Následkem této svobody živnostenské byly četné obory výroby řemeslné úplně zatlačeny tovární velkovýrobou do pozadí. Tak podlehly tovární velkovýrobě: přádelnictví, tkalcovství, výroba hodin, hřebíků, knoflíků, obuvnictví, kloboučnictví, barvířství, nožířství a řemenářství. Úpadek těchto odvětví řemesel zvláště dobře pozorovati lze v pokročilejší cizině. Rapidní úpadek řemesel a maloživnosti lze vůbec všude pozorovati tam, kde utkala se velkovýroba průmyslová s řemeslnou. Máť velkovýroba veliké výhody

hospodářské. Je to na prvním místě užívání strojů, dělba práce, menší režie, výhodnější a levnější úvěr, levnější nákup surovin ve velkém, lepší zužitkování látek a odpadků a zužitkování nových pokroků technických. Zejména pak užívání strojů ve velkovýrobě je důležité — vyrábí stroj stejnoměrněji, rychleji, přesněji a levněji než ruka prostého řemeslníka. V některých odvětvích byla řemeslná výroba jen z části omezena. Továrny zmocnily se výroby jen některých předmětů, a sice těch nejvýnosnějších. Tak ztratilo knihařství výrobu modlitebních (!) knih a kartonážní, řemeslo zámečnické výrobu zámků, kovářské hotovení podkov, kartáčnické výrobu kartáčků na zuby a štětek a pod. Mnohá řemesla zkrácena byla také podobnými továrnami, které sloužily při výrobě práce různých řemesel. Tak ku př. továrny na vagony, kočáry, vozíky a kufry zaměstnávají ve svých dílnách dělníky truhlářské, zámečnické, sedlářské, natěračské, sklenářské a pod. Kromě toho každý pivovar má svou bednárnou, každá továrna na konzervy své klempěře a pod. Jiné omezení výroby řemeslné vzniklo zase tím, že továrny zmocnily se jedné části její, zejména prvního zpracování suroviny. Tak vyrábějí továrny různé součástky truhlářské, jež řemeslník truhlář potřebuje jen sbít, spojit, aby patřičný předmět zhotovil. Při řemesle obuvnickém pak svrškářství přešlo z valné části na továrny. Obavník přišije nebo přibije jen ke koupenému svršku spodek a je hotov. Je to sice proň rychlejší, než, o výdělek na svršku přišel! A tak ať pohlédneme kamkoliv, všude vidíme tu úpornou a houževnatou konkurenci velkovýroby s malými řemesly a maloživnostníky. Než, proto nemusí maloživnostník a řemeslník zoufat. Velkovýroba poškozují se sama vyráběním zboží namnoze fušerského a málo pevného a trvanlivého.

V tom ohledě důvěra obecnstva přenášá se na řemeslníka a maloživnostníka, který jediné vítězí v tom ohledě solidností a poctivostí! Že řemeslu neublížila tak dalece velkovýroba a velkopřmysl vůbec, lze nejlépe poznati v Praze a okolí. V obvodě obchodní komory pražské jest totiž ze všech samostatných podniků živnostenských celých 92 proc. takových, jež pracují nejvíce s pěti dělníky! Počtu samostatných živnostníků tedy vedle velikých továren nejen nebylo, ale dokonce snad i přibýlo! Proto nemusí maloživnostník a malořemeslník malomyslně skládati ruce v klín při pohledu do budoucnosti. Solidnost a poctivé vyřizování zakázek za-

chrání ho před pohromou. Hlavní věcí bude, aby se maloživostníci spojovali (kartelovali) dohromady, aby si vzájemně napomáhali v práci, aby po způsobě továrnického ve velkém na-

kupovali a za přiměřené ceny dobře dělané své výrobky prodávali. Nynější židovsko-liberální hospodářství zahyne pak samo marně.

ŠKOLSTVÍ.

Pražská okresní školní rada vydala již pátý oběžník, v němž se zakazuje, aby uchazeči o místa uprázdněná chodili se představovat osobně členům okresní školní rady. Při tom v „H. N.“ se navrhuje, aby členové okresní školní rady šli se sami (dle práva, jež mají) podívat do školy a poslechnout si, jak učitel ve škole si počíná. Pak přestane doprošování se i protekce.

Dohled na děti opuštěné. Následkem několika děsných případů, jež před sondou nedávno se projednávaly a kdy vyšlo na jevo, že mnozí rodiče děti své mučí způsobem neohavnějším, aby se jich zbavili, vyskytují se návrhy na opravu. Tak na př. Hummlovi manželé uvázali dítě a dali chléb na podlahu tak daleko, aby dítě ho nedosáhlo; ruce byly potápěny do vařící vody, dítě páleno bylo pohrabáčem rozžhaveným. V Brně nechávali dítě ve sklepě spát v pytli, až zmrzlo. V Lito-měřicích (hodinář Hammer) bodali dítě vidličkou do hlavy, dali mu závaží do ruky a ústa zacpávali. Na Žižkově svázala Šindelářová nemanželské dítě do kozelce na hřebíky. Kučerovi manželé (ve Vidni) lili lih a rum dítěti do krku a tloukli je, až je usmrtili... Dr. Lueger podal na říšské radě 24. listopadu interpelaci, v níž se žádá reforma poručnictví a kurately, aby se předešlo podobným případům. Ve Vidni je 24 dětských útulků, jeslí a zahrádek dětských a 21 humanních spolků pro ochranu dítek; ale spolky ty mají působnost velmi omezenou, nemají kontrolu nad veřejným životem ani rodinným žitím. Francouzský zákon (24. července 1899) stanoví, že otec a matka, kteří opilstvím ze zvyku, špatným chováním nebo zlým nakládáním vydávají v nebezpečí buď zdraví, bezpečnost nebo mravnost svých dětí, mohou býti zbaveni svých práv rodičských. V kantoně ženevském a v severoamerických státech dítě, jehož mravnost, zdraví nebo vychování je v nebezpečí, pokládáno má býti za mravně opuštěné a dává se pod ochranu veřejnou! V Ženevě (zák. z 30. března 1892 a 31. března 1893) dohled na děti opuštěné svěřen jest

ústřední 15členné komisi, kterou v úkole jejím podporují členové rady městské a zvláštní komitáty v jednotlivých čtvrtích městských. Komitáty hledají děti opuštěné a oznamují případ komisi ústřední. Spojené státy americké (na př. v Massachusettu od r. 1642) starají se o dobrý mrav dětí, ukládají komisím v každém městě dozor na bratry a sousedy! Děti, vystavené zkáze tělesné nebo mravní, oduímají se rodině a dají se do rodin spořádaných. V Pensylvanii (r. 1828) nejvyšší soudní dvůr prohlásil: „Společnost má největší zájem o ctnost a vzdělání svých členů, jí náleží výchova. Obyčejně bývá to povinností rodičů, ježto zřídka by mohlo býti vychování svěřeno rukám lepším. Ale když jsou nezpůsobilí nebo zkažení, nic nemůže zabrániti veřejnosti, by povinností té nezbavila rodiče.“

Dítě jest u rodičů pod dozorem úředníka; jestli s dítětem pořádku zle se nakládá, svěřeno je radě zdravotnické a dobročinné, jež děti pošle do rodin venkovských. — V Anglii je hlavně soukromá iniciativa. Tam nespolehají na úřady tolik jako u nás. V Londýně a Novém Yorku atd. jsou veliké společnosti, jež oznamují případy špatného nakládání s dětmi soudům a starají se o bezpečí nevinných obětí. Anglická společnost v pěti letech oznámila 11.090 případů = 24 583 dětí; z těch dostalo první napomenutí 6374 rodičů, 1657 bylo žalováno a 1540 odsouzeno (dohromady na 376 let vězení a 13.000 franků pokuty). 10.268 dětí bylo ponecháno pod dozorem rodičů nebo posíláno do škol průmyslových. Asi 1000 dětí bylo svěřeno od otců chudých poručníkům. — V Americe mnoho apoštolují ženy. Tam mají asyly mládeže, soukromou pomocí založené. Na školy dětské byly vybrány veliké fondy. Mnozí milionáři celé jmění odkázali účelům těmto! A u nás? Pokulháváme velice! Vše se obírá politikou, klepařstvím, zábavami, třeškami. Kdy přijde obrat? Což naše dámy mají méně citu než jinde? Či nevidí zbědačenou, opuštěnou, zmrzačovanou mládež?

NÁBOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Na kongrese kaplanů diecési českomoravských má být též rokováno o požadavku za úpravu patronátních poměrův. Úprava tato netýká se snad jen farářův, ale v míře nemalé i kaplanův, kteří nanejvýš nespokojeni býti musí, když vidí, že jeden stává se farářem po 3 letech, kdežto jiný čekati musí na chudou farnost i přes 25 let. Je tedy žádoucí, aby v tom zamýšleném kongrese kaplanském rokováno bylo též o úpravě patronátních poměrův. Za základ k rokování tomu sloužiti by mohla resoluce v Kostelci nad Orlicí počátkem t. r. přijatá a doposud od 37 vikariátů v Čechách schválená, již tuto podáváme: 1. Poněvadž právo patronátní mnohé výhody Církvi přináší, a církevní zákony jeho zrušení za spravedlivé nepokládají, budiž v království Českém zachováno. 2. Poněvadž právo praesentační dovoluje patronům privátním praesentovati i ty žadatele, kteří nejsou v ternu konsistorním, a tím povstal obyčej, že duchovenstvo každého privátního patronátu ohledně postupu na beneficia jest samo pro sebe odděleno, a že těmito poměry vzniká nestejnost nastoupení na beneficia co do let kněžských i veliká nerovnost beneficií mezi kněžskými stejného stáří i zásluh, že tím dále duchovenstvo na privátních patronátech upadá v velikou závislost na patronu a nemůže dosti svobodně úřadu svého práv i povinností vykonávati, dále, že biskup diecési nemůže na každé místo dosaditi kněze, který by tam nejlépe patřil, že těmito nebluhými poměry i mezi duchovenstvem řevnivost i nespokojenost vzniká: žádáme, aby z těchto důvodů ku prospěchu Církve praesentační právo i soukromých patronů tak bylo omezeno, aby povinni byli praesentovati jednoho z ternu konsistorního, jež by ze žadatelů z celé diecése sestaveno bylo. 3. Poněvadž správa jmění kostelního a z části i obročního děje se dosud proti ustanovení zákona církevního od úřadů patronátních, a to tak, že velmi často zákonitá práva duchovních správců bývají ignorována, žádáme, aby dle nařízení církevního ve shodě s nejvyšším císařským rozhodnutím (v královéhradecké diecési dne 9. ledna 1862 vydaným) správa tato vykonávala se od správců duchovních pomocí zádušníkův a za účastenství patronů neb jich zástupců, tak jak je to provedeno v markrabství Moravském. 4. Aby

tato spravedlivá přání naše byla uzákoněna, obrátiť se veškeré duchovenstvo v království Českém ke svému nejdůstojnějším Vrchním Pastýřům s pokornou prosbou, aby k tomu působiti ráčili, aby nejprve ustanovení ohledně omezení praesentačního práva privátních patronů buď na synodě provinciální neb usnesením jich samých stalo se zákonem církevním pro církevní provincii českou, pak aby zákon ten stvrzen byl od Stolice Apoštolské a také přijat od sněmu království Českého spolu se zákonem ohledně správy jmění zádušního a obročního. 5. Duchovenstvo podporuj jednání svých Vrchních Pastýřů také peticemi ke sněmu království Českého. 6. Duchovenstvo budiž ve svých oprávněných požadavcích svorně a opětuje je stále, dokud by splněny nebyly.

Němečtí radikálové v sev. Čechách (na př. listy Aussig-Karbitzer Volkszeitung, Wacht an der Eger, Der deutsch-völkliche Arbeiterführer — mají letopočet na př. „30 Nebelung 2012 nach Noreja“ místo 30. listopad 1899. Počítají dle vítězství Cimbrů a Teutonů nad Římany u Noreje r. 113 před Kr. dobytým.

Císařovna německá skrze vrchního hofmistra bar. Mierbacha vyslovila berlinské obecní radě důtku, že zavrhlá kostelní náklad a že v obecní radě professor universitní, aniž byl pokárán, citoval svaté písmo ve formě posměšné, což křesťanskou mysl musilo přece uraziti a pak že žid. docent dr. Preuss použil sloky evangel. církevní písně též ve smysle posměšném. — Psaní císařovny vyvolalo bouři v obecní radě. Část obecních starších zůstala při čtení dopisu — ostentativně seděti. Ale „Germania“ a jiné listy ukazují na to, že v Berlíně vládnoucí židé a soc. demokraté schválně naše náboženství křesťanské snižují. „Kreuzzeitung“ praví: „Právě že dr. Preuss je židem, měl se chrániti tak frivolně urážeti křesťanský cit.“ — Liberální a židovské listy dokazují, že císařovna nemá práva do něčeho podobného se míchat! Baron Mierbach provádí (prý) vedlejší politiku, stavě se nad vládu. Následkem útoků těchto rektoru universitnímu dr. Fuchsovi uloženo docenta Preusse disciplinárně vyšetřovati. Z toho — nová bouře... Kdo u nás zakročí, když se denně urážejí od liberálů a židů nejsvětější naše city, obyčeje, písně, mravy atd.?

ZAHRAŇIČNÍ UDÁLOSTI.

Anglie. Válka Angličanů s Boery v jižní Africe nabyla značných již rozměrů. Ode dne 12. listopadu hřímají děla u Ladysmythu i na četných jiných místech. Boerové střílejí hlavně na důstojníky anglické. Četný počet Afrikanďrů přidal se k Boerům. Milionářům na londýnské burse záleží na tom hlavně, aby Kimberley s ohromnými ložisky dĕmantů bylo udrženo. Gen. Bowler, jenž velí všem 80.000 vojákův anglických, postupuje proti Boerům. Přes to však přes 3000 anglických vojákův anglických u řeky Madderu bylo zničeno.

V Německu sestoupil se 20. listopadu říšský snĕm. Vláda předložila 12 předloh, 43 návrhy podal střed katolický. Ode dne 20. do 24. listopadu dlel v Anglii německý císař. Byl stkvĕle uvítán v Portsmouthu, Windsoru a pod. Listy uvítaly císaře nadšenými články, v nichž se praví, že Anglie s Německem a Amerikou ovládla by svět.

V Itálii má se provésti nová půjčka 40 milionů lir na stavbu nových válečných lodí.

Ve Francii dne 19. listopadu odhalován pomník vítĕzné republiky, při čemž došlo k bouř-

livým projevům kommunardů. Při hostinĕ na radnici Waldeck-Rousseau vykládal, že revoluce pojala programy všech světodĕjných oprav v oboru filosofie, sociologie a pokroku, jež 19. století provádĕlo částečně a jichž dokončení má se státi ve 20. stol. — Ministr Delcasé ve snĕmovnĕ vykládal o postavení, jež Francii ve světě náleží. Dovožoval, že Francie jedná ve shodĕ s vládou Ruskou, kteráž aliance prý republiky zabezpečuje, aby mohla bezstarostně v jiných dílech světa hájiti své prospĕchy. — Dlouhotrvající přeličení s monarchisty a nacionalisty (Deroulĕdem, Guerinem atd.) před senátem působí Francii mnoho nesnází.

V Rusku byla dána studentům svoboda ke zřizování spolků, ovšem za účasti profesorů. — Vojenské síly stahuje Rusko delší čas kol Heratu, aby mělo volnou dráhu do Indie

V Turecku bylo odkryto spiknutí. Množství osob bylo odstranĕno. Mladoturci, podporovaní od Angličanů, chtĕli nového sultána dosaditi. V Armĕnsku a Makedonii mělo se vyvolati povstání.

• • • ČÁST LITERÁRNÍ. • • •

Lesklý povrch.

Obrázek. — Napsal Bohumil Brodský.

(Dokončení.)

Když se po jedné hodinĕ vraceli do profesorova bytu, potkali na schodech Štěcha. Šel přihrbený a oblečen byl v ošumĕlý, odřený svrchník. Změnil se dokonale. Z jeho druhdy statné, přímé a zdravím kypící postavy zůstaly jen trosky. Tvář měl zařloutlou, zamračenou a oči zakalené. Patravĕ pohlĕdl na jemnostpána, a zdálo se, že sáhá po klobouce. Ale zakašlal suchým, trhaným kašlem, učinil několik chvatných kroků a zmizel na schodech.

„Rány Boží, ten človĕk není k poznání,“ litoval ho jemnostpán. „Vždyť z něho hledí smrt. Zemře-li, co se stane s těmi ženskými?“

Sjuovec pokrčil rameny. „Zde se lidé neptají, co bude, ale co je. Chudák přišel v poledne z kanceláře. V troubĕ měl asi něco připraveného. Rozdĕlá si oheň, ohřeje nějaký zbytek milostivĕ mu ženou a tehýní ponechaný a jde zase do roboty. Za půl hodiny vrátí se dámy. Uvaří si kávu, aĕ nezůstanou-li s nějakým důvěrným přítelem v restauraci na obĕdĕ. Pak si obĕ lehnou, prospí se a na večer jdou na procházku zase.

Někdy přijdou záby, někdy však teprve k půlnoci. Chodí pryč na koncerty, do divadla a domácích zábav. Kde berou peníze, to jest ovšem otázka, na kterou zůstanou Štěchovi odpověď dlužny.“

Trvalo to chvíli, než mladá žínka profesorova jemnostpána rozveselila. Viděl v duchu rodinu Typlovu, když ještě nebožtík nadlesní byl živ, a viděl nádheru mladých manželů, když byl Štěch vrchním ve Vystrkově. Vzpomněl na svatbu Julinčinu i Zdeňčinu a teď přirovnával zkušenosti dnešního dne nabyté. Byl to obraz pocumurný, z něhož jako světlý a teplý bod vynikala domácnost Kuklova.

Po obědě jemnostpán si na pohovce zdříml. Ale nemohl dobře usnouti. Budil jej stálý rachot vozů a hluk dorážející z ulice. Sotva se probudil, vzpomněl si, že je v Praze a hned vstal, aby mohl vyjít ven. Také mladá paní chtěla s nimi jít na procházku, a proto čekali, až se ustrojí.

Stoje se synovcem u okna, zahlédl známé dvě dámy. Vracely se teprve domů, ale ne samy. Jakýsi starší pán v elegantních šatech se zlatým skřipcem na nose a cylindrem na hlavě je provázel. Smáli se, živě spolu hovořili a jak bylo lze pozorovati, věnoval průvodčí větší pozornost Julince, než matce,

„To jest ředitel pojišťovací společnosti, kde je Štěch úředníkem. Chodí často navštěvovat svého podřízeného.“

Chtěl se usmáti, ale úsměv se mu nepodařil. Jemnostpán se prudce odvrátil od okna a začal chodit po pokoji. Za chvíli zavzněl zvenčí smích, hlasitý, německý hovor, jemuž nebylo lze rozumět. Toliko jednou ze zmateného toho žvatlání pronikl ostrý hlas paní nadlesní volající: Juli! Jemnostpán se zastavil a poslouchal. Pak si odplivl.

„Prosím tě, pojďme už. Všecek se třesu. Chudák starý nadlesní, chudák Zdeňčka.“

A vyběhnuv na chodbu utíkal po schodech dolů. Teprve na rohu ulice podařilo se mladým manželům jej dohonit — — —

Za týden vracel se jemnostpán domů. Praha ho už unavila, toužil po klidu a zmocnila se ho tesknost po tichém domově. Stále přemítal, co doma asi dělají, nestalo-li se nic, nepotkala-li jeho hospodářství nehoda. Ať se mladí manželé namáhali jakkoliv jej přemluvit, pobyt mu příjemní a na čas ještě jej zdržeti, nepovedlo se jim.

„Prosím vás, pusťte mě už,“ prosil do opravdy. „Je to tu velmi hezké, vidím, že mě máte rádi, ale už tu nevydržím. Dusí mě všecko, hlava div se mi nerozskočí, a rád bych byl zase mezi svými. Přijedu k vám zase jindy, ale teď už do opravdy musím.“

Pustili ho tedy, a jemnostpán se usmíval, když viděl, jak uhání ve vlaku krajinou vždy blíže k domovu. Přál si, aby už raději byl v Řeteči, a těšil se, jako malé dítě na okamžik, až spatří zdálí svůj kostelík.

Na nádraží očekával ho domácí kočí s kočárem. Jeho široký, červený obličej zazařil, když spatřil jemnostpána. Běžel polibit mu ruku, a jemnostpán radostně mu poklepal na rameno. Bylo mu veselo, únava jej opustila, a čeledín mu připadal tak milým, div jej do náruče nesevřel. Šel poplácát koně a pak lezl do vozu, hovoře s čeledínem, jenž připevňoval celou spoustu bal ků a balíčků, obsahujících dárky pro známé.

Od čeledína se dověděl, že je v Řeteči všechno zdrávo a při starém, že bylo ve vsi bez jemnostpána smutno, a že se lidé stále ptali, kdy jemnostpán přijede. Také radostnou zprávu zvěstoval, že zamilovaná jemnostpánova jalovička má pěkné telátko, a že všechno seno dostali suché pod střechu. Jemnostpán jen hlavou přikyvoval, usmíval se, ruce si mnul a z kočáru se nahýbal, aby se podíval, jak dlouho ještě pojedou.

Teď tam za lesem zableskl se brot věže. Ještě asi sto kroků, a uvidí celou Řeteč. Řekl kočímu, aby popobídl koně a se stajeným dechem díval se před sebe.

Ano, je to už Řeteč, to zastrčené hnizdečko, kde prožil téměř čtvrt století a kde už složí kosti. Zasmál se, a oči mu zvlhly. A zároveň jej upozorňoval kočí, že jde někdo po silnici jemnostpánovi naproti. Šli. Tonička, Kuklovi, jejich rodiče a ostatní učitelé. Jemnostpána zmocnila se radost. „Vida, přece se jim po mně zastesklo. Mají mě přece trochu rádi, nejsem tak sám, jak jsem si myslel.“

V očích se mu leskly slzy. Vida, že už mávají klobouky, také obnažil svou napolo holou hlavu a zatřepetal kloboukem.

Kočí zastavil a počalo vítání. Všichni drali se k jemnostpánovi, tiskli mu ruku a vítali ho, jakoby byl vstal z mrtvých. Otázka za otázkou hrnula se na jemnostpána.

Ale on nemohl odpověditi. Trásla se mu ruka, v hrdle mu vyschlo, a jen slzy lesknoucí se mu na vrásčité tváři mluvily více nežli slova.

Když k němu přistoupila Zdeňka, políbil ji na čelo a zadíval se jí upřeně do dobrých, hlubokých očí.

„Bůh tě zachovej a zde všeho zlého opatruj,“ povídal pohnutě, a stín zasmušilosti přelétl mu tvář.

A Zdeňka, ačkoliv o tom často přemýšlela, proč tak podivně se na ni jemnostpán při svém příjezdu díval, nikdy se nedověděla, co jeho slova a pohled znamenaly.

J. D. Stub, norský konvertita.

(Dle D. A. Rosenthala.)

(Dokončení.)

Hloubal jsem, hloubal, doufal jsem, že tomu porozumím, ale naposledy se mi zdálo, že by přece bylo užitečno, kdybych měl při bibli nějaké vysvětlivky. Měl jsem takovou bibli s poznámkami po ruce; vzal jsem ji a otevřel. „Chudí duchem“, četl jsem v poznámce „jsou ti, kteří k vůli Pánu Bohu v duchu si přejí býti chudí, kteří nemilují bohatství tohoto světa, nýbrž milují statky nebeské; kteří neváží srdce svého na marnosti pozemské; kteří jsou v duchu pokorní a křesťansky prostí, a pamatují, že každé dobré zdání pochází od Boha.“ Zajisté, řekl jsem si, to jest pravý smysl těchto slov. Ale co znamenají tato další slova: „Blahoslavení, kteří lační a žízní po spravedlnosti“. — Mám lačnėti a žízniti po tom, co už mám? Luther učil výslovně, že člověk bývá věrou ospravedlněn, znovuzrozen, posvěcen a potom spasen. Já věřím, jsem tedy ospravedlněn, mám tedy spravedlnost; to si aspoň myslím. Proč mám tedy lačnėti a žízniti po spravedlnosti? Či jsou dva druhy spravedlnosti, takže jedné spravedlnosti lze nabyti pouhou věrou, druhé tím, že člověk se snaží nabyti spravedlnosti? Jest i dvoji druh blaženosti? Jedna blaženost, které se dochází věrou, a jiná blaženost, které se dochází hledáním viry? —

Hle, bible není tak jasná, jak jsem si myslil; musím se podívat do vysvětlivek. Také se mi zdálo, že bible neshoduje se s výkladem Lutherovým a Pontoppidanovým, a to zdálo se mi i při jiných místech Pisma svatého.

Pomalounku tedy četl jsem dále. Zvláště bedlivě četl jsem listy svatého Pavla, ale nebyl bych mohl pochopiti jejich ducha a významu, kdybych při každém nebo skoro při každém verši nebyl se díval do vysvětlivek.

Při čtení přirovnával jsem často některá místa své norské bible s bibliemi v jiných řečech, a tím přiučil jsem se leccemu, čeho ze svých protestantských náboženských knih nikdy bych se nebyl domyslíl. Ale o tom nechci teď mluvit, nýbrž řeknu, jak jsem si na základě této četby Pisma sv. představoval pravého křesťana, jakým jsem také já chtěl s pomocí Boží býti, a co jsem si myslil o pravem křesťanství.

Pravý křesťan — tak jsem si myslil — nemá býti dítětem tohoto světa, nýbrž dítětem Božím; má v Boha věřiti a všechno za pravé míti, čemu Bůh učil; má doufati a důvěřovati v něj, a ne spoléhati na sebe nebo na svět; má Boha milovati a jemu sloužiti věrným plněním jeho ustanovení a příkázání. Pravý křesťan má se k Bohu pilně modliti, býti zbožný ve svých myšlenkách, má vděčně užívati prostředků, jimiž lze dosíci milosti Boží, a má především hledati království Boží. Pravý křesťan má býti pokorný, neboť cokoli dobrého má, vše má od Boha, a vlastními silami nemůže konati nic prospěšného k životu věčnému, k věčné blaženosti, ale vlastními silami dopustil se snad mnohých hříchův, a může jich spácbati v budoucnosti ještě více. Hřích jest nejhorší věcí na tomto světě. Křesťan ví, jakého trestu si hřichem zasloužil, ale neví, dostane-li ještě milost potřebnou k obrácení se. bude-li znovu hřešiti. Chce-li se křesťan vystříhati hřichu a chce-li náklonnosti ke hřichu přemoci, musí bojovati dobrý boj, musí potlačovati své vášně, panovati nad sebou, mrtvití své tělo a podrobovati je duchu podle vůle Boží. Pravý křesťan má býti ke svým bližním laskavý, štědrý, milosrdný; má býti spravedlivý

a ctíti všecka práva svého bližního; má býti pravdivý ve slovech a v obcování s jinými má býti dobrým příkladem. Zkrátka pravý křesťan má býti nejlepší člověk na světě, mnohem lepší než moudří mužové, jak je líčili pohanští mudrci. Ale takovým člověkem má býti křesťan s pomocí Boží. Ach, kéž mohu s pomocí Boží státi se pravým křesťanem!

Pravé křesťanství — myslil jsem si — má býti společností lidí, která pokud možno by se rovnala původní Církvi, která by měla všechny prostředky k dosažení milosti, které Kristus Pán své Církvi zůstavil a která by službami Božími pomáhala lidem býti svatými, takže aspoň někteří členové této společnosti byli by dobří a svatí služebníci Boží. Zdálo se mi také, že může býti pouze jedno pravé křesťanství, protože pravda jest jen jedna, a Bůh také jen jeden. Všichni národové pak mají býti poučováni a zváni, aby stali se členy této společnosti Páně, této Církve jeho, ona pak má zůstávati po všechny časy, a má býti obecná, t. j. má býti po celém světě — tak jsem si mysil.

Styděl jsem se také trochu za to, že my, totiž já a moji krajané, nazýváme se lutherskými křesťany; bylo by se mi více líbilo, kdybychom se byli jmenovali praví křesťané, všeobecní křesťané, nebo podobně. Takovéto tedy myšlenky vzbudila ve mně četba Písma svatého.

III. Rozhodnutí.

Tímto způsobem začal jsem o mnohých věcech docela jinak smýšlet než dříve a viděl jsem, že jsem o katolících ve mnohé příčině falešně soudil.

Jako chlapec myslil jsem si, že katolíci nemohou býti učení, protože jsou živi ve směšných a ohavných bludech, které zdědili ze středního věku; myslil jsem, že jsou to hlupci, kteří ani o dějinách, ani o reformaci, ani o prvních dobách křesťanských nic nevědí. Ale nyní s úžasem pozoroval jsem, že jsou mezi nimi nikoliv dva nebo tři, nýbrž velmi mnozí vynikající mužové, kteří znali staré i nové jazyky, dějepis měli v malíčku, zabývali se vědami, a dovedli zcela jasně a správně mluvit o základních naukách náboženství a mravnosti. Také jim bylo zcela dobře známo učení protestantské a jeho původ a vývoj. Ale přes to přese všecko milovali upřímně své katolické náboženství a nehodlali se ho nikdy vzdáti. Jak to bylo možno?

Myslil jsem si, že katolíci jsou pověřiví lidé; já sám býval jsem jako dítě pověřivý, myslil jsem tedy, že jsou katolické děti ještě pověřivější než jsem býval já. Chtěl jsem učiniti zkoušku s některými i ptal jsem se jich, bojí-li se duchů nebo kostlivců. Zasmály se a řekly mi, že křesťan musí se báti pouze hříchu a že se nesluší, aby ten, kdo věří v pravého Boha, byl pověřivým, a že by se Pán Bůh na nás hněval, kdybychom věřili takovým věcem. To mně řekli v Janově bošici šesti- až sedmiletí.

Ale jaké pak jsou mravy těchto lidí, těchto katolíků, zvláště pak kněží? Neboť kde jsou bludy a falešné nauky, kde se prodává odpuštění hříchů, tam musí býti i bezbožnost, nespravedlnost, necudnost, podvod. Tak jsem soudil a norští kapitánové, s nimiž jsem se někdy stýkal, vyprávěli si pro zábavu rozmanité anekdoty, zvláště o katolických kněžích a řeholnicích. I umínil jsem si, doveděti se pravdy.

S Casanovými chodil jsem někdy návštěvou do rodin jejich příbuzných a známých. Býval jsem laskavě vítán a rádi slýchali, když z norských úst ozývala se správná italština nebo i janovské nářečí. Místo lidí úskočných a zchytralých poznal jsem lidi skromné, moudré, pokorné, zbožné, lidí čistých mravů a plné lásky k bližnímu, takže skoro jsem byl nucen uznati, že jsou velice podobni pravému křesťanu, jak jsem si jej podle Písma sv. představoval. To byla též zvláštní věc!

V domě pana Casanovy poznal jsem také jistého kněze, jenž slul Buffetti. Byl to starý farář, jenž občas k nám přicházel a vyučoval synovce pana Casanovy, o kterém jsem se již dříve zmínil, přírodopisu, fysice, filosofii a mathematice. Podivno, myslil jsem si, že dovede katolický kněz učiti takovým věcem. Navštěvoval jsem potom také tohoto duchovního v jeho bytě. Studoval pilně, kázal s nadšením o křesťanských ctnostech a skutecích, o důvěře v našeho Spasitele o lásce k Bohu a bližnímu, a býval při umírajících až do posledního vydechnutí s takovou pečlivostí a oddaností, že u nás v Norsku o ní nemají pojmu. Byl to zajisté muž hodný úcty. Bývá těžko, zanechati svých předsudků, ale pravda jest pravda; já mám rád Luthra, myslil jsem si, mám rád reformaci, ale mám také rád všecko, co jest pravdivé a dobré.

Toho času přišel do Janova dominikán P. Jablot, aby tam v postě kázal. Mluvil zřetelně, zvučně i dojemně, a proto scházelo se množství lidu na jeho kázání. Chodil jsem na ně i já, ale to mi nestačilo. Rád bych se byl podíval také do jeho kláštera, bych uviděl, jakým způsobem jest obyčejně živ a jak zachází s cizími lidmi. I dostalo se mi toho. Viděl jsem jeho čistou, jednoduchou světnici, plnou knih, a viděl jsem, jak přicházeli k němu jeho klášterní spolubratři s přívětivou a upřímnou tváří. Tento muž náležel k ukrutnému řádu inkvisice. Na začátku jsem si netroufal dáti se s ním do bližších styků, ale brzy jsem pozoroval, že mne nechce zahubiti, protože jsem protestant; byl ke mně laskav, jako starý laskavý otec ku svému synu, vypyčoval se mne, zdali studuji atd. Slyše, že jsem z Norska, hovořil se mnou o mé vlasti, o ponebí, o vládě, o výrobcích atd. Ukázal mi také celý klášter i krásnou, znamenitou knihovnu. Rozloučil jsem se s ním — a odcházel jsem beze škody, nic se mi nestalo. Ale svou laskavostí vyhnal P. Jablot opět několik předsudků z mé norské hlavy. O dominikánu Vetzlovi slyšel jsem, jak prodával odpustky: a hle, P. Jablot byl z téhož řádu a ani se na mne nezlobil, že jsem přívržencem Luthrovým, ani se mne neptal, chci-li se státi katolíkem, aby mi lacino prodal odpuštění hříchů. —

Přesvědčil jsem se, že jsou mezi katolíky lidé ušlechtilí, vzdělaní a příkladní. Již jsem nemyslel o jejich poměrech a o jejich náboženství, že jest v něm tolik temnoty, pověry, špatnosti, hlouposti, lenosti a podobných věcí, jak jsem si to byl dříve představoval podle toho, co jsem ve svém mládí čítal ve svých protestantských knihách.

Již dříve byl jsem se vzdal jiného předsudku. Jméno „katolík“ nikdy se mi neíbilo a zdálo se mi velmi ošklivým slovem. Neznal jsem původu tohoto jména, ale myslíval jsem při něm na naše norské slovo „kat“ (kočka). Jest snad jméno to nějakou nadávkou? Ptal jsem se tedy na význam tohoto slova jistého znalce řeči, a řekl jsem mu, že se mi slovo to vždy zdálo býti ošklivým. „Zdá se vám býti ošklivým,“ odpověděl, „protože jste se neučil řečtině.“ Jak? myslil jsem si. řečtině? Jak souvisí řečtina s tímto slovem, které se potlouká po celém světě, jakoby chtělo strašiti všechny pravé protestanty? Dostalo se mi tedy obšírného výkladu o církevní řeči prvních dob, o řeči, kterou byl napsán Nový Zákon, o apoštolském vyznání víry. Ale, zkrátka řečeno, dověděl jsem se, že ošklivé slovo „katolík“, které jest původu řeckého, znamená tolik, jako krásné slovo „obecný“, „všeobecný“, a tímto slovem jmenují se všeobecní křesťané; místo aby se říkalo pokaždé katolíci (všeobecní) křesťané, říká se zkrátka „katolíci“. Toho bych se ze svých knih náboženských nikdy nebyl dověděl!

Vzpomínám si také na jistou udalost, která byla příčinou, že jsem se opět o něčem novém poučil. Jednou večer jsme se se synovcem paně Casanovovým o něco trochu pohadali, a on ve hněvu zvolal: „Počkej, ty protestante, uvidíš, jak se ti povede před soudnou stolicí Boží!“ Při těchto slovech mě napadlo, že ten hoch má nějaké divné myšlenky o věčné blaženosti nás protestantů. Udobřili jsme se ještě toho večera, ale mně jeho slova nedala pokoje, pročež jsem si umínil, zeptati se nějakého zkušeného muže, co vlastně katolíci myslí o věčné spáse protestantů.

Zeptal jsem se tedy učeného a zbožného pana faráře Buffettiho, a on, pobledév na mne laskavěji než jindy, takto mi odpověděl: „Dlužno rozeznávati, zdali protestanté věděli, která církev jest církev všeobecná, či nevěděli-li to; dlužno také rozeznávati, zdali chtějí to věděti či nechtějí, zdali mohli či nemohli poznati, že jsou odtrženi od církve všeobecné, a že toto odtržení se od církve všeobecné stalo se způsobem nespravedlivým; dlužno rozeznávati, zdali měli či neměli příležitosti tušiti, že církev obecná (katolická) jest nespravedlivě obviňována, a zdali toužili po pravé křesťanské víře a po úplném učení božském, čili po tom netoužili. Na konec pak, řekl mi, jen Bůh může souditi, nikoliv lidé, a Bůh rozezná vinné od nevinných. Protestanti, kteří vědí, že jsou rozmanité sekty (společnosti) náboženské, ale že jest přece jen jedna jediná obecná církev křesťanská, protože pravda jest jen jedna a Bůh jest jen jeden, — kteří toto vědí, mají se snažiti jak mohou, aby poznali, která jest tato církev obecná, kterou Kristus Pán založil pro všechny časy. Jestliže jest jim to lhostejno a nedbají o to, aby věřili v pravdu, kterou Bůh zjevil, a zůstávají-li dobrovolně odděleni od svaté obecné církve Boží, tenkrát jsou vinni a hodni trestu. Tak musí se rozuměti té větě, že mimo katolickou církev nikdo nemůže dojiti spasení. Pravou víru lze najíti jen ve všeobecné církvi; bez pravé víry není možno libiti se Bohu; kdo se nelíbí Bohu, nemůže dojiti spasení.

Ale ti protestanti, kterým nebylo možno přesvědčiti se o mylnosti svých názorů, a kteří by se byli rádi těchto mylných názorů vzdali, kdyby jejich mylnost byli poznali, takoví protestanti, kteří milují pravou víru takoví, kteří snaží se, líbiti se Bohu tou částí víry, kterou přece mají, a rádi by přijali úplnou víru, kdyby ji znali — takoví tedy protestanti náležejí vlastně k církvi všeobecné, katolické, arcíť ne podle jména, nýbrž podle ducha, a o takových doufá církev obecná že budou spasoni.“

Tak mluvil p. farář Bufetti. Protože pak js m uznával za svou povinnost, starati se o tuto tak důležitou věc a snažiti se, abych poznal obecnou církev křesťanskou, řekl mi p. farář, abych především důvěřoval v pomoc a milost Boží a prosil Boha za osvičení, a pak abych zkoumal, která jest církev Kristova.

Viděl jsem, že jsem se vzdal již několika mylných náhledů o katolických poměrech, i myslil jsem si: Možná, že mám mylné domnění o podstatě a o učení katolické církve. A protože již dříve jsem si umínil, býti blasu pravdy zcela poslušen a pravdu milovati, odhodlal jsem se, prozkoumati důkladně vše, co se týká katolické církve.

Modlil jsem se tedy, aby mi dal Bůh všemohouci poznati, které náboženství jest pravé a která církev jest pravá církev. Doufal pak jsem pevně, že, budu-li prositi nebeského Otce o chléb pro svou duši, nedá mi kámen. (Mat. 7, 9.)

Četl jsem také pilně dějiny křesťanského náboženství. Přirovnával jsem první doby církve k dobám „reformace“; pozoroval jsem, jak si vedli apoštolové a jak si vedli reformátoři; pozoroval jsem život Lutherův a život církevních Otcův; srovnával jsem protestantské povídačky o církvi s tím, co uznávají za pravdu katolici; srovnával jsem obviňování protestantská s opravdovými poměry v katolické církvi. Čím déle jsem četl, tím více předsudků se mi vytrácelo z hlavy. Zkrátka, poznával jsem poneuáhlu, že protestantství způsobilo převraty ve víře, ale že nemůže tyto převraty obhajiti; poznával jsem, že protestanti obviňovali katolickou církev nespravedlivě, ku př. ve příčině odpustků, uctívání svatých, moci papežské atd.; viděl jsem, jak někteří spisovatelé protestantští opisovali jeden od druhého nesmyslné povídačky, pranic se při tom nestarajíce o to, zdali jest skutečně pravda, co nalezli vytištěno v knize některého svého předchůdce; viděl jsem posléze, že některé protestantské knihy, jednající o náboženství, o věcech veledůležitých jednaly zcela lehkovážně.

Abych poznal, v čem se vlastně liší lutheránství od obecného (katolického) křesťanství, četl jsem pozorně katolický katechismus. Jest v něm jiný pořadek než v Lutherově katechismu. V katolickém katechismu jest nejprve učení o Bohu, o Boží bytosti, o nejsv. Trojici, o Otci, o Ježíši Kristu, o Duchu sv. — zkrátka učení o víře a o vyznání víry. Neboť nejdříve musíme již v Boha věřiti, a teprve potom běží o to, zdali nám Bůh něco poroučí. Potom přichází učení o naději v Boha a o modlitbě Paně, potom o lásce a o desateru přikázání. Následuje učení o svatých svátostech, o hříchu a o křesťanské spravedlnosti, posléze o osudu člověka na onom světě. Katolický katechismus by se mohl takto popsati: „Učení o úplném křesťanství, které bylo ve všech dobách všeobecné.“ Ale o Lutherově katechismu řekl bych, že jest to: „Učení o jednom díle křesťanství s některými bludy.“

Když jsem byl přečetl katechismus, začal jsem studovati spisy o věcech, o které jest mezi katolíky a lutherány spor. I poznal jsem, že všechny všeobecné články víry, které byly od protestantů zavrženy, možno najíti už ve spisech nejstarších otců církevních i v nejstarších památkách křesťanských. Četl jsem je svýma očima, měl jsem spisy ty a památky ve svých vlastních rukou, tak že jsem nemohl pochybovati, že křesťané v nejstarších dobách věřili právě tak, jako katolická církev v našich dobách, že tedy ona jediná jest pravá obecná církev.

Konec mého studování a přemýšlení byl tento: že musím se státi katolíkem. Považoval jsem to za povinnost svého svědomí, i byl jsem přesvědčen, že, zanechávaje jeden díl křesťanství, křesťanství neúplné, přecházím ke křesťanství úplnému, celému, obecnému

Bolelo mne, že moji rodičové budou se rmoutiti nad tímto mým rozhodnutím. Psal jsem jim o tom, a sám prosil jsem Pána Boha, aby je osvitil a potěšil. Můj otec psal potom panu Casanovovi, žádaje ho, aby mně byl upřímným rádcem, ale neprotivil se mému úmyslu, čemuž jsem se podivil. Bývaltě často v katolických zemích, a nejspíše si myslil, že není to tak nebezpečno, stanu-li se katolíkem. Ale má dobrá máť psala mi

dva listy, plné zármutku, a na papíře bylo znáti její slzy. Ctil jsem tyto slzy, a měl jsem ji k vůli nim ještě raději. Pokusil jsem se, upokojiti a potěšiti ji, vykládaje jí, jak jasně jsem mohl, důležité a jisté důvody, pro které jsem se rozhodl, státi se členem katolické církve. Dověděl jsem se později že jeden soused v Bergenu, chtěje ji potěšiti v zármutku, řekl jí: „Upokojte se; jest lépe, aby z vašeho syna byl věřící katolík, než nevěřící člověk nebo lhostejný protestant.“ Bůh mu odplaf za ta slova!

IV. Katolickým knězem.

Můj otec umřel, když jsem byl v Itálii již šestý rok, a toho času učinil jsem nové rozhodnutí, důležité pro celý můj život.

Bohu díky, když přestupoval jsem ku katolické církvi, měl jsem čistý a vznešený úmysl, následovati hlasu milosti Boží a spasiti svou duši. Neměl jsem při tom nijakých pozemských záměrů, aniž mne přivedlo k tomu kroku obcování s cizozemci nebo láska k nim, ani naděje na stkvělou budoucnost. Mohl jsem předvidati, že tímto krokem zbavím se naděje, dojíti zaopatření při janovském konsulátě, kteroužto naději byl bych mohl viděti splněnu, kdybych byl zůstal protestantem. Také jsem dobře věděl, že jest to rozhodně pohodlnější, býti živu jako protestant, než jako katolík.

Ale za věci a naděje světské, kterých jsem se vzdal, dostalo se mi náhrady od mého svědomí a od naboženství. Byl jsem klidný a spokojený; přijímaje svaté svátosti, byl jsem pln víry a důvěry v Boha. Nikdy nezapomenu té duchovní sladkosti, které mi dal Bůh okusiti, když jsem se poprvé vyzpovídal ze svých hříchů, obdržel rozhřešení a přijímal Nejsvětější Svátost! Můj Pán ve mně, a já v Něm! Byl to den nebeské slávy. A po tomto dni zakusila má duše ještě jiných takových dnů slavnostních. Jsem za to Bohu povinen velikou vděčností. Rozhodl jsem se, státi se řeholníkem a knězem...

* * *

Jan Daniel Stub vstoupil skutečně do řádu Barnabitů, a působil dlouhý čas v cizině. vrátil se posléze do svého rodného města Bergenu, aby tam byl pastýřem malé katolické obce, která v tomto městě žije. Na jeho kázání, jak vypravuje P. Baumgartner, také protestanti hojně a rádi přicházeli. Roku 1891 byl P. Jan Daniel Stub ještě živ jakožto přivětvivý kmet. Žije-li ještě či povolal-li jej Pán už k sobě, není nám v této chvíli známo.

Moderní výchova. Syn bývalého ministerského předsedy italského Crispia byl souzen pro podvody v Římě. Je nemanželským synem Crispiovým. Ve škole byl slabým. Jako universitán účastnil se pitek, hostin a „nevinných“ zábav s ženami. Policie zamhouřila vždy oči. Když nechtěl mu nikdo půjčovati, telefonoval bance jménem otce svého a vyhlákal peníze. Dále odcizil tajné listiny otci a prodal je — nepřátelům jeho. Knihy od ministrů vybrané — prodal antikváři na váhu. Pro podvody byl dán do polepšovny. Později složil na universitě v Pise (pomocí vládh oddaných profesorů) zkoušku advokátní. Na to ukradl klenoty v Římě a přešel do Ameriky. Tam dostal místo u italského bankéře, svedl jeho ženu a unesl ji, — ale v největší bídě ji opustil. Od té doby zmizel.

Bernau-Kryf. Poslanec Kryf a účetní plaňanského cukrovaru Bernau uveřejňují proti sobě již asi měsíc ve všech skoro českých časopisech „zaslána“, kde jeden druhému předhazuje lhářství a pod. a mluví tak, že je člověku až úzko. — Bernau dne 28. listopadu v „Nár. L.“ na př. píše: „Kdo je schopn takového sprostáctví, proti komu je podána řada žalob pro sprosté nadávky, kdo výčitku i háře nechá na sobě seděti a lže dále, pro toho polemika pérem je přílišnou ctí. S člověkem, blátem házícím, se rváti, k tomu se každý nepropůjčí. On mě nemůže uraziti. Sokrates řekl: Kopne-li tě osel, máš ho též kopnouti.“ Znamenitě!

Praha na rok 1900 potřebuje 8,586.994 korun a mimofádně 2,023.254 korun. Schodek 4,165.990 korun. K jeho uhrazení vybíráti

se má přírážka 16 proc. k dani pozemkové, 15 proc. k domovní dani činžovní, 25 proc. ke všeobecné dani výdělkové. 25 proc. k dani z výdělkových podniků veřejné účty skláda-

jícih, 25 proc. k dani z důchodu a 25 proc. k dani z vyššího služného. Činžovní krejcar dělá 4 proc. z nájemného od 100 - 300 zl. a 6 proc. z uájemného nad 300 zl.

• • • • K R I T I K A . • • • •

Dne 2 prosince rozloučila se v Jiřikově vidění s divadlem paní Hanna Weissová-Cavallarová, teprve 36letá, která byla vynikající umělkyní, jež se již v 8. roce svém na prknech divadelních otáčela na př. v Pokuté ženy, Sirotku Lowoodském, Palečku a pod. Hrála většinou subretní úlohy zvláště v Malém vévodovi, v Tellu (Gemmi), Dvou vdovách, Kouzelné flétně, Hugenotech, Faustu a Markétě (Siebla), Netopýru (Rosalindu), Červené karkulce (Denisettu), Ponstevnickém zvonku (Rosu), Hoffmannových povídkách (Olympii), Čarostřelci, Marii, dceři pluku, Mamzelle Nitouche, v Angot, v Šelmě Sedlákoví, v Jakobínu v Romeu a Julii, Popelce,

Zakletém princí, Oberonu, Bílé paní, Figarově svatbě, Hubičce, Sedláku kavalíru, v Pso hlavcích atd. Svým vřelým a živým způsobem zpěvu a pěknou hrou stala se velmi oblíbenou.

„Čert a Káča“, opera na slova Adolfa Weniga od dra. Ant. Dvořáka, ač v ní jest mnoho ještě nedramatické hudby, těšila se při premiéře 23. listopadu značnému úspěchu. Libretista I. Či Káču celkem passivně a peklo znázorňuje fraškovitě, což režie ještě zveličila. Hudba je svěžím humorem proniknuta, rozmarná, veselá a dosti srozumitelná, což úspěch díla zabezpečuje. Nespravedlivě „ocenil“ operu tuto p. B. v „Rad. Listech“.

• • • • L I T E R A T U R A . • • • •

V Rozhledech č. 4. (15. listopadu) spisovatel J. Holeček píše: U nás vychází množství časopisů a knih, jež se nevyplácejí. Je u nás na tucty knih cenných jež mají tolik obecnstva, kolik výtisků zdarma je dáno, ale odběratele, jenž by je koupil, ani jednoho. Některá kniha literárně cenná nezíská si u nás více než 10 odběratelů! Jakmile český čtenář tuší, že by kniha strhla jej ku přemýšlení, zdaleka se jí vyhne. Slovinců je 1½ mil. a „Družstvo sv. Mohora“ má 40.000 členů. U nás všechny sbírky: Libuše, Matice, Přítel Domoviny, Modrá knihovna, Dědictví svatojanské — nedosahují toho počtu. Spisy nejpopulárnějších českých spisovatelů tisknou se ve 2000 ex. I politické listy české trpí nedostatkem, neboť jen Nár. L. a N. Pol. se vyplácejí. Ostatní listy zápasí o život. U žádného národa není tak málo denních dobrých listů. Jinde jsou podporovány štědře politickými stranami i soukromníky. U nás běda listu i redaktoru — odkázanému na takovou podporu. Potácí se mezi životem a smrtí... Místní listy jsou všude dva, kroužek obecnstva čte nájezdy a klevety na sebe. Nazývají-li český národ národem čtenářů, není

to pravda, spíše mělo by se říci: národ bulky nebo ferbla. — Snad černé vidím? U nás je ignorování, netečnost. Je u nás též hyperprodukce potíštěného papíru.

„Umění je — pudová (!) anticipace vývoje.“ Tak definoval umění v přednášce 15. listopadu dr. Krejčí, docent české university. Dále pravil: „Umění slouží též k sebezáchově. Umění nemá jen sloužiti ke zpříjemňování života, ono není přepychem, nemá tvořiti (!) krásna. Má ukazovati, kam směřuje vývoj. Všecko světové vedení jde za nějakým určitým cílem, kdo by toho popíral, upadl by v pessimismus, beznadějnost, pohrdání životem. Člověk tuší, že není pánem přírody, ale sluhou vývoje. Proč tedy dala příroda (!) člověku sebevědomí, snahu po poznání a zdánlivou (!) svobodu, když jinde dosahuje svého cíle lépe a jistěji pouhým pudem? Proto, aby mohl opravit (!) poblouzení pudů, neboť pud se, jak známo, mýlí. Ale i rozum zbloudí někdy. (Tak jest, pane professore!) Tu zase jej uvádí pud ve směr od věků vykázaný. Instinktivní vliv umění má napravit, co nesprávným užitím volnosti pokaženo.“ — Pan dr. Krejčí jest darwinistický umělec.

- Obrázková Revue**, seš. 4. Obsahuje četné povídky, články a básně, zejména od M. Červinky, Tischera, Leubnera, Em. z Lešehradu, Skaličky, Z. M. Christena. Hrsana, Bazin-Wettiho, Lémana, Lie-Vrátného, F. P., a Dra Jiříka. Dále referáty o činohře, opeře a hudbě, články literární a smés. Obrazy textové jsou od Amorta, Zimka, Balzera, Kolba, Tůmy, Kloučka, *přílohy světlotiskové a zinkografie vynikají vkusným provedením*, zejména Balkův: Umírající sv. František. Doporučujeme co nejvřeleji.
- Obrana základů víry katolické** od prof. Dra Eug. Kadeřávka, seš. 4. (30 kr.) pokračuje v důkazech o jsoucnosti Boží. Zejména upozorňujeme na § 2: Jaké povahy jest neznabožství!
- Sborník hospodářský**, (knihovna našeho lidu č. 4). Za čítanku rolnictvu moravskému podává několik přátel stavu rolnického. Sešit II. Jedná o chmelařství, o žních, jak povstává ornice, o zalesňování, o strojích, o vedení účtů, z čeho může rolník těžiti a pod. Nákladem Benediktinů rajhradských. Cena 30 kr. Doporučujeme!
- Květy Mariánské**, měsíční list ctitelův Panny Marie, čís. 12. Nákladem pap. knihtiskárny Benediktinů rajhradských, pořádá P. Kristian Lutinov. Přináší případné modlitby, písně a pojednání, na př. o neposkvrněném Početí P. Marie.
- Anděl Strážný**, časopis pro křesťanskou mládež, čís. 4., red. P. V. Ambrož. Obsahuje vánoční písničky, povídku ze života železničního, popis Betlémského chrámu, vánoční hru: Kde jsou pastýři atd. Velmi dobrý obsah.
- Škola Božského Srdce Páně**, časopis pro katolíky, spolky a bratrstva mezi Čechoslovany, (prosinec), roč. XXXIII. Red. Dr. P. Vychodil a P. Hlobil. Nákladem pap. knihtiskárny Benediktinů rajhradských. Obsahuje báseň oslavující Narození Páně od Fr. Sušila, Poklady mešní liturgie, obrázky z katolických missií atd.
- Hlídky**, č. 12., roč. XVI. Obsahuje čl. od F. J. Rypáčka, Felinského, Olivy, Dra Sedláčka, zprávy literární a umělecké, zajímavou smés a rozhledy ve vědě, umění, hospodářství, školství, církevnictví. Nákladem papežské knihtiskárny Benediktinů rajhradských.
- Úplný soubor posud neznámých písní lidových ze všech krajů českých** vydává Karel Weis. Sešit 1. Cena 80 kr. Obsahuje pěkně harmonisované písně.
- Pantáta Bezoušek**, vypravuje Karel V. Rais. Nákladem F. Šimáčka v Praze. Sešit 6., 7. a 8.
- Zlatá Praha**, sešit 1. a 2., obsahuje pojednání, povídky a básně od B. Kaminského, R. Svobodové, M. Jahna, Wintra, Vrechlického, Mádla, čl. o literatuře a umění a pod. Obrázky textové jsou od Brožíka (Jaro), Marolda, Dědiny, Braunerové, Homoláče, Brandta, Nováka, Hilšra, Záhorského, Lunda, Maříka, Bartoňka, Medoviče, Jansy.
- Nedělní a sváteční čtení pro vzdělaný svět**. Sepsal Lev z Hammersteinů, T. J., přeložil Dr. Antonín Podlaha a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba vydal první díl duchaplných řečí nedělních a svátečních, v nichž se apologetickým způsobem pojednává o nejdůležitějších pravdách náboženských. Zejména i sociálních otázek je případně vzpomenuto, jakož i četby, kdež je uvedena část řeči red. far. Vaněčka o tisku. Doporučujeme!
- Museum**, časopis bohoslovců českomoravských, číslo 1., ročník XXXIV. Pořadatel F. Štrajt. Obsahuje četné poučné články, na př. Náboženství člověka vzdělaného, Duševní proudy naší doby a četné rozmanitosti.

Povídky chudého písaře, napsal Oldřich S. Kostolecký. Modrá knihovna, red. dr. V. Řezníček. Cena 40 kr. Příjemné čtení, jež obveselí lehkým slohem, veselými situacemi, zdravým humorem.

Náš domov, 1. prosince, č. 23., red. J. Vévoda v Olomouci. obsahuje četné pěkné povídky a básně, směs a kroniku, zrnka pravdy a přísloví i žertovné skládky. Vyobrazení v textu jsou případná.

Věstník Ústřední Matice školské, č. 11., listopad, obsahuje popis vysvěcení českého gymnasia v Místku.

Osvěta, sešit 12., red. V. Vlčka, přináší dokončení článku od J. Mikše: Ruská literatura za posledních let, o věcech chorvatských od Št. Radiče. Bittnerovu „Hercovu zpověď“, básně od Hejduka, Vřesnického. „Reminiscence z mládí“ (sousedská idylla) od V. Vlčka, článek Dra Boh. Riegra: Nynější stav parlamentarismu, dále obzor divadelní, rozhledy v umění, kritiku Zákrejsovu o písemnictví, rozhledy v dějinách současných. Bohatý obsah!

⇒ **K posvátné době vánoční.** ⇐

Právě vyšlo!

EMMANUEL.

Právě vyšlo!

Kázání na posvátnou dobu vánoční.

Napsal **František Janovský.**

Cena 70 kr.

Cena 70 kr.

Nedělní a sváteční čtení

pro vzdělaný svět.

Sepsal

Lev z Hammersteinů T. J.

S dovolením spisovatelovým přeložil a upravil

Dr. **Antonín Podlaha.**

Část I.

S dovolením nejd. kapitolského vikariátu dne 11. září 1899 č. 9269.

Cena 1 zl. 80 kr.

Objednávky přijímá a vyřizuje

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci

v Praze, Melantrichova ulice.

BRANA

OBSAH:

Vánoce roku 1899. — Smutné časy. (La Tristesse contemporaine.) (Dokončení.) — Církev a společnost. (Dokončení.) — České věci. — Národohospodářská část. — Školství. — Náboženské a církevní záležitosti. — Zahraniční události. — Část literární. — Kronika. — Kritika. — Literatura.

REDAKČNÍ VEDE
A ZODPOVÍDÁ
P. JOSEF ŠIMON

+
VACLAV KOTRBA
VYDAVATEL

Srdečné díky

pánům autorům, hlavně vdp. prel. Dru Fr. Kráslovi, prof. J. Vávrovi, Dru J. Reylovi, Dru A. Podlahovi, prof. V. Müllerovi, Dru A. Navrátilovi, učitelé V. Špačkovi, J. Pánkovi, red. Arn. Müllerovi, Dru V. Řezníčkoví, prof. J. Kosinovi, J. J. Holému, prof. J. Ježkovi, Dru J. Pošmurnému, V. Pokornému, Vl. Hálkovi, Filippimu, Dru Ign. Steinochrovi, B. Eislerovi, Ant. Vetešníkovi, J. Karpfingrovi, dp. Zárubovi, V. Duškovi atd. a všem p. t. laskavým přispěvatelům „Zaplat' Bůh!“

Vydavatelstvo a nakladatel v povinné vděčnosti vzpomíná při ukončení ročníku podpory těch dosud bohužel málo přátel Obrany a prosí jich, bude-li možno nakladateli dále list vydávat, aby laskavě vynasnažili se Obrance novou půdu získati. Jeť přece mezi laiky dnes již značnější počet upřímných přátel věci katolické, třeba jest jen jim na list upozorniti a jej doporučiti. A tolik učiniti, není přece příliš žádáno. Prosíme proto znova snažně o laskavé Vaše přátelství a součinnost ve prospěch našeho tisku.

Až opět ročník ukončen, přece více než polovice

pp. odběratelů dluží nám předplatné.

Pohledávky naše za minulé ročníky

Obrany činí přes 6000 zl. — Smutný

úkaz, jak se u nás podporuje katolický

tlisk! — Prosíme proto snažně aspoň

nyň o zaplacení.

Administrace.

Časopisy a knihy redakci zasláné.

Obrázková Revue, č. 5., red. Dra Ant. Podlahy, přináší povídky, články, pojednání, básně a posudky od J. Š. Baara, Fr. Tischera, Fr. Leubnera, J. Náměstka, Hrsana, V. Skaličky, Ant. Bulanta, J. Karníka, F. Holečka, Bazina-Vettiho, Vrátného-Lie. Dále posudky divadel, liter., uměl. a směr. Obrázky v textu jsou: Prodavači čerstvé vody v Kalyře, Šejchové beduinští v Judsku, podob. šlechtičny ze 17. století, Matka Boží (od Amorta), Sestání Ducha sv. (od S. Rudla), Pohledy na Prahu z počátku 19. století, návrh na obnovu proboštského chrámu Páně na Mělníce, vása dekorativní (od Klimeše) atd. Přílohy barevné jsou od Úprky (na jaře) a fotozinkografie od Škréty, Jansy, Urbanové-Zahradnické atd. Číslo 6. ze dne 20. prosince obsahuje články: Vánoce Napoleonovy od

Vychází:
5. a 20. dne
každého měsíce.

OBRANA.

Předplatné:
Pro Prahu i venkov
celoročně 3 zl.,
čtvrtletně 75 kr.

ROČNÍK XV.

V PRAZE, DNE 20. PROSINCE 1899.

ČÍSLO 24.

Vánoce roku 1899.

Čelo člověka pokryto je chmurami na konci století.

Loučíte se s věkem starým, skládáme účty.

Začal věk tento rachotem bubnů a střelbou z pušek a děl, na nichž hnusným vražděním ve francouzské revoluci krev spočinula.

A končí vražedným zápasem mezi vojny anglickými a burskými na jihu africkém.

Při tom bída nesmírně vzrostla. Jako báječný ještěr s tisícerymi hlavami a chapadly ovinula lidstvo a dusí, hryže, kouše a vysává je.

Veliká je bída hmotná, veliký je úpadek mravní na konci století.

Bestia triumphans! — volají lidé zděšeně.

Podemílají se základy státu i církve. Kde je autorita, jejíž náhled by nebyl v pochybu brán, jejíž rozsudek by obecně platil?

Ničena je rodina, ze které učiněn útvar pochybné ceny. Ničeno je všecko společenské ústrojí.

Převrácenými naukami filosofů a politiků, národohospodářských učenců a spisovatelů, kteří slovo Bůh vyloučili ze svých učebnic i ze svých úst, kteří krácejíce po stopě Darwina a Büchnera, Hegla a Schopenhaura, Hartmanna a Nitzscheho, Goetha a Heina, Leopardiho a Zoly i Mommsena a oněch tak zvaných světel vědy, ozdob universit a miláčků obecnstva — z člověka učinili nervosní, sobeckou, vášněmi zmítanou hmotu, dospěli jsme tam, že stojíme nad propastí.

Bankrot! Bankrot! Bankrot!

Slovo to volá věda i filosofie, právníctví i národní hospodářství, poesie i — bursa.

Sporů a ruznic, svárů a hádek, záští a nepřátelství, bojů a krveprolití přibývá v tom poměru, v jakém ubývá lásky a poctivosti

Mládež je rozervána, ideálů zbavena, vyhladovělá, předčasně sestaralá.

Jaká nám kyne budoucnost?

Dvě příšery ukazují se čím dál tím silnějšími: anarchie a kanon.

Lidstvo v horečce a v šílenství hýří a skáče, směje se starším řádům, kácí staré odkazy víry a mravů jako zbytečné modly, šlape ctnost a tančí kol soch nepravosti a mamonu.

Tisíce klesají v divokém tom reji bacchanalském, potoky slz tekou z očí vyděděnců, sirotkův a vyssátých vrstev. Ale přes ně řítí se na kolesech železných, krví postřikáných zástupové dál a dál, v úprku divokém, bijíce do sebe, potírajíce se a všemu klnouce.

Anarchie!

A kol krku, beder i nohou rozvášněných davů stahuje se vždy pevněji řetěz z bodáků, pušek a děl.

Ohromné jsou oběti, jichž vyžaduje rok co rok militarismus. Miliony mužů nejsilnějších jsou vycvičeny, aby vykročili proti sobě.

Haagská konference míru vlastně ukázala jak nepřátelské je stanovisko států proti sobě.

A nové ohromné náklady na vojsko žádají vlády o vánocích tohoto roku!

V berlínském říšském sněmu pravil min. zahr. záh. Bülow: „Bojovné naše loďstvo musí býti zdvojnásobeno, aby mohlo čeliti nejtěžšímu válečnému případu. Bude nutno věnovati na loďstvo 783 mil. marek, což uhradí se 153 mil. hotovostí a ostatek půjčkami! — Každé století má svou likvidaci, své účtování. Tak v 16. století dělili se Španělové a Portugalci o Ameriku, v 17. stol. byly měněny země evropské, v 18. stol. počali Francouzi, Angličané a Holanďané dobývati osad, v 19. stol. povznesla Arabie svou osadnickou moc do největší výše, Francie usadila se na severu a východě africkém a Rusko pokročilo

v Asii... Ode čtyř let válka čínsko-japonská a španělsko americká uvedly poměry opět do pohybu a položily vážné zárodky kvašení. A jaké následk bude mít válka v jižní Africe. nikdo nedovede dnes přehlédnouti... Stojíme opět před novým dělením světa? Nemíníme trpěti, aby nám některá cizí moc šlapala na prsty. Mluví-li Angličané o větší Britanii, Francie o nové Francii, Rusové o nové Rusi v Asii, máme i my nárok na větší Německo — mírným rozvojem obchodu a jeho opor.“ —

Tuto řeč min. Bülowa nazývají časopisy projevem historické důležitosti. Rozčeřila věru celý svět, zvláště poznámka: „Je zvláštností naší doby, že co den vznikají v oboru zahraniční politiky nové body tření. Musíme býti připraveni proti jakému koliv překvapení. Blahobyt a štěstí (!) podněcuje závist, — a proti Německu nakupilo se ve světě mnoho závisti. Pro národ ve středu Evropy, jenž svá hospodářská tykadla rozprostírá po všem světě, není jiného prostředku uhájiti své postavení, nežli silné

ozbrojení na pevnině i na moři. V budoucím století bude německý národ buď kládívem nebo kovadlinou.“

Na to odpověděly státy ostatní ráz na ráz: Itálie do tří let postaví 20 nových obrněných lodí (140 mil. zl.), Francie povoluje na loďstvo nových 500 mil. franků, Rusko horečně se pouští do nové práce obrněnců a Rakousko slibuje, že svého věrného spojence německého bude sledovati...

A národové? Parlamenty? Učenci a filosofové, co říkají?

Perou se o „chlup kozí“ (de lana caprina), jako bývalo za dob pohanských.

A při tom bijí — do Cirkve katolické, aby ji zneuctěnou (dle Gambetty) povalili...

„Nechť však budoucnost přinese cokoli, — pravil 15. prosince t. r. sv. Otec Lev XIII. v allokuci své — s pomocí Boží neshledají nás ani povolnými ani bázlivými!“

Katolíci čestí, rozumíte tomu?

Nuže, jednejte dle nich! —

J. Šimon.

Smutné časy. (La Tristesse contemporaine.)

Přeložil prof. J. Kosina.

(Dokončení.)

Nemohl jsem nikdy snést, praví Vauvenargnes, abych se nudil jen půl hodiny.“ — „Nuda, dlouhá chvíle,“ napsala nedavno duchaplná žena, „toť strach ze sebe.“ — Nikdy se člověk nenudí sám sebou, je-li v dobré společnosti; avšak my již neumíme, my se neodvážíme již býti samotni, bezpochyby proto, že máme strach, abychom se neoctli tváří v tvář se svými myšlenkami. A takto utíkajíce sami před sebou, nemohouce a neumějící se obejít bez společnosti jiných, rozšiřující, jak se říká, kruh nebo řetěz svých poměrů, když se na příklad vrháme do světa — kterýž ostatně nikdy není společ ostí, jelikož jest spíše sběhem lidí, — ztratili jsme smysl a chuť k samotě, rozmnožili jsme kolem sebe příčinu rozržitosti, nečinnosti a nudy.

Cela jest milá, bydlíme-li v ní delší dobu. „Cella continuata dulcescit.“ Místo abychom se rozptylovali, seberme mysl svou; dbejme o svůj život samotářský a vnitřní; vzdělávejme své já v tom, co jest nejútlejším a nejušlechtilejším, nikoliv tak jako

sobec a pyšný člověk, abychom byli marnivými, nýbrž jako moudrý, abychom jej zlepšili. Netoulejme se světem, abychom oklamali nudu, zůstaňme doma a čerpejme zdravou vodu ze své studné, aby rostly růže — nebo květ — naší zahrady.

Nezbohatneme ovšem a nestaneme se slavnými ve své poustevně... Avšak je-li to tak veliké odříkání býti chudým, zármutek tak bolestný — zůstati nepevním? Zhrdání penězi a slávou jsou dvě podmínky podstatné klidu a radosti. Víím dobře, že opakuje tato slova, opakuji pravdy všední, avšak zapomenuté ty pravdy neplatí již za našich dob. Dnes chce býti každý bohatým, bohatším nežli jeho sused, aby ho trochu sužil a sám sobě zjednal více blahobytu. Avšak hra s penězi a náhodou jest plna vrtochů; bursa, tento „chrám štěstí“, jest jáma plná mrtvol; každého dne jsme svědky, jak vzniká a hyne náhlé bohatství, jež mítí (i ve vsi bezpečnosti) nestojí za cenu, již jsme je zaplatili. Kromě toho každý, jak jest to přirozeno u demokracie (kde mají

býti všickni sobě rovni), každý nový příchozí převrátí každou chvíli pořádek míst, namáhaje se, aby se vymkl z lidu a byl šlechticem. Vždyť jsme musili ukouti nový výraz, arrivista (šplhavec) u nás „štrebr“, abychom označili tuto nemoc novou. Jest to běh všech ctižádostivců, šplhání na věž všech žádostivců. Ti nejdomyšlivější a nejmarnivější, kteří nosí hlavu nejvýše, jsou, jako téměř vždycky bývá, hluchými klasy.

Hašteříme se zuřivě, bez radosti a bez lásky, na úzkém poli konkurence pro živobytí. Přijali jsme od Američanů jejich způsob blučné reklamy obchodní a dáváme přednost rychlé známosti i proslavení a jejímu falešnému lesku před prací trpělivou a pomalou, již získáváme dobré pověsti.

Nespěchejme tak, abychom nabyli jmění aneb způsobili hluk a proslavení: tím nebudeme více klidu a spokojenosti.

* * *

Vraťme se k radě staré moudrosti, z níž si dovolím uvést klasickou latinu:

Fervet avaritia miseraque cupidine pectus, sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolore possis; to jest: „Je-li srdce tvé trýzněno lakotou a bídnými žádostmi? Jsou slova a hlasy, jež uklidnití mohou trýzeň tvou . . .“

Vraťme se především k životu rodinnému, jež jest nám téměř věcí neznámou, aneb jež dosti nepěstujeme a jež býval jindy, a který může býti ještě kouzlem a živou spásou naší země.

Angličané tvrdí, snad právem, že jsme lidmi společenskými a sdílnými, poněvadž jsme lidmi duchaplnými, ale že nejsme za to lidmi rodinnými a že neznáme sladkost domácnosti.

Tvrdím naopak, že krb francouzský, jak se zachoval v některých rodinách, kde se žije arci trochu po staré módě, jest věcí nejpůsobivější, nejsrdečnější a nejveselejší.

Po životě vnitřním, kde se každý věnovati musí sám sobě, pěstování svého vlastního já, nalezneme v životě rodinném, nam zcela blízkém, k radosti a prospěchu těch, kteří jsou srdci našemu nejbližší, nejlepší místo pro svůj rozum a něžnost.

Obávám se však, že život rodinný klesá v naší vlasti, tak jako mnohé jiné ideje potřebné a nevyhnutelné, jež pokládáme za našich dob za přežilé. Idea rodiny však žije, a ti, kteří jí zůstávají věrnými, zakoušejí v životě vždycky jakési síly a lahody, jež nám skýtá jasná mysl rodinná . . .

Zvolili jste si nějakou životní dráhu. Zvolili jste ji z povolání a kráčíte po ní ze zvyku. Věnujte se cele svému zaměstnání; konejte své každodenní povinnosti s onou veselou přesností, která zahání nudu a obnovuje dobrou mysl; i naleznete v plnění svého úkolu třebaš jednotvárné, jakési radosti pravidelné a tiché, jichž lidé rozmáhali a nezaměstnaní neznají. Budete vždy, ač nejste-li povahy neukojitelné, spokojeni jako sluha, který po celý den slouží ku prospěchu svého pána.

Mladí lidé naši shledávají za našich dob životní dráhu zatarasenějšími a méně pohodlnými, než byly za minulých dob. Slyším, že mládež naše soudobá bývá zarmoucena a nespokojena ihned, protože se hrozí více než kdy jindy životního boje, že počátky dráhy života bývají pozvolnější a nevděčnější, že naráží ihned na počátku na více překážek, že kráčeje dále, ranívá se o mnohé kameny a že nařiká na život s větší trpkostí a větším pathosem, než jsme si nařikávali za dob, kdy jsme byli ve věku jejím.

Kdo podněcuje nářky její a otravují její hoře, prokazují jí dosti špatnou službu. Víím, že je na př. povzbluzují k odchodu — do osad zámořských. A jsou-liž pak bezpečni, že mládež naše bude tam šťastnější? Zakusí-li tam zklamání, vrátí se lidé ti ještě roztrpčenější! Víím též, že ji odvracují od funkcionářství, od veřejných úřadů, radíce jí ku drabám otevřenějším, nezávislejšíím.

Jest výborná věc kázati mládeži iniciativu, ač nelichotíme li tím tuze její samolibosti a nerozněcujeme-li příliš její netrpělivost.

Tous les genres sont bons,

hous le genre ennuyeux;

a tak i všechna řemesla (milujeme-li vsaktku řemeslo to, jenž jsme se věnovali). Trpíme-li dneš velikým počtem všelikých těch lidí, vybočivších ze své dráhy přirozené, děje se to proto, že většina jich se zhubila na cestě. Člověk se zřídka mine se svou drahou životní, leda za nepředvídaných okolností, když věděl záhy, jak chce žiti, a vstal-li časné z rána, aby se vydal na cestu.

* * *

Budete-li míti dobrou vůli, a se vyvinete sami a polepšíte, až vychováte co nejlépe rodinu sobě svěřenou, až vyplníte též co možná nejlépe povinnosti svého stavu a vykonáte zkrátka tu cestu „v kan-

tonku světa“, kde vám jest žítí as dvě minuty, otočte zraky své po těch, kteří jsou kolem vás a vynasnažte se pak, prostředkům svým přiměřeně, mimochodem skýtatí úlevy bídě lidské. —

Nepreji tak zvaným „lidumilům“. myslím totiž ty, kteří milují a objímají celé lidstvo. Celé lidstvo, to jest zajisté svět! Nevycházejíce ze své země, řekl bych ze své čtvrti, ze všedního kruhu svého života, z ovzduší svého zaměstnání a své činnosti, vyhledávejme je po boku svém kolem sebe — (a nalezneme jich dosti) — ty, kteří mají právo na náš soucit, kteří ho zasluhují a kteří očekávají, a kteří často neodvážívají se žádati nás za pomoc. Nechť jsme jakkoli nešťastní, jsme vždycky ještě šťastnějšími, než někdo, kdo nás volá a který pomoci naší potřebuje.

Věřím pevně (a to jest jeden z mých důvodů k útěše a raději), že jsme nebyli nikdy „lidumilnějšími,“ než za našich dob, že utrpení lidskému nebylo skýtáno větší a lepší úlevy, než teď, že bratrství a vzájemnost, — (a což záleží na jménech). — o nichž se mluvilo ostatně již v „evangelii,“ (tedy před „oekonomisty“ a „politiky“) vytvořily někdy pevnějšího pouta mezi lidmi.

Toto bratrství a vzájemnost lidskou (jichž ti, kteří nejhlasitěji o nich mluví, nekaží vždy příkladem) konejme bez mnohých řečí, skromně, v úkrytu, jen pro radost a pro jediný ten zisk, abychom toliž pomáhali do opravdy svým bližním.

Mluvil jsem vám nyní o jasné mysli domácí; jest ještě jiná, již bychom mohli nazvati jasná mysl společenská. To jest ona, již má člověk dobré vůle, dobré rady a dobré pomoci, jenž se věnuje svým sousedům, aby ulehčil zarmutek jejich, a aby jim, možno-li, způsobil trochu radosti.

Vše, co sblízuje a spolčuje lidi, činí je veselými. Vše, co je rozděluje, činí je smutnými a dle okolnosti i zlými. Jsme nyní národem velice rozdvojeným, který však má přece smysl společenský, jelikož není nic silnějšího, nežli „Jednota francouzská“ a naše láska ku svornosti, takže v pravdě sotva jest národa společenštějšího a bratrštějšího nežli jest náš. Chraň mne Bůh, abych zde radil ku lhostejnosti ve věcech politických: jest to nejhorší zlo, nejzbabělejší a nejnemoudřejší ze všech filosofii.

Jest přirozená a nutná věc, že jsou strany v národě, a jelikož žijeme v republice, účta ku svobodě stran jest první

povinností vlády, jakož jest účta k mínění jiných první povinností a prvním činem dobrého občana.

Nehubujme na svou dobu, (nevlídníci jsou smutní a neprospěšni) nedávejme však jí vždy za pravdu, i když bloudí; hledme, a k tomu máme právo, řídití dobu naši po rozumu našich ideí a hledme, aby převládalo, se zřetelem k obecnému prospěchu, to, což nazýváme spravedlností a pravdou.

Jest k tomu ovšem ještě daleko, aby naše vychování politické bylo dovršeno; trochu ho přibývá každým dnem, a kdyby „vládnoucí kruhy“ konečně se neodvracely od činnosti, nebylo by snad nemožným, smířiti aristokracii s demokracií (výkvět lidu či elitu a lid sám) v příhodné chvíli nějaké.

Ostatně, kdož nám brání, abychom se povznesli nad to, co jsme zvykli nazývati „crémem stran“, nad onoho oucha sektářského a nepřátelského, ba i nad své rozbroje a spory, (které často ničím jiným nejsou leč nedorozuměním,) abychom se povznesli k jasné mysli politické, na niž by neměli míti monopol jen nezistní myslitelé, a kteráž jest vášní dosti ušlechtilou. abychom hleděli ji šířiti.

Život národní podobá se životu rodinnému ve velice mnohých vzhledech. Národ není veselý ni silný, — a dějiny naší minulosti nám o tom podávají dosti důkazů, leč cítí-li se svorným, jednotným. A já jsem přesvědčen, že idea vlasti mnohem více získala nežli ztratila u nás za našich dob. Ba i ti, kteří co nejohnivěji bojovali proti sobě, nebyli tak daleci sobě, jak se zdálo. i sbledávají aneb se brzy shledají svornými na půdě věčné. (Nebezpečí války, jež zmitalo veřejným míněním před několika týdny, dokázalo cizincé, ukázalo i nám samým, že Francouzi mohou se opět státi jednomyslnými. zachvěla-li se jistá struna.)

Jasnost mysli není základní známkou literatury a umění naší doby.

„Duchové jemnocitní cítí se nešťastnými“ vidouce některá díla ultramoderní, nad nimiž žasnou. Nicméně nemyslím, že nynější stav literatury a umění soudobého by nás musil nad míru zarmucovati. Aníž bychom všemu přáli a vše přijímali, co se nám podává (ať románem, divadlem, poezií neb malbou) — přece musíme uznati, že mladé pokolení, které počíná psáti a malovati, svědčí o hnutí a životě, jimiž pohrdati bylo by věcí nespravedlivou.

S radostí též konstatovati nutno, že literární a umělecká výchova lidu poznenáhla pokračuje v naší zemi, jako výchova politická.

Panství malých kroužků a malých kotterů, umění dekadentního nebo hermetického, pomine, doufám, čím dále tím více; „severní“ literatura, bizarní díla, výstřední, ponura a pochmurná neb nečistá, budou čím dále tím méně v modě.

Jsouť již patrné známky tohoto obrození rozumu, zdravého smyslu, pořádku, slušnosti a vkusu, bez nichž není literatury. Čím více spisovatelé a umělci, na místě

aby se honili po dvojsmyslné přízni několika „zasvěcenců,“ (dekadentů a hňupů) budou se blížit k pravé veřejnosti, by jí poskytli zábav a hnutí ušlechtlejších, a vrátí se ku radostnému kultu pravé krásy, světlo našeho ducha národního stane se jasnějším a zářivějším. Zvláště cestujeme-li po cizích zemích, spatřujeme, jaké místo zaujímá ještě ve světě písemnictví francouzské.

Otevřme tedy oči na své vady, avšak nezavírejme jich na své dobré vlastnosti. Smutné časy přejdou a veselá doba nadejde.

Církev a společnost.

Píše Jan Nepom. Josef Holý.

(Dokončení.)

Bylo leckdy třeba boje proti pánům laickým, by si občané dobyli svobody; avšak všude, kde byl pánem biskup, šla věc jako sama od sebe. Připomeňme si příklad dosti známý nezištnosti pánů církevních:

Roku 1113. byla práva panství nad městem Amiensem rozdělena mezi biskupa Bohumíra a tři jiné hrabí pány. Sám od sebe a nezištně vzdal se biskup svého práva a i přispíval k upravení listiny nové komunity. Jiný pán, nejméně zámožný z oněch tří, rovněž se vzdal svého práva, ale za jistých podmínek a za výkupné. Dva ostatní však přísahali, že budou stati až na poslední výsadě svého titulu, odtud povstal trpký boj mezi těma dvěma pány a komunitou.

Aby si komunita zajistila podporu proti tak mocným nepřátelům, utekla se ke králi Ludvíku VI a prosila ho, aby uznal jejich městské zřízení a aby přispěl v potřebě brannou mocí k hájení práv komunity. Biskup Bohumír, přirozený obhájce města, byl pověřen touto úlohou.

Ludvík VI. přichází na pomoc městu Amiens-u, a biskup hájí veřejně před ním a před sbromážděným lidem městských svobod, ano i tresty církevními hrozí těm, kteří by se odvážili, je ztenčovati.

Biskup Bohumír později byl prohlášen za svatého, a zásluha, že založil komunitu, je po spravedlnosti novou pohnutkou, vážit si jeho památky.

Edmund Demolins praví: „Snad jednoho dne spatříme povznašeti se uprostřed některého veřejného místa v Amiensu sochu

sv. Bohumíra, držícího v ruce smlouvu městského společenstva, a nynější generace, která ztratila s upomínkou na dobrodění církve sv. také upomínku na své dávné svobody, bude moci čísti v rozevřené listině význačná slova: „Hle, co učinila kdysi pro veřejné a lidové svobody ona církev, které se dnes předhazuje, že se míchá do zájmů politických! Kam by byli přišli národové, kdyby se nebyla nikdy jimi zabývala?“

Jak zmizely tyto svobody? Ptejme se na to historiků, nejméně podezřelých, že jsou strannými ve prospěch katolicismu!

Bohumil Lavallée dí: „Národové učili se od papežů, že mají práva a odvážili se to říci svým tyranům do očí; ale v den, kdy se království oddělilo od papežství, začalo býti absolutním. Políček, daný Filipem Krásným Bonifacovi VIII., dotýkal se svobod lidových.“

Michelet pak praví: „Právníci za vnuků Ludvíka Svatého stali se tyrany Francie, spěli s hroznou chladností k centralisaci monarchické a k parlamentům, kde se mělo všechno ztratiti: toto právo laické je vždy nepřátelské právo církevnímu.“

Renan k tomu dokládá: „Právníci měli před očima ideál administrativní monarchie bez veřejných svobod a národní církve, téměř nezávislé na církvi římské.“

Konečně velký historik komun Augustin Thierry tvrdí, že to zavinili hlavně právníci a rádci, kteří nepřipouštěli jiného práva, než právo státní, jiné svobody, než svobodu panovníkovu. Povznesli za abso-

lutní zásadu tuto ošklivou zásadu z digest: „Quod principi placuit, legis habet vigorem,“ t. j. co se zalíbilo králi, má sílu zákona. Byli nuceni dle svých zásad odsouditi právně svobody měst a kommun, vlast to svých otcův.

Za Karla VII. byla politická práva ztenčena, a moderní monarchie vynalezena. Jeden z nejlepších charakterů, z největších výtečnicků v právnictví navrhl rozkaz daný v Moulins-e r. 1570, kterým byly konfiskovány ve prospěch krále: občanské soudnictví, volební správa, všechny svobody sta měst Francie. Konečně vláda Ludvika XIV. označila významně vývoj této dlouhé práce sociální, která odděluje církev od státu, společenské povinnosti od svědomí.

Víme, v jakou propast upadly konečně městské svobody; spisovatel „Sociální smlouvy“. Rousseau napsal: „Jestliže každý občan není ničím (I) a nemůže býti ničím, můžeme říci, že je zákonodárství na nejvyšším stupni dokonalosti, kterého může dojíti.“

Francouzská revoluce vzala na se úlohu uskutečniti tento program, i počalo ono soustavné potlačování, pod kterým ještě úpíme. Od Abailarda až k Rousseau-ovi všichni, kdo prohlásili válku církvi, prohlásili válku svobodám národa. To je faktum.

A nyní, když jsme pomocí dějepisu následovali církev rozličných století křesťanských v její činnosti usmířující a osvobozující, představme si před oči několik tahů jejího díla politického od jejího založení!

Vyšedši z katakomb a amfiteatrů římských, šla církev k barbarům a naučila vlnnosti společnost násilnou, lidi mstivé naučila odpouštět, oproti zřízení feudálního kladla rovnost všech lidí, oproti zmatku pořádek, oproti otroctví svobodu, oproti síle právo. Proti pyšným pánům hájila otroka; proti rozvodu a mnohoženství hájila práv ženy, dětí, rodiny. Státy neznaly pro veřejné úřady než následnictví pokrevní, církev ukázala jim následnictví duchovní svobodnou volbou opatů, biskupů i papežů. Nevolníci bývali zasedli na stoličce Petrovu, povýšení nad krále! Barbari ničili starou civilizaci, církev v klášterích sbírala její zbytky. Vladaři a páni feudální pokládali se býti povznesenými nad zákony. Papežové jim hrozili tresty církevními. Když toliko násilí vládlo, ostržovali papežové mravní zákon, a vladaře, kteří porušili tento zá-

kon, napomínali, sice jinak že by poddaní nebyli povinni dostáti přísaze věrnosti.

Jaké jest tajemství činnosti tak široké, tak hluboké, tak všeobecné? Jest to politická způsobilost papežův. Ale žádný prostředek čistě lidský nedovedl by vysvětliti podobnou vládu nad vladaři a národy.

Církev, jak jsme viděli, je vždy strážkyní mravních zákonův a to proto, že poroučí ve jménu Božím, který vždy mluvil k mocnostem pozemským s nezlomnou autoritou

Na počátku tohoto pojednání připomněli jsme příklad sv. Ambrože, jak zadržel Theodosia na prahu kostela. Potěšením jest myšlénka, že i za našich dnů nevymřel tento druh velikých biskupů, a že v devatenáctém století mohl výrazy bezpříkladné energie biskup císaři, krivopřísežníku, v paměť uvéstí práva věčné spravedlnosti. Vypravujme tento příběh ze života biskupa Poitierského! Ukáže nám, že církev přes okamžité vítězství revoluce daleko jest od toho, aby se prohlásila za přemoženu.

Napoleon III. a biskup Poitierský byli samotni v paláci Tuilerií. Biskup otevřeně vytýkal císaři, že podporuje vpád v území papežské, když byl napřed podporoval Turky ve výpravě Krymské. Napoleon poslouchal s podivením, brzy kroutil očima, brzy si točil dlouhé kníry. Pak se přiblížil k biskupovi a pravil:

„Ale zdaž jsem nepodal dosti důkazů o své dobré vůli ve prospěch náboženství? Učinila vláda dřívější (restaurace) více nežli já?“

„Spěchám, abych spravedlivě posoudil vaši náboženskou disposici a dovedu uznati služby Veličenstvo, které jste prokázal Římu a církvi zvláště v prvních letech vlády. Možná, že restaurace neučinila víc nežli vy. Ale dovolte mi k tomu podotknouti, že ani restaurace ani vy jste nečinili pro Boha, co bylo třeba činiti, poněvadž žádný z vás nezapřel zásad revolučních, jejichž praktické důsledky přece potíráte, poněvadž společenské evangelium, kterým se stát řídí, je dosud „prohlášením práv člověka“, což není, Veličenstvo, ničím jiným, než formální negací práv Božích. Neboť právem Božím jest, poroučeti státu jako jednotlivci. Proto přišel Ježíš Kristus na zem. Zde má vládnouti, zákony inspiruje, mravy posvěcuje, vyučování objasňuje, rady řídě, řídě skutky vládce jako poddaných. Všude, kde Ježíš Kristus takto nevládne, tam je nepořádek a úpadek. Neboť mám povinnost vám říci, že u nas

Kristus nevládne, a že naše konstituce je daleka toho, aby byla křesťanskou a katolickou. Naše veřejné právo stanoví, že náboženství katolické je náboženství většiny ve Francii, ale dodává, že ostatní kulty mají právo na stejnou ochranu. Zdaž to není stejné jako prohlásiti, že konstituce chrání stejně pravdu a blud? Víte, co Kristus odpovídá vládám, které si tak odpírají? Ježíš Kristus, král nebes a země, praví jim: „A rovněž já, vlády, které za sebou následujete, převracejíte jedna druhou, já rovněž vám poskytuji stejnou podporu. Poskytl jsem stejnou podporu císaři, vašemu strýci; poskytl jsem stejnou podporu republice, a i vám bude stejná podpora poskytnuta.“

„Avšak myslíte, že doba, v níž žijeme, přispívá k tomuto stavu věci, a že přišel okamžik zaříditi tuto vládu výlučně náboženskou, jak žádáte? Nemyslíte, monsignore, že by to bylo rozpoutáním špatných vášní?“

„Veličenstvo, když velicí politikové jako Vaše Veličenstvo tvrdí, že tento okamžik nepříšel, nemohu než se tomu podrobiti, protože nejsem velkým politikem. Ale jsem biskupem, a jakožto biskup Vám odpovídám: Nepříšel okamžik pro Ježíše Krista, aby vládl: dobře! „pak také nepříšel okamžik pro vlády, aby trvaly“...“

A několik let na to podlehl Francie zbraním německým, a císař podlehl u Sedanu!

Kdo si nevzpomene se vzrušením na setkání se Řehoře XVI. a cara Mikuláše? V tomto pamětihodném setkání se práva a násilí všecko se stalo jen před očima samého Boha; a o svědci v předpokojí nás poučují, že papež překonal mocného císaře, který s hlavou sehnutou, s rozčuchanými vlasy, nasmělým a bledým pohledem vycházel z pokoje a o překot chvátil na dvůr, aby byl co nejdříve odtamtud pryč, kde se zdál utrpěti porážku. —

Církev čerpá jakožto nejvyšší strážkyně ze zákonů mravních nevyrovnatelnou moc; ale má ještě jiné prostředky zcela nadpřirozené moci, které jsou neméně působivé, aby vštěpovaly národům cit spravedlnosti: jsou to svátost pokání a nejsv. svátost oltářní.

Protestant Fitz William činí o nich toto doznání: „Není možno postaviti etnost, spravedlnost, mravnost na pevné základy bez soudní stolice sv. zpovědi, poněvadž tato soudní stolice, hroznější než všechny jiné soudní stolice, zmocňuje se svědomí člověka a řídí je způsobem působivějším než každá jiná soudní stolice. Tato soudní stolice náleží

výlučně římským katolíkům. — Není možno ustaviti soudní stolici zpovědní bez víry v podstatnou přítomnost Ježíše Krista ve svátosti oltářní, hlavní to základ víry římsko-katolické, poněvadž bez této víry ztrácí sv. přijímání svou platnost a význam. Protestanti přistupují k sv. přijímání bez bázně, poněvadž tu nepřijímají nic než znamení, připomínající tělo Ježíše Krista. Katolíci naproti tomu nepřistupují nijak než s bázní, poněvadž zde přijímají samé, skutečné tělo Pána Ježíše. Rovněž všude, kde tato víra byla zničena a zmizela s ní soudní stolice zpovědní, zpověď stává se zbytečnou, jakož zase všude, kde tato víra jest, stává se zpověď nutnou; a tato soudní stolice, která je s ní nutně spojena, nutně žádá konání etnosti, spravedlnosti, mravnosti. Není tedy možno utvořiti jakýkoli vládní systém, aby mohl býti trvalý nebo prospěšný, jestliže se neopírá o náboženství římsko-katolické.“ —

Od r. 1870 zbaven byv papež posledních kusů svého území, nemá ve světě koutku mimo Vatikán. Na pokřik: „Klerikalismus, hle, toť náš nepřítel“ odpověděla skoro celá oficiální Evropa tím, že vypověděla válku duchovenstvu a repraesentantům církve sv. Beze vší pochybnosti jsou ateistické vlády velice trápeny anarchismem a socialismem. Ale tyto nové mocnosti pokládají církev také za nepřítelkyni tak, že se zdá, jako by se byly všechny mocnosti pozemské a pekelné spojily proti ní.

Co by nám pomohlo neviděti hrozeb budoucnosti? — Církev ale jí hledí vstříc s velkou jistotou, neboť má pro sebe slib svého zakladatele, že bude věčně žítí, a pouze lidským okem může nyní předvídati, jak tato bouře skončí

Francouzská revoluce, která se zdála, že musí sméstí svatou stolici se všemi trůny, uvolnila sílu svobodného mínění: a tím podala církvi zbraně, které jí vydobily četných vítězství.

Ze síly svobodného mínění má papež prospěch pro převahu, které si za dnešních dnů dobyl v mocnostech tohoto směru. Jeť hlavou společnosti, největší počet členů mající (ze všech společností, které existují), společnosti nejlepší kázeň mající v čase, kdy síla zásady spolčovací se zesateronáčobnila pro individualistické roztržštění všeho, co by se mohlo postaviti na odpor.

Vogüé píše ve svém díle: „Vatikán, papežství a civilisace“ takto: „Všecky proměny naší doby prospívají církvi. Pro dvojí hnutí, demokratické a kosmopolitické, stalo

se značné posunutí veřejné moci. Moci svobodného mínění, moci internacionální kráčeji na škodu moci oficiálních a hranicemi ohraničených: podobně kráčí tisk, veliké banky evropské, spolky dělnické. Kdybychom mohli jako vážitelnou quantitu vyměřiti summu veřejné moci ve světě existující, našli bychom, že na př. zednářství, pařížská bursa nebo „Times“ mají v rozličných stupních část stejné moci, jako ji mají od dvou věků toto vladařství, toto království. Z druhé strany skutečný výsledek demokracie jest poníženi oficiálních hodností a na druhé straně povznesení hodností mravních a intelektuálních, které vzbudilo jediné svobodné mínění.

Papež má první místo v těchto hodnostech. Representuje svobodné mínění, ba víru milionů a milionů lidí, ba i přes kruh věřících jest papežství ještě středem přitažlivosti pro mnohé svobodné intelligence.“

Ještě jiné okolnosti přispívají ku povznesení mravní moci papežské. Lid zvítězil u mnohých národů a ještě větších vítězství dobude. Svatý otec, který nyní sedí na svaté stolici, označil častěji svou náklonnost pro lid.

Ostatně co jest přirozenějšího pro zástupce Ježíše Krista? Křesťanství nemůže býti lidu nepřátelským. Jest lidové svým původem: Kristus a apoštolové byli dělníci: je lidové svým zřízením: z lidu se rekrutuje od počátku; je lidové svou hierarchií: jeho kněží jsou z největší části z lidu; je lidové můžeme říci, svým učením a svými skutky; není-liž to lid, který má největší potřebu nebeských nadějí, nadpřirozené útěchy, milosrdenství a lásky? Hle, nevyšahající pramen lidových snažení u křesťanství!

Ale křesťanství jest zvláště lidové pro svou základní náboženskou pravdu o bratrství všech lidí v Ježíši Kristu a o jejich rovnosti před Bohem, Kristem a Jeho zákonem. Toto dogma je skutečně símě, které převrátilo starý řád sociální a zavedlo nový řád. Tím všichni lidé, jelikož se stali spoluobčany v městě Božím, mají logicky přijíti k rovnosti občanské v městě pozemském!

Ale, jak jsme viděli, směšno by bylo

tvrditi, že se církev staví na odpor každé vládě politické, která není lidová. Církev: jsouc podstatně monarchickou, nemůže potírati tuto formu vládní. Ostatně dějiny jasně mluví proti takovému tvrzení. Ale rovněž třeba doznati, že je hluboké a mocné příbuzenství mezi křesťanstvím a ideou lidovou; a kdo prohlašuje církev za „nepřítelkyni lidu“, nezná ani její historie, ani jejího učení, ani jejího ducha, ani srdce. Proto může hleděti církev s důvěrou v budoucnost. Neporozumění netrva jenom na čas, a církev bude trvati stále.

Hlavní otázka lidová jest otázka dělnická. Odvažujeme se tvrditi, že v této otázce celý svět poslouchal slovo papeže. Mravnost, spravedlnost, právo, láska mají místo v této otázce, církev byla sama sobě povinna zaujati v ní své stanovisko a vyložiti přesně své učení proti liberalismu a socialismu, mezi které, se zdá, pracovní svět rozdělen. Beze vsi pochybnosti není křesťanství v pravém toho slova smyslu sociální soustava, jako není soustavou politickou nebo filosofickou; avšak jelikož zřízení společnosti, její zákonů, zřízení a mravů vyplývají z učení, které spadá v obor spravedlnosti a práva, jest přirozeno, že náboženství křesťanské požívá sociálního vlivu, jehož důležitost se nemůže popírati, a který dává církvi právo, ano ukládá jí povinnost zasáhnouti v sociální krizi nyuějšího světa.

Socialismus není menším nepřítelem dělnictva než liberalismu. Proto hájí Lev XIII. proti oběma soustavám práva křesťanského, soukromého vlastnictví, a přirozeného práva svobody spolčovací, základů to moudrého znovuzřízení společenského.

Tím si dobude církev opět důvěry lidu. Dělníci vskutku uvidí, že církev samojediná dovede způsobiti, aby měla převahu a důležitost družina dvou zákonů, které jsou základem každé společnosti lidské: zákona spravedlnosti a zákona lásky.

Hle, jak můžeme pojímati úlohu Lva XIII. Na konci tohoto století, uprostřed nepořadků ve světě, povznáší veliký papež mocnou rukou kříž Kristův, světelný to maják, jehož paprsky, vnikající až na konec země, ukazují všem cestu, pravdu a život.

• • • ČESKÉ VĚCI. • • •

Dne 5. pros. jednáno na říš. radě vídeňské o prozatímním rozpočtu. Mluvil posl. Udržal a Skála, Funke atd. Dále jednáno o návrhu stran ochrany dětí proti týrání rodičů a pěstounů, mluvil hlavně posl. Schwarz.

Dohodčí konference, jež se měla raditi o smíru česko-německém, ztroskotala se. Čeští poslanci prohlásili, že mohou od obstrukce upustit jen za cenu okamžitěho zavedení české vnitřní úřední řeči. Němci slibovali (dr. Bärnreither, Pergelt, Gross atd. — že až — po novém roce).

Dne 7. pros. ve Lvově byl pohřben slavný polský politik a vlastenec Dr. Frant Smolka.

Dne 6. pros. pokračováno na říš. radě v debatě o rozpočtu zatímném. Mluvil posl. Schwarz (2 1/2 hod.) proti centralismu a ústavě, dr. Gross atd. Po té vládní předloha přikázána výboru. Dále jednáno o návrhu Hořicové stran průkaz zupřobilosti při živnosti hostinské, při čemž posl. Hořica pravil, že zavedením velkopivovarů stal se hostinský o troce m sládků.

V delegačním výboru ohražoval se posl. Kramář proti činnosti tiskové kanceláře (con. bureau), jež nás všude líčí jako inferiorní plémě a štvě proti Černohorcům.

Dne 9. pros. vykládal posl. Polonyi v Pešti, že kvoty není třeba; pragmatická sankce stanoví (prý) jen vzájemnost obrany mezi Uhry a ostatními zeměmi Jeho Veličenstva.

Ve vyrovnacím výboru od 9. pros. panuje zmatek. Buď je výbor neschopen usnášeti se anebo mluví v něm čeští poslanci obstrukční řeči.

Min. Szell řekl dne 9. pros. v uberském sněmu „Min. Clary dal prohlášení v příčině příkazovacího zákona — bez císařova souhlasu.“ Na to podotkl posl. Polonyi: „To je podivné úřednické ministerstvo, které není ani císaři ani parlamentu zodpovědno.“

Dne 10. konal se v Praze sjezd strany radikálně pokrokové, kde mluvili dr. Zumnánek, dr. Kříž, dr. Klouda, red. Ant. Hajn, dr. Hubka atd. Proneseno mnoho výtek proti mladočes. straně. S prof. Masarykem v některých věcech nesouhlasí strana, jak se ukázalo na osobní konferenci s M. Při-

jato prohlášení, v němž se odsuzuje obojaké jednání poslanců čes. (doma jiné a ve Vídni jiné). žádá se organisování opoziční politiky proti každému centralismu vídeňskému a buzení smyslu pro polit. rovnost, všestranný kulturní pokrok a volnost a sociální spravedlnost. — Pak bylo rokováno o programu školském.

Dne 12. pros. jednáno v parlamentě vídeňském o zákoně kvotovém (posl. Teklý a Karlik, jenž bědoval nad úpadkem čes. mlýnů), načež jednáno o zřízení rozhodčího soudu ve stávce cvikovské. Posl. Fournier vyvolal (nadávkou posl. Königovi: hulváte-Flegel) velkou bouři.

V delegačním výboru rozpočtovém dne 12. pros. dr. Kramář protestoval proti jednání správy vojenské vůči čes. národu (hier-zde). Min. Krieghammer pravil, že „zde“ bylo nesvědčivým štváním palčivou otázkou učiněno, a že musí býti trestáno protivně se rozkazu.

V lond. revui „The nineteenth Century“ uveřejnil hr. Fr. Lützow pojednání o rak. a čes. věcech. Ústava (prý) nevhodně sestrojena byla. Hr. Badeni vydal zcela oprávněné a zákonné nařízení, jež bylo nesprávně vykládáno od Němců. Nacionální fanatikové stali se náhle vůdci Němců. Existence cislažtánské říšské rady pro říši není prospěšna! Parlament teu je neudrživý a umělý útvar, jenž je úplně diskreditován. Hr. Clary byl na místo hr. Thuna postaven vlivem hr. Goluchowského na škodou říše. Rakousko, jehož vláda měla by důvěru slovauské většiny obyvatelstva, bylo by jednou z nejsilnějších mocností v Evropě.

Dne 13. pros. uvedl posl. Berks na říšské radě, že vláda nezodpovídá 446 interpelací, dr. Šílený stěžoval si na koresp. (žid.) kancelář, která zkrucuje zprávy a k nám se chová jako k inferiornímu plemeni. Při tom došlo k bouřlivým výjevům. O zákoně kvotovém mluvil dr. Fořt (pět hodin) a dr. Mengr.

Dne 15. pros. prohlásil v rozpočtovém výboru min. Clary, že si vláda čes. národa váží pro jeho kulturní a hospodářský význam, a že jazyková nařízení musila býti zrušena. Vláda chce zachovati — nestrannost. Vláda

chce (prý) národnostní smír uspíšiti a přivoditi šetření rovnoprávnosti oběma národnostem vítané a stát úplna uspokojující. Proti tomu prohlásil hr. Pálffy, že čeští poslanci k vládě nemají žádné důvěry, ježto nic neučinila, co by směřovalo ke splnění daných slibů. Vláda neví, jak upravití nyní poměry.

Ryt. St. Madeyski vydal něm. brožuru „Politische Betrachtungen.“ v Líz omlouvá — něm. obstrukci a mluví na prospěch něm. státní řeči. —

Dne 15. pros. došlo ve vyrovnacím výboru ve Vídni ke hlučné obstrukci. Posl. Maštálka, Kaftan, Schwarz, hr. Zedwitz, Stránský atd. protestovali proti jednání. Na

posl. Rutovského voláno: ten bankrotář zřendovaný tu nemá seděti!

Dne 16. pros. jednáno v parlamentě o zákoně stran upravení platů státních sluhů (totožný s louským zákonem), jež schválen v 2. i 3. čtení. Na to jednáno o zrušení mýt na erárních silnicích a při vozech a o amnestii pro odsouzené při údálostech moravských a kraslických, při čemž došlo zase k bouři (posl. Kindermanu zvolal na dra. Dvořáka: to je nestydatost).

Hr. Clary slibuje, že vydá zákon jazykový a sice jiný pro Čechy, jiný pro Moravu a jiný pro celou říši. —

Dne 17. pros. prohlásil se polský klub proti mladočeské obstrukci.

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ ČÁST.

O modernisování řemesel přednášel dr. Salaba opět v Řemesl.-živnost besedě dne 15. prosince za četné účasti. Pravil v podstatě: Hlavně zřetel brán buď k technickému a hospodářskému vzdělání řemeslnictva. Dnes hoch přijde na několik let do učení, pak stane se tovaryšem a po několika letech zakládá jako samostatný mistr vlastní živnost. Za nynější doby předem nutno zvelebovati učňovství! Třeba je, aby obecné školy již omezňovaly hochy s potřebami praktického života. Odborné školství žádá ještě větší reformy. Vynčování nesmí se dít ani večer ani v neděli! Školství musí býti skutečně odborné. Řemeslníci, žádejte to od státu a sice pro každé řemeslo zvlášť. Učebným dílnám schází prostředky a učňové. Přejchod od učně k tovaryšovi nechť tvoří přísná zkouška. Pro přechod od tovaryše k mistrovi dlouho za jedinou spásu pokládán byl průkaz způsobilosti, ježto mysli, že mistry se stanou jen řádné technicky vyučení řemeslníci a že zamezí se tím hadlařství a špinavá konkurence, jež na nemalou škodu řemesel dosud bují. Ale dnes dospěly již všechny vážné přemýšlející hlavy k vědomí, že špinavá konkurence nespočívá tak v nedostatku výcviku, než v nercečnosti a ve snaze zatlačiti ostatní za každou cenu. A proti tomu nepomůže průkaz způsobilosti, nýbrž povznesení mravní úrovně (!) celého stavu. Průkaz způsobilosti je za nynější doby nemožný vzhledem k tovární a manufakturní výrobě a zbytečný oproti obchodu, kde dá se snadno obejítí přibráním

mistra za společníka. Kromě toho průkaz způsobilosti vedl by (pokud by si na zkoušky mistrovské osvojil i stát značný vliv dozorem svých úřadů) ke zcela zbytečné a neblahé odvislosti řemesel od úřadnictva. Co se mistrů týče, nutno stále a stále v první řadě doporučovati studium a četbu odborné literatury. Mistr nesmí dnes ztrnule zůstávati na oněch výrobcích, jež za jeho mládí se vyráběly. On vyhledávati musí nové vzory výrobků a nová pole činnosti, aby vyhověti mohl měnícím se potřebám a vkusu svého zákaznictva. V tom ohledu, bohužel, ponechává se u nás nejvíce výroba novinek cizincům, jimž plyne z toho značný zisk, neboť při všech novinkách a modních předmětech poměrně lépe pochodí každý řemeslník, co se výtěžku týče. S novinkami a modními předměty těsně souvisí pak vnášení umění do řemesla, jež u nás dosud málo se ještě ujalo. — Zkrátka třeba je u nás modernisace řemesla. Co se pak celku týče, zřizování korporací, jež by pečovaly o soukromohospodářské zájmy svých členů a zároveň plnily i různé veřejné a správní úkoly, ponechána věc u nás společenstvům zvláště od roku 1883. Pokus této organizace s hůry dopadl rozhodně velmi bledě! Dnes v celém Rakousku existují společenstva jen v Čechách a Dolních Rakousích a i zde nestojí za mnoho. Uvedena v život společenstva kolektivní, jež byla již před narozením mrtva, spojivce živnostníky zcela odchylných odvětví a zájmů. Společenstva mohla by býti krásnou a prospěšnou institucí — ale jsou

právě něčím, co se nedá nutiti. Musila by především vznikati dobrovolně a pak teprve, až by řemeslníci vycítili jejich užitečnost a potřebu, nabyla by mnohem větší moci a účinnosti. Dnes však očekává se od nich náprava stavu, z něhož dostatí se lze jen individualní vlastní prací. Proto společenstva tak, jak jsou, zůstávají jen bezduchými tělesy. Jediná pomoc, která tu zbývá, jest — svépomoc. Nutno řemeslu nejprve pomáhati k osvobození z područí vyrobitele surovin společenstvy z a s o b n í m i jež by opatřovala řemeslníkům — levný a dobrý nákup suroviny koupí ve velkém, pak společenstvy strojovými, jež opatřovala by členům svým společné používání nákladných a drahých strojů, a pak společenstvy skladními, jež zařizovala by pro členy tržnice jejich výrobků. Aby se dále řemeslo povzneslo, nutno zřizovati společné výbory mistrů a dělníků a žádati za zájmové zastoupení v podobě řemeslnických komor, jež by zejména ukazovaly řemeslnictvu na nová pole, na něž nutno se obrátiti. — Tyto rady jsou zajisté velmi zdravé, s nimiž, až na malé odchylky na př. v příčině průkazu způsobilosti dlužno soublastiti. Zdali však nezůstanou jen na papíře názory tyto? Řem.-živn. jed. ota hodlá nyní se staviti a předložiti veřejnosti program řemeslnický. Dle toho, co posud prohlásila, běže za základ — staré cechovní řády, jež kapitál a liberalismus rozbily. Kéž se pracuje na prospěch řemeslnictva našeho důrazněji než posud!

Dne 8. prosince konal se v Praze manifestační sjezd řemeslnictva a živnostnictva českého, ke kterému přijeli delegáti z Krakova. Po četných řečech, v nichž horováno o slovanské vzájemnosti usneseno, aby Jednota řem. pražských zasadila se, by se zamezilo tvoření řemesl. organizace říšské, která je namířena proti snahám po samostatnosti české a aby v příštím roce svolán byl sjezd slovanských řemeslníků a živnostníků v Praze.

Ve schůzi Řemeslnicko-živnost. Jednoty v Praze promluvil dne 28. listopadu dr. Salaba „O organizaci výroby živnostenské“. Pravit: „Řemeslo vznikalo zne náhla z výroby domácí. Touto zabývala se pak ponejvíce jen žena, kdežto muž hleděl si zemědělství. Ponenáhlu však začalo se nahližeti, že výroba řemeslná jest mnohem výnosnější než zemědělství, i začali se výrobou řemeslnou zabývati též mnozí rolníci. Tak vzniklo řemeslo. Bylo ovšem na primitivním stupni, a s výrobky jeho chodilo se od domu k domu. Změna nastala teprve, když cechy nabyly jakési moci. Tu teprve zákazníci po-

čali choditi k řemeslníkům a řemeslník nebyl nucen výrobky své nabízet. Počala práce na zakázku. Pokrok ve výrobě řemeslné nastal změnou dopravních prostředků. Výrobků řemeslných začali si všimati obchodníci, a vlivem jich ujímala se doprava výrobků do dálky. Když pak nastalo zlevnění a rozmnožení prostředků dopravních, zařizovali se mnozí řemeslníci po továrnicku. Při zařizování však živnosti řemeslných zapomínali mnozí, že v první řadě nutno přihlížeti k zařizovacímu kapitálu. Toho se mnohým nedostávalo, a následkem toho řemesla jedno po druhém upadala a místo jejich zaujímal většinou velkovýroba. Tak udržely se poměry až na naše doby. V tom ohledě závažné slovo pronesl prof. Holman v „Obzoru národohospodářském“. Velkovýroba založena jest vždy velkým kapitálem, kdežto řemeslo většinou zaváděno jest kapitálem malým, a to ještě většinou kapitálem úvěrem poskytnutým! To ovšem jest veliká chyba. Neboť, začíná-li se s dluhem, tu obyčejně dluh se množí a nese v sobě zárodek úpadku. Velkovýroba pak má proti řemeslu tu přednost, že opatřena jest ponejvíce hybnou silou parní nebo elektrickou a stroji nejdokonalejšími, kdežto řemeslo opatřeno jest jen ústroji pomocnými, a to mnohdy hodnoty ne nejlepší! Proto nemělo by řemeslo — jak dobře podotýká prof. Holman — nikdy začínat s prostředky nedostatečnými a snad dokonce hned v počátcích s dluhy a nedostatkem bojovat. Začátečník má po dokonalé znalosti všeho, co řemesla se týče, vládnouti aspoň takovým kapitálem, aby sobě mohl nakoupit zásobu surovin a opatřit se aspoň některými nejdůležitějšími a nejpotřebnějšími stroji. — Závažnou okolností při řemesle je také způsob dohledu na vykonávanou práci. Při velkovýrobě podléhá dělnictvo dohledu několika zkušených mistrů, kdežto řemeslo řídí obyčejně mistr jediný, který na vše sám dohlédnouti ani nemůže a spoléhati musí na dovednost a poctivost svých tovaryšů. Velkým zlem pro řemesla jest přijímání nadbytečného počtu učeníků. V nerozumném přijímání učeníků spočívá veliké zlo, které zaviňuje mnohdy upadání řemesel. Velice důležitým činitelem pro řemeslníka jsou také odborné časopisy a knihy. A tu, porovnáme-li řemeslníka s velkovýrobcem, shledáme veliký rozdíl. Kdežto velkovýrobec má všechny odborné časopisy předplaceny a pilně sleduje obsah jejich, shledáváme se na straně řemeslnictva namnoze s úplnou netečností a s podceňováním jejich důležitosti. Aby mohlo řemeslnictvo úspěšně soutěžit s velkovýrobcem, nutno jest, zařizo-

vati též družstva nákupní, poněvadž jednotlivec obyčejně nemůže se pouštět do nákupu surovin ve velikém! Velmi mnoho záleží u řemesel též na vzdělání dorostu. Bude-li dorost náš patřičně vzdělán a vycvičen nemusí se řemeslník lekati sebe větší konkurence velikovýrobců. Řemeslnictvo za nynější doby jest jádrem (!) společnosti, a komu jde o udržení této společnosti, musí starati se o to, aby vzrostl počet samostatných, poctivých výrobců, neboť s těmi stoupá jen blahobyť společenský! Ovšem pamětlivo musí býti řemeslnictvo naše hesla Palackého „Svůj k svému a vždy dle pravdy!“ Pravdou pak musí vyrozumívati řemeslník poctivé a solidní vyřízení všech zakázek.“ — Zdali pak si vezmou řemeslníci dobré ty pokyny k srdci?

Poštovní expeditorky a ženy u telefonu, telegrafu atd. zaměstnané,

mají trdné postavení. Dle článku sl. Hemerové v „Ženském Světě“ č. 21 je 76 procent všech poštovních úřednic expeditorkami namnoze na oněch 150 až 200 (!) zlatových poštách, na nichž nelze žít ani umřít. Není pak divu, že tyto pracovnice majíce 41—55 krejcarů denně, pletou punčochy na výdělek anebo v jedicé místnosti své si vaří chudou stravu svou, jak se jim vyčítalo na schůzi poštov. expeditořů 26. listopadu v Praze

* * *

V Praze stá kovalo 10 a 11 prosince 1200 pekařských dělníků. Mistři jim většinou povolili, takže zase práce nastoupena. Ve schůzi menších mistrů pekařských bylo naříkáno, že mistři byli násilně donuceni ke zvýšení platů a že za dva měsíce budou nuceni zastaviti živnost. — V některých dílnách došlo k výtržnostem.

ŠKOLSTVÍ.

Učitelé Dolnorakouští povážlivou měrou vrhají se v náruč sociální demokracie. Z toho vzniklo nepřátelství mezi antisemitskými vůdci a mezi předáky učitelskými takové, že mnoho učitelů zbaveno míst.

Ve schůzi jednoty učitelské v Místku (na Moravě) praveno: Příčinou, že nemá nynější škola po 30letém trvání přátel je, že málo dbá vychování a dbá jen vyučování. Účelem školy je přece výchova a vyučování jest jen prostředkem. V nynější škole pachtíme se jenom po prospěchu, tedy jen přednášíme. Dozorčí orgány se jen ptají — na prospěch, na výchovu málokdy.

Uherský ministr obchodu Alex. Hege-düs pravil při slavnosti protestantské literární jednoty: „Věda, náboženství a morálka

musí v nynější době, jíti ruku v ruce a společným působením vzájemně se podíratí. Věda dospěje k úpadku, bude-li popírati nauku o nebi a otřásati sloupky víry. Jen pomocí náboženství může se věda a mravnost v lidu šířiti. Jenom víra opatřená sankcí nadpřirozeného života může udržeti mravnost a nemůže býti ničím nahrazena.“

Ve Vídni dostavilo se v listopadu několik matek na radnici, kde žádaly aby jejich nezdární synkové byli potrestáni. Městská rada se usnesla, by jim bylo 5—25 ran metloč vysázeno. K tomu Wolfova „Ostdeutsche-Rundschau“ připomíná: Jest pravda, že veliká část mládeže jest tak zkažena, že ani rodičové ji zmoci nemohou — a škola trestati nesmí. To volá po reformách.

NABOŽENSKÉ A CÍRKEVNÍ ZÁLEŽITOSTI.

Za příčinou ukončení století bude z nařízení sv. Otce Lva XIII. konána dne 31. prosince půlnoční mše sv. před vystavenou nejsv. Svátostí v každém chrámě. Podobně i za rok, dne 31. prosince 1900, bude sloužena mše sv. o půlnoci.

Útoky na církev. V různých sociálních listech denně se opakují urážky katolické církve, duchovenstva papeže atd. Otiskuje se to nejvíce z německoliberalních (židovských) listů: Tak na př. „Videňské listy“ a „Land-Zeitung“ (v Kremži) v poslední době přinesly

tyto útoky: „Papež Lev X. r. 1514 vyhlásil taxu odpustkovou; za rozhrfšení nečistoty v kostele 6 grošů, za krvesmilství 5, za svedení panny 5, za konkubinát 7, za falšování závěti 7, za otco a bratrovraždu toto praví: pauperibus non conceduntur gratiae hujus modi, quia non habent. ergo non possunt consolari!“ — A jindy: „Kristus byl zedníkem, neboť dle prof. Seppa nebylo v Palestině tesařů, ale jen zedníci Tak zvaný rodokmen Kristův jest dávno od učenců a theologů minulého století prohlášen za zbožné lichocení. Kapucín X. v Krajině vyháněl ďábla ze 2 mužů, jež oba polil. — Nepravné kázání Jesuity (jest jmenován) konalo se v N. List, jenž to otiskl, byl skonfiskován dle § 516. — Farář X. (jest jmenován) byl od okresního soudu v X. odsouzen pro překročení veřejné mravopocestnosti ke 48 hod. žaláti. — Farář X. (jest též jmenován) byl z hospody vyhozen. — Kaplan X. (jest jmenován) založil „spolek panen“ a svedl členky...

Během 50 let sedělo na stolci Petrově 20 papežů z nichž každý nejohavnějšími prostředky svého odpůrce potíral, jak svědčí (prý) Baronius jenž praví: „Ohavnost spuštění přišla na dům Hospodinův, na stolec Petrův zasedli nejbezbožnější lidé, ne papežové ale ohavnové. Jak strašně vyhlíželo to v církvi, když smilné a nestoudné nevěstky v Římě vše ovládaly, s biskupskými stolicemi libovolně nakládaly a své gaány k nejvyšším hodnostem povznášely...“ Takhle se v Rakousku píše o — katolické církvi. Není ohavnosti, aby se na církev nesvedla. O papežích se píše „historické články“, v nichž se jim připisuje nestřídmost, nečistota a vraždymilovnost... A k tomu se mlčí u nás! Co dělají povolané kruhy? Nevědí snad o tom, co se píše? To jest pak smutné, a může býti osudné! Židé mají jiné zastance. Když nyní pražský rabin Kisch byl vyznamenán zlatým záslužným křížem, odebral se do Vídně a císaři vzdáváje díky, poukázal na bezpráví, jichž se dopouštějí někteří lidé (křesťané) na židech. Při tom mocnáři udělil hebrejské a německé požehnání. A panovník řekl: Oznamte svým souvěrcům, že jsem velmi pohnután těmi surovostmi (Roheiten), jež se na nich pášou. I „Radikální Listy“ ze dne 14. prosince 1899 napsali že bychom si mohli vzít příklad z takového jednání! — Německé duchovenstvo (hlavně vídeňské) zakládá spolek na ochranu církevních i osobních duchovenských zájmů, protože hanobení, agitace, pekelná nenávisť, nevěra atd. se úžasně zhoubně (dle čl. Dra Th. Deimla v Corr.-Bl.) šíří. —

Jak dlouho budeme váhati my? Či bude platit o nás: když se spalo, zaset koukol. Vzpomeneme-li, že v posledním půl roce v Cellovcích byli kněží na veřejné ulici přepadeni (od německo-nacionálních studentů a obecnstva) a sbiti, že ve Štyrském Hradci, v Solnohradech, v Brně atd. byli kněží a klerikové insultováni, že na četných místech byla duchovním okna roztlučena, že na př. v Praze soustavně před duchovním v klerice nebo v kolárku jistí lidé schválně plvají (!), na což mnozí kněží nám již si stěžovali, a sorové poznámky činí, — seznáme, kdo jest vlastně utlačován, s kým se jedná ohleduplně, a kdy by vlastně potřeboval ochrany!

Agitace protestantů u nás. V Rakousku jest 436.352 protestantů a sice:

	augšpur.	vyzn.	helvet	úhrnem
V Dol. Rakousích	42.370	67.32	50.002	
V Hor. Rakousích	17.134	135	17.267	
V Solnohradsku	765	47	812	
Ve Štyrsku	10.068	488	10.556	
V Korutanech	18.599	422	19.021	
V Krajině	237	112	349	
V Terstě	821	481	1.302	
V Gorici a Gradištku	282	46	328	
V Istrii	100	274	374	
V Tyrolích	1.662	523	2.185	
Ve Voralberku	824	399	1.216	
V Čechách	60.737	66.499	127.236	
Na Moravě	23.562	37.717	61.279	
Ve Slezsku	84.359	365	84.724	
V Haliči	38.289	4.990	43.279	
V Bukovině	15.868	476	16.344	
V Dalmacii	151	222	373	
Úhrnem	315.828	120.814	436.642	

Protestanti mají 6 superintendentů augšpurských, 199 far a 110 filiálek, 4 superintendenty helvetské, 89 far a 26 filiálek. Při 211 obcích jsou protestantské školy. Roku 1848 bylo jen 155 osad (92 augšp. a 63 helvetských) a 375 škol. Teď mají málo škol, ježto zákony školní jsou „interkonfesionální“. Ve Vídni jest 45 000 členů v protestantském sboru, jenž má 1,100.000 zl. jmění. Augšpurská konfesse má též fary v Ústí n. L., Chebu, ve Fleissen, v Jablonci, v Jirkově, Habrech, Hermanseifenu, Karlových Varech, Chomutově, Marianských Lázních, Plzni, Praze (něm.) Liberci, Rumburku, Rosendorfu, Teplicích, Bohuslavicích, Černilově, Humpolci, Kovanci, Křižlicích, Kreuzbergu, Liebstadtlu, Lipkovicích, Opatovicích, Praze (česká), Rybnice, Šonově, Trnávce, Vilimově, Aši, Altersdorfu, Neuberku, Rossbachu atd. Helvetské vyznání má u nás fary: na

Král. Vinohradech, v Krabčicích, Kšelech, Lečicích, Libšicích, Lysé, Nebuželich, Praze, Soběhradech, Vtelné, Vysoké, Borové, Bačíně, Červené Vodě, Chocni, Chrudimi, Dvakačovicích, Žbánově, Krouné, Kuttelbergu, Losicích, Proseči, Ranné, Sloupnici, Svratouchu, v Telecim, Rybné, Bošíně, Bukovce, Černilově, Chlebech, Opolanech, Hořatvi, Hronové, Kláštere, Libicích, Krakovanech, Liebstadtu, Nymburce, Poděbradech, Lemonicích, Velenicích, Čáslavi, Chvaleticích, Kolíně, Kutné Hoře, Liběnicích, Moravči, Hor. Krupé, Opatové, Přelonči, Semtěši, Sázanech, Strměchách, Velimi, Vel. Lhotě, Kloboukách, Myslicích, Nikolčicích, Prosezině, Veselí, Rovečíně, Javoruice, Prusinovicích, Stříteži, Vsetíně, Zádveřicích atd. Zvláštním jest, že na mnohých místech mají obě konfesse, ač se v učení podstatně liší, společné školy. Kromě toho jsou obce Herrnhutů v Dně, Lanškrouně, Vysokém Mýtě, Praze atd. (552 přívrženců). Anglikáni jsou ve Vidni a v Terstě, Baptisté ve Vidni, v Hradci a v Praze, volná církev jest v Praze, Bystré, Plzni,

Písku, Husinci, Táboře a Vidni, Methodisté ve Vidni atd. Všecha tato vyznání vzcházejí se na úkor katolíků. Placení agenti svádějí lid k odpadnutí. (Los von Rom.) V Praze u sv. Petra do místností „Spolku křesťanských jinochů“ lákání jsou i studenti 12—16letí, ba i děti z obecné školy svatopetrské. Dostávají při „pobožnosti“ kávu a zákusek, letáky, angl. spolkem vydaný nový zákon atd. Patentem tolerančním z r. 1781 (13. října) a patentem ze dne 8. dubna 1861 urovnán u nás protestantský řád konfessijsní, a ústava jejich ze dne 9. prosince 1891 nejvyšším rozhodnutím schválena, — od té doby rozvíjejí se vyznání angépurské i vyznání helvetické stkvěle A naše poměry? Marně voláme po úpravě kongruy, marně po úpravě patronátu iho práva atd. Snad se dočkáme lepšího ruchu až budeme organizováni, sloučeni a praktickým katolicismem proniknuti, jak se vykládá v „Theol.-prakt. Quartalschrift“ č. 1. 1900.

* * *

ZAHRANIČNÍ UDÁLOSTI.

V Německu podána předloha o rozmnožení válečného loďstva, kterou se má moc námořní zdvojnásobiti. Říš. kancléř kn. Hohenlohe (dne 11. pros.) a státní tajemník Bülow hájili předlohu. Praveno: Ocitujeme se před novou dělbou světa. Musíme býti připraveni. Může dojíti brzy k zápletkám. Trojspolek zabezpečuje mír, ale musíme vedle Francie a Anglie, Ruska a Ameriky vystupovati s velkým loďstvem. Proti předloze mluvil posl. Bebel, jenž vytýkal, že se dluh říšský stále vzmáhá a že vánoční „nadělení“ toto svědčí, že je křesťanství něm. vlády — frází. Posl. Lieber (ze středu) opíral se předloze a ptal se, jak přišel císař něm. k příkrému úsudku o něm. lidu, jež učinil v Hamburce. Posl. Rückert a Richter pravili: Chceme zodpovědné říšské ministry; nechceme politiku, jenž se opírá o císařské stolovní věci. Náklady na vojsko jsou požadavkem továrenníků, kupecké vlastenectví.

Francie zvýší loďstvo po příkladu německém, což pohltní náklad 500—600 mil. franků. Sond s obviněnými „spiklenci“ posud neskončen. — V mnohých kritických knihách objevují se výstrahy před tolstoismem, pravíť

se na př. v „Mercure de France“: Učení to není ani originální ani upotřebitelné. Jeho zásluhou a slávou je, že představuje krásné hnutí pro absolutní upřímnost. Tolstoj je apoštolem, jehož dlužno obdivovati, ale nelze slepě následovati, neboť by zavedl do absurdnosti...

Italie. Při rokování o rozpočtu prohlisil min. Visconti Venosta, že Itálie zachová loyální věrnost vůči spojencům, ježto trojspolek slouží míru evropskému. Přátelství s Francií vyhovuje obapolným zájmům. Vláda má o všech vzájemných otázkách jednati co nepřátelštěji. Zvláště v oboru koloniálním lze těšiti se plně sjednocenosti. — V Číně hodlá vláda otevřítí nové dráhy obchodní, v čemž je vyslancem v Pekingu podporována. Styky s Habešem jsou nspokojivé, Erythrea je klidna. — Sensaci způsobilo zatčení posl. Palonzola, jenž zavraždil 1. února 1893 barona Notarbartola, jenž objevil v sicilské bance krádeže a podvody. Zatčený byl — jedním z vůdců loupežnické „Maffie“

Anglie nalézá se od 24. list. ve velkém rozčilení. Skoro denně dochází zpráva o nějaké porážce angl. vojska v jižní Africe.

Tisíce sázek učiněno, že Buller bude o vánočních v Pretorii. Dne 24. a 28. list. svedeny krvavé bitvy nad řekou Modderem, kde padlo přes 1800 Angličanů vedených lordem Methuenem. Kimberley, město dýmantů, a Ladysmith jsou Bury sevřeny úplně. Dne 10. prosince přišla zpráva o porážce gen. Gatacrea u Strombergu, kde přes 1200 osob zabito a 700 do zajetí padlo. Dale byli poraženi Angličané u Scholzkoppe a Magersfontairu, kde pluky v jedné minutě utrpěly ztráty zdrcující, neboť Barové nechali je projítí prvními zákopy a pak na 200 metrů střeleli.

Množství důstojníků padlo. V Anglii nastalo sděšení, když dne 15. pros. telegram gen. Bullera oznamoval, že byl u řeky Tagaly (Colenso) poražen, při čemž 10 děl ztratil. Časopisy praví: Ode dnů indického povstání nebyl národ anglický v tak bolestné a strašné situaci jako nyní.

Spojené státy americké rozmnoží válečné loďstvo. Ostrov Kuba má dostati samosprávu Filipin se zřeknutí amer. Státy nesmějí.

Turecko nalézá se ve finanční tísní takové, že udělá nový bankrot.

KRONIKA.

Hospodářství Pražské obce. Rozpočet na rok 1900 činí 23 858 926 korun, schodek 13 925 824 koruny. Přírážky budou vybírány v téže výši, jako loni. Velikou roztrpčenost budí stále záležitost vrchního inženýra Soukupa, k vůli němuž most u Nár. divadla asi o 120 000 zl. zdražen, záležitost asanační a záležitost kanalisační. Vyšlo na jevo, že židovská firma Goldschmidtova nedodává takové cihly, jaké má dodávati. Při rokování o rozpočtu proneseno mnoho stížností na nedostatečně upravené chudinství, na pompěsní pohřby v Praze, na šířící se hlízu polosvěta v Praze (brlohy hanby) v Josefově jich jest 250, na nedostatek pitné vody, na znečišťování sadů, na zanedbané nádvoří a pod. na Hradčanech atd.

Židovská firma Ries M a F. vydala sirky, kde jest nápis: Hanácké zápalky. Korunní zápalky atd. Firma ta jest však německá! Není nad kšeftovního ducha. A náš lid? Kupuje to.

Národní Listy zpěchovaly se uveřejnění placený insert Opočnice (u Král. Městce), že biskup Brynveh byl jmenován čestným občanem tamním. — Židovských insertů redakce ovšem — neodmítá!

Sensační process padlé hospodářské záložny v Mělníce skončí snad „narovnáním“ 1600 ožebračených věřitelů s bývalým výborem, jenž nabízí 75 000 zl. — Sbor věřitelů žádá aspoň 120 000. Soudcové sami přimlouvali se za narovnání dne 8. prosince, ježto by prý výlohy soudní byly ohromné.

Vražda polenská posud rozčeřuje hladinu veřejného mínění. Professor Masaryk, proti němuž Dr. Michálek a Dr. Prokeš vy-

dali obšírné ohrazení, zajel si do Polné dne 11. prosince t. r., aby pátral na místě vraždy, zda se věc státi mohla tak jak to napřed vyličil ve své brožuře. Při tom dal si jméno Red. Beck (z Katolických Listů!) v Praze... Svě výzkumy uložil ve frajmauersko židovské „Zeit“, kde znova dokazuje, že Hilsner jest nevinen. V „Radikálních Listech“ dokazuje (č. 143 a 145) Dr. Vaněk, že židé skutečně o slavnosti pascha oběti lidské konávali, což Mojžíš a jiní proroci musili zapovídati. Článek stojí za přečtení, jeť z německých a latinských pramenů.

Dr. Altschul dne 6. pros. přednášel ve prospěch ženského německého spolku v Praze o sugesci. Pravit: „Hypnotické a sugestivní zjevy měly v mystice náboženské značné místo na př. visiony Mohamedovy, nervosní rány středověku (lykantropie), dále čarodějnictví a — posedlost od ďábla i sebehypnotisování mučenníků Mecsmer, abbé Faria a James Braid, Bernheim Scabault a t. d. soustavně věc projednali. Každý zdravý člověk může býti hypnotisován a může mimovolně býti uspán. Hypnosa může zhoubně působiti, ba i smrt zaviniti. Diletantům nelze tedy dovoliti, by hypnotisovali, ale jen lékařům, jež mohou hypnosy použiti jako jedu lékařských a sice u nervosních a hysterických osob — Reklama v anoncích (návěstích), různé hojivé léky, přírodní léčba atd. — je též sugesce. V národním i politickém ohledu, v módě, v lásce, v autoritářství a v denním životě vůbec podléháme vlivům sugestivním. Náboženskou víru rozoznáváme dobra od zla, pojem cti a mravnosti, víra v pohádky, bázeň před strašidly atd. lze vysvětliti sugesci

rodičů vůči dětem Děje se to ovšem ve formě, jež je obvyklá ploméní nebo vrstvě společenské. Ve Francii hypnotismu bylo používáno i ve školství jako pedagogického prostředku, což je zbytečno. Příklad rodičů a učitelů výklad má k tomu směřovati, aby dobro bylo dítěti sugestivně vyličeeno jako něco toužebného a zlo jako zavržení hodná věc. Sugescce v mládí daná v pozdějším věku stává se principem (zásadou). Kdo je dobře vychován, sugescce nedobré neučiní naň dojmu. Jestli v mládí

zvykne se milovati pravda, krása a šlechtnost, netřeba se báti o budoucnost lidstva — Jak vidno, věda německá v Praze je úplně racionalistická.

Věcná loterie Velehradská. Co den dochází na Velehrad na sto dopisů ve příčině věcné loterie že při největší ochotě nelze všem ihned vyhověti; prosí tudíž co nejuctivěji výpravní komitét o poshovění výhradně co se týče památek Co nejdříve vyhovíme všem.

• • • • K R I T I K A . • • • •

„Paní Leverdierová.“ (Ma bru — moje snacha.) Komédie od Carrea a Bilhanta. Dne 7. prosince v Národním divadle dávána jest satyra na poměry pařížského soudnictví a snémovnictví. V kuse jest hodně hrubožrné a drastické komiky. Naši herci takové věci snaží se hráti co nejdokonaleji.

V „Milkování“, činohře Schnitzlerově,

vystoupili sl. Hilbertova a p. Jířikovský v Národním divadle. Kus je vídeňského rázu: Mladí hejskové zamilují se (zdánlivě) do dívek chudších, z čehož vzniká řada tragických výjevů. Na konec milenka jednoho z nich, jenž pro jinou v souboji padl, odejde z domu. Otec o ní praví: „Ta se mi více nevrátí . . .“ Patrně se jde — utopit.

• • • • L I T E R A T U R A . • • • •

O literatuře světové přednášel berlínský historik literární R. Meyer, jenž pravil: „Nejstarší způsob poesie chorické, že totiž společně se dal výraz vzrušení celých mas tím, že je jeden za všechny promluvil, ozývá se znova i u básníkův amerických, a zejména v dílech R. Wagnera. Orientální literatury, ač i indická filosofie v přítomné době nabývá váhy, nepokračují. Goethe řekl: Dvoje veliké dědictví ze starověku máme, bibli a antiku. Dle biblické rhetoriky řídí se směr básníkův impresionistických s Walt Whitmannem v čele. Helenům děkujeme za ideál krásy. Ve středověku platil keltický román dobrodružný, provençalská lyrika milostná a fantastická poesie Arabův a Peršanův, jak to v něm dokazují Wolfram von Eschenbach a Walther von Vogelweide. Dante ustoupiti musil Boccaciovi, jenž obživil nyní v Maupasantovi. Cervantes, otec románu, a Shakes-

peare, rozšířili charakteristiku osob. Drama španělské je na pensi daná velmoc. Píseň Luthera, Voltaire a Rousseau, abbé Prevost Fielding a Smollet pořád ještě silný dojem vykonávají. Díky souhvězdí: Shakespeara, Goetha a Wagnera jest duch svět. literatury — germánský! Goethe je médium všeho umění pro nás. Lessing žije více v našich názorech než v poesii. Klopstock, Wieland, Herder — jsou dnes jen historické celebrity, Grillparzer a Kleist jsou jen Němcům milí Ibsen a Tolstoj se přežijí . . .“ Jak vidno, Němci si osobují ve všem prvenství.

* * *

Dr. Michal Urban vydal knihu 378 stran obsahující, nadepsanou: „Alladahand Gschichtla as'n Eghaland u Tschaimst-ümm-an dümm“, což znamená různé historky z Chebska. Německá kultura je zase zářivěji obhacena!

Fr. Coppéa, Před půlnoční od Fr. Leubnera, Vánoce na Poděbradsku od F. J. Čečetky, Vánoční vzpomínka od Torhedberga, Hod Boží vánoční v Betlémě od Dra F. Holečka, Nečasy od Skaličky, Ilerman hr. Černín z Chudenic od Tischra, vánoční povídka od J. Náměstka (Albatros), básně od K. D. Lutinova, Odumírající kraj od R. Bazina-Vettiho, články literární a hudební. Obrazy v textu týkají se hlavně vánoc, zejména pohled na Betlém, Sv. Rodina, v Betlémě o vánocích, dále jest tu Spitzerova Madonna, Vánoční zpěváček atd. Přílohy: dvoubarevná zinkografie: Jeneweinův obraz — Anděl zvěstuje pastýřům narození Páně, dále fotozinkografie od Rudla, Salvi Sassoferrata, Lunda atd.

Dělnické Noviny, č. 8., 16. prosince, obsahují články: Paprsky do stínů ženské otázky od Hermenegildy (uč.), O zemském pojišťovacím fondě císaře Františka Josefa, jeho správě a nápravě od Dra Horského, různé zprávy atd.

Vlasť, č. 3., red. Tomáš Škrdle, obsahuje články od Dra Lenze, VI. Šťastného, VI. Pittnerové, B. Jiříčka, V. Žižky, Dra Sedláčka, F. Čečetky, Flekáčka, Píchy, Vrby, pak zprávy literární a spolkové.

Vychovatel, red. Dr. R. Horský, č. 24., 15. prosince, přináší čl. Nebezpečné názory moderní pedagogiky, kde se nauky Pestalozziho a jiných liberálů vyvracejí, Obcování s dětmi ve škole od Fr. Myslivce atd.

Brožurka **Vražda v Polné** od Rudolfa Vrby vyšla právě v druhém vydání. Doplněna jest interpelací poslance Schneidera ohledně konfiskace prvního vydání. Tím požívá brožura ta immunity a hodí se k hromadnému šíření mezi lid.

Emmanuel, kázání na posvátnou dobu vánoční. Sepsal a kázal František Janovský. (Cena 70 kr.) Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze. Na 114 stranách jest tu sloučeno celkem 19 řečí od I. neděle adventní až do VI. neděle po Zjevení Páně. Spisovatel pojednává o každém tematě důkladně, jeví znamenitou sečtenost a dovede svých vědomostí velmi případně na pravém místě užití. I volba látky jest dobřě přiměřena a proto pevně doufáme, že se dostane tomuto spisku příznivého přijetí. Spisek schválen jest nejdůst. ordinariátem brněnským. Doporučujeme!

Nový život, (číslo prosincové), red. K. Dostál—Lutinov, v Novém Jičíně, přináší dokonč. Cesty křížové od Baara, posudky hudební a literární atd.

Náboženství a lidstvo, (časové úvahy, red. Dr. Fr. Reyl, č. 3) od Fil. J. Konečného. Spisovatel dovozuje, že všickni lidé mají náboženství, líčí snahy ke zničení náboženství, vysvětluje, odkud jest náboženství, co jest příčinou neznabožství, a nabádá ke vroucí víře.

Obzor, v Brně, 9. prosince, red. VI. Šťastný, č. 23., přináší články od J. Sahuly, Ocetka, dále povídky, básně, obzor literární, posudky atd.

Obzor literární a umělecký, č. 13. a 14., red. J. Vlček. Nákladem Bursíka a Kohouta. Obsahuje čl. První česká revue od Vlčka, Em. Bozděch od Kampra, pak úvahy a referáty, rozhledy, umělecké a literární posudky.

Věstník českých profesorů vydávaný Spolkem českých profesorů v Praze, č. 2. (prosincové) obsahuje čl. od Dra VI. Nováka Z cest po Spojených státech severní Ameriky Ant. Setunského (Rok zkušeností s novou metodou jazyka německého v I. tř. gymn.), Fr. Faktora, K. Nováka, dále drobné zprávy, směs, hlídku literární a zprávy spolkové.

Časopis katol. duchovenstva, orgán vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze, red. Dr. F. Krásl, Dr. Kryštůfek a Dr. Tumpach, číslo 10., obsahuje články od Dra Pecháčka, Dra V. Šimánka, J. Kousala, Dra Podlahy a Dra Zahradníka, dále směs a posudky literární.

Věcná loterie

pro velehradské, svato-hostýnské a jiné podniky.

Ve všech 7000 řadách vyhrála čísla 24, 62, 79. Hlavní výhry připadly na tyto řady a čísla: výhra 1. řada 4618 čísla 24 vzácný kříž, výhra 2. ř. 2263 čísla 79 kočár s koňmi, výhra 3. ř. 2108 č. 24 kalich, výhra 4. ř. 1896 č. 79 kalich, výhra 5. ř. 2110 č. 24 ornát, výhra 6. ř. 5131 č. 79 ornát, výhra 7. ř. 2107 čísla 79 ornát, výhra 8. ř. 204 č. 24 vzácný pláštíček na cibof, výhra 9. ř. 5535 č. 62 vzácný pláštíček na cibof, výhra 10. ř. 1522 č. 62 vzácný pláštíček na cibof, výhra 11. ř. 954 č. 24 velum na požehnání, výhra 12. řada 595 čísla 79 velum na požehnání, výhra 13. řada 593 č. 79 velum na požehnání, výhra 14. řada 6188 čísla 79 štola pro kazatele, výhra 15. ř. 3901 č. 24 štola pro kazatele, výhra 16. ř. 1512 č. 62 velký obraz Marianský, výhra 17. ř. 6419 č. 62 velký obraz velehradský, výhra 18. ř. 4168 č. 79 obraz mosaikový, výhra 19. ř. 1839 č. 62 obraz mosaikový, výhra 20. ř. 6200 č. 79 zlatý křížek a jiných výher, ponějvíce vzácných, mnoho tisíc. — Prvních 20 hlavních výher na požádání vyplatí se také penězi.

Jakožto

vhodný dar vánoční a novoroční

doporučujeme

nádherný ilustrovaný časopis

Obrázkovou

   Revui.

Vydává a rediguje prof. Dr. Antonín Podlaha.

OBRÁZKOVÁ REVUE vychází 5. a 20. dne v měsíci v barcových sešitech s několika obrazovými přílohami. Čtvrtletně bude hudební příloha. Pro první získává cenná práce skladatele p. Maláta: Zimní.

Předplácí se celoročně 7 zl. na venek 8 zl. (na půl roku 3 zl. 50 kr., poštou 4 zl.)

v administraci,

Praha, Pštrossova ul. 200-II,

OBRANA.

ČASOPIS

VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KATOLICKO-POLITICKÝM.

ROČNÍK XV.

MAJITEL A VYDAVATEL

VÁCLAV KOTRBA.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR

P. JOSEF ŠIMON.

— V PRAZE. —

TISKEM A NÁKLADEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBA.

1899.

O b s a h.

	Str.
Slovo k čtenářům	1
Dvě katolické strany v Čechách od J. Š.	2
Jáchym Ondřej hrabě Šlik od prof. J. Vávry	4 35 53
O hnutí křesťansko-demokratickém od dr. Fr. Reyla	5
Egyptologie a bible od dra Ant. Podlahy	12 36 75 96 210
Židé v Haliči a ruském Polsku od dr. M. Navrátila	17 82
Nový labyrint světa od J. Š.	25 69
Divadelní listy od Fr. Žáka	28 185 226 306 342
Hus, Čechové a Němci od J. Š.	33
Svaz katolických spolků v Čechách od J. Š.	49
Proč klesá mládež studující od J. Kř.	51
Páni a dělníci od J. Š.	54 117 263 278 379 416 452
Ze života Daniela O'Connella od A. Müllera	58 76
Slovo k pražskému duchovenstvu od J. Š.	73
Stavovské třídění od J. Š.	93
Zednářství a katolické školy ve Francii od prof. Müllera	95 114
Křesťanské zákonodárství od J. J. Holého	98 115 133
Z paměti vikáře A. Dlaska od prof. J. Ježka	100
Lesklý povrch (povídka) od B. Brodského	108 145 187 228 308 344 383 428 465
Vláda a poměry v Čechách	113
Resurgite od J. Š.	129
Něco o náboženském vychování na středních školách od dra Pý.	130
Pracujme k obnově lidstva od V. Pokorného	132
Odpověď na kritiku „o Rokycanovi“ od dra Reyla	134
Proč chudne lid	137
Náchodské bouře od J. Š.	153
Poměr občana ke státu a křesťanství od dra J. Pošmurného	154 170 197 217
Starý ráz Prahy	157
Zikmund Mislík z Hiršova od VI. Hála	156 199 214
Venkovské živnostnictvo od V. Pokorného	159
První květen od J. Š.	169
Naše školství od V. Špačka	171 212 240 297 399
Církev svatá a rodina od J. N. J. Holého	174 280 296 320
Oslava konce 19. století od prel. dra F. Krásla	176 195
Požadavky živnostenské	178
Konference míru v Haagu od J. Š.	193
P. Viktorín, belgický minorita, v Číně usmrcený	198
Babylonský zmatek od J. Š.	209
O život od F. St. Eislera (báseň)	216
O nervosní době	220
Naše záložny od J. Š.	233
O významu lidových přednášek universitních od R. Pánka	234
Diviš Černín z Chudenic od J. Vávry	236
Otroctví od Jana N. J. Holého	238 259

	Str.
Hnutí sionistické od J. Kosiny	243 274
Tříd deset let a dnes od dra V. V.	246
Konference školního okresu Vinohradského	250
Nad hrobem kard. hr. Fr. Schoenborna od J. Š.	258
Policejní řád z doby duchovní vrchnosti od Vl. Hálka	261
Proti sportu od J. Š.	273
Bděte, bratři od V. Pok.	277
Ke 40. ročníku kněžství vdp. P. Kopala od V. Kotrby	289
Zřídte nové biskupství v Chebu	289
Účinky spiritismu od J. Filipiho	292
Jednota úkonů náboženských od dra J. Steinochra	292 335
Organisace katolických laiků od M. A. Záruby	295
Co je slavnost „Hvězdy“ u Prahy od Vl. Hálka	300
Prázdninové sjezdy a sebůze od J. Š.	313
Frant. Lad. Čelakovský od F. St. Eislera	314
Mezinárodní obchod s děvčaty	316
Hus v Příbrami od J. Duška	318
Několik slov o mravní a nábož. výchově mládeže středních škol od V. Pokorného	322
Sjezd katolický v Turnově	329
Malé byty v Praze od M. A. Záruby	337
Boj v křesťansko-sociální straně (dopis)	351
Buď tyranie nebo anarchie od J. Š.	353
Variété — orfeum — šantán — zpěvní síň — tingl tangl	354
Zřídíme útulny pro učeníky od V. Pokorného	356
O zázracích Ježíšových od dra J. Pošmurného	357 376 417 438 455
Hilsnerův proces	360
V měsíci říjnu od dra J. Krásla	369
Rozděl a panuj od J. Š.	370
O církevní klatbě od V. Drbohlava	371
Kapitola z kněžského blahobytu od J. Z.	373
Církev a společnost od J. J. Holého	374 412 458 477
Královský rybník blíž hradu Pražského od Vl. Hálka	378
J. D. Stub, norský konvertita	386 467
Židé o sobě a o nás od Kpf.	393
Smutné časy od J. Kosiny	397 437 450 474
Pater Václav Švihovský od prof. J. Vávry	401 414
Agitace protestantské a národ od J. Š.	409
Školní vynucování v katol. missijní stanici v Africe od Ant. Vetešnika	410 453
Vražda v Polné	421
Rozpočet a kvota od J. Š.	433
O našich katol. spolcích od V. Pokorného	435
Zakládejme lidové knihovny	449
O úpadku maloživnosti	462
Dohled na děti opuštěné	463
O úpravě patronátních poměrů	464
Vánoce r. 1899	473

